
12
14 H
19

CHIRVRGIÆ VNIVERSALIS Opus abſolutum.

IOANNIS ANDREAE A' CRVCE VENETI Medici præſtantiſſimi.

IN QVO QVORVMCVNQVE AFFECTVVM VNIVERSO corpori humano obuenientium, & ad Chirurgi curam ſpectantium, Notio, prædictio, atque curatio perſpicua methodo narrantur, & tam medicorum inſignium auctoritate, quam experimentorum approbatione confirmantur.

ADDITA INSVPER EST OFFICINA CHIRVRGICA, in qua nempe inſtrumenta omnia aliaq́ Chirurgico conuenientia ſuis figuris delineata expreſſaque cernuntur.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Robertum Meiettum. 1596.

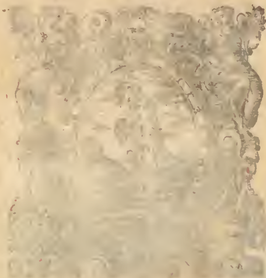
CHIRVRGIAE VNIVERSALIS Opus absolutum.

IOANNIS ANDREAE A CRVCE VENETI Medici praestantissimi.

IN QVO QVORVMCVNQVE AFFECTVVM VNIVERSO corpori humano obuenientium; & ad Chirurgi curam spectantium, Notio, praedictio, atque curatio perspicua methodo narrantur, & tam medicorum insignium auctoritate, quam experimentorum approbatione confirmantur.

ADDITA INSVPER EST OFFICINA CHIRVRGICA, in qua nempe instrumenta omnia aliaq; Chirurgico conuenientia suis figuris delineata expressaque cernuntur.

CVM PRIVILEGIO.

VENETIIS, Apud Robertum Meiettum. 1596.

EXCELLENTISSIMO
VIRO
HIERONYMO FABRICIO
AB AQVAPENDENTE
Chirurgices, atque Anatomices in Schola Patauina Doctori
PAVLVS MEIETVS BIBLIOPOLA S. D.

OANNIS Andreæ a Cruce libri de re Chirurgica quanto ſint olim applauſu excepti, nec tu ignoras, Vir Clariſſime, & in exemplarium penuria aſſiduæ ſtudioſorum efflagitationes teſtantur. Cum igitur inſtrumentorum, quibus vtiliter illi referti ſunt, typos eſſem nactus, nihil habui antiquius, quam vt prælo ſubiecti quam accuratiſſime recuderentur. Vt autem honorificentiſſimo nomini tuo inſcriberem, non leues me cauſæ adduxerunt. neque enim abſurde facere mihi viſus ſum, ſi Excellentiſſimi Chirurgi monimenta viro cum reliquis Medicinæ partibus præſtantiſſimo, tum Chirurgorum noſtri temporis Coryphæo nuncuparem. Illud etiam in primis me mouit, quòd hos tamquam monitores eſſe cupio, qui non tam Te hortentur, quam flagitent, vt interpretationes tuas Chirurgicas, quas Germani typographi inſcio te omnino, atque inuito edere præfeſtinarunt, ſub incudem reuocatas recognoſcas, augeas, itaque perficias, vt quæ cæteris ſunt hactenus valde illa quidem commendata, tuo etiam ipſius politiſſimo iudicio comprobentur. Nihil dico in præſentia de eximio illo Anatomico opere, quòd iamdiu moliris: id enim, vt audio, & maiorum eſt vigiliarum, & otij diuturnioris, quam vt, per infinitas in medicina tum facienda,

cienda,

cienda, tum etiam docenda occupationes tuas, adeo breui temporis spatio liceat ad vmbilicum perducere; expectatum tamen & ipsum aliquando, & nominis tui gloriam illustraturum. Ita praeterea de me, totaque familia mea promeritus es, quotidieque pro tua humanitate promereris, vt, cum beneficijs tuis respondere tenuitatis meae non sit, voluerim certe hac grati animi significatione, quasi publico chirographo, egregiam meam voluntatem, singularemque in Te obseruantiam testificari. Vale.

Patauij, die XV. Iunij, M. D. XCVI.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Libri Primi Tractatus I.

In qua quicquid in materia Tumorum præter naturam perpendi ſolet, tùm vniuerſali, tùm particulari diſputatione tractatur.

De natura, & diffinitione Tumoris, ſeu Apoſtematis.

DIGRESSIO PRIMA.

NIVERSI ferè, tum medici, cum qui non ſunt medici, cum in aliqua corporis humani parte tumorem aliquem apparere vident, ſtatim enunciant, ibi ægritudinem quandam generari, quod apoſtema nuncupant, quod quidem nomen videtur omnium tumorum præter naturam genus exprimere, ſiue magni ſint, ſiue parui, ſiue frigidi, ſiue calidi; ſiue in principio homini accidant, ſiue in incremento, vel in ſtatu, vel in declinatione. Quamobrem nos vniuerſam de tumoribus præter naturā doctrinam pertractaturi, videamus, num aliqua inter hæc nomina (apoſtema ſcilicèt, & tumor præter naturam) ſit differentia: verùm prius, quid ſit apoſtema, dicamus, tanquàm omnium tumorum commune nomen diffinientes. nam (vt docuit Philoſophus) in quolibet genere rerum, neceſſe eſt prius conſiderare communia, & poſtea propria vnicuiq; illius generis; Deinceps cauſas apoſtematū, quot eę ſint, demonſtrabo, quotue modis generentur; tempora quoq; eorum, terminationes, & pronoſtica declarabo. *Lib. 2. de animal. 1. metaph.*

Duas aſsignarunt diffinitiones antiqui ipſorum apoſtematum, vna quarum fuit ſenſata, à Galeno allata multis in locis, quæ eſt huiuſmodi; Apoſtema eſt tumor præter naturam, impediens operationes membri, in quo gignitur; quæ diffinitio manifeſta eſt, & perfecta; nam, dum membrum aliquod attollitur in tumorem, & à ſuo naturali ſtatu recedit ſecundum aliquam dimenſionem, Medicus, qui artifex ſenſatus eſt, cognoſcit ibi generari tumorem non naturalē. Quamobrem Gal. 13. Meth. dicebat. *cap. 1.* De tumoribus præter naturam incipiam agere, in quibus manifeſtum eſt, quòd ſecundùm magnitudinem attolluntur membra ab eo, quod eſt ſecundum naturam. Et Auicenna dixit. Apparentia quidem apoſtemata declarantur ſenſu, & præſentia. Et quoniam dictum eſt impedire actiones naturales, hinc differt ab alijs tumoribus, qui id non efficiunt in membris. fiunt enim in hominibus tumores, qui operationem haud impediunt, & ſi formam corrumpant, quod in cibis conſpicitur, & in ijs, qui retento in ore ſpiritu, maxillas inflant, nec tamen apoſtema eſt, neq; actiones naturales impedit membrorum, vt verum apoſtemà impedire dicitur. Hanc diffinitionem laudauit Conciliator, Haliabas, Auenzoar, Auerroes, & alij; & omnes antiqui apoſtema per tumorem diffinierunt, quemadmodum Galenus aſſerit. Hoc etiam habetur ab Hippocrate in libris Aphoriſmorum. Confirmat eandem diffinitionem item Galenus, cum inquit; Fit Apoſtema, quando primò fit tumor conſtrictus cū duritie, & rubore. *Lib. de tumoribus c. 1.* nihil igitur aliud erit apoſtema, quàm tumor, vel eleuatio, quæ à diuerſa materia efficitur in omnes particulæ dimenſiones; quod idem Galenus annuit, dicens; Tumor eſt dimenſio in

longitudine, latitudine, & profunditate. Alterum diffinitionis genus nobis rem diffinitam ostendit, eiusq; naturam, ac valde copiosa est; eaq; huiusmodi apud Auicennam extat. Apostema morbus est, ex tribus morborum generibus compositus, ex mala complexione, ex mala compositione, & ex continui solutione, quibus tribus in vnum congestis, nascitur ægritudo, quod apostema appellatur. Hanc damnant aliqui diffinitionem, vt tediosam, & vulgarem; nec cogitant sic necessarium Auicennę fuisse, vt diceret, cum exponere vellet, quod breuibus verbis in sua diffinitione colligit Galenus. Cum enim se Galeni interpretem fateatur Auicenna, cogebatur pluribus verbis id explicare, quod compressius erat apud ipsum Galenum scriptum. nec tamen imminutus dicendus est Galenus; in eius diffinitione virtute continetur, quicquid in optima diffinitione requiritur. Hoc idē placuit etiam Galeno, qui idem breuius cōplexus est. Ratio verò huius ea est; Nullus gignitur in homine tumor præter naturā, nisi ex materia quadam diuersa, ex qua statim inducitur in membrum ipsum tunc factum, mala quædam intemperies, quæ extranea qualitas appellatur. Corrumpitur item ipsius membri forma, efficiturque in eo excessus quidam, quæ mala compositio dicitur, ac denique continuum separatur; quamobrem rectè dictum est, in tumore hos tres affectus reperiri. Quòd autem tumor is præter naturam malam in membro temperiem efficiat, id Galenus asserit, inquiens. Mala temperies diuersa erit in membro, quodcunque membrum fuerit, quando in eo oritur tumor præter naturam. qua de re dicebat Auicen. Nullum accidit apostema, nisi ex complexionis malitia cum materia. Quòd autem formam corrumpat, & compositionē membri, idem Galen. docet, inquiens; Composita membra ab eorum natura desciscunt, vel in forma, vel in quantitate, vel in numero, vel in situ; manifestum autem est in forma deficere, cum in ipsis tumor aliquis præter naturam aggeneratur. & Auic. inquit; Non fit Apostema, nisi ab ipso fiat nocumentum in figura, in magnitudine, & situ. Separari verò continuum in apostematibus Gal. ostendit his verbis; Necessariò in tumoribus pręter naturam separantur ab extranea causa partes tumefacti loci. Hinc dicebat Auicenna; Non accidit apostema, quin continuitas soluatur. His igitur de causis satis Gal. fuit breuissimē dicere, apostema esse tumorē præter naturam, ex quo diuersi morbi proficiscuntur, actiones naturales impedientes. Nec Auicennæ visum est, aliud esse apostema, quàm tumor, cum ipse dicat; Eminentiæ in cute sunt de genere apostematis, & sunt apostemata parua, sicut apostemata sunt eminentiæ magnæ. eminentia autem, & tumor idem sunt. Quamobrem cum apostema aliquod generatur, licèt nihil aliud, quàm tumor, appareat, reperiuntur tamen in ipso omnes ægritudinum species; eius verò præcipuum peccatum, & diuersa complexio, atq; eius forma est tumor; estq; semper morbus organicus, & compositus; licèt aliqui dixerint, eum esse simplicem, cum vna tantùm indigeat cura, nempe contentarum in eo materierum extractione. Alij ab vnitate materiæ coniunctæ, simplicitatem morbi arguunt; at non viderunt, materiam ipsam, etiam si vna sit, efficere tamen morbum compositum, quemadmodum fuit Galen. sententia, cum inquit; quòd cum sit triplex cōpositio huius morbi, apostema tamen est morbus compositus ex triplici compositione. & ideò antiqui (inquit Hippocrates) appellabant morbum hunc [illegible], idest aggregatiuum; atq; ex hoc oritur differentia inter hunc morbum, & simplices, ex latitudine inquam suæ naturæ. Ac forsan ideo rectè diceretur eum esse ægritudinem commixtam; sed vtro modo dicamus, siue Galeni, siue Auicennæ diffinitionē assumentes, hoc non valde refert, modò cognoscantur causæ tum efficientes, tum materiales ex proprijs, & non ex cōmunibus signis, ac indicationes præterea curatiuas percipiatis, topica medicamēta idoneis et locis, & temporibus apponentes.

Margin notes: 1. par. c. 5. de ægritudinibus compositis. — 1. c. circa princ. — Lib. de inæquali tate per. cap. 4. — 1. par. c. 5. 3. de morb. diff. & 3. de art. med. — 3. de morb. diff. cap. 12. & 13. meth. — 1. 1. c. de ægritud. compositis. — 3. de morb. cap. 11.

ADDITIO.

Quoniam in antiquis Galeni translationibus aliqua verba leguntur, ex quibus dubitare quis possit, num idem significent hæ voces, apostema, & tumor pręter naturam, an diuersa; ideò meam hac de re sententiam aperire constitui. sunt autē Galeni verba. Nunc de collectionibus, & suppurationibus, breuiter narrabo, quæ ex diuersis efficiuntur causis. nam sæpè phlegmones, & erysipelata phlegmonodes, si malè curentur, faciunt apostemata; quasi verò aliud quicpiam sit tumor, quod phlegmon dicitur; & aliud apostema, ac tumor nihil aliud sit, quàm extensio, excedens membri magnitudinem, in qua reperitur humor diuersus quidem, sed non putridus; apostema verò sit extensio, in qua reperitur materia diuisa, putrida, separans partes abinuicem, & petens exitum. Præterea alibi apud Galenū sic legitur. Mihi verò iam tēpus videtur de alijs tumoribus dicere, quorum primum est vocatum apostema; duplex est huiusmodi genus, vnum quidem, quando ex putrefacto phlegmone coaceruatum fuerit pus, veluti in sinu aliquo; alterum verò sine phlegmone, præcedente humido aliquo, ex quib. Gal. verbis elici posset, aliud esse apostema, aliud tumor, & aliud etiam phlegmon: ac multi credidere hanc fuisse ipsius Galeni sententiam; qui tamen valde decepti sunt. nam hæc duo nomina haudquaquam diuersa significant; nec in recentibus, & optimis translationibus aliqua habetur huius rei difficultas. nec fortasse absurdum esset dicere (licèt id apud Galenum non sit) si tumorem appellemus omne principium, & augmentum apostematum, pręcipuè cum defluunt materiæ diuersæ, & præcipitantur in aliquam partem, dimensionem efficientes in longum, latum, & profundum; status verò, cū causa effecta est coniuncta, & morbus iam est in actu, apostema diceretur, cum nihil aliud hæc vox

Margin notes: 3. ad Glauc. dist. 2. cap. 3. — 14. meth. c. 12.

ἀπό-

ἀπόστημα significet, quàm separatio; & hoc quidem rationi consentaneum esset, quandoquidem status tempore, materia iam recepta, separat ipsas membri particulas, & ibi sibi locum parat. At declinante morbo, cum materia vel concoquitur, vel putrefit, tunc morbus is appellaretur. vel, vt Galenus appellat, sinus, vel vt Auicenna, & Arabes, exitura, vel Latinorum more, abscessus, collectio, aut suppuratio. nec immeritò omnia horum nominum significata huic morbi tempori accommodantur; siquidem sinus concauitatẽ significat: at tempore declinationis tota materia in vnum collecta locum, siue concocta, siue putrefacta fuerit, sinum, & cauitatem sibi quandam efficit. iure etiam abscessus diceretur, tunc enim temporis partes dirempta, & separatæ manent. eodem etiam pacto & exituræ nomen conueniret; tunc enim materia coniuncta, siue landabilis sit, siue praua, exitum sibi quærit. suppuratio item, cum nihil aliud significet, quàm coctum, seu maturum, seu putridum, rectè sic appellaretur. sicut etiam non malè collectionem diceremus, omnis materia, quæ fluere debebat, eo tempore fluxit, & in locum collecta est. Verùm nominibus non est adeò attendendum; nam, vt millies Galenus admonet, disputatio circa nomina non multum refert ipsi medico, modò rem ipsam cognitam, & perspectam habeat, & curationis morborum rectè ab ipsa indicationem sumat.

DVBITATIO.

Dixi, apostema esse tumorem præter naturam, neq; fieri apostema, quin tumor non fit. dubitari igitur potest, num tumor sit de essentia apostematis; non esse autem, sic probari posset. Id, sine quo aliquid esse potest, non est de essentia illius; sed apostema potest esse sine tumore, ergo tumor non est de essentia eius. reliqua huius rationis manifesta sunt, minor autem propositio sic probatur. Ossa possunt apostemari, vt est medicorum sententia, & in eis non fit tumor, non erit ergo tumor de essentia apostematis. Præterea, Erisipelas est apostema, & tamen nullum efficit tumorem, vt docuit Auicenna in capite de erysipelate. Tertiò sic argui potest. si tumor esset de essentia apostematis, consentaneum esset, vt vbi esset tumor, ibi & apostema esset, hoc verò falsum est; falsum autem esse, hinc elicitur. Caro addita, quam medici morū appellant, aut polypus, aut magna verruca, faciunt tumorem, & tamen ibi non est apostema, quia nec solutio continui, neq; discrasia ibi reperitur. Quartò, si tumor esset de essentia apostematis, sequeretur, diffinitionem Auicennæ non esse bonam, cum in ea non positum sit, tumor; at ea, quę sunt de essentia alicuius, ponuntur in eius diffinitione. Postrema ratio est. Apostema fit ex tribus morbis in vnum collectis; tumor verò ex vno tantùm, igitur alter de essentia alterius nõ est. Cuius rationis manifestum est antecedẽs; etenim in apostemate peccatum est in intemperie, in mala compositione, & in soluta continuitate: ac in tumore mala tantùm compositio est in vitio, quoniam in quantitate peccatur tantùm. Pro huius rei explicatione, sciendum est, tumorem in apostemate aliquando quidem esse adeò magnum, vt sensu ipso comprehendatur, & in eo dimensiones omnes pateant, aliquando verò ita paruum, vt nulla in eo conspiciatur dimensionis species, vt in erysipelate, & in ossium apostemate, licèt ossa non verò apostementur. Notandum præterea est, tumorem apostematis esse, qui corrumpit temperiem, compositionem, & vnitatem; & hoc modo vera semper hæc propositio erit; vbi est apostema, ibi est & tumor; & vbi tumor adest, ibi etiam & apostema. Tertiò sciendum et hoc est, quòd loca tumentia, & diuersitates materialium causarum apostematum adducunt diuersitatem in dimensionibus. nam in ossibus, vel chartilaginibus, aut in ligamentis, cum à flaua bile, vel pituita tumor gignitur, non conspicitur manifesta in tumorem eleuatio, vt à sanguine, & atra bile, & in musculis, atque carnosis & mollibus partibus. Quartò sciendum, quòd cum consideratur tumor, tunc aut mala complexio, aut mala compositio, aut vnitatis solutio consideratur, prout ab humore diuerso causatur, qui præter naturã in loco non suo constitit; quòd ideò dico, vt fracturas, & luxationes excipiam, quæ afferunt quidem & ipsæ malam compositionem, & solutionem continui, cum tamen ibi non adsit apostema. Præterea quandoq; facies ex aere in ore detento tumet, & tamen ibi non est apostema visum, ne flatuosum quidem, quamuis ibi aer reperiatur. Eodem modo vulnerum labra, dum contrahuntur, tumescunt & illa sine apostemate, quoniam non adest ibi humor diuersus alterans temperiem, compositionem, & vnitatem. His autem explicatis, facile est ad argumenta adducta respondere. & quò ad primum, neganda est consequentia, & ad minoris propositionis probationem, dicendum, quòd & si os non eleuetur in tumorem secundùm omnes dimensiones, fit nihilominus in eo aliqualis tumor, siquidem si patiatur apostema, corrumpitur eius compositio. Quò ad erysipelas verò, inquit Auicenna, si erysipelas fuerit purum, non impellit secundum omnem dimensionem; si autem multiplicatur sanguinis additio, aut succi alterius, impulsio est magis apparens; rarò enim dantur humores puri, & soli in apostematibus, vt medici docent, sicut neq; in corpore humano.

Ad tertium verò argumentum respondetur, excrescentias inter apostemata numerari, & aliquando triplici vitio peccare; verum si hoc remissè efficiant, sunt tamen sub latitudine trium morborum, qui in vero apostemate reperiuntur. Ad quartum, neganda consequentia, & ad probationem dicendum, tum implicitè, tum explicitè tumorem poni in diffinitione Auicennæ; implicitè quidem, quia est morbus in complexione, compositione, & vnitate; explicitè vero quoniam inquit, ex quibus resultat ęgritudo vna, sicut apostema, idest tumor præter naturam. De quinto verò & postremo argumento dicimus,

Gal. 7. aph. cō. 74. 1. local. medic. vbi de dentibus agit.

Auic. 2. par. cap. de ęgritud. cōp. & 2. par. dist. 2. sup. c. 18. & 7. 3. cap.

Auerr. 3. collig. cap. 3.

3. 4. c. de erysip.

Hipp. lib. 1. de morb.

Gal. 2. reg. acut. com. 38.

Auic. 3. 4. c. 2.

cimus, quòd & si in apostemate tres reperiantur morbi, præcipuus tamen est deperdita compositio; quamobrem ex sui natura semper tumor erit de essentia apostematis; & ideò semper possumus ipsum apostema denominare ex tumore non naturalis ex diuersa effectus materia, qui naturales operationes tumentis membri, sicut cæteri morbi omnes, impedit.

De causis tumorum, præter naturam. Digresio II.

Gal. 2. ad Glauc. cap. de caus. inflammationũ. & lib. de caus. procatarc. Auic. 2. par doct. 3. sup. c. 1. & 4. p. c. 35. Lib. de caus. procatar.

APOSTEMATVM causæ, vt medicis visum est, tres omnes sunt; quarum prima appellari consueuit primitiua, prægressa, euidens, manifesta, extrinseca, & à Græcis procatarctica dicitur, cuius ea conditio est (vt ait Galenus) vt post effectũ, cum nulla ex parte cum corpore communicet, separetur ab illo, illudque immutat, alterans subitaneo motu, vt lapis, vel quid huiusmodi durum, & obtusum, quod mẽbrum aliquod percutiat; quamobrẽ ibi postea oritur apostema, vel ferrũ, quod vel vulnus dolens, vel fracturam efficiat, aut deniq; aliqua alia exterior causa. Inter has causas enumeratur etiam ea, quæ ab exteriori causa fit attractio, vt calor magnus à motu superfluo genitus, vel à longa solis actione, vel à multo igne, vel ab acri, & calido medicamento excitatus. dicebat enim Galenus. Medicamentum, quod fit multæ caliditatis, humorem ex toto corpore attrahere ad eum locum, cui medicamentum ipsum adhæreat, non secus ac cucurbitula quædam; aut etiam alia causa veneni particeps. Inter causas procatarcticas præterea cõnumeratur improba victus ratio in sex rebus non naturalibus appellatis. quæ sic nominantur, quòd ex se se nihil ad constitutionem humani corporis conferunt; verum illud alterant, & corrumpunt. Secundum causæ genus appellatur antecedens, internum, humorale, & à Græcis προηγούμενον. hæc causa valde efficax est ad gignendum apostema, cum ab ea potentia non regitur, quę totum corpus gubernat. quæ quidem antecedens causa diuiditur in efficientem, formalem, materialẽ, & finalem: efficiens iterum dicitur quatuor modis, videlicèt membri expellentis fortitudo, quod à se noxium humorem propellens, ad aliud debilius transmittit, vt Galenus docuit. Mittunt enim fortia membra, quando irritatur eius virtus excretiua, oppressa ex multa materia, vel quando pungitur ab acuta, & mordaci. Secundò recipientis membri imbecillitas, quod humorem aliunde expulsum admittit. hoc Galen. docet, inquiens; sæpe membrorum imbecillitas causa est, vt in ipsis apostema generetur, & si membrũ ipsum malis humoribus minimè scateat. hoc autem inde proficiscitur, quòd ad membrum illud multa transmittuntur excrementa aliunde; & debile existens, proprium nutrimentum administrare non potest. Et Auicenna dicebat; licèt corpus non sit multarum superfluitatum, tamen quandoque aduenit, quòd ipsum debilitat, quare attrahuntur ad ipsum materiæ corporis, licèt non sint materiæ diuersę superfluentes. Tertia est debilitas virtutis nutritiuæ, quę cum proprium nutrimentum in nutriti substantiam conuertere non possit, vel quia multum est aut viscosum, aut durum, aut mala qualitate infectum, eum inconcoctum seruat; quare in ea particula apostema eleuari contingit. Quarta, debilitas virtutis expulsiuę; nam (vt inquit Gal.) sicut in qualibet corporis parte est potentia, vel facultas quædam, quę id, quod bonum est, nutrimenti causa retinet, sic alia facultas est, quæ id, quod noxium & superfluum est, expellit. hæc autem cum non semper suo posit munere fungi, seu tenacitatę materię, seu viarum angustia, materiam illam retinet, quæ apostema tandem efficit.

Arist. in lib. de præceptu. elem. c. 3. Gal. lib. de diff. mor. Auer. 7. collig. c. 29. Auic. 3. p. cap. de causis inflammat.

13. meth. c. 3.

13. meth. c. 3. & in lib. de curat. per sanguinis missi.

3. 4. c. de cura phlegmonis.

Auic. 4. 3. c. 25. Auerr. 3. collig. cap. 5.

Lib. 3. de virtu tib. naturalibus cap. 12. Et in lib. de bile atra.

Causa verò materialis duplex est, aut in qua, & est corpus animatum; unde tumor interdum dicitur ægritudo cõmunis communitate subiecti: aut ex qua, & hęc à Gal. in mille locis auctoritate Hyppo. fuit declarata. Dicebat Auic. harum causarum, quasdam esse ex materia, & quasdam ex dispositione membri: quæ verò sunt ex parte materiæ, sunt repletiones ex sex rebus prænominatis, vt constat in capite dę ægritudinibus compositis. vbi dixit, quòd materiæ, vnde fiunt apostemata, sunt sex, scilicet quattuor humores, vt sanguis, pituita, bilis flaua, & bilis atra, & præterea flatus, & aqua. Ab vnaquaque istarum materierum tumor gigni potest, vt patet in lib. de tumoribus pręter naturam, & 13. & 14. metho, atq; 3. fen. 4. per totum.

3. fen. 1. doct. 3. sum. 3. c. 18. 4. fen. 1. libri.

Finalis verò causa dupliciter consideratur, aut ratione boni, vt principalia & nobilia membra, expulsis, & abiectis malis superfluitatibus; à morbis tueantur, vt docet Galenus; & ideò natura, quæ nõ deficit in necessarijs, neq; abundat in superfluis, vt 3. de anima habetur, cõstituit nonnullas in corporibus humanis regiones, quibus primaria membra oppressa à malis succis, eos in his locis proijciendo, releuentur, & talia sunt loca adenosa emunctoriorum, glandosa, declarata à Gal. & à Principe cap. de cura abscessuum. & cap. de membris in fine, cum ait; Membra autem fortia superfluitates suas ad mẽbra debilia sibi vicina expellunt, sicut cor ad ascellas, & cerebrum ad loca, quæ sunt post aures, & hepar ad inguina: hæc dicuntur particularia emunctoria, quia particularibus deseruiunt membris in nõ naturalibus euacuationibus, sicut in naturalibus euacuationibus, superfluitates, quæ fiunt à digestione stomachi, per intestina hepatis per vrinam dimittuntur, vt docet Auic. vbi agit de qualitate generationis humorum, quasi in fine, vbi etiam malorum humorum omnes euacuationes assignat. Interdum fit tumor ratione mali, quia eius effectus est, vt lædantur operationes membri, in quo est.

5. aphor. 25.

Tex. com. 41.

13. metho. 4. fen. 1. libri. & 3. fen. 1. libri.

3. 1. doct. 4. c. 8.

A D-

ADDITIO.

Et quia dictum est à Galeno, Rasi, & Auicenna, quòd vna principalis causa tumorum est dolor, & nil magis affert apostemata, quàm dolor, & hoc, quia attrahit, videndum est, quomodo hoc verum sit. Et primò sciendum est, quòd dolor per accidens est causa attractionis. quod sic declaratur ab Auer. Dolor est (inquit) causa attractionis, aut propter malam complexionem, quæ generat ipsum dolorem; aut propter superfluitatem motus virtutis expulsiuę, cum expellit superfluitates; aut propter ambas causas: cum enim dolet membrum, debilitatur, quia corrumpitur eius complexio, & natura nititur dolenti regioni succurrere; quare mittit ad locum & sanguinem, & spiritum copiosè, vt eis mediantibus causam doloris expellat. Præterea membrum dolens calefit propter sanguinem, & spiritũ ad eum transmissum, vnde fit attractio; ideò dolor est attractionis causa per accidens, & mediantib. causis iam dictis, & non per se, cum non attrahat per aliquam virtutem sibi annexam, cum sit tale accidens. Prouenit ergo tumor, etiam propter aliquam ex causis iam dictis, scilicet dolorem, calorẽ, & membrorum debilitatem, & similia: sed dolor, & calor sunt de causis fortibus: debilitas verò membri facit eum paratum ad recipiendum rheuma, aut propter sui naturam; quia sic eum creauit Deus, vt extraneos succos reciperet, sicut est cutis: aut propter eorum raritatem, sicut caro laxa trium reflexionum, siue emunctoriorum, aut sicut carnes glandosæ, quæ hinc, indeq; per loca corporis sunt expansæ, & suscipiunt superfluitates, quę illis demandantur, vt 3. localium habetur, & in cap. de apostematibus, accidentibus in glandulis; quemadmodum ex attractione vlcerum, aut aliorum apostematum super extrema, ad quę currunt materiæ, in viis quarum incedunt carnes istæ: Quare inuoluuntur cum eis, vt accidit inguini, & subascellæ ex apostematione amborum, in eo, qui habet scabiem, aut vlcera super pedes, & manus; aut quia membrum est paruum respectu nutrimenti debentis nutrire; cum .n. membrum debile est, non resistit materię fluenti, neque contrarię, & maximè si mittens fuerit repletum, & forte: & in eo conculcantur materię diuersę, & generatur tumor.

3. meth. 4. & 5. meth. 4 & 3. meth. 7. ad Alm. cap. 1. 2. fen. 1. cap. de caus. tum. 3. & 1. med. 95. 17 fen 3. cap. 1. 2. fen. 1. cap. 1. 7. coll. cap. 19. cap. 2. 3. fen. 4.

Et si quis diceret, quomodo dolor attrahit, cum attractio principaliter fiat à vacuo, à simili, à proprietate seu forma specifica, aut à calido, vt declaratur ab Auerroe. Nec dubitandum est, quòd & si vacuum nihil est, vt in physicis demonstratur, possit tamen attrahere, quia non attrahit, sicut existens, sed sicut esse non potens; quoniã priuatur corpore: sic enim describitur. Vacuum est locus priuatus corpore: attrahit igitur, vt patet in dextro ventriculo cordis, & in ventosa; quia cũ aer cucurbitulę ab igne resoluitur, remanet concauitas ventosę absque corpore aeris, & ideò attrahit. A calido autem fit talis actio, vt patet in appositione alicuius medicinę vehementer calidę alicui membro; nam immediatè attrahit, talisque attractio à Gal., & Principe reducitur ad eam, quæ à vacuo; calor .n. euacuat humidum membri extenuans ipsum, humiditatem in vaporem ducendo, propter quod cogit aliquid recurrere ad replendum: pręterea aperit meatus, & liquat materias vicinas, vt patet de calore ignis accensi in ellychnio lampadis, qui euacuando substantiam ellychnij, facit consequi oleum ad replendum. A simili, quia ignis attrahit ignem. A forma specifica fit attractio, vt patet in ferro, quod à magnete attrahitur, & cholera à scamonea: talis .n. actio non fit neque à qualitate simplici, neque à composita perceptibili sensu, sed à forma adueniente ei, quæ resultat ex cõplexione primarum qualitatum, & talis forma est virtus actiua in passo determinato, vt magnetis in ferro; quia ferrum non attrahitur à quocunque, sed à magnete; & tales actiones sunt imperceptibiles, & inenarrabiles, non naturales, sed supernaturales, & virtuales. Attractio verò, quæ fit à dolore, aut soluendo continuum, aut introducendo caliditatem, reddit locum vacuum: pręterea dico, quòd dolor attrahit rheuma, mediante mala complexione, quæ fit de nouo in membro, quæ est causa commotionis humorum præter naturam. Secundò dico, quòd principium, per quod humores mouentur ad membrum, est forma ipsius humoris mobilis cum qualitate acquisita ab attrahente, aut sibi data ab aliquo alio, hæc tamen qualitas est principium instrumentale. Et siquis diceret, quòd per solam præsentiam actiui ad passiuum, nulla qualitate interueniente, fit talis motus attractionis: dico, ꝙ hoc non est verum; quia omnis forma substantialis agens exigit instrumentum actuale, uel virtuale in producendo sui effectus. Ex his igitur dicendũ est, ꝙ dolor attrahit; quia in dolore fit aliqua mala complexio, & similiter solutio aut disgregante calido, aut vniente frigido: vnde, ne detur vacuum, fit humorum concursus, & sequitur eorum attractio.

5. coll. Gal. 1. de pot. nat. Auic. 1. fen. dis. 6. cap. 3. 4. Phys. tex. c. 6. & 63.

DIGRESSIO.

Et quia non datur causa absque suo effectu, quoniam relatiua sunt, videndum est, vtrùm in corpore humano possit generari tumor pręter naturam: Et videtur, quòd non; quia aut talis tumor esset simplex, aut compositus: non simplex, quia humores in venis sunt permixti, vt habetur cap. de humoribus. & pariter idem sunt, cum resudant, siue expelluntur. Secundò si talis tumor simplex posset generari, esset ex vno tantum humore, aliter esset permixtum, sed non ex sanguine; quia dum sanguis nõ regulatur à naturę regimine, putrescit, & eius subtile ad choleram conuertitur, grossum autem ad bilem atram, vt docet Galenus, nec remanet sub forma sanguinis. Hoc etiam verificatur de alijs humoribus auctoritate Auicen. in cap. de phlegmone dicit Princeps; scias, quòd rarò datur humor purus, ergo non datur tumor à pura causa. Ceterum neque datur tumor compositus; quia aut esset ex omnibus humoribus, aut ex aliquibus: si ab omnibus, tumor esset absq; mala complexione. quod probatur, quia

1. fen. 1. Lib. 2. de Crisib. 12. & 3. eiusdem. atque 2. de diff. feb. 9. 6. Aphor. 10. 3. Fen. 4. 2. de morb. cap. 12.

quia humores ſunt contrarij in qualitatibus ſuis, vnde ordine refracto, cum coniunguntur, reſultat quędam temperies propter eorum adinuicem admixtionem, vt docet Hypp. Non etiam ex aliquibus; & ratio eſt, quia nunquam daretur tumor, qui ad ſaniem perduceretur: nam eius materia aut eſſet ſic calida, quòd facillimè tranſiret de loco ad locum. at quę debet maturari, indiget quiete; nam maturatio eſt quædam digeſtio, & ad digeſtionem requiritur quies: aut ſic frigida, quòd nullo modo reciperet concoctionem, ergo &c. Pro ratione quæſiti ſciendum eſt, quòd experientia eſt in contrariũ, atque omnium Doctorum auctoritates; & ratio talis. vbi poſſunt eſſe cauſę alicuius effectus, ibi poteſt eſſe effectus: ſed mala complexio, mala compoſito, & cõtinui ſol. in aliquo membro reperiri poſſunt, quæ ſunt cauſa immediata tumoris; ergo & tumor. Ad rationes in oppoſitum reſpondendo, breuiter, dico: Ad primum, quòd vterq; poteſt generari: ad probationem, negatur conſequentia, quia tametſi humores ſint permixti, poteſt alicui humori tamen aliqua mala qualitas accidere, vnde natura illum expellit, & alios regulat, vt declaratur ſecunda primi: Ad ſecundum dico, quòd ex ſimplici ſucco producitur tumor. Ad probationem, quòd non ex ſanguine, dico; quòd talis permutatio non accidit ſanguini, niſi in termino putrefactionis; ſed poſſibile eſt, quòd ex ſanguine, vt ſanguis, fiat tumor. Ad auctoritatem Auic. de alijs humoribus dico, quòd verum eſt, quòd raro datur humor purus, ex quo & tumor purus; non propter hoc negatur poſſibilitas, vt patet ex Gal. & Principe de eryſipelate, & ſcyrrho. Ad argumenta de compoſito dico, contingens eſt vtrunq; poſſe generari. Ad primam improbationem dico, quòd & ſi fit ipſorum mixtio, non propter hoc temperies reſultat, quæ fit pro corporis operatione. Et eò magis quando humores ſunt in loco non ſuo; quia tunc quantò magis agitantur inter ſe, tantò magis ſuarum qualitatum diſproportio reſultat, & per conſequens mala qualitas, eò quia ab agente ipſos contemperante relinquuntur. Ad ſecundam improbationem negatur ſequela; & dico, quòd non eſt neceſſe, vt omnis tumor ad ſaniem conuertatur.

Libro de natura humana.

Cap. 5.

DE MODO GENERATIONIS TVMORVM.

SCOPVS, & methodus curandi tumores ſtat principaliter in cognitione temporis, & modi generationis eorum; ideò hoc in loco aliqua de eorum productione dicamus. Duobus modis tumores generari declarabat Gal. Primus modus eſt per viam deriuationis, aut catharri, ſiue defluxus. Secundus eſt per viam congeſtionis, ſiue coaceruationis. Dicit etiam Gal. prima inflammationis differentia eſt, ſecundum quam hanc quidem humidam, hanc verò ſiccam eſſe contingit; humidam quidem, quę ex calida fluxione membrum occupante contingit; ſiccam verò, quando, nullo humore influẽte, calor naturalis efferueſcit: hoc autem, vſque ad aliquid, quidem veluti febris eſt membri, & interdum humiditates ibi contentę putreſcunt. Dictum eſt etiam ſecundo ad Glau. fit tumor, aut ex ipſius loci humore, in quo naſcitur, corrupto; aut ex alijs corporis partibus illo in loco confluentibus; fit etiam ex vapore, vel ventoſitate corrupta: Hæc fuerunt declarata à Gal. in lib. de cauſis morborum, & 2. de differentijs febrium cap. vltimo. Explicans autem primum modum generationis tumorum, qui fit per defluxum, dicit idem Gal. Virtutem habet omnis particula, quemadmodum propriorum attractiuam, ita alienorum excretiuam: & quoniam duplex eſt, quod alienum exiſtit, alterum quidem peccans in quantitate, alterum verò in qualitate: hinc etiam ſi vtique non grauetur aliqua particula ab eis humoribus, habet tamen aliquas ſuperfluitates ſecundum qualitatem prętemrnaturales, ad quarum excretionem prorumpit ipſa natura per eas, quę in ipſa ſunt, venas, quemadmodum per canales: ſed ſiue ſanguis fuerit, qui expellitur, ſiue alter humor, neceſſe eſt primum quidem ad aliquam proximarũ venire particulam, in illa autem duorum alterum facit, vel digeſtus, vel tranſpiratus non adhuc ad aliam transfluit tertiam, & ipſa forti exiſtente, ex ipſa ad aliam particulam tranſmittitur, & ſic non ceſſat, donec ad aliquam perueniat, quę non adhuc ad aliam expellere poſſit, & in hac abundat. Dicit quoque Gal. faciunt tumores venę, humores ſanguini miſcendo, quando in eas ſe effuderit: tunc plenæ, atque tęnſę in aliqua imbecilliorum parte, pondus graue, ſe exuendo, atque purgando, deponunt, quæ ſine dubio pars carens virtute, nolens neceſſariò ſuſcipit pondus. Dicit inſuper; Ex fortioribus particulis impulſę ſuperfluitates ſecundum multitudinem, vel qualitatem, in imbecillioribus incumeantur. Declarans autem primum euacuationis modum, & expulſionis ſcribit; Sponte euacuari è corpore dicimus, quęcunque ſine aliqua medicatione excernuntur, nonnunquam ea, quæ noſtrum regit corpus, potentia ipſum expurgante, nonnunquam ex irritamento aliquo, aut quia in vaſis contineri non poteſt. Et alibi hanc eandem materiam declarando dicit; Aliquando effunditur materia in aliquo membro, tuncque maiores venę, quæ in ipſo ſunt, pulſatiles, & non pulſatiles implentur primò, & extenduntur; deinde illę, quæ ſunt maiores; & inceſſanter procedunt ſic, donec ad minimas proueniat venas: quando poſtea ſuperfluitas illa in illis redundat venis, & eam non continent, effluit aliquid eius ex orificijs illarum, & reſudat ex eis aliquid, atque egreditur ex ipſo venarum corpore, & implentur foramina, quæ inter prima exiſtunt membra, tali ſucco, donec illi accidat calefieri, & humectari, & fit tumor. Declara

2. ad Glauc. c. 1. 3. art. med. cap. 95.
Lib. de tumorib.
Libro de inęq. intemp. 4. de meth. val.

Diff. 2. cap. 5.

Lib. ſect. ven. ſum. 2. cap. 3.

Lib. de inæqua. li intẽperie cap. 4.
2. ad Glau.
3. art. med. 95.
13. metho. diſſ. 3. cap. 2.

4. aphor. com. 2.

Lib. de ineq. in temp. cap. 4.

tur etiam hæc materia. 3. artis med. vnde Auic. dicebat. Omne apostema, quod causam manifestam non habet, & eius causa corporalis monstrat materiam de vno membro ad aliud, quod est sub eo, fuisse mutatã, vocatur catharrus .i. defluxsus; membra autem debilia, quæ tale pondus inuitò recipiunt, aut talia sunt, quæ illicò, dum formatur animal, noxam subiere, aut postea læsa fuere, aut suapte natura, vt cutis. Datur modus secundus tumorum generationis, scilicet per viam putrefactionis, siue coaceruationis, vel exacerbationis, qui declaratur à Gal. quando inquit; Dico magis aliquid calefieri propter calorem in eo augmentatum, augmentatur autem aut propter nimium motum, aut propter putrefactionẽ, vel quia corpus à corpore calidiore comprimitur, vel quia calor clauditur; A nimio motu supercalefiunt membra, sicut videmus in exercitantibus se pila, si nimis se exercuerint; & in lapidibus, & lignis, si nimis inter se fricarentur. Propter putrefactionem verò, sicut fit in spermatibus, & stercoribus putrefactis; & ibi dicit Gal. Quadam vice aspexi columbinum stercus putrefieri, & per se ipsum nullo igne apposito comburi. In corpore compresso à calidiori corpore calor augmentatur, sicut cõtingit in balneo; vel a sole æstiuo: simili itaq; ratione dicebat Gal. Naturalis insitus calor, quo vegetamur, atque mouemur supramodum incensus, & arefactus in loco, quem apprehendit, & in quo consederit, in illo phlegmones acres facit. Ait quoque Auer. Interdum fit tumor, quando membrum nutrimentum, quod ei demandatur, nec digerere, nec permutare potest, propter eius qualitatem, aut quantitatem, & augmentatur in membro taliter, quòd dilatationem secundum omnes dimensiones recipit: & tunc eius calor eisdem mensuratus, idest naturalis, extinguitur, & in eo putredinalis generatur propter materiam extraneam congestam: vnde sequitur necessariò tumor preternaturalis.

Et primo prognost. com. 46. 2. fen. primi cap. 8.

Libro de cau. morb. cap. 2.

2. ad Glauc. cap. 1.

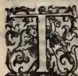
3. coll.

DIGRESSIO.

Verum est, vt declaratur. 13. metho. quòd tumor per viam coaceruationis raro datur; & cum contingit, eius succi nec præparantur; nec ad perfectam coctionem deueniunt: sicut videtur in tumore per viam deriuationis; nam, dicebat Gal. Phlegmon, qui per influxionem sanguinis fit, propria causat accidentia, & hoc quia vnus ex humoribus est: qui verò coaceruantur, non nisi ex malo humore fiunt: & verè vt plurimum tumores aut à causa intrinseca, vel forinseca producti, fiunt per viam defluxus: illi verò, qui ex humorũ coaceruatione, fiunt (vt dictum est) aut quia membrum suum non potest permutare nutrimentum, vel quod superest de nutrimento, expellere non potest, vel humor coaceruatur propter prohibitam transpirationem, aut comburitur ab aliqua extranea caliditate: & si vnitur talis humor, fit tumor: talis rarò contingit; quia facillimè causę, quæ apertissimę sunt, euitari possunt. sed quia dubitari potest, nunquid in tumore primò concurrat aut mala qualitas, aut corrupta compositio, vel continui solutio, ideò pro ratione quæsiti sciendum est, vt diximus, quòd causa tumorum, aut est intrinseca, aut forinseca: si intrinseca, dico, quòd in tali tumore primò occurrit mala complexio, quæ postea soluit; & vltimò consequitur, cum facta est ægritudo materialis, mala compositio: sed in tumore à causa procatharctica apparet primò sol. continui, secundò mala qualitas, quia à soluta continuitate fit attractio, ne detur vacuum, vt tenet Conciliator, deinde mala compositio. Cognoscenda sunt etiam signa horum tumorum; in tumore coaceruato semper præcessit aliqua causa membrum debilitans, & cum incipit, est paruus valdè; & paulatim augmentando tendit ad statum; & non apparent venæ tumidæ in eius circuitu; paulatimq; succedit dolor, nec apparent in corpore signa repletionis; neque cognoscitur causa manifesta, saltem de propinquo. Tumoris autem defluxi significatio, est manifesta corporis repletio, ac membri superioris; & aliquando cognita est causa primitiua; trahens materiam ad locum, saltẽ de propinquo. & cum incipit, velociter augendo procedit: & tument venæ in circuitu, quæ prius non apparebant: & dolor fit crudelis &c. Et quia hic noster sermo est de extrinsecis tumoribus, omnia signa non sunt declaranda, nisi proprijs locis. &, vt dicit Auicenna, signa tumorum declarantur sensu, & presentia.

2. fen. primi libri.

DE TEMPORIBVS TVMORVM.

Vmor preternaturalis, sicut & aliæ passiones, habet quattuor tempora, scilicet principium, augmentum, statum, & declinationem. Fuit declarata hæc propositio à Gal. primo de Crisi, à Serapione, à Principe. verum tamen est, quòd iste in capite de phlegmone nihil dixit de principio. sed de incremento, quod cognoscitur additione magnitudinis, & tensionis: Mansio verò per finem eius, & quod ibi aggregata est materia, si debet aggregari. Declinatio autem, cum incipit tendere ad lenitatem, & debilitatem: sed secunda primi omnia tempora clarè significauit, dicens; Apostema quidem habet principium, in quo humor ad exteriora egreditur, & apparet, quòd concauitas augetur; deinde (.i. in augmento) capacitas augetur, & extenditur: postea stat, cum ægritudo ad maiorem peruenit statum, in quo esse debet: demum incipit minui in declinatione, & maturatur pus. Ait Gal. in lib. de quattuor morbi tẽporibus, loquendo de phlegmone; Incipit in illo tempore, secundũ quod impletur particula sanguinea substantia: quando vero magis distenditur particu-

quinto Breuia rij. Cap. 17.

Prima quarti, cap. 1.

2. primi tract. 2. sum. 1. cap. 7

3. fen. quarti. Cap. 5.

Cap. 3.

la, & caliditas quędam innaſcitur propter putredinem, ſecundũ hoc eſt tempus augmentationis, quando autem ad pus mutatur, maximè vtique dolores tunc comprehendet, & febres; vocatur ſtatus paſſionis hoc talę tempus ex auctoritate Hypp. quando verò ſuppuratur, vel diaforatur rheuma, & tumor vel tenſio minoratur, morbus eſt in declinatione. Hæc etiam quatuor tempora optimè declarantur ab Aetio.

3. aphor. 47. Lib. 14. Tet. cap. 30.

DIGRESSIO.

cap. 2. cap. 1.

Lib. de quan. morb. tēp. cap. vltimo, & pri. de Criſib. cap. 2. 1. aphor. 30. pri. de Criſib. cap 1. cap. 10. 3. coll. cap. 9.

Debet medicus, vt dicitur ſecundo ad Gla. & 4. primi. diligenter cognoſcere tempora ægritudinum; quæ niſi optimè intellexerit, maxime lædit, ignorando quid in initio, quid in augmento, quid in ſtatu, quid in declinatione ægrotanti adhibere, vel auferre debeat. Et notandum eſt, quòd accidentia in augmento, & ſtatu ſunt ſæuiora; ſed in ſtatu magis ſtant, in declinatione minuuntur, & hoc eſt, quod dicebat Gal. ex auctoritate Hipp. Circa initia, & fines omnia imbecilliora, cum verò conſiſtunt, fortiora. Vnde Gal. alibi dixit. Status ægritudinis eſt fortior horarum omnium, & vehementior: & infra adduxit vnam ſententiam, quam declarauit Auer. qua mediante poſſumus diſtinguere tempora tumorum penes digeſtionem materiæ, & poſſumus appellare principium totum tempus, in quo nulla apparet digeſtio, & calor ſtat in membro ſepultus: incrementum quando magnificatur membrum, & calor aliqualiter agit in materiam, & incipit putreſcere, & apparet aliqua digeſtio, ſeu præparatio ad digeſtionem. Status verò eſt tempus, in quo materia tota eſt aut digeſta, ſi debet digeri, aut corrupta, ſi debet corrumpi. Declinatio autem eſt, cum expurgata fuerit talis materia, & mẽbrum deducitur ad diſpoſitionem, & formam naturalem, aut ex toto fuerit diaforata, vt dicit Raſis auctoritate Gal. Cum in aliquo membro aggregata fuerit ſanies, & euacuatur, abſq; diſpergitur abſq; aggregatione, incipit membrũ detumeſcere, & minuitur eius extenſio. Secundò notandũ eſt, vt dicit Serapion, & vt docet Gal. Apparent in ſalubribus paſſionibus huiuſcemodi quattuor tempora: nam ſunt aliquæ ægritudines, quę propter ſui malignitatem, aut propter virtutis debilitatem, in augmento aut ſtatu enecant homines: ſed quando expectant indutias, vt apparet in tumoribus extrinſecis, donec perueniant ad declinationem, dicuntur eſſe ſalubres, & eſt tempus, in quo non moritur æger, vt prima quarti ex auctoritate Gal. habetur, etiam ſi quandoq; dubitauerit Gal. num hæc propoſitio eſſet vera. Sed redeundo ad ſermonem noſtrum, dico, quòd perfectè cognoſcuntur hæc tempora in calidis tumoribus, & magnis, à quibus læduntur operationes. Tertiò notandum eſt, quòd quantò magis materia tumoris fuerit calida, & benigna, tantò citius expectandus eſt ſtatus, à quo ferè omnes curatiuæ operationes dependent. Sed ad hoc auxiliatur tempus calidum, mẽbrum forte, & conſtans virtus, vt dictũ eſt prima quarti cap. 4.

43. Contin. 5. Breuiarij. pri. de Criſib. cap. 2. cap. 3. 3. de Criſib. 9. pri. de Criſib. cap. 8.

DE TERMINATIONE TVMORVM.

10. 3. tra. 4. cap. 1 3. 4. cap. 23. 2. primi. cap. 216. Lib. de inæq. intemp.

RIPLICITER terminantur tumores, vt docet Auic. vbi de pleuritide agit, & vbi de iudicijs ſaniei, & cap. de ægritudinibus compoſitis, & Raſis in lib. diuiſionum. Nam aut reſoluuntur, aut collectionem faciunt, aut in duritiem conuertuntur. Idem voluit Gal. & horum effectuum rationem reddit, quia impoſsibile eſt, quin res ad vnum duorum modorum perueniat, aut vt vincat ſuperfluitas, quæ in membro effunditur, & corrumpat membrum, in quo eſt, aut vincatur ab innato calore, & redeat membrum, & lacertus ad naturalem diſpoſitionem. Et ſi vincit ſuperfluitas, manifeſtum eſt, quòd oportet ex dominio malicię complexionis, vt impediatur mẽbrorum operatio, & corrumpatur ſecundùm temporis longitudinem; Vnde Auic. in cap. de phlegmone in fine, dicit; Et ſcias, quòd dum non ſubmergit naturã materia, non prouenit apoſtema, & reſpirat per ignem eius, quod reſpirat exterius. Similiter declarat Gal. quæ nam tumorũ determinatio ſit melior, & laudabilior; & eam laudat, quæ per euaporationem, & reſolutionem fit. & reddens rationem dicit, quia ad collectionem, & putrefactionem materię ſequuntur duo, primum putrefactio, ſecundum eius collectio: ſed diaforeſis optabiliſſima ſanatio eſt. Et notandum eſt, quòd tumor reſoluitur, quando materia fuerit benigna, & virtus potens, & corpus mundum, & membri poroſitates fuerint latę. Dicit Raſis in lib. diuiſionum, & Auic. cap. de phlegmone, quando reſoluitur apoſtema, cognoſcitur; quia ra tificatur tumor, & pulſatio incipit minui, & ſedari, & inflammatio incipit quieſcere; & ſcis illud, quod aggregatur per additionem pulſationis, & caliditatis, & fixionem vtriuſque; & ſcis illud, quod putre fit propter digeſtionis difficultatem, & loci tenebroſitatem, & vehementiã tenſionis: putrefactio enim aliquando cauſatur à magnitudine, interdum à malignitate tumoris, etiam quòd tumor ſit paruus. Tumor induratur, quando materia fuerit viſcoſa, aut dura, & calor naturalis fortis, adeo quòd partes ſubtiles reſoluantur, & craſſæ indurentur. Dicit Gal. Cholera quidem facillimè reſoluitur, & velociter ab omni, quod in ea agit; bilis atra verò laborioſè; & vniuerſaliter omne, quod eſt ſubtile, & tenue, eſt velocis reſolutionis; & omne, quod craſſum, & ſpiſſum eſt, tardæ reſolutionis. Induratur aliquando propter totius materiæ ingroſſationem, aut maioris partis in eo contentæ, quando excluditur, aut reſoluitur pars ſubtilis, & remanet groſſa, quę induratur, & lapideſcit; vnde oritur longa, & difficilis cura; imò Raſis in diuiſionibus dicebat, quòd interdum tumor fit ita durus, quòd non ſanatur.

tur. Tale accidens sæpe ex malo medici regimine contingit, & maximè in melancholicis tumoribus. Fit frequenter scyrrhus ab indoctis medicis, qui non intelligendo, mox à principio vehementibus ea, quæ tali humore loca laborant, atque intumescunt, diaforeticis curant medicaminibus, sublataq; humoris tenuitate, spissitudo, quę remansit fæculenta, quasi in lapidem concrescit. pari modo in pituitosis propter symboleitatem sæpe etiam in sanguineis. Ideo princeps cap. de cura phlegmonis dicebat; Et cum timetur, vt declinet ad duritiem, administra mollificantia; nam quæ fortiter repercutiunt, aut resoluunt, non conueniunt, vt diximus secunda primi. Notandum est etiā, vt docet Gal. quòd interdum determinatio tumoris ad saniem sit laudabilis, & bona, scilicet per comparationem ad modos deteriores; quia sæpe corrumpitur membrum ex tumore, vt dicit Auic. quod fit propter oppilationem corporalem, sicut apostema calidum, malum, fixum, magnum, grossæ materiæ, oppilans meatus, & prohibens vitam transire, aut suo veneno corrumpens. Notandum est etiam, vt docet Gal. quòd tumorum resolutio duplex est, scilicet rationalis, & irrationalis: prima habet quattuor causas, quarū prima est paucitas, benignitas, & subtilitas materiei. Secunda est membri raritas, & viarum largitas. Tertia fortitudo innatæ virtutis. Quarta est corporis mundificatio. Cum enim istæ omnes simul fuerint causæ, aut plures, tunc permutatio erit ad bonum, & resoluetur tumor, & materia permutabitur de nobili ad ignobile membrum, & ab intra ad extra; quæ sunt laudabilissimæ determinationes, vt docet Gal. Secunda determinatio est irrationalis, quæ per causas irrationales fit, & tendit secundum plurimum ad malum; & eius causæ sunt tres, quarum prima est multitudo materiei, aut eius viscositas, seu grossities. Secunda est ipsa mala qualitas, acuta, corrosiua, pungitiua cum mordicatione, aut etiā venenosa. Tertia est impotentia virtutis regitiuæ; & cum operantur istę causæ, fit permutatio ad malum, etiam quòd resoluatur tumor, quia permutatur de ignobili membro ad nobile, & de circunferentia ad centrum, & tales euanescentiæ sunt malæ. Dicebat Hypp. Erisipelas ab exterioribus verti ad interiora nòn est bonum, ab interioribus autem ad exteriora, bonum, sic ex Gal. dicendum est de omnibus tumoribus.

[Margin: Gal. 2. ad Gla. cap. 11. — De inæq. intēp. — 3. 4. cap. 15. — 2. prognost. — 6. Aphor. cō. 25 — 1. de morbis, & 6. Aphor. 23. In com.]

DIGRESSIO.

Possumus dicere, quòd tumor sit ægritudo communis communitate subiecti; quia in omni parte potest contingere, vt declarant Auic. & Auer. in consimilibus quidem vt osse, neruo, musculis &c. in organicis, vt pulmone, hepate, cerebro &c: & determinatur vno prædictorum modorum. Sed dubium est, vtrùm ossa apostementur, & videtur, quòd non, argumentando à simili; nam sicut tumor non fit in membris valde mollibus, propter eorum raritatem, & fluxibilitatem; cum materiæ faciliter possint expandi per eius poros, vt dicit Serapion, pari modo nec in osse, cum sit frigidum, siccum, & valde durum; nec in eo accidit solutio continui; quia eius durities resistit, nec humores possunt subintrare eius porositates; vnde non fit ægritudo in cōpositione. Secundò argumentatur sic; quæ patent ad sensum, nulla indigent probatione; nam dicebat Arist. Qui sensum dimittit propter rationem, debilis est intellectus. sed clarum est, quòd tumor semper generatur in membro, quod est medium inter duritiem, & lenitatem, ergo non in osse. Pro ratione quæsiti sciendum est, quòd tumor dupliciter intelligitur: aut verè præternaturalis, compositus ex tribus ægritudinibus; vel non vere præternaturalis, vt de tumoribus ossium dicendum est ex Auic. quando dicit; Apostema accidit membris mollibus, & cum accidit ossibus, accidit res, quæ apostemati assimilatur, per quam eius ingrossatur concauitas, & eius augmentatur humiditas: neq; est mirum, dicebat ipse, vt sit illud, quia recipit augmentum nutrimenti, & superfluitatum. Præterea loquendo de ossibus dicit, quandoq; accidit eis species apostematum, & illud quidem non est mirum; nam omne illud, quod recipit extensionem cum augmento nutrimenti, non elongatur, quin recipiat extensionem cum superfluitate; quia si non reciperet materias penetrantes in eos, augmentantes eos, non fierent virides, nec denigrarentur. Idem dicit Auic. cap. de vētositate spinę; Nō enim vere apostemantur, etiā quòd eis accidat res, quę apostemati assimiletur apostemate omnino præternaturali. Serapion verò credebat, quòd nullo modo ossa possint apostemari; quem reprehendit Auic. cap. de karabit; & dicit. Quidam medicorum existimauerunt, quòd cerebrum non apostematur, quia quod est lene, sicut cerebrum, & durum sicut ossa, non extenditur, & quod non extenditur, non apostematur, qui sermo est erroneus; quia & quod lene est, extenditur, & ossa etiam apostemantur. Et ibi dicit Auic. quòd Gal. hoc confessus est: & rationem huius rei declarat sub istis verbis. Omne, quod nutritur, extenditur, & augmentatur cum nutrimento: & propter hoc concedendum est, quòd extendatur, augmenteturq; cum superfluitate, & illud est apostema, quamuis non secundum omnem dimensionem; ideo non verè & simpliciter apostematur, sed secundū quid: sed verus tumor est, qui accidit in membris medijs inter dura, & lenia, quia recipiunt materiam superfluam, & fit tumor, in quo omnia requisita ad esse tumoris reperiuntur; & eleuant secundum omnem dimensionem. Et sic patet responsio ad primum argumentum. Ad secundum verò dico, quòd rarò quidem accidit tumor in osse, non tamen propter hoc tollitur possibilitas: nam Hypp. dicebat, à corruptione abscessus ossis. Et Gal. dicebat; vtrum verò ad ossis corruptionem ipsius ossis sequatur abscessus, vel carnis circunstantis, non manifestauit Hypp. vtrunq; autem potest esse verum.

[Margin: 3. 1. cap. 5. 3. col. 29. — 3. Breuiarij cap. de karabit. — Lib. 8. physic. — 2. 1. cap. 5. — 7. 3. cap. 2. — Doct. 2. fen. 2. cap. 15. — 1. 3. tra. 3. cap. 1. — 7. Aphor. 74. In Comento.]

DE MODO PRAEDICENDI IN TVMORIBVS.

In com. primi præfag. Lib. de cõst. art. anat. cap. 16. 2. Aphor. 2.

DICIT Hypp. lib. primo prædictionum in principio; Videtur mihi, quòd sit ex melioribus rebus, vt medicus vtatur prognostico: hac de re nonnulla dicam, quæ ad istam partem in materia de tumoribus maximè pertinent, quibus mediantibus poterit quis rectum prognosticum in medium afferre. Et cũ medicus (dicebat Gal.) vtitur prognostico, facilè recipiunt infirmi ab eo, quod eis præcipit. Secundò, si cognoscit futura accidentia, præparat se ad obuiandum eis. Tertiò, si rectè prognosticauerit, non existimatur fuisse in causa mortis; laboret igitur medicus in recta prognosticatione, quia iudicium difficile est. Dico igitur, quòd via prędicendi in tumoribus sumitur à quinq; medijs, scilicet à qualitate succi peccantis, à tumoris forma, à simpthomatibus, a regione, in qua contingit tumor, & à situ particulari.

Lib. de nat. hu. 2. & 3. de alim.

A qualitate materię, dicendum est, vt docent Hypp. & Gal. quòd humores nostri corporis sunt quatuor principales absq; secundis humiditatibus, scilicet sanguis, cholera, phlegma, & melancholia. Sanguis enim est calidæ, & humidæ complexionis; cholera (quæ & bilis flaua dicitur) calidæ & siccæ. phlegma autem (quæ & pituita nuncupatur) est frigidæ & humidæ habitudinis. melancholia (quæ bilis atra dicitur) frigida est, & sicca; Aliæ verò humiditates, sicut cambium, ros, gluten, & nomen non habens, non causant tumores, quemadmodum veri humores, qui aliquando sunt naturales, & puri; interdum adusti, admisti, vel venenosi. Ab vno humore simplex tumor gigni potest: dico simplex simplicitate materiæ; vel simplex, quia cum eo non sunt aliæ ægritudines, nec aliud accidens, nec alia causa, nisi propria, & essentialia illius tumoris; & tales, vt refert Auer. benigni appellantur. Sed raro huiusco modi reperiuntur: nam, vt dicit Gal. vt plurimum tumor est compositus, & rarò solus, quia vt ipse dicit de mente Hypp. non datur humor purus in corpore. Ideo Auic. cap. de phlegmone dicebat; parum quidem contingit, vt phlegmon sit simplex, sed vt plurimum ei associatur erysipelas, aut durities; sed quantò magis humor est solus, tantò minus cum eo apparent praua accidentia, & citò hi tumores, pręcipuè calidi, resoluuntur, aut collectionem faciunt. Dicebat Auic. Exituræ quidem diuersificantur propter spatium maturationis suæ saniei secundum substãtiam humoris in subtilitate, & grossitie, & complexione, in calore, & frigore, & æqualitate: vnde quantò magis materia est sola, calida, & benigna, tantò magis aut resoluitur, aut putrescit. Verum est, quòd debet esse calida radicaliter, vt sanguis, & cholera, & non per accidens, vt alij humores, dum putrescunt; quia coaceruantur in aliquo sinu, ibi intranspirati permanentes: & à calore apprehenduntur extraneo putredinali, & calefiunt. Ideò Princeps dicebat; Apostema aut est calidum, aut non calidum; neq; existimandum est, quòd apostema calidum sit illud, quod ex cholera, aut sanguine generatur tantùm, sed ex quacunq; materia; siue sit calida per suam essentiam, aut accidat ei caliditas in termino putrefactionis. Ex his igitur dicendum est, quòd si tumor calidus per se non determinatur vno istorum duorum modorum, sit malus. Vnde Auic. dicebat circa finem capitis de apostematibus calidis; Illa sunt mala, quæ non excitantur, vel non perueniunt ad declinationem, quam sequitur lenitas, & detumitio, neque ad aggregationem materiei, imò ad membri corruptionem. Et cap. de phlegmone dicebat; Mala phlegmon est, quæ non tendit ad declinationem, neq; aggregat saniem; quia eius qualitas est mala: si quis enim humorum putrescit, est sanguis, propter eius aptas qualitates, sed non putrescit, aut quia admixtus cum frigido humore, aut quia membri calor debilis est. Rasis auctoritate Gal. dicit; Apostema, quod non aggregat, neque dispargitur, malignum est, & maximè cum producit membrum ad perditionem, aut propter multitudinem materiæ calidum innatum membri suffocantẽ, aut à malignitate eius, cum extraneatur calor, & recedit à sua naturalitate. Frigidi verò tumores non ita citò resoluuntur, aut maturantur, sicut calidi, vt declarat Auic. cap. de exituris calidis. quia calor non est ita promptus, & potens agere in ipsam materiam; nam ex Arist. non quodlibet in quodlibet. Et ideò Hypp. dicebat; Mollis tumor dolorem non inferens, & digitis cedens, longiori tempore finitur, sed non ita graue ab eo periculum pendet: quòd si intra sexaginta dies neque febris desinit, neque tumor resedit, suppurationem expectare oportet. Et per mollem tumorem eum pituitosum, quem œdema appellamus, intelligit; tales enim de facili ad intensam duritiem, si malo regimine gubernantur, deueniunt, & longissimo egent tempore in cura eorum. A fortiori atrabilosi tumores, quos scirrhos vocamus, minus resoluuntur, & rarò putrescunt, vel suppurantur propter qualitatem frigidam, & siccam sui succi. Cancros verò omnes, vt docet Hypp. melius est non curare, quam curare; curati enim citò pereunt ægrotãtes, non curati verò longius tempus perdurant, & idem alibi scribit: Durus tumor, & magnus, dolore crucians, mortis periculum non multò post fore denunciat. De his tumoribus multa locis proprijs dicemus.

(Margin: 3. coll. 1. de diff. morb. cap. 11. 2. prognost. com. 38. 3. fen. 4. 3. 4. cap. 20. 1. fen. 1. cap. 5. 3. fen. 4. cap. 2. 3. fen. 4. cap. 20. 13. contin. 1. prędigiorũ 39. 6. parte aphor. 36. 1. prędigiorũ 40.)

A forma tumoris interdum prædicimus, vt facit Hypp. quando dicit; Oportet te esse attentum in his, quæ cum putruerint secundum huiusmodi disciplinam, quod eminet, & omnino extra est, & minus est, & peracutum, laudabile; quod vero spatiosum, & minus acutum, pessimum. Gal. reddit rationem, & inquit, quòd laudabile apostema illud est, cui inest pinealis figura, quia significat fortitudinem virtutis ad

(Margin: 2. prognost. 44. In comento.)

tis ad extra expellentis. Ideo dicebat Auic. cap. de exituris calidis: Quantò plus est apostema vehementioris eleuationis, & acutioris capitis, procedens ad pineam figuram, est velocioris maturationis: quæ autem sunt cum diuersitate lata, profunda, paucæ rubedinis, & grossæ materiei, mala. Et 6. Epidemiarum dicitur; Ea apostemata sunt laudanda, quę magis extrinsecè apparent, & post hæc, quę magis [Com. 12.] acuta videntur: pessima verò habentur, quę huic naturæ sunt contraria.

Ab accidēti prænunciamus suppurationem, vt facit Auic. [3. fen. 4. cap. 21] Cum videris pulsationem plurimam, aut duritiem prolungatam, & caliditatem, tunc enim existima, quòd apostema sit in via, vt fiat exitura. Et cum videris lenitatem quandam, & doloris sedationem, tunc scias, quòd est in via maturationis. Ait Gal. [2. de loc. aff. cap. 3.] si dolor est maximus, prænunciat tumoris putredinem: & ferè semper suppuratio magnum sequitur apostema: & omne apostema solidum, magnum, cum vehementi dolore, horrendum est, & citò mortiferum: & omne apostema molle, sine dolore, & sub tactu cursibile, tardum. Dicit Auic. [3. fen. 4.] Scias quòd omne apostema in exterioribus, cum quo non est pulsatio, non facit saniem. Et durus magnusq; tumor, dicit Hypp. [1. præsag. 40.] Dolore crucians mortis periculum non multò post fore denunciat. Dat vniuersalem regulam Hypp. [2. aphor. 47.] cum dicit: Dum pus conficitur, dolores, ac febres magis accidunt, quàm iam confecto. Sed quando resoluitur tumor, apparent signa, & accidentia superius dicta, & gradatim minuuntur, & remittitur dolor, grauitas, febris, & his similia; paulatim diminuendo procedunt; & pulsus fit fortis, quia virtus exoneratur à pondere. inflatio tollitur, secundum quòd materia minuitur. Quando verò tumor induratur, & febris, & dolor, & pulsatio minuitur gradatim, donec ex toto cessant, tumor autem in sua permanet quantitate, nec grauitas à membro tollitur, etiam quòd materia aliqualiter minuatur; quę remanet, paulatim induratur, donec ad scirrhum deueniat. Cum verò corrumpitur, cognoscitur sensu; nam apparet fætor malus, & ex tumore egreditur virulentia, & membrum fit stupidum, & interdum sensus omnino ab eo aufertur, vnde liuescit primò, deinde virescit, postea nigrescit.

Prognosticatio est in medium aliquando afferenda, ex notitia regionis feruescentis, quæ periculum [3. art. med. cap. 9.] in se continet, vt membra primaria, & ea, quæ prope sunt; quæ nam sint membra primaria, declarabat Gal. [3 fen. 4. cap. 20.] scilicet cor. hepar, cerebrum, & testes. Prope his verò ea sunt, quæ eis subministrant: vt nerui cerebro, artheriæ cordi, & venę hepati. Ideo dicebat Auic. Non omnia membra sunt apta, vt in eis oriatur tumor: nam cum supradictis membris occurrunt, pernitiem minantur. Sed ea, quę deforis nascuntur in cutibus, dicebat Gal. [2. ad Gla. D. 2. cap. 5.] sine periculo sanantur: Et Auic. [2. 4. cap. 17.] dicit, melior exiturarum est illa, quæ facit incurrere lenitatem, & maturationem, & est vehementis inclinationis ad exteriora, & est longinqua à membris nobilibus: & exituræ minoris malitię sunt, cum membrum, ad quod declinant, est inferius, & est præter hoc, quòd est, ex generatione sua inferius ignobile, ampli loci, capiens totam materiam: Mala sunt apostemata, quę neruis contingunt. Vnde Auic. dicebat cap. de signis solutionis continuitatis; debes scire, quòd apostemata, quæ deteriora habent accidentia, sunt illa, quæ in membris existunt neruosis, fortis sensus: deinde deteriora sunt illa, quę sunt super iuncturas, quando tardè maturationem recipiunt. [2. fen. 1. 3. fen. 4. cap. 20.] Et rursus in iuncturis minoratur egressio exiturę, quoniam in eis sunt humores mucilaginosi, & loca eorum ampla, non suffocantia materiam, neq; retinentia egressionem putridi, & si egreditur illic exitura, est propter rem magnam. Et deterior exiturarum, & malignior earum est, quę egreditur super extremitates lacertorum, & propriè lacertorum plurium neruorum.

Natura, & compositio membri particularis facit diuersitatem in prognostico, vnde dicebat Gal. [1. prorit. com. 39.] Apostemata calida, quę accidunt in mirach, si non fuerint magna valde, non ex eis euenit timor. Et Hypp. [2. prorit. 41.] dicit; Apostema circa ventrē minus colligit humorē, quàm quòd in hypochōdrijs: minime omnium, quod sub vmbilico est. Et Gal. [In com.] reddit rationem istius actionis, dicens; Aggregatio saniei in apostematibus, quę accidunt in mirach ventris 1. sub hypochondrijs, quando non expirat, est velocior, & hoc propter caliditatem illius loci: & secundum elongationem apostematis ab hoc loco ad inferiora, est diminutio aggregationis saniei, & paucitas illius: & propter hoc fit, quòd apostema, quod accidit sub vmbilico, non transit, nisi raró, in pus. Hęc Gal. sententia confert in omnibus tumoribus calidis, in quibus pus generatur, scilicet quòd quantò magis caliditas membri fuerit eleuata, tantò citius pus concoquetur. Dicit Hypp. [7. part. 2. aph. 38. In com.] Destillationes in ventrem superiorem suppurantur intra viginti dies. & Gal. dicit, per ventrem superiorem intelligere debemus, qui à thorace præfinitur, quem pulmo obtinet. Non ab re igitur Auic. de pleuresi mouet quæstionem de malignitate quo ad latera, & dicit: quòd deterior, quæ contingit in latere sinistro; sed est conuenientior ad hoc, vt maturetur, aut resoluatur; si materia fuerit disposita ad hoc, scire oportet (dicit Paulus) quòd erisipelata, quæ capiti potissimū oboriūtur, plus facessere negotij, adeoq; esse periculosa, vt nisi efficax consequatur auxiliū, interim quoque affectos strangulat. [20. fen. 3. tr. 4. cap. 1.] Loquendo Auic. de extrinsecis tumoribus, in fine dicit; loca conuenientiora ad expectandum, vt in eis maturetur pus, sunt loca carnosa paucorum neruorum, & venarum. Pronosticamus ex materia tumoris [Lib. 4. cap. 2] multotiens, sicut facit Hypp. [3. fen 4. cap 17. 7. aphor. 44] Quicunq; suppurati vruntur, vel secantur, si pus purum, & album fluxerit, euadunt, si verò subcruentum, & fęculentum, ac fætidum, pereunt. Notandum est, quòd sunt aliqua apostemata, vt pinealia eleuata, acutorum capitum, quæ sicut dicit Auic. [3. fen 4 cap 27] Parum indigent perforatione, neque ante, neq; post maturationem. Sciendum est etiam, quòd interdum medici de morte, aut salute infirmi aliquid dicunt, ingenium accipiendo ab operationibus infirmi, vt faciunt Hypp. & Gal.

3. prodr. 10. 1 de Crisib. 14. Lib. 3. cap. 3.

2. prędict. 6. 1. de Crisib. cap. 13. 2. fen. 4. tr. 5. cap. 17.

& Gal. & Celsus. hi, quorum morbi ad sanitatem tendunt, facilè spirant, non dolent, dormiunt noctu, ac quoque reliqua signa eis pollicentur securitatem: perituri verò difficulter spirant, delirant, vigilant, ceteraque id genus pessima signa eis accidunt. Et quia non sumus in rę determinata, sufficit declarasse nonnulla principia, quibus mediantibus possumus in particularibus passionibus prædictionem in medium afferre, considerando essentiam morbi, fortitudinem virtutis, complexionem totius, patientis membri compaginem, infirmi ætatem, anni tempora, & tandem omnia ea, quę considerantur à Gal. verum est, quòd aliquando, dicit Gal, in prognostico melius est silere, quàm procedere cum errore su per iudicium. Dicebat Auic. Exiturę, quę eueniunt, & maximè in significationibus, & occultantur, absque maturatione, earum dispositio non caret duabus rebus, aut vt redeat maior, quàm fuit, aut redeat ægritudo, aut expellatur materia ad iuncturas, aut ad membra dolorosa, aut fessa, aut debilia.

FINIS PRIMI TRACTATVS.

LIBRI PRIMI.

TRACTATVS SECVNDVS.

SECTIO PRIMA.

QVONIAM omnis nostra cognitio ab vniuersalibus est, atq; confusis, ad particularia, & distincta, ideo non incongruum esse putauimus, si priusquam de singulis tumoribus ageremus, in vniuersali totum hoc negotium quasi præ oculis poneremus hoc schemate; cuius doctrinam eò vtiliorem fore speramus, quoniam vnaquæque diuisio ab humoribus desumpta est, qui singulorũ morborum caussæ esse solent in humanis corporibus. Legat igitur vnusquisq; hunc laborem nostrum, atq; legendo se componat ad exquisitiorem, & promptiorem eorum, quę sequuntur, cognitionem; nam omnium tumorum scientiam quasi informatam amplexus, deinceps illam exactius delineare, atq; expolire valebit.

- TVMOR
  - Calidus
    - A sanguine
      - Puro
        - Malo
          - Exituræ malæ, sicut bubo, phygethlum, & phyma.
          - —taum, vel carbo.
          - Althohoin, vel antrax.
        - Laudabili
      - Phlegmon
        - Erysipelatodes
        - Scirhoides
        - Vndimiatodes
          - Grosso.
            - Phlegmon.
          - Subtili
            - Panaritium.
            - Spina.i. Forũculus, vel aldemenul dothienes.
      - Non puro
    - A cholera
      - Non pura
        - Erysipela
          - Phlegmonodes.
          - Sci:hoides.
          - Oedematodes.
      - Pura
        - Erysipelas.
        - Herpes, vel ignis sacer.
        - Herpes exædens Formica.
          - Miliaris.
          - —Ambulatiua.
          - Corrosiua.
  - Frigidus.
    - Aquosus
      - Hydrops
        - Hyposarca
        - —Ascites
        - Anasarca
      - Hernia
    - A pituita
      - nõ pura
        - œdema
          - Scirrhoides
          - Phlegmonodes
          - Erysipilatodes
      - Pura
        - Molli
          - œdema
        - Dura
          - Nodus
          - —Glandula
          - Struma
    - Flatuosus
      - Cachexia
      - --Timpanites
      - Inflatio
    - A bile atra.
      - Pura
        - Scirrus verus.
      - Non pura
        - —Lepra
        - —Scirrhus impurus
        - —Elephantiasis.
        - —Cancer.

DE TVMORIBVS SANGVINEIS.

Et primum de Phegmone. Cap. I.

De tu. prçt. nat. cap. 10. Et 13. metho. cap. 2. & 1. de diff. morb. cap. 12. 2. de loc. aff. cap. 7.

PHLEOMON ex sententia Gal. est tumor sanguineus, ex sanguine puro, laudabili, grosso. Signa eius hæc sunt, tumor eleuatus, dolor crudelis, caliditas ardens, rubedo obscura, pulsatio magna, & tactui renitentia. Hæc omnia signa, dicebat Gal. sunt phelgmonantis particulæ, quorum aliqua sunt ei propria; vt tumor, & pulsus: aliqua communia, vt calor, rubor, & dolor.

DIGRESSIO.

Gal. 2. ad Glau. cap. 1. 4. coll cap. 34. 2. de Crisib. cap. 12.

Hæc omnia signa solent apparere in omni phlegmone, si tamen non satis insensibilis sit locus. Vnde Auer. dicebat; Apparent hæc signa in phlegmone, nisi dum est in membro insensibili; & diuersificantur secundum quod tumor est magnus, & paruus. Gal. dicit, quòd & febris sequitur interdum hãc passionem, secundum diuersitatem loci, & habitudinem corporis: quę tantum lenis est, & salubris.

2. ad Glau. cap. 1 2. de Crisib. cap. 12. 3. fen. 4. cap. 1. Lib. 4. cap. 17.

Quòd eius causa materialis sit sanguis laudabilis, grossus, patet ex Gal. quando dicit; Sanguine igitur optimo, ac mediocrem crassitudinem obtinente, ad particulam aliquam vniuersim fluente, phlegmon contingit. Nec de hoc dubitandum est; nam ipse ait; Sæpe ipsa inguinum inflãmatio ex bono sanguine fit, & Paulus Aegineta de inflammatione dicit; Cum sanguis probus, & crassitie mediocris, in particulam aliquam vniuersim confluxerit, ac propter copiam impactus inhæserit, inflammatio propriè appellata nascitur: Vnde Auic. diuidendo apostema dicit; & factum quidem à sanguine laudabili, grosso est phlegmon. Et Auer. dicit; Scias, quòd in apostematibus calidis sanguineis, sanguis mundus est à putredine; & quando putrescit, generantur pustulæ. Gal. primo de diff. morborum. postquàm dixit, quòd antiqui solebant nominare phlegmonem, omnem inflammationem, subdit; Intentio tamen mea in eo est, cui est dolor, rubor, calor, tumor, & pulsus tactui repugnans. Et rursus; Verum phlegmon (ait) est continuus feruor in alto, cum dolore, tumore, tensione, & pulsu. Et est ipsius sententia, quòd phlegmonis nomen assueuit à Græcis fieri de eis, quæ in tumore maiori sunt, carnosis particulis, simul cum tensione, & renitentia in dolore pulsuali, & caliditate, cum rubedine. Vnde Auic. cap. de phlegmone, dicebat; Scias, quòd nomen phlegmonis in lingua Grçcorum est absolutum super omne, quod est inflammatum, deinde dicitur de omni apostemate calido, postea dicitur de eo, quod est ex apostemate calido cum proprietatibus iam dictis, scilicet caliditate, inflammatione, dolore &c. Et quia prædicta omnia simpthomata consequuntur ad phlegmonem, ideò ab eo incipiendum est, vt docent Galenus, & Paulus; & eò magis quia sæpissime fit, & ad eum multa consequuntur accidentia, quæ faciunt ad eius cognitionem. Et verè passiones istæ, etiam quòd sint extrinsecæ, cognoscuntur per accidentia propria, quamuis habeant & communia; nam, dicit Arist. Accidentia conferunt magnam partem ad cognoscendum, quod quid est. Et Auerr. exponit, quòd talia accidentia debent esse essentialia, & iure. Hæc proculdubio sunt à medico consideranda, quibus mediantibus venit in cognitionem materiæ peccantis, qua ignota, ignoratur & cura, teste Gal. Vnde Auic. dicebat; Cura vniuscuiusq; ægritudinis conueniens fit cum auxilio signorum. Dicebat autem Gal. Natura ęgritudinis cognoscitur ex accidentibus, quę sunt ei propria, & fortitudo ægritudinis cognoscitur ex quantitate eorum. Et rursus; Stude in cognoscendis proprijs accidentibus cuiusque morbi, & in eis, quæ communia sunt alijs passionibus. Et iterum; Quę propria sunt morbi accidentia, simul cum morbo inuadunt, atq; incipiunt: reliqua verò omnia mox apparent. In phlegmone autem fit tumor, prout declarabat Gal. dicens; Tumor nequaquam circa corpus fiet, absq; quòd substãtia eius duorum alterum patiatur, vel enim alteratur à qualitate diuersa, vel debilitatur a tristi sensatione, & continuum soluitur: vnde sagax natura sibi magis dilectas humiditates ad dolentem particulam transmittit, vel extrorsum substantiam aliquam acquirit, quam excretiua virtus demandat, oppressa à quantitate, vel instigata à qualitate: quæ cum digestionem non recipit, incuneatur, & tumorem causat. Nec flatus in his tumoribus reperitur, sicut in multis alijs, nec alter humor, nisi sanguis. Quòd non contineatur alter humor, palam est ex incisione; nam si secatur, sanguis effusus multus apparet, & regio tota euidenter sanguine plena: sicut in madefacta spongia, & color solius sanguinis est, & proprius, & inseparabilis. Et quia fluxibilis, multus,

4. coll. cap. 34. cap. 12.

2. ad Glau. cap. 1 & lib. de quat. morb. temp. De tum. prçt. cap. 2. 3. fen. 4.

23. metho. cap. 1 Lib. 4. cap. 17.

1. de An tex. 2. In com.

1. ad. Glau. cap. 1. & cap. 12. 1. fen 1. cap. 20. & 1. Cant. 123. 3. de Crisib. 4 5. de loc. aff. 7. 1. de Crisib. 5.

Lib de tum. præter nat. 2.

& crassius est, tumorem facit. Et ideò dicebat Auic. cap. de phlegmone; Apparent venæ illius membri plenæ, quæ occultæ erant. Et sunt verba Gal. [3. fen. 4.]

Apparet rubedo fusca, & ad nigredinem decliuis, quia materia stat vnita, & profundatur. Et necessariò apparet rubedo, quia nulla alia earum, quę in corpore sunt, particularum, vel humorum rubea est, quàm caro, vt dicitur cap. de signis dominij sanguinis; at phlegmon non est multitudo carnis, sed sanguinis. Et si stat multa carnositas secundum corpus, absq; sanguinis multitudine, tumor quidem maior fit eo, quòd est secundum naturam, color tamen in sanatiuis terminis manet, in nullo ab ea, quæ à principio, alteratus natura; sed cum materia sanguinea fuerit, & regio plena, rubedo intensa, & multa demonstrabitur; Augentur siquidem loca à substantia, & alterãtur à qualitatibus (est enim color qualitas) propter hoc itaque est aliud à multa carnositate phlegmon. [3. art. med. 95.] [1. & 2. fen. 1. lib.]

Pulsus in eo reperitur, quando adaucta fuerit ægritudo, eo quia in altum eleuat, & coartat. Et Princeps dicebat cap. prop. Et quantò plus fuerint artheriæ maiores, & magis grandes, erit pulsatio eius vehementior. Et ratio est; nam cum artheriæ, & venę à materia d uersa in quali, & quanto sunt oppressæ, & conculcatæ, motum proprium quærentes diastolando, & sistolando, qui in loco fit, cum difficultate, & violenter mouentur, in quo motu maior fit pulsus. Et Gal. dicit; Cum exortum fuerit phlegmon, extenditur, atq; constringitur locus copiositate sanguinis abundantis: vnde dolor crudelis arripit hominem, & pulsus profundus, terribilisque sentitur. & rursus; Inseparabilis est pulsus à magno phlegmone. Et nota, quòd talis motus ibi reperitur absque quòd generetur sanies, quod non fit in alijs tumoribus. Pulsatio tumorum duplex est, vna ex prohibita transpiratione propter oppilationem pororum, à quantitate materiæ: alia est, quæ fit in ebulitione, dum pus generatur, extranea succedente caliditate. [13. metho. cap. 1] [2. ad Glau. cap. 1] [De tum. prætnat. cap. 9.]

Dolor extensiuus propter sanguinis multitudinem ei coexistit: quod probatur, quia dolor causatur à mala complexione materiali, quæ soluendo dolorem causat; & tantò magis, dum erit in sensibili membro; quia, vt docent Gal. & Auic. dolor, quencunq; obsederit locum, aut continuitatis solutionem, aut subitam alterationem ostendit. Videamus, an sit vera ista propositio, quòd mala qualitas in eo, quòd soluit, dolorem causet. Et primò videamus, quid sit dolor. Dolor nil aliud est, nisi sensus nocitiuus. vel vt dicit Princeps; Dolor est sensibilitas rei contrarię, quę nihil aliud est, nisi sensatio tristis. Nec credendum est, quòd sit læsio in operatione sensitiua, quia non est ablatio sensus, quod est non sentire. Neq; est debilis sensus, quod est non apprehendere impresionem factam à re sensibili. Neq; est prauus sensus, quod est sentire aliquid, nullo pręsente sensibili obiecto, vt non existentes muscas videre: sed dolor est sensus rei nocentis, quę nil aliud est, nisi qualitas diuersa. Dicit Gal. Mala complexio non est parum quid in dolore generando, & hoc quia credebat, quòd doloris immediata causa esset solutio continui, & mala qualitas soluendo. Hoc patet ex Gal. in lib. de inæquali intemperie, vbi dicit, quòd passio, & dolor non fit in his, quæ verè alterata sunt, eo quia non fit amplius solutio. Et in eodem lib. dixit, Non enim in eo, quòd transmutata est crasis, sed in eo, quòd trãsmutatur, & corrumpitur, dolores fiunt. Et primo de causis simptom. Dolor non fit, postquam membrum est incisum, vel fissum, sed donec in ipsa pasione sunt morsiones, atque scissuræ, nisi cum accidentaliter infirmo loco humores acuti decurrunt, aut cum apostema calidum locum illum extendat. Et alibi de mente Hypp. dicit; Dolor tunc corpori accidit, quando à sua natura mutatur, atq; corrumpitur, non quando mutata est, atque corrupta. Idem voluit mirabilis Hypp. Et ideò dicendũ est, quòd & febris, & dolor post tumorum suppurationem quiescunt; quia in saniei productione stat quidam terminus ebulitionis, à qua soluitur continuum. Atqui terminus iste cessat, cum iam confecta est sanies, quare tunc nullus adest dolor; & pure euacuato, fuligo, quæ dum petebat cor, causabat febrem, expurgatur. Et vt Gal. dicebat; res, quæ indiget, vt fiat pus, quandoque est caro, quæ atteritur, & putrescit, & quandoq; est humor ibi coaceruatus. Adducit autem vnam rationem, qua demonstrat, continui solutionem principalem esse causam doloris, & dicit; Aqua feruens soluit continuum, si supra carnem apponatur, adeo quòd causat dolorem: si verò supra cutem, non causat dolorem, quia non soluit. Item frigidum in summo gradu in cuti non facit dolorem, sed bene in carne. Et ratio est, quia caro est mollis, & cutis dura, & viscosa, nec in ea solui potest continuum. Et sic etiam calidum remissum causat dolorem in carne, & non in cute propter rationem prædictam. Si verò dolor causaretur à mala qualitate sola, vt tenet Auer. cum cutis possit calefieri, vt caro, sequeretur, quòd in cute etiam fieret dolor, qui tamen non fit. Dicebat etiam Gal. Si aliquis acu pungitur, non patitur dolorem maiorem, quàm si ab acutis pungatur humoribus, sed ex vtrisq; his doloribus, idest acu, & humoribus, continuatio perturbatur. Ad propositum redeundo, dico, quòd in phlegmone reperitur dolor; quia caliditas mordicat, & humor multus diuersus soluit, & partes adinuicem separantur. Et sciendum est, quòd caliditas, & frigiditas, quia sunt qualitates actiuę, vt dicitur in lib. de constitutione artis. Et ab Auer. & à Principe, causant dolorem per se, siccitas verò per accidens, humiditas autem nullo modo causat dolorem; quamuis aliter sentiat Mesue cap. de dolore aurium. sed Auic. vbi agit de soda facta ex malitia complexionis, dicit; Complexio quidem humida, secundum quòd est complexio humida, non efficit dolorem, nisi illic sit materia humida, faciens dolorem ex parte euaporationis, & euentus

[2. de rat. vict. in acut. com. 1. & 2. proret. com. 1. & 2. aphor. 47. Atq; 12. meth. 7 & 2. de loc. aff. 5 & 2. art. med. cap. de signis thoracis affecti. 2. 1. cap. 19. & 4 1. cap. 30. 2. de loc. aff. cap. 2. 2. fen. 1. cap. 19 2. de loc. aff. cap. 1. cap. 6. cap. 1. dist. 2. cap. 6. 5. de loc. aff. cap. 4. 2. aphor. 47. 5. simpl. Medic. Dist. 2. cap 4. 4. simpl. med. cap. 3. & 12. metho. 7. 3. coll. cap 31. 1. de elementis, & 2. de aff. inter. cap. 5. cap. 9. & 3. art. cur. 3. 3. coll. 31. & 5. coll. 2. 1. doct. 2. sum. 1. cap. 19. 3. art. med. cap. 95. & 2. de comp. med. secũdũ locos sermone 1. 1. 3. tra. 2. cap. 1. & 2.]

6. 1. ſum. 1. doct. 9. cap. 19. 2. localiũ cap. 1. Lib. 8. cap. 39.

ventoſitatis facientis ſolutionem continuitatis. Et rurſus ex ſententia Gal. & Aetij dicit; Licèt vnum ex generibus cauſarum doloris ſit malitia complexionis diuerſæ, non tamen omnis malitia diuerſa, imò calidum eſſentialiter, & frigidum eſſentialiter, & ſiccum accidentaliter, & humidum nullo modo dolorem faciunt. & ratio eſt (dicit Gal.) quia ad dolorem cauſandum requiritur vehemens, & ſubita mutatio: quia dolor eſt ſenſibilitas rei contrariæ ſubitò imprimentis. & Gal. ſcribit; Alteratio, quæ fit paulatim, nunquam poterit facere dolorem, ſed humiditas non poteſt per ſe ſubitò mutare complexionem membri, cum ſit qualitas paſsiua; ſiccitas verò, ſi comparatur ad frigiditatem, & caliditatem, non cauſat dolorem, ſi verò ad humiditatem, paruum dolorem generat: ſed humiditas, nec paruũm, nec magnum: ſiccitas verò tenet aliquid acuitatis.

13. meth. cap. 5.

Calor ardens huic paſsioni contingit, ratione qualitatis peccantis humoris: nam ſanguis calidus eſt, & humidus, & multus; & dum eſt extra vaſa propria, dum non ſtat in latitudine ſuæ naturæ, acquirit caliditatem extraneam, & puttedinalem, & magis cum à craſsitie, & viſcoſitate ſanguinis cutis pori oppilantur; & ad intra reſeratur calor.

ADDITIO.

Quæritur, vtrùm à ſanguine laudabili poſsit fieri apoſtema: Et videtur, quòd non; quia ſanguis laudabilis non expellitur à natura, nec criticè, nec ſympthomaticè; ergo ab eo non fit tumor. Secundò talis ſanguis malam qualitatem in membro introducere non poteſt, ergo nec apoſtema. Tertiò ſi à ſanguine laudabili generaretur omnis phlegmon, ſequeretur, quòd nullus ſuppuraretur: Conſequens probatur; quia potius natura eum in optimum nutrimentum conuerteret, quàm ad ſaniem deduceret. Aliter credunt Doctores, & pro ratione quæſiti ſciendum eſt, quòd tumor dupliciter conſideratur, aut quò ad fieri, & ſui initium: aut quò ad ſui eſſe. Sciendum eſt etiam, quòd ſanguis dicitur laudabilis per comparationem ad ſanguinem malum, venenoſum, aut ſubtilem, acutum, à quo ſæua producuntur accidentia. Vnde reſpondendo ad primum argumentum, dico, quòd ſanguis laudabilis non expellitur à natura, niſi ſtimulata à cauſa primitiua. Dum enim in corpore temperato boni ſucci accidit contuſio, dolet locus, & natura ſuccurrere intendens, mittit & ſanguinem, & ſpiritum in maiori quantitate, quàm ſit virtus membri, regulare ſufficiens; vnde incuneatur, & fit tumor: Tamen ille ſanguis pro tunc, & in tali latitudine eſt laudabilis. Nec aliter credendum eſt; quia emboriſma, vt dicit Auic. aut mater ſanguinis, vt Gal. eſt tumor ſanguineus, & tamen pro tunc ille ſanguis eſt laudabilis, qui egreditur venam. Verum eſt, quòd ſi per ſpatium temporis ſteterit extra vaſa ſua, non amplius remanet ſub forma ſanguinis, vt docet Gal. ſed ſecundum ſui naturam permanens fit phlegmon ex ſanguine, ſcilicet ſano, & vero.

Gal. 3. art. med.

4. fen. 4. tr. 2. cap. 16. 5 methor. 4. 6. aphor cõ. 20. & 2. de Criſib. cap. 12.

Ad ſecundum argumentũ dico, quòd verum eſt, quòd non ponit in membro malam complexionem, niſi in eo acquiſiuerit caliditatem extraneam; quia talis ſanguis determinat ſibi certas qualitates, dum ſtat ſub cauſa antecedenti, quas deperdit, dum fit ſub cauſa coniuncta, & ſic fit ſucceſsiue illaudabilis, & poteſt introducere malam qualitatem.

Ad tertium dico, quòd ſi talis ſanguis non peccaret in quantitate, ſequeretur eius potius digeſtio, quàm putrefactio: quod patet, nam non ſemper phlegmon deuenit ad ſuppurationem, niſi quando ſuffocatur natura à ſanguinis multitudine, vt etiam infra declarabimus.

1. fen. 1.

Et ſi quis diceret; difficile eſt credere, quòd ſanguis laudabilis dicatur eſſe groſſus, cum talis ſit æqualis ſubſtantię, vt docet Auic. cap. de humoribus. igitur non habet partes nec groſſas, nec ſubtiles; Dico, quòd eſt groſſus per comparationem ad alios ſanguines malos, & talis debet eſſe calidæ, & humidæ complexionis; Et ideo ad eum non ſequuntur ea accidentia, quæ ad ſanguinem ſubtilem; Ideo Auic. dicebat; à ſanguine ſubtili, malo, accidet phlegmon, quod declinat ad eryſipelam cum malitia, & fraudulentia. Hæc de phlegmone dicta ſint. Ad eius curam modò deueniamus.

3. fen. 4. cap. 1.

De Cura Phlegmonis. Cap. II.

Aetius Lib. 14. cap. 30.

OSTQVAM medicus cognouerit morbi eſſentiam per propria ſigna, ad curam ſe conferat, quę ſumi debet à morbi eſſentia. & ſtatim inquirat, nunquid cauſſa fuerit antecedens, vel primitiua: & ſi deforis, nunquid inuenerit corporis repletionem, aut temperiem: quòd ſi inuenerit corpus mundum, nulla alia reſtat intentio, dicebat Auic. cap. de cura phlegmonis, niſi curatio apoſtematis, inquantum eſt apoſtema: & talis fit per extractionem cauſæ coniunctę. Talis autem extrahitur, vt docet Gal. aut retrocedendo, aut per patientem particulam. Et ſi obuiat repletio corporis, tunc reſultant diuerſę operationes, ſicut in cura cauſati ab antecedenti cauſa: prima eſt regimen in ſex rebus non naturalibus; ſecunda eſt curare tumorem ſecundum eius tempora; tertia ſi qua conſequuntur accidentia, ea corrigere.

3. art. med. cap. 95.

DIGRESSIO.

Plerique eorum, qui hanc exercuere facultatem, omni ſtudio, omniq; diligentia conati ſunt, tumo

rum

rum omnium sigillatim naturam declarare; dico sigillatim, quia de tumoribus brachiorum, tibiarum, digitorum, & aliorum singularium membrorum multa dixere. Hinc est, quòd magna scripsere volumina. Ego verò breuitati studens, breuia quædam enarrabo, quæ si operatoribus fuerint nota, passiones omnes exteriores naturæ auxilio ad pristinam reducent salutem. Et si nonnulli tumores sortiũtur nomina à particulari membro patiente, non dixero eo modo, quo pleuresis à pleura, & peripneumonia à pulmone, sed ophtalmia, quia oculo accidit; lethargus, quia cerebro, panaritium, quia digito; & alteri loco minimè occurrunt, aut ita non denominantur: attamen non propter hoc degenerant ab vna quattuor causarum materialium, quia ophtalmia non erit aliud à phlegmone, nam ophtalmia est phlegmon accidens oculo: nec lethargus est aliud ab oedemate. Ideo si quis phlegmonis intentiones cognouerit curatiuas, eas assumendo ab essentia morbi, vt docet Gal. sciet & ophtalmiam ad salutem reuocare; quia tumor sanguineus est, nonnullis tamen requisitis conditionibus adhibitis. Similiter qui erysipelam cognouerit, omnem cholericum tumorem curabit. Volo igitur de extrinsecis tumoribus in vniuersali ab vnaquaq; materiali causa cõtingentibus in his meis digressionibus tractare: vnde siquis in recta corporum sectione, & in naturæ operationibus fuerit exercitatus, his theorematibus notis, has omnes passiones curabit. Sanguineum tumorem curandi modum nunc aggredior; & dico, quòd duplex est via sanationis huius morbi, altera vniuersalis, altera verò particularis: vniuersalis enim & prima erit regimen in sex rebus non naturalibus: Et aer in primis eligendus est sincerus, & clarus, non humidus ratione thalami, nec rheumaticus, sed temperatè frigidus, & siccus. Cibus vsq; ad statum sit leuis, pauci nutrimenti: & dimittenda sunt pinguia, & omnia dulcia, lacticinia, legumina, & sanguinem grossum, & multum generantia. Laudantur lactuca, spinachia, borago, & similia i panatella cum zucharo, aut in brodio pulli, conditum, ptisana ordeacea cum amigdalis, aut seminibus communibus. Et summatim talis diætha sit tenuis, & maximè, vt docet Rasis, si qua apparuerit febris, aut in magno tumore, siue propè membra fuerit primaria; & talis celebretur, donec vera tumoris determinatio apparuerit. Dimittendum est vinum, nisi granatorum, si stabit virtus, & in principio tumoris; aut vtatur vino lymphato. Febrientibus verò syrupus violaceus cum vino ex granatis, & coriandrata aqua exhibeatur. Dormiat in nocte, & fugiat à somno meridiano. Quiescat patiens, quia motus ad dolentem locum materias diuersas decurrere facit, quanuis aliter sentiat Gal vbi dicit, cum cui crura phlegmone laborant, non esse vel ambulatione, vel cursu exercitandum, sed nec stare illis esse iubendum: imò sedenti plurimum fricari, mox manuum motu exercitari illi est satius: At si cui in supernis partibus cæpit pars aliqua phlegmone tentari, huic motus ex inambulatione, aut cursu est salutaris; similiter & frictio his quidẽ ea potior est, quæ cruribus adhibetur illis, quæ in supernis partibus administrantur, quippe præceptum in contrarium auersionis in omnibus casibus commune est: Stet læti animi, absque coitu, & malis cogitationibus, quia ex 2. Aphr. In omni morbo lætari bonum. Sed quod magis vrget, est corporis euacuatio, quæ aut pharmaco, aut venæ sectione celebratur. Sed primùm ea consideranda sunt, quæ à Gal. dicuntur; quando incæperit aliqua phlegmonare particula, scrutandum est, nunquid propter calorem aliquem præter naturam in ea factum, siue propter dolorem, aut aliorum membrorum hoc euenire facientium, vt te cessare faciente causam, phlegmon non vltrà augeatur. Et confert talis consideratio, quia Auicenna in lib. de cura phlegmonis dicebat: cum autem causa est antecedens, oportet, vt incipias cum euacuatione, aut per phlebotomiam, aut per pharmaciam. Sed necessitas euacuandi fit, aut quia corpus est immundum, aut quia ægritudo est magna. Et eò magis, quia phlegmon est ægritudo de repletione, quam inanitio, & euacuatio curat ex Hypp. Ideo Gal. dicebat; In qualibet plethora euacuatio est necessaria; & si adhuc (dicit ipse) non appareat repletio, vt incipiente phlegmone ab vna qualibet causarum. similiter octauo methodi in cura febris ex obstructione, ait; vbi robur ægro non deest, secanda vena est, etiam si plenitudinis signa non adsunt. Et ideò Princeps cap. prop. dicebat; Aliquando euacuatio est necessaria, licèt corpus non sit multarum superfluitatum, sed in membro accidit, quòd ipsum debilitat; quare ad ipsum attrahantur multę superfluitates corporis. Dicit Gal. hæc sunt duo errata, quæ contingunt empiricis, totius corporis nullam habere considerationem, & membra indebitè aut calefacere, aut infrigidare. Sed quod & ratio, & experientia suadet, totum quidem corpus euacuandum est, quacunq; indiget euacuatione. Et Hypp. eos reprehendit, qui inter initia morbi, non pręmissa venæ sectione, phlegmones medicamento soluere conantur: Vnde Auic. de curatione exiturarum apparentium dicebat; Euacuatio, & repercussio sunt res, in quibus communicant apostemata calida, & in ipsis errant stolidi nullam de eis habendo considerationem. Dicebant Rasis, Auer. & Gal. Cum in aliqua corporis parte calidum exoritur apostema, eius curatio à sanguinis detractione est incipienda. Et Auic. dicit; Inchoetur à phlebot. in omni phlegmone, habito testimonio certo super ipso. Et Gal. dicit; Cum accidit phlegmon, plethorico quidem existente corpore, vel cacochymo, cura discola, idest difficilis, est; neutro verò existente, sanatio certissima est, & facilis. Clarè etiam locutus est Gal. 3. ar. med. vbi dicit; si igitur vniuersum corpus plus æquo plenum fuerit, per patientem locum minimè euacuandum; nam si scarificationibus, aut sectionibus sensibiliter euacuabimus, plus ratione excitati doloris attrahemus: si verò calefacientibus dispergere tentabimus, plus erit id, quod vi caloris ad partem attrahetur, quàm dispersum: quòd si in

3. art. med.

In art. med. cap. 2. & 4. Maimo cap. 2. & 3. sen. 3 tr. 1. cap. 6.

3. metho. cap. 1. & 6. eiusdem cap. 1 & 2. ad Glau. cap. 1.

7. ad Alm. cap. 21.

13. methodi me dendi.

13. terr. D. 2. cap. 1.

2. aphor. 35.

Libro de cur. per sang. miss.

2. ad olau. cap. 2

4 re. act. tex. 19. & 20.

3. fen. 4. cap. 28. Li 2. diuis. cap. 126. & 7. ad Alm. cap. 12. 7. coll. cap. 29. 14. metho. sum. 2. cap. 3. 3. Canic. 78. 13. metho. sum. 2. cap. 2. cap. 75.

co elaborabimus, vt quod influxit, retrocedat, corpus plenum non admittet. Ad hæc igitur ambo totum corpus euacuare oportet. Vnde Auic. cap. prop. dicit; Cum inuenis corporis repletionē, non tangas apostema cum molitiuis, quoniam attrahetur ad ipsum, pluſquàm id, quod resoluitur, sed oportet, vt euacuetur materia per phlebotomiam; & fortaſſe indiget solutione ventris. Et hoc dixit, quia sunt aliqua corpora, quę non euacuantur per ablationem sanguinis tantùm, vt plethorica mulrarū superfluitatum ex Gal. sed cum pharmaco, ieiunio, exercitio, balneo, vomitu, & quę per vterum fit, & per ora venarum sedis, & fricationibus, & clysterijs, &c. Ex his dicendum eſt, apparente phlegmone, & plethora, ac tumoris initio, & conſentiente ętate, tempore, & virium qualitate, atq; his omnibus, quæ a Gal. in de curatione per sanguinis miſsionem conſiderantur, venam ſeca, & eam, quam medici mediam, baſilicam, nigram, et hepaticam vocant. Sit quantitas sanguinis ad menſuram virtutis, habitudinis corporis, ętatis, regionis, temporis, & quantitatis ęgritudinis. phlebotomiā etiam iubent Aetius, & Paulus. phlebotomia enim eſt vniuerſalis euacuatio, & præcipuè sanguinis, vt habetur capite de phlebotomia ab Auic. Et Gal. dicebat, quòd eſt vera, & vniuerſalis medicina omnium morborum de repletione, & in ægritudinibus sanguineis ſemper phlebotomia pharmacū pręcedere debet ex Gal. Sed quæstio eſt de loco, & ſitu ſecandi venam. Vnde duæ occurrunt conſiderationes, in prima nunquid corpus ſit plenum, & iuuenis, & fortis: ſecunda, nunquid tumor ſit in principio, & fluere iam incipiat ſanguis, aut dubitatur, ne fluat. nam his apparentibus a longinquo, & oppoſito ſitu, vena ſecanda eſt, vt Gal. dicebat: incipiente verò brachio phlegmonem pati, non eſt eiuſdem brachij vena ſecanda, quia non propinqua, ſed ipſius ægræ particulæ vena eſt; quare vel alterius brachij, vel cruris venam, quæ ſecundum rectitudinem laborantis eſt lateris, incidemus. Dicebat quoq; Gal. Incipiente phlegmone phleb. & maxime diuerſiua ſumere conuenit. Et Raſis dicit, cura ſanguinei apoſtematis eſt, vt prohibeatur eorum generatio. & illud quidem fit cum phleb. ex latere contrario. Idem voluit etiam Auer. & Gal. Et verè in pluribus locis à Galeno hæc opinio declarata fuit, & propoſitio diuulgata eſt, ſemper fluxionis motum ad contrarium trahere oportet: & vbi agit de cauſis inflammationis, caſum ponit in terminis, & dicit; ſi ad genu fluxus deferatur, atq; hoc ſubitò plurimum attollatur, tibi verò totum corpus plenum ſanguine appareat, & valida laborantis vis, tempus autem anni ſit ver, regio temperata, æger verò ſit adoleſcens, aut iuuenis, is ſanguinis euacuatione ex ſuperioribus partibus indiget, oportetque incidere eius in cubitu venam, aut interiorem, aut mediam: ſi verò aliqua pars ſuperior pateretur, per inferiora ſanguis eſt educendus. In veteri autem traductione dicitur, quòd vena debet ſolui per antiſpaſim, ideſt contrariam detractionem, vt ſi dextera pars corporis patiatur, ſiniſtram feriamus: ſi verò ſiniſtra, dextram venam aperiamus: ſi verò inferior pars moleſtetur, de ſuperiori parte ſanguinem detrahere debemus. Vnde Auic. dicebat cap. pro. Neceſſaria eſt euacuatio, & minoratio materiei, & attractio ad contrarium. Et pro nunc de hac re ſermonē prorogare minimè intēdo; nam huius rei diſputatio habebitur, vbi de phlebotomia, & modo phlebotomandi agetur: ſed pro hac parte ſufficiat dixiſſe, quòd phlebotomia debet celebrari, & aliter non conuenit in his paſsionibus, niſi in principio, ex latere oppoſito, vt declaratur in lib. de phlebotomia. Eſt enim eligendus locus omnino oppoſitus tumori, vt conſequatur vera diuerſio in extrinſecis tumoribus, & ſit vnius diametri. Sunt, dicit Auer. ſex dimenſiones in noſtro corpore, duæ latitudinales, ſcilicet dextrum, & ſiniſtrū; duæ longitudinales, ſcilicet ſurſum & deorſum; & duæ profunditatis, vt ante, & retro: & eſt doct. Ariſt. in ſecundo lib. de cęlo celebrata phlebotomia, ſi corpus adhuc plenum apparebit, in ſequenti die, aut die tertio exhibeatur patienti pharmacum ſecundùm eius virtutem, ætatem, & complexionem, in quo ſit tantùm intentio euacuandi materias exiſtentes in vijs cōmunibus, aliqualiter remittendo ebulitionem humorum; Quia ſperandum non eſt, ſicut à phlebotomia, ita à pharmaco ſanguinem poſſe euacuari: nā ex Gal. medicina ſanguinis euacuatiua non datur, niſi venenoſa: ſed per pharmaciā materias putridas, & ſanguinem alterantes purgamus. & minus conuenit fortis medicina, dum coniuncta materia digeſta non eſt; nam vt Hypp. dicebat; Qui ſtatim inter morbi initia inflammationes medicamento ſoluere conantur, ij à diſtenſa, inflammataq; parte nihil auferunt, affectus verò, vt pote crudus, non remittitur, ac partes ſanæ, morbo reſiſtentes, colliqueſcunt; quo circa morbus imbecillum iam corpus vincens, curationi non obedit. huic opinioni ſuffragatur etiam Gal. Sint igitur medicinę huiuſmodi: R. floris caſsię nouit. ext. ʒ. xij. zuchari. q. s. pro bolis. Aut ℞. floris caſsiæ nouit. ext. ℥. j. ellect. lenit. ʒ. v. cum zucharo fiant boli. Aut R. pulpæ caſsiæ nouit. ext. ʒ. x. ſucci roſ. puri ℥. s. ſyrupi roſat. ſol. ℥. xv. aquarum endiuiæ, lupulorum, an. q. s. m. & fiat p. 6. Aut R. floris caſsiæ nouit, ext. mannæ ellect. an. ℥. j. aquæ lupulorum q. s. pro 6. p. Aut R. ellect. lenit. ℥. j. diaprunis ſol. ʒ. iij. ſyr. roſ. ſol. ℥. j. aquæ boraginis. q. s. p 6. p. Tale pharmacum tepidum exhibeatur in mane, & tranſactis quattuor horis, cibetur patiens, vt dictum eſt. Et ſic peractis euacuationibus, medicus erit tutus, ne cauſa antecedens tranſeat in coniunctam: & pręſeruabitur, ne tumor in maiorem eleuetur dimenſionem. & Princeps dicebat; Ex reditu verò materiei ad membra principalia ſecurat euacuatio: Et quia hæ paſsiones velocitatem ſtatus demonſtrant, non expectant ſic, quòd materia digeſtionem, & præparationem appetat. Et ſi aut ratione febris, aut quia ægritud furioſa, & malignitatem oſtendens, ad eius præparationem cogimur: laudantur ſyrupi de endiuia, de lupulis, roſatus, de fumaria, acetoſis ſimp. & ſimiles: Aquæ verò lupulorum,

13. meth. diſt. 2. cap. 3. Et lib. de cur. per ſāg. miſ.

Lib. 14. cap. 30.
Lib. 4. cap. 37.
4. fen. 1. Et 1. fen. 3. cap. 29.
6. aphor. 47.
4. de reg. acut. com. 19.
In lib. de phleb. fe. 2. Doct. 2. cap. 5.
In lib. diuiſionū cap. 126.
In 6. epidemiarū par. 6. com. 5.
7. ad Almanſ. cap. 22.
7. coll. 29.
13. metho. d. 2. cap. 3. & in lib. de cur. per ſang. miſs.
2. ad Glauconē.
Sū. 2. d. 2. cap. 5.
7. coll. 29.
tex. com. 8.
4. reg. acu. 10.
1. aph. com. 22. & 4. par. aphr. com. 1. & 1. de Criſ. cap. 9.

torum, boraginis, endiuię, fumarię, & similes. Verum est tamen, sicut dicit Auer. non in omnibus tumoribus sumus coacti ad euacuationem; quia in phlegmone paruo, membrorum carnosorum, cuius materia est benigna, & ei non consequuntur praua accidentia, nulla est consideratio, nisi ad rem non naturalem, & curare tumorem in eo, quòd tumor. 7. coll. cap. 35.

Secunda intentio, & particularis est regere tumorem secundum eius tempora. Et dicendum est, q cura tumorum est remouere, & euacuare causam facientem ipsum tumorem. & hæc in eius principio fit cũ repercussiuis, & apocrusticis medicinis. Et hęc ẽ secunda operatio in cura phlegmonis, aut in augmento cum resoluentibus; & hæc est tutior: aut in statu cum digerentibus causam coniunctam; & hæc via vtplurimum est necessaria in sanguineis tumoribus. Igitur de impulsione aliquid dicamus, & videamus, nunquid celebrata euacuatione, secunda operatio sit repercutere materiam fluentem; & si est secunda operatio, in quo tempore, & in quibus tumoribus vtenda sit. Non est dubium, quòd sit secunda operatio ex Galeno, vbi dicit; Secunda operatio est superlinire partem inflammatam, his, q id, quod influit, repellendi vim habeant. Et mox; Post detractionẽ sanguinis, tali vtimur cataplasmate, quo possimus abijcere, & repercutere rheuma à loco, in quo fluit. Idem voluit Rasis, & Auic. qui dicit; Apostematibus calidis adhibenda sunt in principio quæ repellant, infrigident, & inspissent. Et cap prop. dicit; Incipe cum repercussiuis. Dicebat Galen. de asperitate, & lenitate; Siquidem morbus talis est, immoderata partis repletio: necessarium igitur est, vt superfluitas retrocedens euacuetur, aut per ipsam patientem particulam. Retrocedet autem aut impulsa, vel attracta, vel transmissa, vel vno aliquo modorum, vel omnibus. Et notandum est, quòd tali medio vtimur in principio tumoris, & ẽt in augmento, vt docet Galen. Verum est, quòd resoluentia cum repercussiuis in augmento admiscenda sunt. Nam ibi Galen. phlegmonem curare docet, vt est fiens, factum, & futurum, & ibi potissimas indicationes sumit a tumore, qui fiens, & factus. & dicit; Phlegmonis verò, quæ in generatione adhuc est, duplex indicatio est, veluti in reliquis morbis omnibus, quicunque in gignendo adhuc sunt, nec dũ absolutionem sunt assecuti: nam quod eorum generatum iam est, id medicinæ artis parti, quæ morbos curat, subijcitur: quod autem in generatione adhuc est, parti, quæ futurum morbum præcauet. Ideò fluxiones, videntes etiam, quòd paruæ & incipientes sint, prohibere eas oportet, ne maiores efficiantur; & hæc est præseruatiua. Galen. enim dicit; Quę phlegmonum adhuc in generatione sunt, eorũ causas prius abscindes: quæ verò iam facta, hæc vtiq; curabis sola. Abscissio enim causarum non fit, nisi cum rebus obuiantibus materiam venire ad locum. Ergo secunda intentio completur infrigidãdo, & stipticando in principio tumorum, & augmento: quia quod factum est, ipsum solum cura: quæ verò fiunt, præcustodi, ne maiora efficiantur. Et per factum, materiam coniunctam intelligere debemus, quæ indiget cura, & non præcustodia. Et notandum est etiam primùm, vt docet Galen. quòd conuenit ista intentio in cura tumoris per viam catharti, & non per viam coaceruationis, qui vtplurimum fiunt ex impotentia virtutis digestiuæ, aut expulsiuæ: vnde succus redditur crudus, & ex medicaminum frigidorum appositione magis incrudesceret. Deinde, quod dicit Galenus, magis profectò ad incipientia phlegmona frigidis, abstringentibusque, quàm ijs, quæ digerunt, est vtendum: atq; etiam tum magis vbi crassum, quod confluit, non est, speranda est repercussio ex Gal. quando materia fuerit calida, subtilis, & benigna in membro poroso, & carnoso, & non sicco. Et verè magna consideratio adhibenda est huic operationi. Tertiò notandum, quòd in materia transmissa à nobili, & principali membro repercussio non laudatur. Dicebat Auic. cap. de cura abscessus; Si illud membrum, qđ apostemate laborat, fuerit veluti excretorium alicuius principis, vt sunt loca adenosa colli, & apud aures ipsius quidem cerebri, ascellę autem cordis, inguinaq; hepatis, tunc nullo pacto debent eis applicari, quæ repellant; non quasi hæc non sit vera curandi ratio eorum apostematum, imò hoc est verè præsens remedium illorum apostematum, sed nolumus ea apostemata sanare, immo cupimus ea augere, materiamq; ad ea trahere: nec timemus addere lęsionem illi particulæ, cum principi opitulari quæramus. Nã si materiam repelleremus, nunquam sine formidine essemus, quin materia ad nobile mẽbrum perueniret, vñ irreparabile subsequereť incõmodũ: Nam nos præelegimus membrum lædi ignobile, vbi nobili succurratur; immo nos studemus trahere materiam ad membrum ignobile, vt in eo apostema oriatur, siue cucurbitulis, siue emplastris calidis vim attractiuam habentibus. Et hęc est sententia Gale. capite de tumoribus, qui fiunt post aures: ibi dicit Galen. In his alio modo procedendum est, quàm in phlegmone aliorum membrorum, scilicet pharmacis attractiuis vtentes, & ventosam afferentes. volumus enim de profundo ad cutem tristantem humorem attrahere. Quartò notandum, quòd cauenda est talis operatio, quando materia fuerit expulsa per viam crisis ex Auer. quia sic vult natura; est enim motus naturę, & denotatur victoria eius contra morbum. Dictum enim est; quæ educere oportet, quo maximè natura vergit, per loca conferentia, eò ducere. Et Princeps dicit; Nullo modo agas contra operationem naturæ. Et rursus; si fuerint per viam crisis, aut secundùm semitam expulsionis a membro principali, tunc non oportet, vt prohibeatur omnino. & Paulus dicit; In his autem tumoribus, qui ob febres, aut omnino humorum abundantiam procrearunt, caueri debent repellentia. Quintò nullo modo infrigidandus est locus, quando humor sapit naturam veneni, quia ex Arist. Natura veneni est immediatè petens cor, & est naturæ inimica ex Galeno, sed in his morbis fiat attractio,

Marginal notes: 7. coll. cap. 35. — 2. ad Glauc. c. 9. 13. meth. 9. et 3. de sim. l. d. a cap. 5. — 5. ad Alm. c. 18. 1. 4. fen. 1. 5. Aphor. 1. fen. 4. 3. art. med. 30. — 13. method. — 4. fen. 1. — 9. de comp. med. sec. loc. — 7. coll. 1. aphor. 2. 1. 4. cap. de cura Tumorum. 3. fen. 4. cap. 19. — Lib. 4. cap. 33.

[3. de temp. c. 4.] quocunq; modo, vt dictum eſt, aut etiam, vt docet Galen. ſcarificando profundè, & reiterando cor- [13. metho: 4. fen. 1. cap. de phlebotomia.] poris euacuationem, & cum phlebotomia: ſed, vt docet Auic. melior eſt multiplicatio numeri, quàm quantitatis, ne materia ad intra retrahatur. Et Galen. dicebat. Venenum mortiferum non euacuatur, [5. de ſimpl. d. 4. cap. 4.] niſi per medicinas, quæ ponuntur deforis, & iſtæ medicinę attrahunt hoc venenum, aut per caliditatẽ ſuam, aut per ſimilitudinem totius ſubſtantiæ ſuæ. Sextò, in corpore pleno non eſt laudata impulſio; [3. art. med.] quia (vt dicit Galen.) ſi in eo laborabimus, quod influit, vt retrocedat, corpus plenum non admittet. Septimò, in membro nobili extrinſeco abſolutè non ſunt applicanda medicamina frigida; quia facillimè mortificantur, & eò magis, ſi fuerint ſenſitoria, vt teſtes, concatenationes, & ligamenta: nec na- [3. art. med. & 2. aphor. com. 51.] tura patitur horum medicaminum applicationem propter repentinam mutationem. Octauò, & vltimò, cauenda eſt nimia infrigidatio in omni membro. Auic. cap. de cura phlegmonis circa medium dicit; Et quando cadit ſuperfluitas in infrigidatione, fortaſsè perducit ad corruptionem membri, & corruptionem humoris conſtricti in apoſtemate, & tendit apoſtema ad viriditatem, & nigredinem. Nec credendum eſt, quòd frigiditas ſit cauſa, quòd locus tumidus tendat ad nigredinem: nam qui moriuntur ex frigiditate, remanent albi: ſed caliditas membri, dum à nimia frigiditate conſtringitur in membro, agens ipſa in materiã calidam eam adurit, & ſpiritus per conſtipatas vias tranſire non poſſunt, vnde membrum putreſcit, & ad nigredinem tendit. Quæ nam ſunt tales medicinæ? Apocruſtica medi- [5. de ſimpl. d. 4. cap. 4.] camenta ea ſunt, dicebat Galen. quæ impellunt humores, quibus occurrunt, ad profundum corporis; quorum ſubſtantia eſt frigida, & groſſa nam calidum ſemper attrahit, & frigidum impellit, & maximè frigidum, cum quo eſt maxima craſsities, ſicut res ſtiptica. Cum enim medicina eſt talis, habet conſtrin- [2. can. doc. 2. c. 4] gere membrum, & retinere ſpiritum, confortando virtutem retentiuam. Auicen. verò dicit; Repercuſſiua medicina eſt illa, cuius proprietas eſt propter frigiditatem ſuam, vt in mẽbro faciat prouenire frigus, & inſpiſſentur, & conſtringantur pori ipſius, & frangatur caliditas eius attractiua, & congeletur illud, quod ad ipſum decurrit, & inſpiſſet ipſum, & prohibeat ipſum, ne ad membrum currat, & pro- [5. col. cap. 8.] hibeat membrum à receptione ipſius. Addit Auer. quòd nullo modo hæ medicinæ debent eſſe mordicatiuæ, quia expelluntur à poroſitatibus membrorum. Ad hanc perficiendam operationem aliqua ſunt ſimplicia, & aliqua compoſita. Ex ſimplicibus nonnulla ſunt ex plantis, & multa ex mineralibus: Ex plantis ſolatrum, cimolea, roſa, galla, glandes, iuſquiamus, acatia, plantago, mirthus, virga paſtoris, papauer, ſemperuiuum, vermicularis, portulaca, granata omnia, viola, nenuphar, ſanthalus, poma aceroſa, comæ rubi, balauſtia, vmbilicus Veneris, ſumach, coriandrum, & tales herbæ, aut earum ſucci, aqua roſarum, & acetum. Ex mineralibus plumbum, bolus armenus, terra ſigillata, ſanguis draconis, ceruſſa, tutia, camphora, lythargirium, antimonium, coralli omnes, &c. Dicit Auic. quòd ad talem operationem medicinæ debent eſſe mediæ, & temperatæ. & a leuiori eſt inchoandum. Vnde ipſe cap. de cura phlegmonis dicebat, Quæ fortiter repercutiunt in primis, & què fortiter reſoluuntur in fi- [13. metho. d. 3. cap. 2. 7. col. ca. 19.] ne, mala: caue ergo, quantum potes. Dicebat quoq; Gal. quem ſecutus eſt Auic. cap. de cura eryſipelatis, & Auer. In cura phlegmonis debemus magis tendere ad euacuationem, quàm ad infrigidationem: in eryſipela verò è contra; quia materia phlegmonis eſt ſanguis craſſus. De compoſitis medicinis ad hanc operationem aliqua dicamus, nec multæ à me expectentur deſcriptiones, cum morbi eſſentia medicaminum diuerſitatem poſtulet. Horum medicaminum diuerſi ſunt gradus, quorum p. eſt talis: ℞. Albuminis ouorum, aquæ roſarum an. q. iiij. conquaſſentur adinuicem, & infuſis ſtupis acceſo loco ſupponantur. Aut ℞. boli arm. ſanguinis draconis an. p. æquales, aceti q. s. miſce pro li- [2. ad Glauc.] nimento. Gal. laudat ſpongiam infuſam in oxicrato aut vino auſtero, & ſuperpoſitam. Dicit etiam, quòd expedit emplaſtrum apponere ex ſemperuiuo, & corticibus malorum Punicorum in vino decoctis, & rhu, & farina hordei compoſitum: hoc enim in talibus optimum eſt, atq; ad omnia, quæ facere intendimus, efficax: repellit enim id, quod influit, atq; id, quod continetur, exſiccat, & membra [2. ad Glauc. & 13. metho. & alibi ſæpè.] circuſtantia corroborat. Mirum in modum Gal. laudat vnguentum diacalcitheos cum roſaceo, aut mirthino in formam linimenti. Et rurſus dicit; In phlegmone tantiſper eſt refrigerandum, quatenus ad incrementum eius ſiſtendum, inhibendumq; eſt commodum. Auic. dicebat cap. de cura phlegmo- [1. ad Glauc. & 13. metho. cur.] nis; Medicinæ repercuſſiuæ ſunt ſicut ſucci herbarum frigidarum, & propriè corpora earum præparata ad emplaſtrum, & ibi enumerat portulacam, cucurbitam, & fere omnia iam dicta; & dicit. Si quæris maiorem infrigidationem, vtere ſanthalis, acatia, lenticulis, memithe, & iuſquiamo albo: Et addit, quòd herba apoſtematum, quam nos cimpalariam, aut vmbilicum Veneris vocamus, in principio eſt valde bona. Sunt & multa vnguenta, quibus vti poſſumus ad hanc intentionem, vt roſatum Meſue, de corticibus caſtanearum, infrigidans Gal. quod à Principe ceratum cum aqua frigida nomi- [2. aphor. 51.] natur vnguentum populeonis, album &c. Et ſemper memoriæ tenendum eſt, quod dicit Hypp. plurimum, atq; repente euacuare, vel replere, vel calefacere, vel refrigerare, ſiue quouis alio modo corpus mouere, periculoſum; quoniam omne nimium eſt naturæ inimicum: ſed quod paulatim fit, tutum eſt, tum aliás, tum cum ab altero ad alterum tranſitus fit. Aliud aduertit Auicenna, & ſunt vltima verba cap. de cura phlegmonis, quòd talia apoſtemata liniantur cum penna, quoniam digiti lędunt ipſa: Malũ eſt.n. addere calidũ calido, quia contrariatur intentioni. Hæc ſint dicta de principio tumoris. [2. ad Gla. & 13. metho. c. prop.] Verum eſt, quòd Gal. & Auic. vnum aliud conſiderant in tali tempore, quod medicum à tali operatione deſi-

ne desistere facit, scilicet cum maximus appareat dolor: cum magno enim dolore fluxu incidente non sic oportet facere, neque aquam calidam, neq; oleum, neq; farinæ triticeę cathaplasmata offerre. Hæc enim omnia fluxionibus aduersantur, quamuis ab initio aliquid iuuare videantur. sufficit autem in huiuscemodi affectibus vehementiam doloris mitigare cum aliquo ex his, quod ex vino dulci, & oleo rosaceo, & pauca cera, quæ in vtroq; sit liquefacta, conficitur. oportet autem hæc lanis excipere sordidis, quæ plurimum æsipi habeant, & æstate quidem frigida, hyeme autem tepida apponere. Sic etiam cathaplasmata ex arnoglossa, lente, pane, & rosaceo oleo adhibere. Quandoq; accidit (dicebat Auicen.) ex refrenatione vehementia doloris propter suffocationem materiei, & soliditatem membri; Et tunc resultat noua intentio: nam, vt ipse dicit, vehementia doloris facit te indigere medicinis mollificātibus absq; attractione; & fortasse erit cum eis infrigidatio, non prohibens mollificationem. Et infra adducit verba Gal. dicentis; si volueris regere in principio cum sedatione doloris, non approximes eis aquam calidam, & olea mollificantia, & emplastra facta ex huiusmodi medicinis; ipsa enim sunt contraria vehementer ei, quod est necessarium de prohibitione effusionis: & redeas ad bolum armenum, solutum in oleo rosato, aut ad lentes decoctas cum rosis, aut merdasengi cum oleo rosato. Et tandē recitat de verbo ad verbum ea, quæ laudantur à Gal. in prohibitione dolorum: qui omninò fugiendi sunt, & maximè intensi, quia dicebat Gal. Omnis dolor fluxiones commouet. Et rursus; Dolor vehemens causat febrem. Et iterum; dolor facit repentinam mutationem, quam natura non tolerat. Et rursus; Dolor vehemens virtutem prosternit; et tandem à tali accidente prouenit mors. Dicebat Princeps; dolor, qui validior fit, interficit quidem, ac primò corpori frigiditatem, rigoremque affert; mox minor redditur pulsus, deinde penitus amittitur, postremò tandem moritur æger. Apparentib. igitur huiuscemodi accidentibus, duę resultant intentiones, cum morbus sit complicatus ex tumore, & molesto accidenti: ad duas enim passiones duæ requiruntur intentiones: Est tumor in fieri, & dolor: his omnibus vnà incumbendum est: Tumor indiget repercussione, & dolor temperamento, aut virtutis sensitiuæ ablatione; & possunt hæ intentiones ab vno tantum medicamine similiter perfici, scilicet per prius repercutere materiam, & per posterius aliqualiter dolorē sedare: qui non separatur à phlegmone, cum sit ei proprium accidens. Et ideò in tali tempore anodina omnia frigida sunt conuenientia; de quibus supra nonnulla diximus ex Gal. & Auic. Ego verò opportunum remedium sæpe inueni in pinguedine gallinæ, aut anseris cum albumine, & vitello oui, de quo multa dixit Gal. Aut R. maluam, & ipsam decoque in aqua, & pistetur, & addita farina hordei, & oleo rosato, fiat emplastrum. Dicebat Gal. Oleum rosatum ex parte rosarum refrenat, ex parte olei euaporat. Et ideò Auic. dicebat; in oleo rosato est resolutio quædam. Aut ℞. panis tritici albi triturati lib. 1. infundatur in aqua per horam; vitellorum ouorum numero ij. florum nenufaris, iosciami albi an. ℥j. croci ℈.s. rob q. s. pro emplastro. Et hæc satis de principio phlegmonis.

1. ad Glauconē
3. art. med. 93. & 5. parte Aphor. 25.
3. localium 23.
11. metho. 1.
2. aphor. 51.
3. art. med. & 1. de pot. nat.
1. de diff. feb. ij.
3. de reg. acu 37.
4. fen. 1 cap. 30. Et 1 fen. 1. tr. cap 97. & 4. fe. 1. cap. de mitiga. dolorū.
3. art. med. 92. & 4. metho. 3.
3. de aff. inter. & 1. localium 7 & 12. & 4. fen 1. libri.
Hypp. 5 apho. aph 25.
3. localiū cap. 9
3. de cōp. med

Debet medicus & in augmento istius tumoris maximam adhibere considerationem, & solicitus valde in naturæ operationibus esse debet: & videre, nunquid humorum fluxus cessauerit, vel si quod iam fluxit, possit resolui; Quia in augmento (dicebat Auic.) ea conueniunt, quæ resoluunt, & refrenant. Nam est tempus, in quo materia & fluit, & pro parte fluxa est: & quæ fluxa est, ex Gal. euacuabitur, partim quidem manifestè, & sensibiliter, partim verò in vapores resoluta. Quę verò fluit, impulsionem desiderat. Vnde R. rosarum, florum nimpheæ, sertulę Campanę an. m. j. farinæ hordei, fabarum an. ℥. ij. olei rosati, violati an. q. s. misce, & fiat emplastrum. Aut. R. succi solatri, portulacæ, virgæ pastoris an. ℥. i. s. farinæ hordei, fenu græci an. ℥. ij. florum nenupharis, rosarum, furfuris tritici, an. ℥. i. olei violati, mirthini an. q. s. misce, & fiat emplastrum. Aut R. florum maluę, nenufaris, parietarię, furfuris subtilis an. m. j. farinæ hordei, fenugræci, fabarū, an. ℥. ij. medulę panis bene fermentati ℥iiij. olei rosati, mirthini, violati an. q. s. croci parum: misce, & cū oxicrato fiat emplastrum. Et si natura tendit ad resolutionē, cū resoluentibus procedendum est. Diaforeticha medicamenta ea sunt, dicit Auic. quorū proprietas est, vt separent humorem, faciendo ipsum vaporem, & extrahendo ipsum à loco, in quo fuit detentus per partem post partem; donec assiduatione illius operationis finiat illud, quod ex eo remanet, fortitudine suæ caliditatis. Hæc enim operatio fit aperiendo porositates, & reducendo humores in partes aereas. Vnde dicendum est, quòd non quilibet humor est aptus resolutioni, neq; quodlibet membrum est aptum, vt humores in eo contenti resoluantur, & tunc cataplasmata fiant ex decocto pinguium caricarum cum hysopo, origano, & farina hordeacea, fenu gręco, & seminibus lini cum pauco salis. Et si quærit natura materierum expulsionem, tunc expectare debes statum tumoris, in quo materia fit coniuncta, & ponitur effectus, vnde repercussiua minimè conueniunt, dicebat Gal. Si sanguis in particula, quam phlegmones comprehendit, vehementer est impactus, non est amplius repercutientibus vtendum, sed tum digerere est tempestiuum. Vnde Auic. cap. prop. dicebat: Cum ergo vides inceptionem apostematis incedere itinere exituræ, tunc dimitte infrigidantia, & incede in viam eius, quod maturat, & aperit. Et parum supra dicebat; & quantum procedit in augmento, procedas in additione resolutiuorum paulatim; & apud finem (supple) augmenti, & statum, & vltimitatem magnitudinis, & additionem suæ vltimitatis, fac vincere mollificantia, & fac ea pura. Nam credendum non est, quòd sanguis aut laudabilis, aut malus eiusdem naturæ sit cum bile flaua; nām bilis tenuis est

1. fen. 1. cap. 1
3. art. medic.
2. canonis tra. 1. cap. 4.
13. metho.

tenuis est, & facillimè resoluitur, sanguis verò quandocunq; fuerit extra vasa propria, putrescit ex sen- [6. aphor. 30. Idē 1. de morb.] tentia Hypp. Si in ventrem sanguis præter naturam effunditur, necesse est suppurari; & quando incipit putrefieri, non amplius remanet sub forma sanguinis ex Gal. Vnde dicendum non est, quòd natu- [2. de diff. feb. 9. & 2. de crisib. c. 12. 2. aphor. cō. 37.] ra eum iam putrescentem resoluet, imò omnino expellet. Verum est, quod Gal. dicit; quòd si non deueneri ad multam putredinem, quòd poterit reuerti in naturam suam, sed quando est in vasis proprijs. Igitur cum sit sub causa coniuncta, non resoluitur; quia de sui natura est putrescibilis, nisi fuerit in corpore nitido, potentissimæ virtutis, ac in tempore opportuno, & paruæ quantitatis, & qualitatis benignæ. Ego verò vtplurimum vidi ea suppurata phlegmona, quæ ad statum peruenere; quia & à dolore, & ab humorum multitudine destituitur membrum à calore proprio; & accedente extrinseco, fit contentorum humorum putrefactio. Putrefactio est passio mixti, & fit à calido tanquam ab agente, & ab humido tanq; patiente; calidum.n. agens in humiditatem causat putrefactio- [4. metheororū tex. 6. & 5. sim. Med. D. 4. cap. 2. 5. coll. cap. 5. 4. sim. 2. lib.] nem ex Arist. Est igitur quærenda maturatio tumoris in tali tempore, quæ fit per reserationem caloris ab intra, sicut docet Serapion in de simplicibus. cap. de medicinis maturantibus. & Auer. & Auic. cap. de cura abscessus, dicēs; Maturatio autem perficitur his, quæ oppilatiuam, ac glutinatiuam vim habent, vt ipse calor retineatur, & agat in materiam. Pro hac igitur operatione ea eligenda sunt, quæ membrorum porositates sua viscositate, & pinguedine claudere possunt; sua quidem caliditate auxiliari caliditati naturali illius membri, si fieri debeat æqualis concoctio. Et diuersificatur secundum diuersitatem calorum diuersorum membrorum. Sed quod præcipuum est in ista parte, est confortare mēbri virtutem, quia naturalis calor est quasi sepultus in membro, in quo est sparsa materia. Et propterea necessarium est, vt medicina habeat ex sui natura, vt faciat digestionem, quemadmodum est illa, quæ assimilatur calori intrinseco, & ideò temperata debent esse in caliditate, & humiditate, sicut do- [3. 4. c. 28. 2. canon.] cet Auicē. Medicinarum maturantium caliditas oportet, vt sit proxima caliditati corporis, & sit eius inuiscatio quędam. Et in cap. de operationibus medicinarum singularium. dixit; In medicina maturatiua virtus debet esse contractiua, seu oppilatiua, constringeudo, ne humores laboriosè resoluantur, .i. ne subtiles euacuentur absq; grossis; sed vt æqualiter partes concoquantur. Et scias, dicebat Gal. [5. simpl. med. d. 2. cap. 4. 5. simp. med. d. 2. cap. 2.] quòd quādo medicina est in vltimo assimilationis complexioni hominis, maturat. Et rursus; Emplastra facta ex farina tritici sunt calida, & humida; & sunt ex quibus maturantur apostemata in corporib. temperatę complexionis; & non minuunt de humiditate naturali, quæ est in membris, diminutione, de qua sit curandum; & non addunt forsitan in eam, neque confortant caliditatem, neq; frangunt de ea; sed tantum addunt in substantiam eius. Et Paulò post. Conuersio quidem (ait) ad saniem est vna ex [5. simpl. d. 2. cap. 5.] operationibus naturalibus; quoniam est conuersio, & alteratio, in qua est aliquid digestionis; & necessarium quidem est, quando voluntas est, vt digeratur res, vt conseruetur ei deintus spiritus multus. Medicinarum verò hanc perficientium operationem aliquæ sunt debiles, aliæ verò fortes: de seruantibus primum ordinem, ex Gal. Auer. & Auic. est embrocatio cum aqua calida, aut oleo communi calido, aut emplastratio cum tritico masticato; de compositis est tetrapharmacum Gal. Et dicit ipse; Si [13. metho. d. 2. cap. 2. & 5. simpl. med. & 5. me dic. per gen. & 2. ad Glau. c. 5. etc. & 5. coll. cap. 5.] ad suppurationē perducere volueris, cathaplasma ex farina triticea, quę in oleo, atq; aqua ebullierit, apponendum. Et iterum; super calidum extrinsecus cathaplasma dare, quod ex farina, vel hordeacea, vel triticea, vel ambabus mixtis constet; humorem autem habeat aquam cum oleo pauxillulo, sed secundo ad Gla. vbi de sinu, magis laudat triticeam farinam, quàm hordeaceam; vbi dicit, cum tumorem posse resoluere desperaueris, ex farina triticea vtere cathaplasmatibus: & ibi dicit, quòd aquæ quanti- [13. metho.] tas sit multiplex ad oleum: & talis aqua (dicit Gal.) prius ebulliat cum altheæ radicibus. Vnde Auic. cap. prop. dicebat; Et curatio apostematis, in quantum apostema, est extractio materiei extraneæ, quæ facit accidere apostema: & illud fit per mollificantia leuia, sicut emplastrum de farina tritici cocta cū aqua, & oleo. Tale fit isto modo. ℞. aquæ claræ partem vnam, olei communis partem mediam, cōquassentur omnia bene simul, & ponantur in caciola nitida ad ignem, & parum bulliant; deinde adde tritici farinam cribratam, & bulliant vsq; ad perfectum corpus. & Paulus dicit; particulam ture radicis altheę incoctæ fouebis. At si tumor ad suppurationē contumax est, aut ægrè discutitur, cataplasmate ex ficis siccatis vtere. oportet autem ficus dulces, pinguesq; incoctas aqua eliquescere, ac ius ipsarum in tenuis mellis speciem cogi, farinamq; hordeaceam adijci: quod etiam laudatur à Gal. 2. ad Glau. & ibi Gal. dicit. Oportet autem non ipsas assumere caricas, sed aquam, in qua ebullientes sint liquefactæ: expedit autem caricas pingues, & dulces, vt earum humor non dissimilis melli videatur. & si hordeaceam farinam non habebis, pane opiro vtere, opus est; Aut vtere emplastro de nido hirundinis. ℞. nidum hirundinis, quem bullire fac in aqua, & cola per cribrum, & in colatura bene decoquantur: ℞. radicum lilij, altheæ, foliorum maluę, violarum, parietariæ an. m. i. pistentur, & adde farinę hordei, sem. lini an. ℥. i. s. olei camomelini, pinguedinis porci an. q. s. Valet emplastrum de ruta: hoc, ℞. rutę recētis m. i. fermenti acris ℥. 5. caricarum pinguium numero iiij. piperis, baurach an. ℈. i. farinæ tritici parum, afsungiæ porc. q. s. similiter Emplastrum de fermēto Pauli in septimo fermenti, afsungię an. ℥. vj. salis ℥. iiij. piceæ resinæ ℥. iij. ceræ ℥. iiij. aphronitri ℥. i. gutæ ammoniaci ℥. ij. mellis ℥. vj. saponis ℥. ij: Aut ℞. radicum maluauisci, bulliant vsq; ad cocturam, & pistenī, & adde farinæ hordei, aut tritici p. i. assungiæ porcinæ q. s. pro emplastro: Aut. ℞. radices maluauisci, foliorum maluæ an. m. s. decoquantur

optimè,

optimè,& expressæ ab aqua terantur, & adde farinę tritici,seminis lini,hordei an.ʒ.j.iterum simul terantur, & impinguantur cum pinguedine porcina recenti, & fiat emplastrum. Aliud, R. foliorum maluæ, violarum an. m. j. radicum althęæ ʒ. iij. cepæ liliorum alborum numero ij. decoquantur omnia in aqua sufficienti vsq; ad perfectam cocturam, & facta expresione pistentur; & adde farinæ seminis lini, tritici an. ʒ.ij. olei cõmunis, butiri recentis, pinguedinis porci sine sale an. ʒ.ij.vitelli ouorum numero ij. rob parum, misce, & fiat emplastrum secundùm artem. Aut R. radicum lilij, ibisci, maluæ, brachę vrsinæ an. m. j.coquantur perfectè, & mundentur, deinde terantur, & adde farinæ tritici, hordei an. ʒ. ij. axungiæ gallinæ, anseris, anatis, porci, an.ʒ.j.s.croci parum, & cum prędicta decoctione fiat emplastrum. Et nota, quòd Gal. dicit, quòd inter adipes nihil magis valet in ista operatione adipe porci, & vituli. Et quia non sumus in re determinata, sed in confusa scribendo, res determinatas describere non possumus; Nam Gal. dicebat; Ad talia quidem omnia phlegmona communes medicationes sunt; variantur autem pro laborantium particularum ratione: & eò magis, quia, quæ de nouo emergunt, indigent nouo auxilio: sufficit descripsisse vniuersales intentiones; stat enim in medici pectore secundum indigentiam aliquid innouare. Copiosus est Gal.de hac re: Stat & alia consideratio in statu tumoris, quòd aliquando sanguini materia aliqua aut crassa,aut frigida admiscetur, quæ opportunam impedit concoctionem, & aliquando materiam occultam, & in profundo retinet; vnde medicus cognoscere non potest, nunquid sit digesta, vel non; crassa enim materia partes cutaneas non adeò petit,sicut subtilis. Stat & alia causa, scilicet membri grossities, atq; durities; necnon pororum angustia, vt docet bonus Hypp. Quibuscunque suppuratio, in corpore existens, non innotescit, his ob crassitudinem puris, aut loci non innotescit. Vnde Auic. dicebat; Et quandoq; contingit, vt fiat sanies in interiori parte membri, & non innotescat sensui propter profunditatem puris, & grossitiem eius, qui est super ipsum: Vnde tunc medicus est coactus omni ingenio ad sensualem cognitionem materiam attrahere,quod perficitur cum emplastris calidis,vim attractiuam habentibus, quorum diuersæ sunt descriptiones,& multa simplicia descripsit Gal. de compositis autem sunt hæc. R. farinæ cicerum, lupinorum, fenu græci, tritici,absinthij, florum camomillæ an.ʒ.ij. apij ʒ.j. squillæ parum,fimi columbini m.s. assungię porcinæ, olei anetini an.q.s. misce, & fiat emplastrũ. Aut R. farinę seminis lini, tritici,fen.gręci an. ʒ. ij. radicum althęæ,liliorum an. m.s.bulliant in sufficienti q.aquæ; & facta sufficienti expressione, pistentur, & adde fermenti recentis, stercoris columbini an. ʒ.i. s.caricarum pinguium ʒ. iij. limacias numero iij. & bene omnia simul pistentur, & in fine adde croci ℈.j.butiri recentis, pinguedinis vituli, porci an. q. s. & cum prædicto decocto fiat emplastrum secundùm artẽ. Ex tali cathaplasmate fiet & attractio, & materierum concoctio: quę, vt in sequenti cap. cognoscitur ex proprijs signis.

5.de.a.m. D.s. cap. 5.
13. metho.
5.simp.cap. 2. 5. & 8.
6. aphor. 41.
3.fen.4.cap.10
5. simpl. med. cap. 16.

Vnum aliud considerandum est in hoc tempore, scilicet si, quæ solent apparere, accidentia apparent (inter quæ solet enumerari vehementissimus dolor, de quo supra dictum est) solet apparere, & intensa durities; & ideò dicebat Auic. Et si timetur, vt decliner ad duritiem, administra mollificantia, in quibus est calefactio, & humectatio cum fortitudine. Istud accidens considerabatur à Gal. quòd interdum prouenit ex malo medici regimine, resoluendo partes subtiles, crassas dimittendo: aut medicinis valde frigidis humores congelãdo. Igitur apparente tali accidente, procedatur, vt docet Auic. Et tunc tale medicamentum summè laudatur. R. farinę fen. græci, seminis lini,radicum althęæ an. ʒ. ij. bulliant in aqua mulsa, cui adde butiri recentis, pinguedinis vituli, an. ʒ. iij. bdelij, storacis, an. ʒ. s. ammoniaci sol. in aceto ʒ. j. rob q. s. pro emplastro. Et si appareat intensa durities, R. adipis vituli, tassi, cerui, medullæ crurium vaccę, pinguedinis anatis, cesypi humidæ,an. ʒ. j. mucilaginis, fenu gręci, seminis lini, maluauisci an. ʒ. iij. bdelij, ammoniaci, an. ʒ. s. olei amigdalarum dulcium, liliorum an. ʒ. ij. cerę. q.s. fiat vnguentum molle secundum artem, & vtere. Sed timorosum est id, quod dicit Auic. Et quando accidit superfluitas in infrigidatione, fortasse perducit ad corruptionem membri, & corruptionem humoris constricti in apostemate, & tendit apostema ad viriditatem, & nigredinem. Quod etiam aduenit aut propter multam materiam, aut quia maligna. Et cum timueris hoc, dicit Auic. emplastra locum cum farina hordei, & volubili, in quo est mollificatio: si verò apparet aliquid de hoc, tunc scarifica locum, & excoria ipsum, & non expectes collectionem, neq; maturationem; & maximè quando illud, quod est effusum, est plurimum. Scalpellationis autem alia est magis apparens, & alia magis profunda, & illud est secundùm locum apostematis, & dispositionem membri. Et cum scalpellaueris, embroca cum aqua maris &c. De hac re erit sermo infra, vbi de gangręna, sphaceloq; agemus. Vnum aliud sciendum est, quòd si tumor ex toto resoluitur, in eius manifesta declinatione exsiccatiua sunt, quæ sanant in fine ex Auic. cap. proprio: & prohibent aliquid remanere, quod faciat saniem. Et si aliquid dimittitur, ipsum resoluit optima natura. Sed rarò est, quin magna phlegmona ad saniem non deueniant, de qua nunc, Deo fauente, erit sermo.

2. ad Glau. & 13. metho.

DE

De Cauſis, & Iudicijs Saniei. Cap. III.

3. ſimpl. d. 4. c. 3. Et 1. de diff. feb. cap. 3. & 9. methodi. 4. metho. cap. 5. de tumon. cap. 2. 8. metho.

INTER tumores omnes, ſi qui debent putrefieri, putreſcunt phlegmona, quia eorum materia eſt calidæ, & humidæ complexionis. Hinc dicit Gal. Omnes res, de quarum proprietate eſt receptio putrefactionis, non putreſcunt, niſi cum calefiunt, & humectantur. Et rurſus; Sanies non generatur, niſi ex quadam putredine; & omne, quod putrefit, neceſſe eſt, quòd ſit calidum & humidum. Et iterum; Quęcunq; calida, & humida à calido loco aceruantur, parata putreſcunt; Nam pater putrefactionis eſt calor, eius mater humiditas, & nutrix eſt prohibita tranſpiratio ex Gal. Qualis autem ſit hic calor, aut naturalis, aut præternaturalis, nunc dicam. Gal. in expoſitione eorum verborum, dum pus conficitur, dolores, ac febres accidunt magis, quàm iam confecto; dicit, Pus ex ſanguine ortum habet, qui ſemimalam (vt ita dixerim) habet tranſmutationem; nam mala ſimpliciter eſt, cum ſit olida putrefactio: quæ ſimpliciter ſit optima, eſt ipſa nutritio animalis: puris enim generatio mediũ inter has obtinet locum; neq; à ſolo calore extraneo, neque ab intrinſeco ſolo. Actio verò, quę prouenit in tali diſpoſitione, fit ab actore mixto ex vtriſq; caloribus. Ideo Auic. dicebat; Sanies laudabilis eſt illa, quę eſt alba, lenis, cui non eſt odor horribilis, in qua non eſt operata, niſi caliditas innata, licèt non ſit excuſatio à communitate extraneæ.

3. fen. 4. cap. 23.

Sed quare generatur intenſus dolor in ſaniei productione? Dico non ob aliam cauſam, niſi quia in tali actione multum extenditur particula à multa materia, & diuerſa; & id magis, quia accenditur, & ſupercalefit ex actione duorum calorum. Præterea non ſolum putreſcit materia coniuncta extranea, ſed & regio, in qua conſederit talis materia, & laceratur.

Lib. de cauſ. morb. cap. 2. & 1. de diff. feb. cap. 4.

Quare contingunt febres? Quia cum ſupercalefit ſanguis in vna parte per ſupercalefactionem partis poſt partem, ſuper calefit ſanguis in dextro ventre cordis, deinde ſpiritus in ſiniſtro, & ſequitur febris: febres enim ſequuntur principio calefacto ex Gal.

3. fen. 4. cap. 22. 2. pror. com. vlt. 3. metho. 3. part. 6. cap. 9.

Quare poſt puris generationem, & ſi adhuc ſtat materia, non apparent accidentia? Dico, cum ſanguis ex toto exuſtus fuerit, reſiduum eius fit pus, quemadmodum ex lignorum exuſtione cinis: ideo tempore illo dolores, & febres ſedantur: præſertim cum pus fuerit præparatum, vt pote iam ſemidigeſta materia, extincta autem ignea caliditate. Et ideo dicebat Auic. Cum videris lenitatem quandam, & ſedationem doloris in apoſtemate, tunc iudica, quòd eſt in via maturationis. Dilucidatur res iſta à ſententia Gal. vbi dicit, quòd vltima digeſtio fit per additionem nutrientis in nutrito, & aſſimilationem eius cum eo; & neceſſe eſt vnumquodq; membrum nutriri in ſpatio longo. Et ſubdit alibi, quòd pro nutritione, & generatione carnis duo continuè producuntur, vnum groſſum, & aliud ſubtile, vt etiam clarè demonſtrauit in lib. de oculis. ſubtile reſoluitur, aut per ſudorem, aut per inſenſibilem tranſpirationem: groſſum verò ſtat pro membri nutritione. Et ſubdit in lib. de groſsitudine extra naturã. quòd aliquando tale nutrimentum egreditur à proprijs vaſis, in quibus comprehendit ipſum natura, vnde impoſsibile eſt, vt redeat ad naturam, & locum proprium; ſed putreſcit, ſicut omnes res, quæ calefiunt calefactione vehementi in loco non ſuo: Et ſi caliditas innata egreditur ab æqualitate ſua naturali, putreſcit humiditas ibi contenta. Et ſi virtus eius fuerit adhuc remanens in naturali eſſe, accidit ſanguini, ſeu nutrimento, diſpoſitio compoſita ex diſpoſitione naturali, & non naturali; quare putreſcit pars eius propter diſpoſitionem innaturalem. Et quæcunque harum diſpoſitionum vincit, tunc ſignificationes operationis eius ſunt magis vincentes, in colore, odore, & ſubſtantia. Et ideò dicebat etiam Gal. quòd poſsibile eſt, quòd alteratio ſanguinis ad ſaniem ſit alteratio laudabilis, & hoc quando victoria eſt innati caloris; Hæc non putreſcit, ſed recipit maturationem, quamuis appareat in ea aliquid putrefactionis egreſſæ à natura; veruntamen illud eſt parum, ſicut dicit Hypp. non habens odorem horribilem.

2. pror. com. vlt.

3. fen. 4. cap. proprio. 2. de poteſt. nat.

Quare ſanies debet eſſe alba? Quia, vt dicit Gal. aſſimilatur colori ſpermatis, ſed non eſt ita verè albus; nam in ſpermate non agit niſi naturalis calor, in ſanie verò mixtus. Et ideo Auic. dicebat; Requiritur, quòd ſit alba; quoniam color membrorum radicalium eſt albus, & non aſſimilat eam niſi natura potens ſuper eam. Semper natura, dicebat Gal. agens in materiam intendit eam ad benignum teducere, & in nutrimentum membrorum conuertere, & agit aſſimilando ipſam ipſis membris nutriendis, & præcipue radicalibus, qui ſunt minera vitæ, & hoc pro eius poſſe. Nutrimentum verò primariorum membrorum eſt benignus, eſt què albus, quia chilus.

3. fen. 4. cap. de iudicijs ſaniei.

Quare debet eſſe lenis? Dicebat Auic. non additur ei lenitas, niſi vt ſciatur, quòd ipſa eſt præparata pati à virtute digeſtiua: & non diuerſificatur eius præparatio in inobediente, & obediente, ideſt non contingit lenitas, quando vna pars eſt præparata maturationi, altera verò non: & cum eſt talis diuerſitas, ſanies non fit lenis, ſed diuerſa, & ponderoſa. Aequalitas verò attenditur in colore, & ſubſtantia: in colore, vt ſit ſecundùm omnes eius partes tam intrinſecas, quàm extrinſecas, alba. In ſubſtantia, vt ſit homogenea, ſimilaris, & vniuſmodi ſecundùm omnes partes: qui modus debet eſſe medius inter groſsitiem, & ſubtilitatem; & inter denſitatem, & raritatem. Ideò debet eſſe lenis, & æqualis in tota ſubſtantia, nec debet eſſe globoſa, nec aſpera, nec dura, immo lenis, & æqualis. Ideoq; à natu

rali

rali calore fit æqualis coctio, ab extraneo verò non æqualis coctio, & vna pars altera subtilior apparet: Sed bona sanies debet esse alba, lenis, æqualis, & sine fætore, vt dicit diuinus Hypp. Pus visu candidum, ac crassum sit, & sibi simile vndique, leue autem tangenti, ac minime fætidum: Idem Galenus, & Auic. cuius verba sunt hæc. Sanies mala est fętida, significans putrefactionem, quæ est contraria maturationi, & significat dominium caliditatis extraneæ; & quando egreditur sanies diuersarum partium, colorum, & substantiarum, est etiam de genere diuerso à bona. Ait etiam Celsus; sanies mala est multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, aut quæ & ipsum vlcus, & iunctam ei cutem erodit: melior autem non multa, modicè crassa, subrubicunda, aut subalbida. Et Auic. vbi de vlceribus in generali, dicit; Meliores significationes significantes salutem vlcerum sunt, cum in successionibus eorum est sanies, quæ est cum medicina faciente pus, & ex operatione naturæ: illa enim operatio naturæ est secundùm cursum naturalem, & non generatur sanies, nisi à digestione naturali, & non associatur ei malum ex accidentibus vlcerum malorum; & propriè sanies laudabilis, alba, lenis, & æqualis, quæ consecuta est complementum digestionis, neq; associatur ei fætor, cum in ea non sit putrefactio; Et fortasse non euacuatur à fœtore paruo sanies, cui accidit actio caliditatis innatæ, & alterius extraneę. Ex his notandum est, quòd mala, & bona sanies potest prouenire, aut à qualitate materię, aut à dispositione agentis, aut ab vtroque. Cum verò materia fuerit benigna, & calor naturalis vincens, generabitur sanies bona, & laudabilis cum prædictis conditionibus: Cum autem materia fuerit diuersa in modo substantiæ malę qualitatis, aut calor extraneus natiuum superauerit, sanies erit mala in aliqua prædictarum conditionum. Et si materia fuerit mala, & calor extraneus vincens, erit sanies illaudabilis secundùm omnes dispositiones, & simpliciter mala. & sic illaudabilis sanies contrariatur laudabili in colore, & substantia. Tres igitur possunt esse actiones in materia, vna à naturali calore, & fit laudabilis concoctio, quæ & digestio dicitur: nam Arist. dicebat; Digestio à calido naturali fit, & est eius actio in qualitate passiua, quod affirmauit etiam Gal. Alia ab extraneo, & fit putrefactio, & putrefactio est corruptio caloris innati à caliditate ambientis in humido suo. Tertia à mixto ex naturali, & extraneo: & fit sanies. Vnde Auer. dicebat; Maturatio est operatio caloris naturalis in substantia materiæ, & maturatio est ordinata secundùm ordinem, quem habet digestio in cibo. Igitur quando spargitur in aliquo membro materia, quæ egreditur à natura in quanto, aut quali, aut vtrisque simul, & talis putrescit, generatur in illo membro de necessitate vnus calor mixtus ex naturali, & extraneo. Et si materia fuerit apta digestioni, fiet sanies laudabilis; quia alba sanies est media inter digestionem perfectam, & diminutam. Nulla enim causarum, dicit Gal. sine patientis aptitudine agere potest.

[Margin: 1. prognost. vlt. — 1. de diff. feb. cap. 8. — 3. 4. cap. 23. — Lib. 5. cap. de sanie. — 4. fen. 4. — 4. Methororum tex. 14. & 2. de Anim. tex. 50. — 1. Epid. com. 8. — 4. metheorori tex. 6. — 5. coll. cap. 5. — 1. de diff. cap. 4. & 6. — & 5. simpl. d. 2, cap. 2. — 5. coll. cap. 5.]

DIGRESSIO.

Quia de tumore, qui vt plurimum ad saniem deuenit, nonnulla diximus, necnon multa de sanie, eius naturam, & causas declarando, restat vt de ingenijs, quibus contentam materiam aut digestam, aut putridam cognoscere valeamus, aliqua enarremus. Et dico, quòd sensus, & visus, & tactus facit ad hoc; facit etiam aliquorum saniei propriorum accidentium cognitio, sed sensus in extrinsecis tumoribus est verus iudex, & maximè tactus; visus verò est adiuuans. Dicebat Auic. Scias, quòd locus declaratur, in quo est sanies, per tactum. Et Gal. Potest comprehendi digito membrum, quando maturauerit, continens in se saniem. Subdit Auic. Quando tangitur cum digito, obserua cum digitis alijs, saltem alterius manus, an expellatur aliquid ex chisti. Sic autem faciendum est; Si exitura fuerit magna, experiri debet cum digitis ambarum manuum, aut indice, & medio vnius manus, & premere cum vno digito vnius manus, & obseruare, si sub alijs sentitur motus inundationis; & digiti non debēt contiguari, sed sint secundùm tumoris quantitatem distantes. Sensus est verus iudex in hoc, & errant interdum alia signa: sed auxilium præbent in intrinsecis exituris, & profundis; quia per tactum non possumus, aut difficulter, saniem esse concoctam, cognoscere. Sensus visus interdum cognoscit saniem concoctam, aut putridam: nam dicebat Auic. Locus quidem saniei apparet ex declinatione coloris ad albedinem; & dum non est matura, est decliuis ad rubedinem, & quandoq; est locus saniei decliuis ad rubedinem, & citrinitatem, cum sanies non est bona. De accidentibus verò aliqua sunt præterita, & aliqua præsentia. Dicit Auic. Cum senseris pulsationem plurimam, & duritiem prolungatam, & caliditatem, tunc existima, quòd apostema est in via, vt fiat exitura. Et rursus; cum videris lenitatem quandam, & sedationem doloris, tunc scias, quòd apostema est in via maturationis; Gal. etiam dicit; Si dolor est maximus, denotat materiam putrefieri. & cum cessat, est putrida ex Hypp.

[Margin: 3. fen. 4. cap. 19. — 2. ad [illegible] cap. 5 — 3. fen. 4. cap. 19. — 3. fen. 4. cap. 21. — 3. fen. 4. cap. 22. — 2. de aff. int. cap. 3. — 2. aphor. 47.]

QVAESTIONES DE SANIE.

Scribentes de re ista dixerunt, quòd sanies est sanguis in semimalam qualitatem mutatus; aut materia in vno sinu collecta, quæ ratione modi substantiæ, vel qualitatis in ipsa materia existentis, refugit propriam digestionem, pro transmutatione in membris ab ipso calore naturali mediante cooperatione caloris propter naturam. Et Hypp. in lib. de vulneribus, & vlceribus, dicit ad hoc propositum; pus

creatur ſanguine putrefacto, corrupto, vel mutato, calefactoque, donec marceſcat, & pus fiat. Et Gal. Materia ſaniei (inquit) aut eſt caro, quæ atteritur, aut eſt humor faciens apoſtema. Aliqui dicunt, quòd ſanies in ſua complexione radicali eſt calida, & humida: ſed caliditas, & humiditas materiæ, quæ ſaniata eſt, habet latitudinem in plus, & minus; ita & ſanies, ſed non expoliatur ab aliqua acuitate ratione ſuæ putrefactionis; & quantò putrefactio in ea fuerit maior, & eius materia acuta, tantò erit eius acuitas intenſior, à qua redditur aut pungitiua, aut corroſiua.

5. ſimpl. d. 3. cap. 4.

Apparent in hac materia tres difficultates, quarum prima eſt, vtrùm ſanies fiat à calore naturali, vel præternaturali, vel ab vtroque ſimul: Et videtur, quòd a calore præter naturam: Et ratio eſt, quia ſanies eſt quid præter naturam, ergo fit ab agente tali, ergo à calore præternaturali.

Secundò probatur, quòd à naturali: Et ratio eſt, quia ſanies fit cum quadam digeſtione, in qua operatur calor naturalis, ergo ſanies fit à calore naturali.

Tertiò probatur, quòd ab vtroque, auct. Gal. vt ſupra declarauimus. Sed reſpondendo ad primum argumentum conceditur, quòd ſanies eſt quid præter naturam ſecundùm quid, & non ſimpliciter, cum in ea reperiatur veſtigium caloris naturalis; nam de ſanie dicendum eſt, ſicut de fœcibus, & vrina, quæ non ſunt abſolutè præter naturam, cum dicantur eſſe effectus digeſtionum naturalium, ſcilicet primæ, & ſecundę, quæ perficiuntur ab innato calore.

2. pror. com. vlt. 2. aphor. com. 47.

Ad ſecundum dico, quòd non eſt vera digeſtio, cum non ſit eius vera præparatio pro nutritione, ſed capitur talis mutatio, quando eſt laudabilis, pro digeſtione.

Ad tertium dico, quòd verum eſt, quòd ſanies fit ab vtroque calore; & patet, quia in ea inuenitur effectus vtriuſque caloris: patet de naturali, quia in ea inuenitur albedo, & lenitas, quemadmodum in nutrimento membrorum radicalium, & maximè in ſanie laudabili: & ſi calor naturalis agit in materiam diuerſam, & nociuam, agit, vt illam conuertat, & reducat ad benignum, & magis ſi in ea non fuerit multa malitia: & ſi aderit malitia talis, dat & illam perfectionem, & potentiam, quam poteſt. Patet de extranea, quia non fit in ea vltima bona digeſtio, & apparet in ea aliquis fœtor, qui producitur ab extranea, & non à naturali caliditate.

Epilogando autem dico, quòd ſimplex putredo eſt, quæ fit à calore ſimpliciter præternaturali. Opus pręternaturale id eſt, dicebat Gal. quod eſt corruptum: quod verò à natura, ſimpliciter naturale eſt, vt animalia, plantæ, & ſimilia: tertium verò opus eſt, & quod à natura, & à re præternaturali cauſatur, vt ſanies, ſedimen vrinæ &c. Vel dicere poſſumus, quòd actio præternaturalis ſit motus corruptiuus, vt ſimplex putredo; naturalis verò actus eſt actus factiuus, & productiuus, vt generatio, & augmentatio: tertia verò actio, quæ à naturali, & extraneo procedit, eſt motus quodammodo factiuus, & corruptiuus, vt ſemiuitiatorum humorum mutatio, quæ non ſimpliciter putredo dicitur, vt pus, & ſedimen vrinarum: Vnde illa poſtea dicitur ſimplex putredo, cuius ſubſtantia à calore extraneo ambiētis mutatur, alteraturue; quippe ſuperante natura, ea dicitur putredo non ſimpliciter, & non maligna, alba, lenis, æqualis, & ſine fœtore, vt clarè docet Gal. cum dicit, quòd calor naturalis differt ab extraneo; quoniam iſte eſt ſaluber, ille verò morboſus; iſte conſeruat, ille deſtruit; hic benignus, & ſuauis eſt calor, ille autem acris & mordax; iſte digerit, ille verò putrefacit.

1. de pot. nat.

De ſimpl. cap. de med. naturante. & 1. aphor. com. 14.

Secundò dubitatur, vtrùm in generatione ſaniei fiant pulſationes, & dolores: Et videtur, quòd non, quia generatio ſaniei eſt eius materialis cauſæ adæquatio, ergo in eius generatione non debent fieri dolores, & pulſationes. Conſeq. eſt nota. antecedens probatur, quia ſanies præparatur ex materia, mediante aliqua digeſtione; modò digeſtio dolores, & pulſationes ceſſare facit: nam dolor accidit aut à qualitate mala, aut à ſoluta continuitate: in digeſtione verò quodcunque horum remittitur, ergo &c. Secundò arguitur ſic. In generatione ſaniei reſoluuntur partes humoris ſubtiles ex actione calorum, quæ pulſationes cauſare poſſunt; ergo non debet ſequi pulſatio. Conſeq. bona, quia remota cauſa, remouetur effectus.

Tertiò arguo ſic. Vbi non ſunt cauſæ doloris, ibi non debet eſſe dolor: Sed in generatione ſaniei non ſunt cauſæ doloris, ergo &c. Conſ. bona: maior eſt nota, & minor probatur, præſupponendo, quòd ſanies generetur per ſpatium ſatis longum: modò in tali ſpatio non debet fieri dolor, cum dolor ſit ſenſibilitas rei contrariæ ſubitò imprimentis.

Ad primum argumentum breuiter dico, quòd generatio ſaniei eſt adæquatio talis, quæ conuenit ipſi ſaniei: ſed non æquè conuenit perfectæ digeſtioni, quę eſt tranſmutatio bona in membro; vnde non dicitur adęquatio abſolutè: imò negatur conſ. quia ſanies non merè fit à calore naturali, ſed à mixto, vt dictum eſt.

Ad ſecundum negatur conſ. quia licèt partes ſubtiles reſoluantur, non tollitur tamen, quin arthèriæ ab his, quæ remanſere, comprimantur: & ſemper de nouo à tali materia aliquæ partes ſubtilientur, quæ poſſunt pulſationem cauſare.

Ad tertium. vbi non ſunt cauſæ doloris &c. negatur minor. Ad probationem dico, quòd diſpoſitiones præparantes ad ſaniem ſunt ſeſe ſuccedentes, non propter hoc tollitur dolor; quia dum incipit actio calorum in ipſam materiam, alterantur membra à mala complexione, & ſimiliter propter ebullitionem, fit ſolutio continui, quæ ſunt cauſæ doloris, & pulſationis.

Tertiò

Tertiò dubitatur etiam, vtrùm sanies fiat à sanguine, sicut cinis ex adustione lignorum, vt inquit Gal. Et videtur, quòd non; quia cinis est terminus consumptionis humidi, sed sanies non est huiusmodi; quia in ipsa reperitur multa humiditas. 2. aphor. com. 47.

Respondendo dico, quòd similitudo est sic intelligenda, primum quòd sanies, & cinis generantur ab agente, quod est calor. Secundò in termino motus, quia facta sanie, calor pro tali forma non agit, cum iam introducta sit, sicut est ignis actio in ligno. His visis, adhuc vnum sciendum est, quòd cum sanies sit quædam digestio, seu quædam res semidigesta, quæ fit ab vltima digestionum; quæ strictè sunt quattuor principales; prima in stomacho, vbi ex cibo fit chilus; secūda in hepate, vbi ex chilo fit massa humoralis; tertia in venis, vbi aliqualiter disponitur pro nutritione: & quarta in membris pro assimilatione nutrimenti in nutritum. Vnde dicendum est, quòd sanies ab operatione quartæ digestionis fit, scilicet ex materia, quæ erat apta conuerti in substantiam membri propter debilitatem virtutis, & disproportionalitatem malam materiæ, vnde conuertitur in saniem. Et ideo Auic. dicebat cap. de vlcere in generali: Et non facit pus, nisi propterea quòd cibus, qui venit ad ea, conuertitur ad corruptionem propter debilitatem membri. Dicebat Cornelius; Ex vulnere, vlcereq; exit sanguis, sanies, & pus. Sanguis omnibus notus est, sanies est tenuior hoc, variè crassa, glutinosa, & colorata: pus crassissimum est, albissimumque, glutinosius & sanguine, & sanie. Exit sanguis ex vulnere recenti, aut iam sanescente, sanies est inter vtrunq; tempus: pus ex vlcere iam ad sanitatem spectante. Sed apud Auic. apparet, quòd pus sit nomen absolutum super omnem digestionem aut bonam, aut malam; & est tanque genus: sanies verò est nomen determinatum super materiam bene digestam, & laudabilem: virus autem, seu virulentia denotat materiam subtilem, tenuem, non digestam; quę non generatur, nisi ex subtilitate humorum aquosorum, aut calidorum: sordes, vel sordities est res spissa, coagulata, non æqualiter cocta, alba, aut ad nigredinem decliuis, quæ ex grossis generatur humoribus.

Lib. 5. cap. de signis saniei.

4. fen. 4. tr. 3. vbi de vlceribus in genere.

De modo aperiendi abscessus, & de cura eorum. Cap. IIII.

SANGVIS est calidæ, & humidæ habitudinis, & pater omnium humorum, & crassæ substantiæ, & rarò solus reperitur ex Gal. & Auic. cap. de cura phlegmonis. Hinc est, quòd vtplurimum ad putredinem tendit; cum putredo sit passio mixti vt etiam dicit Hypp. & Galenus. & cum ad talem dispositionem deuenit tumor, à medicis appellatur exitura, suppuratio, aut abscessus. Nam dicebat Gal. Iam tempus est, vt transeamus ad abscessuum tractationem; sic autem nominant eas dispositiones, in quibus inuicem distant, quæ prius se contingebant corpora. Spacium igitur vacuum in medio fieri oportet, quod aliquam substantiam spirituosam, vel humidam, aut mixtam ex vtrisque comprehendit; ad hoc verò ex inflammationibus quædam, atque ex erysipelatis, & inflammationibus similes non paucæ transmutantur. & 14. methodi dicit; Mihi verò tempestiuum est de alijs tumoribus docere, quorum se primùm abscessus offert, apostema id Græcè dicitur. Huius duplex genus est, vnum, cum phlegmone in pus versa, pus ipsum tanquam in sinu aliquo est collectum: Alterum, cum nulla præcedente phlegmone, humor aliquis statim ab initio, isque aliàs specie alius, ceterum omnino acris, in particula aliqua colligitur. Et Paulus dicit, Abscessus itaque est carnium, seu partium carnosarum, nempè musculorum, venarum, artheriarum corruptio, mutatioque, cum omnino in pus transierint: sed antequam materia in pus transierit, dum fit sub causa coniuncta, à Medicis collectio appellatur: & cum est in fieri, tumor dicitur. Arabes verò primam passionem exituram vocant, quam alij abscessus; secundam dubellet, quam alij collectionem; tertiam apostema, quam alij tumorem. Cum igitur tumor ad putredinem deuenerit, opus est talem extrahere, & euacuare. Nam dicebat Auic. cap. de curatione exiturarum apparentium. illud verò, quod ei exituræ approximatur de regimine, est extractio eius, quod aggregatum est in ea. Ad quam operationem tria sunt consideranda. s. tempus operationis, locus, in quo fienda est operatio, & instrumenta apta operationi. De tempore, dicebat Auic. hoc est secundum duos modos regiminis; vnus est regimen currens secundùm rectitudinem, & hoc appellatur regulare regimen, quod fit in cura abscessus. non omnino præter naturam, cum ægritudo non egreditur ab eo, quod consuetum est plurimum. Et est, vt ingenietur in maturatione materiei, vt fiat sanies, & in eruptione eius post illud. In istis exituris medicus debet expectare perfectam saniei coctionem, & maximè quando exitura est in membris carnosis, paucarum venarum, neruorum, & artheriarum, vt docent Gal. & Paulus Aegineta, & Cornelius. Vnde Rasis dicebat; Carnosa autem loca bonum est, vt sic dimittantur, donec sanies sit bene matura; si enim ante eius maturationem perforentur, virus ab eis diu manabit, atque vlcus multa forditie, ac putredine abundabit, labia quoq; eius, atq; profundum dura fierent, ipsumque vulnus pus, & virus continuè emittet. De hac re locutus est ad plenum 14. Continentis. Nec est credendum istis, qui crudorum abscessuum sectionem laudant, quia in benigna materia digesta medicari, & mouere, non in cruda, oportet, nisi turgeat; plurima verò non turget. & Albucasis dicit; & oportet, vt non perfores apostema crudum non completæ digestionis, nisi propè anum, vt non putrefiat profundum, & longetur ad interiora a-ni, &

1. de diff. mor. cap. 12.
6. aphor. 20.
In comento.
2. ad Glau. vbi de abscessibus.
Lib. 4. c. 18. & lib. 6. cap. 34.
3. fe. 4. cap. 27.
13. metho. d. 2 cap. 2.
Lib. 6. cap. 4.
Lib. 7. cap. 2.
7. ad Alm. cap. 3.
Gal. 2. ad Glau. d 2. cap. 5.
1. aphor. 22.
1. de Crisib. cap. 9.
1. fen. 4. cap. 7.
Lib. 2. cap. 40.

4. re. acu. 69. & Gal. 1 aphorũ com. 22. & 4. aphor. com. 1. & 4. re. acu. cõ. 72. & 4. 1. cap. 3. 2. ad Glau. vbi de ſinu. 1. aphor. 22. 3. fen. 4. tr. 3. cap. 27.

ni, & fiat fiſtula, aut fiat in termino eius, quod non ſanatur. Expectetur igitur digeſtio ante perforationem, ſed non vltima, in iſtis caſibus; quia dicebat Gal. Vbi, qui ad abſceſſum perueniunt tumores, tardè ſecti fuerint, aut ob medicantium imperitiam, aut eorum, quibus medela adhibetur, timiditatem, qui ſecari non patiuntur, ſed expectant, vt longiori tempore cutis à pure rodatur; contingit ſæpius vniuerſam cutim à pure circa abſceſſum aggregato ſufficienter extenuari inſtar lacerræ veſtis; vnde & illi nomen laceroſi à medicis inditum puto.. Turgente verò materia, ſeu furioſa, ſicut dignoſcit Gal. euacuetur etiam indigeſta, aut loci ſectione, aut vt 2. ad Glau. profunda ſcarificatione. Ideo dicebat Auic. Secundus modus, qui dicitur regimen egrediens à rectitudine propter diſpoſitionis neceſſitatem, quando ægritudo eſt magna, & exitura pertranſiens in magnitudine ſua, illud, quod conſuetum eſt: & timetur feſtinatio rei in expectatione maturationis in ea, & ſcitur, quòd virtus non ſufficit in maturatione illius totius, & ſi adminiſtrantur maturatiua, perducent illud ad veſtigium immaturationis, tunc neceſſaria eſt perforatio. Et cum ſenſeris, quòd materia ſit talis groſsitiei, quòd non maturabitur, & quòd calor innatus ſit tantę paruitatis, quòd non maturabitur materia; aut timueris, quòd ipſa propter ſuam abbreuiationem eſt talis, quòd alterabitur alteratione non maturationis verę, aut exitura eſt propè iuncturas, & membra principalia, quare timetur, quòd ipſa corrumpat ea: tunc ſumus coacti extrahere talem materiam, etiam quòd indigeſta ſit, & talis dicitur cura coactà ſecundùm

3. metho. circa finem. 3. fen. 4. tr. 1. cap. 29. Lib. 7. cap. 3. 3. f. 4. c. 27. 1. pror. com. vlt.

quid. Natura, & membri compoſitio cogit medicum ad tale opus, vt docet Gal. Vnde Auic. dicebat; Cum inuenis exituram groſſæ carnis, & cutis, cum maturatione, cuius non ſperatur eius eruptio, & ſunt illic nerui, venæ, & cordæ: tunc oportet, vt perfores: quoniam ſi dimiſeris ſaniem, corrumpetur, & corrumpet, & corrodet cordas, venas, & villos neruorum; & illud quidem vehementius erit, cum fuerit prope iuncturas. Vnum notat Cornelius in iſtis inciſionibus, cum dubitamus neruos, aut venas incidere, vt puta in profunda exitura multorum neruorum, & venarum, & dicit; Cętera membra ſubcruda aperiri poſſunt, inter neruos verò vltima expectanda maturitas eſt, quæ cutem extenuet, eique pus iungat, quo proprius reperiatur. Suntque nonnulli tumores, qui neque ante maturationem, neque poſt ipſam ſectione indigent, ſicut dicit Auic. ex Galeno; ſunt exituræ pineales acutorum capitum; ſic enim formantur propter caliditatem, & ſubtilitatem materiæ, & tales vtplurimum rumpuntur per ſe. Nec omnia membra ſunt apta, vt in eis oriantur exituræ, etiam quòd poſsint apoſtemari, ſicut oſſa, nerui, & cartilagines, & concatenationes: in quibus humores mucilaginoſi, frigidi, & craſsi incuneantur: qui ſi debent ad ſaniem deduci, vt calidi fiant, opus eſt: per accidens tamen, & cum magno labore, dicuntur ſaniem pati.

2. locus aptus. 13. metho. 7. ad Alm. 3. 14. metho. 3. metho. vlt. 4. f. 4. cap. 5.

Habita igitur ſaniei certitudine, vt in præcedenti cap. dictum eſt, tumorem ſeca, & quære cum perforatione locum maturiorem, & decliuiorem, vt exitus putridarum materierum ſit habilior. Dicebat Gal. Aliquando puris copia ſi medicamenta ſuperet, nec ea videantur tibi totum digerere poſſe, ſecare exitum ei, quod digeſtioni non ceſsit, eo potiſsimum loco oportet, quo eſt editiſsimum; quippe tenuiſsimã etiam illic inueneris cutim. Et Raſis dicit; Oportet, vt exiturę, cum maturæ fuerint, & apertione indiguerint, perforentur in inferiori loco, qui in ipſis inuenitur, & interiori, & magis gibboſi, ſi poſsibile fuerit; Vnde Auic. dicebat; & tu quidem quære cum tua perforatione locum ſaniei, & ſis ſolicitus. vt cadat porta perforationis inferius. Et Gal. Oportet ſecare (inquit) vbi apparet acuties apoſtematis, & eſt ſinus altiſsimus ipſius; ibi enim inuenies ſubtiliſsimã cutem.. Et rurſus (& eſt locus citatus à Principe) Oportet (ſcribit) vt ſeces ex loco eius vehementioris eminentiæ, & vt inclines ipſum, & non ſit tractus perforationis, niſi ad partem, ex qua eſt poſsibile currere pus ad inferiora. Et Albucaſis dicit; Oportet, vt facias cadere perforationem in inferiori loco apoſtematis, & vehementioris eminentiæ: & ſit perforatio vadens in longitudinem corporis. Multa dixit Aetius de tali operatione in cap. de abſceſsibus, quæ vide.

Lib. 14. 3. numerus inciſionum. Lib. 7. cap. 2. Lib. 6. cap. 34. 3. f. 4. cap. 30.

De numero inciſionum autem (dicit Celſus) Maiores ſinus interdum etiam duabus, aut pluribus lineis, incidendi ſunt: dandaque opera, vt imus ſinus exitum habeat, ne quis humor intus ſubſideat, qui proxima, & adhuc ſana rodat. Et Paulus ait; In minoribus vnam ſcalpello ſectionem molimur, in magnis plures, iuxta amplitudinis rationem, vbique ea, quæ tenuiora ſunt, & effluxioni idonea incidentes. Vnde Auic. dicebat; Et ſit in omni diſpoſitione tua ſtudium, ne incidas artheriam, neque venam magnam, aut neruum, aut villos lacerti; & perforatio ſit ſecundum magnitudinem exituræ: ſed ſi fuerit parua, & currit quod eſt in ea ex loco vno, tunc ſeca eam in loco vno: & ſi fuerit magna, tunc ſeca eam, & perfora ex principio: deinde intromitte digitum tuum indicem ſiniſtrum in eo, & perfora eam, vbi penetrauerit caput eius: deinde intromitte etiam in foramine ſecundo, & ſecundùm hoc donec venias ſuper eam. Et ſi exiturę fuerit locus ſufficiens, ex quò ſit poſsibile currere, & exire quod eſt in ea, perforabimus illam in illo loco. Et ſi fuerit rotunda, aut fuerit ei figura talis, ne egrediatur quod eſt in ea ex perforatione vna, perforabimus eam in interiore parte ſui in duobus locis, aut tribus, ſecundum quantitatem, quam ſcis, quòd omne, quod aggregatur in ea, currit in hora. Sitque vna, aut plures ſectiones ſecundum indigentiam. Dicit Albucaſis; Oportet, vt adminiſtres in apoſtematibus paruis perforationem paruam, & in magnis amplam, aut ſectiones multas per ſimilitudinem magnitudinis apoſtematis.

Cum

Cum autem erit tempus extrahendi materiam ſecando tumorem, ſubtilia regimen, & corpus mundifica, ſaltem à fæcibus cum Cliſteri: & ſeca ieiuno patientis ſtomaco, niſi apparente indigentia. Sectio verò multis ingenijs celebrari poteſt, aut ferro ſecante, aut vrente, aut cauſtico potentiali, aut medicamento vſque ad cutis putrefactionem. Et quia vtplurimum inſtrumento ſecante hoc fit, præcepto Auic. volo de eo in primis ſermonem habere. [4. c int. circa finem.] Inciſio fienda eſt ferreo inſtrumento, optimè incidente, ne intenſus cauſetur dolor, etiam quòd aliter ſentiat Ariſt. qui dicit, quòd inſtrumentũ aeneum [1. parte probl. nat.] cum ſit medicinale, ſit aptius. Sed Gal. dicit, quòd indoloroſæ debent eſſe tales actiones; aeneum [14. metho. cap. 13.] verò inſtrumentum non ita ſecat, ſicut ferreum. Et dico, quòd ſi ægro neſciente hoc facere poſſumus, bonum eſt: ſitque inſtrumentum aptum huic operi, aut quale deſcribit Gal. ad myrthacei folij ſpeciem [14. methodi.] formatum, quod nos lancetam, aut lanceolam, ſiue ſagittam vocamus; à quo prouenit ſectio eiuſdem formæ. Nam Gal. & Aetius dicebant; Sanè quidam in his, quæ in axillis, & bubonibus ſuppurant, in [13. methodi.] mirthei folij ſpeciem ſemper excidi cutim iubent. Et Celſus dicebat; ſed excidi ita debet, vt plaga ad [Lib. 7. cap. 2.] ſimilitudinem mirthei folij fiat, quò facilius ſaneſcat, idque perpetuum eſt: & Paulus dicebat; Plaga [Lib. 6. cap. 34.] in trianguli, aut mirthacei folij, aut alterius anguli figuram facta, diuidimus, cum circularis ad cicatricem recipiendam ſit inidonea. Inſtrumenti autem forma habetur fusè explicata in altero tractatu huius voluminis, quod inſcribitur, Officina Chrirurgiæ.

Hoc in loco tamen notandum, talia inſtrumenta debere eſſe magnitudine imparia. nam (vt dicit Celſus, & Paulus) habeto fundamentum ad quantitatem, & locum tumoris: cumque volueris exituram aperire, conſidera modum eius; ſi quidem ſi fuerit profunda, groſſæ cutis, inciſio debet eſſe profunda iuxta modum exituræ: ſi verò fuerit acuta, & cutanea, ſectione profunda non eget.

Et notandum eſt, quòd in omni ſectione procedendum eſt ſecundùm rugas, ſeu villos, aut ſtamina muſculorum, ſicut docent Gal. & Auic. ſi quis aliquem abſceſſum aperire voluerit, debet ſciſſura [2. ad Glau.] rugas illius membri imitari. [4. f. 1. cap. 26] Et rurſus; Oportet in ſectione, vt conſequaris lineas naturales. Dictum [3. l. 4. c. 29.] eſt à Gal. quòd in fronte, & in ſumine, ſeu mirach, aut abdomine rugæ procedunt tranſuerſaliter, & non ſecundum proceſſum muſculorum: quia muſculi frontis, & ſuminis longitudinales, longitudinaliter procedunt ad viam compoſiti. Igitur ne lacerti lędantur, qui ſunt inſtrumenta motus, niſi quando motus deſtructionẽ minimè curamus, conuulſionẽ, ſiue aliud accidens euitando, vt docet Gal. & Auic. cum dicit; Perforatio, aut ſectio incedat ſecundum longitudinem villorum; vtplurimum quidem lon- [6. metho. cap. 3. & 3. eiuidem cap. 9.] gitudo villorum eſt ſecundùm longitudinem corporis, niſi in locis appropriatis, ſicut in fronte, & ſumine; ſimiliter inuenies plurimum longitudinis villorum cum plurimo ligaturæ, & rugarum. Si enim [4. f. 4. cap. 3.] (dicebat Auic.) ſciſſura ſecundùm rugas fieret, incideret muſculos frontis, & ſupercilium caderet: [& 3. f. 4. c. 27.] [4. f. 1. cap. 26.] Verum in membris, in quibus rugæ contra ordinem villorum muſculi procedunt, contrarium fiat. Debet igitur qui incidit, ſcire artem ſecandi neruos, ac venas, & artherias, ne oberret, & aliquid horum incidat. Et vnum dico, quòd apoſtemata, quæ generantur extrinſeca, aut contingunt ſic in ſuperficie membri, quòd muſculi, qui cooperiuntur proprio panniculo, & panniculo carnoſo, pinguedine, & triplici cute, non lęduntur; & tunc non ſumus coacti obſeruare illęſionem villorum, & cordarum; ſed cum materia eſt adeò profunda, quòd imbibatur in muſculorũ ſubſtantia, tunc cautè agendum eſt: ne illius membri operationes ex alicuius membri lęſione impediantur. Nec laudatur magna [13. metho.] ſectio; nam Gal. dicit; Maximas aliqui ſectiones faciunt, quarũ occaſione particula, vbi ad cicatricem eſt perducta, non ſolum turpiſsima redditur, ſed etiam fit imbecillior, & quæ ſępe homini ad motus ſit in mora. Hęc igitur ipſi vitantes plurimum, certè ſola inciſione, & medicamentis valenter ſiccantibus huiuſmodi affectus ſanauimus. Quòd ſi aliquando excidere aliquid propter multitudinem, non puris modò, ſed etiam corruptarum partium, fuit opus, contenti eramus ſectione, quæ mirthi folium imitatur, planè non magna. Dicit Celſus; Semper autem vbi ſcalpellus admouetur, id agendum eſt, vt & quàm minimæ, & quàm pauciſsimæ plagæ ſint, cum eo tamen, vt neceſsitati ſuccurramus, & in modo, & in numero. Dicit etiam ibi Cornelius; Si autem altius malum eſt, conſiderari debet, neruoſus ne is locus ſit, an non ſit: nam ſi ſine neruis ſit, candenti ferramento aperiri debet: cuius hæc gratia eſt, quòd exigua plaga diutius ad pus euocandum patet, paruaque poſtea cicatrix fit. At ſi nerui iuxta ſunt ignis alienum eſt, ne vel diſtendantur hi, vel membrum debilitent, ſed neceſſaria opera ſcalpelli eſt. Vltimò dicit Auic. Perforatio ſit cum cautela, ne ferrum tangat illud, quod ſequitur exi [3. f. 4.] turam de membris nobilibus, in tactu quorum à ferro eſt timor.

Datur et alter modus aperiendi abſceſſus abſque ferro, quo vtimur aut ratione loci, aut quantitate tumoris; Nam, dicebat Cornelius; ſi pus maturuit in alis quidem, & in inguinibus, rarò ſecandum eſt. [Lib. 7. cap. 2.] Item vbicunque mediocris abſceſſus eſt. Item quotiens in ſumma cute, vel etiam carne vitium eſt, niſi feſtinare curantis imbecillitas cogit, ſatis eſt cataplaſmata efficere, vt per ſe pus aperiatur: nam ferè ſine cicatrice poteſt eſſe is locus, qui expertus ferrum non eſt. Vnde Auic. dicebat; Si autem ſpe [3. f. 4. cap. 29.] ramus, quòd rumpatur per ſe, non perforabimus. & ſimiliter ſi ſperamus, quòd ipſa erumpatur per medicinas facientes eruptionem; fortaſſe enim inuenimus in medicinis facientibus eruptionem, quod ſtat loco perforationis. Medicamenta huic operationi opportuna deſcribam infra cap. de cura nodi. [Tract. 3.] Quomodocunque igitur celebrata loci apertione, tota euacuetur materia, ſi euacuari debet: hoc di-

co, quia in magnis exituris apud artherias, & venas exiſtentibus, in quibus multa reperitur materia, [2. ad Glau. d. 2. cap. 5.] vt dicit Gal. & Albucaſis, totam vnà euacuare minimè debemus, propter nimiam ſpirituum euacuationem. [Lib. 2. cap. 40. 7. ad alm. cap. 3.] Vnde Raſis dicebat; Et ſi exitura maxima fuerit, totum eius virus non ſubitò eſt extrahendum, ne ægro ſuperueniat ſincopes: ſed paulatim erit extrahendum, & præcipuè ſi æger fuerit debilis, aut mulier prægnans, aut puer paruus, aut ſenex decrepitus erit. [3. f. 4. cap. 27.] Vnde Auic. & Albucaſis dicebant; Oportet, vt tu obſerues virtutem, & conſerues eam, ne proſternat eam dolor, & eruptio: plures enim hominum mortui ſunt ſincopizando ex arefactione virtutis: imò, dicit Gal. 2. ad Glau. in cap. de cura febrium continuarum ſine accidentibus, quòd ſi hoc accidat, confeſtim quidē hi optimis odoribus fouendi ſunt: Et paulò poſt; ſorbitionibus concoqui facilibus ſunt reficiendi. Sciendum etiam eſt, quòd in magna inanitione hepar trahit ſanguinem exiſtentem in dextro ventriculo cordis, purum, & clarum, & ab omni ſuperfluitate denudatum, ex quo in ventre ſiniſtro fit vitalis ſpiritus: vnde ſequitur ſpirituum defectus. Igitur materia pluribus vicibus euacuanda eſt; in omni enim euacuatione tam nocitiua, quàm [5. ad Glau. vbi d. abſceſſib.] iuuatiua natura multum laborat; quia multum reſoluitur de inſtrumento virtutis. Et ideò Gal. dicebat; Quando bene maturatum videris apoſtema, ad ſectionem ſecurus deuenies, iuxtà loci vel membri qualitatem, & magnitudinem apoſtematis; ſi vna, ſi duabus, ſi tribus, vel eò amplius ſectionibus, vel plagis ſecandum ſit. Et ſecata, non ſemel tantum euacuabis materiam, præſertim ſi grandis fuerit [1. ad Glau cap. de cura febrium continuarum.] abſceſſus, ſed partim, vt non defectus patiatur. Et rurſus; Defectus animi ſæpe contingit ex abſceſſuum diſruptione, aut ſectione, ex ſuperflua euacuatione. Cum igitur magnam perforas exituram, materia tribus, aut quatuor vicibus euacuāda eſt, vt clarè etiam docet ipſe Gal. in 6. par. Aphor. in com. 27. ſimiliter, & Hypp. in eodem Aphoriſmo. Facta perforatione, euacuata materia, ſi ſanguinis aliquis apparuerit fluxus, conſtringatur cum albumine oui, aut cum aſtringentibus ſanguinem. Ideò, di[4. f. 1. cap. 26.]cebat Auic. Inciſor medicamenta, ſanguinem adſtringentia, apud ſe præparata habeat, ac emplaſtra dolorem mitigantia, & inſtrumenta ad id idonea; Habeatque ſecum aliqua, vt ſunt medicamina Galeni, velut pilos leporis, & telas, ſeu ſtamina aranearum, & album oui. Si autem fluxus non apparuerit, vitellum cum albumine oui imponatur ad maiorem loci confortationem, pro prima tantum medela. In ſecūda autem viſitatione, ſaniem inſpicias, nunquid fuerit laudabilis, vel mala, quia digeſta innatæ [11. methodi, 2. ad Gla. vbi de tumore ſuppurato.] caliditatis dominium declarat: Vnde faciliter poſſunt partes vniri. Ideò Gal. dicebat; Poſt exciſam cutim medicamēto, quod Græci thuris mannā vocant, affectā partem implebimus; eſt autem ea purgamentum thuris. Et rurſus ait; ſi videris ea, quæ circa ſectionem ſunt, libera inflammatione, medicamentis, quæ emplaſtica dicuntur, vtere. Fit autem eorum vis ad exſiccandum habilis; careant etiam [Lib. 7. cap. 2.] morſu. Celſus dicebat; Vbicunque medicus, ex quacunque cauſa cutem excidit, pure effuſo in alis, vel inguinibus, linamento opus non habet, ſpongia ex vino imponenda eſt. In cæteris partibus, ſi æquè ea linamenta ſuperuacua ſunt, purgationis cauſa paulum mellis infundendum, deinde glutinantia ſuperdanda, ſi illa neceſſaria ſunt: ſuper ea quoque ſimiliter dari ſpongia eodem modo ex vino ex[4. f. 1. cap. 26.]preſſa debet. Auic. verò dicebat; Et cum aperitur abſceſſus, & extrahitur id, quod intus erat, non debet admoueri ei oleum, neque aqua, neque linimentum, in quo ſit oleum, neque ſeuum abundans, vt eſt vnguentum baſilicum: ſed debet apponi velut linimentum ex chalcitide. quod fiat, cum eo indiges, & ſupra ipſum imponat ſpongiam madefactam in vino auſtero. Non eſſe approximanda pin[13. & 14. methodi curatiuæ. Lib. 2. cap. 40. 3. f. 4. cap. 27. Lib. 14. cap. 31.]guia vulneri poſt ſectionem, iubent etiam Gal. Paulus, Cornelius, Raſis, Albucaſis, & Auic. ſed procedendum eſſe cum exſiccantibus, aut cum diachalciteos, aut Iſis, aut cum aliquo ex his, quæ deſcribuntur ab Aetio.

Sed cum in ſectionis circunferentia aliqua apparet inflammatio; aut dolor, vel pus non maturum, [13. methodi.] aut malum apparuerit, aliter procedendum eſt. Nam ſic docet Gal. quando hæc apparuerint, prius mitigare inciſam partem, ſicut dictum eſt, quantum poſcere videbitur, oportet fomentis primum, dein cathaplaſmate, mox humectante aliquo medicamento, aut non ſiccante extrinſecus impoſitis. Nam in ipſo vlcere tum mannam, vt dictum eſt, tum ex præſidijs, quæ linteolis excipiuntur, primum ea, quæ pus citant, dein ea, quæ expurgant, ſunt imponenda. Poſt quæ ſi cauitas etiam ſit, quæ impleant, adhibenda ſunt: ſin aliter, ea, quæ cicatricem inducunt, Græcè ſynulotica, & epulotica vocantur: veluti quod ex cadmia conficitur. Et ideo ſileant, qui digerentium medicaminum applicationem vituperant; nam talia ſunt, quæ pus citant; & conuenit hæc operatio propter duas cauſas, prima vt labbia, & parietes abſceſſus aliqualiter aperiantur: vt ſi qua cruda materia in eorum ſubſtantia continetur, digeratur. Item ex frigidorum medicaminum appoſitione, in ſanguinis hæmoragia, incrudantur, conſtipantur, & infrigidantur labbia ſecti vulneris, vnde opus eſt ea digerere, & præparare, vt priſtinā recipiant [2. regim. acut. 46. & 3. de pon. nat. cap. 7. 2. ad Glauc.] vnitatem. Digerere enim eſt præparare, & non putrefacere, vt aliqui dicunt. Item à tali medicamine dolores ſedantur, & locus confortatur. Conueniunt ergo vſquequò bona apparuerit ſanies: & vulnus aliqualiter rubeſcere, vt deſiderat Gal. Fit tale medicamentū ex glutine albotim, & vitello oui, & dicitur vnguētum Ethiſeos. Aut R. therebentinæ claræ ℥. ij. vitellum oui, mannæ thuris ʒ. ij. olei roſati [3. Methodi cur. cap. 5. & 6 methodi cap. vlt. 4. fen 4. cap. 11.] parum in magno dolore. Remittitur enim nitroſitas therebentinæ ex ouo, & oleo roſato. Apparente verò digeſtione, ad ea, quæ expurgant, deueniendum eſt, quia dicebant Gal. & Auic. Oportet, vt adminiſtrentur medicinæ facientes naſci carnem, cum iam mundificatus eſt locus à ſordiciebus, & ſimilibus.

milibus. Quod clarè declaratur 2. de med. per gen. vbi de Emplastris glutinantibus. Vnde ℞. therebentinæ claræ ℥. iij. vitellum oui, mellis rosati ℥. i.s. succei apij ℥. i. bulliant parum, & adde farinæ hordei ℥. ij. boli ar. ʒ. iij. croci ℈. i. & fiat vnguentum. Aut ℞. farinę hordei, mellis crudi an. ℥. ij. succi apij ℥. i. croci ℈. s. misce. Aut ℞. mellis rubri ℥. vj. therebentinę claræ, farinæ hordei an. ℥. iij. sarcocollæ, olibani an. ℥. i. vitellum oui numero 1. croci ℈. s. misce. Et si desideras maiorem mundificationem, addas vni istorum medicaminum parum Aegyptiaci. & Aetius sect. 14. cap. 31. post tumoris sectionem iubet, vt repurgantibus medicinis locus regatur, inter quas laudat medicamentum Aegiptium. hoc verò habet, therebentinæ claræ & liquidæ, mellis, & olei rosati an. partes ęquales simul liquatas. Valet etiam vnguentum cerasfeos, Apostolorum, Isis, & similes. Et cum apparuerit locus mundificatus, ad carnis productionem deueniendum est, cum vnguento basilicone, vel regali ex Scribonio, Cornelio, & Paulo: Aut ℞. sepi castrati ℥. vj. olei rosati ℥. iij. ceræ ℥. ij. yreos, rosarum rub. ℥. ij thuris, sarcocollę an. ℥. s. aristolochiæ rot. aloes sucotrini an. ʒ. iij. therebētinę ℥. iiij. misce, & fiat vnguentum in bona forma. Aut ℞. vnguenti de cerussa ℥. ij. sand. alborum rub. boli arm. terræ sigillatæ an. ʒ. j. camphoræ ℈. ij. olei ros. parum, cerę q. s. pro vnguento. Aut ℞. opoponacis ℥. j. rasuræ telæ, cartæ adustę an. ℥. s. vini optimi, mellis, olei mirthini an. ℥. i. s. aloes, sarcocollæ, mirrhæ an. ʒ. iiij. cerę q. s. misce, & fiat vnguentum secundùm artem. Vltimò ea, quæ cicatricem inducunt, vtenda sunt, sicut cerotū triapharmacum Græcum, aut de minio, aut aliquod magistrale: Vnum addunt Auic. & Paulus, quòd si inueneris saniem corruptam, & putrefactam, non est excusatio, quin laues locum cum aqua mellis, aut vino mellite, aut oxicrato. [Lib. 4. cap. 18. 2. ad Glau.] Et Gal. non solum laudat has medicinas, sed & lixiuium: & dicit, cum locus fuerit mundificatus, ad paracolesim venire oportet, idest ad partium vnionem.

DIGRESSIO.

Ferè autem tota cura huius passionis est in partium vnione; Ideo Auic. dicit; Cum perforaueris exituram, & extraxeris, quod est in ea, tunc necessarium est, vt tu succurras ad conglutinandum cutem cum carne, vt non rumpatur, & induresc at: & fiat taliter, quòd non conglutinetur, quare fiat sinus, quę non cesset impleri, & redeat similis exituræ primæ. [3. fe. 4. c. 29.] Idem & doctè dixit Rasis. Et verè cum inciduntur, & non mundificantur, non implentur, & fiunt de genere fistularum, vt demonstrat Gal. nam fistula est sinus concauus, cuius labbia sunt indurata. [7. ad Alm. 3. Lib. de tumor. cap 4.] Et alibi; Quando subexcoriat particula pus, & distare eam facit à subiectis, & demum euacuato eo secundùm quencunque modum, non sunt potentes, quę distant, partes pristinam assumere consistentiam, nominatur hæc passio sinus: [2. ad Glau. d. 2. cap. 5.] si verò quis non citò ipsum euacuauerit, & cicatrizauerit, fit durus, & non est possibilis conglutinatio. Nam superfluitate aliqua subnutrita, rursus impletur, & fit iterum, quod à principio erat, apostema. Igitur, cum reiteratur pluries materia in aliquo loco, & euacuatur, & iterum innouatur, propter talem innouationem acquiritur vna quædam mala qualitas, sicca, & vna quędam dispositio obstracosa, quæ consolidationem impedit. Et hęc passio à Gal. sinus appellatur. Et sequitur: est autem fistula strictus, & longus sinus, contractionem, & duritiem patiens. Fuit declarata hęc passio ab Hypp. ab Aetio, & à Principe, de qua Deo fauente erit sermo in proprio tractatu ad plenum, & cap. de cura vlceris cauernosi. [Lib. de Fistulis Lib. 14. cap. 5. 4 f. 4 tr. 3. cap 4 Lib. 3. huius voluminis.] Restat, vt de modo aperiendi exituras absque ferro, aliqua dicamus. Hoc opus dupliciter fit, aut caustico, aut maturante medicamento vsque ad cutis apertionem; & tali vtimur in superficiali tumore, à cuti capitis: & sunt de genere illorum, qui non indigent perforatione, nec ante, nec post saniositatem: quorum materia est subtilis, calida, & faciliter ad cutaneas partes deducitur, aut ex se est superficialis: non autem in profundo, quia tunc ad caustica deueniendum est. Horum medicaminum aliqua sunt debilia, & nonnulla fortia. Quando enim aut ratione loci (vt gulæ, testium, locorum neruosorum, aut nobilium) aut propter ægrotantis timorem, (vt mulierum veterum, & puerorum) exituram rumpi desideramus, non nisi coacti deuenimus ad fortes medicinas; quia sua caliditate in membro quandam introducunt discrasiam: debiles verò suam longo tempore ostendunt operationem. Et si incuneata materia fuerit maligna, partes sibi vicinas corrodet: vnde generantur vlcera maligna, corrosiua, & malorum modorum. Verū est, quòd si exiturę contingunt in membris, in incisione quorum est timor, ad talem opera tionem deuenire oportet. Et in primis considerare opus est, nunquid exitura sit salua, aut perniciosa, & maligna; quod ex natura, & prauitate accidentium cognosci potest: saluæ enim rumpuntur ab aqua calida: aut huius ingenijs, ℞. radicum liliorum alborum numero 11. mellis ℥. iij. radicum harundinis ℥. ij. olei liliorum, colofoniæ, sorditiei vasorum apum an. ℥. i.s. misce. Radices, & frondes pedis coruini idem faciunt. Similiter mel anacardinum cum pice nauali, deductis in mortario. Calx viua cum sapone idem facit. Aut ℞. ammoniaci ℥. iij. ceræ ℥ ij. glutinis albotim, sulfuris citrini, nitri an. ℥. i.s. misce, & fiat medicamentum. Proponit & Auic. medicamentum, quod dicit à se expertum fuisse, & est hoc, ℞. medullam granorum cotti, nucem rancidam, fermentum, caules, radices liliorum decoctas cum sinapi, & fimo columbino. [3. f. 4. cap. 39.] Valet & diaquilon solutum in mucilagine sinapis, cum ficubus, & sale. Et semen vrticæ cum sale am. rumpit sine dolore. [Lib. cap. cap. 18] Multa à Paulo dicuntur, & laudat rad. narcisi in polinem detritā, & in mulsa cum irino decoctam; vel

teneram calami radicem cum melle: vel ariſtolochiam cum pice, melle, & propoline. Vide locum. Et ſi quis deſideraret exituram aperire potentiali cauſtico: & maxime talem, qualem Gal. Cornelius, & Paulus astherotema meliceris, & adipinum appellant, videat infra tractatu 3. cap. de cura nodi, quia ibi horum medicaminum nonnullas inueniet deſcriptiones. Et ego aliquando in loco valde neruoſo, dum exitura eſſet profunda, quæſiui eam aperire cauſtico: quòd ſi ad cauitatem non penetrauerit, reliquum ferro ſecare decreui, & bene ſucceſſit, cum pauciſſimo dolore. Deinde locus digeſtus, & bene mundificatus, ad cicatricem de facili peruenit. Sic fieri debet in bubone, materia cruda exiſtente, aut à prædominio, aut à ſubdominio. Et laudatur hæc via ab Ariſt. primo Problematum, & maxi-
33. contin. 3. f. 4. cap. 19. me in locis ſummè ſenſitiuis. Idem Raſis, Auic. & Paulus aſſerunt.

ADDITIO.

Concedunt Gal. Paulus, Raſis, & Auic. quòd ſanies digeſta, niſi proprio cõtineatur chiſti, poſſit ad-
Lib. de inæq. intemp. cap. 4. huc reſolui. Quod credere difficile eſt, cum ſit ſuperfluitas in ſinu contenta, derelicta ab vltima dige-
Lib. 4. cap. 18. ſtione, quæ fit in membris, nec poteſt iterum venas ingredi, cum ſit groſſæ ſubſtantiæ, nec poteſt con-
14. Cont. cap. 4. uerti in nutrimentum, cũ acquiſiuerit diſpoſitionem quandam præter naturam. Tamen multi polliciti
3. fe. 4. cap. 31. 5. de loc. aff. ſunt pluries vidiſſe talem euaporationem, quibus ſuffragatus eſt Gal. & Aetius; Et dicunt, quòd mem-
Lib. 14. c. 30. bra, dum præceſſerit aliqua inanitio, loco indigentiæ ex ſanie nutriri poſſunt, cum laudabilis fuerit, & propè aliquod membrum incuneata, in quo virtus attractiua fuerit fortis, ſicut iecur, & ventriculus; cum attracta in ipſis talis materia poſſit de nouo præparari, vt fit de pituita, cum ad bonum conuertitur ſanguinem. Et tantò magis ſanies reſolutioni erit apta, quantò fuerit benigna, & laudabilis, & ſuperficialis, & calor extraneus non multum potens ſuper eam, & corpus temperatum, tempus æſtiuum, & regio calida. Operantibus ſæpe aduenit in ſectione tumorum, qui ex toto ad coctionem deueniſſe creduntur, cuius materia ſanguinea eſt, nec multum à naturali calore derelicta: & cum eos ſecare credunt, materiam reſolutam inuenere. Non propter hoc dico, quòd debeamus ſectionem, cum fuerit opus, tardare: quia reſolutiones de raro contingunt propter oppilationem pororum à materia diuerſa: & ſi contingunt, non niſi longo tempore, & cum periculo, ne materia putrida circunſtantes regiones de nouo corrumpat, id facere ſolent.

Docent Doctores nonnulla medicamina ad talem operationem; Quare dicebat Gal. Cum medicinis, vt reſoluatur ſanies. Et Auic. dicebat de medicinis reſoluentibus ſaniem; eſt omne calidum reſolutiuum iteratum ſuper membrum, cum ratificatione membri, & raritate eius, cum euaporationibus facientibus illud de illis, in quibus eſt humiditas calida; & quantò plus reſoluitur, emplaſtretur multo tiens locus, & embrocetur. Et oportet, ne vacuum ſit regimen à medicinis lenientibus, donec leniatur durities ipſius, quia neceſſarium eſt, vt adminiſtrentur lenientia ſola, & medicinę reſoluentes ſaniem ſunt de ſumma albaurach, & ſinapis, & ſtercoris auium, & arſenici, & calcitidis, & cordumeni; Et cum eis miſceatur thus, glutinum albotim, & maſtix cum aceto, & oleo antiquo: Aut ex pirethro, ſtaphiſagria, baurach, & melle: Aliud ex Scribonio, Paulo, & Auic. R. lapidis piritis, ammoniaci triti, an. ℥. xij. iomenti, idest farinæ fabarum ℥. vj. picis liquidæ q. s. pellique illitum imponitur. Splenium verò non prius auferatur, quàm ſua ſponte deciderit. Et oportet, vt adminiſtretur ſtatim, quoniam citò exſiccatur. Aliud Auic. R. ſalis ammoniaci ℥. ij. bezahard, idest galbani ℥. s. lythargirij ℥. iij. olei antiqui ℥. ij. s. fiat linimentum: Aut R. picis, baurach, rhu, adipis tauri, baccarum lauri, calcis viuæ an. partes æquales, miſce. Medicamentum Raſis, marcheſita trita in aqua, in qua diſſolutum ſit galba-
13. cont. num, fiat linimentum. Aliud eiuſdem, quod reſoluit ſaniem, & non comburit cutim; & fit ex ariſtolochia, lana vſta, thure, nitro, modico therebentinę, oleo de Cherua, & cera. Sequitur Paulus, & Auic. & quando non conferunt medicinæ, ſicut prædiximus, neceſſarium eſt perforare, aut cauterizare. Et hæc ſatis ad Dei laudem.

De furunculo. Cap. V.

3. f. 4. c. 1. Cap. proprio. FVRVNCVLVS, ſicut dicunt Auic. & Meſue, eſt tumor ſanguineus ex ſanguine laudabili, ſubtili. Eius ſigna ſunt, tumor paruus, ſine pulſatione, coloris rubei, pinealis, & acutæ figurę, doloris pungitiui, ad modum punctionis ſpinæ: quare interdum dicitur ſpina, vel clauus, vel aldemenul, aut aldemurenul vel ademul, aut carbunculus, aut dothieneph apud Græcos.

DIGRESSIO.

3. f. 4. cap. 1. Dicebat Auic. à ſanguine laudabili ſubtili generatur phlegmon, quod accipit cutem ſolam, & eſt ſpina, & non eſt cum pulſatione. Diuus Meſue cap. quod intitulatur, de phlegmone, quod ſpina dicitur, vel clauus, aut aldemenul, dicit: quòd eſt apoſtema phlegmonicum, idest accenſum ex ſanguine laudabili, ſubtili, à corpore influxo ad ſubcutaneas partes, quod ſubtilitate ſubſtantiæ in carnoſis partibus non remanet, ſed ad cutaneas pertranſit, & colligitur in ſuis poris denſatis, vt nequeat reſpirare.

Vnde

Vnde Auic. dicebat; hæc passio est de genere exiturarum, idest de materia sanguinea, quę propter sui qualitatem, facillimè peruenit ad exituram. Dicit Celsus; Furunculus est tuberculum acutum, cum inflāmatione, & dolore, maximèque vbi iam in pus vertitur. Et cap. de phimate dicit; Furunculus oui dimidij magnitudinem rarò explet, nunquā excedit. Et Paulus dicebat; Furunculus tumor est, abscessum præseferens, qui interdum ex crassis humoribus in carnosis plerunque partibus concipitur; mitis quidem, cum in sola cute coiit: peruicax autem, malignusque, vbi subteractis radicibus in superficiem erumpit. Eius causa semper interna est; nam, vt dicit Auic. fit ex malitia digestionum, & ex motibus super repletionem, & quæ currunt cursu illorum. Volebat Rasis, quòd aldemenul sit genus apostematis calidi, quod multiplicatur in eo, qui vtitur multum cibis generantibus sanguinem plurimum, & maximè in his, qui assueti erant phlebotomari, & dimiserunt. Dicit Hipp. Quibus febres longæ contingunt, his tubercula, vel labores fiunt in articulis. Et sequitur; Quibus tubercula, vel in articulis labores fiunt, hi pluribus vtuntur cibis. Et Gal. Qui vtuntur nimio cibo (ait) reddunt ventriculum debilem; Vnde rationabile est his repletis, & plethoricis euenire, & maxime ob uirium imbecillitatem, vt in conualescentibus sępe aduenit. Primum, quod notatur in hac passione, est differentia eius à phlegmone ratione causæ materialis; quia hæc à sanguine subtili, illa à grosso; & ratione aliquorum effectuum, quoniam hæc passio ferè semper erumpit sine ferro, & ex se, vt dicit Cornelius; maturescit enim per se, atque erumpit, sed dolorem efficit crudelem. Secundum est materia contenta; nam in phlegmone pus inuenitur, in hac verò passione quædam materia grossa, ad instar corrupti nerui. Et Cornelius dicebat; Vbi adapertus est, & exit, super apparet pars carnis in pus versa, corrupta, subalbida, aut subrubra: & in eius apertione plurima apparent orificia. Si talis passio (dicebat Rasis) cum debito regimine non pertractatur, malignatur; & cum talis aduritur, in carbunculi naturam facillimè transit. Dicebat Gal. Cum putrescit sanguis, pars tenuissima in pallidam bilem, crassior autem in atram, vertitur, quemadmodum accidit in carbunculis: etenim in his sanguis vehementer putrefactus mutatur in humorem melancholicum. Dicit etiam Auic. cap. de cura aldemenul; Non oportet, vt sit negligentia in curatione aldemenul; quoniam multotiens conuertitur ad exituram magnam; & deteriores sunt, qui sunt profundiores: & cum corrumpitur sanguis corruptione venenosa, accedit ad naturam anthracis, & tunc color liuidus, aut niger apparet; sic voluit Rasis in diuisionibus, cum dicit; Cui ergo accidit aldemenul plurima, aut post exituram tremor in corde, aut nausea, aut sudor frigidus, tunc illud signum est malum. Sciendum est, quòd talis inflammatio est peior phlegmone; peior, dico, quò ad subitam introductionem malorum accidentium propter eius materiæ malignitatem: non tamen ita perdurant, sicut in phlegmone grosso.

[Margin: 3. f. 4. c. 33. — Lib. 5. cap. de furunculo. — In eodem libro. — Lib. 4. cap. 23. — In diuis. c. 131 — 4. aphor. 44. — 4. aphor. 45. — in comento. — 2. de diff. febriū cap. 11.]

De cura furunculi. Cap. VI.

DICTVM est, quòd si talis inflammatio non regulatur, ad malignitatem perducitur. Et Alpharabius in sua practica dicit; Hoc apostema est magis difficile phlegmone; nam possibile est, quòd interficiat. Vnde pro eius cura tres resultant intentiones: prima est regimen victus in rebus non naturalibus: secunda est remotio causæ coniunctæ, quæ vtplurimum fit talis: tertia est, sæua accidentia, quæ in tali morbo apparere solent, corrigere.

[Margin: Tr. 19. cap. 4.]

DIGRESSIO.

Dicit Alpharabius in sua practica, & Rasis in diuisionibus; In his minoretur cibus, & propriè carnes, & confectiones de melle, & lac, & vinum; & cibus ad acetositatem declinet; & respiciat se patiens à nauseatiua sacietate, & superfluo exercitio, & pręsertim post comestionem, ne corrumpatur digestio. Si verò fuerit necesse (dicebat Rasis ad Alm.) vt patiens bibat vinum, tale sit clarum, & limphatum. Ex his autem, quæ eos generari non permittunt, sunt venæ sectio, interdum cucurbitularum appositio, & ventris solutio cum mirabolanis citrinis, diaphinicone, thamarindis, cum decoctione prunorum, sennę, fumariæ, & similium rerum. Credidit Alpharabius, quòd eius causa sit sanguis corruptus, mixtus choleræ, & aliquando nigræ cholerę. Et Rasis dicit; Quando talis sanguis fit grossior per admixtionem, erit magis ardens in concauitate corporis: & tunc est crudelis, & malus, & est de genere carbunculorum: Tunc euacuetur patiens, quia & Princeps cap. proprio dicebat; & cura eius est euacuatio secundùm quantitatem necessitatis phlebotomiæ, & solutionis ventris. Vnde Auer. In carbunculo (ait) ebullit sanguis, & putrefit; & proptèrea de necessitate inducit febres pestilentiales; & eius medicatio fieri debet cum duabus speciebus euacuationis, vt pharmacia, & phlebotomia. Aperiatur igitur basilica eiusdem lateris, & sanguis secundùm indigentiam extrahatur; deinde pharmacetur. Et ad summum, dicebat Rasis; Oportet, vt in initio regatur cum eis, quibus regitur apostema calidum. Et Mesue dicebat; Et cura eius est cura phlegmonis, vt secetur vena, & euacuetur materia, quæ stat sub causa antecedenti: quæ verò fluit ad locum impellatur. Vnde Princeps cap. de cu cura aldemenul; Quando apparet aldemenul (inquit) tunc eorum cura circiter tres dies est cura apo-

[Margin: Et 7. ad alm. cap. 10. — 2. aphor. 17. — 13. conc. — 7. coll. c. 31.]

stemat um

ſtematum calidorum. Et Raſis in diuiſionibus dicebat; Si autem pertranſeunt tres dies, & non exte-nuantur, ideſt non reſoluuntur; ſed permanet eorum pulſatio, & febris: tunc eſt neceſſe, vt ſanieí collectionem faciant: quare iuuetur, vt velox fiat eorum maturatio, & apertio. Et Auic. dicebat; Dein de poſt illud, ideſt poſt tres dies, oportet, vt ſit occupatio in reſoluendo, & maturando: fortaſſe enim reſoluetur, & illud eſt ſecundùm minus, ſed maturatur. Et verè eſt ita ſecundùm minus, quòd nunquã reſoluitur, cum ſit res ex toto præter naturam. Nec Doctores vllam de reſolutione memoriam fecere: ſed bene de maturatione. Ideo cum medicus, celebratis euacuationibus, in latitudine trium die rum, cognouerit cauſam poſſe repelli, vtatur medicamine ex oleo roſ. aceto, & humano lacte: Aut ℞. boli armeni, ſanguinis draconis an. ℨ.ij. lithargirij argentei, puluerıs roſarum an. ℥. s. olei violati q.s. pro emplaſtro, & vtere. Et ſi materia reſolutionem petit, eo medicamine vtere, quod fit ex floribus chamomeli, paſſulis, melle, & baurach, ſiue nitro.

Si verò natura materiam ad extra expellere cupit, & morbus ad ſaniem declinat, dicit Auic. quòd ex pulſatione cognoſcitur, tunc neceſſarium eſt maturare, ergo adiuuetur ad illam. Et raſis ait; Cum accidit aldemenul, non eſt neceſſarium, niſi, vt in ipſius maturatione ſtudium impendatur. Idem di-cit Celſus. De maturantibus bonis, dicebat Auic. hoc eſt, ℞. ſeminis almarū, ideſt linguæ bouis, triti, pſilij an. ℥. i. lactis fici ℨ.iij. far. ſen. greci, ſem. lini an. ℨ. v. fermenti acetoſi ℥.i. olei veteris ℥.i.s. omnia decoquantur in lacte, & fiat emplaſtrum; hoc enim maturat, & aperit. Dioſcorides dicit, quòd fermentum tritici, cum ſale decoctum, maturat has paſsiones. Idem facit triticum maſticatum ex Principe cap. prop. quod laudarunt etiam Galenus, & Paulus. Aut cathaplaſma ex far. ſeminis lini, fimo columbino, & fermento, cum ficubus, aut caricæ cum paſſulis, & melle. Dicit Auic. Cum aldemenul difficulter venit ad pus, phlebothoma venas, quæ imbibunt ipſum, deinde ventoſa locum; Et non facias hoc in principio; quoniam egredietur ſanguis virulentus, & retinebitur groſſus, & fiet illic vlcus durum. Et quando maturatur, & non aperitur, perfora ipſum, aut cum cauſticis, aut cum ferro, vt dictum eſt de modo aperiendi abſceſſus: ſed de bonis erumpentibus eſt ſem. lini, fimus columbinus, & fermentum. Cornelius laudat galbanum, reſinam, & fermentum.

9. ad alm.

Et 1. f. 1. cap. de qual. humorum & ſimpl. med. cap. 10.

Lib. 7. cap. de ſa bus.

Et quia in eorum maturatione dolores acertimi contingunt, deinde praua accidentia euenire ſolent, vt dicit Raſis; ideò bonum eſt, membrum ſupra tumorem aliquo defenſiuo illinire per ſpatiū quattuor digitorum, & vltra. Super locum autem tali vtere cathaplaſmate, quo pluries vſus ſum. ℞. capitum liliorum alb. ℥. vi. radicum bugloſſæ tenellę ℥.ii. foliorum maluarum, & violarum an. m.i. hæc omnia in ſufficienti aquæ quantitate decocta, & expreſſa piſtentur, & cum farina hordei, ſeminis lini fiat emplaſtrum ſolidum ad ignem; in fine addendo, butiri recentis, olei violati an. ℨ.ii. pinguedinis gallinę ℥.iij. vitella ouorum numero ij. croci ℈. s. Et vtere, quia valet. Digeſta materia, & extracta, curetur, vt docet Raſis, mundificetur locus cum vnguento de melle ſuę deſcriptionis, quod fit ex melle, ſarcocolla, & farina hordei an. p. ęquales. Hoc vnguentum (dicebat Raſis) omne vlcus onioſum mundificat; & cum carbunculus fuerit mundificatus, ipſe per ſe citò ſolidabitur. Et Celſus dicebat; Expreſſo pure, nulla vltra curatio neceſſaria eſt. Tamen ſi conſolidatio tardauerit, cum aliquo vnguento ex carnem producentibus conſolidetur. Et ex Meſue, bonum eſt, ſemper locum oleo roſato inungere. Et ex Raſi, ex albo vnguento illinire, quia malam complexionem derelictam remouet: ſed cum ſapit naturam veneni, eius regimen eſt, vt de anthrace cum Dei auxilio infra dicemus.

9. ad alm.

De panaritio. Cap. VII.

Anaritium, ſicut dicit Auic. eſt apoſtema calidum, exiturale; cuius materia eſt ſanguis ſubtilis, qui in lateribus vnguium, aut extremitatibus digitorum expellitur, & ibi tumorem cauſat accenſum, doloroſum, non multæ, eleuatæ ve dimenſionis, ſubitæ materiæ: cum quo, vt plurimum, oſſium caries ſubſequitur, & febris, & alia ſimpthomata vnà ſunt. Hæc paſſio à Græcis interdum paronichion dicitur, multotiens autem pterigium vocatur. Verum tamen eſt, quòd pterigium, vt dicit Paulus, carnis incrementum eſt, aliquam vnguis partem operiens; Paneritium autem, vt idem teſtatur, vel paronichia, eſt abſceſſus, qui ad reduuia vnguium coit, vnde paſsio reduuiæ nuncupatur.

9. f. 4. tr. 4. c. 8.

Lib. 3. cap. 81.

DIGRESSIO.

Aliquando in vnguium circuitu, dicebat Raſis, & Auenzoar, apoſtema calidum, exiturale, rubeum, inflammatum, & doloroſum valde fieri contingit: quod aliquando vlceratur, & perducit membrum ad corruptionem, cum fluxu humoris virulenti, & fœtidi. Et Auic. dicebat; Cum hæc accidunt, eſt timor digiti. Dicit Raſis, ex eo plerunque accidit febris, & pertingit dolor vſque ad loca, quæ ſunt ſub aſcel lis, & in inguinibus. Et non ob aliam cauſam ſunt adeò crudeles hi dolores, niſi quia talis materia eſt ſanguis ſubtilis acutus, qui cum à calore natiuo derelinquitur, accedit ad veneni naturam. Et talis non tantum in muſculorum, & neruorum, vel cordarum ſubſtantia infigitur, ſed; & oſſium; vnde vt plurimum

7 ad alm. c. 19. 2. Theiſir cap. vltimo.

mum corrumpuntur. Sunt accidentia in istis tumoribus adeò sæua propter eorum compositionem, &
paupertatem caloris, cum hæc membra à fonte sint valde longinqua, & in extremitatibus digitorum
sunt capita, & extremitates musculorum, cordarum, neruorum, artheriarum, & venarum. Dicebāt
Gal. & Auic. Scire debes, quòd apostemata, quæ deteriora habent accidentia, sunt, quæ in membris 3.de loc. aff. 1.f.1.d.3.sum.1
contingunt neruosis. Digiti sunt membra sicca, & carnis paupera, ac in eis paucus reperitur calor, à cap. 11.
quo extraneæ humiditates regulantur. Talis verò succus, dum tali in membro coaceruatur, resolui
non potest, etiam quòd sit subtilis. & remanet ita furiosus, & sæua adducit accidentia, & interdum
mortem. Dicit Auenzoar; Huius ægritudinis reperitur quædam species mala valde, quæ corrodit
extremitatem digitorum, & sæpe ad totum membrum corrosio extenditur. Potest hæc passio poni sub
titulo de spinea ventositate; cum semper ossa corrumpantur: & eius principalis malitia est in osse, aut
in eius tunica, aut in neruo, & semper ab interiori causa procedit.

De cura panaritij. Cap. VIII.

N cura istius passionis, tres requiruntur intentiones; Prima regimen victus in cibo,
& potu. Secunda est corporis euacuatio secundùm indigentiā. Tertia tumorem
secundum temporis diuersitatem gubernare, corrigendo accidentia, quę ad eum
consequi solent.

DIGRESSIO.

Dietha tenui, & frigida in hac passione vti, ab omnibus laudatur: &, vt docet
Auic. dimittendo vinum, & carnes, & omnia ea, quæ sanguinem subtilem generare possunt. Dicit Ra 7.ad alm.
sis; Si diu est, quòd patiens non fuerit phlebotomatus, phlebotometur. Vnde Auic. dicebat; Si ne
cessaria fuerit phlebotomia, aut ventris solutio; fiat: imò Auenzoar dicebat; Et si non fueris solli- 2.Theis. vltimo
citus, & studiosus in euacuatione, antequam deueniat ad maturationem, & corruptionem, parum
proficiet ei cura. Apparentibus igitur conditionibus phlebotomiæ, secetur vena basilica in principio
tumoris, lateris diametraliter oppositi morbo. Et si corpus fuerit plenum, euacuetur cum cassia, elle
ctuario de succo rosarum, diacat. confectione hamec, diaprunis, & similibus.

De localibus multa dixit Aetius, & subdit Auic. Locus regatur, sicut reguntur cætera apostemata
calida, in obseruatione principij, augmenti, status, & declinationis. Sic voluit & Mesue. Si possu-
mus (ait) nostra intentio tota sit in doloris remotione. Dicit etiam, quòd bonum est vti remedio Gal. Sect. 2. p. 2. cap. 8.
in tumoris initio: quod itidem Auic. cap. proprio laudabat: Est autem, digitum pluries in calido aceto
submergere: & si secum erunt furfures, & hordei farina, erit melius: Aut sæpe submergatur in oleo ca
lido, vt docet Auic. & Rasis. Et si vehemens dolor apparuerit, locus emplastretur cum mucilagine D'uis.137.
psilij. extracta cum aceto; cui adde parum opij. Vnguentum de camphora à Doctoribus laudatur.
Similiter & gallæ, puluerizatę, tritę cum aceto, & melle. Laudant Paulus, Princeps, Rasis, & Mesues Lib.3.cap 81.
sorditiem aurium cum lycio; quoniam prohibet eius augmentum. Dicit etiam Auic. quòd iuuat
sæpe ponere digitum in aqua frigida. Et Rasis, digno superponere pannum infusum in aqua niuis, aut 7.ad Alm.
in niue; quoniam prohibet eius confirmationem. Non oportet, vt diu moretur (dicit Auic.) super in-
frigidantia; nam ipsa, quando transit hora prima principij, inspissant cutem, & obsident materiam, &
vehementior fit dolor. Nam ad augmentum tumoris augmentantur dolores: quibus apparentibus, ap
ponantur defensiua supra cubitum, aut genu, & supra concatenationem manus, vel pedis, & super lo-
cum dolentem, R. vitella ouorum numero iiij. quæ prius fuerint elixa, & dura, butiri recentis. ℥.ij. fa-
rinæ fenu gręci, seminis lini, mucilaginis, maluauisci, an. ℥.i. opij, iosciami an. ℈. j. seminum apij ℈. s.
aceti ʒ. ij. omnia simul pistentur pro vnguento. Dicit Auic. quòd medicamentum ex aloe, balaustijs,
olibano, gallis, & melle sanat panaritium in augmento. Et ibi dicit Auic. Et non attendatur tunc il-
lud, quod sentitur de caliditate, quanuis sit, sicut ignis, imò resoluatur, & exiccetur. Voluit dicere
Auic. quòd dum pus conficitur, vehementi accessione apprehenditur locus, & dolor intensus eum mo
lestat: & si apparent talia accidentia, non est procedendum, vt sanies gignatur, sed potius cum resol
uentibus, & exiccantibus. Multæ ordinationes reperiuntur à Celso, & à Paulo, & hoc medicamen- Lib. 6. cap. 19. Lib. 3. cap. 81.
tum ambo laudant: R. calcithidis, malicorij, squammæ æris, ficus pingues decoctas, mellis an. partes
æquales. Alter Cornelij, R. cartæ combustæ, auripigmenti, sulphuris ignem non experti, an. p. æqua-
les. olei mirthini, ceræ parum. Sequitur Auic. Et cum accidit maturatio, & est tempus status, super
ipsum pone semen linguæ bouis, & psilium cum lacte. Et Rasis in diuisionibus dicebat; Cum matura-
tur, pone super ipsum, quod generat saniem; sicut triapharmacum ex farina, oleo, & aqua. Sequitur
Auic. Cum materia fuerit digesta aliquo modo (quia non est expectanda vltima digestio in hac passio-
ne) perforetur perforatione subtili, & parua: vt egrediatur, quod est in ipso. Idemque dicit Rasis in di
uisionibus. Et Paulus dicebat; suppuratas autem reduuias acu adducta, humorem emittere oportet.
Ne forsan autem membra talia ex ampla sectione debilitentur, angustum foramen laudant antiqui.
Nonnulli verò, vt Celsus, & Albucasis, dicunt, quòd locus candenti, & tenui ferramento aduren- Lib. 2. cap. 91.
dus

dus eſt, quam operationem multi recentiorum laudant: Tamen, vt millies vidi, ex natura, & malitia contenti humoris tumores iſti ex ſeaperiuntur, vt docet etiam Raſis. [2. ad Alm. 9.] Cumque expurgata fuerit ſanies, quæ iam coctionem receperat, reliqua digeratur cum tali medicamine. R. therebentinæ claræ ℥.ij. vitellum oui, croci ℈.s. mellis crudi, ſucci apij an. ʒ.j. mirrhæ, aloes, an. ʒ.i. miſce. Deſuper verò emplaſtretur, vt docet Auic. cum rebus ſtipticis, confortantibus, ſicut lentes, roſæ, & ſimilia. Aut R. roſarum, baluſtiorum, florum chamomeli, mirthillorum, ſtechados, an. m.j. bulliant in vino nigro, & fiat decoctum, in quo infuſis ſtupis ſuperponātur. Et ſi accidat, quòd locus vlceretur, aloes eſt de melioribus medicinis. Et dum currit ſanies, addas aliquid ziniar, ſarcocollæ, & thuris vnguento de ceruſſa, aut prædicto digeſtiuo, & vtere. Aut R. ex Paulo, lachrimæ thuris, ſquammæ æris, æruginis raſæ an. ʒ.j. mellis ℥.iiij. miſce. Iſta verò ſunt fortia medicamenta, quæ interdum dolorem adducunt. Vnde in duris corporibus, vt ruſticorum, & laborantium, poſſunt vti. In tenellis verò, & delicatis, non, vt mulierum, puerorum, & nobilium. In his verò vtimur vnguento damaſceno, ceraſeos, aut apoſtolorum in ipſo vlcere: deſuper verò tali emplaſtro ex Gal. laudato à Meſue, & Auic. [Auic. 5. canon. 1. de com. med. fac. loc.] R. pulueris corticum granatorum acetoſorum, gallarum an. ℥.ij. roſarum ſiccarum ʒ.j. ſtechados, ſertulæ campanæ an. m.j. ſcoriæ æris, floris æris an. ʒ.ij. mellis ℥.iiij. miſce. Cum timetur vlceratio, dicit Auic. non approximes vlceri nec oleum, nec aquam, nec aliquod humidum. Et ſi perambulat corroſio, vtere trociſcis calcadicon, ex arſenico, dragantho, flore gris, & calce, quoniam exſiccant, & non eſt melius eis. Et ſi adhuc currit ſanies, non eſt excuſatio à loci ſectione; & ſi fuerit opus, vſtione; quam adeò laudat Albucaſis, & dicit, quòd eſt valde iuuatiuum. Dicit Auenzoar; Et accidit quandoque in hac paſſione, quòd cor rumpitur os, & denigratur: quare impoſſibile eſt, quòd ſuper illud os poſſit caro generari, nec condenſari, vnde neceſſe eſt radere illud os fortiter, & cum raſorio incidere carnem illam totam, quæ eſt infecta, & corrupta, & ſubtiliare regimen. Et cum vlcus eiecerit ſaniem, emplaſtra locum cū farina orobi, & melle: & inunge partes vicinas cum oleo roſato. Et Albucaſis dicebat, Si autem corruptio iam imprimit in os, tunc oportet, vt incidas illud os, & extrahas ipſum: non enim ſanatur vnquam, dum permanet in eo os corruptum. Quòd ſi vides corroſionem, & corruptionem occupare digitum, tunc incide eum in vno nodorum; Deinde cura, donec ſanetur. Et ſi vnguis carnem pungit, eam incide. Et ſi illi acidit pruritus, dicit Raſis, cadet vnguis. Si autem aliquod præbet aut nocumentum, aut impedimentum, fac eam cadere, vt docet Celſus, [Lib. 6. cap. 19.] vt in eorum locum meliores renaſcantur.

De anthrace, ſeu althohoin. Cap. VIIII.

ANTRAX eſt tumor, qui ſubitò fit, in principio paruus, inflammatus, ſanguineus, ex ſanguine malo, putrefacto, fraudulento, & venenoſo; particulam, cui accidit, corrumpens, ipſam vlcerando, & innatum calorem corrumpendo. Qui in proceſſu in magnum tumorem eleuatur; coloris rubei, aut citrini, aut viridis, ſecundum maiorem, & minorem putrefactionem, vel aduſtionem. Cui ſequitur febris; ſincpois, pulſus cordis, anſietas ſtomachi, vomitus, & ſæpe mors.

DIGRESSIO.

Ex ſanguine puro malo, aduſto, fraudulento, putrefacto, & venenoſo contingunt tumores, vt plurimum in locis adenoſis, qui à Gal. anthraces, & à Principe althohoin appellantur. Dicebat Gal. [14. metho. cap. 10] hæc paſſio ab humore groſſo, bulliente, deducto ad naturam melancholiæ, fieri ſolet. & Auic. [3. f. 4. tract. 1. cap. 17] dicit; cumque extura ex ſanguine corrupto in carnibus fit laxis, & ſub aſcellis, & poſt auriculas, [Lib. de ana buli cap 5.] & in inguinibus, vocatur apoſtema, ideſt mortiferum. Et rurſus; quando multiplicatur materia apoſtematis calidi, & magnificatur apoſtema, tunc eſt de ſumma apoſtematum chumathum, ideſt [2. f. 1. doct. 1. cap 5.] venenoſorum, & mortificantium; & de ſumma prædictorum eſt, quæ dicitur barachiem, ideſt aduſtiuum, vel ſalſum: [3. f. 4 tract. 1. c. 1.] & iſtæ ſpecies malæ, & quæ eis aſſimilantur. Multiplicantur in anno peſtilentię. [3. f. 4. tract. 1. cap. 17.] Et hi tumores chumatha vocantur. Sed dicit Auic. quòd hoc nomen antiqui althohoin determinabant ſuper omnem tumorem glandoſę carnis: quarum aliquæ ſentiunt, vt maxillarum, & origines linguæ; aliquæ verò ſenſu carent, vt caro glandoſa mamillarum, ſubaſcellarum, inguinum &c. Et talia apoſtemata cōmuniter, cum non pendent à materia mala, dicuntur bubones, aut phyma, aut phygethlon. [Gal. 2. ad. Glau. cap. 1. Paul. lib. 4. c. 22.] Nam Gal. & Paulus dicunt, tumores laxarum partium, quas adenas medici vocant, ſunt ſicut bubo, phyma, & phygethlon. Bubo quidem phlegmon eſt; Phyma autem, quod ſtatim augetur, atque ad ſuppurationem feſtinat; phygethlon verò eſt harum partium phlegmon eryſipelatodes, vel eryſipela phlegmonodes. [13. metho. dist. 2. cap. 2. 3. f. 4. tract. 1. cap. 19.] Et generantur hi tumores, vt docent Gal. et Auic. ex materia tranſmiſſa à membro principali, in corpore pleno; aut accidit in loco aliquo caſu expulſionis in criſibus; & fortaſſe attrahunt ea vlcera, & apoſtemata alia ſuper extrema, ad quæ currunt materiæ, in vijs quarum incedunt carnes illæ. Quare inuoluuntur cum eis, ſicut accidit inguini, & ſubaſcellæ ex apoſtematione amborum in eo, qui habet ſcabiem, aut vlcera ſuper pedes, vel manus. Et cum hi tumores oriuntur poſt aures, à Gal. parotides appellantur, & dicit, parotides quidem de genere ſunt phlegmonis, ſiunt

autem

autem adenibus,quę ſunt ſecus aures, phlegmonantibus. A Principe verò ſugille dicuntur: & dicit, ſugille eſt de genere apoſtematum glandolorum, & hoc nomen appropriatur illi,quod fit poſt aures: Secundò dicitur de tumore malo, qui in omni membro, & ſi non fuerit glandoſum, oriri poteſt. Ideo dicebat Auic. talis eſt tumor calidus perdens, ideſt periculoſus,& corrumpens: Et talis dicitur carbo. Gal. & Paulus dicunt, cum verò ſanguis calidus ſufficienter fluens extiterit, & craſſus, quodcunque membrum ſubitò occupauerit, hoc comburendo, facit vlcus cum cruſta; quicquid verò circumiacet, in inflammationem leuat; & efferueſcentem, grauemque dolorem infert; vocatur autem carbo huiuſcemodi paſſio. Cum verò ſanguis niger extiterit, craſſuſque, ac fęculentus, ac feruens, qualiſque antea diximus; ſimul autem & humiditates nonnullas tenues admixtas habuerit, puſtulas quaſdam per ſumma cutis excitat, ſimiles ijs, quæ ex igne fiunt; quibus diſruptis, cruſtoſum ſub ipſis vlcus inuenitur, etiam hoc carbo eſt. Rurſuſq; dicebat; eſt autem & aliud vitium, quod ex humore craſſo, feruentique naſcitur, incipitque hoc plerunque à puſtula, aliquando verò & ſine hac, ceterum inter initia, quibus hoc inſtat, ſcabunt particulam omnino, mox oritur puſtula quædam, qua rupta, vlcus cum cruſta gignitur: quod vlcus, exanthema dicitur: Sępe verò non vna oritur ſcabientibus puſtula, ſed multæ exiles, veluti milij ſemina, crebrę in particula reſidentes, quibus perruptis, ſimiliter cruſtoſum vlcus prouenit. In carbunculis verò, qui per Aſiam populatim ſunt graſſati, etiam citra puſtulam nonnullis excoriata ſtatim cutis eſt: omnibus tamen, vti dixi, cruſtoſum vlcus fit, modò cruſta ipſa cineris colorem præferente, modò nigrorem. Omnibus præterea his circumpoſita caro in ſummam peruenit inflammationem, non tamen coloris aſpicitur eryſipelatis; immo qui adhuc phlegmonis colore ſit nigrior, veluti ſi pluſculo rubro minus miſceatur nigri. Et talis cruſtra à Gal. appellatur Ephelcida. Celſus de carbunculo dicit; eius hę notæ ſunt, rubor eſt, ſuperque eum non nimium puſtulæ eminent,maximè nigræ, interdum ſubliuidæ, in his ſanies eſſe videtur, infra color niger eſt, ipſum corpus aridum, & durius, quàm naturaliter oportet: circa quem quaſi cruſta eſt, eaque inflammatione cingitur, neque in eo loco leuari cutis poteſt, ſed inferiori carni quaſi infixa eſt, ſonus vrget, nonnunquam horror, aut febris oritur, aut vtrunque, idque vitium ſubteractis quaſi quibuſdam radicibus ſerpit. Quod autem dicebat Gal. neceſſariò febricitare, qui ita ſunt affecti: idque non minus, immo magis quàm illi, quibus eriſypelatoſa eſt phlegmone, id vtique latere neminem poteſt. Vnde Auer. dicebat, carbunculus verò, eo quòd pro maiori parte fit in aere peſtilentiali, ebullitque ſanguis, & putrefit; de neceſsitate inducit febres peſtilentiales. Huic tumori ineſt aliqua materia venenoſa, & ideo habet potentiam perdendi hominem: & ſi non alia, ſaltem eſt eius permutatio ad bilem atram, vt docet Gal. dicens, carbunculum ex calido quidem eſſe feruore, verum craſſa materia conſtitutum. & alibi; carbunculus periculoſus eſt affectus; nam ex vitioſis conſtat humoribus. Præterea dicitur de tumore pernitioſo, propter conuerſionem eius humiditatis ad ſubſtantiam venenoſam, quę corrumpit membrum, & alterat colorē eius, quod ſequitur ipſum, & adducit qualitatem malam ad cor ex via artheriarum: quare accidunt vomitus, & pulſus cordis, febris, & ſincopis propter fumos eleuatos à tali materia petentes cor, cerebrum, & ventriculum. Et quando talia accidentia fiunt vehementia, dicit Auic. moritur ęger, & talis tumor propriè dicitur anthrax, ideſt petens antrum, hoc eſt corporis intimum, & propriè cor, qui eſt in medio, à proprietate ſuæ venenoſitatis. Et ex tota eius natura eſt ægritudo acuta, & periculoſa; quia de materia venenoſa, penſtilentiali, & contagioſa. Eius materialis cauſa eſt ſanguis groſſus, & malus, qui in termino putrefactionis acquiſiuit talem ſubſtantiam, accedente calore extraneo, epidimiali; Vnde fit venenoſus. Cumque ſanguis, dicebat Gal. recedit à natura ſua, fit malignus,& quantò magis recedit, fit maioris malitiæ; & in hoc apparent ſæua accidentia, quia à putrida re multi generantur vapores, & pauci reſoluuntur, quia ſunt minus mobiles: & in tali diſpoſitione fiunt tumores magni ex vi naturæ in expulſione mali ſucci. Aliquando verò generatur anthrax ex ſanguine aduſto, in quo non adeò ſæua oſtenduntur accidentia; cum à re aduſta non multi eleuentur vapores: verum eſt, quòd dum ſanguis aduritur, fit venenoſus, & cum materia eſt talis, non apparet tumor magnus: ſed declaratur ex loci feruore, & veſicatione, & vſtione, & corroſione: quę ex acuitate rei vſtæ proueniunt. Febriunt de neceſsitate, quæ ita laborant, corpora; & talis eſt putrida, continua, & acuta; quæ delirium excitat, & bilis vomitionem. Simul pręcordia intenduntur, labores afficiunt, ſudores largi erumpunt, extrema algent, alui profluuia vrgent bilioſa, tenuia, & flatuoſa; vrinæ cernuntur dilutæ, tenues, bilioſæ,& nigræ, mala habent ſubſidentia, quę ſuperinnatant, peſsima: nares ſanguinem deſtillant, pectus ardet, lingua torrida eſt, ſiticuloſa, triſtitia oboritur, torquent vigiliæ, conuulſiones violentę, aliaque multa praua in hoc morbo apparent. In ſummitate verò tumoris eſchara, ſicut eſſet facta ab igne, videri poteſt, in principio paruæ quantitatis, in cuius medio ſtat nigrities quędam, à qua propter pororum dilatationem virus, & ſanguis reſudat, cum materia ſit adeò acuta. Eius ſtatus non pertranſit quartam, niſi cum ad ſalutem protendit. Dicebat Raſis; cum ſuperfluunt hęc accidentia, moritur ęger, & maximè dum tumoris color eſt niger, quia materiæ intenſam aduſtionem ſignificat. Vnde Auic. pronoſticando dicit; & ſaluius althohoin mortalium eſt illud, quod eſt rubeum, deinde citrinum; & ex eo, quòd ad nigredinem eſt decliue, non euadit aliquis. Rubeus tumor non eſt adeo mortalis, quia adhuc eius materia ſtat ſub forma ſanguinis, nec corruptus, nec aduſtus, vt in bubonibus. Et cum ma-

3.4.cap 8.
2.ad Glau. 1.
Lib. 4. cap. 25.
14. metho.
5.methodi cap. 52.
5 metho.12.
7 coll. 31.
Lib. 5. cap. 28.
2. de differentijs feb. cap 12.
3. de morbis vulgaribus com. 50
3. eiuſdē com. 12
6. Epidem.
In diuiſion. cap 115.
Loco citato.

teria aliqualiter putrefit, vel aduritur, recedit à temperamento, & in tali motu amittit colorem propter agitationem diuerſorum calorum, & acquirit colorem, aut citrinum, aut viridẽ: cui ineſt aliqua venenoſitas, & appellantur carbones. Et non neceſſariò interficiunt, ſicut concedit Gal. quamuis fateatur eius accidentia fore periculoſa, vbi dicit; carbunculus vlcus eſt, cruſtam citò cum inflammatione totius partis circuntiꝗ validã faciens; vt febres vehementes, & periculoſas inferat: Sed cum materia adeo malignatur, quòd color tumoris fiat niger, & regio obſcura cum iam dictis accidentibus, fugiendum eſt, quia materia abſolute eſt venenoſa, & aduſta. Et eò magis timendum eſt, cum tumor apparet, & recedit, & maximè in ſubaſcellis, & in inguinibus, & poſt aures propter vicinitatem eorum ad membra, quæ ſunt vehementius principalia. Hi tumores multiplicantur in peſtilentijs, & in regione peſtilentiali. Omnes verò ſemper per viam expulſionis, nunquam autem exarcerbatè generantur.

3. ſimpl. d. 4. c. 15. de med. per gen. cap. vlt. circa finem.

Dubia de venenoſitate Humorum. Et ſolutiones.

Hæc nomina, bubo, phyma, phygethlon, carbo, anthrax, althohoin, parotides, fugille, turſios, chumate, furios, carmakile, & atanguarij. declarant tumorem adenoſorum locorum: quorum aliqua ſalubria ſunt, aliqua verò mortifera propter eius venenoſitatem. Nec dubitandum eſt, vtrùm materia anthracis ſit venenoſa, etiam quòd tales rationes ſint in contrarium, ſcilicet, in corpore noſtro non ſunt cauſæ venenum producentes, ergo nec venenum, & per conſequens materia anthracis non erit venenoſa. Præterea ſi talis materia eſſet venenoſa, pro eius cura ſectio venę non competeret, quam concedit Auic. Item ſi tale venenum generatur, aut ſit in aliquo particulari membro, aut vnà cũ maſſa ſanguinis: non in vno membro, quia nullum habemus tale membrum, quod poſſit talem materiam producere, nec generatur cum maſſa ſanguinea, quia ſequeretur principalium membrorum occulta lęſio, cum talis ſtaret aut in hepate, aut in cordis regione, ergo &c.

Ad primum argumentum reſpondendum eſt, quòd in corpore humano ſunt veneni cauſæ, & materiales, & efficientes, vt vitellina cholera, quę, cum aduritur, ſit praſsina, etiam eſt venenum; efficiens verò eſt ſuperfluus calor intrinſecus, aut acquiſitus ab ambiente aere malo, & peſtifero, aut à contactu rei tali qualitate infectæ. Et ſi iſtę cauſæ non ſunt formaliter, & continuæ in actu reali, tamen habent potentiam, & ſtant virtualiter, cum extrinſecæ illis opitulantur. Nec credendum eſt, quòd cauſa venenoſitatis ſit membrum aliquod: aut tumor talis, eum generans propter venenoſitatem, quam habet; quia nullum eſt membrum in homine, nec apoſtema tale. Sed aliquando reperitur aliquis humor malus, vt ſanguis pro generatione anthracis, & calor extraneus putredinalis, vel intraneus aduſtiuus, potens talem humorem malum putrefacere, vel adurere, putrefactione, vel aduſtione talis modi, quòd efficietur venenoſus, & corpus inficere potens ſua venenoſitate.

Ad ſecundùm dico, quòd Auic. venę ſectionem non concedit in venenoſa materia, niſi aliquibus conditionibus ſeruatis, vt patebit inferius in ſequenti capite, vbi de phlebotomia agemus.

Ad tertium reſpondendum eſt, quòd talis humor generatur in ſanguinea ſubſtantia, tamen non lædit ſubitò intrinſeca membra, ex doctrina Gal. dicẽtis; generatur in corpore paulatim humor malus, ſimilis veneno mortiſero, cuius modica eſt actio in membris corporis, ſed cum peruenit ad ſummum malitiæ, apparet ſubitò eius actio, & citò interficit. Actio venenorum rarò ſit à quantitate, ſed à qualitate, ideo ſucceſsiuè agit, vt dicitur de cholera zinaria à Gal. & à Principe. Vnde Auer. dicebat, quòd cholera æruginoſa generatur iſto modo, & aſsimilatur veneno; & ęgritudines, quæ proueniunt ab his, ſunt incurabiles, propterea quia non recipiunt digeſtionem, nec permutantur ab innato calore; imò corrumpunt formam ſpecificam eius, ſicut facit venenum. Pari modo pręparatur ſanguis pro anthracis generatione; & dum eſt ſparſus in intrinſecis, & membra non ſunt potentia ſuper materiam, vt eam expellere poſsint ad extra, deficiunt à proprijs operationibus, & principaliter cor, & moritur ęger. Si verò fuerint potentia ad expulſionem, eam tranſmittunt ad loca adenoſa, aut alibi, & ibi generatur tumor; qui ſi non fuerit multæ venenoſitatis, ſaluari poteſt: ſed ſi materia fuerit multæ venenoſitatis, ſit potens ſuper calorem naturalem, & corrumpit ipſum, & mittit fumos ad cor, cerebrum, & ſtomachum, vnde prouenit febris, cordis pulſus, alienatio, vomitus, & tandem mors.

3. Epidem.

3. de loc. aff. 1. f. 2. cap. de hu morib.

3. coll. cap. 3.

De cura anthracis. Cap. X.

VRA iſtius paſsionis, quam anthracem vocamus, quinque ordinatas requirit intentiones, quarum prima eſt ipſa diætha, & per diætham ipſum regimen in ſex rebus non naturalibus intelligere debemus, ſcilicet in aere, cibo & potu; ſomno & vigilia; inanitione & repletione; motu & quiete, & accidentibus animi. Secunda eſt, primaria membra defendere, & confortare; ſcilicet hepar, cerebrum, & cor; quod de facili à tali morbo patitur. Tertia eſt materiam antecedentem ſecundùm neceſsitatem euacuare. Quarta cauſam ipſam coniunctam canonicè extrahere, & regulare. Quinta, eſt accidentia mala corrigere.

Sciendum primò eſt, quòd iſtæ tres paſsiones, de quibus locutus eſt Auic. cap. de althohoin, diuerſæ ſunt,

3. f. 4. tract. 1. cap. 19

sunt, igitur & eorum cura diuersa est. Nam bubones, seu apostemata glandosa, quæ non incedũt via atanguarij, sicut dicit ipse, idest via apostematum venenosorum, aut non fuerint expulsa in crisibus, aut à membris principalibus, [3. f. 4. tract. 1. cap. 19.] regantur eo modo, quo & alij phlegmones, vt etiam dicam in fine huius primi libri in digressione de tumoribus emunctoriorum. Si verò materia sapit naturãm veneni, & tumor stat sub nomine carbonis, alię & diuersę requiruntur intentiones, sicut docent Gal. & Paulus; [3. de cõp. med. loc. cap. 2.] in his n. non vtimur repercussiuis, vt in alijs phlegmonibus facimus, sed contrarium agimus, pharmacis attra [Lib. 4. cap. 25.] ctiuis vtentes, aut ventosam afferentes: debemus enim de profundo tristantẽ humorem attrahere, id magis dubitando, ne occulta sequatur passio. Sed ibi docet Gal. quòd quando impetuosè mouetur natura in id, quod influit, nihil est operandum, sed naturę totum committimus, forsitan propter ea, quæ dicuntur ab Hypp. si enim, dicit Gal. ventosam, aut aliquod pharmacum, attrahens de profundo ad [1. aphor. 21.] cutim humores, afferamus, dolor vehemens comprehendet hominem, vt per eum vigilię fiant, & febris adueniat, & virtus dissoluatur; sed vti debemus cathaplasmatibus dolorem mitigantibus, in quibus sit moderata caliditas, & virtus digerendi materiam, & suppurandi apostema; quæ tamen medicinæ ab aliquali attractione non expolientur.

Sed cum multa malitia non apparet in carbunculo, eodem modo procedendum est, vt docent medici. Dicebat Gal. [5. de med. per gen.] cum apparent ipsi crustæ, vehemens medicamentum imponere oportet, ex his, quæ ad nomas dictum est; circumpositas autem partes cathaplasmatibus fouere, quæ æqualem vim occupent, vt repellant, & mediocriter infrigident, & digerant. Althohoin verò ipsum, dicit Auic. & quòd currit cursu eius de eis, quæ nominata sunt, idest de bubone, & carbunculo, curentur in principio cum eis, què constringunt, & infrigidant. Dicebat Gal. [14. metho.] Imponi vero sibi laborans particula, quod ad inflammationem spectat, refrigerantia desiderat; ceterum propter humoris crassitudinem, atque etiam malitiam, nec fluxionem auertere poteris, & si quando id feceris, aliud quippiam, quod in alto sit corpore, offendes: atqui nec affluere is permittendus est, quin potius inquirenda remedia sunt, quæ modice reprimendo etiam digerere possint. Et Paulus dicit; [Lib. 4. cap. 25.] particulæ laboranti inducuntur, quæ modicè reprimunt, dissipãtque. Et ideo Rasis scribit, [7. ad Alm. 10.] cum acciderint carbones, non est negligendum, quin eis succurratur; fortassis enim tota eorum materia in vno corporis loco colligetur, ex qua maligna fit exitura, ideo dispergatur. Et notandum est, quòd medicinæ, quæ laudantur ab istis medicis, non sunt fortes; sed mediocres, in quibus est virtus resolutiua. Auic. laudat spongiam infusam in aqua, & aceto, aut in oleo rosato, aut oleo de pomis, & arbore mastiches, aut oleo de mirtho, & ista fiunt in principio. Ista enim repercussiua sunt descripta ab Archygene, vt refert Gal. [3. Localiũ cap. 3] In spongia, sicut dicitur à Principe, [3. f. 4. cap. de cura Vadimiæ.] est resolutio, & exiccatio; in aceto est incisio istarum adustarum materierum, cum membri pręseruatione: oleum rosatum magis confortat, & resoluit, quàm impellat; similiter mastichinum, & mirthinum. Laudant Gal. & Paulus [14. metho. & 13 med. localium.] emplastrum ex plantagine, & lentis decoctis cum pane furfuraceo, in quo stat virtus diaphoretica. Hæc est prima consideratio, quò ad localia. Sed quò ad euacuationem secundùm necessitatem hęc completur pluribus medijs. Dicit Auic. Euacuatio quidem cum phlebotomia, & cum eo quòd tolerat hora, aut quod fit necessarium ex eis, quę educunt humorem putrefactum, est necessaria. Idem dicit Auer. [7. coll. cap. 32.] quòd carbo medicari debet cum duabus speciebus euacuationis, scilicet pharmacia, & venæ sectione. Nec Rasis in diuisionibus negat phlebotomiam, sed dicit, rubeum anthrax, aut viride, aut nigrum, vnumquodque est malum, & signa eius est bothor, & apostema, cum quibus egreditur inflammatio vehemens, lædens valde, pertransiens mensuram in hoc, & fit quod est in circuitu eius, velociter nigrum, aut viride, & accidit cum eo vomitus, & pulsus cordis, & sinchopis. Et si superfluunt istæ intentiones cũ eo, est mortiferum citò, & non oportet, vt phlebotomia fiat cum hac ægritudine. Et ratio est, quia in statu apparent talia accidentia, in quo materia ex toto iam deducta est ad malignitatem.

Sed in cura carbonis laudat Rasis phlebotomiam, quæ fit in principio morbi. Paulus etiam de cura [Lib. 4. cap. 25.] carbunculi dicit; Curatio ipsorum, nisi admodum exigui fuerint, à vacuatione sanguinis è vena ad animæ defensionem vsque dimissi, tentanda est. Gal. dicit; [14. metho.] sed & incipiendam ab incisa vena curationem esse, id quoque neminem latere arbitror, qui præsertim meminerit, quæ in curatione febrium, de sanguinis missione diximus: nec illud obscurum, sanguinis missionem, quæ ad animi defectum vsque sit adhibenda, magis his etiam collaturam: nisi tamen aliud quippiam obstet ex ijs, quę venam incidi vetent. Hanc venę sectionem laudat Mesues; [2. p. 2. sect. cap. 4.] & dicit, quòd talis debet esse diuersiua, nisi transitus fiat super principalia. Talis enim præseruat à magnitudine phlegmonis circunstantes particulas. Et certè sperandum est, quòd vnà euacuetur venenosus sanguis. Phlebotomiam vsque ad sincopim laudat Auic. [3. 4. tract. 1. c. x.] cap. de cura ignis persici, & dicit; necessaria est phlebotomia, vt euacuetur sanguis cholericus; & quando ægritudo est timorosa, tunc necessarium est ipsam approximare sincopi. Hæc est sententia Gal. [1. aphor. com. 3] qui dicit, quòd talis phlebotomia est conueniens in acutis apostematibus, & maximè in corpore existente pleno. Competit phlebotomia huic ægritudini ratione suæ essentię; est enim ægritudo sanguinea. [1. aphor. com. 23. circa finem. 9 metho. cap. 4. & 4. de cura [illegible] [illegible] mio de mis. sang.] Vlterius Gal. cum phlebotomamus, ait, in peracutis febribus vsque ad animi defectionem, refrigeratur corpus, febris extinguitur, plurimis ventres soluuntur, sudores patiuntur, & multi perfectè sanantur. Phlebotomia vsque ad sinchopim conceditur à Gal. pluribus in locis; tamen dicit, quòd est valde pe-

riculoſa,cum apparent mala accidentia. Et tantò magis competit phleb. in cura carbonis, quantò magis materia fuerit ſanguis non aduſtus, quæ cognoſcitur ex tumoris colore, & paruitate accidentium: in malignis autem materiebus potius pharmaco vtendum eſt.

Quem locum, & quam venam ſecare debeamus, nunc dico: diſtinguendo latitudinem temporis iſtius tumoris; nam in eius principio, cum aliqua apparet inflammatio, & corpus plenum, & dolor vehemens, locum apprehendit, conſentientibus conditionibus phlebotomiæ, venam ſecare oportet ratione diuerſionis à loco longinquiori per vnam diametrum. Dixi enim, quòd materia carbonis, & anthracis, generatur vna cum maſſa ſanguinea, & credo in iecore, & magnis venis: vnde cum ibi multiplicatur, & fit talis, bonum eſt ſaphenam incidere, cum quaſi immediatè ab hepate euacuare poſſit; & maximè lateris dextri, etiam quòd natura tentet tumorem in inguine producere: ſimulque talem ſuccum diuertimus, ne ad cordis regionem deferatur; et ſanguinem detrahere vſque ad animi defectum. Et hoc ſemper in principio tumoris. Sed in augmento datur alia conſideratio; nam pro parte materia talis facta eſt ſub cauſa coniuncta, nec ſperandum eſt, quòd temeari poſſit, niſi cum magno nocumento; nam ſæua accidentia tunc apparere incipiunt: & ideo ſecare oportet venam lateris proprij, & forſitan propinquiorem, quàm habere poſſumus; vt euacuetur ſanguis malignus. Vnde ſi tumor poſt aures apparet, aperiatur cephalica; ſi in ſubaſcellis, baſilica; ſi in inguinibus, ſaphena: ſic docent Meſues, & Auerroes. In debili verò virtute nullo modo ſecare venam debemus; ſed cucurbitulis vti ſcarificatis. Et caue (dicebat Meſues) in omni euacuatione, ne trahas materiam ſuper principalia membra; ne virtus,
a aphor. 30. 14. metho. & calor à malignitate ſuffocentur: Sed ſi tumor peruenit ad ſtatum, in quo, vt dicit Hypp. accidentia ſunt fortiora, ſectio venæ nullo modo laudatur. Sed Gal. dicit; quando ita putredinem foueris, quin etiam ſcarificare eiuſmodi tumores poſt ſanguinis miſſionem alienum non ſit; ſunto autem inciſiones mediocribus altiores, propter infeſtantis humoris craſſitudinem: ceſſante verò iam inflammatione, vl
Lib.4. cap. xxv. cus ad cicatricem ſimiliter reliquis vlceribus perduces. quam ſententiam expreſſit & Paulus, dicens; poſt venæ ſectionem, mox ſcarificatus rectè accommodatur plagis ob ſucci craſsitudinem altioribus. Vnde Auic. dicebat; in ſtatu verò curetur cum ſcalpellatione, ſi poſsibile eſt, & fiat vt currat, quod eſt in ipſo: & non dimittatur, vt brunum fiat. quoniam additur venenoſitas eius; & ſi indiget ventoſis ſugentibus cum ſubtilitate, fiat. Et in illo quòd habet ſubſtantiam exituræ, oportet, vt adminiſtretur apud ſtatum eius, aut circa ſtatum eius, cum apertione. Nec dimittenda eſt talis materia, ne membrum corrumpatur, ſed etiam cruda extrahatur. Vnde Raſis in diuiſionibus dicebat; Cum vnitur materia, locum ſcalpella, & ablue ſanguinem eius cum aqua calida, ne congeletur, & ſugatur ſuctione leui, vt egrediatur paulatim, nec liniatur epithimate frigido; imo prohibe & infirmum, & locum à frigore, in quo eſt infirmus. Et dicit Raſis, quòd teneatur coopertus tumor pannis calidis.

Si verò tumor expectat indutias in ſtatu, & augmento, aut propter aliqualem benignitatem materiæ, aut quia pauca, aut propter complexionem, & virtutem membri, in quo eſt tumor; et eſt opus auxilio extrinſeco, vt materia præparetur, cum iam declarata eſt fortitudo naturæ in expulſione humoris, ℞. radicum apij, marrubij, ſcabioſæ, florum chamæmeli an. m.j. coquantur, & piſtentur; deinde adde aſſungiæ veteris ℥.iiij. mellis, fermenti an. ℥.ij. miſce, & fiat emplaſtrum. Aut ℞. radicum cucumeris agreſti, glutinis albotim an. ℥.iij. ſalis nitri ʒ.j. ficuum pinguium ℥.ij. fermenti ʒ. j. miſce. Aut ℞. vitella ouorum numero ij. ſalis am. ʒ.j. croci ℈.s. fermenti, aſſungiæ gallinaceæ an. ℥.ij. miſce, pro emplaſtro. Et cum materia ad ſaniem peruenerit, ſecatur, & euacuata, locus tali medicamine regatur. ℞. therebentinæ claræ ℥. iiij. mellis ro. ℥. ij. farinæ hordei ℥. i.s. ſucci apij ℥.ij. bulliant omnia vſque ad ſucci conſumptionem; & adde, vnguenti ægyptiaci ℥.j. miſce, & vtere in vulnere cum ellichnijs vſque ad loci rectificationem. Deſuper verò tale emplaſtrum: ℞. fabarum farinæ, orobi, lentium, lupinorum an. ℥.iij. ſucci abſynthij, apij an. ʒ.iiij. aceti boni ℥. ij. florum ſtechados, roſarum, balauſtiorum an. m.s. chamæmelli m.j. lixiuij boni q.s. miſce, & ſecundùm artem fiat emplaſtrum. In circuitu tumoris liniatur membrũ tali medicamento: ℞. vnguenti roſ. Meſ. ℥.iij. boli armeni, ſanguinis draconis an. ℥. s. ſucci plantaginis, aceti boni an. parum pro linimento. Aut ℞. olei roſati, mirthini an. ℥.ij. ſucci plantaginis, ſolatri, aceti albi an. ℥.j.s. bulliant omnia adinuicẽ vſque ad ſucci conſummationem; deinde addatur ceræ albę ℥.j. ſanthalorum omnium an. ʒ.j. boli armeni terrę ſig. an. ℥.s. corallorum alb. & rub. an. ʒ.i.s. miſce. pro vnguento molli. Cumque apparuerit loci mundificatio, incarnetur cum vnguento citrino, aut baſilicone, aut ſimili. Vltimò locus ſigilletur cum cerotto de minio. In anthrace verò manifeſtæ venenoſitatis, quæ cognoſcitur, vt docet Raſis, quia locus apoſtematis velociter fit niger, aut viridis, vrinę liuidæ, aut ſubiugales, febris continua, pulſus cordis, vomitus, alienatio &c. aer eligendus eſt frigidus, & ſiccus, qui ſi non eſt ſic naturalis, fiat ab arte, ad minus aer thalami. Nam Princeps dicebat; roretur manſio infirmi cum aceto plurimo, & folijs ſalicis, & violis, & roſis, & nenufare, ſi fuerit ęſtas. Nec credo, quòd caliditas conueniat in æſtare, vt aliqui dicunt; quia cauſatur ſpirituum reſolutio. et addit, in humorum putredine, nec valde frigida ſunt opportuna, quia conſtringunt poros, vnde retinetur materia ad intraneas partes, & ſequuntur praua accidentia. Vnde ſi fuerit hyems, accendatur in camera ignis ex lignis iuniperi, cupreſſi, lauri, pini. roris marini, mirthi, & ſimilibus. Et ſuffumigetur mane, & ſero cum maſtiche, thure, mirrha, therebentina, ſauina, acoro, laudano, ſtorace, thymiama. &

bel-

belzuino. Ardeatque ignis die,noctuque. Suspendantur citrones,& poma aurancia per thalamũ,vt fiant ibi boni odores. Sintq; paratę duę camarę, & quotidie permutẽtur,&, vt ait Gal. optimus. aer sit purus: eiusmodi verò fuerit,qui nec stagni,nec paludis halitu sit infectus: nec ex profundo specu pestilentẽ auram spiret,qualis qui ex cloachis,quæ vrbem,aut numerosum exercitum purgent, vitium contraxit:nec qui ex animalium, oleorum,aut leguminum putredine,aut fimo corrumpitur:nec qui ob stagnum,vel flumen vicinũ nebulosus est: nec qui editis vndique montibus in cauo loco clausus nullum recipit perflatũ: nã talis huic morbo contrariissimus iudicatur. Cibus infirmi,dicit Auic.& Rasis in diuisionibus,sit, sicut lentes decoctæ cum aceto. Eius cibi sint acetosi ex carne vituli, aut hædi. Vtatur rob granatorum,& cithoniorum in suis ferculis:sed cum lentes noceant capiti, & stomacho, potius panatellam in brodio pulli, aut micã panis infusam in brodio, aut ptisanam hordeaceam, vel condrum exhibeamus. Carnes frigidæ, & siccę sunt opportunę, facilis concoctionis, & difficilis corruptionis, aliqualiter sanguinem refrigerantes; vt paruę pullę, aues montanæ, turtures, perdices,similesque carnes præparatæ ad coagulum cum agresta, & aceto,succo limonum,& auranciarum. Et si patiens masticare non poterit, accipe pulpas perdicis, aut caponis, aut hædi, & eas minutim incide,& pista vnà cum seminibus cõmunibus, & per tamisium distilla, & adde parũ aquæ buglossę, aut melissę,& pone ad ignẽ,& bulliant. Vltimò adde vini gran. aquę rosarum,vt tibi videbitur: Aut vtatur aqua carnis cum auro, aut gemmis. Vtatur bolo armeno in suis ferculis, & cibarijs. R. bolum armenum,& pone in sindone munda, & liga, & pone in lebete ferculi, & bulliat, donec caro fuerit decocta, & exprimatur, & quod residet, reijciatur; prohibet enim humorum corruptionem. Aut R. boli arm. orientalis, zuchari an. ℥.ij. aquę melissæ parum, & exhibeatur patienti per duas horas ante prandiũ. Aut R.conseruę buglossę,aut melissæ, aut violarum ℥.s. boli ar.orientalis ℥.i.misce. Laudatur theriacha, mitridatum, triphera persica Mes. à ℥.s.vsque ad ℥.i.in mane cum syr.de acet. citri, aut cum aqua melissæ. Aut R. diaboraginatum, diabuglossatum, an.℥.ij.foliorum auri numero iij. fragmẽtorum perlarũ præparat. an. ℥. i.s. syr. de succo acetosæ q.s. pro mixtura:mirabile est ellect. diamargariton, de gemmis triunsanthalorum, & similia. Aut R. conseruæ boraginis, nenufaris, buglossæ, rosarum an. ℥. s. cort. citri conditi cum zucharo ℥. j. coriandrorũ præparat. seminum acetosæ, santhalorum alb.& rub.an. ℥. v. rasuræ eboris, carabe,boli arm. spodij an. ℥ iij. camphurę ℈.i. foliorum auri numero iiij. zuchari fini syr. de acet.citri an. q.s.pro mixtura. Panis autẽ sit triticeus, bene fermẽtatus,& coctus. Vtatur post cibum coriandris præparat. Et tandem quæ intrinsecam accensionem extinguũt, & corruptionẽ probibent,& fumos à materia putrida eleuari,& dirigi ad cor, in hoc morbo laudantur. Fugienda sunt lacticinia omnia, legumina, & salsa. De oleribus, spinachia, borago, buglossa, melissa, endiuia, intubus, & lupulus concedi possunt. Ex piscibus,tantùm saxatiles, & rubei loco necessitatis. Fructus omnes mali sunt, & præcipuè horarij. Et nota,quòd ęgrotantes non sunt multum cibandi, cum ægritudo sit peracuta, & habeat statum propinquum ex Hypp. Quamuis dicat Auic. cap. de febre pestilentiali; Illi,qui viriliter agunt in comedendo, fortasse euadunt à tali morbo. Hora autem comedendi sit ægrotantis consueta, cum continua febre vexetur; aut ea hora, qua minus affligitur. Potus sit vinum granatorum cum aqua coriandrata, & Iuleb rosato. Aut aqua decocta cum iuleb de citro, seu de limonibus, aut de succo vnę acerbæ. Verùm cum dubitatur de casu virtutis, exhibeatur vinum clarum, & odoriferum, & pauciferum. Nec audiendi sunt, qui potentia vina, & vinosa exhibere audent, cum febris, quæ apparet,sit talis naturæ. Caueat patiens a nimio somno,& maximè in die; quia,vt docet Gal. in tali somno calor contrabitur ad intra, & concentratur; ad cuius concẽtrationem, concentrantur & humores;vnde periculum est,ne materia reuocetur. Et quantò magis materia est maligna, tantò magis prohibendus est profundus somnus, & maximè in principio noctis, & subitò post cibi assumptionem. Si in hac passione posset infirmus se exercitari,bonum esset, & laudata est exercitatio: si non autem, quiescat. Ab ira, tristitia, timore, sollicitudine, cogitatione, cauendum est; quia concentrationem malorum humorum causare possent: Sed gaudium, & lætitia introducatur ęgrotanti, & spes bona à medico, & astantibus, & amicis de cita, & felici liberatione: quod difficile est propter mortis periculum. Ex quo igitur hæc epidimialis passio est ita contagiosa, caueant & astantes, & medici.

1. de menda valetudine.

1. aphor. 10.

De dissol. continua cap. 1.

Quò ad euacuationem dico, in hac passione venæ sectionem nullo modo conuenire, nisi in pura materia sanguinea, & in principio ęgritudinis,antequam materia expellatur ad extrinseca: Tunc enim conuenire posset, si celebratur à iecoraria vena lateris dextri, vsque quo euacuatur sanguis malus, reliquum verò rectificando, & vigorando. Sed in emissione sanguinis notandum est, vtrum sit bonus, vel malus; qui cognoscitur colore, & substantia. Nam si euacuatur bonus, non est extrahendus, malus verò euacuetur. Et cum timetur,ne materia ad intrinseca retineatur, dum apparet cordis pulsus, aut alienatio &c. loco phlebotomię apponantur cucurbitulæ scatificatę in dorso, sub ossibus spatularum, super natibus, & in emunctorijs. Nec timere oportet malum sanguinem existentem in centro, in venis prope cor, ad circunferentes partes attrahere: Sed cum tumor apparet, vbi declaratur naturæ operatio, illam sequimini. Si verò ægritudo talis expectat indutias, ad malorum humorum euacuationem deueniendum est. Et patienti exhibeatur pharmacum, in quo sit virtus euacuandi humores adustos, & putrefactos. Nec timendum est à tali euacuatione, quòd possit esse causa, vt materia

6.4.tra.4.cap.5. deducta ſub cauſa coniuncta retrocedat; vt timetur in morſu animalis venenoſi, aut rabidi, aut extrin
Lib.5. cap.3. ſeco veneno, vt docet Auic. Paulus, Dioſcorides, & Raſis, etiã quòd proprium pharmaci ſit deducere
Lib.7. cap.3. humores à circunferentijs ad centrum ad faciliorem euacuationem, vt docet Gal. in lib. de virtute phar-
8.ad alm. cap.8 macorum. Sed quærimus cum pharmaco, vt euacuentur humores, qui ſtant ſub cauſa antecedenti, ne
Cap. 3. tranſeant in coniunctam, & maiorem inferant læſionem. Materia anthracis generata eſt in intrinſecis
membris, & facta eſt admixtio, ac putrefactio vnà cum alijs humiditatibus, debent igitur ſecerni, ſi-
7.coll.31. cut dicit Auerr. Materia tumoris eſt tranſmiſſa ab interioribus ad exteriora, quod ſignum eſt corruptio
nis intrinſecarum humiditatum, quæ indigent euacuatione. Nam quæ relinquuntur in morbis, recidi-
2.aphor.12. uas facere conſueuere, teſte Hypp. Necnon maius iuuamentum ex humorum corruptorum habetur
euacuatione, quàm ſit nocumentum, quod poſsit euenire ex pharmaci attractione à circunferentia ad
centrum. Pro tali autem euacuatione eligenda eſt medicina ſanguinis mundificatiua, in qua ſit inten-
tio euacuandi humores cuiuſcunque ſpeciei aduſtos, & corruptos; quæ tamen non habeat mouere vio
lenter, quia tunc nimis natura faticatur. Et laudantur mirabolani omnes, thamarindi, caſsia, man-
na, ſiue ros ſyriacum, elect. de ſucco roſarum, diaphenicon, & triphera perſica, & ſyr. roſatus ſol. vt
puta: R. pulpæ caſsiæ nouit. extractæ, mãnæ elect. an. ℥.j. tripheræ perſicæ ʒ.ij. aquæ bugloſſæ q.s. aut
zuchari pro 6. Vel R. mannæ ellet. ℥. i. elect. de ſucco roſ. ℥.s. tripheræ perſicæ ʒ.i.s. decoctionis flo
rum, & fructuum cordialium q.s. Vel R. ſyr. roſati ſol. ℥. iiij. aquæ meliſſæ q. s. miſce. Et ſi materia
poſſet digeri, valet ſyr. de endiuia, acet. ſimpl. de citro, de ſucco acetoſorum pomorum, de ſucco ace
toſæ, de acet. citri, de bugloſſa, & ſimiles. & debet patiens bis in die aſſumere ſyrupum, & maximè ex
acetoſitate citri ante prãdium, & cænam per duas horas: ſed ſi intenſa non apparuerit febris, nil melius,
quàm patiẽti per ſex horas ante cibum exhibere theriacam optimam ad quantitatem vnius fabæ, aut à
ʒ.s. vſque ad ʒ.i. cum aqua ſcabioſæ, melliſſæ, bugloſſæ, acetoſæ, boraginis, aut ſimilium. In materia
3.Theisr. verò furioſa abſque reſpectu exhibere potes. Nec tunc conſideratur hora, teſte Auenzoar, quia ad vlti-
1.aphor.6. mas ægritudines exquiſita remedia ſunt opportuna. Et nota, quòd in vltima malignitate materię poteſt
exhiberi patienti bolus huiuſmodi, cui non eſt par. R. euforbij recentis optimi ʒ. i. maſtiches ʒ. ij. mi-
ſce, & puluerizentur: R. predictæ pulueris ℈. i. conſeruæ bugloſſæ ℥.s. miſce pro bolo, & quotidie
per duas horas ante cibum mane aſſumat bollũ. Valent ſummopere pilulæ de tribus Ruffi ex aloe, myr-
rha, & croco. Pilulæ imperiales. Sed apud Paulum, qui ex cõmentarijs Ruffi caput facit de peſte, lau
Lib.1.cap.35. datur de mente Ruffi tale medicamentum: & dicit, quòd non ſuperatur. R. aloes partes duas, guttæ
ammoniaci partes duas, mirrhæ partem vnam: hæc contrita cum vino odorato inſtar dimidij cyathin
exhibentur, nimirum quotidie. His celebratis, ſecundum tamen indigentiam, & temporis opportuni
tatem, dicebant Auic. & Raſis, quos ſequti ſunt omnes ſcribentes, oportet, vt reuertaris ad cor cum de
fenſione eius, & confortatione ipſius cum eis, in quibus eſt infrigidatio, & confortatio: & in vltimo re-
gantur regimine habentiũ peſtem. Frigida enim debent eſſe talia pro cordis confortatione, quia mate
ria peccans eſt calida, aduſta, & venenoſa, & de ſui natura petit cor. Ideo laudabile eſt, cordi appli-
care ſacculum ex roſis, violis, floribus bugloſſæ, nimpheæ, boraginis, ſanthalis albis, corticibus, & ſe-
minibus citri, camphuræ, & ſpeciebus cord. temp. Aut R. aquæ bugloſſæ, meliſſæ, roſarum, acetoſæ,
florum ſalicis, an. ℥.iij. pulueriș roſarum, florum boraginis, bugloſſæ an. ʒ.iij. ſanthalorum ʒ.ij. camphu-
ræ ℈.i.s. miſce, & ſimul bulliant: & cum panno ſcarlato ſæpe tepide regionẽ cordis epithemare opus
eſt. Aut R. aquę roſatæ, melliſſæ, bugloſſæ. an. ℥. vi. ſanthalorum omnium. ℥.s. pulueris roſarũ ʒ.iij.
croci, camphuræ an. ʒ.j. ſpecierum cord. temp. ʒ.s. vini maluatici parum, & vtere, vt dictum eſt. Aut
R. olei roſ. omphacini, vnguenti roſ. Meſ. an. ℥. ij. aceti roſati ℥. iij. aquæ roſarum, flõrum ſalicis an. ℥.j.
bulliant ſimul, vſque ad aceti conſumptionem: & adde ceræ albæ ℥.i.s. & liquefacta cera, adde ſanthalorum omnium an. ʒ. ij corallorum alb. & rub. an. ʒ.i.s. croci ʒ.s. miſce pro linimento in regione cordis.
Bonum eſt etiam epithemare iecur cum aqua roſarum, plantaginis, & pulueris ſanthalorum, & ven-
triculum tali epithemate. R. aquarum mentæ, abſynthij an. ℥. vj. vini maluatici ℥. iiij. aquæ roſ. ℥.ij. pul
ueris gariophylorum, cinamomi, coral. rub. maſtiches. ligni aloes, an. ʒ.s. vini citoniorum ℥.ij. miſce.
& fiat epithema pro ſtomacho. Patiens etiam in manibus continuè teneat odoramentum tale. R. pul
ueris roſarum, ſanthalorum an. ʒ.j. camphuræ ℈. i.s. ponantur in ſindone ſerico, ad modum pilę; aut
pomum laudani: R. laudani ℥.j. been albi & rubei, roſarum rub. an. ʒ.ij. ſthoracis liquidæ. ʒ.iij. mirrhę,
foliorum mentæ, gariophilorum an. ʒ.j. camphurę ʒ.s. & cum ſucco melliſſæ, & aqua roſarum fiat po-
mum, ſeu teneat continue ſpongiam infuſam in aceto: aut pomum cedri, aut medium. Dũ hæc agun-
tur, tumor, ſi apparet, non eſt dimittendus. Sed quibus medicamentis gubernari debet? Non apocru-
Cap. preciteto. ſticis, quia in materia venenoſa, & peſtifera non conueniunt; & ſi Auicena laudat ſpongiam infuſam
in aqua, & aceto, aut oleo roſaceo, dico quòd non laudat propter hoc repercuſsionem, ſicut in phleg
mone. Nam, vt dixi, fere omnia ea medicamenta ſunt potius reſolutentia cum confortatione, quàm re
percutientia. Nec voluit Auic. quòd repercuſſione vtamur in cura tumoris peſtiferi, cum quo, vt acci-
dens inſeparabile, ſemper adeſt febris: nam dicit Auic. & quando eſt illic febris, tardabis cum infrigi-
Diuis. 135. datione, ne reducas cum ea materiam retro; & eſt ſententia Pauli. Vnde Raſis dicit; cum vides, quòd
iam accidit ab epithemate, & aqua frigida pulſus cordis, & febris, tunc incipe, & embrocha cum aqua
calida

calida, & calefac ipſum. Sileant igitur, qui in hoc Auicennam reprehendunt; quia ad pauca reſpiciunt, & facilè pronunciant. Sed quid agendum eſt? dico, quòd in principio etiam tumoris atractiua cum aliquali membri præſeruatione applicari debent, vt puta cum tali emplaſtro, R. pulueris zedoariæ, centaureæ, dictami, cameleontis, tormentillæ, carlinæ, an. ℥.ij. ſucci apij, cucumeris agreſti, glutinis albotim an. ℥.iiij. fermenti, ficuum pinguium an. ℥.ij. boli arm. luti ſigill. an. ℥.j. nitri ℥. s. mellis ℥. iij. farinæ fabarum, orobi an. ℥. ij. lixiuij boni q.s. pro emplaſtro. Aut, R. radicum apij, marrubij, ſcabiolæ, cucumeris agreſtis an. m. j. bulliant in ſufficienti q. aquæ, & piſtentur, & adde ficuum ſiccarum, fermenti, ammoniaci an. ʒ. j. ſinapis ℥. s. zuchari fini, mellis an. ℥. ij. tritici maſticati ſtomacho ieiuno ʒ. iiij. vitella ouorum numero ij. croci ℈. s. rob. q.s. pro emplaſtro. Aut pro pauperibus in omni tempore, R. cepas cõmunes numero ij. coquantur ſub cineribus, & piſtentur, & adde ſalis communis, fuliginis camini an. ℥. ij. ſaponis nigri ℥. j.s. pinguedinis porci ℥. iiij. farinę tritici, fermenti an. ℥. j. mellis q. s. pro emplaſtro. Multa poſſent recenſeri in tali re; ſed quia materia eſt furioſa, opus eſt deuenire ad vltimas curationes; & ideo applicatis defenſiuis, vt dictum eſt, aut loco optima theriaca lenito, ad manuum operam deueniendum eſt, ſcilicet ferro optime incidente locum ſecando: dico in ampla ſectione, vt melius, & citius malus ſuccus euacuari poſſit. Qua facta ſectione, locus à circum adiacentibus humoribus diligenter exprimatur: deinde cum digeſtiuo cõmuni, alterato cum vnguento ægiptiaco, locus inciſus curetur. Deſuper verò applicando aliquod ex iam dictis emplaſtris, vſque ad loci rectificationem; denique incarnetur, vt dictum eſt. Sed dico, quòd nullum meliorem modum inuenire potui, quàm locum cauſtico, aut actuali, aut potentiali aperire. Et qualiſcunque fuerit, profunda eſſe debet apertio, quia non tantùm conſumere debet coniunctam materiam, ſed antecedentem attrahere. Ideo nec cera, nec feruens oleum operatur, ſed laudatur chalcitis, viride æris, arſenicum, calx viua: aut capitellum ex calce, & ſapone nigro, cum aqua forti; aut calx viua cum ſapone, & pipere trito, & aceto fortiſſimo; aut med. ex cantharidibus, fermento, & ſale am. aut vtere vno ex meis infra dicendis cap. de cura nodi. Et ſi vna applicatione cauterij materia non euacuatur, cum adhuc crudus ſit tumor; reapplicetur. Aut poſt caſum eſcharæ reliquum ſecatur. Aut cum producta fuerit eſchara, remoueatur cum butiro, aut ſuillo adipe, aut vi. & curetur, vt dictum eſt. Sed cum materia fuerit multum maligna, ſua venenoſitate còrrumpit & nutrimentum, & vitam; Vnde ad actualem cauſticum deueniendum eſt, ideſt ferro ignito locum adurere; & credo quòd hæc ſit breuior via, & ſecutior omnium aliarũ. Nam, vt dictum eſt à Principe; vſtio eſt efficaciſſimum remedium, quod valet ad prohibendum expanſionem 4.f.1. cap.19. corruptionis, & particulam, cuius intemperiem corrigere cupimus, roborandam, materiaſque corruptas membro infixas diſſoluendas. Eſt ergo efficaciſſimum remedium in tali caſu, quia materiam venenoſam à principalibus diuertit, & de profundo corporis attrahit, & in loco adductam, & contentam diſſipat, & inſenſibiliter reſoluit. Proinde dicebat Meſues; non tardetur, quin ſtatim euacuatione pręmiſſa, huiuſmodi cautherizatio fiat: dilatio enim ipſius perducit ad mortem feſtinam. Et Celſus dicebat; nihil melius eſt, quàm protinus adurere. Neque id graue eſt, nam non ſentit, quoniam ea caro Lib.5. cap.28. eſt mortua; finiſque adurendi eſt, dum ex omni parte ſenſus doloris eſt: tum demum vlcus ſicut cetera aduſta curetur. Celebrata aduſtione, locus emplaſtretur cum ſcabioſa, minori conſolida, betonica, cauda equina, agrimonia, apio, dictamo, zedoaria an. m.j. bulliant in ſufficienti q. aquæ, & piſtentur, & adde therebentinæ claræ ℥. vj. farinæ orobi, florum ſtechados, chamæmeli an. m.j.s. ſyr. acetoſi, zuchari an. ℥. iij. mellis, rob, an. q.s. pro emplaſtro. ſublataque eſchara, locus mundificetur, deinde incarnetur, vltimò ſigilletur, vt dictum fuit.

De aneuryſmate. Cap. XI.

ALIVD etiam à ſanguine tumoris genus accidere ſolet, cum nimirum ſanguis ſpirituoſus, extra vaſa propria ſubitò exierit, & in aliquo ſinu contineri videtur talis Lib. 4. cap 37. paſſio, à medicis aneuryſma, emboriſma, hyporiſmaq; aut mater ſanguinis, dici ſolet. Quę paſsio etiam adaperta artheria nonnunquam occurrit. Et differentiam adapertæ venæ, ab artheria ponit Paulus, cum dicit; Quæ adaperta artheria fiunt aneuryſmata, prolixiora apparẽt, & in alto conſtituuntur, digitiſq; impreſsis, ceu ſtrepitus quidam, exauditur, cum nullus ſonus in his, quæ rupturæ feruntur, accepti percipiantur, illa uerò rotunda magis ſunt, & per ſumma abotiuntur. Gal. loquendo de cura arterię inciſę, dicit, implendum vulnus carne quamprimum eſſe, priuſquam vinculum à vaſe decidat; niſi enim producta caro prius locum, qui circa pręciſam artheriam eſt, impleuerit, ſi locus vacuus ſuper fuerit, vtique quod Græci aneuryſma dicunt, ſequitur. Additur autem in veteri tranſlatione; alij verò dicunt eam paſsionem matrem ſanguinis. Qui tumor eſt mollis, tactuique cedens, & ſanguine plenus. Et rurſus recitat caſum cuiuſdam, cuius loco venæ in phlebotomia ſecta fuit artheria, & ad aneuryſma deuenit. Idem voluit & Aetius, & Auic. qui dicit; quando non deſuper coartatur locus eius poſt ſolutionem continuitatis eius, & inuenit vacuitatem, prouenit res ad emboriſmum, quod nominatur mater ſanguinis. Paulus verò ſic ait; Aneuryſma tumor blandus eſt, digitiſque cedit, ex ſanguine & ſpi

14.metho. & li. de tumor. & 5. metho. med. per longum proceſſum, & max. cap. 4. Lib.5. metho. cap. 7. Lib.15. cap.10. 4.f.4.tr.2.cap. 16. Lib. 6. cap. 37.

ritu contractus. Et citat Gal. dicens. Gal. de eo hunc in modum scribit. Artheria aperta, affectus aneurysma vocatur. Fit autem, eadem conuulnerata, quotiens exterior cutis cicatricem duxerit, artheria verò sine cicatrice remanserit, nec coalescens, nec carne obstructa. (4.tr.2.c.16.) Interdum etiam, vt dicit Auic. de fluxu sanguinis accidit artherijs de intus, & disrumpuntur, præter quòd disrumpatur cutis, & aggregatur sub cute emborisma, idest apostema leue ex sanguine, & vētositate: quod posibile est quiescere cū compressione. Vide ibi & cōmentum Dini. Casum vidi in Mag. domino Philippo Zeno Venetijs in Canali regio, an. 1547. de mense Maij: & erat artheria ex nimio motu, vociferando distupta, vnde factus est tumor. Et nota, quòd potissimum signum huius passionis est, quòd motus tumoris mouetur ordinate ad motum cordis. Agnoscuntur præterea, dicunt Paulus, et Aetius huiuscemodi affectus artheriarum pulsu, imò etiam prementibus nobis tumor quodammodo euanescit, substantia, quæ ipsum efficit, in artherias recurrente. hæc quidem Gal. Interdum etiam expanditur sanguis per partem cutaneam ad locum amplum, & ad gangrenæ colorem perducit regionem. Solet fieri hæc passio, non ex incisa artheria, aut vena, sed ab acuto mucrone perforata, dum cutis ad cicatricem peruenerit, nulla contracta in artheria cicatrice. Et differt aneurysma à phlegmone; quia hæc subitò fit, phlegmon verò successiuè, vt iam declaratum est. Quonam modo vena, aut artheria aperiatur, dicam in sequenti lib. vbi de sanguinis fluxu, & nonnulla tangam in fine sequentis capitis de mente Pauli, & Albucasis.

De cura aneurysmatis. Cap. XII.

QVIA, vt dictum est, inter sanguineos tumores hæc passio ab antiquis enumeratur, & quia sępè contingit, ideò in hoc loco de ea hęc pauca volui dixisse. Stat sub duplici consideratione hæc ægritudo, aut enim adhuc est aperta artheria, aut tantùm aliqua portio sanguinis stat sub causa coniuncta in regione cutis, quæ passio Græcè ecchymoma dici solet, teste Olibasio, & Actuario; est autem ecchymoma sanguinis subter cutem effusio. De prima erit sermo in sequenti lib. vbi de cura hæmorrhagiæ sanguinis. De secunda dico, quòd tentandum est, si carminantibus medicinis sanguinem resolutioni dare posimus. Si non autem, ad loci scalpellationem deuenire oportet. Quas operationes, multitudo sanguinis, & natura, & membri compositio ostendunt. Medicina, quæ hoc facit, est illa, dicebat Auic. 2. canonis, quæ caliditate sua virtutem habet subtiliandi materiam, & separandi ipsam, & aperiendi porositates ipsam euaporando per partem post partem asiduitate suæ operationis, donec materia tota extrahatur, & euacuetur per membri porositates. Et propterea oportet, quòd sit in sua caliditate satis temperata, subtilium partium, subtilisque substantiæ. Harum aliquæ sunt simplices, aliquæ verò compositæ: simplices sunt sicut camæmelum, parietaria, sertula campana, furfures, anethum, mentha, stechados, calamenthum, origanum, absynthium, prasium, squinantum, apium, sinapis, fæniculus, coriandrum, fenu græcum, farina hordei, fabarum, orobi, lupinorum, & panis furfuraceus: oleum anethinum, ruthaceum, laurinum, chamæmelinum, sambucinum, & de spica; pinguedo vrsi, tasi &c. composita verò sunt huius ordinis: R. florum stechados, sertulæ campanæ, calaminthæ, camomellę, an. m.s. farinæ orobi, fabarum, cicerum an. ℥.j. cimini pisti ʒ.ij. olei de absinthio, mirthini an. ℥. ij. vini optimi q. s. pro emplastro. Vel R. melliloti, anethi, origani, furfuris, an. m. ij. radicum petroselini, enulæ an. m.j. anthos, cimini an. ʒ.j. calamenthi, parietariæ an. m.j. baccarum lauri m. s. lixiuij boni q. s. pro emplastro. Vel R. radicum consolidæ maioris & minoris an. m.ij. chamæmeli, melliloti, an. ℥. ij. croci ℈. j. farinę fabarum ℥. iiij. fenu græci ℥. ij. coquantur radices in aqua prius, dein pistentur. & adde cimini, absinthij an. ʒ.j. & cum alijs rebus fiat emplastrum secundum artem.

Si verò adhuc fluit materia ad locum, aut via resudationis, vel adhuc stat solutio in uena, vel artheria, præmissa euacuatione per phlebotomiam, & celebrata diuersione per ligaturas dolorosas, &c. ad emplastica peruenire opus est, in quibus viget stipticitas, vt locus induretur, vt docet Albucasis. (Lib. 1. cap. 97.) & docet emplastrum ex rosis coctis in aqua, & vino stiptico, & balaustijs, & corticibus granatorum, & santhalis, & puluere mirthi, & aloe, & sarcocolla cū aqua rosarum, & albumine oui. Superposito autem emplastro, desuper applicetur anacratiron ex stupis, deinde ligetur, & fiat fortis constrictio; & remoueatur medicamentum de tertio in tertium. Cum tamen hoc medio morbus hic curari non potest, ad manuum operam deuenire oportet. Et opus fiat, sicut docent Paulus & Albucasis. (Lib. 6. cap. 37. Lib. 2. cap. 49.) Dicunt tamen, quòd si aut alas, aut inguina, aut ceruicem infestant, aliaque loca eximiæ magnitudinis, aneurysmata curare manibus propter vasorum amplitudinem non tentabimus. Quæ verò summas cutes, & artus, vel caput affligunt, hac ratione aggredi conuenit. Siquidem ex artheria dilatata tumor obuenerit, cutem linea recta in longum incidemus, deinde deducto ore excoriamur, & scalpellis, quibus membranæ auelluntur, circumpurgata artheria nudabitur, acu traiecta duobus funiculis deligatur, puncta prius scalpello per medium: vbi cum ambienti membrana vnita fuerit, curatione pus maturante vtemur, vsq; dum funiculi exciderint. At si ex ruptura artherię conflatum sit aneurysma, totum id, quatenus fieri licet, cum cute digitis apprehendendum est, deinde acu duplex linum trahente, inferius eo, quod ex-

ceptum

ceptum est, transuendum. & post acus traiectum ansulam forcipe præcidere oportet, atque sic duobus filis hinc, illinc tumorē deligare; veluti in staphilomate comprehensum est. At si metus sit, ne fila circumuoluantur, altera etiam transmittenda est acus per totum, quæ priorem premat, similiter duo fila ducens, & amputata ansula, ex quatuor ita tumorem deuinciemus. Vel tumore per medium adaperto, post excretionem cutem adimemus, eam, quæ ligata est, relinquentes: ac splenium ex æneleo imponentes, remedijs in linamenta illitis, securè vtemur. Laudat Aetius emplastrum ex cupresso, quod ita conficitur. R. foliorum cupressi q. s. decoque in vini austeri sufficienti quantitate, & vtere.

Finis secundi tractatus de tumoribus sanguineis.

LIBRI PRIMI.
TRACTATVS TERTIVS.
De cholericis tumoribus.

De erysipelate. Cap. I.

Nunc de tumoribus cholericis habeatur sermo, ab erysipelate exordium sumendo, cum à communioribus inchoandum sit, & quia phlegmoni in multis assimilatur. Est enim erysipela cholericus tumor, vel mala complexio materialis cholerica, non multæ eleuatæ dimensionis, rubedinis claræ, & expansæ, doloris pungitiui, cum febrili dispositione: cuius materia aut est sanguis subtilis cholericus: aut ex sanguine, & flaua bile calidioribus, quàm oporteat, mixta fluxio. Erysipelas hæc passio vocatur, multum phlegmone calidior, magisque colorem flauum repræsentans. Et si tetigeris, facilè sanguis subterfugit, rursusque illabitur, exquisitè tenuis, & aspectu rubidus, non tamen dolet hic, veluti phlegmon, neque vt aliqua inflammationis species. Pulsum, aut compressionem, aut similem vehit tensionem: sed quandoque valde parum infestat, ac tum præsertim, quando per solam cutem diffusum fuerit, nihil inferiorem carnem molestans. equidem tale aliquid sæpius accidit, atque hoc est exquisitum erysipelas; Quemadmodum qui attingit inferiorem carnem, neque ex verè tenui bile consistit, neque tantum est erysipelas, sed dispositio mixta, ex erysipelate, atque phlegmone. Vnde dicendum est, quòd à duplici materia potest generari erysipelas, aut à sanguine cholerico, & appellatur cholera benigna: & in tali iam dicta apparent accidentia: aut à bile calidiori, & tenuioris substantiæ, in qua secundum diuersos modos exulceratur locus: & hæc est tantum cutanea passio, & verum erysipelas: vnde Gal. loquendo de erysipelate, dicebat; biliosę fluxionis germen est, ac circa cutim maximè consistens; tum hanc, inquam, foris, quæ omnium partium commune est tegumentum; tum membranosam, & tenuem, quæ singulis internarum est circundata. Ergo sicuti prior affectus etiam cutis aliquid apprehendit, ita hic quoque aliquid subiectę sibi carnis occupat. Quòd si crassior humor, acriorque sit, summam curiculam, Græci epidermia vocant, excoriat, spatioque ad profundum aliquando cutis exulcerata peruenit. Atque hic quidem affectus erysipelas nuncupatur, duplici (vt iam dictum est) diuersitate: quòd vel absque exulceratione, vel vnà cum hac incidat. Primam Gal. appellat erysipelas; secundam, de mente Platonis, herpetem, & ignem sacrum. Vnde Paulus Aegineta dicebat; cum verò flaua bilis in parte aliqua substiterit, herpetem vocant: Vbi verò & sanguis, & bilis flaua simul incubuerint, erysipelas excitatur; & verè Gal. nullam assignat differentiam inter has passiones, nisi hanc, quòd dicit; serpens vlcus, qui herpes Græcè dicitur, is eiusdem est generis, cum exulcerato erysipelate: & parum infra dicit; Hepetas namque biliosus procreat succus, quo fit, vt eatenus eiusdem sit cum erysipelate generis, atque huius quoque magis etiam cum eo, quod exulceratum est. differt autem ab erysipelate humoris tenuitate: est enim admodum tenuis, qui herpetem excitat, adeo profectò, vt non solum omnes interiores partes, quæ vtique carnosæ sunt, transeat, sed etiam cutim ipsam ad summam vsque cuticulam: quam solam, proptereà quòd ab ea remoratur, tum erodit, tum exedit. Et ideò Auic. cap. de erysipelate dicit; Et quandoque consequitur ex caliditate erysipelatis, vt comburatur cutis; quare alteratur illud, quod nominatur erysipela. & nominatur passio talis, aut ignis persicus, aut gangrena &c. Dicitur autem fortè erysipelas, quasi pelli adhærens.

Gal. 1. ad Glau.

14. methodi.

1. ad Glaucon. Lib. de purg. med fac. in hoc.

Lib. 4. cap. 17.

14 methodi cap. 17.

3.4.

8.1.cap. de ęgritudinibus compositis.
In lib. de cholera nigra cap. 5. & 2. ad Gla.c.1.
14.metho.cap.1
Diuis.cap.126.
3.f.4.tract.2.c.4
14.metho 9.
14.metho.1.
14. metho.
4 coll.35.

Dictum est à Principe, à quolibet humore posse causari tumorem præter naturam, scilicet à bile flaua, à bile atra, à pituita, & à sanguine. De sanguineis aliqua fuere dicta, nunc igitur, de cholericis tempus est vt agamus. Scribit Gal. quòd cholera flaua phlegmonante in vnam aliquam particulam, erysipelas generatur. Differt hic tumor à phlegmone, in colore, in forma tumoris, & homogeneitate materiæ: interdum verò à nonnullis extrinsecis accidentibus. Dicebat Gal. Est alius morbus, quem Græci erysipelas vocant, is, vti monstratum est, ex bilioso succo nascitur: sed præstiterit fortaßis eum pluribus verbis à phlegmone distinguere; ergo communia quidem amborum sunt tum tumor, qui præter naturam sit, tum verò calor. Dissident inter se, primum, & maximè colore; quando si is ruber fit, phlegmonem vitiū appellant: sin pallidus, flauus ve, vel ex pallido flauoque mixtus, erysipelas. Et Rasis; Calida (inquit) apostemata alia sunt sanguinea, alia cholerica, & communicat eis simul caliditas loci, sed differunt colore. Vnde Auic. dicit; Et discernitur à phlegmone, quoniam erysipelas apparentē magis habet colorem, & ex phlegmone apparet rubedo ad nigredinem decliuis. Et reddens rationem dicit; quoniam plurimum coloris eius est occultum in profundo: & rubedo erysipelatis destruitur per tactum statim, & albet eius locus. Et reddens rationem dicit; causa subtilitatis materiei rubeæ, aut separationis eius, deinde redit velociter. Et similiter non est rubedo phlegmonis. Et vides in rubedine erysipelatis colorem croci, & citrinitatem. Gal optimè docet tumorum diuersitatem in coloribus. Differunt etiam isti morbi, in forma tumoris. pulsatio enim, teste Gal. magnæ phlegmones proprium est sympthoma, quippè quæ altè magis in corpus dimittatur: erysipelas in cute potius consistit, quàm altè descendat. Et rursus; Vna quidem est hæc dispositio sanguinei tumoris, in carniformibus corporibus maximè fiens. secunda verò est cholerici circa cutem consistens maxime. Vnde dicebat Auic. & purum erysipelas non impellit penitus, & phlegmon impellit. Cuius rei assignans rationem Galenus, inquit; Vnde est, quòd erysipelas non eleuat, & magis apparet in cute? Quoniam tenuis substantiæ est pallidæ bilis humor, itaque facilè ad ipsam cutim transfluit, carnosis rarisque corporibus transfectis; cutis verò densitas non æque est huic bili peruia, nisi si admodum tenuis, aquosaque est; talis namque maximè est etiam, quæ quotidie cum sudore exit. Bilis autem, cum ad cutem peruenit, expanditur, & accipit tantum eius latitudinem, & non vnitur, neque sinum occupat. Ideo Auer. dicit; Signa cholericorum apostematum sunt, coloris citrinitas, humorum subtilitas, & dolor fortißimus, sine extensione secundùm omnem modum.

14 metho. & 2. ad Glau.
Lib.14.cap. 60.
Lib. de tumor pręternat. 10.
14. metho. & 2. ad Glauconem.
3.4.tract.1.ca.4.
2.ad Glauc. Et 14. metho. Et 1.de diff.feb. cap. 3.

Differentia ex puritate materiæ ex iam dictis elici potest: nam in phlegmone sanguis est, cum quo ferè semper aliquis alter humor concurrit; bilis verò sola hæc esse potest. Et ideò Auic. dicebat; Erysipelas est purum, idest potest contingere ex bile sola, & non est ita phlegmon. Vnde notandum est, sicut docent Gal. & Actius, quòd erysipelas est sub duplici consideratione, scilicet aut eius succus cutem exulcerat, aut magis profundatur. Nam sola existente bile, aut mala, aut adusta, sua quidem acuitate, & caliditate cutem offendit, eam vlcerando. Et hoc dicit Gal. Est purū erysipelas, quod antiqui herpetem nominabant. Et hoc est, quod Auic. dicebat; Et prouenit quandoque ex caliditate erysipelas ad hoc, vt comburat cutem, & eius virulentia vesicat, & excoriat. Hoc etiam dicit Gal. Quando enim prouenit cholericum rheuma, quod quidem tale certitudinaliter est, vlcerat cutim: quod verò aquosum, aut sanguini commixtum, minus est acre, & magis in tumorem eleuat particulam, quàm vlceret; Hæc consideratio fuit ad curam. Nam Gal. & alij scriptores in puro erysipelate negant venæ sectionem. Et ideò Auic. in cap. de cura erysipelatis dicit; Si indiget phlebotomia, phlebotoma etiam; non enim in omni erysipelate sectio venæ conuenit, nisi in admixta materia. Et Gal. dicebat; Si fuerit cholera admixta sanguini, venam secare opus est. Et talis passio erysipelas phlegmonodes denominari debet. Quando verò neque certißimè fuerit cholericum rheuma, neque sanguineum, sed ex vtrisque mixtum, ab eo, quod prædominatur in mixtione, ei nomen imponatur; pari modo ex bile, & altero succo mixtio fieri potest.

Lib. de inæq intem. 5.
Lib de tumor. hum. 1 f.4.tract.1.c.1 & tract 4. eiusdem cap. 13.
5. de aff.intern. cap. 7.

In aliquibus simpthomatibus differt hęc passio à phlegmone, quæ hanc concomitantur ægritudinem. Dicebat Auic. Erysipelas attrahit febrem vehementius, quàm phlegmon. Declarat Gal. veritatem huius propositionis, dicens; Quando calor sanguinis, qui est in membro apostemoso, fuerit calor quietus, & fuerit sanguis, quem totum continet corpus, æqualis complexionis, forsitan non accidet ei, vt calefactione membri infirmi calefiat corpus: Sed quando talis caliditas fuerit fortis, calefiet corpus fortitudine ebullitionis eius. Et quando fuerit, vt sanguini, quem totum continet corpus, dominetur cholera, tunc non stat, quin calefactione sua manifesta, & superflua, calefiat totum corpus: Nam id velociter calefit, quod est velox ad resoluendum, & in natura sua est calidum. Et similiter quod refrigeratur, est res, quæ est velox ad coagulandum, & in natura sua est frigida. Velocius autem ad resoluendum ex eis, quæ in corpore sunt, est spiritus. Quod verò est subtilius, tenuius, & calidius, est cholera rubea; ergo acuitas, & subtilitas, ac caliditas huius humoris facilè potest supercale facere spiritum, & spiritualem, seu ephymeram febrem generare: quæ cum ad tumorem sequitur, accidens dici potest, vt ex Hypp. & Principe liquet; Et ideò propter sui humoris subtilitatem erysipelas est velox ad febrem citandam; idque magis cum in bilioso corpore contigerit. Et Gal. dicebat; semper videmus febrem, quæ peracuta dicitur, sequi incensiuam paßionem propter humores cholericos, & putrefactos, & inflam-

inflammatos in corpore. Quo nam modo ex tumoribus accendatur febris, docet Gal. dicens; Calor ab eo, in quo est putredo, exordium capit, deinde ad vicinum membrum distenditur, & ab eo ad aliud, vsque ad illud, quod caloris est initium, & fundamentum: postea totum corpus cum corde vnum efficiuntur in passione. Accidit talis passio sæpe in facie, vt dicit Auic. Et incipit à lepore nasi, & augmentatur apostema, & expanditur per faciem totam. Hoc fit, cum causa est intrinseca. Gal. reddens rationem, inquit; Bilis est de natura ignis, ideò supremas faciliter petit partes, & ideò ad caluariæ læsiones concurrit. Hic morbus de facili aduenit, necnon in morbis membrorum siccorum, & est multi timoris. Dicebat Celsus; Erysipelas periculum magnum affert vtique, si circa ceruices, aut caput consistit. Et Paulus dicit; id verò scire oportet, erysipelata, quæ capiti potissimum oboriuntur, plus facessere negotij, adeòque esse periculosa, vt nisi efficax consequatur auxilium, interim quoque affectos strangulent. Malum est etiam erysipelas, quod in osse denudato apparet, auctore Hypp. Vnde Auic. dicebat; & quando accidit erysipelas in fractura ossis, tunc est malum. Gal. dicit; Rarò accidit erysipelas in osse denudato, sed quod malum est, est videre substantiam ossis denudatam, & carnem circunstantem erysipelatam. Dicebat etiam Hypp. Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malû. & Gal. dicit, quod malignis erysipelatibus hoc accidit; Nam, vt diximus, malum phlegmon est, quod non suppuratur, cum natura sui humoris sit suppurari: pari modo, malum erysipelas est, quod ad suppurationem tendit; nam eius materia resolutioni valde apta est. Dicitur etiam ab Hypp. erysipelata ab exterioribus verti ad interiora, non esse bonum; ab interioribus autem ad exteriora, bonum: pessimum autem est, si in corpore prægnantis contingit; nam, auctore Hypp. fætum enecat. Istius tumoris principium cum difficultate cognoscitur, propter motus velocitatem; cognoscitur augmentum ex accidentium additione; status paret, quia sunt in summo: declinatio manifesta est. Fit vtplurimum per viam catharri; Ferè nunquã exacerbatur. Eius materia est calida, & sicca, subtilis substantiæ: Aut fit ex tenuiori, & calidiori parte sanguinis, vnde inter acutas enumeratur passiones. Motum sequitur tertianarum, nam cum materia tertianarum habet affinitatem.

1. de diff. feb. cap. 13. & 1. caus. mo. b. cap. 2.
Lib. 5. cap de cura erysipelatis.
Lib. 4. cap. 21.
7. part. aph. 19 in com. aph.
7. aphor. 20. in com.
6. aphor. 25. & 1. Lib. de morbis Hip.

De cura erysipelatis. Cap. II.

MODVM curandi hanc intemperiem materialem cholericam nunc declarare intendo. Et dico, quòd finis istius curæ duplici intentione sortitur. prima, totum corpus in rebus non naturalibus regendo, & præcipuè in euacuatione, aut cum pharmacis cholagogis, idest choleræ eductiuis, aut sanguinem emittendo. secunda membrum particulare opportunis remedijs gubernando, repercusionem fortiorem, quàm in phlegmone, quærendo, nulla obuiante causa: vel euaporationem secundùm immanifestam sensui transpirationem eligendo; & accidentia, si occurrerint, remouendo.

Aer in hac passione eligendus est temperatus, magis ad frigidum, & humidum vergens, quàm alio modo. Et si non fuerit sic naturalis, fiat ab arte; & præcipuè in æstate, cum effusione aquæ fontis in thalamo patientis, & foliorum salicis, nimpheæ, vitis, rosarum, violarum, & similium rerum, vt in passionibus calidis docent Gal. & Auic. Tale etiam sit victus regimen ad frigidum, & humidum vergens, ex Hypp. cum passio in actiuis sit calida, & in passiuis sicca, cibi sanguinem aliqualiter ingrossantes sunt mē conueniunt; quamuis dietha tenui vtendum sit. Sufficit comedere panatellam, cum lacte seminum communium, aut hordeum decoctum, vel ptisanam hordeaceam, aut condrum, aut comedat lactucas, boragines, cucurbitas, & similia. Sint hæc decocta in iure macræ pullæ; quia sunt fugienda pinguia omnia, vnctuosa, calida, acuta, salsa, & dulcia; sed acetosis vtatur rebus, & sobriè viuat, absque carnibus, ouis, & caseo. Dimittat vinum, dicebat Celsus, & maximè cum aliqua apparuerit febris: Sed vtatur vino ex granatis cum Iuleb violato, & aqua hordei, aut coriandrorum, aut fontis: Membrum verò erysipelatum omnino quiescat, sed illi opposita leuiter, loco exercitij, fricentur, vt succus aliqualiter diuertatur. Dormiat patiens, quia vigiliæ corpora exiccant. Et omnino ab ira, clamore, & omni sanguinis motione fugiat, atque castè, honestè, & lætè viuat.

10. metho. c. 8.
1. f. 1 cap 29.
1 aphor. 16.

De euacuatione, dicebat Auic. oportet, vt euacues corpus ab ea cholera cum solutiuo choleræ ex auct. Gal. vbi dicit; Scito hos purgatorijs cholagogis, idest choleræ eductiuis, per ventrem purgandos esse. Et rursus; Quid verò me commemorare opus est (ait) vt nullum remedium sacro igni (erysipelas Græci dicunt) efficacius adhibeatur, quàm bilem expurgans? Et iterum; Sed pro sanguinis missione medicamento, quod bilem trahat, purgantes faciemus. Vnde Auic. enumerando passiones cholericas, enumerat erysipelas. & dicit; In cura quidem horum morborum est, sicut in cura tertianę febris, procedendum. Educatur ergo cholera absque phlebot. Istæ auctoritates veræ sunt in pura bile, vt in herpete; nam, dicit Gal. ex vena in talibus sanguis mittendus non est, sed ventrem tantummodo expurgare sufficit, dandum autem medicamen, quod bilem flauam educat. Sed cum admixta est aliqua portio sanguinis, dico, quòd competit etiam phlebot. nam dicebat Auic. cap. de cura erysipelatis; Si indiget phleb. phlebotoma etiam. Non tamen absolutè phlebotomiam præcipit, sed cum condi-

2. ad Glau cap. 2. & 4.
L1. quos quid. purg. conuenit.
14. methodi
3. cant. 101.
2. ad Gla.

tione,

Lib. 5. cap. proprio. 3. practicæ. 5. Breuiarij.

tione, si indicet. In pura enim bile venæ sectio non conuenit. Ait Celsus; si vires patiuntur, sanguinem mittere oportet, & id magis, cum sanguini bilis admixta fuerit: quod cognoscitur ex tumore, & pulsu: Vnde etiam Halihabas dicebat; Quando erysipelas est sine tumore, tunc competit solutio ventris; & si fuerit cum tumore, phleb. est conueniens, & solutio ventris. Idem dicit Serapion. Vnde si sectione venæ opus fuerit, seca, sitque talis potius diuersiua, quàm euacuatiua: & sit in principio morbi. In sequenti verò die patienti exhibeatur pharmacum ex cassia, aut diacath. aut manna, aut syr. ros. sol. Aut R. pulpæ cassiæ no. ex. ℥. j. diaprunis sol. ʒ. ij. zuchari q.s. pro bolo: Aut R. pulpæ cassię, ellect. diacath. an. ʒ. vj. ellect. ros. Mes. ʒ. ij. decoct. fructuum q.s. syr. ros. ℥. j. misce, & fiat p. cuius medica. dosis poterit minui, & alterari pro ægrotantis robore, natura, consuetudine &c. Residuum præparetur cum syr. acetoso simpl. de endiuia, violato, an. ℥. s. & roretur cum aqua acetosę, endiuię, portulacæ, an. ℥. j. aut cum aqua fontis ℥. iij Aut in materia maligna R. syr. de succo acetosæ, de succo endiuiæ, rosati an. ℥. s. Aquarum acetosæ, buglossæ, cycoreæ an. ℥. j. miscę. Præparata materia, si fuerit opus alia euacuatione, R. floris cassiæ no. ex. ʒ. vj. manæ ellect. syr. ros. sol. an. ℥. iß. aquæ endiuiæ q. s. Vel R. ellect. diacat. mannæ an. ℥. s. ellect. de psylio ʒ. i. s. rheubarbari ellect. secundùm artem infusi ʒ. s. syr. violat. sol. ℥. j. decoctionis communis q. s. fiat p. 6. Aut R. rheubarbari ellect. ʒ. j. s. spicę g. iij. vini maluatici, parum, aquę acetosę q.s. misce, & fiat infusio; & facta diligenti expressione, adde syr. ros. sol. ℥. iij. & f. p. Rasis summè laudat scamonium cum aqua casei, aut tamarindorum.

14 metho. Et 2. ad Glau. 4.

Hæc stant in pectore medici; nam aliquando quærit euacuare materiam antecedentem, ne transeat in coniunctam; interdum corpus refrigerare solum curat. Sed auctoritate Gal. debemus euacuare, quando materia est multa: aut primarijs membris vicina, aut ægritudo furiosa. Et Auic. Bis venam secare, bisque pharmacum exhibere non negat: nam dicit; Et si indigueris reiteratione solutionis ventris, vel phlebotomiæ, fac illud secundùm quod calefit ex duabus materijs. Notat Gal. quòd si passio parua fuerit, neque hoc facere est necessarium, sed sufficit chlistere acri vti; Vtroque modo patiens quotidie habeat ventris beneficium, saltem cum enematibus, vt R. foliorum maluarum, violarum, an. m. ij. hordei, furfuris an. m. j. seminis citoniorum ʒ. ij. bulliant in aqua fontis secundùm artem. R. prędictæ decoctionis, vt erit opus, vt puta lib. j. & adde, olei violati ℥. iij. mellis violati ℥. ij. vitelli ouorum numero j. salis coclearia duo, misce, & fiat enema, & vtere ante cibi assumptionem.

2. ad Glau. 4. Lib. 5. cap. de curat. erysipelatis. Lib. 14. cap. 60. Lib. 4. cap. 21. 13. metho. d. 3. cap. 8. 14. metho. c. 3. 14. methodi.

De secunda operatione dicebat Gal. Et hoc per initia quidem infrigidandum est, tunc præsertim, quum sine manifesta occasione factum fuerit. Vnde Auic. dicebat; Post euacuationem permuta te ad infrigidandum illud cum infrigidantibus fortibus, sitis in capite phlegmonis. Idem voluit Cornelius, Aetius, & Paulus. Debent esse talia medicamina frigidiora his, quibus in phlegmone vtimur, Et ideò, quæ potenter valent in phlegmone, erysipelata etiam curare possunt. In phlegmone temperatè frigida conueniunt, dicit Princeps ex sententia Gal. sed in erysipelate, quæ multum infrigidant: quoniam (dicit Auic.) flamma, & dolor inflammatiuus in ea est plus: & euacuatio in phlegmone est magis necessaria, quando materia in eo est magis inobediens, & grossior: Non tamen nec ad opium, vel hiosciamum, aut mandragoram deueniendum est; nam Gal. dicit; Si sine methodo infrigidatio adhibita fuerit, scyrotizabit apostema sic, quòd remissiua minimè proficient. Eligenda igitur medicamina opportuna sunt, vt & membri natura, & morbi qualitas, & virtus infirmi desiderat. Et terminum infrigidationis assignat Gal. dicens; Esto autem refrigerationis terminus, ipsa coloris mutatio; etenim quod purum erysipelas est, statim cum hoc quiescit: Vnde Auic. dicebat; Infrigida, donec alteretur color, purum enim destruitur cum alteratione coloris, & diminutione ipsius. Dicit Gal. quòd si non fuerit purum erysipelas, sed phlegmonodes, & priusquàm refrigeres, liuidam cutim pręfert, tunc rationabile est cessare infrigerantes, priusquã repercussam particulam liuor, vel nigredo pręoccupet, innato calore refrigerato: Ergo satius est, vbi laborantis particulæ alteratum colorem videris, à refrigerantibus, astringentibusque ad contraria transire, priusquã vel liuida, vel nigra prorsus fiat. Et hoc est, quod dicebant Serapion, & Auic. cap. proprio: & caue iterum, ne denigretur membrum, & fuscum fiat, & incipiat ire in viam corruptionis. & cum apparet aliquid de hoc, incede in contrarium &c.

14. methodi, 13. contin.

Vnum notat Gal. & Rasis, quòd si inflammatio fuerit multa sic, quòd corrumpat complexionem membri, tunc debet infrigidari, & remitti, etiam si nulla pręcesserit euacuatio, attamen in corpore non impleto, & in tumore à principalibus remoto. De medicinis hanc operationem perficientibus, opiniones multę, multæque descriptiones reperiuntur. Nam in erysipelate a benigna materia, cũ quo excoriationes minimè apparent, auctore Gal. vt etiam docet Rasis, frigidæ, & humidę medicinæ conueniunt, & maximè in principio, & augmento: ex quibus laudat Gal. solatrum, semperuiuũ, portulacam, vmbilicum Veneris, psylium, altercum, lactucam, intubum, lenticulam palustrem; & cerata ex aqua admodum frigida. Vnde Auic. dicebat; Et permuta te ad infrigidandum cum infrigidantibus fortibus, sicut cum aqua frigida. Laudat Hypp. hanc intentionem, quando dicit; Frigidum erysipelas non vlceratum iuuat, vlceratum verò lædit. Conferunt etiam talia medicamina, indicatione sumpta à materia erysipelaris, quæ calida est, & sicca; ideò medicamina debent esse frigida, & humida, vt talis succus ad temperiem reducatur; quia talis humor, dicebat Gal. non solum contristat membrum, in quo est, sua quantitate, sed etiam qualitate.

14 metho. Dins. 116. 14. metho. Et 2. ad Glau. 4. & 4. simpl. medic. 5 aphor. 23.

Cum

Cum verò apparet aliqua excoriatio, quæ infrigidant, & ficcant, summè conueniunt cum aliquali stipticitate; & ideò Auic. loquendo de hac passione, dicebat; Et oportet, vt sit infrigidatio eius in principio fortis stipticitatis, ad hoc, vt forsitan augmentetur eius stipticitas super ipsius fr gus. Et ratio est: nam cum exulceratio apparet, ex Gal. materia peccans subtilis est, ideo indicatione sumpta à tali materia, frigida conueniunt propter caliditatem, & sicca propter subtilitatem, vt expellatur materia, & confortetur membrum. Et quantò materia fuerit subtilior, tantò magis medicina debet esse stiptica. Ideò Auic. non absolutè stipticitatem præcipit frigiditatem præualere, sed dicit; ad hoc vt forsitan augmentetur, scilicet cum apparent excoriationes, aut vlcerationes, quæ siccitatem desiderant. Verificatur operatio hæc ex Auic. quando dicit; Et cum erysipelas est incedens super cutem, curetur cum his, in quibus est resolutio, & exsiccatio fortis cum infrigidatione: & non incedit erysipelas super cutem, nisi dum excoriat. Verificatur item hæc opinio, quia Auic. de cura formicę, & quę currunt cursu eius, dicit; Via autem, secundùm quam curatur formica, est, vt quæ ex ipsa est corrosiua, alienetur ab humectatione, quam iam administrasti in erysipelate; quia humectatio ab vlceribus valde aliena est. Et verè eadem est materia formicæ corrosiuæ cum erysipelate apparente, quòd herpes exædens dici potest. Nam, dicebat Auic. Cholericum apostema, aut est à cholera subtili valde, quæ non continetur in eo, quod fit magis intus, quàm illud, quod apparet de cute, & est acuta, & fit formica; & ex ea aut ambulatiua sola, & est subtilior; aut ambulatiua corrosiua, & est mala.

3. f. 4. tract. 1. cap. 7. — idem 4 f. 1. c. 28 — 3 f. 4. cap. 2.

Igitur cum apparet mala complexio materialis in aliquo membro, pręmissa vniuersali intentione circa regimen in rebus non naturalibus, ad talia medicamina deueniendum est, & maximè in principio, & augmento: quorum latitudo adeò breuis est, quòd magna cum difficultate percipi potest, propter naturam humoris. Cognoscitur tamen ex vehementia, & acuitate accidentiū, & primò hęc olea laudantur, & si oleum est calidæ complexionis; nam Gal. dicit; Omnia olea sapiunt naturam eorum, quæ ingrediuntur, ideò valet oleum rosatum, & maximè omphacinum, violatum, de semine citrulli, de sem. cucurbitæ Gal. de nenufare Rasis, de sem. lactucæ Gal. de sem. papaueris Gal. de sem. hiosciami eiusdem. De vnguentis, vnguentum rosatum Mesue, de calce lota cum oleo rosato, infrigidans Gal. populeonis, de lythergirio crudo &c. Aut R. aquam fontis frigidam, & cum ea locum sæpe fomenta. Aut R. olei ros. ompha. mirthini an. ℥. ij. vnguenti ros. Mes. ℥. j. populeonis ℥. s. ceræ albæ q. s. pro vnguento. Aut R. succi plantaginis, vnguenti ros. an. ℥. j. & cum albumine oui fiat linimentum. Alter, auctore Gal. R. coriandros contritos cum modica cera, & albumine oui. Aut R. ex Gal. succi solani, olei violacei an. q. u. spumæ argenti, cerussæ ad spissitudinem. Alter, quo vtor. R. spumæ argenti ʒ. ij. olei violati ℥. ij. misce, & emplastra. R. florum chamæmeli, rosarum, farinæ hordei, sumach, mirthillorum an. m. s. violarum, nimpheæ, an. m j. bulliant in vino nigro stiptico, & fiat emplastrum. Aut R. maluas decoctas cum coriandris, & lentibus, & pistentur; & cum oleo violato, & parum aceti, fiat emplastrum. Aut R. foliorum maluarum, violarum, nimpheæ, hordei mundi, an. m. j. bulliant in aqua, & pistentur, cui addatur seminum cithoniorum, mucilaginis, psilij, an. ℥. j. vnguenti populeonis, ros. Mes. an. ℥. j. olei violati q. s. misce, & in mortario plumbeo fiat emplastrum.

6. simpl. cap. 10 — 7. simpl. cap. 35. — 3. ad Alm. ca. 21 — 9. almi. fie c. 39. — 7. simpl. cap. 201 — 8. simpl. cap. 148 — 2. ad Glau. 4.

Sequitur Auic. loquendo de diuersitate complexionum medicinarum, quò ad temporum diuersitatem, & dicit; Circa statum verò sit ipsius frigus vehementius stipticitate eius. & dicit auct. Hypp. & Gal. Caue cum hoc, ne redire facias materiam ad membrum intrinsecum, aut ad membrum nobile; Quare non debent esse stiptica medicamina in statu, sed frigida; quia cauendum est (dicebat Gal.) cum materia est coniuncta, ne ad duritiem perducatur: sed frigiditas cum aliquali resolutione laudatur; nam in statu indigemus alteratione aliquali, cum resolutione, vt doctè docet Rasis. Et ideò conuenit emplastrum ex folijs liliorum alborum, decoctis in vino, tritis cum farina molendini, & oleo violarum. Aut R. lanæ succidæ vstæ ʒ. xij. carbonis de interiore cortice pini ʒ. x. scorię plumbi, sepi caprini veteris, abluti cum aqua solatri ʒ. xv. olei mirthini ℥. v. ceræ. ʒ. xx. Aliud, R. plumbi vsti, succi ruthæ, olei rosati an. ℥. ij. ceræ. q. s. Aliud Rasis in Antidotario, santhal. rub. sieph, memithe, sausel, cerussæ, boli arm. an. ℥. s. corticum mandragoræ, opij an. ʒ. vj. aquæ rosarum, aceti an. parum ceræ ℥. ij. misce in mortario plumbeo, & fiat vnguentum.

5. aphor. 25. — 14. metho. 3. — 2. ad Glau. — Diuis. 156.

Tempus declinationis continetur in statu; nam cum coniungitur, materia citò resoluitur; & ideo de tali tempore nihil dixit Auic. sed Rasis in diuisionibus dicebat; Cholericum apostema parum indiget resolutiuis, quoniam resoluitur per se ipsum post statum ipsius, adeo quòd nulla indiget operatione.

Et quia talia apostemata raró fiunt exituralia; ideò de eis nihil dicam. Sed notandum est, quòd cum frigus inimicum sit vlceribus, quòd erysipelati excoriato actu calida medicamenta applicentur. Notandum est etiam, quòd post istius dispositionis resolutionem, sæpe in membra aliqua mala dispositio remanet, quæ mala sua qualitate, interdum venenosa, membri complexionem corrumpit; & ideò dicebat Gal. Transacto autem feruore, & impetu, mutato etiam colore, si locum scarificare volueris, nihil læseris, sed profueris; & vtere cataplasmate resoluente, & exsiccante ex farina hordei, aceto, & aqua maris. Et si remanserit durities, vtere cerato diaquilone.

5. aphor. 20. — 2. ad Glau. & 14 methodi.

Vum restat videre, quod adnotauit Hypp. dicens; Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum. Et Gal. dicit, quòd illud erysipelas est malum, quod tendit ad putredinem: quod est malū per

7. aphor. 20. in com.

viam causæ: quia sanies in erysipelate fit à materia acuta, & calida, & per consequens corrosiua, ad quam sequitur vlcus phagedenicum. Et est mala per viam signi; quia naturæ impotentiam declarat, cum materiam resolutioni aptam resoluere minimè possit. Necnon materiam valde malam declarat, quia crassam, deductam ad sanguinis substantiam. Ideo Auic. dicebat; Et si fuerit cholera mala, & transierit in grossitie sua vsque ad substantiam sanguinis, accidet erysipelas malum. Hæc autem aut pruna, aut sacer ignis, vel herpes dici solet.

3.f.4 tract.1.c.1

De Venæ sectione Dubitationes.

Lib. de euac. per sang. mis.
4.f.1.c.15. & 1. f.3. cap.29.
Lib.5. cap. de cura erysipelatis.
lib 4. cap.25.
2. ad Glau. c.4.
34. metho. c.3.
35. Cõmentis.
Diuision. c.126
4.f 1. cap. de phlebotomia.
3. de temper.
Lib.14. cap.60.

Videndum est, nunquid in cura erysipelatis venæ sectio conueniat. Et primò videtur, quòd sic ratione, & auctoritatibus. Ratio est, quia a phlebotomia talis materia euacuari potest; ergo competit: maior est nota, cum phlebotomia sit vniuersalis euacuatio, auctore Gal. & Auic. Præterea eam concedunt etiam Celsus, & Paulus. In contrariu mest sententia Gal. qui cum loqueretur de cura istius morbi, dicit; Scito hos minimè esse phlebotomandos. Et rursus alibi dicit; Loco phlebotomiæ medicinis choleræ eductiuis patiens est purgandus. ab hac sententia non recedit Rasis, & huic opinioni videtur suffragari illa Auicennæ auctoritas, quæ dicit; Et in vniuersum cauere debes, ne ęgroto duorum alterum afferas, vel humorum biliosorum ebullitionem, vel frigidorũ cruditatem: cum enim sanguis, auctore Gal. si. frenum choleræ, eo remoto, cholerę acuitas magis accenditur. Huic dubitationi ex superius dictis responsio patet. Nam in pura materia cholerica nullo modo venæ sectio conuenit: in materia verò sanguini admixta competit sanguinis emissio, sic voluit Aetius, quando dicit; Eam igitur, si sanguis exuberet, venæ sectione curabimus: sin bilis, medicamento flauam bilẽ ducente, corpus euacuabimus. Et quia verba Principis in hoc loco sunt aliqualiter obscura, decreui ea exponere. Dicit Auic. cap. de cura erysipelatis, loquendo de phlebotomia; Phlebotomia nõ multum confert, nisi quando materia est inter duas cutes; si autem profunda fuerit, minoratur eius iuuamentum, & fortasse attrahit. Verè hæc verba magnam in actu practico difficultatem semper fecerunt; cum iam dictum sit, quòd quantò magis materia fuerit pura, & subtilis, tantò minus laudatur venæ sectio: igitur si materia fuerit inter duas cutes, declaratur eius simplicitas, auctore Gal. cum dicit; Verum enim, & certum erysipelas cutis tantùm, vel pellis passio est. & Auic. dicebat; Cholericum apostema aut est à cholera subtili valde, quæ non continetur in eo, quod sit magis intus, quàm illud, quod apparet de cute: ergo in tali dispositione sanguinis emissio non est fienda.

2. ad Glau. 2.
3.f.4. cap.3.

Sequitur Auic. Si autem profunda fuerit, minoratur eius iuuamentum. Profunditas succi eius arguit mixtionem cum sanguine. & si fienda est phlebotomia, summè conuenit in tali tempore, & dispositione: tamen Princeps dicit, quòd minoratur eius iuuamentum. Conatur & Dinus, & Gentilis hanc exponere sententiam, & Principis verba saluare. Tres expositiones huius rei assignant Doctores, & dicunt. quòd per materiam esse inter duas cutes, paucam bilem cum sanguine multo admixtam intelligere debemus, qui sit aptus fluere, & pro parte est in fluxu: si autem profunda fuerit, idest si bilis multa fuerit, & quòd non profundatur per admixtionem sanguinis, sed propter eius quantitatem: tunc minoratur iuuamentum phlebotomiæ. Secunda expositio talis est. Quando materia est inter duas cutes, idest quando materia plus impellit, & apparenter tumet, signũ est, quòd sanguinis secum est plurima admixtio, cum natura sanguinis sit impellere, & tumorem causare, vt de phlegmone dictum est: si autem profunda fuerit, idest si minus impellit, vel nullo modo impellit apparenter, minoratur iuuamentum phlebotomię; nam bilem peccare declaratur, & fortasse attrahit, idest fortasse augmentatur tumor. Tertia exp. est. Quando materia est inter duas cutes, idest quando materia est benigna, & non adusta, sicut erysipelas ex bile benigna, vel ex sanguine subtili proportionato choleræ, conuenit phlebotomia: si verò profunda fuerit, idest si fuerit grossa, vel adusta, & calidissima, sicut erysipelas malum; quod vesicat. & vlcerat cutem (nam bilis propter eius adustionem profundatur, & etiam cutem exulcerat) tunc phlebotomiæ iuuamentum minoratur. Profectò istæ expositiones non sunt ad rem. Et ad primam dico, quòd Princeps ibi loquitur de materia cholerica sola, & non de admixta; cum inferius, vbi de pruna, igne persico, & formica agit, diffusè locutus sit de bile admixta, & adusta. Nec est vera hæc prima exp. quia si bilis fuerit pauca, & sanguis multus, non debet dici erysipelas, sed phlegmon; auctore Gal. Nam tunc fiet tumor eleuatus, & materia non stabit inter cutes. Nec valet dicere, quòd sanguis sit aptus fluere; quia tunc erit materia cholerica pura, & pauca; & ex methodo non competit phlebotomia. Ad alteram partem autem si profunda fuerit, idest si fuerit multa, & non admixta, sed multa in quantitate, tunc minoratur iuuamentum phlebotomiæ. Ad hanc dico, quòd si fuerit sola, etiam quòd multa, non per hoc stabit in profundo; quia (vt declaratũ est) eius natura est, expandi ad extra. Ad secundã expositionem dico, quòd aliud est esse inter duas cutes, & aliud est eleuare in tumorem, & impellere. Hæc accidentia differentiam ponunt inter erysipelas, & phlegmoo. Et verè quod inest vni, non accidit alteri. Non est igitur dicendum, quòd erysipelas eleuet; quia eleuare est de ratione grossarum materierum. Et ad alteram partem, quando dicunt; si verò profunda fuerit, idest si non impellit, quia materia est pura, & sola, iuuamentum minoratur: dico, quòd non est vera exp. quia de ratione choleræ non est neque profundare, neque eleuare: & eò magis, si sola fuerit, & pura, vt ipsi exponunt.

Ad tertiã expositionem, quæ satis apparens est, quando dicitur, quòd bilis alia est benigna, & naturalis; alia furiosa, & acuta. & ponendo differentiam inter ipsas scribitur, quòd cholera benigna non eleuatur, neque profundatur, sed stat inter duas cutes. Quæ autem est crassa, & adusta, ex qua fit malum erysipelas, profundatur; et in hac non competit phlebotomia, imò attrahit; sed peccante cholera benigna, potest competere phlebotomia. Hæc, vt dixi, verior est, non tamen vsquequaque consentit verbis Auicennæ, & omnino repugnat dictis antiquorum, qui vno ore negarunt, in erysipelate ex materia simpliciter cholerica, cuiusmodi est, quæ ad cutim diffunditur, conuenire venæ sectionem, vt iam demonstratum est. Quare reiiciatur.

Aliqui dicunt, quòd textus debet stare sic; & phlebotomia non multum confert, nisi quando materia est inter duas materias; Et quòd ly cutes, debet dicere materias: si autem profunda fuerit, idest superficialis, minoratur iuuamentum, vel profunda, idest pura bilis, sed adusta: nam minoratur iuuamentum phlebotomiæ in materia cholerica adusta, per comparationem ad materiam cholericam, sanguini admixtam, aut ad sanguinem cholericum.

Ego verò credo, quòd conditionalis illa [nisi] nullo modo possit stare, & textus debeat legi sic: Et phlebotomia quidem non multum confert, quando materia est inter duas cutes, idest pura, biliosa, quia tunc expanditur inter cutes; Ideò dicebant antiqui, quòd erysipelas est passio cutanea: si autem profunda fuerit, minoratur eius iuuamentum, idest si fuerit adusta, phlebotomia est minoris iuuamenti; cum verò cholera est adusta, est magis crassa, & magis profundatur; & dico, quòd est minoris iuuamenti per comparationem ad phlegmonem, cuius materia profundatur, cum sit pura sanguinea. Princeps verò non negat iuuamentum in materia cholerica profunda, sed dicit quòd minoratur. & ratio est; quia vera cura sanguineæ passionis est sanguinis emissio. Et fortè etiam tres innuit gradus erysipelatis inter se differentes, quorum prior est super cuticulam, tanquam flos apparens; secundus inter duas cutes; tertius verò etiam in carne. primo non conuenit venæ sectio, quia à simplici bile procedit. secundo autem conuenit principaliter, quia à bile cum sanguine mixta generatur. tertio autem minus competit phlebotomia, quoniam ab humore valde crasso fit talis morbus. Quòd autem adiit erysipelas super cutim incedens, in eodem loco declarauit Auicenna. Et hanc arbitror esse veram huius loci explicationem: quemadmodum vnicuique etiam patebit, qui sedulò, atque integrè caput illud perlegerit, atque totam sententiam auctoris collegerit, quæ profectò tantum abest, vt Galeni dictis repugnet, quòd potius illa exponit, atque diligentius, clariusque enucleat.

De pruna, & igne sacro. Cap. III.

SACER ignis, aut persicus ignis, more Arabum, vel herpes, vt placuit Hypp. Gal. Paulo, Aetio, Oribasio, ac omnibus Græcis, aut ignis sancti Antonij, vel morbus diuinus, vel etiam hercularius ab Hercule, qui eo laborabat, est pustula, aut pustulæ plurimæ commestiuæ, adurentes, vesicantes cum ambulatione, & emissione cholericæ humiditatis, paucæ nigredinis, sed plurimæ adustionis, ebullitionis, & eleuationis. & differt herpes hic à formica; nam quę corrodit formica, non continuatur in forma vlceris, sicut herpes, sed habet pluralitatem vlcerum: herpes verò, de quo nunc loquimur, ad phagedenæ naturam conuertitur: nam fit hic morbus, quando flaua bilis, non naturalis, sola, & secreta, nullo alio admixto humore, in particulam aliquam confluit, & talia producit simpthomata: nec multum differt à puro erysipelate. verum, vt Gal. docet secundo ad Gla. tenuior est bilis, quæ herpeta creat, quàm quæ exulceratum erysipela.

Pruna autem, seu carbunculus, est pustula, aut pustulæ adurentes, & locum ad modum carbonis denigrantes absque humiditate, submersæ nigredinis. Et fortasse non apparent pustulæ; imò statim tantùm eschara cum aliquali eleuata dimensione.

Solent nanque in humanis corporibus à bile flaua tumores parui generari, qui à medicis pustulę appellantur; & diuersificantur ab erysipelate, quia materia erysipelatis est sanguis cholericus, aut sanguis
mixtus cum cholera: sed ignis sacri succus, vt docet Gal. est sanguis seruefactus, & coactè deductus ad 2.ad Glau. 1.
naturam bilis. si enim ex sanguine, flaua bile commixto, & intemperato, & calidiori, quam par est, vel si ex sanguine tantùm feruenti, & tenui phlegmon fuerit exortum, erysipelas dicitur, idest ignis sacer. Magnam symboleitatem cum puro erysipelate tenet hic herpes, adeò quòd antiqui ferè nullam inter has passiones posuerint differentiam. Et cum istę humiditates per vlteriorem coctionem aduruntur, ad bilem atram conuertuntur, passioque illa fit, quæ pruna, & multotiens carbunculus nuncupatur.
Et quia istæ duæ passiones sunt quasi eiusdem formę, & eiusdem materiæ, etiam quòd vna sit adustior
altera, ideò de eis erit sermo sub vno capite. Dicebat Auic. Materia prunę, & ignis persici, est sanguis 3 f.4.tract.1.c.3
malus, cuius malitia est vehemens: vnde fit adustio, & prouenit crusta. Et quia sanguis cum aduritur, 2.de diff.feb.11
vt declarat Gal. vtque retulit etiam Auic. ex eius subtili parte fit cholera, & ex crassa melancholia; ideò 1.f.4. cap.45.
cum aduritur, permutatur, & non remanet amplius sub forma sanguinis, & expellitur à natura, vt di- 3.f.4.tract.1.c.1
cit Auic. & non retinetur in aliquo membro, nisi in cute, & quod approximat ei, idest in aliqua parte & 2.f. Doct. 1.
cap. 5.

carnoſa; & hoc quia iſte humor, etiam quòd ſit factus billioſus, ſapit tantùm craſsitudinem ſanguinis. Succus verò eryſipelatis, quia ab origine eſt cholericus, non continetur niſi in eo, quod apparet de cute. Si verò ſanguis, qui permutatur, aduritur, erit aptus, vt ex ſui natura bilis atra generetur: quæ ſi ad extra expellitur, ex tali pruna generabitur, non autem cancer; quia materia cancri, ſiue carcinomaris eſt melancholia, genita ex bile flaua, vt cap. de carcinomate dicemus. Si verò in permutatione ſanguinis ſubtilis, bilis multa generatur, quæ non tenet formam ſanguinis, ſed choleræ, generabitur [2. ad Glau.] Herpes; ideò Gal. dicebat; flaua verò bilis quando ſui ſeruans naturã, vnà cum ſanguine per totũ corpus defertur, morbum facit, qui regius appellatur. ſola verò, quando excernitur, & in aliquo membro conſiſtit, Herpes vocatur: cum verò humor deductus eſt ad melancholiam, fit carbunculus, aut pruna.

Nec mirandum eſt, ſi Gal. & Raſis, & Paulus, necnon Oribaſius, Antillus, Auenzoar, Haliabas, & [14. methodi. 23 continentis. lib. 4. cap. 25.] alij hanc paſsionem carbunculum appellarunt. nam (vt dicit Paulus) cum ſanguis in atram bilem conuerſus, inſeruescenſque aliqua ſe parte receperit, carbunculus fieri ſolet: quod vitium plerunque à puſtula ambuſtis conſimili, interim verò & ſine hac incipit.

[3. f. 4. cap. 9.] Dicamus modò cum Principe, quòd iſta duo nomina abſoluuntur ſuper omnem puſtulam corroſiuam, veſicantem, adurentem, facientem accidere eſcharam, qualem facit accidere combuſtio, & cauterium. Et verum eſt, quòd iſtud vltimum ſympthoma, inter ſacrum ignem, & prunam quandam differentiam ponere videtur. Differentiam etiam ponit inter herpetem, & formicam: nam formica ve[Lib. de tumor. præt. nat. & 14. metho. cap. 10.]ſicat, corrodit, & adurit, non tamen cruſtam cauſat. Dicit Gal. Tumores hoſce ſolitos eſſe aliquando ſecundùm ſucci malignitatem puſtulas, aut ampullas præmittere; aliquando verò eſcharam tantùm: Sed in hoc cognoſcitur ſacer ignis, quia in primis locum puſtulat, deinde vlcerat, & eſcharam ducit. Et ideò hæ paſsiones ab humore bulliente fiunt, & incipiunt aliquando ab ampulla, deinde fit vlcus [Lib 5. cap. prop.] eſcharotes. Et Celſus dicebat, quòd iſtæ puſtulæ ſunt exaſperatæ, continuæ, quarum nulla altera maior eſt, ſed plurimæ, & perexiguę. Et Raſis dicit; [7. ad Alm. 17.] Aliquibus membris pruritus, & feruor intolerabilis quandoque accidit, vbi ſuccedente tempore, ampullæ aqua ſubtili plenę generantur. Vnde Auic. dicebat; Et totum illud incipit cum pruritu, ſicut in ſcabie. Ratio eſt, quia materia talis non eſt totaliter apta tranſpirationi: Apparet interdum pruritus aliquo in membro, deinde veſicæ ſubtili quodam humore plenæ, quæ cum aperiuntur, ſtatim efficitur vlcus cum eſchara, & talis paſſio appellatur ignis ſacer. Et Cornelius dicebat, quòd ignis ſacer malis vlceribus adnumerari poteſt, nam ſerpit id non[4. f. 4. cap. 9.]nunquam ſaneſcentem, eo quòd primum vitiatum eſt. Dicit Auic. Abſoluitur iſtud nomen ſuper illud apoſtema paruum, quod eſt de genere formicæ comeſtiuæ cum talibus accidentibus, ſcilicet quòd materia propter ſui caliditatem adurit; & quia ſubtilis, veſicat omnes partes, niſi epidermidam, penetrando. Quæ dum rumpuntur, ab eis exit humiditas cholerica, vlcerans, & ambulans propter eius acuitatem, cum loci inflammatione propter ſucci caliditatem. Et in hac non apparet nigredo, neque putrefactio multa, ſed multæ apparent puſtulæ alteratę cum humore fætido, plurimum ebulliente, qui non eſt verè humor, ſed humiditas fœtida, ſicut apparet in omni re calida, & humida, dum putreſcit. Dicit Celſus, quòd poteſt videri id, quod exit; nam eſt medium inter ſaniem, & pus. Et quia non perfectè coquitur, in ea eſt fętor. Et quia in eius ebullitione flatus quidam reperitur, ideò ampullæ, & di[14. metho. c. 10.]uerſæ procreantur. Dicit Gal. In his paſſionibus vlcus cicatrizoſum fit, quandoque quidem in cinericea eſchara, quandoque verò nigra. Et caro, quę in circuitu eſt, valde inflammatur. Abſoluitur autem nomen prunæ, dicebat Auic. ſuper illud paruum apoſtema, quod denigrat locum, ideſt cuius acuties nigra eſt. Nec dicendum eſt, quòd illa nigredo aſsimiletur eſthyomeno: ſed quia materia facta eſt melancholica, ideò tumor eſt obſcurus, & talis nigredo eſt plurima, & ſubmerſa; & non multum eleuatur talis eminentia: non quòd de natura humoris melancholici non ſit eleuare, vt in carcinomate, & ſcirrho videri poteſt: ſed non multum eleuant; quia quantitas iſtorum tumorum eſt parua, vt dicit Celſus, & Princeps, ſcilicet ad lupini quantitatem. Talis etiam humor eſt ſiccus, & non fluxibilis, & per conſequens non penetrabilis ad extrinſeca. Et aliquando talis ſuccus nullo modo impellit, & nulla apparet puſtula, imò in primis apparet pruna, ideſt eſchara nigra ad modum carbonis, & ſupinalis, [Lib. de tum. c. 7.] vt dicit Auic. Gal. verò dicit; eorum color non eſt liuidus, ſed habet quid ſplendens, ſicut aſpalthus, aut pix. Et rurſus dicit; nigra autem vtplurimum, & cinericia apparet eſchara in vlcere carbunculorum. Vnde Auic. dicebat; & illud, quod appropriatur nomine prunæ, eſt nigræ radicis igneę, & eſt eis ſplendor prunæ. Dicit Auic. quòd eſt apoſtema abſque humiditate; & verum eſt, quia humor fri[Diuis. 133.]gidus eſt, & ſiccus. Et Raſis dicit; Pruna eſt vlcus, aut bothor cum cruſtis abſque humiditate: & verè [Lib. 4. cap. 24.] credo, quòd hæc paſsio ab Oribaſio, & Paulo therebinthus appelletur, quibus ſuffragatur Dioſcorides.

Sciendum eſt, quòd eſcharæ, quæ generantur in iſtis paſsionibus, ſunt partes ſubſtantiæ carnoſæ, aut cutaneæ, quæ relinquuntur à proprio humido, accedente calido aliquo violento. Vnde remanet pars ita ſicca, quæ poſtea alienatur à ſubſtantia membri, & ideò ſeparatur aut vi naturæ, aut virtute humidarum medicinarum.

Et quia non ſemper fit vltima aduſtio in huiuſcemodi ſanguine; ideò aliquando apparet color rubeus, qui à colore phlegmonis diuerſificatur, cum ad quandam nigredinem tendat. Et cum ſubtilior pars ſucci aduſti remanet ſub forma virulentiæ, à tumore reſudat: vt in membro cauterizato videri ſo-

let,

let, à quo emanat humiditas tenuis. Differunt istæ passiones in hoc, auctore Auic. quia apparitio, & resolutio fit velocior in igne sacro, quàm in pruna, cum pruna à magis adusta materia causari soleat, & ideò stat supinalis, & profunda; in sacro igne est magis acuta.

De facili resoluuntur hæ pustulæ (dicit Princeps) quando oriuntur in membro carnoso: cum difficultate verò, cum in neruosis, & frigidis infiguntur. Et 14. methodi dicitur, quòd febriunt de necessitate, quæ ita laborant, corpora. Et Princeps dicit, quòd sunt cum his ęgritudinibus species malæ febris, vehementis caliditatis, & perniciosæ. Nec mirandum est, vt docet ipse auctoritate Gal. si accidant hæ passiones quandoque causa pestilentiæ, & earum materia sapiat naturam veneni, aut humoris corrupti. Dicit Auic. quòd multotiens hę pustulę phlegmoni assimilantur, & ad nigredinem tendunt in sui principio: & propriè in ætate sua. Nec credo Auic. aliud per hæc verba voluisse, nisi quòd talis materia tempore pestis interdum generari solet ex humore corrupto, quòd in aliquibus accidentibus phlegmoni assimiletur, vt in colore, & accensione membri, cum inflammatione totius. Nam color est nigrior colore phlegmonis, & apparet in tumoris principio, cum talis humor malignus, adustus, corruptus, aut venenosus membrum sua mala intemperie malè affectum reddat, statim quòd ad ipsum opera naturæ expellitur; vnde ad quandam nigredinem tendit, & propriè in ætate sua, idest in sui consistentia; & est tempus, in quo materia est coniuncta, & apparet effectus. Correllariè in istis passionibus pruritus in primis apparet, deinde pustulæ cum ampullis, & alijs accidentibus, vt dictum est. Dicit Celsus, quòd talia vlcera sunt cachoetæ, & generantur in facie, pectore, & lateribus, aut eminentibus partibus, præcipuèque in plantis, & est cutis passio sine altitudine.

Lib. de tumor. præter nat.
14. methodi.

De cura prunæ, & sacri ignis. Cap. IIII.

VRA istarum pasſionum tres principales habet conceptus: quorum primus est, rerum non naturalium debita administratio, vt doctè docet Gal. secundus est antecedentem materiā adæquare: tertius ad localia extenditur, accidentia corrigēdo.

1. de comp. [illegible]

Regimen rerum non naturalium in aliquibus regimini erysipelatis asſimilatur, & magis, cum materia ad bilem declinat. Fugiendus est aer calidus, & siccus, nec propter hoc humidior eligendus est; cum in putredinem addat; sit igitur tēperatus. Cibi sint boni chimi, & boni nutrimenti. Dimittantur acuta, amara, & salsa, ac omnia calefacientia, & exsiccantia. Sed auctore Gal. humectantia frigida bona sunt. Hæc actu, & potentia sint talia, cum morbus ab adusta causa creetur. Non laudatur motus, nec vigiliæ, cum corpora siccent. Sic etiam nec ira, sollicitudo, tristitia, & animi pasſiones, vt supra diffusè diximus. Dicit Cornelius, vbi de sacro igne, & eius curatione: cum tamen febricula accesſit, abstinentia, lectulo, alui eductione opus est. In omni verò sacro igne neque lenibus, & glutinosis cibis, neque salsis, & acribus vtendum est, sed quæ inter vtunque sint, qualis panis est sine fermento, pisces, hædus, aues omnisque fere venatio, excepto apro. Et si non est febris, & gestatio vtilis est, & ambulatio, & vinum austerum, & balneum, atque in hoc quoque genere potio magis liberalis esse debet, quàm cibus.

Secundus conceptus, corpus euacuando, consequi solet, aut sanguinem emittendo, aut alui eductione. Quòd venę sectio conueniat, rationem reddit Auic. vbi dicit; Necessaria est phlebotomia, vt euacuetur sanguis cholericus; & quando ęgritudo est timorosa, tunc necessarium est ipsam approximari sinchopi. Rasis dicebat; Quando in corpore egrediuntur bothor, & incipiunt velociter peruenire ad hoc, vt fiant crustæ nigræ, aut virides, & quod est in circuitu eorum, rubeum, aut coloris violacei, tunc id nominatur ignis persicus: & tunc oportet, vt extrahatur sanguis cum phlebotomia ex loco opposito eductione plurima, donec accidat sinchopis. Hæc fuit Gal. opinio, cum dicit; Et quidem vtique, & quòd à phlebotomia incipienda sit sanatio, manifestum esse existimo. & si fuerit vsque ad lipothimiam, eū magis iuuabit, præterquam aliorum quid absit, quod prohibeat phlebotomare. Sit igitur sanguinis emisſio copiosa; quia in materia timorosa, & venenosa phlebot. est facienda vsque ad animi defectum, vt docet Princeps ex doctrina Gal. dicentis, quòd talis phlebot. est conueniens in acutis apostematibus, cum necessariò febriant, qui tales patiuntur morbos; quia ex tali euacuatione refrigerantur corpora, & extinguuntur febres, ac dolores sedantur. & Gal. phlebotomiam concedit vsque ad animi defectum, aut in magnis phlegmonibus, aut in ardentisſimis febribus, aut in doloribus vehementisſimis. Dicit Auic. quòd talis euacuatio est magis facienda in igne sacro, quàm in pruna, vt euacuetur sanguis cholericus; & non immeritò equidem; nam cholera talis, dum stat sub forma causę antecedentis, nō separatur à sanguine: ideo phlebotomia conuenit, vt vnà hi mali succi euacuentur. Addit Rasis, quòd oportet, cum in aliquo membro aliquid tale sentitur, vt velociter sanguis mittatur. Valet igitur in principio; & si materia fuerit venenosa, sit phlebot. copiosa, & à proprio latere, ne fiat deductio super principalia. Nec dubium est, quòd in extrinsecis tumoribus, quando materia est subtilis, vt cholera, aut crassa vt sanguis, posſibile sit tali mediante phlebot. eam materiam euacuare. Sed quando est dura, aut adusta, omnino imposſibile est. Et si contingit, cum difficultate tamen. Sed in hac pasſione principalis causa phlebotomiæ est accidentium sedatio, ac vt intraneæ materiæ

3. f. 4. tract. 1. cap. 10.
Diuis. cap. 133.
14. metho. 10.
1. aphor. 19.
7 ad. alm. 17.

extrinsecam paſsionem fouentes, propter earum ſimboleitatem purgentur. Non autem ſperandum eſt, quòd immediatè à tali operatione coniunctæ amoueantur.

Laudatur venæ ſectio in cura ignis ſacri, potius quàm in cura eryſipelatis, aut formicę; cum hæ paſsiones producantur à cholera naturali, etiam quòd facta ſit innaturalis, & mixta ſanguini. Sed materia ſacri ignis non eſt cholera naturalis, nec facta innaturalis, ſed eſt ſanguis cholericus, nulla remanente forma ſanguinis.

In pruna, dicebat Auic. fortaſſe neceſſarium eſt ſcalpellationem profundam facere, vt egrediatur ſanguis malus, conſtrictus in ea, qui eſt in naturam veneni; & non fiat illud, quando materia eſt decliuis ad choleram. Omnia hæc fuere dicta à Gal. vbi ſcribit, nimirum ſcarificare hos tales labores, cum demum pręphlebotomaueris, non incongruum erit, & profundis inciſionibus propter groſsitiem humoris contriſtantis vti. In pruna materia eſt aduſta, ad melácholiæ naturam redacta; igitur debet euacuari faciliori modo per loca habiliora, & propinquiora. Magno equidem labore hæ humiditates contentæ in circumferentia ad centrũ deducuntur, vt euacuationi aptę ſint, & magis cum veneni naturam ſapiunt; & valde magis ſcarificatio competere videtur, cum materia aliquo in ſinu conſiſtens, tranſpirationi rebellis redditur, ſicuti in loco profundo; & ideò, vt habilis reſolutioni reddatur, locus ſcarificandus eſt. Et quantò magis fuerit materia craſſa, & profunda, ſcarificationes profundiores eſſe debent: vt ſi non tota, attamen maior pars euacuetur. Quod autem reſidet, præparatur. Non eſt autem ſic dicendum de ſacro igne, cum eius materia ſit ſubtilis, & reſolubilis, & non venenoſa, ac in ſuperficie poſita.

(1. de cõp. per genera 14. metho. cap. 10.)

Et quia interdum ſanguinem emittere tantùm non ſufficit, ſed opus eſt pharmaco vti, aut choleram, aut atram bilem educente, idque magis in plethorico, aut cachochimo corpore: igitur cogente tempore, & neceſsitate, patienti pharmacum exhibeatur, compoſitum ex elect. de ſucco roſ. aut diaprunis ſol. rhaubarbaro, caſsia, manna, & ſimilibus. In aduſta verò materia ex confectione hamech, de dact. diaſenna, &c.

Et ſic facta materierum minoratione, reliquum digeratur cum ſyr. de fumaria, biſantino, de epithimo, de lupulis, de endiuia, acetoſo ſimpl. &c. Et irrorentur cum aqua endiuiæ, fumariæ, lupulorum, boraginis, cichoreę &c. Et ſi opus fuerit alia euacuatione, euacuetur, ſicut diuerſitas materierum requirit, vt clarè docet Raſis, ſcilicet ſubtiliando, & humectando ſanguinem abſque acuitate; nam ſanguis iſte in ſe eſt groſſus, & ſiccus.

(Diuiſ. cap. 133.)

Iſtis vniuerſalibus celebratis intentionibus, ad localem curam deueniendum eſt, ad quam intentionem multa dixerunt Plinius, & Paulus. ſed notandum eſt, quòd hæc paſsio interdum ſtat ſub forma acceſsionis plurimum alteratæ: aliquando parui tumoris, nonnunquam vlceris; vnde ſub vno tantũ methodo ſtandum minimè eſt. Cum igitur ad membrum aliqua bilis fluit, & locus inflammatur, & adhuc nec vlcus, nec eſchara apparet, dicit Auic. quòd talis debet eſſe cura, qualis eryſipelatis non vlcerati, quæ frigida, repercutiens eſt, & potens. Verum eſt, dicit Auic. quòd in igne ſacro non oportet, vt ſit linimentum vehementis infrigidationis, ſicut in eryſipelate, quoniam materia ad groſsitiem eſt decliuis: aut quando eſt talis, quòd non toleret, vt parum ex ea redeat ad interiora, ſcilicet quando eſt venenoſa. Nec licet, dicit Auic. vt adminiſtrentur ea, quæ ſunt vehementis ſtipticitatis; quia materia eſt tardæ reſolutionis, & ſtipticitas opilat poros, & materiam ingroſſat. Nec licet, ait ipſe, reſolutiua adminiſtrare, neque in principio rei, cum apparet, neque apud quietem inflammationis, & eſt tempus ſtatus; quoniam additur in qualitate materiei, & augetur; cum & materia peccans, & applicata medicina ſit eiuſdem qualitatis, & potentiæ. Sed oportet, dicit Auic. vt adminiſtres medicinas exſiccatiuas, in quibus eſt infrigidatio, & reſolutio quædam, cum expulſione: ſicut eſt emplaſtrum, quod ſit ex arnagloſſa, ideſt lingua bouis, & gallis, & lentibus, & pane plurimi furfuris. Nam huiuſmodi panis ſubtilior eſt in ſua ſubſtantia. Hæc ſententia reperitur formaliter in verbis Gal. cum dicit; In parte verò patiente, quantum quidem ex inflammatione humoris, frigidis eſt opus; ſed propter eius groſsitiem, & malam morigerationem, opus eſt inuenire pharmacum moderatè expellens, & euaporans. Et ibi Gal. deſcribit ſupraſcriptũ emplaſtrum. Aut vtere, dicit Auic. gallis, aut alumine cum aceto vini in forma linimenti; aut granata acetoſa ſciſſa, decocta in aceto, & trita ad formam linimenti; quia valet in omni hora, & ægritudinem eradicat in principio, & ſtatu. Ego verò addo huic emplaſtro furfures, & chamæmeli flores, & parum lixiuij. Valet emplaſtrum ex lentibus, roſis, farina hordei, & oleo roſato. Nec laudantur in hoc tempore emplaſtra pinguia, & glutinantia propter opilationem pororum. Supra membrum verò patienes ponatur defenſiuum ex bolo, aceto, & oleo roſ. Dicit Raſis; cum apparent ampullæ, non ſunt dimittendæ, donec aqua aliquo modo in eis adunetur, ſed in circuitu ipſarum ex bolo arm. & aqua, & aceto epithema eſt faciendum. Vnde Auic. dicebat; Et oportet, vt ſubuenias ei, quod continet locum, & loca aduſtionis cum bolo arm. & aceto, & aqua, & reliquis, quæ infrigidant, & repercutiunt; & id, quod eſt propinquius in illo, eſt lana æſypi, infuſa in vino; ſit autem talis non lota. Si verò in augmento, atque ſtatu apparuerit vehemens inflammatio. R. ſumach, plantaginis, gallarum an. ℥. i. s. panis furfuracei ℥. j. pulu. roſarum, violarum an. ℨ. ij. vini nigri q. s. pro emplaſtro; Aut R. hordei mundi, lentium, fabarum an. m. j. arnagloſſæ m. ij. balauſtiorum, roſarum,

(Lib. 30. cap. 13. Lib. 4. cap. 21. — 14. metho. 10. — 9. ad Alm. 17.)

an. m. j. granorum mirthi, ſumach an. m. s. terantur omnia groſſo modo, prçter hordeum, & bulliant in ſufficienti q. aquæ vſque ad hordei crepaturam; dein cum ſapa, & vino nigro fiat emplaſtrum. Aut R. (& eſt medicina conueniens in pluribus horis, dicit Auic. & hoc quia aliquando dolores adeò ſunt intenſi, quòd ad narcotica, vel ſtupefacientia deuenire opus eſt; & ideò valet in aliquibus horis, ideſt in tempore vehementiſſimi doloris) opij, acatię, draganthi, corticum granatorum, floris aeris, ſeminum hioſciami an. ʒ. j. fiat emplaſtrum. Et ibi notat Auic. quòd huiuſcemodi medicinæ non ponuntur, niſi ſuper locum, quod non eſt vlceratum, ſed vbi apparet inflammatio. Cum autem apparent ampullę, dicit Celſus, tales acu aperiendæ ſunt. Lib. 5. Vnde Raſis dicebat; Puſtulæ aperiendę ſunt, & totum virus, quod in eis continetur, eſt expellendum, deinde ſuperponatur emplaſtrum de ceruſſa, & fit iſto modo. 7. ad Alm. 17. R. ceræ albę ℥. j. olei roſati ℥. iiij. omnia ad ignem ponantur vſque ad liquefactionem cerę; deinde adde ceruſſę quantum capere poteſt, & continuè agitetur, ſicque dimittatur infrigidari aliqualiter, & adde albumina duorum ouorum, camphuræ parum, & continuè agitetur vſque ad ſpiſsitudinem. Laudatur vnguentum de lythargirio crudo, aut de calce, & fit iſto modo. R. calcis albæ, & mundæ Gal. 1. de med. per genera. ℥. iiij. aquæ claræ, donec calx cooperiatur, & ſic dimittatur per duas horas, deinde proijciatur aqua, & noua reiteretur; ſicque ſeptem vicibus reiteretur, vſque quò fuerit bene lota: & adde olei roſati ℥. vj. foliorum ficlæ. ℥. ij. cerę albæ ℥. iij. omnia in mortario plumbeo ponantur, & cũ ſyr. acet. fiat vnguẽtum.

Et cauendum eſt à nimia exſiccatione, & infrigidatione, cum expurgatur materia talis, aliqualiter venenoſa, ne conculcetur, & redeat ad principalia membra; ſed exſiccatio valet, cum iam expurgata fuerit materia, & locus ad cicatricem peruenit. Et ideò Auic. dicebat; In illo verò, quod de eo eſt vlceratum, eſt neceſſarium illud, quod exſiccat, non tamen in vltimo, quoniam addit in malitia ægritudinis: ſed quando talia vlcera fiunt maligna, fortiter exſiccantia conueniunt, ſicut medicamen Andaron, & ſimilia, quæ deſcribuntur à Raſi in diuiſionibus, & à Petro de Arg. cap. de cura formicę corroſiuę, auctoritate Cornelij, & Gal. vt dicam, vbi de cura gangrenæ. 5. de cõp. med. Aut R. lythargirij, ceruſſę, an. ℥. iiij. mirrhæ ʒ. ij. thuris ʒ. i. s. floris aeris ʒ. ij. olei mirthini, cerę albæ an. q. s. pro vnguento. aut adde aliquam partem ziniar vnguento de lythargirio, aut apoſtolorum, & vtere. Et ſi perambulat corruptio, & fit vlcus phagedenicum, R. Gallas, & tere cum aceto, & adde decimam partem aluminis, & duas ziniar, & vtere. Dicit Raſis; Et cum adhuc perambulat vlcus, oportet, vt proijciatur ſuper ipſum medicamen acutum, aut cautherizetur. Vnde Auic. dicebat; Curentur talia vlcera cura vlcerum corrodentium. Dicebat Celſus; Sępe, quod iam ſanum videbitur, iterum exulceratur, & circa proxima cutis, quæ vitium receptura eſt, tumidior, & durior eſt, coloremque habet ex rubro ſubnigrum. Cap. 244. Scribonius in hoc morbo maximè commendat hoc medicamentum. R. ruthæ viridis ℥. iiij. ſpumæ argenti ℥. viij. Aceti, olei an. ℥. xxiiij. Cum aceti parte rutha, & ſpuma teruntur, donec leuia fiant; poſtea quod ſupereſt aceti, vicibus cum oleo adijcitur. Et hæc ſufficiant de localibus ad ignem ſacrum. Sequitur pruna, de cuius remedijs abundè ſuperius tractatum fuit, cum de carbunculo ageremus; eadem enim vtrobique remedia conueniunt, quare huiuſmodi morbis iam finem imponamus, ad alterum tumoris genus accedentes, quod formica ſolet communiter appellari.

De formica. Cap. V.

MIRO quodam, & breui ordine Auic. huius paſsionis eſſentiam declarauit, dicens; 3. f. 4. tract. 1. c. 6 Formica eſt puſtula, aut puſtulę, quæ egrediuntur, & faciunt accidere apoſtema purum, & paruum, quæ interdum ambulant, & aliquando vlcerant, & fortaſſe reſoluuntur. & Raſis dicit; In aliquibus corporis locis cum paruo apoſtemare paruæ puſtulæ cum pruritu, & ardore, ac vehementi calore in tactu quandoque fieri 7. ad Alm. cap. 16. conſueuere; quæ etiam citò vlcerantur, & interdum vicina loca perambulare incipiunt, ac dilatari. Et rurſus ait; Exeunt in corpore bothor paruæ, vna, aut plurçs numero, & apoſtematur locus apoſtemate paruo, & quandoque ſcinditur, & incipit vlcerari, & vadit de loco ad locum: Diuis. cap. 133 Hæc paſſio nomen formicę accepit à punctione, quę in ipſa ſentitur, auctore Auic. & ſentitur in omni formica; ſicut punctura formicæ. Et Haliabas dicit; ideò dicitur formica, quia 8. Theor. cap. 10 huc, & illuc diſcurrit, ſicut animal illud paruum, quod formica appellatur.

De natura humoris cholerici non eſt multum eleuare: hinc eſt, quòd cholericæ paſsiones aliquando ad extra expelluntur ſub forma puſtulæ; aut bothor, quod idem eſt, ac ſi diceres, paruum apoſtema. Ratio autem, quòd non expanditur iſte ſuccus, ſicut in eryſipelate, eſt, quia aduſtus, & per conſequens non ita fluxibilis. Et ſi non eſt aduſtus, ſed valde tenuis, pertranſit omnes partes vſque ad extremam cutim, & ampullas producit; deinde ſua caliditate, ſubtilitate, & acuitate vlcerat regionem, in qua conſederit, vt docet Gal. Suntque hi tumores parui, & diuerſi. Eſtque calidior, & ſubtilior materia 14 metho. 17. formicæ, quàm eryſipelatis; ideo cutem exulcerat, & comburit. Vnde dicebat Auic. cap. de eryſipelate; Et quandoque conſequitur ex caliditate eryſipelatis, vt comburatur cutis, quare alteratur illud, quod nominatur eryſipela: valde enim eſt ſubtilis humor, faciens formicam: & ideò exulcerat. Et quia non aduſtus, ſicut in pruna, nullam creat eſcharam. Ideò etiam declarando cauſam materialem

[3.f.4.tract.2.c.1] istorum tumorum Auic.dicit; cholericum aũt apostema aut est à cholera subtili valde, quæ non continetur in eo, quod sit magis intus, quàm illud, quod apparet de cute, & est acuta, & fit ex ea formica [4.coll.cap. 35.] aut ambulatiua sola, & est subtilior, aut ambulatiua corrosiua,& est mala. Et Auer. inter tumores chollericos formicam ambulatiuam enumerat. sententia est Gal. quæ dicit; Valde enim est subtilis humor, [14.metho.17.] qui herpetem, idest formicam, facit, vt non solum omnes pertranseat, quę interius particulas, quæcunque carnosę substantiæ sunt, sed & per cutem vsque ad partem extrinsecam, quam solam corrodit, [2.ad glau.& 14. methodi. Lib.4.cap.21.] & comedit, eo quòd detinetur quid ab ipso: quòd si demum hanc quoque pertransiret, perinde atque sudor, nequaquam vtique vlcus operaretur. Hæc passio ab Hypp. & Gal. & à Paulo herpes exædens appellatur. Irritata natura, dicit Auic. propter aliquam causam, bilem peccantem aut in quali, aut quanto ad extra expellit, quæ non continetur intus de cute, & facit accidere nonnullos paruos, & puros tumores coloris citrini, q acuitate humoris, corrodunt, & vlcerant, cum pluralitate paruorũ vlcerum, paucæ profunditatis, quæ hincinde serpendo discurrunt, & talis passio dicitur herpes exædens, aut formica ambulatiua. Et Celsus dicebat, quòd in hac passione sæpe id, quod sanum videbitur, iterum exulceratur, & cutis proxima, quæ vitium receptura est, tumidior, & nigrior fit.

Et si talis cholera valde crassa fuerit, & adusta, solum corrodet, & corrosionem perambulare non [3.f.4.tract.1.c.1] faciet. Et talis dicitur formica corrosiua. Ait princeps; Et si fuerit materia crassior, & deterior, fiet formica corrosiua, & hoc, imprimendo suam malam qualitatem in membro. Hæ duæ passiones diuersificantur secundùm humoris peccantis diuersitatem.

Additur & tertia species formicæ, quę & ipsa à cholerica causa generatur, non tamen sub tali forma, [14.methodi. Lib.de tumor. cap. 10. Lib. 4. cap. 20.] sed à cholera cum phlegmate mixta, vt declarant Gal. Paulus, & Auic. dicentes, aut generatur à cholera grossiore illa, & est minoris caliditatis, & continetur magis intus, quàm prima, in cute, & est quasi, sit in ea phlegma, & fit ex ea formica miliaris.

[3.f.4.cap.1.] Aliquando igitur fit bilis, & pituitæ admixtio, & causantur aliqui parui tumores; nam Gal. dicebat; Paruus verò est hic tumor ad quantitatem milij stans intus de cute non corrodens, coloris cinericij. [Lib.de tumor. cap. 16.] Clarè etiam hoc declarat Gal. cũ dicit; Est quandoque mixta cholera simul, & phlegma, quemadmo[14.metho. cap. 17.]dum in alterutra formica, quæ ad milij similitudinem producitur: ista enim non mox vlcus operatur, [2.ad Glau. 1.] quemadmodum alia, sed tumores ad similitudinem milij. Et rursus dicebat Gal. quòd hæc passio fit ex bile minus acri, & calida, quàm sit formica exędens, & hæc appellatur herpes miliaris, & maximè quãdo in effectu pustulæ paruæ, ac multæ per summam cutem similes milio excitantur. Paulus autẽ dice[Lib.4.cap.20.]bat; Cum bilis flaua nullo infecta humore, excreta in particulam quampiam decumbit, malum herpes nuncupatur: si verò substantia crassior sit, acriorque, totam cutem adusque carnem subiectam exulcerans, vocaturque herpes exędens: si verò tenuior, & minus acris, calidaque, pustulas exiguas, per summam cutem milio similes excitat, ob quam similitudinem herpes miliaris dicitur. At Oribasio auctore, pituita cum flaua bile mixta miliarem herpetem creat. Vnum dicit Auic. sub corellario, quòd ad summum omne apostema in cute, quod latitudinem, & profunditatem non habet, est formica: Verùm diuiditur, quia alia ambulatiua, alia corrosiua, & alia miliaris. Et Auicenna dicit; Quando fit vlcus, & putrefit, idest putredinem generat, sub titulo de apostemate amplius non stat, sed de vlcere putrido. Et nota, quòd antequam hæ pustulæ vlcerent, color pustulatum, & regionis, ad citrinitatem cum inflammatione apparet declinans.

De cura formicæ. Cap. VI.

[13.methodi.] DICIT Gal. dum de tumorum cura in vniuersali loqueretur; Vniuersalem doctrinam non obliuiscaris, vt per eam possis particularia operari. Hoc dixi, quia, vt [14. metho. 17.] ipse asserit, vanum est circa aliquem tumorem operari, & maximè ab aliqua vna istarum materierum, aut materiam repercutiendo, aut digerendo, siue exsiccando, vel resoluendo, si corpus fuerit plenum. Nam continuè materiæ ad læsum locum, aut ratione doloris, aut loci debilitatis pręcipitantur. Plenariam doctri[3.art med. 55. 2. aphor. 22.]nam de hac operatione docuit Gal. de asperitate, & lenitate loquens. Hæ passiones sunt materiales, & à repletione, ideò auctore Hypp. inanitione, & euacuatione curantur.

[14.metho. 17.] Est igitur prima intentio, corpus euacuare. Ait Gal. Si quis anticipauerit, purgans vniuersum corpus, post hęc repercutientibus, & repellentibus superinfluentes humores, vtatur pharmacis, sanabit formicam. Neutrum autem horum operans, sed solis contentus consolidantibus vlceratam epidermidam, hãc quidem sanabit, continuam verò ei pati non prohibuit. Et rursus; Illa consolidata, ea quæ continua est, excoriatur, & hoc amplius fit, velut serpente passione, donec vtique operans humor euacuetur. Et ibi Gal. recitat casum cuiusdam mulieris nobilis Romanæ, quę ante euacuationem, nunquam [3.f.4.cap.7.] sanitati præstita est. Vnde Auic. dicit; Cum non incipis in ea cum euacuatione humoris, secundũ quòd [Lib. 4. cap. 20. Diuis.cap.133. In Regali dispositione.] oportet, imò medicaris vlcus cum eo, quod sanat, redit ex alio loco cum nocumento, & non cessat humor facere corrosionem post corrosionem. Idem voluerunt Paulus, Rasis, & Hali. Perficitur hęc operatio cum his, quę purgant materiam, secundùm quod oportet, sicut dicit Auic. nam in formica

amb-

ambulatiua materia est cholerica, subtilis, sicut in Romana illa muliere, cuius passio successiuè pertingebat à pedis clauicula vsque ad inguinem. & cum accepisset aquam lactis iussu Galeni cum paucissimo scamonio, liberata est. Hinc Auic. dicebat cap. de cura formicæ. & aqua quidem casei cum scamonio iuuatiua est in euacuatione materiei formicæ, & ei similium. Et Auer. dicebat; Formica ambulatiua, quæ fit ex humore cholerico subtili, debet curari cum medicinis, illum humorem euacuantibus, sicut est scamonium cum sero caprino. Rasis verò exhibet scamonium cum aqua fructuum; vt puta, R. aquæ casei, aut seri caprini, aut decocti fructuum, aut decocti thamarindorum ℥.iij. vel ℥. iiij. scamonij præparati gr.iiij. fiat potio. & exhibeatur patienti per quatuor horas ante cibi assumptionem. Aut R. (& est de bonis euacuantibus in hac passione) syr. de fumaria, acetosi sim. de endiuia an. ℥.s. aquarum fumariæ, cichoreæ, lupulorum an. ℥. j. diaprunis sol. ʒ. iiij. misce, & vtere, vt supra; & patiens stet sine somno. Valet elect. de succo rosarum, rosarum Mes. de psilio, rheubarbarum, Diacat. & similia. Pro digestione reliquarum materierum, si quæ erunt, valent syr. suprascripti & violatus, de succo endiuiæ, acetosus, nenufarinus &c.

7 coll. 31.
7. ad Alm.

Et si formica fuerit corrosiua, & bilis fuerit adusta, & acuta, purgetur patiens cum diacat. diapheniconе, diapruni, & similibus elect. Aut R. pul. cassię no. ex. Diacat. an. ℥. s. confect. hamech. ʒ. ij. aquæ fumariæ, aut decocti thamarindorum q.s. syr. violati ℥.j. misce, & fiat p. 6. Aut R. rheubarbari elect. ʒ. j. s. teratur, & infundatur in tribus vncijs decocti fumariæ per septem horas, deinde exprimatur, & adde elect. rosati Mesue ʒ. j. syr. rosati sol. ℥.iij. aquæ acetosæ q. s. fiat potio breuis.

Si verò fuerit miliaris herpes, in quo materia est pituitosa, pro solutiuo, dicit Auic. quòd turbith valent summopere, & melius epithimum est; agaricus verò mirabilis est, similiter elect. lenit. Diasenna, confectio hamech. &c. Aut R. elect. lenit. diapheniconis an. ℥. s. turbith præparati. ʒ. j. aquarum fumariæ q.s. Aut R. Diapheniconis ʒ. vij. confectionis hamech, diaprunis sol. an. ʒ. ij. decocti epithimi Mesue q.s. misce, & fiat p. 6. & adde syr. violati ℥. j. Dicit Auic. Miliaris formica est tardioris resolutionis, & ideò non ab re est materiam digerere, cum syr. de fumaria, de epithimo, de lupulis, bisantino &c. Aut cum decocto epithimi Mes. aut R. scolopendriæ, capil. Veneris, polipodij, foliculorum sennæ epithimi, florum, & fructuum cordialium, an. p. eq. & fiat decoctum in sufficienti aquę quantitate, & patienti in mane exhibeantur ℥.iij. vel iiij. istius decocti cum sacharo. Et si indiget alia euacuatione, fiat cum pillulis de fumaria, & aggregatiuis. Aut R. pillularũ de fumaria, aggregatiuarum an. ʒ.j. agarici tro. ℈. ij. turbith præparati ℈.j. & cum syr. de fumaria fiant pillulæ. viiij. & tribus vicibus accipiantur. & sic secundùm indigentiam celebretur euacuatio. De phlebot. nulla fit mentio, nisi quòd Rasis dicit; Si autem cum hoc apostemate calor superfluus, & rubor affuerit, eius curam à phlebotomia incipe.

3. f. 4. cap. 7 & cap. de formica.
7. ad Alm. 16.

Patiens hoc interim stet in competenti diæta, quę est valde similis diætæ erysipelatis; frigida enim & humida dięta est valde conueniens in hoc casu, vt docet Rasis. Stet igitur cum panatella, & lacte seminum communium, aut chondro, aut iusculis hordeaceis, vel cum spinachijs, bletis, lactucis, boraginibus, endiuia, decoctis in aqua, aut brodio paruæ pullæ. Aut cum carne hædina, aut vitulina, aut paruæ pullæ, vel venatilium &c. Dimittat vinum præcepto Celsi, nisi granatorum, cum aqua ex coriandris, & iuleb violato: aut saltem vinum sit pauciferum, & limphatum. Istis vniuersalibus intentionibus præmissis, ad localia deueniendum est: & dicamus cum Gal. Principe, & alijs, quòd hic morbus stat sub duplici consideratione; nam si tantum apparent pustulæ, intentio est materiam cum apocrusticis retropellere, in quibus sit virtus frigida, & humida, ambabus suis qualitatibus contrariando complexioni materiæ peccantis, calidæ, & siccę complexionis. Sed cum formica stat sub titulo vlceris, indiget alio ingenio, scilicet, medicina sicca; ideò dicebat Auic. cap. de cura formicæ; Via autem, secundùm quam curatur formica, est, vt quę est corrodens, & vlcerata, alienetur ab humectatione, quam iam administrasti in erysipelate. Humectatio autem non est conueniés vlceribus, vt patet auctoritate Hypp. & vt declarat Gal. Exsiccatio est cura vlcerum, & maximè eorũ, quæ nitida sunt. Et ideò laudat Auic. in principio, idest antequam appareat vlcus, lactucam, nimpheam, semperuiuam, volubilem, portulacam. Et si opus fuerit medicinis non ita humidis, sed his, in quibus est maior vis exsiccandi, laudatur solatrum, & propriè siccum, & tritum, arnaglossum, rubus, lens, farina hordei, cortices granatorum, rami vitis &c. Ex his enim & emplastra, & vnguenta perficere possumus, vt sic: R. lactucam, semperuiuam, solatrum, nimpheam, marinam lenticulam an. q.u. Aut R. lactucę, semperuiuę, solatri an. m.j. pistentur, & exprimantur, & adde pulueris rosarũ, balaustiorum an ℥.ij. olei rosati, mirtini, an. q. s. pro emplastro. Aut R. maluarum m. j. farinæ hordei, foliorum lactucæ an. m.s. decoquantur in sufficienti q. aquæ, pistentur, & facta expressione, adde vitellum oui numero j. olei rosati parum pro emplastro. Dicit Rasis, quòd in tali tempore cura est linire formicam cum luto armeno dissoluto in aceto, & si locus fuerit vlceratus, aut timetur vlceratio, dicit Rasis, bonum est in circuitu loci acensi linire tali linimento; R. boli armeni; terræ sigillatæ an. q. s. misce, & cum ol. ros. & cera fiat vnguentum molle.

7. ad Alm.
4. f. 1. cap. 18.
Lib de cura vlcerum.
5. metho cap. 1. & 3. eiusdẽ c. 1.
14. metho. & 2. ad Glau.
in Diuisionibus
7. ad Alm. 16.

Dicit Auic. Et cum timetur super eam corrosio, & vlcera, administra cum medicinis frigidis, & siccis aliquid mellis, & maximè cum farina thuris, & aceto, aut cum aqua, quæ currit ex ligno vitis, cum aduritur. Idem facit stercus caprinum cum coriandris, & aceto: acetum enim prohibet omnem corruptionem.

ptionem. Aut R. pulueris roſarum ʒ.ij. malicorij,balauſtiorum an. ʒ.j.ſanthalorum citrinorum ʒ. iij. cupularum glandium, ſumach an.℥.s.ceræ, olei mirthini an. q.s. Aut R. lythargirij puluerizati, corticum granatorũ, roſarum an. ℥.j. ceræ parum,olei roſ. q.s. Aut R. farinæ thuris, lentium, pulueris roſarum. cort. granatorum an. ℥.s. mellis ℥.j. ceræ parum,miſce. Aut R. Paulo auctore, corij mali punici dulcis ʒ.vj. argenti ſpumę ætidem ʒ.vj.lanæ illotæ, tedæ combuſtæ adhærentis ʒ.iij. ceræ ʒ.xij. ceruſſæ ʒ.viij. thuris, aluminis ſciſsi ſingulorum ʒ.j. vino, aut oleo mirtheo excipiuntur.

Lib. 4. f. 4. tract. 3 cap. 2. & 3.

Sed cum apparet, dicit Princeps, corroſio, & ambulatio, adminiſtra fortes medicinas in exſiccando, & prohibendo corroſionem, ſicut ſunt trociſci andaracaron,ideſt de alumine, aut alumen zucharinum arte factum. Valent certè, ſi apponuntur cum vino ſtiptico, aut aceto, aut ſucco ſilueſtris cucumeris. Idem facit ſal cum fele hirci, aut rutha cum nitro, & vrina pueri. & Paulus dicebat; In hoc paſtillus Muſæ, & Andronius efficax eſt. Aut vtere his trociſcis: R. cort. granatorum ʒ.ij. ariſtolochiæ, gallarum non perforatarum an.ʒ.iiij. ſalis ammoniaci, thuris, aluminis iameni, an. ʒ.s. calcanthi, mirrhæ an. ℈.ij.terantur omnia,& cum aceto fiat paſtillus. Aut R.arſenici,auri pigmenti an.ʒ.ij. ſucci plantaginis, ſolatri an. ℥.iij. ſucci chelidoniæ ℥. j. bulliant omnia in catiola vſque ad ſucci conſumptionem, deinde educantur in mortariolo vltima eductione. Verum eſt, quòd interdum ſufficit vnguentum ecraſeos, aut apoſtolorum, aut ægyptiacum. Dicit Raſis ad Almanſorem, quòd ſępe opus eſt ad actualem ignem deuenire, vlcera talia phegedenica comburendo, quod præſtantiſſimum remedium eſt, & laudatur etiam à Gal. & alijs auctoribus.

2. ad Glaucon.

In miliari verò formica, cum apparet, pręmiſſa euacuatione, R. gallarum, nucum cipreſsi, fructus thamariſci, cort. gran. boli armeni an. p. ęquales, coquantur in aqua roſata, & aceto pro linimento. Aliud in ſtatu. R. ozimi, rutæ,roſarum, vitreoli Romani, recrementi plumbi, lanę non lotę vſtæ an. p. æqual. olei mirthei, aquę fluentis ex vite an. q. s. pro emplaſtro. Modum faciendi aquam ex vite docet Leonardus de Predapalea, vbi de cura formicæ. Laudat Auic. capita piſcium ſalitorum aduſta cum vino pontico. Aut fortius, R. ſulphuris citrini, floris aeris, mellis an. ℥. j. aquæ plantaginis, ſucci chelidoniæ an. ℥.ij. bulliant ad ignem, & ſecundùm artem fiat vnguentum. Sed ad quid in his laborare, ſi nunc nouum ingenium has curandi paſsiones deſcribere intendo colendiſsimi genitoris mei inuentione, qui in hac medicinę parte maximus fuit experimentator? R. mirrhæ electę, aloes hepatici, ſpicæ nardi, ſanguinis draconis, thuris, mumiæ, opopanacis, bdelij, carpoballſami, croci, gumi arabici, maſticis, ſtoracil liquidę, ſtoracis calamitę, laudani an.℥.ij. therebentinæ claræ, olei antiqui an. lib. j. omnia in botia vitrea bene obturata ponantur: & per tres dies in fimo caballino ponatur; deinde in elambico ad ignem; & extrahatur oleum; & ſeruetur in vaſe bene obturato. Et R. galbani, viridis aeris, thuris, ariſtolochiæ longę, maſtiches, mirrhę, lapidis hematitis, opopanacis, an ℥.j. lythargirij lib .j. ammoniaci ℥. ij. ceræ nouæ ℥. viij. therebentinæ ℥.vj. olei communis ℥. x. omnia ponantur in catia aenea nitida ad ignem, & ſecundum artem fiat vnguentum in bona forma. In primis igitur facta vniuerſali euacuatione, vlcera curentur ſic, abſtergantur cum lana, aut bombace. & pręparatis lichinijs latis, ſuper ea extendatur vnguentum, & infuſis in dicto oleo, ſuperponantur vlceribus, deſuper verò petia valde lata cum dicto vnguento applicetur. Et verè hęc eſt vera cura harũ paſsionum, ſi experientię credendum eſt. Si verò cum hac paſsione dolores appareant, circa locum vlceratum applicetur vnguentum roſatum Meſ. in ipſo autem vlcere vnguentum de lythargirio: et deſuper emplaſtrum ex mica panis, & lacte dulci vaccino.

1. de cõp. med. per genera.

Gal. auctoritas, quomodo intelligenda in cura formicæ cuſpide pennæ.

Citat Princeps auctoritatem Gal. in cap. de cura formicæ in fine, dicens; Et Gal. quidem dixit eſſe conueniens, vt ſumatur aliquid, ſicut embuba pennæ, ex extremitate pennę, aut alterius rei, cuius extremitas ſit acuta, quam poſſibile ſit deglutire formicam; deinde penetret in circuitu eius vſque ad profundum cum acuitate ſua; deinde eradicentur formicæ cum radice ſua. Ego verò neſcio, quantum valeat iſtud ingenium in cura formicæ; cum formica ſit vtplurimum vlcus, ideſt ſolutio continui; nec credo, quòd mirmix, de qua loquebantur Gal. & Paulus, ſit ea formica, de qua nunc eſt ſermo; ſed potius credendum eſt, quòd ſit excreſcentia illa, quam nos porum vocamus. Nam verba Gal. in bona tranſlatione hæc ſunt; Plurima inueniuntur, hodieque ſunt, quæ apud maiores noſtros non fuere inuenta, veluti nunc Romæ quidam excogitauit, quemadmodum acrochordonas, & myrmecias ore ſanet: verum de prioribus, vt pote a cute extantibus, minus eſt mirum: de myrmecijs verò, potiſſimum quæ cum ſumma cute prorſus ſunt æquales, mirum videbitur; veruntamen has quoque certa primum labiorum applicatione, ceu ſuctu, ad ſe traxit, atque à radice euulſit, deinde primoribus apprehenſas dentibus totas ſimul exemit; ſed & ſcalpro ad mirthacei folij ſpeciem formato, & ferramento eo, quod ſcolopomacherion Græci vocant, quiſpiam manibus exercitatus facilè eas excidat, cum proprijs lineamentis a circumpoſita cute circumſcripta diſcernantur. Aequè verò, & valente aliqua penna, circulo myrmecię impoſita, ipſam educimus; debebit porrò pennę fiſtula eſſe myrmeciæ craſsitudini par, vt eam vndique prorſus conſtringat. In vlcere verò hęc operatio fieri non poteſt. Nec formica eſt tantùm vlcus, ſed vlcera diuerſa; nec agnoſco, quomodo dentibus amplecti poſsit, aut radices euelli, cum nulla adſit

14 methodi. Lib. 4. cap. 15. & lib. 6. cap. 57.

la adsit radix. Præterea myrmeciæ, seu mirmirices, vt docet Gal. sunt pensiles verrucæ. Et si Albucasis doceat curare formicam tali medio, & ingenio, dico quòd per formicam intelligit porum; quia ibi dicit, quòd est eminentia parua filtrata, grossa, super superficiem corporis, vadens in profundo valde; & dicit, quòd plurimum eius fit in manibus. & Paulus myrmicem nomine formicæ appellat; quia similem mordentis formicæ sensum inducit. & Dioscorides appellat verrucosas formicas. Hæc passio est valde diuersa à formica, de qua nunc loquimur. Et in hoc verè deceptus est Auicenna.

4. methodi in principio.
Lib. 2. cap. 8.
Lib. 4. cap. 15.
Lib. 4. cap. de cicere.

De vesicis, & inflationibus. Cap. VII.

ACTVM est in superioribus sermonibus de tumoribus generatis à calidis humoribus; nunc verò aliquorum tumorum essentiam declarare remanet, quorum materia calidorum humorum est superfluitas. Nam in ebullitione humorum in propriis vasis aliquando sequestrantur a virtute, quæ nostrum regit corpus, vt docet noster Gal. partes aliquæ subtiles, sicut etiam docet Auic. quæ eleuantur subitò propter earum subtilitatem, & pertranseunt omnes partes carnosas vsque ad cutem, quam inuenientes spissiorem, & duriorem, quàm id, quod est sub ea, ibi retinentur, causantes inflationem, & tumorem paruum, qui est de genere pustularum. Et si talis humor ebulliens erit biliosus, eius superfluitas erit valde subtilis, & in substantia aquea, ex qua ampullæ generari solent, seu vesicæ quadam, aqua plenæ. Et hæc est inflatio, quam Auic. dicit esse propter aquositatem. Et Rasis dicebat; Exeunt in corpore vesicæ, aqua plenæ, similes eis, quæ accidunt ex adustione ignis. Cum tali succo semper proportio aliqua naturalis humoris inuenitur. Et tales pustulæ, seu vesicæ, sunt passiones superficiales, coloris crocei, & dolorosæ, & vtplurimum febrem adducunt, & citò ad statum deueniunt, & facillimè resoluuntur. Multique vapores cum tali humiditate in his vesicis reperiuntur (vnde multi causam materialem vaporem esse iudicarunt) qui postea in aquam conuertuntur, vulgariter dicuntur schioppi. in sanguinis verò ebullitione partes magis crassę sequestrantur, quàm in bulliente bile, & est vna quędam virulentia sanguinea, quæ magis supinalis permanet. Et quia sapit sanguinis naturam, & in magis profundo loco quiescit, est valde parata putredini, & in saniem conuertitur, calore extrinsecco accedente. Et talis passio nomen inflationis meretur, & est coloris valde rubei, & accensi. Hinc dicebat Auic. Secundus modus generationis inflationis est, vt sit loco aquositatis sanguis, quare fit pus desupter.

4. aphor. com. 2
lib. de inæq. intemp. cap. 4.
3. f. 4. tract. 1. c. 3
Diuis. cap. 133.

De cura vesicarum, & inflationum. Cap. VIII.

AVCTORE Gal. vbi est multus sanguis, ibi est multum de superfluitate sanguinis. sic etiam de bile dicendum est; Et ideò apparentibus superfluitatibus istis, sicut vesicę, & inflationes sunt, quarũ causa est humorum multitudo, opus est, vt euacuentur humores, secundùm quod peccant; sic docet Auic. cap. de cura vesicarum, quando dicit; Mundificatio corporis cum solutiuo, vel phlebotomia, est necessaria: sic & regimen in cibo, & potu. Et Rasis dicebat; Cura est phlobotomia, si corpus plenum fuerit: sed bile flaua peccante, cum pharmaco bilem educente purgetur: quod multę caliditatis esse non debet. Celebrata euacuatione, detur ægro assiduè (dicit Rasis) aqua prunorum, & granatorum acetosorum; & cibetur æger cibis bilem extinguentibus; & quotidie materia cum syrupis alteretur.

Lib. 2. de Temperam.
Diuis. cap. 133.

Cum verò & pruritus, & rubedo apparere incipit, locus tali linimento liniatur: R. spumę argenti, boli armeni, thutię prępparatę an. ℥.ij. olei violati q.s. & fiat linimentum in mortariolo plumbeo; Aut locus cum lentibus decoctis in aqua, & tritis emplastretur. Idem faciunt cortices granatorum, aut cortices ramorum eorum, in aqua decocti, & triti. Rasis laudat mirthos cum aqua rosarum. Ab his medicinis remittitur pruritus, caliditas extinguitur, & locus ab vlceratione præseruatur. Sed cum apparent vesicę, & augmentantur, ait Rasis, rumpantur sic, quòd currat ab eis totum, quod continetur, Et Auic. dicebat; Si autem exierint vesicæ, & volueris earum curationem, quando illę, quæ sunt in grossiori cute, dolent, oportet, vt aperiantur cum acubus; & currat, quod in eis est; & quæ ex eis sunt subtiles, per se aperiuntur. Et non oportet, dicit Princeps, vt tardetur; imò aperiantur, & exprimatur quod est in eis cum facilitate paulatim, & maximè ampullæ, quæ dolorosæ in grossiori cute consistunt. Subtiles verò per se rumpuntur à succi acuitate.

Dicit Auic. facta tali euacuatione, impossibile est, quin aut locus sanetur, aut vlceretur. Et si excorietur, curetur cum vnguento de cerussa, aut de lythargirio, aut de minio &c. & cum malignantur talia vlcera, & in eis mala caro reperitur, cadat caro illa cum vnguento apostolorum, aut Isis viridis, aut ægyptiaco. Aut R. spumę auri ℥.vj. olei veteris ℥.viij. simul omnia coquantur sic, quòd lythargirium non aduratur, & adde arsenici ℥.iiij. & simul incorpora. Et si passio hæc contingit in membro humido valdè, erit opus multa exiccatione, tunc R. colcothar, idest vitrioli citrini, calcadis, idest vi-

trioli

trioli albi an. ʒ.iiij. foliorum rosarum ʒ. ij. & cum aqua rosarum fiant pastilli, qui pro vsu ducantur in
mortariolo, & cum oleo rosato, & pauca cera fiat lenimentum.

Et si apparuerit virulentia post vesicarum disruptionem, abstergatur; & exsiccetur cum fimo capri-
no, & melle. Et si contingit, quòd à nimia exsiccatione eschara causetur, cadat cum butiro, aut axun
gia, aut cum maluis decoctis; deinde vlcus, sicut alia simplicia, curetur. Et ℞. spumæ auri, & argent.
℥. ij. minij ʒ.x. boli arm. terræ sigil. an. ℥.s. thutiæ pręparatæ ʒ.vj. cerussæ ℥. j. succi solatri, olei ros. an.
℥. iij camphuræ ʒ.j. ceræ albæ q.s. pro vnguento.

De gangræna, sphacelo, & esthiomeno. Cap. VIIII.

Icit Gal. Gangræna est mutatio cuiusuis coloris secundum naturam in colorem
Lib. de diffin. medicin. alium, aut mortificatio cum exulceratione, aut sine ea. Est igitur gangręna cor-
ruptio, seu mortificatio cutaneæ, & superficialis partis. Sphacelus, seu aschachi-
los est corruptio, seu mortificatio partis sensitiuæ, organicæ, & profundæ. Esthio
menus verò herpes est corruptio, seu mortificatio profunda, corrodens; & corro
dendo, ac putrefaciendo perambulans in membro. Vnde dicendum est, quòd
tres istæ passiones non differunt, nisi secundùm maiorem, & minorem, vel super-
ficialem, aut profundam corrosionem, vel putrefactionem.

Non ab re de his passionibus hic erit sermo; nam dicebat Auic. Sermo de his rebus est proportiona-
3.f. 4. tract. 1. cap. 15. lis quodammodo rebus, quarum memoratio pręcessit: præcesserat autem sermo de erysipelate, de for
mica, de sacro igne, vesicis, & similibus ægritudinibus, à quibus sæpe propter mali succi naturam, cor
ruptiones contingere solent. Vel forsitan dici potest, quòd est proportionalis sermo; quia passiones
iam dictæ, cum apparent, maximam accensionem demonstrant, sic quòd de priscorum mente phleg-
4. metho. cap. 6. mones, vel accensiones dici possunt. Vnde Auic. de his passionibus loquẽdo dicebat; Et propriè quod
est phlegmonodes in principio, fundamentum est; quia Gal. negat, quòd vulnus deueniat ad spha-
celum absque phlegmone, & dicit; Vulnus, de quo sumus suspecti, quòd veniat ad sphacelum, palam
7. aphor. com. 51. intelligimus, quòd magnum, & calidum apostema sequatur illud. Et rursus loquendo de superficiali
corruptione, ait; Talia enim quędam etiam carnosis partibus in gangręnis accidunt passiones ob magni
tudinem inflammationis, insensibilitatem quandam, atque nigritiem, aut omnino morticinum colo
rem afferentes parti patienti. Dicimus autem, illos, qui in passionem incipiunt incidere, ad gangrę-
nam ire: Vnde Paulus dicebat; Cum inflammatio neque discutitur, neque in pus mutatur, sæpe in
Lib. 4. cap. 19. gangrȩnam, & siderationem, quæ Græcè dicitur sphacelos, incidit: gangręna enim appellatur, cum
membrum aliquod, ob inflammationis, qua conflictatur, magnitudinem, emoritur; neque iam confir
matas sic dicunt, sed quę etiam fiunt. Passio igitur, quæ gangręna appellatur, nil aliud est, quàm
superficialis corruptio, & ad sphacelum præparatio. Dicebat Auic. Et quod de hoc est in principio, &
non corrumpitur cum eo sensus eius, cui est sensus, nominatur gangręna; in cute enim, vt cutis, nullus
est sensus; ideò corruptione contingente in ea, gangręna denominatur. Et Gal. Gangręna, inquit, &
carbunculi propè phlegmonem sunt, quando quasi ebulliẽs sanguis cutem combusserit. Et rursus; Si
Lib. de tumor. cap. 7. non spissum fel fuerit, sed tenue, atque liquidum, summitatem loci, idest cutem tantum, quasi ex igne
combustam reddit, & hoc non dicitur herpes esthiomenus, sed gangręna. Et iterum; Valde est sub-
2. ad Glau. 1. tilis humor, qui gangręnam operatur: Nec credendum est, quòd gangręna sit adeò cutanea passio,
14. metho. c. 17 2. ad Glau. d. 3. cap. 1. quòd aliqua pars carnis cum ea non sit corrupta sed superficialis. Vnde Gal. dicebat; Cum dicendum
est tibi de gangręna, idest de quasi mortua carne, vel cute. Et alibi; Inter maximos phlegmones est
vocata gangręna mortificatio patientis particulæ; & nisi citò quis eam curauerit, mortificat faciliter,
quæ passa est, particulam, & comprehendit continuas, & interficit homines. Quo in loco Gal. clarè
demonstrat istius corruptionis processum.

Sequitur Auic. Et quòd ita confirmatur, est, vt destruatur sensus eius, cui est sensus; & illud est, vt
destruatur caro, & quod ipsam sequitur, vsque ad os, siue sit incipiens, siue succedens apostemati, no-
minatur scachilos. Hæc passio à Grecis σφάκελος, à Latinis sideratio dicitur. Dicebat Gal. Voco au-
De tumor. c. 12. tem sphacelum corruptionem solidorum corporum vniuersam, vt & neruis, venis, & carnibus inna-
1. de vsu part. cap. 18. scatur. Cum ergo pars sensitiua corrumpitur, sphacelos dici debet, & maximè cum lacerti læduntur,
2. de anima tex. in quibus sensus reperitur, vt declaratur à Gal. Arist. & Auerr. Nec credendum est, quòd caro ex se
129. in com. sentiat, vt dicit Auer. qui Aristotelem reprehendit, quoniam non cognouit carnem, mediante neruo,
2. de anima. tex. com 108. sentire. Nam verè sensus est in carne neruosa, seu admixta villis nerueis, auctore Gal. dicente; Sensus
2. de partibus. est in pelliculis, idest in neruositatibus carnis. Sequitur Auic. Et cum corruptio incipit perambulare in
cap. 6. Et 5. de membro, & apostematur, quod est in circuitu corrupti, & fortasse peruenit ad corruptionem; tunc di
gen. anim. ca. 3. Lib de causis re- citur totum accidens esthiomenus. Dicebat Gal. Herpes esthiomenus dicitur, quia comedit, & in al-
spirationis c. 3. tum serpens latè pascitur. Dicit Cornelius; Herpeta esthiomenon Gręci vocant, quòd celeriter serpen
2. ad Glau. ca. 6. do, penetrandoque vsque ossa, corpus vorat. Id vlcus inæquale est, cenio simile; inestque multus
Lib. 5. cap. de thetiomate. humor, glutinosus; odor intolerabilis, maiorque, quàm pro modo vlceris, inflammatio. Vnde dicere

possu-

possumus, quòd gangręna est corruptio fiens, sphacelus est corruptio facta, esthiomenus verò est facta corruptio cum putredine multa, latè pascendo.

Signa istarum corruptionum patent ex iam dictis, & sunt ægritudines in propatulo; quæ, vt dicit Gal. non indigent demonstratione, cum sensui eorum ostendant essentiam.

1. de locis. aff.

Causæ verò putrefacientes, & corrumpentes membrum, illæ sunt, quæ faciunt membrum vitam deperdere; deperdit aut membrum vitam, quando proprium temperamentum amittit. Istius verò esse-ctus causa est optimi nutrimenti deperditio: nam, vt docent Gal. & Arist. tam diu viuimus, quandiu nutrimur. Quattuor efficiẽtes causas assignat Auic. quarum prima est, res corrumpens complexionem membri, & vitalem spiritum, qui est in ipso: secunda est res prohibens spiritum ad membrum deuenire: tertia est, res simul prohibens aduentum spiritus ad membrum, & corrumpens membri complexionem: quarta potest esse malum regimen à medico, vel ægroto procedens in cura alicuius passionis. Declaratum est à Gal. quòd omnis actio à membris peracta appetendo, attrahendo, digerendo, & expellendo fit mediante sanguine, & spiritu, & proprijs vasis, ad operationem deputatis. Cum autem corrumpitur complexio membri, tale ad operationem ineptum redditur, & maximè virtutum animæ, quæ perficiuntur, mediante sanguine, & spiritu. Corrumpitur membri complexio, ac vitalis spiritus à multis causis, membri complexionem secundùm omnes qualitates ad contrarium alterantibus. Et aliquando non tantùm complexio, sed & compositio; vt à veneno aut calido, aut frigido, quod sua substantia, & natura animali, & vitali spiritui contrariatur; aut sicut tumores mali, aut vlcera cachoetica, & phagedenica, aut pustulæ malæ venenosę substantiæ. Causa verò prohibens spiritum ad membrum deuenire, aut est accidentalis primitiua, sicut infrigidatio nimia à narcoticis medicinis in calido tumore, quæ vias claudendo, vitam transire prohibent. Ab ambientis etiam aeris frigiditate hoc euenire potest; vnde homines moriere. Aut fortis constrictio quorundam membrorum in sua radice, vt docet Gal. Quando fortiter obstructa fuerit secundùm maximas venas, & ora vasorum; & pori omnes, qui secundùm cutim ab ea, quę secundum naturam, transpiratione sunt priuati, faciliter mortificantur, quæ ita laborant corpora, & hoc multotiens visum est ex nimia strictura in ossium magnarum fracturarum restauratione. Aliquando talis causa est corporalis, & intrinseca, sicut apostema calidum, malum, fixum, magnum; grossæ materiæ, opilantes meatus, & retinentes spiritum; vnde membrum non nutritur, & corrumpitur. Et cum vnaquæque harum causarum fuerit valde potens, corrumpet membri complexionem, & spiritum ad nutriendum membrum venire prohibebit. Medici malum regimen istius erroris causa esse potest, vt docent Hypp. Galenus, & Auicenna, scilicet curando vlcera, aut vulnera cum humidis medicinis, putrefactionem causantibus, cum cura vlcerum sit exsiccatio; aut indebitè regendo luxata, aut fracta membra, aut dolorose operando &c.

1. de symptho. caus. cap 5. 2. de anima, tex. 3. f. 4 cap. de gangręna. Lib. de potest. nat. Ex 3. de morbis Lib. de tum. cap. 9. Et de caus. morb. cap. 1. Lib. de Vulneri. 3. art. med. cap. de cur. soluti cõtinui in carne. Et 4. metho. c. 1. & lib. de oculis.

Dicit Rasis; Gangræna illa est mala, quæ fit successione chronicarum, & acutarum ęgritudinum. Et Celsus; Illa est mala, & cum difficultate curatur, quę in senili corpore, aut in extremis corporis partibus contingit. Loca humida, sicut labia, & testes, huic dispositioni sunt valde parata. Hæc mortificatio, dicit Paulus, quam Græci gangrænam appellant, tantæ est ferocitatis, vt nisi quis, rupta omni mora, præsentissimas tulerit suppetias, laborans particula facilè emoriatur, & vicinas sedes inuadat, ac hominem iugulet.

3. f. 4. cap. 27. & 4. f. 4. cap. 3. Lib. 4.

De cura gangrænæ, sphaceli, & Herpete Esthiomeno. Cap. X.

AVCTORITAS est Gal. quòd medicus debet cognoscere ægritudinis essentiam, deinde ab ea ingenium curationis assumere. Et alibi; Quia diuersificantur ægritudines, ideò & eorum curæ debent diuersificari. Igitur harum passionum cognita differentia, quæ secundùm maiorem, & minorem corruptionem cognosci potest, secundùm eorum indigentiam medicaminum diuersitatem assignare debemus. Curantur isti affectus duobus præcipuè medijs; primo, in omnibus regendo corpus: altero putrefactionem prohibendo. Primum medium multis indiget intentionibus, scilicet regimine rerum non naturalium, prohibitione præternaturalium, & conseruatione naturalium.

6. metho. cap. 1. Et 3. eiusdẽ c. 1. Et 2. ad Glau. cap. 1.

Quò ad sex res non naturales, aer aut temperatus, aut aliqualiter ad frigidum, & siccum tendens, eligendus est. Cibus frigidus, cum aliquali humiditate, & paruæ quantitatis est conueniens, cum hęc passio inter acutas enumeretur; quia ante quartum decimum iudicatur. Et dictum est. Quibus statim morbus consistit, his statim tenuis victus adhibendus est. Ait Celsus, præcipuè in hoc casu; petendum est, non à medicamentis solum, sed etiam à victus ratione, præsidium. Primò igitur, nisi imbecillitas prohibebit, abstinentia vtendum est, minuendusque cibus, & vinum subtrahendum. Stet patiens cum ptisana, aut cum panatella, & lacte amigdalarum, aut seminum communium, aut cum brodio pullæ alterato cum lactucis, boragine, endiuia &c. Eiusque potus sit decoctum hordei, aut coriandri cum syr. violato, & succo granatorum. Quies laudatur, ne humores in motu ponantur, quia faciliter ad læsum locum, subtiles, acuti, & mali pręcipitare consueuerunt. Moderatè dormiat, vt in somno vir-

2. aphor. 13. 1. aphor. 10. Lib. 5. cap. de cura gangrænæ.

tes tum vitales, tum animales reficiantur. Stetque bono, & hilari animo, absque coitu, ira, timore,
& animi agitatione. Et tali regimine vtatur; maximè dum causa fuerit malignitas, & quantitas cor-
ruptorum humoru m: quod cognoscitur ex festina, & manifesta corruptione, nulla primitiua appa-
rente causa.

Vt autem prohibeamus præternaturalia, scilicet morbum alium, aut accidens, aut causam, euacua
tio est necessaria, aut sanguinem emittendo, aut pharmaco euacuante. Nam ex hoc ab apostemate se
curi erimus, & a dolore, ac malarum humiditatum fluxu. Dicebat Cornelius; In huiusmodi casu pri-
mum est; si vires tolerant, sanguinem mittere; aut per potionem, aut cibum aluum ducere. Verùm
in hoc aduertendum est, vt si corruptio à venenosa materia prouenit, vt sæpe contingit, venæ sectio
f. 1. cap. 1. non sit talis, vt fiat tractus materiæ corruptæ ad cor, vt docet Auic. Sit igitur huiusmodi phlebot. aut
à vena propinquiori affecto loco, aut à longiori per rectam diametrum. Multotiens verò opus est eua
lib.4. cap. 19. cuare, & non diuertere. Dicit Paulus; Gangrænam curamus sanguine ex parte vitiata affatim emisso;
vel enim vena incisa, sanguis corruptus (cum vena amplior in ipso membro appareat) detrahendus: vel
cute totius corporis diuisa, multis, altisque plagis idem vt exeat, procurandum est. Forti verò exi-
stente virtute, pharmacum patienti exhibeatur, in quo sit virtus purgandi corruptos, & adustos humo
1. aphor. 25. res, præ oculis habendo auctoritatē Hypp. In qua dicitur; si qualia oportet purgari, purgentur, confert,
1. aphor. 2. & facilè ferunt; sin contra, difficulter. Et Inspicere oportet regionem, ætatem, tempus, & morbos,
in quibus conuenit, aut non. Sit tale pharmacum benedictum, euacuans cum facilitate, ne materia
mala in extrinsecis coniuncta, in centro deducatur, cuiusmodi est: R. floris cassiæ no. ex. ʒ. x. ellect. de
succo rosarum ʒ. ij. zuchari fini q.s. fiat bolus. Aut R. pulpæ cassiæ no. ex. diacat. an. ʒ. vj. Decocti
florum, & fructuum cord. q.s. misce, & fiat p. 6. & adde syr. violati ℥. j Aut R. calsiæ, mannæ ellect.
an. ℥. j. rehubarbari ellect. secundùm artem infusi ʒ. j. syr. violati ℥. j. decoct. florum, & fructuum cor
dialium q.s. misce, & fiat p. 6. In subtili materia R. cassię, diacat. an. ʒ. iiij. ellect. ros. Mes. ʒ. ij. thama-
rindorum ʒ. j. s. syr. violati ℥. j. & cum communi decocto fiat 6. p. & assumatur in mane per quatuor ho-
ras ante cibum. Deinde fiat humorum adęquatio cum syr. de succo acetosæ, de succo endiuiæ, de fu
matia, acetoso simp. violato, de lupulis, & similibus. cum aquis lupulorum, buglossæ, acetosæ, en-
diuiæ, fumariæ, boraginis &c. Et sic celebrata tali operatione, non concurrent nouæ superfluitates ad
locum, & non emergent nouæ ægritudines, & naturalia præseruabimus. Nunc ad localia deueniamus:
Pro quibus notare oportet morbi qualitatem; nam superficialis affectus debilibus medicinis curari po-
test, cum ægritudo curam suscipere valeat. Dicebat Celsus; Gangrænam, si nondum planè tenet,
sed adhuc incipit, curare non difficillimum est, vtique in corpore iuuenili, & magis etiam si musculi in-
tegri sunt, si nerui vel lęsi non sunt, vel leuiter affecti. Vnde Auic. dicebat; De gangręnis quidem, dum
7. aphor. 52. in principio perseuerant, speratur, quòd sanentur. Similiter Gal. Sicut gangręnam iam ita completam,
2. ad Glau. d. 1. cap. 7. vt pars sit intermortua, sanare est impossibile; sic eandem, dum adhuc fit, possibile est. Et ideò in
Lib. 4. gangręnæ cura non nisi debilia medicamenta declarat, vt inquit Paulus. Scribit Auic. Cum vides co-
lorem membri alterari, & est in via putrefactionis, oportet, vt succurras liniendo ipsum cum eo, quod
prohibet putrefactionem, sicut est bolus arm. & terra sigil. cum aceto. Tale medicamentum lauda-
Lib. 5 cap. de cura gangrænæ. tur etiam à Celso, & à Galeno. Ego verò credo, quòd tali linimento locum superiorem linire potius
3. ad Glau. d. 5. cap. 1. debemus, defendendo, ne ad affectum locum currant humores. Vnde dico, quòd bonum est vti tali
defensiuo: R. olei ros. omphacini, mirthini an. ℥. ij. succi plantag. solatri, an. ℥. iij. bulliant omnia vsque
ad succi consumationem, & colētur, cui colaturæ adde ceræ alb. ℥. ij. sanguinis draconis, boli armeni,
terræ sigillatæ an. ℥. s. santhal. alborum, pulueris mirthillorum an. ʒ. ij. misce, & in mortariolo plumbeo
fiat vnguentum molle. Locus autem liuidus emplastretur cum frumento masticato, bolo armeno, &
Lib. 2. cap. 110. aceto, aut cum emplastro Dioscoridis ex farina lolij, raphano, sale, & aceto. Sequitur Auic. Si autem
illud non valet, idest si locus incipit corrumpi, non inuenies excusationem, quin scalpellationem pro-
Lib. 7. cap. viii. fundam facias diuersorum modorum in locis. Et Celsus; tunc inter sanam, vitiatamque partem inci-
denda scalpello caro vsque ad os est sic, vt neque contra ipsum articulum id fiat, & potius ex sana par
2. ad Glau. d. 1. cap. 1. te aliquid excidatur, quàm ex ęgra relinquatur. Gal. & idem dicit; Illa pars, quæ adhuc aliquid sen
sus retinet, & non penitus mortua est, frequenti scarificatione, & scalpello purgabitur; atque curabi-
tur, nunc multis & profundis plagis, nunc paucis & leuioribus, vt locus, ideaque postulauerit. Et
Paulus dicebat; Cum dispositio in principio tendit ad corruptionem, vbi comprehenditur eius sensus,
& color est violaceus, & sanguis inclusus, debet curari cum emissione totius illius, quod in membro
dolenti est, aut cum minutione, si in loco illo fuerit magna vena, apta secari, aut cum scarificatione
pellis diuersa, & plurium viarum. Idem Auic. dum scribit; Phlebothoma venas paruas propinquas,
vt euacuetur sanguis malus cum cautela, & aliquando cum appositione sanguisugarum. Facta scarifi-
catione, dicit Princeps, super locum ponatur quod putredinem prohibeat, sicut farina orobi cum syr.
2. ad Glauconē. acetoso, aut farina fabarum cum syr. acet. & sale. Medicamen tale laudat Gal. dicens; Post scarifica
tionem vtere his medicinis, quibus putrida sanentur, sicut farina orobi cum aceto, & melle. Et facit
ad hoc, dicit Gal. etiam farina fabarum cum aceto, & melle cocta. Et si volueris vehementius exsic-
Lib. 4. cap. 19. care, adde aliquid salis. Et Paulus dicebat; Post scarificationem medicamentum aliquod putridis conse

cratum

cratum induci debet, quale eſt farina erui, aut lolij, aut linimentum ex melle acetoſo. quod ſi valentius imponere cogites, ſalem adijcito, aut paſtillum Andronis. Dioſco. laudat multum ad nomas, & depaſcentia vlcera acetum, & ſal, quod medicamentum ab eo oxalme vocatur. [Lib. 5. cap. 16.] Et Actuarius de medicamentorum comp. vbi de liquoribus medicatis, ſummè laudat acidam muriam, ideſt acetum ſalſum. Aut R. farinę fabarum, orobi, lentium, lupinorum an. ℥ iij. ſucci abſynthij, baurach an. ℥. ij. ſyr. acet. ℥. j. s. lixiuij barbitonſoris q. s. pro emplaſtro: Ante verò medicaminum applicationem locus abluatur cum lixiuio, aut aceto calido, aut cum decoctione lupinoru... vſque ad eorum crepaturam. nam, dicebat Aegineta, opitulatur ipſis & lupinorum amarorum decoctorum ius inſperſum. Et ſi hæc non curant, dicit Gal. vtere trociſcis Andronij, qui ſummè laudantur à Paulo, & ab eo deſcribuntur ſub titulo paſtillorum Andronij: [2. ad Glauconē. Lib. 7. Gal. cū 5. de med. per genera.] R. floris ſatiuæ punicæ ʒ. x. gallę ʒ. viij. myrrhæ ʒ. iiij. ariſtolochiæ longę ʒ. iiij. atramenti ſutorij, croci, aluminis ſciſsi, crocomagmatis, miſios, thuris, ſingulorum ʒ. ij. leuigantur in vino aſtringenti, vel aceto. Aut vtere mercurio præcipitato, & fit breuiter iſto modo. R. aquæ, cum qua partitur aurum ab argento ℥. viij. mercurij Hiſpani noui ℥. vj. ſtet per diem in infuſione in dicta aqua in aliqua parua bocia; deinde bociam ad ignem pone in vaſculo terreo; & inter vaſculum, & bociam ſit cinis, adeò quòd non tangantur adinuicem, & ſic permitte bullire igne lento vſque ad aquæ conſumptionem; frangatur bocia, & inuenies mercurium condenſatum: ipſum tritura ſuper porfidum, & fiat puluis ſubtiliſsimus. Aut R. (& eſt medicina, cui non eſt par) argenti viui lib. j. aquæ, cum qua ſeparatur aurum ab argento lib. ij. omnia in elambico vitreo ponantur, & extrahatur aqua; qua ſic extracta, iterum ponatur in elambico ſuper dictum mercurium, & fiat noua diſtillatio, iterumque aqua ſuperimponatur, & fiat tertia elambicatio, poſt quam argentum rubicundum remanebit in fundo bociæ in forma pulueris; Frangatur bocia, & extrahatur puluis, & ponatur in vaſe terreo ſuper calidum cinerem, deſuperque accommodetur palla ferrea, lata, igne magno accenſa per horam, donec ſcilicet partes aereæ malę euaneſcant, & mercurium perfectè rubificetur; deinde opus eſt ſuper porfidum ſubtiliſſimè eum leuigare, & leuigatum ponere in ampulla vitrea, atque ſuper illum aquam roſaceam infundere, adeò vt aqua ſuper emineat mercurio per vnum digitum; bulliat poſtea leniter vſque ad aquæ conſumptionem; deinde puluerizetur, & iterum trituretur, ſemper roſaceam ſuperinfundendo, atque tandem ad Solem exſiccetur, & fiat trituratio ſicut alchohol cum duobus folijs auri, & ſeruetur tanquam aurum in vaſe vitreo, bene obturato. Valet calchantum, & fit iſto modo. R. vitreoli Romani clari ℥. vj. ponatur in vaſe terreo nouo, & alio ſimili cooperiatur, adeò quòd non reſpiret, & ponatur in igne magno vſque ad vitreoli aduſtionem; extrahatur poſtea, & trituretur. Gal. [3. de med. p. gen.] dicit, quòd inter metallica hoc maximè exſiccat. Vnguentum cauterij ſummè valet, & fit iſto modo. R. colcothar vſti ʒ. vj. calcis non extinctæ ʒ. j. mellis ʒ. ij. ceræ parum. Mirabilis eſt etiam operatio vnguenti ægyptiaci, quod ſummè laudatur à Principe cap. de cura gangrēnæ, & ibi dicit, quòd eſt de medicinis prohibentibus corroſionem, & facit cadere illud, quod eſt putridum, & conſeruat illud, quod ſequitur, & fit iſto modo. R. floris æris, mellis, aluminis, an p. æquales, miſce. Alterum Raſis. [Diuis. circa finē.] R. floris æris, mellis, aceti an. p. ęq. miſce: Iſtud vnguentum poteſt adhiberi per ſe, & cum lixiuio, aut ſapa, vlcus abluendo, & maximè cauitate aliqua apparente. Et ſi quæris exſiccationem maiorem, adde huic lotioni granum arſenici; aut decoque tartarum vini in lixiuio decocti lupinorum. Optimè quoque hoc facit (dicit Cornelius) ſuperimpoſita arundinis radix; ſi tenera eſt, protinus contrita; & ſi dura, in mulſa decocta, cui ſemper mel adijciendum eſt. Vnguentū Azeneti multum laudatur ab Actuario. in de compoſitione med. & à Gal. lib. 5. de med. per genera. Aduerte tamen ad ea, quæ dicit Gal. vt [2. ad Glauconē.] ſemper attendas ad qualitatem, & habitudinem corporis, vel virtutem; cum fortes, & duri corporis medicamina de facili ferant; molles autem, & tenuis corporis talia ſufferre non poſsint. Neceſſe eſt igitur talia adhibere virtute medicamina, qualia viderimus & corpora: quia vir, mulier, & infans, multum & corpore, & virtute diſtant. Et ſi fuerit vir, conſiderabis, an ſit ruſticus, aut operi quotidiano deditus: vel vrbanus, & otioſus; aut iuuenis, aut ſenex. Horum aliqui fortiſsimæ virtutis medicamina, alij imbecilliora petunt. Vnde Auerr. [7. coll. 31.] cum diuerſa corpora ſecundùm diuerſas regiones, & ætates, & ſexus adinuicem compararet, dicit; Aliqui ſunt, qui ex fortibus euadunt ęgritudinibus ſine medico, & medicina, ſicut Barbari, & Arabes, & qui in deſertis habitant; & hoc fit, quia aliquando cum brutis aſsimilationem habent. Multa alia, quæ valent ad gangrænam, habētur ab Auic. [4. 4. tract. 3. c. 9.] qui deueniens ad ſphacelum, dicit; Si autem pertranſit diſpoſitio diſpoſitionem apoſtematis, & diſpoſitionem corruptionis coloris eius, & incipit peruenire ad mollitiem, & humectatur parumper, tunc hæc eſt incęptio eius in putrefactione; & eſt tempus deueniendi ad vlteriorem exſiccationem. Quare oportet, vt pulueriz̧etur ſuper ipſam puluis ariſtol. rot. & gallarum. Similiter calchantum, aut colcothar cum aceto, aut cucumeris agreſti ſucco, & epithimetur. Et ſi pars carnis incipit corrumpi, incide eam. Modum autem faciendi hanc operationem docet Auic. [4. f. 1. cap. 27.] Et Gal. ſcribit; [2. ad Glauconē.] Quando corruptionem auferre volueris, penitus debes ſecare vſque ad viuum, & vſque ad eum locum, qui ſanus eſt, ita vt nihil de mortua carne reſtet: cumque hoc feceris, reliquum ſcarifica. Aut fac ipſam cadere, dicit Auic. cum trociſcis Andaracaron; aut fortius calchadicon. Trociſci andaronij deſcribuntur à Petro de Argelata ſub titulo Andaronis in cap. de cura formicæ corroſiuæ. ſed trociſcum andaracaron non inueni. Tro-

cisci verò andaronis sic fiunt: R. corticum gran. ℥.iiij. aristolochiæ, gallarum non perforatarum ℥. ß. salis ammoniaci, thuris, aluminis iameni an. ʒ.x. calcanthi, mirrhæ an. ℥. ij. terantur omnia, & conficiantur cum aceto, & fiant trocisci. Trocisci verò calcadicon describuntur à Hali his verbis; Medicamen, quod vocatur calcadicon, carnem mortuam corrodens, R. calcis viuæ partem vnam, arsenici citrini, chalt, acatiæ, arsenici rubei, omnium an. partem mediam: hæc omnia cum aqua, quæ vocatur

ad Alm. cap. 3

d 4 tr. 4. cap. 9.

prima, terantur. Alia descriptio reperitur apud Principem hoc modo. R. arsenici, dragaginthi, floris æris, calcis non extinctæ an. p. æq. Et Petrus de Argelata describit trociscos calidiconis: R. calcis non extinctæ ʒ.x. de tribus arsenicis ʒ. s. acatiæ ʒ.ij.s. conficiantur cum aceto. Hos etiam describit Guido in sua parua Chirurgia cap. 6. Dinus in suo antidotario, & Mesue in cap. de polypo sub nomine alcadicõ. Laudantur & alij ad hunc pastilli scopum, vt Polyde, Musæ, Pasionis, de Asphodelo, de Arsenico &c. Trocisci alij, quibus vtor: R. arsenici albi, salis ammoniaci, tartari calcinati, vitrioli albi an. ℥. i. salis nitri ʒ. viij. fiat omnium puluis, & ponatur in vase terreo nouo vitreato; & alio simili cooperiatur, in cuius medio sit quędam perforatio, sic quòd aliqualiter possit respirare; & luta bene, & pone ad ignem partium per medietatem horæ; deinde ignem augmenta, donec aliquem rumorem in vase audieris; & sic permitte, donec rumor cesset: tunc autem adustio facta est; & tunc frangantur vasa; & quod intus est, extrahatur, & in minutissimum puluerem redigatur. Et nota, quòd puluis hic est fortissimæ operationis; Cautè igitur eo vtere secundùm indigentiam. Et quia caustica omnia substantificam humiditatem exiccando escharam faciunt, dicit Princeps; succurre cum butiro, donec cadat primus ordo escharæ; deinde fac cadere secundum, donec peruenias ad partem sanam. Gal. dicit; Appone folia pori cum sale, & citò eschara, idest combustio, cadet: aut puluerem hermodactilorum cum melle; aut medullam panis cum apio, aut ozimo: aut assungiam cum maluis decoctis; aut emplastrum Mace-

Lib. 4. cap. 19.

donicum; aut macherionis &c. De his multa dixit Paulus. Remota eschara, locus cum vnguento cerafeos, aut damasceni, aut apostolorum mundificetur; postea incarnetur &c. Et quia non semper assequimur desideria nostra ex talium medicaminum applicatione, sicut dicit Cornelius; ideò interdum opus est ad ipsum ignem deuenire; & si opus igne perfici non potest, à membri amputatione fugere minimè

3. art. med. vbi de morbo in numero. Et de diuturnitis [?] in fine

possumus. Dicit Gal. Totius corporis medicamina ad tria reducuntur adiutoria, medicamentum, ferrum, & ignem: quod enim medicamento curari non potest, igne curare tentes; quodque igne sanari non permittitur, ferro sanari conceditur; quod autem à nullo istorum, insanabile est; quia nulla alia cura superest. Verum est, quòd etsi vstio, quam cauterium vocamus, sit efficacissimum remedium, quod valet ad prohibendum expansionem corruptionis, nihilominus ægrotantes terrefacit; ideò nisi turgente causa, ea vti debemus: Sed furiosa existente materia, & igne, & ferro vtere: quia dictũ est ab Hypp.

1. aphor. 6.

Extremis morbis extrema exquisitè remedia optima esse: sed de tali remedio aliqua dicamus. Si corruptio, & mollities multa cum foetore apparet, nec medicamento talem malignitatem corrigere pos-

4. f. 1. libri.

sumus, ad ignem deueniendum est, his consideratis, quæ ab Auic. cap. de vstione, dicuntur. Si locus fuerit tolerans vstionem, factis defensionibus circum circa locum corruptum in superiori parte cum iam dicto defensiuo, & prope locum appositis stupis, in aceto infusis, deinde in oui albumine, locus cauterizetur; Et opus est habere instrumenta diuersa, seu clauicula ferrea, magna, & parua; lata, & angusta,

Lib. 1. cap. 54.

2. ad Glauconẽ.

optimè ignita, vt docet Albucasis; Cauterizetur locus ab omni parte, donec eradicetur corruptio tota; & non remaneat ex ea aliquid penitus. Et hæc est cautela Auicennæ. Galenus autem scribit; Quando necesse erit amputare, vel adurere aliquod corporis membrum, vsque ad confinium sanæ carnis abscindas; ita vt nihil putridę carnis relinquas, sed magis de viua, aut sana carne aliquid ideradas, sic enim & melius, & citius curabis. Et si adhuc aut mollities, aut liuiditas, aut corruptio aliqua in parte videbitur, cauterium reiterare, vsque ad eradicationem totalem, timendum minimè est; cum à tali caute-

4. f. 1. cap. de vstione.

rio & membri exsiccatio, confortatio, & rectificatio causetur. Dicebat Auic. Vstio, quam cauterium vocant, efficacissimum remedium est; quod valet ad prohibendum expansionem corruptionis, & particulam, cuius intemperiem corrigere cupimus, roborandam, materiasque corruptas membro infixas dissoluendas. Et si ad tollendam carnem corruptam vstionem feceris, & terminum incolumem deprehendere velis, scias eum esse, vbi adest dolor, & fortasse cogeris vnà cum carne os, quod sub carne exi

Lib. 5. c. proprio

Lib. 4. cap. 19

Lib. 7. cap. 3.

stit, vrere, & vstionem infigere, donec tota eius corruptio tollatur. Talem modum vrendi laudant etiam Cornelius, & Paulus, atque tandem omnes scribentes in hac materia: Hinc Dioscorides dicebat; contra virulentos, & venenosos ictus vstio expeditissimum est auxilium, vt pote cum ignis cætera viribus præstet medicamenta. Instrumentorum autem, quæ numero, & magnitudine plurima esse debent ad hunc vsum, Imagines fusè in nono huius operis libro delineauimus: quare ibi confugiat omnis medicinæ studiosus.

Cum autem remota fuerit eschara, locum mundifica, & incarna: sed caue, ne nerui alicuius incorrupti tangas substantiam, neque venam, neque cordam, neque ligamentum; & cautè age.

Si verò mollities, corruptio, & putrefactio confirmata omnes partes organicas infectas reddiderit, passio erit sub titulo herpetis esthiomeni. Et tunc non possumus excusari, quin ad totalem membri

Lib. 5. c. proprio

amputationem deueniamus. Dicebat Cornelius; Vnum aliud auxilium solum est, vt cetera pars corporis tuta sit, membrum, quod moritur, totum abscindere. In qua inhumana operatione sic proceden

dum

dum est, vt docet Albucasis; Liga membrum incidendum per tres, aut quatuor digitos supra corruptum (Lib. 2. cap. 89) locum, si ligari potest, ligamento forti, propter sanguinis hæmorrhagiam: & facta rerum sanguinem sistentium præparatione, (sicut est thus, sarcocolla, mirrha, mastix, aristolochia, cum pilis leporum subtilissimè incisis; aut cum gipso, vel calcantho &c.) cum stupis in oui albumine, & sale madefactis; ac in superiori loco preparata defensione, primũ cum ferro incidente, aut ignito, aut non ignito, partem carnosam vsque ad sanam, in qua dolor sentitur, abscindas; deinde cum serra opportuna partem ossis amoue; & illicò cauterijs ignitis locum totum adure. Dicebat Paulus; Nonnulli vbi putridam partem præciderint, quò securius mali radicem euellant, candens ferramentum adigunt. Vnde Auic. vbi de cura esthiomeni, dicebat; Cum inciditur membrum, quod putrefactum est: tunc oportet, vt cauterizetur illud, quod continet ipsum, cum igne. Quamoperationẽ laudat etiam idem auctor, quan (3.1.Doct.5.c.5) do dicit. Cumque res ad nigredinem transierit, aut viriditatem, & consequitur ipsam, ipsa secundùm putrefactionem præcedentem, non laboret medicus, nisi vt auferatur illud, quod putruit, ne etiam sanum, quod in eis cõsistit, vicinitate putrefiat, & putrefactio paulatim ad interiora præcedat. De hac re etiam multa alibi dixit, quæ omnia à Paulo declarata fuere. Et quia aliqua reperiuntur (4.1. cap.17 Lib. 6. cap. 84) membra, quæ abscindi minimè possunt, vri tamen cum difficultate, vti caput, testes, anus &c. dicebat Auic. tunc procede cum medicinis cauterizantibus, & adurentibus, & propriè in membris putrefactionem faciliter suscipientibus propter caliditatẽ suam: Et quia superfluitates calidæ eis approximantur, sicut sunt testiculi, & anus; & si corruptio in capite contingat, ait Princeps; caue in adustione, nè cerebrum feruescat, & ne membranæ ipsæ conuellãtur: alias verò non verearis integrè vrere. Hac operatione celebrata, si dabitur mora, eschara subleuata, locus tali medicamine mundificetur: ℞. therebentinæ claræ, mellis crudi an. ℥. ij. resinæ pini, ceræ albæ an. ℥. s. boli arm. ℥. j. floris æris ʒ. ij. misce pro vnguento. Vt autem incarnetur, ℞. ceræ albæ ℥. iij. olei seminum lini ℥. j. succi betonicæ ℥ ij. therebentinæ, vitrioli Romani an. ℥. s. thuris, sanguinis draconis. masticħes an. ℥. j. s. oleum, & cera bulliant in succo, deinde omnia admisceantur, & fiat vnguentum: Aut ℞. succi solatri, plantaginis, aceti albi, olei seminum lini an. ℥. x. vnguenti populeonis, olibani, masticħes an. ℥. ij. olei laurini, lythargirij argenti, ceræ albæ an. ℥ v. cerussæ, boli armeni an. ℥. iiij. ammoniaci, santhalorum rubeorum an. ʒ. j. minij. ℥. i. s. cãphuræ ʒ. j. ireos ℥. i. diaquilonis albi ℥. vj. therebentinæ ʒ. iiij. pulueris malicorij, aluminis rochæ an. ℥. j. s. & secundùm artem fiat vnguentum; Aut fiat in minori dosi, vt indigentia requiret. Valet vnguentum citrinum, basilicon, aureum, & similia, sigilleturque tandem cum vnguento de minio.

Anno Domini 1546. die 15. Octob. in ciuitate Cenedæ, casùm præ manibus habui, in excel. iuris vtriusque Doctore, domino Petro Bragino, ex his, qui de raro contingunt: et est valde similis ei, quem adnotauit bonus ille chirurgus Ioannes de Vico in Reuerendo domino Faccio, tituli sanctæ Sabinæ, Cardinali. (Lib. 4. & de vlceribus cap. vlti.) Pariter Venetijs in monasterio sanctæ Crucis Iudaicæ 1551. in quadã moniali coram Trincauelio, & Sicco; Necnon aliud 1552. in contrata Sancti Angeli coram Buriano in quodam Buranello. Et hos omnes secundum canones antedictos curauimus, quemadmodum & alios vnusquisque poterit ad laudem Dei benedicti curare, si diligens obseruator extiterit, atque operator in hac arte. Et hæc sufficiant de tumoribus cholericis.

LIBRI PRIMI

TRACTATVS QVARTVS.

De Tumoribus pituitosis.

De œdemate. Cap. I.

Vm de tumoribus, qui succis calidioribus contrahuntur, disputatum sit; nunc de contrarijs agamus, ab œdemate, vel vndimia desumpto principio. Est enim talis passio pituitosus tumor ex naturali pituita;& est aliqualiter eleuatus, & expansus; interdum verò expansus, & non eleuatus; albus, mollis, indolorosus, digitis cedens; absque caliditate, cum membri grauitate, & frigiditate; & cum in eo digitus imprimitur, fouea remanet. Dicitur autem vndimia, quia dum tangitur, eius materia innundare videtur.

14. metho. ca. 4. & 2. ad Glau. vbi de œdemate.
Lib 4. cap. 17.
Lib. 15. cap. 1.
7. ad Alm. ca. 12
3. f. 4. tr. 2. cap. 2
7. coll. 36.
Lib. de sensu, & sensib.

Sicut autem ex biliosa fluxione erysipelas, & ex melancholia cancer; ita ex pituitosa constat œdema auctoritate Gal. quem secuti sunt Paulus, Aetius, Rasis, & Auic. Est igitur causa materialis huius tumoris phlegma naturale. Signa autem, tumor, albus, eleuatus, mollis, indolorosus, frigidus, & digitis cedens; nec caliditas in eo reperitur, nisi per accidens, dum putrescit; quia tumor omnis, dum putrescit, calescit. Talia apostemata, dicit Auer. sunt apparentia, & oculis discreta, & quasi semper simplicia; & est de frigidorum genere: quia eius materia in actiuis est frigida, & in passiuis humida. Nec reperitur in homine frigidior pars, quàm cerebrum, quod est minera pituitæ, Aristotelis auctoritate.

3. de inter. aff. cap. 7.
Gal 14. metho. & lib de tumo. cap. 2.
Arist. 2. metheororum.
3. de symptom. caus. cap. 3.

Differt hęc passio à melancholicis, dicit Auic. duplici differentia, scilicet in genere causæ materialis, ex doctrina Gal. quia aliud est materia pituitæ, aliud bilis atræ, quamuis bilis ex pituita generari possit, vt patet in scyrrho. Differt etiam per aliqua inseparabilia accidentia; per duritiem, nam hoc molle est, illud verò durum; per colorem, quia hoc album, illud fuscum, aut ad nigritiem tendens; hic aliqualiter sensibilis, ille verò ex toto insensibilis. Dicit Auic. quòd est de genere eleuationis: tamen de sui natura, & essentia in eo non reperitur multa eleuatio, cum eius materia tenuis sit, nisi acquisiuerit aliam naturam per admixtionem, aut adustionem, & per consequens sit fluxibilis. Forsitan dixit, quòd est de genere eleuationis, idest transit in eleuationem, hoc est, in flatuosum tumorem; nam ventositas causatur ex resolutione subtilium, & siccatum partium frigidorum elementorum, quæ, cum prohibitam inuenit transpirationem, eleuat, vt in tumefactis videri potest. Dicit Gal. Ventositas in ventre nascitur, dum materia phlegmatica liquescit, atque dissoluitur, debili agente caliditate. Vnde dici potest, quòd cum resoluitur hic morbus, possit transire in eleuationem, & erit de genere eleuationis. Differt tamen vndimia ab eleuatione; quia eleuatio, sicut œdema, non cedit, & sonitum veluti timpanum reddit, & Princeps dicebat; Et quantò plus materia phlegmatica est subtilior, & magis madida, & mollificatio eius vehementior, digitus facilius penetrat in eo phlegmate, quod comprimit ab extra, idest tumet. Non cum prohibitione eius materiæ, quę est in eo apostemate, quod est eleuatum, idest ventosum; nam talis flatus digiti ingressum prohibet: quod in œdemate minimè contingit; imò in eo remanet fouea post digiti compressionem. Et plurimum eius, dicebat Auic. supple, eleuationis in vndimia, est à vapore phlegmatis, idest à ventositate ab ipso phlegmate euaporante, & Gal. secundo ad Gla. vbi de œdemate, ait; Oedema aut vocamus tumorem mollem, doloris expertem, quę ex pituitosa substantia, aut spiritu vaporoso fieri constat. Est tumor sine dolore, quia materia benigna satis est. Et si de natura frigidi constringendo, & lacerando sit causare dolorem, non tamen omnis frigidi, sed in summo. Hæc verò pituita, cum sit sanguis diminutè decoctus, sapit naturam sanguinis. Neque est de genere illius frigiditatis, de qua infrà, vbi de nodo dicam. Dicebat Auic. Dolor non concomitatur frigidum, idest phelg. apostema: cuius rei potissima ratio est hæc; quia cum materia est humida, nullo modo potest causare dolorem, frigiditas postea membrum stupidum reddit. Est tumor albus, quia nullus est alius humor in nobis albus, nisi pituita. Est molle, quia sapit naturam aquæ in colore, odore, sapore, & substantia. Dicit Gal. quòd vtplurimum in hydropicorum pedibus, atque tabidorum apparet complexio corporis cachochima facta, cum hepar à propria temperie per frigidum lapsus est. Verum hæc passio inter accidentia, & non morbos, enumerari debet. Generatur hic tumor ferè semper ab antecedenti causa; cum dictum sit à Gal. quòd natura semper sanguinem bonum à malo sequestrare intendit; & si potens est, eum ad extrinseca demandat. Contingit hic tumor in extremis, & infimis partibus, cum grauis, & ponderosus sit. Dicit Princeps; Et quandoque accidit ex percussione, & similibus.

Gal. 14. metho.
Rasis diuis. cap. 327.
Auic. 1. f. 1. cap. de humoribus.
3. f. 1. d. 3. sum. 1 cap. 10.
14. methodi.
5. de aff. inter. cap. 2.
Lib. de atrabile.
& 4. & 2. de diff. feb. cap. 5.

similibus. Et non concurrit materia, quæ attrahitur ad locum, nisi phlegma; & tunc non apostematur præter apostema phlegmatis, & illud est parum; & non euacuatur à dolore. Hoc dixit Auic. quoniam tumor à primitiua causa non fit, nisi quia ad locum læsum humores calidi à natura transmissi, prout est sanguis, & spiritus (cum hæc sint vitæ principia) concurrere consueuere: tamen interdum concurrit phlegma; non autem euacuatur à dolore. quia ibi fit tumor talis, sed quia iam facta est contiuni sol. vio lenta, ac secum semper est calidi succi proportio aliqua. Et quando dicit, non concurrit nisi phlegma, est verum, pro maiori parte, sed rarò hoc contingit; Et ideò subdit Auic. Et illud est parum, idest rarò contingens. Nec dicendum est, & illud est parum, idest in parua quantitate, quia dixit, non concurrit, nisi phlegma. Tales tumores in hyeme, in senibus, mulieribus, & crapulosis multiplicantur. Dicebat Rasis; Apostema molle, quod digito, cum premitur, cedit, aliquando est ægritudo sola; aliquando comitatur aliam ægritudinem propter debilitatem digestionis. Hic morbus interdum dicitur mollis tumor, interdum laxus tumor, ab aliquibus ydema, œdema, vndimia &c. Determinatur autem vtplurimum per resolutionem, rarò ad saniem deuenit; & quandoque sine dolore cum sanie tenui, & non alba. Terminatur quandoque ad duritiem, malo adhibito regimine, tum in regimine vitæ, tum in localium applicatione.

3.4.tract.2.c.3. Modus impro prius loquendi. Non est sine dolore.
7.ad alm. 12.

De cura œdematis. Cap. II.

A Ctus actiuorum fit in patiente bene dispositio; nam forma non introducitur in materia, nisi materia prius fuerit bene disposita, & instructor non patitur à materia, sed materia ab illo. Hinc dicere volo, quòd hæc passio est de numero illarum, quę cum facilitate scirrhotizantur, & indurantur. nam in habentibus simbolum facilis est transitus. Est enim talis materia frigida, inobediens, & cum difficultate digeritur, & præparatur. A medicamento verò non opportuno in qualitatibus proprijs, & debito tempore non administrato, ex ipsius phlegmatis subtilium partium resolutione, crassæ indurantur: quod sæpe adnotauit Galenus. Hoc igitur animaduertens Auic. in eius cura pluribus vtitur ingenijs; & dicit; Euacuatio quidem, quæ fit cum solutione ventris, & abstinentia ab eo, quod generat phlegma, est res, quæ est necessaria; sed oportet eam loco, & tempore applicare, quæ talem succum resoluere sit potens.

Arist. 2. de anima tex. com. 24. Gal. 1. de differentijs febrium cap. de febre pestilentiali. Arist. 2. de anima tex. 45. Arist. 1 de gen. & cor. tex. 14.

In primis igitur hæ duæ intentiones celebrandæ sunt: postea ad localia deuenire oportet. De victus regimine dicebat Rasis; Aeger suũ attenuet regimen, & à fastidio se, & aquæ multipl catione custodiat. Sit ergo eius diętha ad caliditatẽ, & siccitatẽ tendens; dimittẽdo pisces, caseum, legumina, olera, & omnia pituitam multiplicantia, scilicet difficilis coctionis. Carnes verò sint assatæ, facilis digestionis, & boni nutrimenti: sicut vituli, hædi, castrati iuuenis. Aues omnes, pręter palustres, vt turdi, perdices, fasiani, turtures, & iuuenes pulli: pisces que rubei saxatiles, conceduntur. Frigida verò, & cruda dimittantur. Potus sit vini mediocriter potentis, clari, & odoriferi. Aqua non conuenit, nisi apparente febre, aut aliquorum membrorum intrinsecorum euaporantium debilitate.

7.ad alm. ca. 12.

De euacuatione dico ex eo, quia talia apostemata sunt de genere chronicarum passionum, ideò concoctionem, seu præparationem, seu adæquationem expectant, & euacuationem in tempore debito. Dicit Auic. de mente Gal. In diurnis morbis expectanda est concoctio, non in alijs. Quòd hæc passio sit ex diurnis, patet auctoritate Hypp. vbi dicit; Mollis tumor dolorem non inferens, & digito cedens, longiori tempore finitur, sed non ita graue ab eo periculum pendet. Sed notandum vnum est, quod notarunt Gal. & Paulus, nempe aliter quoque œdemata prouenire, siquidem in pedibus, in subter cutem aquæ affectibus, habitu corporis contabescente, qui phrhoe Græcè dicitur, & malo habitu, qui cachexia: atque in illis quidem tumor hic accidens est. De qua passione hic sermo non erit, sed de œdemate, quod ex pituitoso humore in particula influente constitit. In hoc digeratur materia, vt docet Auic. de intentione curæ febrium putredinis, vbi dicit; Intentio in digerendo est æquare substantiam materiei, ita vt fiat præparata ad expulsionem facilem. Et subtile imbibitum, & grossum fixum, & viscosum adhærens, totum illud non est præparatum ad expulsionem facilem; imò est necessarium, vt in spissetur subtile, & subtilietur grossum paulatim, & incidatur viscosum. Phlegma enim quoddã spissum, & viscosum est; ideo subtiliatione, & incisione indiget. Ideò dicebat Auic. Apostemata tumida, quæ œdemata vocantur, curantur medicaminibus vim calefactoriã habentibus cum tenui substantia, vt flatus dissoluatur, meatusque exigui dilatentur. Nam horum apostematum tumidorum causa est crassus humor, & flatus, ac meatuum obstructio. Oportet adhuc studere, vt amoueatur ea materia, quæ vaporem gignit flatuosum. Digeratur igitur talis pituita, & laudatur ad hoc syr. acet. Teleniabin zucharinum, bisantinus cum aceto, oximel, mel rosaceum, acetosus de duabus radicibus, acet. diarodon, & similes, cum aqua fœniculi, scabiosæ, apij, cichoreæ, menthę, boraginis, &c. Facta digestione, quæ paulatim fit, dicit Princeps; euacuetur materia cum pillulis, quia sunt fortissimæ operationis; sicut sunt pillulæ fœtidæ, assaiareth cum ag. aureæ, de euforbio, sine quibus, de hermodacidis, de benedicta, & similes. Aut si opus fuerit, ℞. cassiæ penè no. ex. 3. x. ellect. indi maioris 3. ij. agarici troc. 3. j.

4.f.1 cap.3. 1.aphor. 24. 1. prognosticorum. 38 14. methodi, & 2 ad Glau. Lib.4. cap. 27.
4.f.1.tra.2. c. 7. Gal. 1. aphor. 22. & 2. aphor. com. 9.
4.f. 1. cap. 25.

quarum cychoreę, fæniculi an. q.s. Aut R. elect. lenit. ℥.j. Indi maieris, diaprunis sol. an. ʒ.ij. aquarum cychoreæ, scabiosæ an. q.s. Aut R. elect. de sebestem ℥.4. confectionis hamech ʒ.ij. syr. ros. sol. ℥.ij. aquę fumariæ, q.s. Confortetur ventriculus, & hepar, ne has multiplicet humiditates: quia dicebat Auerr. [7. coll. cap. 31.] Apostemata mollia, quæ fiunt de phlegmate non multum grosso, multotiens ex hepatis errore contingunt. Et si corpus plethoricum apparuerit, basilicam secare non erit absurdum; idque magis in sanguineo corpore. Nam aliquando expellitur talis humor mixtus, quia est multi sanguinis superfluitas. [1. f. 3. cap. 31.] Nec Auic. hoc negaret.

De localibus Auic. secundùm temporis diuersitatem diuersas facit considerationes, & dicit; Cum factum fuerit illud, idest euacuatio, oportet, vt sit repercussio eius in principio cum eo, quod aggregat exsiccationem, & resolutionem. Igitur considerandum est, nunquid materia adhuc fluat, vel iam fluxa est: quia si fluens est, eam aliquo ingenio retinere debemus, ne tota ad vnum tantum locum concurrat; quia sua ponderositate, & frigiditate adeò mēbrum lędere posset, quòd innatus calor materiam regulare, vel resoluere non valebit. Hoc opus duobus ingenijs fieri potest. aut apocrustico medicamine, [7. ad alm. cap. 12] cui insita sit vis, & siccandi, & resoluendi, vt docet Rasis, R. aloes, mirrhæ litij, acathiæ, sieph, memite, ciperi, croci orientalis, boli armeni an. partes ęquales, & cum aceto fiat linimentum. Hunc etiam [3. 4. tra. 2. cap. 3.] laudat Auic. aut cum fascia, membrum totum tumidum inuoluendo; Ideò si membrum tumidum fasciari potest, incipiendo à decliuiori loco, ascendendo cum fascia opportuna, non veteri, quia retinere [14. methodi.] non potest, nec noua, quia dolorem causare solet, locum inuoluere debemus, vt docet Gal. aliqualiter stringendo, ne fiat tristis sensus; nec fortiter stringatur, vt vita ad membrum venire possit. Sic enim materia ad diuersas regiones spargi posset, & ab actione tantum naturæ resolui. Hunc modum [7. ad alm. 12.] docet Rasis, vbi dicit; Valet ligatura immediatè super apostema fortis contrictionis, quę ad vtranque tendat partem. Sed Princeps dicit; Et strictura cum ligamentis confert ei, in quo non est materia grossa, & oportet, vt in illa ligatura sit inceptio ab inferiore ad superius. Cognoscitur autem, quando materia est subtilis, quia cum quiescit æger, videtur resolui: cum autem est grossa, non resoluitur. Cum ligamus, ab inferiori parte cum principio ligationis incipere debemus, & ibi magis stricta sit, quàm successiuè procedendo: ligamentum verò totam tumefactionem amplectatur: vnde dicebat Gal. Si in [2. ad Glaucon.] aliquo talium membrorum fuerit œdema, incipiendo ligaturam in imis partibus, finire oportet in altioribus, adiectionem, & compressionem, & vniuersam distributionem faciendo, velut in fractionibus. [14. methu ca. 4. & 2. ad Glau. 10] Si autem finem desideratum tali medio consequi non possumus: tunc iubet Gal. quòd debemus manibus inunctis rolaceo, membrum diu fricare; aut fortiori fricatione, sicut dicit Auic. cum mantili, idest panno lineo exaspero fricatione dura. Frictio talis fit ad medicinarum in profundo faciliorem penetrationem, obstantibus porositatibus membris strictis ob materiæ viscositatem. In corpore autem forti, [13. contin.] aut in ignobili membro præcipit Gal. fricare cum aceto, aut oxirodino, & sale. Et Rasis cum lixiuio, [2. ad Glaucon.] aceto, sale, & alumine. Quod medicamentum laudatur à Gal. dicente; Mox post fricationem spongiam nouam infusam in posca superponimus, cui addas aliquid salis, vel aluminis. Et si non habebis spongiam nouam (dicebat ipse) accipe quancunque haberi potest, & ipsam laua cum sapone, lixiuio; & vitello oui: aut abluatur ex aphronitro, nitro, & conia stacte, idest lixiuio: sed spongia noua omnino applicetur. Et princeps dicebat; Deinde, idest in augmento administrentur super ipsum exsiccatiua, & non oportet, vt contangat ipsum aqua. Et de illis, quæ bona sunt, est, vt administretur super ipsum spongia noua infusa in aceto commixto cum baurach, & aqua cineris: in substantia enim spongiæ sunt exsiccatio, & resolutio. Dicebat Serapion cap. de spongia marina; Virtus spongię marinę prima est, quia desiccat; & ideò Dioscorides dicebat, quòd resoluit apostemata phlegmatica. Vnum norāt [14. methodi. Lib. 4. cap. 27.] Gal. et Paulus, quòd si nouæ spongiæ copia non sit, melius est eo, quod vulgus vocat ellychnion, vti, idest panno duplicato, aut triplicato: id verò ante omnia molle esto. Dicit Auic. & quotiens additur ęgritudo, ponatur acetum, in quo infunditur spongia fortius parum, quia est minus aquę permixtum: aut cum succo chelidonię, & est glaucium Gal. & Pauli, cum nitro. Aut R. calamēthi, origani, absinthij, mentæ, florum chamæmeli, hypericonis, an. m. j. baurach. ℥. ij. lixiuij. q.s. fiat decoctum: & sume spongiam nouam in dicto decocto infusam, & superpone, & liga. Aut R. florum salicis, nenutaris, mirthi. an. m.s. farinæ ciceruni, fabarum, lupinorum an. ℥. ij. bulliant omnia in lixiuio vsque ad consumptionē lixiuij, & adde olei de absinthio, mirthini, rosati an. ℥. j. salis m j. misce, & fiat emplastrum. Aut R. cineris cribrati, sulphuris subtilis an. ℥. iij. pulueris nucum cupressi ℥. i. s. cimini, salis, an. ℥. i. lixiuij q.s. bulliant omnia simul; & adde farinæ cicerum, fabarum, an. q.s. pro emplastro. Sequitur Princeps; In statu ad vltimam exsiccationem deueniendum est, & ibi laudat spongiam in fortissimo aceto, aut in lixiuio facto cum cinere fici, & vitis; & dicit, quòd oportet, vt spongia omnia latera tumoris amplectatur, ne materia ad latus aliquod declinet: aut infundatur spongia, aut ellychnion in aqua calcis, [Ex lib. de med. per genera.] quia est fortissimæ operationis. Laudat Gal. emplastrum, ex farina millij, & succo granatorum. Aut fortius, R. spumæ argenti ℥. iiij. adipis porci ℥. viij. olei veteris ℥. iij. radicum althęę. m. ij. decoquantur radices in vino, & aceto; subtractis postea addas argenti spumam, & agita omnia simul ad emplastri modum. Ego verò vtor medicamento ex rutha, melle, & sale, & mirabilem vidi operationem. Aliud, R. sulphuris, mirrhę, salis an. olei veteris, aceti. an. q. s. pro linimento. Laudatur stercus vaccinum, & valet,

valet, quia mollit, & resoluit. & Auic. iubet fieri emplastrum ex ipso, cum olibano, sthorace, calamo arom. spica, & absinthio: & dicit, quòd est fortis iuuamenti. Aliud fortissimæ operationis. R. foliorum intybi, radicum salicis, asfodillorum, foliorum thamarisci, liliorum an. m.i. fermenti, tartari vini, calcis ablutę, sulphuris, an. ℥.i.olibani, storacis, pinguedinis cerui, medullæ crurium vituli an. ℥.ij. aquæ caulium q. s. bulliant omnia vsque ad spissitudinem; & adde, olei mirthini, rutacei q. s. croci parum pro emplastro: [14.metho.ca.5.] Medicamentum in scirrho Galeni, vbi iubet malaxare tumorem cum aceto, in quo extinctus sit lapis, aut molendini, aut pirites, idest marchesitæ: deinde in oleo antiquo veteri, agrestis cucumeris, & altheę radices decoquere, ac locum emplastare: & ibi summè laudat acetum; & dicit, quòd virtus aceti, si quis ea moderatè, & secundum decens tempus vtatur, iuuat has dispositiones, & dissoluit grossos humores: si verò immoderatius; vel non in tempore decenti, quod subtilius rapiens, reliquum sinit lapideum fieri: & dicit, quòd nullo modo in locis vtatur neruosis. Et Auic. dicebat; cum hoc apostema est in loco neruoso, spisso, aut ligamento, aut corda, permisceatur succus mirthi cum medicinis incidentibus cum lenificatione. Dicit Gal. in antiqua translatione (nam [2 ad Glau. 10.] in noua est sententia de scirrho) si verò talis tumor antiquus, & inueteratus sclirosim fecerit, & si penitus sine sensu fuerit, hunc talem moneo relinquas, ne incassum labores, quia insanabilis est. Si verò sentit, vel permodicum, & non penitus est insensibilis, propè sanabilis est: tamen non satis facilis ad sanitatem: Vnde si videbitur sclirrotizari, R. mucilaginis al. sem. lini, fenu græci, pinguediuis gallinæ, anseris, medullæ crurum vaccæ, ireos, florum chamæmillæ an.℥.ij. sthoracis liquidæ, olei chamæmillini, pulueris mirrhæ, rhuris an.℥.j. ceræ q.s. pro cerato. Aut R. assungiæ porcinæ, pinguedinis gallinæ, anseris, anatis an.℥. iij. farinæ fen. græci, sem. lini, an.℥.i.bdelij, opoponacis, thuris, an.℥. s. dissoluantur gummæ in aceto, & cum cera fiat vnguentum. Si autem cum tali tumore dolor adfuerit, hoc erit, [2.aphor. 47.] aut quia ad suppurationem tendit, quod raro contingit: Vnde medici de chyrurgia nullam fecere mentionem; cum dicatur, circa generationem saniei dolores, & febres magis accidunt &c. Quod si sic erit, (quod cognoscitur ex loci rubedine, pulsatione) &c. retineatur calor cum medicina viscosa, attractiua, & calida: vnde R. maluæ, branchę vrsinę, radicum altheæ, liliorum an. m. j. cepas alb. sub prunis decoctas numero ij. fermenti ℥.ij. farinæ sem. lini, fen. græci an.℥. iij. limacias coctas num. vi. assungiæ porcinæ ℥. iiij. misce, & bulliant in decoctione caulium, & pistentur; & adde croci ℈. i. Digesta materia, non expectes, vt ex se rumpatur, quia, tardè. Nec ferro incidas, si possibile fuerit, sed potentiali caustico aperiatur. Cum enim à ferro inciditur, vulnus facillimè ad fistulam deducitur ob loci malam, frigidamque qualitatem. Cumque facta fuerit loci perforatio, euacuetur materia, & locus tali medicamine mundificetur. R. succi apij, prassij, absynthij an.℥.i. mellis ros.℥.ij. therebentinę clarę ℥.iij. bulliant omnia simul, vsque ad succi consumptionem, & adde farinæ hordei ℥. ij. vnguenti ægyptiaci ℥.s. misce, & fiat vnguentũ. Incarnetur postea cum vnguento basilicone, aut citrino, aut aurea, aut R. terebēthinæ claræ, olei masticini an.℥.iij. sepi hircini, castrati, vaccini an. ℥.s. centaureę, consolidę maio. & min. mille folij, comarũ roris marini, linguæ passarinę an. m.i. pistentur omnia, & extrahatur succus; & addatur mirrhæ, sarcocollæ, thuris, aloes an.℥.s. mastiches ʒ. iij. resinę pini ʒ.ij. bulliant omnia simul lento igne, vsque ad consumationem succi; deinde coletur, & cum cera alba fiat vnguentũ secundùm artem.

Aliquando verò dolor accidit propter materiam calidam admixtam, & tunc propter talem discrassiam dolor contingit. Et Princeps dicit, Oportet, vt sedetur dolor cum hysopo humida, & sapa cum oleo ros. auctore Gal. aut inungatur cum vnguento rosato Mesue. Et si peccauerit sanguis (quod co- [14.metho ca 7. & 2 ad glau.c.3] gnoscitur ex signis phlegmonis) R. foliorum maluæ, violarum an. m. i. radicum linguæ bouis, altheę an. ℥.iij. seminis cytoniorum ℥.i. hordei mundi m.ij. bulliant omnia simul in sufficienti aquæ quantitate, vsque ad hordei crepaturam; deinde pistentur, & cribelentur, & adde olei rosati, mirthini, violati an. ℥. ij. pinguedinis gallinæ, vnguenti ros. Mes. an.℥.i. sepi vitulini, pinguedinis cerui, ceræ albę an.℥.ij. bulliant iterum ad ignem leui ebullitione, & fiat vnguentum, aut cum farina hordei, & sem. lini fiat emplastrum. Raro equidem dolores ab his causis contingere solent, sed vtplurimum à ventositate, [12.metho.ca.8.] sicut docet Gal. dicens; Crassis verò, humidis, & viscosis humoribus dominantibus, nimia resolutio, & exsiccatio contrariissima existit, & multum eorum vsum custodire oportet in talibus dispositionibus, non tamen dolor aliquis sequitur vehemens hos tales humores solos existentes, sed aliquando complicatur aliquod accidens vaporosum; & vtplurimum ventositas, quæ non est potens propter obstructionem exire, vehementissimè omnino, quæ ita laborant, corpora dolent. Crassa enim, & viscosa materia ventosum spiritum apta nata est generare. Et talis ventositas aliud non est, quàm improprius humor attenuatus, & sub vaporis formam deductus. Et cum talis apparet dolor, locum embroca cum oleo anetino, chamemillino, de absynthio, & ruta. Aut fac cum his oleis emplastrum, & farina fabarum, absynthio sicco, ruta, & parum cimini. Valet locum petijs calidis fricare; & stercus vaccinum cum floribus chamomillæ, cimino, & oleo rosato ei superponere. Interdum cucurbitulę non scarificata laudantur. Aut R. cimini, calamēthi, rutæ an. m. s. sulphuris. ℥. s. puluerizentur omnia, & cum melle fiat emplastrum. Et hæc sint dicta de tumore pituitoso à causa intranea. Si verò hæc passio aliam egritudinem sequitur, vt hydropen, aut ptysim, dicit Auic. cura est remotio causæ, idest primę ægritudinis, quam sententiam posuerunt Serapion, Rasis, Auer. & Gal.

De nodis. Cap. III.

NODVS pituitosus est tumor ex non naturali pituita, quæ aut à frigiditate condensante, aut à caliditate resoluente in atrę bilis naturam conuersa est. Vnde est tumor sensilis, albus, durus, absque caliditate, cuius materia proprio continetur chisti; & à subiecto, in quo est, vndequaque separatur. Et dicitur nodus, quia vtplurimum propè nodos oriri contingit:

[3.f.4.cap.10.] Differunt inter se hæc nomina Auic. auctoritate, apostema, dubellet, & exitura: quoniam apostema est nomen determinatum super omnem tumorem diuersum in quanto, & quali; aut à materia calida, aut frigida siue aggreget, vel non aggreget. Dubellet est nomen absolutum super omnem tumorem, in quo materia fuerit coiuncta, & factus est sinus, aut [1.f.1.cap.5. 2.ad Glau. cap. de abscessibus.] concauitas ab intra, & talis materia aut fuerit putrescibilis, aut non, cuiuscunque speciei. Exitura verò declarat illum tumorem, in quo qualiscunque materia fuerit coniuncta, erit aut putrida, aut cocta, & quærit exitum. Nam dicebat Auic. Cum aggregatur materia, vocatur exitura. Et Gal. ait; Sic autem nominamus abscessus eas dispositiones, in quibus inuicem distant, quæ prius se contingebant, corpora. Et sic apostema dici potest de omni tumore in principio, & aug. dubellet in statu, & exitura in declinatione. Nec reprehendendi sunt hi, qui dicunt exituram dici solum de calido apostemate, cum [4.sim.3.& 4.methodi 5. & 6. eiusdem 2.& li. de sect.venæ c.3] & humores frigidi, dum putridi sunt, aut digesti, petant exitum. Nam omne, quod putrefit, fit calidę complexionis, vt declarat Gal.

Sępe in nostris corporibus, in extrinsecis locis, pituitosę aliquæ superfluitates originaliter ex non naturali pituita coniunguntur, & ibi tumorem causant, qui nodus appellari solet. [3.f.4.tr.2.ca.4.] Dicebat Auic. Nodi sunt dubellet phlegmaticæ, comprehendentes humores phlegmaticos, aut generatos à phlegmate. Et hoc dixit propter duritiem, quę ad tactum in ipsis sentitur. Nam durities, & maximè chronica, fit à melancholicis humoribus, vnde nodi duris tumoribus assimilantur. Nec admirabile esset, si materia talis esset melancholica; [14.metho.ca.5. in cap. proprio.] nam, vt dicunt Gal. & Princeps. Non est longinquum, quin necessarium faciat eius obuiatio esse melancholia. Verùm nos posuimus eam phlegmaticam; quoniam radix illius duri est phlegma, cui accidit, vt desiccentur grossę partes ipsius phlegmatis: vnde redditur sicut caro, aut sicut paltis, aut sicut mel, aut aliud, quod omnino est præternaturale. [Lib 4. cap. 34.] Dicit Paulus, quòd hæc materia sortiiur nomen à similitudine rerum, quæ in tumoribus continentur; alij quidem ipsorum, veluti pingue quoddam, seu adeps, subest, alij melli simile quippiam, alij quasi tenuis pulticula. Et [Lib.7.cap 6.] Celsus ait; Sunt aliqui tumores, qui in qualibet parte nostri corporis possunt euenire, generati à materia phlegmatica, non naturali, contenta in sua tunica: qui propter maiorem, & minorem adustionem [14.metho cap. 12. & 17.] rebus diuersis assimilantur, & ex paruunculo incipiunt, & diu paulatim crescunt. Et Gal. dicit, quòd sunt aliqui tumores, qui omnino sunt præter naturam, qui dum diuiduntur, sanè inueniuntur in huiusce modi abscessibus proprietates quædam non paucæ, nec humorum modò, sed etiam solidorum quorundam corporum, siquidem vnguium, pilorum, ossium, testarum, lapidum, & pori fragmentorum similia, ac humorum ipsorum, alius veluti lutum, vel cenum, vel olei quidam limus, vel vini fex; alius adeò grauiter olens, vt omnes aduersentur; verùm hæc raró incidunt. De hac re multa scripsit Aetius. [Lib.15. cap.7. & 8.] Talis enim pituita omninò est non naturalis, & deuiat à naturali infra terminos suę latitudinis, quos dum transit, non est amplius pituita, sed aliam acquirit substantiam. Transit autem latitudinem propriam multipliciter, aliquando in propria substantia, dum aquosatur, ventosatur, vel aliquo alio modo attenuatur: aut ingrossatur, & inuiscatur, & fit tunc phlegma grossum, aut mucilaginosum, aut gipseum per vlteriorem indurationem, aut à frigiditate nimia condensante, aut à caliditate naturali, vel præternaturali resoluente. A tali materia producuntur tumores, qui sortiuntur nomina diuersa secundùm diuersitatem rei contentæ, auctore Gal. ea sunt Atheromata, Steatomata, & Meliceris. Celsus verò signa proponens dicebat; Atheromati subest quasi tenuis pulticula; Melicerídi liquidior humor, quale mel, ideòque pressum circumfluit; Steathomati, vel adipini, pingue quoddam, quale adeps, aut caro &c. In aliquibus, quale gipsum, vt in podagra, & chyragra, interdum quasi grana panitij decocti, vt in natibus, & fauosis tumoribus.

Talia apostemata sunt dura, œdemati ea comparando; mollia verò, per comparationem ad scirrhum. [2.f.1.cap.5.] et aliquando fiunt de genere melancholicarum. Nec reprehendendus est Auic. si inter attrabilosos tumores nodos enumerauerit, quando dixit; Et illorum quidem apostematum, quæ ex materia fiunt me[14.methodi.]lancholica, tria sunt genera, durities, & cancer (quorum plurima sunt acuta) & glandularum genus, ex quibus sunt scrophulæ, & noti. Nam Gal. dicit; Crudi verò, & humidi humores, cum non rectè pertranctantur, per spatium temporis exsiccantur, & fiunt melancholici, & apostemata ex eis orta fiunt melancholica. Proprium istorum est, quòd proprio continentur chisti, & separantur ab omni parte à [2.f.1.cap 5.] mẽbro, in quo sunt, nec fixi, aut imbibiti sunt in mẽbro, sicut cancer, aut scirrhus, vt optimè declarat Auic. [Diuis. 130.] Et Rasis dicebat; Isti nodi sunt plurimorũ modorum, quibus omnibus cõmunicat, quòd separantur à carne corporis, & mouentur cum mouente eos, sicut res in chisti, & tolerant, vt super eos fiat compressio.

Vesica

Vesica verò, aut chistis, membranaue, aut panniculus, aut sacculus, vel folliculus, vel tunica, vel vela men, aut callus, aut quocunque modo dicas, talem continens materiam, sic generatur: quia nodorum materia est frigida, & crassa cum viscositate; quæ cum sit talis, est apta vniri, non autem spargi, sicut in œdemate: & quantò magis est frigida, tantò magis inspissatur, & vnitur. Agens postea in eam innatus calor, partem exsiccat extrinsecam, & ipsam magis vnitam reddit cum quadam soliditate propter viscositatem, & panniculi naturam acquirit cum aliquali tenacitate. Materia verò melancholica, quia frigida est, & sicca, cum non habeat viscositatem, ex ea chistis non generatur; ideò scirrhus panniculo non continetur, nec œdema; quia subtilis est eius causa; forsitan quòd naturam sic ordinauit, vt talis passio faciliori ingenio curari possit, quàm si ad diuersa loca esset expansa. Dicit Auic. quòd aliquando accidit, vt nodetur neruus, & assimilatur nodo, & non est de nodis. Et differt à nodis per hoc, quòd non separatur ex omni parte, sicut nodus. Hoc autem contingit, quando duo neruorum extrema ad medium contrahuntur, & pars media eleuatur. Et ideò, vt ibi dicit Auic. & Rasis, cum compressione, & ligatura partes ad primum esse reducuntur. Et rursus Auic. Glandulæ quidem, & his similia à neruorum differunt nodositate, eo quia nodositas magis fit in suo loco mansiua, & eius tactus sentitur nodosus. Dicit Cornelius; Quædã ex his dura, ac renitentia: quædam mollia, cedentiaque sunt; quid intus habeant, vt coniectura præsagari potest, sic ex toto cognosci, nisi cum eiecta sunt, non potest, quia propria non habent accidentia. Hæc ferè sine dolore sunt, dicit Celsus. Similiter Gal. Eodem modo fiunt (inquit) hi tumores, sicut in renibus lapides, adusto in eis humore crasso, & viscoso. Generantur in locis siccis, dicit Paulus, vt in iuncturis, & concatenationibus, quæ ex pituita nutriuntur. Fiunt semper per viam paulatinæ congestionis, & rarò ad exituram deueniunt, nisi qui melinus dicitur, in quo satis benigna subest materia, & maximè cum secum calidus commisceatur succus, non naturali agente calore.

7. ad Alm. 2.f.1.doct.1.c.5

Lib.7. cap.6.

14 methodi c 4 Et 7. de comp. med. ca. de relaxantibus.

De genere horum tumorũ enumerantur, specificando, & ea apostemata, quæ Natæ, vel Naptæ dicuntur; quæ vtplurimum in capite, & alibi oriuntur, & est tumor rotundus, albus, valde eleuatus, dolore carens, nisi fortè adeò magnus existat, vt partes membri trahendo, aliquem dolorem inferat; et ad asteromata spectat. Pari modo & botium, seu, vt dicit Albucasis, hernia gutturis, aut bronchocele, quod in gula nascitur, & scrophulæ, & gangilia, & talia apostemata, quæ tamen in proprijs suis simptomatibus à nodis differre videntur, vt locis proprijs dicam. Nodus ergo tripliciter sumi potest, communiter, propriè, & magis propriè. Communiter enim omnes tumores frigidi ex crassa pituita nodi dici possunt. Propriè autem omne apostema ex phlegmate grosso quando chisti continetur. Magis propriè, tumor pituitosus cum prædictis conditionibus, & signis.

De cura nodi. Cap. IIII.

Hæc passio est de macronoxijs; longo enim tempore oriuntur, & breuiter curantur, cum curari possunt. Rarò enim, nisi per chyrurgiam, curantur. Nec medicus in his multum, materias resoluendo, vel emolliendo, aut ad saniem reducendo, defatigari debet; quia non curantur, nisi cum proprio panniculo extrahantur. Etsi dictum est ab Auerr. quòd nodositates triplici medio curantur, aut dissolutione, aut putrefactione, aut incisione: non propter hoc restat, quòd etsi partes aliquæ interdum diaforentur, quin sit opus ad manuum operam etiam deuenire; quia non datur cura, nisi per extractionem chistis. Vnde dicebat Gal. quòd intentio curæ istorum tumorum est contentarum rerum extractio, vel earum putrefactio, aut tumoris totalis abscissio. Quidam tumores, vt melicerls, in quibus materia ad mellis modum continetur, aut ad milij cocti formam, vt in natibus, interdum per putrefactionem contenti succi, & extractionem curantur: quod fit, quando materia obediens est: tamen longo tempore operantur, quod membris infirmis est molestum, & cruciatum affert; vtplurimum verò sectione, & chistis extractione. Adipinum verò, in quo materia stat ad modum adipis, aut carnis, aut alterius rei similis: & steatoma, in quo materia est omnis præter naturã, sola manuũ opera curatur, cum nec putrefieri possit, nec digeri medicamento.

7. coll. cap. 31.

14. metho. cap. 12. & 13.

Habent nonulli horum tumorum, qui sola chyrurgia curantur, actiones proprias, aliqui verò communes; sed qui omnino sunt prẹter naturam, oblationem indicant, veluti in steatomatibus, & atheromatibus; ac huius certè generis est, & qui myrmecia Grẹcè vocatur, & qui acrochordon, ac in vesica calculus, & hypochima &c. Non enim in his putrefactio, nec resolutio expectanda est; quia in ipsis non est dispositio ad putredinem, nec ad resolutionem; Nam quodlibet non agit in quolibet, sed determinatum in determinatum, cum determinatis conditionibus. Hæc omnia finaliter, dicebant Gal. & Rasis, extrahere, aut abscindere oportet. Præmissa igitur vniuersali euacuatione secundùm indigentiam, ne in corpore pleno, aut ratione doloris, aut propter membri nobilitatem, materiæ diuersæ ad sectum locum concurrere possint, aut cum phlebot. quę summè conuenit, conditionibus consentientibus, aut pharmaco humores frigidos, grossos, & viscosos purgante, ne transeant in causam coniunctam, vt cum benedicta, hyera, hamech, elect. de dactilis &c. aut cum pillulis de ag. de hermodactilis

14. methodi. Diuis. cap. 13.

Lib.7. cap.6. lis maioribus, ad tumoris sectionem deuenire oportet; et scindatur cutis ab eis cum facilitate; deinde excorietur ita, vt egrediatur cum chisti sua. Dicit Celsus; Omnia derasa ante, si capillis conteguntur, per medium incidere oportet, & chistim extrahere. Et Paulus dicebat; Consilium igitur curationis est commune, vt quod tunica illa contineat, discutiatur, aut medicamentis totum exædatur, aut sectione auferatur. Dicebat Gal. quòd ad talem perficiendam operationem diuersę requiruntur considerationes, tum ex temporis curandi breuitate, tum ex curando citra dolorem, tum ex maximè tutè curando. Rursus, vt tutò cures, tria propria sunt, quibus intentus sis, oportet: vnum, primumque, vt omnino absolutionem operis consequaris; alterum, vt sicubi hunc non consequaris, saltem ęgrotantem non lædas; tertium, vt vitium non facilè reuertatur. His considerationibus si optimam curationis viam iudicaueris, inuenientur in omnibus, quæ nunc proposuimus, quando potius chyrurgiæ, & quando potius medicamentorum ope sit curandum. Omnes has intentiones etiam ostendit Auic. Breuitatem quidem temporis, quando dicit; Nodorum, qui sunt glandosi, idest ex non valde condensato phlegmate, cura est incisio, aut perforatio, & non aliud, idest non restat breuior, aut tutior hac via. Operationem indolorosam autem, quando dicit; Et cum extenderis tibi cutem bene, tunc seca eam cum facilitate. Certitudinem verò curæ, quando dicit; Cum incæperis excoriare, oportet, vt egrediatur chistis sana cum eo, quod est in ventre eius; illud enim est magis certum, quod esse potest. Ostendit deinde, quomodo finem desideratum assequi possimus, dicens; Si in incisione, & excoriatione remanet aliquid de chisti, non incarnes ipsum, donec scias, quòd non remansit aliquid de ipso; & si possibile est extrahere totam chistim cum sua materia, hoc est melius. Tradit etiam, quomodo laborantem nocere non debemus, quando dicit; Et quando currit ab eo res plurima, tunc oportet, vt custodiatur patiens cum conseruantibus naturam suam, & conseruetur apud somnum; fortasse enim adueniet ei sinchopis. Manifestat in fine, quo nam modo ægritudo non reuertatur, quando dicit; Et cum perforatur, oportet, vt auferatur chistis, quę est ei cum complemento sui; & si non cum alio, saltem cum vncinis; quoniam cum dimittitur, & si minimum sit, redit faciliter. Et quia dicebat Gal. quòd si opus perfici nequeat, labor dimittendus est, ne medicus subeat notam mali viri; Ideò Auic. dicebat; Si nodus fuerit in manu, aut pede, aut in loco coniuncto cũ neruis, & cordis, non præsumas extrahere ipsum, quoniam faciet cadere patientem in spasmum.

14. metho. 13.

3. f.4. cap. de curā nodi.

Ingenium operandi in istis passionibus clarè habetur apud Auic. Auer. Celsum, Antillum, & Rasim, dicentes; Extende cutem, quæ est super nodum, cum manu sinistra, aut eam extendant ministri, & incide longitudinaliter cutim totam cum ferro incidente vsque ad chistim; & caue, ne eam incidas: quia tunc prohibetur excoriatio. Cum enim inueneris chistim, quæ (vt dicit Celsus) ostendit se albam, & duram, excoria eam à loco eam continente cum gamedin, idest instrumento non multum incidente, extendendo cutim ex omni latere; & excoriando procedas, donec chistim totam cum suo contento extraxeris. In adipino verò, & mellino sis sollicitus, ne chistis rumpatur, quia nodus est satis tenuis, & ideo enumeratur inter exituras. Et ingenia, dicit Auic. vt egrediatur cum suo chisti; quia si rumpitur, eius egressio erit difficilis. Hunc operandi modum accepit Princeps ab Albucasi de verbo ad verbum, vt patet: & ideò credo, quòd Antillus, qui sæpe à Principe citatur, sit Albucasis. Dicit etiam Auic. Si accidit, vt rumpatur chistis: tunc quære, vt conseruetur, quod remanet intra, cum ligamento, sutura, aut alio ingenio, donec extraxeris totam chistim. Deinde si sanguinis hæmorragia non apparuerit, cauitatem vino mellito, aut mellicrato ablues; inde facta loci mundificatione, eum incarnabis. Et si contingit, vt partes adinuicem sint multum distantes, possunt vniri aut sutura, aut ligamento simul labia aggregante, aut plumaceolis, humiditates contentas in fundo sinus expellendo. Multotiens hæ operationes non perficiuntur ob timorem aliqualem, aut ne secetur res timorosa; aut quia timidus patiens sectionem non admittit; aut eius complexio debilis eam celebrare non permittit; aut tumor est adeò magnus, quòd timorem infert: Tunc, dicebant Auic. Antillus, Rasis, & omnes moderni, cutim, & chistim incide, aut perfora; & eam humoris quantitatem, quam poteris, extrahe, & sic in dies, aliquid euacues; Deinde quod remanet, acuto medicamine remouebis: aut cum oleo, & butiro calido fac eam putrescere; nam chistis puttrefiet, & egredietur per se. Dicebat Cornelius; Vbi vel tota tunica, vel aliquid ex ea relictum est, pus mouentia adhibenda sunt. Et si aliquid ex chisti remanserit, extrahatur, saltem cum vncinis, cuius formam describit Albucasis, & est plurium modorum, scilicet vnius, & plurium curuaturarum, vt habebitur proprio libro.

Lib.2. cap.45.

Lib.7. cap.6.

Et si incisio, aut excoriatio propter aliquam causam opportuna non fuerit, cutis potentiali caustico aperiri potest; & medicus tunc assumat ingenium curæ à qualitate, & quantitate morbi; deinde à loco, natura, & compositione patientis membri, cum multa sint loca, quæ operam expuunt. Sunt igitur caustica duorum modorum, scilicet debilia, & potentia; nam in mellino tumore (cum eius materia sapiat saniei naturam) debili medicamento rumpi potest, de quibus sermonem habuit Auic. vt radices narcisi, aut cannæ recentes cum melle, & oleo irino. Aut R. ammoniaci ℥.vj. glutinis albotim, sulphuris citrini, nitri añ.℥.iij. cerę ℥ iiij. fiat emplastrum. Aut ex medulla granorum cotti, nuce rancida, fermento, caulibus, & cæpis decoctis, & sinapis, & fimo columbino fiat emplastrum cum melle anacardo. Aut R. salis alchali, calcis non extinctæ, añ. quantumuis submergantur in aqua, & bulliant,

3. f.4. cap.31.

fiant, postea colẽtur; & iterum bulliat hæc aqua in caldaria de ære, donec aqua congeletur in salem. R. istius salis 3. iiij. salis am. 3. j. mellis anacardi q. s. pro vnguento: Dicit Paulus; Parte fomentis prius nutrita, hæc imponuntur. [Lib. 4. cap. 34.] Vnde Auic. dicebat; De bona autem curatione mellini fauosi est, vt incipiatur, & euaporetur cum aliquo calido. Sed in asterothemate, & similibus tumoribus, in quibus & materia, & cutis crassa, & dura est. fortiori medicamine vti oportet. De quibus multæ sunt descriptiones apud Paulum, & Principem.

Vt R. Tartari nigri adusti, nitri, añ. 3. ij. calcis, 3. i. terræ sigillatæ. 3. i. s. bulliant omnia in aqua cineris, vsq; ad spissitudinẽ, & serua in vase plũbeo

Aut R. ellebori, arsenici rubei, añ. 3. ij. corticum æris. 3. 4. olei rosati. q. s. pro vng.

Aut R. sem. vrticæ. 3. j. corticũ ęris, arsenici añ. 3. s. olei rosati parum, misce.

Aut R. calcis viuæ non lotæ 3. ij. calcithidis, auri pigmenti añ. 3. i. misce.

Moderni verò aliam viam reperiere, apud quos multa medicamenta sunt descripta, & valent. R. capitelli, idest primi lixiuij saponis, quod magistra appellatur, lib. j. vitrioli Romani 3. j. sal. am. 3. ij. aluminis rochæ 3. j. s. bulliant omnia simul in caciola ænea, vsque ad spissitudinem lapidis. Aut fortius. R. capitelli lib. j. calcis non laboratæ, colcothar, arsenici añ. 3. j. bulliant, vt supra. Aliud nobilissimę operationis. R. capitelli fortissimi quantum vis, bulliat in caciola vsque ad spissitudinem, absque vlla humiditate, & R. istius lapidis lib. j. salis am. arsenici sublimati añ. ℥. j. opij. 3. iij. misce, & tritura omnia simul, & serua in vase vitreo in loco sicco. Aliud mirabilissimæ operationis, R. aceti albi ℥. xx. calcis viuæ, cineris vitæ, calcitidis, aluminis plumæ añ. ℥. j. bulliant omnia, vsque ad consumptionem medietatis aceti, & permitte clarificari. R. de parte clara ℥. viij. salis am. salis gemmæ, salis alchali, mellis anacardi an. ℥. j. opij ℥. ij. bulliant omnia lento igne, donec fiat lapis. Aliud Rasis, R. arsenici citrini tri [7. ad Alm. cap. 15.] ci, chali, calcis, ziniar añ. ℥. vj. argenti viui ʒ. xij. salis am. ℥. iij. terantur omnia in aqua, quæ dicitur prima, donec mercurium extinguatur; exsiccentur postea, & terantur, & ponantur in bocia, ignem sub ea faciendo, donec eleuentur, & sublimentur; & quod ex hac medicina sublimatum est, sumatur in vitrea ampulla, & seruetur. Aliud, quo vtebatur Pater meus, qui in hac arte fuit magnus experimentator, & est mirabile causticum, R. salis nitri, vitrioli Rom. añ. ℥. x. & pone in elãbico, & primam, ac secundam aquam extrahe; primam abijcies, & secundam serua, in qua dissoluas arsenici albi ʒ. ij. tartari albi adusti (eius aũt adustio cognoscitur, cũ fit niger, deinde albus) argenti sublimati añ. ℥. i. ponantur omnia in caciola ænea nitida ad lentum ignem, vsque ad totalem exsiccationem, & vtere; aut solo, aut cum pauco sapone nigro fiat vnguentum. Et nota, quòd ab his medicinis eschara causatur, quæ aut peruenit vsque ad chistim, vel non; si peruenit vsque ad chistim, reliquum cum facilitate excoriari potest; nam redditur locus fere insensibilis: remoueatur igitur eschara cum butiro recenti, aut assungia porcina non salita, aut alio ingenio: denique si opus fuerit, reliquum secetur, & operator sit cautus à sanguinis fluxu, qui multotiens contingit. Et si ibi fuerint venæ, aut artheriæ magnæ, eas adligare oportet. Sciat etiam operator, quòd caustica & dolores, & intemperiem adducunt; vnde non est ab re, locum custodire cum defensiuo, & cum olei rosati embrocatione confortare. Quod etiam præcipit Paulus in fine capitis, quando dicit; Quæ ambiunt partes orbiculatim, omnes prius delinito cerussa cum rosaceo. Extrahatur materia; & si pelliculæ cum aliquali sordicie in fundo cauitatis remanserint, abstergantur cum vino mellite, & vnguento ęgyptiaco. Multotiens verò, aut quia sic requirit morbi essentia, aut propter fluxum sanguinis, aut ad dolores sedandos, aut ad loci rectuncationem, aut ad prohibendum reditum ęgritudinis, aut ad eradicationem morbi, & loci mundificationem, & ad multa alia accidentia euitanda, caustico actuali, & ferro ignito vti opus est. Præterea notandum est, quòd aliqui horum tumorum in radice sua adeò tenues sunt, & vndecunque à membro separati, quòd tantùm ligatura cum serico remoueri possunt, aut abscindi in eorum radice, vt præcipit Auicenna, quando dicit; Et si magnificatur super ipsum plurimum propter compressionem nodi, tunc abscinde radicem eius totam, deinde cura. Generantur aliquando nodi, dicit Auic. & Rasis, in vola manus, & super frontem, aut inter focilem, & rasetam ad auellanæ quantitatem, aut parum plus, & est sicut glans. [Cap. dè glandulis.] Et dicunt isti, quòd si in principio comprimantur, separantur. [In diuisionibus.] Sed cum magnificantur, eorum cura est cura nodorum. Igitur cum apparent, debent comprimi; deinde super ipsos, stringatur plumbum, aut aurum grauis stricturæ; quoniam digerit ipsos, & præparat ad resolutionem, aut frustum pergamenæ, vt docet Rasis, cum aloe, bitio, mirrha, acatia, & glutine piscis. Hæc fiunt, quando passio est in loco neruorum, artheriarum, venarum, aut membrorum timorosorum, & nobilium.

De strumis. Cap. V.

14.method. 3.aphor. cō.26.
Lib.4.cap.33.& lib.6.cap.39.

SCROFVLA, aut struma, dicebat Gal. est glandula in scirrhosum affectum mutata. Et rursus alibi dicit; quòd est glandula tumefacta, dura, à phlegmate grosso, viscoso, apto chistim generare. Ideo vtplurimum proprio chisti continetur. Et Paulus dicit; Strumæ glandulę sunt induratæ, quæ in ceruice, alis, & in inguinibus maximè nascuntur. Et Hipp. dicebat; Struma est tumor, sub quo concreta quędam ex sanie, & sanguine crasso, quasi glandulæ nascuntur, maximè verò in collo, sub alis, & in inguinibus: sic dicit & Celsus. Struma differt à nodo, quia non mouetur secundùm omnem differentiam positionis, sicut nodus, & magis adhęret carni. Nam, dicebat Auic. scrofulæ assimilantur nodis, sed differunt ab eis in hoc, quòd non sunt separatæ, sicut nodi, imò sunt suspensę in carne. Et ad vltimum scrofulę sunt glandulę scirrhoticæ. Nonnullæ sunt priuatæ dolore, & aliquibus associatur dolor; & sunt difficilis curationis, & maximè cum materia est diuersa. Raró struma tantùm reperitur, sed plures numero, & dicitur scrofula; quia in scrofis sic tumefactæ glandulæ inueniuntur, vel quia multæ istarum glandularum ab una oriuntur, sicut ab vna scrofa multę producuntur. Hæc passio à Græcis dicitur chocradas, auctore Paulo, vt etiam recitat Aetius, à choeradibus petris, per marinas aquas transparentibus, à Latinis verò struma.

3.f.4 tr 2.cap.9
Lib.6.cap.35.
Lib.15.cap.1.

3.locatium c. 2. de parotidibus & lib.de sect.ve næ sum.a.cap.3 & 13.method. 2.cap.2.
Lib.diuis.c.139
7.ad alm.cap.5.
Lib.5.cap.de struma.

Dicit Gal. tibi, arbitror, non excidit, vtpote sępe à nobis monstratum, superuacanea, quę à valentioribus partibus ob redundantiam, vel qualitatem expelluntur, ea in imbecilliores percumbere; atque hinc accidere, vt glandulæ, quas adenas vocant, facilè fluxiones recipiant, & maximè quæ rariores natura sunt, quippe valentius et artheriarum, & venarum, & neruorum, & musculorum robur; imbecillior verò adenosorum corporum. & si adenes, quæ eleuantur, scirrhosæ, & duræ fiant, & maximè circa collum, secus aures, & in inguinibus, & sub ascellis, & ęgrè sanabiles, strumæ dicuntur. Rasis dicit; Scrofulæ sunt in collo secundùm plurimum, & quandoque sunt in inguinibus, & in omnibus locis, in quibus sunt glandes; & eorum signa sunt apostema durum, rotundum, albi coloris, quod mouetur cum mouente ipsum, & quandoque sunt tres, aut quattuor similes nuci in suo chisti. Et rursus; Scrofulæ in collo sæpius nasci consueuere, quæ plerunque simul existunt, & aliquando sparguntur; vnde cum in hac habitudine locum videris apostemosum, quem tangendo durum inuenies, scias scrofulas esse. Celsus quoque dicit, Struma est tumor, in quo subter concreta quædam ex pure, & sanguine, quesi glandulæ, oriuntur; quę, vel præcipuè faticare medicos solent; quoniam & febres mouent, nec vnquam facilè maturescunt; & siue ferro, siue medicamentis curentur, plerunque iterum iuxta cicatrices ipsas resurgunt, multoque post medicamento est opus; quibus id quoque accedit, quòd longo spatio detinent. Nascuntur maximè in ceruice, sed etiam in alis, & in inguinibus, & in lateribus pullulant. Auic. dicit, quòd assimilantur nodis, & verè assimilantur nodis quò ad materialem causam; quia ex phlegmate grosso solent hæ passiones generari; quò etiam ad formalem, quia in rotunditate, duritie, & colore. sed differunt ratione loci, quia strumæ sunt adenes induratę, & tumefactæ; nec apparent, nisi vbi sunt glandes aptæ tumefieri, aut vbi sunt molles carnes; vnde & in mammis repertæ sunt strumæ, vt Meges Sidoneus recitat. nodi verò habent totum subiectum commune. Differunt pęterea, quia nodi sunt vbique separati; strumæ verò sunt magis annexæ, & carni infixæ. Communicant tamen in hoc, quòd omnes isti tumores tunica inuoluũtur, quæ in strumis neruosior est. Datur & aliud accidens scrofulis proprium, quo omnino à nodis differunt, quia ex vna scrofula plures solent generari, idest vna apparet, & aliæ consequuntur, quod in nodis non contingit, & ideò dicebat Auic. quòd assimilantur atheeltit, idest scrofis. Vnde est autem, quòd non vna tantùm glandula, sed plures intumescunt, Dico; quòd in locis adenosis diuersę reperiuntur adenes, quę naturaliter sunt paratę ad rheuma suscipiendum; vnde cum ad eas regiones humores diuersi concurrunt, replentur hęc loca; & si materia fuerit multa, diuersi oriuntur tumores. Non enim impetuosè, aut violentèr fit harũ materierum transmissio, vt fit in motibus creticis, cum hæc passio sit in numero chronicarum, quia eius causa crassa est, & viscosa; vnde per partem post partem fit eius expulsio, & ideò successiuè intumescunt adenes, & sic apparet, quòd ab vna diuersæ producantur. Ordinantur interdum hæ adenes vna post aliam, & est tanquam cingulus pendens ex collo. Multotiens vnà permanent, ad modum vuæ racemi. Albucasis dicit, quòd species harum scrofularum sunt multæ; ex eis enim sunt lapideæ, & ex eis sunt, quæ continent humiditatem, & ex eis sunt malignę, quæ curationi non obediunt. Corpora ad tales dispositiones parata, dicebat Rasis, sunt corpora puerorum, & mulierum, quia humida, & gulosa. Et Hipp. enumerando puerorum ægritudines, ante pubertatis ætatem strumas adducit. Gal. reddens rationem, dicit. In ipsis enim multæ, crassę, & viscosæ superfluitates generantur. Et Rasis dicebat; Scrofulę ex digestionis malitia, atque ex fastidio accidunt. Gal. dicit, quòd in pueris multum de crudo humore gignitur propter eorum sacietatem, & voracitatem; & eorum ventriculi operatio non potest duobus officijs simul sufficere, augendo scilicet, & perfectè alendo. Et Auic. dicebat; Homines vehementius dispositi ad habendas scrofulas in partibus colli, & capitis, sunt curta habentes colla, humidarum complexio-

lib.3. cap.42. 83. Contin.
par aphor.26 In commento. ad Al. cap. 8. 2 de crisi c.10.

plexionum. Saluiores scrofulæ sunt, quæ accidunt infantibus; & grauiores earum sunt, quę accidunt iuuenibus. Ratio est, in pueris humores sunt resolubiles; quia pori sunt magis aperti, permutanturque eorum habitudines. Strumæ, in quibus dolor reperitur, sunt difficilis curationis; imò Gal. dicit; Omnis struma est difficilis curationis. Dolent strumę aut propter loci sensationem, aut propter calidorum humorum admixtionem; vnde in eorum cura ad putrefactionem, aut sectionem peruenire oportet, ideò sunt difficilis, idest laboriosæ curationis. 13. methodi.

De strumarum curatione. Cap. VI.

AVERROES de scrofulis agens, duplicem eius causam materialē assignat: Vnde in cura diuersæ oriuntur operationes, & dicit; Scrofulæ sunt apostemata dura in carne molli generata; & quæ ex eis fiunt ex phlegmate subtili, curari debent cum medicinis resolutiuis, & mollificatiuis: & quæ fiunt ex phlegmate grosso, cum medicinis purgatiuis, aperitiuis, causticis, & cum ferro incidenti. Cur autem talis materia non possit resolui, in causa est tum inuolucrum, in quo continetur, tum venarum magnarum absentia, necnon substantia propria, quæ minimè est musculosa, sed separata, medicinam ineptam reddens, pro crassa materia resoluenda; Diaforesis nanque, resolutio uè, teste Gal. & Auic. fit à medicamento, cuius proprietas est, vt separet humorem, faciendo ipsum vaporem, & extrahat illum à loco, in quo est coniunctus, per partem post partem, donec assiduatione, illius operationis resoluat illum; ad hoc autem conducit, viarum amplitudo, pororum raritas, & humoris dispositio, quæ conditiones in huiusmôi tumoribus non reperiuntur, quare ad talē operationem deueniendum est. hoc autem magna cum præmeditatione est faciendum: Vnde Gal. dicebat, quòd strumæ, quæ fiunt ex phlegmate duro, non curantur, nisi manuali operatione, & aliquando sunt incurabiles, quæ scilicet sensu, & dolore priuantur. Quæ verò ex subtili pituita, interdū medicinis mollientibus, & resoluentibus sanantur; hę autem nec sensus, nec doloris inexpertes sunt; & proprio panniculo recluduntur. Et dicit, quòd talis pituita innaturalis est, & de membro ad membrum transmittitur. Et quamuis lapsa sit à proprio temperamento, tamen eiusdem naturæ non est cum phlegmate repetto in nodis; nec acquirit diuersarum rerum formas, sicut illud. Hinc est, quòd cum mollientibus, & resoluentibus medicinis passiones ex ipso generatæ curantur. Inuictissimi Francorum reges ex diuino quodam priuilegio, vt recitat Dionisius Coronius in epistola ante Act. & Ioannes Tagaultius in sua dedicatoria, solo Christi signo strumosos omnes, præcipuè die sancta passionis Christi, mirabiliter sanant. 5. de simp. medicina dist. 4. ca. 3. 2. Canon. tract. 1. cap 4.

Auic. verò dicit, quòd radix fiduciæ in curatione scrofularum est euacuatio, & subtiliatio regiminis; 3. f. 4. tr. 1. ca. 10. Et verè euacuatio est necessaria, quia ægritudo est de repletione, & maximè soluendo phlegma grossum. Adhuc regiminis subtiliatio est vera cura, cum hæc passio in humidis corporibus generetur. Dictum est ab Hypp. Corporibus carnes habentibus humidas famem adhibere conuenit. Fames enim corpora siccat. 7. aphor. 60. Et Gal. dicit, quòd omnia, quæ exsiccant, sunt humidarum passionum cura. in com. Fames enim per accidens corpora siccat. Rasis dicit; Curationis principium est, vt ægrum semper famem pati, & cænam dimittere facias, neque aquam bibere permittas, neque grossa nutriatur dieta. 7. ad Alm. ca. 8. Idem voluit in lib. Diuisionum vbi addit; Et fac ipsum vomere, & solue cum eis, quæ educunt phlegma grossum. Cap. 129. Vnde Auic. dicebat, quòd subtiliatio regiminis est deuiare cibos grossos, & potum aquę super eos, & nauseatiuam facietatem, & repletionem; et opus est tolerare famem, quantum potest. Et caueat æger ab omnibus causis caput replentibus. stet rectus, inquantum potest, etiam dormiendo, nec se super faciem, aut genua prosternat. A locutione plurima, ira, ac capitis dolore omnino fugiat: quia hæc omnia ad caput materias currere faciunt. Fugiendus est aer humidus, grossus, nebulosus, palustris, & frigidus, nec sub diu standum est, nec sub lunę lumine. Boreas, & australis flatus pessimus. Cibaria, quæ in his morbis conceduntur, declarantur infra cap. de cura scyrrhi.

Potus sit vini pauciferi, odoriferi, albi, & clari. Euacuatio est necessaria, quæ multipliciter fit. Et Princeps dicit, quòd de euacuatione laudabili est vomitus. De tali remedio disputabimus in fine istius curæ.

Phlebotomia aliquando est iuuatiua, sed non in omni struma, cephalicam secando, vt docet Auic. & sileant dicentes phlebotomiam humores incrudare, cum eos magis frigidos reddat; nam in corpore repleto, & in dolentibus scrofulis, cum etherogenea peccat materia, consentiente ætate, tempore, & virtute, venæ cephalicæ sectio summè conuenit. Cap. prop. In induratis adenibus absque sensu, & dolore dimittenda est hæc via. Cucurbitularum appositio, dicit Auic. est medicina inconueniens. & reddens rationem dicit, materiam in adenibus coniunctam euacuare impossibile est; quia cucurbitulæ magis quàm venę sectio, partes subcutaneas expurgant, ac magis tenue, quàm crassum, extrahunt. 4. f. 1. cap. de ventosis. Pinguibus tamen corporibus, quæ crassiorem sanguinem obtinent, minus opitulantur; quoniam non adducunt sanguinem eorum, vt deceret, sed tenuiorem eius portionem. Strumarum verò materia, crassa est: imò dicit Auic. Cucurbitula trahit ad eas, & ingrossat ipsas, per id, quod extrahit de sanguine subtili. Et intelligere oportet de cucurbitula super tumorem, non autem diuertendo; quod in materia mixta

possèt esse opportunum remedium. Ideò, dicit, est inconueniens remedium secundùm plurimum. Et quia hæc passio chronica est, ideò digestionem expectat. Talis autem materia longa digestione præparatur, si præparationem recipit, & fit cum syr. acet. comp. oximelle, melle rosſ. de stæchados, bisantino, & similibus cum aqua capil. Veneris, fumariæ, luæ, solatri, scabiosę, boraginis, lupulorum &c. Digesta materia euacuetur, & R. auctore Auic. (& est med. Rasis) turbith, zinziberis, zuchari añ. p. æquales. Patiens huius confectionis in mane vsque ad ʒ. ij. cum brodio accipiat, quia euacuat phlegma grossum, non calefaciens, neque rodens inrestina, & maximè in infantibus. Aut euacuetur materia cum ellect. lenitino, de sebestem, indo maiori, de dactilis, aut confect. hamech, cum decocto epithimi Mesue, aut cum decoctione magistrali ad piruitam. Hyera, & benedicta laudantur, pariter diarob cum turbith, cũ rheubarbaro & cum ag. Laudantur pillulæ fetidæ, de euforbio, de hermodactilis, de hyera, de ag. & similes. Celsus dicit; Album veratrum rectè datur. Nec confidendum est in his, sed quotidie, aut sæpè patienti aliquid exhibeatur, vt R. epithumi, euforbij, agarici, sulphuris añ. q. s. misce, & fiat puluis; & da infirmo de tali puluere in potu cum aqua lactis à ʒ. j. vsque ad duas per quatuor horas ante cibum. Aut exhibeatur ʒ. j. 6. p. sulphuris cum brodio in mane, quia exsiccat hanc materiam citò; Aut assumat ʒ. j. euforbij cum syr. acetoso alternis diebus, per hebdomadam in mane ante cibum: Aut R. radices herbæ scrofulariæ, seu minoris vrticæ, & subtilissimè incidantur, & cum ouis fiant fritellæ, & per duas horas ante prandium pluries ęger vnam comedat. Aut R. ex secretis naturę, ralpam, & elixetur, postea ad Solem exsiccetur, & fiat puluis; & cum melle albo fiant pillulæ ad quantitatem ciceris, & exhibeantur tres, aut quinque patienti. Gal. dat theriacam, aut athanasiam, aut ambrosiam. Valet ellectuarium diasenæ Mesſ. aur diacalamintha ex 4. de sanitate tuenda.

Marg.: ad Alm. c. 71. — 14. methodi.

Ex parte autem ęgritudinis, ideſt quò ad localia, dicit Aetius, Paulus, Celsus, & Serapion, quòd his intentionibus curantur, quibus apostema melancholicum. Et Princeps dicebat; Omnino assimilatur regimini scirrhi. Et est sententia Gal. quòd eorum cura, quantum quidem in passione, communis est scyrrhis, ideſt induraris tumoribus, qui in aliqua alia parte fiunt. Et rursus; Scrofulę quidem, ait, curantur ea via, qua & scyrrhus, ergo indigent mollificatione, & resolutione, ideſt interdum mollire, & interdum resoluere oportet. Ad hoc laudat Gal. emplastrum ex farina lupinorum, & oximelle. Aliud, stercus capræ in aceto decoctum; & est medicamen Archigenis.

Marg.: 14 methodi. cap. 11. — Lib. de rem. par. faclib. — 3. de med. localib. cap. de parotidib. — Lib. 2. cap. 1.

Aliud Dioscoridis cap. de coriandro, & laudatur à Principe, farina coriandrorum, & fauic cum melle: aut radix lapatij cum vino, aut ficus sicca cum absynthio. Et ibi dicit Gal. quòd ficus digerit scrofulas, & resoluit. Aut ℞. calcis, mellis, adipis porci, misce. Aut R. farinæ ireos, fimi columbini, añ. q. s. coquantur in vino. Aliud, assungiæ veteris, seminis hiosciami, picis, olei antiqui, sthoracis, galbani añ. q. s. misce, & vtere.

Marg.: Lib. experimēt. — De med. ꝑ gen. vbi de malaxat. — Lib. 7. cap. 17.

Alterum ex Gal. & est de medicinis Socionis. ℞. dragaganthi, floris chamæmillæ, picis liquidæ, ammoniaci, medullæ cruris vituli; galbani añ. q. s. dissoluatur ammoniacum in aceto antiquo, & vtere ad formam cerati. ℞. foliorum capparis, ammoniaci, bdelij, capilli Veneris, florum chamæmillæ, medullæ crurium cerui añ. q. s. conficiantur simul ad modum emplastri. Alterum, quo vtor; ℞. ammoniaci, salis gemmæ, pirethri, succi marubbij, añ. q. s. terantur omnia, & cum modico olei liliorum, & ceræ q. s. fiat vnguentum. Aliud R. sthoracis, radicum lilij, ammoniaci, medullæ cruris vituli, adipis capræ, añ. q. vis terantur, & cum melle fiat emplastrum. Aut ℞. radicum ireos, asphodillorum, cucumeris agrestis, filicis, ciclaminis, ebuli, ficus siccę añ. q. u. omnia in aceto coquantur, & cum assungia vrsi, & medulla crurium vituli, & pauca cera fiat ceratum secundum artem. Auic. laudat emplastrum Gal. R. sinapis, seminum vrticæ, sulphuris, spumæ maris, aristolochiæ, bdelij añ. ℥. i. ammoniaci, olei antiqui, cerę añ. ℥. ij. Ego autem addo huic medicamento hysopi cerati ℥. iij. diaquilonis comp. ℥. i. misce, & vtere. Hoc medicamento pluries cum magno honore vsus sum: sed prius inungo tumorem ad modum fomenti cum oleo antiquo, calido, in quo decocti sint pori iuuenes. Icesios medicamentum laudatur à Paulo, similiter emplastrum ex radice lanaria, quod diastruthiu dicitur. Dicit Auic. De medicinis calefacientibus scrofulas est diaquilon simp. compositum; et si alteratur cum aliquibus rebus, est melius. et hoc est, quod Rasis dicebat; Emplastretur locus cum diaquilone, & mirrha. Describitur diaquilon 7. ad Alm. Alteratur aliquando cum stercore caprarum, ouium, cum nasturtio, cum cucumeris agrestibus, ficubus cadentibus ante maturationem, farina fabarum, amigdalis amaris; & maximè cum radicibus lilij, vt docet Hypp. aut cum ammoniaco, bitumine, cortice radicis cappari, galbani, ireos, pipere, auellana inda &c. ab Actuario emplastrum è viua calce Democriti summè laudatur. Multa medicamenta ab antiquis in hac re describuntur, vt à Dioscoride, à Gal. à Scribonio, à Celso, & à Plinio, à Rasi, & ab Auic. Modernique valde copiosi in hac re fuere; sed hoc non facit ad curam: nam non sumus in re determinata, & multa de nouo emergunt: Opus est ergo assumere ingenium curæ à multis rebus, vt dixi. Ideò debemus ex nobis ipsis diuersa medicamina componere, vti requiret morbi essentia, & alia, quæ considerantur circa morbum; nam pueri, mulieres, & iuuenes diuersimodè regi debent, cum eorum complexiones, & ætates sint diuersę; & cum loca diuersa curæ diuersitatem adducant. Et verè medici priores, & iuniores desaticati valde sunt, quęrendo, nunquid his ingenijs hæc passio curam reciperet, emolliendo scilicet & resoluendo, cum dicat Gal. quòd hęc est cura huius

Marg.: in diuisionibus cap. 129. — Et à Paulo l. 7. c. 17. & à Mesue. 6. simpl. cap. 7. & 6. ad Paternianũ cap. 148. & lib. de rem. facilè parabilibus cap 34. & de Med. per genera cap. 80. & vbi de Emplastris lib. 5. — Lib. 30. cap. 5. — 7. ad Alm. — 3. f. 4. cap. de cura scrofularum.

huius passionis: attamen veritas est, quòd non sanantur his medijs, pręcipuè cum ex toto chistis creata fuerit. Aliquando verò ad manuum operam deuenire opus est, & strumas cum suo chisti ferreo instrumento extrahere, & maximè dum adeò sunt induratæ, quòd nullo modo molliri possunt., Et Rasis dicebat; Si autem iam ingrossantur, aut indurantur, est necesse, vt extrahantur, & non remaneat ex eis aliquid; nam si remanet aliquid, redit iterum, & morbum regenerat. Et si opus fuerit ferro vti, considerandum est, si sibi fuerint nerui, aut venæ, aut artheriæ, & maximè prope gulam, in quo loco nerui reuersiui, qui & vocis dicuntur, orti à sexto pari neruorum, reperiuntur. Sunt & venæ alguidegi, siue apopleticæ, quæ & somni dicuntur, intrinsecę, & extrinsecę. Sunt & artheriæ multæ, & amplæ, ortę ab Aorta ascendente, bifurcatæ ab vtroque latere, quæ carotides, soporariæ, apopleticæ, & subetiæ dicuntur; ideò cautè procedendum est. Dicit Auic. vnum, quod recitant etiam Gal. & Rasis. Quidam empirici, dum absque anathomiæ cognitione manualiter strumas in collo alicuius curare vellent, neruos vocis inciderunt, & vocem statim amisit. Si verò contigerit sectio in latere vno, medietas vocis amittitur. Et Auic. dicit; quòd si neruus incisus non fuerit, sed ab aere alteratus, hoc etiam contingit. Pari modo si incisa esset aliqua harum venarum, aut artheriarum, magnum incōmodum, & periculum sequeretur. Dicit Rasis, quòd interdum struma magnificatur ad modum melonis, & amplectitur collum, & caput; & sunt periculosæ: Vnde Auic. dicebat, Et cum scrofulæ sunt magnæ, tunc plagarij alienant se à curatione earum cum ferro, & medicamine acuto; quia est de illis, quæ ducunt ad vlcerationem earum, & ipsarum corruptionē. Et est necessarium vti in istis euacuatione, mundificatione, & cibi subtiliatione; & administrare medicinas resolutiuas super eas cum facilitate, sic iubet & Rasis, atque Albucasis: vnde Arnaldus de Villa noua dicebat; Scrofularum incisio fugienda est, in quantum possumus: sed cum ad operationem coacti sumus, Albucasim sequimini, qui in hac re mirabilis fuit. Dicit autem Albucasis; In illa scrofula, quam ex eis vides bonæ dispositionis, in tactu, cuius manifestum est propinquum colori cutis, & mouetur ad omnem partem, & non est annexa cum neruis colli, neque cum guidegi, neque cum artheria, neque est profunda, oportet, vt seces eam sectione superficiali à superiori parte ad inferiorem corporis; & excoria eam ab omni parte; & extende duo labia cutis cum vncino, aut cum vncinis multis, si indiges illo, sicut diximus in nodo; & extrahe eam paulatim, & sit cautela, vt non incidatur vena, aut neruus. Et si accidit in operatione fluxus sanguinis, sistatur cum restringentibus sanguinem; deinde ad opus reuertere, donec omnis struma, & tota chistis extrahatur: quod sępe cognoscitur per intromissionem indicis digiti. Extracta struma, si partes, seu labia fuerint adinuicem multum separata, vniantur aut sutura, vel alio ingenio. Cauitas mundificetur cum vino mellito, & ęgyptiaco, aut apostolorum; deinde cum aridis sarcoticis, & medicamento basilicone incarnetur. Et cum strumæ fiunt pendentes, & ab omni parte à membro, in quo sunt annexæ, separantur, excidantur in radice sua, si nullus aderit timor, quòd venam, aut neruum incidere timeamus; aut filo duplicato serico in radice ligentur, donec cadant per se. Et quæ de strumis continent humiditatem, idest suppurantur, cum materia fuerit mixta, perforentur perforatione superficiali, vbi apparet locus maturitatis, à quo possit contenta materia exire, & administra post perforationem ellichnia cum vnguento. Et Auic. summè laudat emplastrum apostolicum, relatum ad Christianos; & credo, quòd sit vnguentum apostolorum ex duodecim rebus ex sui descriptione 5. canonis: quod forsitan dici posset esse vnguentum isis, descriptum a Scribonio sub titulo, emplastrum viride Gliconis chyrurgi. Et dicit, emplastrum viride, quod sui generis meo iudicio superat omnia, & vocatur isis. Istud vnguentum adeò laudatur à Gal. sub titulo, Isis Epigoni, quòd alterum simile reperiri negat. Reperitur etiam apud Actuarium in de compositione medicamentorum, sub titulo, isis Epigonos, & ibi dicit Actuarius; Strumas cum cingentibus tunicis celerrimè tollit. Istud ergo vnguentum administretur, abluto prius vlcere cum lixiuio, & melle rosato; aut si remanserit aliqua pellicula, cum lixiuio sapa, & ægyptiaco. Et Princeps dicebat; Cum excoriatur, destruatur, quod residuum est, cum medicamine acuto, & non perueniat lateri læsio: Aut R. (& est vltimum medicamen) æs viride, solatrum, lapatium, aspalthum añ. p. æq. pistentur omnia simul, & cum succo pori, & parum mellis fiat vnguentum. Celebrata mundificatione, incarnetur, &c. Et si contingit, vt sæpè aduenit, quòd talia vlcera ad cancerositatem perducantur, tunc cura est vlcerum, quæ sapiunt naturam carcinomatis, de quibus erit sermo loco proprio.

14. metho. c. 11
Diuis. cap. 129.
2. 1. tra. 2. cap. 9. vbi de voce, & cap. proprio de scrofulis.
Lib. de approp. med. & 1. de aff. int. cap. 6.
13. continentis.
13. contin.
Lib. 2. cap. 42.
Lib. 2. cap. 5.
Cap. 206.
5. de med. per g.

Nunc in cura istius passionis aliqua de vomitu dicamus. Dicit Auic. de euacuatione laudabili est vomitus, hic tamen omnibus absolutè non est concedendus; quia non omnia corpora, nec omne tempus ad vomitionem apta sunt. Dicebat Hypp. Graciles, & facilè vomentes purgato superius, cauens hyemem. Et Gal. dicit, quòd graciles sunt biliosę habitudinis: quę autem strumas patiuntur, humida sunt, pituitosa, & gulosa. Et rursus Hypp. Vomentes difficulter, & mediocriter bene carnosos, per inferiora, cauens æstatem. Vomitus verò prodest his, qui facilè vomunt; quia (vt dicit Auic.) vomitus pituitam, ac flauam bilem euacuat, ventriculumque expurgat. Igitur concedatur faciliter vomentibus nitidi corporis, & non cacochimi, quia trahendo materias ad caput, summè noceret. & Celsus dicebat; Sponte vomere non alienum est, pręcipuè his, quibus in consuetudine fuit; sed neque protinus post cibum, neque iam inflammatione orta, neque cum in superioribus partibus plaga facta est. Hinc quo

4 aphor. 6. in com.
4. aphor. 7.
4. f. 1. cap. de vtilitate vomitus.
Lib. 5. cap. de ratione victus, & notis vulnerum

que Hypp. dicit 4. aphor. 8 Tabidos verò cauentes ad superiores euacuationes. Vomitus per prius ventriculum expurgat, & per posterius caput: idque magis si in debita complexione, ætate, & tempore fuerit celebratus; Nam temperatè materias crassas, & viscosas, propter aliqualem indigestionẽ genitas, euacuando corpus, ad aliqualem temperiẽ reducit. Hoc opus fieri solet post vniuersalem euacuationem. Prouocatur autem multis ingenijs, aut digito, penna, aut cum ag. vel raphani decocto: vel conficiantur flores ginestræ cum melle, & patienti exhibeatur ad quantitatem fabæ; aut exhibeatur pillula de elaterio; aut prouocetur cum oximelle, & seminibus atriplicis, vt R. sem. atriplicis subtiliter puluer. ʒ.j. oximellis simpl. vel comp. aut squilitici secundùm naturam humoris ℥.j. aquę sim pl. tepidæ ℥.iiij. misce.

OBIECTIONES DE VOMITV.

Et siquis diceret, vomitus est causa augmenti scrofularum, ergo non conuenit, antecedens probãdo, quia replet caput, & facit materias ad ipsũ ascendere, quod est contra Auic. qui dicit; Abhorreat ab omni, quod replet caput. Et alibi; Vomitus est ex eis, in quibus non fit iuuamentum in ægritudinibus capitis. Responde, & dic, quòd antecedens est falsum, loquendo de vomitu facto cum conditionibus iam dictis; quia tunc materiam minuit, & reliquum ad caput ascendere non permittit; cum vt plurimum hæ passiones fiant per communicantiam à stomacho; & ideò materiæ, quę in ventriculo reperiuntur, meliori modo euacuantur per vomitum, iuxta sententiam Gal. Quæcunque secundùm superiorem ventrem sunt materiæ, per vomitum purgantur; quęcunque secundùm inferiorem, per subductionem. Vnde sequitur hæc conclusio, vomitus competit, dum caput patitur per communicantiam à stomacho, aliter non. Et si diceret, vomitus est quid præter naturam, igitur non est de intentione curæ; nam dicitur à Gal. Natura est artifex, medicus verò minister. quod etiam retulit Auicenna, & diuinus Melue in de consolatione medicinarũ in sermone vniuersali. Antecedẽsque probetur, vomitus causat ascensum rerum grauium sursum, ergo &c. Præterea ratione instrumenti, quia stomachus mouetur sicut graue sursum; Pariter ratione agentis, quia virtus mouet cum nocumento instrumenti. Responde, & dic, quòd vomitus, qui in tali cura laudatur, non est simpliciter præter naturam; nam hoc, quod est simpliciter præter naturam, largius sumitur à medicis, quàm à philosophis: medici enim id appellant præter naturam, quod fit à virtute non regulariter operante; sicut patet, cum fit fœcum euacuatio per vomitum in illiaca passione, & dum fit chili euacuatio per secessum in lyentheria: modò hic vomitus non est huiusmodi; quia non est graue, ascendere simpliciter, secundùm medicos; imò medici appellant hunc motum naturalem, quia sequitur operationem naturalem, naturaliter intentam à virtute regulariter operante propter finem, qui non dicitur naturalis absolutè. Et si diceret, vomitus strumarum materiam non euacuat immediatè, ergo non conuenit, consequentiaque teneat, quia tumorum cura ex 14. Methodi, est contentarum materierum extractio, & euacuatio. Responde, quòd vomitus non laudatur, neque enumeratur inter medicinas, quæ curant immediatè; sed quia materiam coniunctam, causamque fouentem purgat, ideò laudatur, & est cura conueniens. Et si diceretur, talis materia in ventriculo existens, est magis apta euacuari per secessum, quia grauis, & grossa, ergo non debet euacuari per vomitum; & Gal. dicebat in lib. de plenitudine, & in lib. quibus medicamentis purgare conueniat. quòd in euacuationibus ab arte fiendis naturam humorum sequi debemus. Responde, quòd si per secessum potest purgari, purgetur; quod melius est, in quantum est grauis, & magis apta descendere; sed quia fit cum maiori arte, & difficultate, ideò vomitus laudatur: qui si in corpore apto ad vomitum pluries prouocatur, efficacissimum remedium est. Et si diceretur, Gal. negat hanc operationem, quando dicit; Neque igitur, cum vel circa sedem, vel aliquam huic vicinam partem, initium phlegmonis incidit, aluum deücies; neque cum in vesica, vel colle, vel renibus est cępta, pharmaca, quæ vrinas prouocent, bibenda dabis; nec si mulieri in vtero, vel pudendo insedit, menses huic prouocabis; sed ad partes, quæ maximè longinquæ sunt, semper auersionem facies. Responde, quòd ibi Gal. loquitur de ratione diuertendi: tamen cum materia fuerit multa, hanc negat operationem; quia dicit; Si plurima succorum abundantia fit, nec exercitatione, nec balneo sine periculo vtare: sin exigua sit, licet, & per hæc vacues. Et si quis hanc operationem improbare vellet tali medio, dicens; si vomitus competit, aut ante alias euacuationes vniuersales, aut post: Non ante, quia talis vomitus esset magis agitatiuus, quàm curatiuus propter materiæ quantitatem, quam natura non est potens euacuare, sed bene agitare: Nec post, quia aut euacuat totam materiam, aut non: dicendum non est, quòd euacuet totam materiam, quia non coniunctam: Nec partem, quia aut magis aptam, aut minus aptam: non est dicendum, quòd minus; quia realiter magis resistit: nec magis, quia dimittendo minus aptam noceret, ergo nullo modo conuenit. Respondendum est, in corpore non repleto, cui facilis est vomitus, ante alias euacuationes conuenit, & à tali nulla fit humorum agitatio; immo immediatè pituita, & materia crassa, quæ eiusdem est naturæ cum causa coniuncta, purgatur, & in hoc nobis opitulatur natura, quæ, vt dicit Gal. semper intendit expurgare nociuum, bonum conseruando. Si autem corpus repletum fuerit post alias euacuationes; quia natura facta leuis residuum digerit, vt Gal. docet; et tunc materia minus apta magis apta redditur. Præterea clarum est, quòd fumus in labo-

Marginal notes:
f. 3. cap. 19.
3. art. med. 144.
Idẽ 3. art. med. 98. & 1. de aff. inter. cap. 4.
3. art. med. 87.
8. f. 4.
13. methodi d. 2. cap. 3.
Lib. de tumorib. & 4. aphor. com. 1.
1. aphor. com. 9.

labore euacuandi materias crassas, in ventriculo existentes, quæ faciliori modo per vomitum, quàm per secessum, aut venæ sectionem, purgantur; nam pillorum, seu portonarius, strictius est ore ventriculi, vnde fit vomitus; ideò faciliori modo, & cum minori agitatione hæ materiæ per supernas, quàm per infernas regiones, euacuantur.

De glandulis. Cap. VII.

Alterantur interdum ab aliquali pituitosa humiditate nonnullæ partes nostri corporis, quæ genitæ sunt, vt dicunt Anathomistæ, ad vacuitates replendas, & vtplurimum, vt dicit Auic. [3.f.4.tr.2.cap.6] super volam manus, & super frontem; et istæ partes dicuntur glandes, seu glandulę: vnde & passio in eis orta, glandula, aut gangilia, seu ganglia dici solet: vulgariter lupie, quia est tumor paruus, rotundus, albus, non transiens quantitatem lupini, aut auellanæ, aut nucis, & minus eis. Et non semper continetur chisti, sicut nodus. Et differt à scrofula, quia omnino priuatur dolore, & vt plurimum vna tantum reperitur: non autem sic est struma. Et cum glandula comprimitur, separatur, & redit; quia nullam habet radicem, neque principium sui ortus. Nec dicitur glandula, quasi oriatur in locis glandosis, sed propter eius similitudinem cum glande. Horum tumorum aliqui sunt molles, aliqui verò duri; nam aliqui fiunt ex phlegmate molli, ex quo nutriuntur membra pituitosa, & iuncturę; aliqui verò sunt duri, cum partes subtiles ipsius phlegmatis resolutæ sunt. Rasis dicit; [7.ad.Alm.c.14.] Cum in aliqua corporis parte aliqua apparuerit additio, quæ, cum tangitur, & ad latera transponitur, cuti continuari non inuenitur, neque duriter moueri; sed taliter existens, ac si à corpore separata foret, neque radicem, neque principium in ea habens, erit glandula. Et dicit, quòd aliquæ sacculo includuntur, & aliquæ non; & quæ sacculo includuntur, à ciceris quantitate incipientes vsque ad melonis magnitudinem perueniunt. Paulus de quadam passione sermonem habet, quam ipse ganglion vocat, [Lib 4 cap 16. & Lib.6. c. 39.] & dicit, quòd est quædam neruorum concretio, ex ira, aut lassitudine oboriens, in pluribus quidem corporis partibus, præcipuè verò motui dicatis, nempe manu summa, & pedibus. Et hæc est illa passio, quam Auic. in cap. de nodo. appellat nodositatem, vt supra declarauimus.

De glandularum cura. Cap. VIII.

Dicit Auicenna, quòd hæc passio in principio talis est, quòd cum super ipsam fit [3.f.4. cap.de glādulis.] compressio, separatur, idest resoluitur; & maximè quando materia est benigna, vt in œdemate; deinde redit multoties, & multiplicatur. Hoc contingit in corpore cacochimo, in quo pituita abundat; vnde non est malum, tale corpus à crassis humoribus euacuare, vt dictum est; & fortasse non redit, cum tamen ex toto à longa strictura materia destructa est. Comprimatur igitur, cum apparet glandula, forti compressione; deinde irino, & laurino oleo cum media parte aquę ardentis, & tantundem aceti liniatur; desuper verò lamina plumbea, lata, & subtilis stringatur graui strictura, quoniam digerit ipsum; & maximè quando linitur super plumbum epithema digestiuū, idest harum materierum incisiuum, & resolutiuum. Plumbum facit hoc, quia cōprimit ratione suæ ponderositatis, [7.ad Alm. ca.15 Lib.4. cap.16. 9.simpl.tr.3.c.2] & reprimit, quia habet potentiam frigidā; Eum laudant Rasis, Paulus, & Aetius. resoluit, quia componitur ex partibus aereis multis, ut docet Gal. idem facit & aurum. Oribasius verò, non subtilem laminam, sed plumbum ampliorem ganglio imponebat, & arctissimè deligabat; nec amouebat ante nonam, aut decimam diem. Aut fiat medicamentum ex aloe, acatia, mirrba, & sarcocolla cum aceto, & albumine oui: aut ficus cadentes ex arbore contriti cum cerusa, & melle superponantur: aut liniatur cum vnguento de plumbo, & succo dragunthex. Dicit Rasis; [7.ad Alm.] Si autem glandula dimittatur, cum parua est, & eius negligatur cura, augmentatur; vnde postea ad ipsam extrahendam medicus suauiter operans est necessarius. Et ideò Auic. dicebat; Quandoque cura eius est de nodorum curationis genere; & quandoque sufficit, vt conteratur, & comprimatur. Dicit Rasis; Nos tamen, in quibus error contingat, dicemus; & hoc est, quia earum partes in panniculo continentur, qui glandularum saccus vocatur; quapropter saccus cum eis ita est extrahendus, ne ex eo ibi aliquid omnino remaneat. Verum cum hæ partes vtplurimum in locis concatenationum reperiantur, summo quidem studio aduertendum est, ne à manuum opera, musculorum capita, quæ ibi terminantur, aliqua lęsione afficiantur, vt docet Paulus. [Lib.6. cap.39.] fiat igitur leuis sectio, donec eam inueneris materiam, quam vbique separare opus est, neruos, cordas, arterias, & venas euitando: cumque glandulam extraxeris, locum ab omni pellicula denudare oportet; deinde plaga cum mundificatiuo de melle, aut de apio abstergatur; impleaturque postea, aut vniatur cum pulueribus, & medicinis carnem producentibus.

LIBRI PRIMI.

TRACTATVS QVINTVS.

De Tumoribus melancholicis.

De ſcirrhis. Cap. I.

Gal. 1. ad. Glau.
Paulus lib. 4. ca. 32.
3. f. 4. tr. 3. ca. 11

SCIRRHVS tumor eſt melancholicus, ex naturali, aut fæculenta melancholia, magnus, durus valde, totaliter indolorofus, & inſenſibilis, quietus, coloris aut plumbei, aut cinericij; & talis eſt exquiſitus ſcyrrhus, qui etiã legitimus dici ſolet. Auic. verò hanc paſſionem appellat ſephiros purum. Hic tumor fit incipiendo, & ſucceſſiuè augmentatur; & talis curam non recipit; & maximè cum illi ſupereminent pili. Alter tumor atrabiloſus reperiri ſolet, qui fit ex humore lento, craſſo, & naturali, aut pituitæ admixto, & color eius eſt declinans ad colorem corporis, non omnino inſenſibilis, ac dolore priuatus. Hic aliquando fit per aduſtionem, aut indurationem aliorum humorum, aut ſanguinis, aut bilis flauæ, vel pituitæ: & appellatur ſcyrrhus ex permutatione, quia incipiendo non generatur. Hic incurabilis non eſt, nec facilem curationem admittit, & vocatur à Principe ſephiros non purum; ſed credo, quòd potius nomen ſcirrhotici tumoris mereatur, quàm ſcirrhi.

14. metho. cap. 6. Et 5. ſimpl. diſt. 2. cap. 6. & de med. per gen. & 2. ad Glau.

Hic tumor, quem Græci ſcyrrhum, Arabes ſephiros, & Latini duriciem appellant, ita membris infigitur, atque inſitus loco, vbi cõſederit, eſſe videtur, vt nullo modo exinde diuelli poſſit, nec pellicula includitur, ſed totaliter annexus, membro infixus, & adhærens permanet. Dicebat Gal. Scirrhum nominamus tumorem durum, indoloroſum, qui omnino inſanabilis eſt. Et Auic. exponendo hæc verba, dicit; Puris quidem color eſt color plumbi, & eſt vehementis tenſionis, & duritiei, & fortaſſe ſupereminent ei pili; & hoc eſt illud, cui non eſt ſanitas. Talia accidentia non ſequuntur hoc apoſtema, niſi propter cauſæ materialis qualitatem, quæ eſt fœx ſanguinis, terreæ complexionis, & difficilis reſolutionis, & magis, cum in membro debilitas aliqua introducitur, & materia facta eſt æqualis in membro, & virtus in eam pigrè agit. Noc curatur talis paſſio, quia aut materia debet ſuppurari, aut reſolui; ſi ſuppurari, indiget medicina valde forti in caliditate, cum & materia, & membri complexio ſit frigida, à qua fit attractio: ſi verò debilis fuerit, non erit in operatione potens. Pari modo ſi debet reſolui, potentem requirit medicinam; ab actore verò potenti in materia ità diſpoſita fit tenuioris partis reſolutio, & craſſarum induratio, vt doctè nos docuit Auer. Priuatur ſenſu triplici ratione. prima propter oppilationem factam à materia prohibente ſpiritus tranſire ad neruos, qui ſunt ſenſus inſtrumenta. ſecunda vita ſtat per calidum, & humidum, & ſimiliter vitæ operationes: materia verò peccans frigida eſt, & ſicca, & opponitur vitæ principijs, & ideò fit ſenſationis prohibitio. tertia in tali materia calor nec per ſe, nec per accidens reperitur, & membrum in toto eſt diſtemperatum ab humore diuerſo, & facta eſt æqualis complexio membri cum materia peccante. Dicebat Auic. Nullum apprehendens aliquid apprehendit, niſi apud alterationem, ſicut in tactu patet; tangibilis enim qualitas tandiu delectatur, quamdiu membrum tactiuum permanet diuerſę qualitatis, & patitur ab alterante qualitate: quando ergo fuerit paſſum ab ea ſufficienter, efficitur æqualis complexio membri, & ideò non delectatur ab ea; cum omnis delectatio cum quadam alteratione perſiſtat, & nihil alteretur à ſemetipſo, vt etiam patet in hæcticis. Et Auer. dicebat; Quando mala complexio materialis dominatur ſuper membrum totum, membrum non ſentit, aut ſtupidè ſentit. Non dolet, quia non adeſt ſenſus, dolor verò eſt ſenſus nocitiuus, aut ſenſus rei nocentis; nec fit ſubita impreſſio rei nocentis, ſicut requiritur in dolore producendo, quod oſtenſum eſt à nobis ſupra cap. de phlegmone. Nec aliter credendum eſt, quàm docuerit Galenus, nempè vnam paſſionem certiſſimam ſcirrhum exiſtere, cui cum alijs accidentibus inſenſibilitas exiſtit, etiam quòd ibi ſit organum cum inſtrumento debito ad ſenſum, & quòd debito obiecto approximato, membro naturaliter ſe habente, naturaliter ſenſatio debeat fieri, cum ibi ſit neruus, & inſitus calor. Suntque ibi cauſæ doloris, quia ægritudo eſt in complexione, compoſitione, & vnitate; & per conſequens ſenſus, qui eſt eius obiectum. Iam diximus, quòd à qualitate, & quantitate iſtius ſucci nerui opprimuntur, & calor ſuffocatur. Et quamuis ibi tria morborum genera reperiantur, & dolorum cauſę, non tamen dolor; quia non omnis mala complexio, ſed diuerſa, auctore Gal. facit dolorem: at in ſcirrho mala qualitas eſt facta ęqualis, & membrum ad humoris naturam deductum, ideo non ſentit diſpoſitionem cauſæ, vt in hæctica videri poteſt, ac in membro alicuius, qui eum diu in calida aqua tenuerit; cum verò ad aquæ caliditatem peruenerit, eius alte-ra-

Marginal notes beside the passage above:

Gal. 14. metho. 37.
7. coll. cap. 31.
Lib. de virib. cordis cap. 4.
3. coll. 11.
14. metho. c. 9.
Lib. de inęq. intemp. cap. vlt.

rationem non cognoſcit. Et quantò magis bilis atra fęculenta fuerit, tantò minus & ſenſum, & dolorem percipit. Et talis tumor eſt ille, quem antiqui curam recipere, negarunt.

Datur & ſcirrhus non exactus, illegitimus, & non exquiſitus. Hic vix ſenſilis eſt; & (vt dicunt Gal. Raſis, & Auic.) generatur ex bile atra pituitæ commixta, aut ex ſola pituita, quæ iam indurata eſt: & eius color ad corporis colorem declinat, talis non omnino ſenſu priuatur; non quòd ſenſus ſit de ſui ratione, ſed quia non ex toto diſcraſsiatur particula ab humore diuerſo, ſicut in exquiſito fit. Hic vix ſaneſcit, & incipit apparere paulatim, & additur, cum ſucci pro membri nutritione ad eum mandati, conuertuntur pro parte in naturam peccantis humoris. Talis tumor denominatur à Principe ſephiros non purum, & Gal. dicit, quòd potius meretur nomen tumoris ſcirrhotici, quàm ſcirrhi.

5. ſimpl. med. 14. Continētis. cap. proprio.

Interdum talis tumor fit ex conuerſo phlegmone, aut eryſipelate, vt clarè oſtenderunt Gal. Paulus, & Auic. cap. de cura phlegmonis. Fit frequenter ſcirrhus etiam ab indoctis medicis, qui non intelligendo, mox à principio vehementer ea, quæ tali humore loca laborant, atque intumeſcunt, diaforeticis curant medicaminibus, ſublataque humoris tenuitate, ſpiſſitudo, quæ remanſit fæculenta, quaſi in lapidem coaleſcit: ſic eryſipela, & phlegmon vertitur in ſcirrhum, ſi nimium ſtipticis, & frigidis mox à principio perſeueranter curentur medicaminibus. Dicit Auic. Et quandoque canceratur ſephiro, ideſt deducitur ad diſpoſitionem carcinomatis, ſcilicet ſcirrhus non exquiſitus, permutatus à materia calida, aut cum quo calida materia admixta eſt. Et Gal. Apoſtemata dura (inquit) melancholica omnia fiunt de genere cancrorum, idque magis ſi ferro agitantur; & id cognoſcitur, cum in eis dolor apparere incipit, ſicut apparet in carcinomate, & eſt tumor ſenſibilis; nam in cancro, quòd ſenſus deſtruatur, non eſt neceſſe, vt dicebat Auic. niſi elungatum fuerit ei tempus, & mortificetur membrum, & deſtruatur eius ſenſus. Non exquiſitus igitur ſcirrhus ex aduſtione bilis flauæ eſt in propinqua diſpoſitione ad cancrum, & hic eſt ille tumor, de quo dicebat Auic. quòd non multum diſtat, quin differentia inter cancrum, & duritiem exiſtat per accidentia inſeparabilia, & non per differentias ſubſtantiales. Et Raſis dicit; Cum apoſtema durum eſt, tenebroſum, & ſuper ipſum apparent venę rubeæ, & eſt in ipſo pulſatio, & aliquantulum caliditatis, eſt cancer, qui non ſanatur: differunt tantum hæ paſſiones in ſignis, in quorum aliquibus etiam conueniunt, vt dicam cap. de carcinomate. Corpora verò ad talem ægritudinem parata, ſunt corpora melancholica non ſecundùm diſpoſitionem naturalem, vt docet Gal. vbi dicit; Recordare, quia in corpore, quod eſt molle, craſſum, album modicè, rarò melancholia generatur: & illud, quod eſt macile, nigrum, & obtuſæ cutis, & venas habet latas, conueniens eſt in hac materia: & poſſibile eſt, quibus corpus eſt nimis ruſſum, vt complexio eius citò fiat melancholica; & poſt hos glauci, maximè ſi eorum corpus habuerit vigilias nimias, ſolicitudines, laborem nimium magis, quàm oportuit, cum ſubtili dietha, aut vſu ciborum melancholicorum. Item ad hæc addam, aut ſi ſanguis inferius exire ſolens, aut de alijs locis, clauſus non exeat: aut in mulieribus menſtrua.

14. metho. & 2. ad Glau. & 7. de med. p genera. Lib. 4. cap. 32.
Lib. de atrabile cap 5. & 5. ſimpl. diſt. 2. cap. 6.
2. f. 1. cap. 5.
2. f. 1. cap. de ægritudinib. tēp.
Diuiſ. cap. 127.
5. de aff. inter. cap. 7.

De cura ſcirrhi. Cap. II.

EGRITVDO iſta, quam cōmuniter ſcirrhum vocamus, vt dictum eſt, dupliciter conſideratur; nam aut eſt exquiſita durities, aut non: exquiſita verò quantò magis à medicis pertractatur, tantò magis condenſatur, nec digeritur materia talis, & hinc eſt, quòd non recipit curam, vt declarat Gal. Vnde Auic. dicebat; Oportet, vt de eis apoſtematibus illud curetur, cui eſt ſenſus. Tale enim, dicebant Gal. & Paulus, non exquiſitus ſcirrhus appellatur, cuius curam nunc, Deo fauente, de priſcorum mente breuiter deſcribam. Quatuor intentiones in hac cura haberi ſolent. Prima eſt regimen victus, cum ex inordinato regimine corpora noſtra alterentur, & maximè in ſex rebus non naturalibus, vt docet Gal. ſcirrhus enim eſt ægritudo chronica. Secunda eſt, materiam peccantem euacuare, cum hæc paſſio de repletione ſit. Tertia coniunctam cauſam emollire, & reſoluere: ſic enim procedendum eſt, vt clarè docet Princeps, de mente Gal. in reuolutione duarum operationum. Quarta denique intentio eſt, corpus à noua ægritudine præcuſtodire; nam, vt dicit Auic. eſt quoddā ex eo, cuius color eſt color corporis, & permutatur de mēbro ad aliud, & nominatur fermos.

Lib. de atrabile. & 14. methodi. & 7. de comp. med. cap. de relaxantibus.
Cap. de cura ſephir. ca.
2. ad Glaucon. & 7. de med. per genera.
Lib. 4. cap. 32.
3. art. med. 85.

Prima ergò intentio in victus regimine perficitur, ea omnia euitando, quæ ſanguinem craſſum, & melancholicum generare poſſunt, ea verò eligendo, quæ ſanguinem bonum, calidæ, & humidæ complexionis producunt, quæ ſunt facilis coctionis, & boni nutrimenti, vt docet Gal. Panis ſit ex tritico, leui pondere, paucæ viſcoſitatis & duritiei, coctus, & bene fermentatus, vt docet Raſis. De carnibus, perdices, & turtures ſummè laudantur. Et Gal. dicit, Perdices, & turtures neque ſummè duras habent carnes, neque indigeſtibiles; ſed durities earum, die vna mortuis ſeruatis, tranſcendit faciliter, & fiunt fragiles; etenim benignum nutrimentum dant corpori. Aues montanæ conceduntur, ex ſententia Gal. quia carnes auium, quæ in montibus degunt, calidiores, & ſicciores earum ſunt, quæ in paluſtribus, ſuntque meliores, quia minus de pituita, & viſcoſa humiditate gignunt. Laudatur vituli caro, quia digeritur faciliter, tamen Gal. dicit, quòd chimum generat groſſum: optima quidem eſt hædi, pullæ, & iuuenum caponum. Ideò, dicebat Auer. Carnes hædulinæ ſunt meliores vitulinis,

2. de alim. fac. & 2. aphor. com 8.
In lib. de preſer uat. à lapide.
Lib de atté. vict. rat. cap. 8.
Lib. de diſſol. cont. cap. 5. 5. coll. 32.

quia

quia generant meliores humores : & ibi dicit, quòd caro gallinę iuuenis, ſanę, & pinguis mirabilem habet proprietatem in temperando complexionem : & propterea brodium ſuum leproſis eſt optima medicina. Et Auic. dicedat; Brodium pullæ paruæ adæquat humores. Oua ſorbilia dantur, & [5.coll. cap.36.] conceduntur à Principe cap. de cura cancri. & Auerr. dicit, quòd nihil ſuperflui in vitello oui reperitur, & [in lib. de atra bile cap. 4.] quòd tota eius ſubſtantia ad nutrimentum perfectum facit. Dicit Gal. Dimittantur alimenta, qualia [3. de aff. intern. 7] lens, oſtraca, carnes taurorum, hircinę, magis que ſi ſalitę ſunt. Et rurſus; Cibaria, quæ melancholiam generant, ſunt ſicut caro caprarum, boum, & magis omnibus aſinina, camelina, vulpina, & canina, quia aliqui ſunt, qui eam comedunt. Aliqua verò ſunt, quæ minus his hunc humorem gignunt, [3. de alim. fac. cap. 1. & 10. ſimpl cap. 2] ſicut leporina, porcina ſilueſtris, & omnia venatilia. Porcina caro non eſt bona; quamuis dicat Gal. quòd ſimilis ſit carni humanæ; nam, vt ipſe ait, humores groſſos, humidos, & difficilis coctionis gene- [7. methodi c. 6.] rat. Carnes bouinæ, etiam quòd ſint multi nutrimenti, tamen generant groſſum ſanguinem. Et dicit [3. de alim. fac. cap. 1.] Gal. quòd ſiquis fuerit naturaliter melancholicus, ex earum vſu continuo, aliqua melancholica ægritudine capietur, ſicut eſt cancer, elephantiaſis, ſcabies, lepra, & febris quartana. Leporinæ carnes etiam [Lib. 2. tr. 3. ca. 2.] ſunt groſſi nutrimenti. Et Auenzoar dicebat; Scias, quòd ab aceto eſt abſtinendum in omni ægritudi- [3. de aff. int. ca. 5] ne melancholica, & ab omnibus cibis groſſis, ſicut caules, oliuę, piſces, & carnes bouinę. Gal. dicit; Carnes omnes aſſatæ, & frictæ ſiccum nutrimentum corpori dant, elixę verò temperatiorem. Piſces om- [Lib. de Euchimia cap. 7. & de ſubt. vict. rat. cap. 8.] nes dimittantur, præter ſaxatiles, parui, & rubei, tales à Principe laudantur cap. de cura cancri. & à Gal. & meliores ſunt, quàm qui in ſtagnis degunt; tales enim humidiores, ac duriores ſunt. Caſei omnes, & maximè vetus, groſſorum humorum cauſa ſunt, ideò mali. Lacticinia dimittantur. Fructus [1. f. 4. canonis c. de feb. putrida.] omnes, præcipuè horarij, quia facillimè corrũpuntur. Conceduntur paſſulæ, & ficus ſicca. Relinquantur legumina omnia, & maximè lentes, quia talis humoris multum generant. De oleribus laudatur bleta, borago, endiuia, ſpinachia, lupulus, apiũ, mentha, ruta, & ſimilia. Vinum autem ſit album, clarum, odoriferũ, & pauciferũ, aut nigrũ clarũ ſubſtantię tenuis; tale nutrit, confortat, nec humores craſſos generat : & ſi tale non adeſt, fiat ex paſſulis, melle, & amigdalis amaris. Aqua verò, niſi in febre, da- [3 coll. cap. 3.] tur. Patiens ſobriè viuat, & bis in die comedat, hora ſolita. Aer ſit temperatus; dicebat n. Auerr. [Lib. de diſſ. continua.] Aer eſt de fortioribus rebus noſtrũ corpus alterantibus. Et Gal. Corpora noſtra à calore innato, & am- [Lib. de luſu paruæ pilæ.] bientis reſoluuntur, & à nimia frigiditate condenſante, & caliditate reſoluente, indurantur. Stet patiens boni animi, & lætè viuat; quia, vt dictum eſt à Gal. Multi gauiſi ſolum, à malis ægritudinibus li- [2. aphor. 3. & 7. aphor. 68.] berati ſunt. Somnus, atque vigilia, vtraque, ſi modum excesserint, malum, auctore Hypp. Et Gal. di- [3. de aff. inter. cap. 7.] cebat; Exercitia vltra menſuram, & anguſtia, triſtitia, & vigilię adiuuant in creando melancholiam.

Secunda intentio eſt materiam peccantem euacuare, quæ cum inobediens ſit, & craſſæ ſubſtantiæ, [1. f. 3. cap. 19.] indiget concoctione, præparatione, & digeſtione, atque, vt relatum eſt à Principe, in materia melancholica digeſtiua debent eſſe ſubtiliatiua, & inciſiua : & ſi fuerit aduſta, eam linire, & humectare oportet, eius quantitatem conſiderando : nam ſi multa fuerit, non de facili digeritur : ſi verò pauca, his ſyrupis pręparatur, ſicut eſt de fumaria, de epithimo, biſantinus, ieleniabim, de ſtecade, acetoſus ſimplex, & compoſitus, de duabus, & de quinque radicibus, & ſimilibus cum aqua fumariæ, boraginis, abſinthij, capilli Veneris, lupulorum &c. aut cum eorum decoctis. Præparetur multis diebus; poſtea, [2. ad Glaucon.] vt dicebat Auic. euacuetur ex ea aliquid, denique reſiduum decoqui incipiat. Gal. dicebat; Oportet in principio eos purgari frequenter purgatorijs vtique illis, quibus melancholicum propriè ſcis purgari humorem, ex quo, vt diximus, cauſa naſcitur : & ſcito id tandiu eſſe faciendum, quandiu mino- [10 diuiſ. ca. 138.] retur cauſa, atque purgetur. Et Raſis dicit; Cura fit cum aſſiduatione eorum, quæ educunt melancholiam, cum permutatione totius ſanguinis cum ſanguine nouo temperato, per cibos humectantes, laudabilis humoris, & boni. Sunt verò purgatoria ad hæc vtiliſſima, dicebat Gal. quæ recipiunt epithi- [14. metho. 9.] mum. Et rurſus, euacuare, ait, quidem confeſtim humorem paſſionem generantem cum pharmaco bilem atram euacuãte, vel per aliquod ſimplicium, quale eſt epithimum; cuius multitudinem drachma- [Lib. 4. cap. 189.] rum iiij. cum ſero lactis, aut mellicrato in mane damus. Et Dioſcorides dicit; Epithimum cum melle [1. f. 3. cap. 29.] potum, detrahit pituitam, bilemque atram per inferna. Auic. verò laudat de ſimplicibus folia lauri, ſtechadem, abrotanum, ſquinanthum, chamœmelum, ſertulam campanã, anetum, hyſopum, rutam, polipodium, ſenam, epithimum; & dicit, quòd hæc propriè medicamina ſunt melancholiæ : nam hæc [1. f. 3. tr. 5. ca. 11.] omnia, vltra hoc, quòd contrariantur cauſæ ægrotare facienti, ſoluunt etiam. Et alibi laudat epithimum, elleborum, lapidem lazuli, armenum, ſtechadem, polipodium, & mirabolanos. Dicit etiam [Lib. de catharticis cap. 5.] Gal. Melancholiam purgat epithimum, polipodium, elleborus niger, & praſſij ſuccus. Polipodium lau- [Lib. 4. cap. 198.] datur à Dioſcoride, à Gal. à Raſi, à Principe, & à Meſue cap. proprio. Vnde Auic. dicebat de men- [8. ſimpl cap 64.] te Gal. Hæc omnia faciliter choleram nigram expellunt; ſimiliter etiam fumaria. Cum verò materia [3. ad alm. c. 29.] fuerit multa, aut cruda, ex his decoctum facere poſſumus, in quo virtus ſimul conſiſtat & eam prępa- [2. Can cap. pro. 2. Canonis.] randi, & benignè ſoluendi, vt R. turbith albi, & gummoſi, polipodij, ſenæ, aã. ℥. iij. epithimi ℥. iij. fiat de- [6. ſimpl. 130.] coctio in aqua fumariæ, & boraginis, & patiẽti bis in hebdomada ℥. vj. iſtius decocti cum zucharo exhibeantur : aut R. ſenæ, thimi, epithimi, cuſcutæ, aã. ℥. j. polipodij, ℥. iij. florum boraginis, violarum aã. ℥. j. prunorum numero xxx. paſſularum ℥. i. s. ſem. aniſorum, feniculi, petroſelini, apij, aã. ℥. s. ſcolopendriæ, capilli Veneris, camedrios, eupatorij, aã. m. j. miſce, & fiat decoctio in aqua boraginis, & fumariæ,

mariæ, in qua dissoluâtur mirabolanorum Indorum ℥.iiij. chebulorum, diasenæ añ. ℥. iij. succi cassiæ fistulæ ℥.i. lapidis lazuli ℈.ij. stent omnia per diem simul, postea colêtur; sitque eorũ dosis, vti requiret infirmi virtus, & exhibeâtur in aurora. Aut fiat syrupus talis. ℞. senæ ℥. vj. corticum turbith, dictami albi añ.℥.iij. elleborinigri, polipodij, passularum añ.℥.ij. liquiritiæ, epithimi, florum buglossæ, boraginis, violarum, añ. ℥. s. aquarum fumariæ, lupulorum añ. q. s. fiat infusio per horas quattuor, & bulliant, vsque ad tertiæ partis consumptionem, & colentur; & adde zuchari, mellis añ. q. s. fiat syr. longus; & ter, vel quater in hebdomada, aut sicut fuerit opus, propinentur ℥.vj. istius syr. calidi in aurora. Mirabilissima certè est decoctio epithimi Mesue, quæ ab omnibus ita laudatur. Potest etiam materia cum appropriatis ellectuarijs euacuari, cum lenitiuo Indo, diacatolic. de dactilis, hamech, & similibus: Aut eum hyera Archigenis, quæ describitur à Mesue, aut hyera Ruffi ex quinto canonis. Laudantur pilluræ de lapide lazuli, quæ à Mesue describuntur, vt puta ex ʒ. i. fiant pillulę septem. Ego verò exhibeo pillulam assaiereth, vigoratam cum elleboro, aut epithimo ex pręcepto Principis. Pillulæ etiam fætidæ, indæ, aggregatiuæ, & similes sunt opportunæ. Sed in hac operatione vnum aduertendum est, quod notat Gal. quòd omnis euacuatio fundamentum accipit à virtutis fortitudine, & ægritudinis qualitate, obseruando ea, quę dicuntur ab Hipp. De phlebotomia, dicit Auic. & fortasse fit mundificatio corporis cum phlebotomia, si est sanguis plurimæ nigredinis. & Gal. dicit; Cum melancholicum habet sanguinem totũ corpus, principium curę à phlebot. facere decet; non autem, cum secundùm partem. & rursus dicit; Si nihil est, quod obstet, atque impediat, vel prohibeat sanguinis detractionem, phlebothomabis in brachio; & denuo intermissis diebus, purgatorio purgabis. viã hanc laudauit etiam Rasis. Verum est, quòd phlebot. est vniuersalis euacuatio tantum, non potens coniunctam materiam euacuare; quia materia talis iam est extra vasa, & in loco non suo, quia in porositatibus carnis: sed iuuat, quia euacuatur de fæce sanguinis; & eò magis in corpore pleno, sanguineo, in quo est sanguis niger, aptus in bilem atram conuerti; Et ideò laudat Auic. phlebothomiam cum additione, si fuerit sanguis plurimæ nigredinis. Et sic euacuatur materia, quę fouet tumorem, & suffocat virtutem: vnde postea virtus est potens super residuum, quod est causa coniuncta. Sed in corpore melancholico, tabido, in tempore hyemis, & ægritudine frigida, dicebat Gal. sanguinem mittere malum est. Fluxus hęmorroidarum in melancholicis passionibus præstantissimum præbet iuuamentum; qui si à natura non fit, fiat ab arte. Et Gal. dicit, quòd hæmorroidæ summoperè à bile atra purgant corpora. Sic Auic. ait; Sanguis hęmorroidarum purgat morbum splenis, hoc etiam est laudabile in melancholia. Et si in muliere contigerit ęgritudo, dicebat Gal. ante quinquaginta annorum ætatem, menstrua prouocanda sunt; si verò hoc tempus pertransierit, hoc minimè facere poteris.

Lib. de cur. rat. per sang. miss. 1 aphor. 2. & 25 3. de aff. int. c. 7

14. methodi c. 9 In diuis. ca. 128. Auic 1. l. 3. cap. 29 & 4. l. 1. c. de phlebothomia

3. de aff. inter. cap. 4. Lib. de atra bile. cap. 4. 1. Contiene 469

2 ad Glauconē.

Tertia verò intentio est, stare, vt dicit Auic. super id, quod resoluit simul, & lenit. Auctoritas est Gal. & Pauli, in scirrhosis, & duris tumoribus nullum eorum, quæ fortiter calefaciunt, vel desiccant, pharmacorum, congruum esse, sed id, quod emollit sufficienter, & euaporat. Princeps exponendo ista verba cap. proprio dicit; Et non curetur cum eo, quod resoluit, & exsiccat tantùm, quando illud ad vehementiam lapideitatis perducit, propter exsiccationem grossi, & resolutionẽ subtilis; quia omne resolutiuũ secundùm plurimũ exsiccat: sed oportet, vt ponantur curationi eius duæ reuolutiones, reuolutio nempè resolutionis cum lenitate absque plurima exsiccatione, & sit gradus in caliditate ex secundo ad tertium, quod idem voluit Rasis, Serapion, & Auerr. sitque alia reuolutio lenificans, & sint istę duę reuolutiones succedẽtes. Dicit Gal. Medicinę lenientis membrum, in quo scyrrhus reperitur, complexio est pluris caliditatis, quàm complexio corporis temperati, sed non fortis caliditatis; & illud, quia tumor durus non incipit, nisi ex materia viscosa, grossa, quæ adhæret, & retinetur in foraminibus, & poris paruis membri, in quo collecta est: quandoque ergo resoluitur, quod est in illa materia de humiditate tenui, & subtili, & infrigidatur residuum, quod est in materia illa, & peruenit ad dispositionem similem congelationi, & fit scirrhus. Et rursus dicit; Medicinæ mollificatiuæ non sunt vnius speciei, imò quædam earum mollificant ex via, qua humectant, aut quia leniunt, aut quia euacuant, aut quia dissoluunt apostema, & quædam hoc faciunt secundùm combinationem. Modum curandi hanc duritiem accepit Auic. a Gal. in ea parte, vbi laudat ammoniacum solutum in aceto, quod ita à Principe laudatur, & maximè quando apparet lenitas, & diebus pluribus vti debet. Dicit autem Gal. Sufficit isto medicamine secundùm vnam, vel & secundam diem vtens, redire rursus ad mollificantia: postquè illis vsus fueris diebus pluribus, redire rursus ad pharmacum, quod per acetum, & ammoniacum fit, deinde ad aliquod mollificatiuorum. Nec oportet offerre aliquod siccorum pharmacorum; nam approbabit quidem in principio hoc pharmacum, insanabile verò operabitur reliquum dispositionis: Procedatur ergo modò leniendo, & modò resoluendo: nam auctore Gal. talia quidem vtique auxilia variare oportet. Pro tali autem operatione perficienda commẽdat ipse medicamenta illa, quæ malacstica dicuntur, seu malagmata, ita enim scribit; Malagmata vocant medici, quæ partes supra naturam induratas emolliunt, calido omnia temperamento mediocri prædita, non tamen exsiccantia, quemadmodum nec manifestè humectantia; nam cum exactè malacstica medium quendam ordinem inter humectantia, siccantiaque sortiantur, indurescentium substantiarum veluti fusionem quandam molliuntur. Laudat etiam Gal. eas medicinas, quas appellat lenientes pro tali complicata intentione, veluti medul-

2. ad Glau. cap. de scirrhus. & 14 metho. cap. 4. & 7. de med. per gen. circa initiũ. Lib. 4. cap. 31.

13. Continentis. 5. coll. cap 6. 5. simpl. d. 2. c. 3

5. simpl. d. 2. c. 7

14. methodi. 8

2. ad Glaucon 7. de med. pur. gan. in princ.

14. metho. cap. 4 & 5. simpl. 4. 2. cap. 4. & 6.

lam

2. ad Glauconē.

lam ceruinam, vitulinam, adipem caprinum, taurinum, leoninum, & mel. Adhuc autem cum his ammoniacum, mastichem, bdelium Siciliensem, storacem humidam, & his similia. Et rursus laudat medullas, adipesque omnes, & seuum; & dicit, quòd ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina; ex adipibus autem, anserinus in volucrum genere: leonis verò in pedestrium cæteris præstat: at verò qui ex gallina sumitur, anserinum; & qui ex pardo, leoninum sequitur, ac deinde vrsinum, atque taurinum: At qui ex capris accipitur & crassior, & siccior prædictis est: idque magis si ab hirco

2. simpl. cap. 4.

capiatur: de volatilibus etiam fasianinum. Idem rursus memoriæ tradidit, medulla mollificatiuæ potentiæ est induratorum tumorum patientibus corporibus; Prima (quod semper ego expertus sum) est ceruina, & pòst hanc vitulina. Et ideò Auic. capite proprio dicebat; Lenticantia quidem, quibus est resolutio, sunt, sicut adeps gallinarum, anserum, vitulorum; & breuiter laudat omnia, quę iam dicta

5. simpl. d. 2. cap. 6.

sunt à Gal. & debent misceri cum ammoniaco, bdelio, storace, & similibus. Et vnum addit, quòd pinguedines debent esse sine sale; quia sal exsiccat, & indurat: nam scripsit Gal. quòd sal exsiccat exsicca

2. ad Glau. cap. de scirrho.

tione vehementi. Et tandem dicit Auic. (& est doctrina accepta à Gal.) quòd horum medicaminum operatio in materia scirrhi talis esse debet, qualis actio Solis in cera, quæ lenit, & liquefacit eam, & non

Ex Gal. 7. de medicamentis per gen.

exsiccat. Dicit etiam ibi Auic. In mucilagine fenu græci, & seminum lini est talis operatio. Gal. verò vtebatur radicibus altheæ, & folijs maluæ, solutis cum adipe; quòd si fuerit anserinũ, aut gallinaceum,

14. meth. cap. 5. & 5. simpl. medicamẽtorum. Lib. de comp. med. secun. lo.

aut porci, fuerit melius. Scribonius verò laudat radices cucumeris agrestis decoctas in mulsa, tritas, & superpositas: quas etiã multum laudat Galenus, si in Sabino oleo fuerint decoctæ. De oleis laudat Auic. oleum vetus, de lilio, de alcanna. Gal. verò Sabinum, & de aneto. Oleum Sabinum est oleum vetus, penetratiuum, subtilium partium, absque stipticitate, vt melius scirrhosim penetrare possit; & fit

Ex 14. metho. cap. 5. & 2. ad Glau. cap. 11. & 7. de med. per gen. 7. ad Am. 13. 7. de med. per gen.

ex oliuis maturis in regione Sabina apud Romam. Auic. tamen dicit, eorum meliora sunt, quæ sunt minoris antiquitatis, & exsiccationis, & vehementioris humiditatis. De compositis laudat Princeps stercus asini cum radicibus hybisci, & storace. Aut fiat emplastrum Rasis cum mucilaginibus altheę, & fenu græci, ammoniaco, bdelio, caricis pinguibus, & oleo de ben, & liliorum. Aliud Gal. & dicitur malagma primi ordinis, ℞. butiri, resinæ colofoniæ, ceræ albæ añ. q. u. misce. Aliud secundi ordinis, ℞. farinæ fenu gręci, seminum lini, radicum altheę añ. ℥. ij. bulliant in aqua mulsa, & adde butiri recentis ℥. iij. bdelij, storacis liquidę, ammoniaci añ. ℥. i. hæc dissoluantur in vino, deinde simul fiat emplastrum. Pro resolutione istius materiei, cum aliquam acquisiuerit mollificationem, laudat Auic. ea, quæ in de cura strumarum dicta sunt. Aliud, ℞. fæcis aceti, fæcis olei antiqui añ. lib. s. pulueris marchesitæ, pinguedinis equi añ. ℥. iij. farinæ fenu græci, seminis lini añ. q. s. aceti parum misce, & fiat emplastrum. Vnguentum mirabile, ℞. adipis vulturis, tassi. tarabus, cerui, medullæ crurium vaccæ, pinguedinis anatis, hysopi humidæ añ. ℥. i. mucilaginis fenu græci, seminis lini, altheæ añ. ℥. iij. bdelij, ammoniaci, galbani, opoponacis añ. ℥. s. olei chamæmelini, liliorum alborum añ. ℥. iiij. adipis vulpis, gatti, leporis, añ. ℥. i. vnguenti marciaton, agrippę, aragon, dialtheę, butiri añ. ℥. i. misce, & fiat vnguentum.

7. de med. per gen. circa princ.

In istis verò ordinationibus ea notanda sunt, quæ dicuntur à Gal. scilicet vt inspiciat medicus, & consideret, inter ipsa pharmaca, alia magis, alia minus emollire, ideo in primis debili vsu medicamentorum vtatur: at post vnum, aut alterum diem, siue intendere medicamenti virtutem, siue remittere conueniat, intelliget. Præterea indurescentia apostemata, quę ex methodica, seu rationali arte non curata scirrhum contrahunt, optimè curabuntur, si medicus spectet, quantum ægri corporis substantia à mediocri humiditate, a siccitate recesserit; quemadmodum si affectus ipsius incrementum inspiciat: nam cor

Ex 3. methodi.

pora dura fortia patiuntur medicamina, tenella vero (cuiusmodi habent mulieres, pueri, eunuchi, & viri delicatiores, in vmbra, otio, & effæminati) ad talia apta non sunt. Præterea consideranda sunt mem

Ex 14. methodi

bra patientia, nam aliqua habent rariores naturas, aliqua verò densiores: nonnulla sunt neruosæ substantię, & aliqua musculosæ. Vnde necesse est distinguere membri compaginẽ, & medicamenta permutare. Vnde Princeps ex sententia Gal. dicit; Et medicus tunc fit audacior in administrando acetum, cũ apostema est in membro carnoso: in neruoso verò cauere ab aceto est opus, ne eius complexio corrum

5. Aphor. 18.

patur ex Hipp. Verum est, quòd in tendonibus, & concatenationibus aceto vtimur ex Gal. & Principe, vt dura, & viscosa materia incidatur. Sed Auic. addit; Et oportet, vt iterum alleuiatio fiat in administratione aceti, vt non separetur subtile, & spissum induret; Ideo ponuntur administrationi eius inter pollationes, in quibus est lenificatio. Verùm oportet, dicit Auic. vt sit administratio aceti, & intromissio eius in medicinis in fine rei, & non in eius principio, nam tunc rarificat, & ampliat poros membri densi. Gal. laudat acetum, & dicit, quòd si quis eo moderatè, & secundùm decens tempus vtatur, iuuat has dispositiones, & dissoluit grossos humores: si verò immoderatius, vel non in tempore decenti, subtile resoluens, grossum desinit dilapidari. Dicit Auer. Apostemata dura, quæ ex hu

5. coll. 31.

more fiunt grosso, debent emplastrari cum medicinis emollientibus, sicut cum medulla cruris arietis, aut vituli, cum modico ammoniaco &c. Ista & similia vtilia sunt, quia medicinæ multum resolutiuæ subtile resoluunt, & grossum petrificant; sed quæritur hic compositio, in qua sint resolutiua, & præparatiua, eo quòd omnes partes tumoris non recipiunt resolutionem æqualiter secundùm vnum modum.

14. metho. & 2. ad Glauc. vbi de scirrho inflame.

Et aliquando cum istis medicinis miscentur medicinæ fortis resolutionis, & melius omnium est acetũ, quando cum istis temperatè miscetur. Dicit Gal. In tendonibus autem, & colligationibus in acerrimo

rimo aceto lapidem ignitum extingue . & si possibile esset habere lapidem piritem (i. marchesitam, quem aliqui lapidem gagatem appellarunt, qui in magnis ciuitatibus rarus non est) hoc melius esset : si non autem, accipimus molarem, ex quo molæ ad triticum frangendum conficiuntur, & ignitum in aceto infundimus, & locum durum euaporamus; deinde ad mollificatiuum pharmacum reuertimur. Aut cum lapis igne excanduerit, acerrimo aceto eum aspergere opus est, ac deinde super lapidem mouere partem affectam, vt à vapore sursum lato scirrhus dissoluatur : multi enim hoc modo curationis perfectè sanati sunt, vt ferè potius magicum, quàm medicum opus, videretur.

Locus igitur durus sic fituetur, vt nihil de vaporatione lapidis perdat; & postea locum sabino, aut anetino oleo calido foueas. aut cum decoctione altheæ, maluæ, brancę vrsinæ, cucumeris agrestis, sertulæ campanæ, fenu græci, aneti comarum, &c. Et ideò dicebat Auic. cap. primo de curationibus bonis. ad illud est vaporatio ex lapidibus ignitis, scilicet molendini, & melius quo fit vaporatio ab eo cum aceto; & melior, à quo fit vaporatio, est marchesita. Et addit Auic. Oportet, vt ad hanc perueniatur summam in euaporando, & suffumigando, donec appareat sudor; & quandoque linitur cum marchesita trita cum aceto, & confert. Dicit Auer. quòd Gal. laudat operationem marchesitę, quando virtus aceti portat æqualiter calorem in ipsum membrum, eo quòd est in substantia aereum, & digeritur materia dura à calore aceti æqualiter penetrante; sicut res, quæ maturantur in medio aeris, quæ æqualem recipiunt maturatiooem : nec credit Auerr. quòd hæc operatio fiat ratione lapidis, nec ratione caloris impressi in lapide; nam valerent lapides contriti, & duris apostematibus superpositi. [7. coll. cap. 31.]

Balnea cōmuni oomnium opinione damnantur in hoc morbo; quia, vt memoriæ mandauit Auicenna, resoluunt subtile, & aggregant spissum, & non perueniunt ad hunc finem, vt leniant spissum. Quod item nobis admonuit Paulus, dicens; A balneo in totum ipsis abstinendum est, aut saltem à frequenti: balnea enim partes subtiliores humoris contenti digerunt per halitum; & quæ remanent, duriores, & rebelliores fiunt, vt monuit Galenus pluribus in locis. Nec de hoc est aliqua dubitatio. [3. f. 4. 18. de cura Scirrhi.] [lib. 4. cap. 32.] [2. ad Glauc. ca. 4. & 5. simplic. cap. 7.]

Quarta intentio, scilicet corpus à noua ægritudine custodire, ob hoc in hoc loco proponitur; quoniam cum scyrrhus generetur ab humore valdę terrestri, & contumaci, raró fit, vt perueniatur ad totalem ipsius eradicationem : sed plerunq; inducias præbens denuò resurgit, atque vel in eadem parte, vel in diuersa, eundem, vel diuersum morbum progenerat. Vt igitur caueamus insidias huius humoris, atque offensiones ipsius obtundamus, perpetua cura adhibenda est, potissimum in sex rebus non naturalibus, vt ea oīa fugiantur, quæ melancholicū humorem tum generare, tum genitum excitare possunt. Quæ autem hæc sint, iam diximus ab initio huius capitis, & inferius etiā magis demonstrabuntur: Quare tandem huic morbo finem imponamus.

De Cancro, seu Carcinomate. Cap. III.

CANCER, siue carcinoma, aut (vt aliqui dicunt) carum, tumor est à bile atra genitus, teres, durus, mobilis, addens, lædens, habens radices apparentes, nigras, innexas membro, non totaliter à dolore priuatus, neq; a sensu expoliatus; cuius materia aut est talis per adustionem choleræ, aut naturalis, cui admixta est bilis flaua : non autem à pura fæculenta. Hic tumor interdum fit incipiendo, aliquando verò ex alia in hanc permutatur ægritudioem : sæpè etiam magnificatur, & nō vlceratur, & dicitur cancer occultus; & cum vlceratur, manifestus cancer appellatur. Hic tumor dicitur cancer, propter similitudinem, quam habet cum cancro, animali maritimo, in tenacitate sua cum membro, sicut tenacitas cum eo, quod venatur, ac etiam in rotunditate: & venæ in eius circunferentia apparent, sicut apparent pedes cancri animalis in circuitu eius.

A cholera nigra duæ tumorum species generari solent, quarum vna dicitur scyrrhus, altera verò cancer nuncupatur. Particulares equidem sunt hę passiones per comparationem ad lepram, & elephantiasim. Sit nunc sermo de cancro, ad quem interdum sæua sequuntur accidentia. Dicit Auic. assignando materialem causam istius tumoris, quòd est apostema melancholicum ex melancholia adusta, à materia cholerica, aut in qua est materia cholerica, cum qua combusta est, non à pura fæculenta, Ex hoc essentialem differentiam demonstrare voluit inter cancrum, & scyrrhum ab ethereogenea, & homogenea causa: & dicit, quòd cancer fit à melancholia adusta, à materia cholerica, propter ea, quæ dicta fuerunt à Gal. nempè cum adusta fuerit materia cholerica, cancros operatur. Fit talis adustio, vt declarabat Auic. quando per vlteriorem concoctionem, aut putrefactionem rubeę choleræ partes subtiles resoluuntur, & crassę remanent adustæ, & incineratæ. Cinis iste, dicebat Auic. est melancholia, à materia cholerica. Et quia interdum reperitur melancholia adusta ex fæcę sanguinis, seu melancholiæ naturalis; quæ, antequam aduratur, admiscetur cum cholera rubea, & simul aduritur; ideò dicit Princeps; Aut in qua est materia cholerica. s. admixta. cum qua. s. cholera combusta est (supple) naturalis melancholia, & non à pura foeculenta, quia hęc est illa melancholia, quæ fit per adustionem cholerę nigræ solius naturalis. De qua dicebant Gale. & Auicenna, quòd si proijciatur in terram, facit eam ebullire, & fermentare, neque muscæ volunt eam gustare, sed fugiunt. A tali materia solet [3. f. 4. tr. 2. c. 25.] [lib. de tumor. cap. 8.] [1 f. 1. de humo.] [lib. de atra bili. ca. 3. & 14. Method. cap. 9. c. 1. princip.] [1. f. 1. c. de humoribus.]

generari durus tumor, cum quo nullum associatur acutum accidens: sed in cancro mala apparent accidentia, vt dicit Paulus; quia eius materia est sic admixta, aut adusta. Dicit Auic. loquendo de cancro non vlcerato, inter quem, & scyrrhum, difficile est differentiam ponere; nam differentia inter cancrum, & durum apostema existit per accidentia inseparabilia, & non per differentias substantiales: & ponit quinque media, quibus differt scirrhus à cancro, scilicet ab accidenti, à forma, ab origine, à sensu, & à loco.

lib. 4. c. 26. 4. f. 1. cap. 5.

Ab accidenti, quia in cancro repetitur aliquis dolor; & non solum dolor, sed acuitas, & pulsatio quædam, cum aliquali caliditate, & velocitate additionis: non contingunt huiuscemodi accidentia, dicit Auic. ob aliam causam, nisi propter multitudinem materiei, & inflammationem. Et propter illud, quod accidit in illa materia de ebullitione, cum ipsa venit ad membrum, propter admixtionem humoris calidi, & sicci. Dicebat Rasis; Est apostema acutum, & quandoq; incipiendo accidit, & quandoque post alia apostemata, quando indurantur. Signa eius sunt, quòd incipit apostema simile auellanæ, & minus, deinde augmentatur secundum dies cum duritie vehementi, & tenebrositate in colore, & rotunditate in figura, & aliquantulo caliditatis in tactu; & quando incipit magnificari, apparent in eo venæ virides, & sunt ei radix, & penetratio in corpore.

In diuis. c. 118.

A forma, dicit Auic. differt ab eo iterum per venas, quas mittit in circuitu suo ad membrũ, in quo est, & sunt quasi pedes cancri, & non sunt rubeę, sicut in phlegmone, imò decliues ad nigredinem, & offuscationem, & viriditatem. Dicebat etiam Gal. Videntur venæ eorum locorum, vbi consederit hic talis humor, plenæ, atque tensæ sanguine corrupto, nigro, atque spisso, qui quantò nigrior, & spissior erit, tantò peior, periculosiorque credendus est, & grauior, atque insanabilior. Et in mamillis quidem sæpe vidimus cancro similem effigiem, atque formam, vnde & nomen, & similitudinem accepit; nam sicut illi pedes, ità & huic protensæ venæ ex vtraque parte cernuntur; Et ideò hæc passio dicitur cancer propter similitudinem cum animali illo maritimo, qui cancer nominatur, vt docent Gal. & Paulus. Scribit rursus Gal. Implentur venę earũ regionum, & tenduntur magis, quàm in phlegmonibus; minus enim egredietur à vasis ad eam, quæ in circuitus carnem, propter grossitiem humoris, qui cancrum generat, at verò rubeæ non sunt, sicut phlegmonis venæ, sed secundum tristantem humorem. Ratio verò, quare apparent istæ venæ in cancro, & non in scirrho, est quia vt plurimum cancri fiunt incipiendo, & talis materia transmittitur per venas, quæ propter eius crassitiem pro parte ibi remanet; & cum ad minimas peruenit, incuneatur, & incipit eleuare, & sic colorantur venæ, vt fusè docuit nobis Gal. Præterea acuitas, & caliditas materię, cum tali crassitie conculcando, reddit venas, & artherias difficiles in suis operationibus, & mouentur cum difficultate ad sui refrigerium; ideò sentitur pulsatio, & venæ apparent protensæ, & magis in cancro non vlcerato, quàm in vlcerato, cum pro parte hi mali succi in vlcerato euacuentur.

2. ad Glaucon. d. 3. cap. 2.

3 Metho. ca. 3. & 2 ad Glauco. cap. de cancro, & 3 li. de diff medicis. li. 4. c. 26. & lib 6. c. 45. lib. de tum. c. 8.

2 ad Glaucon. cap. pro 1.

Ab origine, dicebat Auic. etiam diuersificatur ab eo; quoniam plurimum aduentus cancri fit incipiendo, & duri fit permutando ex calido. Gal dicit; Fit frequenter scirrhus etiam ab indoctis medicis, qui non intelligendo, mox à principio vehementibus ea, quæ tali humore loca laborant, atque in tumescunt, diaforeticis curant medicaminibus, sublataque humoris tenuitate, spissitudo, quæ remansit fæculenta, quasi in lapidem constringitur; sic erysipela, & phlegmon vertitur in scyrrhosim, si nimium stipticis, & frigidis à principio curentur perseueranter medicaminibus. Hoc etiam memorauit Gal. in lib. de tumoribus. & ad Glauconem, dicens; Moneo te, dum aliquid facis, diligenter quotidie attendas, ne locum nimium siccando, scyrrhosim inducas.

2. ad Glauc. & 14. Methodi.

cap. 10. lib. 2. d. 2. c. 5.

A sensu, dicit Princeps, etiam differt à sephitos, supple puro, quoniam est ei sensus, & duri non est sensus omnino. Gal. quoque ait; Dixi vnam passionem scirrhum, cui cum alij accidentibus insensibilitas coexistit, alios autem tumores, quicunque nondum omnifariam sunt insensibiles, à medicis dupliciter esse vocatos, nempe vel scirrhos, propterea quòd generis scirrhorum sunt, vel scirrhosos tumores. ¶ A loco, quia cancer vtplurimum accidit, dicebat Auic. in membris raris, & mollioribus. Galen. autem inquit, vtplurimum diffunditur aut in mamillis, aut in matrice, & dicitur cancer occultus, & maximè in mulieribus, in quibus non fit debita expurgatio. Et Paulus dicebat, quòd in qualibet corporis parte oriri consueuit, sed præcipuè in fæminarum mammis, quoniam natura fungosę, & inanes sunt, & venas vndique turgidas habent: & magis mulieribus, quàm viris, contingunt propter earum mollitiem; & quia in eis multæ superfluitates superabundant; scirrhus verò in duris, & melancholicis corporibus. Declarat Auic. difficultatem cognitionis istius ægritudinis in eius principio, & dicit; In primis, cum accidit, est occultæ dispositionis, & est tumor sicut faba parua, durus, fusci coloris, in quo est caliditas quædam, deinde apparent signa eius. Gal. qui omnia dixit, scribit; Simpthomata istius passionis aliquando sunt adeò obtusa, & parua, quòd multos latent; aliquando verò sunt adeò fortia, & magna, quòd etiam pueris sunt nota; incipiẽte verò tali apostemate, latere decens est multos, quemadmodum & plantæ, quæ ex terra progrediuntur; etenim & hæ à solis optimis agricolis dignoscuntur. Dicit Rasis; Hęc passio à principio est sicut cicer, & aliquando magnificatur ad modum melonis, & secundum quòd tumor magnificatur, ostenduntur accidentia, quæ secundum materiæ naturam, remissiora, & ſęuiora sunt. Inter elementa enim ignis est actiuior, & mobilior, terra verò minus mobilis,

14. Metho. c. 9.

2 ad Glaucon. Idem & Celsus lib. 5. lib. 4. c. 26. & 6. cap. 45.

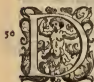
14. Metho. c. 9.

7. ad Alm. c. 5.

bilis, & minus actiua. Et hęc est ratio, qua motus Auic. dicebat, quòd quidam cancer est vehementis doloris, alius verò parui doloris, & quietus. Hęc accidentia humoris qualitatem sequuntur: nã mala species melancholiæ est illa, quæ fit per adustionem cholerę: quod iam Gal. ostenderat, quando dixit, quòd quando cholera citrina aduritur, est malitiosa, mala, corrodens membra, in quibus aggregatur. Ad hanc sequuntur mala accidentia, quia adhuc tenet aliquid de caliditate, & siccitate. Alia verò melancholia fit per adustionem naturalis melancholię, & hæc propter eius naturam terrestrẽ nõ adducit sæua accidentia; & ideò Auic. dicebat; Alius perducit ad vlcerationem, quando est ex melancholia, quæ est adustio sanguinis, aut cholerę puræ solius: Alius verò est siccus, idest, ex humore melancholico, solo, & non vlceratur. Hæc eadem met sententia est Gal. 5 lib. de tumoribus. Quòd ad naturam autem peccantis melancholiæ sequātur diuersa accidentia, vide Principem cap. de signis quartanæ. Dicit Auic. Quandoque permutatur cancer vlceratus ad non vlceratum. quæ verba malè sonãt; nam sequeretur, quòd eius esset cura: quod non conceditur, nec ab Hipp. nec à Paulo, nec à Gal. &c. nisi intelligamus sic, qui locus non vlceratus fit aliquando vlceratus propter causam corrodentem, acutam: sed si esset sermo talis; Et quandoque permutatur non vlceratus ad vlceratum, sententia esset clara; quia sequitur Auic. quòd reducit eum vlceratum curatio cum ferro, & tunc fiunt labia grossiora, & duriora. Rasis dicit; Qui tale apostema ferro incidunt, non plus lucrantur, quàm quòd cancrum vlceratum faciunt. Et Alpharabius; Cum cancer inciditur, ait, fit vlcus mali coloris, per totum eius circuitum, cum grossitie, & mollitie desoris, & color est viridis, & fluit ex eo putredo fætida, & quantò magis pertractatur, addit magis in malitiam. Vide Celsum; vnde Albucasis dicebat; Cauendum ab eo cum curatione eius cum ferro, vt non vlceretur. Et Rasis dicit; Si cancer vlceratur, tunc vlcus est turpe, malum valde, habens labia rubea, & viridia, & inuersa; ex quo currit sanies mala fætida. Et rursus dicebat; Cancer deterior est, si vlceratur: vlcus autem, quod in cancro fit, est tædũ, labia habens grossa, & viridia, foris conuersa, quæ non sanantur. Sileant igitur, qui cancrum, tumorem acutum non esse, credidere, & si eius materia frigida est, & sicca, ad quam non sequũtur acuta accidentia. Diximus enim, quòd duplex eius potest esse causa, vel sola atra bilis, & est tumor quietus: vel mixta, & tunc est acutus. Credidit Auic. cancrum fore tumorem acutum, quando breuiter differentiam inter cancrum, & duritiem posuisse videtur. ibi dicit; Duities, siue scirrhus, est apostema quietum, idest, de materia, quæ non permutatur de loco ad locum: cancer verò est mobilis, idest, permutabilis de membro ad membrum, vt sæpe visum est. Scirrhus verò est permanens in eodem statu, idest, in eadem quantitate: & cancer est addens, idest, multiplicans in quantitate. Et si scirrhus est sedatus, idest, non adducens sæua accidentia, cancer est lædens, idest, malorũ accidentium. Et si in duro tumore destruitur sensus, in cancro aliquis sensus reperitur, nisi membrũ mortificetur. Et si scirrhus omnino priuatur dolore, cancer est dolorosus. Et hæc sunt inseparabilia simpthomata, quę necessariò cum sua ægritudine adsunt, à quibus potest sumi differentia inter carcinoma, & scirrhum, non autem per differentias substantiales, idest, per causam materialem; quia ambo à bile atra producuntur.

1. f. 1. cap. de humoribus.
3. prognos. 32.
1. f. 4. tract. 3.
7. ad Alm. ca. 8.
In sua praxi tr. 29. cap. 16.
lib. 2. cap. 53.
Diuis. cap. 128.
7. ad Alm. c. 9.
2. f. 1. cap. 5.

De cura Cancri, seu Carcinomatis. Cap. IIII.

DIFFICILIS est talis ægritudo in sui principio quò ad cognitionem, & facilis curæ; sed in eius statu facilis cognitionis, & impossibilis curæ, vt demonstratum est ab Hipp. à Cornelio, à Gal. à Paulo, ab Auenzoar, ab Albucasi, Rasi, & ab Aetio, quem vide tamen lib. 16. cap. 47. 48. 49. & 50. Ideò Auic. dicebat; Confirmatus verò cancer non sanatur. & subdit; Cum incipit, possibile est, vt prohibeatur additio super id, quod est, & præseruetur ab vlceratione. Vnde credendũ est, quòd cancer potius indigeat cura præseruatiua, & paleatiua, quàm sanatiua, vel curatiua. Et eò magis, si (vt dicit Rasis) cum eo fuerit caliditas, & pulsatio: Tunc enim oportet, vt blandiendo succurratur, ne vlceretur. Et rursus; Postquam creuerit (ait) & ad sui peruenerit perfectionem, non est necesse, nisi vt ei blandientia adhibeantur, ne in ipso vlcus fiat. Cura igitur blanditiua in talibus vti bonum est, victum talem instituendo, qui virtutem non minuat, morboque suppetias non ferat, sed dolores, simpthomataque sedet, atque corpus emolliat, ita vt causæ virtuti obnoxiæ, aut morbum fouentes, non augeantur.

6. Aphor. 38.
lib. 5. c. de Carcinomate.
14. Meth. c. 13.
Et 2. ad Glauc.
d. 3. ca. 2. Et de atra bile. cap. 5.
lib. 4. cap. 36. &
lib. 6. c. 45.
lib. 2. cap. 27.
li. 2. c. 31. & 53.
7. ad Alm. c. 9.
lib. 14. cap. 58.
3. f. 4. tr. 2. c. 16.
Diuis. cap. 128.
7. ad Alm. c. 8.

Dicebat Auic. Accidit in quibusdam horis, vt sanetur incipiens, confirmatus verò non. Hæc propositio duobus modis intelligi potest, scilicet; Accidit in quibusdam horis, idest, in quibusdam regionibus, aut membris; quia sunt aliqua membra, quæ secari possunt. Et sic erit cura, si cura dici potest, secundum quid, vt digitus, manus, pes amputetur: cui astipulatur Rasis in diuisionibus, & Princeps etiam narrat nonnulla membra, in quibus potest fieri sectio, veluti iam dicta; & multa, in quibus non potest, vt hepar, matrix, lien, &c. Vel potest dici; Accidit in quibusdam horis, idest, in principio morbi, quod tamen cum difficultate cognoscitur; & cum incipiunt, dicuntur cancri parui: vnde Auic. dicebat; Et fortasse sufferunt cancri parui sectionem: cum verò sunt magni, aut occulti, nullo modo sunt tangendi. Scripsit etiam Gal. Omnia insanabilia esse quæcunque apostemata à bile

lib. de atra bile cap. 5.

atra causantur, nisi quis vellet appellare sanationem, incisionem totius membri vsque ad partem illam, [2. ad Glauc.] quæ sine passione fit. Et rursus ait; Causa quidem mox in principio à nobis cognita, medicamine, & ferro, curanda est, inueterata autem medicamine nullo, vel ferro scio aliquē potuisse sanari. Idem [lib. 2. cap. 53.] voluerunt Paulus, Rasis, Aetius, Oribasius, & alij. Et magnus Albucasis dicebat; Quando cancer antiquatur, & est magnus, non oportet, vt appropinques ei; ego enim non potui sanare ex eis aliquem, [lib. 4.] [lib. 14.] neque vidi aliquem ante me, qui peruenerit ad illud. Et reddentes rationem Paulus, & Aetius, dicunt, hoc malum planè propter succi crassitiem non consanescit, vt pote quod nec repelli, nec discuti queat, nec totius corporis purgationi cedat, tanquam maleficum: vt mitiora negligens remedia, ve[1. de regim. in] hementioribus irritetur, excandescatque. Non quæratur igitur eorum cura, cum cura ægritudinum [3. Aphor. com. 22.] fit eorum destructio, vt dicebat Gal. quod nil aliud est, quam suæ causæ ablatio. Et Auic. dicebat; [3. de Crisibus.] Cura ægritudinis est reductio eius qualitatis intimæ ad temperiem, cum sanitas sit quædam symetria [14. Methodi.] ablatio verò causæ istius passionis magna cum difficultate admittitur, vt dicunt Auenzoar, & Gal. nam medicinæ resoluentes, & emollientes non operantur in grossa materia, sicut in subtili; nam si debiles sunt, parum operantur: fortia verò repugnant, & partes tenues ex bile atra dissoluunt, & non totum: vnde residuum permanens induratur, & id magis cum radices profundas vsque ad intrinsecas membri venas tenet, & fit impossibilis eius eradicatio: sed cum incipit, possibile est, vt sanetur. Sententia est [6. Aphor. 38.] Hipp. Cancros occultos omnes melius esse non curare; curati enim citò pereunt, non curati verò longius tempus perdurant. Auic. in capite de cura cancri ait, hanc exponendo sententiam; Et multotiēs quidem accidit cancer interius occultus; & est rectificatio in eo, vt dixit optimus Hipp. vt non moueatur; quoniam si mouetur, fortasse perducit ad mortem. & si dimittitur, & non curatur, fortasse prolongatur spatium cum salute quadam: & propriè cum rectificantur cibi, qui generant materiam salsuam; vnde per cancrum occultum exponebat Princeps, cancrum in cauitatibus corporum, vt in ie[in Commenta.] core, matrice, &c. Gal. verò aliam addit expositionem, & ait; Occultos cancros (dixit) vel eos, qui [lib. de bili atra cap. 4.] sunt sine vlceratione, vel occultos, idest, non apparentes. Idem rursus scribit; Quando solus in principio quidem tumorem operatur nigrum, tunc autdesinit in vocatum cancrum, quando acrior fuerit & mordacior, corrosa cute: quando verò sobrior, sine vlceribus, operatur nominatum absconditum [2. ad Glauc.] cancrum. Et iterum; Aliquando occultus diffunditur, aut in mamillis, & dicitur cancer, aut in matrice, & dicitur occultus cancer. Sed magis credendum est, quòd cancer occultus sit cancer non vlcera[6. Apho. cō. 38.] tus; quia Gal. dixit; Si qua cura est, perficitur cum incisione, & vstione: quæ actiones in interioribus, [lib. 26. cap. 44.] aut vlcerato cancro minimè celebrari possunt. Et hanc expositionem laudat Aetius, vbi dicit; Duæ autem cancrorum supremæ differentiæ sunt; nam quidam eorum vlcere carent, quidam exulcerantur: qui vlcere carent, ab omnibus fere Antiquis occulti appellantur, præter Philoxenum, qui occultum nominauit, si in vtero, aut iecore contingit. Sed quomodocunque sit, cancer cura paleatiua, & præseruatiua potius, quàm alia operatione, indigere videtur. Quod optimè declarauit Cornelius dicen[lib. 5. ca. de carcinomate.] do; Et quò maior vis adhibita est, eò magis quidam vsi sunt medicamentis adurentibus; quidam ferro adusserunt; quidam scalpello exciderunt, neque vlli vnquam medicina profecit, sed adusta protinus cōcitata sunt, & increuerunt, donec occiderent; Excisa etiam post inductam cicatricem tamen reuerterunt, & causam mortis attulerunt: cum interim plerique nullam vim adhibendo, qua tollere id malum tentent) sed imponendo tantum lenia medicamenta, quæ quasi blandiantur, quò minus ad vltimam senectutem perueniant, non prohibetur. Similiter Gal. ait, Multi medici magnę auctoritatis, neque hos manus opera curari permittunt, neque eos emolliri, & omnino abstinendum consulunt à remedijs potentibus in omni natura cancri. Melius est igitur eos non curare, nisi penitus cum radice eos euellere possimus. Et alibi prodidit; Vlcera, quæ contingunt ab atra bile, insanabilia sunt, cum nihil [4. particu. Aph. commen. 24.] differant à cancro vlcerato, Ideo dicebat Auic. Et fortasse sufferunt cancri parui sectionem. nā si possibile est, vt destruatur cum aliquo, tunc non est possibile, vt destruatur, nisi per incisionem vehementem, vt ex toto assumatur membrum inuadens, quod est in circuitu eius, incidendo ipsum circundan[idem in lib. de colera nigra. ca. 5.] tem apostema, eradicando omnes venas, quæ imbibunt ipsum, ita ut non remaneat de eis aliquid, & currat post eis sanguis plurimus. Et fortasse, dicebat Auic. Indiget post incisionem cauterio; quia incisio in pluribus horis addit ei malitiam. Et fortasse erit in cauterio timor magnus, si apostema fuerit propè membra principalia, aut nobilia. sed fac prius (dicebat ipse) antecedere corporis mundificationem, cum solutione ventris à materia mala, aut phlebotomia; deinde in regimine victus gubernetur bo[14 Meth. c. 9.] no regimine. Idem docuit Galenus, dicens, Si demum tentabis quandoque per chyrurgiam sanare cancrum, incipiens quidem bilem atram euacuare, circum abscindas omne certissimè quod patitur, & nulla derelinquatur radix, & sine effundi sanguinem, & ne citò detineas, sed stringe eas venas, & quæ in circuitu regiones, exprimens ab eis grossum sanguinem: demum cura similiter cum alijs vlceri[2. ad Glauc.] bus. Sed alibi Galenus dicit, quòd hæ actiones periculum inferunt, & reos constituunt medicos, si hæc omnia non antea prędixerint ventura; Ideo in his passionibus prædictiones malę fiendæ sunt, etiā quòd Celsus dicat; Non idem periculum carcinoma affert, nisi imprudentia curantis agitatum est. In [lib. diuis. c. 128.] omni igitur operatione considerandus est locus, vt docet Rasis, verùm fuerit in loco præparato eius abscisioni, secundum omne commodum. Item tempus, vtrum sit ægritudo noua, aut antiqua: nam

nam inueterata nullo modo curatur, præterea patientis ætas; nam in sene difficilis, imò impossibilis, est cura; quoniam vtplurimum senes sunt melancholici. Et Gal. dicebat, quòd senectus est mala complexio, frigida, & sicca: Virtus verò infirmi, & qualitas accidentium semper sint præ oculis Medici. Sciat ēt Medicus, nunquid ægritudo sit reuersura, aut permutetur in aliud membrū, si vnū absciditur. quod cognoscitur ex additione ægritudinis, & habitudine, ac corporis repletione. Dicebat Auic. in fine capitis de cura cancri, auctoritate Antiquorum, quòd quidam Medicus incidit mamillam cancerosam radicitus, & cancerata est alia. Et addit Auic. hoc fuit, aut quia erat in via cancerandi, aut secundùm semitam permutationis. Dicamus igitur, quid sit agendum pro eius præseruatione, ac de blanditiua cura sermonem faciamus. Dicit Gal. Oportet in principio eos purgari frequenter, purgatorijs vtique illis, quibus melancholicum propriè scis purgari humorem, ex quo (vt diximus) causa nascitur; Et scito id tam diu esse faciendum, quam diu minuetur causa, atq; purgeť. In traductione autem Leoniceni dicitur; Tam diu faciendum est, donec sanitas pristina subsequatur. Hanc euacuationem laudant omnes, quæ proficit, vt diximus in capite de cura scirrhi. & de medicinis bonis laudatis a Gal. Paulo, Rasi, & Auic. est epithimum cum aqua casei. Gal. & Auic. dant aureos quattuor epithimi cum aqua casei, aut aqua mellis, & in corporibus fortibus dat ieram ellebori. Paulus verò dat epithimum vsq; ad vncias quatuor cum dimidia, sed est error forsitan impressoris, etiam quòd in margine libri sit; Fortè drachmis quattuor. Et Paulus dat ieram, quæ nigrum veratrum recipit. In victus verò ratione, dicit Gal. succus ptisanæ abundanter exhibendus, & serum lactis, & ex oleribus malua, atriplex, & blitum; & quando tempus fuerit, cucurbitis vtendum, & piscibus petrosis, & volatilibus, exceptis palustribus. Et Auicē. laudat aquā hordei, pisces paruos, & vitella ouorum sorbilium. Sed in capite de cura scirrhi narrauimus præseruationem cancri per rectificationem cibariorum laudabilium. Sectio venæ laudatur à Gal. à Paulo, & à Principe cap. de cura cancri. In mulieribus autem ante quinquagesimū annum, menstruorū prouocatio optima est; In viris autem, hæmorroidarum expurgatio, conditionibus consentiētibus. Nunc autem de localibus sit sermo. Dicebat Rasis; De foris autem non est spes in resolutione eius. Auic. verò ait; Per medicinas locales ad cancrum requiruntur quatuor intentiones. Prima, est destructio cancri penitus, & hæc difficilis est, & duobus modis potest perfici, aut incisione, vt dictum est, aut ire versus illud, in quo est resolutio eius, quod collectum est de materia mala, & expulsio eius, quod præparatū est ad colligendum in membro de ea. Et si fuerit vehementis virtutis, & motionis, tunc dimittatur: nā illud, quod de medicinis forte est, addit cancro malitiam. Et similiter oportet, vt alienetur in eis mordicatio; & propter illud sunt medicinæ bonæ, mineralia abluta, sicut tutia cum oleo rosato, &c. Dicebat Gal. Post purgationem, cum apparet cancer, oportet intro expellere eum humorem, qui descendit ad particulam, & prohibere eos maiores augeri: sed mixtum esse oportet medicamentum, scilicet in virtute euaporante, & expellente, temperatæ tamen operationis. debile.n. non operatur circa grossum humorem, & inobedientem; forte verò, aut mordens propter vehementiam actionis malam morigerationem inducit, & cancer siluestris fit; Igitur cōmoderatis virtute medicaminibus est opus. Et ibi laudat Gal. metallica lota, & vsta. Secunda intentio est, prohibitio additionis. Dicebat Auic. Ad id verò, quod prohibet additionem, peruenitur cum abscisione materiei, & refectione cibi, & confortatione membri, & cum medicinis repercussiuis notis, & administratione linimentorum mineralium, sicut linimentū fricationis lapidis molendini, & lapidis cotti, idest, molaris. Et debet accipi illa pars molæ, quę attenuata residet in fundo in ipsa aqua, & conficiatur cum aliquo alio medicamine: Aut fricentur duæ tabulæ plumbeæ insimul, inter quas continuè ponatur oleum rosatum: Aut ducatur rosaceum in plumbeo mortario cū simili pistello sub solaribus radijs, donec nigrescat, & spissum fiat: Aut lytargiriū ducať, donec plūbi colorē acquirat, vt Gal. docet: Aut ponatur, & teratur succus coriandri: Aut emplastreť locus cū coriandris decoctis in agresta. Dicit Gal. Facta euacuatione, patienti particulæ succus solatri imponať: nā hoc medicamen ad huiusmodi vtile est: Quòd si nolit ægrotans medicamento adeo humido illiniri, cum præsertim domo exit ad consueta negotia peragenda, medicamen ex pompholige cōstans est imponendum, quo me vidisti, ad cancros exulceratos. Et si hoc non adsit, adhibe alterum medicamentū nostrum, quod ex calcite fit. In veteri traductione reperitur descriptio vnguenti diapompholigos, quod apud nos de tutia dicitur, sed Lennicenus eam non adnotauit. Vnguentum ex calcite, siue diacalciteos, describitur à Gal. quod aliquando appellatur à Principe, & ab alijs vnguentum de calcadi, à Mesue vnguentum palmeum, vel diapalma, ab aliquibus dyafinicine, &c. Aut R. olei ros. omphacini violati, succi solatri an. ℥.j. pinguedinis vituli, sassi, tutiæ præparatæ an. ℥. xv. bulliant omnia vsq; ad aliqualem spissitudinem pro linimento. Aut R. pulueris coriandrorū, tutiæ an. ℥.j. olei ros. omphacini, succi solatri an. q. s. deducantur in mortario plumbeo, & fiat linimentum. Valet cinis cancrorum fluuialium cum coriandris, & cerussa cum rosaceo, aut cerussa cum oleo violaceo deducta in mortario plumbeo. Laudatur vnguentum de plumbo, rosatum Mesue, cum pauco aceto. Et sic credendum est, quòd prohibendo fluxum bilis atræ cum aliqua aliorum humorum admistione, fiat etiam præseruatio ab vlceratione. Et Auic. pro tertia intentione, quæ est prohibitio vlcerationis, laudat linimenta, quæ conueniunt in secunda, & dicit: Et illa, quibus quæritur prohibitio vlcerationis, sunt linimenta prædicta ad prohibēdam additionem, cum non fuerit in eis mordicatio: & cum rebus deductis in mortario plumbeo: & ibi

- 2. de caus. symptom. cap. 2.
- Auic. Idem. 1. canut. 35.
- 2. ad Glauc.
- 2. ad Glauc. c.
- 1. lib. 4. c. 36.
- Diuis. cap. 118.
- 3. f. 4. tract. 2. cap. 18.
- 14. Method.
- 2. ad Glaucon. vbi de cu. canc.
- 2. de comp. secundùm locos multa actius. li. 16. cap. 49.
- 1. de med. per genera. 5 canonis.

laudat terram sigillatam, bolum armenum, oleum antiquum, quod a Gal. sabinum vocatur, aut succũ solatri, aut semperuiuæ, cum cerussa, aut mucilaginem psilij cum cerussa, & plumbo. Et hæc est compositio bona. Aut emplastrum ex cancris fluuialibus, & climia. Plumbum summè ab omnibus laudatur secundùm omnem modum administrationis. Dicit Auerr. quòd si pistetur in mortario cum aliquibus liquoribus, aut oleis, vt rosaceum, refrigerat, & valet contra cancrum, & habet virtutem dissolutiuam, comparando ipsum carni hominis; quamuis dominetur super ipsum frigiditas, & humiditas. Adiuuat huic operationi substantia quædã aerea, subtilis, quæ in eo reperitur, & ideò ferè omnes medicinæ ad cancrum conficiuntur in mortario plumbeo. Dicebat Gal. Plumbum infrigidatiuæ est potẽtiæ, habet etiam non solum humidam substãtiam multam, sed aeream, & parum de terrestreitate participat. Pari modo iuuant metallica omnia lota, in quibus non est mordicatio, sicut plumbum, tutia, lythargirium, cerussa, climia, antimonium, marchesita, &c. Sed plumbum (dicit ibi Gal.) valet saniosis vlcerib. & cãcrosis tumorib. ipsum per se, aut mixtũ cũ alijs medicinis, sicut tutia, &c. Modũ lauãdi metallica oĩa docuit Gal. Sępe.n. dixit, quòd metallica prius abluantur, ne mordicent; quia cancer ꝑp qualitatem malam, quam habet ab omni mordicatione malignatur, & citò corruptionem recipit. Notandum est, quòd frigidæ medicinæ ab aliquali resolutione expoliari non debent; Et sic præseruando cãcros ab augmento, & corruptione, prolungabitur vita patientis, stando in bono regimine victus, & cõtinuis purgationibus. Addit Rasis; Non permittatur æger dormire super apostema, ne calefaciat ipsũ, quia faciliter vlceratur, & fit vlcus cacoethe, aut phagedenicum: quod, vt dicit Aetius, ab antiquis maleficum, & ferum vocabatur, cancrosum quidem, appellatione à cancro animali transumpta, ea.n. animalia aspera sunt, & pertinaciter dura: Vnde postea resultat quarta intentio, quæ est, vlceratum cancrũ gubernare. & ad hoc summè aduertendum est, quia ab vnaquaque causa irritantur, & malignantur loca cancrosa, & febres, & dolores, & mala alia symptomata operantur, quæ ægrum de facili ad mortẽ deducunt. Vnde, cum vlceratur (dicebat Rasis, & Gal.) ad virulentiam, aut sorditiem abstergendã absq; mordicatione solum attendendum est; Et ad hoc summè laudatur lotio aceti rosati, calidi; aut aqua maris, in qua sint coctæ lentes, & cancri fluuiales: aut cancri pistentur, vt docet Gal. & in eorum succo petia infusa superponatur. Auic. iubet, vt assiduetur pannus lini infusus in aqua solatri super eum, & quoties exsiccatur, madefiat desuper cum dicta aqua: aut lauetur cum aqua agrimoniæ, aut plantaginis, aut solatri, aut succo pimpinellæ, aut draguntheę, quæ adeò à Dioscoride laudatur, aut cum vino albo. Lac verò est mirabilissimæ operationis in cancro. Dicit Dioscorides; Lac generaliter sanat omnia vlcera, quia sedat dolores, & abstergit virulentiam, & valet per se, & cum alio medicamine. Gal. dicit; Manna orientalis mirabiliter præseruat, & curat cancrum.

Puluis bonæ operationis in cancro vlcerato. R. Pulueris cãcrorũ fluuialiũ in furno adustorũ, radicũ draguntheę exsiccatarũ an. ℥. j. plũbi vsti, tutiæ præparatæ an. ℥ s. pulueris lapidũ molendini, aut molaris ℥. ij. misce, & fiat puluis subtilissimus. Valet, dicit Auic. tutia sola, aut abluta cũ aqua portulacæ. Aut R. farinæ tritici, olibani, cerussæ de plumbo an. ℥. j. terræ sigillatę, boli armeni, aloes abluti an. ℥. ij. omnium fiat puluis sicut alcohol, & vtetur in cancro vlcerato. Aut cum oleo rosato, & succo serpentariæ fiat emplastrum in tumore cancroso. Vel, postquam vlcus fuerit cum aliquo abstersiuo mundificatum, & cum bõbace siccatum, præparatis ellichnijs ex filis nitidis ad formam, & quantitatem vlceris, super eis extendatur vnguentum diapompholigos, aut pompholigos vel, vt dicimus, de tutia, quod ab omnibus laudatur, & valet: quod recipit ex Gal. puluerem plumbi vsti loti, pompholigos, olibani an. ℥. s. absinthij ʒ. j. ceræ ℥. xv. olei rosati ℥. vj. succi fructus, vuæ lupinæ, quod sufficit, &, vt mos est, fiat vnguentum. Alia descriptio modernorum. R. olei rosati ℥. x. ceræ albæ ℥. v. succi granorum solatri ℥. viij. cerussæ lotæ ℥. iiij. plumbi vsti, tutiæ an. ℥. ij. thuris ℥. j. puluerizentur, quæ sunt puluerizãda, sicut alcohol, post fac coqui succum solatri cum oleo rosato, vsque ad consumptionem succi, tunc adde ceram cum puluere, & fac inde vnguentum in mortario plumbeo. Emplastrum ex pompholige Pauli, quod põpholygeron appellatur. pompholigis ℥. ij. argenti spumæ ℥. iij. leuigantur cum succo sem. lini, & adde ceræ ℥. vj. adipis anserini, vel gallinacei ℥. ij. chamomelini ℥. vj. vt verò annotauit doctissimus Manardus, oleum debet esse ex floribus chamomeli. Aliud diapompholigos Aetij. spumæ argen. cerussæ an. ℥. j. pompholigis, croci, adipis anseris an. ʒ. iiij. ouorũ assatorũ, nu. 2. vini antiq., olei ros. an. q. s. Aut vtere vnguento de cerussa Paulli, quod recipit cerę tratæ ℥. vj. rosacei sexquilibram, argenti spumę ʒ. ij. cerussæ tantundem, amili ℥. iij. ouorũ quinque aquata. Alterũ de cerussa Rasis. R. olei rosati ℥. xx. cerussæ bonę ℥. x. ceræ albæ ℥. vj. camphurę ʒ. xv. fiat vnguentum secundùm artem. Aut vtere vnguento de plumbo. R. plumbi vsti loti, lythargirij an. ℥. ij. cerussę, antimonij an. ℥ j. olei rosati q. s. pro vnguento. Aliud vnguentũ de plumbo. R. antimonij, cerussæ lotæ, lithargirij loti, gallarum, sarcocollæ, aluminis combusti, corticum thuris, æris vsti an. ℥. j. tutiæ præparatæ, plumbi vsti an. vnc. ij. fæcis olei antiqui lib. 4. ceræ albę lib. 1. miscę, & conficiatur vnguentum in mortario plumbeo, bene ducendo in Sole tribus diebus. Aut vtere vnguento de cancris fluuialibus Archigeni: de cineribus cancrorum fluuialium recentium vnc. ij. cli miæ auri, plumbi vsti an. vnc. s. ceræ, succi solatri an. q. s. Laudatur ab antiquis vnguentum diacalciteos, quod a Paulo in suo Antidotario palmulatum phœnicine dicitur, à Principe vnguentum de calcatolis, à Mesue palmeum; Et loco palmæ, quam non habemus, vtimur radicibus cannę. Huius medicamenti

descri-

5. coll. cap. 43.

9. simpl. trac. 3. cap. 22.

2. de med. per artẽ cap. prop.

Lib. 16. cap. 44.

Gal. 2. ad Glau. 14. Contra. 14 Metho. & 6. Aphor. 38. 4. de med. per genera.

4. de cõp. med.

2. ad Glau. ex veter. transl.

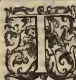
Lib. 14. cap. 1.

Ex 1. de med. per genera.

descriptionem pònam in Antidotario. Medicamentum, quo utor, R. olei lilliorũ alborum, succi agrimoniæ, ceræ albæ an. vnc. j. ponantur in caciola ad lentum ignem, donec liquescat cera; deinde adde cerussæ, camphurę, tutiæ præparatę an. vnc. j. misce, & fiat vnguentum. Aliud Rasis, R. cerussæ, tutiæ lotæ an. partes æquales, terantur cum succo solatri, & mucilagine psilij, & fiat vnguentũ. Aut R. succi hiosciami, pimpinellę an. vnc. ij. pulueris florum hypericonis, aloes hepatici an. vnc. s. vnguenti de tutia, rosati Mesue, an. vnc. s. olei rosati omphacini, misce, & fiat vnguentum. Aut R. spumæ auri, vnc. iij. cerussæ vnc. ij. pulueris cācrorum fluuialium vnc. j. corallorum alborum, & rubr. an. ʒ. iiij. tutiæ præparatæ vnc. iiij. camphuræ vnc. s. sepi hircini, olei omphacini an. vnc. vj. ceræ albæ, quod sufficit, fiat vnguentum in bona forma. super verò omnia medicamenta teneatur lamina plumbi subtilis, quæ amplectatur totam duritiem, vt iubet Dioscorides, & hæc ad laudem omnipotentis Dei dicta sint.

7 ad Alm.

De Inflationibus, siue flatuosis tumoribus. Cap. V.

TVMOR ventosus, quem Græci emphisema vocant, ex flatuoso spiritu in aliquo sinu collecto nascitur, vt docent Gal. & Paulus, & Aetius, aliàs sub cute, aliàs sub membranis, quæ ossibus circundantur, aut musculis, viscerum ve aliquibus, includuntur aliquando in ventre, & intestinis, itemq; in medio horum spatio, & membranæ, quæ péritoneos dicitur. Dicebat Auic. de apostematibus ventosis aliud est, quod fit à vapore leui. i. mixto ex subtili humore, & ventositate aliqua, & similatur ęstuationi, aut excitationi, ſ. ædematis, & currit cursu eius: & aliud est, quod fit a vapore ventoso, & nominatur inflatio. Stat igitur hæc passio sub duplici differentia; nam interdũ causa materialis est sola ventositas, & aliquando admixta cum subtili pituita. Et hic tumor, cum fit talis, differt ab ædemate, dicit Gal. quia pressus digito vestigium non retinet, & sonitum, veluti tympanũ, reddit. Et Auic. dicebat, quòd differunt ratione causæ materialis, & commistionis; & cognoscitur diuersitas harum passionum, nam in vndimia, non fit prohibitio compressionis digiti, sicut fit in eleuatione, dicit Auic. capite de apostematibus ventosis. est impulsio, & vicissitudinaria accessio: & fortasse percutit percussione manus, & propriè quando inuenit spatium, ad quod aggregatur, sicut stomachus, & intestina. Hic tumor interdum est dolorosus, aliquando priuatus dolore. Talis vero dolor aliquando fit propter multam materiam extendentem, & continuum soluentem, vt docet Auic. aliquando verò, etiam quòd pauca sit, quia in membro valde sensibili est, causat dolorem: quod etiam contingit secundum diuersitatem euaporationis: Dicebat Gal. Specierum euaporationis alia est, quæ est humida in vltimo, & alia est, quæ est sicca in vltimo, & alia, quę est commixta, & alia, quæ non mordicat, & alia mordicatiua; Mordicat. n. cum nullam habet transpirationem, Et hoc euenit, dicebat Auic. propter duas causas, prima propter spissitudinem, aut propter grossitudinem suam: secunda est spissitudo mẽbrorum eam continentium propter constrictionem pororum, vt etiam docet Gal. Flatus verò, seu vẽtositas generatur, vt docet Gal. & Paulus, dum pituita liquescit, atque dissoluitur, vel talia cibaria; & causa, modicus est calor. Et iterum dicit; Spiritum autem vaporosum dicimus in animalium corporib. ex humoribus debiliter excalfactis nasci; nam vbi quidem fortis est innatus calor, humiditas particulæ digeritur finaliter, & vapor subtilis secundum immanifestam transpirationem defluit in aërem nos continentem: vbi autem innatus calor imbecillior est, aut quod secundum naturam humidum est, & semidigestum, & viscosum, & grossum, in vaporem conuertitur, cum transpirare non possit, ac potissimũ sicubi particula ipsa densior est reddita: nonnunquam verò humor, qui in membro continetur, subfrigidus est, & crassus, & glutinosus, auctior vero calor in halitum eos crassos resoluit: quæ res profectò, dicebat Gal. magnopere tibi ad curationem æstimanda, discernendaq; est. alibi dicebat; Neque. n. humida substantia in flatuosum aerem sine calore aliquo potest transmutari. Dicebat Aristoteles; Flatus generatur ex resolutione subtilium partium substantiæ frigidæ, & humidæ, agente calore diminuto; Cum enim ex halituoso spiritu aliquo in membro fit congeries, dimensio quædam non naturalis causatur: & fit tumor, seu enflatio turgida, aut clara, resistens tactui, cum quadam luciditate, sonans, dum percutiẽ, cum multa fuerit materia, & interdum cum extensiuo dolore: vnde ferè iudicatur ibi sanies reperiri. Et ideo Gal. & Auic. dicunt; Et quandoq; existimatur, quòd super membrum, sicut genu, fit apostema indigens perforatione, quare perforatur, & egreditur ventositas tantùm. Innundat interdum talis flatus in membro, ac si ibi sanies reperiretur, & magis in concatenationibus; Cautè igitur ibi procedatur, quia cum difficultate cognoscitur hæc dispositio. Dicit Rasis, quòd aliquando tale apostema transfertur de membro ad membrum, & de loco ad locum, & sæpè assimilatur exituris, & inciditur, & non exit nisi ventus. Et Albucasis, dum flatus permutatur de loco ad locum, appellat ægritudinem naxis, & ibi docet modũ curandi.

14. Metho. cap. 7. & 2. ad Glauconem, cap. de splene indur. lib. 4. cap. 28. lib. 15. cap. 2. 3. f. 4. tract. 2.

2. f. 1. cap. 5. & 3. f. 4. cap. de vndimia.

2. f. 1. d. 2. sum. 2. cap. 26.

2. ad Glauc. & 2. cap. 4.

3. de simptho. caus. cap. 2. li. 3. cap 38. 14. Methodi. c. 7.

2. & 4. lib. Metheororum.

4. regim. acut. com. 19. ca. de apost. ventosis. 14. Contin. lib. 2. cap. 95.

CVRA.

Flatuosa dispositio, aut est in inferiori ventre, quam Medici timpaniam appellant, aut in aliquo particularium membrorum, quæ passio inflatio, siue flatuosus tumor, nuncupatur. De prima non fit hic sermo, de secunda dicamus cum Gal. quòd aut corpus plenum est, aut non ita dispositum. si primo modo,

cõmune est, totum prius corpus euacuare, modò id capax euacuationis sit, & ea sunt, missio sanguinis, & purgatio tum per ea, quæ subter expellunt, tum per ea, quæ supra, siue ea vomitoria dicere volueris. Præterea multa frictio, & omnis dimotio, itemq; balnea, potissimũ quod ex aquis fit digerentib. sed & acria medicamẽta illita per halitum digerunt, omniaq; vno verbo, quæ calefaciunt, & siccant. At æger bono victus regimine regendus est, omnia flatum generantia dimittendo, & aquam, & legumina, & grossa cibaria, & fructus, vt castaneas, rapas, & alia id genus, quæ flatum procreant.

1. art. med. Dicit Gal. Vnamquamq; causam prius abscindere oportet, postea deuenire ad coniunctam causam. Causa vero ventositatem multiplicans interdum est diminutus calor, agens circa materiam ad hoc dispositam, quod forsitan prouenit à multa materia, innatum calorem extinguente: aut fit ex debilitate membrorum in virtute appetitiua, vel attractiua, vel retentiua, vel digestiua, aut permutatiua, vel assimilatiua, vnde nutrimentum in eo membro incoctum, & non præparatum remanet. Et si fuerit in dispositione ad flatus generationem, ex eo generabitur tumor talis; nam de facili introducitur forma in patiente bene disposito. Cum enim contingit hic tumor in corpore plethorico, fit illa passio, quam Auic. æstuationem vocat, & est species ædematis. Et ibi dicebat Auic. quòd eius curatio est similis curationi ædematis, de qua plenè superius cap. primo locuti sumus; Et indiget dietha, pharmaco, & manuali opere. Si verò inflatio fit ex aliquarum virtutum ipsorum membrorum debilitate, eas confortare oportet, & ad naturalem dispositionem reducere; et ideo confectiones præparentur, sicut aromaticum rosatum, diaciminum, diagalanga, diacalaminthe, &c. De localibus verò ad causam coniunctã, dicebat Gal. Intentio sit tibi euacuare, quod præter naturam in quocunque fuerit contentum, quod fit per subtilissima partibus, & per calidiora virtutibus pharmaca. Rationem huius operationis reddidit,

14. Methodi. 2. ad Glauc. quãdo dixit. Adiuuat autem, ne huiusmodi spiritus efflet, densitas corporum; quare huiusmodi affectus curatio communem habebit intentionem ad relaxanda ea, quæ adstricta sunt, corpora, atq; ad crassos spiritus extenuandos: nam si cum subtiliori substantia sufficienter calefeceris, id quidem, quod densatũ est, rarefacies, quod verò crassius est affectum, extenuabis: patientium autem particularum natura cõuenientem auxiliorum materiam demonstrabit. Vnde Auic. dicebat capite de cura apostematis ventosi. In inflationis curatione est necessarium, quòd cutem ingrediatur, & resoluat illud, quod est in ea, & sit eius mora super locum spatij longi, & est necessarium vt sit in fine subtiliationis, vt firmetur subtilitas partium eius ex profundatione vltima. Sciat igitur Medicus, & consideret, vtrùm tumor sit dolorosus, aut priuatus dolore; nam cum dolore, dicunt Doctores, procedatur cum anodinis, in quibus sit aliqua virtus carminatiua, & prohibitiua fluxuũ, sicut est embrocatio cum oleo rosato, violato, cũ virtute olei anetini. Et si apparuerit aliqua caliditas, laudat Gal. infundere lanam œsipi in vino cocto, oleo, & parum aceti. Aut vtere medulla panis cum sapa, & oleo camomilino. Dicit Paulus; Cura, vt caliditas permaneat, frigus. n. non conducit; Ideò Auic. dicebat; Hæc omnia tepida administrentur ad caliditatem decliuia: & non permittatur infrigidari, quoniam frigus nocet huiusmodi malis; Sed cum nullus dolor, nec vllã inflammatio apparet, ad fortiora medicamina deuenire opus est, sicut est oleũ subtilium partium, in quo decocta sit ruta, ciminum, apium, & anisum: Aut fortius oleum de costo, sambucinum, nardinum, de castoreo, vulpinum, & de euforbio. Si verò materia fuerit profunda, sicut in paniculis ossa circundantibus, fortasse indiget positione cucurbitularum, vt extrahatur, & rarificetur

14. Meth. & 2. ad Glauco. lib. 4. cap. 18. ventositas, & hunc modum laudant Gal. & Paulus. Aut procedatur cum fomentis, infundatur spongia in decocto aneti, rutæ, cimini, apij, maratri, anisi, dauci, carui, ameos, fœniculi, lauri, calamenti, origani, &c. Vnguentum è seminibus Aetij in lib. de compositione med. omnem discutit inflationem.

14. Metho. Aut fiat emplastrum Auic. ℞. hysopi siccæ pul. ℥. s. ceræ. ℥. s. olei anetini ℥. iij. misce. Alterũ Gal. & Pauli, quod à Principe laudatur, sordiciem balnei cum aqua, calcis viuæ. q. s. & in caciola fiat linimentum. Aut ex vino, & calce fiat emplastrum. Aut ℞. olei anetini, de ruta, de baccis lauri. an. ℥. j. calamẽti, origani, foliorum rutæ, an. ℈. j. farinæ fabarum, cicerum an. ℥. ij. lixiuij. q. s. fiat emplastrum secundùm artem. Aut ℞. stercoris caprini puluerizati ℥. vj. farinæ fabarum, cicerum, lupinorum an. ℥. j. calamenti, origani, foliorum, & baccarum lauri, rutæ an. ℈. s. mellis optimi ℥. iij. olei de ruta, laurini, an. ℥. ij. sulphuris ignem non experti vnc. s. baurach vnc. xv. lixiuij boni q. s. Dicũt Gal. Paulus, & Auic. cum tumor remittitur, ponatur in medicinis, & nitrum, & acetum, & cinis lixiuij, qui distillauerit. Emplastrum, quo vtor, ℞. calamenti, carui, cimini, origani, ameos, fœniculi, anisi, sileleos an. ʒ. ij. fœnu Græci, semin. lini an. ʒ. iij. baccarum lauri ʒ. x v. radicum altheæ vnc. xv. florum camomillæ, fertulæ campanæ, parietariæ an. ℈. j. farinæ fabarum vnc. iiij. rob, quãtum sufficit pro emplastro.

De Tumore aquoso. Cap. VI.

Extensio non naturalis, cuius materia est aqua, aut subtile phlegma, est ex his, quæ rarò contingunt, & maximè in alijs corporis partibus, quàm in capitibus puerorum (Hydrocephalon vocant.) vel in inferiori ventre, quam paſsionem Medici aſcitem appellant, aut in regione teſtium, quam Hydrocelem, vel aquoſam ramicem, aut herniam vocant. Ideò Auic. de aquoſis, non niſi hæc tria genera, enumerauit, dicēs; Aquoſa autē apoſtemata ſunt ſicut hydrops, hernia aquoſa, & aqua in capitibus puerorum. Verum aūt eſt, quòd hac in noſtra ætate aliqui tumores in patientibus morbum Gallicum reperiuntur, ex quibus cultello ſectis, non exit niſi aqua, ſeu valde tenuis pituita, & præcipuè cum coaceruantur in regione iuncturarum, aut in panniculis oſſa cooperientibus, aut in aliquo membro, qui de ſui natura ſapit naturam frigiditatis. Poſſuntq; hi tumores reponi in capitulo de aquoſo apoſtemate, ſed alia indigēt cura. Illi tumores autem non enumerantur inter humorales, & generantur per viam defluxus; Flegma enim ſubtile multotiens deſcendit in rehumatiſmis, & priuantur dolore, nam tumor eſt tactu mollis, concolor, turgidus, & digitis prementibus ſubſidens facilè cedit, & rurſus aſſurgit.

CVRA.

Cum ex toto hæc humiditas eſt præter naturam, & aliquo in ſinu coniungitur, neceſſariò eget èuacuatione, nec ſperandum eſt, vt reſoluentibus medicinis euacuari poſsit, cum attenuationi apta non ſit: nec quęrendum eſt, vt ad ſuppurationem perducatur, cum calefactioni rebellis ſit. ſed quomodocunque ſit, loci ſectionem requirit, niſi aliqua fuerit cauſa impediens. Cum igitur ad inciſionem ſe confert Medicus, ea ſeruet, quæ à nobis dicta ſunt, vbi de modo aperiendi abſceſſus diſputauimus. Euacuata materia, locus digeratur cum vnguento ethiſeos, poſtea mundificetur cum iſide, vltimò incarnetur cū citrino, & baſilicone. Et nota, quòd poſt inciſionem, ſi non timueris ſanguinis hęmorragiam, bonum eſt tali vti cathaplaſmate ad loci rectificationem. R. chamomillæ, melliloti, ſtechadis an. m. j. foliorū, & granorum mirthi, roſarum, farinæ fabarum, hordei, nucum cipreſsi an. m.s. vini nigri optimi q.s. fiat emplaſtrum ſecundùm artem. Aut decoquantur omnia in lixiuio, & cum ſpongia lata fiat fomentum. Si verò ſinus, aut concauitas remanſerit, ut in his paſsionibus contingere ſolet, locus abſtergatur; nam à diſpoſitione huiuſmodi humiditatis quandam intemperiem acquirit ſinus: ideo lotionibus, & decoctis talis regatur locus, vt puta cum decocto centauris, aut lixiuij, vel aquæ maris cum ęgipriaco. Aut R. centaureæ maioris partem.j. minoris partem .s. mali corij, ſymphithis, balauſtiarum an.m. s. decoquantur in vino nigro, vſque ad conſumptionem tertiæ partis, & adde mellis crudi vnc.iij. ziniar ℈. ij. coletur, & vtere locum lauando. Deinde per aliquos dies tali vnguento regatūr. R. vnguenti citrini, apoſtolorum, an. vnc. j. Egyptiaci vnc. s. miſce, & vtere. Si verò cognoueris, quòd ſuccus talis ex hepatis intēperie prouenerit, cum continuè producitur, & vlcus humidum apparet, ad hepatis correctionem deuenire oportet, exhibendo patienti ʒ.j. reupontici in mane cum vino, aut aqua hepaticæ, pulverizati; vt feci cuidam iuueni, qui paſsus erat per annum vlcus ex tali ſuppurato tumore, & cum Dei auxilio, qui ſemper ſit benedictus, ſanatus eſt.

LIBRI PRIMI.

TRACTATVS SEXTVS.

De Excreſcentijs.

De Polypo. Cap. I.

3.localiũ. c.3. lib.6. cap. 3 ſ. lib.6. cap. 91. lib.6 cap 8. Druſ. cap. 24. 3. localiũ med.

INTER excreſcentias enumerâtur Polypus, auctore Gal. Actiò, & Celſo, & eſt tumor præter naturam in naribus obóriens, prohibens anhelitum, & implens cannã naſi. Dicebat Raſis; Quandoq; naſcitur in naſo caro mala, opilans locum anhelitus, & implens cannam naſi, ita vt videatur in ipſo groſsities exterius. Et Gal. dicebat; Tumor pręter naturam eſt Polypus in naribus fiens, aſsimilatus ſiñ proprietatẽ ſubſtantiæ carnis polipodis, quod eſt animal habens multos pedes. Et Paulus dicebat; Ex marini polypodis ſimilitudine nomẽ ſortitus eſt, tũ ꝙ illius carnẽ rappręſentet, tum ꝙ ſuo complexu, quemadmodũ ille captantes, vlciſcitur, nares ipſorũ comprehendens; ita & vitium hoc laborantium nares obſtruit, id efficiens, vt difficulter reſpirent, & ſermonem ægrè exprimant. Gal. cauſam materialem reddere volens, dicit; Manifeſtum igitur eſt, quoniam craſsorum, & viſcoſorum humorum eſt germen hæc paſsio. Formalem autem ait; Fiunt excretiones, quando natura impetum faciens ad optentariuũ auxilium, non fuit commoderatione dominata. Sunt (dicunt Medici) humores, hanc procreantes paſsionem, adeò craſsi, quòd interdum fiunt melancholici, & paſsio

5.f.3.tr.2.c.2. fit cancroſa: Vnde Auic. dicebat, quòd iſtę carnes additæ, quandoq; ſunt molles, albæ, & fiunt à pituita, & non eſt in eis dolor, & ſunt facilis curæ: Et quandoq; ſunt rubeæ, aut fuſcæ, vehementis doloris, & ſunt difficilis curæ, præcipuè cum ex eis currit fœtida ſanies: & quandoq, eſt ex eis illud, quod eſt cancer, corrumpens figuram naſi, & dolorem faciens cum extenſione ſua vehementi. Et illẽ eſt fuſci çoloris, & cura talis eſt blandimentum ſine inciſione, & talis paſsio enumeratur inter melancholi-

3. Caule. 2. cas à Principe. Diuerſas formas iſtius excreſcentiæ aſsignabat Hipp. dicens; Si Polypus in narib. fiat, media cartilagine, tanquam vua hæret: quæ, cum ſpirat, exit, molliſq; eſt; cum reſpirat, regreditur, lo-

2. & morbis, vbi de Polypo. quiturq; patiens non clarè; cumq; dormit, ſtertit. Polypus alius, caruncula, vel carunculę naſum complẽtes, quæ ſi tangãtur, duræ ſunt, ſpirareq; non permittunt per naſum. Polypus verò alius, caruncula eſt rotunda, tactu mollis in naſo cartilagini hæret. Polypus alius, durum tuberculum in naſo, ſecundùm cartilaginem, aliqua de cauſa gignitur, quod caro videtur, quam ſi tangas, vti lapillus, ſonat. Polypus alius eſt quid cancello ſimile cartilaginis ſumma parte, & ex obliquo naſcens. Cognoſcitur (di-

5.f. 3. cebat Auic.) hæmorois, ſeu Polypus bonæ naturæ à canceroſo, ratione originis; quoniam caro nata ſi ẽ poſt ægritudines in capite, & catharros, eſt hæmorrois. & ſi non eſt ſecundùm illud, imò accidit poſt claritatem naſi, & priuationem curſus, eſt cancer; & propriè ſi fuerint ante aduentum eius in cerebro ægritudines melancholicæ, & fuerit principium eius, ſicut cicer, aut auellana, & incæperit augmentari, & acciderit palato durities, & vt plurimum ab eo non currit ſanies: ſed Polypus quandoq, adeò elongatur, quòd ex naſo egreditur. Et Celſus dicebat; Polypus eſt caruncula, modò alba, modò ſubru-

lib. 6. cap. 8. bra, quæ narium oſsi inhæret, & modò ad labra pendens narem implet, modò retro per id foramen, quo ſpiritus à naribus ad fauces deſcendit, adeò increſcit, vti poſt vuam conſpici poſsit, ſtrangulatque hominem, maximè auſtro, aut euro flante, fereque mollis eſt, raroq; dura, eaq; magis ſpiritum impedit, & nares dilatat. Multoties etiam poſt ægritudines capitis præcipitantur catharri ad nares, qui ſua acuitate exulcerant, & fit vlcus, quod ex continua narium humiditate fit rebellis, & caro in eo vlcere augmentatur, quæ mollis eſt, ad modum mori, & talis eſt coloris rubei, ſine dolore, & exſiccatur faciliter à quocunq; medicamine ſicco. Interdum etiam oritur tumor albus, & mollis ſine dolore, q quodam tenui panniculo includi videtur, & cum partes aliquæ reſoluuntur, magis craſſæ induratæ remanẽt, & fit caruncula dura, penſilis; quæ, niſi malo regimine tractetur, nullum infert periculum. Multo-

9. ad Alm. c. 39. tiens (dicit Raſis) à bile atra poſt melancholicas diſpoſitiones cauſatur tumor præter naturam in cauitatibus naſi, coloris fuſci, doloroſus, ſiccus, qui, dum malignatur, eſt de genere carcinomatis, & ſæua ſecum adducit accidentia.

De cura polypi. Cap. II.

Diversae operationes requiruntur in cura istius passionis; quia (vt docet Hipp. Celsus, & Gal.) secundùm huius passionis diuersitatem diuersificantur operationes. Dicebat Gal. Cura cõmunis ozenis, & polypo sit primò, quæ siccant, & corroborant caput; quoniam manifestum est, propter abundantiam prauorum humorum influi naribus ex eo. Est igitur prima intentio, caput confortare, & eius superfluitates exsiccare. Et si peccauerit sangui, sphlebothomia laudatur. Ait Rasis; Cum polypus rubeus est, cephalica prius erit phlebothomanda: si verò pituitosa peccauerit, materia in ipso capite (quod cognoscitur ex signis proprijs) euacuetur, aut purgetur cũ caputpurgijs, & pharmacis educentibus materias crassas; & agaricus est de bonis medicinis. Laudantur pillulæ fętidæ, de hermodactilis, de hyera, de agarico, & de euforbio. Aut R. agarici troc. ℈. iiij. mirobal. citrin. chebul. an. ℈. ij. stechadis ʒ. s. pillularum alephanginarum ʒ. iij. masticheѕ, olibani, draganthi, gummi arabici, an. ℈. s. ligni aloes ℈. j. diagridij ℈. s. reformentur pillulæ tres pro ʒ. cum syrup. de stechade, & deaurentur, accipianturq; per horas duas post cænam, vnaquaq; hebdomoda. Et si materia indiguerit præparatione, fiat cum syrupo de stechade, rosato, &c. Stet patiens in bono regimine, omnia caput replentia euitando, & mali flatus, & cruda, ac frigida. Postea deueniendum est ad rei ꝑternaturalis ablationem. Dicit Gal. vbi de morbo secundùm numerum agit; Quibus superabundat caro, hanc resecare oportet, aut ferro, aut igne, aut medicamine, quod vrendi vim habeat. Sed aduerte, quòd illa dispositio, quæ sapit naturam cancri, non tractatur, vt docet Auic. nisi blandimento, sine incisione, & rasione. Dicebat Celsus; Quæ ferè carcinodes est, attingi non debet. Et Paulus ait; Duri igitur polypi, tactui renitentes, liuidi, & maligni, ceu cancri naturam induentes, attingi non debent. Idem dicit Albucasis. Hoc præcipit Auenzoar, Auerroes, Rasis, & omnes. Dicebat Rasis; Hæc præterea passio quandoq; cum ferro curatur, radicitus omnino incidendo, & Medici quandoq; in hoc errant; nam ex eorum cura æger maximum incurrit periculum; in hoc namq; loco cancer plerunq; exorditur. Verum cancer quando in hoc nascitur loco, neq; acutas tolerat medicinas, neq; incisionem, q̃ fit cum ferro: imò indiget, vt suauiter tractetur, & medicaminibus lenientibus, & phlebothomia, & ventris solutione curetur. De tali regimine dixi, vbi de carcinomate. Polypus autem, qui non sapit natura cancri, alter quidem curatur, vt dicit Gal. eò quia passio fit à malis humoribus, propter hoc permixta indiget medicina, hac quidem, vt stipticet, hac, vt incidat, & subtiliet, hac autem vt diaforet, & siccet. Quidam igitur his medicinis curatur. Alter verò indiget manuali opere, vt docent Hipp. Celsus, Paulus, Albucasis, & Auic. Hipp. dicebat; Aliquandò in naso reperiuntur carunculæ. i. carnes additę, quæ duræ sunt, & non permittunt spirare; quæ cum sic se habent, extra ducantur, & incidantur: deinde fistula intro data, candentibus ferramentis tribus, quattuorue vrito, deinde cura vlcerum curato: Princeps verò in principio cap. de cura Polypi dicebat; Quicunq; illorum sunt ex diuisione prima, inciduntur cum cultello paruo, deinde raduntur cum rasorio multum. Polypus verò primæ diuisionis erat caro addita, alba, mollis, sine dolore. Et cum polypus rubeus est, secundæ diuisionis, aut fusci coloris, vehementis doloris, melius est vt coquatur aut igne, aut cauterio paruo, subtili, & incidatur cũ rasorio, extrahendo quod in naso est ex additionibus, & superfluitatibus. Polypus verò, qui est tuberculus, apud cartilaginem generatus, magnus, durus, & sonat vti lapillus; cũ sic se habet, dicebant Hippoc. & Celsus, narem ea parte secato, purgato, & superurito; deinde narem consuito, vlcusq; curato. Dicit Celsus; Cum polypus ferro curarur, adhibere diligentiam oportet, ne infra cartilago lædatur, in qua difficilis curatio est: sed curatur ferramento acuto in modum sphathæ facto. Vbi verò abscissus est, vnco ferramento extrahendus est: Deinde linimento, aut alio medicamento, quo sanguis supprimatur, vtendum est, eoq; nares leniter implendæ. Sanguine suppresso, vulnus purgandum est; deniq; cicatrix inducatur, & ex toto sanescat. Dicebat Auic. Caro addita, dura, rectius est, vt curetur cura manus, & illud quidẽ post diminutionẽ repletionis à corpore, & capite. Instrumẽta verò ꝓ tali operatione sunt diuersa; nam quandoque est sicut rasorium ad formam lunæ, aliquando sicut embula, interdum ad modũ spatuminis parui, de quibus omnibus suo loco fusè loquemur, quemadmodũ & alibi polliciti sumus. Dicit Albucasis (& est modus acceptus à Paulo de verbo ad verbum) Cũ uis curare carnem lenẽ, non fraudulentam, neq; cancerosam, oportet vt facias sedere infirmum inter manus tuas, oppositũ Soli, & aperi nares eius, & proijce vncinum in illas carnes; deinde trahe eas ad exteriora, & incide, quod comprehendisti ex eis cum spatumine subtili, acuto à parte vna, donec scias, quòd caro tota iam ablata est: Quòd si remaneret aliquid ex ea, cuius abscisio non est possibilis, tunc rade illud cum vno instrumentorum subtilium cum facilitate, donec non remaneat ex eo aliquid. Si autem sanguis tibi dominetur, præcepto Pauli, Auic. & omnium, impone spongiam, aceto, & aqua infusam, & liniatur nasus aqua frigida, & luto, aut sanguine draconis, vel intromittatur tenta ex lana adusta, & calcantho nostro, aut aduratur. Si autem accidat apostema calidum, oppone ei, per id, quod conuenit, deinde cura vlcus. Paulus verò dicebat; Malignos, & peruicaces polypos candentibus ferramentis adurere, consilium ẽ,

inde

2. de morbis. lib. 6. cap. 8. 3. localiũ, quasi in fine.

9. ad Alm. c. 39.

De his 2. art. med.

3. art. med. cap. 96.

5. f. 3. tr. 2. c. 2.

lib. 6. cap. 25.

lib. 2. cap. 24. 9. ad Alm.

3. localium. ca. de Polypo.

2. de morbis. lib. 7. cap. 10. lib. 6. cap. 25. lib. 2. cap. 24. 5. f. 3.

lib. 7. cap. 10.

lib. 2. cap. 24. lib. 6. cap. 25.

inde remedijs vstioni dicatis vti. Et credo, q̀ hæc sit vera via curãdi hãc passionẽ; nec tũc de accidentib. aut sanguine timendũ est. Alterũ modũ remouẽdi hãc superfluã carnẽ docẽt Hipp. Paul. Albuc. & Auic. administrando filum in modum serræ; qui modus difficilis est, nec alicui Medico hoc facere vidi. Et [lib. 7. cap. 11.] Celsus dicit, quòd si hæc passio medicinis non curatur, quemadmodum manu curandum esset, apud magnos Chyrurgos non reperi, credo quia raró ad sanitatem res satis perficitur, cum aliquid ad ipsam curationem tormenti habeat. Et verè loquebatur Celsus de hac operatione; de qua dicit Auic. Modus est, vt sumantur fila ex capillis, aut seta, & ligentur ita, vt ligatura illa fiat, sicut serra habens dentes. Hipp. verò laudat filum egiparum, durum. Et Albucasis dicit, quòd debet esse filum lini, cui aliqua grossitudo, & noda in eo nodos multos, & pone inter omnem nodum quantitatem digiti, aut minus. Sequitur Auic. Et immittatur in acu de plumbo, incuruata, intromittendo per nasum, donec egrediatur ad palatum; deinde serretur cum ea residuum carnis, extrahendo eam ex duobus lateribus, sicut fit cũ serra. Deinde accipe embulam ex plumbo, aut ex penna, & volue super eam pannum, & pulueriza super eum medicinas de cartis, aut andaron; & penna remaneat in naso, vt locus anhelitus stet apertus. Hipp. dicebat; Cum sanguis ampliùs non manabit, linimentum ex melle, & flore æris ponas in naso; Cumq; vulnus iam coalescit, plũbeam lamellam, melle tinctam, donec sanescat, super vlcus teneto. Post omnem operationem (dicebat Auic.) sternutet patiens, vt destruatur omnis putredo. Dicebat Albucasis; Administra serraturam carnis cum nodis, qui sunt in filo, & fac illud, donec scias amputatã esse carnem; Deinde extrahe filum, & pone in nasum post sanguinis abstersionem ellichnium, qđ imbibisti in vnguento ægyptiaco, & fac illud tribus diebus, aut plus, donec vnguentum corrodat totum, qđ remansit ex carnib. Deinde pone in fine rei in nasum canulam de plũbo diebus aliquot, donec sanetur.

[3. medic. local. term. vltimo.] Raró equidem his medijs curatur hæc passio: sed benè eo modo, quo docet Gale. à quo normam ceperunt omnes scribentes. Dicebat ipse, quòd talis caro alia tenuis est, quæ debili medicina curatur; alia verò dura, & hęc fortiori indiget medicamine: Vnde Auic. dicebat; Medicinæ verò, quibus curantur illę, quæ ex eis leues sunt, sunt, sicut tenta facta ex cortice granati, contrito cum aqua, & administretur sine cessatione; est enim expertum, sed est tardi iuuamenti: Aut tenta ex pulpa colloquintidis, & [5. f. 3. cap. de cura polypi.] mulsa, ibi dicit Auic. quæ arbitror esse nullius momenti. Verum est, quòd laudat insufflationem ex arsenico, & calcantho, contritis cum aceto, quæ exsiccãt: sed chronica passio curatur cum medicinis, sicut pulueres, & vnguenta facta ex eis, quæ sunt sicut alumen, & myrrha, & æs vstum, & cortices æris, & radix lilij albi, & calcanthũ, & colcothar, & atramentum, & nitrum; ex quibus cum vino, aut aqua ozimi, aut granatorum, fit vnguentum. Aut fine his suffuf. Vltimò laudat trociscos alchalidicõ, de qui[3. localium.]bus fuit sermo vbi de cura gangrenæ. Ibiq; recitat Auic. medicamentum Gal. quod fit ex tribus malis granatis; sint aũt æqualia & numero, & magnitudine, ex tribus diuersis naturis assumpta, quædam n. eorum sunt austera, & quædam dulcia, & quædam acida. Incidere oportet ea recentia, & matura, & cõstringere diligenter, vt exprimi possit succus ex eis, quem reponere oportet in vase plumbi, & custodire, parum coquendo ipsum, si fortè apparet humidior decente, quod verò relinquitur ex eis solidum, & crassum, incidere rursus diligenter oportet: vt possit, postquam incisum fuerit, conteri in mortario, & fieri simile collirijs, seu ellichnijs commoderatis pro nare eius, qui curatur; Immittatur n. in porum nasi, in quo est polypus absq; mordicatione, & passione, quam operantur acria pharmaca. Si verò humidior, & mollior videtur tibi polypus, plus pone de malis granatis austeris: si verò durior, de acidis. Hæc omnia oportet frequenter facere, vt nunquàm desit patienti particulæ pharmacum.

Aut ℞. ellichnium infusum in aqua granatorum, aut ardenti, super quem pulverizetur ex calcadis, [lib. de remed. paratu facilib. vbi de Polypo.] & colcothar, & flore ęris, & alumine secundùm æqualitatem. Aut ℞. ex Gal. vitriolum, & cum aceto fiat linimentum. Aut ℞. corticum granatorũ ʒ. xvj. felis tauri, amomi, myrrhę, calamenthi, prassij. an. ʒ. viij. croci ʒ. ij. ellebori albi ʒ. j. misce, & pistentur in mortario, & fiat puluis. Aut ℞. aluminis, myrrhę an. ʒ. j. [9. ad Almanso.] colcothar, gallarum. an. ʒ. s. misce, & cum aqua ardenti fiat linimentum. Rasis summè extollit vnguentum ægyptiacum suæ descriptionis. ℞. puri ziniar, mellis an. vnc. j. sarcocollæ, ammoniaci an. vnc. s. ace[7. ad Almã. c. 5.]ti, quod sufficit. Et si hoc non valet, laudat trociscos alcadicon, seu calidicon, aut trociscos andaron, [Ex Galen. 5. de med. per gene. & Paul. li. 7.] aut pastillum musæ, aut andronij. Aliud Asclepiadis. ℞. aluminis scissi ʒ. ij. zinziberis ʒ. iiij. sandaracæ tantundem, galbani, æris vsti an. ʒ. j. tere subtiliter, & facta lotione cum vino odorifero, pone remediũ. [Ex Galen. 5. de med. secun. loc.] Hæc fortia medicamina sunt, & interdũ dolores, febres, & phlegmones adducunt; ideò dicebat Auic. Hæc dimittantur, donec quiescant accidentia. Sæpe etiam post istius additamenti amputationem, aut exsiccationem propter loci humiditatem remanet vlcus, quod curari debet isidi medicamento, aut dia calcitide, aut diapompholigos, aut aliquo alio medicamine ad ozenam ex libris de compositione medicamentorum. sic enim appellantur vlcera narium: sed in patiente bene disposito nil velocius, securius, aut cum minori dolore fieri potest in omni genere polypi, quàm cãdenti, & incidenti instrumento ipsam excrescentiam amputare; deniq; vlcus, sicut cętera ozena, gubernare, aut cum pastillis cicatricem inducentibus, & plumbeam canulam naribus, si opus sit, per totam curam accommodare.

De Poris, & Verrucis. Cap. III.

A PHLEGMATE valde crasso, & albo nonnullæ producuntur excrescentię, quę (vt dicit Auenzoar) verrucæ, & pori dicuntur, & eorum species diversę sunt; nam aliqui pori sunt adeò infixi, quòd nullo modo extirpari possunt, & aliqui sic debiles, quòd maxima cum facilitate euelluntur: nec multum eleuantur à cuti, sed infixi, & adhęrentes sunt, in figura rotundi, & in qualitate duri; in quantitate verò rarò lupini quantitatem excedunt. Verrucæ verò extra eminent à cuti, & interdum perpendiculariter cadunt, sic quòd ad medij indicis quantitatem apparent, in figura teretes, in qualitate molles, in colore albæ, aut rubeæ, aut subrubeæ, interdum cineriticiæ. Verrucæ a Gal. acrochordones vocantur, dicit enim; Verrucarum genus, quod Gręci acrochordonas vocant. Et Hipp. ait. Verrucę, quas Gręci acrochordonas vocant. Vnde Paulus dicebat; At verruca, quæ acrochordon Gręcè dicitur, exigua cutis eminentia est, doloris expers, callosa, rotunda, plurima parte basim habet angustam, vt suspensa esse videatur. Nominata verò sic est, quòd chordę nexui respondeat. Et rursus; Verruca, quam Græci acrochordon vocant, angustior, & pensilis est, vt chordæ nexu suspensa pendere videat. Dicebat item Gal. Acrochordon est carnis supercrescētia, per angustum transitum habens exitum. Et rursus; Acrochordona, siue pensilem verrucam Græci vocant, quod summã occupat cutim Pori verò à Gal. dicunť myrmeciæ, seu myrmirices. Et Paul. dicebat; Myrmecia cutis tuberculū est exiguū, callosum, rotundum, & crassum, ad basim insidens, & ad frigora sensum, formicarum morsibus similem, excitat. Hæc quoque passio totum corpus, præsertim autem manus, infestat. Dicit Celsus; Acrochordona Græci vocant, vbi sub cute coit aliquid durius, & interdum paulò asperius, coloris eiusdem; infra tenue, ad cutem latius, idque modicum est; quia rarò fabæ magnitudinem excedit, vix vnum tantum eodem tempore nascitur, sed ferè plura, maximèque in pueris.

lib.2.tr.7.cap.9 — 14. Methodi. & 3. aphor. com. 26. — 3. aphor. 26. — lib.6. cap. 87. — lib.4. cap.15. — lib. de fin. med. — 2. Methodi. c. 10. — lib.6. cap. 87. — lib.5. cap. proprio.

Et pori diuersi sunt; nam aliqui sunt in superficie, asperi, quasi quòd habeant radices inuersas, & videntur pilosi; Et dicuntur vulgari sermone pori inuersi, & assimilantur floribus thymi, ideò thymion vocantur. Vnde Cornelius dicebat; Arthymion nominatur, quòd super corpus, quasi verrucula, eminet, ad cutem tenue, supra latius, subdurū, & in summo perasperum, idque summum colorem floris thymi repræsentat, vt etiam scribit Dioscorides; vnde ei nomen est, ibique facilè finditur, & èruentatur, nonnunquam aliquantulum sanguinis fundit, fereque circa magnitudinem fabæ Aegyptiæ est, rarò maius, interdum perexiguum: modò vnum, modò autem plura nascuntur, vel in talis, vel palmis, vel inferioribus pedum partibus: pessima tamen in obscenis sunt, maximè q; vbi sanguinem fundunt.

lib.3. cap. de thimo.

Pori verò, qui neque pilosi, neque asperi videntur; myrmeciæ vocantur. Dicit Cornelius; Sunt breuiora thymio, durioraque, quæ radices altius exigunt, maioremque dolorem mouent: infra lata, super autem tenuia, minus sanguinis mittunt, magnitudine vix vnquam lupini modum excedunt. Nascuntur ea quoque, aut in manibus, aut in partibus pedum. Interdum hæc passio formica vocatur, vt patet ex Paulo, vbi dicit; Formica, quę Græcè myrmecion dicitur, latiore basi, & sessilis est, similem mordentis formicæ sensum induit. Interdum verò formica dicitur myrmix; Et ideò deceptus est Auic. in cap. de cura formicæ, quando laudat in cura formicæ modum curandi poros cum embuba pennę, quē admodum superius notatum fuit à nobis. Causæ harum passionum sunt humores pituitosi, grossi, vel melancholici, quibus pituita admiscetur: nam Auic. enumerat verrucas inter passiones melancholicas. Phlegma.n. quamuis sit naturaliter humidum, tamen per admistionem melancholiæ conuertitur ad naturam melancholię, & siccitatis.

lib.4. cap.15. — cap. de formicę cura. — 3. Cant. quasi in fine.

Fiunt etiam ex sanguine conculcato, & ingrossato, vel à sanguine sicco, coaceruato à stipticitate constringente. Auic. dicit; Causa efficiens est expulsio naturę; & materialis est humor grossus, melancholicus, & quandoque conuertitur melancholia à phlegmate sicco valde, quando multiplicať in sanguine, & quãdoque accidit ipsi sanguini, propterea q; ipse coarctatur, & multiplicatur: & propter priuationē causarum putrefactionis, vt conuertat ad siccitatem, & frigus, & propriè in venis paruis, in quarum similibus nō putrefit sanguis propter suam paruitatem, & propinquitatē ad causas extrinsecas, quę sūt ad hoc vt exsiccēt, velociores, quã ad hoc, vt putrefaciãt; pcipuè cū sanguis nō valde est calidus in substãtia sua.

7 f.4. tr.3. c.12.

De Verrucarum, et Pororum cura. Cap. IIII.

PROPERARE quidem ad minorandū sanguinem, & ad euacuandum melancholiam est res, quę est necessaria. Et quando multiplicatur ægritudo, iteretur phlebotomia. Similiter regimen generans bonum chimum. Hæc Auic. & maximę in verrucis. Auenzoar autem dicit, quòd cura harum passionū est specialiter purgare phlegma grossissimum, & terrestre. Et laudat hoc medicamentum. R. aloes, ãn. polipodij, medullæ cartami, seminis vrticæ, succi liquiritiæ, interioris colloquintidę, ante pondus granorū hordei. ij. succi cucumeris asinini, vel succi foliorum eius, pondus grani. i. & dimidij; pistenť quęlibet

1. f.4. tr. cap 13. — lib.2. tr.7. cap.9

per ſe præter colloquintidam, quę incidenda eſt cum forficibus minutim, & incorpora omnia ſimul cum oleo de ſereg. & cum aureo vno grani fiſticorum, vel amigdalarum dulcium, & tantûdem de gũma arabica, & conficetorum cum melle roſato, & da infirmo de tali confectione aureos iiij. & regatur, ſicut

Dioſ.cap.114. in alijs laxatiuis. Et regatur cum regimine victus ordinato. Et Raſis ait, cum verrucæ multiplicantur in homine, neceſſarium eſt extrahere ſanguinem, & ſoluere ventrem; Cum eis, quæ educunt melancholiam, & adhibere regimen, quod generat ſanguinẽ bonum, & humectet corpus, & vinum ſubtile plurimæ commiſtionis. Dicit Gal. Plurima namque inueniuntur hodieq; , quæ apud maiores noſtros non

14. Methodi. fuerunt inuenta ; veluti nunc Romæ quidam excogitauit, quemadmodum acrochordonas, & myrmecias ore ſanet. Verum(dicit Gal.) de prioribus idest de verrucis, vt pote ab ipſa cute extantibus, minus eſt mirum. de myrmecijs verò .i. poris, potiſsimum quę cum ſumma cute prorſus ſunt æquales, mirum videbitur. Verumtamen has quoque myrmecas, certa primum labiorum applicatione, ceu ſuccu, ad ſe traxit, atque à radice euulſit, deinde primoribus apprehenſas dentibus totas ſimul exemit. Docet etiam Galenus modum, quo manuali opere hæ paſsiones ſolent curari, & ibi deſcribit inſtrumentum phlebotomandi, & dicit; Sed & ſcalpro ad mirthacei folij ſpeciem formato, & ferramento eo, quod ſcolopomacherion Greci vocant (& eſt idem, quod enſis curuus) quiſpiam manibus exercitatus, facile eas excidat, cum proprijs lineamentis a circumpoſita cute circumſcripta diſcernatur.

lib.6.cap.87. lib.2.cap.51. ſ.f.3.tr.3.cap.33. Declarat & alium modum Gal. qui laudatur à Paulo. ab Albuc. & à Principe, & dicit; Aequè vero, & valente aliqua penna, circulo myrmeciæ impoſita, ipſam educimus: debebit porrò pennæ fiſtula eſſe myrmecię craſsitudini par, vt eam vndique prorſus conſtringat; quę poſtea circumacta, ac ſimul deorſum impulſa, celerrimè ita myrmeciam, etiam cum ipſa radice, totam educet. Conſtat verò, & q̃ finis ipſe pennę, quę eã circulo ſecabit, nõ tenuis modò, ſed etiam acutus, & firmus eſſe debebit. Ita que tum galli veteris penna, tum vel magis aquilæ ad hunc vſum eſt accõmodata. Et verè pluries vidi hunc modum reſultaſſe, porum cum propria radice extirpando. Et loco pennæ fit cannula aut ænea, aut argentea. Et aliquos vidi, qui ante hanc operationem myrmeciam liniebant aliquo linimento, aut cum lacte titimali, aut ſucco chelidoniæ, aut fele hirci, aut melle anacardino, etc. Ego verò eos pluries extirpaui proprijs vnguibus, ſed prius porum inungebam oleo meo de vitriolo. Et non ſolum poros, & verrucas, ſed omnes excreſcentias tali ingenio curaui. Et eſt ſecretum mirabile ad omnem carnem malam abſque dolore incidendam. Et debet fieri cum magna diligentia, & ſeruari, vt aurũ. R. calcitidis, idest exterioris partis vitrioli Romani, mundi ab omni ſorditie, quantum volueris, & ponatur in olla noua, & carbonibus accenſis circum appoſitis. tam diu in ea detineatur, vt omnis ab eo reſoluatur humiditas. reſolutionis autem ſignũ eſt, quod efficitur rubeũ: tũc extrahatur, & ponatur in diſtillatorio, vitreo, vt infra, & cum igne forti, & continuo ab eo oleum extrahatur. Et ipſum in vaſe vitreo ſtricti orificij, & bene obturati conſeruetur. Et cum volueris eo vti, fac ex ligno oliuæ inciſorium ſubtile ad formam gladij, hoc modo: Et in ipſo oleo intincto gladio, incides ad libitum. uaſa diſtillatoria ſiant in hunc modum, & optime obturentur.

lib.6. Tali ingenio verrucas ſæpe ſecaui abſque ferro. Aut potes, ſicut docet Paulus, cum lino, aut pilo eas deligare. Et Albucaſis laudat filum ſericum, donec cadat. Debet igitur ligari in radice ſua, & quotidie magis ſtringatur, donec cadat. Et vlcus ſemel tantum poteſt aduri: Noui pleroſque, dicit Paulus, has excreſcentias ferramento ignito conſumpſiſſe. Sic iubet & Raſis in diuiſionibus. Poſſumus etiã

de comp. med 2. & 18. verrucas, quas Albucaſis thelil vocat, aliquo medicaminum acutorum remouere. Dicit Scribonius Largus; Si quando nõ exulceratas eminentias tollere ſine ferro volueris, vt verrucas, neuos, aliaue eius generis, hoc medicamento vtimur: Calcis viuæ. ℥ iij. ferulę, vitri vſti an. ℥ xv. hęc terere oportet cum lixiuio cineris caprifici, donec temperetur, deinde in patella fictili cum modica cera coquere ad ſpiſsitudinem, deinde in vaſe plumbeo reponere. Eius vſus eſt talis, quod deſtinatum erit tollere, id ipſum ſpecillo intincto oblinetur.

Dici:

Dicit etiam Scribonius; Triphon chyrurgus eminentias tali medicamento compescebat, æris floris vsti 3.v I. calcitidis vstę, misi vsti, æris vsti. an. 3.iiij. hoc acre est, & quasi cauterium, crustam altam facit, & corruptionem prohibet, & omnem sanguinis eruptionem, veluti cauterium, sistit. Ad vetustas verrucas ex Actuario, sulphuris ignem non experti, sandarachæ, sutorij atramenti, an. elaterij partē mediam, & cum aceto fiat linimentum. Et valet ad sessiles, & pensiles verrucas. Et nota; quòd ante applicationem alicuius medicamenti acuti bonum est, cum multis acubus simul ligatis, aut granis hordei porum, aut verrucam pūgere, vel cum vrtica fricare, donec sanguinē mittat. Notat Auic. quòd si tangit eas medicamentum acutum, & infestat, auferatur, & superponatur butirum coctum, & dimittatur parumpe, deinde iteretur donec compleatur eorum casus.

De Ficu, siue Moro. Cap. V.

DICIT Auic. q in carne rara, & locis humidis, tumor quidā ex carne addita molli oriri solet, vt in pene, ano, vulua, & alijs similibus membris, qui tumor morum dici solet, à Gręcis autem thimos, vt à Gal. & Paulo propter similitudinē, quā habet cum flore thimi, seu epithimi. A Principe autem dicitur alhasce, seu halce, & est flos stechadis, et alibi, batarum. Ab Albucasi verò albather appellatur. Dicitur autē morum, quia moro Celsi in figura, & colore assimulatur. Eius materia est sanguis malus, conuersus in substantiam carnis rarę, exsiccatus extra poros cutis, sicut caro pulmonis, eiusdem fere substantiæ, coloris, & moliciei; figuræ rotundæ, interdum oblongæ. Aliquando vna tantum caro generatur, multotiens diuersæ. Et cum in ano multiplicantur, aut circa eius orificium, ficus appellatur, siue porus ficus. Et cum in mulierum vuluis gignuntur, & hæmoroidibus, quæ in ano sunt, correspondent, ab antiquis condylomata vocantur, à neotericis verò hemoroides, vt patet ex Principe. Dicit rursus Auic. quòd quandoq; est saluū, & quandoque est malignum, & dolorosū, quod saluū est, nullum sentit dolorem, & tale sanguineū est ex sanguine crasso, & viscoso, & ad magnam multiplicatur quantitatem, & faciliter curatur. Quod autem malignum est, sapit atræ bilis naturam, & interdum sęua adducit accidentia. Et si male agitatur, ad carcinomatis naturam peruenire solet. exulceratur, inflammationem adducit, ac phagedenicum vlcus caussat. Et talis caro nigra, aut viridis, aut cinericij coloris est, nec ad magnam venit amplitudinem, sed dura, & dolorosa permanet.

3. f. 4. tr. 1. c. 35.
lib. de defin. me dicis.
lib. 6. cap. 56. & 71.
21. f. 3. tr. 4. cap. 20.
21. 3. tr. 4. cap. 2.
lib. 2. cap. 56.
21. f. 3. tr. 4. cap. 20. & 17. f. 3. cap. 2.
3. f. 4. libri.

De cura Mori. Cap. VI.

NVLLAM curā mori posuit Auic. sed solum dicit, quòd quandoq; est saluum, & est illud, quod fit à sanguine puro, qui est materia carnis, & quandoque est dolorosum, & malignum, & talis fit à sanguine melancholico, & est de genere cancrorum. Cum verò hæc passio nullam sapit malignitatem, his tribus medijs curatur, primò corpus competenti diethetur dietha, omnia euitando, quę sanguinem generare possunt, salsa similiter, & acuta, pinguia, oleosa, & quę multi nutrimenti sunt. Euacuetur secundò corpus; & si consenserint plebotomiæ conditiones, secetur vena; hoc verè potissimum remedium est, cum ægritudo à sanguinis abundantia proueniat. Tertiò, vt Paulus docet, & Auic. tollitur hæc caro medicamentis, quę valenter exsiccant, & quantò magis sunt maioris exsiccationis, tantò sunt meliora. Et Gal. dicit, quòd mineralia summè commendantur, & magis post eorum ablutionem, & adustiones: nam ab eis resoluuntur partes acutę, & venenosę. Multa medicamina ab antiquis laudantur, aut sub forma lotionis, aut linimenti, aut vnguenti, aut aridi medicamenti, aut pastilli. De lotionibus aqua maris laudatissima est medicina, cui interdum addimus & gallas, & malicorium, & balaustias, & glandium tegmina. Ex his fiat decoctum, & abluatur sepę talis excrescentia: cui postea superponatur aliquod siccum medicamentum, sicut diphriges inspersum, squamma æris, omniaq; testacea cōbusta. Et Aetius ad carnē supercrescentē in vlceribus nōnulla medicamēta describit, quę in his passionibus essēt mirabilissimæ operationis, quale est aridum illud Herculis, quod recipit æris squammæ, misios, calcitidis vstę, atramenti sutorij, aluminis scissilis, an. q. u. misce, & vtere. Trocisci andaron descriptione Auic. sunt mirabilissimæ operationis. Hi recipiunt capitum granatorum 3.x. aluminis iameni, myrrhæ an. 3.iiij. olibani 3.viij calcadis, aragaganthi, aristol. an. 3.xij. confice cum aqua mellis, & fac trociscos. Laudantur trocisci descriptione Rasis; hi sic componuntur, & dicuntur de asphodelis, succi radicum asphodelorum 3.s. calcis viuæ 3.ij. auri pigmenti 3.j. conficiantur cum vino albo, & exsiccētur in Sole sub canicularibus. Trocisci ēt calcadicon in lib. experimentorū Gal. fortissimi sunt. Eorum mixtio talis est. R. calcis viuæ 3 j. auri pigmenti rubei, & citrini, salis alchaacatię. an 3 s. conficiantur cum aqua cineris de stipitibus fabarum. Possunt hi trocisci vti per se, aut sub forma lotionis cum aliquo decocto, aut cum aqua maris, aut cum aqua vitæ; aut ad maiorem loci confortationem, cum maluatico, & aceto. Ego verò has excrescentias tollere solitus sum hoc medio, fiat eorum ablutio cum aceto, aqua vitæ, & parum salis. Exsugentur pōstea, & eis superponatur de puluere prępara-

3. f. 4.
Gal. de arabile, & 9. simpl. d. 2. cap. 60.
lib. 4. cap. 43.
4. f. 4. tr. 3. c. 12.
In lib. de med. per gen.
lib. 14. cap. 33.

ti Mercurij, deſuper autem iſidis, aut ceraſeos medicamentum. Et ſic per partẽ poſt partem omnis tollitur excreſcentia. Aliud medicamentum.

℞. Calcis viuæ. vnguẽ. ceruſſę. propolis.	an. ℥ ſ.	Al. ℞. corticum gran. gallarum. cop. Glandium. mirrhæ. aloes.	an. ℥ j. m.	Al. ℞. aluminis liquidi. calcitidis: baurach.	an. ℥ ſ.
litarg. argentei. ℥. iij.		& fiat puluis ſubtiliſsimus.			
corticum oſtreorũ bucinorum. ſepiæ.	an. ℥ ij.			auri pigmenti. acatiæ. æris ſquammæ.	an. ℈. j.
hęc adurantur &c.				opij.	℈. j.

Aquæ cineris, aut vini ſublimati q. s. fiat vnguentum ſub tenui forma.

Cum verò talis eſt, quòd ligari poſsit, bonum eſt has excreſcentias in earum radice cum filo ſerico crudo alligare, & ſubcintè quotidie aliquantulum ſtringere, donec cadant. laudat hanc operationem
21. f. 3. tr. cap. 3. Auic. Reliquũ verò, quod remanet, acuto aliquo medicamẽto conſumere. Interdũ talia ũſr huiuſcemodi additamenta, quòd ſecure cum fero aut ignito, aut non ignito ſecari poſſunt, Quod verò reſidet, vſq; ad totalem conſumptionẽ actuali cauſtico adurarur, ſic iubet Raſis, & eſt cura Pauli dicentis; Mitiores thimi ſcalpelli acie deradere cõuenit, & chalcitidẽ ipſis inſpergere, eo, quod vitiatũ eſt, exciſo, aduſtione vtendum. Alij forfice ipſos euellentes, equino pilo deligatos curabant. Multi ferro cadenti eos deurunt. Celſus lib. 6. cap. de vlcere fungo ſimili in ano, poſteaque cerato ex mirtho, ſquamma, fuligine, & calce vſus eſt, ait, ferro adurantur. laudat hanc operationem Albucaſis. Verùm, cum iſtæ paſsiones ſapiunt naturam atræ bilis, magna cum animaduerſione peractari debent, nam ſæua, & pernitioſa ſolent adducere accidentia. Cognoſcitur eius eſſentia, quũ eius color cinericius eſt, aut fuſcus. ſanguis, qui
Ca cap. 56. ab eo reſudat, nigerrimus eſt; regioque talis, dolor adeſt, tumor etiam circa eum locum. Irritatur hic morbus, dum ab acuto medicamento pertractatur. Rebellis eſt hic humor digeſtioni, quemadmodum in cap. de cancro ad amuſſim oſtenſum fuit.

De clauo ſiue callo. Cap. VII.

SOLENT produci nonnullæ duræ nodoſitates, vtplurimum in digitis manuum, & pedum, & alibi, quę tilo Græce dicuntur. Et Gal. laudando medicamentum catag
9. de cõp. med. per gen. maticum Moſchionis, ponit hanc paſsionem inter excreſcentias. & dicit, quòd medicamen illud tollit pedum, manuumque calloſas excreſcẽtias, quas clauos vocamus. Et rurſus dicit; Callus eſt ſubſtantia lapidoſa, & rigida, rotunda, vtplurimũ
in lib. de defin. med. eueniẽs in planta pedis. Dicit Paulus; Eſt clauus teres figura, callus, colore cãdidus
lib. 9. cap. 80. & lib. 5. cap. 87. clauorum capiti ſimilis, toto corpore, ſed pedum ſolo, digitiſque præcipue naſcens, quem dolor ſequitur, & inceſſus impedimentum. Idem etiam dicit Albucaſis, & eam paſsionem
lib. 2. cap. 82. 3. f. 4. tr. 2. cap. 14. Auic. vocat almiſmar, & ſcribit, quòd eſt nodus rotundus, albus, ſimilis capiti claui, vnde forſitan ſic dicitur. Idem vocat hãc paſsionẽ almaſemir, & almirmar: aut dicitur clauus, vt dicit Gal. quia
lib. 2. cap. 82. patienti clauum infixum habere videtur. Dicebat Celſus; Clauus nonnunquam quidem etiam alibi, ſed
lib. 5. cap. de clauo. in pedibus tamen maxime naſcitur, pręcipuè tamen ex contuſo, quamuis interdum aliter. Solẽt fieri hę durities in pedibus propter nimium motum in ambulatione, aut ex nimijs laboribus, aut ex forti compreſſione calceamentorum. Fiunt etiam, vt docet Gal. in articulatibus membris, & alibi, cum humiditas aliqua viſcoſa, & craſſa locum obſederit, vnde ab ea tenui parte diſcuſſa, craſſaque, ac viſcoſa re
7. de med. per gener. tenta induratͣ. Hac ratione in morbis articularibus calli proueniunt, & in renum vitio calculi. De hac paſ
lib. 2. ſione locutus eſt Paulus, & Auic. dicẽtes; Et plurimũ quidẽ accidit ex percusſieõ, & poſt exituras, & poſt curationẽ earũ. Et accidit in pedibus, & digitis pedũ, & ĩ inferioribus. & lędit in tãtũ, ꝙ prohibet inceſsũ.

De Cura Claui. Cap. VIII.

CVRATVR hæc paſsio interdum opere manuali, vt docent omnes practicantes: aliquando malacſticis medicinis. Oportet, dicebat Auic. vt ſectio fiat ſuper ipſum, & extrahatur. Et Albucaſis dicebat; Oportet vt ſecetur, quod eſt in circuitu claui, & teneatur cum forficibus, aut cũ vncino, & eradicetur ex radice ſua, deinde cura illud; Et ſi vis, cauteriza illud, ſecundum quod indiget. Paulus dicebat; Circum ſcarificatus, ſpecilloque apprehenſus, ſcalpro acutæ aciei, aut quo venę ſcinduntur, radicitus eximetur. Nonnulli, ne rurſus ſuccreſcant, candenti ferro vtuntur; ſed fiat tale opus a perito medico: nam, cum nõ curatur hæc paſsio, dicit Auic. fit cancer. Et qui clauos incidere quærit, eos en olliat, aut maluis decoctis cum aſſungia, aut ammoniaco, aceto ſoluto.

Alterum modum docet Cornelius, & dicit; Clauum ſubinde deradere commodiſsimum eſt; nam ſine vlla vi ſic emollitur, ac ſi ſanguinis quoque aliquid emiſſum eſt, ſæpe emoritur. Tollitur etiam, ſi quis

cum

eum primò circũ expurgat, deinde imponit resinam, cui lapidis molaris puluis contritus admiscetur. Et Dioscorides dicit, quòd farinaceum fermentum priuatim callos, & clauos pedum extenuat. Et rursus; Cinis corticis salicis aceto misto illinitus, clauos, & callos tollit. Ad clauos, siue callos ex Lucio Kragete, R. ammoniaci, viridis æris, an. ℥ ij. auri pigmenti ℨ. j. dissoluatur ammoniacum in aceto, & cum pauca cera fiat medicamentum. Aliud Asclepiadis, R. picis Grecę naualis, bdelij, serapini, ammoniaci, ceræ nouæ an. ℨ. ij. lythargirij ℨ. v. olei rosʃ. q. ſ. misce pro cerato. lib. 2. cap. 95. lib. 1. cap. 139.

De Hernia Carnosa. Cap. IX.

RAMEX hęc inter excrescentias enumerari potest, cum sit additamentũ ex toto prę ternaturale, nec illi insunt signa apostematis, sed tantum est caro, quæ circa scrotum, aut epididimũ generari solet. Vnde Paulus lib. 6. cap. 63. dicebat; Caro in parte aliqua corporum, quæ scrotum implicant, succrescens, carnosum ramicem producit. Produciĩ hæc caro secundũ quid, nõ autẽ simpliciter (nã in solis lacertis vera caro reperiĩ) ex sanguinis superfluitate, quæ ad testiculos descẽdit, & dũ ibi coaceruatur, à forti testium caliditate condẽsatur, & ad quandam carnis duræ, grauis, cui non est sensus, substantiam permutatur. Paulus verò dicebat; Nascitur autem ex causa latente, testiculo fluxionem experto, induratoque, aut ex ictu, vt etiam dicit Albucasis, aut ex imperitia post curationẽ alterius ramicis. Eius color fuscus est, augetur continuè, sic, quòd ego in quodam nobili Raguseo in palatio serenissimi Andreæ Gritti, Venetiarum integerrimi Principis, ramicem carnosam ad pondus librarum xxij. vidi, ad cuius curam fuit & pater meus. Augetur hic tumor, sicut aliæ excrescentiæ, quæ à sanguine gignuntur. Includitur propria tunica, & cooperitur scroto. Interdum hęc caro est circa inuolutionem didimi aliquando vero ex toto separatur ab eo, stat tamen in oxeo; hincinde mouetur, dum tangitur, nec secum mala adducit accidentia.

DE CVRA HERNIAE CARNOSAE.

Celsus ait; Caro quoque, si quãdo inter tunicas testiculorum concreuit, nihil dubij est, quin eximenda sit, sed id, ipso scroto inciso, fieri, cõmodius esse credimus. Modum verò hanc perficiendi operationem declarabo in fine lib. 3. vbi de differentia Ramicum agam: quo in loco etiam medicamenta memorabo, conferentia ad hoc propositum. lib. 7. cap. 23.

De sexto digito, & similibus Excrescentijs Cap. X.

ADNASCVNTVR digiti in manu, nunc prope maiores digitos, nunc prope exiguos, raro autem visi sunt iuxta aliorum aliquem: quod Paulus etiam docet. Eorum vero, qui adnascuntur, alij per totum carnosi sunt, alij ossa in se continent, nonnunquam etiã vngues. Ossa habentium hi ab articulo procedunt, cuius commissuram al teri digito cõmunicant: illi ex naturalium digitorum fissura oriuntur, atq; huiusmodi perpetuò sunt immobiles, reliqui mouentur nonnunquam. lib. 6. cap. 47.

DE CVRA.

Carnosorum, dicebat Paulus, expedita cura est præcisio; nam scalpello, quod super vacuum est, vna vice tollimus. Cæterum eorum, qui ab articulo prodeunt, difficilior est tractatio, illis, qui à digitorum fissura originem traxerunt. Primùm autem caro orbiculatim vsque ad os excinditur, ipsumque os excisum, aut erasum, aufertur. Verùm inter curandum radimus, indeque cicatricem obducimus. Nos verò cum talem excrescentiam auferimus, statim post sectionem locum therebentina multum calida cauterizamus, quod facit ad sanguinis fluxum, & ad cunuulsionis cautelam: statimque super locum de ipso glutine applicamus actu calido: præseruamusque membrum a dolore cum embrocatione facta cum oleo rosato, & de chamomilla. Prope autem manus concatenationem defensiuum applicare non inconuenit: at post sectionem, cutis extremitates ad inuicem sutura vnire commodum est: tunc. n. partes citius vniuntur; & si sanguis fluxerit, cum oui albumine, aut pulueribus sanguinem sistentibus eũ tenere, opus est. Procedendumque est cũ glutine ipso vsque ad saniei productionem. Inde cum mundificatiuo de sarcocolla regatur vlcus, vsque ad perfectam mundificationem, inde postea incarnetur, si opus fuerit, cum basilicone, aut regali, siue citrino medicamento, & pulueribus siccis. Vlt. sigilletur cũ cerato de minio, aut triapharmaco, aut alio opportuno, & consimili auxilio. Et hæc de supercrescentibus tumoribus satis pro proposito dicta sint.

Digreſsio De Tumoribus Adenoſis. Cap. XI

TVMORES, qui in glandoſis locis oriuntur, aut ſunt venenoſi, de quibus diximus, vbi de antrace, aut chronici, pendentes à pituita, aut cauſa etherogenea, quemadmodum declarauimus, vbi de ſtrumate, aut ſunt ſalui, de quibus dicit Gal. [2. ad Glauconem.] ꝙ partiũ laxarum, quas medici adenas vocant, tumores ſunt in triplici differentia, ſcilicet bubo, phima, & phigetlon, vt etiam exponebat Paulus. [lib.4.cap.22.] Bubo quidem inflammatio eſt, ſeu phlegmon, in quo omnia phlegmonis ſigna reperiuntur. Phima eſt tumor, qui ſtatim augetur, atque ad ſuppurationem feſtinat. Phigetlon verò eſt id, quod eryſipelas, particeps inſlammationis, aut inflammatio eryſipelatis, nominatur: Vnde Celſus dicebat; [lib 5. cap. de phigethlo] Phigethlon eſt tumor non altus, latus, in quo quædam puſtulæ ſimillimæ ſunt, dolor, diſtentioque vehemens eſt, & maior, quã pro magnitudine tumoris cõueniret, interdum etiam febricula: idque tarde matureſcit, neque magnopere in pus conuertitur. Fit maxime aut in vertice, aut in alis, aut in inguinibus; Fiunt hæ paſsiones, dicit Cornelius, poſt febres, aut poſt dolores partis alicuius, maximeque eos, qui ventrẽ infeſtarunt. Et Auic. dicebat; [3 f.4.tr.3. cap. 19.] Apoſtemata glandoſa, quę non incedunt via atanguatij. i. althohoin, aut antracis, ſiue apoſtematum venenoſorum, quandoque accidunt caſu expulſionis à membris radicalibus, & fortaſſe attrahunt ea vlcera, & apoſtemata alia ſuper extrema, ad quæ currunt materiæ, in vijs quarum incedunt carnes illæ: quare inuoluuntur cum eis, ſicut accidit inguini, & ſubaſcellæ ex apoſtematione amborum in eo, qui habet ſcabiem, aut vlcera ſuper pedes, aut manus. Nam huiuſcemodi adenes, dicebat Gal. [13. Methodi d.2.cap.3. & 3. de comp.med. localium cap. 2. vbi de parotide. & in lib. de ſect. vene. ſam. 2 cap.] ſunt valde paratæ ad ſuſcipiendum rheuma, & maxime quę raræ naturæ ſunt; nã que eorum virtus expulſiua ſatis debilis eſt. cum igitur ex aliquo influxu tumeſcunt hæ partes, talis tumor cõmuniter bubo appellari ſolet. Verùm bubo proprie tumor eſt, qui inguinum regionem moleſtare conſueuit. Vnde autem dicatur bubo, credo ſit, vt nonnulli dicunt, propter ſimilitudinem, quam habet hic tumor, in eius longitudine, & groſsitudine, cum nocturno illo animali, qui bubo vocatur, [2. de pot.nat.] Curatur talis tumor, vt Aetius docet, [lib.14. cap. 29.] quando inguina, corpore exiſtente plethorico, ſine alia manifeſta cauſa intumuerint, conſtipatio humorum circa glandulas oritur. niſi ergo quidpiam obſtiterit, cubiti vena ſecanda eſt, tantumque ſanguinis euacuandum, quantum plenitudo indicauerit. Loco verò inflammato, & ante venæ ſectionem, & in ipſo ſectionis tempore, adſtringentia, & repellentia medicamenta ſunt apponenda. Sed poſtea euacuata ab vniuerſo corpore plenitudine, ad ea, quę diſcutere poſſint, quod influxit, tranſire oportet. At ſi vlcus in crure exiſtens ad affectionis conſenſum inguen perduxerit, ſicuti ex digitorum pedis offenſu fieri conſueuit, glandulã inflãmari incipientem, ſtatim in principio lana, calido oleo madefacta, mitigare oportebit, non quidem adiecto ſale, dicit Aetius, ſicut nonnulli faciunt. & reddens rationem dicit; Sal.n. tenuiores partes confertim diſcutiens, reliquum calloſũ, curatu difficile, ac ſæpe immedicabile omittit. Vbi verò inflãmatio quieuerit, à mitigatorijs præſidijs abſtinebimus, & diſcuſſorijs vtemur. Paulus vero dicebat; [lib.4.cap.22.] Verum cum hi tumores veneni naturam nõ ſapiunt, quemadmodum inflãmatio quælibet, auxilijs repelluntur, quę refrigerant, aſtringunt que, vel ſpongijs ex poſca impoſitis, vel lanis oleó crudo, vinoque, imbutis, vel roſaceo, vel melino, vel lentiſcino, vel mirtheo; deinde his, quæ digerunt, vtendum. Laudatur repercuſsio in omni phlegmone, vt declaraui cap. de phlegmone, de mente Gal. & omnium, pręter quam in expulſo per viam criſis, aut cũ materia eſt venenoſa, aut dum tumor eſt prope primaria membra, &c. Verùm ſi ex remeatione timor aliquis adſit, vt Paulus docet, [lib.14.cap.19.] ſi nihil prohibet, nempe vt ętas, aut virtus, ſanguis prius è cubito dimittetur, quemadmodum etiã docet Aetius. [3.f.4.tr.cap.19] Vnde Auic. dicebat; Timor in expulſiuis eſt reditus materiei ad membra principalia: ſed euacuatio ſecurat ex nocumento. Et in eodem capite dicebat; Si inueneris corporis repletionem, non adminiſtres repercuſsionem, imò euacuatio per phlebothomiam, & ſolutionem ventris, & illud quidem eſt neceſſarium. Si verò fuerit bubo propter multitudinem repletionis, tunc euacuatio eſt radix, & minoratio cibi, & ſubtiliatio. Minoratur autem cibus in quantitate, & ſubtiliatur in qualitate. Et multi medici, vt Celſus, & Raſis, vinum in bubonibus prohibere videntur; & credo, ne ab eius calefactione febris ſuperueniat. Nã Hipp. dicebat; [aphor. 55 in 4 m.] Ex inguinũ tumoribus febres omnes malæ præter diarias. Et Gal. videtur velle, quòd aliæ febres præter vnius diei, in tumoribus inguinum fiãt ex inflãmatione viſcerum. [aphor. 4.7.] Verum malæ ſunt febres, quę vnà cũ tumore incipiunt, non autem quæ ſuccedunt, nã dicitur 2. Aphor. Dum pus conficitur, dolores, & febres magis accidunt, quàm iam cõfecto. hi tumores vtplurimum ſuppurantur. Et quia non ingrata conſideratio eſt de venæ ſectione in hoc morbo, icciroo de tali opere nonnulla examinanda ſunt. Habent hi tumores determinata loca, & ideo ſermo hic verus eſt. Adenoſa loca hęc ſunt, poſt aures, ſub alis, & in inguinibus. Nec dubium eſt in via Gal. Pauli, & aliorum, quòd hæ partes à rehumatiſmis defluxionibus intumeſcant. Igitur cum incipiunt aut dolore, aut in colore alterari, & dubium eſt de futuro phlegmone, materiam diuertere opus eſt. Fit autem diuerſio à parte longinqua diametraliter. vnde ſi tumor poſt aures oriri minatur, cephalicam, aut cõmunem in brachio eiuſdem lateris ſecare oportet: aut cucurbitulas ſcarificatas in ſpatulis applicare conuenit; namque hæc eſt melior diuerſio, quæ fieri poteſt. Nam ſi ex alio loco ſanguinem mittis, aut non iuuat, aut tarde. Si autem bubo ſub ala dextera contingit, baſilicam ſiniſtram ferias; ſi verò in inguinibus,

basilicam illius lateris. sed cum pro parte iam fluxa est materia, & adhuc fluit, eam diuertere, quæ fluxit, & quæ fluxa est, euacuare oportet. Et ideo venam semper eiusdem lateris secamus. In inueterato vero phlegmone, cum ex toto fluxa est, & facta est causa coniuncta, propinquiorē venam, quam habere possumus, incidere conuenit. Dicebat Gal. Incipientes phlegmonas reuulsu euacuare oportet: quę verò inueteratæ iam sunt, ex ipsis, si fieri potest, affectis partibus; quòd si nequeat, saltim ex vicinis. Etenim in incipientibus auertere quod influit, expedit: in inueteratis autem ipsum tantum, quod affectæ parti infixum est, euacuare. Euacuabitur porro id optime per venas diductas ab ijs, quę in partibus ipsis sunt sitæ.

2. ad Glau. cap. de inflam. & 13. Methodi. & in lib. de cure per sangu. mis.

Digressio de Tumoribus Mamillarum. Cap. XII.

MAMILLA est mēbrum creatū ad generādum lac. & est corpus cōpositum ex venis, & artherijs, & neruis: inter quę existit vacuitas, quā caro replet glandosa, cui nō est sensus, albi coloris. Hæc pars est valde parata ad recipiendum rheuma, & multis modis in ea tumor generari potest; nam ab vnoquoque humore, à lacte etiā more casei coagulato, vt docent Pau. & Auic. fieri solet, aut pp calidiratem exsiccatiuā, aut propter frigiditatem cōgelatiuam. Hic tumor vtplurimum est de genere phlegmonis, & si peccat lac, dico, quòd lac est sanguis in mamilla dealbatus, vt docet Auic. & ideo ad talē tumorem phlegmonis accidentia consequuntur. De calido tumore habeatur hic sermo. Eius causa potest esse corporis repletio, interdum extrinseca, vt percussio, aut casus, & quod sępe aduenit, indumentorum pressura. Cumque ad mammam sanguis fluere cęperit, venam secare oportet, basilicā scilicet lateris contrarij, vt fiat reuulsio antecedentis causæ. Verum si in sanguinea muliere hoc acciderit, saphenam eiusdem lateris pungere non inconuenit, idque magis, si iam mēstura defecerint. Et si aliquid hoc impedierit, scarificatas cucurbitulas super nates applicare laudatur. Inde postea aut cassiā, aut aliquod debile solutiuum exhibere opus est. Adęquare humores cum sirupis summè conuenit: necnon in subtili dietha usque ad morbi consistentiam permanere iubent medici. Scda operatio est, materiā apocrusticis medicinis impellere, dummodo via significationis tumor causatus non fuerit. Vnde Paulus dicebat; Vtendum est per initia spongia molli, posca gelida imbuta, expressaque, loco fascijs superaccōmodatur: vel palmulæ cum pane, & posca cōtrita, vel ouo toto vtendum est cum rosaceo &c. Vnde Auic. dicebat; In principio quidem eorum administrentur repercussiua cognita in hac cura, & misceatur cum eis parum de subtiliatiuis, & illud quidem est, sicut euaporatio cum aceto vini, aqua calida, & oleo rosato, aut farina fabarum cum oximelle, folijs solatri, & oleo rosato. Nec laudantur fortia medicamenta in hoc casu, cum tale membrum ab unaquaque forti operatione irritetur, in eoque lac à forti frigiditate de facili coagulaē. Et ideo Auic. iubet, vt subtiliatiua applicētur, quasi dicat, q resolutiua admisceri debeant. Verum embrocatio facta cum oleo violato, aut rosato, aut de nenufare satis conuenit. At si vehemens apparuerit dolor, cum aliquo domestico euaporante procedendum est. Fiat igitur decoctum ex chamomilla, fertula, violis, maluis, hordeo, & parietaria, & locus spongia, aut petia, in tepido decocto infusa, foueatur. Paulus iubet, vt fotus sit ex decocto fenugręci, altheæ, & sem. apij: aut, si grauitatem non tolerat, lana dulci oleo calente madefacta applicetur. Et ibi Paulus dicit; Ceterum lactare cautio est; nam maior per exuctionem materies illuc citabitur. Si autem tumor resolutionem quęrit, R. furfuris tritici triturati, m. ij. pulueris mellilott m. j. chamomillæ m. s. farinæ fabarū ℥. ij. hordei. ℥. j. olei rosati violati an. ʒ. i. chamomillini ℥. s. rob. mellis an. q. s. pro emplastro. Aut R. pulpę panis cōtritæ. ℥ ij. farinę hordei, fabarum an. ℥. j. fenugreci ℥. s. pulu. chamomillæ, meliloti. an. ℥. j. pinguedinis gallinę, cerui an. ℥. s. olei rosati ℥ ij. vitelli ouorum n. 2. mirrhæ. ʒ. ij. croci ℈. s. rob. q. s. misce secundum artem pro emplastro. Sed aduertendum est, dicebat Auic. ne partes resoluantur subtiles. quod autem remanet, ad lapidis naturam conuertatur; ideo cum resoluentibus emollientia sunt admiscenda. Verum vtplurimum hæc materia, quia calida, & humida est, in loco calido, & humido, ad suppurationem tendit. Quod facillimè cognoscitur. nam rubet locus, & dolet, vt aliàs declarauimus. Et Paulus dicebat in fine capitis, Cū tumor in abscessum vertitur, his vtendū est, quę in parotidibus comprehensa sunt. Et Auic. dicebat; Quādo accidit mamillæ apostema faciens collectionē, tunc ex medicinis bonis in maturatione eius est, vt sumatur seminis lini, & silami, & radicis lilij, & storacis, & stercoris caprini, & stercoris columbini, & nitri, & gummi pini an. partes æquales, & fiat linimentum cum oleo de alkeiri, & medulla cruris vaccini; & si vis, pone in ipso rob. Quòd si indiges perforatione, fac. Veruntamen ab vnoquoque medicamento, cui aliqualis sit insita virtus poros cutis opilandi, vt citius innatus calor, cum extraneo, in eam contentam materiam agere possit, tumor ad putredinem vertitur. Cōmuniter autem à vaccino lacte, & triticeo pane, aut à tritici farina, oliuarum oleo maturo, & cōmuni aqua, in pultis formā redacta, opus hoc perficitur. Verè tamen interdum fortiorem operationem quęrere debemus, nam non solum circa generationem saniei dolores, & febres contingunt, sed & alienationes propter fumos ascendentes, eleuatos à materia putrida. Vnde R. foliorū maluarū, violarū, an. m. j. caricarum pinguium, passularum enucleatarum, radicum altheæ mundatæ, an. ℥ ij. decoquantur omnia in brodio, & pistentur, & cribelentur. Et adde farinæ tritici ℥ iiij. pinguedinis porci recentis, butiri, an. ℥. xv. vitelli ouorum n. ij. croci ℈. s. &

Vide Erium. lib. 16. cap. 40.

lib. 3. cap. 25. 12. f. 3. cap 4. 12. f. 3. cap primo.

12. e. 3. cap. 6.

12. f. 3 cap. 9.

cum prędicta decoctione fiat emplastrũ. Cumque tumor maturuerit, secetur, seruatis conditionibus, vt vbi de abscessibus dixi. Et si qua in tumoris regione durities remanserit, desistendum non est à medicamento emolliẽte, vt cum oleo sisamino, de violis, amigdalarum dulcium, pinguedine gallinę, & medulla crurium vituli; aut cum emplastro ex medulla panis infusa in decocto altheæ, addito oleo rosato, & chamomillino cum vitello oui, & parum croci. Fiat cum digerente medicamento vlceris optima digestio; deinde cũ mundificatiuo a mordicatione expoliato, locus mundificetur. Vltimò incarnet cum sicco medicamentò, quod nõ multum excedat primum gradum exsiccationis, & sigilletur. Nota tamen, quod in operatione tua tinta non sit, nec nimis longa, ne dolorem inferat, nec grossa, vt sanies exire possit. Et si post sigillationem aliqua remanserit durities, sine dubio medicamentum diaquilon eam remouebit.

Erysipela verò mammis occurrente, curabit præmissa venę sectione, si fuerit opus, aut euacuatione cum pharmacis choleram educentibus, sicut reubarbarum, sir. ros. sol. &c. cum applicatione vnguenti rosati Mes. aut de lythargirio crudo. Aut R. olei violati ℥. iij. cerussæ plumbi, lythargirij arg. an. ℥. s. lactis mulieris ℥. j. misce, & ducatur in mortario plumbeo vsque ad linimenti consistentiam, & vtere.

Frigidi vero tumores, qui in mamillis cõtingunt, magna cum diligentia regi debent, nã de facili, & si pituitosi sunt, ad bilem atram, & duritiem conuertentur. Cum igitur laxitas, & grauedo cum molli, albo, & sine dolore, tumore apparuerit, fit de ratione victus prima consideratio; nam hic morbus interdum chronicus est; igitur regimen victus sit talis, vt eum descripsi cap. de cura œdematis. Ea dimittantur, quæ pituitam generare possunt, vti olera, pisces, legumina, lacticinia, & grossæ carnes. Dietha sit tenuis, & quæ hanc incidat materiam, nam fames corpora siccat. Vinum clarum, album, & lymphatũ conceditur. Euacuetur materia, si potest, cum pharmacis pituitam educentibus, sicut est puluis senæ; polipodium, epithimum, agaricus, & similia. Aut cũ compositis, sicut est ellectuarius lenitiuus, de dactilis, indus maior, diaturbith, hamech, hiera, &c. Vomitus etiam laudatur, sed in his, qui de facili vomunt. In multis etiam, quibus ætas, & alia, venæ sectionem admittũt, phlebotomia laudari solet. In ferculis ea exhibeantur, quę vrinam ciunt. Vt autem humor iam collectus per halitum digeratur, & discutiatur, in primis celebrata inunctione cum oleo de chamomilla, anetino, de lilio, de sem. lini, de amigdalis dulcibus, cum lixiuio dulci, & pauco sale; quo medicamento inuncta manu locus aliqualiter fricetur, inde postea sucida, & nõ lota, lana cooperiatur. At si fortiori eguerit medicamẽto, nouam spongiam in fæce, aceto, & sale madefactã, & expressam superponito. Aut saltim tali vtor cerato. R. radicũ altheæ decoctarũ, & cribellatarũ ℥. iiij. olei camęm. anetini an. ℥. i. de lilio ℥. xv. diaquilonis, albi gũmati ℥ ij. medullę crurũ vituli, pinguedinis cerui an. ℥. s. cerę q. s. & ad ignẽ sm̃ artẽ fiat ceratũ medię formę. Aut vtere emplastro de mililoto.

Vide Aetiũ lib. 16. c. 44. 45. 46. 47. 48. Si vero carcinomatis naturam sapit hic tumor, quemadmodum sæpissimè accidere solet, vt in mulieribus, quibus deficiunt menses, &c. prout dixi cap. de carcinomate, & eius cognoueris initium, præmissa corporis euacuatione, etiam venam secando, aut hæmoroidas aperiendo, prout expedit, aut pharmaco crassum, & melancholicum humorem purgante, quod per initium forte non fit, præparato postea, quo residet, humore, fortiori pharmaco iterum euacuetur. Nam, vt multotiens dixit Gal. hunc humorem oportet partim digerere, & partim euacuare. At si mẽstrua nõ apparuerint, & frictionibus, & cucurbitulis euocanda sunt, & hoc maxime ante annum quinquagesimum. Cum verò corpus purgatum fuerit, remedia affectæ parti, quibus pellendi vis insita sit, digerendique absque mordicatione adhibeto, quę sunt, quæ laudanẽ à Gal. ex succo solatri; aut ex medicamẽto diapompholigos, aut ex dicalcitheos; aut quale recitat Gal. de mente Apollonei. R. olei rosati omphacini ℥. xv. & tandiu sub Sole in mortario plumbeo pila plumbea agitetur, donec crascescat, & adde litarg. arg. cerussæ an. ℥. vj. & iterum ad insimul omniã admisceãtur, donec fiat unguẽti cõsistentia. Et q̃a multa in hac materia à me dicta sunt, hæc sufficiant. Verum si cancer exulceratur, opus est, vt blandiendo succurratur, q̃a eget cura palcatiua; & eo magis, cũ aliqua apparuerit inflãmatio, vt ad plenũ dictũ est cap. de carcinomate, & eius cura.

à Glauco ... de med. loca.

De Tumoribus testium, & cura. Cap. XII.

AB vnoquoque humore in scroto, aut osseo tumor non naturalis contingere potest, sæpe etiam ab aqua, vnde fit ramix aquosa, quę hydrocele dicitur; multotiens ex intestinorum descensu intumescunt, & fit hernia intestinalis, quæ Enterocele dicitur; multotiens ex carne addita, vt supra sermo habitus est; nonnunquam ex varice, vnde fit varicosus ramix, quod vitium cirsocele nuncupatur; sæpe à flatuosa dispositione, quę passio ventosa ramix vocatur; aliquando etiam, dum zirbus, seu omentum in scrotum descendit, fit ramix, quę zirbalis denominatur; de quibus passionibus locis suis multa dicenda sunt. Nunc de tumoribus ab vnoquoque humore prouenientibus sermo fit. Si sanguis multus per venas amplas, inde per minores, postea per minimas ad hanc regionem descẽderit, & tumor appareat cũ simpthomatibus phlegmonis, & ægritudo est in fieri, ac phlebotomiæ cõditiones admittunt, vt Auenzoar dicebat, phlebotoma patientem à basilica ex opposita parte ægritudinis, idest è directo ęgritudinis, quæ pars (credo) sit directa ęgritudini secundũ rectitudinẽ; Nã ad quid stante tumore in dextero latere, & pro parte materia est fluxa, venã secare in brachio sinistro? Nã & Auic. dicebat

Lib. 2. tr. 3. cap. de apost. testiu.

cebat

cebat, & quãdoq; post phlebotomiã basilicę, fiat phlebotomia de saphena, & oportet, vt attẽdaĩ latus doloris, & fiat phlebotomia ex latere eius. Celsus vero ait; In testiculis si qua inflãmatio sine ictu orta est, sanguis ex talo mittendus est, & à cibo abstinendum. 10. f. tr. 2. ca. 2. de tumor. testium. Similiter & Paulus dicebat; Itaque testiculorum inflãmationibus proprie cõuenit sãguis ex talo dimissus. Lib. 6. cap. de morb. testicularib. Aleuietur cibus, dicebat Auic. & dimittat carnem, & quæ sunt ei similia, & regaĩ regimine subtili. Quiescat patiens, & habeat vẽtris beneficium, si nõ à natura, saltem ab arte. lib. 3. cap. 54. Et Auic. dicebat; Cum administrãtur suppositoria, cõfert magnificè; quia attrahitur materia ad anũ. De localibus Auic. dicebat; Et administretur in primis super membrum pannus imbibitus in aceto, & aqua rosarum, & mucilaginibus, & succis infrigidantibus. Et Auenzoar dicebat; Vnge locum cum oleo rosato, & succo semperuiuæ, & aceto: nam hæc inunctio valet. Desuper verò applicetur emplastrum ex farina hordei, & succo memite, & farina orobi, an. partes æquales, seminum rosarum, florũ chamomillæ an. partem mediam, quæ terenda sunt, tere, & misce cum aceto, & aqua rosarum. Et, cum incipit, augmentari, dicebat Auic. administrentur epithimata, aut emplastra cum aqua solatri, aut cucurbitę, aut cannæ humidæ, aut endiuiæ, cum farina hordei, aut fabarum, & aliquantulum croci, & oleo rosato, aut folia alkekengi, cum farina hordei, & lentium, aut folia cannæ cum farina fabarum, & oleo rosato. Aut fiat emplastrum, & est expertum, R. alkekengi, farinæ hordei, lẽtium, fabarum, pulueris violarum ãn. partes æquales, & cum oleo rosato, aut sapa, fiat emplastrum. Huic addimus interdum & puluerem chamomillæ, mellilloti, & furfuris tritici. Verum, dicit Princeps, si in hoc tumoris termino magna caliditas, & vehemens dolor apparuerit, admisceantur cum repercussiuis folia hiosciami albi. Et hoc est, qđ Paulus dicebat; Si multus infestat dolor, folijs alterci cũ triticea farina, aut ciceris, deliniũtur, vel calami folijs, vel cucurbitæ siluestris. Si verò, dicit Auic. apparuerit durities, & pertransit terminũ principij, & augmenti manifeste, tunc oportebit, vt tegatur cum eis, in quibus est maturatio. Fiat igitur tunc medicamentũ ex farina fabarum, & chamæmilla, & althea, & mucilagine sem. lini, & rob. Aut ex farina hordei cum aqua, & melle. Aut ex folijs caulium cum farina tritici, & vitellis ouorum, & oleo rosato. Aut fiat emplastrum macedonicum ex farina tritici communi oleo, & aqua. Cumque suppurauerit hic tumor, aperiatur, caute tamen, ne aut didimus, aut neruus, aut vena, siue artheria lędatur. & Auic. dicebat; Oportet, vt fiat apertio apud osseum, & non conceditur, vt aperiatur illud, quod sequitur anũ, ne fiat fistula mala, imò præserua talẽ locum ab apertione cum farina rizi, & bolo armeno. Euacuata materia, quod imbibitum remanet, digeretur cum ephiseos medicamento. Mundificeĩ postea cũ melle rosato, aut damasceno vnguento. Vltimò incarneĩ cum aureo, aut basilicone, siue cittrino medicamine.

Si verò, dicit Auenzoar, apostema fuerit ex cholera, aut in eo prædominauerit cholera, & virtus fuerit fortis, purga eum cum his, quæ choleram educunt, sicut cum sero caprino, coagulato cum lacte fici, & quartam partem aurei de scamonea, cũ duabus ℥ syr. de mast. De localibus nihil dixere medici; nam euacuato corpore, de facili hic tumor resoluitur, stando in frigido, & humido victu, sine vino, & motu. At si oportuerint localia, vnguentum rosatum Mes. est de melioribus. Aut R. spumæ argenti ℥.j. cerussæ ℥ s. olei violati ℥.iiij. misce in mortario plumbeo, donec ad consistentiam linimenti redigatur.

Cum verò à pituita hæ producunĩ dispositiones, & fit tumor laxus, mollis, albus, & sine dolore, vt in cathetticis, aut hydropicis accidere solent, cum difficultate curanĩ, nisi prius remoto malo corporis habitu, vt dicam loco suo. At, cũ sine hac dispositione apostema contingit, præmissa venę sectione, si corpus fuerit sanguinis multi, aut repletũ diuersis humoribus, qđ de ratione sui victus, ac ex pulsu, & vrinis haberi potest: aut si in eo multa abũdauerit pituita, talis purganda est aut cũ pillulis, aut ellectuarijs: aut fiat confectio ex zucharo, turbith, agarico, zinzibere an. partes æquales, de qua assumat infirmus ʒ .ij. in mane. Et quia ægritudo inducias expectat, præpareĩ materia, quia cruda, cum syrupis, aut decoctis, inde postea euacueĩ. Auenzoar dicebat in istis apostematibus phlegmaticis vtere emplastro, facto ex farina hordei, cinere lentisci, & aceto. De fortibus, dicebat Auic. est, vt sumaĩ ex farina ciceris, & fabarum, 3. f. 3. tr. cap. 3. & ciminum, & adeps renum capræ, & chamæmilla, & mellilotum, & cera, & fiat vnguentum; aut dissoluatur bdelium in rob, & cum oleo sambucino administretur. Sed si tumor durus fuerit, & in eo bilis atra peccauerit, & color sit niger, scias, dicit Auenzoar, quòd multiplicabitur, quia sic manere non potest. Et si volueris eum medicare cum fortibus medicinis, fortificabitur ægritudo; sed sufficit corpus euacuare à melancholia cum polipodio, lapide lazuli, & ephitimo an. partes æquales, florum nenufaris, violarum an. partem mediam, elleboris nigri quartam partem vnius, pisteneĩ quælibet per se, & cribelentur, & roteneĩ cum aureo vno olei amygdalarum dulcium, & incorpora cum syrupo squinzibi, idest, acetoso. et da istius medicamenti aureos .v. in mane stomacho ieiuno, cum aqua tepida, diebus pluribus. sit vero spatium inter vnam, & aliam assumptionem tot dierum, quot vices ascellauerit patiens, iterumq; dabis: Nam vna tãtum euacuatione hic humor non purgatur. At si lubet, intermissis diebus materiam præpara cum syr. bisantino, de epithimo, de fumaria, &c. Aut, si videbiĩ tibi, alio medio hanc purga materiam. De localibus, dicebant Celsus, & Paulus; Si vetustior est morbus cum duritie, cucumeris siluestris radix in mulsa cocta, lęuigataq; cum lolij farina admoueĩ. Item hoc efficax est remedium Pauli, & laudatur à Principe, vuarum, quibus acini sint exempti ℥. v. cicerum subferuefactorum sequiuncia, lib 3. cap. 54. cimini ℥. j sulfuris ℥. viiij. nitri ℥. j. resinę ℥. iiij. s. contrita omnia cũ melle in cataplasmatis formam digerẽs xx. 3. tra. 2. cap. 4. vtitor. Multa alia, ibi dicit Paulus, & fuerant ad hunc scopum opportuna, quæ vide.

De Tumoribus manuum, & pedum. Cap. XIII.

SOLENT in aliquibus corporibus, & magis in eorum extremitatibus, vt in calcaneis, & digitis pedum, ac manuum, in maximis frigoribus, & vtplurimum puerorum, tumores quidam euenire, qui bugantiæ dici ſolent, Græci autem chimethla vocant: Paulus verò perniones appellat, & dicit; Perniones vlcera ſunt, quę ex frigore hyberno in digitis manuum, pedumq; contrahuntur. Accidit in primis tumor quidam ſine valde eleuata dimenſione, cum dolore intenſo; cui interdum aſſociatur rubedo quædam, & durities. Scinditur ex ſe tumor hic abſq; ſanieı productione, & apparent ſciſſuræ cum quadam ſiccitate, & albedine, propter frigidam, & ſiccam loci complexionem; et interdum ad loci exulcerationem perducitur hæc paſsio. Et ſunt vlcera mala, doloroſa, innato priuata calore, ſicca, abſq; vlla digeſtione.

Lib.4. cap.79.

Datur præſeruatio huius paſsionis, antequam appareat, præcipuè in his, qui ſoliti ſunt in ingenti gelu hos pati tumores, vt docuerunt Celſus, & Aetius, ſi cuſtodiantur extrema à tali frigore, cum pellibus, & rebus innatum calorem præſeruantibus. Lauentur pedes cum decoctione parietariæ, aut fertulæ campanæ, aut fœnu græci, aut graminis. Et ſi aliquis dolor apparere incipit, inungatur cum oleo nardino, aut de iunipero, aut de piretro, aut ſupercaleſiat locus cum cinere, milio, & ſale, quæ omnia prius ſint bene caleſacta. Aut, ſi haberi poteſt rapa, decoquatur ſub cineribus, & cum ea dolens locus ter, aut quater tangatur. Cum verò tumor apparet, lauetur membrum, vt Paulus docet, cum aqua maris, aut ſalita, aut cum decocto bletæ, aut lenticulę, aut erui, aut radicis draguntheę. Aut fiat emplaſtrum ex lenticula, ficu, & rapa; hæc omnia vino decoquantur, & oleo leuigantur; aut allia oleo fricta, cum pauca cera, ſuperponantur. Rapa multum à Dioſcoride laudatur; elixetur rapa, & radices ciclaminis, & piſtentur cum ſulphure ignem non experto, & parum olei antiqui, & ceræ. Ex Paulo (& dicitur Marcellinum) Rapæ ſatiuæ radice excauata, conijcitur in capacitate ipſius ceræ ſextans, olei lentiſcini.q.s. decoquatur in lebete æneo, cum marina aqua, aut decocto lupinorum, & cum tali decocto locus abluatur: deinde ceratum in rapa liquefactum frigidum imponatur. Et cum adſunt ſciſſuræ, locus tepida aqua irroretur, donec aliqualiter molleſcant, deinde aut lana, aut tepido panno exſiccetur, & tale ſuperponatur medicamentum, thuris, aluminis ſciſſi, minij, terebenthinæ añ. q. u. & cum ſuillo adipe dilura inducantur. Et ſi qua apparet inflammatio, ℞. olei antiqui vnc. viiij. adipis taurini, fellis añ. lib. j. argenti ſpumæ vnc. vj. colophoniæ vnc. iiij. mellis vnc. vj. miſce, & fiat medicamentum. Aut ℞. calcis viuæ ʒ. x. ceruſſæ ʒ. xx. ceræ tantundem, pinguedinis porcinæ recentis vnc. vij. colophonię vnc. viiij. ſucci ſem. lini vnc. xv. olei dulcis vnc. xxxx. fiat medicamentum ſecundum artem. Et cum vlcera apparent, mundificentur cum apoſtolorum medicamento, aut ceraſeos, aut iſidis, deinde regatur cum vnguento de ſolatro. ℞. ceruſſæ vnc. vj. lythargirij vnc. viiij. hæc abluantur in aqua plantaginis, aut ſolatri, & adde olei roſati lib. ij. ſucci ſolatri, plantaginis añ. vnc. vj. bulliant vſq; ad perfectam cocturam, & adde ceræ albæ vnc. iiij. miſce, & fiat vnguentum. Aut fiat vnguentum ex ſepo arietino, oleo roſato omphacino, ſarcocolla, maſtiche, & thure. Dicit Celſus; Fiunt ex frigore hyberno vlcera, maxime in pueris, & præcipue pedibus, digitiſq; eorum, nonnunquam etiam manibus, & rubor cum inflammatione mediocri eſt, interdum puſtulæ oriuntur, deinde exulceratio, dolor autem modicus, prurigo maior eſt; nonnunquam humor exit, ſed non multus, qui referre vel pus, vel ſaniem videtur. Eius cura eſt, vt in primis foueatur cum aqua calida, in qua ſit decocta rapa, aut ſi ea non eſt, verbena. Si nondum adapertum vlcus eſt, quàm maxime calidum quis pati poteſt, admouendum eſt; ſi iam eſt exulceratio, imponi debet alumen æqua portione cum thure contritum, adiecto vino: aut malicorium aqua decoctum, & contritum.

Lib.5. cap. de vlceribus ex frigore. Lib.14. cap. 74.

Lib.5. cap. de vlceribus ex frigore in pedibus. 804.

De perforatione ventris in Aſciti, atquè de alijs Tum. hydropicorum. Cap. XIV.

IN omni hydrope ventris tumor apparere ſolet; in aliquibus verò œdemata in pedibus, & manibus contingunt, vt Gal. docet his verbis; Apoſtematio pedum eſt res, quæ communicat omnibus ſpeciebus hydropis. ratio, cauſaue eſt in promptu; nam patitur hepar in tali morbo, & eius diminuitur operatio, quæ eſt, ſanguinem calidæ. & humidæ complexionis generare: ob eius verò malam qualitatem producatur frigidæ, & humidæ complexionis, & talis pituitoſus eſt, cum pituita ſit ſanguis diminutè decoctus. Solent apparere tumores extremitatum in anaſarcha, in ea ſcilicet, in qua multa viget pituita: in timpania verò ſolus flatus coacervatur: de quibus tumoribus paucus ſermo hic habendus eſt: ſed principalis oratio ſit de aſcite, in qua ventris tumor magnus apparet, in quo aqua multa, & tenuis contineri ſolet, vt placuit Gal. & Auicennæ. Nam ſolet interdum hæc humiditas a manuum operatione euacuari, ideò de tali opere aliquid dicendum eſt. Dicebant Albucaſis, & Paulus; Ex hydrope illa, quæ curatur cum ferro, non eſt

V de Aetium ſe m.10.cap.30

1. Prognoſt. com.1.

Auic.3.f.1. cap. de humoribus.

De tumorib.ca. 20 14 f.3. tr.4. cap.4.

Lib.2.cap.54.

Lib.6.cap.50.

nisi species ascitis sola. Nec approximandum est cum ferro speciei timpanitis, neq; speciei hyposarchæ penitus; nam illud mortale est. Quando igitur fueris medicatus speciem ascitis cum medicinis,& non contulit: tunc considera, si infirmo iam consecuta est debilitas, aut est cum eo infirmitas alia prę ter hydropem, sicut tussis, aut ventris solutio, aut difficultas anhelitus, & similia illis, tuncq; caue ab operatione manus; quoniam est timor magnus. Et Auic. dicebat; De incisione verò mirach, scias, 14.3.tra.4.cap. quòd parum proficit, nisi in corpore valde forti, dum potens est tolerare exercitium temperatum, & 13. sitim, & minorationem cibi, &c. Sed quia (vt Celsus dicit) aquam his, qui hydropici sunt, emitti Lib.7.cap.xv. oportet; igitur ante hanc operationem, sectionis conditionibus consentientibus, idest, si infirmus fuerit exuberantis virtutis, dicit Albucasis, neq; est cum eo ægritudo præter hydropem, & non est puer, neq; senex, & boni animi, hęc consideranda sunt. Primò modum generationis tumorum, & eius caussam, idest, nunquid ex iecoris mala dispositione, aut lienis intemperie, aut intestinorum diuersa qualitate hoc contigerit. Secundò locum, in quo sectio perficienda est, inspicere oportet. Tertiò instrumenti qualitatem. Quartò incisionis quantitatem. Quintò euacuationis aquæ proportionem. Sextò cannulæ substantiam,& formam. Septimò modum euacuationis. Octauò, & vltimò rectificatio nem membrorum. Causam tumoris considerare opus est, necnon locum, in quo aquæ maior pars contenta est; nam iubent antiqui, vt sectio celebretur in opposita parte loci patientis; Ideò, dicebant Albucasis, Paulus, & Auic. Considera, si est generatio hydropis ex parte intestinorũ; tunc enim oportet, vt elungeris cum sectione ab vmbelico, quantitate trium digitorum, ad inferiora, in directo eius, supra pectinem: si verò propter ægritudinem hepatis, tunc sit sectio tua sinistra. ab vmbilico tribus digitis. Et si generatio eius est propter splenem, tunc fit sectio in latere dextero. Et non oportet (dicunt Medici) vt sit sectio in latere, super quod vult iacere infirmus, ne currant superfluitates ad illum locum debilem, sic iubet Paulus. Celsus tamen dicebat, quòd aliqui sub vmbilico, ferè quattuor inter- Lib.6.cap.50. positis digitis à sinistra parte, quidam, ipso vmbilico perforato, hoc facere consueuerunt. Cum verò ad sectionem perueneris, sint instrumenta apud te, ad hoc idonea. Et Albucasis describens hoc instrumentum ait; Sit duarum partium acutarum, idest, sit incidens ab vtroque latere, longum, acutæ extremitatis, sicut spatumili, aut phlebotomum, aut lanceta, & est instrumentum, quo venę secantur. Cuius forma in officina delineabitur.

De quantitate verò incisionis, dicebat Albucasis, sit quantitas, quæ excoriatur, quantitas vnguis, Lib.7.cap.15. aut circiter illud. Et Celsus dicebat; Id instrumentum tale esse debet, vt ferè tertiam digiti partem latitudo mucronis impleat; sitq; pręparata cannula, seu fistula, aut aurea, aut argentea, siue plumbea, aut ænea, grossitudinis minus auricularis digiti, sitq;, vt eam describit Celsus, quando dicit; Tum plumbea, aut ænea fistula conijcienda est, vel recuruatis in exteriorem partem labris, vel in media circum surgente quadam mota, ne tota intus delabi possit. Huius ea pars, quæ intra, paulò longior esse debet, quàm quæ extra; vt vltra vlteriorem membranam præcedat; per hanc effundendus humor est. Forma cannulę Celsi & ipsa in officina describetur.

Albucasis verò alteram fistulam describit, & credo, quòd hæc sit eius forma. Nam ipse dicit; Intromitte in foramen instrumentum, cuius forma est similis cannulæ, & fit ex argento, aut ære, lene, tersum; cui in inferiori parte sui est foramen paruũ, & in lateribus eius sunt tria foramina, duo ab vna parte, & vnum à parte altera, & facta est extremitas alia incisa secundum incisionem calami. Cum.n. instrumentum peruenit ad aquam, tunc ipsa descendit statim per instrumentum. Simile est instrumento, quo clisteria imponi solent, cuius figura in officina reperietur.

Cumq; hæc pręparata fuerint, rectus homo statuitur: sin minus, in sedili collocatur. Addit Paulus; Sine hoc quidem fieri potest, attingi non debet, cum adeò sit inualidus. Stante recto homine, ministris retrò assistentibus, iubebimus, vt tumorem ad pubem manibus premant, depellantq;: deinde perfora cutem totam; & si dicat Celsus; Quidam cute primum adusta, deinde interiore abdomine inciso, quia quod per ignem diuisum est, minus celeriter coit, inde ferramentum demittitur, magna cura habita, ne qua vena incidatur. At cute, quę superiacet, acie instrumenti excoriata, carnosiorem partem musculi secare oportet, cauendo eorum extremitates, vnde multi tendones originem trahunt: membranam peritoneo, seu siphac diuidere opus est, quousq; scalpellum inania penetrauerit. Hęc est cura Veterum. Addit verò Auic. Sit foramen mirach inferius foramine siphac, quatenus cum egreditur canna, cooperiatur illud, & retineatur aqua propter diuersitatem duorum foraminum. Et Albucasis dicebat; Perfora cutem totam, deinde intromitte in illam sectionem, & eleua manum tuam cum spatumili inter cutem, & siphac, quasi tu excories ipsum; deinde perfora siphac, donec venias ad locum vacuum, & est locus aquæ. Dum autem ibi perueneris, instrumentum extrahe; & per foramen illius membranæ fistulam demitte, donec mediam extraxeris aquam in ea hora, & non plus, dicit Albucasis; quoniam si euacues ex ea plus, quàm oportet, fortasse moritur æger propter resolutionem spiritus animalis, aut accidit ei sincopis, quæ appropinquat morti. Et Paulus dicebat; Fistula imponenda est, per quam humor effundendus est pro cuiusq; virium ratione, quam ex pulsus tactu deprehendemus; deinde exempta fistula, humor sisti debet. sistetur autem statim vicissim incisa linea: At nos securitatis gratia (dicit Paulus) linamentum tortile per solam abdominis diuisionem dimit-

timus

timus. Celſus verò cannulam non extrahit, ſed ait; Vbi maior pars aquæ euacuata eſt, claudenda demiſſo linteolo fiſtula eſt, & in vulnere, ſi id vſtum non eſt, relinquenda. Quidam tamen (ipſe dicit) non vſta cute, protinus fiſtulam recipiunt, & ſuper vulnus ſpongiam expreſſam deligant; deinde poſtero die rurſus fiſtulam demittunt, quod recens vulnus paulum diductum patitur, vt ſi quid humoris ſupereſt, emittatur: idque bis ita feciſſe contenti ſunt. Aegro recumbente, recreatoq;, per inſequentem diem rurſus momentum humoris, quantum virtus exigit, fiſtula euacuabimus; atq; ita deinceps faciendum eſt, quouſque minimum humoris ſuperſit; ita tamen (dicunt Celſus, Albucaſis, Paulus, & Auic.) vt vbique ſubitam, vniuerſamque euacuationem vitemus: multi ſiquidem imperitè manum admoliti, vnà cum humore vitali, etiam ſpiritu euacuato, ſubitò hominem iugularunt. Sed, dicit Paulus; Qui ſecurius rem agunt, modico humore educto, vt virtus magno leuaretur pondere, reliquum medicamentis aquam ducentibus, & cibis deſiccantibus, & ſiti, & Sole, conſumpſerunt. Fiat inde aut hepatis, aut peccantis membri rectificatio, vel cum reubarbaro, aut reupontico: de eo exhibendo omni mane ʒ. i. cum vino maluatico, aut cum ſyr. de cicorea Nicolai, aut ſimili alio medicamento. Apparent œdemata in patientibus hypoſarcam, quod ſymptoma eſt, & accidens, alij ſuperueniens morbo. Igitur quia præceſſit victus ratio, alia medicamenta, quæ diſcutiunt, & ſine moleſtia deſiccant, adhibeto: vnde tumentia membra oxirodino, aut oximelite, aut cum oleo, ſtacte, ſale, & aceto perfricato: vel ſpongiam nouam, aut aliam claro lixiuio ablutam ſuperligabis, & ligamentum ab inferiori parte ad ſuperiorem ducito, & conſtringito. At ſi maiorem quæris reſolutionem, & exſiccationem cum aliquali inciſione, in poſca cum alumine, & ſale ſpongiam madueris. At cum aqua euacuata fuerit, & virtus fortis facta eſt, de facili hi euaneſcunt tumores; quia iecinuris correcta complexio illis non opitulatur; Nam qui de nouo ſanguis generatur, optimus eſt, & non pituitoſus.

De Tophis in Podagra, & Chiragra contingentibus. Cap. XV.

ODAGRA, chiragraq; morbus ſatis notus eſt, cuius cauſa licèt ſubobſcura eſſe videatur, cum à diuerſis humoribus originem ducat, hanc tamen ad duo potiſſimum principia redegiſſe viſus eſt Gal. quorum alterum eſt inordinatum victus regimen in 6. rebus non naturalibus, in coituq; præcipuè; alterum verò ad articulorũ imbecillitatẽ pertinet, vnde hæc paſſio hæreditaria ſæpiſſime reperitur. huius cura vniuerſalis, licèt difficilis admodum ſit, non tamen impoſſibilis eſt, præcipueq; in principio, ſi debito modo, debitoq; tempore, quæ humores craſſos attenuẽt, euacuent, articuloſq; corroborent, medicamenta exhibeantur, cuiuſmodi ſunt, quę in cap. de œdemate propoſuimus, numquam tamen ab Aermodactilis deſiſtendum eſt: Particularis autem cura nec ipſa facilis eſt, eaq; præcipue, quę circa Tophos verſatur, de qua nunc pertractare intendimus. Suppoſito igitur cum Gal. fieri Tophos, nodoſue, quando vel ab intemperie partis nimis calida, vel à medicamentis applicitis, quæ reſoluendi admodum, non autem emolliendi, ac attenuandi virtute polleant, tenuiores partes reſoluuntur, craſſioribus magis incraſſatis, hi autem vel omnino indurati & lapidoſi ſunt, vel in via; vt lapidoſi fiant, qui non omnino ſunt indurati; à nobis cum Auic. cum his, quæ emolire, tantiſperq; digerere poſſunt, erunt curandi, vnde ad hoc propoſitum maxime facere videbuntur embrocationes ex capitibus Caſtratorum, cum altea, malua, violis, & huiuſmodi, additis etiam oleis, & pinguedinibus, vt ol. ex ſem. lini, pinguedine anſeris, gallinæ, vrſi, & huiuſmodi. Cerata, vt ea, quæ gummata emollientia recipiunt, laudat ſummopere Gal. ammoniacum & emplaſtrum ſacrum, ad hæc multa deſcribit Paulus. Plurimum etiam poſſunt ſuffumigia ex aceto pirithidi lapidi conſperſo, luta etiam Thermarum ſancti Petri in agro Patauino, & S. Helenę. Valent vltimò Medicamenta, quę in ſtupha parantur, Si autem adeò indurati ſint, vt hiſce medicamentis cedere nequeant, tunc ad cauteria deueniendum eſt, hoc Hipp. conſulente, Gal. & Principe; huiuſmodi enim medicamentum fluentem materiam compeſcit, fluxam euacuat, patientiq; corroborat. Tempus autem vtendi hoc medicamenti genere, eſt; quando alia non valẽt auxilia, & quando articuli propter materiæ multitudinem excidunt. Modus autem ab Albucaſi demonſtratur; iubet enim, vt ſuper dolentem locum tres lineæ tranſuerſales atramento ducantur, & ſuper vnaquaq; linea quinq; cauteria infigantur: Hipp. autem & decem, & quindecim affigit; in hac tamen operatione & materiæ modum, & quantitatem, & ęgrotantis virtutem inſpicere oportet, Poſſunt diuerſis modis actualia cauteria parari, quos deſcripſit Auic. loco citato. potentialia poſſunt etiam fieri; laudantur tamen magis actualia, quę, quantum fieri poteſt, debent aperta detineri, vt panno aſpero, flore æris, vel eleboro nigro, vt tota materia expurgetur; deinde medicamentis conſolidantibus conſolidentur, & hęc de Tophis in podagra ſatis ſint dicta.

6. Aph. com. 28.

7. de Med. per gen. 8.

6. Simp. Med. Lib. 3. Cap. 28.

7. lib. de Aff. in 6 ?.
6. Aph. vltimo.
3. l. 3. tract. 2. cap. 7.

3. l. 3. tract. 2. cap. 7.

FINIS.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Tractatus Secundus.

De vulneribus.

LIBER PRIMVS.

De Cranij Anatome. Cap. Primum.

RTIFICIS rationalis munus est, ac vniuscuiusque interest, qui de nobili re subiecta sermocinaturus sit, ac de illa præsertim, quę non leuis negotij existat, quemadmodum illam esse arbitramur, quę in nostris Chirurgicis enarrationibus perpendenda venit, antequam sermones particulares aggrediatur, rem prius, de qua locuturus, & in qua operaturus est, ponderare; quemadmodum siquis aliquod morbi genus tractare intendit, primò affectæ partis naturam, & compositionem explicare tenetur. Quapropter operæ pretium nos facturos duximus, si, ne in his defecisse videamur, subiectum prius perlibrauerimus, vt faciliori quodam modo curatiuam partem auspicari inde valeamus ea methodo, & praxi à nobis assidua iam lectione, ac diuturno experimento comparata, quam nunc Deo optimo maximo annuente Chirurgiæ studiosis impartiri decreuimus; siquidem id agendum esse, ratio exigit, atque idem in facultatibus vniuersis priscos omnes, qui methodicè quidquam tradiderunt, perpetuò egisse constat: Dicamus itaque. Caput, quod nunc eam partem tantùm, quæ pilis seu capillis, aut crinibus regitur, vna cum fronte intelligimus, Græcè Cephas, Arabicè Ras, & Latinè supremũ ventrem vocatum, nostrorum sermonum ac operationum subiectum esse, membrum quippe organicum, ex similaribus partibus constructum, quarum aliquæ exterius tantum continentes sunt, aliæ continentes, ac simul contentæ, & quamplurimæ contentæ solum. Dimissis igitur capillis (sunt quidem capitis decus, atque ab iniurijs exterioribus tutela quædam, ex fuliginosis excremẽtis sursum elatis) quod primum obuiam venit, cutis est, ob excoriationis aptitudinem Derma Græcè appellata, cui capilli radicitus inhærent, duræ, densæ, crassæ, sicciorisq; naturæ, quæ caput totum ambit: huic vndiq; membrana illa, quæ panniculus carnosus, musculus membraneus, totius corporis inuolucrum, & membrana carnea nuncupatur, subest; quæ quidem in capite pinguedine destituta haud exiguo labore à cuti euelli potest, nec non & alijs partibus, vt temporibus, fronte, occipitio, musculi adsunt substantia, & forma differentes, adeo vt quidam eos in fronte panniculi carnosi partem potius existiment, quàm exquisitos musculos, hoc est nostri corporis partem instrumentalem, qua arbitrario motu, & iuxta voluntatem propriam mouemur, propterea quibusdam ipsos substantias musculosas appellare libuit: attamen in fronte duo satis confusi adesse videntur, qui obliquè descendentes à capillorum ortu versus internos oculorum angulos superciliorum locum occupant, & illius sedis eleuationi, oculorumq; ad-

κέφας.

δέρμα

apertioni vſui ſunt: At temporum muſculi, crotaphites Græci vocant, ſenſibus expoſiti, magni, notabiles, ac multi ſenſus exiſtunt, adeo vt, ſi detecti tangantur, conuulſiones facillimè excitent. Partibus his vndiq; panniculus ille ſubeſt, communiter voce Græca Perioſtios, in capite verò Pericranion, Arabicè almocatin, & Latinè membrana adnata, & circuncranealis denominatus, ſubſtantiæ nerueæ, acutiq; ſenſus à craſſa meninge ſubcingente per Cranij ſuturas originem trahens, quo ſit, vt vulneratus medico quandoque negotium, ægroto verò mortis periculum afferat; ſubſequitur inde capitis os, Cranion Græcè, Techa Arabicè, cerebri Galea Latinè, ideſt munimentum aut cuſtodia, & calua, aut Caluaria, hoc eſt eminens os, communiter Græca voce cranion, ideſt concauum, & continens vocitatum; nam vniuerſa Cranij cauitas ad cerebrum excipiendũ deſtinata eſt, laminibus duabus firmis, duriſq; contextum, & quam plurimis oſſibus fabricatum, quæ varijs ſuturis inſimul committuntur, vt per eas dura meninx oſſi capitis alligetur; harum laminum ſuperior inferiore maiorem duritiem conſequuta eſt. interponitur autem ſparſim ſubſtantia quędam rara, poroſa, medullæ inſtar, quæ omnia membra dicta his vocibus deſignantur, nempe parti exteriori, Cranij nomen indiium eſt, mediæ verò oſſis ſpongioſi, medullaris, & meditullij, minimarum caruncularum, ac venarum exuberantis, partibus alijs nutrimentum afferentium; inferiori pariter ambienti, ac internas tunicas ſeruanti, diploidis Græcè, vitreæ Latinè, & vulgo ſecundæ tabulæ nomen aſſignatum eſt, ſub qua craſſa tunica, Græcè meninx, Latinè tunica ſubcingens, cerebri velamen, aut inuolucrum, & vulgo dura mater, collocatur, membrum quidem ſeminale, duabus tunicis conſtans, exterius aſpera, interius verò lenis, ſubſtantiæ nerueæ, à cerebro ſeiuncta, ſed eius propugnaculum eſt. Hæc, dum cerebrum attollitur, & ſubmittitur, cum perpetuò moueatur, continuè pulſat. Subſequitur immediatè altera mollis tunica, tenuiſſimaque Græcè chorois, & choriformis, ab Auicennæ interprete ſecundina, communiter ſeruatiua, & vulgo Pia mater dicitur; namque immediata quadam contiguitate cerebrum ab ipſa tangitur, vt non modò amplectatur, verum etiam in eius profundum ſeſe vnà cum dura meninge inſinuet; natura enim inter cranium & cerebrum (quia ſubſtantijs multum diſcrepant) vtraſque meningas poſuiſſe videtur, ſub hac cerebrum ſtatim exponitur Græcè ratione ſitus, quia in capite locatur, Encephalos dictum, vniuerſam caluariam replens, mollis ſubſtantiæ, coloris albi, ſuperficiei cuiuſdam inæqualitatis; iuxta medium rectam diuiſionem in longitudine conſecutum, poſterius ad latitudinem, vbi cerebellũ, Græcè parencephalos dictum, repoſitum eſt, anterius verò vbi tota cerebri moles reperitur frigidior, laxiorq; cæteris partibus, ex ſe penitus ſenſus & motus expers, & ſi per accidens ab arteriarum copia moueatur, & tanquam aggregatum inſtrumentum, affectiones proprias, & alienas ſentiat, animæ ratiocinatricis domicilium, neruorumq; mollium omnium propago eſt, ac omnes imaginationes, & intellectus complectitur: Oſſa capitis pro natura ſe habentis octo numero eſſe demonſtrat anatome: ſed quæ noſcenda, ac perpendenda nunc veniunt, ſex tantùm fore ſtatuimus, ſuturæ verò ea diuidentes à Latinis veræ & legitimæ, à Græcis Raphes, ab Arabibus adoren, & vulgo commiſſuræ dictæ, tres ſunt; duæ obliquæ, anterius & poſterius caluariam ſegregantes; tertia rectè ab ambabus prædictis ad longitudinem ipſam ſeparat, omiſſis tamen duabus petroſis à lateribus ſitis, Græcè, quia petræ ſpeciem referunt, lithoides, & lapidoides, & Latinè ratione ſitus temporales, & à piſcium ſquammarum ſimilitudine ſquammoſæ, & ſquammæformes vocantur. verùm quoniam obliquæ interius penetrare videntur, mendoſæ vulgo dicuntur; ſunt & adhuc aliæ in ſuperficie ſitæ, ſenſum propemodum latentes, nulliusq; momenti, quæ Rimæ & harmoniæ rectius, quàm ſuturæ, ab anatomicis vocitantur. Hæc omnia capitis oſſa differunt inter ſe nomine, ſubſtantia, figura, magnitudine, & ſitu. namque frontis os, quod eam inferius partem denotat, quæ ſuperiorem oculorum ſedium regionem conſtituit, ſuperius verò cui terminus coronalis ſutura eſt, vbi pars anterior cerebri reconditur Græcè metopon, Arabicè hezem hamezec, Latinè frons, ſinciput, os coronale, pars inuerecunda, prora, & os ſenſus communis appellatur, in pluribus continuum, vniuſque ſubſtantiæ penes ſupercilia cauæ, duriuſculæ ve, in aliquibus verò in duas partes rectas ſectum ob ſagittæ ſimilis ſuturæ vinculum ad naſi terminum vſque, vbi os illud reperitur, à Græcis iſthmoides dictum, & hac parte cognoſcentis animę potentia, phantaſia, communiſq; ſenſus reponitur, os iſtud debile, ac ſubtile eſt, magis tenue vertice, & occipitio, eiuſq; vulnera quandoque ſalubria atteſtatur experimentum, cum ſedis occaſione facilè per quamplurima vaſa, ac diuerſos meatus expurgari valeat, formaq; ſua orbiculari telorum generibus omnibus obſiſtat, quamuis ſecus crediderit Hippocrates; At ſumma pars vertex, & cacumen, oſſa parietalia, & temporũ à Latinis, à Græcis Bregma, & Corypha, ab Arabibus Alema, & Zeudech nuncupatur, ſuturæ in ſagittæ morem rectitudine, ſinditur, ſedes diſcurſus, ſeu componentis, ac diuidentis animæ facultatis, vt aiunt, integumentum; figura eſt tetragona duarum laminum, ſoliditatis non exquiſitæ, interdum admodum debiles, tenues, & cauæ, vt in nuper natis videre expedit, qui in reſpiratione, ac lactis ſuctione eam partem potiſſimum mouent, quæ vulgo molamen vocitatur. ibique cùm nuſquam ſuturæ laxius hæreant, & capitis pars tenuiſſima ſit, cauteria vel candeſcente ferro, vel auro, vel adurente quopiã medicamine pro alicuius effectus ratione, ſed parũ tutò interdũ, exiguaq; adeo vtilitate nonnulli adhibẽt. circunſcribuntur autẽ anterius à frõtis oſſe ſutura coronali media, poſterius verò à collotolæ oſſe ſeu occipitio, ſutura lambdali mediãte, à lateribus quoque ſquammoſis illis ſuturis

qua

κροταφῖται.
περιόστιος.
περικράνιον.
κρανίον.
διπλόιδος.
μῆνιγξ.
χοροειδής.
ἐγκέφαλος.
ῥαφαί.
λιθοειδής.
λεπιδοειδής.
μέτωπον.
ἠθμοειδής.
βρέγμα.
κορυφή.

qua parte solidiora existunt, vti posterius ob ossium crassiorum, solidorumq; conterminum. Huius sedis vulnera non leuis sunt negotij, præsertim si inter frontem, & verticem occurrant;nam hic paucissima, tenuissimaque carne tegitur, atque ibi suturæ laxæ sunt, & plurimum cerebri subest: Posterior capitis locus,Græcè, iniou,& opistrocranion,Arabicè hezen hahoreph, Latinè os occipitis, occipitij, lambdæ, puppis, pixis, & os memoriȩ appellatur, cui cerebellum supponitur, fons, & origo spinalis medullæ, ac neruorum omnium solidorum initium, corpori vniuerso sensum, motumq; deferentium; vbi etiam recordandi, ac rerum compositionem, & diuisionem seruandi facultas viget: vnicum quidem est hoc os, quod signatur sutura lambdoide,intimum, crassius, cæterisq; maius, solidissimum, & inæquale,vt partem valde nobilem tueatur, ac vt posterius, deficiente oculorum vsu, tutius in noxarum generibus se habeat; quapropter quȩ huic eueniunt vulnera, minus lȩthalia esse creduntur: laterales partes penes oculorum angulos externos,Græcè crotaphites, & lapidoides, Latinè ossa temporum,& tempora. Arabicè hezendachin, quȩ squammosas commissuras ambiunt,subtilia, inæqualia, sed solida ossa sunt; cæterum solutiones continui huic parti occurrentes, læthales iudicantur, vbi dolores, & conuulsiones ob musculi illius sedis nimium sensum, ac arteriarum, venarum, & neruorum copiam, sæpe patientem infestant, contigua ossibus petrosis existunt: Nec ossa lateralia, eminentia, Græci zygomata, Latinè paria, & iugalia ob id appellata, quòd boum iugis comparantur, contemni debent;namque eorum initij fracturæ penes angulum externum oculi, temporalis ossis inferiori parti cohærentes, cum insignes fuerint, ob eorum alligationem, & consensum cum inferiore maxilla, & quia temporum musculis idoneo propugnaculo sunt, periculo, ac ambiguitate haudquaquam vacant: Verumtamen,vt quæ hactenus dicta sunt,lucidiora reddantur, typis exculptas capitis figuras inspiciamus, aptissimas(nostra quidem sententia)prȩdictorum sermonum explanationi. Ossium igitur sex numero quantitatem, formam, & situm, characteribus grandiusculis signatorum, prima ostendit figura, quorum omnium nomina in margine impressa leguntur: In secunda, suturas tres serratas, notabiliores, verasq; descripsimus, quæ in cranio naturalem figuram seruante, coeuntes hanc effigiem Ɔ--C propemodum formant, aut fortasse(vt aliqui credunt)simillimam literæ Græcæ X, sed potius talem Ͻ--Ͻ verius tamen latinam nostram maiusculam H. pariter etiam duas laterum notas, mendosas, aut squammosas, delineauimus; singulatim verò quæ in sede anteriori apparet,obliquè procedēs versus angulos oculorum externos, vbi coronæ locantur, Græcè à rotunditate stephanica, Arabicè hachlilij, Latinè coronalis dicitur,quanquam ab arcus effigie vulgo arcuata, arcualis, & sutura proræ nuncupatur; At recta,lata, Græcè obeliæa, Arabicè zeudech, Latinè media & recta, ac ob talem formam latiore vocabulo sagittalis dicta, partem Caluariæ dextram à sinistra seiungit: Quæ posterius locatur, à litera Græcæ Λ, imagine lambdoidis,& hipsyloidis nomine pronuntiatur, Arabicè lamdij, & Latinè lambda, lambdalis, & voce corrupta lauda, & puppis: Reliquæ verò commissuræ, quarū vna ab infima lambdæ sede sursum ascendens,quasi instar semicirculi supra aures ad coronalis suturæ terminum perrepit, à Græcis crotaphiȩ, à Latinis lapideæ, & vulgo petrosæ dictæ sunt, ac ob soliditatem forsan squammarum subintrantium,quibus inuicem compingūtur. Hippocrates suturarum nomen ab eis auferre videtur, & à squammarum similitudine squāmosas conglutinationes appellat: Tertia sagittalem suturam per frontis medium ad supercilia, & nasi summum vsque, descendere in quibusdam caluarijs tùm virorum,tùm mulierum commōstrat, quæ pariter in pueris ad septimum vsque annum manifestè dignoscitur. Huiusmodi enim suturæ in naturali capite annotantur, verùm in aliquibus grandiores, ac laxiores, in alijs exiliores, & magis compactȩ videntur. Capita autem naturalia vocamus sphærica, cum ad iniurias repellendas figura talis idonea sit, paulò vtrinqne depressa, posterius aliquantulum prominentia, in vertice plana, vt in prima figura patet, quemadmodum in secunda suturȩ ipsȩ delineatæ inspici possunt: Hȩc euariant in capitibus per accidens alteratis, vt Genuensium, Græcorum, & Turcarum, modò à naturalibus plurimum non deflectant; In capitibus verò ab hac forma euariantibus, quȩ non naturalia censentur, quatuor varias formas, siue suturarum imagines, & si rarò eas spectare contingat, annotauimus, quarū Hippocrates tantùm meminisse videtur, dum inquit, hominum capita nihil inter se simile habent, neque suturæ capitis in omnibus eodē modo consistunt: verùm quisquis ex priore capitis parte prominentiam habet, vt in quarta figura, ex sagittali & coronali formatur, obiectiuè intuēti litera talis ⊥, deficiēte tuberositate posteriori, deducta nimirū à coronali sagittali ipsa vsque ad ceruices; contra verò cū anterior prominentia perit, posteriori eleuata, vt in quinta figura, eȩdem suturæ in formam literæ T se habent, adeò vt iam coronali deleta, sagittalis à lambdoide orta rectà feratur vsque ad nasi summum: quòd si prominentia vtraque iam deperdita sit, vertex eleuatur, his coronali,& lambdoide obliterata, iuxta medium efformatur ✝ Ex sagittali cranium secundum longitudinem signante, & ex altera transuersa intersecante,vt sexta figura notatur, & Thersitis caput ostendebat. Quartam non naturalis capitis figurā addit Hippocrates, in qua anterior, & posterior sedes extuberat media abolita, hæc oblongiora existunt, vt septima figura obseruat, in quibus cum cerebri operationes quȩdam deprauentur, vita haud quaquam seruari potest: Sunt qui capita in latera ad vtranque aurem insigniora, quàm in anteriori, posterioriique sede, prominere autumēt, vt Indorum ex Peru, quod octaua figura percipitur, quorum suturæ, valde differentes, inordinatas effi-

ἰνίον. κροταφῖτις. λεπιδοειδής. ζυγώματα. στεφανιαῖα. ὀβελιαῖα.

gies seruant: quæ quoniam animo concipi possunt, & re vera non inueniuntur, fuerunt ab Hippocrate silentio prætermissę: Capita etiam valde magna respectu vniuersi corporis visa sunt, vt Nicomachi caput fuisse fertur, innumeraque formarum genera à naturalibus sub diuerso cœlo sunt perspecta, quę tanquam mõstrosa omittenda videntur. Nos verò nusquàm huiusmodi suturarum varias species, (quanquam capita monstrosa diuersa, & cimiterijs, & anatomicis administrationibus pernotauerimus) inuenire potuimus, sed ferè semper naturales, aut naturalibus non admodum absimiles perspeximus. Nona quidem figura membranæ crassæ subcingentis, vulgo dura mater dictę, à qua neruea tunica exterius caluariam cingens, emanat, formam, & situm inspicere poterimus. Decima verò est, in qua superficiei forma, ac cerebri magnitudo, & situs apparet, animæ ratiocinatricis domicilium, neruorũ, & sensus omnis, motusq; voluntarij principium; sed quia tunica seruans, Siphac, secundina, & pia mater vulgo dicta, adeo tenuis, vt sit vel araneorum tunicis debilior, adamussim delineari non potest, propterea eius effigiem prætermisimus, nitantur igitur anatomes studiosi ipsam re ipsa cognoscere; Nec ab re factum hoc putamus, dum capitum formarum, suturarumq; in his nostris enarrationibus de vulneribus capitis, & caluariæ curatione differentias scrutari volumus; nam eò tendimus, vt Chirurgi caluariam ferreis instrumentis tractantes, tutò, ac quàm minimo cum strepitu, & dolore, operẽtur, has varias figuras diligenter animaduertentes, & capitum conditiones diuersas considerantes, quarum meminit Hippocrates libro de caluariæ curatione, & libro quinto, & septimo de Morbis popularibus, Aristoteles libro primo de historia animalium, capite decimo sexto, Celsus libro octauo cap. primo, Galenus libro de ossibus capite primo, libro nono de vsu partium, capite decimo septimo, & commentario primo libri sexti epidemiarum, commẽto trigesimo septimo, & Auicenna prima primi, Doctrina quinta, capite secundo, & prima tertij, tractatu tertio, capite vndecimo, & hęc à nobis diuturno vsu, & longa experientia sunt obseruata.

CRANIORVM IMAGINES, QVORVM HISTORIA SVPERIVS ENARRATVR.

I.

PRIMA.

A. Os frontis vnicũ, metropon Græcè Latinè coronale, & vulgò prora vocatur.
B. Ossa duo Bregmatis Græcè, sincipitis Latinè, & vulgò parietalia.
C. Ossa duo ab insigni duritie Græcè lithoidea, Latinè lapidosa, & vulgò petrosa.
D. Ossa duo imbecilla, & tenuia, Græcè crotaphites, Latinè temporum, & vulgò le tempie.
E. Os occipitis vnicum, dẽsissimum, & firmissimum, vulgò la coppa
F. Ossa duo zigoides Græcè, & Latinè iugalia, siue paria.

II.

SECVNDA.

A. Sutura stephagnita Græcè, coronalis Latinè, & vulgò arcuata.
B. Sutura obelæa Græcè, recta Latinè, & vulgò sagittalis.
C. Sutura lambdoidis Græcè, Latinè lambdæ, & vulgò laudæ.
D. Sutura crotaphiæ Græcè, mendosa Latinè, & vulgò lapidosa dicta, rectius tamen squammosa conglutinatio esset appellanda.

III.

TERTIA.

Caluaria, in qua sagittalis sutura in aliquibus per mediam frontẽ vsque ad nasi summũ descendere videtur, & frontem ipsam secans inter supercilia finitur.

IIII.

QVARTA.

Caluaria anterius eminens, posterius depressa, in qua ex coronali, & sagittali sutura efformatur ⊥ literæ aduersæ similis, lambdoide abolita.

V.

QVINTA.

Caluaria, in qua anterior eminentia perit, seruata posteriori, & coronalis sutura aboletur, seruata lãbda, quæ cum sagittali T literæ imaginem refert.

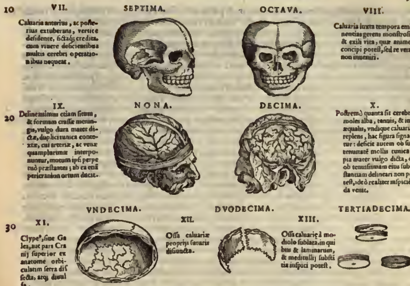
VI.

SEXTA.

Caluaria anteriori, posteriorique eminentiæ concisa, vertice paulò subleuata, in qua binæ quę videntur, suturę ad rectos angulos se inuicem interfectæ literam X repræsentant.

SEP-

VII. Caluaria anterius, ac posterius extuberans, vertice desidente, fictaq; credita, cum viuere deficientibus multis cerebri operationibus nequeat.

VIII. Caluaria iuxta tempora eminentias gerens monstrosa & exili vita, quæ animo concipi potest, sed re vera non inueniri.

IX. Delineauimus etiam situm, & formam crassæ meningis, vulgo dura mater dictæ, duplici tunica contextæ, cui arteriæ, ac venæ quamplurimæ interponuntur, motum ipsi perpetuò præstantes; ab ea enim pericranion ortum ducit.

X. Postremò quanta sit cerebri moles alba, tenuis, & inæqualis, vndique caluariã replens, hac figura signatur: deficit autem ob sui tenuitatẽ mollis tunica, pia mater vulgo dicta, quæ ob tenuissimam eius substantiam delineari non potest, ideò realiter inspiciẽda venit.

XI. Clypeus, siue Galea, aut pars Cranij superior ex anatome orbiculatim serra dissecta, atq; diuulsa.

XII. Ossa caluariæ proprijs suturis disiuncta.

XIII. Ossa caluariæ à modiolo sublata, in quibus & laminarum, & meditullij substantia inspici potest.

De essentia Vulnerum capitis, ac fracturarum caluariæ, earumq; differentijs. Cap. II.

Caput nobilissimum quidem, ac supremum humani corporis membrum, cum se nullo propugnaculi genere tueatur, ab vna quauis euidenti causa, & quæ extrinsecus venit, Græcè procatarctica dicta, facillimè affligi potest, nempe vulneribus, contusionibus, & fracturis, quemadmodũ [a] etiam ab internis, ortis nimirũ in eo inflammationibus, aut cùm ab humorum acuitate, eius ossa tumore, aut teredine molestantur, vel dum [b] ex magna vaporosæ humiditatis copia, vel crassi flatus abundantia sub caluaria, aut in eius cauitatibus contenta, ex vehementi motu virtutis expultricis, ossa ipsa scissa, aut suturæ disiunctę appareant, ægritudo sanè pernitiosa, quam subsequuntur postea affectus, aut nunquam, aut difficillimè sanabiles, de quibus instituti nostri non est, in præsentia sermonem habere: verùm vt amicis nostris gratificemur, ac multorum saluti, omnibus profectò caducis rebus præponendæ, consulamus, nec non etiam vtilitatem quandam, commodumq; ex his institutionibus, qualescunque sint, Chirurgiæ incumbentes consequantur, has lucubrationes nostras in lucem edimus. Cùm itaque de humani capitis vulneribus, ac caluariæ fracturis sermocinaturi simus, cumq; etiam prædictorum affectuum naturam, quam isti essentiam vocant, curationesue describere intendamus, prius quidem, quot vulnerum, & fracturarum genera multifariam, varijsq; causis caput ipsum inuadant, haud ignorare necesse est. Postmodum, quonam pacto inuicem differant, ac quibus vocibus ab antiquis designata sint; deinde quibus indicijs, rationibusque mortem, aut vitam præsagire conueniat. Postremò horum affectuum curationem tum vniuersalem, tum etiam particularem ostendemus, atque terminis notis antiquorum operationes, medicamenta, & instrumẽta, necnon à recentioribus sedulò, ac studiosè inuenta in ordinẽ redigemus, Auicẽnæ [c] principis curatiuas indicationes, Hippocratis [d], Celsi [e], ac Galeni [f] testimonijs comprobantes: Quod autem ad vulnerum, ac fracturarum capitis diuersitatem attinet, dicimus [g] omne vulnus aut exteriorem duntaxat partem extra caluariam, cutim scilicet, offendere, quo simplex incisio, aut sola contusio, aut punctura, vel abrasio, aut substantiæ diminutio quædam efficitur: aut pãniculum carnosum, vel musculorum substantiam (& si nullibi, prętérquam in temporibus, sui essentia latè pateat, adeo vt ægrè percipiatur) afficere: vel etiam penitius delatum caluariæ inuolucrum pericranion dictum opprimere, vel adhuc caluariam leuiter corripere, interdum etiam ad medullaris substantiæ sedem vsque figi, vel inferiorem caluariæ partem, diploidem scilicet, lædere, sæpe etiã caluariam subingrediens, tunicam crassam vnà cum membrana tenuissima, cerebrumq; excruciare. Ex quo mortem languentes oppetere necessarium est. At si corpus aliquod solidum, graue, & obtusum

a ¶ Gale. 2. de morb. causis. in fine. & 4. meth. cap. 1. Auic. 3. 1. sum. 2. cap. 16.
b ¶ Hipp. lib. de offi. m. in fine. & primo epide. in filio piateę. Aet. lib. 6. c. 25. Pau. lib. 3. ca. 7. Auic. 1. 3. tra. 2. cap. 3. & tra. 3. ca. 1. & 4. & 3. 4. tra. 2. c. 20. Albu. lib. 2. cap. 1.
c ¶ 5. 4. tra. 3. c. 8
d ¶ Lib. de calua. curat.
e ¶ Lib. 8. cap. 4.
f ¶ 6. meth. cap. vlt.
g ¶ Hipp. lib. de calua. cura. Gal. 6. meth. cap. 6. Auic. 1. 3. tra. 2. ca. 3. & tra. 3. ca. 14.

capiti obesse contingat, frangitur interdum os, & passio talis Græcè catagma, & spasma, Latinè contusio dicitur, sed potius, quia affectus ossis est, [a] fractura vocari debet: Porrò fracturarum variæ formę, ac differentiæ occurrere solent; nam flectuntur sępe, ac comprimuntur ossa caluarię absque vlla apparente fractura, aut rima, vt in pueris contingere solet; quandoque, etsi raró, secundùm partem flectuntur, & altera parte franguntur, interdum etiam frustatim atteruntur, vti quotidiè explorat chirurga manus. Cæterùm [b] cum ea vulnera, quę cutem tantũ offendunt, simplicissima sint, nec medico, nec medicamentorum ope egeant, silentio hic prætereunda videntur; & ea pariter, quæ ad pericranium vsque conscendunt (quia ob eorum facilem curationem simplicia identidem creduntur) breui oratione transigenda sunt, siquidem [c] Scopus noster, & finis est de capitis vulneribus compositis, ac caluarię fracturis sermonem habere; Et cùm ex medicorum [d] omnium sententia, morbi vniuscuiusque curationis initium ab eius morbi essentia sumendum sit, neminem latere debet, bifariam vulnerum, ac fracturarum essentiam Chirurgum speculari, vel quò ad eorum simplicitatem & compositionem, & hæ penes vulneris dispositiones attenduntur, vel quò ad partem ipsum vulnus suscipientem: Porrò [e] simplex vulnus illud est, quod nec morbus alter, vt inflammatio, aut fractura, nec symptoma diuersum, vt intemperies, aut dolor, nec propria causa, vt telorum genus aliquod, nempe lapis, sagitta, aut quid simile comitatur: contra verò illud compositum est, quod horũ aliquid associatur. Denuò [f] vulnus illud simplex est, quod simplicem, seu similarem particulam solùm afficit, ac dum curatur vno simplici tãtùm medio, cura absoluitur; Compositum verò, quod organicum membrum ex simplicioribus cõcretum occupat, adeò vt simul varię corporis partes actionibus diuersis inseruientes lædantur, intentiones multiplices in eorum curatione requirentes. Etenim [g] vulnus sic definitum est, vt sit morbus in vnitate, simpliciũ, & compositorum membrorum communis, ab extrinseca causa continuum soluente productus, quanquam elegantius fortassis peritus Chirurgus vulnerum essentiam iuxta eius simplicitatem, & compositionem perpendat, methodum, seu curandi rationem ab huiuscemodi consideratione assumens, quemadmodum in sequentibus, dum circa fractam caluariam versabimur, cognoscere poterimus. Caluariæ itaque fracturę à formarum differentia nomina sibi diuersa sortiuntur, vti ordine quodam formarum copiam, & varias fracturarum species seniores medici descripsere. Nos verò multas tanquam superuacaneas dimittemus, illas duntaxat enumerantes, quæ frequentius occurrunt, ac Chirurgo maius negotium facessunt, in hoc Hippocratem imitati, qui à nominum caterua in fracta caluaria abstinuit, quem secutus est pariter Gal. & ad ternarium numerum, nempe ad scissuram, contusionem, & fracturam ea omnia redegit, quasi partes ad genera, aut quasi cõposita ad simplicia, attamẽ quinque tanquam magis acceptas, & notabiliores his vocibus appellatas assumemus: FISSVRAM, siue SEDEM, RIMAM, ELEVATIONEM, COLLISIONEM, ET OPPOSITIONEM, siquidem caluarię os pro teli ictus, atq; ossis varietate variè frangi solet, suntq́ vniuscuiusque modi species plures; & vt à prima, vt potè simpliciori, angustiori, leuioriquè exordiamur, cum ab acuta exactè teli acie fractura in osse imprimatur, ac sensus visus ferè effugiat, & tantùm vestigium eorum, quibus inflicta plaga est, apparet, à Gręcis Rhogme, ab Arabibus Ragamia, & à Latinis fissura, incisio, & sedes dicitur. potissimum verò sedes vocatur, vbi osse in suo statu manente, qua parte telum insederit, videre licet, quamuis semper sensui angusta appareat; namque sedes ex Galeni [h] sententia recta, & angusta superficiei ossis intercisio est, & Paulo [i] Aegineta authore, Rhogme leuis caluariæ incisio est, in qua nequaquam os vitiatum foras emouetur, sed remanet in sua natura: Huic à capillorum imagine capillationem, seu capillarem fracturam Albucasis interpres, & ipsum sequuta Chirurgorum recentium turba nomen imposuit. Hæc, dum intima petit, aut diploidem lędit, Trichismos Græcè vocatur, quam Paulus arctissimam Rhogmẽ esse affirmat, qua ob sui angustiam, & altitudinem sępe sensus decipitur, quò fit, vt obstrusa grauissimorũ symptomatum, mortisq; causa existat. Hęc fracturarum caluarię vna species est, secundum magis, & minus varietatem suscipiens; nam & tenuiores, & tenuissimę, & longiores, & breuiores, & rectiores, & curuiores, & magis, & minus profundæ ossis fiunt ruptiones & fissuræ, quæ nec statim post percussionem, neq; in his diebus, quibus laborũ auxiliũ adesse potest, apparent: Secundã fracturæ speciem, Rimam dictã, quæ fermè semper contusioni adiuncta est, quadrifariam rimari possumus, vel enim à corpore graui, obtuso, non incidente, os frangitur, quo fit vt Rima tantùm appareat, aut in plures partes os atteratur, & suã non seruat naturã, cũ detruditur intro, vel extruditur extra, & ob id sępe meningę internè afficiãtur, Gręcè [k] Ecpiesma, quasi compressio seu e[illegible]ractio, Arabicè Antica, Latinè Rima, fissio, & fractio vocitatur, hoc in adultis euenire solet, & vbi caluaria induruerit. At si Rima in osse duro, diuisio, seu fractio quædã tenuis fit, circunquaq; cõtusione aliqua circundata, sicut interdũ exterior lamina tantũ, qñq; interior, sæpe vtraq; Rimã, pręsertim in sincipite, cõtrahat, & in hoc affectu secũda lamina à prima hiat, & iuxta mediũ meningas cõprimens nocumenta grauia inferat, potissimũ dum exteriorẽ laminã incolumẽ arbitrati, internã perennẽ magis credimus, & paulò post languẽtes dies suos claudunt, Græci [l] hãc fracturã Engisoma, & Engisomata, quasi inhærentia, seu corporum appropinquatio, Arabes Manusis, & Monesis, & Latini distractionem, & separationem nominant, potissimum vbi os perpessum ita infra sanum subsidet, vt membranam cerebri contingat; ob id Paulus dicebat, engisoma caluę, ictus est, in quo os vitiatum ad interiorem cerebri membranam descenderit; negantibus autem hanc fracturæ speciem,

a ¶ Gale. in lib. Hippo. de fract. com. 1. li. de cõsti. ar. m. cap. 6. lib. artis par. m. cap. 91. lib. 2. de mor. cau. ca. vlt. & 4. meth. c. 1. Pau. li. 6. ca. 89. Aui. 2. 1. ca. 4. et f. 4. tra. 2. c. 1.

b ¶ Gal. 3. met. cap. 2.

c ¶ Gal. 3. met. cap. 6. & lib. de sectis. cap. 1.

d ¶ Hipp. lib. 1. de morbis, Celsus in suo prohęmio. Gale. 4. meth. c. 1. Aui. 4. 1. cap. 1.

e ¶ Gal. lib. ar. par. m. ca. 90. 3. meth. c. 4. Aui. 3. 1. cap. 2.

f ¶ Gale. lib. ar. par. m. ca. 92. 4. met. cap. 1.

g ¶ Gale. lib. ar. par. m. ca. 88. 1. de mor. diff. ca. 3. 1. de mor. & sympt. cap. 2. 3. meth. ca 4. Aui. 3. 1. cap. 2.

ῥωγμὴ.

h ¶ 6. meth. c. 6. & lib. de medicis diffinit.

i ¶ Lib. 6. ca. 90

τριχισμός.

k ¶ Gale. lib. de diff. medi. Pau. lib. 6. cap. 90.

ἔκπιεσμα.

l ¶ Gale lib. de diff. m. & li. 2. de mor. cau. in fine Pau. lib. 6. c. 90.

ciem, respondemus [a] capitis ossa internè molliora esse, externè verò in vtraque superficie duriora; & hinc efficitur [b], vt quandoque findantur, interdum vt desidant, si quidem externa superficies in eodem ictu in se ipsam cedere potest, interna verò non, sed Rimam cotrahit. Alia lætalis fractura illa est, cùm ex ictu vehementi à telo graui, & obtuso ossa caluariæ proprijs suturis disiunguntur, aut frustatim diuisa, inuicem compinguntur, vt insigniori fractura, diplois ipsa à prima lamina afficitur, vnde postea, & cauitates, & sinus inæquales in ea apparent, & membranæ internæ rarò noxam euadere possunt. nam teste Hippocrate sutura, quæ nudato osse in plaga conspicitur, quacunque parte capitis vulnerata, telum suturę insederit, ad resistendũ & ictui, & telo infirmissima est, pręcipuè coronalis, quæ inter frontem, & verticem situatur, vbi caput infirmissimum esse demonstrat anatome: [c] Græcè talis fractura Camarosis, & Camaromata, vbi ossa in testudinis formã, & quasi camerata videntur, Arabicè cutamotos, Latinè cameratio, & absconsio dicitur. de hac (quia rarò occurrit) nullum verbum protulit Hippocrates, quæ tamẽ interdum sensibus dignoscitur, interdum etiam omnino latitat. Tertia fracturę species nimirum ad eundem modum in triplici differentia se habet; nam telum secans, vel cranij superficiem signat, frustulum ossis diuidens, quod vndique eleuatur, & recedit à proprio loco, Græcè Aposceparnismos, Arabicè Alberia, Latinè rimularis fractura nuncupatur, quę angustissima Rima est totum os secans; vel à telo ossis superficies exciditur, sed non vndique separatur, & alicui parti adhęret, Græcè [d] Encope, & Diacope, Arabicè Angin, Albucasi exce pro, cui libuit Klaham ipsam nominare, Latinè excisio, & eleuatio vocatur; vel etiam profundius telum imprimitur, & os sic eleuatur, vt membrana, cerebri inuolucrũ pateat, Græcè eadem voce Aposceparnismos, Arabicè apostatismos, Latinè comminutio, & more Albucasis Ascialis fractura nuncupatur, ab effectus fortasse similitudine instrumenti securis Ascię, vocitati in lignorum superficie. Quarta fracturæ species, quę ferè semper sensibus occultatur, pariter sub tribus modis videri solet, & si in eadẽ causa contũdente conueniant, quorum primus immeritò fracturæ nomen adeptus est, cum in eo nullam continui solutionem dignosci fas sit, sed os duntaxat inflexũ, sed non ruptum, in sua substantia molli contracta appareat; quippe necessarium est, quòd id, quod cõtunditur, si molle fuerit, vt loco cedat corpori contundenti, & comprimatur in sua substantia absque fractura. si verò durum, vt recedat à proprio loco, & ibi Rima adsit aut manifesta, aut occulta. Hoc, teste Hippocrate, puerorum capita, ossaq; mollia, ac natura humida ostendunt. quod à Galeno [e] sub his verbis declaratur. Collisio magna ex parte accidit in carne, quanquam nonnunquam & in osse euenire videtur, idq; maximè in pueris, siquidẽ oportet, vt in se se cogatur omnino id, quod colliditur, atque ita sit molle, vt absolutam duritiem non assequatur. similem quandã imaginem huiuscemodi collisionis vasa ænea, aut plumbea referunt, dum à solidiori corpore violentia quadam impinguntur. nam absque fractura, contusa pars decidit, ibiq; cauitas quædam percipitur, quia os in interiora deflectitur. cum hæc igitur humanæ caluariæ accidit Græcè [f] Tlasma, & Tlasis; Arabicè Alchafad. Latinè collisio, impulsio, & inflexio vocari solet. Itaque hanc intelligens Hippocrates ait, ossa contusa sæpe in sui ipsius natura remanent, verùm fracturæ speciem nullam oculis intuenti agnoscere datur, quali nam specie, & quanta magnitudine existat. Secunda differentia est, dum vnà cum collisione fissuræ, aut Rimæ conspicuè dignoscantur, vel latentes in ipsa sola diploide introcedunt, Gręcè Entlasis, Arabicè Heslema, Latinè infractio dicta est, quę ad mentem Hippocratis cum maiori, & minori ossis parte introcedere potest, & magis, ac deorsum profundius, & minus, ac magis in superficie: verùm in singulis modis plures species fiunt; nam squammæ iuxta longitudinem, breuitatem, crassitiem, & tenuitatem, varietatem suscipiunt, prout etiam teli figura, ac magnitudo fuerit; porrò telum non modò id, quod alterũ percutit, aut vulnerat, sed quod super hominem cadit, vel super quod ipse incidit, intelligi debet. ideò si graue erit, caluariã deprimit orbiculari compressione, adeò vt vndiq; à parte sana compressa segregatur, quandoque verò secundũ partem sano adhæret, quippe etiam comprimi contingit, & à sano parum in parte disiungitur, quæ omnes fracturæ perpetuò cum contusione à validis causis imprimuntur. Tertia istarum collisionum differentia fit, dum superior lamina sine oculata fractura comprimitur, inferiore fracturam manifestam patiente, in qua ossa à sui ipsius natura recedere dixit Hippocrates, & ipsum nondum nomen proprium huic indicasse asserit Galenus, sed tantùm compositam fracturam esse, fuisse attestatum. nam ex Hippocrate ipso caluariæ fracturæ, quæ sex sunt, sub duplici modo formantur, quarum tres simplices sunt, veluti sectio, dum os à telo leui non acuminato secatur, & ibi sedes remanet, aut tantùm colliditur absq; Rima. Tertia est simplex Rima, quæ interdum latitat, interdum apertè dignoscitur: Compositæ verò illę sunt, quæ pręter ossis fracturã, aliud morbi genus continere videntur, nempe id fit, ubi vnũ os in parte à propria sede, aut eleuatur, aut deprimitur, aut ex toto dimouetur, aut dum in plures partes atteritur: calamitosa verò, ac lętalis fractura illa est, quam Græci Apochema, & Latini oppositionem, hoc est oppositæ partis læsionem, appellant, cum caluaria violenter percutitur, & alia parte, dum non nimis distante à percusione, aut opposita (quod rarò contingit) rumpitur, & ibi rima tantùm adest, & non sedes, aut contusio, quamquã secus crediderit Paulus, [g] qui Sorano alludens, cuius de fracta caluaria commentarij extant, inquit. Sunt qui his differentijs Apochema, quasi dicas ab echo respõsionem addiderunt: ea est à contraria ictus parte facta caluariæ fractura: at falluntur hi, inquit Paulus, quoniam non fit in hominis calua, quemadmodum in vitreis vasculis, vt illi credunt; & addit, illa siqui-

a ¶ Hipp. lib. de calua curat. Cel. lib. 8. ca. 4.
b ¶ Cel. li. 8. c. 4.
c Gal. 6. meth. cap. vlt. & 8. de vsu part.
d ¶ 3. de cau. morborum ca. vlt.
e ¶ 3. de cau. morborum cap. vlt.
f ¶ Gal. 2. de caus. morb. ca. 11. & lib. de diff. medi.
g ¶ lib. 6. c. 90.

dem vacua ſunt, ideò id patiuntur, calua autẽ hominis vndiq; plena,& alioquin ſolida eſt. hæc eſt Pauli ratio aduerſus Soranum, cui nonnulli recentiorum [a] ſuffragantur, addentes, ſuturarum vtilitatem fruſtrari, ſi à contraria ictus parte fractura concedatur. namque [b] capitis oſſa in ſuturis contigua, non autẽ continua ſunt, vt vaſa vitrea ſubſtantia fragili, eò enim in ſuturis conſtruendis natura tetendit, vt ſi parte aliqua oſsis noxa occurrerit, reliqua indemnis ſeruaretur, eſſetq; læſionis terminus ſutura ipſa; quocirca non dari tranſitum, nec alibi os frangi poſſe, minuſque parte oppoſita, autumant: negāt adhuc cucurbitæ exſiccatę exemplũ, quæ leuiter quadam parte icta oppoſita frangitur ſenſibilis effectus collatione: cum ſint cucurbitæ corpora continua,& non plena, ſicut calua, atq; ex forti percuſsione extrinſeca percipitur impetus,& agitatio in aere,& ſubſtantia ſpiritu abundante in eius cauitate contenta, quæ exhalare nequit, & ex tali motu ſe reflectente ipſius aeris in cucurbita, contingit fractura alibi, quàm vbi icta eſt, aut in parte oppoſita: Nos autẽ veritati incumbentes, teſtimonijs ſcriptorum freti, experimentoq; ſenſibili confirmati, Pauli, ac eum ſequentium pace, contrarium oſtendere nitemur: atque primò Hippocratis authoritas [c] nos in hac ſentẽtia confirmat, dum inquit. Frangitur caluaria ſub vulnere alia parte, quàm vbi plaga eſt, & hic quintus fracturæ modus eſt; quod infortuniũ vbi accidit, nihil eſt quod iuuare poſsit, quoniam vbi hoc malum ſit, nulla via deprehendere licet, homo ne id patiatur, & qua parte caluariæ. Idem Soranus [d] poſt Hippocratem ſentire apertiſsimè videtur, dum cucurbitam ſiccam, batecam, vaſa vitrea, & tabulam aridam in exemplum adduxit, quæ omnia dum ſtrenuè aliqua parte percutiuntur, alibi, vel in oppoſita franguntur. Huic inhæret ſentẽtiæ Latinus Hippocrates Cornelius Celſus, [e] cum dicit. Solet etiam euenire, vt altera parte fuerit ictus,& os altera fiſſum ſit; itaque ſi grauiter aliquis percuſſus eſt, ſi mala indicia ſubſecuta ſunt, neq; ea parte, qua cutis ſecta eſt, rima reperitur, non incommodum eſt partem alteram conſiderare, nunquis locus mollior ſit, & tumeat, eumq; aperire, ſiquidem ibi os fiſſum reperietur, nec tamen magno negotio cutis ſanatur, etiã ſi fruſtra diſſecta eſt: equidem hæc teſtimonia grauiſsima ſunt,& luce ipſa clariora, quibus ad fatendum oppoſitionis fracturam, aut ſaltem alia parte, quàm vbi ictus accidit, præſertim ſi vehemens fuerit, inducimur: Hoc Galenus ſibi eueniſſe [f] bis, verbis ſimilibus atteſtatur. Nouimus aliquando ſincipitis os fractum, quod autẽ huic oſsi protinus ſuccedit, temporis os vocatur, in quo ipſas ſquammatim compactas commiſſuras eſſe accidit, in eo luculenta fractura longiſsimè pertinebat, quam ipſe equidem minimè contingens, ſed tantum ſincipitis os exicidens, hominem ſanaui; quod ſi ſincipitis os quoque dimiſiſſem, putruiſſet potius, quæ illi ſuberat cerebri membrana, quàm callum fractura duxiſſet. prætereа nec Auicenna [g] ab hoc diſſentit, aſſerens ſæpè euenire, vt caluaria findatur cute ipſa illæſa, ibiq; inflammatio oriatur, quam ſecare neceſſarium ſit, vt oſsis fractura curari poſsit, & ne humores intercipiãtur quoad tutus fueris de additione apoſtematis, aut illud ruptum inueneris,& appareat fractura vna. quãdoque enim inde accidit error magnus, dum putatur, quòd non ſit fractura, niſi illa. Ex quibus verbis patet, Auicennę intentionem fuiſſe, oſſa etiam alibi, quàm vbi icta ſunt, frangi poſſe, cum ex ſingulis ictibus plures fracturas dari contingat, non longè autem à plaga modò in hanc, modò in illam partem os frangitur: Recentiorum [h] verò plurimi, qui ſedulò Chirurgię incubuerunt, hoc pluries ſe vidiſſe, teſtantur, præſertim de Rima, non autem de ſede, aut contuſione verba habentes; quod & ſi raro contingit, tamen impoſsibile ſaltem nõ eſt. At rationibus Pauli, & eorum, qui eum ſequuntur, ſic reſpondemus, fatentes quidem caluariã continuam non eſſe, hoc eſt vnius integræ ſubſtantiæ, quamquam Herodotus, Ariſtoteles [i] & Celſus [k] ſine ſuturis capita viſa fuiſſe, affirment, præſertim in regionibus æſtuoſis: Nos verò Galenum [l] ſectantes, eiuſque rationibus moti, diu ſecus arbitrati ſumus, attamen caluariam ſine ſuturis apud Franciſcũ Stabilem Neapolitanum, Philoſophum,& medicum excellentiſsimum perſpeximus, in ſimili enim hoc euenire facillimum eſt: in quibuſdam verò cranijs ſuturæ ſubſtantia contigua eſt, contiguitate adeò cõpacta, vt omnino continua appareat, ac difficillimè ſeparabilis, vt in quorundam ſenum capitibus videre eſt, in quibus oſſa caluariæ, pręterquam in temporibus, ita in ſuperficie inſeruntur, & propemodum vniuntur, vt vnum tantùm eſſe credantur, quemadmodum in cimiterijs, rectiuſque in anatomicis adminiſtrationibus, cum oſſa admodum exſiccata non ſint, inſpici poteſt. noſtrates etiam atteſtantur anatomici [m] multoties caluarias ſuturis ſenſum effugientibus, arctiſsimiſq;, vt vix agnoſci, ac diuelli poſsint, munitas, ſe inſpexiſſe. Non ne & Hippocrates, [n] dum caluariam terebrare vellet, ob ſuturarum anguſtiam ſe fuiſſe deceptum, fatetur? Prætereа haud ab re eſt, vt caluarię membro quidem ſicco, ex vehemẽti motu reflexino, illud euenire contingat, quod vitreis vaſculis, arido ligno, cucurbitæ ſiccę, & campanæ, quę alibi, quàm vbi icta ſunt, franguntur. nec mirum, ſi ex ingenti ictu oſſa釋 internè dehiſcant. videmus enim vetuſta mœnia bellicis tormentis concuſſa quandoque interius, aut propinquius findi, præterquam quòd aer incluſus referetur, aut halitus ſpiritu plenus latitet. Quod verò ad ſuturarũ vſus pertinet, non ob id ſic eas formatas à natura credimus, vt facilius caluaria,& ictus,& noxas euaderet. nanq; ſi vnico oſſe conſtaret, tutius ſe haberet, quàm ſi ex pluribus, inter quæ meninga ipſa dura ſuſpenditur, diſcrimenquè ſuturarum vulnerum haud quiſquam ſubiret. quę vulnera profectò, vt experientia docet, valde lætalia ſunt, rationabiliusquè credimus ſuturas durę membranæ eleuationi inſeruire, ne cerebrũ illius craſsitie comprimatur, ac vt pericranion ab ipſa ortum,& per ipſam tranſiens caluariam vndique ambire poſsit, magiſuè vt vapores in corpore adaucti, cũ natura ſublimia petãt, inde exhalare, ac diſſa

ri

a ¶ Magnus Guido de Cauliaco. Celebris Vidus Vidius Florentinus. Excellens Gabriel Falopius, Murinenſis.
b ¶ Gal. 9. de vſu part. cap. 17.
c ¶ Li. de calua. curat.
d ¶ Lib. 8. de affect. capitis c. 4.
e ¶ Lib. 8. ca. 4.
f ¶ 6. meth. ca. vlt.
g ¶ 5. 4. tract. 3. cap.
h ¶ Nicola' Florentinus. Gentilis de Fulgineo. Iacobus Carpenſis. Ioãnes de Vico
i ¶ Lib. de natura ant. cap. 7. & lib. 3. cap. 7.
K ¶ Lib. 8. ca. 1.
l ¶ 9. de vſu part. cap. 17.
m ¶ Mirabilis Andreas Veſalius. Diligens Realdus Columbus. Studioſus Gabriel Falopius.
n ¶ Lib. 5. & 7. epidemiarum.

ri valeant: negamus demum caluariam vndique plenam perpetuò esse, quod verè in pluribus sauciatis sępe perspeximus, idq; fieri posse attestatur Auicenna [a], & magis tempore nouilunij: Porrò fieri potest, vt Paulum, & eum secutos similes fracturæ latuerint, nec (vti Soranus, Antillus, ac Mæges, Chirurgi proceres, quibus & nostri temporis, qui peritiores habentur, subscribi fas est, & qui quotidiè caluarias fractas pertractant, casusquè nouos, ac inopinatos agnoscunt) eas cognouerint, nec [b] pro rationibus sensum dimittere licet, qui in proprio obiecto decipi non solet, & in morbis externis rationes omnes antecellit: Sed, vt, vndè aberrauit oratio nostra, reuertamur; Dicimus, præter hæc quinque fracturarum genera, eam reperiri, quę eo quia à telo acuto causatur, perforatio dicitur. Ex qua caluaria affecta, Medico negotium, languenti verò mors ipsa paratur. Quandoque etiam caluariam findi contingit, cute contusa tantùm, quæ postmodum inflammata, dum sibi curatio adhibetur, dimissa cranij fractura latente, nimirum os ipsum corrumpitur; ac dum pus conficitur, aut cum iam factum est, grauissima symptomata (vt pote rigores, febres, conuulsiones; & desipere) subsequuntur, nec plurimi refert, si alicui huiusmodi fractura impossibilis videatur ob insitam ossis duritiem magis fracturæ cute ipsa resistentem, vt pote molli tenuiquè. nam absurdum quidem esset, arbitrari cutem, & si sensum lateat, non frangi, disrumpique, cũ fieri non possit inflammatio, medicorum [c] sententia, sine continui solutione. immo & intemperiem, & prauam compositionem adesse, necesse est. dicimus itaque affectum in cute reperiri, eumquè occultum: Interdum quoque occurrit, vt caluaria ingenti fractura laboret, noxa exili in cute existente. Demùm [d] ex forti ictu euenit, vt cum quis in ruinis, aut præceps cadit, cute, & osse integro permanente,释 internè aut in cerebro, aut tunicis, illud vestientibus venula, aut arteriola, aut nerui, quibus cerebrũ scatet, disrũpantur, aut membranæ ipsæ sub craneo cerebrum ambientes ab ipso decedant, sanguisquè effundatur: qui [e] cum liberè exire nequeat, extra propria vasa contentus, concrescit, & paulatim putrefit, inde oriuntur inflammationes, rigores, conuulsiones, paralysis, & mors. Ad eundem [f] modum corpora valida impetu concussa, vel ictu læsa, in spina afficiuntur, abrutoq; ibi neruo aliquo aut in ipso cerebro, eadẽ symptomata nascuntur, quę tandem mortis causa fore creduntur. Nos verò aliquos vidisse pollicemur, in capitis posteriori sede percussos, & sæua apparuerunt accidentia, demum in quarta, aut septima superueniente magna sanguinis per nares effusione, superstites fuere, indiciũ quippe est oppositæ læsionis, secus verò in affectibus anterioribus, occurrere solet: Hæ itaque caluariæ fracturarum species sunt, dignę quidem assidua consideratione, quibusdam leuibus affectibus omissis, veluti est ossis caries, siue teredo, texodon Græcè dicta, cum nigredine afficitur, aut eroditur, aut dum & cetera ossa [g] tumore aliquo vexantur, de quibus omnibus alibi sermonem habituri sumus: Porrò fracturarum caluariæ species Chirurgo cognitu necessarię hæ sunt, quas Galenus ad trinum numerum reduxit, reliquę autem ad eas propemodum reducuntur, nempe ad scissuram, contusionem, & fracturam. Sunt postremò fracturarum caluarię differentiæ permultæ, à recentioribus perpensæ, vtpote à telo incidente, aut à corpore contundente formam suscipientes, vnde breues, longæ, rectæ, obliquæ, angustæ, latæ, orbiculares, trigonæ, extimæ, & altæ fieri solent. quarum omnium meminit Hippocrates, affirmans in earũ qualibet contusionem adesse, aliter caluariam frangi non posse, propterea scriptum reliquit, caluariæ fracturas ratione & praxi indigere: ex his igitur, teste eodem Hippocrate, quattuor fracturarum species assequimur, duas nempe manifestas, Sedem scilicet & depressionem, & totidem occultas, videlicet Rimam, & contusionẽ: nec absurdum putamus, hominum varietatem in medium adduxisse, & si parum ad curatiuas indicationes proficere videntur: eò enim tendimus, vt iuxta fracturarũ diuersitatem, proprijs vocibus assignatam, opportuna instrumenta inuenire, ac in vsum seruare valeamus, quemadmodum, Deo maximo annuente, dum singulatim operandi modum docebimus, palam fiet.

a ¶ 4. 1. cap. 19.

b ¶ Arist. 5. de gener. & corru. textu 58.

c ¶ Gale. lib. de morb. & sympt. ca. 12. Aui. 2. 1. ca. 5. & 4. 4. tra. 2. ca. 2.

d ¶ Gal. 2. aphoris. com. 59. & 2. de cõpo. m. secũdum Gener. Cel. l. 8. ca. 4. Aui. 1. 3. tra. 2. c. 4.

e ¶ Hipp. l. 1. de morbis in prin. & 6. aphoris. 20.

f ¶ Gal. 7 apho. com. 59. Aet. li. 6. ca. 45.

g Hipp. 1. de apho. 74. Cel. li. 8. ca. 2. & 3. Gal 7. aphor. com. 55. & 74.

De causis fracturarum caluariæ. Cap. III.

QVONIAM [h] vulnerum capitis, ac fracturarum caluariæ causæ euidentes sunt, aliunde nimirum venientes, procatarcticæ Græcè dictæ, sensibusque expositæ, nempe quæcunque per se continui solutionem efficere possunt, breui oratione absoluendæ veniunt: attamen hoc vnum scire sat erit, eas quidem esse, à quibus corpora nostra nõ necessariò alterantur, quęq́ue post effectus impressionem, vnà non remanẽt, & [i] ob id in curatiuis indicationibus per se nullius considerationis esse solent, verũ nonnihil fracturarum essentiæ, & quantitatis cognitioni prodesse iudicantur: quocirca Hippocrates [k] & Celsus [l] ipsas tractarunt, asserentes, quòd ex ipso corpore oriuntur, aut extrinsecus irruunt, & Galenus [m] de his sermonem habens, ait, quòd vulnera, fracturæ ve omnes incisione, contusione, fractione, erosione, & tensione proueniunt. incidunt quippè arma, ac telorum genera acutæ aciei, vt ensis, gladius, aut quoduis aliud simile, contusionem [n] facit, vbi graue aliquid obtusum, & durum decidit violenter in corpus sensibile, & molle, quod quasi carnem abrumpendo atterendi vim habet; vt substantia lapidea, aut lignea, aut ossea, aut ferrea, aut similis: ex Hippocrate verò, Telum illud est, quo alter alterum vulnerat, aut aliter offendit. & ait. In telo consideratur pondus, & figura. pondus, prout graue, aut leue est, figura quatenus latum, aut angustum videtur, à lato, aut alterius figuræ, fit collisio, aut fractu-

h ¶ Hipp. lib. 1. de mor. in prin. Cel. in suo procemio Gal. lib. ar. par. m. ca. 85 2. de cau. mor. cap. vlt. & lib. 1. de tuenda valetu. Aui. 2. 1. dist. 2. su. 2. cap. 16.

i ¶ Gal. 4. meth. cap. 3.

k ¶ Lib. de calu. curat.

l ¶ Lib. 8. c. 4.

m ¶ 2. de cau. mor. in fine lib. ar. par. m. ca. 80 & 5. meth ca. 2.

n ¶ Gal. cõmentario 3. Hippo. de Officina Medici.

ra, ab angusto incisio, aut punctura. Frangunt pariter vel casus ab alto, vel cum labentia corpora obtusa, duraque sedem identidem duram, ac insensibilem offendunt, eoque magis timendum est (ait Hippocrates) quantò casus elatior existit, soliumque durius est, & inæqualius. Erodunt ossa caluariæ, ac putredines in eis inducunt humores acres, aut succi veneno præditi, aut gallica lue affecti, aut medicamenta indebitè, aut malo modo adhibita, sæpe etiam & aer nos ambiens. Tenduntur verò, vel atteruntur ossa, aut in suturis dehiscunt, à corpore siue instrumento aliquo extendente, aut lacerante, vt in torturis, aut à crasso flatu, vel malarum humiditatum copia, dum sub tunicas, vel in ossium porositatibus recluduntur, & vehementer extendunt, & eorum contiguitates harmonicas, aut propriam sedem secludūt, quod etiā a tormentis bellicis euenire contingit. His quoque perforatio additur, acuto ac subtili telo infixa, sæpè sagitta, aut pugione, aut canū, vel viperæ dente. ex quibus omnibus, aut similibus animatis, & inanimatis corporibus hominis caluaria variè lædi solet. Telū siquidem, ex Hippocrate, aliud collidit, & findit, aliud tātum incidit, & in eo duo potissimum considerantur. nempe pōdus (nā aliud graue, aliud leue) & figura; nam aliud latum, aliud angustum. Verùm quoniam ad aliquem affectum nolcendum, qui omnino tum rationem, tum sensum lateat, interdum de externa causa inquirere cogimur, hęc de eis pauca dixisse libuit: Signa demū propria cuiusque caluarię læsionis persequamur, quę singulatim sequens caput demōstrabit.

De signis Fracturarum Caluariæ, ac externorum, & internorum affectuum dignotione. Cap. IIII.

SI QVIS rationibus, ac experimentis ductus, an fracta caluaria sit, assequi voluerit, opus est primò, vt substantiā, & naturales eius qualitates pręnoscat, & diligēter consideret. nempe mollitiē, duritiem, raritatē, densitatē, robur, & imbecillitatem: quam uis vniuersi capitis ossa, teste Hippocrate, exceptis ossibus petrosis, tenuia & imbecilla sint, sed non eodem modo. quapropter, cum nos capitis vulnerum, aut fracturarum essentiam per notas scrutamur, trifariam in eorum notitiam ducimur, vel sensibus, nempe visu, tactu, & auditu, vel proprijs quibusdam symptomatibus fracturas ipsas comitantibus, quæ pathognomonica Gręcè dicuntur, vel indicijs aliquibus, accidentibus ue pręsuptiuis, & coniecturalibus ex pluribus quidē actionibus læsis desumptis. Fractura quādoq; caluariæ, qualis & quāta sit, visu percipitur; siquidē cū partes corporis in superficie constitutæ aliquo affectu cruciantur, facilè sensibus deprehenduntur. quæ verò in imo corporis latent, ab actione læsa, nempe diminuta, aut corrupta, aut ablata, vel à situ naturali, vel consortij lege, vel ab excuntibus mutatis cognoscuntur. quocirca [a] vulnera, quæ, vt pote ad pericranion vsque deducta simplicia iudicantur, visu tantum confestim percipiuntur, quemadmodum quæ magnitudine insigni, suimet sensibilem cognitionem præsestunt. Interdum [b] verò exiguæ quædam fracturæ, nempe capillares, aut rimulares, vel arctissimę thogmæ introcedētes, meditullium, aut vitream vsque petere solent, & cutis vulnus adeò angustum est, vt tactu sedulo, & specilli vsu, aut digiti auxilio eius formam, & quantitatem concipi fit necesse, quo in huiusmodi læsionibus, in grauioribus pręsertim, nil certius, aut commodius reperitur. in paruis verò, & angustioribus radio li vsus magis probatur, qui nec nimis tenuis, aut nimis acutus exigitur, ne, cum in quosdam sinus naturales inciderit, ossis fracti frustra opinionem faciat, nec nimis plenus, ne angustas, & paruulas rimas non ingrediendo, Medicum decipiat. Hac ratione specillum mediocre esse debet, quod, vbi ad os venit, & nihil nisi lene, aut lubricū occurrit, integrū id videri potest, ac si quid asperi est, vtique qua parte futuræ nō sint, fractum os esse testatur. Imprudentis enim chirurgi (ait Hippocrates) [c] officium existimatur, cum ex specilli, aut digiti immissione caluariæ ossa fracta percipere nequit. Ad eundem modum [d] & auditus, vt in aliarum partium, sic in caluariæ fracturarum cognitionem nos manuducit. si quidem in magnis fracturis crepitus, ac sonitus quidam, dum manu chirurga tractantur, audiuntur; cognoscuntur pariter quamplurimæ harum ratione sui, die quarta, aut septima, aut vndecima, aut decimaquarta, abscedente nimirū osse à carne, aut sese mouente, aut liuorem, seu nigredinem contrahente. siquidem naturalis eius color in sano homine est albus, leui quadam rubedine admixtus ob tenuiores partes sanguinis in eo vaporantes, cumque male afficitur, liuet, aut nigrescit. Capilli pariter dissecti, teste Hippocrate, ac in vulnere reperti, os interdum ruptum, aut nudatum esse testantur. sic pariter aut ossiculus, aut teli frustulum, aut quid simile: Propriorum verò accidentium fracturarum capitis quædam sunt in vulneribus carnis, cōtusionibus que leuioribus fractorum ossium indicia, quædam meningarum affectuum notæ, quædam eandem tunicam crassam ab osse diuulsam ostendunt, quædam sanguinem, aut pus, aut ichorem, aut humiditatem diuersam, putredini obnoxiam, ipsi subsistere declarant, quædam cerebri intemperiem simplicem, aut materialem, & illam vel fieri, uel factam iam esse indicant, quin etiam aliæ cerebrum sectum, aut concussum demonstrant. Quod, ut dilucidius intelligatur, sciendum est, Caluariæ naturam, osseam esse, sensusque expertem, ideo dolore omnino vacare: si igitur fracturam duntaxat in se ipsam reciperet, & meningæ nequaquām compaterentur, nihil esset, cur timere deberemus, cum ab his sęua accidentia aliena esse soleāt: uerùm ex ossis partium attritione tantum, dum mouerentur, palam fieret. nam strepit os ruptum,

a ¶ Gal. lib. xr. par.m. cap. 75. li. 1. de noc. loc. aff. ca. 3. & li. 2. ad Glau. cap. 1.

b ¶ Gal. 3. meth. cap. 4.

c ¶ Hipp. lib. de calua. curat. Cel. lib. 8. ca. 4.

d ¶ Lib. 1. de morbis.

e ¶ Hipp. lib. de offi med. & lib. de Coacis prænot.

os ruptum, ait Hippocrates, at ipso secto, aut perforato, simulatque parte aliqua contenta noxam suscipiente, utpote membranæ aut cerebrum ob compreſsionem, aut puncturam, aut laniationem, varia & ea quidē timenda symptomata oriuntur, ex quibus fracturarū naturā ratione quadā chirurgus assequitur: Quocirca [a] percusso capite, inquiratur, si fracturarum causæ præcesserint productrices, nempe si quis grauitelo vehementer sauciatus fuerit, si ex sublimi loco ceciderit, si in lapidem, aut rem duram impegerit, aut a re tali ictum acceperit, ueluti à lapide extra manum, aut à telo in manu, & an accepto uulnere confestim uertigines, vomitusque accesserint, sterterit, aut obmutuerit homo; an ceciderit, sanguinemque naribus, ore, aut auribus proiecerit, seu tanquàm attonitus iacuerit; nam dum caluaria vehementer frangitur, & in cerebro spiritus commouentur, huiuscemodi accidentia inuadere solent: veruntamen [b], vt certiores fiamus, an membrana interna detrimentum patiatur, attendendum est, nunquid stupor, delirium, paralysis, aut conuulsio accersita sit, hæc enim ualde conferunt, tanquam accidentia in his affectibus necessaria. signum [c] præterea inseparabile, quo membranam uiolatam deprehendimus, est, dum æger capiti manum sæpè admouet, ac si punctiones quasdam percipiat; Abscedentis verò tunicæ ab osse indicium est dolor capitis acutus, febris asſidua, inquietudo, color, osſis alteratus, ac saniei cruditas, & tenuitas. Etenim ab Auicēna dictum est. Si penetrantē scissuram usque ad aliud latus credideris, os radere oportet, quousque tutus sis, num subcingens tunica rectè se habeat, situmque suum naturalem ex osse seruet; nam tūc & noxa minor, & inflammationis euentus tardior, & securior, ac saniei concoctio uelocior fiet, quod si ab osse recesserit, timor inde maior, & dolor, ac febris intensior exoritur, uelox adhuc in osse coloris permutatio fiet, ichorisque effluxus tenuior, conuulsio, syncope, ac desipientiæ apparent, præsertim diligentia, ac Chirurgia à medico neglecta: at si in huiuscemodi affectu sanguis, sanies, aut ichor in mēbrana insedit, inde paulo post putrescit, vapores denique [d] eleuati cordi cōmunicantur, & febris accenditur, ac affectæ sedis calore imbecillo reddito, sanies ibi genita, tenuior, cruda, & fætida expurgatur, à qua & osſis colorē alterari contingit, vaporibus nempe à sanie ipsa elatis, porosq; caluariæ obstruētibus, eiusq; substantia in cinericeum, aut liuidum colorem permutatur; ossa etenim, inquit Aristoteles [e], cū proprijs tunicis expoliantur, siderantur, & nigra fiunt, ac in affecta parte ob sui alimenti defectum sicciora redduntur, sectis nimirum uenulis, quibus aluntur, necnō & aliquarum à meditullio, & dura membrana illis nutrimentum deferentium lacerationem, dum ictu vehementi rumpuntur, aut proprijs suturis dehiscunt, & tunc [f] febris ardens asſidua, ac in temporibus, sincipite, & occipite, acuti dolores, & aurium sonitus percipiuntur, patientes surdastri fiunt, anxietate, & inquietudine vexantur, quintaue, aut sexta die pereunt. Ossa caluariæ sicca fiunt, & arescunt interdum à medicaminum qualitate, aut ambientis aeris actione, aut febris calore ardenti, & tunc hoc symptoma rarò alia consequuntur. Præterea quędam alia signa sunt, cerebrum, aut eius meningas intemperie simplici affectas indicantia, [g] eius tamen operationes non impedientia, quæ ab aliqua leui osſis compreſsione, aut ambientis aeris intemperie, aut malo viuendi modo, & prauo victus regimine, vel imprudentis Medici actione enascitur, in qua quàmplurima, sed admodum imbecilla symptomata demonstrantur, quæ pariter ab omni contraria qualitate tolluntur, aut facillimè, ablata causa, discutiuntur. Materialis verò intemperies, si calida fuerit, aut inflammationis initium apparuerit, ex ipso caloris sensu, dolore pūgitiuo, febricula quadam, corporis angore, vigilijs, nulla capitis grauitate, motu ad iram, oculorum rubore, ac phantasticę facultatis deprauatione cognoscitur, tūc .n. vulneris labra exsiccātur, aut exiguo humore, & eo tenui, redundāt, ęgri frigidis asperginibus, ac topicis similibus oblectantur, ex quibus pariter iuuamentum percipiunt: Frigidæ verò intemperiei notę hę sunt; capitis grauitas, quod tactu calidum non deprehenditur, dolor mitis, ac satis quietus adest, nec oculi, nec facies rubescit, nec arida, aut collapsa, sed plena & pallida apparet, ęgri rebus frigidis nec iuuantur, nec gaudent, sed ad somnum procliues sunt, timent, & quiescunt: Humidā porro intemperiem ichoris qualitas, & copia ostendit. vulnerati somno tenentur, pigri fiunt, non dolent; sed facillimè obliuiscuntur. Sicca demum ex sanierum defectu, leui dolore, vigilijs multis, ira, siti, & delirio, percipitur. Cæterum, cum non à qualitate sola naturę modum egressa, cerebrum aggressum sit, sed cum accedente quopiam tumore plerunque calido, intenduntur quidem hæc omnia accidentia, siquidem [h] dolor uehementisſimus vrget, rigores quàm plurimi inordinati apparent, febris ardens & asſidua oritur, pulsus cerebro affecto undosus, mēbrana lęsa serrinus gignitur, oculi inflammantur, tanquam si lippitudine laborarent, coniunctiua [i] etenim tunica à dura meninga ortum ducit, extuberant languentes; & si somno capiuntur, ignea phantasmata sibi occurrere uidentur, pauore expergiscuntur, ac sæpe exclamant: cunque iam inflammatio ad cōsistentiam decreuerit, ob vitiatam animę sedē delirant, capitique manum crebrò admouent, quasi afferre, aut accipere aliquid velint, sæpe manibus pilos, aut festucas vidētur velle carpere; oculi caui fiunt, & inflammati, ac [k] sponte illachrimāt ob impotentiam virtutis contētiuæ cerebri: nulla porsus in vulnere sanies generatur, sed siccum fit, & liuidum, ae carnibus sale conditis simile, & tunc denique mors ipsa subsequitur, prius tamen fascijs destructis, quibus caput inuoluebatur, ac vulnere detecto; quod raro quidem inflammationibus ab internis causis productis euenire contingit, quæ proprijs Medicorum indicationibus, ac diligenti cura, interdum sanitati restituuntur. Adhuc si circa sensus duntaxat affectus imprimuntur, veluti tenebrosę, aut accensæ uisiones, aut sonorum non existentium auditus, percipiuntur, & anteriorem cerebri partem læsam portēdunt: Si uerò circa potentiam

motiuam

a ¶ Hippo. lib. de calua. cura. Cel. lib. 8. ca. 4.

b ¶ Aui. cap. de fract. cra.

c ¶ Hipp. 1. prognost. 29. Cel. li. 8 ca. 4. Pau. lib. 6. c. 88. 90. Aui. ca. de fract. cra.

d ¶ Gale. 2. de mor. cau. cap. 2. & 1. de diffi. fe. cap. 7.

e ¶ 3. de nat. ani. in fine.

f ¶ Hipp. lib. de calua. cura.

g ¶ Gal. 5. apho. com. 57.

h ¶ Hipp. 1. prognost. 26. Gal. 3. de not. loc. aff. c. 9. Aui. 1. 3 trac. 1. ca 29. & tract. 3. cap. 4.

i ¶ Gal. 2. Moy. mir c. 1. 2. & 9. de vsu part.

k ¶ Hipp. li. 1. de mor. popu. sect. 2. 6. epide. par. 3. aphpo. 21. & 4. apho. 12.

motiuam aut neruorum resolutio, aut tremor, aut stupor, aut distensio subsequitur, quę symptomata capitis posteriorem partem malè se habere declarant, hęc pariter quandoque omnia simul apparent, interdum unum, aut duo, aut plura, sępe etiam nec ullum manifestatur, & moritur æger, uariantque uelocitate euentus citius, siquidem si mollia corpora, ac nobilia, præsertim si aliqua plenitudine redundent, inuadunt: secus uerò si robustiora, minus timida, & minus plena: varia ac diuersa ab Antiquis [a] ea symptomata descripra sunt, quę Caluariæ fracturarum, ac internarum læsionum naturam, & quantitatem ostendunt, nempe CASVS, VOMITVS, VERTIGO, OBCAECATIO, SANGVINIS ORE, AVRIBVS, AVT NARIBVS EMANATIO, OBMVTESCENTIA, STVPOR, RIGOR, FEBRIS, PARALYSIS, APOPLEXIA, EPILEPSIA, CONVVLSIO, DELIRIVM, SOMNVS SVPERFLVVS, MEMBRANAE DENIGRATIO, ET VVLNERIS SICCITAS EXIMIA, quorum enarrationes, & causas hucusque distulimus, quæ quidem perpetuò, uel quòd fit aliqua inflammatio, uel iam facta sit, apparere solent.

a ¶ Hipp. lib. de calua. cura. Cel. lib. 5. cap. 6. & lib. 8. ca. 4. Pau. lib. 6. c. 88. Aui. 3. 4. tra. 3. ca. 1.

b ¶ Gal. lib. 1. de motu musc. & 2. apho. com. 15

CASVS euenit, si internæ partes afficiuntur; nam [b] motus omnes arbitrarij musculorum, ac tendonum munere fiunt, & ea ratione mouētur, qua neruorum sunt participes, nempe à cerebro, & nucha emanantium, virtute in eos à cerebro delata: quo fit, ut dum coactè uiolentia quadam à causa exteriori quis cadat, iam deprauato standi motu, vtpotè voluntario, non ab re censendū, motricis facultatis instrumenta affici per consensum a cerebro ipso affecto, ipsius facultatis fonte, uires recipientia.

c ¶ Li. 1. de morbis lib. de Coacis prænot. li. de locis i homine & 6 apho. 50.
d ¶ Cel li 5. vbi de rat. vict. vulneratorū, & vbi de signis percussi cereb.
e ¶ Gale. 2. de simpt. cau.
f ¶ Gale. 4. de mor & sympt. cap 7. 3. de not. loc. affi cap. 3. & 6 aphor. cō. 50.
g ¶ Gal. 4. & 9. de vsu par. & 5. de not. loc. affi.
h ¶ Gale 3. de loc. aff cap. 5.
i ¶ Gale. 3. de loc. aff. cap. 8. 4. regim. ac. cō. 38 & 4. aphor. cō. 17.

VOMITVS biliosus, si fracta caluaria permanens fuerit, læthale symptoma iudicatur, cū dicat Hippocrates. [c] [Quibus cerebrum dissectum fuerit, his necesse est febrem, & bilis vomitum accedere, qui [d], vbi voluntarius non est, vel protinus vt percussus quis est, vel dum inflammatio manet, magnum malum portendit, in his duntaxat, quorum partes neruosæ sectę sunt.] Vomitus [e] siquidem ventriculi expultricis facultatis prauus motus est, quo ea, quæ in eius capacitate, seu latiore spatio continentur, ac ipsum contristant, & in se fluitant, quàm citissimè per stomachum reijcit, ad quem neruorum par haud mediocre ò sexta cerebri cōiugatione defertur, ac disseminatur, contexitque maximè os eius, quocirca [f] compati ventriculum in cerebri affectibus mirum nō est ob istorum neruorum assistentiam, per quos etiam [g] sensus huic particulæ, quàm vlli reliquarum corporis acutior est, ob id [h] cranij fracturas, cum ad membranas vsque perueniunt, biliosi vomitus comitantur.

VERTIGO, dinos Græcè dicta, quæ, [i] quòd caput circunferatur, seu vertatur, imaginatio quædam est, seu tenebricosa vertigo, scotodinos Græcè, scotomia communiter vocata, dum quæ conspiciuntur, circumagi videantur, ac simul repentè visus pereat, ob inordinatum, turbulentum, ac inæqualem spiritus flatuosi motum oritur, ex quo animalis etiam spiritus in opticis neruis, ac cerebro consistens euertitur, vt propterea, sicuti decet, non valeat ordinatè ad propria loca distribui; in vulneribus autem, aut caluariæ fracturis ex vehementi ictu spiritum ipsum concuti, ac perturbari contingit, præsertim si membranæ, aut cerebrum noxam suscipiant; quod, dùm occurrit, interdùm mortis indicium est, vt in formosa Nerei filia euenisse attestatur Hippocrates, [k] quæ à muliercula eius amica semel lata manu in sincipite percussa, ac vertigine capta, nona die mortua est.

k ¶ 5. & 7. de mor. popu.
l ¶ Gal. 3. de iusu. membro.
m ¶ Gale 4. de simpt. caus. c. 2. 2. de vsu. part. c. 7. & 3. de Plac. Hipp. & Plat.
n ¶ Arist. 3. de Anima com. 2.

OBCAECATIO in fracta caluaria internam affectionem ostēdit, cum [l] nerui ipsi visorij optici, optici Græcè dicti, quia visui inseruiunt, à cerebri prima neruorū coniugarione orti obstructionem, vel lacerationem, aut contractionem patiuntur, ij [m] quidem magni, crassi, & molles sunt, ipsivè soli poros sensibiles habent, oculis videndi facultatem transferentes, quæ à cerebro tanquàm imperante cristalloydi delegatur, inde ad ragoydis foramen, pupilla appellata, specierum imagines suscipit, vt intra ad communē sensum ferantur, qui rerum [n] differentias ponit, cuius sedes cerebrum est: quapropter necessariò affici cerebrū, dùm caput percutitur, verisimile est, si hic sensus deperdatur, & nulla in eius organo noxa videatur, & hinc [o] efficitur, quòd oculi propter uisoriæ facultatis imbecillitatem, cerebro leuiter affecto, lumen aduersentur, aut videndi potentiam amittant.

o ¶ Gal. 1. prorrho. com. 13.
p ¶ Gal. 9. de vsu part.

SANGVINIS fluxus ex naribus, ore, & auribus, percusso capite, admodum læthale indicium est; etenim [p] omnes hæ partes cerebro subseruiunt. nam perpetuò, ac in internis affectibus per eas purgatur; quòd si ex forti ictu sanguis erumpat, ad has partes transmitti solet, & affectæ membranæ, aut læsi cerebri argumentum est, propterea dicebat Celsus. [Si cerebro, aut tunica vulnerata, sanguis ore, & auribus effluxerit, vomitu bilioso accedente, febre, & delirio, moriuntur.]

q ¶ Hipp. lib. 1. de morbis, & 7. aphor. 59.
r ¶ Gal 7. aphorismorum com. 59.
s ¶ Aui 4. 4. tra. 2. cap 4.
t ¶ Lib. 2. & 3. de morbis li. de Coacis prænot. & 7. aphor. 71.
u ¶ Gale. 4. de loc. aff. cap. 2. & 5. aphor. cō. 5.

OBMVTIRE in percussione capitis, malum indicium portendit; nanque dictum est, [q] quibus cerebrum ex aliqua causa concussum fuerit, eos statim voce priuari, necesse est. contrahitur [r] enim vis animalis in se ipsam in talibus dispositionibus à motu vehementi molestata, propter hoc quiescit. Cui igitur [s] offensio, aut casus aduenit, aut aliud, & abscinditur sermo eius, & inclinatur caput, & arescit anhelitus, & sudat frons, moritur statim. qui verò in caput suum concidunt, sæpè voce priuantur: quod si vsque ad tertium diem non permutatur, septimum expectare oportet, nec ægrum aliquo modo mouere; etenim euenit nonnunquam, vt naturæ robur cerebri affectus uincat, & inde ægri valetudinem consequantur: vtcunquè autem Hippocratis [t] sententia enucleanda sit, quæ dicit. [Quibus cerebrum sphacelatum est, in tribus diebus pereunt; si verò hos euaserint, sani fiunt, sic interpretari nobis visum est.]

STVPOR [u], id est imperfecta quædam neruorum resolutio, seu repentina insensibilitas, atque immobilitas

mobilitas corporis totius, aut solius partis, non nisi affecto cerebro accidere contingit; attestaturque ipsum iam passum esse, aut eius tunicas noxam subire. Hac ratione malum signum est, siquidẽ (inquit Hippocrates,) [a] in capitis ictu obstupescentia malum, cùm manifestum sit [b] hæc omnia cerebro patiẽte, ena sci, cumque in eo animæ principatus consistat. dignoscitur [c] enim, quando patiẽtes neque aliquid dicũt, neque agunt, sed apertis oculis quieti manent, similes his, qui ex timore sunt attoniti. Pereunt [d] quando que hi ante septimam in æstate, in hyeme verò ante decimam quartam. Quibusdam stupor etiam aduenit (ait Hippocrates) musculis temporũ affectis, & eius causa [e] frigidus, crassus, ac omnino viscosus humor est: verum caluaria fracta, compressio, aut punctura, aut laceratio id efficere solet.

RIGOR, [f] hoc est inæqualis vniuersi corporis cõcussio, quassatiove, in qua expultricis facultatis motus validus notatur, cùm lãguentes vix se continere valeant; & (vt ait Hippocrates) dolore plena quędam musculorum refrigeratio percipitur, si fracta caluaria euenerit, potissimum inordinatè, aut circa iudiciarios dies noxam cerebro collatam indicat: nanque facultas ipsa nostrum corpus regens contra ea aduersatur, & certat, quæ molesta sunt, donec radicitus euellantur; at quia in intimo corpore coaceruata vehementes facit incursiones, magna caloris vi ipsam inuadit; propterea [g] nihil mirũ, si acri quopiam humore membranam rodente, seu cerebri substantia inflammationem patiente, rigores appareant. contrahitur enim calor ad intima, & partes, quæ foris sunt, eo priuantur; indè oritur rigor, & frigiditatis sensus, quem rarò alia subsequitur febris: & hinc fit, quòd rigore correpti plumbeam, aut cinericiam faciẽ præseferant: præterea lethale accidens, ac semper nõ creditur, nisi mala alia symptomata simul inuadãt, ac virtutis imbecillitas adsit vnà cum vulneris siccitate, & in die critica: contra verò rigor ille magni existimatur momenti, qui tardè, aut diebus significationis occurrit. Cæterum [h] rigores, qui prauis succis p cutim currentibus, dum violento motu à natura expulsi oriuntur, in vasis, aut extra putredinem assecutis, calor subsequitur febrilis, aut continuus, aut interpolatus, præterea timoris ansam minimè præbent, vtpote [i] causam diuersam extra caput habentes; similes vt plurimum in corporibus humidioribus cacochymia, aut plethora redundantibus, fiunt: Hac ratione rigores exactè dignoscẽdi sunt, nè Chirurgi interdum decipiantur, temereque ac frustra non sine ægrotantis iactura terebrationes aggrediantur, indistinctè rigores omnes, tanquàm formidabiles, arbitrati.

[a] ¶ 7. aphor. 14. Cels. lib. 2. ca. 7. [b] ¶ Gal. e 4. de symp. caus. c. 5. & 5. apho. cõ. 5. [c] ¶ Gal. 7. apho. com. 14. [d] ¶ Hipp. lib. de Cal. curat. [e] ¶ Gal. 2. de loc. aff. c. 1. 4. eiusdẽ cap. 2. & 4. de sympt. cau. ca 5 & 5. eiusdẽ ca. 2 [f] ¶ Cels. lib. 3. c. 3. Gal. 4. de sim pt. caus. & lib. de rigo. & spas. [g] ¶ Gale. 2. prognost. com. 58. Auic. 1. 3. cap de Krabito & 1. 4. trac. 2. cap. 10. [h] ¶ Gal. 4. apho. com. 59. 63. 7. aphor. com. 57. & lib. de rigo. & spasmo. Auic. 1. 4. trac. 2. cap 6. [i] ¶ Cels. lib. 3. c. 3 Gal. 2. de diff. febr. c. 6. Aui. 1. 4. tract. 2. cap. 6.

FEBRIS assidua, vel per se, vel alijs adiuncta symptomatibus capiti vulnerato superueniens vt plurimum internorum affectuum significatiua est: quemadmodum enim [k] cætera nobilia membra vulnus, aut noxam quampiam passa, orta in eis inflammatione, accersunt; sic & cerebrum nobilissimum quidem membrum si præcisum, aut tunicarum aliqua, accenditur, affectusque is cordi communis efficitur maximi consortij lege: quare mirum non est, si ex materia sub craneo putrescente, vel inflammatione aliqua inchoante febris continua gignatur, & malum portendat indicium; siquidem, dicebat Hippocrates [l]. [Quibuscunque præciditur cerebrum, necesse est febrem, & bilis vomitum superuenire, quæ [m] perniciosa iudicatur, si decretorijs diebus oriatur, vel [n] vltra tempus inflammationis perduret, aut leui vulneri superuenerit, vel delirium mouet, vel si neruorum rigor, aut distensio, quæ ex vulnere orta est, eam non finit] nõ aliunde verò huiuscemodi febris causam assignamus, quàm ex cerebri, aut meningarum inflammatione, vel fieri, vel factam esse. siquidem [o] ex humoribus putrescentibus vel intra, vel extra venas febris à rigore superueniente soluitur: Scriptum est ab Auicenna. [p] [Si in capitis dolore ex ictu febris accenditur, & mentis perturbatio adest, iam in capite inflammationem fieri, manifestum est, quæ si ad statũ deuenerit, nunquam sanatur.]

[k] ¶ Gale 3. d noc. loc. aff. c. 5. & 6. aphor. commen. 50. [l] ¶ Li. 1. de morbis li. de Coacis prænot. & 6. aphor. 50. [m] ¶ Rasis. 10. ad Al. cap. 11. [n] ¶ Cel. lib. 5. c. de ratione victus vulneratorum. [o] ¶ Hipp. lib. de indicat. lib. de Coacis prænot. & 4. apho. 58. 63.

PARALYSIS Græcè, Latinè neruorum resolutio, aut mollificatio, cum motus priuatione non quidem totius corporis, sed vel lateris vnius duntaxat, vel priuatæ particulæ, præsertim sedis vulneratæ, si ex caluariæ [q] fractura accidit, cerebri, aut membranarum affectuum indicium est. nam vel ob continui solutionem, vel viarum spirituum occlusionem, vel facultatis animalis delationem impedimentum oritur; quò fit, vt per eam tale aliquid euenisse censeamus, compressionem potissimum, aut ipsius cerebri inflãmationem, ob quam viæ arctantur, & animalis facultas impeditur: dignoscitur autem, cùm iam sublata causa, impotentia motus tollitur, & pars affecta in pristinum reuertitur. propterea quibusdam visum est paralysim à causa externa, facile sanabilem esse: secus verò quam crassa, aut viscida materia gignit, prope modum sanatu impossibilem: atque Rasis opinio est, quòd qui ex ictu, aut causa paralysim confestim incidit, nunquam sanetur, sed quæ paulatim fit, curationem recipiat; quemadmodum Romæ Galeno contigit, dum Pausaniam Sophistam curaret, cui, dum ex vehiculo cecidisset, duo sinistræ manus digiti resoluti erant, attamen sanitati restitutus fuit.

[p] ¶ 1. 2. tract. 2. cap. 26. [q] ¶ Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 5. de simpt. cau. cap. 2.

APOPLEXIA [r] totius corporis sensus, & motus, præterquàm anhelitus, priuatio est, ac proprium patientis cerebri accidens. fit etenim [s] uirtute animali, ad partes infra caput constitutas defluere non potente, aut propter dispositionem aliquam inflammationi similem, quæ in ipso cerebro constituta sit, aut eius ventriculis compressis, aut humore pituitoso oppletis, verùm causæ magnitudo, passionis magnitudinem consequitur; quod si fracto craneo euenit, cerebrum aut punctione, aut vehementi compressione affici adeò, vt ventriculi eius lædantur, manifestum est. fitque [t] tunc, vt corpus, & mens stupeat, omni denique motu, & sensu priuetur, at tanquàm mortui patientes viuunt, & oculis clausis, ac si dormitarẽt, decumbunt, stertuntque, ac puncti non sentiunt. Certiores verò de huiusmodi accidente reddimur, dum eõ

[r] ¶ Gale. 3. de loc. aff. cap. 10. & 2. aphor. cõ. 42. [s] ¶ Gal. 3. de sim pt. caus. cap. 3. 3 de loc. aff. ca. 7. Auic. 1. 3. tract. 5. cap. 14. [t] ¶ Gal. 3. de sim pt. caus. cap 3.

primentia ossa leuamus, ac æger inspirare cœperit, & à noxa sublevatur. Cæterùm[a] si unà & inspiratio-nis motus tollatur, ea quippè fortis apoplexia nuncupatur, quæ sanari omninò nequit; si verò inspiratio-nis usus non deest, sanari interdum potest; quandoque etiam sine febre apoplexia[b] visa fuit, sed fracta caluaria, necessariò febris eam comitatur.

Epilepsia Græcè, Latinè morbus comitialis, caducus, herculeus, & sacer appellatus, quanquàm rarò, interdum tamen & ipse in caluariæ, aut cerebri affectibus apparere solet. conuulsio[c] vniuersalis est, non quidem perpetua, sed quæ ex temporum interuallis cum mentis, ac sensuum læsione accidit, diffe-rens propterea ab ea, in qua nullum fit principalibus functionibus nocumentum; & quia subitò ac repè tè fit, & confestim soluitur, hâc cerebri ventres ob crassos, lentosq; humores afficere, signum est. nam au ctore Galeno, repentinam meatuum obstructionem a tali succo fieri constat; illud tamen intelligendum est in affectu ab interna causa proueniente: siquidem ventriculi ijdem obstrui a causa externa, & forti compressione facilè possunt, cùm læsio ob vulnus, aut fracturam cerebro communicetur, indè ob intem periem iam contractam humoris crasi exuberantia oriri contingat, qui cerebri cauitates obstruês facul tates omnes impedit adeò, vt ægri concidant, conuellantur, stertant, spumam per os emittant, sensusq; omnes, ac mens lædantur. Est igitur[d] Epilepsia, si cranco fracto occurrat, affecti cerebri indicium, quan quàm (vt verum fateamur) à nobis bis tantùm inter curandum hoc visum est, in pluribus verò cicatrice iam obducta.

Convulsio Latinè, spasmos Græcè dicta, si caluaria fracta alicui parti occurrat, nempè faciei, orivè, spasmos is cynicos Græcè, caninus Latinè appellatur, & est, cùm os ipsum contrahitur, seu cùm o-culi immobiles, aut strambosi redduntur, seu pars aliqua cæterarum vulneratę parti opposita reuellitur, lethale symptoma creditur, ob id, quia ait Hippocrates.[e] Conuulsio ex vulnere lethalis est: pasio enim[f] virtutis motiuæ inuoluntaria existit, dum musculi præter voluntatem conuelluntur ad similem disposi-tionem, ipsis, ac partibus neruosis aduenientibus, quam etiam in motibus secundùm arbitrium factis as sumpserunt. nam in eum situm neruos, musculosque conuulsio ducit, in quem si pro naturæ lege se ha-berent, ac animæ virtute ducerentur, tractis videlicet, seu conuulsis musculis versus originem suam, & ad sua capita, porrò per hunc affectum actio nequaquàm ablata est, vt in paralysi, sed solùm immutata, ac vi tiata, deinde patiendi societate, hoc est cetebro lege commercij patiente, vt noxam talem effugiat, con-trahitur; pariterque partes naturæ suæ participes ad se conducit, & indè sequitur motus quidam depra uatus voluntariæ facultati motrici accidens: proindè est neruosa ægritudo, qua mouentur lacerti motu non voluntario ad suum principium, & fiunt extensioni inobedientes. Cum igitur[g] functionis à volun-tatis imperio prodeuntis, noxa conuulsio fit, & in vulneratis ex cerebri inflammatione excitari contin-gat, nullo, præterquam in capite, affectu sese ostendente, necessariò fateri cogimur cerebrum inflamma-tione correptum, præsertim cû aliquod ossis frustulum membranam comprimat, aut pungat: Videtur[h] autem sępenumero conuulsionem, vulneris oppositam sedem inuadere. Si enim in sinistra capitis par te vulnus quis habeat, in dextera capitis parte eum conuulsio corripit; & cõtra, dummodò vulnus latus vnum duntaxat occupauerit, ait Hippocrates. at si capitis mediû vulnus habeat, vtranque partẽ conuul-sio detinere solet, vt in Antonomo euenisse apud Hippocratem quinto Epidemiarum legitur, cui ex ca cuminis vulnere ambæ manus conuulsæ sunt. Ceterùm, cùm in sequentibus de neruis sectis de huiusmo-di symptomate sermo prolixior sit futurus, hæc nunc dicta sufficiant.

Delirium[i] cerebri sanè affecti indicium est, cùm ęgri[k] non rectè ratiocinantur, facillimè digno scitur. namque delirium[l] deprauatus est principis facultatis motus, à prauis succis, aut à cerebri intem-perie calida ortum habens, propterea dictum est.[m] In quouis morbo mente constare, atque benè se ha-bere ad ea, quæ offeruntur, bonum; contrà verò se habere, malum: quòd autem[n] constare mente, signum bonum sit, patet; quę enim ad cerebrum attinent, atque membranas, spinę medullam, septum transuersû, & omninò ad neruosas partes, quæ præsertim sunt iuxtà cerebrum, sana ad omnia esse, ex mentis constã tia significatur: secus verò, cum quis alienat, & mente constare non videtur. tunc cerebrum, aut me-ningas affectas esse, argumento est; etenim in Aphorismis[o] sic scriptum reperitur. In capitis ictu desi-pientiam quandoque occurrere, & malum esse. cumq;[p] autem delirare aliquem, aut mente quomodoli-bet affici conspicimus, capitiq; remedia adhibenda esse censemus, principem facultatem vitiatam arbitra mur, cuius sedes cerebrum est: inquit etiam Hippocrates,[q] In ossis præcisione stupor, aut desipientia si in vacuum apprehenderit, in osse præsertim præciso, quod in capite est, non simpliciter tamen, neque vtcunque hoc contingit, sed vsque ad interiorem superficiem, quam locus continet vacuus, in quo cere-brum conseruatur, desipientia fit; siquidem pasio iam membranis, & cerebro proxima existit: cumq, igi tur à principio accepto vulnere desipientię fiunt, in ancipiti se habent: quod si transacta quarta, aut septi ma, aut decimaquarta apparuerint, in cerebro iam factam, aut fieri inflammationem, scire oportet: Quo circa ab Auicenna[r] dictum fuit. Si percusso capite, febris appareat, aut mentis conturbatio: tunc iam in-cipit apostemari, eoq;[s] peius efficitur accidens, si perseuerare videtur, quod & rigores, paralysis, vigilię, inquietudinesq; comitantur, & mors certissima sequitur; quod his euenire non solet, qui ex nimia ventri culi inanitione interdum alienatione vexantur.

Somni atque vigiliarum excessus, si post capitis ictus occurrãt, inflãmationem, aut frigidum cere bri

[a] ¶ Gal. 2. aphoris. com. 42.
[b] ¶ Gal. 2. apho. com. 19.
[c] ¶ Gal. 3. de loc. aff. cap. 5.
[d] ¶ Gale. 3. de loc. aff. c. 7. Pau. lib. 3. cap. 7.
[e] ¶ Lib. de Coacis prænot. & 5. aphor. 2.
[f] ¶ Gale. lib. de rigor. & spasm. ca. vlt. lib. de sympt. cau. cap. 2. & 6. apho. com. 39
[g] Gal. 3. de loc. aff. cap. 6. & 5. apho com. 5.
[h] ¶ Hipp. lib. de Coac. prænot. li. de Calu. curat. & 5. de mor. popu. Aui. 1. 3. tracta. 3. cap. 14.
[i] ¶ Gal. 2. prædict. com. 9. lib. ar. par. m. ca. 62. 2. de not. loc. affe. cap. 3. 5. de simpt. cau. ca. 3. & 4. aphor. cõ. 50.
[k] ¶ Cel. lib. 2. c. 7. Gal. 7. aphor. com. 14.
[l] ¶ Gal 3. de simpt. diff. cap. 3. & 2. de simpt. cau.
[m] ¶ Li. 1. Epidemiarû. & 2. aphoris. com. 33.
[n] ¶ Gal. 2. apho. com. 33.
[o] ¶ Hipp. 7. aph. 14. Gale de loc. aff. cap. 3. & 5. de cau. simpt. c. vult.
[p] ¶ Gal. 3. de simpt cau. 5. de simpt. diff. & 3. de loc. aff.
[q] ¶ 7 Apho. 24.
[r] ¶ 1. 3. trac. 2. c. 26.
[s] ¶ Hipp. 5. Epidemiarû. Gal. 5 de loc. aff. cap. 3.

bri apostema demonstrat; malum est (ait Hippocrates) [a] si somnus, aut vigilia modum excesserit. fit namque somnus talis refrigerato ipso sensitiuo, hoc est cerebro. at si frigiditati humiditas coniungatur, lethargus morbus oritur; si siccitas, catalepsis, & catoche Græcè, deprehensio, ac detentio, & congelatio Latinè dicitur; & est subita detentio tum animæ, tum corporis, qua quis corripitur repentè. in illo permanet habitu, quo correptus est, nempè penitus permanet immobilis, & tanquã occupatus, & otiolus. Vigiliæ verò fiunt ex caloris intemperie caput petentis, vel sola qualitate naturæ modum egressa, vel cum accedente quopiam humore, subtili nempè, & bilioso, à quibus in meningis ipsis inflammatio, erysipelas dicta, gignitur, phrenitis Græcè appellata, quam sæua, & acuta symptomata subsequuntur; quò fit, vt somni, aut vigilię excessus cerebri passionem prænuncient.

Siccitas vulnerum, vbi nulla, aut exigua saniei quantitas producitur, aliquibus transactis diebus, & mala præcesserint accidentia, appareat, admodum exitiale signum est. inquit enim Hippocrates [b]. Si in vulneribus prauis, & fortibus existentibus tumor non apparet, id est saniei conueniens copia, ingens malum; insuper [c] ait. Si post febrem vlcus colorem amittit, & pauca ex ipso effluxerit sanies, ęger moriturus est: adhuc [d] si periturus est æger, ante mortem vlcus liuidum, & siccum erit; erit nempè omnino siccum, quotiens facultas corpus nutriens, imbecillis reddatur: vel circa aliquod è visceribus intimè reuulsa, vlcus ab ea iam destitutum, siccũ, & mali coloris efficitur; propterea à Galeno dictũ est. [e] Nihil mali vlceri pus generanti aduenire potest, præsertim si bonum fuerit. illud nempè est [f] candidum, ęquale, leue, & quàm minimè fœtidum, & tale optimum, ac salubre indicium existit, ac naturam assistentem validam attestatur, eamquè medicamenta pus mouentia, si tempore opportuno adhibeantur, optimè regere. Vbicunque igitur ex capitis vulnere, auctore Hippocrate, [g] intereundũ sit, hyeme plerunque ante decimumquartum diem, æstate post septimum febris accenditur, quæ vulnus sui coloris non reddit, quod indè saniem modicam effundit; quodue ex ipso inflãmatum est, emoritur, glutinosum efficitur, & carnem sale conditam repræsentat, ruffum, subliuidum, inde pustulæ multæ in lingua nascuntur, & laborans mẽte non constare præsumitur; & caro, quæ circa vulnus est, deficiente virtute regente, ab osse relaxatur, & mollis fit. Porro prętereundum non est, ex alijs etiã causis siccari nõnunquam vulnus posse, nempè ex ambiente nos aere, ex siccioribus, quàm deceat, medicamentis, ex manifesta quadam leui inflammatione, ex tenui, atque prolixa diæta, seu à quauis simili, ex quorum immutatione accidens facilè tollitur. quòd si perdurauerit, ac rigores, febres, deliria, aut tale subsequatur symptoma, patientes in Dei manu, ac solis prognosticis, tanquàm morituri, sunt relinquendi.

Si membrana cerebri per summa nigruerit, & solo rhodomelle tollitur, fat erit. si verò nigrities sua spontè prouenerit, atque potissimum in imo cum alijs grauioribus indicijs, ab omni spe recedere oportet, vt quæ natiuum calorem emortuum innuit, & magnam corruptionem in ea inductam declarat. est enim prædictorum symptomatum omnium extremum, quorum quædam ab initio, quædã successiuè, aut extra tempus enascuntur: nec ideò semper pertimescenda, quemadmodum si perseuerãtia, ac medicamentis contumacia reddantur, nec perpetuò mors aduenit, tametsi ipsa eam minantur, aut attestantur; nam multos præter spem omnem seruari contingit; qua ratione vulnerati nequaquàm destituendi sunt, quamquàm notæ lethales, paucæ, vel quàm plurimæ, aut leues, aut vrgẽtes nunc potius, nunc lenius apparuerint: quę profectò ob corporum patientium diuersitatem euenire solent, nempè iuniorum, senum, audacium, & pusillanimorum, atque si cacochyma, aut pura fuerint, iuxtà sexum, anni tẽpus, viuendi modum, & chirurgiam. Sed iam ad alia transeundum est, ne sermones adeò protracti tędio quempiam afficiant, quos tamen necessarios cognitu esse arbitrati sumus; quoniam accidentia (teste Aristotele) [h] magnam partem conferunt ad cognoscendum, quod quid est, ea quidem (modò propria sint) quæ ad capitis vulnerum, & fracturarum cognitionẽ certitudine quadam nos conducunt.

Tertius nunc relinquitur modus, quo prædictarum passionum vim, naturam, & magnitudinem assequimur. is per quasdam coniecturas potius, quam per certitudinem ex proprijs signis, deprehenditur: de quo, vt in nullo deesse videamur, & absolutam vtilitatem seduli Chirurgi nanciscantur, sermo habendus est. Octo quidem numero sunt, ad fracturarum naturę cognitionem adipiscendam idonea, quæ cõiecturali via assequi possunt. Primum est causa aliqua remota, nempè corporis, seu teli percutientis substantia, forma, & grauitas: nam hæc ad morbos dignoscendos conferunt: quanquàm ab eis tanquam a causa externa curationis modus non assumitur; hinc factum est, quòd Hippocrates, & Celsus protinus considerandum putauerint, lapidene, an ligno, an ferro, an alio telo percussus sit; & hoc ipso leni, an aspero, mediocri, an vastiore, vehementer, an leuiter; quia quò maior fuerit teli, aut lapidis ictus, seu cuiusuis similis substantiæ, ac molis, eò magis fracturę forma, & magnitudo efficitur: si telum curuum, vel rectũ, breue, vel longũ, acutę aciei, vel hebetis fuerit, tale & vulnus necessariò cõsequitur, iuxta eius formam, & magnitudinem. Secundum, percutientis ætas, & robur: nam iuniorum, militum, ac rusticorũ ictus grauiores, ac fortiores, quàm senum, molliumquè corporum creduntur. Tertium, vulnerandi modus, siquidem tela, quæ ex obliquo os sauciant, minus illud rumpunt, quàm quæ è directo. Quartum, loci distantia; qui enim ab alto, aut in maximis ruinis cadunt, aut à telo longius adueniente læduntur, faciliùs fracturam in ossibus patiuntur, quàm qui propinquiùs vulnerantur. Quintum, capitis sedes affecta. differunt nanque inter se capitis ossa crassitie, duritie, & tabularum ordine: quæ igitur crassiora,

[a] ¶ 2. apho. 3. & 7. aphor. 60.
[b] ¶ 2. De mor. popu. & 5. aphor. 66. 67.
[c] ¶ Lib. de Coacis prænot. & libro Cal. curat.
[d] ¶ 1. prognost. 2.
[e] ¶ 1. prognost. com. 25.
[f] ¶ 5 aphoris com 22.
[g] ¶ Hip. 1. prognost. vlt. Cels. lib 5. cap. de sanie. Gal. 1. de diff. feb. ca. 8. Auic. 3 4. tract. 1 ca. 23. & 4 4. tract. 3. cap. 1.
[h] ¶ 1. de Anima com. 11. Gal. 2. ad Glau. cap 1. 3 de crisi ca. 4. & 1. de loc. affe. cap. 1. Auic. 1. 1. cap. 20. & 1. canticorum. 113.

cis affectus nullus appareat: insuper Hippocratem ita loquentem audiamus, si modò verba illa sunt Hippocratis, vt arbitramur; nam in quamplurimis antiquissimis codicibus ita sonant [Nullum capitis vulnus facilè contemni debet, sæpe enim cutis sola contusa ferro, aut alia aliqua re, si non diligenter, & cautione quadam curetur, veluti si sanguis concretus non expurgetur, aut aliud quiddam negligatur, vlcus incrudescens non parum molestiæ exhibet, & aliquando etiam febrem inducit, & medico quidem negotium, ægroto verò periculum non minus affert.] ergò hæc multò magis contingere possent, cerebro, aut membranis disruptis: Quare si non singula hęc diligēter medicus curauerit, sæpè mortis causa existit, si quidem [a] ad cutim capitis nerui multi sensibiles à ceruice propagantur, cerebro patiente [b] patitur necessariò simul & diaphragma, ac reliquę partes cordi, ac respirationi inseruientes; quò fit, vt ipsius cordis temperamentum destruatur, & mors indè occurrat. Quartò à capitis parte læsa quandoque indicium sumitur. iam ab Hippocrate dictū est, prima medici consideratio est locus affectus, affectio, & affectionis conditiones: naturaliter ossa caluariæ imbecilla sunt ratione continentium; carnem enim habent ea vestientem tenuissimam: ratione contentorū, siquidem immediatè sub ea meningæ, & cerebrum conseruantur: ratione annexorum; nam nerui omnes, venæ, & arteriæ multæ, & nucha illi annectuntur: singulatim verò sincipitis ossa percussa admodum periculosa sunt, cum tenuiora, ac debiliora cæteris partibus existant, ac minima carne contecta, plurimumque cerebri sub hac parte cōtineatur: ac magis, & minus efficitur malum, iuxta teli genus, pondus, magnitudinem, ac paruitatē, necnō iuxta percutientis robur, & voluntatem. Quæ [c] verò temporibus accidunt, magni timoris iudicantur, ob temporis ipsius musculi naturā, in quo venæ, arteriæ, & nerui multi disseminant, est acuti sensus, & ibi suturæ etiam debilissimæ reperiuntur, ac maxilla inferior illi parti alligatur, cui etiam auditus meatus inseritur. quaptopter sincipitis, ac temporum chirurgia ab Hippocrate, & Galeno reprobatur, cùm hæ sedes doloribus, inflammationibus, ac conuulsionibus facillimè subiiciantur. Suturarum pariter omnium vulnera, ac contusiones verendæ sunt: cranij enim imbecillitates augent, cum per eas dura meninx transiens pericranio alligetur, & suspendatur, sicuti non admodum periculosa, quę posteriori capitis parti infigun tur, cùm os ibi crassum, ac durum, cerebellumq; subsit, paulò solidioris substantię; quò fit, vt qui hac parte, plagam subeunt, facilius mortem euadant, quàm qui in anteriori, aut lateralibus partibus vulnerantur. Ex [d] animalium quoque naturalium, & vitalium operationum qualitatibus iudicium sumitur. nam quiescere, ac mente constare, somnnm capere, facilè spirare, siti non confici, cibum non fastidire, non dolere, si febricula fuit, ea vacare, itemq; habere pus album, lene, æquale, non fœtidi odoris, quantitatis conuenientis, optimi præsagij causæ sunt, etsi vulnus magnum fuerit: secus verò si huiuscemodi res vehemēter vrgeant, ac extra debitū tempus apparuerint. Rursus si excrementa naturalia iuxta modum fuerint, & qualitate, ac quantitate conuenienti se habeant, salutis spem afferunt; contra verò timorem adducunt, quod ex Hippocrate [e] habetur, cùm dicit [Quibuscunque ex vulneribus extenuatis nigra bilis, siue sanguis niger desuper exierit, postridiè moriuntur] & à nobis verè obseruatum est, eos, quibus diarrhęa, aut disenteria spontè superuenerit, ferè omnes periclitasse, ac quamplures etiam, qui pollutione vexantur. Vrinæ [f] quoque perturbatæ, quales iumentorum, & quæ subiugales vocantur, cùm maximam humorum corruptionem ostendant, necnon albæ [g] & perspicuæ, vtpotè indicantes flauæ bilis copiā ad caput solūmodò rapi, mala signa sunt: pręterea pulsus extensus, & durus neruosarum partium inflammationem, durus verò & inęqualis conuulsionem, languidus autem, si & accidentia praua identidem consequantur, mortem propinquam minatur. Pereunt plerique, quibus dolor, aut inflammatio oculis oboritur; nam à Galeno dictum est [h] [Quibus dispositio intra caluariam est, his ad oculorum radices dolores perueniunt, eò quòd oculorum nerui à cerebro, & tunicæ à membranis originem ducunt.] Hæc omnia magis timenda sunt, si patientis caput calidum naturaliter præter modum fuerit, aut destillationibus, vel Erisipelatosis affectibus obnoxium. Optimum salutis indicium est ægri facies, si similis beneualentis sit, atq; sui potissimum. si verò quàm maximè contraria fuerit, exitiosissimum est. nasus enim compressus, oculi concaui, astricta tempora, aures frigidæ, contractæque, corporis totius color viridis, aut niger, mala, ac læthalia sunt signa: ex opposito verò [i] spem certam faciunt membrana mollis, mobilis, ac sui coloris, caro increscens rubicunda, ac ceruicis, & maxillæ quietus, ac facilis motus. Epilogando itaque dicere expedit, præsagiendi modum sumi debere in vniuersum à virium robore, à morbi magnitudine, & à malorum symptomatum natura, & quantitate: veruntamen quàm plurima sæua accidentia in varijs caluariæ fracturarum formis visa sunt, nec vulnerati periere: quod prouenire potuisset aut magni Dei voluntate, aut periti medici solerti curatione, aut quia virtus omnia agens, valida quidem, ea correxit, ac profligauit, aut quia aliunde, quàm à caluaria fracta, causam traxerunt; ad quæ omnia, maximè etiam patientis quies, atque constantia, contulisse visa est.

a ¶ Gal. 10. de vsu par. c. 9. Aui. 2. 3. Doct. 2. c. 2
b ¶ Gal. 5. de noc. loc. aff.
c ¶ Hipp. lib. de Caluariæ vulneribus currat. Gale 6. meth. ca. 6. 9. de vsu part. c. 5. & 2. meymne ca. de soda a percussione.
d ¶ Hipp. 1. prognost. 10. Cel. lib. 7. ca. 3. Ga. 1 de Crisic. 14. Pau. lib. 2. ca. 3.
e ¶ 4. aphor. 23.
f ¶ Gal. 4. apho. com. 6.
g ¶ Hipp. 4. aphorsf. 72.
h ¶ 2. de Comp. med secundum locos. vbi de Cephalea.
i ¶ Cel. lib. 8. c. 4.

De regimine Fracturarum Caluariæ in ſex rebus non naturalibus. Cap. VI.

VAMPRIMVM medicus ad ægrum acceſſerit, illicò capillos circa vulnus abradere faciat, poſtmodum tria mente reuoluat, vt operis finem, & quod deceat, aſſequi poſsit, vulneris nempè ac fracturæ eſſentiam, capitis affectam partem, ac preterita, et quæ deinde apparent, accidentia: poſtmodum vbi quidquam prͤter naturam in vulnere contineatur (vt lapidis fruſtulum, aut ligni, aut ferri, aut oſsis ex fractura, aut capillorum copia, aut quid ſimile) illud proprijs digitis, aut Volſella, aut alio in ſtrumento tutò, atque eleganter extrahere nitatur. Demum ſi caluariæ depreſsio, aut ſeperatio talis percipiatur, vt facilè attolli, aut remoueri poſsit, illud fiat, & ſi aliud quid tunc tempo ris vulnus exigat; veluti ſi cutis ſectio non ſatis pateat, ampliori diuiſione aperienda eſt, vt ſuo loco vberius admonituri ſumus: ſi ſanguis fluat, oui albumine, aut aliquo puluere ipſum cohibente, ac faſciarum nexu ſupprimatur: æger intra tectum loco obſcuro, & ſub molli culcitra ſe ſe contineat, promiſſaq́ue illi ſalute, ad quietem, patientiam, obedientiã, ac animi hilaritatem adhortetur; aſsidentibus verò affinibus, & amicis veritas à iudicio recepta patefiat. indè prudens medicus ad non naturalium rerum regimen intentionem dirigat. Cùm enim humanum corpus in ambientem aerem per cutis poros continua reſolutione diſsipetur, neceſſe eſt ſubiectam materiam minui, & alterari, niſi aliquid tanquàm fomentum perpetuò influat, vt id, quod deperditum eſt, refarciatur; & hinc efficitur, vt partibus cuti ſubiacentibus inanitis ob earum inſitam vim attractiuam, vicinæ partes pariter inaniantur, mox illæ rurſus ex ſibi vicinis alliciant, vt id, quod inane erat, repleatur, ita ex proxima quaque parte facto ſemper celeri tractu, perin de quaſi in choro, ſiue ordine quopiam, tandem venæ ad ventriculum productæ inanes euadunt, quæ & conſueuerunt, & poſſunt cibum ex ventriculo ad ſe conuellere, veluti ſtirpium radices in terram demiſſę. Iccircò aer, & ciborum, & potus genera, & ſomnus atque vigilia, & motus, & quies, & animi accidentia, vtpote nonnihil ad concoctionis perfectionem attinentia, conſideranda ſunt. Dicuntur porrò non naturales; quoniam non neceſſariò corporis humani conſtitutionem ingrediuntur, quanquàm ipſum alterare poſsint. cautè igitur in his procedatur; nam ex incongruo harum rerum regimine accidentia mala interdum, & mors ſubſecuta eſt, dicant quicquid velint Empirici, qui contrarium ſentire videntur, atque indifferenter, vt ęgris obſequantur, ordinem peruertunt, in initio, & in cruentis vulneribus carnes, oua, caſeum, ac vinum concedentes, atque huiuſmodi craſsiorem victum inſtituunt, hac imprudentia du cti, virtutem perpetuò optimo alimento, veluti omnium operatricem, corroborandam eſſe, omnes humorum fluxiones ad defatigata loca paruipendentes, ac inflammationis facilem ortum ex victu tali pro uenire neſcientes: alij verò victum adeò tenuem inſtituunt, vt vix ptiſanam exhibere permittant; quò fit, vt corpora voraciora, ac laboribus dedita noxam incurrant, & ob id accidentia varia, atque timenda oriantur.

DE AERE.

B aere itaque exorſi, vtpotè ambiente, & in quo vitam ducimus, & à quò neceſſariò alteramur, dicimus eum in capitis vulneribus, & caluariæ fracturis temperie calidum, & ſiccum requiri: qui ſi natura talis non fuerit, arte mutetur. frigidus enim aer, veluti & cætera corpora frigida actu, dum circa fracturas verſamur, abigendus, ſiquidem frigidum [a] inimicum oſſibus, dentibus, neruis, cerebro, ſpinali medullæ eſt, calidum verò vtile; hinc Auicenna in qualibet cranij fractura etiam ęſtiuo tempore frigidum cauere iubet, & Hippocrates ait, cerebrum, & quę ab eo prouenıunt, frigidis afficiuntur, quemadmodum calidis gaudent, & ſi natura frigidum ſit: propterea quibuſdam viſum eſt, frigidum actu tantùm cerebro inimicum, non autem potentia, cùm interdum frigido, vbi ſanguis fluit, aut ad præſeruãdum, aut ad tollendam inflammationẽ vtimur, & magis potentia, quàm actu: cuius meminit Hippocrates, [b] dicẽs, frigidũ actu ſcilicet, hæc mala affert, cõuulſiones, diſtẽſiones, liuores, ac rigores febriles, vlceribus [c] quidẽ mordax, cutẽ obdurat, ac dolores intolerabiles facit, nec dubitandum, quin cerebrũ frigidis afficiatur. Galeni [d] quidem ſententia eſt, quòd cerebrum maximè à frigore lædatur, ac communi opinione tenetur, cerebri inflammationum potiſsimam cauſam frigus eſſe: quapropter ægri in domicilijs, ac cubiculis paruis vndiq; occluſis, & calidioribus detineantur, vt aer frigidus, craſſus, turbidus, aut nebuloſus, aut valdè ſubtilis, ſeu quouis alio modo alteratus vitetur; quippe in corporibus [e] noſtris facillimè agere ſolet: locus ergo lumini oppoſitus neceſſariò requiritur, qui multum languentibus prodeſt. nam dicebat Hippocrates libro de Medico, Primum quidem locum domus habere oportet, qui ſanè talis ſit, vt neque ventus ad ipſum accedens moleſtus ſit, neque ſol, neque ſplendor infeſtet; lux enim ſplendida me dentibus quidem non eſt moleſta, non ſimiliter autem ægrotantibus: itaque talem ſplendorem penitus fugere oportet; nec propterea calidiſsimus probatur, cùm febrem accerſire poſſit, ac aliunde materias capiti attrahere; quapropter temperatus exigitur, quem probauit Hippocrates [f] in oſſium fracturis nu dis pręcipuè, & his maximè, quæ in capite ſunt; quò fit, vt Chirurgi valdè decipiantur, & aberrent, dum

a ¶ Hipp. lib. de humid. vſu lib. 1. de fract. & 5. aphor. 18. Celſ. lib. 1. cap. 9.

b 5. Reg. act. 14. li. de humid. vſu & 5. aphor. 17.

c ¶ Hipp. lib. de vlceribus lib. de humid. vſu & 5. aphor. 20.

d ¶ 8. de vtilitate par.

e ¶ Gal. 1. de tuen. valetud. 2. de Criſi. cap 3. & 3 meth. cap. 8.

f ¶ Lib. de humid. vſu li. 1. de fract. & 5. apho. 22.

prodeſſe

prodesse credunt plurima linteamina, fascias, stupas, pellem, & calorem adaugentia, aut medicamenta admodum calida, aut terreas tegulas accensas, aut simile aliquid apponentes capiti, oneribus non assueto, & quod natura à calido læditur; quod innuit Hippocrates [a] cùm dicit [fasciæ mundæ, leues, molles, tenues, nè viriatus locus oneretur, neve malorum vaporum transpiratio prohibeatur, & calor augeatur] & ob id si malorum symptomatum timor aderat, nec fascijs caput aduoluebat. Ad eundem modū & humidus aer vitandus, rheumatum siquidem, ac putredinū causa esse solet. Siccus nimis pariter obest, dolores affert, & locum inflammatum facilè reddit. Autumno igitur, ac Hyeme ignis ex Iunipero, Cypresso, aut Fago accendatur, ne cerebrum afficiatur, vti ex carbonibus, à quibus stupores, sternutamenta, & capitis grauitates oriri cōtingit; hinc Celsus [b] inquit, vitanda quæcunque mandenda sunt, item fumus, & quicquid existat sternutamentum. Ergo, vt temperatus aer reddatur, aut aliquantisper calidior, huiusmodi ignis accendatur, atque ab ægro, quam possit, longinquius. Obscuritas adhuc confert, nè ab obiectis exterioribus plurimi spiritus moueantur, atque resoluantur. tenebræ enim [c] ad animi quietem probātur. nam (vt dictum est) [d] lux splendida medentibus quidem molesta non est, ægrotantibus verò non similiter; itaque [e] talem splendorem penitus fugere oportet, per quem oculos ægrotare contingit: quocirca obscurum conclaue habitare, & lecto valdè molli quiescere, diuq; quietem sustinere, & quàm minimè proiicere, ac se se iactare, fracta caluaria, maximè iuuat. Sub Cane verò, ac tempore magni æstus, & calidiori constitutione aer [f] ad temperiem per contrariam dispositionem reducatur, flores scilicet, & germina, quæ frigidę sint facultatis, per aream, & thalamum proiiciendo, modò vulnus non incrudescat, & æger noxam percipiat. Hæc itaque de aere particulari dicta sint: quod autem ad regiones attinet, meridionalis calidior existit, sicut borealis frigidior; ima loca, & vallosa, calidiora, montana verò frigidiora experimento iudicantur. iuxta etiam anni tempus, Ver saluberrimum est; Aestas medio modo se habet, Autumnus, & Hyems, periculosus. Chirurgorum quorundā sententia est, quòd aer natura crassior subtiliori salubrior existat; & hinc forsan euenit, quòd Venetijs, Ferrarię, & similibus ciuitatibus, & locis, insignia capitis vulnera mirum in modum sanitati reddantur: secus verò Florentiæ, Perusiæ, & locis montanis, in quibus admodum subtilis aer spirare solet. Siquis tamen anceps esset in capitis plaga de aeris natura, ac dubitaret, nunquid magis calidus, aut frigidus aer competat, cùm Hippocrates [g] in vulnerum capitis curatione calidum magis probauerit, & alibi [h] dicat, in Hyeme diutiore tempore viuere hominem, quàm in æstate, : ob id igitur tempus frigidum magis probatur; Insuper [i] eius sic verba sonant, plerisq; vlceribus tempus calidius commodius est hyeme, exceptis his, quæ in capite sunt, & ventre, magis verò æquinoctium; His [k] respondetur ambiens & cœlum, in quo viuimus, è præsidiorum numero vnum habetur, si contrariam morbo temperiem habet, gaudetque [l] medicus, si cum ijs, quæ morbus facienda suadet, est concors; talis enim iuuat, veluti contrarius aduersatur. Frigidus itaque aer, inquantum est frigidus, præseruat, & humiditates à putredine arcet, quæ in capite, ac thorace, vtpotè partibus cauis, abundare solent, atque illis detrimentum afferunt, ac in eis facillimè corrumpuntur, si expurgari nequeant, aut à natura, aut aliquo instrumento, aut deligationum industria, quamuis in articulis, aut alibi interdum competere videantur; præterea ex partium externarum ob frigus stipatione, calor ad intima fertur, nec dissipatur, vt in æstate, validiorq; efficitur intus, & benè concoquit, vbi manus adhiberi nō potest. Hippocrates [m] hac ratione adductus dixit [Est autem vbi in distentione sine vlceratione, iuuene benè carnoso, æstate media, frigidæ aquę multa perfusio calorem reuocat: calor enim hæc soluit.] Confert igitur frigidum, veluti præseruatiua causa, per accidens tamen, & non per se, neq; ad curationem necessariò, neque in omnibus capitis vulneribus, sed in aliquibus, varijs symptomatibus adiunctis, nec omne frigus, sed temperatum, vt in Aequinoctio, quod frigidū est respectu magni æstus, in quo ex victus ratione, & fructuum horatiorum vsu, putredines, & bilis copia augetur, ac humores liquefacti facillimè ad defatigata loca defluunt; Quapropter frigidum nunquàm; sed calidum temperatum, probandum esse existimamus.

a ¶ Lib. de Officina med. lib. 2. de fract. & lib. de Cal. curat.
b Lib. 8. cap. 4.
c Cels. li. 3. c. 4.
d Hipp. lib. de Medico.
e Hipp. 4. re. ac. 49.
f ¶ Gal. lib. 2. par. med. ca. 85.
g Lib. de humi. vsu. & 5. aphor. 18. & 22.
h ¶ Li. de Calu. curat. Cel. lib. 5. ca. 26.
i ¶ Lib. de vlceribus in prin.
k ¶ Gal. 3. meth. cap. 8. & 1. ad Glauc. vbi de febre. cont.
l ¶ Gal. 9. meth. c. 14.
m ¶ Li. de humidi. vsu & 5. aphoris. 21. Aui. 2. 3. doct. 2. cap. 7.

DE CIBO, ET POTV, AC MODO NVTRITIONIS.

Magnum profectò in omni morbo auxilium est, cibus, tempore, modo, & qualitatibus opportunis, exhibitus. & Celso autore, initia morborum famem, & sitim desiderant, hac ratione modicus [n] cibus, & aqua omnibus vlceribus quàm maximè cōducit, magis verò recentioribus, quàm vetustioribus, maximè autem omnium fracturis in capite, ac fœmore, & si cui alij parti fractura contigerit. quod Celsus [o] elegantissimè approbauit, dicens [Quod ad abstinētiam, & primos, vlterioresq; cibos, potionesq; pertinet, eadem, quæ in vulneribus præcepi, seruanda sunt, eò magis, quò periculosius hæc pars afficitur] præceperat [p] siquidem, cùm antea dixisset abstinere, quantum vires patiuntur, ante inflammationem à cibo debet, bibere, donec sitim finiat, aquam calidam, adeò tamen nihil perpetuum est, sed semper pro viribus corporis æstimandum, nanque imbecillitas, ætas, consuetudo tenuem, ac exiguum cibum non sustinet: quò fit, vt protinus (medicorum communi [q] sententia) vberior cibus interdum exhibeatur, atque ante vllam curationem, si opus est, vino ægri reficiātur, quod alioquin inimicissimum vulneri est: porrò [r] quotidianum experimentum attestatur, plerosq; ex tenui victu, & longa inedia syncopam, ac capitis dolores incurrisse, atque eos præsertim, quorū ventriculi concoquens facultas valida fuerit. quæ

n ¶ Hipp. lib. de vlceribus. & lib. de fract. in fine. Cel. lib. 2. ca. 16.
o ¶ Lib. 8. cap. 4.
p ¶ Lib. 5. ca. de rat. victus vulneratorum.
q ¶ Hippo. 2. re. ac. 36. & 1. aphoris. 17. Cel. loco vt supra. Gal. 6. de tué. valetud. & 8. meth. cap. 9. Auic. 1. 4. tract. 2. cap. 8.
r ¶ Gale. 2. ad Glauc. & 3. de cōp. med. secundum loc. vbi de his qui ex stomachi vitio laborant capite.

cùm in exiguum cibum concoctu facilem agat, ipsum confestim absumit, ac propemodum adurit. inde vaporibus ad caput eleuatis, dolor excitatur, famemq; dum tolerat ventriculus, malis repletur humoribus, & in ipso dolores, ac languores sentiuntur, quos denique cerebri affectus varij sequuntur. Quocirca princeps Auicenna [a] absolutam abstinentiam biliosis corporibus, ac laboribus deditis, voracibusq; detestabatur, natura [b] siquidem repentinas mutationes non patitur: Galenus [c] itidem dicebat, longæ inediæ his, qui calorem habent ad igneam naturam propensiorem, præter alia mala, febrem afferunt. Sæpe [d] etiam in ijs magis necessaria festinatio cibi est, qui inediam minus tolerare possunt. Quod affirmatur octauo Methodi capite primo, vbi de mente Hippocratis sexto Epidemiarum ait Galenus. Qui bis die (præsertim picrocholi, id est homines biliosi) comedere solent, si non prandent, ægrotant. Insuper [e] in morbis longis tenuis victus periculosus: maior enim in hoc accidit error, quàm in paulò pleniori victu. Cæterùm [f] cùm per gradus victus ratio distinguatur, nempe tenuissima, vbi vix melicratum vsque ad tempus iudicationis exhibetur. Tenuis altera, quando ptisana vtimur, & eius terminus est virium resolutio plena & crassa. Tertia est, quemadmodum quotidiano vsu seruatur, sub quadam tamen conditione, omnes iuxta temporum diuersitatem, ægri consuetudinem, ac temperamentum approbandas censemus. Tenuissima [g] quidem, & more Hippocratis vilis diæta in principijs ad septimam vsque diem, præsertim in plethoricis corporibus, & quæ malis scatent humoribus, probatur: Tenuis autem, vsquequò inflammationis, aut alicuius symptomatis suspicio præterierit, cuius terminus [h] decimusquartus dies existimatur. Crassa verò, pacatis omnibus accidentibus, ac sigillato vulnere, aut paulatim pro ratione ad quemlibet victum reuertatur: Verùm cùm nullus sit, qui tenuissimo victu vsque ad septimũ perdurare possit, nutritio ex ptisana, addito pauco saccharo, si æger ipsa delectetur, aut ex pane loto, saccharo identidem admixto, vel titubante virtute, ex panis micis in pullorum gallinaceorum, aut hædi, aut vituli iure decoctis, hac tempestate obseruatur: nos verò cibum minoramus, & augemus, prout morbus, & virtus requirent: atque, vt etiam vapores à ventriculo sublati reprimantur, assumpto cibo ventriculus ipse roboretur, parum sacchari rosati, aut violati, seu diacitonitis ex saccharo, aut citonium ipsum, aut pyrum sub cineribus coctum saccharo inspersum exhibemus. At si sitis vrgeat, malorũ granatorum vsus probatur, reprimit enim bilis feruorem. quòd si septimam vacare accidentibus nouerimus, pane iure ex prædictis infuso vsque ad decimumquartum æger alendus est; ac, si vires requirant, caro ipsa concedatur. postmodum recedentibus prorsus omnibus accidentibus, oua sorbilia recentia, postea carnes vberius concedendæ sunt: moxq; curatione ad optimum finem tendente, quæ ex optima sanie, accidentium remotione, & carne subnascente dignoscitur, victus ratio [i] paulatim adaugenda est, prohibitis tamen ijs, quæ difficulter concoquuntur, nempe lacticinijs, oleribus, leguminibus, fructibus, carnibusq; sale conditis, ijsq; crassis perpetuò dimissis, necnon & piscibus, exceptis fluuiatilibus, & qui inter saxa degunt, ac in vniuersum omnibus cibarijs, quæ caput offendere quoquomodo valeant. Si verò breui tempore curatio ob vulneris naturam, absolui nequeat, præter hædorum, ac vitulorum, perdicum quoque, turdorum, merularum, ac paruarum auicularum nemoralium carnes propinare conuenit. Potus verò, paucum vinum, clarum, rubeum, & odoratum, quod Græci oligophoron vocant, existat, idq; magis, dum substantia illa cartilaginea, compacta, ac densa, quam Græci in alijs fracturis porum sarcoidem, Arabes adsoboth, & Latini callum vocant, in his fracturis gignitur, quo tempore etiã viscosum alimentum commendatur. Capitis igitur ingentia vulnera qui susceperunt, hoc alendi modo sunt regendi, & eò magis, si læthalia accidentia non apparuerint, quibus urgentibus, ratio uictus tenuis si ne carnibus & vino obseruetur: quanquam interdum ad diem vigesimamquartam eam sic protrahere decet, & nos sępe etiã ad quadragesimam, & vltra sine vllo incommodo tali victu ægrum deduximus: At si ob maximum cerebri affectum ægri cibum respuant, vel tenuissimus victus requiratur, Arabum au ctoritate [k] primis quidem diebus hordeacea aqua vino granatorum affuso, tantum exhiberi debet. postmodum cerebris gallinarum nutriri, vtpotè cerebro concusso mirè competentibus, ipsum nempè corroborant, vt quidam attestantur, & sanguinis fluxum ipsius cohibent. At quoniam ne verbum quidem Galenus de his cerebris protulit, quamuis [l] ferè similem victus rationem probauerit, ipsis nunc non vtimur, humidioris substantiæ, vomitumq; euocantia eadem esse existimantes, quod forsan innuit Auicenna, cùm dixit. [Licèt sit in eis sententia alia, attamen ipsemet [m] ventriculo vulnerato, vitulorum, agnorumq; omasa tribuere videtur.] & Auerrois [n] sententia, substantiæ similitudine cibaria, iuuare plurimum partem affectam testatur; pro aliquorum etiam interpretatione Galeni [o] verba sic accipi debent, dicimus sanè, communis omnium internarum partium indicatio est, vt ea eligantur, quę animalis naturę maximè sunt familiaria, siue ea cibaria sint, siue medicamẽta, siquidem [p] cibus debet esse similis nutrito: Nos autẽ (vt verum fateamur) nunquàm ob cerebrorum gallinarũ exhibitionem cerebrum vulneratum sanitati restitutum videre potuimus, licèt interdũ id pernotauerimus ob tenuem victũ, ratione institutum, ac conuenientium topicorum vsu euenisse. Summatim verò de potu dicendum adhuc est, [q] quòd aquam, quousque accidentia quiescant, exhibere opportunum sit, & [r] vinum tanquàm vulneribus inimicissimum in aliquibus ad integram vsque sanitatem relinquendum: Facessant igitur, qui in Caluariæ fracturis, ac neruorum vulneribus vinum concedere audent; nã omne [s] vini genus, & si quàm maximè aquosum sit, halitu, & tenuitate partiũ, caput facillimè petit, & alterat, neruisque nocere compertũ est, cum à

naturali

a ¶ 1.4. ca. 2. de ci bat febr & 4. 1. cap. de purgat.
b Hipp 6. Epid. par 3. Gal li art. par. med. ca. 86. 2. reg. acu com. 36. & 1. ad Glau.
c ¶ 2. aphor. cõ
d ¶ 1.7. apho. cõ 9
d ¶ Cal. in proh.
e ¶ Hipp. 1. aphor 4. & 5.
f ¶ Gal. 1. reg. ac. cõ. 21. 2. reg. ac. com. 21. & 1. aphor. com. 4.
g ¶ Hipp. lib. 3. de fract.
h ¶ Hipp. lib. 3. de fract. Gale 3. meth. ca. 8. & 3. Catagent in sermone vniuersali de cura vlcerum.
i ¶ Auic. 4. 4. de med. gener. cap.
k ¶ Rasis Oribasij auctoritate 6 ad Almans. cap. vlt. Aui. 1. 3. tracta. 2. cap. 26. & 4. 4. trac. 1. c. vlt.
l ¶ 1. de com. med. secundum loc. vbi de cura Sodæ à perc
m ¶ 13. 3. trac. 4. cap. 74.
n ¶ 5. Colligit c. 19.
o ¶ 4. meth. ca 5
p ¶ Gal. 1. de Elementis.
q ¶ Hipp. lib. 2. de morbis & de Vlceribus lib. de Calu. cura. & 3 reg. ac. 43. Gal a Meymie vbi de Soda à percuss. & 3. meth. cap. 3 Aui. 3. 1. cap. de regimine aquæ, & vini.
r ¶ Cels lib. 5. c. de rat. victus vulneratorum.
s ¶ Gal. 2. apho. com. 18. Auic. 4. 2. cap. 1. & 2. 3. c. de paralysi.

naturali calore in alimentum maturè vertatur, inde vaporum, ac spirituum auctio fiat, quò fit, vt cerebrũ patiatur, & facultates animę, quarum ipsum sedes est, deprauentur. Aqua itaque simplex cocta illis sit potus, vel cùm qua coriandri ebullierint, licèt à quibusdam damnentur, vtpote imbecillo ventriculo aduersantes, quorum etiam nimius vsus, Dioscoride [a] teste, nocere solet, ac in [b] venenosorum seminum genere enumerantur, ipsis tamen præparatis interdum vtimur, prohibentibus nimirum [c] vaporum ascensum ad caput, at [d] huiuscemodi præparatu omni noxa destituuntur, interdum parũ quid admiscentes iuleb, vel syrupi rosati, ventriculum respicientes. nam eum corroborant, adhuc interim ad sitim extinguendã, temperatura biliosa existente, aut æstiua constitutione, vinum granatorum infundimus: sunt qui hordeaceam aquam commendent, quæ, haudquaquam vitio vacare aliqui [e] contendunt, cùm in ventriculo facilè acescat, & corrumpatur, ac flatus expers non sit, verùm ad tenuium humorum acrimoniam tollendam, caluaria fracta, in potu commendatur. Quod autem apud nos magis probatur, est aqua simplex, nõ nihil ebullitionis perpessa, ac, vt frigus, aut halitus, si quis in ipsa est, absumatur, sacchari, aut cinnamomi, aut fœniculi seminis pauxillo addito. Si verò [f] primis diebus malum aliquod accidens ad vini concessionem compellat, veluti si virtus imbecilla fuerit, aut sanguinis nimia copia effluxerit, aut vehementissimi, ac diuturni dolores præcesserint, aut ventriculus, frigidus sit, aut corpus cachecticum, & mala habitudine affectum, aut si mulier vtero laborauerit, illud aquosum, flauum, & prorsus inodoratum existat, quod Hippocrates [g] probauit, atque in eius potione aquæ exiguum superbibendum, siquidem hoc modo vini potentia caput, mentemq; minus tentabit, vel ad quorundam mentem, cui panis portio infusa fuerit, vt tenuiores, halituq; plenæ partes, absumantur: tunc enim nec capiti, neque neruorũ substantiæ obest. Vinum sanè probatur, cùm caro recens gignitur; nanque [h] virtuti robur, & sanguini temperies additur, præsertum si modicè assumatur.

a ¶ Lib. 3. c. 49
b ¶ Diosco li. 6. cap. 6.
c ¶ Auic. 2. Cano cap. 144.
d ¶ Auicen 6. 4. fen. 2. tract. 1. cap. 8.
e ¶ Auic. 2. Cano. cap. 136.
f ¶ Cel lib. 5. ca. de rat. vict. vulnerat.
g ¶ 3. reg. acut. 41.
h ¶ Gale. 2. de mor. & simpt. c. 3. Auicẽ. lib. de uir. cor cap. 5.

DE PLENITVDINE, ET EVACVATIONE.

T si vulnera, fracturæve per se materiales morbi, aut ex plenitudine non sint, attamen corporibus athleticis, plethoricis, aut cacochymis vtplurimum occurrentes, opportunas euacuationes exposcunt, si magnitudinis nomen assequantur: Nam [i] in huiusmodi corporibus, & quæ leuia sunt vulnera ob humorum copiam, accidentia quandoque valida comitantur, ac verisimile est maiora in magnis fieri, in quibus corporis vniuersi depurgationem approbat Hippocrates, [k] quãuis nullum plenitudinis indicium appareat: Magna quippe capitis vulnera dici possunt, vel propter affectæ partis præstantiam, vel dùm sæua vrgent accidẽtia, vel propterea quia in amplum extenduntur, addamus euacuationem fore necessariam in omnibus vulneribus, in quibus aut sectio, aut dilatatio, aut ossis abrasio, opportuna fuerit, & morbus vehemens imminet; & causæ adsunt indicantes periculũ fluxionũ. Quapropter in his vniuersalis euacuatio primò emolienda est, nempe si nihil obstiterit venam secando, vt virium imbecillitas, ætas infantiæ, aut senectutis, malus corporis habitus, temporis constitutio, & similia, vt diuertendo, humorum ascensum prohibeamus, ne [l] inde dolores, ac inflammationes suboriantur, quæ à succo bilioso, seu tenuiori sanguine, caput natura petente, vt plurimùm procreantur. nec obstat, si caput in corporis sublimiori parte situetur, aut in aliqua operatione atroci dolore fuerit vexatum, aut ab eo copiosus effluxerit sanguis. nam ex Hippocrate pro confesso habetur, omnem caluarię fracturam ab ictu vehementi produci, vnde ne interna aliqua fortis cõcussio facta sit, vereri oportet. ad quam inflammatio sequi solet. ob id in curandis partibus vulneratis, propositum est, vt omnino ab inflammatione defendantur; hoc autem fiet, si nullus humor ad eas concurret, quæ omnia à pręcautrice potius, quàm à curatrice facultate indicantur: sanguis enim aliorum humorum pater est, cuius copiam primis diebus, plethora existente, ab opposito latere à nigra, aut capitali vena extrahere iustum est, in iunioribus, aut consistentibus abundè, nisi è vulnere copiosè effluxerit; omni [m] nanque recenti vulneri, nisi in ventre sit, expedit ex ipso statim sanguinem plus, minusve effluere, quippe phlegmone minus tentabitur tum vulnus ipsum, tum quæ circumposita loca sunt: quòd si è vulnere parcè emanauerit, doloribus inuadentibus, inflammationibusq; apparentibus, liberaliùs educendus est; mittendus ex brachio vtique est, si corpus iuuenile, robustum, & exercitatum fuerit; multoq; magis, si id vulnus ebrietas pręcesserit, sanguis in corpore abundet, & multum tempus absque euacuatione prætererit; sin minùs, cephalica eiusdem lateris aperiatur, nec propterea illicò accepto vulnere sanguis mittendus est: tunc enim humores vniuersi, bilis presertim, spiritusq; in motu, & alteratione existunt, at post quandam corporis, ac animi quietem. sitq; sanguis iuxta virtutis, ætatis, & exercitij mensuram, necnon anni tempus, accidentiumq; naturam extractus. Præstat etiam id fieri post absolutam cibi concoctionem, enæmateq; præmisso, vt excrementorum cõmunis euacuatio ex intestinis expleatur. Quòd si brachij vena secari nequit, tutò per cucurbitulas dorso applicitas, aut per Ani venas, quas hæmorrhoidas vocant, sanguinem mittere licet. nam & hæ sanguinem à capite euertunt, idq; pariter faciendum in vtero gerentibus, instante causa à quarto [n] mense vsque ad septimum: nec non conuenit bis, ac ter ad mentem Rasis robustis, & exercitatis corporibus, vrgente necessitate, phlebotomiã reiterare, idq; magis, vt corpora sicca seruentur. ad quod facit summopere sanguinis missio. Præterea si adhuc alicuius plenitudinis suspicio aderit, medicamento purgante corpus inanire oporret, & si nullum quidem verbum de hac intentione fecerit Celsus. nam [o] purgatio ventris deorsum plu

ribus

i ¶ Gal. 4. meth c. 6. 6. meth. c. 5. & 2. de compo. med secundum loc. cap. de dolore cap. ex plaga.
K ¶ Li. de Calu. curat.
Lib. de Vulneribus.
Lib. de fracturis & li. de affect omnibus Gal. 4. de rat. uic. ac. com. 16. & 4. meth.
l ¶ Gal. com. 4. lib. de articulis 3. meth cap 3. Rasis 7. ad Alm. cap. 3.
m ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Cels. lib. 5. ca. de cura inflammat. vul. & cap. de Sanie. Gal. 4. meth. ca. 6. Auic. 4. 4. c. 7.
n ¶ Hip. 4. aphor. 1. & 5. aphor 29.
o ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5 Paul. lib. 6. c. 90

a ¶ Hipp. 1. aphoris. 15. 4. apho 3. li. de medic. purgant. & 6. Epidem. 2. am. Gal. 4. meth. c. 2. Auic. 3. 3. c. de cura lo. dæ à percussione. 4. 4. cap. de cura calu. & 5. 4. cap. de ossi. fract. cra. 4. 4. cap. de cura vlc. c. 5. 4. ca. 18.

ribus vlceribus confert,& vulneribus,quæ sunt in capite,& in ventre,& articulis.quapropter [a] humor ille euacuandus est,qui superabundare videtur,ac facilius ad caput ascendere potest,qualis est bilis,ac tenuior sanguis.nec obstat si caluaria fracta non doleat,aut nõ sit affectus materialis,ab humore aut fluxo,aut fluente productus,& quod medicamenta purgantia calefaciant,corpora,& humores commoueant,ac insaniam faciant.nam quæ in simili affectu probantur pharmaca,tantum lenientia esse debent,& non robusta,seu eradicantia.siquidem huiuscemodi indicatio a præcautrice potius,quàm à curatrice,facultate sumitur.igitur in hac præcautione lenientia medicamenta sint,& non fortia & robusta.Erit igitur accommodatum pharmacum mirobalanorum omne genus,Cassia,Manna,Rheubarbarum,Tamarindi,aut Syrupus violatus,aut rosatus solutiuus,in robustis,& qui plethora abundant:Electuarium rosatum Mesues,aut de succo rosarum,& id genus alia,admixta Cassia,& Mirobalanorum decocto,vt ventriculus,ac intestina leui euacuatione exonerentur,& caput vaporibus obnoxium minimè reddatur.Sunt qui hoc opus libentiùs enæmatibus,quàm pharmaco,aggrediuntur,quòd magis euacuando,vapores etiam retrahant.quidam statim deligato vulnere clystere imponunt,ac postridie venam secant,nihil aliud agentes,quamuis explicitè nullum verbum quidem de sanguinis missione proferat Hippocrates.[b] Non ab re autem nos arbitramur quotidie summo mane syrupum rosatum,ex intybo,ex lupulis,aut ex betonica,aqua Endiuiæ,oxalidis,cichorij,betonicæ roratum opportunè exhibere,ut calor,si quis est,aut febrilis,aut ex animi affectibus,remittatur,perspecta perpetuò temperatura tum totius,tum partis affectæ.Sic igitur procedatur,donec accidentia mitescant.Enęmatum etiam quotidianus vsus habeatur,si sponte,& à natura aluus non expurgatur,aut saltem glandium beneficium ex melle,aut sapone,aut blitis radice cognoscatur,ne in magnis vulneribus corpus nimis dimoueatur.De cæteris autem euacuationum generibus,quæ vomitu,lotionis copia,sudore,sputo,narium ac aurium expurgatione,semineq; fiunt,hic obiter dicamus.Vomitus,præsertim sub cane,aut hyeme,nisi à natura proueniat,& in facilè vomentibus,improbatur:nam caluariæ fracturæ obesse compertum est;trahitur siquidem vi quadam ventriculus,præter naturæ modum,ad superiora,humores & Chylus in eo agitantur,& sublati vapores cerebrum infestant [c] Vomitus est ex eis,in quibus non fit iuuamentum in curis ægritudinum capitis,nisi fiat lege consortij à ventriculo.Lotium emittere quotidiè expedit.quod si supprimatur,causas suppressionis inquirere oportet,vt remotæ,lotium ad naturalem statum reducatur.Sudor nempè copiosus si crisico modo,id est,via iudicationis ob humiditatum copiam à natura moueatur,nequaquàm occludendus.verùm si ob cubiculi calidioris aeris statum id euenerit,aer ad temperiem deducatur:nam huiuscemodi sudoris abũdantia virtutem resoluit,& corpus languidum reddit.Sputum,quanquàm capitis expurgationi conferat,cerebro tamen vehemẽter affecto,eò quòd ab osse fracto comprimitur,aut pungitur,nequaquam prouocetur.E naribus,oculis,auribusq; excrementorum effusio iuuat,ob id,quòd cerebrum commodè interdum sic expurgatur.naturæ enim motibus minimè obsistendum est,potissimum si per conuenientia loca,oppositeque motus fiant.Seminis demum profusio,tanquàm perniciosa,vitari debet,cùm semẽ sit vltimi nutrimenti vtilis superfluitas,nec,sicut sudor,aut vrina,inutile,sed humanæ speciei conseruatrix,ac Hippocratis [d] sententia à cerebro,& capite maiori ex parte decidit,cui venæ post aures peruiæ sunt:Iccircò neruis,oculis,ventriculo,ac cerebro venus inimicatur,humores turgidos reddit,vires prosternit,& corpus refrigerat,quare omni ratione tãquàm corporis destructiua relinquatur.Et omnia hęc à præcautrice potius,quàm a curatrice facultate,indicantur.

b ¶ Li. de Calu. curat.

c ¶ Auic. 1. 3. ca. 25.

d ¶ Lib. de genitura.

DE SOMNO, ET VIGILIA.

e ¶ Hipp. 2. aphoris. 3. 7 apho. 68 Gal 2. apho cõ. 3.

SOMNVS,si naturę [e] conuenientem modum excesserit,caluaria fracta,malum signum est,& causa;indicat enim,cerebrum frigida temperie laborare:vigiliæ etiam multæ inflammationem eiusdem portendunt:vt causa verò,diuturnus somnus malus est.nam ex nimia caloris innati concentratione in longo somno,cibum in ventriculo aduri possibile est,vel quandam alterationem pati,adeò,vt inde vapores caput petentes sodam,hoc est capitis vniuersi dolorẽ,mouere valeant;contra [f] verò in vigilijs superfluis concoctiones interturbari,halitus identidem ascendere,& corpus resolui compertum est.Vterque igitur cauendus & corrigendus:diurnus etiam somnus,& statim assumpto cibo,improbatur,nisi nox vigil,aut inquieta præcesserit.Cæterùm vtilis somnus est,si nocte debitis horis conciliatur;tunc [g] enim animalis facultas quiescit,& naturalis validius agere videtur;vnde cibus non solùm in ventriculo,verùm etiam per vniuersi corporis ambitum optimè præparatur;insuper capiti vulnerato adeò conferre videtur,vt pus optimum perpetuò gignatur.Secus verò in vigilijs apparet,in quibus nulla datur occasio,quin cerebrum moueatur,& in somno quiescit,in quo [h] etiam,si moderatus est,dolores omnes mirè sedantur.nam somnus,dum retrahit spiritum,sopita facultate sentiendi,dolores mitigat:& caloris innati ope vulnera omnia rectè disponunt,& accidentia profligãtur.Cubabit ergò ęgrotus,qua parte minus dolebit,donec pus sit genitum.tunc enim,vt facilius pus effluat,affecta parte cubet,nisi dolor id prohibeat.

f ¶ Hipp. 2. reg. acut. i fine. Gal in commento.

g ¶ Gale. 4. de mor. cap. vlt.

h ¶ Auic. 4. 1. c. 30.

DE

DE MOTV, ET QVIETE.

VNIVERSI corporis quales sint motus, tùm mentales, tùm arbitrarij, licèt minimi fuerint, ingenti existente caluariæ fractura, abigendi sunt, veluti in rigore contingit. siquidem, dum quiescit homo, solam interdùm inæqualitatem sentit; dum mouetur, horrorem; dùm verò exercitatur, rigorem: quamobrem sic affectis medici experientia docti consulunt, vt ab omni motu se se abstineant, ne [a] humores ad loca vulnerata, vtpote imbecilla, transferantur. Quies [b] ergo, tanquam ad curationem necessaria, præsertim si magna sint vulnera, conferre videtur; optimum enim istis, inquit Celsius, medicamẽtum quies est; moueri enim, & ambulare alienum. & Galenus dicebat. Quicquid in corpore dissectum est, id exquisitam, integramq; expostulat requiem: quæ non solum corpori vniuerso, sed oculis etiam imperanda est, qui ex nimio motu, & copioso lumine multum agitantur, & spiritus resoluuntur. Quiescat [c] igitur, vt dictũ est, æger in lecto valde molli, ac humili, & cõclaui obscuro; Vulnus verò ęstate bis, hyeme verò semel pro cura moueatur; ęger parcius loquatur; sermo [d] nãque prolixus, & capitis inclinatio, risus, & clamor his affectibus mirificè obsunt arcenda sunt, quæ sternutamenta cient, fumus nẽpe, odores mali, fœtidi, aut acuti, & vomitus, qui vulnerato capiti aduersatur. Vulnus in ima semper, & decliui parte quiescat, præter illud, si magnum fuerit, quod in lateribus infigitur, ne quandoque cerebrum procidere posset. reliqua verò talem situm exposcunt, vt excrementa, purulentaq; materia facilius expurgetur. At exercitij loco vt vapores auersionis gratia remeentur, leues frictiones, & his partibus, quæ longius à vulnere absunt, ante cibum, & euacuato ventre commendãtur: pariter interdum cucurbitularum spatulis, atque dorso absque scarificatione applicatio, vtilis admodum creditur.

a ¶ Gal. 4. apho. com. 33.
b ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 6. aphor. com. 6 & 6. meth. ca. 3.
c ¶ Cels. li. 8. ca. 4. Gal. 6. meth. cap. 3. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 2.
d ¶ Auicen. 4. 4. tract. 2 cap. 10.

DE ANIMI AFFECTIBVS.

NEGOTIA, [e] cogitationes, solicitudines, iræ, furores, clamores, timores, tristitiæ, & omnes vehementes animi motus, & huiusmodi reliqua, quæ corpus alterare, & à naturali statu peruertere possunt, cranio fracto aduersantur, & obnoxia iudicantur: quapropter omninò à similibus abstinere oportet. siquidem [f] dictum est, lætari mente in omni morbo bonum, plerique etiam præ gaudio dũtaxat magno ab acutis, & chronicis passionibus euasere: porrò [h] ex congruis remedijs, quæ in quolibet morbo conferre possunt, illud est, quod vires validas reddit animales, & vitales, sicut lætitia, & gaudium, attamen nec cantus, nec instrumentorum harmonia, & sonitus, nec ludus probatur, nec mulierum illecebræ laudantur: nam sanguinem mouent, risum excitant, & in longum sermones protrahunt, quę omnia, caluaria fracta, inimicissima sunt. Qui itaque [i] partes capitis affectas patitur, motus omnes, tùm mentales, tùm corporales dimittat, quiescat, & hilaris sit, ac quicquid, ipso audiente, profertur, lætum omnino esse debet, & perpetuò ad eius indubitatam salutem, iuuat [k] nempe ægrum sermonibus, aut veris, aut fictis oblectare. Strepitus omnes amoueantur, & quæ horrorem inducere solent, vt pumicum simul, aut ferri cum ferro frictiones, & huiusmodi visui, & auditui valde molesta. Cæterum ante omnia æger medico confidat. nam [l] plures sanat, in quo plures confidunt, & ob id languentibus gratum, humanum, affabilem se præstare studeat Medicus, maturam, indubitatamque salutem promittendo. Hæc omnia diligẽter obseruanda sunt, etsi magis ad partem, & methodum præseruatiuam, quàm ad curatiuam, videntur pertinere.

e ¶ Gale. lib. art. par. med. ca. 85.
f ¶ Hipp. lib. 2. de mor.
g ¶ Gale. lib. de ludo paruæ sphæræ.
h ¶ Auic. 4. c. 1.
i ¶ Auic. 1. 3. c. 29
k ¶ Hipp. 6. Epidem. par. 7.
l ¶ Gale. 1. prognost. comm. 8 Auic. 6. nat. par. 4. cap. 4.

De leui, ac simplici capitis vulnere, & eius curatione. Cap. VII.

VLNVS [m] quodcunque cęsim, aut punctim leuiter caput attingens, ad pericranion vsque deductum absque substantiæ detrimento, omniq́ue symptomate prorsus destitutum, sane simplex vocitari debet, nec curationẽ aliã exposcit, si corpori prauis succis scatenti non euenerit, quàm abrasis capillis partium dissidentium vnionem, ac postmodum partes sic vnitas seruare laqueo, aut sutura, aut decẽti ligatura, si decet, vinculo scilicet duobus initijs circundato: coeunt nempè ex se mollia membra, ac viscosa humido proprio, ac elementari, dum in vnum adducuntur, agente natura per se absque medio. dura verò per accidens medio eterogeneo, poro nempe sarcoide, siue alrosbot; in similibus enim vulneribus partiũ carnosarum, vt oræ ipsæ secum coalescant, atque agglutinentur certè sola natura, & calor natiuus causa est, qui aut ipsamet natura est, aut eius proximum instrumentũ. Equidem dictum est, coalescere facit ea, quæ inuicem distant, ac pristinam restituit vnitatem ipsa natura. Cæterum tria requirunrur ad hoc, primum partes vnire, vt iam dictum est. Secundum, indicatione sumpta à causis, prohibere, nè quid labijs vulneris intercidat; quoniã sæpè vsu venit, vt puluis, pili, aut oleum, siue quæuis alia humiditas interueniens, earum, quę copulandæ sunt, partium vnitatẽ impediant. Tertium præuidere, nè aliquod accidens vulneri superueniat. Et hæc absoluta simplicium, leuiumq́ue capitis vulnerũ curatio est, si temperatis, atque valentibus corporibus occurrant. Quòd si fortè hac prima intentione, operationis finis frustratur: tunc indicatione sumpta à vulnere, siccis medicamentis vtimur,

m ¶ Gale. li. art. par. med. ca. 90. 3. meth. cap. 3. 4. meth. cap. 1. Aet. lib. 4. ca. 20 Paul. lib. 4. c. 36 Rasis li. diuis. c. 138. 7. ad Alm. cap. 3. Auic. 4. 1. c. 28. 4. 4. cap. 3.

aridis nempè cephalicis, veluti ex Iride, Aloe, Olibano, Aristolochia, & Orobi farina. omnis nanque medicina, quæ temperatè exficcat, ac leuiter fine dolore abstergit, his omnibus vulneribns conueniens est. dictum siquidem est, vulnera duobus modis sanari, vel per agglutinationem partium, vel per carnis concretionem. Verum cùm corpora ea optima temperatura media destituantur, ac eucraton corpus inueniri non permittatur, interdum in similibus diuersas nancisci operationes necessum est, cùm ex futura ipsa, aut laqueo inconueniens aliquod multoties oriri videatur, veluti saniei collectio, dolores, ac inflammationes, nec vndique, ac æquè medicamenta partes omnes attingere possunt: talia verò vulnera capitis chirurgorum nostratium vsus est non consuere, tum ob cutis duritiem, tum vt facilius abstergi possint. attamen [a] cùm ampla fuerint, & labia latiori spatio dissident, absque timore sui possunt, licèt plerique hoc opus affatim in capite improbent: expurgato igitur vulnere, illud consuere oportet, præterquàm in temporibus, præsertim si vasa, quæ ibi locantur, sunt affecta; tunc enim laqueis id constringere licet, aut relicto musculo, corium suere, ne aliquod sequatur in commodum: porrò [b] scire licet, quæcunque cute conteguntur, si nuda fiunt, proprio velamento delectari, cæterisque omnibus lædi. at nuda caro, si sine cute relinquatur, ægrè ad cicatricem perducitur, & quæ vlcus purgant ob detergendi facultatem mordent: vbi verò pars, à qua detracta cutis est, eadem contegatur, nullo modo afficitur. ex his patet etiam os quodlibet innata cute contengedum esse: Huiusmodi enim vulnera interdum simplicium genus pertranseunt, & ab ambiente, ac medicamentis actu frigidis ea non consuta alterari contingit. nam stipantur humiditates in labijs, & oritur eruditas; quò fit, vt maiori præparatione, seu concoctione posteà indigeamus, quousque pus optimum appareat, alioquin facultate operatrice impedita, sanguis, qui ad partẽ affectam ab ea potentia, quæ nostrum regit corpus, demandatur, assimilari non potest, nec partes disiunctas agglutinare. Atsi ad hæc necessitate vrgente non impellamur, haud ab re factum est (veluti in his vulneribus nonnulli faciunt, licèt non contusis) vti, saltem primis diebus, puluillis, siue linamentis, aut linchinijs ex lino carpentato, aut lenissima stupa paratis, recenti rosaceo omphacitide prius madidis, ac tepidis, & circa vulnus in orbem eodem oleo inungere, inde molli linteo duplicato madefacto operire, ac superaddita molli stupa capu leuiter fascijs inuoluere. Sunt & [c] alij, qui, vt suppurationem citius moliantur, ethiseos medicamentum, quod digestiuũ vocant, admouent. fit nempe ex rosaceo, & oui luteo: verùm detecto pericraneo, resinam lentiscinam addunt, tali vtentes medicamento vsque quò pus optimũ appareat, inde [d] cephalica remedia administrant ad integram vsque cutis æqualitatem. emplastrum demum ex betonica, aut palmulatum, aut triapharmacum pro cicatrice inducenda superimponunr, & hæc est probabilis, & laudata cura. Si autem necessitas ad futuram impellat, & vulnus tali medio coierit, tũc & oleum, & suppurantia omnia abigenda sunt, sed ficcioribus insistendum, tùm vt futura vnita seruetur, tùm etiã vt putredines arceantur, & cutis natura, quæ in capite dimissa vola manus, aut pedis planta omni alia, & durior, & ficcior est, conseruetur. Sumito igitur Aloes, Sarcocollæ, Thuris corticum, Boliarmeni ana. ex quibus paretur puluis subtilissimus pro molli corpore; in duriori ac exercitato, Albucasis calcem viuam, aut ridis radicem addere solitus erat. Cum verò pericraneum scissum fuerit, cùm sit membrana neruea, ac per suturas duræ meningi annexum, diligentem curationem exigit, indicatione ab affecta parte sumpta; nam neglecta eius vulnera dolores, febres, inflammationes, ac conuulsiones accersunt: quapropter præter rerum non naturalium obseruationem, & conuenientes euacuationes, vulnus iuxta opportunitatem regatur, vtpote dolore quodam inuadente, rosaceum oleum, quod completum vocant, aut ex terebenthina, aut ex vitellis ouorum adhibendo, donec dolor leuetur, pars affecta sic foueatur vsquequò laudabile pus gigni possit. Si autem vulnus dolore vacet, ab aridis cephalicis discedendum non est. hæc enim leuium capitis vulnerum communis curatio est, in quibus, si aliqua substantiæ deperditio appareat, aut labra multùm dissideant, aliquo sarcotico medicamento vti possumus, nempe illo à resinæ ingressu, resino, aut à citri colore, citrino nuncupato, basilicone minori, aut periclymeno, quod ex matresylua appellatur. nam hæc præstantia medicamenta sunt, quamquàm ne verbum quidem vllum Theophrastus, aut Dioscorides ad capitis vulnera valere fecerint, quemadmodum de betonica dixere: quare medicamentum ex betonica summopere probatur; illud pariter, quod ex gummi ellenia, quam ellemi dicunt, paratur, & illud Galeni, quod nigrum appellatur, aut ex Lino Mesues, quod Auicenna approbauit; quorum omnium descriptiones in calce huius primi libri videri poterunt. Vnum vlterius scire etiam oportet, quod in his simplicibus vulneribus consolidandis deligandi modus summè necessarius est. igitur danda est opera, vt vitato omni incommodo, deligaturam ex fascia lintea, quæ huic operi aptissima est, nec arctare, nec remittere debeamus, sed eius terminus sit bona laborantis tolerantia, ac partium vnitarum conseruatio. cæterum extrema fasciæ acu assuenda sunt, nam nodus multum lædit, & dolores inferre solet.

a ¶ Gal. 2. Megatec vbi ad c. dolore mex s̃tu a polo.
Aet lib. 14. c 26
Albuc. li. 2. c. 84
b ¶ Gal. commẽtario. 3. libri de fracturis Hipp.

c ¶ Aet. lib. 14. cap. 26.
Alb lib. 2 c. 84.
d ¶ Hipp. lib. de vul. cap Gale. 6. meth c. 6.
Aet. lib. 14. c. 35.
Auic. 4. 4. tract. 1 cap. vlt.

De capitis contusione absque cutis solutione, aut cranij manifesta fractura. Cap. VIII.

VBI caput à graui quodam corpore obtuso, & æquali, quod extrinsecus superincide rit, contunditur, venæq; exiguæ indidem diuortium experiuntur, sanguis, vt solet, cum tunicas venarum transcolat, profunditur, cute inquã, & externa facie integra, & tumor tactu mollis, cedens, liuidus, magna ex parte indolens oritur, & fit passio, quam Græci ecchymoma, & Latini simplicem contusionem vocant, statimque geminæ curationis indicationes nascuntur. Eo igitur animo primò tendimus, nè ad affectam partem alienę humiditates procumbãt, demum, vt extra venas progressũ sanguinem, qui in læsa sede continetur, dissipemus, atque confestim, antequàm nigruerit. Vix[a] enim fieri potest in contusis, quominus humores aggregentur; qui crebrò putredine corripiuntur; iccircò non immeritò eas medici quamprimùm curare accelerant, priusquàm alterentur, eò sanè curationis consiliũ dirigentes, vt eas absumant, non ignari ægrè discuti posse, si iam in cumulos coierint, & altè constiterint. Per[b] initia enim in his affectibus nõnihil ex astringẽtibus ijs, quæ digerunt, admiscere oportet, eo quòd: venarum tunicæ contusæ densationem requirunt, indè ad sola medicamenta digerentia deuenire tempestiuum est. Quapropter caput à capillis derasum rosaceo immaturo, quod methopion, & omphacinũ vocant, inungatur, aut[c] oxyrodino, aut[d] rosaceo myrtino admixto, deindè oui candidum, quod albumẽ appellant, aliquandiu agitatum, & leni stupa exceptum admoueatur, quod ad secundam tantùm diem sat erit, postmodum decoctum excipiendum ex vino nigro, austero, tepido, in quo rosæ, myrti, betonica, camomilla ebullierint, vel oxyrodinum oui albumine admixtum, denique sic per diem quiescat; & si dolor aliquis appareat, bis in die medicamenta permutare conducit, & rosaceo maturo tepido caput totũ irrorare, ac lanam eo imbutam superponere: veruntamen, si resolutioni magis vacare deceat, puluis hic aspergatur ex rosis, myrtis, betonica, & calamento, ac desuper lata splenia decocto prædicto madefacta, ac expressa apponantur, siquidem leues contusiones sic quietè curari solent. Præstat etiam nonnihil fasciarum obuolutionis modus; arctatio enim modica fluxiones arcet, & innatum calorem seruat, nè à copia humiditatum vincatur; quò fit, vt etiam validior reddatur ad discutiendum omne, quod præter naturam coniunctum fuerit: verùm[e] huiusmodi deligationis vsus, antequam pars in tumorem attollatur, competere videtur; pars enim tumida æqualem exigit ligaturam, sitque eius initium, vbi sedes contusa est, & vergat quò fluxio accedere minatur; fasciam autem, qualis esse debeat, postea dicemus. Si verò vehemens fuerit ictus, ac ex intenso dolore fluxio ingens confestim oborta sit, tunc parte capitis contusa, percussionis modo, teli genere, distantia, ac percussoris robore sedulò perspecto, reliquis accidentibus, si quæ præcesserint, aut adsint, neglectis, scrutandũ est, nunquid caluariæ aliquid contigerit; sæpe enim, vt dictum est, frangitur caluaria, cuti illæsa, cuius curationis modum suo dicemus loco. Quòd si cranium noxam effugerit, contusionis duntaxat, ac tumoris habita ratione, ad cutis sectionem illicò deuenire non licet, sed illicò venam secare expedit, si nihil impediat corpus pharmaco bilem educente mouere, tenuem victum instituere, ac omni studio fluxionem auertere: porrò si quietem expo scimus, enæmatum saltem quotidianus vsus sit, cùm plurimùm ad auersionem conferant, sed de hoc satis; superiùs enim abundè dictum est. Localia verò medicamenta, indicatione à dolore sũpta, ea sint, quæ affectæ partis innatum calorem foueant, & doloris causam absumant, iccircò lana dulci oleo calẽte madida probatur, aut rhodinum, & sapa, aut rosaceum, & oui luteum per vices adhibitum. & si hæc parum prodesse videntur, locum decocto Altheæ, seminum lini, fœnugræci. & betonicæ fouere non dedecet, canonicè[f] tamen magis operantur (inquit Auicenna) qui ad sedandos hos dolores oleis tepidis solùm vtuntur. quapropter nostrates Chirurgi rosaceo, myrtino, camomellino, & liliorũ alborum hilari corde, ac tutò vtuntur; aliqui verò gallinaceam, aut anserinam axungiam addunt; alij vnguentum Dialthææ, aut alabastrinum. nam hæc omnia dolores mulcent, & contentos humores dissipant. Leuato aliquanti sper dolore, discussionem valentiùs aggredi possumus, nè quod in tumore relinquitur, suppurationem experiatur; quare satius fuerit resolutionem, præterquàm in crisi, vel in materia valde putri diligenter molliri: quocirca Auicenna[g] calamentum, farinam hordeaceam, ac hyssopum humidam summopere extollit: à nobis verò tale probatur medicamentum. Accipito cimarum Absynthij m.iij. rosarum rubearũ, florum Camomillæ, Betonicæ, Sertulæ campanæ singulorum m.j. bulliant omnia in vino nigro, postea contundito, & addito farinæ hordei, fabarumque an. vnc.iij. Cimini vnc.s. rosacei, quantum fit pro cataplasmate. vel sumito Resinæ laricinæ vnc.iij. Hyssopi humidæ vnc.ij. Absynthij, Betonicæ, singulorum vnc.j. Cimini vnc.s. olei masticini, camomillini singulorum vnc.ij. farinæ hordei, ac seminum lini singulorum vnc.j.s. misceto, & fiat emplastrum, cuius administratio, vt materia discutiatur, post diem quartam probatur; quidam verò ad hoc opus tãtùm emplastro ex betonica, aut de gummi elemi, aut illo mirabili humano Iacobi Carpensis perpetuò vtuntur. At si quis fluxerit humor pituitosus solus, aut eterogeneus, eiusq; notæ sint tumor mollis, indolens, decoloratus, & frigidus, corpore priùs euacuato, aut Aga

a ¶ Gal. 4. meth. cap. 7. Aet. li. 14 ca. 69. Paul. lib. 4. c. 30. Auic. 4. 4. tract. 2. cap. 2.

b ¶ Gal. 13. meth. c. 3. Auic. 1. 3 tract 1. cap. 3. & tract. 3. cap. 3.

c ¶ Gal. 2. de cõp. med. secundũ loc. vbi ad cap. dolores ex: Cũ Rasis 6. ad Am: cap. vlt.

d ¶ Gale. 2. de comp. med secũdum loc. vbi de Soda à percuss.

e ¶ Auicen. 4. 4. tract. 2. cap 3.

f ¶ Auic. 1. 3. tracta. 2. cap. 2.

g ¶ 4. 4 tract. 2. cap. 3.

rico, aut catapotijs cochijs, sumatur Camomilla, melilotus, stœchas, absynthium, androsemum, betonica, calaminta, calamus aromaticus, sapa, mel, oleum liliorum, & camomellinum, & formetur cataplasma. Hæc & similia auxilia in communem vsum veniunt, semper [a] veluti suppositum accipientes, quòd dispositio, siue affectus nobis præsidia subindicant, mensuram verò vniuscuiusque, & particularem in materijs suggerit pars affecta, ægrotantis temperamentum, robur præterea, denique ætas circunferentis, tempories, anni tempus, & consuetudo viuendi; Bilioso succo iam defluxo, corpus purgare oportet medicamento, vt iubet Hippocrates, cologogo: deinde locus inflammatus violaceo, ac rosaceo oleo, aut vnguento rosato Mesues inungatur: porrò in his percussionibus occurrere solet, dum tenuiores succi partes insensibiliter euanuerint, vt crassiorum reliquiæ, quæ quoquomodo adhuc supersint, in duritiem aliquam conuertantur, quam postmodum tollit tutò emplastrum ex succis Andromachi; siue diachilon Mesues, aut apostolicum Chirurgum Damocratis, aut ex pyrite Galeni, aut ex caseo Aetij, aut aliud simile emolliēs, ac materiam per halitum digerēs. Cæterùm cùm ob corporis plenitudinem, aut meatuum angustiam, aut humoris copiam vel crassitiem, ac caloris innati suffocationem nihil discussum fuerit, & apostema ad statum deuenerit, superante calore præternaturali, suppurationem expectare oportet: tunc igitur præstò esse debemus, ne innatus calor dissipetur, vt valentius in concoquendo se habeat, hoc præsidio tanquàm præstantissimo vtentes, fomento nempe ex oleo dulci tepido, aut decocto maluarum althæ, & caricarum pinguium in iure salem non experto, vel horum substantiam sic paratam accipito, ipsamque contusam, ac per cribrum transmissam, farinæ triticeæ vnc. iiij. adipis Gallinæ vnc. ij. olei communis, quod sufficit, vitellos ouorum num. ij. & cataplasma conficito. pariter ad pus mouendum administrabis, & idoneū ab omnibus [b] probatur emplastrum macedonicum, siue triapharmacum, quo continuò ad phlegmones concoquendas vtimur. constat quippe ex olei dulcis parte vna, aquæ communis duabus partibus, & triticea farina, quod satis fit. huic addunt nonnulli vitellos ouorum, ac thuris cortices; cumque in abscessu, quem Arabes dubelet, & Græci apostema vocant, materiam in saniem conuersam contineri ex notis ad tactū, ex dolore, & febre, nouerimus, ac inundare sub digitis perceperimus, ipsam extrahere necesse est, ne alterato pericraneo, &, quæ sibi colligantur, interiore membrana cerebrum ambiente, aliquod accidat incommodum; quod quidem absoluitur sectione facta, annuente Hippocrate, in parte tenuiori, ac decliuiori ad prolapsum opportuna, instrumēto nimirum idoneo, quod à semilunari, siue curua forma Græcè [c] scolopomacherion, Arabicè [d] Gamedin, Latinè [e] spatumen curuum, vulgò Gamaul, vel Gamaut dicitur, vel altero instrumēto huic non absimili, quo in fistularū sectione vtimur, à Græcis [f] ob fistulas, quas syringas appellant, syringotomum, ab Arabibus [g] Embula, & Caiada, & à Latinis [h] Manubriolū, vocitato, quorum imagines in officina cernuntur.

Porrò accommodata sunt huiusmodi instrumenta, si tumor depressus, & nō extuberans appareat, cutisque dura, & aspera fuerit; quòd si eleuatus, eminens, & in mucronem tendat, culter rectus, acutus, & vtrinque secans magis probatur, qui duplici modo [i] formatur, vel enim myrti folij imaginem refert, aut oliuarum folijs assimilatur, propterea & myrtinus, & oliuaris culter vocitatur. Et quia ad venæ sectionem, quam phlebotomiam vocant, valere omnes confitentur, phlebotomum ferè semper nuncupatur; quidam scalpros Chirurgos, & alij ob sagittæ formam sagittellas & vulgares lancettas vocant. Fiunt hęc instrumenta hoc modo, sed variant in latitudine, & acumine, quorum vtilitas, vt sanguis crassus, aut subtilis à vena euacuetur secundùm opportunitatem, celebrari debet. In officina formam videas.

Dissecto abscessu, atque euacuata, vt decet, materia, si sanguis emanauerit, vitello ac oui albore contuso, & leni stupa excepto supprimatur, inde saniei generationem accelerare oportet, adhibitis medicamentis, quæ, quia pus mouent, digestiua nuncupantur. siquidem à Galeno [k] dictum est, ex præsidijs in ipso vlcere, quæ linteolis excipiuntur, primum ea sunt, quæ pus mouent; deinque expurgant, postea, si quæ sint cauitates, quæ impleant, vltimò quæ cicatricem inducant, adhibenda veniunt; prima à Græcis septipa, secunda catarctica, & rhiptica, tertia sarcotica, & quarta epulotica. At quia in calce huius libri primi, qualia sint hæc medicamenta, copiosè explicabimus, ac quibus indicationibus hi abscessus regantur, de ipsis hactenus dictum sit satis.

a ¶ Gale. 2. de comp. med. secūdum loc. vbi de cap. dol. ex ictu.

b ¶ Gal. 5. defin. p. med. dist. 2. c. 5. 13. meth. c. 2. 2. ad Glau. ca. 5. & 5. de comp. m. in gen. Auic. 3. 4. cap. 3.

c ¶ Gal 14. meth. cap. 14. & 8. de aggress. anat. Aet. lib 15. c. 26. Paul. lib. 6. cap. 33. 74.

d ¶ Au cen. 3. 4. tract. 2. cap. 5. Alb. lib 2. ca. 80

e ¶ Cel. lib. 5. c.

f ¶ Gal 6. meth. c. 4 & 6. de adm. anat cap. 4. Paul. lib. 6. c. 52.

g ¶ Auic 4. 4 c. 7 Alb. lib. 2 ca. 80 87.

h ¶ Cel lib. 7. c. 19.

i ¶ Hipp. lib. de medico Cels. li. 7. cap 2. Gal. 14. meth cap 17 & 6. meth. cap 4. Aet lib. 14. c. 32 Paul. li. 6. ca. 34. Auic. 4 1. ca. 20

k ¶ 13. meth. c. 2

De contusis capitis vulneribus absq; caluariæ nocumento. Cap. IX.

SI impetu aliquo in capite fiat ictus, telo obtuso, graui, inæquali, & non incidente, cutim, panniculum membraneum, & si qua est, musculosa substantia abrumpi contingit, sæpè etiam pericranion, cranio integro permanente; interdum verò seruato ipso pericranio, externarum partium fit continui solutio contusa, quæ, & si non statim, paulò post vlcus profundum, & latum producit, & curationem huiuscemodi exposcit. Quamprimùm igitur ęgrotantem adierimus, sedulò inspiciendum est, si quid in vulnere præter naturam contineatur, vt lapillus, festuca, capilli, vel aliud quid simile, illudquè auferendum, atque iam nullam adesse Caluariæ fracturam certiores redditi, abrasis capillis per vulneris ambitum, si sanguis immodicus fluat, pulueribus ad hoc præparatis, aut filis cō bustis, aut oui candido supprimatur, decenterquè ligatura caput aduoluatur: quòd si circumposita loca

dolore

dolore, aut inflammatione afficiantur, propria eius effectus sanatio inuenienda est, illud pro certo habentes, fieri non posse, vt vulnus sanetur, nisi sedes, in qua constiterit, iuxtà temperiẽ se habeat. Tunc igitur præmissa euacuatione tùm per venæ sectionem, tùm per medicamenta purgantia, vt fluxiones auertantur, tenuique victus ratione instituta, quę omnia ab omnibus medicis [a] commendantur, licèt corpus nec sanguine, nec vllo succorum vitio redundet, detestabilem illam reijciendo methodum, vt refert Rasis, qua crassum victus regimen, carnes inquam, caseus, oua, vinumquè permittuntur, vulnus per initia regatur in ambitu, vt leuetur dolor, rosacei, aut myrtini illinitione, intus ea admouendo, quæ pus mouent, communiter digestiua appellata, donec symptomatum præterierit suspicio. necesse est enim (inquit Hippocrates) contusas carnes putrescere, & in pus verti: incumbendum igitur est, vt huiuscemodi contusiones quàm celerrimè suppurent, minus nanque phlegmone tentabitur vulnus, ac ex sedatione doloris robur affectæ parti additur, fluxionesque prohibentur. ab his denique medicamẽtis vulneris labia præparantur iam ab ambiente, ac medicamentorum frigiditate dissipata, alteraraque, in quibus ichoris copia continetur, adeò vt tumida fiant. hæc nempe eruditas illa est, cuius meminit Hippocrates [b], cum dixit [Vulnus incrudescens non paruam molestiam exhibet, aliquando etiam febrem inducit, & medico quidem negotia, ægroto verò periculum non minus affert.] quocirca medicamentis in calido, & humido temperiem plurimum non excedentibus vtendum, vt vigorem capiente innato calore, concoctio partis inualeat; alioquin vulnus huiusmodi curationem non facilem admittit. nanque [c] concocta medicari oportet; & hinc est, quòd princeps Auicenna dixerit, omne vlcus exiccatione indigere, præter attritum aut contusum, illud enim humectari, & mollificari expostulat. Amplius dictum est, [d] contusum vulnus ad cicatricem nequit deduci, nisi optima præcesserit concoctio, abstersio ve. Hæc itaque seriatim seruanda sunt, vt contusum vulnus prius coctionem experiatur, deinde non dolorosam abstersionem, posteà nouæ carnis productionem vsque ad cicatricem æqualem. In his igitur per initia rosaceo solo, veluti efficacissimo, ac præstantissimo remedio, vti debemus, in mollioribus præsertim, delicatisq;, ac acuti sensus corporibus, cùm in eo requisitæ omnes conditiones reperiantur, vt alibi fusius enarraturi sumus, & eo vtendum est, vel simplici, maturo, vel oui luteo admixto, quousque pus optimum apparuerit, atque magis pericranio illæso. In durioribus verò corporibus, ac humidis vulneribus, resina laricina addito oui luteo, ac rosaceo probatur; siuè quouis alio pus mouente medicamento, vt picato Galeni [e] ex pice, rosaceo, & cera, quod etiam triapharmacum vocant. aut tetrapharmaco [f] ex pice colophonia, cera, adipe taurina, aut vitulina: Nos autem probamus illud, quo felici euentu vsi sumus, & vtimur. constat nempè ex oleo rosato completo, resina terebinthina, singulorũ vnc. iij. ceræ vnc. j. croci scrup. 5. quòd si aliqua inflammationis suspicio adsit, abluatur resina aqua betonicæ, addaturq; farinæ hordei vnc. j. &, vt sarcoticum, id est carnis productiuum, euadat, drac. i j. pulueris corticum thuris, & drac. j. aloes admiscere oportet, ex quo filamentis ex panno lineo molli, ac subtili illitis, vulnus imbuatur; in ambitu verò ex rosaceo optimo inunctio fiat, amplumquè linteum eodem oleo madidum regionem omnem induat: quidam etiam indicatione à dolore sumpta anodinum aliquod administrant, & si peruertatur intentio, accipientes tritricei panis medullam, hordei farinam, rosaceum, & oui lutea, ex quibus cataplasma paratur, quod exterius apponitur, alij maluarum folia sumunt, violarumque, ac sertulæ campanæ flores singulorum m. j. radicum althææ vnc. ij. omnia in iure salẽ non experto bulliunt, postea contundunt, & per cribrum transmittunt, inde addunt farinæ hordei vnc. iiij. rosacei, ac violacei singulorum vnc. i j. ouorum lutea nume. i j. croci scrup. j. & cataplasma componunt, & super alia medicamenta applicant. Si verò affecta pars, vt in contusis sæpè euenit, pituitę copia redundet, & tumor aliquis œdematosus oritur, vt in corporibus cacochimis, ac cruditate repletis oriri contingit, curetur, vt in præcedenti capite dictum est: vnum autem prætereundum minimè censemus, quòd ex humidorum medicamentorum vsu diuturno noxa in affectis temporum musculis, ac magni cruciatus nascuntur; quapropter humida cauenda sunt, & iuxta requisitam intentionem in lacertorum, & tendonum vulneribus corrigantur. Concoctione iam se ostendente, vulnus leuiter abstergatur, quod præstat syrupus rosatus simplex, rhodomel, farina hordei, succus apij, aut terebinthina leta, & similia, aut per se, aut aliquo ex prædictis digestiuis admixta. & si fortior requiratur abstersio, id facit isdis addita portiuncula, adeo vt nulla erosio percipiatur. sic enim procedere oportet, donec vulnus floridi coloris, & viuidi appareat, & dum leuiter tangitur, doleat. Mox purgato, vt decet, vulnere, ad ea, quæ nouam gignunt carnem, transire oportet, & hæc in curandis istis vulneribus contusis secunda erat intentio, humida prorsus omnia medicamenta dimittendo. Ea igitur sumenda sunt, quæ primum, aut secundum siccitatis gradum non excedunt, & arida cephalica vocãtur, ex quibus tenuissimus puluis paratur, quo caua vlcera repleotur: aut si decet, aliquo est vtendum vnguento, nempè ex matresylua, aut resino, aut basilicone minori, aut de gummi elemi, aut eo, quod à nobis in magnis lectionibus probatur. Sumito artemisiam, scabiosam, valerianam, betonicam, hipparim, verbenam, pimpinellam singulorum m. j. contundantur, & succus extrahatur, cuius vnc. vj. accipito, olei rosati, masticini, myrtini singulorum vnc. ij. bulliant simul, donec succus euanescat. indè reliquo transfuso addito, myrrhæ, aloes, thuris, mastices, sanguinis draconis singulorum drac. i j. ceræ citrinæ, quantum sufficit, pro vnguento extensibili, quo vtimur, turundas indies imminuendo, sic enim carnem modo, quo supra diximus,

a ¶ Hipp. lib. de fract. Cels. lib. 2. c. 10. & 26. Gal. 4. meth. ca. 5. & 2. de comp. m. secũdũ gen. vbi de Soda a percussione. Rasis. 6. ad Alm. cap. vlt. & 7. ad Al. cap. 1. Auic. 4. 1. ca. 20 28. & 4. 4 tract. 2. cap. 3. Alb. Lib. 3. cap. 3

b ¶ Li. de Calu. curat. in prin.

c ¶ Hipp. lib. de humorib. & 2. aphor. 22.

d ¶ Hipp. li. de Cal. curat. & li. de Vlceribus. Gal. 4 meth. c. 7. Aet. li. 14. ca. 26. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 2.

e ¶ Lib. Hipp. de fract. com. 3.

f ¶ Li. de elen꙽tis, & 13. met.: cap. 2.

ximus, naturæ auxilio generare opus est. Cicatrix postremò emplastro palmeo, aut græco, aut ex beto nica, aut simili obducatur.

At si in affectibus capitis contusis caluariæ os fuerit detectum, an lęsionem aliquam patiatur, diligenter inquirere oportet. occurrit enim interdũ, vt contundatur ipsa caluaria ad cutis contusionẽ, nulla aut rima, aut sedes aut fractura existente; siquidẽ paulò post maculis, & punctis subrubeis repletur, aut eius color inter album, & rubrum permutatur. exanguis, & arida inde fit, & multa incommoda sequuntur. nam temporis interuallo sanguis in ea corrumpitur; & tunc colorem, aut liuidum, & pallidum, aut cinericeum acquirit; postremò, quia non nutritur, emoritur, & fit atri coloris. nec amplius membrana exterior, pericranion dicta, secum vniri potest, nec minus caro super eam gignitur: Hac quippe ratione Galenus iubebat, vt Caluariæ superficies abraderetur, aut profunda, aut debili, vt decet, abrasione, donec sanguis ille ycorosus effueret, & humida eius appareat substantia, potissimum verò in adultis, senibus, & siccis corporibus. Secus verò in pueris, cum eorum ossa mollia, tenuia, ac sanguinea existant, igitur abrasione raro egent; & si egent, terminus abrasionis erit, eo vsque rubeus color denotetur, aut sanguis effluat, perinde atque essent lachrimæ rubeæ; postmodum, si opus fuerit, vulneris labra vniantur, aut sutura, si vulnus magnum fuerit, aut alio ingenio, & agglutinantia adhibeantur præsidia: si verò cruditas aliqua apparuerit, indicationem sumere oportet à natura vulneris contusi.

DIGRESSIO.

CAETERVM si quis fortè in huiusmodi vulneribus medicamenta pus mouentia improbaret, vt potè humiditates, ac putredines adaugentia, quę quidem rationali methodo videntur repugnare, necnõ vti venena homini inimica potius, quam congrua medicamenta, damnaret, atque magis, quia [a] dolores, febresuè promouent, omnino abigenda esse, vel tanquàm superflua reprobanda; quandoquidẽ coctio naturę, & non medicamentorũ sit opus; insuper resina, cùm obsit coctioni, improbum medicamentum censetur, obest nempè vulneribus ob nitrosam, & acrem quandam eius siccitatem, quæ coctioni omninò aduersatur; nam humida esse debent, quę pus mouent. Huic profectò sic respondemus, nullo modo medicamenta putrefacientia probantes (plurimùm enim interest inter pus mouentia, & putrefacientia:) sed illa duntaxat, quæ partis affectæ innatum calorem, ac propemodum à soluta continuitate contusa extinctum fouere, & augere possint, ac vt in sanguine, & humido partis iam alteratæ, coctionis actio fiat, quod huiuscemodi medicamenta præstant, vt latiùs inferiùs demonstrabitur: Porrò dictum est, [b] in animantium corporibus triplicem fieri alterationem, vnam nempè exquisitè secundùm naturam, & fit à calore naturali in iuuatiuo, & materia admodũ familiari, in qua verè dominatur natura, & calor ingenitus superans, vt in ventriculi concoctione, aut iecoris sanguificatione apparet; altera huic aduersatur, & planè præter naturam existit, cuius actor calor putrefactiuus est, agens in materia inutili, aut diuersa, vt in omnibus putrescentibus, dum talis olida, ac cœno similis appa ret, siquidem [c] putredo mutatio est totius putrescentis corporis substantiæ ad corruptelam à calido extraneo in humido suo. Tertia inter has medium locum tenet, & veluti mixta ex naturali, & præter naturam agente, scilicet calore naturali, & non naturali, vt in abscessibus, & bonæ saniei generatione dignoscitur: Ad veram igitur coctionem duo requiruntur, calor naturalis temperatus, & materia benigna & familiaris; ad putrefactionem verò calor alienus alteratus, & omninò præter naturam, & materia inutilis calida & humida, putredini obnoxia; putredo enim [d] est via corruptionis, ad mediam alterationem innatus calor vincens, addito non naturali, & aduentitio in materia, nec ex toto benigna, nec ex omni parte mala sub prohibita transpiratione occlusa, aut in porositatibus carnis impacta, vt sanguis est, qui extra vasa propria, aliam acquirit naturam, & seminalam qualitatem adipiscitur, præsertim si in loco minus transpirabili detineatur: quare, vt hęc vltima fiat alteratio, siuè concoctio, aut (vt isti dicunt) in vulneribus contusis digestio, ea omnia remouenda sunt, quæ innatum calorem suffocatum conseruant; suffocatur enim à valida contusione à nimia frigiditate, aut aeris ambientis, aut topicorum medicaminum, à forti constipatione, & a copiosa materia, ideò ab Hippocrate [e] ea probantur, quę temperata caliditate natiuũ calorem adaugẽt, cutem emolliunt, ac extenuant, & dolores sedant: Hippocratis autem propositio in abscessibus intelligenda vt plurimum est, non autem in vulneribus, vt passiones in diuortio sunt; quinimmo, [f] vbi vulnera coctionem ostendunt, ægri à symptomatibus custodiuntur, & velocitatem crisis, & securitatem sanationis promittunt. quapropter in vulneribus contusis, vt simus adminiculo naturæ, quæ nisi impediatur, pus optimum mollitur, vtimur medicamẽtis, quibus affectæ sedis obstructiones aperiendi, necnon dolores sedandi vis insita sit; secus autem in abscessibus; siquidem ea medicamenta emplastica esse debent. & hinc dicebat Auicenna [g]. In contusis vulneribus dolores sedantur medicamentis pus mouentibus, membri temperiem conseruantibus, ac humores in labijs vulnerum congestos attenuantibus; & hac ratione in his vulneribus, vt optima producatur concoctio, naturæ auxilium prȩstare, iustum est: porrò medicamenta huiuscemodi temperatæ caliditatis, paucæ humiditatis, absq; vlla obstructione, sed alicuius abstersionis esse debent: talis nempè caliditas illius sit cõditionis, quam descripsit Hippocrates [h] in vlcerum suppuratione valere, cùm dicit Calidũ suppuratorium in omni vlcere, excepto putrido, aut phagedenico magnum ad securitatẽ indiciũ, cutem mollit, extenuat, dolores sedat, rigores, conuulsiones,

a ¶ Hipp. 2. aphorism. 47.

b ¶ Gale. 5. de simp. med. fac. c. 4.

c ¶ Gal. 11. meth.

d ¶ Auicen. 1. 4. tract. 2. cap 45.

e ¶ 5. aphor. 22.

f Hippo. lib. de Vlceribus.

g ¶ 4. 4. tract. 2. cap. 3.

h ¶ Lib. de humidorũ vsu & 5. apho. 22. Gal. 5 de sim. m. fac. cap 8.

siones, & distensiones mitigat, & ex his, quę ad caput attinent, eius soluit grauitatem; plurimum etiã confert ossium fracturis, sed nudis præcipuè, eorumque maximè, qui in capite vlcera habent: quæ autem caliditas temperamentum excedit, incommoda plurima affert: quapropter opinantes saniem ex medicamẽtorum calidorum, ac diuersarum rerum applicatione, in vulneribus produci, decipiuntur. nam ex tali medendi modo materiæ quàm plurimæ, præsertim subtiles, ac biliosæ ad caput transferuntur, vndè & apparentes, & internæ inflammationes sæpe gignuntur. quod annotauit Hippocrates,[a] dum de hoc verebatur. nam nec tantùm fascias applicare ausus erat, asserens hunc errorem inter manifestos enumerari posse. Opinantibus verò terebinthinam improbũ medicamentũ esse, respondemus, & si ea in passiuis qualitatibus sicca existat, à qua digestio talis, quæ in his vulneribus decet, prouenire non solet, sed [b] à calidis, & humidis, opportunum tamen, ac conueniens præsidium esse, ac in continuo vsu haberi, necnon proprium homini medicamentum, partium præsertim neruosarum, veluti peticraneum est, communiter affirmatur. Præseruat quidẽ resina ipsa membra omnia contusa à putredine, & corruptione, à medicis semper in omni attritione, & magnis contusionibus verenda; ea corroborat, obstructiones aperit, dolores sedat, & vlcera pura reddit; & si in ea, qua resina est, nitrositas aliqua adsit, ea tollitur, ait Galenus, [c] ablutione in æstate facta, vt decet, cum aqua betonicæ, aut consolidæ, aut vino albo tenui; & vt pariter ea de bilis acuitas contemperetur, humiditas quędam admiscenda est, quæ ab oui luteo, & rosacei modico expectatur; atque de ipsa agens Galenus [d] dixit. Terebinthina resina simul cùm detergẽdi, discutiendique, facultatem habet etiam concoquendi, ac pus mouendi; quapropter optimum, ac opportunum medicamentum censeri oportet, longoque experimẽto comprobatum; scire etiam oportet, quòd digestiuorum continuus vsus, etiam in contusis non admodum laudatur: sat enim est ipsis vti, donec pus optimum apparuerit, dictum siquidem ab Hippocrate est.[e] Primis diebus contusa vlcera irritare non conuenit; sed operam dare, vt vlcus quàm minimè inflammatione tentetur, & quàm maximè suppuret. atque vbi septẽ dies, vel paulò plures transierint, si febris non sit, atque vlcus inflammatione vacet, ad exsiccantia transeundum est. Occurrit interdum in magnis istis contusionibus, vt in his, qui ab alto concidunt, quòd nec cutis, nec os frangitur, attamen varia subsequuntur accidentia, vt obmutescentia, stupor, paralysis, conuulsio, & similia, quę præsidijs, ac indicationibus, vt in eorum curatione dicturi sumus, corriguntur, ac profligantur.

a ¶ Li. de off. medici lib. de Cal. curat lib. de fracturis.
b ¶ Gal 4. meth. c. 5. & 13 meth. cap. 2.
c ¶ 1. de comp. m. secundum genera.
d ¶ 5. Katageni vbi de m. hære. & 5. de simp. m. fac. cap. 8.
e ¶ Lib. 3. de fracturis.

De caluariæ angusta fractura non detecta, nec læsa membrana. Cap. X.

Laeditvr multoties caluaria, ad intima fractura non descendente, vulnerata tantùm prima tabella, aut etiam meditullio, nonnunquàm & diploide ipsa, seu vitrea, quam isti secundam tabellam vocant; qui quidem affectus omnes maximè timendi sunt, quanquàm ad meningas non deuenerint, perpetuò tamen medicus anceps de eorum quiditate, & progressu permanet. quippe breui temporis tractu, ignota penetratione perniciosa adducunt symptomata: aperiuntur interdum arteriarum, aut venularum nonnullæ ex his, quæ per Caluariam ob eius nutritionem disseminantur, quod ex anatome, ac in cranei terebratione, apertissimè dignoscitur, dum eam sanguinis copiam effundunt, vt operator, nè clarè quod operatur, appareat, impediri solet: exit sanguis à venis, & extrà propria vasa continetur, à natura non regulatur, & qualitatibus malis afficitur, vnde pessima subnascuntur accidentia. nam ex ruptis capitis ossibus, ait Hippocrates, difficillima cognitu sunt ea, quæ circa suturas rũpuntur. rumpuntur autem maximè à grauibus, & contundentibus telis, & ab his, quæ ex subcontrario afferuntur. Solent etiam hæ fracturæ ad intima penetrare, quæ tamen notescunt, quanuis angustæ, vel humiditate diuersa ad meningas effluente, vel sanguine percolato, qui postmodum non expurgatus putrescit. vndè varia sequuntur incommoda, & mors, quapropter Caluariæ vniuersæ fracturæ, & diligentem operatorem, & regimen victus conueniens requirunt. Medicus ergo prudens, cum primum caluariam detectam adinuenerit, accuratissimè eius statum perquirat, & primò quærendum est (ait Hippocrates) an caro ab osse denudetur, & si qua in eo adest fractura, ac sensu visus percipiatur, nec non quanta, & qualis fuerit, inuestigare oportet. indè quibus medijs, siue indicationibus curari valeat; si verò oculus id agere nequit, specillo vtaris, & si eo agente certus non fueris, ab ijs, quæ præcesserunt, & præsentibus symptomatibus veritatẽ adipiscaris. Dimissis igitur primò capillis, & vulnere ab eis amplè denudato, diligentia adhibita, quæratur, si in eo capillorum portiunculæ inserantur, inde qua capitis parte, & num in debiliori vulnus sit receptum, & capilli circa ipsum inspiciantur, an à telo dissecti sint, & intus in vulnere resideant; quòd si adsint, periculum imminet, os carne denudatum esse; itaque dicere oportet, os aliquam læsionem à telo habuisse, atque longè prius considerasse, ac dixisse oportet, antequam hominem attingat, operatorem. Qui si caluariæ aliquam portionem ex toto separatam, vt in asciali fractura contingit, ac ipsi corio adnatã inuenerit, siue magna, siue parua ipsa particula fuerit, eã auferat; nã pars ossis emortua cũ ea, quę viua adhuc est, vniri denuo nequit: verùm vt vulneri vicinos pilos abradat, Nouacula

vtitur,Rasorius,siue culter excisorius vocitatur,aut illo instrumento,quod etiam ad hoc creditur opportunissimum, forceps vulgo forcicula dicitur,quorum imagines suo loco in officina cōperies.

Postquam caput à capillis circa vulnus vndequaque denudatum fuerit,danda est opera,vt,an os sit nudatum, perspici possit, aut fractum,apertè percipiatur. quòd si aliqua in eo fractura reperiatur, quod dignoscitur,si oculis non pateat,vbi digitus immissus est,qui in caluariæ fracturis certissimum pręstat indicium,siuè vbi id non licet,specillo nudatum, aut fractum esse significatur;specillo enim considerandum est, quantum sit malum in osse,& quam operam exigat.specilli tamen admotio,an tale quid mali os passum sit,non indicat,& an habeat quid in seipso,aut non passum sit,sed sedem teli indicat specillum,& an intrò cesserit os ex natura sua,& an vehementer fractum sit,quæ etiam oculis conspicua vidēti cognoscere dantur. Diuersarum formarū huiusmodi instrumenta parantur,sed quæ huic operi adaptātur magis,nec nimis plena,nec nimis tenuia esse debent,rationibus superius adductis.Chirurgi dedecus magnum est(ait Hippocrates [a])si specillo capiti admoto,os fractum adesse non nouerit. quo factum est, vt qui istis vtūtur instrumētis,illa diuersimodè vocitarint,antiqui .n. specillum,& radiolum,alij astillā tętoriam,aliqui stylum,nonnulli expertorem,& exploratorem vocant,& non immeritò; nam sæpè istarū fracturarum cognitio,& experientia eorum auxilio acquiritur . verè enim occultarum , & quæ sensibus non subijciuntur,passionum,explorator & iudex est,veluti internarum teredinum, syringarum, vlcerum cauernosorum,& diuersorum anfractuum;cuius materia aut argentea,aut ænea , aut plumbea communiter esse solet,& sub formis effingitur,de quibus in officina.

[a] Lib. 10. 1. de morbis.

Cognita fractura,videndum est, ne quid ex ipsa membrannla , quæ sub cuti caluariam iungit, super os relinquatur.siquidem hæc scalpro,terebris ve lacerata vehementes febres cum inflammatione excitat.eā itaque commodius,& ex toto diduci debet,illa tantùm separatione,quæ opportunè operatori id præstet commodi,vt finem assequatur; siquidem multa incommoda ex amplis sectionibus pericranij,& cutis sequi solent. nam membrana neruea est à dura meninge orta; quare dolores, inflammationes , & conuulsiones facillimè commouet, & caro,ac locus affectus imbecillus redditur, quod in his curationibus maximè verendum est; hac ratione experti Chirurgi operando instrumento aciem obtusam ex altera parte habente,ex altera verò bene secante, ant spata, seu ea latiori,parte volsellæ vtuntur, quam in continuo vsu ad varia commoda circunferunt;porrò ad multa facit,nam tutò periosteos, siue pericranion,quam tunicam Arabes almocatim vocant , in caluaria fracta ab ipsa diuellit , sępe etiā fracta ossa, aut depressa eleuat , aptè medicamenta extendit; & cum opposita,ac duplicata parte , ossicula, aut (vt Arabes dicunt) sattagias, pilosuè, ac minima huiusmodi corpora à vulneribus , & cauernis eripit.communiter verò lichinia, plagelas , ac turundas à plagis extrahit, vocitatur ab antiquis volsella , vulsilla,& vulsella, ab Arabibus gesti, communiter pinceta,pincigarola , & apud nos molettina, & sub triplici forma paratur , cuius imagines in officina inspici possunt.

Hipp. lib. de Cal. curat. libro. 1. de morbis & lib. de medico. & li. de fistulis. Cel li. 8. cap. 4. Gal li. de art. Hipp. cō. 2. & 6. de anat. ad m. cap. 10. Paul. lib. 6. c. 25. & 77. Auic. 4. 1 c. 27. & 3. 4. c. 29. Alb lib. 2. c. 46.

Hipp. lib. de medico. Cel. lib. 7. c. 12. & 30. Gal. Hippo. de med. vul. com. 1. Pau. lib. 6. c. 90. Alb. lib. 2. cap. 6.

Facta cutis dilatatione, accuratè inquiratur,si qua ossis depressio , aut fractura appareat,aut eius portiuncula vbique separetur,sic vt digitis quietè subleuari,aut euelli possit,aut saltem volsella,aut altero simili opportuno instrumento; si verò sano sic adhęserit,vt tutò extrahi nequeat , eo dimoueatur instrumento, quod Græci ostagram,Latini vectem,& vulgares ab eius operatione leuam , siue eleuatorium vocant ; diuersimodè formatur , & simile habent nostri Chirurgi,ad varia commoda perpetuò paratum , eoque depressa ossa, aut quę ferè tota excisa sunt, & iam labant, attollunt , ac vnà cerebri membranam custodiunt ; eo Galenus vtebatur in fractura camarosis, & engissoma;est enim lamina ferrea angusta,longitudinis digiti,ex ferro Indo,aut ex calibe optimo fabricata;lenis , sed angustior in ea parte, qua os tangit ; aspera,& conuexa ab altera,non recta, sed duabus extremitatibus recuruata . similia instrumenta ob eorum varietatem varia sortiuntur nomina ; nam interdum latiora ex vna parte , angustiora ex altera fiunt , & hæc terna habeantur, aut etiam plura, vt ad opus aptissima sint. quibus demissis , ossa eodem penè momento, quo intenduntur, impellenda, ac eleuanda sunt , non aliter, quàm si vectis ad lapidem,vel lignum attollendum admoueretur. sint ergo organa hęc , quantum fieri potest, fortissima,ne flectantur ; siquidem opus hoc magni momenti esse solet,& longo eget experimēto: tutum tamen erit, si idonea instrumenta adsint,& impulsus conueniens adhibeatur.

Hipp lib. de Cal. curat. Gal. 6. meth. cap. 6. Cel li. 8. cap. 4. Paul. li. 6. cap. 90.

Cumprimum medicus sibi opportunum præparauerit locum, ac extractis ossium squillis,filis nitidis vulnus totum impleat sic, vt & vulneris labia,& pericraneum aliquantisper distent,& fractura euidenter pateat , & os nudatum appareat , quod interdum iniuriam patitur, quanquàm inuiolatum videatur:altera die, quanta,& qualis fuerit ipsa fractura,diligenter inquirat; quæ si ascialis,aut rimularis, aut (vt dicit Auicenna) non fuerit nisi cortex , aliquo ex prædictis instrumentis corticem absumere poterit , inde vulnus curare, ac si os incolume reperiatur; remanente verò in ea aliqua scissura , nequaquam ad intima penetrante,eam radere conetur, donec eius vestigium,aut signum non remanserit,& vt iubet Hippocrates,primò super os aliquod nigri coloris medicamentum , quod liquidum sit , inducendum est , & vulnus aridis lichinis repleatur, ac desuper cataplasma,quod dolores leniet, adhibere oportet: postridie verò soluto , ac purgato vulnere, os deradere expedit,quod si sanum non fuerit, sed fissum,aut contusum , reliquum , quod rasum erit, albū inuenietur; fissura verò , quæ nigrum medicamentum eliquatum in se ipsam susceperit,in reliquo osse albo nigra conspicitur:verùm si vna vice tantùm

negotium

negotium expediretur, ſat eſſet. ſin autem iterum quoque rima, quam nigram intueris, altè radenda eſt, ita vt ex toto deliteſcat, & os ſub rima totum album appareat: porrò vel ſi deliteſcat, vel ita altè deſcendat, vt ſcalpro detrahi nequeat, tunc quidem terebro opus perfici debet, nè ſanies ſuper cerebri membranas colligatur, quæ non, niſi extracto oſſe, eijci poteſt, hac ratione os, vel ſerra, vel ſcalpris, vel terebris, vel modiolis detrahatur: ſi verò telum altius non deſcenderit, rima tantùm radenda eſt, donec ex toto euaneſcat: vnde Auicenna dicebat. Magis rectum eſt, itèrum vt frices illud, vſque quò non remaneat de ſciſſura aliquid; & ſi amas, vt feſtines cum effuſione humiditatis nigrę, donec vehemens fiat apparitio ſciſſuræ, per eam fac, & frica, donec non remaneat veſtigium. Hæc omnium medicorum eſt vera praxis, qui loco huius nigræ humiditatis ſcriptorio atramento vtuntur. At quia apud eos inſtrumentorum variæ formæ ad has fricationes acommodatæ reperiuntur, de eis aliquid conſiderare expedit. Apud antiquiores nonnulla aderant inſtrumenta, quę concaui, ſeu ſemilunaris ſcalpri formam præſeferebant. his nempe ſimilia, quibus lignarij fabri paruũ aliquod lignum excauant à Græcis cycliſca, & chyliſca, à Latinis ſcalpra exciſoria caua dicuntur. quòd autem eorum imago talis exitat, id aſſerere eorum vſus nos cogit; nam dicebat Galenus. Operatio, quæ per terebrum fungitur, parũ tuta eſt, propterea quòd, dum audacius eam tractamus, duram membranam, quæ oſsi ſubſternitur, nõ rarò violamus. quod verò per cycliſcos opus adminiſtratur, nè id quidem omninò vitio caret, cum quatiat modicè caput, quod potius quietem poſtulat. Ad eundem modum & Paulus, cùm id explicaret, inquit. Si verò os imbecillum aut natura, aut fracturæ vitio fuerit, id ſcalpris exciſorijs cauis, quos Græci cycliſcos vocant, à latiori incipientes, mox anguſtioribus, deinde ſpecilli modo anguſtis, malleolo ſenſim adactis, ad capitis concuſſionem vtemur. Hinc Auicenna, dum huius inſtrumenti vtilitatem oſtẽderet, ait. Et adminiſtra facilitatẽ in percuſſione parua, & magna, vt non lædatur caput, & inquietet ipſum. Hoc illud inſtrumentum ſine dubio eſt, quòd à Celſo ſcalper lunatus dicitur, qui literæ C imaginem præſefert; ac ima parte, qua acies continetur in canaliculi ſpeciem vtrinque à lateribus ſinuatũ, ſic enim & cauum eſt, & ad ſemicirculi figurã accedit, dumuè operatur, eius decliuis pars ſuper fracturã, & cornua ſuper os ſanum apparent. Eſt pariter ſine dubio ſcalper exciſorius cauus Pauli, qui acies incuruatas inter ſe, conſeruat. Ergo vera delineatio horum inſtrumentorum ea eſt, quæ in officina deſcribitur, veruntamen aliqua recta, & aliqua curua formantur.

Non deſunt alia ſcalpra, quibus Hippocrates os radi iuſſit; cuiuſmodi autem fuerint, non ſatis cõſtat: illud tamen pro certo eſt, quòd veteres his non ſolùm ad os radendum vtebantur, ſed etiam ad excidendum. oſſe enim in ambitu per terebrum perforato huiuſmodi ſcalpris nonnulli ab vno foramine ad alterum malleolo adactis id ſolùm, quod reſtabat inter foramina, præcidebant: id ſcalper, Celſo auctore, cum planus admouetur, radit; cum in latus conuertitur, excidit. cauendum tamen eſt excidendo, nè angulo ſcalpri membrana cerebri violetur: verum quia admodum tuta eius operatio non iudicatur, qualis phacoti creditur, reprobatur, radit enim inquietè, & ſi carnem attingit, eã lacerat, & dolores mouet; ſi medius recuruatur, vbi vis facilè ſiſtitur: ſi rectus eſt, vix continetur, quominus delabatur. Formam in officina videbis.

Scalpra hæc omnia citra malleoli operam nullius momenti ſunt, mouentur neceſſariò malleolo adacto, pręſertim in rimis, quæ ad diploidem vſque pertingunt. excauant totum os, forti adhibita percuſſione, non tutò, ſed incommodè. hac ratione eius vſus non probatur, ſiquidem tutiora, ac magis prona inſtrumenta his diebus apud nos extant: attamen eius operatio à Galeno, adiecto phacoto in alicuius oſſis ſeparatione, aut diuiſione, laudatur, vt infra dicemus. Malleolus hic eſt, & eius materia aut lignea, aut plumbea eſſe debet.

Opinantur nonnulli, quòd Cycliſcus, cuius imago in officina delineata eſt, illud ſit inſtrumẽtũ, quo recentiores in Caluariæ rimis perpetuò vtuntur, quod ab re eſt, illud nempè à multis reprobatur, hoc autem ſecurè, commodè, ac feſtinè operatur, nec malleolo eget, nec caput commouet; rectum eſt, ac ferè vnius palmi longitudinem implet, in imo recuruatur ſic, vt paruum ſinum in orbẽ oſtẽdat: oræ autem, quę vtrinque à lateribus ſunt, aciem acutam habent: in ipſo autem vſu ferramentum in latus vertitur, & ima ſui parte os attingit, dum ve vna tantùm manu digitis partim ſubiectis, partim ſuperpoſitis ducitur, id radit: hoc ad omnes fracturæ modos noſtrates vtuntur, vbicunque diuidendum, aut radendũ os eſt, vt quicquid intus cerebri membranas læſerit, exitum prębeat. Nonnulli hoc ſolo ferramenti genere contenti ſunt, ne ſcalpro, adacto malleolo, cerebrum concutiant, aut terebræ mucrone membranã lędant; eſt enim (ait Hippocrates) & ad perforationem, & ad raſionem facile, ac expeditum; ob id in operãdo, cùm ad imam oſſis partem deueniunt, ſcalprum imprimendo leniter procedunt, tuncq; maximè anguſto vtuntur, quàmplures nimirum, & latiores, & anguſtiores habentes penes ſe; ſiquis ergo manu ſtrenua ſit, & exercitatus fuerit, celerrimè hoc ſolo ſcalpro omne opus perficiet; ab Hippocrate raſorius ſcalper, à Paulo ſcalper arcuatus, à Celſo ſcalper aduncus communi voce, quia raſpando, ſiuè fricando oſſium ſedes, & rimas delere ſolet, raſpator, & fricator, & ab aliquibus curator nuncupatur: verè hæc inſtrumenta ſicuti latitudine, ita numero, & magnitudine, diuerſa eſſe debent. Cycliſca profectò non ſunt, vt aliqui imaginantur, quod ex operatione, & ex forma dignoſcitur, quæ in officina deſcribitur.

Tria apud antiquos ſcalprorum genera reperiuntur, vnum cauum, alterum lenticulatum, tertium latum, vnum quodque quidem radendo idoneum: quæ omnia ignoramus, qua ratione à medicis noſtræ ætatis reprobentur, cùm dicant (decepti tamen) ſecuriora, ac magis commoda inueniſſe. Hæc qua drifariam præſeferunt formam, totidemque nomina ſibi vendicant, acuta nempè ab acutie, plana a planitie, ſphærica à rotunditate, amygdalina ab amygdalæ effigie, & in excauandis, ac explanandis oſſiũ ſciſſuris, rationem obtinent, quæ per cauos ſcalpros adminiſtratur, vitio omnino carent, & ſcalpra raſoria dicuntur: videamus (quæſo) formarũ diuerſitatẽ, ac legamus nomina, quibus deſignãtur, in officina.

Praedictorvm ſcalprorum aliqui proprio manico, ſiuè manubrio ita inſeruntur, quòd inde euelli nequeunt; alij, & ſi quàm plures videãtur, vno tantùm egent manico, in cuius imo torculatum ſo ramen inſeritur, vbi ſcalprorum caudæ ex oppoſito pariter torculatæ ſub eadem forma, & quantitate adaptari, facillimè extrahi, & commodè permutari poſſint: Manicus verò interdum plenus, interdum inanis formatur, vt intus ſcalpros omnes conſeruare valeat, in fundo tamen effœminatum torculũ habet, vt ſcalprorum caudas recipiat, quorum effigies extat in officina.

PRAXIS.

Poterant plura alia de ſcalpris adduci, ſed his contenti eſſe voluimus, quibus etiam rimas, ac ſedes omnes delere poſſumus, & ad hanc rem maximè pertinent: dum ergo opus agitur, ſi de rimarum veſtigio ancipites fuiſſemus, nigro medicamento obl inito vulnere, os radatur, donec omnis tollatur nigredo, & ſanguis emanare incæperit, eapropter inſtrumentorum copia adeſſe neceſſe eſt, diuerſa quidem in forma pro læſionum varietate, ac vnius formæ diuerſa in numero, & magnitudine. Sint igitur alia parua, alia mediocria, & alia magna; vulnera enim vſque ad diploidẽ duntaxat ducta anguſtiores ſcalpros requirunt, non terebra, vt contuſiones, & magnæ fracturæ. Inſtrumentorum materia Calybs depuratus exiſtat, acutæ aciei, vt optimè radat. Oſsium abraſiones fiant iam ſecta vena. Vena ſecetur præmiſſo enemate, aut poſt conuenientem corporis euacuationem, ac ſummo mane, à latiori ſcalpro initiando, ac per gradus ad ſtrictiorẽ, indè ad anguſtiorẽ procedendo, donec penitus rima abolita ſit. Scalpra perpetuò parata habeantur, ne ex indigentia aliundè quærantur, & tempus amittatur. Abſoluto opere, cephalicis medicamentis (nam ſic iubet Galenus) vſque in finem vtatis, & ſufficit. Quæ verò rimæ, aut ſedes altius inſident, & ad meningas perueniunt, ſecus radendę ſunt, ab anguſtioribus ad latiora progrediendo, vſque quò membrana admodum detegatur, vt per oſsis aditum humiditates, ſi quę fuerint, vel oſsicula, aut quid extraneum educi poſsit, ac medicamenta opportunè applicare valeamus. Porrò, antequàm opus aggrediamur, vulnerati aures aut lana, aut xilo, aut carptis filamentis lineis obturentur, nè ab oſsis fricatione moleſtè afficiatur, & ſtrepitu horreat; dumq; opus agitur, duo experti miniſtri caput vulneratum immobile conſeruent, nè hincindè labatur, ſcalper interdum roſaceo immergatur, nè à motu nimio incaleſcat, & os accendatur. Poſt operationem, quæ calorem, ratione motus, cui trahendi poteſtas ineſt, excitat, ac dolores commouet, nè inflammatio ſuperueniat, vereri oportet, ob id interdum anodinis vti non ab re eſt; quapropter primis diebus vulnus illiniri roſaceo crudo expedit; aut ſi neruoſæ partes detectæ fuerint, terebinthina lota, addito oui luteo, ac roſaceo modico; partes etiam circa vulnus roſaceo maturo calido foueantur, dein de linteum vino nigro calido, roſis, ac betonica bullito imbutum, ac expreſſum, quòd totam partem roſaceo perunctam contegat, adhibeatur, ac ſupradditis alijs linteis calidis, faſcia vulnus vinciri debet; talis enim medendi ratio concoquit, expurgat, temperatè exſiccat, & carnem inducit; roſaceum confortat, inflammationes arcet, dolores mulcet, & materiam, quæ iam fluxa eſt, diſcutit; vinum affectam ſedem corroborat, aſtringit temperatè, & fluxiones remeat. At, ſi alicuius inflammationis initium apparuerit, emiſſo ſanguine, roſaceo ſolo vtendum eſt, deſuper verò cataplaſmate ex hordei farina toſta, & poſca: aut illud, quod paratur ex plantagine, roſis, farina hordacea aqua decoctis, addito roſaceo, ac aceti modico; verum quia de inflammatione loco proprio agemus, hæc pro nunc ſint ſatis: dum verò inflammationis nulla aderit ſuſpicio, nec vllum indicium apparuerit, Hippocratis ſententiam, quam ſcriptam in libro de Caluariæ curatione reliquit, ſequamur, cùm dicit, exſiccantia medicamẽta capitis vulneribus conuenire, &, ne humida adhibeantur, prohibet, quippe nec vinum, & ſi exſiccandi, ac conſtringendi vim habeat: ex quibus docemur pinguia omnia, ac oleoſa fugiẽda eſſe, ſed perpetuò aridis cephalicis in vulnere vtendum; oſsis nempe complexio valdè ſicca eſt, quæ ſic conſeruari requirit, attamen hoc ſemper ſeruato (ait Hippocrates) vt ſi non iuues, ſaltem non noceas, ſymptomatum natura ſingulatim conſiderata, & quicquid agis, prudẽter agas, tutò quidẽ, citò, ac ſine dolore; hęc obiter dicta ſint, & ad rem noſtrã redeuntes, dicimus ferrularum quarundam apud priſcos ad rimas oblongas tollendas vſum fuiſſe, quæ præſertim tranſuerſum feruntur, & ſano oſsi conterminant; de quibus Auicenna dicebat. Quãdoque abſoluitur opus ſubtili ſerra, quam eam eſſe arbitramur, cuius imaginem in officina delineauimus: quamquàm per ſubtilẽ ſerram, cum Hippocrate, ſerratum modiolum intelligere aliqui videantur, dum dicit. At ſi inter initia ad ægrum non acceſſeris, ſed homo alteri prius traditus, minus tẽpeſtiuè tibi committatur, acutiori ſerra os protinus excidere, vſque ad membranas, conuenit. ſubinde autem tollendum ferramentum eſt, & demiſſo ſpecillo, eius circuitus cõſiderari debet; circuitus verò nõ

niſi

nisi à tereti instrumento prouenire solet, vt illud est, quod Græci chinycidam, aut cenitium, & Latini modiolum vocant, de quo infrà multa sumus dicturi. Igitur diuersa est subtilis serra Auicennæ à tereti serra Hippocratis;& quia Auicenna terebrorum distinctè historiam commemorauit, ideò per subtilem serram hic instrumenta similia intellexisse credendum est, quę in aliquibus fracturis vtilissima, ac apud Chirurgos peritos obseruatissima sunt;faciunt adhuc in leuioribus,ac profundioribus sedibus, ac rimis ad ossa lenienda, si inæqualitates contineant, asperitates delendas,& frustula conterenda; si quidem, vt osse detecto caro coalescat, circumhæreatque omni parti,illud nitidum esse debet.id inde maximè eueniet,si neque sordes,neque oleosa substātia aderit,atque quælibet vitiati,ac detecti ossis pars planè pura, ac sicca fuerit. Serrularum imagines variæ sunt; nam aliquæ breues,aliquæ longiores,aliquę planæ, aliquę asperę,& limatæ,aliquæ rectę,aliquæ conuexę,& curuæ:subtiles tamen omnes esse debent,dentibus benè acuminatis,& proprio manubrio firmiter insertæ; valent in amplo osse,quod tundendum venit,interdum acuto scalpro prius sulci parandi sunt,nè huc,aut illuc serra delabatur;sæpe pedetentim,secura manu, sola serra opus perfici potest. Sed danda opera erit,cum in primis in omnibus, tum verò maximè in his,quæ circa cranij partes fiunt,operationibus,vt breui tempore, & citra dolorē, tum denique,vt tutissimè cures. Tutissimè autem curabis,vbi quod aggredieris,omnino absolues, vel sin minus,cubantem saltem non lædas.citò verò,iucundè,& commodè rem expedies,cum tui habita ratione, tum illius,qui curatur, instrumentorum,ac luminis. Serrularum formæ sunt in officina,quas plures habere tenemur.

De internis membranis detectis ob Caluariæ manifestam fracturam. Cap. XI.

VBI vulnus cum manifesta fractura sensibus tum visus, tum tactus se offert,aut id ex symptomatibus nouerimus,aut meningam duram detectam, aut telo vulneratam, aut fracto osse compressam,aut laceratam,aut punctam,aut succo diuerso grauatam perceperimus, si ex se tale existat, vt fracta ossa haud ægrè euelli possint,& sic prauis symptomatibus occurrere;non est cur manuum opus exposcat, veluti angustiora,in quibus ossa fracta varijs instrumentis amouere necesse est,ratione,experimentoque ducti periculo imminente,ne quidquam subtus lateat,quod naturale nō sit,&cerebro officere possit:Cæterùm quia nonnulli ab Hippocratis [a] methodo recedentes reperiuntur,empiria ducti,ac friuolis quibusdam, leuibusque suis rationibus, ac experimentis,sanctum hunc, & tutum operandi modum reijcientes; idcirco nos eorum sententias,ac falsas rationes in mediū adductas, reprobare intendimus,vt ipsis detrusis,tanquàm ab omni veritate,& ratione deuijs,rectè, seruata methodo cæterorum medicorum,operari valeamus.

a¶ Hipp. lib. de loc. in homin. & lib. de Cap. curat. Cel. lib. 8. ca. 4. Scrib. lib. de comp. med. Gal. 6. meth. c. vlt. & 4. de loc aff. c. 2. Aet. lib. 14 c. 35 Paul. lib 6. c. 90 Hali. 9. pract. c. 84. Zoar. 1. Thei sir tract. 2. c. 1. Auic. 5 4. trac. 2 ca. 1. Auer 6. collig. ca. 16. Albu. lib. 3. cap. 3.

PRIMA SECTA EMPIRICA.

AT prima eorum ratio hæc est. Dicunt aliqui, quòd facilius,ac tutius caluaria fracta emplastris, ceratis,& reliquis medicamentis exterius appositis sanari potest,quàm manuum opera,ac ossiū fractorum remotione:ac inde sic argumentantur. Curatio ea facilior, breuior,ac tutior est,quæ medicamentis exterius applicitis absoluitur,quàm ea,quæ ferreis instrumentis,ac ossium extractione;ergo laudabilior,& magis amplectenda.

Secunda ratio. In omni curatione ea præstantior habetur,in qua intentio conseruatiua, curatiua, & non destructiua, seruatur:talis verò ea est,quæ medicamentis exteriùs applicitis vtitur:secus autem quę manuum opera,soluit,nempe Chirurgia,continuum in cute,carne,& ossibus;quò fit, vt sæpe multa mala oriantur,atque ossis extractio aliud non est,quàm fracturę additio, et ea,quę tantùm medicinis vtitur,cō seruat, curat,& non destruit; ergo laudabilior via est,& tutior.

Tertia ratio. Dantur medicamenta ita attrahentia,vt infixas spinas,sagittarū cuspides,schlopetorum glandes,& alia è corpore extrahere valeant;ergo & ossa fracta, saniē,& cæteras humiditates sub craneo contentas, quorum syluam apud antiquos medicos [b] videre est facile.

Quarta ratio. Instrumentorum operatio, cyclischis nimirum, phacotis, terebris, modiolis, & similibus (præterquàm quòd ægris terrorem incutit) inflammationes accersit, teste Paulo, & Auicenna; medicamenta verò exterius solùm apposita, huius noxæ ansam fugiunt; igitur laudabiliora,ac magis idonea videntur.

Quinta ratio. Cerebri inflammationes, aut meningarum (nempe phrenesis, & lethargia) solis medicinis,caluaria intacta,sanari solent,ergo magis existente fractura,posse sanari credendū est,discussa causa: ergo saniem educi,& ossa fracta amoueri absque instrumentis,possibile est.

Sexta ratio. Experientia comprobatum est,plerosque sanatos esse sola medicamentorum applicatione,& non chirurgia,cui experimento magis credendū est,quàm rationibus,non est equidē neganda eius vtilitas,cùm sensibus acquiescere sit necessū,nec [c] sensum pro rationibus dimittere licet,præsertim,cùm sit

b¶ Scrib. lib. de comp. med. descr. 201. ad mentem Trasea Glyconis, Megetis, Triphonis & aliorum. Gal. 12. meth. cap. 13. & 1. virt. nat. c. 14. & 2. 4. & 6. Katagen. Auic. 4. 4. tract. 2 ca. 11. & 5. Canon. ad mētem Antiquorū Cel. lib. 5 ca. 19. Aet. lib. 15. c. 13 Paul. lib. 7.

c¶ Arist. 1. de generat. com. 58.

a¶ Aristot. 2. de Anima & 9. metaph. b¶ Lib. 8. c. 4. c¶ 1. 3. trac. 3. cap. 14. d¶ Gal. 2. Meynuir. cap. 7. Aet. li. 6. ca. 47 Paul. li. 3. c. 6. Hali. 5. pract. cap. 10. Rasis 6. ad Al. cap. 18. & lib. diuis. cap. 3. Auic. 1. 3. trac. 2. c. 26

fit concessum medicamenta dari attrahendi valida, potentia prædicta; potentiæ [a] enim per operationes cognoscuntur.

Septima ratio. Sumpto medio ab auctoritatibus, sic argumentantur, ex Celso, [b] vbi ait: In omni verò fisso, fractove osse protinus antiquiores medici ad ferramenta veniebát, quibus id exciderent: sed multò melius est prius emplastra experiri, quæ caluariæ causa componuntur. Ex Auicenna [c] pariter, dum dicit. In cura vulnerum capitis principium quidem consistit in emplastris, & erit eius rectificatio velociter: quàm plurimas etiam alias antiquorum [d] auctoritates adducunt, probantes in cura fodæ, ac meningarum inflammatione medicaméta magis valere, quàm manuum operatio; ergò magis probantur, & magis valere creduntur. His omnibus rationibus breuiter respondentes, dicimus.

Ad primam: Antecedens negatur ob id, quia huiuscemodi medicamenta non dantur, quæ tantùm exterius applicita, eas omnes indicationes, quæ necessariò requiruntur, explere possint, veluti fracta ossa tutò extrahere, membranas à putredine mundare, vniuersum vulnus exsiccare, affectam sedem corroborare, eamq; proprio symmetro conseruare, nouam carnem producere, & tádem inducere cicatricé, quod experimento compertum est, & apud antiquos scriptores pro absurdo habetur: quòd si darentur, eorũ scriptis mandata fuissent.

Ad secundam: Negatur pars secunda minoris, rationibus iam dictis, & ad tertiam respondemus, operationes ab experto medico, & rationali celebratæ, sunt veræ, ac tutæ indicationes curatiuæ, & ad requisitum finem opportunæ, ad vnionem videlicet partium separatarum inducédam; siquidem Chirurgus rationali methodo ductus vulnera, ac fracturas sanaré, non autem destruere, solitus est; ac dissectas partes humani corporis coire facit, & vnionem inducit, quod aliter tutò fieri nequit.

Ad tertiam: Dicimus medicamentorum attractiones temporis longitudine perfici, quę caluarię fracturis cópetere nullo modo videntur, atque minus vrgentibus symptomatibus, ac latè patente causa: adhuc intentio in caluariæ fracturis non tantùm dirigi ad puris, aut ossium extractionem debet, sed ad membranæ abstersionem, & ad quàmplurimas alias requisitas operationes, medicamentorum varietatem requirentes; & si ab antiquis ad ossa, & spinas extrahendas medicamentorum varia genera descripta repeiantur, ea quidem valere credimus, dùm ossa, aut teredine affecta, aut sciuncta, aut à calore innato destituta fuerint; tunc sponte solent hoc modo egredi, & eò celerius noua subnascente carne, quod in caluariæ fracturis expectare non decet. Amplius dicendum, medicamentorum attrahentium quædam à proprietate substantiæ, seu à qualitate, aut operatione, vt dicunt, occulta, quędam ob suarum partium tenuitatem, & caliditatem id agere; vnde si primo modo saniem attrahere possunt, non ossa, ratione dissimilitudinis substátię; si à forti calore, nullo modo cóueniunt in his affectibus, & minus, si dolor aliquis, aut inflammationis initium apparuerit.

Ad quartam, respondendum est, melius ac laudabilius fore ægrotantis saluti consulere, quàm eius timorem prospicere; præterquàm si ab excellenti, & perito chirurgo tractetur, non timet; qui, dũ talis existit, tutò, eleganter, citò, lætè, & sine dolore opus absoluit, eoque magis si opportunis, & accommodatis instrumentis, ac expertis ministris haud indigeat; tunc enim nec timorem, nec aliud accidens inducere solet, quod ex necessitate post operationem non apparet, sed inepta potius imperitorum medicorum agitatione, vel ob ambientis qualitatem, & vehementem frigiditatem, seu malam victus rationem.

Ad quintam: negatur similitudo, ob id, quia inflámationes internæ non omnes medicamentorum duntaxat externorũ applicatione, sanitati restituuntur, sed interdum corporis vniuersi euacuatione, initiante morbo, ac materia pauca benigna, ac discussioni opportuna, existéte in corpore robusto, optimi habitus, latorum pororum, quod malorum humorum copia non scateat: secus verò semper videtur, vbi plurima fuerit materia facta inflammatione, in cacochimia, aut succo maligno; siquidem intereunt omnes, præterquàm si in incremento aliqua significatio apparuerit, crisis dicta, veluti plurimus secessus, aut lotij copia, vel sudoris abundantia, aut è naribus sanguinis multitudo, aut erisipelas exterius, aut alia quæuis euacuatio à natura, & non à medicamentis facta; & si aliqui euaserunt, regulam facere minimè videntur.

Ad sextam: Respondemus, verum esse, quosdam sola medicaminum applicatione conualuisse, quod artis perpetuò esse non creditur, nam aliquibus hoc euenire posset ob intrinsecas, ac proprias dispositiones, vt in corpore eucrato, robustæ virtutis, in aere saluberrimo cum latiori fractura, in qua aditus adeò patet, vt omne præter naturam contentum, facilè educi possit: porrò hę conditiones omnes non vbique, nec in omnibus reperiuntur, nec curatio per medicamenta in vniuersum probatur, nec tutior ea habetur, quæ optimo victus regimine, opportunis euacuationibus, & diligenti chirurgia perficitur.

Ad septimam: Dicimus Celsum ibi medicamenta non probare ad vulnera, & fracturas, quatenus talia, quæ varias indicationes exposcunt; sed in eorum principio humorum, ac vaporum ascensum prohibere intendit. probat lanam aceto imbutam, quę quotidiè permutari debet vsque ad diem quintam. probat item medicamenta alia similia ex aceto, & reliquis ad prohibendas inflammationes, & ait; Si verò sub prima curatione febris intenditur, breuesque somni, & ijdem per somnia tumultuosi sint, vlcus madet, neque alitur, & in ceruicibus glandulæ oriuntur, magni dolores sunt, cibique super hæc fastidium adaugetur: tum demum ad manuum operationem, scalprumque veniendum est, dimittendaque emplastra, &

ſtra,& medicamenta omnia reprimentia: pariterque dicimus Auicennã ibi de paſſionibus cerebri, ac mẽbranarum ſermonem habere, cum accidentium quorundam horum aſſectuum meminerit, præſertim ſi ad cerebri ventres vulnus deuenerit; quo circa ad inflammationes arcendas, ac tumorem, alſuturatim dictũ prohibendum, emplaſtris vtitur, vt omninò talis meningarum, aut cerebri excreſcentia impediatur; nam paulò poſt medicamenta propria localia enumerat. Auctoritatibus etiam in cura ſodæ à percuſſione dicimus medicorum intentiones ad quietem,& dolorum remotionem ſolummodò dirigi, vtpotè accidentium grauiorum inducias minimè ferentium,& non ad caluariæ fractæ curationem, nec oſſium extractionem, vulnerum abſterſionem,& carnis productionem; alibi enim de vulneribus capitis ad plenum pertractarunt. Ea verò reliqua argumenta, quæ hæc ſecta in medium ſolet adducere (vtpotè nullius momenti, ac friuola) omittamus, ne fruſtra citrà vtilitatem laboremus: hoc tamen vnum addi poteſt, quòd ſi qui Galenum præceſſere, ac tantùm in hac curatione medicamentis,& non chirurgia vſi fuerint, illud euenire potuiſſet ob id, quoniam anatomem nõ exercuere, neque opportuna, concinnaque terebra, aut modiola parata habebant, quemadmodum noſtrates quotidiano vſu obſeruant.

SECVNDA SECTA EMPIRICA.

ALTERVM Empiricorum genus adhuc viget, Hebræorum nimirũ, ac Germanorum, quibus potionibus quibuſdam caluariæ fracturas indifferenter tutò ſanari poſſe, viſum eſt; has pigmenta vocant, quorum vſus in fiſtularum, caſſaliumque vulnerum curatione habetur: exterius verò caulium folia ſolum apponentes, citrà rerum non naturalium, vt vocant, conſiderationem, nulla quidem ratione ducti, ſed priuato ſolo experimento, neſcientes profectò illud caſu euenire, naturæ validiſſimo robore operante, non pigmentorum facultate; quæ ſi talis eſſet, vulnus omne, fracturaque, licèt membrorũ nobilium noxa conſiſteret, indubiè curaretur: quod hercle falſum eſt. Abſint igitur à nobis, tanquàm erronei,& mẽdaces, tametſi ſimplicia vulnera reliquarum partium, aut puras fiſtulas his potionibus exſiccantibus interdum ſanauerint: non ſunt probandæ capite fracto, vbi veræ, variæ, ac diuerſæ operationes ordinatæ requiruntur, per excellentem, ac peritum virum adminiſtrandæ. Sunt etiã, qui caluariæ fracturas,& vulnus quodcunque tùm ſimplex, tùm compoſitum, fontis aqua duntaxat, orationibus, ac benedictionibus, incantationibus,& ſimilibus ſanare arbitrantur, linteola quàmplurima eadem aqua ſic parata, imbuta, apponentes, nil ve aliud agentes. Cæterùm quia nondum operationem notabilem ex his nouerimus, neque experimentum ſecurum viderimus, præterquàm in leui,& carnoſo vulnere; eapropter nunc ea ſilentio pertranſibimus; in calce enim huius primi libri deſcribemus, quicquid particulatim ſcriptum inuenerimus, aut de hac empiria audiuerimus. Solent tamen iſti in quibuſdam vulneribus manuum operationes ꝓbare, vt in fractura, engiſſomatos,& camaroſis, vbi oſſa in plures partes diuiſa apparuerĩt.

TERTIA SECTA RATIONALIS.

QVI verò [a] ratione ducuntur, Hippocraticam methodum ſeruantes, duas potiſſimum cauſas, ob quas ferreis inſtrumentis in caluariæ fracturis vti neceſſe ſit, vt oſſa fracta, aut dubio affecta eximi poſſint, aſſignare videntur; quarum prima deligatio eſt, indicatione ſumpta à natura partis læſæ, quam in alijs fracturis, ceu maxime phlegmonas arcentem, ratio inuenit, capiti adaptare non poſſumus, nec quod affluit, reprimere, nec quod in ægris partibus continetur, exprimere, ſine quibus præſidijs, nec reliquorum oſſium vllum ſeruari ſanum poteſt: ſecunda ex communi omnium ſententia ſumitur, vt ſi oſſis aliqua pars pungat, comprimat, aut humiditatum ſub craneo contentarum expurgationem prohibeat, illa quidem tollatur, manuum nempe, ac inſtrumentorum operatione: ſiquidem hæc, nec ligatura duorum capitum, vt in alijs fracturis Hippocrates facere ſolitus erat, nec alio ingenio expelli poſſit. quã operationem innuit Hippocrates, [b] dùm dicit. Si fiſſuram, rimam, aut fracturam ſcalpro adimas, minus horrenda hæc eſt,& minus negotij exhibuerit fiſſura deleta; ſi verò in profundo ſit,& dum raditur, deleri nolit, calamitas hæc ad perforationem deuenit, qua integræ hæ fracturæ curantur;& alibi. Siquidem os fractum fuerit, ac contritum, periculo vacat,& curare oportet hunc humectantibus medicamentis. Si verò rumpatur,& fiſſura fiat, periculum eſt, huic ſerram adhibere oportet, ne in oſſis ſciſſurã ſanies influens membranam cerebri corrumpat. nam vt per anguſtum intrans, non autem exiens, affligit,& furere hominem facit; huic itaque ſerram adhibere oportet, vt ſanies exitum habeat,& facta ampla ſerratura, medicamenta commodè ingredi poſſint: igitur ambigendum non eſt, an Hippocrates manuum opere, ac ferramentis exercuerit, quod apertè percipi poteſt [c] in caſu Antonomi, famulæ in Omilo Equiſonis, Palamedis,& aliorum; vel etiam Celſi [d] teſtimonio, dum inquit; In omni verò fiſſo, fractove oſſe protinus antiquiores medici (Hippocratem,& Soranum innuens) ad ferramenta veniebant, quibus id exciderent. nam os fractum, niſi ſuccurſum eſt, grauibus inflammationibus afficitur, difficiliuſque poſtea tractatur. Probat hanc operationem Galenus, [e] dicens. Etenim ſi craneum eſt fractum, id curamus præcipuè, vt quàm citiſsimè oſſa fracta excidamus, ne videlicet ipſum cerebrum aeris occurſu refrigeretur; id quod certè eſſet malorum vltimum illi, cui caput fractum eſt. Sed quid magis, nonne & Galenus [f] ipſe, ſe operatum ferramentis eſſe demonſtrat, cùm dicat; Nouimus enim aliquando ſincipitis os fractum; quod autem os huic protinus ſuccedit, temporis os vocatur, in quo ipſas ſquammatim commiſſuras compactas eſſe accidit.

a ¶ Gal. 6. meth. c. 6. Auic. ca. de fract. cran.

b ¶ Lib. de Cal. curat. libr. 2. de morbis.& li. de loc. in homi.

c ¶ 5.& 7. Epidemiarum.

d ¶ Lib. 8. c. 4.

e ¶ 8. de vſu par.

f ¶ 6. meth. c. vlt.

cidit, in eo luculenta fractura longissimè pertinebat: quam ipse equidem minimè contingens, sed tantùm sincipitis os excidens, hominem sanaui, sic vt nũc quoque multos iam annos viuat. attestatur [a] etiam Pergamenos suos capita perforasse, dum inquit; Columbæ sanguinem Pergameni nostri, atque etiam per totam fere Asiam, qui capitis ossa confracta perforant, in crassum cerebri inuolucrum effundere solent: & paulò post. Ego [b] verò sexcentos noui eorum, quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citrà columbæ sanguinem offensos. Auicenna etiam itidem locutus est. Scias, quòd ossa capitis diuersificantur ab ossibus alijs, cùm franguntur, quoniam nõ restaurat natura super ea alrosbot forte, sicut attrahit ipsum, & nasci facit super reliqua ossa, immo rem debilem: quapropter, vt non effundatur pus ad interiora, oportet, vt extrahatur, si fuerit plaga capitis completa, & non fiat occupatio in restauratione eius. Omnium igitur Græcorum, & Arabum sententiam fuisse videtur, qualem descripsimus; patetque terebris, ac modiolis cranea perforasse, vt corpus tutum redderent, ac à prauis symptomatibus liberarent. sed cum nostri in his opinionibus determinandis insistere non sit instituti, auctoritates quàmplurimas dimittamus, quibus operandi necessitas demonstrari posset. Absint igitur, qui operationes improbant, credentes tutò cataplasmatibus, emplastris, potionibus, aquis, & suis incantationibus fracturas Caluariæ omnes, postposito victus regimine, ac operationibus dimissis, curare posse; veruntamen si hisce eorum medicamentis interdum vti necessum fuerit, illud euenier nempe, vel ob vulneratorum animi pauorem, tale operis genus respuentium, vel ob causam à medico perpensam, veluti est ætas infantiæ, aut decrepitatis, vt sunt vtero gerentes, aut si fuerit rationalium Chirurgorum penuria, aut instrumentorum defectus. quæ omnia in aliquibus temporibus reperta fuisse, aliqui [c] testantur; vel dum talis [d] fuerit fractura, vt nulla indigeat operatione, nullo symptomate apparente.

[a ¶ 10. de simp. med. cap. de sanguine. columb.]
[b ¶ 10. de. s. m. vt supra.]
[c Zoar. 1. Theisir. Albu. in suo prob. Auerr. 1. coll. cap. 1. & 7. coll. c. 32.]
[d ¶ Hipp. lib. de Cal. curat.]

DE OPERANDI RATIONE FERREIS INSTRVMENTIS.

Rgò vbi ad manifestas fracturas peruenerimus, aut os depresſũ perceperimus, & sanguinẽ, aut alterũ succũ per ossis scissuram super mẽbranas destillasse vereamur, cerebrumq; ac mẽbranas compressas, aut punctas esse dignoscamus, aut quid extraneum absconsum detineatur, manuum opus mollire necesse est, sæua accidentia non expectando, omni adhibita diligentia, vt sedes affecta, & affectus natura, ac magnitudo ad vnguem percipiatur. Si igitur minor plaga est, quàm fractura ipsa, secetur donec vniuersum os fractum, aut quòd fractum sit, dubitatur, conspici possit. sic enim iubet Hippocrates, [e] qui tribus de causis sectionem fieri debere innuit, nempe cùm os nudatum est, vt apertè noscatur, quid mali senserit, & cuiusmodi sit, quantumque carnis collisum; secus verò, cũ sub telo inuiolatũ seruetur, nihilq; læsum sit, quidq; opus in curatione egeat, tã quod ad carnis, quàm quod ad ossis vitium pertinet; secundò cũ enudato osse vulnera intus caua sint, vt latiùs pateat intus, quàm extra, neq; possit ea medicamenta recipere, quibus nutriendum sit, incidi debet scalpello, transuersa linea ducta, qua parte medicamenta non admittit; tertiò cùm vulnus orbiculare est (capacissima enim omnium figurarum sphęrica iudicatur) plaga, quæ in orbem est, cùm angulum non habeat, vnde caro nascatur, diuturniori tempore repletur: quare eam sectione accõmodare opus est, sic vt duæ lineæ scalpello ducantur in longitudinem hominis; altera nimirum à superiori parte orbis, ab inferiori altera, quò vulnus longum reddatur. Itaque, inquit Celsus [f], quantum fieri potest, eodem momento & cutis incidenda est, & os detegendum; ante inflammationem enim tutius omnia tractantur, sic etiam Paulus, & Auicenna senserunt. Plagam igitur, si ex vulnere talem esse nouerimus, qualem necesse est habeamus, sat erit: si autem manibus facienda est, ea ferè commodissima esse solet, quæ duabus transuersis lineis per medium se mutuò secantibus literæ X figurã accipit, licèt priuatim huius nõ meminerit Hippocrates, primæ quidem in genere sectionum manufactarum: oportet autem, vbi secatur, carnem ab osse diducere, & membranam, quæ ossi iuncta est, separare; deinde vulnus vniuersum linamentis implere, oui albumine imbutis, præsertim in sanguinis fluore, vel etiam & candido, luteoque simul, vt dolori obsistamus; sic enim in posterum diem minimo labore vulnus apertum habebimus. supra verò puluillos, ex molli stupa paratos, vino, & rosaceo infusos apponemus, aut Hippocratis cataplasma, siue polentam tenuissimã, quæ ex aceto, aqua, & farina hordei tosti subacta, atque incocta sit, vt glutinosa reddatur: demùm caput fascijs cõcinnè, & (vt tantùm contineantur, quæ fuerunt apposita) auolui debet. nam fasciæ, quæ ad continenda medicamenta superdantur, in capite opportunæ sunt; Et hic quidem operandi modus à nobis probatur, dimittendo spõgiam aceto imbutam Celsi, aut poscam Pauli, cum vsu non seruentur, sed vtimur vtplurimum aridis linamentis, qui modus communiter laudatur. Altius itaque collòcato capite, ita secanda est plaga, vt omnino prædictæ figurę imaginem referat, sic, vt vna sit linea ipsius plagæ; altera, quam scalpellus chirurgus duxerit, ex quo tetragona figura oriatur: antea verò caput radendũ esse, clarius est, quàm dignum, quòd scribatur; ab osseque diducta carne, & pericraneo, angulo eleuentur, linamentisque aridis plaga impleatur. Vt autem opus hoc absoluatur, opportunum instrumentum requiritur, quod à Paulo culter excisorius, ab Auicennæ interprete nouacula, vulgo rasorius; quodque à Chirurgo perpetuò deferri debet; ad eam imaginem efformatur; aut tale sit, cuius formam in officina expressam intueri licet, aciem obtusam ex altera parte habet, ex altera verò acutissimè secat.

[e ¶ Lib. de Cal. curat.]
[f ¶ Lib. 8. c. 2. in fine.]

Vt autem forma incisionis externę cutis, quam isti scorticaturam vocant, superiùs enarratæ faciliùs sensu

ſenſu viſus percipiatur, eam ſub effigie, de qua ſuo loco in officina, delineare decreuimus, in qua anguli quatuor eleuantur.

At cum ſæpenumero contingat, vt vel ratione oſſis ſubſtantiæ imbecillioris, vel ratione modi percuſſionis, vnum plagæ latus duntaxat fracturam experiatur, tunc vnam partem tantùm ſecare ſufficit, latus nimirum illud, ſub quo fractura impreſſa eſt; nam non ſemper ad eam ſectionem, quam crucialem vocant, cogimur deuenire, præterquã in fractura ingenti, aut magna depreſſione ſub ambitu plagę totius. Ergò interdum datur ſectio recta à latere vulneris ad vulnus ipſum, adeò vt anguli recti conſtituantur ex linea recta, ducta ſupra lineam rectam, præſertim ſi vulnus rectum, aut oblongũ extiterit, fit & figura trigona, quæ ad operantis intentum conducit; Diducatur ab oſſe cato, & membrana, ac eodem modo regatur vulnus, vt dictum eſt. hanc ſectionis formam multi orthogonalem vocãt, à qua anguli duo recti prius formantur, deinde ſuper os detectũ, cum labra eleuãtur, triangulus quidam apparet, ac, vt talis ſit prius vulneris ſectionis imago efformetur ≺ ⊣. poſtea in hac capitis forma, duorum angulorum eleuatio, triangulum efformantium, conſpici poſt; quod figura in officina deſcripta apertè demonſtrat.

Quòd ſi vulnus ob ſui magnitudinem, rectæque fracturæ formam, diduci poteſt, labiaque non nihil ſeparari, nulla ſectione opus eſt: ſed mox tantùm aut digito, aut vnguibus, aut inſtrumento aciem obtuſam ex altera parte habente membrana ab oſſe diducatur, labia adinuicẽ æqualiter diſtent, ſic vt fractura latè pateat, & opus commodè conficiatur, quemadmodum figura in officina ſuo loco deſcripta, videre eſt.

Cum autem ſecare intendimus, latas, & magnas ſectiones vitare oportet ob id, quia particula, vbi ad cicatricem eſt perducta, non ſolum turpiſſima reddetur, ſed etiam protinus imbecillior fiet: ergo cũ nudati oſſis cauſa plaga in capite ſecatur, vt pateat, necnè à telo os ipſum læſum fuerit, eatenus incidi debet, quatenus opus eſſe videatur, omni ſtudio, ne [a] meningæ os tegenti inflammatio ſuboriatur, ac indè conſortij lege duræ membranæ, & cerebro communis fiat. Suturam igitur nunquàm ſecare oportet (nã in ſutura os eſt diuiſum, & facilius cædit) neque ab ea pericraneum diuellere; ſiquidem [b] ſuturæ maximè neruoſæ ſunt; nec memoria excidat, quòd tempora, & regio ſuperior iuxtà venam, quæ per tempora fertur, ob eius ſenſibilitatem attingi non debet; eum enim, qui inciſus fuerit, neruorum diſtenſio prehendit; nerui enim, qui à tertio pari oriuntur, per has membranas diſſeminantur, & in eas deſinere videntur, muſculorum quippe omnium hi à prauis accidentibus facillimè corripiuntur, cum neruorum principio valdè proximi ſint, adeò, vt oſſis tantùm ſubſtantia tenuis inter ipſos, & cerebrum media ſit, inferiori maxillæ motum præſtant, quæ capiti iuxtà tempus committitur, & nè [c] ab externa cauſa facilè læderentur, ſagax natura iugalia oſſa, Zigomata à Græcis dicta, ſolida & duriora abſque medulla ſuperpoſuit. Cæterùm quanquam Celſus [d] hæc omnia nouerit, in eis etiam ſectionem admittere viſus eſt. ait enim; Neque id vitium vllum metum, niſi inter muſculos, qui tempora continent, affert, ſed ibi quoque nihil tutius ſit, vrgente nimirum neceſſitate, & ſi accidentium magnitudo impellat, agendaque tunc tẽporis inciſio eſt, iuxta villorum progreſſum in temporibus: ſecus verò in fronte, & ſupercilijs, vbi ſectio corporis rectitudinem tranſuerſim rugas requirit, nè ob cicatricem facies plurimum deturpetur. Itidem ſupra caluariæ ſuturas ſectiones verentur; nam pericraneum illæſum ibi perpetuò ſeruari debet, cùm per ſuturas duræ meningæ, à qua ortum habet, proximè coniungatur, plurimæque venæ per eas tranſitum habeant; nec vllo modo facta ſectione, calli in ſuturis gigni debent, nè vaporum continuus exitus impediatur, ac interioris membranæ motus deprauentur. attamen conceſſum in ipſis eſt, præſertim in coronali, cauteria vulgo dicta, fieri poſſe, vel candenti ferro, vel vrente quopiam medicamento, pro affectus ratione. Quapropter nos, & accidentibus, & rationibus coacti ſæpe & in temporibus, & in ſuturis fælici quidem euentu ſectiones moliti ſumus; cuius actionis teſtes ſunt quàmplures diſcipuli noſtri, qui nunc excellentes viri euaſerunt, & curationibus noſtris ſæpius interfuere. Hortamur igitur Chirurgos neceſſitate motos intrepidè ad opus deuenire; nam ſatius eſt aliquid nonnulla cum fiducia, vel cum periculo facere, quàm omni ſpe adempta, certò perire. Patet itaque, ac demonſtratum eſt, fractæ caluariæ curationem manuum opera, ac ferreis inſtrumentis fieri debere, ſed antequam ipſam aggrediamur, conſiderationes quàmplurimæ neceſſariò requiruntur, quarum prima TEMPVS eſt operationi opportunum: ſecũda LOCVS, ſiuè ſitus illi accõmodatus: tertia QVANTITAS oſſis extrahendi: quarta INSTRVMENTORVM forma, & numerus ad operis abſolutionem: quinta OPERANDI modus: ſexta MEDICAMINVM adminiſtrandorum poſt operationem ſubſtantia, ac facultas ad rationalem vulneris curationẽ conueniens, ac inſimul ordo totius in ea ſeruandus, tum ad præcauenda accidentia, tum etiam ad ea amouenda, quæ ſuperuenerint. Sed vt ordine quodam procedamus, à tempore, veluti ab ea indicatione, quæ ſatis vrget, initium capiamus.

[a] ¶ Hipp. lib. de Coac. prænot. & lib. de Calu. curat.
[b] ¶ Gal. com. 4. lib. Hipp. de Articulis.
[c] ¶ Gal. 1. de vſu part. circa principium.
[d] ¶ Lib. 8. c. 4.

DE TEMPORE CONVENIENTI.

Licet varietate quarundam antiquarum opinionum de temporis hiſtoria ad has actiones dubitari poſſet, cùm de eo multi diuerſimodè crederent: nos tamen dubitationes dimittentes, ex longa praxi dicimus, operationũ huiuſmodi determinatũ tempus non concedi, ſed ſumi debere ab indigentia ipſius operationis; quandoquidem curatiua vulnerum indicatio à morbi eſſentia, patientis ro-

bore,& symptomatum natura, & non à tempore sumi debet; non est enim, quòd tempus præfixum ad opus plurimum faciat,cum symptomata,aut ea,quæ affligunt, aut quæ afflictionis indicium præstant,tēporis præbeant occasionem;porrò ab Hippocrate dictum est,modò citius,modò tardius accidentia fracta caluaria superuenire: quapropter omnes vnanimes fatentur eā operationem tutiorem,vtiliorē,& magis laudabilē fore,quæ celerrimè adimpletur;& ideò axioma hoc perpetuò durat,quantò citiùs,tātò meliùs. Cùm igitur ad operationē accedere cogimur,auctore Hippocrate,ea nēpè ante quartam administretur,idq; magis æstiuis temporibus,in quibus humores putredini parantur,& insultus naturæ contra morbum mouentur .cumque tempestiuè ad curationem accersiti sumus,& ante inflammationis initium,corpore euacuato,si expedit, os perforare oportet.nam plerunque æstate post septimum diem febris corripit,hyeme verò ante decimumquartum. Igitur,inquit Celsus,non sunt audiendi,qui osse nudato diem tertium expectant,vt tunc excidant . ex quo euenit,vt humor ad membranam descendat, exitum verò nō habeat,ac eam irritet,& graues inflammationes moueat . Matura itaque operis absolutio requiritur, cùm internam læsionem nouerimus,neque tertium transigamus diem,nempe hoc pacto determinata tēporis designatio fieri posset. Cùm verò accidentia vehementer intenduntur,dum humiditates ad putredinē tendunt,& naturæ insultus contra morbū apparet,nec de Lunæ aspectu(hoc est nouilunio,aut plenilunio) aut de criticis diebus,qui magis ad prognosticū,quàm ad curationem,faciunt,cura habenda est; sed quāprimum negotiū moliendum,vt sanguis nondum congelatus facilius exeat,ac nè errans cerebrū perturbet,vel premēdo grauet,vel æstuando inflāmet,minusque extendendo dolorē moueat.hinc Auicenna dicebat; Quando frangitur craneū,& infrigidatur velamen,& apostematur,tunc opus est, vt festines ad incisionem; at si necessaria fuerit expectatio,ea sit vsque ad duos dies, aut tres:sed vt plurimum oportet,vt curetur in secundo,præsertim si panniculus coarctatus,aut punctus fuerit:quoniam punctura facit ad apostema,& spasmum ; quare oportet, vt extrahatur illud os statim,& remouebuntur accidentia. Ergo ab apparentibus symptomatibus,aut ab eorum timore operandi indicationes diligens Medicus sumere potest, & magis in corporibus cachochimis,aut malis succis repletis: verum vbi à principio facta non fuerint ea,quæ subterfugere non licet,reliquis diebus efficiamus: satius nanq; est, quoquomodo tardius occurrere remedijs,quàm ijs omisis,sine spe mori ægrum sinere. ob id & tertio,& sexto, & decimoquarto,& reliquis diebus indifferenter operari possumus:quòd si per fracturam humiditates, & quicquid subtus continetur, facilè expurgentur,cerebrum à noxa tuetur; vel si materia exigua, & benigna fuerit, & ab innato calore regulari,& discuti possit, tunc demorando interdum nihil damni affert, eòque magis si in regione temperata,constitutione nō æstuante, reperiamur, ægrotantisque habitus validus sit,nec copia malorum humorum scateat,si opportunæ euacuationes præcesserint,victus ratio congrua,nec accidens vllum appareat,quibus conditionibus temporis assignationes obseruandæ sunt. Ab anni constitutione solebat Hippocrates operationem innuere,cùm dicit; Ab initio autem cùm vulneratum susceperis,hyeme quidem ante quartam decimam diem,omninò os auferre tentato;æstate verò ante septimam,priusquàm symptomata mala oboriantur . verùm, quoniam hyeme quandoque die vndecima accidentia superuenire solent,decima absque vlla operatione non est prætereunda,quæ æstate accelerari debet; tunc enim humiditates facilius alterātur,& corrumpuntur vehemētius in humidiori temperatura. Abijciamus igitur Empiricorum sententias,operationes reprobantes,nec eos audiamus, qui symptomatum accessum morantur,priusquàm operentur;quò fit vt errores,& damna ægri experiantur, corpora siquidem humida in loco calidiori non ventilato constituta facilè putrescunt,serius verò in frigidiori:& hinc efficitur,quòd accidentia diuersimodè, & varijs diebus apparent,& (vt retulit Paulus, & Auicenna)etiam transacto anno patientem inuaserunt: non datur igitur ad hoc tempus præfixum, sed omnia rationalis Medici iudicio dirigantur Celsi præceptū obseruātis, prudentis hominē esse primum, qui seruari non potest,non attingere,nec subire speciem eius vt occisi,quem sors ipsius peremit;deinde, vbi grauis metus,sinè certa tamen desperatione,indicare necessarijs periclitantis in difficili rem esse,ne si victa ars malo fuerit,vel ignorasse,vel fefellisse videatur.

DIGRESSIO.

a ¶ Paul libr.6. cap. 90. Auic. c. de fract.cra.

b ¶ Aristo. 2. de Anima. cap. 24.

T cum [a] caluariam quandoque frangi contingat, cute exterius integra remanente, non est,cur ambigendum sit, nunquid huiuscemodi fracturæ genus concedi posit,quamquam argumenta quamplurima adducantur, videlicet quòd minus percusionibus cutis, & caro resistat, quàm os,& ideò suapte natura promptior sit ad vulnera suscipienda osse ipso, agens [b] enim facilius agit in patiente bene disposito: Cutis ob sui substantiam mollem, laxamque minori negotio soluitur, quàm os, cum melius disposita sit: Insuper cum osis tegumētum, ac tutela cutis à natura genita sit, osse faciliùs frangi, disrumpique potest, vt potè solidiori,ac duriori: præterea quemadmodum in fluxionibus à capite ad pectus pulmonē promptius affici contingat, molliorem nimirum, substantiaque laxiorem corde ipso solidiori,ac densiori,ita & in capite verisimilius est, cutem, quàm craneum, lædi posse: sed vnicuique patere potest, quomodo osis substantia, licèt durior,attamen tanquam tenuis, frangatur, cū magis resistat, & corpori graui opponatur, impetu quodam exterius adueniente,quàm cutis compactæ quidem substantiæ,& cedenti adeò,vt non frangatur ad sensum,quamquam continui solutionem patiatur,

tur, idque magis euenire solet in ossibus siccioribus, vel natura, vel ætate, vt in collisionibus, & contusionibus quotidiana commonstrat experientia; secus verò in pueris, [a] qui ob ossium humidorum, mol liumque substantiam minus franguntur, cum facilius cedant, ac flectantur; propterea in casu ab alto præcipitantes, vt plurimum noxam euadunt. patet etiam tale quid in physicis de fulmine, a quo ex velocissimo descensu ab aere ensis in vagina absumitur, illæsa vagina. compertum est etiam in re medica febrem fixam, quam Hecticam vocant, prima accessione solida membra inuasisse, & non spiritus, aut humores, cùm tamen facilius sit, humores, & spiritus affici, quam solida ipsa membra. Quòd autem cutis non rumpatur, falsum est; soluitur enim semper in contusionibus, quanquàm innotescat affectus, vt in apostematibus contingit. Siquidem [b] in eis, & si occultè, necessariò datur continui solutio. porrò ex tribus morborum generibus vnum fit nempè apostema. sed his omissis, dicimus huiusmódi fracturæ genus celerem quidem, ac solertem manuum, instrumentorumque operam requirere: nanque, dum occupatio in apostematis curatione fit, & ad fracturam non peruenitur, fortasse accidit, vt os desubtus putrefiat, & accidunt, antequam fiat sanies, aut post ipsam, ægritudines malę ex febribus, tremore, destructione rationis, & similibus. Ergo cum in mora periculum sequatur, quod decet quamprimum perpetuò ante diem tertiā adimpleatur, præsertim si cerebrum, aut eius meningæ pungantur, aut comprimantur, aut alio modo lædantur; nec obest, si Galenus temporis considerationem prętermiserit, cum sat illi fuerit ad Hippocratis mentem pluries dixisse; Quicquid agis, citò, tutò, latè, ac sine dolore agas: & hæc duo semper seruato, vt nisi iuueris, saltem non noceas. insuper si sextus methodi liber Galeni, in quo omnia explere promiserat, & quem imperfectum habemus, apud nos extaret, aut septimus à Rasi citatus, qui non reperitur, fortasis tempus ad hoc opus determinatum, cognosci posset.

[a] ¶ Hipp. lib. de nat. mu. Gal. li. de Calu. cur. ... Auic. 4. 4 trac. 2. cap. 4.

[b] ¶ Gal. libr. de inæquali temp. Auic. 3. 1. cap. 5.

DE LOCO, SIVE SITV OPERIBVS OPPORTVNO.

CVM [c] actiones vniuersæ ab agente dirigantur in finem, cuius gratia aliquid fit, & sedes cranij perforanda plurimum ad finis consecutionem conducat; iccirco opportuna, & accommodata eligi debet, vt facilius finis ipse assequi posit, pręsertim dum aditum, & orificium paramus ad variarum humiditatum sub caluaria contentarum expurgationem; tunc enim vel terebris, vel modiolis, vel cycliscis, vel simili alio instrumento emissarium in caluaria facimus, nempe ita commodo loco, vt facillimè succus omnis extra venas exeat, sicque ad hunc finē in ima, ac decliuiori vulneris parte locus imprimatur; porrò situs infimus, & decliuis, ac huic expurgationi pronus interdū respectu rectitudinis corporis consideratur, quandoque ad fracturę formam, vtrunq; verò ad rem nostram minimè conducit, nisi per eam materiæ tutò educi possent: sed ea vtilis est, quę ex decubitus patientis modo desumitur. inquit Princeps; Oportet, vt sit incisio ex loco conuenientiore, & conuenientior quidem est aggregās ad oppositionem, per quam existimes, quòd virus currat ex eo melius, & ad facilitatem Incisionis: ad eundem modum si membranæ comprimantur, lacerentur, aut pungantur ab osse, aut ab alia re adeò, vt mala subsequantur symptomata, partem auferimus, quam arbitramur nocere, & operatio duntaxat respectu symptomarum absoluitur: quò fit, vt non magis hanc, quàm illam partem auferamus, sed tantùm eam, quam commodiorem, ac vtiliorem iudicamus, non contenti interdum vno tantùm foramine, vt infra ostendemus, sed quàm plurima, cum res ita expostulat, fieri debent; at in fractura ingenti, vel depressione, vel cum ossa in frustula diuersa diuisa sint, necesse est quandoque terebello exiguo, modiolouè sanum os fracto contiguum perforare, quo, eo imposito instrumento, quod Græcè ostagran, Latinè vectem, & vulgò eleuatorium nuncupatur, os depressum attolli posit. nam citrà periculum imbecillia ossa, teste Hippocrate, non perforantur. quare nonnihil sani osis interdum accipere licet: vbi verò inferiorem osis tabellam, fracturam, osse superiori maiorem, pati percipimus, recto scalpro, ac malleolo vti licet, vel forpicibus, vulgò mordenti, appellatis, vt paulatim partes superiores per orificium vndique auferantur, quousque talis reddatur aditus, quòd diploidis, siuè secundæ laminæ commodè fractura extrahi posit, seu quicquid intus contineatur. A natura itidem partium operationis modum desumimus, cum [d] in ipsa caluaria varietatem in crasitie, duritie, & soliditate spectare oportet; occipitis enim ossa solida, crassa, & firma sunt: contra verò sincipitis ossa tenuia, & debiliora, verticis autem inter hæc media sunt; lateralia, & circa tempora frangibilia, ob id eorum fracturæ valde periculosæ sunt, cum in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horumque non leuis momēti quidam exortus existat, quibus admoniti ab eximendis ossibus, quæ in lateribus capitis sunt, abstinere debemus, Galeno [e] asserente; Nouimus aliquando sincipitis os fractum; quod autem os huic osi protinus succedit, temporis os vocatur, in eo luculenta fractura longisimè pertinebat, quam ipse equidem minimè contingens, sed tantùm sincipitis os excidens hominem sanaui. quòd autem capitis partium diuersitatem considerasset Galenus, ait; In alia similiter se habente fractura cogitabam os supremum dimittere, ac quod à lateribus erat, quò sanies deflueret, eximere; mox cùm, & crasitudinē eius, & duritiem æstimassem, vtilius fore iudicaui, supremum os potius eximere, quàm ob defluxus solicitudinem, cerebrum valenter concutere; cogitaui præterea accidere posse, vt si à latere magnum fieret in ossibus foramen, prominerct fortassis hac parte cerebrum: quapropter innuente Hippocrate, aduertendum est, in durioribus osibus opus terebris, ac modiolis absolui debere; nam sic caput minimè cō-

[c] ¶ Arist. 2. phy. com. 79.

[d] ¶ Hipp. lib. de Calu. cura. Gal. lib. de o sib. c. 1. & 9. de vsu par.

[e] ¶ 6. meth. ca. vlt.

cutitur. in tenuioribus autem, & imbecillioribus cycliſcis, aut ſimili alio inſtrumento, ſiquidem terebrę in his periculo non vacant. oportet autē, ſi vulnus in ſutura fuerit, & telum oſſi inſederit, diligenter animaduertere, vt inueſtigemus, qua noxa os teneatur,. nam ſecare ipſas ſuturas non expedit, ſed ab illis recedere, atque vbi ſectio neceſſaria ſit, proximū os ſecare conuenit. dum ergo operamur, fugiendę ſuturę ſunt, nam [a] per eas pericranion durę meningæ alligatur, & ipſarū vulnera lethalia iudicātur; quò fit, vt perforationes haudquaquā in ipſis conueniant, verū in vrgente cauſa circa ipſas; quinimmo vtrunq; latus multotiēs perforare cogimur, ſuturas cauentes, cū materiā vndiq; ſub caluaria adeſſe, arbitramur: At ſi accidentium magnitudo inualeſcat, in ingēti depreſsione, aut magna fractura etiam ſuper ſuturas manum admouebimus, præſertim cum indicia adfuerint propria, duram meningam à craneo abſcedi, vel percuſsionis robore, vel à copia humoris ſuper eam contenti: adhuc ſuturarum varietatem conſiderare oportet; in capitibus enim quibuſdam ſagittalis ad ſupercilia vſque protenditur, in aliquibus lambdois arctior efficitur, interdum omnes adeò conueniunt, vt vix diſcerni poſsint, & mentē, ac oculum fallant. nam & Hippocrates à ſuturarum anguſtia ſe deceptum eſſe memoriæ prodidit, interdum adeò hiant, vt vapores, & ſucci tenues infra craneum facilè per halitum diſsipentur, in quibuſdam pars anterior eminet, in alijs deprimitur, vt potè auctoritate Hippocratis, hominum capita nihil inter ſe ſimile habent, neque ſuturæ capitis in omnibus eodem loco conſiſtunt. porrò capita nautarum, militum, ruſticorum, ſub dio vitam degentium, ac alimentis craſsioribus nutrita, dum conſiſtunt, duriora, ac ſolidiora euadunt: ſecus verò infantium, mulierum, ſub vmbra, otio, & quiete degentium, ac victu molli, & concoctu facili veſcentium tenuiora, & molliora exiſtunt: magna cautione circa occiput opus eſt, ne ceruicis penitior pars afficiatur, ac cerebellum, ſpinæque origo motus à voluntatis imperio prodeuntis noxam ſubeat: quinimmo aliqui opinantur occipitij perforationes nunquàm ſanari. Cum ergo lateralès partes perforamus, ſumma cura habenda eſt, nè cerebrum promineat; orificium itaque exiguum ſit, deligatura opportuna, & decubitus ſecundùm exigentiam.

[a] ¶ Gal. 9. de vſu part. cap. 17.

DE OSSIS EXTRAHENDI QVANTITATE.

POSTQVAM [b] ſedes iam conſtituta, ac ſignata fuerit, oſsis quantitas extrahenda ſe offert, quæ ea quantitate auferenda eſt, quantam os fractum, & ſeiunctū expoſtulat; quòd ſi cuti inhæreat, ab ipſa diuellatur, cum in caluaria, vt in alijs oſsibus, callus nunquàm expectetur: his Galenus [c] aſtipulatur dicens; Quantum verò excidere conueniat eius, quod affectum eſt, deinceps exponam; quod vehementer eſt confractum, id totum eſt auferendum; at ſi fragmenta quædam longius excurrant, vt interdum accidere cernitur, hæc ad finem perſequi non expedit; illud perſuaſum habētibus, minimè futurum, vt ex eo noxa vlla ſequatur, modò reliqua omnia ritè ſint parata. Nos verò non ſemel, aut bis, ſed planè perſæpe ſic facientes, voti compotes fuimus. Hanc Galeni ſententiam ad vnguē imitatus eſt Paulus, [d] & Auicenna. [e] conſultò itaque oſſa fracta educemus, vt noxam, potiſsimum à membrana, & cerebro, auferamus; ſecūdò quoniā caluaria poro ſolido, & craſſo non eget, cum tenuis, ac leuis ſit, & à ſolido poro membrana ſubcingens premeretur; quapropter oſſa educere oportet, vt inde ſubſtantia illa cartilaginea, quæ oſsis munere fungitur, gigni poſsit, ſiquidem callus, aut porus ſarcois, aut alrosbot non generatur, [f] niſi in oſſe, in quo medulla reperitur; nam medulla oſsis alimentum eſt; &, vt inquit Celſus, callus oſsis cicatrix eſt. Tertiò [g] cùm caluariæ oſſa nec motui inſigni, nec oneri alicui ſubijciantur, ſed vt tegatur duntaxat, & tutetur cerebrum, veluti galea, extructa ſint, fortiſsima, ac ſolidiſsima concretione minimè egent. in ſciſſuris autem penitioribus, ac reliquis fiſſuris eò deducenda res eſt, nempè cycliſcis, & ſcalpris, vt tantum oſsis auferatur, quòd humiditates, ſi quæ fuerint retētæ, per facilem aditum educi poſsint, & membranam commodè abſtergere valeamus, nec tunc ingēs foramen requiritur, veluti in cauis depreſsionibus, dum ipſa membrana premitur, vel cùm ſecunda lamina ſuperioris maiorem experitur fracturam: quòd ſi os compreſſum citrà diſiunctionem appareat, ad uitanda ſymptomata foramen exiguum in imo depreſsionis paramus, quo immiſſo, eleuatorio os attolli poteſt: ſit ergo iuxta oſsis extrahendi quantitatem orificium magnum, & paruum, perſpecta nimirum materiæ contentæ copia, membranæ noxa, ac fracturę ſede; ſiquidem in partibus lateralibus, imisq; ſedibus cerebri procidentia verenda eſt. nam pro comperto habetur, cutis amplas ſectiones, fracti oſſis notabilis quantitatis extractionem, ac operationis moram cauere oportere. hæc enim omnia membrum imbecille reddunt, & eius potentiam regitiuam deſtruunt.

[b] ¶ Hipp. lib. de cal. curat.

[c] ¶ 6. meth. ca. vlt.

[d] ¶ Lib. 6. c. 90.

[e] ¶ ſ. 4. cap. de fract. cranei.

[f] ¶ Hipp. lib. de Alim. in fine.

[g] ¶ gal. libr. de vſu par. c. 1.

At cùm hic particulatim de his actionibus ſermo à nobis propoſitus non ſit, hæc dicta ſufficiant. Sit ergo tempus, locus, ſitus, oſsis quantitas, opportuna ac concinna inſtrumenta, necnon approbata medicamenta iudicio, & arbitrio ſolertis, ac eruditi Chirurgi dirigenda, qui ſuarū indicationum fundamentą à fracturæ eſſentia, à patientis robore, à ſede affecta, & ſymptomatum fortitudine ſumere tenetur.

De Terebris, modiolis, facotis, scalpris, cycliscis, meningophylacibus, ac alijs instrumentis ad cranij perforationes opportunis. Cap. XII.

APITIS fracturæ inter omnes corporis affectus, præsertim in soluta continuitate, instrumentorum varium vsum maximè exposcunt; iccircò chirurgum solertem decet eorum copia, ac formę varietate minimè carere; siquidem [a] indecens est, in occasionibus ea alibi perquirere, ob id de eis in præsentia aliqua dicamus, varias eorum formas delineantes, tùm ex antiquorum sententia, tum etiam ad recentiorum opinionem, vt, qualis nam probabilior, ac vtilior esse videatur, pateat, & hāc vel illam accipere fas sit. Ne miremini igitur, si instrumentorum tot varias formas hic designauerimus, apta quidem, vt decet, ad omnes caluariæ perforationes: porrò tertia illa medicinę pars, quæ chirurgia nominatur, in duas partes diducta est, vna carnis vitia corrigit, altera ossium fracturas coniungit, aut luxata ossa in sedem propriam reponit. igitur quod ex vi nominis, ac operationis colligitur, solum affectus illi ad eam pertinere videntur, qui manus operam requirunt, & ea præsidia, quæ corporibus sic languentibus adhibentur, non nisi multorū instrumentorum auxilio celebrantur, iccircò ea, quæ fracto craneo opportunè opitulātur, in officina ordinatè delineare decreuimus, vt ea operando in commodum vsum parata habeamus, quæ si ea, qua egemus, diligentia delineata non erunt, eorum tamen vtilitas, & operatio facillimè intelligi poterit. Prisci nempè illi medici, qui chirurgiæ operam nauarunt, in caluariæ perforatione quibusdam instrumentis vtebantur, dum durioris ossis amplū spatium detectum adesset, Terebram, ac Terebellam sic vocitantes. exciditur [b] enim os duobus modis; si paruulum est, quod læsum est, modiolo, quam chœnitiam Græci vocant; si spatiosum, terebris. Terebrorum autem duo sunt genera, alterum simile ei, quo fabri vtuntur, præsertim ad vasa terrea perforanda angustis quamplurimis foraminibus; itidem in caluariæ ossibus sic illi operabantur instrumentis, nempè formas imitantibus, in officina suo loco positas.

[a] ¶Hip. lib. de Medico.

[b] ¶Celsus lib. 8. cap. 1.

HOC terebro foramen fit in ipso fine vitiati ossis, atque integri; deinde alterum non ita longè; tertiumque, donec totus is locus, qui excidendus est, his cauis cinctus sit, atque ibi quoque, quatenus terebra agēda sit, scobs significat; tunc excisorius scalper ab altero foramine ad alterum malleolo adactus id, quod inter vtrunque medium est, excidit, ac sic ambitus similis ei fit, qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur. Terebræ proprium est perforare, cùm acutum mucronem habeat; aptatur propriè, cum ossa plurimum firma sunt. sed metuendum est, nè, dum agitur mucrone cerebri membranam violet; quare imperauit Hippocrates, nè operando nimis altè descendat. Adhuc eius vsus alienus est, vbi ossa vehementer sunt confracta, aut vbi per se imbecilla fuerint: At quia, dum terebrum hoc circumagitur, periculum imminet, nè membranæ lædantur, ideo nonnulli (inquit Galenus) vt quò minus vsque aberrarent, & hoc periculi genus euitarent, eiusmodi terebras excogitarunt, quæ mergi non possunt, & ob id à Gręcis ABAPTISTA dicuntur, circuncurrit enim parum supra acutam terebræ cuspidē circulus quidam parum extans: expedit sanè complures id genus paratas habere, quæ omni caluariæ crassitudini adaptari possint: nam crassiori ea conueniunt, quę inter extantem circulum, & mucronem longius spatium habent, tenuiori contra quæ breuius: atque etiam huc pertinere videntur terebræ secundo loco à Celso descriptæ capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, dein subitò latius fit, atque iterum ab altero principio paulò minus, quàm æqualiter sursum procedit; prohibet enim capitulum, quod super mucronem subitò latescit, nè terebra altius descendat. Terebrę istæ habena ducuntur, cum in transuersarium inseruntur, quod medium perforatum est, ita vt facilè sursum, ac deorsum per ipsam feratur, dum habena circum ipsam obuoluitur, & circumagitur, ac impetu per se in contrariam partem conuertitur: hoc terebrum credimus illud esse, quod quàmplurimi medici tum veteres, tū nostrates vnico ore instrumentum securitatis appellant, ab aliquibus etiam terebrum non profundans dicitur; eo tamen nos vti non ausi sumus, cum securiora, ac magis idonea parata perpetuò habeamus; sed vt abaptistæ vera forma cerni possit, imprimi curauimus in officina.

QVAM plurima orificia angusta fracturā ambientia, nō tñ a periculo tuta, longissimo tempore, magnis agitationibus, ac laboribus ab his terebris imprimebantur, quæ habena triplici modo circunducuntur, vno nempè per transuersariū, & duplici habena, vt dictū est; altero per simplicem mediæ terebræ arctè alligatam, ac sæpius circa ipsam obuolutam; tertiò cum exiguus arcus admouetur sic, vt chorda semel circa terebram voluatur: quę autem terebra per simplicem habenam, aut arcum circumagitur, pilā mobilem in summo continet, quę manu sinistra firmiter conseruatur. terebræ verò acuties in osse sano, vbi desideratur orificium, situatur, ac dextera habenam ex tenui corio, aut exigua fune vi quadam trahendo, os terebræ magnitudine perforatur duobus nempe, aut tribus, vel pluribus, si opus fuerit, orificijs; quamquā autem ab Hippocrate, Celso, & Galeno de acutis terebris mentio facta sit, præsertim in osse puerili, cùm os terebra in circuitu perforatur, iubeantque admotis scalpris excidi; tamen, quia periculo non vacant, hisce temporibus reprobantur. Sed, vt eorum potentia dignoscatur, videamus imagines in officina

NAVTAE, & qui caſtra ſequuntur, inſtrumentorum penuria, oſſa cranij quibuſdam ſuis terebris perforare imaginati ſunt, quæ vna tantum manu aduoluuntur in ſummo, aut pilam, aut tranſuerſariũ quoddam continent, in imo valdè acutæ, aut torculatæ, aut triangulatę ſunt; ſed quia facillimè meningas attingere poſſent, reprobantur; poſſent fortaſſis à viro perito commodè vti, quare earum formas delineare decreuimus, vt in officina ſuo loco.

TEREBRA, QVAE VNA TANTVM MANV AVOLVVNTVR.

a ¶ Lib. 2. c. 46. Lib. 3. cap. 3.
b ¶ ſ. 4. tract. 3. cap. 1.

ARABS ille magnus chirurgus Albucaſis [a] in caluariæ perforatione quoddam terebrum commendat, quod digitis tantùm voluitur, & eam agit operationem, quam ſuperius deſcripta terebra facere ſolita ſunt. & quia ſolis digitis circunferuntur, tenuia admodum eſſe opinamur. Ab Auicenna [b] pariter quędam terebra commemorantur, quæ magnarum acuum triangulatarum effigiem præ ſeferunt, ac eorum præcipuè, quæ ad ſubſellia, aut ſcamna reſtauranda accommodantur; at quia periculo non vacant, cum ad membranas immediatè deſcendant, non admittuntur, formam videbis in officina.

ACVTA terebra quàmplures anguſtas perforationes, cranij fracturas ambientes, radioli craſſitudine æquidiſtantes, formare ſolent: quod verò inter foramina reſidet aut rectis, aut curuis ſcalpris malleolo plũbeo adacto reſcindere expedit, quod ad rẽ eſſe nequaquam videtur: nam ſcalpri acies membranas violare poſſet: quare, vt tutò opus perficiatur, ſcalprum quidam aut cæteris timidiores, aut fortaſſe tutiores adinuenere, quo nec qui minori cum periculo, nec qui celerius perficiatur, forandi modus inueniri poſſit, præſertim in vehementiſſimis fracturis, quas medici Gręci engiſlomata, & camaromata vocãt nam præter alia, membrana ipſa ab oſſibus, quæ vehementer ſunt afflicta, celerrimè recedit, adeò vt nullus ſit metus, eam, quæ iam ſeiuncta eſt, tetigiſſe: ſi ergo vnam ſemel nudauerimus partem, ac ſcalprum, qui in cuſpide præfixam habet obtuſam, leuemque lenticulæ ſpeciem, aciem verò per longitudinem erectam ſubmiſerimus, vbi latam partem lenticulę ſupra membranam ſtatuerimus, feriemus malleolo, ac ſic caluariam diuidemus. euenient enim ita agentibus, quæ requirimus, omnia; nam membrana, ne ſi dormitans quidem quis agat, lata tantùm lenticulæ parte occurrens, vulnerari poteſt: tale quidem ſcalpri genus, quod in imo lenticulæ ſpeciem habet, atque hanc hebetem, in longitudinem verò aciem acutã, apud priſcos omnes commendatur, quo adhuc in oſſe cranei valdè comminuto, aut arte pluribus in locis terebrato, ſed nõ vbiq; ſeparato, noſtrates chirurgi vtuntur; nã lenticula, quę membranã ab omni noxa protegit, malleolo eget; nam excidendo præire debet. quam excidendi rationem Galenus præter cæteras approbauit, vt quæ celerrimè effectum præſtat, idque ſine vlla membranæ cerebri noxa: facit interdum poſt cerebri operationem ad ſquurilas, ſiue ſatagias diploidis remouendas, ac oſſis parietes leniendas, aut eius partes non ex toto dimotas ſeparandas. Phacotum Græci vocant, Latini lenticulatum ſcalprũ, & communiter lenticulare, lentiticium, & lenticula vocitatur, eius cauda ad Vectis formam diuerſimodè formatur, vt diuiſo, aut depreſſo oſſe, ſubleuari poſſit, effigies in officina cernuntur.

c ¶ Lib. 8 ca. 3.

PRAESTANTISSIMI Chirurgi, vt cerebri membranam ab angulo ſcalpri, omnive noxa tuerentur, inſtrumentum quoddam eius cuſtodem inuenere, quod operando ſub caluaria immittitur. Formatur hoc modo, inquit Celſus; [c] Lamina ænea, aut argentea, & firma, paulũ reſima ab exteriori parte, leuiſq; demittitur ſic, vt exterior pars eius cerebro propior ſit: ſubinde autem ei ſubijcitur, quod ſcalpro diſcutiendum eſt, ac ſi expedit, eius angulum vltrò tranſire non patitur, eòq; & audacius, & tutius ſcalprum malleolo ſubinde medicus ferit, donec exciſum vndiq; os eadẽ lamina leuetur, tolliq; ſine vlla noxa cerebri, poteſt. Alteram adhuc hoc inſtrumentum præſtat vtilitatem, vbi os totum eiectum eſt, circunradendæ, leuandæq; ſunt oræ, & ſi quid ſcobis membranæ inſedit, colligendum; vbi ſuperiori parte ſublata, inferior relicta eſt, non ora tantùm, ſed os quoque totum lauandum eſt, vt ſine noxa poſtea cutis increſcat, quæ aſpero oſſe innaſcens, protinus nõ ſanitatem afferret, ſed nouos dolores commoueret: quod etiam innuit Auicenna, [d] dicens; Cum perfoderis os, oportet, vt æques aſperitatem eius, quę fit ex inciſione, & concauatione, aut cum nouacula, aut cum aliquo inciſoriorum, quæ ſimilatur aciei enſis, poſtquam poſueris inſtrumentum, quod cooperit ſiphac, & ſeruat ipſum; & ſi remanſerit aliquid ex oſſibus paruis, aut fruſtis, tunc oportebit, vt accipiantur cum facilitate, donec curatur vulnus, cum vnguentis. Probant hoc inſtrumentum antiqui, [e] quod tamen non niſi à perito chirurgo vti licet; ſiquidem dictum eſt à Galeno; [f] Quemadmodum inter os perforandum, cùm quis membranam negligenter, ac vltra quàm res expoſtulat, meningophilace, id eſt membranæ cuſtode, premendo violauerit, ſopor accidere ſolet; ita vbi os caluariæ vehementer attritum ipſius ventriculos comprimat, maximèque medium, ſopor ſuperuenire poteſt, à Græcis meningophylax, à Latinis ſpatomelis, & cõmuniter membranæ cuſtos, vocatur, cuius imago eſſe creditur ea, quam in officina ſuo loco effingi curauimus.

d Cap. de frac. cran.
e ¶ Gal. com. 2. de off. m. Hipp. Paul. lib. 6. cap. 77. & 90. Auic. 4. 4 trac. 4. c. 12.
f ¶ 4. de not. loc. aff. cap. 2.

TEREBRAE proprium eſt perforare, cum acutum mucronem habeant, & anguſtos canales facere, & ob id ſcalpri, & malleoli opus requiritur; foramen primùm in fine vitiati oſſis, atque integri fit; deinde alterum non ita longè: tertiumque, & quartum, donec (vt ſupra diximus) totus locus his cauis cinctus ſit, tunc exciſorius ſcalper, aut lenticulatus, ab altero foramine ad alterum malleolo plumbeo adactus, id, quod inter vtrunque medium eſt, excidit, quod opus duæ imagines apertè demonſtrant in officina ſuo loco poſitæ.

EXPO-

EXPOSITIS, quæ ad acuta terebra pertinebant, ad alata, & caudata trāsire tempus est, quibus ossa radi, & excauari possunt; hæc aciem hincinde habent acutam, & formam semiouualem; & in suo vertibulo, aut manubriolo posita, & pluries conuersa os excidunt, nec ad membranas possunt descendere; nā quæ prominent alæ, cæteras partes penetrare facillimè non sinunt: Huius generis quamplurima habenda sunt latiora & angustiora. primò quidem latius admouendum est, deinde angustius, sic, vt, cum dimidiū excisum est, maximè angustū adhibeatur: in cariosis ossibus, & magnis teredinibus ipsis vti, non inconueuerit; secus verò in rimis, aut puris scissuris; tardè enim, ac magno strepitu operātur. Hæc sub diuersis imaginibus formantur, nempe duarum, aut quatuor, aut plurium alarum, vt in officina suo loco.

ALTERA terebrorum species striata sine alis, sed aspera, & limæ formam imitans, inuenta est, cuius opus in squammis ossium, & scissuris approbatur, pariter in corruptis, & teredinibus, sed potissimum ad squurilas, siue satagias delendas, ac eorum omnes asperitates leniendas, vt inde super ea caro oriri possit; tardè, sed tutò operatur. & si quis de industria ad meningas deuenire voluerit, longissimo eget tempore: nam statim scobinis, siue asperitatibus repletur; hac de re nullibi vsitatur. esset fortassis in perita chirurgi manu opportunum instrumentum, cuius formæ sunt in officina suo loco compictæ.

ALIAM terebri formam ad ossa valdè dura perforanda aliqui imaginati sunt, & terebrum imaginatum vocarunt, quod in craneo sine scissuris timorosè operatur; sub duplici forma effingitur, vna aculeum caudatum, acutum, ex duabus æquidistantibus, ac incidentibus alis munitum habet, quod Neptuni tridentis effigiem imitatur: altera aculeum, acutum teretem, vna tantùm ala secante: terebello; quo vasa vinaria forantur, assimilatur: porrò quia huiuscemodi instrumenta operando aut caput commouent, quod quietem potius exposcit, aut quia effectum celeriter non præstant, atque non sine vllo timore (quod Hippocratis, & Galeni præceptis repugnat) & longò temporis spatio indiget, & capitis ossa quam celerrimè excidenda sunt, nec cerebrum aut commoueatur, aut frigore afficiatur, aut quia ad meningas facillimè delabuntur, non videntur multum ad rem esse. Nulla ergo de ipsis consideratio habeatur, sed qualia sint terebra imaginata, per effigies in officina suo loco positas facilè apprehendi potest.

HACTENVS de caudatis terebris multa diximus, quæ profectò per se nisi alterius instrumenti auxilio nullius valoris, ac vtilitatis iudicantur. restat igitur, vt qua ratione perpetuò vsque ad operis finē circumagantur, explicemus. celebratur opus hoc vertibuli, aut manubrioli munere, ob id eorum fabricam describere, & imagines ad sensum reddere licet. Instrumentum ferreum, aut argenteum est, ima parte quadratum, vt cauum simile, aut torculatum habeat, cui terebri cauda inseritur, in medio flectitur, vbi fistula quędam mobilis auoluitur; in summo verò pila mobilis annexa est, terebro ossi affixo, altera manu pila continetur, fistula altera circumagitur; sic enim terebri acutie os perforatur, aut modiolo in orbem præciditur. Vertibulorum formæ sunt, quæ in officina suo loco effinguntur.

LONGISSIMO experimento nouimus, quód vertibulum superius delineatum, dum auoluitur, & altera manu pila, quæ in summo est, cōtinetur, altera fistula circumagitur, vt hoc pacto os, circa quod ferramentum agitur, perforetur, ac in orbem præcidatur, opus laboriosum, & tardum verè est, nec ab omni noxa tutum, cùm altè operetur: ideircò alterum dissimile, sed eiusdem operationis, fabricauimus argenteum, aut æneum, aut ligneum, ouali forma, ad mediam longitudinem perforatum, per quod medium transit axis ferreus, qui in summo reflexus, in girum dextera vertitur, in imo adest cauus, vbi terebri cauda imponitur; ouatum verò in finistra receptum, super caput infirmum firmiter accōmodatur, ac terebro in cauo affixo, & craneo adapto, dum auoluitur instrumentum, os citò, tutò, ac quietè perforatur; manubriolum ouale vocatur, cuius formam in officina positam intueri licet.

SVPERIVS varia delineauimus terebra, ac, qua ratione auoluerētur, explicauimus. restat modò, vt de modiolis, nō secus serræ dissimilibus, sermo habeatur. Modiolus[a] ferramētum concauum teres est, imis oris serratum, per cuius medium clauus ipse quoque interiori orbe cinctus demittitur, vt, eo insistente, modiolus delabi non possit; at vbi iam iter modiolo pressum est, medius clauus educitur, & ille per se agitur, donec opus perfectum est. Hoc instrumentum serra teres Hippocratis[b] est, qua, dum caluariæ os secaret, vtebatur; nam operando eius circuitum considerari iussit; circulus enim non nisi à tereti instrumēto producitur. A Galeno[c] etiam commendatur, qui post Abaptistæ descriptionem inquit; Antiquiores nonnulli, aut alijs timidiores, aut tutiores, ijs, quas chinicidas vocant, sunt vsi. timidiores nempe in quibusdam fracturis operando, in alijs verò tutiores. siquidem Paulus,[d] postquàm multas operationes explicauerit, inquit; At quæ administratio serris, & modiolo, quem chænition, siue chynicidam Græci vocant, peragitur, à recentioribus, ceu noxia, improbata est; sed administrationem, quam pariter in rhogmę exposuimus, probant. idem etiam modus, ossium excidendorum etiam in reliquis caluarię fracturis conueniet: antiquissimū quippè terebrum est, ac multum his temporibus vsui seruatum. nam si circunspectè ossi adhibeatur, ac ea seruentur, quæ Hippocrates seruari iussit, citò, tutò, & sine rumore operatur, à Gręcis chynicida, a Latinis modiolus, ab Auicenna corrupta voce anichades, cuius effigies variè fingitur; nā aliqui sub simplici cannuli serrati forma, alij alis multis circunducuntur, multi sub limæ forma fiunt, multi inter ambas manus auoluuntur, quàm plurimi vna tantum ducuntur. hi caudati sunt, vt in vertiboli cauo imponi possint, illi proprio manubrio inseruntur, vt in figuris in officina positis videre expedit.

a ¶ Cels. libr. 8. cap. 3.

b ¶ Lib. de Cal. curat. lib. de loc in hom.

c ¶ 6. meth. c. 6.

d ¶ Lib. 6. c. 90.

RECENTIORES medici ferè per totam Europam, nouam modioli formam inuenere; inſtrumentũm teres eſt, non à chynicida diſsimile, ſerratum, ex ferro Indo, duabus alis ſecantibus ad longitudinem tendentibus munitum, quę modiolum repẽtinè mergi non ſinunt, ac oſsis terebrati perpetuò operando, circumferentias erodunt, & orificium latius reddunt, vt gradatim, quanta ſit ſerræ penetratio, apertè dignoſcatur. Tardè, nec ſine aliquo rumore, ſed tutò operantur, ob id & noſtrates chirurgi talem approbant modiolum, qui in officina locatus eſt.

PARITER qui hac ætate chirurgiam exercent, vt breuior, tutior, ac latior ſit iſtius modioli operatio, quatuor alis eum induunt, & verè inſtrumentum ſatis accommodatum eſt: cuius forma dignoſcitur in officina.

ALTER modiolus vtiquè in ſuo genere tutiſsimus reperitur, quàmplurimis alis circumuolutus, qui, eò quia Meſpili fructus formam imitatur, meſpilatus modiolus communiter vocitatur. eius forma in officina conſpici poteſt.

ET ſi prędicti modioli vbique ferè in continuo vſu ſeruentur; attamen aliqua incommoda afferre videntur, vnde nomen ſecuritatis omnino non merentur, quemadmodum multis eos ſecuritatis inſtrumenta appellare placuit; ſiquidem inſtrumenta ſecuritatis, quę eò, quia mergi non poſsunt, Abaptiſta vocantur, circulo, & non alis muniuntur; ob id circulatos modiolos fabricauimus, quorum circuli extantes, ac gradatim circuncurrentes parum à cuſpide acuta, ſiue tereti ſerra diſtant, ſic, vt craſsitudini oſsis cranij adaptari poſsint, & modiolum violentia quadam deſcendere non ſinunt, qui paulatim caluariam perforans membranas violare nequit. Porrò inſtrumentum hoc verè ſanctum, tutum, incomparabile, & abaptiſtum vocari meretur. Nos inſtrumentum ſecurum vocamus; nam ſi quis dormitans eo vteretur, nullum incõmodum afferre poſſet: ſimilia in forma, & cannuli latitudine eſſe debẽt, diuerſa tamen in circuli diſtantia à ſerra; capita enim hominum multum inter ſe differunt; eorum imagines ſubiecimus in officina.

FORMANTVR etiam modioli aliqui, qui loco circuli nonnullas deſcendentes eminentias continẽt, quæ ad ſerræ imum non perueniunt, ſed ab ea gradatim diſtant, eo ferè officio funguntur, quod ab Abaptiſta expectare decet; quare aliqui modiolos abaptiſtos vocarunt. eorũ delineationes in officina videantur.

ALIQVI modiolorum numerum, & varietatem euitantes, modiolum cannulatum, teres, ſerratum ſine ala, aut circulo, ſed plurimis in locis gradatim perforatum ſtruxere; & ne mergi poſsit, trãſuerſarium quoddam parũ extans in eius cauis ordinatè locarunt, quod ad cranij craſsitiem aſcedendo permutari poſsit; ſic enim vno ſolo modiolo omnibus craneis accõmodato oſſa perforant. Ingenioſum profectò inſtrumentum eſt, ſed incõmodum, maximam caluariæ detectionem requirens, ac longo tempore in tranſuerſarij mutatione indigens.

CHIRVRGI diligentes in manuum operationibus, vt tutò caluariam perforare poſsint, nouos quoſdam inuenere modiolos, cannulatos, ſerratos, & exterius torculatos, quibus ab extra alter breuis ſuccedit cannulus, interius oppoſitè pariter torculatus, qui paulatim aſcendendo, ne vi ſerra ad meningas perueniat, prohibet; modioli torcular à cuſpide ſerræ parumper diſtat, ſic, vt ſerra perforando, quietè deſcendere valeat, vt per figuras in officina poſitas ſuo loco demonſtratur.

INTER modiolos cannulatos, ac ſerra munitos, quidã non ſine artificio ex duobus cannulis contextus reponitur; quorum primus ſimplex eſt, teres, ſerratus, ſemiuacuus, in imo longitudinis medietatis digiti, à quo in ſummo duæ alæ reſultant, tenues, & æquales, in quarum fere medietate duo parua tranſuerſaria exterius eminent; modiolus verò quoddam orificiũ impreſſum cõtinet, vbi Vertibuli torculata cuſpis inſeritur; alter teres, ſed latior eſt, in quo primus ingreditur, ſed breuior, & ſine ſerra, à quo pariter alæ duę oriuntur, interius cauis multis repletæ, in quibus alarũ primarum parua illa tranſuerſaria ingredi poſſunt; ſic enim ſerratus modiolus in opere, deſcendendo, tutò omnẽ caluariæ craſſitiem penetrat: auoluitur cuiuſdam vertibuli munere, cuius effigiem vnà cum binis illis cannulis delineauimus in officina.

APVD nos modioli quædam forma reperitur, magno quidem magiſterio conſtructa; manubriolũ eſt ſuperioribus multum ſimile, cui tres modiolorum formæ cannulatæ, teretes, ac ſerratę ad libitum inſeri poſſunt: variant nempe circuli latitudine. nam alter altero latior formatur. continet manubrium in ima eius parte ramos ſeptem, medius verò clauus eſt. his, qui ſequuntur, anguſtior modiolus locatur, in alijs magis latus, in amplioribus latiſsimus applicatur; videamus, quæſo, inſtrumenti artificiũ, pulchritudinem, ac vtilitatem. Modiolus ramificatus vocitatur.

NEC præter hos alij deſunt modioli ad caluariæ perforationem opportuni, veluti ſubſequens eſt in manubriolo ligneo, recto, cauitatibus quàmplurimis ordinatè inſertis referto, vtrobique duæ ſerræ teretes conſeruntur, cui exterius eſt cannulus quidam, à quo duæ æquales auriculæ ortæ ad medij digiti longitudinem ingrediuntur; quę ſuis tranſuerſarijs cannulum ſuſtentando, modiolum profundari non permittunt; porrò à media ferè auricularum regione duo parua tranſuerſaria eminent, quæ manubrioli cauitates ingrediendo, ac cannulum firmiter tenendo, modiolum violenter mergi prohibent. cannulus verò ad operantis libitum & extollitur, & deprimitur.

NVNC

NVNC duo instrumenta, quæ sparsim per Chirurgorum officinas videri non solent, delineabimus, quibus in Caluariæ curatione vti soliti sumus. Vertibulũ vnũ est, nõ diuersum ab alijs, in medio reflexũ, in imo cauum, vt terebri, aut modioli quadratæ caudę locentur, in summo mobili pila munitum: Alterum torculatum, cui duo pariter modioli interius torculati inseri possunt, quorum vnus serrã adcò breuem continet, vt vix eius serraturæ vestigium dignoscatur, & primus in operatione est; nam aculeũ continet, & masculus vocatur; alter serram habet alijs non dissimilem, & fœmina nuncupatur. Eorum imagines per figuras apprehenduntur, quæ sunt in officina suo loco positæ.

RESTAT modò, vt de modiolis planis aliqua dicamus; Astula lignea est, longitudinis palmi, quę hincinde modiolum teretem, planum, concauum, ac serratum continet: aculeus in vno apparet, vacuus alter est, cum inter duas manus voluitur, ac in orbem ducitur: ossa caluariæ mirificè perforat, à Græcis chynicida, à Latinis modiolus planus vocatur.

QVANQVAM modioli plani citò operentur: non tamen ab omni noxa liberi sunt, cùm facillimè mergi possint, ob id aliqui illum magis approbarunt, qui à mespilato superius descripto non variat, & eius effigiem præsefert. plurimis alis circundatur, quæ operando orificium latius reddunt. Modiolus mespilatus est.

DECREVIMVS adhuc aliquos modiolos delineare, qui apud nautas reperiuntur, & vna tantum manu auoluuntur; attamen, quia tardè operantur, à nonnullis reprobantur. nos autem eos summoperè laudamus.

HACTENVS de terebris, ac modiolis multa explicauimus, qui caluaria perforata, os in orbem terebratum in propriam sedem relinquunt: at quoniam tunc eo vti instrumento opus est, quod eleuatoriũ dicitur, quod absque aliquo timore non iudicatur; siquidem os aliquod eleuando in vna parte, id deprimi in opposita potest: vnde, ne membrana pungatur, aut deprimatur, quia periculũ imminet, cannulatam quandam tenaculam fabricauimus, æqualiter secundùm eius longitudinem bipartitam, modiolo aliquantisper angustiorem, eiusdem formæ, absque serra, vt terebratam diploidem amplectatur, ac tutò dirimat, nullam interius squurilam, aut satagiam relinquens, vt autem modiolorum numerum sequatur, ad eorum imaginem eius forma fabricari debet.

NON desunt quàmplurimæ aliæ modiolorum formæ, ad varias vtilitates necessariæ, veluti ea, quæ ferè oualis est, teres, concaua, serrata, sed exterius limata, & aspera, quæ perpetuò operando ob eius formam ampliando procedit, vnde nec mergi, nec membranas violare potest; dum, aut vna, aut ambabus manibus auoluitur, omnes ossis terebrati satagias, ac asperitates delet, & adæquat: formatur Modiolus asper modo, in officina suo loco explicito.

VT pariter æquentur ossis terebrati asperitates, ac circuli parietes leues fiant, quædam parantur instrumenta sine cannulo, & serra, sed plana, oualia, & aspera; quorum infima pars lentis formã præsefert, quæ non multum differt à modioli latitudine, & membranam ab omni noxa tuetur; & quia eorũ operatio est æquare, Aequatores vocantur.

IN quodam antiquo Albucasis Codice vidisse recordamur nonnulla instrumenta ad cranij ossa depressa eleuanda, quæ, eò quia magno sunt artificio constructa, delineare statuimus: esset quippe longissimus sermo, siquis singulatim eorum fabricæ rationem narrare decreuisset; quare sat sit, vt eorum imagines in officina delineatas inspiciamus, ac de eorum operatione iudicium faciamus.

DE terebris, modiolis, & similibus instrumentis hucusque enarrauimus in caluariæ perforatione, leui, quieta, ac opportuna: nunc restat, vt nõnulla de his, quæ valenter operantur, delineemus, de quibus nullam adhuc mentionem apud antiquos reperire potuimus. Cogitur interdum Chirurgus ossis partem aliquam disrumpere, arripere, secare, aut cõminuere, vt meningæ à noxa liberentur; præsertim si ossis partes dissectæ fuerint, nec digitis, aut alio instrumento dimoueri possint, vt in ea fractura, quæ thlasma, aut engissoma vocatur, fieri solet. Horum munus est rodendo plerunque duri ossis partes absumere, aut os diuidere, ac ipsum ad faciliorem extractionem parare; fracturæ orificium hoc modo latius efficitur, vnde postea humiditates cõmodè euacuantur: ab eorũ forma nomina propria sortiuntur, ab aliquibus scalpra excisoria opposita vocantur, cõmuniter forpices, & vulgo Mordenti nuncupatur, semper apud expertos Chirurgos parata reperiuntur, & continuo vsui seruantur, quorum variæ effigies suo loco possunt in officina conspici.

MVLTA alia de instrumentis ad caluariæ perforationem opportunis, in medium adduci possent: sed nè operatores tædio afficiantur, silentio pętereunda existimauimus; ac horum prædictorum singulum quomodo in vsum veniat, exponere tempestiuum esse iudicamus.

De ratione operandi in caluariæ fractæ curatione. Cap. XIII.

CVM fractæ caluariæ curationem instrumentis aggredi statuerimus, hæc primò supponi debent, virtus nimirum ægrotantis, quæ [a] omnium opifex est; si enim imbecilla fuerit, vel ob nimiam sanguinis effusionem, aut nobilium partium noxam, aut prauorum accidentium copiam, vel vulneris, aut fracturæ magnitudinē, ancipitem medicum in opere reddere solet, adeò, vt quandoque ab eo abstinere decernat. nam dictum est ab Hippocrate; [b] Vbi est indigentia, laborandum non est. secundò symptomatum natura, quę si adeò valida fuerint, quòd mortem necessariò præsagiant, ex toto (ne mali medici nomen subeatur, & vt vulgarium calumniæ euitentur) ob omni opere abstinere congruum est; ob id dicebat Celsus; [c] Prudentis hominis est, primum eum, qui seruari non potest, non attingere, nec subire speciem eius vt occisi, quem sors ipsius peremit. veruntamen ex prudentis artificis opere, aliqui præter omnem spem, & si sæua apparuerint accidentia, conualuere, florente nempe ætate, ac virtutis robore, necnō corporis optima tēperie, ac animi constantia; hæc enim omnia perpetuò spē aliquam promittunt: horum autem, si tanquàm deplorati primis diebus suscipiantur, curationem tentare perhumanum est, forma denique, & fracturæ magnitudine, ac sede affecta sedulò perspecta, à quibus curandi rationales indicationes omnium operationum sumuntur. Et primò vndequaque detonsis capillis, digito, qui verus iudex est, aut specillo, fracturæ natura inquiratur; indè pericranion commodè à craneo dimoueatur, ne operi impedimento sit: quinimmo, si decet, & vulnus in cute amplū reddatur, vel ad eius rectitudinem, vel orthogonaliter absque nimio sedis vulneratæ detrimento; quod opus Chirurgum ingenio præditum, & expertum expostulat. postmodum, extranea, si quæ sunt, confestim, & in prima cura auferantur, ne ægrum in grauiora pericula inducant, ea præsertim, quæ sine iactura, & magno periculo auferri possunt. & si sanguinis non leuis aliquis fluxus appareat, quo patientis vires destituantur, hunc sistere aut apposito digito, aut xylo adusto, aut oui albumine contuso; aut aliquo puluere huic operi accōmodato, laborandum est; quanuis veteres [d] aut pannis siccis, aut spongijs oxycrato, siue posca infusis, sanguinem sistebant: nos eam methodum non approbamus, sed potius vsum filorum, aut spongiarum in vino nigro austero, quamuis nec hæc, quia tuta non est, continuo vsui seruetur; qualecunque igitur adhibitum fuerit præsidium, ac obiectis linamentis occupatus sanguis, caput altius eleuandum est, ac opportunis fascijs auoluendū; postea molli culcitra, ac obscuro thalamo patiens locetur, ac ibi quiescat. In secundis visitationibus, si ratio admittit, nulla obstante causa, sanguis pręmisso clystere mittatur; & si aliqua plethora apparuerit, à mediana, aut à capitali vena situs oppositi in ea quantitate, quam virtus, ætas, sexus, habitudo, & tempus anni exposcit: at si adhuc aliqua cacochymia aderit, superfluus ille humor conuenienti pharmaco purgetur; quod est præceptū Hippocratis, [e] & Galeni [f] sub his verbis; Purgatio ventris deorsùm plurimis vlceribus confert; & in vulneribus, quæ sunt in capite, & in vētre, & in articulis, tenui victu regatur; fluxiones ad longiora diuertantur, ac vrgentes humores serapijs, ac decoctis quieti detineantur. Sed quia superius multa de his diximus, hæc satis: iam transeundum est ad Chirurgiam, quæ à læsionum forma indicationes sumit; talis quidem fractæ caluarię sex modis occurrere solet, & eorum quilibet singularem operandi modum tum manibus, tum instrumentis requirit; & à simpliciori inchoando, quę scissura nuncupatur, dum in osse solum lædentis instrumenti impresio, siue sedes dignoscitur, quę siue capillaris, siue rimularis nuncupetur, quandam secum dubitationem adducit; quare rationalis medicus, aut scalpro, aut cyclisco vna tantùm operatione totam scissuram delere tenetur, vt superius Capite x. diffusius explicatum est. cumque hoc opus præstare intendit, vel scalpris radere, vel terebris perforare, patientis aures gossipio, aut lana in formam claui parata, ac rosaceo oleo tepido madefacta, obturandę sunt, manibusque ministri auxilium ferentis, premendæ, quò & firmius caput quiescat, & ne etiam strepitu horreat: Secunda huius fracturę species, aut forma, ea est, quæ ad diploidem vsque terminatur, & diligentiorem requirit operationem, cui liquoris nigri vsus satis accommodatus est, qui qualis nam specie sit, & quanta magnitudine, apertissimè ostendet: excauare sic oportet, donec nigredinis vestigiū apparuerit. igitur inducendum est super os aliquod medicamētum nigrum, quod dilutum sit, postridie, purgata plaga, os radere. quod si integrum non fuerit, sed fissum, aut collisum, reliquum, quod rasum erit, album inuenietur. fissum verò, quum medicamentū combiberit, in alio osse, quod album erit, nigrum conspicietur: in operatione verò fouenda, muniendaque sunt vulneris labra linteolis oleo rosato tepido imbibitis, ne cruda fiant, & arescant. nostrates verò dimisso atramento tutò operantur, præterquàm in cacumine, vbi terebri, aut modioli opus non admittitur, ibi nanque maxima cerebri quantitas subest, & ossa tenuissima sunt: pariter vbi sagittalis sutura vnà cum coronali vnitur, cauti in cauteriorum administratione, & terebratione esse debemus: nam ibi dura meninx, vti in suturis, ab osse difficulter abscedit, & non insigniter ab externa caluariæ superficie remouetur: porrò si rima ad meningas occultè descenderit, excauetur os, donec dura ipsa membrana paruerit. præceptum est Hippocratis sub his verbis; Hanc scissuram conspectam totam secundùm profunditatem radere oportet: nam scissura, quæ rasorio scalpro deleta est, minus veren-

a ¶ Hipp. lib. de art. m. cap. 87. Auic. 3. 1. trac. 2. cap. 8.

b ¶ 2. Apho. 16.

c ¶ Lib. 5. c. 26.

d ¶ Cels. li. 8. c. 4. Paul. li. 6. ca. 90. Auic. cap. de frac. cra.

e ¶ Lib. de Vlceribus.

f ¶ 4. meth. c. 6.

verenda est, & minus negotij exhibet; non propter hoc conducit illicò membranam ob osse denudare, ne frigescat: fricando cauere oportet, ne multũ procedatur, & mẽbrana noxã percipiat. Sint igitur apud Medicum chirurgũ ministri experti, lumen opportunũ, aer calidus, medicamenta parata, & instrumentorum varietas: Nos verò sola hac operandi ratione sæpè in vulneribus similibus ægros iuuimus.

TERTIA fractura illa est, quæ manifestè ad intima caluarię descendere videtur, contusa nimirũ, à suspicione, & timore non aliena, cum anfractus, & vias satis amplas contineat: ob id si malorum accidentium timor adest, osse valdè duro existente, terebro vti necesse est. nã minus patientem infestat, breuissimoque tempore operatur: verum, quia antiquorum terebra suspicione non vacant, iam sunt reprobata, sed ex modiolis vno vtimur, cuius operationes nunc describere intendimus. Collocato igitur ægroto, aut prout sedes vulnerata, ac læsionis forma requirit, recumbente, auribusque lana, aut xylo obturatis, ne à Modioli strepitu lędatur, ac vinculis, quibus caput auolutum erat, solutis, & linamentis omnibus exẽptis, ac gossipio, siue xylo, vino nigro imbuto detersis sordibus, iubendũ est, vt experti ministri caput immobile conseruent: & si apud Paulum, & Auicennã legitur; Fac, vt duo ministri quatuor angulos attollant, eos nempè, quos arte parauit medicus in cruciali dilatatione, quod opus posse fieri negamus; sed præcepto Hippocratis, labia vulneris linteolis rosaceo tepido madefactis, ne frigescant, & incrudentur, aut ferro lædantur, cooperiantur, inde opus Modiolo, per cuius medium aculeus transit, inchoare oportet, leuiter imprimendo, donec æqualiter in circulo auoluatur; tunc aculeus extrahatur, & Modiolus per se agat: estque quidam premendi modus, vt os foretur, & Modiolus circumagatur; quia si leuiter imprimitur, parum proficit; si grauiter, non mouetur, nec alienum est interdum Modiolum rosaceo immergere, quò magis lubrico voluatur, & non aqua, vt antiquorum mos erat, aut rosaceum terebrato ossi instillare, ne calescat, & inde instrumentum calefaciat: porrò id paucum sit; nam secus ferramenti aciem hebetat. At, cùm os dimidium perforatum fuerit, maiori cura agendum est, & lentius instrumentum auoluendum, ac sæpius attollendum, & foraminis altitudo cõsideranda, ne Modioli mucrone, aut serra membrana lædatur. igitur exempto sæpè Modiolo, iam admoto specillo speculari non inconuenit; quare terebrantem oportet, vbi iam valdè parum abest, vt os perforatum sit, & iam mouetur, ab opere desistere. ac sinere, vt os sua sponte discedat; nam tunc nihil mali accidere potest; siquidem non conducit membranam ab osse statim denudatam esse, ne frigescat, aut malè afficiatur: quod innuit Paulus, & Auicenna sub his verbis; Frequenter cerebrum, ac eius mẽbranæ post chirurgiam inflammationes patiuntur: sed quia tardè terebratum os ex se exire posset, perforata caluaria cautè, ac ęqualiter debet attolli, ne meninga violetur; ob id ad hoc cãnulata illa nostræ inuentionis tenacula opportuna esse creditur, quæ in officina conspici potest.

MVLTA ab experto Chirurgo in his operationibus consideranda veniunt, præsertim locus affectus. nam dicebat Galenus; Cogitaui accidere posse, vt si à latere magnum fieret in caluaria foramẽ, prominerct fortassis hac parte cerebrum. est porrò, & in lateribus non vno in loco etiam neruorum, horumque non leuis momenti, quidam exortus, cum in supernis capitis partibus ne minimus quidem vsquàm oriatur neruus. his ergo admoniti, ab eximendo osse, quod in latere capitis est, abstinere debemus, nec temporis os tangere Galenus ausus est. suturæ pariter terebrandæ nòn sunt; siquidem per eas dura meninga pericranio alligatur; at os, quod ex sui natura intro cessit, parum proforatione opus habet, & quæ maximè intrò cesserunt, & maximè fracta sunt, neque dissectio magna, nec quæ in debiliori sede occurrit, perforatione indigent: sed quoniam quandoque caluariæ fractura, aut collisio ita ingens est, vt totum, quod perforationi subijci debet, tèrebro amplecti minimè potest; idcirco perue stigandum est, qua industria tutò totum id auferri possit. nam & si à lenticulato scalpro adacto malleolo id fieri possit, hòrridus tamen quidam modus est, ac in opere tardus: ob id nos infirmo, & stabili osse multiplici Modiolorum perforatione rem, vt opus requirit, peragimus; tuncuè cuspides, siuè angulos, qui inter circulos remanent, clypeato, aut lenticulato scalpro, phacotum Græci vocant, obtundimus. Si verò os amplum fuerit, & fractura ingens, nullo adhibito terebro, sed scalpris aduncis, aut rectis, ac serra præcipuè id totũ auferimus. nã sulci scalpris parantur; residuum verò serra tollitur. & sic quod decet, secamus; sola etiam serræ opera interdum id agimus. Terebrationum prædictarum imagines, vt noscantur, subiecimus in officina.

QVARTA fracturarum species ea est, in qua manifesta ossis depressio apparet, & tunc an os depressum vbique separetur, inquirere oportet: tunc denique, si expedit, digitis tantum eradicetur: sin minus, volsella, aut tenaculis, aut prædictis forpicibus. Secus verò si alicui parti adhæserit, & alibi depressum, fractum, aut diuisum apparuerit. Siquidem illicò decet eo vti instrumento, quod eleuatorium vocant, eius vnam extremitatem sub decliuiori ossis depressi parte intromittendo, pręsertim vbi latior fractura videbitur, super oppositam verò æqualiter, ac leuiter comprimẽdo pars inclinata, ac depressa ad sedem suam naturalem attollitur, aut ex toto aufertur, & sic subcingens membrana ab omni noxa liberabitur.

OCCVRRIT multoties, & si ingens fuerit depressio, quòd nullibi os separetur, nec aliqua fractura videatur, sæua tamen accidentia patientem infestant; quare opus est angusto Modiolo in ima parte orificium parare, vt ab opposita Vectis cauda os depressum attollatur: verùm expedit de sano osse

parum-

parumper absumere, vt commodius Vectis firmari possit: nam ossa depressa terebrationes non exposcunt. dictum est enim ab Hippocrate; Quæcunque ossa intrò contusa cedunt, ex sua ipsorum natura rupta, aut etiam dissecta valde ampla, talia minus periculosa sunt, vbi membrana sana fuerit: & quæ pluribus fissuris, aut amplioribus intrò rupta sunt, adhuc minus periculosa sunt, & ad detractionem faciliora fiunt, & nullum ex talibus perforare oportet; verumtamen & in his, symptomatibus apparentibus, aliquam partem terebrare expedit, vt membrana à nocumentis liberetur, ac immunis reddatur. Solent nimirum post terebrationes osis frustulę quædam remanere, à quibus praua oriuntur symptomata: quare os totum debilitatũ euellere opus est, inde circunferentes parietes Aequatore lenire, ac ab omni squurila denudare, aut Phacoto, siue Lenticulato orificia omnia æqualia reddere: in pueris verò depressiones solę, cute integra remanente, ceratis aliquibus, aut emplastris, absque vlla manuum operatione sanari solent.

QVINTA fractura, quæ simpliciter fractura vocitatur, dum ossa in plures partes dissecta videntur, diligentem operatorem requirit. nam omne, quod separatum est, eget ablatione; quod adhuc residet, accurata diuisione, & tunc lenticulatum instrumentum opportunum iudicatur. nam præter alia, membranam ab osibus, quæ vehementer sunt afflicta, tutò recedit, adeò vt ex hac operatione nullus sit metus, vbi latam partem lenticulę super membranam statuerimus, ac malleolo feriemus, caluariam commodè ab osibus fractis separabimus. sic enim omnia euenient, quę requiruntur: maximè tamen hunc modum in vehementisimis fracturis laudamus, quare nec qui minori cum periculo, nec qui celerius perficiatur, separandi modus inueniri potest.

INTER has caluariæ fracturas nonnullæ à Meningophylace, idest instrùmento, membranæ custode, auxilium petunt, veluti ea, quæ à Græcis engissomata, & camaromata dicuntur, præsertim vbi aliquod conueniens orificium aderit, per quod id instrumentum locari posit; quod verò residet, Phacoto adacto malleolo diuellatur. nam tunc membrana interior, ne si dormitans quidem quis agat, vulnerari potest. Attamen huius ætatis Chirurgi hunc operandi modum nõ approbant, sed eum, qui à forficibus Mordentibus, & Serpentinis resultat; & nos cum ipsis eiusdem sumus opinionis, ob id; quia absque vlla capitis commotione citò, ac tutò operatur, nec opus est malleolo, aut Meningophylace, ac perpetuò quid operator agat, considerare, ac inspicere potest, vnde errorem cõmittere non potest.

SEXTA fractura omni timore, ac suspicione plena est, potisimum quæ ab angusto, & acuto telo imprimitur, & perforatio vocatur; siquidem incognita eius perforatione, ob angustiam, à qua cerebri nobiliores partes afficiuntur, praua resultant accidẽtia; quòd dum aduenit, si quid extranei aderit, veluti sagitta, aut pugio, statim extrahatur, ijs seruatis, quæ à nobis dicenda sunt de extractione sagittarum: verùm si decet, vt commodius medicamenta applicentur, lato modiolo os circa angustam fracturam perforetur; porrò in similibus læsionibus magis, quàm in aliis, opus Modioli approbatur.

Datur & altera fractura, quæ oppositionis fractura nuncupatur, dum percussa vna parte, aut illi opposita, aut alia magis propinqua frangitur. nam euenire solet (quod pluries compertum est) vt altera parte fuerit ictus, & os altera sit fissum, & vulneris genus miserrimum sit, si ignorat medicus, qua capitis parte operationem moliri posit.

In pueris ab alto cadentibus, aut alio modo percusis, caluaria absque vlla fractura comprimi solet, vt vasculis stanneis, aut plumbeis percusis euenire contingit, & more Hippocratis, os tantùm colliditur: nunc verò nullum opus requiritur, nisi derasis capillis, aliquod ceratum, aut emplastrum adhibere. nam ossa mollia, ac tenella in sedem propriam facillimè his medijs reducuntur, ita vt natura agente sanitati restituantur: & vt ea notescant medicamenta, quæ ad ossa collisa eleuanda probantur, præsertim puerorum, hæc pauca annotauimus.

CLYPEI AD MOLLIA OSSA COLLISA ELEVANDA.

ECIPE Terebinthinæ claræ partes duas, ceræ citrinæ partem vnam, resinæ pineæ partem mediam; liquescant omnia simul, inde manibus aceto madefactis, diu malaxentur, ac in eo per diem marcescant, & Recip. succi Betonicæ partes duas, Verbenę partem vnam, lactis mulieris, quod sufficit, & secundùm artem fiat ceratum, quod affectę parti applicatum diu conseruetur.

Ex Berenrio.

Ex Rapaligena.

Recip. ceræ recentis, olei masticini an. vnc. ij. pulueris Marchesitæ vnc. s. pumicis drag. iij. absynthij, cimini, sulphuris an. drag. ii. baurach. drag. j. furfuris triticei pugillum j. vini optimi drag. iiij. misce, & fiat emplastrum secundùm artem.

Ex Conciliatore,

Recip. Resinæ pini, cerę citrinę an. vnc. iiij. terebinthinæ claræ, gummi elemi an. vnc. iij. olei rosati vnc. ij. ammoniaci vnc. j. s. farinæ fuliginis vnc. j. vini nigri optimi pro emplastro, & vtere.

Varia medicamenta cephalica huic operi accommodata in fine huius libri describemus, nempè illud Diabotaron, aut Sacrum Galeni, aut de Centaurea Guidonis, aut de gummi elemi Conciliatoris, quæ valenter in his affectibus operantur. igitur pro nunc hæc satis: sed caluariæ fractæ historiam continuando de medicinis post operationes opportunis aliqua dicamus; postmodum quibus medijs accidentia, quæ his lęsionibus supernascuntur, remoueri posint, explicabimus.

De medicamentis post operationes opportunis. Cap. XIIII.

SI perforata caluaria, sanguis plurimus emanat, sistatur, aut apposito digito, aut xylo adusto, aut filamentis aridis, aut oui albore cõtuso; & ex his vulnere repleto, splenijs vino, & pauco aceto imbutis cooperiatur: at si id, quod speratur, non euenerit, illo mirabili puluere repleatur, de quo diximus ad mentem medicorum [a] de præsidijs ad sanguinis fluorem opportunis, illud nempè est, quo ad sanguinem à pelliculis cerebri fluentem, tutissimè vtimur, paratur sic. Thuris pars vna, aloes partis vnius semis, miscetur, mox, cum tempus instat, quo vti debeat, tantum huius cum oui candido subigitur, quantum mellis crassitudinem reddat; hoc dehinc leporis mollissimo pilo excipitur, & demum tum vasi ipsi, tum vulneri toti, liberaliter imponitur: alligandum autem id forinsecus est fascia ex tenui linteo, cuius primi quattuor, quinqueve amplexus ipsi profluenti vasi inijcientur; abhinc vasis radicem versus ducentur, diligentia adhibita, ne cerebri membrana grauetur, & si Hippocratis, ac Celsi mens erat, membranam acri aceto inspergere, vt siue aliquid sanguinis ex ea profluxerit, cohibeatur, siue intus concretus cruor remaneat, dissipetur, vsui tamen non seruatur, nec à Galeno [b] commendatur. quidam vulnus pura aqua abstergi iubent, quę [c] ob eius naturam in passionibus cerebri reprobatur. His peractis, ac victus regimine instituto, & corpore euacuato, quærendum est, qualis medicamenti topici natura, & compositio magis probetur, qua vulnus regere teneamur, & quæ propriè conueniant membranæ præsidia, osse detracto, siquidem in hoc Hippocrates satis obscurus videatur. Galenum tamen duos curandi modos tradidisse legitur, inter se ferè contrarios; quorum alter mitis est, & anodinus, qui nunc verè frequenti est in vsu; alter maximè siccus, quo Meges Sidonius, ac senex ille Eudemus, Galeni præceptores, valdè in hac medicinæ parte exercitari, vti soliti erant; à quibus plures seruatos fuisse, quàm à lenientibus, ac anodinis, testatur ipse Galenus, asserens se illos vsui habiturum, si in Asia perpetuò permansisset: sed cum Romæ degeret, se Vrbis morem secutum esse. Sed, vt huius difficultatis veritas elucescat, amborum modorũ auctoritates, ac rationes in medium afferre expedit, & primò medicamenta sicca magis probari videntur, teste Hippocrate [d] sub his verbis; Statim osse perforato, & exsecto, ac à membrana detracto, ipsam puram, ac denudatam quàm citissimè siccam facere oportet, ne, vt vbi ad multum tempus humida sit computrescat, aut in tumorem attollatur. & correlariè ait; Quare cauere oportet in terebelli admotione, ne fallaris; igitur operę pretium est, vt frequenter consideres, ac os commoueas, & eijcere coneris; postquàm autem abstuleris, reliqua, velut vlceri conferre visum est, curato: insuper vulnus in capite nullo humore humectare conuenit, ac ne vino quidem, neque cataplasmate integere; porrò commune præceptum est, indicatione sumpta à vulnere, quòd exsiccatio est eius cura; præterea qui [e] de hac intentione dubitarunt, prædictorum senum operationes approbant, qui nudatæ membranę protinus emplastrum, quod Isin vocant, apponebant, & extrinsecus oximel. nec mirum est; nam qui auditorius meatus dicitur, non solum vsque ad cerebri duram membranam pertinet, sed etiam neruum contingit, qui in ipsum à cerebro descendit. is autem, quãquàm ita positus in vicino, tamen vehementissima (sicut dictum prius est) medicamenta tolerat. Non sit igitur mirum, si post caluariæ perforationes crassa cerebri membrana, antequàm insigniter phlegmone occupetur, valentissimis gaudeat medicamentis, ceu siccam naturaliter substantiam habens. Hanc methodum apertè omnes approbant medici, cum in vniuersa curatione perpetuò arida cephalica vulneri inspergunt. Rationes pro hac parte magis apparentes, quatuor esse videntur, quarum prima hæc est. Vlcera [f] quatenus vlcera, exsiccatione curantur, & omnia [g] anodina humida sunt, quæ qualitas est putredinis mater, ergo conuenire non possunt. Secũda, [h] vulnera omnia à duplici humiditate perpetuò alterantur, nẽpe crassa, quæ sordes vocatur, & tenui, quæ ichor dicitur, & qualitates omnes [i] à similibus alterantur; ergo humida medicamenta, quia solutiones continui alterare possunt, reprobantur. & ob id dicebat Galenus; Quare nec tempus vllum erit, in quo non vtrunque medicamentorum genus vlcera desiderabunt, vtique & quod siccet, & quod expurget. Tertia, si aliquod humidum medicamentum opportunum foret, illud nempe esset oleum rosaceum. consequens est falsum, probatur. [k] Oleum detectis neruis inimicatur, & meninx subcingens neruea, & detecta est, ergo. Quarta, frigidum [l] nocet neruis, & cerebro, & rosaceum frigidum est; ergo cerebro, & meningis aduersatur: Prædictis his rationibus respondebimus, sed prius videre expedit, an aduersa methodus magis approbata fuerit, & quòd caluaria perforata, anodina, & lenientia sint magis opportuna; & de hoc dicebat Hippocrates; [m] Si quidem os fractum fuerit, ac contritum, periculo vacat, & medicamentis humectantibus curare oportet; si verò rumpatur, & scissura fiat, periculosum est. Galenus etiam, dum Romæ esset, hanc curandi rationem secutus est: nam præter Eudemum, alium quempiam siccis medicamentis fuisse vsum, nõ vidit, nec ipse vti ausus est: verùm si in Asia permansisset, aggressus fuisset aliquando ipse quoque eiusmodi curationis rationem; secus verò Romæ. ob id dicebat ipse; [n] Ego verò sexcentos noui corũ, quibus Romæ perforata fuere capitis ossa, nec quicquam ab vsu rosacei citra columbæ sanguinem offensos: atque melius inuenire nihil potes, quàm osse perforato, vt rosaceo optimo vtaris. Antiquorum mos erat, detracto osse, vt dolores demulcerentur, illicò columbæ sanguinem super membranam calidum instillare, quod mirificè [o] etiam facit ad meningarum sanguinis fluorem. Hac igitur ratione dicebat Galenus [p]; Si

a ¶ Gal. 5. meth. cap. 4. & lib. de Cur. p sang. miss. Paul. lib. 4. cap. 13. Auic. c. de frac. cra.

b ¶ 2. de comp. med secundum loc. vbi de cura fodæ à percuss.

c ¶ Hipp. 3. de reg. acu. 41 & 5. Apho. 17. & 18.

d ¶ Lib. de Cal. curat.

e ¶ Gal. 6 meth. cap 6. Auic. 1. 3. trac. 3. c. 14.

f ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. cap. 5.

g ¶ Auic. 3. 4. c. 3.

h ¶ Gal. 3. meth. cap. 3.

i ¶ Gal lib. art. p. m. cap 89.

k ¶ Gal. 6. meth. ca 4. & 3 Katagenũ. Auic. c. de cura. vuln.

l ¶ Hipp. 3. reg. ac. 41. & 5. Aph. 18.

m ¶ Lib. de loc. in homine. vb. de capitis fraci

n ¶ 10. de sim. c. 2. vbi de san. columb.

o ¶ Diosc. li. 2. cap. de sang.

p ¶ 2. de comp. m. secundũ loc. vbi de plaga ca. à percuss.

rosaceũm ipsi crassæ membranæ nudę admoueatur, vt in ijs, quibus aliquid ex osse capitis excinditur, accidit, solum ipsum applicamus modicè calidum. hanc secutus opinionem Aetius [a] ait; Columbinum sanguinem solent hi, qui ossa capitis fracta perforant, crassæ membranæ infundere; quòd si columbinus non adsit, palumbi, aut turturis sanguine vti licebit; ego verò sexcentos vidi ossibus capitis perforatos, & nihil læsos ex rosacei vsu citra sanguinem columbinũ. Paulus pariter ab hac methodo non deuians inquit; [b] Post chirurgiam panniculo simplici lineo, vulneri æquali, rosaceo madenti, cerebri membranam operimus, exiguamque lanæ partem similiter rosaceo imbutam prædicto panniculo imponemus, deinde linamentum implicitum duplex, in æneleo, aut ipso rosaceo imbutum, toti vulneri circumponemus, diligẽtia adhibita, ne cerebri membrana grauetur. postea latiore vtemur ligamento, neque hoc astringente, verum vt linamenta solum retineat. Eandemmet sententiam scripsit Auicenna, [c] & qui eum secuti sunt, & longissimo experimento hæc veritas comprobatur, ob id quia post operationes medicamẽtum non datur, quod magis propria qualitate, ac potentia, mediet membro consimili, aut quoquo modo alterato. eius naturalem complexionem, ac innatum calorem corroborando, fluxionibus inhibendo, intemperies, quæ noxam præstant, remouendo, causis dolores imprimentibus resistendo, ac coniunctam quamlibet causam discutiendo, quàm oleum rosaceum bonum. Rationes etiam quàmplurimæ reperiuntur, probãtes nimirum hanc medendi rationem tutam, commodam, & ad medicorum mentem existere; & prima hæc est. [d] In cura caluariæ fractæ vnaquæque indicatio in prohibitione inflammationum dirigitur. cuius primus terminus est, septima aut nona dies. & nil [e] magis eas inducit, quàm dolor; nam quod dolet, plus aliquid affluere facit, atque etiam si quod affluit, pro iusto naturæ modo se habeat. attamen vires ipsæ partium, quæ tum propter dolorem, tum etiam ex vulnere sunt imbecillæ, ne quod iustum est, ferent, sed veluti ab iniusto grauabuntur, & tumebunt; iccircò perpetuò causis dolorum incumbendum est, nempe medicamentis mollientibus, & anodinis. Secunda hæc est; Vulnus [f] incrudescens non parum molestiæ exhibet, incrudescit verò siccis adhibitis suffragijs. nam dictum est, vulnera laxa bona, cruda verò mala; ergo non semper in vulnerum initio, nec statim post chirurgiam arida cephalica sunt opportuna; nempe dictum est, multotiens post operationes cum ferro meningæ, aut cerebrum inflammatione tentãtur; ergo quæ dolores leniunt medicamenta, & fluxionibus inhibent, magis probantur, sed non longo tempore; nã putredinis suspicio aliqua aderit, eoq; magis indicatio talis opportuna fuerit, si dolor, aut inflanimationis initium apparuerit, quod verendũ est, indicatione sumpta à natura, & nobilitate sedis affectæ, præsertim in cacochymia, aut corpore nimia putredine scatente. adhuc vulnera sanari nequeunt, nisi quietis symptomatibus, & in capite vulnerato quiescunt, rhodino adhibito; siquidem [g] rosaceum vtpotè, cuius natura olei, rosæque in medio est, in inflammationum augmentis optimum remedium est, in eo [h] tamen fortis non reperitur frigiditas, sed satis temperata complexio; Comprehensum est à me (subinde dicebat Galenus) [i] rosaceum illud esse optimũ, quod ex oleo claro, crudo, aut maturo conficitur: quippe bifariam ipsum nominant, sine sale absque odoramentis præparatum, rosis nempe Zebedenis plurimis intinctis: esto autem rosaceum non vetus, sed illo anno paratum, aut Vere, aut ineunte Aestate. Sic enim rationibus, quæ huic methodo aduersantur, respondebimus; & ad primam dicimus, verum esse, quòd vulnerum cura sit exsiccatio, sed vt vulnera sunt, & simplicia: secus verò de caluariæ fracturis creditur, quæ semper morbi compositi sunt, magis post chirurgiam, quę alicuius symptomatis occasione adhibita fuerit, nec putredo expectanda est, si bis quotidie purgabitur vulnus. Ad secundam respõdemus. Cum symptomatum tempus præterierit, quæ ratione vulneris vsque ad decimam quartam diem timenda sunt, ad exsiccantia deuenire oportet, vt vnaquæque superflua humiditas exsiccetur; quæ non nisi temporis longitudine producitur, & in vulneribus concauis, [k] dum noua producitur caro. quod affirmauit Galenus, [l] dicens; Necesse igitur est nobis primùm fracturæ aliquid nudare, quo videlicet detergere, & abluere saniẽ à membrana liceat. postea verò cum phlegmonum tempus pręterierit, omniaque sicca ad vnguẽ fuerint, carnem producere, & cicatrice locum includere. Ad tertiam dicimus, quòd oleorum quatuor genera reperiuntur; vnum, quod ex puris oliuis maturis, aut viridibus, exprimitur, & hoc absolutè oleum vocatur; alterum, quod ex seminibus oleagineis extrahitur; Tertium, quod vi ignis destillatur; Quartum, quod ex oleo, cui aut folia, aut radices, aut flores, aut animalium partes, sunt incoctæ, & quod de primo intelligũt medici, cum dicunt, oleum vulneribus neruosis aduersari. præterea dicimus, non habere pręmanibus dissectum, aut punctum neruum, vbi olea, & humida reprobantur, sed membranam detectam, & symptomatum custodiam, quæ frequenter in his affectibus subnascuntur. Ad quartam responsum dedit Galenus, probans in rosaceo temperiem reperiri, nec in eo eam adesse frigiditatem, quæ meningis, aut cerebro noxam præstare possit, idque minus. nam semper super eas actu calidum adhibetur. sic itaque huic parti finem imponentes, dicimus, patefactam cerebri membranam non modò dolore, aut inflammatione vrgẽte, illicò lenientibus mederi debere. nam Galenus detracto osse tepidam rosam imponebat, quod seruari iustum est à principio vsque ad symptomatum securitatem, inde vsque ad finem exsiccantibus perseueretur, quæ ob hoc cephalica vocantur: at si ab initio aut dolor, aut inflammatio oriatur, eamet adhibeatur curatio, donec vulnus purum restituatur: sic enim nostrates chirurgi inter initia perpetuò ad rosaceũ maturum, nullo apparente symptomate, confugiunt. secus verò ad crudum, quod omotribes, & omphacinum Græci vocant, inde ad ea medicamenta, quæ cruentis vulneribus opitulantur, deueniunt. Solet nimirum

[a] ¶ Lib. 2. c. 85.
[b] ¶ Lib. 6. c. 90.
[c] ¶ 1. 4. cap. de fract. cran Rasis. 15. cont. c. 3. Zoar. 1. Theisir. trac. 2. c. 1. Serap. 1. breui. c. de soda. Albuc. li. 3. c. 3.
[d] ¶ Hipp. lib. de cal. curat. Gal. 3. meth. cap. 4.
[e] ¶ Gal. 3. meth. c. 4' & 13. meth. cap. 2.
[f] ¶ Hipp. lib. de Cal. cur. in principio.
[g] ¶ Gal. 3. de s. m cap. 16.
[h] ¶ Gal. 2. de s. m. cap 1.
[i] ¶ 2. de comp. m. secundũ loc. vbi de capitis dol. ex perfrictione.
[k] ¶ Gal. 3. meth. cap. 3.
[l] ¶ 6. meth. ca. vlt.

mirum in plerisque harum fracturarum, etiam contracta cicatrice, ea ossis superficies, quæ ab extrinseco aere fuerit circundata, aut ab oleis, pulueribus, & vnguentis alterata, aut ab instrumento cædente aliquo modo contusa, ab innato calore destitui, & proprio humido, ac elementari priuari, & mori, siquidē dictum est ab Aristotele; [a] Ossa suis spoliata membranis siderantur. & Galenus [b] dicebat; Vlcera omnia exsiccari oportet, præcipuè in quibus patitur os, vt abscedat pars eius, quæ vitiata est. ob id exeunt partes eius superficiales; & dum talis expectatur desquammatio, integrò vulnus claudi non debet, nec caro illa, quæ mollis est, exsiccari exoptat; nam si natura squammam ossis emittere tentauerit, caro ibi mollis apparebit, & statim, exempta squamma, pars siccatur. & solidior facta, cicatrice obducitur. Indicia verò ossis abscessuri, sunt color eius alteratus, pus subtile, & copiosum magis, quā pro ratione vulneris, cuius labra non coeunt, nec coalescunt. dolor quidem mitis, aut pruritus ex humoris acrimonia sentitur; [c] quo tempore abscessurus sit, discrimen est. nonnulla enim ossa grādiora, alia exigua sunt: & quæ in summo continentur, celerius excidunt, ea fere ossa celerrimè abscedūt, in quibus celerrimè pus apparet. & caro mollis increscit. quod euenire solet secundùm ægri habitudinem, ætatem, exercitium, & viuendi modum. caro enim, quæ in vitiata parte succrescit, plerunque os alteratum attollit: Ambitus ergo totius ossis, si quadraginta diebus abscedit, optimè abscedet: quum nonnulla ad sexagesimū vsque, & vltra perueniāt, rariora quidem ossa maturius. Firmiora seriùs abscedunt: Porrò [d] caluariæ os, quod longiore spatio carnē non recipit, ipsum omni diligentia leuiter radere oportet, donec sanguis emanauerit, tūc quippe indicium est, eam partem viuere, à qua statim caro efflorescere incipiet.

a ¶ 3. de nat. ani. cap. 13.
b ¶ 6. Apl. c. r. com. 45.
c ¶ Hipp. lib. 3. de frac.
d ¶ Pau. li. 6. ca. 3. in fine.

PRAXIS.

Nos verò in hac curatiua methodo sic perpetuò agimus, indicatione sūpta à natura vulneris, præmissis vniuersalibus, si membrana à telo detecta mollis, mobilis, alba, illæsa, & pura apparuerit, aridis cephalicis eam leuiter cooperimus; inde totum vulnus aliquo medicamento ex his, quæ ad capitis fracturas sunt approbata, replemus, donec plaga ad cicatricem deuenerit; parantur hæc omnia, vt in fine huius libri videre licet; nec ab re est (quod longo experimento nouimus in Athletis, & exercitatis corporibus) aquæ vitæ, addito rhodomelle, guttis quatuor vulneris imum cooperire, & residuum pulueribus, aut vnguentis replere, & calescat hoc medicamen inter duo vasa, ne ariditatem acquirat; ponatur igitur in vase vitreo, & illud in alio aquæ pleno, qui modus balneum Mariæ vocitatur. nam sic docet Gal. octauo methodi. quoniam aliter calefacto, vitiatur eius facultas si autem membrana ex industria fuerit detecta, indicatione sumpta à symptomatibus, quæ, vt dictum est, multoties post operationem cum ferro occurrere solent, aut ratione agitationis, aut ex acuta quadam ossis eminentia, aut ex linimentorum grauitate, aut ex multo esu, aut vini potu, aut alia quadam occasione latente, dimissis aridis, rhodino crudo loto vtimur, quod paratur ex oleo non maturo, & rosis ad plenum non apertis, à Græcis omotribes, & omphacinum dicitur, à Latinis rude, crudum, acerbum, album, & spanum vocatur, à Galeno [e] mirum in modum probatur. nam stipticitate corroborat, & temperata frigiditate inflammationes prohibet; Optimū in sanitatis vsu, ait Dioscorides, [f] ex immaturis oliuis expressum oleum est. nouum esse debet, odoratum, ac gustui nulla mordacitate præditum, eo nempe in vulnere tepido sæpe vtimur ad septimam vsque medicaturam. inde vulnus ipsum splenijs vino nigro, rosis, betonica, & myrtis bullito madefactis, ac expressis cooperimus; aut Hippocratis emplastrum superponimus ex hordacea farina, puluere rosarū, & rosaceo; cui, si licebit, aliquid aceti addere expedit; sanie itaque optima apparente, dum affecta sedes propriam seruauerit symmetriam, nec dolore, aut inflammatione affligitur; si opus fiet pro debili quadam abstersione, oleo ipsi crudo aliquantulum rhodomellis addatur. at si eius caliditas, aut mordacitas veretur, iuleb, aut syrupus rosatus probatur, ab aliquibus oleum de vitellis ouorum cōmendatur, adhibita diligentia in amplis membranarū detectionibus; ne grauentur. hac de re antiqui laminam tenuem argenteam, aut auream vbique perforatam, aut siccæ cucurbitæ externā superficiem in maximam tenuitatem redactam superponere ausi erant, ne pariter membrana ab extrinsecis comprimeretur; & hinc vulgares pro ablato osse cucurbitam applicari affirmant: Vulnus semel hyeme, æstate verò bis curare soliti sumus. In contusis autem, aut laceratis vulneribus opportunum medicamentum oleum rosaceum maturum est, recens, clarum, & odoratum. siquidem eius temperata caliditate ad concoctionem, siue saniei productionem multum facit, quæ [g] in similibus accelerari debet; & si quis apparuerit dolor, huic vitellum oui admiscemus; & si cruditas aliqua aderit, Terebinthinam lotam adiūgimus; si verò abstersio fuerit condecens, cum rhodomelle omnia componimus. nam sanè caro sine ea in vulneribus gigni nequit. ob id Antiquus Sidoneus Iside solo vtebatur in corporibus Persarū durissimis, ac robustissimis, & in his, qui in Asia degebant; nam celebre in caluariæ fracturis medicamentum ab antiquis credebatur; eius inuentor, teste Galeno, [h] Heras Philosophus fuit: facit ad omne vulnus ad capitis affectus cum ossium abruptione, & sanat citrà reparationem. describitur à Scribonio Largo [i] sub his verbis; Emplastrum viride Gliconis Chirurgi, quod sui generis, meo iudicio, superat omnia, vocatur Isis. facit hoc emplastrum ad detectam membranam tegentem cerebrum, de industria à medicis cum terebratu exciditur, quod eam lædit, os, vel alioquin detectam, rosa dilutum, & impositum. à Galeno, [k] & Aetio [l] inter catagmatica cephalica multum probatur, & Actuarius [m] de eo sic dicit. Isis ab aliquibus epi-

e ¶ 2. & 3. de cōp. m. s. loc. 6. de s. m. c. 120. & 1 Katagen.
f ¶ Lib. 1. c. 20.
g ¶ Hipp. lib de Vlceribus. Gal. 4 meth. cap. 5. Auic. 4. 4. cap.
h ¶ 5. de comp. m. in gen.
i ¶ Lib. de cōp. m. dele 206
k ¶ 2. Katageni. vbi de emplastris, quæ proptiè cephalica vocantur.
l ¶ Lib. de cōp. m. vbi de Iside epigono.

gonos appellata, facit ad omne vulnus,& pręsertim capitis, ſi cum interciſione oſſium hiet,ſine iactura perſanat;Nos verò in his regionibus non niſi eo modo,quem Scribonius,& Galenus docent, vti auſi ſumus; addito nempè ad duplum roſaceo. omnia verò qualitercunque applicamus, calida qualitatibus applicanda ſunt,dumque curationem adhibemus,hyeme præſertim,tegulam terream, aut æneam calidã ſic,vt tantùm aer alteretur,ſuper vulneratum caput conſeruamus; æſtate verò pannis calidis continuò detectum vulnus fouemus;gignunt [a] autem carnem,quæ primum exſiccationis ordinem non multũ tranſgrediuntur.Puluerem aridum cephalicum ſic paramus in molli corpore;Corticum radicis opopanacis, olibani,Iridis,aloes,farinæ orobi an.miſce,& fiat puluis ſubtiliſsimus.aut Recip.in corporibus robuſtioribus(nam tollit ſquammas,& oſſa corrupta rapit)Iridis Illyricæ,panacis,an. drag. iiij. ariſtolochiæ rotundæ, mannæ an. dra. ij. ſquammæ æris,pumicis vſti an.drag.j.tritis vtere. probamus pariter vnguentum Periclimenon, baſilicon minus, & de gummi elemi.aut fiat mixtura ex reſina,ſucco betonicæ,lanceolæ,maſtice,ſanguine draconis,& cera ſine oleo:repleto vulnere, cutis inducitur cerato ex betonica, aut ex chalcitide, aut triapharmaco.reliqua poſtmodum agenda ſunt,prout vulneris eſſentia requirit,vt inferius dicemus.

a Gal.3.meth. cap.3.Auic.4.1. cap.28.

DE MEMBRANA VVLNERATA.

I membrana,quæ cerebri tutela,& cooperimentum eſt,aliquo modo afficitur, paſſio fit, Arabicè Alame dicta,& tunc primò inquiratur,ſi fuerit detecta,& vulnerata,& ſi ab ea plurimus ſanguis emanat,qui,eò quia conſtringi nequit,nec opportunè medicamenta adhibentur, magnum negotium faceſſit: veruntamen illæ indicationes ſeruandæ ſunt,quas ſuperius deſcripſimus. inde ſtudere oportet, vt quàm citiſſimè vulnus agglutinetur medicamentis nempè valenter exſiccantibus,omnem corruptionem prohibentibus,dolores demulcentibus,& proprijs.ac ſimilibus qualitatibus affectam partem corroborantibus,quæ quidem qualia ſint,ad plenum adhuc inuenire non potuimus, & ſi Galenus [b] ad mentem Archigenis dixerit;Non raro accidit in ruinis ex alto,aliquam cerebri,aut membranarũ particulam abrumpi:quod vbi contigerit,capitis dolor magis vehemens euadit.optimum eſt igitur in his(niſi ætas prohibeat,& vis vitalis imbecillis appareat)initium curationis à ſanguinis miſſione moliri,& congruis ſuperfuſionibus in capite vti,lanas oleo dulci madidas ipſi circũponẽtes;at ſi prohibeatur propter horum aliquid,aut ætatem,aut virium imbecillitatem, aut etiam propter vtraque, ſanguinis detractionem tentare,clyſtere ventrem euacuabimus,reuulſionis gratia,ne humores ad affectas partes deferãtur. mox auxilijs vtemur ad inflammationes inſcriptis: ſi autem membrana conuulnerata fuerit,probè eam conglutinat(vt ait Archigenes) calaminthæ ſuccus inſtillatus,& farina milij arida inſperſa, deinde butyrũ,roſaceũ,& adeps ſuilla ſalis expers,vetuſta,mixta,& tepida infuſa: patientes à vino,& multo cibo, præſertim ſi febricitent, abſtinere oportet. Hæ omnes operationes ad dolores ſedandos dirigũtur,ne inde locus inflammetur;ob id nonnulli hanc methodum imitantes,ſuper membranam detectam,ac vulneratam lac muliebre calidum,alij columbinum ſanguinem ſtatim ab alis detractum, multi vinum nigrũ myrtis,roſis,ac betonica bullitũ inſtillãt;poſtea lichinis roſaceo crudo calido madefactis vulnus replẽt, ac totum caput inungunt:ſi verò omphacinũ optimum nõ aderit,rhodinum vnà cum myrtino cõponunt, & ſic vulnus vſque ad ſeptimam regatur.poſtmodum parum quid ſyrupi roſati, aut rhodomellis addatur, vt leuis quædam fiat abſterſio,indè aridis cephalicis vſque in finẽ vti expedit.Nos autem ſic agimus, præmiſsis vniuerſalibus,in ſecunda viſitatione tale medicamentum ſuper ſectam membranam applicamus,olei de Terebinthina vnc.ij.aquæ ardentis,quam iſti vinum ſublimatum,aut aquam vitæ appellant, ſyrupi roſati de roſis ſiccis an. vnc. j. miſce. poſtea totum vulnus tali puluere replemus, myrrhæ,aloes, maſtices, ſanguinis draconis,reubarbari electi, coraliorum rubeorum. an. drag. ij. miſce, & fiat puluis ſubtiliſſimus,& per petiam lineam tranſmiſſus,ac ſuperpoſito cerato ex Betonica,aut Diabotanon, aut Humano, caput totum roſaceo completo inungimus. poſtea ſplenijs ex carpentata ſtupa, vino nigro, ac rhodeolo madidis fouemus,& ne membrana grauetur,latiore vtemur ligamento,neque hoc aſtringẽte,ſed tantùm vt linamenta retineat.Verùm ſi membrana nigruerit,ait Paulus,& Auicenna, & ſolũ per ſummam eius ex medicamentis efficacibus id euenerit, mel triplum roſaceo miſcentes curabimus. at ſi nigrities ſua ſponte prouenerit,atque in imo potiſsimum vnà cum alijs grauioribus indicijs, attingi tunc non debet,vt quæ natiuum calorem emortuum innuat;nos autem Iſide medicamento membranæ initium ſphaceli curauimus,ac interdùm felici ſucceſſu ad Aegyptiacum deuenimus,omniaque medicamẽta adhibita ſuper ſindonem ſiricam rubei coloris extendi iuſſimus,ne amplexus quidam cum vulneratæ membranæ labris oriretur,aliter eum non probamus:nec licet huiuſcemodi vulnera aut ſtupa,aut bombice,aut lana,aut filamentis lineis abſtergere,ſed tantùm linimento aliquo exſiccante ipſa oblinire.

b ¶ 2.de cõp.m. ſecundum loc. vbi ad cap. dol. ex ictu Apollonij, & intra vbi de diuiſ.& con tuſ. quæ capiti accidunt ex Archigene.

DE CEREBRO SAVCIATO.

Dvenit interdum,quòd medullaris cerebri ſubſtantia,mollis,alba,& venularum plena,ac primarium membrum,in quo ratiocinatricis animę ſedes quieſcit,vulneretur, & talis paſsio lethalis ferè ab omnibus medicis [c] iudicatur: attamen non ob id,qui ſic vulnerãtur,deſtituendi ſunt; nam extra ſpem nonnulli mirabiliter euaſere.dictum eſt à Galeno [d] in deſperata ſalute; Quantò itaque

c ¶ Li.1.de morbis libr. de Coac.prænot.& 6. Aphor 18 Cel. lib 5. ca. de vul. mort.Gal.6.Aphoriſ.com.18. Auic.4 4.c.2.
d ¶ 10. meth.c. 10.

ſatius

satius est aliquid nonnulla fiducia, vel cum periculo facere, quàm spe adempta certò perire: Tantò profectò satius est potentibus presidijs pugnare, quàm nihil agere. & Celsus dicebat libro secundo cap. x. In magnis morbis satius est anceps auxilium experiri, quàm nullum agentes, siquidem & si aliud non aduenit, saltem læti ægri moriuntur, dum sibi medelam non sine spe præstari vident; In hominibus (ait Hippocrates)[a] qui virium robore sunt repleti, salutis spes perpetuò reperitur, nec ex toto huiuscemodi curationis possibilitas à medicis reprobatur. nam dicebat Hippocrates[b]; Vulnera magis lethalia sunt, quę in venas crassas in collo, & inguinibus infliguntur, deinde quæ in cerebrum, & in hepar, postea quæ in intestinum, & vesicam. Sunt autem hæc omnia perniciosa valdè, non tamen ita, vt nemo ex his euadat, velut putatur. affirmat[c] etiam cerebrum sphacelari posse, & sanitati restitui. experimento etiam ab eo comprobatum est,[d] in puella, quæ de rupe cecidit, & lęsi cerebri varia symptomata apparuere, voce destituta, iactatio aderat, vomuit ad noctem sanguinem multum, aquam difficulter deglutiebat, stertor, spiritus densus veluti morientium, venæ circa faciem distentæ, decubitus supinus, pedes tepidi, febris debilis, vocis interceptio, & superstes mansit. à Galeno[e] etiam hæc veritas confirmatur, ait nempe; Cerebrum vulneratum sæpius sanatum vidimus, & semel, & bis in Smirna Ioniæ, viuente adhuc præceptore Pelope, & erat vulnus satis memorabile, quod rarissimè contingit. admirabile atque incredibile spectaculum, quod aliquando conspicati sumus, adolescentem, vulnere in alterum anteriorum ventriculorum accepto, superstitem fuisse, Dei, vt plerisque videbatur, voluntate. cerebrum enim nec durũ est, nec ex se mouetur, & illi manus, ac medicamenta adhibere possumus. ergo nisi circa eius basim fuerit vulneratum, curari potest, etiam quòd rarò contingat, nec à Principe hæc possibilitas reprobatur; siquidem dicebat Ipse[f]; In vulneribus peruenientibus ad panniculum cerebri, accidit laxitas in latere vulnerum, & spasmus in opposito eius, & cum incisio non peruenit ad ventres, sed ad terminũ velaminis subtilis, est magis incolumis; cum verò peruenit ad cerebrũ, apparet febris, & vomitus choleræ, & non est ex eis, qui sanetur, nisi rarò; ergò quis potest interdum sanari. quod etiam eius testimonio confirmatur, cum dicit[g]; Membra, in quibus cum cadit vulnus, augetur eorum nocumentum, & interficit, vt plurimum, & fortasse non interficit, nisi rarò, sunt sicut vesica, cerebrum, renes, intestina minuta, & hepar, quamuis fieri sit possibile, vt saluetur super ea, cum est leue. in corde autem non speratur salus, cum in eo accidit vulnus. à Celso pariter dictum est; Seruari non potest, cui basis cerebri percussa est. multotiens nobilia membra sauciata, ait Paulus[h] & Auicenna,[i] extra spem mirabiliter seruata fuere; quod etiam quamplurimi recentiorum clarissimi Medici suis doctissimis scriptis approbarũt, veluti magnus Guido de Cauliaco, Vgo Senẽsis, Theodoricus, Nicolaus Florentinus, Iacobus Carpensis, Nicolaus Massa, & Victor Trincauelius, Veneti omnes, profectò Philosophi, & Medici Illustrissimi. adhuc Andreas Vexalius Bruxellensis, Ioannes Tagaultius Gallus, Vidus Vidius Florentinus, Petrusandreas Mattheolus Senensis, Gabriel Falloppius Mutinẽsis, Philippus Incrassia Siculus, Franciscus Valeriola Gallus, Antonius Musa Brasauola Ferrariensis, Alphonsus Ferrus Neapolitanus, Realdus Columbus Cremonensis, Bartholomeus Maggius Bononiensis, Antonius Calmatheus Gallus, Leonardus Botalus Astensis, Hieronymus Crassus Vtinensis, Ioannes Baptista Romanius, & alij, quorum volumina apud nos extant; nos etiam & Venetijs, quæ nobis dilectissima patria est, hoc anno præsertim, & Feltriæ, ac alibi, dum adhuc iuniores essemus, vulnera meningarũ, & cerebri sanauimus, & sanata vidimus, nec sumus decepti; nã plures actus anatomicos in humanis corporibus proprijs manibus exercuimus, & quamplurimas, ac propemodum innumerabiles caluariæ fracturas pertractauimus. Quorum fidelissimi testes esse possunt excellentissimi patres, D. Franciscus Longus, Leander Zarotus, Vincentius Prouincialis, Augustinus Gadaldinus, Tiberius Barbarus, Decius Pulcher, & bonus, Ioannes de Franciscis, Ioseph Bonipertus, Bartholomeus Belatus, Aloysius Bognolus à Cruce, nepos, & nobis tanquam filius dilectissimus, qui à latere nostro vix vnquàm discessit, ac quamplurimi alij huius inclitæ ciuitatis Venetiarum philosophi, ac medici pręclarissimi. Sed ad rem nostram redeuntes, dicimus, quòd si vulnus ad cerebri substantiam deuenerit, & patiens optimi roboris, ac bonę habitudinis fuerit, collocato ipso in cõuenienti, & obscuro loco, præmissis vniuersalibus indicationibus, prohibendus est ab eo omnis motus animalis, sicuti & corporalis; prohibendæ sunt locutiones nimiæ, suspiria, clamores, quæ sternutamenta ciere possunt, & quæ mandendo dura sentiuntur. postmodum vulneris conditiones diligenter considerare expedit, & si quid præter ordinem contineat, nulla violentia, sed statim, euellatur. verùm si euelli nequit, abstinere opus est, & totum naturæ committatur, vt id ex se emittat, aut commodæ extractioni præparet. Secus verò inquietudines magnæ, & mors in Empiricorum manibus, magno cum eorum dedecore sequi solent; ob id dicebat Auicenna; Si apparent signa mortis, ab omni opere abstinere oportet, ne superueniat nobis locus sermonis stolidorum, cum hoc, quòd parum conferimus infirmo; huiuscemodi vulnera nullo modo, vt abstergantur aut lana, aut xylo, tangi possunt, ne acerrimi membranarum dolores subsequãtur; & ille,[k] qui patitur in cerebro, & non loquitur, cũ vsque ad tertiam ita remanet. & accidentia non minuuntur, neque augentur, tunc laudetur tertia, & expectetur septima, & non moueatur ante illud cum aliquo; nos verò vrgente causa (nam quàmplurimæ humiditates assiduæ in capite producuntur) vulnus vino albo decoctionis rosarum, myrtillorum, ac betonicæ abluimus. & si dolor aliquis appareat, lac illicò ab vbere emulctum, aut columbinus sanguis tepidus, aut aqua pimpinellæ probatur; membrana indè cooperiatur sindone rubea, quæ tingitur ex cocco

[a] ¶ Lib. 2. prædictionum.
[b] ¶ Lib. 2. prædictionum.
[c] ¶ Li. 2. de morbis. & 7. Apho. 51.
[d] ¶ 5. & 7. Epidemiarum.
[e] ¶ 8. de vsu par. ca. 10. & 6. part. Aphoris. com. 18.
[f] ¶ 1. 3. trac. 3. cap. 14.
[g] ¶ 4. 4 cap. 2.
[h] ¶ Lib. 6. c. 18
[i] ¶ 4. 4. tract. cap. 10.
[k] ¶ Auic. 4. 4. tracta. 2. c. 4.

vero,& non ex vermibus,oleo de Terebenthina,ac rhodomelle imbuto.reliquum oportet repleri lichinis tali medicamento madidis,aloes,myrrhæ,mastices,sanguinis draconis an. drag. ij. Terebenthinæ claræ vnc. ij. aquæ vitæ vnc.j. misce.aut Recip. Terebinthinæ aqua consolidæ lotæ vnc. ij. aquæ vitæ, syrupi rosati an.vnc.j. pulueris olibani,masticis,myrrhæ an.drag. ij. mumiæ ex craneo, granorum hypericonis,sanguinis draconis an.drag.j.quæ tereda sunt,subtilissimè terantur,& fiat medicamentum, ac super omnia amplè vulnus contegatur emplastro ex Bethonica,aut Diabotano,aut de gummi elemi: caput totum omphacino,aut rosaceo,& myrtino irroretur,ac superpositis splenijs vino supradicto infusis, commodè fascijs leuiter inuoluatur vsque ad septimam,sic quotidie agendū est;at si nulla corruptio,de qua summoperè verendum est,nullibi apparuerit,sola ardenti aqua,rhodomelle,ac aloe,& myrrha contenti,opus perficiamus,hoc obseruato,vt topica medicamenta fauciata membrana potius,quam cerebro secto,licciora sint.nam affectę partes pro viribus in sua propria natura conseruari requirunt, vt cerebrum præseruetur. nam eius substantia mollis,humida,ac dissolubilis,facillimè corrumpitur,nec curatio cogatur,sed ordinatè procedere decet,donec natura nobiles partes rectificando,totum opus expediat: nos verò plures vidimus,qui ex tali effectu diu cannulum aureum,aut argenteum,in ipso cerebro tulerunt,vt continuè humiditates effluerent,quæ,dum retinebantur,epilempticos motus, & diuersa symptomata producere apta erant.ob id in hac curatiua methodo & patientes,& diligentes esse oportet,quemadmodum Feltriæ nos fuimus in curatione cuiusdam adolescentulæ,quæ cum à cuspide falcis, vulnus cum cerebri læsione passa fuerit,ex quo terebrata caluaria,notabilem portionem ipsius cerebri exiuisse,compertum est; transacto quarto mense sanitati fuit restituta,& in vulnere semper cannulum conseruauimus,ac vsque ad decimum quartum diem solo oleo de Terebinthina,& aqua vitæ curauimus:inde vulnus guttatim tali liquore repleri iussimus,vini mōtani vnc.xx.succi betonicæ vnc.4.succi calaminthæ vnc.ij.myrrhæ,olibani, aloes,sanguinis draconis,centaureæ minoris,granorum hypericonis an.dra.j.pistentur quæ pistari possunt,ac in subtilissimum puluerem reddantur,& omnia simul componantur,ac per triduum in vitreo vase bene obturato marcescant,postmodum lento,& claro igne,donec tertia pars absumatur,bulliant,& adde mellis rosati vnc.iiij.& parū adhuc bulliant,& ab igne vase detracto,adde aquæ vitæ vnc. vj.liquescant,& percolentur,& adde olei de Terebinthina vnc.iiij.& in vitreo vase cera obturato optimè,& diligenter conseruentur;reliquum vulneris repleuimus cephalico puluere ab Auicenna descripto, ac desuper latam petiam lineam pluribus in locis perforatam cerato humano munitā adhiberi iussimus: cum verò perfectam loci rectificationem nouimus,solo melle rosaceo,ac cerato prædicto vsi fuimus, & Deo fauente iuuenem sanitati reddidimus. vexabatur tamen quadam linguæ balbutie,& oppositi brachij mollitie.longo quidem experimento nouimus omnes ferè ab his vulneribus Dei nutu liberatos, aliquo symptomate ex his,quæ cerebro affecto apparere solent,detineri.Oleum de Terebinthina sic paratur.Recip.Terebinthinæ claræ,& odoratæ lib.iij.arenæ fluuiorum depuratæ,lotæ,& siccæ,aut vitri contusi lib.j.s.omnia in curua boccia cū suo recipiente ponantur,& boccia in vase terreo,inter quod,& bocciam cinis in ea adsit copia,quòd nullo modo tangi possint;& lento igne,ne terebinthina tumeat,& inflettur,fiat elambicatio:& quod primò distillat,aqueum est,ac nullius momenti:quod secundò,coloris auro obscurioris,ac densioris substantiæ,optimum est,ac vsui seruandum:quod tertiò,atrum, & cœno simile est,probatur in vlceribus tibiarum antiquis, & cacohete.aut Recip. Terebinthinæ claræ lib. ij. laterum recentium lib.s.masticis,styracis,an.vnc.j.lateres igniti oleo extinguantur,& fracti misceantur reliquis, & per lambicum tres,vt dictum est,excipiuntur liquores,quorum secundus & tertius optimus est: Hæc sunt,quæ de simplici,ac composito capitis vulnere in præsenti dicere decreuimus,ad honorem,& gloriā Dei benedicti,qui sit laudatus in secula seculorum.

De symptomatum profligatione. Cap. XV.

SYMPTOMATA, quæ fracta caluaria contingunt,adeò sæua interdū existunt,quòd proprias causas superare videntur,ob id [a] interdum postposita curatiua methodo, illis, veluti causis vrgentioribus,& quæ maius minātur periculum,incumbere licet; sunt itaque(& si minima,ac debilia apparuerint, præsertim in die aliqua significatiua)summopere verenda;& illi admodum decipiuntur,qui de ipsis dimissa omni cōsideratione,curando simpliciter procedunt,nec ea,quæ meningarum, aut cerebri passionibus propria sunt,ab aliorum communibus,secernere valēt;vnde multa hoc errore ducti ad sectiones,dilatationes,ac terebrationes inconsideratè procedunt: & hinc multa in dies oriuntur incommoda;Natura(ait Galenus) [b] & morbi species ex proprijs accidentibus dignoscitur;magnitudo autem ex eorundem vehemētia.quare diuinus Hippocrates a vulneratis petere in primis iubet, vt nunquid mali,aut os,aut meningæ,aut cerebrum sub telo senserint,pernoscatur,& quantum sit,videatur;nempe si sine sensu quasi dormiens iacuerit,si oculi obcæcati fuerint,si vertigo ipsum occupauerit,si incompositè locutus fuerit,si bilem vomuerit,& similia,ac si vera indicia sint cerebri vulnerati.nam tunc medicus,his apparentibus,ad operis celeritatem cogitur:secus verò prudenter agat;externa enim,ac interna symptomata(vt intemperies,& dolor)magna fiducia tractantur,cum timore verò nonnulla, vt inflammatio,

[a] Gal. primo ad Glauc.& 3. meth.

[b] 3. de crisi. ca.4.& 5.de loc affec.cap.7.

flammatio, aut profunda corruptio, ob id nos primò de externis, ac internis partibus affectis, quomodo in propria temperie conseruari debeant, & quomodo, si in contrariam lapsę fuerint, restituãtur, notis primò causis, temperaturam transmutare potentibus, instituere decreuimus.

DE INAEQVALI TEMPERIE.

EXTRANEAE qualitates à Græcis discrasiæ, à Latinis intemperies dictæ, nonnunquàm vulnerato capite supernascuntur sine materia, dum qualitates tantùm, aut ad calidum, aut ad frigidũ, aut ad humidum, aut ad siccum alterantur, & simplices hæ qualitates ab empirico medico rarò considerantur; multoties ab aliquo succo diuerso, præsertim tenui, & calido producũtur, qui à sui intrinseco supremas partes petere solet, & ad affectas sedes facillimè defluit, aut ratione doloris, aut à medicamento calido attrahente, aut à copia indumentorum, aut ab ambientis potentia, aut imprudentis chirurgi inepta actione, aut à prauo victus regimine, aut à causa aliqua occulta. si ergo ad caliditatem intemperies inclinauerit, ex rubore, aut colore florido, dolore, vesicatione, & loci caliditate deprehenditur; in vulnere sanies modica, tenuis, subrubida, & acuta producitur; patiens à febricula non absoluitur, & inquietus apparet. tollitur hoc symptoma opportuna diæta, sanguinis missione, ac omni diuersionum genere, nempe clysteribus, frictionibus partium, quæ multum à vulnere distant, cucurbitulis, & ligaturis. nã sic nouæ fluxiones reuelluntur, & quod coniunctum est, facillimè discutitur; at si decet aluum mollire patienti, denuò medicamentum cologogum exhibeatur, veluti Casia, Manna, aut syrupus rosatus, vel violatus solutiuus; & quia frequenter affecta corpora cacochymia, aut plethora vexantur, victus tenuis, frigidus videlicet, ac humidus instituatur, vinum prohibeatur, inflãmata pars violaceo, ac rosaceo tepido perungatur; vulnus primis diebus rosaceo solo regatur, postmodum ex periclimenone medicamento, lacte muliebri loto: quæ verò vlteriorem frigiditatem adepta sunt, dimittantur, ne præcepto Hippocratis[a] materia ad intima retrocedat; talia sint tamen, quæ qualitatibus contrarijs sedem inflammatam ad temperiem reducant, affectus[b] siquidem non curatur, nisi affecta sedes fuerit optimè disposita: Si verò aduenit (quod solum in contusis vulneribus aduenisse videtur) vt mala temperies frigida orta sit, locus albescit, aut liuidi coloris fit; frigidus est, nón dolet, mollis apparet, & sanies tenuis, & arida gignitur; nulla febris oritur, & somnolentus fit æger; tollitur hoc symptoma contrarijs qualitatibus, nempè calefactione facta[c] primò pannis calidis, aut vino tepido imbutis: topica sint temperatæ caliditatis, veluti emplastrum basilicon minus, citrinum, nigrum, regale, aut de gummi elemi; victus regimen mediocre, & vinum oligophoron, aut multa aqua dilutum sit. vt autem fluxa materia attenuetur, ac resoluatur, caput camomelino, ac rosaceo completo irroretur, &, si aluum euacuare expedit, electuarium lenitiuum, aut catapotiæ cochiæ probantur: si verò humiditas multa locum obsederit ex mollitie nota, quæ ad tactum percipitur, ex aliqua eleuata dimensione circa vulnus, cuius labia laxa sunt tumida, & decolorata, ac sanies multa, & tenuis videtur, suo quoque contrario profliganda erit; quare siccantium medicamentorũ vsus commendatur, præsertim fotus ex vino nigro, betonica, stœcade, rosis, myrtis, balaustijs, & aristolochia bullito: localia parantur ex pulueribus cephalicis tertij, aut quarti ordinis; probamus medicamentum ex Isi solo, aut alteri admixto; cibaria sicca sint, & vinum pauciferum; ac, vt decet, euacuationes innouentur: Sicca apparente intemperie, aut ex aeris qualitate, aut ex medicamentorum potentia, aut ex assidua febre, aut ex cibi penuria, nulla, aut pauca in vulnere concoctio producitur, vulneris labra depressa videntur, coloris pallidi, cum vicina siccitate manifesta, tunc ea medicamenta tempestiuè applicantur, quæ temperatè humectant; expedit igitur caput oleo communi, aut rosaceo tepido oblinire, aut decocto ex maluis, violis, & meliloto in vino albo tenui stupis in eo madidis cooperire; prodest etiam ad siccum locum aliunde humiditates attrahere, ac obstructiones aperire; vulnus curetur medicamento ex Terebinthina, luteo oui, & multo oleo rosato, aut vnguento ex matresylua, corticibus thuris, & sepo hircino; ratio victus satis lauta sit, euacuationes non probantur, nisi adhibitis clysteribus. Intemperies igitur omnis, quæ exterius apparere solet, his indicationibus, ac remedijs tollitur, præsertim si vulnus quò ad ea, quæ circa ipsum pertinent, rectè se habere videatur, omni seruata consideratione, ne internæ partes afficiantur. nam plerunque cruciari solent, & inde inflammatione affici, & alia accidentia & fortiora & sæuiora demonstrantur, febris intenditur, capitis dolores augentur, rigores inordinati perseuerant, & cõuulsiones oriuntur. vltimò alienant, qui sic affecti sunt, & tandem moriuntur.

[a] ¶ Li. 1. de morbis in princi. & 6. Aphor. 25.
[b] ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3. meth. cap. 8. & 4. meth. ca. Auic. 4. 1. c. 8. & 1. 3. trac. 2. ca. 26.
[c] ¶ Cels. lib. 5. cap. de vlc. 10. Gal. 3. meth. cap. 4. Paul. lib. 4. cap. 38.

DE DOLORE.

INTER accidentia sæua, quæ vulnerato capite suboriuntur, dolor est, siquidem in eius remotione temporis latitudinem non expectat, si potens est,[d] etiam si purum ab excrementis totũ corpus fuerit, fluxiones irritat. particula nanque, quæ dolore affligatur, sanguinem, ac succum diuersum ad se trahit, copiosiorem scilicet, quàm sit illi ex vsu, vnde inflammationes in ea frequenter excitantur; vehemens dolor[e] febrẽ adducit, repentinas[f] facit mutationes, virtutes[g] prosternit, digestionẽ corrũpit, somnum tollit, & est caussa mortis: ob id inter acuta symptomata numeratur, cui, dum apparet, omni studio incumbendum est: quàm plurimæ sunt causæ, hoc symptoma in vulneribus capitis commouere potentes, nẽpe mala temperatura, quæ[h] dum violenter continuum aut alterat, aut soluit, dolorẽ ope-

[d] ¶ Gal. 2. de diff. feb. ca. 11. 5. Aphor. com. 32. 3. meth. c. 4.
[e] ¶ Gal. 2. de comp. m. in genere.
[f] ¶ Gal. lib. art. par. m. c. 88.
[g] ¶ Auic. 4. 1. c. 30.
[h] ¶ Gal. 2. de loc. aff. ca. 5. 12. meth. cap. 7. 2. prognost. co. 1. lib. art. par. m. cap. 80.

ratur, natura pariter, ac partis læsæ compositio dolores promouet, vt sunt tempora, vbi musculi illi, quos Græci crotaphites, & Latini temporales vocant, locantur; quapropter Hippocrates omnia loca capitis se care iubet præter tempora, inquit ipse; Vbi caput incidendum sit, cæteræ eius partes tutò inciduntur, tẽpus, & regio superior iuxta venam, quæ per tempora fertur, hic inquam locus scalpello attingi nõ debet; cum enim, qui incisus fuerit, neruorum distensio prehendit: acria etiam, & acuta medicamenta dolores mouent; idem facit aliquod extraneum in vulnere contentum, aut aliquod os pungens, aut grauans, aut praua patientis diæta, aut aliqua causa occulta. Tollantur igitur causæ, quæ sensibus subijciuntur, ea ratione, qua tolli possunt, hoc seruato, ne noxa aliqua nobilibus partibus cõtribuatur. si verò abditę fuerint, optimũ in his (nisi ętas prohibeat, & vis vitalis imbecilla appareat) curationis initiũ à sãguinis missio ne molliri, & congruis superfusionibus in capite vti, lanas oleo dulci, aut rosacceo madidas ipsi circũponẽtes; at si prohibeatur propter horũ aliquid (veluti ætatẽ, aut viriũ imbecillitatẽ, aut etiã propter vtrasq;) sanguinis detractionẽ tẽtare, clystere ventrem euacuabimus, & omnibus modis materias reuellemus; abstinere tales oportet à vino, & cibi satietate, præsertim si febre afficiuntur. Alteram doloris causam, quę sub occulta dispositione continetur, Paulus,[a] & Auicenna [b] assignare videntur; sic enim in eo ictu, qui in capite etiam alijs ex causis fieri videtur, in quo, continuitate cutis integra existente, ortus abscessus cũ sectus fuerit, offensam ibi hominis caluariam fuisse, repertum est; qua ratione dolores etiam acuti prætcessere, donec causa absumpta fuerit: porro [c] si aliquid inflammationis pericranij communione, quã per suturas cum dura membrana habet, etiam intra caluariam transmissum fuerit, eiusmodi capitis dolor periculo non vacat: quibus etiã dispositio intra caluariam est, his ad oculorum radices dolores perueniunt, & sæpe moriuntur, ob id, quia oculorum tunicæ à membranis cerebri oriuntur: cæterum non rarò accidit in ruinis ab alto aliquam cerebri, aut membranarum particulam abrumpi: quod vbi contingit, adhuc magis capitis dolor vehementior euadit, & dispositio tota curatu difficilior fit, & periculum præsentius, & vehementius ostendit. Ait Hippocrates; [d] Si venæ circa cerebrum sanguinem superuomuerint, ac cerebrum calefecerint, febris emergit fortis, & dolor ad tempora, & sinciput, & posteriorem capitis partem extenditur, & aures tinniunt, ac flatu implentur, & nihil audit, & anxius est, & se ipsum præ dolore iactat, hic quinta, aut sexta die moritur. secus verò de venis in cerebro credit Aristoteles [e] sub his verbis; Cerebrum omnibus priuatum sanguine est, nec venam intra se vllam continet, & ad tactum frigidum natura est. interdum [f] doloris causæ externæ sunt, nempè indumentorum copia, & cataplasmatum natura, & simile præsertim in his, qui calidi cerebri sunt, nec pondus in capite ferre possunt; ignis ex carbonibus, mali odores, vapores putridi, flatus australes, rumores, strepitus, & clamores caput lædere solent: nõnulli etiam consorti ij lege si exiguus quidam in ventriculo, & magis in eius orificio humor acris collectus fuerit, illicò capite dolent; eodem modo multi à cibo diutius abstinentes offenduntur; augescit enim ipsis propter longam inediam talium humorum prauitas: curare igitur eos, qui sic infestantur, oportet, nihil capiti admouentes, siquidem neque vllum peculiarẽ affectum sustinent, sed corpus conuenienti nutrimento nutrire, aut noxios ventriculi humores celerrimè euacuare, & omnem manifestam causam remouere; In omni dolore à causa interna (ait Rasis) qui perseuerauerit, corpus fluxibile reddatur, cibus detrahatur, & vinum ex toto prohibeatur: & si inflammationis initium apparuerit, sanguis mittatur, & clysteres acuti administrentur; sic enim vires validiores redduntur, vt doloris causas per sensibiles, aut insensibiles euacuationes absumere possint, veluti per secessum, aut lotium, aut sudorem, aut vomitum, aut aliquem abscessum, dum tales alicui facili euacuationi paratæ fuerint; porrò vires validas reddunt, quies, somnus, cibi boni, facilis concoctio, & leues frictiones, quæ postea per poros cranij, & angustos meatus insensibiliter dolorum causas discutiunt; nec ab re interdum est caput leui oxyrodino perungere, aut, vt ipse Rasis inquit, [g] cataplasma applicetur ex succo foliorum salicis, myrti, oleo rosato, vino nigro odorifero, myrrha, sertula campana, calamo aromatico, alumine cameno, & boloarmeno, aut ex folijs myrti, mentastri, vitis, & sampsuci. Hæc omnia Auicenna [h] Arabum auctoritate approbauit in soda sine vulnere, & inquit; Fortasse contentus eris oleis, & rectè agit, qui eis vtitur tepidis. His remedijs dolores capitis, dimissis narcoticis, id est stuporem inducentibus medicinis, tolli solent.

[a] Lib. 1. c. 90.
[b] Ca. de frac. cran.
[c] Gal. 2. de c. lo. m. 2. loc.
[d] Li. 2. de morbis.
[e] 1. de nat. animal. cap. 16.
[f] Lib. de Cal. curat. lib. de fracturis. lib. de off. Medici.
[g] Ad Alm. ca. vit.
[h] 1. 3. tra. 2. ca. 26.

DE INFLAMMATIONE EXTERNA.

VLNERATO capite, si qua externa inflammatio suboritur, ferè semper à bilioso sanguine gignitur, cum talis humor sui natura suprema petat. & rarò alter humor huic sedi, præterquam in contusis, noxam præstat, siquidem pituita in eis defluere apta est; cum igitur alicuius fluxionis initiũ demonstratur, & ne locus inflammetur, timor adest, quod [i] dignoscitur ex colore loci, calore, dolore, & dimensione, causa tũ efficiens, tum materialis illicò perquiratur; nam eæmet esse possunt, quas in internis affectibus descripsimus: quapropter si qua fuerit nota, tollatur. secus verò inflammationis tempus consideretur, vt loco, & tempore præsidia adhibeantur. nam [k] vulnera curari nequeunt, nisi finita inflammatione. in hoc autem diligens Medicus requiritur, ne naturę operationibus aduersetur, quod est pręceptũ Hippocratis, [l] dum inquit; Quæ ducere oportet, quò maximè natura vergit, per loca conferentia ea ducere, ob id motus omnis consideretur. si enim [m] erysipelas, & vnaquæque inflammatio ad extra verti bonum sit, apocrustica, id est quæ repellunt, & prohibent, dimittantur: porrò tale initium prohibendum est diæta.

[i] Gal. 14. meth. cap. 9.
[k] Hipp lib. de Vlceribus & li. de fracturis. Gal. 4. meth. cap. 6 Auic. 4. 4. ca. 3.
[l] Lib. de humoribus & 1. Aphor 21.
[m] Hipp lib. 1. de morbis & 6. Aphor. 53.

diæta, & euacuatione. Sic enim præcipit Hippocrates,[a] dicens; Vbi autem in vulnere capitis siue sectio adhibita sit, siue non, tumor rubicundus, & ad erysipelatis naturam accedens, in facie, atque oculis, vel vtrisque, vel alterutro oriatur, isque tactus doleat, febris item superueniens, & grauis horror: vlcus verò, quòd ad carnem pertinet, rectè se habere videatur, os, & quæ iuxta vlcus sunt, rectè procedant. excepto faciei tumore, cui nullus alius error in victus ratione adijciatur, aluus homini ducenda est, dato medicamento, quod bilem moueat: post purgationem febris cessat, tumor finitur, & sanitas restituitur. Sed, cum medicamentum datur, æstimandæ sunt vires hominis, vt valeant. Nec quidem hoc casu expectanda est materiæ concoctio, nihil de sanguinis missione, pura bile peccante, memoriæ ibi prodidit Hippocrates; sed alibi[b], si tumor à materia, aut mixta, aut crassa prodiderit, sanguinem mittit. insuper humores, qui adhuc supererint, quieti, serapijs, decoctis, frictionibus, clysteribus, & conuenienti diæta, seruari debent. Topica sint oleum rosaceum: nam de eo dicebat Galenus;[c] Rosaceum verò vtpotè eius natura olei, rosæque in medio est, in inflammationum augmentis optimum est remedium: at si inflammatio ad consistentiam deuenerit, & partes vulneri proximas occupauerit, tunc quod fluxum est, discutiatur, & quod fluit, reprimatur: tunc ergò rosaceum, & myrtinum vnà probantur, aut cataplasma tale applicetur. Recip. medullæ panis aqua maceratæ, & addito puluere rosarum, myrtillorum, violarum, betonicæ, & oleo rosato fiat emplastrum: & si tumor ad delitescentiam inclinauerit, caput totum rosaceo maturo, & camomellino tepido pluries irroretur, aut emplastrum adhibeatur ex floribus rosarum, meliloti, betonicæ, camomillæ an. m. j. farinæ fænugræci, hordei, seminis lini an. vnc. ij. rob. olei rosati an. q. s. misce & fiat emplastrum: discusso tumore accidentia minuuntur, & tunc discutiendi, & exsiccandi indicatio est opportuna. igitur inuncto capite rosaceo, & masticino, tale applicetur emplastrum. Medullæ panis, pulpæ passularum an. vnc. ij. florum camomillæ, meliloti, rosarum, sticados an. vnc. s. farinæ fabarum, hordei, fænugræci an. vnc. j. mellis crudi vnc. ij. lixiuij clari q. s. & fiat emplastrum: si autem materiæ copia in aliquo sinu coaceruatur, agente in ea calore mixto ex naturali, & præter naturam, ad suppurationem tendit, quod cognoscitur auctore Hippocrate ex eleuata dimensione, febre, & dolore, tunc sedis affectæ vis corroboretur, & innatus calor reseretur, ne diflari possit, & tunc triapharmacum, quod & macedonicum vocatur à multis,[d] probatur. paratur ex aqua communi, oleo oliuarũ, & farina triticea: aut ex farina triticea, decocto caricarum, passularum, & foliorum maluæ, rosacco, & adipe suillo: concocta materia, in decliui parte exitus fiat, & ea obseruentur, quæ capite octauo explicauimus. vulnus hoc interim opportunis indicationibus regatur. Et hoc vnum perpetuò obseruandum est, quod à Chirurgis non obseruatur, nisi ab his, qui Hippocraticam methodum sectantur, quòd non rarò aut ab aere, aut medicamẽto erodente, aut inepta operatione pericraneum inflammatur, & consortij lege interior meninx afficitur, & sęua occurrũt accidentia, & mors; vulnus decoloratũ redditur, labra tenuia fiunt, & ab osse separantur; tunica languet, febris augetur, sanies aquea fit, & mali odoris; inde delirium sequitur, cõuulsiones gignũtur; vltimò mollificationes subsequuntur, & mors.

a ¶ Lib. de Cal. curat. Gal. 4 n e th. cap. 6. Paul. lib. 6 cap. 90.

b ¶ Lib. de fracturis.

c ¶ 2. de comp. me. 2. loc. vbi de foda à percuss. & 3. de sim. c. 26.

d ¶ Cels. li. 5 c 1. Gal 6. Kata ge n. & 2. ad Gl. u. Auic. 4. 4. c. 3. Auer. 5. col g. cap. 5.

DE INFLAMMATIONE INTERNA.

CVM[e] cerebrum, aut eius membranæ inflammatione vexantur, dolor totum caput occupat, ea maximè parte, qua inflammatio constiterit; aures sonitu replentur, auditus hebescit, & venæ tẽporum extentæ sunt, & pulsant, febris continua augescit, pulsus durus apparet, rigores inordinati perseuerant, & dolor nunquam cessat, oculi rubescunt, facies nigrescit, lingua aspera fit, ac pustulis repletur, vulnus liuescit, nec proprium seruat colorem, & saniem modicam, ac tenuem emittit, & carnem sale conditam repræsentat; laborans mente non constat, distensio in altera corporis parte supernascitur, attonitus fit, & moritur. si verò inflammatio anteriorem capitis partem occupauerit, potentia imaginatiua corrumpitur, & tunc[f] patientes manus ad faciem admouent, vt inde quidpiam superuacuè inquirãt, aut frustra muscas venantur, aut festucas colligunt, aut de veste pilos euellunt, aut de pariete paleas, & falsa perpetuò imaginantur: si autem mediam sedem percusserit, cogitatiua virtus destruitur, vndè patientes facillimè irascuntur, incompositè loquuntur, rident, somno priuantur; & si dormiunt, aut ignem, aut ignitas res videre imaginantur, à somno timentes surgunt, & fascias, quibus caput auolutum tenebant, lacerant, medicamenta abijciunt, & vulnus frigido aeri obijciunt, quod exsiccatur, & patientes moriuntur: cumq; posterior pars inflãmatur, memoria perturbatur, facillimè obliuiscuntur quicquid tunc dixerint, aut petierint, aut ostenderint: at si tota regio capitis accenditur, accidentia omnia, aut maior eorum pars apparere solent, quæ omnia nõ illicò, sed tractu tẽporis dignoscuntur. Harum inflãmationum varię sunt causæ,[g] nempe os aliquod meningas pungens, aut lacerãs, aut frigus, aut cibi multitudo, aut vini potus, aut praua chirurgia, aut dispositio aliqua occulta, veluti interior fractura venularũ occultarum, aut materiæ copia super meningas contentæ, aut acris humoris quædã fluxio, interdũ à vicinis partibus transmissi, aut ibi geniti, quæ omnes causæ aut per se solæ, & singulatim, aut commixtæ hos prauos affectus producere aptę sunt, quorum initium (vt ait Auicenna)[h] dignoscitur, quia si in illo, qui habet hoc impedimẽtum, apparet febris, & conturbatur intellectus tunc iam incipit apostemari; augmentum verò ob rigorum vehementiam. nam dicebat Princeps[i]; Et quandoque accidit rigor, propterea quia refugit calor ad interiora, sicut fit in apostematibus intrinsecis, & sunt rigores perseuerantes, quibus intensior calor non

subsequitur;

e ¶ Hipp. lib. 3. de morbis. Gal. 3. Inter. cap. 3. Aet. ser. 6. c. 25. Paul. lib. 1.

f ¶ Hipp. 1. progno. c. 16. Auic. 1. 3. trac. 3. ca. 2.

g ¶ Gal 8 de vsu par. Paul li 6. c. 90. Auicen. 3. 4. trac 3. c. 1. Rasis. 20. contic 2.

h ¶ 1. 4. trac. 2. cap. 16.

i 1. 4. trac. 2. c. 16.

ſubſequitur; porrò ſi talis inflammatio in panniculis orta, calida fuerit, à Græcis [a] phreneſis, ab Arabibus [b] Sirſen, & Karabitus, & à Latinis mēbranarum inflammatio vocatur, aut cerebri, potiſsimum membranarum, ob id quia venarum, ac arteriarum maiorem copiam concinnent, & earum ſubſtantia denſior eſt; quare facilius inflammationes ferre poſſunt: cerebrum verò, dum affligitur (quia molle, humidum, frigidum, ac diſſolubile) non, niſi à potentiſſima cauſa, occupatur: hac ratione ſphacelo interdum corripitur, & illicò mens turbatur, & vita perit; quod illi occurrit, dum in eo extra venas ſanguis effunditur, ac extra venas continetur; & ideò hæc phreneſis vera non eſt, ſicuti velaminum inflammatio, quæ in eius initio curari ſolet, cauſam remouendo, ſi ſenſibus ſubiicitur: ſi verò occulta, abſumatur omni diuerſionum genere, & ſit tua ſolicitudo, & finis in intentione ad hoc, vt dolorem ſedes, ait Auicenna, inquantum potes, & elonges materiam à loco læſo, aut cum euacuatione, aut attractione ad contrarium, vt non apoſtemetur: primum ergo, quod te oportet facere, eſt phlebotomia cephalicæ, aut nigræ: ſi autem eſt repletio, oportet, vt vtaris clyſteribus acutis, ſaltem cū pulpa coloquintidæ: & ſi intenſa apparuerit febris, clyſtere ęquabis: primò ergo ſanguis mittatur à propinquiori ſede lateris vulnerati; interdū etiam, auctore Paulo, [c] ſub lingua, ſi materia fuerit ſubtilis; cibus minuatur, vinū ex toto detrahatur, materia diuertatur frictionibus, cucurbitulis, ligaturis, & clyſteribus: localia verò ea ſint, quæ in inflammationum initio probantur, nēpè oleum roſatum rude, ſiue omphacinum tepidum: in incremento inflammationis in auribus ea, quæ caliditatem remittunt, inſtillare oportet, ſicut eſt roſaceum, & violaceum oleum; occipitium, ſpinam, ac ſubaſcellia roſaceo, ac gallinæ pinguedine humectare; & ſi decet, caput totū cooperiatur cataplaſmate ex farina hordeacea, ſeminum lini, oleo roſato, & ſapa, calida omnia dimittantur, præſertim indumētorum copia; ſiquidem immoderatus calor ex multis pannis, ſtupis, pelliceis, calidiori conclauio, calidioribus medicamentis excitari ſolet; ob id Hippocrates in his nec faſcias tantùm applicare auſus erat: ſi autem inflammatio perſeuerare videatur, quod dignoſcitur ex ſymptomatum fortitudine, & augmento, & nihil prohibet, medicamento, quod bilem purgare poſsit, patientem euacuare expedit, & illud probatur, quod validum, & leue eſt. validum nempè, vt à capite diuertat, & euacuet; leue, vt ſemel, aut bis tantùm purgare poſsit abſque caliditate, & violentia. nam dictum eſt ab Hippocrate; [d] Febricitantis caput ne purgato, ne furioſus fiat; calefaciunt enim caput pharmaca purgatiua; nam ſi ad caliditatē febrilē accedit, id, qđ in medicamento eſt, inſaniā facit. ob id dicebat Auicenna; Si apoſtema calidum perſeuerat, & nō eſt aliquod, quod prohibeat ſumere medicamentum ſolutiuum ſoluens ſemel, fiat illud. nā ſic præcipit Hippocrates; attamen in nouis Auicennæ correctionibus ab Andrea Bellunenſi nuper in lucem editis, dictio illa, ſemel, non legitur, & textus ille ſic ſonat; Si apoſtema calidum perſeuerat, & non eſt aliquod, quod prohibeat omnino ſumere medicamen ſolutiuum, fiat illud; nam ſic præcipit Hippocrates. quod etiam affirmat Paulus ſub his verbis; Si pſeuerat inflāmatio, & nihil aliud prohibet, medicamēto, quod bili ducendæ eſt, purgare ipſos Hippocrates præcipit. igitur in antiquo Auicennæ Codice dictio illa, ſemel, tollatur, & eius loco, bilem, ponatur, vt vnà cum Hippocrate, & Paulo ſententia intelligatur, ſiquidem ratio hoc demonſtrat; non enim medici munus eſt, pharmacum exhibere, quod ſemel, ſicut bilem, euacuare poſsit. poſſet fortaſsis textus ille Auicennæ ſic intelligi; ſi inflammatio perſeuerat, & nihil prohibet, ſemel ſumere medicamentum, quod bilem ſoluat, fiat illud. & vnum notare expedit, quòd Hippocrates bilem euacuat, vulnere bene ſe habente, ſed facie inflāmata tantùm, & ignis ſacri ſpeciem referente, & nihil de cerebro, aut meningis inflammatis memoriæ prodidit. hac de cauſa multi ſanguinis miſsionem, & clyſteriorum vſum in affectibus intrinſecis magis, quàm pharmacum, approbarunt; attamen, vrgente cauſa bilē expurgandi, medicamento aliquo eradicante vti non expedit, veluti antiquorū mos erat, ſed id leniriuū omni caliditate expoliatū ſit, vt eſt caſia, tamarindi, mirobalani, manna, reubarbarū, aut ſyrupus roſatus ſolutiuus, aut ſimile medicamentum benedictū, quod vi mouere non poſſit, ne materiæ crudæ moueantur, & ad affectam partem concurrant. ſiquidem [e] ſcammoneata ſic corrigi minimè poſſunt, quin primarijs, ac nobilibus membris noxam inferant, & quæ vi euacuant, ventriculum offendunt. inde praui gignuntur humores, qui, ſi euacuationi apti non fuerint, conturbantur, & mouentur, & ad affectas partes facillimè aſcendunt, & capiti nocumentum afferunt; &, vt ait Hippocrates, inſaniam producunt, id eſt phreneſin, & membranarum inflammationem. hac ratione Galenus [f] in acutis morbis medicamentū eradicatiuè euacuans dari prohibet, nec ob id tantùm, quòd morbus acutus eſt; ſed quia perpetuò febris adeſt, quæ augetur, & vapores mali caput petentes inflammationes excitant. porrò [g] felices euacuationes cognoſcuntur concocta materia; concoctiones [h] verò non, niſi in chronicis, expectantur, hac ratione præclariſsimi medici cerebro inflammato magis phlebotomiam, quàm pharmacum, approbant, in cacochymis à mediana, in plethoribus à capitali vena eiuſdem lateris. ſic enim Hippocratis [i] methodus ſeruatur, ſi qualia oportet purgari, purgentur, confert, & facilè ferunt; ſi contra, difficulter. porrò ſecta vena, ſanguis in ea copia mittatur, quæ deſideratur; ſecus verò à pharmaco, qualecunque fuerit id euenire ſolet. ideò in Aphoriſmis ſcriptum eſt; [k] In acutis paſsionibus rarò; & in principijs medicinis purgantibus vti. quare dicebat Galenus; [l] Si minus quidem auxilium per ſanguinis miſsionem, quàm per purgationem, ſequitur in morbis acutis, ſecurius tamen multò exiſtit, immo nullum ex eo, quod per ſectionem venæ fit, periculum impendet, eo diſcrimen maximum ſubeunte, quod per purgationem tentatur, & potiſsimum, ſi laborantis naturam expertus quis non fuerit, nempe difficulter alij natura purgantur, alij modico aſ-

ſumpto

a ¶ Gal. 3. de loc. affec. cap. 5. 2. de ſimpt. cauſ. ca. vlt.
b Auic. 1. 3. tract. 3. cap. 1.
c ¶ Lib. 3. ca. 7. Auic. 1. 3. tract. 3. cap. 4.
d ¶ Lib. de loc. in homine. & libro de medic. purgan.
e ¶ Celſ. lib. 5. cap. 1.
f ¶ 2. reg. ac. cō. 11. & 12. & 1. Aphor com. 24.
g ¶ Hipp. lib. de humoribus. & 1. Aphor. 22. Gal. 1. de criſi. cap. 8.
h ¶ Gal. 1. Aph. com. 24. 5. Aph. com. 16. Auic. 4. 1. cap. 3.
i ¶ Lib. de medic. purgan. 1. Aph. 21. 4. Aph. 3. & 5. & 6. Epidemiarum.
k ¶ 1. Apho. 24.
l ¶ 2. reg. ac. cō. 12.

sumpto medicamento copiosè. si enim hominis naturam non noueris, metus est, ne plus iusto euacues, quę omnia in acutis morbis magnas pariunt offensas. id ergo sequitur, quod ab omnibus [a] medicis in fracturis caluariæ probatur, quòd, signis inflammationis apparentibus, clysteribus, ac sanguinis missione vti debeamus, potius, quàm pharmaco euacuãte. sanguis igitur ex cubitu mittatur, interdum ex naribus, aliquando etiam ex fronte, aut ex vasis linguæ subditis, cumq́ue inflãmationis causa materialis, aut mixta, aut crassa fuerit (quod dignoscitur ex tarditate, ac symptomatum imbecillitate) tunc clysteres ex hiera, aut electuario lenitiuo laudantur. &, si intensa febris non apparuerit, auctoritate Rasis, [b] & Auicennæ [c] pilulæ cochiæ summopere probantur; valent profectò, quibus nos magno cum honore pluries vsi sumus: optimum pariter remedium est sanguinis missio ex venis podicis, quas hæmorrhoides Græci vocant: ac occipitio hirudinum applicatio, siue earum post aures, aut temporibus appositio. Hæ operationes à diligenti chirurgo secernendę sunt, & secundùm opportunitatẽ eligendæ, & in omni euacuandi modo, ętas, ac virium robur, sexus, exercitium, ac temporis constitutio, primò considerari oportet.

a ¶ Hipp lib. de Cal. cur. Cels. l. 3. cap. 18. Gal 2. meymir. Oribasi. lib. ar. cur. ca. 6. Aet lib. 6 c. 2. Paul. lib. 3. 1. 6. Serap. 1. bre. c. 2. Rasis 1. cont. c. 4. & 6. ad A'm. cap. vlt. Auic. 1. 3. trac. 2. c. 26.
b ¶ 9. ad A'm. cap. 2.
c ¶ 1. 3. trac. 2. cap. 26.

DE MEMBRANA, ET CEREBRO EXTVBERANTE.

Post [d] chirurgiam, aut aeris frigiditate, aut mala diæta, infrigidatur velamen subcingens, & tumet sic, quòd craneum extuberat, & extra eminet; & hęc passio à Galeno [e] fundus vocitatur, ob id quia parui, ac rubei fungi imaginem pręsefert: à Principe in veteribus traductionibus, futratem, & futuratim, interdum etiam addito articulo Alfaturatim. in recentioribus verò, Arabicè Alchatara, Fater, & Fatera, quod fungũ significat. excedit hic tumor ossis crassitiẽ, ac interdũ cutis superficiem: in mẽbrana grauitas percipitur, & eius motus deperditur naturalis. sæpe huic morbo extensiones præcedunt, & sæua alia symptomata, & mors; oritur nempe craneo fracto, si meninga, quæ cerebrũ custodit, sauciatur, aut alteratur: at quia vtplurimum in hac curatione operationes omnes frustratoriæ sunt, Alsutraten vocitatur. capite enim violato, membrana interdum inflammatur, neque repelli potest quod concurrit, neque facilè extrahi, quod super ipsa collectum est. ea de causa timenda est talis inflammatio, licèt alioquin caput, cum superius sit rectè locatum, & non pendeat, non ita humorum concursum admittat. cumque talis tumor apparuerit, si ex manifesta causa initium traxerit, ea protinus amputanda est; si à frigido aere, alteretur ad calidum; si à medicamentorum qualitatibus, permutentur; si ossis angustia id effecerit, amplietur; si praua victus ratio, corrigatũ: vulnus, ac mẽbrana vino albo odorato tepido abluatur, leuiterq́; siccetur, postmodum sindone rubea oleo de Terebinthina, ac aquæ vitæ imbuta cooperiatur. inde superposita lata petia, eodem medicamento tincta, ac capite rosaceo, & camomellino oleo inuncto, exiguam stupã vino nigro, & rosaceo madefactã, toti capiti circũponemus, adhibita diligentia, ne membrana grauetur; postea latiore vtemur ligamento, neque hoc astringente, sed vt medicamentum tantùm retineatur. Celsi [f] verò testimonio si membrana ex inflammatione intumuerit, infundenda erit rosa tepida; si vsque eò tumebit, vt super ossa quoque emineat, coercebit eam bene trita lenticula, vel folia vitis contrita, & cũ recenti butyro, vel adipe anserino mixta, ceruixq́ue molliri debebit liquido cerato ex itiuo facto. Paulus verò membranam prius fouet decocto altheæ, seminum lini, & fœnugræci, cui si maluam, & violariam addiderimus, optimum erit. nostrates autem medici hoc approbant emplastrum, Recip. Florum camomillæ, meliloti, betonicæ, rosarum, an. m. j. squinanti, linguæ passerinæ an. m. s. seminum fœnugræci vnc. j. omnia in brodio capitis Veruecis bulliant, postea colentur, & exprimantur. & Recip. farinæ hordei, corticum tritici an. vnc. ij. pulueris rosarum, meliloti, sticados, betonicæ an. vnc. 5. olei rosati, myrtini, rob. an. vnc. ij. prædicti decocti q. s. pro emplastro, nam non rarò hi tumores flatu replentur. quod Alexander Tralianus [g] annotauit, quærens, an flatus sit, an cerebri substantia, an materia diuersa, & asserit nullo modo cerebrum esse, ob id, quia interdum à debili medicamento tumores isti discutiũtur, quod non ita eueniret, si cerebrum adesset. valdè enim diuersa ab eo est materia fungi; siquidem cerebri substantia non ita relaxatur, quamuis mollis, & laxa fuerit, nec, vt alia excrementa, in aquam dissoluitur; & hinc error maximus oritur. nam imprudentes, nulla habita ratione de tumoris essentia, eum resecant, & membranam offendunt. igitur magis rectum est, vt ex se cadat, aut discutiatur, si potest. si enim inflammatur, sic vt corrumpatur, quod corruptum est, separetur. nam operatio hæc admitti solet. & si qua fuerit difficultas, totum opus naturæ committatur. Generatur Fungus vtplurimum frigefacta membrana, aut frigida humiditate repleta, quæ, dum attenuatur, agente calore debili, flatum producit; cumq́ue per angustum callem talis causa exire cogitur, quæ in neruea membrana continetur, à frigido aere alterata, extra craneũ tumorem efformat, qui fungi effigiem repręsentat. hunc interdum, si discuti nequit, ferro aperire expedit, vt materia euacuetur, ne fiat vomica; quod felici successu pluries factum est; atque qualicunque euacuata materiã, sinus, & vulnus vino decoctionis rosarum, pimpinellæ, betonicæ, ac minoris cẽtaureæ abluatur, addito rosaceo melle. & si dolor molestiam inducit, humano lacte ab vbere emulto. inde tali regatur medicamento. Recip. Terebinthinæ claræ vino albo lotæ vnc. ij. aquæ vitæ, mellis rosati an. vnc. j. myrrhæ, aloes, granorum hypericonis an. drag. j. ceræ parum pro molli vnguento: repleto vulnere, leuiter tamen, lata petia ex vnguento de gummi elemi, & diabotano, aut de betonica cooperiatur; procedatur sic, donec aliqua naturæ significatio, aut ad mortem, aut ad vitam apparuerit; & si ad vitam, dimissis vnguentis, & humido quocunque, aridis cephalicis vti decet; si autem membrana nigruerit, melle rosaceo solo

vtemur;

d ¶ Paul. li. 6. c. 90. Auic. 1. 3. tr. 3. ca. 14. & 5. 4. tr. 3. c. 1.
e ¶ 1. de loc. aff. circ. prin. & 3 Epidemiarum
f ¶ Lib. 8. ca. 3.
g ¶ Lib. 2. problem. 86.

vtemur;quod si nõ iuuat,medicamento Iside interdum,& ægyptiaco tutò vti decet;si verò nigredo non cedit,calorem illius partis emortuum iudicabimus. Adhuc notare oportet,quòd interdum quædã mollis caro adeò concrescit,vt similis tumoris formã præseferat,quæ vnguentorum applicatione augetur; quare tunc ad ea,quæ valde siccant,deuenire opus est.

DE FEBRE.

Febris, quæ[a] apostema comitatur, quod alicui membrorum nobilium incipiendo innascitur, mala est, & illa peior,quæ sequitur ad inflammationem panniculorũ cerebri.ipsa nanque est febris phrenesis;dictum est à principe;[b] in illo,qui patitur lodam à percussione, si apparet febris,& conturbatur intellectus,tunc iam incipit apostemari;& si[c] vulnus peruenerit ad cerebrũ,& apparet febris,& vomitus coleræ,non est qui sanetur,nisi raró:potest quippe interdum non multo timore in caluaria fracta febris oriri,præsertim in æstate ante septimam,& in hyeme ante decimam diem,aut ratione doloris,aut animi affectuum,aut bilis motus,aut longæ inediæ, aut dum pus conficitur, aut retentis corporis excrementis,aut si aliquod extrinsecum apparuerit erysipelas: concentratur interdum natura in his motibus expulsiuis,& rigores subsequũtur,postea florido colore locus alteratur,& febris quiescit, nec ob id vulnus eo modo exsiccatur, sicuti in occulta inflammatione,tunc enim febris ardens perpetuò patientem affligit,& rigores inordinati,ac diuersi perseuerant,ac si febres plures, ac inordinatæ, & mali modi,adessent:suffocato denique innato calore,& languida facta nutritiua virtute, vulnus siccum redditur,fit mali odoris,os liuescit,inde ob intensum calorem nigrescit,& teredine afficitur,lingua arida fit,ac ob humoris acredinem,qui continuò à cerebro ad os destillat,pustulis repletur,& alcola, siue vlcuscula,aphtæ à Græcis dictæ, per os producuntur;tandẽ qui sic affecti sunt, conuelluntur in opposito latere,mollificantur in proprio,postremò mente non constant,& moriuntur; febris tamen primò apparet mitis quidem,non multi caloris,quæ [d] si in quarta,aut septima,aut vndecima, aut decimaquarta die oritur, mortem futuram indicari, iudicatur à plerisque,si quidem quarta vulneris die inceperit,ad vndecimam;si septima,ad decimamquartam,aut decimamseptimam;si verò vndecima,ad vigesimam: porrò si in febris initio aut delirium,aut aliqua conuulsio orta fuerit,malè præsagire oportet, nisi omnino ex optimis signis criticis aliquod apparuerit,aut virium robur adsit:optima [e] nempe signa hæc sunt,copiosa è naribus sanguinis emanatio,aliquod extrinsecũ, erysipelas,aut aliquid simile, quod perfectam crisim ostendat, & tunc, ait Hippocrates; Si vulnerati fiunt conualescentes, in parte aliqua corporis perpetuò patiuntur, nec [f] febris quidem terrere debet,si in magno vulnere,dùm inflammatio est,permanet.illa perniciosa est,quæ vel leui vulneri superuenit,vel vltra tempus inflammationis durat, vel delirium mouet: vel,si neruorum rigor,aut distensio,quæ ex vulnere orta est,eam non soluit;siquidem [g] dictum est in libro separatorum sermonum;Febrem conuulsioni melius est superuenire,quàm febri conuulsionem. & qui à neruorum conuulsione detinentur, aut distensione, febre superueniente, liberantur: hisce febris solita est magna ex parte suo calore extenuare,atque dissoluere conuulsionis causam:illa [h] verò febris salubris est,quæ,orta inflammatione extrinseca,superuenit vulnere bene se habente, aliter perniciosa iudicatur. Vrinæ in febribus ex occulta inflammatione claræ,& crudæ malæ sunt,arguunt nempè calorẽ innatum circa materiam internam occupatum esse;illæ [i] pessimæ sunt,si albæ, & perspicuæ minguntur, & magis,si patiens delirio affligitur; Nunquàm delirantem,ait Galenus,cum his vrinis saluatum vidi. Cũ igitur vulnerato capite,aut fracta caluaria,febris oritur,quæ nec Ephimera,nec humoralis, siue putrida fuerit,nullum seruans typum,aut periodum,sed assidua,alijs prauis symptomatibus, quæ Inflammationis initium,aut cerebri,aut meningarum portendunt,associata, victus regimen attenuetur; qui, vt docet Hippocrates,[k] frigidus,& humidus sit,veluti ptisana hordeacea est,aut panatella cum saccharo, & lacte amygdalarum,aut seminum melonum;potus aqua decocta sit,addito vino granatorum,& zulapio rosato. si virtus constat,denuò capitalis vena aperiatur:& si corpus plurima bile scatuerit,medicamento calologo euacuetur,humores serapijs opportunis æquentur,veluti de Endiuia,rosatus,& de cichorea cum aquis,aut decoctis conuenientibus;omne genus diuersionum probatur,potissimum verò similium clysteriorum vsus,Recip.foliorum maluæ,violarum,scariolæ,lactucæ,bletæ an.m.j.decoquantur in communi aqua,& Recip.prædicti decocti vnc.x.& adde mellis violati,Zucchari rubei an.vnc.ij.olei violati vnc.iij. casiæ extractæ vnc.j.ouorum vitellos nu.ij.salis cochleare j.misce,& fiat clyster; spina rota rosaceo vnguento,muliebri lacte, & violaceo oleo inungatur,& vulnus indicationibus proprijs regatur.

a Hipp. 2. prædict. Rasis 10. ad Alm. cap. 15.
b 1.3. tr. 2. c. 20.
c ¶ 1.3. tr. 1. ca. 14.
d ¶ Hipp. 2. prædict.
e ¶ Gal. 2. de cris.
f ¶ Cel. lib. 5. vbi de ratione victus vulnerat.
g ¶ 2. Apho. 26. 4 Aphor. 57. li. 1. de morbis
h ¶ Hipp. lib. de C[…] curat.
i Hipp. lib. de Coa. prænot. & 4 Apho. 72.
k ¶ Libr. 5. de fracturis. & 2. Aphor. 16.

DE ALIENATIONE.

Qui [l] capite vulnerato mentis perturbatione vexantur,si alia internæ inflammationis signa adfuerint,sat erit tales solis Presbiteris relinquere: nam in meningis,aut cerebro facta est inflammatio,aut iam fit:quòd si facta est,curationem expectare non licet, & [m] minus, si per se accidens fuerit,& non consortij lege,omne [n] quidem delirium,principem facultatis motiuæ, ac intellectiuæ pati demonstrat:eius causæ duæ sunt,internæ,& externæ. internæ praui succi sunt,aut vapores mali,cerebri operationes corrumpentes;namsæpe[o] à ventriculo vapores ascendentes,aut subtiles materiæ ad caput, intellectus operationes perturbant, vnde vulnerati mentis compotes non sunt: inediæ pariter,

l ¶ Gal. 3. de loc. aff. c. 5. 5. de loc. aff. cap. 3. Rasis 9. ad Alm. c. 3.
m Auic. 1. 3. tr. 3 c. 14.
n ¶ Gal. 3. de loc. affec. cap. 5. 3. de cau. sympt.
o Gal. 3. de loc. affe. 5.

quæ

quæ [a] modum excedunt, præſertim in his, qui validè concoquunt, præter alia, febrem, & alienationẽ producunt. quæ tamen (ait Paulus) phreneſis non eſt, ſed delirium ex conſortio ortum: hac ratione diuinus Hippocrates [b] in victus regimine aliquid dabat ætati, conſuetudini, & anni tempori; procatarticæ verò, ſiue externę ſunt res pungentes, aut comprimentes meningas, aut cerebrum, quibus remotis, ſtatim & effectus remouetur: porrò, ſi cauſa abdita fuerit, & corpus plenum, victus attenuetur, aer alteretur, ſomnus reconcilietur, vena cephalica brachij, aut frontis, aut naſi extremitate ſecetur, aut ab hęmorrhoidibus sãguis mittatur, hirudines poſt aures applicentur, cucurbitularum vſus, frictiones, ligaturę, balnea, & omne ingenium, quod à capite reuellere poſſit, probatur: verùm, ſi nihil prohibet, medicamentum leue, quod bilem euacuet, dare oportet: in initio caput oxyrhodino inungatur, in ſtatu, quæ diſcutiunt, conueniunt; & ſi [c] vlterius tale accidens proceſſerit, nihil agendum eſt, ſed naturæ totum opus committatur, ſiquidẽ qui tali deſipientia, aut delirio tenentur, moriuntur.

[a] ¶ Gal. 2. Aph. com. 22. Paul lib. 3. ca. 6.
[b] ¶ 2. reg. ac. 36. & 2. Aph. 17.
[c] ¶ Hipp. lib. d. arte. Gal. 2. aphoriſmorum. 29. 4. aphoriſmorum. 72. Aui 1. 3. tr. c. 1.

DE VOCE DEPERDITA.

PERCVSSO capite, aut fracta caluaria, ſæpè occurrit, vt vox intercipiatur, & patientes muti fiãt, nec vllum quidem verbum proferre poſsint, & hoc potiſsimum indicium eſt, quòd cerebrũ malè affligatur. nam ſcriptum eſt in Aphoriſmis; [d] Quibus cerebrum aliqua ex cauſa concuſſum fuerit, neceſſe eſt, ſtatim mutos fieri: iacent autem eodem modo, quo apoplectici, ſenſu, ac motu deſtituti. cerebrũ hoc modo interdum concuti contingit, propter aliquem caſum totius corporis violentum, ex locis altioribus factum. tales enim caſus in ſpinæ vertebris concuſsionem facere ſoliti ſunt, quando ipſarum harmoniæ commotæ fuerint, ſpinalis verò medulla, quæ in eorum cauitate continetur, laborauerit, ipſa verò valdè concuſſa periculũ adduxerit, ne aliquis neruus eorum, qui in ipſa naſcuntur, abrumpatur, quod non minus in ipſo fit cerebro, idque magis, quantò plus vacui loca habent, quæ ipſum circunſtant: quieſcit enim patiens ob id, quia contrahitur vis animalis in ſe ipſam in talibus diſpoſitionibus, à motu vehementi moleſtata, vndè mutum, atque immobile totum iacet, quod ita afficitur, animal; quare dicebat Auicẽna [e]; Et ille, cui aduenit offenſio, aut caſus, aut aliud, & abſcinditur ſermo eius, & inclinatur caput eius, & areſcit anhelitus, & ſudat frons ipſius, moritur ſtatim. quandoque [f] etiam percuſsio, aut caſus leuis eſt, & curatur, & quandoque peruenit ad hoc, vt cerebrum permutetur, & pereat; nam continui ſolutio quandoque accidit in velaminibus cerebri, quandoque in eius ſubſtantia, & quandoque in eius venis, & ſcinduntur, & in his omnibus affectibus prædicta accidentia apparere ſolent: dictum [g] etiam eſt, & ille, qui cadit in caput, multoties non loquitur, & cum remanet vſque ad tertium, & non minuitur, neque additur, tunc laudatur in tertio, & expectetur vſque ad ſeptimum, & non moueatur ante illud cum aliquo, ſcilicet medicamento euacuante interius ſumpto, aut manuum operationibus, præterquã in amplis, & manifeſtis fracturis, iã quieto ſymptomate, ne à pugna natura diſtrahatur, cuius officium eſt internas læſiones corrigere. Nos verò ſæpe vidimus, hoc apparente ſymptomate, eoque in eadem latitudine permanente, ſi tertia præterierit, patientes ſanitati reſtitutos; quod ab Hippocrate [h] ſub his verbis probatum eſt; Quibus cerebrum ſphacelatum, id eſt, corruptum eſt, in tribus diebus pereunt; ſi verò hos euaſerint, ſani fiunt. poteſt ſiquidem cerebrum concuſſum aliquo modo ad ſphacelum ire, nõ tamen ſphacelari, cum ſphacelus ſit vniuſcuiuſque partis ſubſtantiæ corruptio: ob ſui ergo nobilitatem cerebrum hanc diſpoſitionem pati nequit, nec contingit hunc, qui ſic ægrotat, perſanari; verùm ſi ante triduum mors non ſequitur, ſed ad quartam patiens deuenerit, ob virium valetudinem, quæ morbum ſuperare ſolet, ipſum declinare ſperandum eſt. Nos verò hoc in loco per ſphacelum inflammationem interpretati ſumus, quæ in gãgrænam terminari poteſt: ſolent nempe in his ſigna phreneſis primò apparere: poſtquam verò inflammatio exorta fuerit, gangræna gignitur. nam dictum eſt; [i] Niſi præceſſerit maxima inflãmatio, non fit gangræna: porrò omnes medici, [k] excepto Serapione, [l] cerebrũ ſphacelari cõfitentur, cui Auicẽna mirificè aduerſatur. ſed ad vocẽ amiſſam redeuntes, dicamus cũ Hippocrate; [m] Cum cerebrum nimium calefactum eſt, corrumpitur; & ſi de repente obmutuerint qui ſic afficiuntur, in tribus diebus pereunt. verùm ſi dormiunt, & ex naribus ſanguis fluit, aut multum vrinæ emittunt, ac ſeptem dies tranſgrediuntur (plerique autem non tranſgrediuntur) euadere poſſunt; iſti hoc tempore ſola ptiſana nutriantur, vitentur rumores, lumina, & quæcunque ſomnum prohibere ſolent: ſi verò hoc ſymptoma abſumi nequit, ea ad vnguem obſeruare oportet, quæ ad cerebri inflammationes valere explicauimus, vt plurimum ab externa cauſa oritur, potiſsimum ab aliquo oſſe cerebrum lædente, quod dum contrahitur, neruos recurrentes, qui à ſexto pari originem ducunt, & linguæ motum præſtare ſolent, ſecum adducit, & retrahit, vnde vulnerati muti fiunt; quod [n] probatur, dum conuulſionis initium apparet, cui interdum loquendi impotentia præcedit: cũque igitur cauſa dignoſcitur, auferatur, ſi abſcondita fuerit, ſanguis mittatur à vena, cucurbitulæ apponantur, hæmorrhoides prouocentur, extrema laqueentur, leuiter fricentur, imponantur enemata cum hiera, & diafinicone; &, ſi expedit corpus aliquo pharmaco euacuare, pilulæ cochiæ principatum tenent, caput totum roſaceo tepido humectetur, cui parum aceti addere licet. cumque verbum aliquod proferre inceperit, roſaceum, & camomellinum ſummè conueniunt: ſi verò nulla continui ſolutio apparuerit, tale cataplaſma toti capiti adhibeatur. Recip. furfurum tritici vnc. iiij. farinæ fabarum, ſeminum lini an. vnc. ij. roſarum, camomillæ, betonicæ, meliloti, ſtœcados an. m. j. abſynthij, anethi, coriandro-

[d] ¶ 7. Apho. 59. lib. de morbis. & lib. 1. de Coac. prænot.
[e] ¶ 4. 4. tr. 2. c. 4.
[f] ¶ Auic. 1. 3. tr. 2. cao. 3.
[g] ¶ 4. 4. tr. 2. c. 1.
[h] ¶ Lib. de Coac. præno. lib. 2. de morbis & 7. Aph. 51.
[i] ¶ Gal. 7. Aph. com. 51. 14. meth. c. 3. de tumo. præter nat. cap. 7. & 8.
[k] Gal. 11. meth. cap. 18 4. de lo. aff. ca. 1. 5 de lo. affe. cap. 3. 2 de ſympt cau. ca. 7. Aet. li 6 ca. 25. Paul. li. 3. c. 6. 7. & 8. Oribaſ. lib. curat. c. 8. 10. & 11. Alex. tr. h. 1. cap. 13. Raſis. li. diuiſ c. 6. Auic. 3. 1. doct. 1. c. 5. & 1. 3. tr. 3. c. 1. 4. & 5.
[l] ¶ 1. Breuiarij. cap. 20.
[m] ¶ Libro. 2. de morbis.
[n] ¶ Hipp. 6. & 7. Epidem.

rum an.drag.ij.quæ in puluerem contundi possunt,contundantur.inde omnia in vino nigro bulliant ad mellis consistentiam.& adde olei rosati,rob.an.q.s.pro emplastro;&,si diu perseuerauerit hoc accidẽs, prædicto emplastro addatur calamentum,origanum,assarum,pulegium,oleum masticinum, & lixiuium clarum,siquidem credendum est,magnam pituitæ copiam in capite contineri.

DE CONVVLSIONE

a ¶ Lib. de Coac prænot.& 5. Apho.2.
b ¶ Lib.de spasmo.ca.vlt.5.de cau.symp.ca.2. & 6.Aph.cõ.39
c ¶ Gal.3.de lo.aff.cap.6.& 5. Aph.com.5.
d Hipp.6.Aph.39.Gal.2.Aph.com.26.

I vulnerato capite,conuulsio apparuerit,mortem prædicit.nam dictum est ab Hippocrate,[a] Cõuulsio ex vulnere lethalis est,cum enim [b] lacertorum capita, aut nerui,aut tendones vi quadã, ac inuoluntariè versus eorum originem contrahuntur,motus aliqui contractiui aliquarum partium sequuntur,qui Græcè spasmi,& Latinè conuulsiones dicuntur.hi [c] nec naturales,nec secundùm hominis arbitrium fiunt.Huius [d] symptomatis causæ duæ sunt,aut nimia humorum copia,qua neruosæ partes repleri solent,qui dum per eas cerebro communicantur,volens id ab ea se exonerare,contrahitur,ad quem motum omnes partes,quæ illi annexæ sunt,aut ab eo originem ducunt,contrahuntur,& fiunt conuulsæ;& hic affectus ille est,qui fracta caluaria,& vulneratis neruis,ocurrere solet,cui semper aliqua præcedit inflammatio affectæ partis,aut in eo abundat copia humoris corrupti,aut veneno præditi. exsiccãtur interdũ ex nimia humorũ penuria neruosæ partes,præsertim naturaliũ,ac nutrientiũ,& fiunt conuulsæ,& hæc secunda conuulsionis species non subitò,sed temporis interuallo,creatur;at quia alibi in tertio libro de hac re ad plenũ tractaturi sumus,nihil amplius hic dicere decreuimus,sed sat erit scire,quòd meninx si puncta fuerit,aut inflammatione affecta,aut cerebrum compressum,aut à materia diuersa corrupta alteratum,in eo primo genio,aut lege consortij fiunt contractiones conuulsæ sedis oppositæ partium capitis vulneratarum,si vulnus latus occupauerit;si verò in media regione constiterit,ambæ partes conuelluntur,vt Antonomo occurrit,quod [e] alijs corporis partibus non aduenit,quæ conuelli nequeũt, nisi præcesserit inflammatio manifesta.primò enim conuelluntur partes, quæ inflammatione vexantur inde noxa cerebro communicatur,postmodum totum corpus conuulsum redditur,& sic neruorum distensiones fiunt;cùm ipsi musculi primò,ac præcipuè,deinde partes,ad quas perueniunt,ad suum principium contrahuntur.Huic symptomati præcedit sæpe dorsi dolor,postea nuchæ,vltimò capitis, & fiunt partes fere immobiles,ac tensæ,& magna cum difficultate mouentur,vulnus siccum redditur , & qui sic affecti sunt,clamant,& liberè verba proferre non possunt.vltimò contrahitur septũ,& suffocantur; præcedit interdum acutus oculorum dolor,aut fluxus diarrhæus,aut fœcum inuoluntarius fluxus,aut lotij reddendi difficultas,& cùm hæc accidentia apparent,moriuntur . Cùmque aliqua materialis conuulsio apparuerit,teste Hippocrate, [f] opportunis euacuationibus curari solet,potissimum si causa interna fuerit;si autem manifesta,ea quippe sublata,absumitur:igitur si patiens plethora,aut cacochimia laborauerit, euacuetur, aut sanguinis missione à capitali vena affectæ sedis, si habitudo,ætas, virtus, & anni tempus id admiserit, & distensio ab inflammatione prouenerit,aliter corpus acribus clysteribus,aut medicamẽto bilem ducente moueatur:si verò pituitæ copia,aut crassi humoris abundauerit,Agaricus,Hierapicra, & pilulæ cochiæ probantur:sin autem clysteria,caputpurgia,siue apophlegmatismata conueniunt, spina vbique,ac sæpe,subascellia,inguina,collum,ac vniuersę partes conuulsæ calente oleo communi, aut liliorum,aut camomillæ,àddita gallinæ pinguedine,inungãtur: interdum totam spinam , iuncturasque omnes magna vtilitate illinire tali linimento cõsueuimus,Recip.olei violarum,amygdalarum dulcium an. vnc.iij.pinguedinis gallinæ,medullæ crurium vituli an.vnc.j.s.omnia simul bulliant in decocto maluarũ, radicum altheæ,& seminum lini, donec decoctum absumatur.colentur,& fiat linimentum.

e Gal.5.Apho.com.2.

f Libro de nat.humana.lib.de flatibus.& 2.Apnor.22.

De paralysi in parte affecta, & conuulsione in opposita,opiniones diuersæ.

g ¶ Lib.de cal.curat.lib.de Coac.prænot.lib.3.de fract.43.li.5.& 7.Epide.
h ¶ 1.3.cap.14.
i ¶ Libro.5.de mor.popu.

VIA hactenus ad plenum rationes & causas, cur conuulsio in oppositis partibus sedis læsæ capitis intimè vulnerati,& paralysis in proprijs oriatur,intelligere non potuimus;ideò pro hac indaganda veritate,hæc pauca in medium adducere decreuimus,semper meliori iudicio,ac veritati cessuri:verũ & si nullibi [g] de paralysi verbũ vllum proferat Hippocrates,Princeps tamen Auicenna [h] hæc duo symptomata, læsa caluaria, euenire commemorauit. Inquit Hippocrates;Conuulsio plerosque corripit in altera corporis parte, siquidem si in sinistra capitis parte vulnus quis habeat, in dextera conuulsio oritur: si verò dextera sauciata est, sinistram conuulsio corripit, ac pluries hoc euenisse fatetur, experimentoque,ac exemplo demonstrat, [i] præsertim in casu illius famulæ in Omilo duodecim annos natæ, quæ ex capitis vulnere in media æstate, decimaquarta die mortua est;conuulsio verò manum sinistram inuadebat,nam in dextera magis vulnus habebat:Attamen huius effectus oppositum aliqui falsò credunt,asserentes magis rationabile fore,conuulsionem partem, siue latus affectũ occupare,quàm in altera,& sana oriri,ea quippe ratione;quia conuulsio motus est non naturalis,sed coactus lacertorum primò,deinde cerebri,vt nocentes causas eorum violenta contractione expellere possint;ergo magis credibile est,quòd in affecta parte,quàm in sana, contrahatur; huiuscemodi ratio motu epileptico corroboratur,siquidem in tali affectu cerebrum contrahitur, & ea omnia membra,quæ illi annexa sunt,secum adducit;sic enim epilepsia,& vniuersalis conuulsio producitur.Alij

dicunt.

dicunt. si natura supremum ventrem panniculo illo, à Græcis diaphratondes, & à Latinis mediastinum, vocitato, separauit, nempe, vt affecta vna parte, reliqua incolumis conseruetur, magis cõuenit, vt cerebrũ potius in læsa parte, quàm in ea, quæ non affligitur, contrahatur; ergo cõuulsio in parte vulnerata potius oriri deberet, quàm in valida & sana: Horum opinionibus sic respõdendũ esse arbitramur; Corpora [a] non stra, quia continuò resoluuntur, continua etiam egent restauratione, & alimento, ob id natura sagax nutrimentum in quali, & quãto proportionatum, æqualiter omnibus partibus impartiri tenetur, quæ quod sibi propriũ, ac peculiare est, trahunt, retinẽt, & ꝓ nutritione præparãt: portio verò alimenti, quæ caput ꝓ eius nutritione petit, dum nec (vt decet) permutatur, nec assimulatur partibus nutriendis, quæ ex vulnere, & alijs causis imbecilles iam factæ sunt, & in similibus potentijs deficere videntur, sub quadam cruditatis natura, in cerebri substãtia, sed potius in neruorum initijs, resident. quæ cum tam magna sit, & multæ molis, magna etiam eget alimenti copia. hæc enim cum in vulnerata sede reperitur, partim cum magna spirituum copia per vulnus, sub qualitate, & substantia saniosa, & partim naturæ, ac topicorum actione, insensibiliter absumitur; siquidem in affecto loco materiæ quantitas retineri non potest, sicuti in opposita & sana parte, in qua dum à causa simili diuersa, ac in maiori copia, quàm deceat, non aliena ab aliquo spiritu venenoso, cerebrum, ac neruorum origo opprimuntur, quærentes similem causam aliunde expellere, & ab illa se tueri, corriguntur, & contrahuntur, ac inde membra, quæ ab eis originem ducunt, secum trahunt, vnde conuulsio illius lateris, quę potius more Hippocratis cum palpitando, aut concutiendo appareat, motus conuulsiuus dici posset. oritur etenim [b] omnis expulsio, quæ a primarijs mẽbris perficitur, corrugatione, & contractione fieri solet; quapropter si faciem, aut eius partem, nempè frontis cutem, mãdibulam, aut linguæ radicem conuulsam videmus, quia partes has omnes, à musculis, à cerebro, & neruis à tertia coniugatione ortis, vires suscipientibus, moueri nouimus, cerebrum ipsis sic laborantibus affectũ esse necessariò credimus. huic responsioni fauet notabilis illa cerebri separatio, ob id quia pars non affecta, à similibus causis molestata, ob prædictæ facultatis deperditæ impotentiam, eas absumere nullo modo potens, violentia quadam, ac impetuosè mouetur, & contrahitur, & sic spasmus in ea parte producitur, ea verò, quæ sauciata est, quia imbecilla, contrahi nequit, sed repleta ea humiditate, mollis fit, & paralysi afficitur. ob id dicebat Auicena; [c] In vulneribus capitis peruenientibus ad panniculũ cerebri, accidit laxitas in latere vulneris, & spasmus in opposito eius. & de paralysi rationẽ reddẽs, ait; [d] Non elongatur, quin ea potentia, quæ nostrum regit corpus, seruet naturam vnius duorum laterum capitis incolumem, purgando & expellendo materiam ad latus, quod est debilius, & quod est magis susceptibile materiei primum, & cui accidit percussio, & ictus, & ad quod expellitur superfluitas lateris cerebri, quod ipsum sequitur; & non est mirandum, si ægritudo sit propria vni lateri absque alio. Natura enim præcepto sui creatoris iam discernit quod est subtilius hoc, potest ergo & brachium, & crus lateris affecti primò paralysi affligi; demum contraria pars, & sana, conuulsione detineri. Porrò occurrit interdum percusso capite, quòd à cerebri potentia materiæ diuersæ nocentes alibi propellantur, potissimum ad aliquam sedem imbecilliorem, quæ sui natura superflua faciliùs recipere solet; hę si ad oculos deuenerint, eos strabos efficiẽt; si ad os, cynicum spasmum procreabunt; si ad spinę vertebras, paralysim; si ad cerebri neruos, conuulsionem, quę diuersimodè latus alterutrum molestare potest, semper iam orta inflammatione: at si epilepsia apparet, totum corpus conuulsione molestatur; si apoplexia, aut moritur æger, si fortis fuerit, aut vnum corporis latus mollificatione tentabitur. Hęc omnia euenire solẽt, cerebro, ac eius partibus primario affectu laborantibus. Ad [e] caput pariter, aut sectum, aut contusum, veluti ad sedem malè affectam, ac dolore molestatam, variæ defluunt superfluitates, & crassæ, & tenues. tenues cerebri substantiam mollem facillimè ingrediuntur, quæ dum contrahitur, & si fibrosa minimè sit, sed ratione annexorum, in casu sa est, vt pars sana distendatur, vulnerata verò ac debilis crassas retinet, quæ vias nutrimenti, ac spirituũ, sensum, & motum illis partibus deferentium, obstruens, mollificationem partis lęsæ, ac neruorum, quibus mouendi facultas donata est, gignunt. equidem sic cerebri potentia, aut alteratur, aut corrumpitur, necnon neruorum habitudo, & operationes eorum naturales pereunt, vnde prædicta oriuntur symptomata: si verò in his humiditatibus insignis aliqua putredo aderit, à qua vapores mali, putridi, aut venenosi resultent, & exitum non habeant, ac neruorum principia petant, illius partis nempe sanę inordinatam concussionem, seu motum quẽdam conuulsiuum producunt: Nonnulli autem, qui anatomẽ calent, dum rationem huius quæstionis assignare conantur, dicunt neruos motiuos à nucha, & spina natos, vni lateri sensum, & motum deferentes, à contraria parte originem ducere, hac ratione, capite vulnerato, conuulsio in parte opposita vulneri, oriri contingit. Alij dicunt motum conuulsionis similem esse motui expulsiuo ventriculi, dum, quod nocuum est, eijcere conatur, siquidem in tali motu, in oppositum contrahitur, nempe si per vomitum, in portonario; si per meatum ordinarium, in pyloro siue æsophago. Sic in conuulsis semper contractio oppositum situm occupare solet, nec propter hoc obstat diuisio illa, facta à natura in cerebro, quod interdum per se conuellitur, interdum consortij lege, & tunc Hippocratis more, motus sit conuulsiuus. & propter hoc, in caluarię percussionibus, interdum sola conuulsio, sæpe sola paralysis, multoties ambo hęc accidentia, & nonnunquàm vllum videri solet, quod ex corporum diuersitate, & plenitudine contingit: porrò multi, qui chirurgicam artem diu coluerunt, conuulsionem affectam partem occupasse, & paralysim oppositam inuasisse, cognouerunt. Nec Hippocrates hoc symptoma sic

a ¶ Gal. li. 3. de dissol. continua

b ¶ Gal. 5. de lo. aff. cap. 5. Auic. 1.3. tr. 5. c. 2.

c ¶ 1.3. tra. c. 14.
d 2. 3. cap. 2.

e ¶ Gal. 2. Apho com. 26. 5. Aph. com. 2.

ſic de neceſſitate euenire pollicetur, ſed ait; [a] Pleroſque cõuulſio corripit in altera corpotis parte, & frequenter, dum muſculi maſticatorij in temporibus ſiti, vulnerati fuerint, hic enim locus ferro attingi nõ debet; ſi inciſus fuerit, neruorum diſtenſio oppoſitam ſedem moleſtare ſolita eſt. & ſiquis rationem ex Hippocrate [b] aſsignare vellet, poſſet dicere. aliqui in homine reperiuntur muſculi, qui germani, & fraterni nuncupantur, ob id, quia inter ſe conſortium, & cognationem retinent, ad eundem nẽpe, & idem opus deſtinati, latentem quandam copulationem inter ſe ſeruantes, dignoſcuntur, vbi ſituati ſunt, dum affecta vna parte, altera pariter manifeſtè læditur, quemadmodum in vtroque temporum ſitu, dum capitis vulnera tractamus, euenire percipimus; muſculi enim ipſi temporales, maxillares, & maſticatorij dicti, ad dextram & ſiniſtram ſituati, ad inferioris maxillæ eleuationem facere videntur: at cum illi præciduntur, qui maxillam ab vna parte connectebant, amplius prohibere nõ poſſunt, quominus muſculi alterius partis ad ſuum initium contrahantur, quod [c] proprium eſt, ac innatum omnium muſculorum, qui ſuo funguntur munere, dum ad hominis libitum, verſus eorum initium contrahuntur: quod cum inuitis nobis occurrit, ob alicuius inflammationis magnitudinem, aut malam qualitatem, muſculi ipſi, & nerui diſtenduntur, & conuulſi fiunt. hi enim muſculi, qui à maxilla læſa tendebãtur, & muſculis alterius partis alligabantur, & germani erant, nõ æquè poſſunt contrariæ partis muſculos continere, ne conuellantur. meritò igitur irritati contrahuntur, & breuiores fiunt; nam validi ſunt, & robuſti: ſecus verò de oppoſitis, & vulneratis eſt, qui agendi poteſtate priuantur. ſi verò [d] vtranque ſimul partem lædi contingit, non nerui proprius, ſed in cerebro loci cuiuſpiam, à quo nerui procedunt, primus affectus eſt: quòd ſi vnus duntaxat, vel muſculus, vel neruus quoquo modo, ſiue primaria affectione, ſiue per conſenſum fuerit affectus, pars ipſa in aduerſum trahitur muſculum; nam reſoluto muſculo, qui dextram maxillę partem mouebat, ipſa ad ſiniſtram deflectitur. at ſi is, qui ſiniſtram mouet, reſoluitur, ipſa trahitur ad dextram, & in aduerſam partem deflecti contingit, quippe in ſimilibus motibus conuulſiuis, muſculi, qui integri ſunt, breues fiunt, trahentes ad ſe partes, quæ illis annectuntur: trahuntur [e] etiam interdum muſculi in ſe ipſos, non enim à ſe ipſis, ſed quieſcentes atque ocioſi, ab ijs, qui in cõtraria parte ſiti ſunt, & fiũt tenſi; ſic enim muſculis, ac neruis euenire, affirmant Hippocrates, [f] & Paulus, [g] potiſsimũ dum vna aliqua capitis pars læſa fuerit; nam ſæpe altera, & oppoſita motu aliquo conuulſiuo afficitur, & mortem vt plurimum adducit, quod ſecus in alijs corporis partibus euenire contingit. nam ſemper affecta ſedes primò inflammatur, poſtea conuulſione detinetur.

a ¶ Lib. de Calcaria.
b ¶ Libr. 2. & 3. de art.
c ¶ Hipp. lib. 1. de fract. Gal. lib. de motu mus. & com. 1. & 3. de artic.
d ¶ Galen. 4. de loc. aff. c. 4.
e ¶ Gal. cõ. 3. de fract.
f ¶ Lib. 3. de articulis.
g ¶ 1. 3. cap. 18.

DE PARALYSI.

A Cauſis internis, & externis læſo craneo, aut poſt eius ſalutem, in aliqua corpotis parte, præſertim in ea, quæ vnà cum vulnere conſortium tenet, mollificatio, quam Græci paralyſim vocant, oriri ſolet, & eſt magna neruorum reſolutio, quæ partem quampiam, non autem corpus totũ infeſtat, & differt [h] in hoc ab apoplexia; nam in apoplexia ex nocumento iam in neruorũ principio contracto, omnes corporis partes & motum, & ſenſum amittunt, diaphragmate excepto; in paralyſi alterum corporis latus, aut dextrum, aut ſiniſtrum, motum tantummodo deperdit, & vniuerſalis paralyſis vocitatur: cum verò hic affectus vnam tantùm particulam læſerit (nempe manum, pedem, aut linguam) particularis paralyſis nuncupatur: paralyſis [i] ergo ea eſt, cum motus tantùm alicuius partis deperditur: ab intranea [k] etiam cauſa paralyſis gignitur, dum materiæ multæ, craſſæ, & viſcidæ neruorum corpora replent, & animalem facultatem, quæ à cerebro oritur, ad reſolutas ſedes tranſire prohibent. quod ſic aduenit in meningarum compreſsione: quare [l] in percuſsis, aut fracta caluaria, dum ea meninx opprimitur, etiam primis diebus hoc ſymptoma apparere ſolet, ob id dicebat Auicenna; [m] Et quãdoque fit ex compreſsione vehementi paralyſis, ſicut accidit à percuſsione, aut caſu; interdum ex inflammatione, quæ neruorum principio, aut ramis occurrit. quod ſæpiſsimè videre ſoliti ſumus, dum caluariæ fracturas curamus. Paralyſis à procatarctica ſimili cauſa orta ſanari poteſt, ea ſiquidem ablata, ſed ab interna, & materiali aut nunquam, aut ſerò, & magna cum difficultate in his, qui ſenio confecti ſunt, pauco præditi calore, qui omnium opifex eſt: nihilominus dicebat Raſis; [n] ſi paralyſis ex percuſsione, aut caſu euenerit ſubito, taliter permanebit, quòd nunquam ſanabitur; quòd ſi non repentè, ſed paulatim, & molliter inuaſerit, ſanitati reſtituetur: quod Romæ Galeno [o] euenit, dũ Pauſaniam ſophiſtam Syriacum curaret: qui, cùm è curriculo ceciderit, vniuſque manus duorum digitorum amiſerit ſenſum & motum, ſanatus eſt: & ea paralyſis non ſanatur, ait Paulus, [p] quæ à nerui diuiſione orta eſt. Cum igitur ex compreſsione, aut punctura meningarum aliqua gignitur mollificatio, tolli poteſt, ſubleuato, aut detracto oſſe; quæ autem ab inflammatione, & humorum copia initium ducit, opportuna euacuatione, & omni diuerſionum genere regatur. quæ autem contracta cicatrice, reſident, opportunis indicationibus; quę ex humorum multitudine, conuenienti euacuatione: ſi omnia membra reſoluta ſunt, ait Celſus, [q] ſanguinis detractio vel occidit, vel liberat. aliud curationis genus vix vnquam ſanitatem reſtituit, ſæpè mortem tantùm differt, vitam interim infeſtat: poſt ſanguinis miſsionem ſi non redit & motus, & mens, nihil ſpei ſupereſt, ſed particularis mollificatio, cum acutus morbus non ſit, interdum curam admittit. mittatur igitur ſanguis in hac paſsione, ſi expedit; & ſi pituitæ copia abundauerit, eam commodè euacuant pilulæ cochiæ, fœtidæ Arabicè, & aſſaieret, cum agarico

h ¶ Cel. lib. 3. c. 27. Gal. 3. de lo. aff. ca. 10. Paul. libro. 3. cap. 18. Auic. 2. 3. tra. 5. cap. 12.
i ¶ Gal. 1. de cau. sympt. cap. 4. eiuſdem cap. 2. & 3. de loc. aff. cap. 10.
k ¶ Gal. libr. de atrabile. cap.
l Gal. 4. de cau. ſympt.
m ¶ 2. 3. Doct. 2. cap. 2. de par.
n ¶ 9. ad Alm. cap. 7.
o ¶ 3. de loc. aff. cap. 10.
p ¶ Lib. 3. c. 18.
q ¶ Lib. 3. c. 29

verùm

verùm, si hic euacuandi modus non expedit, clysteres summè probantur, quæ sic parantur. Recip. maluæ, altheæ, mercurialis, saluiæ, betonicæ, iuæ, stœchadis an. m. s. bulliant in communi aqua, donec tertia pars consumpta fuerit, Recip. prædicti decocti vnc. x. electuarij de benedictis vnc. v. indi drag. iij. mellis crudi, olei rutacei, laurini an. vnc. j. salis drag. ij. ouorum vitellos nu. ij. misce, & fiat clyster, cuius vsus alternis diebus, & summo mane laudatur. occipitium, vertebra, ac adenosæ partes oleo liliorum, irino, de spica, & simili calido foueantur; aut Recip. olea prædicta, & adde masticinum, camomellinum, ex lumbricibus an. vnc. j. euphorbij, castorei, an. drag. j. misce, & aliquantisper bulliant, & vtere. probantur fomenta ex decocto salulæ, sansuci, camomillę, hypericonis, stœcados, iuæ, & betonicæ, in vino albo potenti, quo expleto, inunctio fiat ex prædictis oleis, aut fortioribus, quale est costinum, vulpinum, laurinum, de euphorbio, de lateribus, quod oleum philosophorum appellant, aut cum vnguẽto martiaton, aragon, agrippę, & simili. adhuc mirabile illud medicamentum est, quod Mesue annotauit capite de passionibus cordis, & nos, vbi de cura vulnerum neruorum, in fine illud descripsimus. laudantur apophlegmatismata, & caputpurgia post vniuersales euacuationes; pariter & antidotum theriaca antiqua, aut Mitridatum, aut area Alexandrina, aut diamuscus, aut rosata nouella, aut cõserua illa de acoribus. Hæc de inueterata paralysi dicta sint. fracta tamen caluaria, si vnà cum malis indicijs fuerit, nempè rigoribus, febre, vomitu, & similibus, internam inflammationem confirmatam indicat, & mortem. Paraliticorum victus ratio sicca sit, potus aqua mellis, & saluiæ: vt autem [a] causa concoquatur, valet syrupus de betonica, de stœchade, & rhodomel: si verò diu perdurauerit hoc symptoma, ea probantur medicamẽta, quæ acopa à medicis vocantur. Interdum motus, interdum sensus in paralysi deperditur, quod aut ratione sedis affectæ, aut magnitudine inflammationis, aut natura obstructionis aduenire solet.

a ¶Gal. 2. Aph. com. 24. 3. Aph com. 16. Auic. 4. 1. cap. 3.

DE APOPLEXIA.

MVltoties ex casu, aut percusione virtus motiua, & sensitiua omnium corporis partium deperditur, diaphragmate excepto; Symptoma à medicis [b] aut apoplexia, aut morbus attonitus vocitatum; porro quandò commune principium neruorum affectum est, atque omnes corporis particulę motum simul & sensum amiserint, apoplecticus morbus appellatur; accidit principalibus animi functionibus oblæsis: si autem in altera corporis parte obstructio oborta fuerit, Hemiplexia, siuè paralysis nominatur; si vnam quandam particulam occupauerit, illius particulę affectio dicotur, ex nocumento in principali animę contracto, pręsertim in ventriculis cerebri, vbi animę functiones celebrãtur, aut à compresione, aut punctura, aut vehementi inflammatione; vnde [c] qui ita sunt affecti, neque sensu, neque motionis munere funguntur: spirandi tamen facultas haudquaquàm lęditur, & hic affectus interdum caros, siuè sopor vocatur: si verò adeò vehementer spitationem opprimat, vt quis vel magno conatu vix spirare posit, eorum exemplo, qui per grauem somnum stertere solent, apoplexia nominatur; quę, [d] si fortis fuerit, curationem non admittit; debilis verò non facilem. & ea fortis est. [e] quæ inspirationem prohibet, & cordis temperamentum corrumpit. Cum igitur fracta caluaria ociosum hoc symptoma apparuerit, & causa in propatulo fuerit, tollatur. nam dictum est à Principe, [f] Compresio, aut punctura, quæ ab osse in meningis fit, inflammationes, conuulsiones, & apoplexias inducit. extracto postmodum osse, illicò redit sensus, & motus; nec vt id natura faciat, expectare oportet, sed medici diligentia, & optima chirurgia: si autem humorę pituitoso, ac viscido ventriculis cerebri oppletis, id euenerit, & nihil obstet, à cephalica vena sanguis mittatur. postea, si decet, ab hęmorrhoidibus; verũtamen si omnia membra vehementer resoluta sunt, sanguinis detractio vel occidit, vel liberat. quare si alia expedit euacuatio, quæ rarò ob patientis impotentiam, & imbecillitatem admittitur, tunc clysteres probantur, quæ à capite crassos humores reuellant, veluti Recip. fumariæ, epithimi, thymi, senæ, polipodij an. m. j. pulpę coloquintidæ, corticum agarici, turbit an. drag. s. stæchadis, sampsuci, saluiæ, betonicæ, acori, glycirricæ an. m. s. florum camomillæ m. ij. aquæ clarę lib. x. bull ant, donec aquę medietas consumpta fuerit, & facta forti expresione, Recip. prædicti decocti vnc. x. Hieræ picræ vnc. s. electuarij diasenæ drac. vj. Zucchari rubei, olei anethini, camomellini an. vnc. s. salis gemmę, drag. 4. ouorum vitellos nu. ij. misce & fiat clystere. vsus glandium commendatur, extremis etiam partibus ligaturę, & frictiones vehementes: sinapismus quoque, siue emplastra rubificantia, quæ à recentioribus vesicatoria vocantur. & quia sæpe apoplexia in paralysim terminatur, aut debiliorem dispositionem, nec ex toto conualescunt, qui sunt sic affecti, & si tale discrimen effugiunt, subinde in quandam diuturnã passionem incidunt, aut quorundam membrorum, aut totius corporis, potissimum in verborum prolatione: pro curatione verò, ea seruanda sunt, quę superius descripsimus.

b. Hipp. 3. Aph. 16. Cel. lib. 3 c. 27. Gal. 3. de lo. aff. c. 10. 2. Aph. com. 42. Aet. li. 6. cap. 27. Paul. lib 3. c. 16. Aui. 1. 3. tr. 5. cap. 24 & cap. de fract. cra.

c ¶Gal. 4 de lo. aff. cap. 2.

d Hipp. 2. Aph. 42.

e ¶Gal. 3. de lo. aff cap. 10. & 2. Apho. com 42.

f ¶ 5. 4. c. de fract. cra.

DE EPILEPSIA.

RAro, sed interdum, percussa caluaria, ac cerebro patiente, quoddam symptoma apparere solet, quod medici Græci epilepsiam, & Latini morbum comitialem, sacrum, herculeum, & caducum vocant: conuulsio quippe interpolata est, in qua sensus, & motus vitiatur, & eius causa leuis quędam ventriculorum cerebri obstructio est, sed non ex toto, quæ hominem stare prohibet, sed repentinè cadit, & quia spiritus difficulter ab aspera arteria exsufflatur, spuma ab ore emanat, nec diu

ſymptoma perdurare ſolet,& patientes ex ſe ſurgunt.Nos verò talẽ affectum ſemel tantùm inter curandum vidimus.multoties verò eum contracta iam cicatrice inſpeximus,vt Feltriæ cuidam puellæ euenit, quæ poſt à vulnere recuperatam ſanitatem,tranſactis quatuor menſibus, à tali ſymptomate diu vexata fuit,& tandem conualuit.Credunt aliqui,quòd & ſi vulnerati cadunt,connellantur,cinici fiant,ſpumam emittant,fœces,& lotium inuoluntariè expurgent:nihilominus veri epileptici non ſunt,ſed motibus epilepticis moleſtantur.ſiquidem,dũ quàmplurimæ materiæ à vulnere perpetuò expurgantur,epilepſia fieri nequit.Curatur hoc ſymptoma,ſi à manifeſta prouenerit cauſa;ea remota,& ſi ventriculorũ cerebri oppilatiua cauſa eſt ex craſſorũ humorũ copia,& diu permanſerit,iiſdem indicationibus,quibus apoplexia, & conuulſio,ſanatur.

DE VVLNERIS SICCITATE.

VLNERVM ſiccitas poſt quartam,aut ſeptimam diem,& vltra permanens, ideſt in vulnere nulla concoctione apparente,ſæuis accidentibus eam comitantibus,indicium mali pręſagij eſt.nam dicebat Galenus; [a] Multoties vulnerum ſiccitas,ob imbecillitatem illius potentiæ,quæ noſtrum regit corpus,ac ipſum alit,prouenire ſolet.ſiquidem dictum eſt,[b] ſuppurare maximum eſt vlceris ſignum ad ſecuritatẽ.nihil enim mali vlceri pus generanti aduenire poteſt;nã [c] vlcus,ſiue antea extitit, ſiue extat in morbo,conſiderandum eſt.ſi enim moriturus eſt æger,antè mortem aut liuidum,aut pallidum,aut ſiccum erit.Siccum ſic redditur,quoties facultas nutriens languida fuerit, color permutatur ex humorũ, ad vlcus aſcendentium,prauitate.quod affirmat Hippocrates,dum ait; [d] In oſſe ægrotãte caro liuida malum,quæ oſsiũ malas indicat qualitates, extincto in ea carne innato calore. dictum eſt ab Hippocrate; [e] Si in vulneribus prauis,& fortibus exiſtentibus tumor non apparet,ingens malum; quippè ſuſpicandum eſt,ne humores ad locum affectum defluentes,ad nobiliora retrocedant,& magis verendum eſt,ſi dolor adfuerit,& propter ipſum omnino aliquid influat:porrò vulnera laxa(id eſt optima ſanie prædita) bona ſunt,ſicca verò mala:Nimis intumeſcere vulnus,ait Celſus [f] periculoſum;nihil intumeſcere periculoſiſsimum;illud indicium eſt magnæ inflammationis,hoc emortui corporis.Detecto igitur vulnere,color primò conſideretur;quòd ſi liuidus,aut pallidus,aut niger,aut varius apparuerit, ſcire licet malum vulnus eſſe. Vulnerum ſiccitatis cauſæ variæ ſunt,nempè meningarum,aut cerebri inflammatio,circa quam innatus concentratur calor,& vulnus ab eo deſtitutum ſiccum redditur,febris ardens aſsidua,& naturalẽ,& aduentitiam humiditatem exſiccare ſolet.idem facit eryſipelas,quod vulneratas partes obſidet: medicamen validum in ſiccitate,aer ambiens valdè ſiccus,nutrimenti penuria,& fames lõga(potiſsimùm in his, qui eam tolerare nequeunt)vulnus ſiccum faciunt.Si ergò fracta caluaria,aliquibus tranſactis diebus,vulnus exſiccatur,& cauſa manifeſta fuerit,abſumatur;ſi verò non,indicatione à ſiccitate ſumpta,humectatio cura erit,nempe à propinquioribus locis ad vulnus conueniens nutrimentum attrahendo , quod mẽbri diſcraſiam alterare poſsit.quare olei roſati continua infuſio probatur,aut vitellus oui cũ roſaceo,aut terebinthina cũ oui vitello,& modico olei roſati.caput etiã totum foueatur decocto maluarũ,camomillæ,betonicæ,violarum,& fœnugræci,nec his operationibus obſtat febris,aut inflãmatio aliqua exterior, quæcunque igitur,,ac qualiſcunque cauſa fuerit,ad ſuum contrarium alteretur:ſi autem abſcondita,vulneratus de neceſſitate moritur.

a ¶ 1. prognoſt. c.p.25.
b ¶ Gal.5.Aph. com.22.
c ¶ Hipp. li. de Coac. prænot. & 1.Præſag.25.
d ¶ 7.Aph.2.
e ¶ 2.de morb. popu lib.de Vlceribus.& 5.Aphor.66.
f ¶ Libro.5.vbi de rat. vict. vulneratorum.

DE MEMBRANA DENIGRATA.

SI membrana ſubcingens denigratur(quemadmodum poſt empiricas operationes contingere ſolet)malum indicium eſt,laceratur interdum,poſtmodum putreſcit,aut præceſſa inflammatione corrumpitur:cui quàmplurima mala ſubſequuntur ſymptomata,& ob id timere,ac de patientis ſalute nihil ſperare,dignum eſt;atque magis,ſi nigredo ad externam vſque oculi tunicam,abſque procatarctica cauſa terminauerit,talis ſiquidem à dura meninga originem ducit:hoc ſymptoma innati caloris, & membranæ maximam corruptionem,ac eius deſtructionẽ, aut quòd gangræna afficiatur, declarat.ſolet etiam à topicorum natura,& operatione hoc euenire,& ea nigredo ab eius leuitate,& facili remotione dignoſcitur,nullo aſſociante ſymptomate.tollitur hic color ſola ſyrupi,aut mellis roſati applicatione, & ſi tenuis fuerit,pro dimidio roſaceum adhibeatur:at ſi ratione frigiditatis medicaminum, aut ambientis hoc euenerit(quod ex temporis longitudine dignoſcitur;nam tranſacta etiam quarta,nigredo apparere ſolet,quod à ſola contuſione non occurrit)tunc enim,quæ temperatè calefaciunt,adhibẽda ſunt: veluti eſt ſanguis columbinus,aut Turturis,calidus,addito rodomelle, aut oleum abietinum cum melle ipſo roſaceo,aut oleum terebinthinæ ſtillaticium:ac vulnus teplendum eſt puluere cephalico,& ſuperaddito emplaſtro de betonica,aut de gumma elemi nardino ſoluto,caput faſcijs opportunis auoluatur , & calidis foueatur:ſi autem aut ſanguis conglobatus,aut materia aliqua viſcida id fecerit, oxymellite, roſaceo admixto,abſtergatur:at ſi contuſio,aut compreſsio nigredinem duxerit,eam abſumit rhodomellis pars vna,granę ſiniſſimæ,& aloes puluerizati pars media,miſce:cumque aut malus aer,aut praua chirurgi adminiſtratio, aut inflammatio profundam nigredinem effecerit,nec rhodomellis,aut oxymellis auxilio tollitur,morbus extremus iudicatur,& extremis eget remedijs,& tunc Iſide medicamento vti non ab re fuerit,quod,detecta membrana,ab antiquis vſui ſeruabatur;nos verò in hac re non rarò Iſin Terebinthina,

binthina, aut oleo ex Terebinthina admixtum experti ſumus, interdum & ægyptiacum addidimus, felici quippè ſucceſſu, nempè Recip. olei abietini vnc.j. rhodomellis vnc.s. vnguenti ęgyptiaci deſcriptione Auicennę drag.ij. miſce. tale enim paratur ex melle, Ziniar, alumine liquido, ſine aceto. ſoliti ſumus etiam ſolo ægyptiaco nigredinem cum fœtore abſumere; interdum etiam hydrargiro præparato, quod pręcipitatum vocant, vti auſi fuimus. ſi autem hæc non proſunt, fugere licet, & ægrotum presbyteris commendare.

DIGRESSIO.

POST caluariæ perforationem, membrana intacta, colorem, & motum naturalem ſeruare ſolet, poſtmodùm eo amiſſo, amplius non mouetur, nec ob id aliud ſymptoma innouatur; paucis poſtea peractis diebus, ſuperficies eius alba, & tenuis admodum ſquammas facere incipit, & pellicula quædam prætenuis araneę modo eleuatur, & inde noua caro oriri inchoat; res quippe admiratione digna; ſiquidem pars ſubſtantiæ ipſius membranæ eſt, & mẽbrana conuulnerata rarò ſanatur; nec adhuc apud antiquos ſcriptores de hoc vllum verbum legere potuimus, nec aliam rationem huius affectus aſſignari poſſe, opinamur, præter eam, qua & cranij oſſa ſquammas ſeparant, & emittunt, nempe aeris actionem, aut variorum localium applicationem, & alia, quæ oſsium naturis aduerſantur, aut quia contuſione aliqua fuerint vexata, & pars ſuperficialis moritur, & ab humido ſuo proprio & elementari derelicta, aut carne ſubnaſcente relaxatur, & à reliquo oſſe, quod alterationem non nouit, ſeparatur, & in piſciũ ſquãmarum effigiem exit, aliquantiſper colore alterata. pariter cum id duræ matri euenerit, chirurgum in hac curatione non exercitatum, timẽtem reddit, ne pellicula illa corrumpatur, aut mala temperie afficiatur: attamen ex ſe ſolùm ſuperficies illa dimouetur, aut tantùm rhodomellis auxilio; ſi non autem, Recip. Terebinthinæ claræ, vino albo lotæ vnc.ij. rhodomellis, aquæ vitæ, farinæ hordei cribratæ an. vnc.j. myrrhę, aloes, granæ, ſacchari fini an. drag.ij. miſce, & vtere, donec membrana pura moueatur, ac ſui coloris apparuerit; inde ea adhibeantur, quæ ſeruata methodo, alijs capitis vulneribus opitulantur. Solet interdum in hac ſequeſtratione fætor quidam apparere, de quo dubitandũ non eſt, niſi alterum aderit prauũ ſymptoma; nam in exteriori ſuperficie affectus tantùm reperitur. oſſa caluariæ præterea, poſtquam color vulneris ruſus, aut ſubliuidus apparet, nimirum calore eius innato ex toto deficiente, corrumpi incipiunt: iure igitur, cum caro liuida efficitur, oſſa ægrotant, teſte Hippocrate, [a] & nigra fiunt, inde cinericea, & acri humore exaſperantur: nigreſcit autem quod album erat ob ingentem inflammationis calorem, ac deinde, cùm iam purulentum eſt, pallet, vel album efficitur, huiuſcemodi enim eſt color ſaniei; tale quid lignis euenire videtur, cùm vruntur, ab igne enim primò nigra fiũt, deinde in cinerem verſa, albeſcunt. Hoc etiam in oſſe reſpondet, cùm alieno calore primò nigreſcat, deinde ſubpallidum, vel ſubalbidum fiat: huic denique ſymptomati ſequuntur puſtulæ quamplurimæ in lingua, & æger mente non conſtare videtur: puſtulas ſimiles huius ætatis chirurgi rarò viderunt, vt qui cubantis linguam non intueantur, pręſertim cum deliret, & prope mortem ſit conſtitutus: lingua ſic afficitur conſortij lege, quę eſt inter cerebrum, & oris partes; ſanies enim acuta [b] à cerebro, in quo eius maxima reperitur copia, à qua opprimitur, ad palatum, & linguam defluit, ibiq; reſidens, cum acris ſit, puſtulas excitat, varis ſimiles, quę (vt ait Celſus) [c] cum rũpantur intus, quaſi caro exulcerata conſpicitur. Hęc igitur mala, ſi craneo fracto ſuperueniunt, ad vltimũ ventum eſſe, teſtantur.

[a ¶ 7. Aphor. 2]
[b ¶ Hipp. lib. 2. de tumor. pop]
[c ¶ Lib. 8. c. 4.]

DE CARNE AVCTA.

VVLNERE carne repleto, illa interdũ mollis, & ſpongioſa augeri ita ſolet, quòd de genere morbi in quantitate eſt, ſalubris tamen, quia tantùm cicatricem gigni prohibet: prouenit multoties ex nimia nutrimenti copia, aut ex nimia topicorum humiditate, aut ex tarda medicatura, aut ex abſterſione diminuta. Hæc adaucta caro, quam Hyperſarcoſin Græci vocant, interdum indicatione[d] ſumpta à natura ſedis affectæ, & à temperatura totius, ſolo alumine rochæ cõbuſto, aut zuccharino abſumitur; aliquando hermodactilorum, aut ariſtolochiæ, aut ſpongiæ nouę aduſtæ, aut cucurbitę aduſtę puluere tollitur: validiora verò medicamenta ſunt, calcitis, & Miſi, aut ęris ſquamma pręparata: metallica etiam quàmplurima lota, aduſta, & pręparata; vnguenta etiam multa, ſi res poſtulat, adhiberi poſſent, cauendo, ne aliqua ſequantur incommoda, ob id nõ ſemper probantur, niſi in durioribus & defaticatis corporibus, vt Iſis, ceraſeos, cauterij, ęgyptiacum, & ſimilia. victus tenuis etiã in hoc conferre videtur; ob id alimenta ſubtrahenda ſunt, ac aliunde frictionibus reuellenda.

[d Hipp. liber de Vlceribus Cel. lib. 5. ca. 26. Gal. 3. meth. c. 4. & 4. de com. med. ſecandũ gener.]

Solet interdum caro ſuper internam membranam adeò augeri, quòd omnium humiditatum ſub craneo exiſtentium, liber exitus prohibetur, nec ibi commodè medicamenta adhibentur; quare Medici intereſt, in hac re diligentiam adhibere, & ea medicamenta tunc probantur, quæ abſque vlla mordicatione probè ſiccant, & in hac [e] operatione (ſicuti in carnis productione) naturæ opus expectare non licet, ſiquidem aduerſæ admodũ actiones ſunt; auxilia verò, quæ huic operi adaptantur, à filamẽtis lineis, albis, & ſiccis, aut ab hermodactilis puluerizatis, aut coralijs albis, & rubeis, aut raued ſeni puluerizato, aut alumine aduſto petuntur. Infeſtantur adhuc capitis vulnera varijs alijs ſymptomatibus, dum in eo inflammatio aliqua oritur, aut iã orta eſt, nempè oculorum dolore, oris diſtorſione, ſyncopa, ſtupore, diarrhęa,

[e ¶ Gal. 5. meth cap. 1. & 5. Katageni.]

vigiliarum instantia, ossium nigredine,& similibus,quę optimo victus regimine,opportunis euacuationibus,& naturæ auxilio dimoueri solent. scire etiam licet,quòd hi,qui morbo gallico affecti sunt, non nisi magno labore à vulneribus capitis liberantur,quod longo experimento à nobis obseruatum est;nec interdùm,nisi auxilio Guaiaci,aut Zarzæ parillæ sanitati restituuntur. Hæc ad omnipotentis Dei laudem, ac hominum vtilitatem in materia de caluariæ curatione dicta sufficiant.

De vsitatis medicinis in fractæ caluariæ curatione. Cap. XVI.

IN hoc capite,perindè ac si huius libri antidotarium esset,quàmplurima medicamenta Chirurgo opportuna,ac perpetuo vsui seruanda describere intendimus,vt indicationes omnes à morbi essentia selectas tutò,ac celeriter adimplere valeat; quorum aliqua ex antiquis,& multa ex recentioribus accepimus.

VT SANGVIS COHIBEATVR.

1 Digiti diuturna compressio.
2 Arancorum tela.
3 Xylum adustum.
4 Filamenta ex lino,minuta,& sicca.
5 Fermentum aridum adustum puluerizatum.
6 Oui albumen contusum.
7 Oui albumen cum aceto,& vino nigro austero.
8 Oui albumen cum aloe,boloarmeno,& draconis sanguine.
9 Oui albumen cum aloe,olibano,leporum pilis molissimis,ac tenuissimè incisis.
10 Gipsum,aloes,farina volatilis, & sanguis draconis.
11 Calx viua cum stercore asinino adusto.
12 Actuale cauterium,id est ignis,quod diuersimodè administratur.

Sangvinis missio per antispasin,id est per reuulsionem ad longinqua,potissimum remedium est; remeat sanguinem animi deliquium,extremarũ frictiones,laqueationes, & balnea,oppurtuna deligatio, ac cõmoda compressio,& venæ orificij obturatio:obturãt digiti appositio, splenia ex lana, ex bõbice,ex stupa,aut ex pilis leporinis tenuissimis,potissimum fascię super vulneris orificium pluries auolutæ, venę sutura,aut laqueatio,aut eius totalis incisio.

VT FLVXIONES INHIBEANTVR.

1 Oleum rosatum maturum.
2 Oleum rosatum crudum.
3 Oleum violatum.
4 Oleum myrtinum.
5 Oleum menuphatinum.
6 Acetum rosatum.
7 Oleum violatum cum vnguento rosato Mesues.
8 Oleum rosatum omphacinum cum boloarmeno.

Medicamenta omnia,quæ Gręcè apocrustica,& Latinè inhibitiua,aut defensiua dicitur,illi parti adhibenda sunt,per quam fluxionis fit transitus.nam dictum est in Aphorismis; Frigidis vti conuenit, vbi sanguis fluit,aut fluxurus est,nõ in vulnere,sed in regione supra vulnus,vbi nerui,aut neruosæ partes sunt affectæ,ob id in capite eorum vsus rarò probatur.

VT VVLNVS PRAEPARETVR.

1 Oleum rosatum completum.
2 Oui luteum cum oleo rosato.
3 Terebinthina cum vitello oui,& rosaceo.
4 Recip. sepi castrati colati vnc.ij. Terebinthinæ claræ vnc.j. vitellos ouorum nu.j. olei rosati vnc.s. croci,scrup.j.s. corticum thuris drag.ij. misce.

Vsvs horum digestiuorum diem septimam rarò excedit,sed sat fuerit,donec optima apparuerit cõcoctio,probatur nempè in crudis,aut dolore affectis vulneribus,sed potissimùm in contusis.

VT ABSTERSIO PERFICIATVR.

1 Mel violatum.
2 Syrupus rosatus.
3 Mel rosatum.
4 Oleum de vitellis ouorum.

5 Oleum

5 Oleum de Terebinthina.
6 Terebinthina cum farina hordei,& rhodomelle.
7 Emplastrum Isis Gliconis.
8 Emplastrum cerafeos Mesue.
9 Vnguentum ægyptiacum minus.

Raro admodum, præterquam rhodomel, cętera medicamenta fracto craneo probantur; vrgente tamen necessitate, vt de membrana denigrata dictum est, validioribus egemus remedijs.

VT NOVA CARO PRODVCATVR.

1 Irios, farina orobi, aristolochia, opopanax.
2 Irios, farina orobi, aristolochia, opopanax, thuris cortices.
3 Irios, farina orobi, aristolochia, opopanax, thus, aloes,& myrrha.
4 Aloes, myrrha, olibanum, sanguis draconis, corallia rubea.
5 Aloes, myrrha, olibanum, sanguis draconis.
6 Irios, farina orobi, aristolochia, olibanum, corticum radicum opopanacis, myrrha, sarcocolla, sanguis draconis.

Mvlta medicamenta, quæ arida cephalica sarcotica (id est carnem inducentia) vocantur, apud antiquos reperiuntur, quę ad requisitas indicationes variè parantur; siquidem hominum varię sunt habitudines, ætates,& exercitia, ac viuendi modus,& sexus: porrò in mollibus corporibus, nempe puerorum, mulierum,& eorum, qui vitam ocio degunt, ea conueniunt medicamenta, quæ primum ordinem exsiccationis non multum transgrediuntur; in messoribus verò, militibus, nautis,& in his, qui senio sunt confecti, aut sub dio,& Sole viuunt, quæ valenter exsiccant, opportuna iudicantur: siquidem ad ossa denudata pinguium,& eorum, quę ad tingenda linamenta parantur, vsum vitamus,& siccis tantùm vtimur.

Gal. 6. Gal. 3. meth. c. 6 Paul. Ægineta c. 2 Rasis lib. 3. c. 13. cap. 27. ad Alm. Auic. 7. 4. c. 4. tr. ca. Aui craic. ca. de fra. Cel. li. 5. ca. pro. Gio. mal. 5. Katagenes. Aet. li. 14. c. 35. Paul. li. 6. ca. 13.

VT CICATRIX INDVCATVR.

1 Pini cortex, cadmia, puluis balaustiarum.
2 Conchilium cortices adusti, gallarum puluis, aloes,& pompholix.
3 Pumex adusta, aristolochia, resina sicca,& irios.
4 Myrtus, mirabolani, alumen rochæ,& cadmia.
5 Tripharmacum, diapalma, diacadmias, diaostreon, diaaloe, melitera,& cera tum de betonica.

Gal. 5. de com. med. in gen.

Qvam plurima medicamenta epuloti ca, quæ arida cephalica sigillatiua nominantur, ab antiquis descripta reperiuntur, quę pariter secundùm corporum diuersitatem, cómodè adhiberi possunt.

Cels. li. 5. Gal. 4.& 5. Kata genes. Paul. lib. 7.

ANODYNA, IDEST DOLORES SEDANTIA.

1 Oleum rosatum maturum, omnes dolores emulcet, digerit, mollit,& discutit. — Lucius Catagetes. Asclepiades.
2 Oleum rosatum completum, cruda vulnera præparat, dolores tollit,& coniunctas materias discutiendo absumit. — Tryphon Chirurgus.
3 Oleum rosatum omphacinum, fluxiones prohibet, inflámationes remouet,& dolores sedat. — Galenus. Mesues.
4 Oleum violatú, erysipelas remittit, mollit,& omnes inflámationes extinguit. — Galenus.
5 Oleum amygdalarú dulciú, parotidas absumit, auriú sibilationes remouet,& oés duritiés mollit. — Nicolaus. Actuarius.
6 Oleum myrtinum, temperatè repercutit,& laxa membra corroborat. — Nicolaus.
7 Oleum camomellinum, lenit, discutit,& sine attractione omnes dolores remittere solet. — Auicenna.
8 Oleum de vitellis ouorum, dolores tollit, vulnera expurgat,& cicatrices delet. — Mesues. Author.
9 Oleum de Terebenthina, tremoribus,& conuulsionibus mirabiliter auxiliatur,& cerebrum à corruptione præseruat.
10 Oleum de lumbricibus, durities neruorum mollit, ac artuum prauos sensus demit. — Nicolaus.

Rarò,& ferè nunquàm in capitis lęsionibus (præterquàm in temporibus, aut magnis contusionibus, aut inflammationibus) dolores occurrunt; & si accidunt, aut futuram inflámationem, aut conuulsionem prænuntiant; quare decet omni modo illis vacare,& malas temperaturas remittere, ne sui actio ne materiæ aliunde ad caput trahantur.

EMPLASTRA CEPHALICA MODERNIORVM de matresylua.

Commune.

Recip. succi foliorum periclymenonis, quam isti matrissyluam vocant, olei communis an. vnc. vj. resinę pini, terebinthinæ claræ an. vnc. iij. bulliant omnia vsque ad succi cósumptionem,& adde ceræ vnc. iij. misce,& secundùm artem fiat vnguentum.

ALTER MODVS.

Recip. sepi castrati colati vnc. vj. olei rosati, myrtini an. vnc. ij. pulueris betonicæ, matrissyluæ an. vnc. j. olibani, masticis, sarcocollæ an. vnc. s. terebinthinæ claræ, ceræ an. vnc. ij. misce,& fiat vnguentum.

ALTER

ALTER MODVS.

Ex Petro de Argellata.

Recip. matrissyluę m. iiij. decoquantur in vino, donec medietas consumpta fuerit, & cola cum forti expressione, & adde ceræ, olei rosati an. q.s. iterum bulliant, donec ex toto vinum consumptum fuerit, misce.

ALTER MODVS.

Ex Iacobo Carpensi.

Recip. resinę, terebinthinę, resinę pini, cerę nouæ an. vnc. iiij. olei rosati boni vnc. viij. matrissyluæ, betónicę, pimpinellæ. an. m. ij. herbę minutī incidātur, & in lib. x. vini albi ꝑ horas vigintiquatuor marcescant, inde bulliant, vsquequò consumpta fuerit vini medietas; cola, & frigescat, ac denuò quod percolatū est, bulliat vnà cum resinis, & cera, donec vinum defecerit, & cola, & adde masticis, olibani, myrrhæ, sanguinis draconis an. vnc. s. gummi elemi vnc. ij. inde omnia misce, donec perfectum acquisierit corpus, & sic dimittatur.

ALTER MODVS;

Ex Nicolao Florent.

Recip. Verbenæ, matrissyluæ, pimpinellæ, betonicæ, scabiosæ, an. m. ij. bulliant in vino optimo ad eius mediam consumptionem, & adde terebinthinæ, olei rosati an. vnc. iiij. iterum bulliant ad vini consumptionem, & cola, & adde ceræ, gummi elemi, resinæ albæ an. vnc. ij. myrrhæ, olibani, sarcocollæ an. vnc. iij. iridis, aristolochiæ an. drag. ij. masticis, sandalorum, draganti an. drag. j. misce, & secundùm artē fiat vnguentum.

MOBVS, QVO VTIMVR.

Recip. Verbenæ, betonicæ, matrissyluæ, diptami, consolidæ maioris, & minoris, lanceolæ, millefolij, pimpinellæ, scabiosæ an. m. j. bulliant in vino albo, donec herbarum virtus extracta fuerit, & cola, ac viriliter exprime, & adde sepi hircini colati, cerę nouæ, an. vnc. iij. gummi elemi vnc. j. olei rosati, myrtini vnc. iiij. bulliant iterum ad vini defectum, & adde boliarmeni, cerussæ, masticis an. vn. ij. misce, & secundùm artem fiat vnguentum in bona forma.

BASILICON COMMVNE.

Ex Scribonio & Celso.

Recip. opopanacis, galbani an. drag. xij. picis græcę, resinæ terebinthinę an. drag. xx. olei rosati. q.s.

BASILICON TETRAPHARMACON.

Aristi Chirurgi & Pauli.

Recip. Colophoniæ, resinæ, ceræ, picis græcæ, sepi taurini an. partes æquales.

BASILICON MAIVS.

Ex Mesue.

Recip. ceræ albæ, resinæ, sepi vaccini an. vnc. vj. picis naualis vnc. ij. olei communis vnc. xxiiij. olibani, myrrhę an. vnc. j.

BASILICON MINVS.

Ex Mesue.

Recip. resinę, picis græcę, cerę an. olei rosati q.s.

BASILICON MAGISTRALE.

Rasis.

Recip. olei rosati, camomellini an. vnc. iij. myrtini, hipericonis an. vnc. j. s. succi betonicę, matrissiluę an. vnc. ij. saluiæ, millefolij an. vnc. j. vini albi q.s. bulliant omnia, donec vini medietas consumpta fuerit, & facta forti colatura, adde sepi castrati colati, medullę cruriū vituli an. vnc. ij. bulliant iterū parum, & adde masticis, myrrhę, spumę argenti an. vnc. j. minij, picis naualis an. vnc. s. cerę citrinę vnc. iiij. misce, & secundùm artem fiat vnguentum.

CITRINVM.

Recip. olei rosati vnc. iiij. resinę pini. vnc. vj. Terebinthinę clarę vnc. iij. ceræ citrinę q.s.

ALTER MODVS.

Recip. Terebinthinę claræ, olei rosati an. vnc. vj. resinę pini vn. iiij. ceræ citrinę vnc. iij. gūmi elami vnc. s. misce.

DE GVMMA ELAMI, SIVE ELHEMI.

Recip. gummi elenij, quam isti elami vocant. Terebinthinæ an. vnc. iij. olei rosati, ammoniaci aceto soluti an. vnc. ij. resinę pini vnc. iiij. cerę q.s.

ALTER MODVS.

Recip. gummi elhemi, opopanacis an. vnc. vj. bdelij vnc. s. resinę pini vnc. j. Terebinthinę vnc. iiij. thuris,

masti-

masticis an. drag. ij. ceræ citrinæ, olei rosati an. vnc. x. fiat vnguentum secundùm artem.

ALTER MODVS.

Recip. gummę elami drag. ij. resinę drag. iiij. cerę drag. vj. ammoniaci drag. ij. terebinthinę drag. iij. succi betonicę drag. v. misce. Conciliatoris.

DE BETONICA.

Recip. succi betonicę, plantaginis, apij an. vnc. xij. colentur, & aliquantulum bulliant, & adde resinę, cerę nouę an. vnc. iij. iterùm bulliant vsque ad succorum defectum, & adde Terebinthinę vnc. x. & secundùm artem fiat vnguentum. Henrici.

ALTER MODVS.

Recip. succi betonicę, pimpinellę, saluię, centaureę minoris an. vnc. j. vini albi odoriferi vnc. xij. olei rosati, mirtini an. vnc. ij. bulliant, donec vini medietas consumpta fuerit, coletur, & adde terebinthinę, ceræ citrinę, resinę pini an. vnc. ij. iterum bulliant ad vini defectum, & adde boliarmeni, mumię, sanguinis draconis an. drag. ij. masticis, olibani, myrrhę an. vnc. s. misce. Magistralis.

MODVS QVO VTIMVR.

Recip. succi betonicę vnc. vj. pimpinellę, matrissyluę, consolidę minoris an. vnc. j. vini maluatici vnc. x. bulliant, donec vinum consumptum fuerit, & adde terebinthinę vnc. iiij. olei rosati, sepi castrati depurati an. vnc. ij. masticis, mirrhę, mumiæ an. drag. ij. viridis ęris vnc. s. cerę q. s. pro vnguento. Auctoris.

DE CENTAVREA.

Recip. centaureæ minoris m. vj. incidatur, & per noctem in vino marcescat, bulliat postea, donec vini medietas defecerit, & cola; inde quod percolatum est, bulliat vsque ad mellis consistentiam, & Recip. istius decocti vnc. iij. lactis mulieris vnc. ij. terebinthinę vnc. x. cerę nouę vnc. ij. s. resinę vnc. j. s. olibani, masticis, gummi arabici an. vnc. j. misce, & secundùm artem fiat vnguentum. Magni Guidonis.

CERATA CAPITALIA ANTIQVORVM.

Apostolicum chirurgum.

Recip. picis naualis vnc. xij. picis gręcę vnc. vj. galbani, serapini, ammoniaci, opopanacis an. vnc. s. propolis vnc. iij. aceti, vnc. vj. gummę, quę teri non possunt, cum aceto in catiola liquescant ad ignem, postmodum catiolam cacabo aqua frigida pleno immittes, donec frigescere inceperit, & tunc adde picem græcam, ac masticis, olibani an. vnc. s. misce perpetuò agitando cum rudicula, donec citrinum colorem acquisierit, nã tunc coctura facta est, illico ab igne dimoueatur, & adde terebinthinæ vnc. ij. misce, & manibus oleo laurino inunctis, diu malasſetur, & magdaleones formentur. Democratis.

MEGETIS CHIRVRGI.

Recip. squammæ æris ciprij drag. xxv. guttæ ammoniaci, aristolochiæ, irios, myrrhæ, aluminis fissi an. dragm. xx. terebinthinæ pituitinæ, adipis tauri, ceræ an. drag. iiij. olei veteris vnc. xvij. aceti acris drag. 72. eius compositio fiat, cum caniculæ sydus oritur, sub sole teratur, donec ex toto acetum extinctum fuerit. Ex Scribonio.

TRIPHONIS CHIRVRGI.

Recip. squammæ æris cyprij drag. xij. olibani, ammoniaci, resinæ, terebinthinæ an. drag. vj. resinæ pini drag. x. pinguedinis vituli drag. iiij. ceræ vnc. iiij. olei rosati vnc. j. s. aceti vnc. iij. quæ teri possunt, terantur, ac aceto nutriantur, vsquequo mellis crassitudinem acquisierint. postquàm verò ceram, resinam, & oleũ purgaueris, omnia misce, & liquescant, ac lento igne bulliant, donec cerati cõsistentiam acquisierint, perpetuò agitando, donec facta fuerit coctura, postmodum manibus diu malassentur, & fiant magdalcones. Ex Scribonio.

RELATVM AB ANDROMACO.

Recip. granorum fructuum palmæ, salis rubei, salis armoniaci, aristolochiæ, radicis cucumeris agrestis an. drag. xx. piperis longi, rotundi, ammoniaci, xylobalsami, amomi, olibani, myrrhæ, resinæ siccæ, visci quercini an. drag. x. ceræ drag. xxx. pinguedinis capræ drag. xv. fæcis olei liliorum q. s.

ADDITIO.

VAMPLVRIMA alia medicamenta, quæ eo quia fracto accommodantur capiti, cephalica vocantur apud Celsum [a] de mente Philotæ Iudæi, & Megetis. multa apud Scribonium [b] de mente Irasçę, Gliconis, Aristidis, & aliorum; multa apud Galenum [c] ad mentem Asclepiadis, Deleontis, Philotę, Dionisij, Samij, Lucij, Cathegetis, Heræ, & aliorum multa apud Actiũ, [d] & Paulum [e] legi possunt

a Lib. 5. c. 19.
b Lib. de cõp. med.
c Lib. 4. & 6 Katag.
d Lib. 15. ca. 13.
e Lib. 7.

ſunt, quæ nunc breuitatis cauſa dimittere intendimus, atque etiam quia validiſsima ſunt, & fracta caluaria non parum timenda iudicantur, ſiquidem fortia ſunt, & magnæ attractionis; ſed ea tantùm vſui ſeruētur, quę paſsim conſiderata ætate, habitudine, virtute, vita, & patientis exercitio, à nobis longa praxi obſeruata ſunt. At quia diuerſimodè caluaria fracta apud quaſdam nationes aliquibus experimentis curari ſolet, nulla eis adhibita fide, illa, quæ habere potuimus, paulò inferius deſcribere decreuimus.

CERATA CAPITALIA MODERNORVM.

de gummi elhemi.

Gentilis.

Recip. ammoniaci, bdelij, ſerapini, opopanacis an. vnc. s. gummi elhemi, ſiue elimi vnc. j. terebinthinæ, picis naualis, reſinæ, viſci quercini an. vnc. iij ariſtolochiæ longæ rotundæ, diptami, colophoniæ, myrrhę, calaminthæ, polipodij, corticum radicum arundinis an. drag. iij. fermenti, axungiæ porcinæ, olei laurini an. vnc. ij. aceti vnc. j. olei roſati vnc. iiij. ceræ q. s.

ALTER MODVS.

Nicolai Floren.

Recip. gummi elhemi vnc. iij. opopanacis vnc. ij. bdelij vnc. s. reſinæ vnc. j. terebinthinæ vnc. iiij. maſticis, olibani an. vnc. iij. olei roſati vnc. xx. ceræ q. s.

DE BETONICA.

Io. annis de Vig.

Recip. betonicæ m. ij. matriſſyluæ, ſaluiæ, hipericonis, millefolij, piloſellæ, conſolidę minoris, an. m. i. cētaureæ maioris, minoris, pimpinellæ, verbenę an. m. s. Terebinthinæ claræ vnc. xx. olei roſati vnc. x. reſinę pini, gummi elhemi an. vnc. j. s. herbę minutim incidantur, ac terantur, & ad ignem omnia ponantur, & adde vini albi optimi vnc. xxiiij. aliquantulum bulliant, inde in vaſe aperto omnia Soli exponantur per dies octo, pluries quotidiè miſcendo. poſtea bulliant ad vini conſumptionem, & cola, ac fortiter exprime, & adde ceræ q. s. pro cerato, quod poſtea manibus lacte caprino, aut vaccino inunctis diu malaſſetur, & vltimò aqua vitæ, & diligenter conſeruetur.

DE MINIO.

Eiuſdem.

Recip. olei roſati vnc. xij. maſticini vnc. ij. ſepi caſtrati, vitulini an. vnc. x. lithargirij aurei, & argentei an. vnc. iiij. minij vnc. ij. vini odoriferi vnc. xv. bulliant ſimul perpetuò agitando lento igne primis horis, qui poſtea paulatim augeatur, donec medicamentum nigreſcat, & adde terebinthinę vnc. vj. gummi elhemi vnc. j. maſticis drag. ij. ceræ q. s. pro cerato.

GRAECVM.

Magiſtrale.

Recip. olei roſati omphacini, myrtini an. vnc. viij. aceti albi vnc. iiij. lithargyrij aurei, & argentei an. vnc. vj. maſticis, ariſtolochiæ rotundæ an. vnc. s. minij vnc. j. puluerizentur quæ trituranda veniunt, ac per horas vigintiquatuor in oleis, & aceto marceſcant, ſæpe agitando, deinde lento igne bulliant ad ſpiſsitudinem, & manibus lacte inunctis, diu malaſſetur.

HVMANVM.

Iacobi Carpen.

Recip. Terebinthinæ lotæ cum vino maluatico, reſinę pini colatæ, ceræ albæ an. vnc. iij. mumię ex craneo vnc. j. s. liqueſcant omnia ſimul, & ad ignem perpetuò admiſcendo, fiat perfecta mixtio, iterum omnia in vaſe æneo nitido iaceant, in quo aceti roſati ex vino maluatico vnc. xxxvj. reperiantur, ſic maneāt per diem naturalem, & manibus in eodem aceto malaſſentur, donec ex toto acetum à cerato expurgetur. ceratum indè in vaſe vitreo, aut terreo vitreato ſine aceto locetur, in quo vaſe lactis mulieris vnc. vj. ſucci tormentillæ vnc. j. ſucci pentaphilonis vnc. s. ſucci betonicæ drag. ij. ſucci brionię, ſucci plantaginis an. drag. j. s. omnia lento igne ſuper cineribus bulliant, donec humidi corporis tertia pars conſumpta fuerit, & adde ſucci verbenæ vnc. j. ſucci pimpinellæ vnc. j. s. miſce, & omnia Soli æſtiuo opponantur, cautè quidem, ne à puluere turbentur, ſic per menſem maneant, quotidie lac mulieris addendo ad pondus vnc. ij. & ſucci betonicę vnc. j. exſiccabitur quippè lac, & ſuccus, ob id ſingulis horis decet ceratum reuiſere, ac lignea ſpatula agitare, vt optima fiat mixtio; ſi verò Solis actio defecerit, debilis ignis ſuppleat, donec humiditas tota exſiccata fuerit, quæ ſemper innouari debet. poſtea magdaleones ad pōdus vnc. iiij. formentur, & in mēbranea pagina auoluantur, & in loco ab omni humiditate alieno ſeruentur.

De

De empirica praxi. Cap. XVII.

MPIRICORVM caterua (sic enim à solo experimento dicti sunt empirici) omnes caluariæ fracturas indifferenter curare intendit, perpetuò patientibus carnes, oua, caseum, & vinum concedens. quare illorum, qui ad pauca respicientes, seipsos eorum manibus committunt, maior pars vitam cum morte mutare solet. Horum aliqui solis pulueribus, alij stillatitijs liquoribus, multi potionibus, quas pigmenta vocant, alij ceratis aut emplastris tantùm, alij solis simplicibus, alij incantationibus, & plerique suis orationibus, & pura aqua vtuntur, omnes manuum operationes fugientes, aliquibus suis moti opinionibus, vt in duabus sectis empiricis explicauimus; Sed vt eorum experimenta, ac curandi modi intelligantur, nonnulla nunc describemus, quæ nobis fuere à multis relata, & quę non absque methodo à recentioribus descripta inuenire potuimus.

Nicolaus Florentinus in septima suorum voluminum parte, vnà cum Ioanne de Vico hanc praxim approbant: imum vulneris aqua vitę replent, & quod residet, cephalico puluere, inde totum vulnus foliorum caulibus cooperiunt, & opportuna fascia caput auoluunt. *Ex Nicolao Floren.*

IOANNES de Vico Genuensis in sua chirurgia sic ait; Aquę ardētis vnc. x. myrrhę vnc. j. aloes vnc. ij. sarcocollæ, thuris an. drag. ij. croci scrup. j. misce, vulneris fundus repleatur liquore tali, residuum verò cephalico puluere Auicennę, ac desuper cerato ex minio, aut de betonica. *Ex Ioanne de Vico.*

MARIANVS Sanctus, Barolitanus, in suo chirurgicali compendio membranam rhodomelle cooperit, residuum aqua vitę replet, ac cephalico puluere, ac desuper marinam spongiam apponit, & cum lata petia vnguēto basilicone tincta totum caput amplectitur. *Ex Mariano Barolitano.*

IACOBVS Berengarius Carpēsis in tractatu suo de fractura cranij ait; Apud Hispanos, & Genuenses quidam curandi modus solis liquoribus obseruatur, & hic est vnus. Aquę vitę lib. x. vini maluatici lib. v. aloes, mirrhę, olibani an. vnc. iij. pulueris radicum consolidę maioris vnc. iiij. pulueris centaureę vnc. ij. pulueris hypericonis vnc. j. terebinthinæ clarę lib. ij. omnia misce, & per mensem in vitreo vase optimè obturato vna maneant, & diligenter cola, ac fortiter exprime; & quod expressum est, in eo vase seruetur, ita vt nihil expiret, vulnus verò filis nitidis, eo in liquore tepido infusis, repleatur. *Ex Iacobo Carpen.*

PEREGRINVS Parmensis in suo tractatu similem parat liquorem; Aquæ vitæ stillatitiæ bis, aut ter per elambicum extractæ lib. iij. masticis, myrrhæ, olibani, gummi elemi, gummi hederæ, ammoniaci, opopanacis, bdelij, matrissyluæ, betonicæ an. drag. ij. theriacæ finæ vnc. iiij. ex his, quæ contundi possunt, contundantur, & omnia in boccia stricti orificij ponantur, & sic triduum permaneant, inde lento igne fiat destillatio in balneo Mariæ secundùm Alchimistarum artificium; & quod stillatum est, in vitreo vase optimè clauso seruetur, postmodum vulnus eo medicamento abluatur, ac filis nitidis eo infusis repleatur, ac desuper lata petia vnguento ex gummi elemi, aut matrissyluæ caput totum cooperiatur. *Ex Peregrino Parmen.*

HEBRAEVS quidam Teutonicus hoc vtebatur liquore, quo multa lucratus est; Aquæ vitæ lib. j. mellis rosati vnc. vj. vini maluatici vnc. iiij. sanguinis draconis, terræ sigillatæ, mumię, aloes, myrrhę an. drag. j. pulueris betonicæ, granorum hypericonis an. drag. iij. croci scrup. ij. ex omnibus fiat optima mixtio, quę per dies octo in vitreo vase bene obturato seruetur; postmodū viriliter exprimatur, & quod expressum est, custodiatur: vulnus filis in eo madefactis repleatur, postea lata petia vnguento ex gummi elemi, aut de betonica caput cooperiatur. *Ex quodam Hebræo.*

Quamplurima medicamenta similia variis in locis parantur, quæ elixir vitæ, mater balsami, olea balsamina, aqua balsami vocantur; ac si balsami virtute prædita essent, magno pretio venduntur: nos verò in caluariæ curatione ea nullo modo probamus, sed tanquam periculosa experimenta reprobamus.

MODI VARII MEDENDI VVLNERA CAPITIS, orationibus, & aqua.

TIAM Hippocratis [a] tempore homines quidam, vnde sibi victum pararent, nescientes, medici euadere imaginati sunt, aliosve magica arte, aut incantationibus sanare pollicebantur, & hi (vt dicebat Hippocrates) expiatores, circulatores, & arrogantes erant, & se valde pios, ac doctrina plenos esse simulabant: eodem modò multis in locis aliqui sunt, qui medicinam profitentur, & omnia vulnera pura aqua, orationibus, & incantationibus, alij solis petiis lineis benedictis in crucis formam applicitis sanare promittunt: at quia hactenus hac via notabiles curationes videre non potuimus, eam quippe nec probamus, nec spernimus, siquidem verba ipsa & sancta, & benedicta fuerint, vt per infrascriptas descriptiones plenè intelligi potest: nec aquam probare cogimur fracta caluaria, & si Hippocrates [b] in puris capitis vulneribus eam laudauit, quod & Celsus [c] sub his verbis affirmat; Leuis plaga iuuatur etiam, si ex aqua frigida expressa spongia imponitur. iterumque ait; [d] Vulnus aperiendum, detergendaque sanies ex aqua frigida est, eademque rursus iniicienda; & iterum, [e] fluente sanguine, spongiam aqua madefactam superponere iubet: nec Galenus dissentit, nam dicit; [f] Scias, si spongia noua in vulnere vtaris cum aqua, aut oxicrato, aut vino pro corporum diuersitate, glutinabit siquidem ea similiter, atque medicamenta,

a ¶ Lib. de morbo sacro.
b ¶ Lib. de humi. vsu.
c ¶ Lib. 5. cap. de glut. vul.
d ¶ Lib. 5. cap. de rat. vict. vulneratorum, & cap. quomodo vulnus implendum est.
e ¶ Lib. 5. cap. de cura fluxus sang.
f ¶ 11 de simp. med. cap. de spongia.

a ¶ Lib. 5. cap. de spongia.
b ¶ Lib. 14. cap. 16.
c ¶ Lib. 6. c. 84.
d Lib. 6. c. 34.
e ¶ 4. 1. c. 28. 4. 4. tr. 3. ca. 8. & 5. 4. c. de vul. cap.
f ¶ Lib. 15. ca. 14.
g ¶ Lib. 8. c. 50. in fine.
h ¶ Vbi agit de sagit. extrahendis.
i ¶ Guido in par. 8. Chi. c. 1. Petr. de Argelata. li. 1. tr. 8. c. 4. Theod. li. 2. c. 3.

camenta, quæ enemata vocant; quod iam probauit Dioscorides [a] sub his verbis; Spongia ex aqua, posca vt recentia glutinat vulnera. quod pariter affirmant Aetius, [b] Alexander, [c] Paulus, [d] & Auicenna, [e] valere in simplici, ac recenti vulnere, non autem in compositis, & minus caluaria fracta: nam si vinum incommodum est, quantò magis aqua, quę cunctis vulneribus nocet, præsertim osse detecto, aut aperto? pręterea legitur apud Aetium, [f] quòd antiqui, dum medicamentum Pręsidis reipublicę parabant, hæc proferebant verba: Deus Abraham, Deus Isaac, Deus Iacob huic pharmaco vires largiatur. Docet pariter Aetius, [g] vt cùm deuoratæ spinæ, aut ossicula, & in tõsillis, aut alibi infixæ fuerint, & extrahi nequeãt, sic agere, te ad ægrum desidentem conuerte, ipsumque tibi attendere iube, & dic; egredere os (si tamen os, aut festuca, aut quicquid tandem existit) quemadmodum Iesus Christus ex sepulcro Lazarum eduxit, & quemadmodum Ionam ex Ceto; atque apprehẽso ægri gutture, dic; Blasius Martyr, & seruus Christi dicit; aut ascende, aut descende. Theodoricus, [h] etiam iunior Chirurgus, dum sagittas è corpore euellere cupit, genibus flexis, dicta Dominica oratione, sagittam manibus apprehẽdit adiunctis, inquiens; Sicuti Nicodemus clauos ex manibus, & pedibus Domini extraxit, sic & hæc sagitta extrahatur. Alij postea, [i] aut medendo, aut medicamenta parando exorcismate tali vtuntur. In nomine Patris, ✠ & Filij, ✠ & Spiritus sancti ✠ Amen. In nomine sanctissimę Trinitatis indiuisibilis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, nõ moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini, castigans castigauit me, & morti non tradidit me. orantes Dominum, vt infirmus sanetur: qualia verò sint huiusmodi medicamenta, quærendum est apud Vgonem, & Theodoricum, quibus in deploratis dispositionibus interdum vti forsan licebit.

ALTER MODVS.

SVPER aquam puram, & claram, dicta confessione genibus flexis, quæ sanctissimam Missam præcedit, dicunt aliqui; Benedicta sit sanctissima Trinitas, ac sua indiuisibilis vnitas, confiteor illi, deprecando, vt nobis suam ostendat misericordiam, benedicamus Patri, Filio, & Spiritui sancto, & inclinato capite emisit spiritum. postea ter Dominicalẽ orationem, ac ter Angelicam salutationem dicũt, & petias lineas nitidas in eam benedictam aquam immergunt, & cum eis sub forma Crucis totum vulnus tegunt.

ALTER MODVS.

FACTA confessione, quæ initium sanctissimi Altaris sacrificij est, genibus flexis, ac dicta Dominicali oratione, ac Angelica salutatione, aquam puram benedicunt; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, Amen. inde petias immergunt, & vulnus in modum Crucis cooperiunt, dicentes; In nomine sanctissimæ Trinitatis, dextera Domini fecit virtutem, dextera Domini exaltauit me, non moriar, sed viuam, & narrabo opera Domini.

ALTER MODVS.

AQVAM multi sic benedicunt, dicentes; Te benedico aqua per Deum viuum ✠ per Deum verum ✠ per Deum sanctum ✠ & per Deum, qui te in mundi principio creauit, & per Iesum Christum, vnicum filium eius, & dominum nostrum, qui in Cana Galilęæ cum mirabili signo suæ potentiæ te in vinum permutauit, & aquam à Samaritana postulauit, in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti. ✠ Amen.

ALTER MODVS.

ALIQVI benedicẽdo dicunt; Sicuti Longinus Hebræus lancea costatum Domini nostri Iesu Christi aperuit, à quo statim exiuit sanguis, & aqua; ita, Domine Iesu Christe, te rogo per tuam sanctissimam passionem, ac per septem verba, quæ in Cruce dixisti; In manus tuas Domine commendo spiritum meũ. & per ea verba, quæ in fine pronunciasti, Consummatum est. & per omnia miracula, quæ fecisti, vt virtutem huic aquæ largiaris hoc vulnus sanandi sine sanguinis fluxu, dolore, inflammatione, aut spasmo, in nomine Patris ✠ & Filij ✠ & Spiritus sancti ✠ Amen. Christus regnat, Christus imperat, Christus hoc vulnus ab omni malo defendat ✠ Amen.

ALTER MODVS.

NONNVLLI, postquàm vulnerati peccata sua confessi sunt, & sanctissimam Eucharistiam sumpserint, ac percussori pepercerint, simulque manibus iunctis generalem confessionẽ pronuntiauerint, quinquies Pater noster, & quinquies Aue Maria, dixerint ad honorem quinque plagarum domini nostri Iesu Christi, secretè super vulnus hæc proferunt verba; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Dominus noster Iesus Christus in Natali nocte natus est, & pro nostra salute in Cruce mortuus est, & tertia die resurrexit; nos verò eum deprecamur, vt huic vulneri imperet ad sanitatẽ tendere, dolore, ac spasmo vacare. accipiunt inde quinque petias in pura aqua madefactas; quę prius in hunc modum benedicta fuerit; In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, & vulnus ad modum Crucis cooperiunt, dicentes. Dominus sic mihi dedit, sic illi placuit; sic etiam, quando illi placuerit, me liberabit, & eius nomen

bene-

benedictum sit in secula seculorum. Amen. & tandem, vt vnico verbo in hac curandi ratione concludamus, hæc, & similia sacra verba, si rectè, ac bona intentione prolata fuerint, maximam habere virtutem & potentiam, existimandum est. secus verò, ac superstitiosè, aut minus rectè, illi, qui eis abutuntur, puniuntur.

Operationum chirurgicalium, in caluariæ fractæ curatione, breue compendium.

Chirvrgvs, qui caluariæ fractæ curationē est aggressurus, in omnibus medicinę partibus exercitus esse debet.

Iuuenis, aut iuuentuti propinquus, in anatomicis sectionibus instructus, instrumentorum iuxta opportunitatem inuentor, in simplicibus & compositis medicaminibus exercitatus.

Quietus, & prudens, sed fortis & intrepidus, eius vestimenta grauitatem ostendentia, sed expedita sint.

Inter medendum, tranquillo animo appareat, languentibus indubiam salutem promittat, affinibus verò, ac de eorum vita quærentibus, veritatem, quæ à virium robore, vulneris meliori constitutione, & symptomatum priuatione, sumi solet, prædicere studeat.

In latentibus, aut timidis percussionibus, ad confitendum Deo peccata sua, & ad condonandum inimicis iniurias, patientes adhortetur: in saluberrimis verò pacem probet.

Symptomata communia, ab his, quæ propria sunt, accuratè distinguat.

Si quid præter naturam vulnus occupauerit, quietè, ac tutò euellat.

Lumen opportunum, aut auersum, aut aduersum accommodet.

De toto primo considerationem habeat, inde ad particulares descendat operationes.

In necessarijs euacuationibus, nempe in sanguinis missione, aut ducenda aluo, sit diligens, & circunspectus.

Fluxiones à sede affecta, omni ingenio reuellat, veluti frictionibus, cucurbitulis, clysteribus, suppositorijs, hyrudinibus, ligaturis, aut similibus.

Victum tenuem instituat, vinum, motum, iram, venerem, & omnem animi affectum prohibeat.

Fluentem sanguinem pręsidijs opportunis sistat, & caput mollibus indumentis inuoluat.

Instrumentorum varietatem paratam habeat, & eam optimam, ac nitidam conseruet.

Medicamenta, quibus vtitur, aut vti debet, ratione & experimento selecta, ac à fideli & experto aromatario parata, munda, & pulueris expertia seruare studeat.

Ministri, qui medico assistunt, & eidem opem ferunt, pauci sint, sed experti, affabiles, & timore vacui.

Medico operante, omnes sileant; pueri & mulieres procul arceantur, ac rumores omnes vitentur.

Priusquàm ad operationes se conferat, vulnerati vires diligenter perpendat. nam vbi est indigentia, laborandum non est. Secundò morbi magnitudinē consideret, ne pędicendo hallucinetur. Tertiò symptomatum naturam, quæ si valida, ac timoris plena fuerit, & consilium, & socios quærat, ne mali medici nomen subeat.

Si vulnus dilatare tentauerit, cautè id agat, ne læsa pars nimis imbecilla reddatur, & turpis inde residea t cicatrix, & ne pericraneum operationem impediat.

Frontem, tempora, ac caluariæ suturas, quàm fieri potest, incolumes conseruet.

Vrgente necessitate, vbique, quocunque tempore, & qualibet die, operationes adimplere tenetur.

Nisi indicia propria, & causæ immediatæ adfuerint, ossa caluariæ terebrare minimè conuenit.

Ante terebrationem, infirmi aures aut lana, aut xilo obturentur.

Operationes, qualescunque fuerint, sedem decliuiorem exposcunt.

Cauere oportet, ne operando os calescat, & membrana inflammetur.

Dum instrumenta ad diploidem deuenerint, cautè procedatur, & quanta sit penetratio, specillo sæpe, ac diligenter perquiratur.

Inter fricandum, aut terebrandum, os eo pacto auferatur, quòd quæ sub eo humiditates extraneæ continentur, commodè expurgari possint.

Ossa terebrata vi extrahi non debent, sed rosaceo tepido sæpe humectanda sunt.

In æstate bis, in hyeme semel, vulnus curare oportet.

Quæcunque capiti adhibentur, calida qualitatibus adhibeantur.

In qualibet operatione, caput linteis calidis coopertū detineatur, & nulla apparente inflāmatione, ignis propè ęgrum conseruetur.

Medicus, medendi rationem, medicaminum vires, lichinorum, plagellarum, penicillorum, turundarum, spleniorum, fasciarum, & clipeorum quantitatem, numerum, materiam, & formam, omni studio consideret, ne comprimant, aut nimis calefaciant.

Symptomatum prohibitionem præuideat, & ea, quæ apparent, corrigere, & profligare studeat.

Necessarias indicationes, præparando, abstergendo, carnem producendo, ac cutim inducendo, secundū temporis opportunitatem obseruet.

Fasciandi modus primis diebus sit retentiuus, postea expulsiuus, vltimò incarnatiuus.

Si ossis superficies desquammari debet, vulnus apertum præseruetur, & ossis eleuatio expectetur.

Citò, & serò ossa desquammantur, secundùm patientis habitudinem, ætatem, exercitium, & anni tēpus, aut topicorum potentias, & operationes.

Optimi medici munus est, vt agat citò, tutò, lætè, & quàm minimo cum dolore, & hoc illius potissimum munus est, vt in suis operationibus, si non iuuet, saltim non noceat.

Hæc sunt, quę in materia de caluariæ curatione ex nunc habere potuimus, & pro fine primi libri huius primæ sectionis, ad laudem omnipotentis Dei, cui infinitas, ac immortales reddimus gratias.

CHI-

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

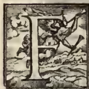
Tractatus Secundus.

De vulneribus.

LIBER SECVNDVS.

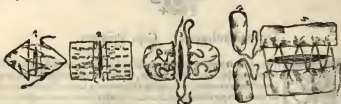
De Facie vulnerata. Cap. Primum.

ACIES, ideſt pars illa tota, quæ capillis ſubijcitur, ac mento & auribus terminatur, motuque voluntario mouetur, à Græcis Proſopon dicta, cum ſit membrum iniurijs exterioribus expoſitum, ſępè vulnere aliquo affligi ſolet, nempè ab acuto telo perforante, aut ab enſe, vel gladio ſecante, aut à re graui, obtuſa, & plana contundente, vnde variæ, ac diuerſæ in ea occurrunt continui ſolutiones. Quarum omnium de ſectis vulneribus ad præſens aliqua enarrare decreuimus.. Huiuſcemodi enim vulnera, aut ſimplicia ſunt, & per ſe ſola manent, ac citra ſubſtantiæ deperditionem; aut alio morbo, vel diuerſo ſymptomate, aut propria cauſa complicantur. Porrò ea ſimplicia vulnera ſunt, quæ rationem cauſæ non obtinent, & carnoſas tantùm partes leuiter offendunt, nempè frontem ſolum, aut genas, & nihil proprij habent, ac tutò, citò, et ſine moleſtia vniuntur, & agglutinantur. Præſertim, quia hæ partes ſiccę, & viſcidæ natura ſunt, ob id faciliorem curationem admittunt, ac ratione medici finalis indicatio vna tantùm remanet, vt ſanato vulnere, cicatrix perpulchra, ac decora reſideat, & appareat. At[a] ſi vulnus in ſummo non reſidet, aut per longitudinem altè deſcēdit, non parui timoris iudicatur. & prima eius curandi methodus eſt extraneorum, ſi quæ aderint, ablatio, mox labrorum [b] æqualis, & iuſta vnitio; Extranea propterea extrinſecus aduenientia confeſtim auferenda eſſe exiſtimamus, dum ſanè ſine iactura, & magno dolore, duci poſſunt, vt vulneris labra citò coire valeant. extranea verò appellamus, non tantùm quę extrinſecus adueniunt, ſed quæcunque noſtræ naturæ contraria aliquo modo ſunt; aut ab ipſa natura conſeruari nequeunt, vt pili, ferrum, vitrum, lignum, lapis, oſſa fracta, caro contuſa, ſanguis à venis extramiſsus, & ſimilia, quæ omnia, aut curationi aduerſantur, aut turpem cicatricem producunt; quemadmodum & telorum ærugo, aut ſclopetorum pulueris nigredo, aut goſsipium exuſtum, quod frequēter, vt ſanguis cohibeatur, vulneribus adhibetur, aut mala medendi ratio, in qua prima die ſumma ope nitendum eſt, vt nihil agatur, priuſquam vulnus intus purgatum ſit, nequid ibi alienæ rei, ne linamentū quidem, quod ſupprimendi ſanguinis cauſa inditum eſt, nec cōcreti ſanguinis relinquatur. id enim & in pus vertitur, & inflammationem mouet, & conglutinari vulnus prohibet. quare non inconuenit interdum, ipſum aut vino, aut poſca abluere; poſtmodum, vt vulneris partes quàm rectiſsimè adinuicem coniungātur, nempe accommodata ſutura, acu videlicet ſubtiliſſima, breui, ac rotūda: cuius cauda ita excauata ſit, vt in ea filum ad faciliorem acus tranſitum recōdatur. ſic enim mitiùs corpori inſidet; filum verò lineum,

a ¶ Gal 4. de ſympt. cau.
b ¶ Cel. lib 5. c. de glut. vul.

æquale, & duplicatum, ſed non ſericum probatur. nam id carnem citò diuidere ſolet. Puncta verò breuia ſint, & adinuicem æqualiter diſtent, quæ nec admodum profunda, nec multum in ſummo figantur. Siquidem hæc non retinẽt; illa verò cutim facillimè ſecãt. hoc peracto, ſi ſanguis multus emanauerit, oui albumine, aut poſca, aut pulueribus ad hoc deſtinatis, ſi alter non datur modus, ſiſtatur. à goſſipio, ſiue bombice aduſta omnino abſtinendum eſt; ſiquidem eius nigredinis veſtigia in cicatrice apparere ſolent. Poſtmodum victum tenuem, donec ab inflammatione, aut reliquis ſymptomatibus ęger tutus fuerit, pręſcribere oportet. venam cephalicam, ſi affectus eguerit, ac ætas, & vires ferant, iniecto prius clyſtere molliente, aperiamus: medicamenta etiam laxantia, mitiora tamen iuxta humorum dominium, exhibeantur, ac, vt quotidie aluus liberè fluat, curabimus. Animi ac corporis quies ſummè probatur. Altera verò die, vt partes ſectæ rore proprio, ac elementari per viam ſcilicet primæ intentionis, abſque ſanie vniri poſſint, ſtudere oportet; nempe glutine aliquo, ſuper linteolis hinc inde extenſo, quò ſic vnitæ partes conſeruentur. quo facto, quamprimum ſutura ſecetur, & puncta amoueantur. Gluten verò vario modo parari ſolet. Aliqui glutine piſcium aceto ſoluto, & cocto, vtuntur. alij ex oui albumine diu concuſſo leuiter, fundum vaſis ænei cooperiunt. deſuper poſtmodum tenuiſsimam calcem viuam, vt vix appareat, inſpergunt. & facta tenaci mixtura, paratam telam liniunt; accipiunt multi gummi arabici, dragagãti, maſticis, myrrhæ, picis, ſanguinis draconis, calcis viuæ an. drag. s. pollinis, ideſt farinæ volatilis molendini drag. j. albuminis oui q. s. miſce. Alij gluten ſic conſtruunt, & hoc illud eſt, quo quàm ſæpiſſimè vſi ſumus. Accipiunt caſei vaccini antiqui non ſaliti ad libitum, ipſumque diu terunt, vſque ad mellis conſiſtentiã, cum oui candido hyemali tempore, aut lacte ficuum ſub magnis æſtibus, aut ſaltim cum aqua roſacea, & addita viua calce optimè puluerizata q. s. iterum omnia ſimul, vſque ad glutinis formã componunt, quã iſti collam vocant, & ea hoc modo vtuntur. facta labrorum vulneris æquali vnione, vbi motus validus non adeſt, ac pannis lineis validis, & non aſperis, glutine aliquo linitis, ac vtrinque admotis, qui, vt exigit vulneris forma, quantitas, & ſitus, diuerſas effigies præ ſe ferunt, nempe Triangularem, ¹ aut Quadratam, ² aut Semioualem, ³ aut Oualem, ⁴ aut Oblongam, ⁵ aut alterius modi, ad formam ſcilicet partis inciſæ, cui applicari debent, vulnus conſtringunt, quemadmodum in his figuris, caracteribus ſignatis, concerni poteſt.

Ea verò magnitudine parari gluten debet, quæ læſo membro, ac vulneri congruere videatur, potiſsimum vbi cicatricem apparere minimè ſperamus. panni verò aliquo tenaci glutine liniti, ac vtrobique per digiti ęquidiſtantiam ad vulneris latera adhibiti, cum adhęrere tenaciter videntur, & ſicci facti ſunt, ſimul aut laqueis, aut ſutura conſtringantur, donec vulneris labra adinuicem rectè commiſſa coierint; quæ poſtmodũ ſuperaddito medicamento ex oui candido optimè concuſſo, addita roſaceæ aquæ quarta parte, glutinabuntur. aut Recip. Aquę ardentis, vitę nuncupatæ, decoctionis conſolidæ, æquiſeti, & maſticis in vino, albuminis oui diu concuſsi, an. portione æquali: colentur, & quod percolatum eſt, vtere. Turundæ verò ſi in profundis vulneribus, aut vbi oſſa fracta ſunt, aut caro ablata, vel intemperies aliqua apparuerit, admouendæ non ſunt; ſic enim cicatrix deletur. At ſi vulnus cauum fuerit, vel carnis, aut oſſis pars aliqua dempta eſt, tunc & latam, & turpem cicatricem expectare oportet: ſi ſanguinis copia emanat, opportunis pręſidijs ſiſtatur; poſtmodum ab omni ſuperfluitate expurgato vulnere, digito quęratur, an os rimam, aut manifeſtam fracturam patiatur, ſiquidem notæ fracturarũ oſſium ſenſu tactus ſunt. ſatis perſpicuæ, quæ aut vbique ſeiuncta ſunt, aut alicui lateri adhærent; ſi ex toto fractura eſt diducta, auferatur. Secus verò, nullo modo dimouenda eſt, ne inde turpis reſideat cicatrix. huiuſcemodi enim vulnera adhibitis opportunis remedijs, ac conuenienti ligatione, quæ in fronte, aut vbi pili non adſunt, ſtringere debet, facillimè adhærent, & agglutinantur. Igitur dimiſſa acuum auolutione, aut pellipariorum ſutura, qualecunque fuerit vulnus, aut in parte molli & mobili, aut ſicca & immobili, fibulatione, ſiue communi ſutura vti cõmodè expedit; quæ inde per aliquos dies tali puluere à putredine præſeruetur. Recip. ſarcocollæ, dragaganti, terræ ſamiæ, aloes, maſticis, an. drag. s. miſce. & fiat puluis ſubtiliſsimus. ſi humiditas multa abundauerit, ſutura ſecetur, & glutine aliquo labra ſimul committantur. in imis partibus orificio dimiſſo, & tunc emplaſtro illo celebri barbaro ſimplicioris temperaturæ, aut triapharmacon, aut de minio, aut de pulueribus vti tempeſtiuum eſt. quæ autem commiſſæ ſunt partes, prima die, nec nimis

latè,

latè, nec nimis arctè constringantur, sed gradatim, iam expurgato vulnere, præsertim si ad buccam terminauerit, tunc enim assiduè rhodomel adhibeatur interius, & os aliquo magistrali decocto abluatur, quale hoc est. Reci. pentafilonis, myrthilorũ, radicum consolidæ maioris, gummi arabici, dragaganti an. misce, & decoctum in vino nigro paretur. cui addatur syrupi myrtini, aut rosacei, aut diamoronis, quod sat erit, & vtere: Interim multa obseruanda sunt, nempè ne vulneratus vi quadam manducet. nã violenta masticatio, ac multus risus, & frequens loquela, si vulnus alicuius fuerit momenti, suturas abrumpit. porrò esca humida, meri potus, aer malus, venus, ira, clamores, & similia vnionem prohibere solent, quę naturæ tantùm opus est; si autem carnis portio sublata fuerit, nec sutura, nec glutine vti est opus; siquidem à sutura vulnus recollecti marsupij effigiem præ se fert. Tunc vulneris caui sanandi prima indicatio nobis insinuat, carnem eadem specie cum ea, quæ perijt, rursus gignendam esse. quo fit, vt geminus curandi finis nobis propositus sit, nempè repletio, & vnitio; quoniam & affectus geminus est, videlicet continui diuortiũ, & cauitas, quæ ex amissa propria substantia est contracta; itaque continui diuortium vnionem, cauitas repletionem desiderat. Particulares verò indicationes, quibus caua vulnera repleri solent, sumuntur ab ægri temperie vniuersali, ætate, sexu, exercitio, modo viuendi, necnon sedis affectę natura, & compositione. adhuc, vulneris quantitate, & symptomatum robore; siquidem horum plurima dum à symmetro naturali deuiant, caro non generabitur. nam carnis gignendæ materia sanguis bonus est, qui nec quantitate, nec qualitate vitiosus fuerit. opifex verò, & effectrix caussa, natura ipsa, quę opificis rationem non habebit, nisi subiecta materia iustum temperamentum obtinuerit; & sanguis, qui ad eam fluit, bonus, & modicus sit. hac ratione, his ambabus causis, vñ caro nascitur, præsentibus, nulloq; extrinsecus, quod impediat, obstante, carnis generatio prohiberi non potest. Quæ verò singulatim in hac indicatione obseruanda sunt, loco suo explicabimus: vbi verò vulnus purgatum, ac repletum fuerit, vt cicatrix pulchra inducatur (quod summè necessarium est) studere oportet. hęc ex cuticula quadam noua producitur, quę talis omnino, qualis erat quæ perijt, esse non potest; illa quidem ex semine patris ortum habuit, hęc per accidens gignitur, & cutis officium supplet, quæ carnis tegumẽtum est; vnde interdum ex medicorum imperitia, aut negligentia cicatrices deformes, atque indecoræ producuntur; prout aliquæ cauę sunt, vbi ossa excauata fuerint, quæ teste Hippocrate correctionẽ nõ admittunt. Interdum ex mala medela, quæ ante tempus opportunum cicatrizantibus medicinis (Epulotica Gręcè dicuntur) vsa est, tollitur hoc symptoma, cicatricem remouendo, & vulnus denuò planũ renouando. quod facit assidua fricatio cum vino puro, aut geranij folijs, aut cantharidibus, donec vesicula eleuetur. qua amota, vulnus, adhibito emplastro aureo, aut basilicone minori, carne repleat. postmodum noua cicatrix inducatur. At si eleuata, & eminens plus iusto apparebit, aut inæqualis, & crispa fuerit, si adhuc recens, & tenella extiterit, diu, ex antiquorum [a] experientia, asinina pinguedine fricetur, & superaddita lamina plumbea arctè alligetur: si verò dura, inueterata, & callosa erit, scalpello exulcerari debet, aut medicamento, quod duram substantiam excedat, tollatur, aut saltem cute exulcerata supereminens caro aut alumine rochę adusto, aut hydrargiro pparato, aut squãma ęris cõbusta, aut aliquo simili Epirotico absumatur, donec sanę cuti æquetur, & tunc cicatrix inducatur. quę si dura tantùm percipitur, admoto diachilone, aut lithargyro, aceto acri nutrito, molliatur. quod etiam faciunt radices cucumerorũ agrestium tritę, addita anserina axungia. aut ciclaminum radices tritę cum melle: delet nouas cicatrices vnguentum alabastrinum, de pomo citri, & de ouo. idem facit oleum de tritico, de myrrha, de vitellis ouorũ, balsaminum, & balsamũ ipsum, si haberi potest. valet etiam mirificè in Vere aqua, quæ à vite incisa resudat, aut à fraxino viridi, cum altero capite aduritur, aut ab ouo recenti, si apud prunas coquitur: Nigricantes verò cicatrices, aut malo colore affectas, remouet oleum, in quo brionię radix incocta fuerit, aut calamintha in vino ebullita; aut Reci. argenti sublimati vnc.s. succi limonũ drag. ij. ducantur omnia in mortario lapideo, cum pistillo ligneo, sub Sole, donec siccetur. deinde ponatur in linteolo, & fiat fasciculus, qui leuiter immergi debet in duabus partibus succi limonum, & vna aquæ rosarum; & ita dimittatur, donec succus totus absumatur; & facta leui expressione, ex eo, quod expressum est, cicatrix liniatur. Hęc pro cicatricibus reparandis agenda sunt: Attamen, vt ait Celsus libro 5. capite vigesimosexto, circa finem; Stultum est, si vel excreuerit cicatrix, vel caua fuerit, decoris caussa, rursus & dolores, & acrem medicinam sustinere.

a ¶ Dioscorides lib.2.cap. de adipibus. Aetius li. 13.cap.131. Paulus lib.4.c.47. Auicenna. 4.4. tr.3.ca.14.&.7. 4 tr.2.cap.4.

De oculorum vulneribus. Cap.II.

OCVLI, idest organa visus, vulnere aliquo affici solent, à telo pręsertim acuto, & perforante; sępè etiam à re graui, obtusa, & ęquali, nempè lapide, aut pila, aut re simili contundente; rarò verò, aut nunquam sectum vulnus patiuntur, quin & facies ipsa magno vulnere, ac profundo lędatur, cum oculi cauis sedibus sint reconditi, ac pręseruati: eorum vulnera apertissimè sensibus dignoscuntur, & medico magnum negotium, ac ęgrotanti periculum non minus afferunt; ob id, quia eorum mẽbranæ, ac nerui immediatè à cerebro propagantur, maximo sensu præditi sunt, & ad visoriam facultatem destinati humores continent labiles, tunicas tenuissimas, perpetuò mouentur, &

fluxiones recipiunt vndequaque facillimè, quare non ab re est, aut cæcitatem, quę ex paruo admodum ictu oriri solet, aut futuram mortem ab aliquam conuulsionem, prędicere: Quomodocunque verò lęsio aliqua eis contigerit, statim eiusdem lateris vena cephalica aperiatur. ob eorum enim nimium sensum, facillimè atrocissimo dolore cruciantur, & quamplurimę materię ad sedem dolentem plus iusto trahuntur, & inde inflammatione vexantur; vnde ne oculus corrumpatur, vereri oportet: nam ab Aetio sic dictũ est; Vbi profundum vulnus in oculo obtigerit, ne insiti humores periclitentur, obseruari oportet, ac ne inflammatio subsequatur, quam febris, & conuulsio comitatur. præ omnibus[a] ergo, si vires ferunt, vena cubiti capitalis secanda est, inter initia enim nihil hoc præsidio efficacius: at si venę sectio non admittitur, purgatorio idoneo vtamur; sin minus, clysteribus aluum subducentibus, euacuatio fiat; victus ratio tenuissima sit, & ea omnia cauenda sunt, quæ caput replere solent, ac fluxiones irritare; vinum ex toto, vsquequò accidentia quieuerint, prohibeatur; obscuritas probatur, motus omnis, & mentalis & corporalis alienus sit: sternutare, vomere, ac fortiter clamare, pessimum est: repellentia verò aptissimè fronti, ac temporibus admouebuntur. parantur ex oui albumine concusso, aqua rosacea, & boloarmeno, aut ex vnguento rosaceo, croco, & cerusa: in oculo candidum oui aliquandiu digito agitatum instilletur, ac desuper cataplasma adhibeatur ex oui albo, & luteo contuso, addito rhodino, vino nigro, & hordei farina, ita vt leuiter tepefactum, & lana exceptum adhibeatur; & leui fascia ęqualiter comprimatur. In secundo apparatu albumini ouorum adijcere poterimus collyrium album sine opio ad dimidium, ac desuper fomentum, quod ex rosarum, meliloti, ac capitum papauerum decocto, cum medulla panis, vitello oui, croco, & mulierum lacte, componitur. oculus verò leuiter deligetur; & cataplasmata leuia sint; ac, ne siccentur, crebrò permutentur: & superna palpebra sola ex his contegatur: si oculus dexter afficitur, dormiat patiens super latus sinistrum; si vulnus fuerit in sinistro, quiescat super latus dexterum. In tertio verò, aut quarto apparatu Recip. Syeph albi sine opio Rasis[b] drag. ij. aquę rosarum, albuminis ouorum an. vnc. j. tutiæ præparatæ drag. ij. ducantur aliquamdiu omnia in mortario marmoreo, & vtere sub forma collyrij: aut Recip. Lapidis hæmatitis pręparati scrup. ij. camphoræ, aloes loti, an. drag. ij. tutiæ præparatę, sieph memithæ an. drag. s. misce in mortario plumbeo vsque ad linimenti consistentiam, & vtere. medicamenta hæc omnia ob particulę naturam ab omni rosione, siue morsu aliena, adhiberi debent; inter quę quod ex pompholige, & aloe lota conficitur, ab omnibus probatur. Succi etiam quamplurimi ipsis miscentur, non solum rosionis expertes omnino, sed qui vehementissimos dolores lenire possunt; vt poligonij, oleastri, aut plantaginis. Nos verò ab oui albumine non discedimus. constat etiam talia pręsidia, cum medendi tempus prope est, vt formentur, eo quòd citò arescunt. omnes pariter puncturæ in oculo (quales à stylo, aut aliquo consimili telo imprimuntur) magni timoris sunt; & si cornea perforatur, exeũt humores & muci, præsertim aquosi, & inde cæcitatem expectare oportet. igitur post vniuersalem curandi methodum, si nullus instat dolor, solo oui candido; secus verò turturis, aut columbæ sanguine, irrigandæ sunt. ab initio quidẽ fomenta, aut cataplasmata calida vitanda meritò veniunt, sed ea vsui seruentur, quæ ad prohibendas inflammationes parantur; collyria etiam leuissima adhibeantur, quanuis vulnus impurum apparuerit: experti pluries sumus trifolij oculati succum (andacochã isti vocant) addita tutia pręparata, & cando puluerizato. adhuc oui candidum diu contusum cum tertia parte aquæ rosarum, ac parum quid tutiæ præparatæ & boliarmeni. aut Recip. Syeph de thure drag. j. de plumbo, tutiæ præparatæ, aloes loti, candi, an. drag. s. succi andacochæ, aut eufragiæ, aquæ rosarum an. q. s. misce, donec collyrium efformatum fuerit; de quo guttatim tepidum in oculo instilletur, ac desuper linteolum, vnguento rosato Mesues, aut cerusato coopertum, applicetur. si multa effluit humiditas, tali præsidio exsiccetur. Recip. Lapidis hemathitis, antimonij pręparati, tutiæ pręparatę an. scrup. j. croci g. v. misce, & fiat puluis tenuissimus: qui in linteolo sub fasciculi forma alligatur, & bulliat in aqua plantaginis, & rosarum, & fiat expressio, & quod expressum est, guttatim oculo adhibeatur. Si verò oculos prolapsus fuerit (vt ex casu ab alto, aut ex violenta quadam capitis percussione contingit) ruptis nempe vasis, aut pelliculis, aut lacertis, quibus in eius capsula adhæret, & conseruatur, periculosa sequitur affectio; & si foras iam ruptus procedit, sine auxilio res est, quamuis dixerit Galenus;[c] Incredibile quippiam, & quod nunquàm antea videre consueueram. Puer cum iuxta pupillam stylo pungeretur, effluente protinus aquoso humore, imminuta est pupilla, ac ceratoides tunica omnino corrugata videbatur, qui mox curatus, visum recuperauit, instaurato scilicet humore paulatim, qui antea effluxerat. Sed huiuscemodi euentus raro videntur. nam talja vulnera magna ex parte cæcitatem inducunt: ab Hippocrate[d] equidem dictum est; Quibus rumpuntur oculi, & postea prominent, vt extra locũ oculus sit, his & tempore, & arte, opem ferre non datur, ad hoc vt videant. posset fortasse humor albugineus restitui, tunica intacta remanente, quod euenire nequit, si vitrea, aut vuea fuerit vulnerata: cunque igitur affectus similis occurrit, statim ea curatio adhibenda est, quæ per venæ sectionem, & capitis purgationem celebratur. cibus, ac vini potus subtrahendus est, & ea topica conferre videntur, quæ dolores emulcere solent. exterius verò repellentia adhiberi debent, quæ non exasperent, hoc est non validam habeant astrictionem; mitigatoria verò sunt oui albumen, fœnugræci decoctum, sanguis columbaceus, sub ala extractus tepidus, ac mulieris iuuenculæ lac recẽter in oculo expressum. Hęc verò monohemata Gręcè dicta medicamenta, in vehementissimis doloribus, aut dum inflammationis initium veremur, aut propter flu-

xi

a ¶ Hipp. 6. Aphoril. 31. & 7. Aphor. 47. Cel. lib. 8. c. 6. Gal. 4. de comp. m. sec. loc. & libr. de oculis cap. 10. Aet. lib. 6. c. 22. Pau. li. 3. c. 22. Auic. 3. 3. tr. 3. c. 5. Rasis. 9. ad Alm. cap. 15.

b ¶ Libro. 9. ad Alm. cap. 15.

c ¶ Libro. 1. de sympt. cau. ca. 2

d ¶ Lib. 3. prædict. oculum.

xi humoris acrimoniam administrare tenemur, non tamen immediatè supra vulnus, sed in locis propinquioribus, exterius verò spongiam mollem, aut splenium posca, aut vino astringente, aut rosarum decocto imbutam, superdare commodum est; aut tale adhibeatur medicamentum, Recip. Syeph albi completi, syeph de plumbo an. drag. j. seminum papaueris albi, fœnugræci an. drag. iij. aquę rosarum, lactis mulierum an. drag. s. pulpę pomorum coctorum vnc. ij. misce pro cataplasmate, aut Recip. foliorum papaueris albi coctorum sub cineribus, carnis malorum dulcium similiter coctorum an. vnc. ij. croci drag. j. farinæ semi. fœnugræci drag. s. lactis muliebris vnc. i. s. olei rosati completi abluti q. s. misce, & fiat cataplasma. in dolore verò mitiori sat est, emplastrum parare ex pulpis pomorum dulcium sub prunis coctorum, cum saccharo copioso, vnguento rosaceo, & croco: caput pilis denudetur, & cucurbitula occipiti, ac vertici affigatur: reuulsiones à longinquis secundum omnem modum laudantur, & vsus acrium clysteriorum summoperè probatur. Cubantis locus obscurus sit, & lumen oppositum conseruetur; Somnus, ac quies perpetuò sint, eleuato capite, aer verò, & omnia calida vitentur. coitus etiam his vulneribus inimicissimus est: At si vulnus simul cum inflammatione obortum fuerit, curationem ex ijs, quę inflammationem linire, & concoquere possunt, moliemur, non neglectis ijs, quę ad vulnus propriè pertinere videntur. Ad discutiendum, ac dissoluendum sanguinem, ex ictu aut contusione in oculo, aut tunicis concretum, ruptis nempe, aut contusis vasis in oculorum tunicis (affectus Græcè Hyposphagma, & ab Arabibus Taifati dictus) facit sanguis columbaceus calens cum muliebri lacte instillatus, ac desuper medulla panis torrefacta, & vino rubeo macerata ac expressa. valet absynthium viride tritum, cum oui albumine, nocte superpositum. pariter & fomentum ex decocto sertulę campanæ, & seminum fœnugræci: aut Recip. Collyrij albi, mucilaginis seminum cidoniorum, aqua rosarũ extractæ an. vnc. s. aloes loti, tutiæ præparatæ an. drag. s, misce, pro collyrio, laudatur ad hoc collyrium diarodon, nilli, & diasmirnon, ac multa alia medicamenta, quæ a Galeno[a] descripta sunt: si quod autem vulnus bulbi, siue oculi capsulam tantùm lęserit, tunc terebinthina abluatur, aqua consolidæ aut fœniculi, & cum ea vulnus regatur: si verò sagitta hoc effecerit, magnus inde oritur timor, & ea tunc obseruanda sunt, quę infra libro sexto explicaturi sumus: si quid verò præter naturam in oculi substantia infixum fuerit, ac ita ibi resideat, quòd nisi quadam violentia euelli possit, nullo modo commouendum est, præterquàm si ęruginosum, aut venenosum fuerit, sed opus totum naturę committatur; localia verò medicamenta parentur ex oleo terebinthinę, aut de vitellis ouorum, & parum quid croci, exterius fomentũ adhibeatur ex decocto fœnugræci, rosarũ rubearũ, & plantaginis in vino nigro, ad coercendam inflammationem: oculorum verò cicatrices attenuat collyrium ex succo eufragiæ, & rutæ, cum melle, & sagapeno; aut ex succo anagallidis, & fœniculi cum melle, & felle taurino.

[a] ¶ Lib 4. & 5. de comp. m. secundum. locos.

De Naribus sauciatis. Cap. III.

ARES,[b] hoc est instrumenta odoratus, multoties aut transuersaliter, aut obliquè vulnerantur: interdum contusione aliqua affliguntur, aut eorum pars amputatur, aut densiores partes franguntur. quomodocunque autem lædantur, si affectus ad narium foramina non deuenerit, curationis methodus eadem sit, quæ capite de simplici vulnere faciei superius iam descripta est. Si verò foramina ipsa secta fuerint, summa diligentia adhibenda est, ne odoratus aut minuatur, aut destruatur. quare partes vulneris simplici sutura, acu nempe breui, & curua (quæ si talis in promptu non habetur, igne supercalefacta recuruetur) secundùm iustam naturam, adinuicem committantur, vt deinde cicatrix non sit deformis, non distorta, sed aspectu iucunda: inde superaddito oui albumine optimè agitato, internæ partes digitis minimis in nares immissis, aut saltem specillo, exactè, & concinnè sunt componendæ; ac, si decet, cannula argentea, aut plumbea, aut penna anserina, aut vulturis, aliquo constringente linimento exterius obuoluta naribus imponatur, vt eorum forma, ac vtilitas, & officium conseruetur, id est, ne spirandi, ac odorandi facultas destruatur, si paries nimis arctè coierint; exterius verò aut oui candidum, aut barbarum simplicioris temperaturę adhibeatur. at si hæc curandi ratio molesta fuerit, quia inspiratio prohibetur, aut quia patiens distillatione vexatur, aut dolore affligitur, turundæ interius adhibeantur, molles nempe, ac flexibiles, barbaro mirthino multo soluto, munitæ; siquidem nares solent humido proprio citò glutinari, hac ratione, quantò citius expedit, puncta secentur, & gluten aliquod imponatur, vt de facie vulnerata dictum est. Dum verò contunditur, & cõtinui nulla apparet solutio, statim manibus cõprimatur, & rectè æquetur, ne simus reddatur, aut deorsum spectet, aut in neutram partem inclinetur, ac statim oui luteum cum duplici rhodini parte applicetur, aut oxirhodinum cum cerusa adhibeatur; sic enim dolor quiescere solet, & fluxiones inhibentur. postremò nigrediné tollit emplastrum ex quo, aut alabastrinum. studere enim debemus, vt quæ contusa sunt, maximè ab inflammatione tueantur, & quæ inflammata sunt, celerrimè ab inflammatione liberentur: ob id parcè viuere, ac corpus totum euacuare, optimum præsidium est.

[b] ¶ Hipp lib. 2. de articulis. Pau. li. 6 c. 91. Auic. 5. tr. 3. cap. 3.

Si frangitur nasus, fracturæ modus vnus non est; siquidem interdum comprimitur, interdum abrumpitur, interdum etiam deórsum, aut ad latus, aut in ea parte, quæ cartilaginosa est, aut in ea, quę ossi

bus

bus continetur, inclinatur. Ima narium pars, quia cartilaginea est, frangi non solet, sed contundi, sima peruerti, superior, quæ ossea est, frangi: commodissimè enim restituitur nasus fractus, si in inferiorem partem demittitur, eadem die, vel certè paulò post: Nasus enim (ait Hippocrates) ex omnibus corporis partibus facillimè componitur. equidem nullum vnquam nasum fractum vidimus, qui non posset protinus componi, si priusquàm callus increscat, compellatur, modò quis rectè mederi posset, ac vellet.

Ergo si fractura omnino in inferiori parte fuerit, dirigere eam oportet, atque superius compellere, & in pristinam sedem restituere; cui rei quocunq; medico magis idoneus est æger ipse, si id facere audeat; nã immisso in nares indice, vel minimo digito, nõ magno negotio fracti ossis partes in suã sedẽ reponet, aut si non ipsius ægroti, saltem pueri, aut mulieris, mollibus siquidẽ manibus opus est, vt optimè nasus fractus in priorem effigiem restituatur. vtrinque enim digitos, qui naribus accommodentur, immittere oportet, ac in imum, quantum fieri potest, atque ita quiescere, nulla obstante ratione, donec agglutinetur, vel certè multo tempore, in naribus quidem callus citò increscit. &, nisi corrumpatur (ait Hippocrates) decem diebus sanescit: si verò id fieri nequit, licet aliquid in naribus inserere, vel linamẽtum, vel linteolum, ita figuratum, quod idoneum sit, & linimento aliquo cinctum, quale ex manna thuris, boloarmeno, mastice, & oui albumine diu agitato parari solet, & sic vnum singulis foraminibus na si imponatur. Galenus verò frustum pulmonis ouili conijcere docet, asserens, quod si spongię indantur, humorem imbibant. antiqui linteolum cartaginensi pellicula obuolutum, circumsutumquè adhibebant, quod magis probatur quàm ouilus pulmo: At vbi fractura superior fuerit, nihil horum dimitti intus potest, nam difficulter spiratus trahitur, sed grandis penna mollis, pellicula circundata, ne fracta aliqua pars in eius cauum decidat, ea siquidem est, quæ impulsu eget, vt excitata possit in suam sedem detineri. Quòd si plura erunt fragmenta, eodem modo extrinsecus singula in suas sedes digitis erunt compellẽda, & adhibito medicamento ex farina milij recenti lota, & glutinosa, boloarmeno, draganto, thure, mastice, ac resinæ portiuncula habena ad hoc idonea sic conseruari debent, nec altera fascia adhibenda est. nam, vt ait Hippocrates, qui præstantia vincula amant, sine mente complura alia lædunt, vt quæ magis partes resimas efficiant, & distorqueant. attamen habena interdum sic paratur, quæ vel vt pollicem non excedat, vel quantum conuenit, lata sit, & extrinsecus naso, qua parte declinatur, intendenda, sic vt nasus dirigatur; longa enim esse debet, ac tum sub aure, ac circa caput sursum adducenda, & ibi absoluta vincire. verùm ad nasi fracturarum diuersitatem, varij modi fasciandi, ac fasciæ admodum diuersæ à Galeno lib. de fascijs fuerunt descriptæ, veluti funda, accipiter, vallum, rhombus, & semirhombus, quæ ferè omnes literæ X imaginem præseferunt. Cumque nasi pars aliqua ex toto amputatur, præsertim cartilaginosa, curationis spes omnis deperditur, ob id, quia hæc pars[a] cum exanguis sit, neque augetur, neque coalescit; Deficientes verò partes, inquit Galenus,[b] quæcunque ex sanguine ortum habent, corrigi quidem non est impossibile, quæ verò ex semine, propemodum impossibile existit: porrò augentur partes, si iam defecerit propria substantia, subnascente carne, quæ deperdita est, & vocatur cohalitus per viam secundæ intentionis, à Græcis verò sisarcosis. Coalescunt verò, dum rore proprio, ac elementari agglutinantur, & dicitur cohalitus per viam primæ intentionis, simphisis Græcè dicitur: Igitur audiendi non sunt, qui ablatum nasum denuo restituere pollicentur, quoniam neque naturæ artificium, neque artificis munus iam amplo priuilegio constitutum est, vt abscissum penitus à facie nasum, in integrum restituere possit, nec nasum semimortuum rescindere debemus; siquidem partem nasi sic constitutam, rectificatam, & agglutinatam interdum vidimus: curantur communiter nasi vulnera siccissimis medicinis; nam Hippocrates ea vulnera abundè siccari voluit: porrò si pars nasi frigida, aut semimortua apparuerit, eam, aut patientis manu calefacta, ac diu applicita, aut linteolis supercalefactis adhibitis, excalefacere oportet. ad quod etiam facere solet pullus gallinaceus, aut columbaceus de recenti sectus, & calidus suppositus: prius tamen partes futura condecenti vniantur. nasus siquidem, nisi ex toto amputatus fuerit, & conciderit in solum, facillimè agglutinationem recipit.

[a] ¶ Hipp. lib. Aph. 19. 7. Aph. 28. li. 1. de morbis. & lib. de Coac. prænot. Arist. libro 1. de Hist. ani. cap. 13. Gal. lib. 1. de semine c. 8. li. 3. art. par. m. c. 91. & 3. meth. cap. 5.

[b] ¶ Lib. ar. par. m. c 87. libr. de consti. ar. m. c. 7. & libr. de semi. cap. 8.

De labrorum vulneribus. Cap. IIII.

Vulnera labrorum, quæ ex quatuor musculis, qui ipsis famulantur, composita sunt, quotum fibræ vario modo procedunt, atque inter se commiscentur, & implicantur, vnde varios motus edunt, exactè ob decoram formam, æquari desiderant, quæ adamussim est conseruanda. igitur si amplum fuerit vulnus, decentem requirit suturam, ac sicca medicamenta, quæ cruentis vulneribus accommodantur; nempe quæ citò eius partes sectas agglutinare possint. nam loquela, ac frequenter sputa mouendo, & humectando, huius membri consolidationem prohibere solent: ob id his vulneribus ea medicamenta iuuare videntur, quæ vulneribus narium prosunt; igitur interius rhodomelle, exterius oui albumine, aut barbaro mirrhino multo soluto, vt amini.

De sectis auribus. Cap. V.

AVRES, si à causis deforis venientibus, læduntur, nullum imminet periculum. verum tamen si eorum pars aliqua ex toto ablata fuerit, nunquàm denuò generabitur: at si sola vulnera sint, & aliquam obtinuerint profunditatem, rectam suturam exposcunt, ac medicamenta valde siccantia, virtute astringente & agglutinante, non expoliata, requirunt. nam audiendi locus, quoniã siccissimus est, medicamentis eget, quę vehementissimè siccent: sic enim aurium vulnera facillimè sanitati restituuntur. abundè siccari huiuscemodi vulnera iubet Hippocrates, b cum natura siccissimæ aures sint, eo quòd ex chartilagine, & cute constant, quę leuis ac mollis est, vt ab externis iniurijs, & ictibus minus lædantur; ostensum enim àb Hippocrate est, vnamquamque partem, quatenus siccior est, eatenus sicciorem curationem requirere: siccare enim solet has partes sine mordicatione mel atticum inunctum, insperso denique quouis medicamento bene contrito, veluti est thus, aloes, & mirrha, aut trochiscus andronius, vino leuigatus. vbi enim quis aurem sectam curare tentauerit, ab omni cataplasmate, & liniměto abstinere debet: sed medicamentis vtatur, quæ protinus cruentis vulneribus inijciuntur, vel alio, quod neque onere lædat, neque acuitate molestiam afferat, quale est oui albumen diu concussum; aut medicamentum, quod ex salice, aut ferri scoria paratur, aut illud celebre barbarum ab antiquis, c sub diuerso tamen genere compositionis descriptum. nos verò, quod simplicioris temperaturę est, magis probamus; sic enim conficitur, Rec. Bituminis iudaici, picis aridæ, resinæ, ceræ an. vnc. xij. Terebinthinæ, mannæ, thuris, opopanacis, cerusæ an. vnc. ij. argenti spumæ vnc. j. olei mirthini vnc. iij. aceti q. s. & medicamentum paretur in bona forma. à Celso sic describitur. Aeruginis rasæ drag. xij. spumæ argěti drag. xxx. aluminis, picis aridæ, resinę, pineæ aridæ drag. x. olei mirthini, aceti an. q. s. est enim præstantissimum remedium. adhuc scire oportet, in omni auris fractura vinculum inimicum esse, nam laxum nihil boni affert: quod si magis astringatur, plurimum officit. nã astricta auris dolere solet; inde pulsatione, ac inflammatione vexatur. Si eius cartilago rumpatur, antequã pus oriatur, cute integra existente, medicamentũ glutinans imponatur: si autem cũ cute cartilago abrupta fuerit, cutis vtrinque suatur. Si verò pus orič, cutis pars altera aperienda est, & linteolum imponatur cum medicaměto, quod supprimat, & omne pingue vitetur, & lana mollis auri subijcienda est, quæ, quod inter eam & caput est, impleat, & ea leuiter liganda, donec ab inflammatione tuti fuerimus, in quo tempore cibi, ac potus abstinentia necessaria est.

a ¶ Gal. 3. de cõpo. m. sm locos. 5. meth. cap. 10. 6. meth. cap 6.
b ¶ Lib. 2. de articulis.
c Scribo. lar. de scrip. 207. Celsus li. 5. cap. 19. Gal. 2. Κατὰ γένη in fine. Actuarius. lib. de comp. m. Paul. lib. 7. c. 17.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Tractatus Tertius.

De vulneribus.

LIBER TERTIVS.

De neruis, ac neruosis partibus sauciatis. Cap. Primum.

IN partium [a] similarium humani corporis numero nerui habentur, qui, vtcũquè simplices existant, pretiosissima organa sunt, & munere præstantissimo funguntur, cùm sensus & motus vniuersi corporis vehiculum sint, à cerebro, & spinali medulla, tanquàm à fonte (& si secus crediderit Aristoteles) [b] originem ducentes, cui continuitate indeficienti iunguntur, nec [c] ab ipso admodum dissident, nisi quatenus compactiori materia sunt constituti: quod factum est, ne à quolibet facilè læderentur; eoque magis densantur, quò elongati ab ipso, partibus affusi motum excitare tenentur: secus autem ij, qui sensibus duntaxat inseruientes, à cerebro immediatè propagati, molliorem consistentiã sunt consecuti, iccirco etiam humidiores sunt; sic enim ad faciliorem alterationem, velocioremque opus erat, siquidem ad sensuum instrumenta principis partis potentia, luminis instar, irradiantur, perficiuntque instrumenta ipsa, vt species omnes colorum, sonorum, gustus, & tactus suscipere queant; quemadmodum & motiui [d] musculis circumfusi, in tendones desinentes, vbique motus arbitrarios impartiũtur, delata nimirum identidem facultate ipsa (veluti radius essent) ad omnes partes motrices: cuius quidem rei indicio sunt, superiores partes vinculo obductas, seu quouis modo arctatas protinus inferiorum obstupescentiæ causam esse, ac earum sensus, & motus priuationis: licèt autem partibus quibusdam seiunctim nerui sensitiui à motiuis nec distingui, nec percipi possint, non est, cur hæsitandum sit de ipsorum differentia, quin alij sensus, alij motus, delatores existant, cùm in quibusdam partibus liquidò constet, vt in oculo, & lingua: dignoscitur etiam ex passionibus. nam neruus incisus, contusus, oppressus, laqueo interceptus, callis affectus, aut putrefactus, à musculo omnem motum, & sensum aufert; & qui phlegmone patitur, nõ parum conuulsione detinetur: eorum [e] substantia satis mollis est, & humida, forma oblonga, teres, & alba, tenui duntaxat membranula induta, ac inter seminaria membra enumerata. Nerui [f] secti non coeunt, neque diminuti augentur, deficiente quidem generationis prima materia, eorum [g] tamen propria humida est, à frigido coagulata, à cerebro, & medullari spina alimentum suscipiens: replentur [h] nerui facillimè humore albo, frigido, ac viscoso, iccirco [i] putredini, ac conuulsioni obnoxij sunt; quò [k] fit, vt vulnerati eorum curationi aqueum, seu quid aliud humidum medicamentum repugnat: in vniuersum [l] autem omnes tum sensitiui, tum motiui sensu nimio prediti sunt, non enim ex seipsis, sed desuper à magno principio defluente, fusius tamen in superioribus, maxima animalis spiritus copia exuberante. Hinc oritur,

a ¶ Gal. lib. 1. de temp. c. 1 & lib. de sect. neruorũ Auic. 1 can. ca. de anat. neruorum.
b ¶ 3. de nat. animal. cap. 5.
c ¶ Gal. 9. de vsu par. c. 14. 16. de vsu part. cap. 1. lib. de const. ar. m. cap. 4. lib. de motu muscul. & 6. meth c. 4.
d ¶ Arist. 3. Physicorum, & 11. metaph. Gal. li. de motu musc.
e ¶ Gal. libr. de const. ar. m. c. 5. & li. 1. de semine.
f ¶ Hip. 6. Aph. 19. 7. Aph. 28. libro de Coac. prænot. & lib 1. de semine ca. 8. 2. Techni. c. 87.
g ¶ Aristo. 3. de na. ani. c 5. Gal. 8. de vsu part. 6. meth. c. 3. Auic. 1. 3 c. 2.
h ¶ Gal. 2. Aph. cõ 36. 6. meth. cap. 3. & com. 2. libri de articulis circa finem.
i ¶ Auic. 4. 4. tr. 4. c 1.
k ¶ Gal. 6. meth c. 3.
l ¶ Gal. 5. de vsu part. c. 9.

tur, [a] quòd vulnerati sæpè conuelluntur, & mentis perturbationem patiuntur. Eiusdẽ ferè naturæ sunt tendones, siue eneruationes, tendones à tendendo Gręcè dicti, in secundo neruosarum partiũ ordine habiti, qui a musculorum extremitate originem ducunt; nanque cùm neruus à cerebro, aut spinali medulla ad lacerti initium terminatur, in eo inseritur, ac in multas, & minimas, seu capillares partes, aut membraneas fibras diuellitur, ac disseminatur, quæ totum musculi corpus intertexunt; denuò in fine coalescunt, ac corpus quoddam album, densum, ac satis latum generatur, chorda communi voce appellatum, cuius munus est parti sibi annexæ motum absoluere: sentit autem, ac mouetur ea ratione, qua nerui est particeps; mixta [b] etenim est eius natura, mediaque inter neruum, & ligamentum, tantòque neruo durior, quantò ligamento mollior, propterea & validiora medicamenta ferre solet, & accidentia ex ipsis orta mitiora apparent. Enumerantur [c] post hæc, ac in tertio neruorum ordine sunt, vincula, seu neruea ligamenta, Græcè [d] syndesmi, Arabicè hacab appellata, quæ ab osse oriuntur, & in osse, aut musculo terminantur, & parùm forma ob eorum duritiem, & densitatem à tendonibus dissident, & à neruis nobilitate tantùm, cùm prorsus sensus expertes sint: eorum vtilitas est, ossa adinuicem colligare, ac artus formare; vulnerata, vt nullum vitæ periculum, ita feram, ac difficilem curationem admittunt. Sunt postremò inter neruosas substantias enumerati, ac simillimam habent speciem, panniculi neruei, seu membranę ad hoc genitæ, vt ab eis partes aliquæ duriores sensum accipiant, vt ossa; alioquin, quia substantiæ terreę sunt, natura prorsus sensu carent; attamen, dum viuunt, & nutriuntur, mediante panniculo ea vestiente, stupido sensu prædita sunt, qui vbique Græcè periosteos, quasi circa ossa, in capite verò pericranion dici solet; aliæ verò membranę sunt, quæ membra induunt, vt pulmones, iecur, & lienem, quæ viscera ex se non sentiunt, & illis aliquem sensum communicant; aliæ præseruant, & intersepiunt, vt quæ cor ambit, Græcè pericardia; aliæ continent, & conseruant, vt vesica, & quæ intestina circunuoluit, peritoneon Gręcè, syphac Arabicè; aliæ conseruant, & mediant, vt dura meninx; aliæ diuidunt tantùm, vt in thorace mediastinon, Græcè diaphratondes dicitur; aliæ sunt, quæ suspendunt, ac alios præstantes vsus corpori afferunt, quæ vulneribus raro admodum obnoxiæ sunt, nisi vnà secum & membra, quibus præsunt, & consortium tenent, lædantur, quorum, vbi de annexis membris sectis sermocinaturi sumus (& si aliter credat Aristoteles) [e] curationem aggrediemur.

a ¶ Gal. lib. ar. par. m. ca. 9 & 6. meth ca. 5. & 3. kategeni.

b ¶ Gal libro de motu musc. 6. meth c. 4.

c ¶ Gal. 14. de vsu part. 6. meth. cap 4.

d ¶ Gal. 6. meth. cap. 4.

e ¶ Lib. 3. de motu ani. cap. 13.

De neruorum vulnerum formali differentia. Cap. II.

NERVORVM, ac neruosarum partium vulnerum curationem tractaturi, de qua aliqui nihil, quidam vberius, quidam parcius, quàm ars ipsa chirurgica expostulare videatur, disseruere; decet quidem prius, ad majorẽ huius rei dilucidationem eorum formales differentias scrutari, quæ ad ternarium numerum reducuntur, nempè ad sectionem, puncturam, & contusionem; porrò si occurrat, vt cæsim neruus vulneretur, vulnus id, vel transuersim, vel iuxta lõgitudinem infixum erit; atque ex horum vtrisque quoddam fit sine substantiæ carnosæ amissione, quoddam cum carnis, ac cutis, quæ interueniebat, deperditione. in vtroque etiam, vel ex toto neruus pręcisus est, vel ex parte dissectus, quod pariter puncturis aduenire solet; aut manifestè, aut occultè, cùm vel secundùm partem, vel iuxta medietatem, aut secundùm totum perforatur: dum verò neruo contusio accidit, ea nempè erit vel sola, & simplex absque carnis diuisione, & nerui attritione, aut cũ manifesta continui solutione, adeò vt quandoque, sicut in cæteris similibus vulneribus, neruus nudus appareat, interdum punctus, aut sectus: insuper aliquæ aliquo vrgentium symptomatum genere complicantur, nempe dum ingenti dolore, inflammatione, aut conuulsione premuntur; aliæ mites sunt, illas compositas, has simplices sectiones Medici vocare solent. Ab his igitur enumeratis differentijs decet, tanquam à morbi essentia, quam naturam vocant, curatiuas indicationes assumere.

De neruorum vulnerum causis. Cap. III.

EAEDEM omnium eiusmodi vulnerum causæ sunt, quæ & cæterarum corporis partium deforis nempè accedentes, ac per accidens corpora alterantes, vt substantiæ inanimatæ nimirum pungentes, secantes, & contundentes, aut corrumpentes; cuiusmodi sunt, quę veneno affecta esse possunt: verùm cum superius, vbi de caluariæ curatione egimus, fusissimè de causis vulnerum enarratum sit, hęc pro nunc sufficiant.

De neruorum vulnerum signis. Cap. IIII.

NOTAE vulnerum neruorum, ac neruosarum partium, propriæ illę sunt, quæ ob eorum vehementem sensum fiunt, præsertim dum sedis affectę substantia neruosa fuerit: sunt, inquam, dolores ingentes, inflammationes, resolutiones, conuulsiones, febres, mentis perturbationes, & interitus; veruntamẽ dolor satis commune symptoma est, nec (sicut conuulsio) liquidò neruum sectum esse ostendit; nam dictum est ab Auicenna, [f] quòd sæpe neruorũ vulnera perducunt ad spasmum absque antecessione lætionis prauæ, & non est in eis excusatio, quin illic sit apostema magnum absque dolore magno, & faciliores eorũ dispositiones

f ¶ 4. 4. tr. 4. c. 1.

tiones sunt febres,& apostemata multa apparẽt in alijs locis, quàm in vulneribus,& sitis,& vigilię,& deficcatio linguę: patet igitur ex his cõuulsionem fieri posse, aut inflammationem, nullo præcedente vehementi dolore, aut ob partis naturam, aut ob inflammationis morem. nam Galeno [a] auctore, puncto musculi capite, quamprimum conuulsio aduenit, quæ nulla conuenienti medicamẽtorum vi remittitur: in femore verò, in partibus genu anterioribus, vbi magnum videre est tendonem, qui consensus ratione repentina conuulsione corripitur, morsque inde subsequitur absque dolore magno, quemadmodum etiam post vehementem inflammationem. nam à maximo, eoque celeri humorum defluxu, neruorum, aut chordarum substantia repleri solet, ac tumet, eiusque habitudo alteratur,& intẽditur. quò fit, vt sentiẽdi vis deperdatur, quę in eius symmetro proprio, ac temperamento iuxta naturam consistit,& ob id impressionem a causa diuersa subitò in eo factam, apprehendere nequit, quæ tristis sensus est, dolor vocitatus: inquit enim Galenus; [b] Conuulsio, ac mentis perturbatio sequuntur inflammationes neruorum, ac neruosarum partium; quare dicere expedit, proprias vulnerum neruorum notas, inflammationes varias esse, conuulsionem, ac mentis perturbationem; dolor item si adfuerit,& ipse pariter neruum conuulneratum esse testatur. est [c] enim neruus instrumentum,& organum principale sensus tactus: febris quoque continuis associata rigoribus, nullum seruans periodum, sauciatos neruos consequitur, ob quantitatem vaporum, cordis regionem petentium: delirium, vbi neruus magnus fuerit vulneratus, ob neruorum cum cerebro consortium, præsertim si quis magnus neruus læsus fuerit,& inflammatio aliqua appareat, à qua eleuati vapores quàmplurimi,& putridi, caput afficientes spiritum animalem conturbant: idem ex ardenti,& assidua febre contingit, dum accenduntur, aut exsiccantur humores,& spiritus in membranis,& in capite, aut ex longis vigilijs,& somni priuatione.. Paralysis quoque neruum sectum esse, interdum attestatur,& si inter hęc signa non describatur, declarat siquidem motus instrumenta pati, vnde sequitur impotentia quædam ad motum secundùm hominis imperium, paralysi admodum similis, pręsertim partium sub ipso vulnere existentium: replentur etiam nonnunquàm succo diuerso nerui secti, aut tendones,& insitam sibi virtutem amittunt, tremorque partis indè subijcitur, ob spirituum ad inferiora debilem transitum: humoris adhuc à vulnere continuò emanantis copia, eleodes Græcè, meliceria Latinè, neruosam partem vulneratam innuit: hæc, si facilè effluat, vulnus à doloribus,& alijs prauis symptomatibus innocuum reddit, licèt quandoque sarcoma, siue eminens, laxa, mollis, ac spongiosa caro supercrescere videatur: si verò tendonis, aut nerui capita à vulnere exeant, neruum, aut neruosam partem affectam esse, notius est, quàm dicere conueniat, pręter id, qoud ab affecta sede optimus anatomista neruum, aut tendonem vulnus accepisse, dignoscit.

a ¶ 3. meth. c. 9. & 5. Aph. com. 65. Auic. 4. 4. tr. 3. cap. 2

b ¶ 3. de noc. loc. a ¶ c. a. 3. & 5. Apho. com. 1. & 2.

c ¶ Aristo. 2. de Anima. ca. 10. & 3. de nat. ani.

De præsagandi modo in neruis sauciatis. Cap. V.

V M [d] tanto sensu; ac tali iam demõstratum sit, neruos præditos esse, meritò cum læduntur, laboranti periculum imminere,& medico negotium, prædici potest. nanque ad leuem eorum læsionem, acutissimi dolores sequuntur, quos celerrimè inflammatio subsequitur,& lege consortij ad sua principia retrahuntur,& conuulsi fiunt, fitque tunc passio acuta,& lethalis, siquidem [e] conuulsio ex vulnere est lethalis, cùm [f] in ea tandem contrahatur septũ transuersum, diaphragma Grecè dictum, anhelitus deficiat,& cordis temperamentum alteretur, eiusque operationes destruantur, vnde mors sequitur. Futuram autem conuulsionem significãt tumores mox apparentes, de repentè euanescentes; nam quibus [g] tumores in vulneribus apparent, non conuelluntur, neque insaniunt; verum his euanescentibus, de repente quibusdam à tergo conuulsiones,& distensiones fiunt: quibusdam autem insania, vel dolor lateris acutus, vel suppuratio, vel difficultas intestinorum, si tumores sunt rubicundi: ob inflammationem igitur vulneribus superuenientem, conuulsiones fiunt,& primùm quidem videntur conuelli, quæ è directo sunt partium inflammatione laborantium. deinde, postquàm principium attigerit, passio ad totum extenditur corpus; secus verò in caluaria fracta contingit. Quãdo igitur quis parte posteriori vulnus acceperit, quę plurimis neruis repletur, ac tumore aliquo vexari incęperit, qui de repentè euanuerit, conuulsionis periculum imminet, nec in dorso duntaxat, sed vbique locorum neruorum: dictum pręterea ab Hippocrate est; [h] Si in vulneribus fortibus,& prauis existentibus, tumor non apparet, ingens malum; illa verò vulnera praua sunt, quæ in capitibus, aut finibus musculorum occurrũt. nam & in his suspicandum, nè humores, qui ad vulnus fluere deberent, cerebrum petant, cùm tendonibus, ac neruis imbibantur, pręsertim si dolore cruciantur; quo fit, vt apostemata, conuulsiones, ac deliria sequantur: malum est igitur, si vulneratis neruis tumor non apparet, hoc est, saniosæ humiditatis copia; nam [i] laxa vulnera, idest optima sanie prædita, maximam salutis spem pollicentur: non est quidem dubitandum (inquit Galenus) ex vulnere pus generante; siquidem tumida vulnera neque inflammationes, neque conuulsiones comitantur, certam portendunt salutem labra vulneris tumida, mollia, ac rubicunda, si dolore carẽt, ac vulnerati prauorum symptomatum expertes quiescunt; secus verò neruorum vulnera timẽda sunt, si clausa fuerint,& non expirent. nam occęcato vulnere, retinentur materiæ, ac dolores excitantur, quos inflammationes, vigiliæ, syncopa, linguæ siccitas, febris assidua, alienatio, cõuulsiones, interdumquè

d ¶ Gal. lib. art. par. m. ca 92. 6. meth. c. 2. & 3. Katageni. Aet. lib. 34. cap. 27. Paul. li. 4. c. 54. Auic 4. 4. trac. 3. cap. 1.

e ¶ Hipp. lib. de Coac. pręnot. & 5 Apho 2.

f ¶ Gal. 1. Aph. com 12.

g ¶ Hipp. lib. 2. de mor. popu. & 5. Aph. 65.

h ¶ Libro. 2. de mor. popu. & 5. Apho. 66.

i ¶ Hipp. 5. Aphor. 22.

terdumquè

terdumque mors subsequuntur: difficilem curationem habent neruorum fissuræ, nam eorum substantia frigida, & exanguis est, & calescere nequit, nec eorum humiditates coctionem admittunt, & vulneta cacoethica vocantur. Quæ transuersim occurrunt, periculosiora, quàm quæ iuxta rectitudinem, iudicantur, illa siquidem & sensum, & motum partis crebrò destruunt, hæc autem suspicione vacant: rursus ea deteriora sunt, quæ neruum penitus non secant, sed vnam duntaxat partem, ob quam sanam inde grauiter lędi, & fæua sequi symptomata contingit; quippe [a] præciso per transuersum toto neruo, dolores sedari, conuulsiones prohiberi, & reliqua his vulneribus infesta, tolli videntur. Ad eundem modum contusiones verendæ sunt, ob humorem crassum, viscidumque, quo facillimè replentur nerui, & putredini etiam obnoxij fiunt, cum ab innato calore regi hę humiditates nequeant. Hi quoque in præcipiti sunt, quorum articuli vulnus acceperint, tùm ob sedis capacitatem, vbi humiditatum copia facilè aceruari potest, tùm etiam ob partis motum continuum. quapropter serò plerunque cicatricem admittunt, vehementissimique dolores vigent ob tendonum læsorum quantitatem, qui in eorum capitibus musculorum oriuntur, aut terminantur: obseruatumque est, vulnera omnia articulis quatuor digitis circunscripta, periculo non vacare, ac Chirurgorum doctissimorum solertia indigere: cæterùm neruorum vulneribus, sed maximè pũctim inflictis, perperam à principio curatis, maximè omnium inflammatio, & putredo superuenit. Ligamentorum verò vulnera, vt sensu prorsus experti a sunt, ita timore vacant, ac valentissimorum remediorum vim tolerant; ergo sindesmus si is fuerit, qui ab osse ad os permeat, maximè sine periculo est; Quidam tamen (inquit Galenus) cùm non valeat ligamenta cognoscere, tanquam neruos & tendones vulneratos suspecta habent, à periculo alioquin remota quomodocunque, afficiantur, quippe insensibilia, & ex ossibus, non musculis orta, sicut tendones, spinalique medulla, vt nerui: tendones verò, quoniam eorum substantia composita est ex neruo, & ligamento, quatenus nerui participes sunt, eatenus ex cerebro oriuntur, vnde secti maximum timorem adducunt, minus tamen, quàm ipsi nerui conuulsionem accersunt: quatenus autem sindesmi naturam sapiunt, omni suspicione carent: veruntamen secti tendones vtplurimum particulas, quibus alligantur, debiles reddunt. Diuersorum panniculorum vulnera, præsertim illorum, qui inter neruorum compagines numerantur, magni timoris sunt, nempe pericranij, meningarum, pericardias, septi transuersi, peritonei, vesicæ, & similium; nam horum omnium fabrica neruea est, & consortij lege partibus nobilibus alligantur: seruant nimirum tendones villorum ordinem, ad sui longitudinem, quod in panniculis latet, sed ęquales & confusi in omni parte consistunt. Tendones ab omni causa alterantur, panniculi stupidè sentiunt, ligamenta apertè dignoscuntur; nam eorum substantia dura, alba, ac sanguinis expers est: ferè eiusdem habitudinis cartilagines sunt, quę ossium extremitates circunscribunt, vbi simul iunguntur, & articulos componunt. Verùm quia partes hę ignobiles sunt, pauca de eis dicere intendimus; id autem solùm sciendum est, quòd ab omni causa frigida, aut si interiùs, aut exteriùs euenerit, membra hæc omnia maximè afficiuntur, atque magis detecta & carne denudata. Iudicatur vltimò, particulas ad vsum naturæ institutum, ineptas fore, ac perpetuò in ea constitutione manere, quando nerui, aut tendones vulnerati inflãmatione premuntur, aut penitus fuerint secti, aut aliquo sphacelo destructi, aut exsiccati, & tabidi conspiciuntur: porrò pro confesso habetur, [b] quòd nerui secti neque augentur, neque coalescunt.

[a] ¶ Gal. libr. de motu musc. 3. meth. c. 9 6. meth. ca. 3. Aet. lib. 14. c. 29. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 3. 4. ca. 3. Rasis 7. ad Alm. cap. 3. Auer. 7. coll. ca. 39.

[b] ¶ Hipp. 6. Aph. 19. 7. Apho. 28. lib. de Coac. prænot. & lib. 1 de morbis. Aris. 3. de Hist. anim. cap. 5. Gal. li. 1. de semine. ca. 8. & li. art. par. m. cap 87.

De vniuersali ratione curandi neruorum vulnera. Cap. VI.

VNAQVAEQVE [c] indicatio, quæ huic curationi dirigitur, sub tali scopo continetur, ne quis dolor vulneratam partem occupet, & vt sedes affecta ab inflãmatione tueatur; nam sic omnis conuulsio, quę ab his causis emolitur, prohiberi solet: hac [d] ratione non expedit aliquo modo vulnerum consolidationem accelerare, sed cutis vulnus apertum, inglutinatumque custodire, quo per id ex neruo vulnerato sanies effluat, & omni ingenio, ne alia praua insurgant accidentia, studere: quæ duo ex necessitate, nisi obstiterimus, conuulsionem subinde accersunt. Vt autem talem scopum assequamur, tres intentiones, totam artem medicam constituentes, rursus à nobis erunt diligenter obseruandæ, nempe diæta, quæ in recta victus constitutione consistit, & sex rerum non naturalium optimo regimine; potio, id est materiæ antecedentis subtractio, ne ratione doloris confertim ad locum affectum confluant; & Chirurgia, quæ accommodata manuum operatio est, medicamenta topica opportunè applicando, ac omnia circunscribenda adhibendo, dolores sedando, æruginosas materias educendo, & conuulsionis noxas vindicando. Patiens [e] igitur victum tenuissimum à principio vsque ad symptomatum securitatem seruet; siquidem talis passio inter acutas numeratur, in quibus Hippocrates [f] victum tenuissimum seruari iubet; ob id panatella cum saccharo sola aqua decocta, his, quorum habitudo biliosa est, & ætas iuuentutis tantùm concedi potest; quibus, si talem abhorrent diætam, condrum in brodio paruæ pullæ decoctum concedatur; caro, oua, caseus, acria omnia, aut cruda, & quæ multi nutrimenti sunt, dimittantur: aliquibus peractis diebus, nisi aliquid noui emerserit, dięta aliquantisper augeatur, ouum sorbile recens tantùm exhibendo, aut montanas auiculas, aut carnem paruæ pullæ, aut aliquid simile, iuxta illã formam, quam in fracta caluaria superiùs expressimus:

[c] ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 3 meth. ca. 8. 9. 10. 4. meth. c. 6. 6. meth. cap. 2. Auic. 4. 4. cap. 3. & 6.

[d] ¶ Gal. 6. meth. c. 2. Auic. ca de cura vulner.

[e] ¶ Gal. 6. meth. c. 3. Paul. lib. 4. cap. 54.

[f] ¶ 1. Apho. 7.

ſimus: vinum omnino interdicatur, eoque magis, ſi dolor, aut febris, aut inflãmatio apparuerit, ſed aquã
ſolam decoctam, aut cum ſaluia admixtã, aut cinamomo addito, aut fœniculi ſemine, & ſaccharo bibat,
cui interdũ iuleb roſatũ admiſcetur: locus verò, vbi æger quieſcere debet, Celſo teſte, [a] tepidus ſit; nam
multo calore prçditus, poſſet varios humores à toto ad defaticatum locum attrahere, ſi frigiditate, teſte
Hippocrate, [b] noceret; nam nihil eſt, quod magis neruos offendat, frigore ipſo; immunis ſit à ſtrepitu, pra
uis odoribus, & boreali flatu, & perpetuò clauſus: lectulus mollis eligatur, & humilis, ſed non humidus.
vt multis in locis legitur: quieſcat continuò membrum, quod ictum eſt; nam quies optimum remediũ eſt.
moueri autẽ, aut deambulare, alienũ: ſedis affectæ is ſitus ſit, à quo nullo dolore affici poſsit, aut incõmo
dum percipiat: corpus inſuper çqualiter totũ quieſcat; horis certis, ac determinatis dormiat, ſtudeat ve,
ne tunc dimoueatur, & vulneri offenſam præſtet; ſtet hilari, ac coſtanti animo, nec vllo modo clamores
emittat, aut ira afficiatur; à venere diuortiorum faciat, & frigida omnia fugiat: victus ratio talis ſeruetur,
donec decimaquarta dies à ſymptomatibus malis prætererit; nam, vt dictum eſt à Galeno, [c] id tempus
præfixum in hoc eſt, & æger ad ſalutem tendit, & amplioti victu nutriri debet, nempè carnibus craſsiori
bus, & vino oligophoro, id eſt plurima aqua diluto, ac modico, quod clarum & odoratum ſit. Hoc inſti-
tuto, vt ſecundam indicationem aſſequamur, iuxta Hippocratis, & Galeni præceptum, expedit conſide-
rare, an corpus plenum ſit, & ſcateat prauis humoribus, vel ſuperfluis humiditatibus ſit inane: ſi qua igi-
tur plethora apparuerit, protinus congruo medicamento euacuetur: & quia ſanguis aliorum humorum
pater eſt, & hic quidem ad ſectas partes facillimè currit, eius miſsio, ſi qua non obſtiterit cauſa, vtique ſi
fortis fuerit virtus, præmiſſo clyſtere, & lenita prius aluo, molliatur, ea quippe probatur, [d] quæ copioſa
per vnam diametrum, & diuerſiua celebratur: diameter [e] autem talis ſit, vt locorum affinitas ſeruetur, id
eſt dextra manu ſauciata, dexter malleolus, ſiuè talus feriatur; ſiniſtra, ſiniſter incidatur: ſecus verò dexte
ro crure vulnerato, ſubalaris vena dextræ manus; ſiniſtro, ſiniſtrę, rectitudine ſeruata, aperiatur: at ſuba-
lari non apparente, mediam ſecate oportet. Sanguinis quantitas pro ætate, robore, ſexu, & habitudine
totius commenſuretur: noſtrates autem Chirurgi, altera manu laborante, alterius venam aperiunt; non-
nulli verò diligentiores, aliqua plenitudine apparente brachio affecto, crura ſcarificant; altero crurũ ma-
lè habente, alterum, & iuuat. nos verò, vulnere ſupra ſeptum tranſuerſum exiſtente, ac plethora apparẽte,
& morbi initio, cũ viriũ robore, ac ætate iuuẽtutis, primò â iecoraria vena, vt plenitudo minoretur, inde
à talo ſanguinem mittimus; ſi infra ſeptum, non ex poplite primò, ſed ab axillari, inde ex poplite venã ſe
camus. dũ verò alicuius humoris abundauerit copia, id eſt vitioſis ſuccis repletũ corpus fuerit, ea prorſus
purganda venit. nã purgatio, inquit Hippocrates, [f] per aluũ plerisq; vlceribus prodeſt, præſertim, ſi præ
ualida fuerint, atque magis ijs, quæ in capite, in ventre, & articulis ſunt accepta; has nãque euacuationes
indicat ipſa copia, ſicut etiã ſuccorũ vitiũ, redũdãtis ſucci eductionẽ: ſi ergò [g] copia bilis redũdauerit, pur
gationem emolitur Caſſia, manna, reubarbarum, aut ſyrupus roſatus ſolutiuus; ſi craſſi humoris multitu-
do aderit, euacuari debet electuario lenitiuo, de dactylis, hiera, aut agarico, & ſimili, &, ſi Galeno aſſen-
timus, per vomitũ quandoque talem admittimus euacuationẽ: Inſuper cæteri humores adæquandi ſunt,
qui in venis, & alibi reperiuntur, ne à dolore moti ad affectam ſedem defluant: igitur ſummo mane ſy
rupus exhiberi poteſt, nempe roſatus recens, de cichoria, de endiuia, & huiuſmodi, ſi corpus bile plurima
ſcatet; ſin minùs, ille ſit de betonica, & ſtœcade, & rhodomelle cum aquis, aut decoctis vtrobique appro
priatis: ſi verò aliqua fluxio irruerit, ad oppoſitam partem eam reuellẽre ſtudendum eſt; vtique ſi in ſu-
premis vulnus conſiſtat, inferna leuiter fricanda ſunt, & è contra: alternis etiã diebus, ſi non á natura, ſal-
tem ab arte, aluus moueatur. Quod verò ad Chirurgiam, & topicorum naturam, ac operationem atti-
net, ſex nobis occurrunt cõſiderationes; Prima, cuius ſpeciei, ac formę vulnus id exiſtat, dignoſcere, cum
à formarum varietate prima indicatió ſumi debeat; aliter enim tranſuerſalis ſectio, quàm longitudinalis
inciſio, regi debet; & aliter punctura latens, & obcæcata, quàm aperta & patens, curatur. porrò dictũ eſt,
indicatione ſumpta à ſede affecta, curationis methodi variari ſolent, pariter etiam à prauorum ſympto-
matum natura, & fortitudine: Secunda aſſequitur, ſi decet, vulnus dilatando, ſi ſatis non dehiſcat; & ſi in
eo aliquid extranei interciderit (vt ſpina, telum, oſsiculum, aut pilus, aut aliquid aliud pungens, vel lace-
rans) inſtrumento aliquo, vt res poſtulat, excogitato, id apprehendi debet, ac leuiter, citò, & ſine dolore
euelli: Tertia eſt, ſi vulnus præualidum, aut dilaniatum fuerit, partium diſsidentium coalitus, membrum
affectum quàm leuiſsimè tractando, & quæ adducta ſunt labra, ſic conſeruare, hoc ſeruato, vt in imo ſitu
orificium paretur, vt ſucci æruginoſi, qui in hiſce paſsionibus gigni ſolent, perpetuò expurgentur: angu-
ſta verò vulnera, vt dictum eſt, aliquo incommodo apparente, dilatentur, cautè tamen, ne malum malo
addatur, & elaborandum eſt, vt ſi non iuues, ſaltem non noceas: Quarta, quæ in curandis vulneribus pro
ponitur, ſtat in potentia, vſu, & quãtitatibus topicorum, quæ, vt à medicis decretũ eſt, calida & ſicca eſſe
debent: quas porrò qualitates duas ſimul comparando, ſiccitas abſque mordicatione caliditati præcelle
re debet, habita diligenti conſideratione ætatis, ſexus, habitudinis, & modi viuendi, ac temporis conſtitu
tionis; diligentia etiam adhibita, vt ſi nocumentũ fuerit in ligamento, medicamenta in quarto gradu ſic-
citatis, prætèrquàm vrentia, opportuna fore, ſenſu ſiquidem carent hæc membra; nerui verò, qui à cere-
bro, aut ſpinali medulla originem ducunt, medicamenta in gradu ſecundo, aut tertio abſque mordicatio
ne requirunt: tendones verò medium expoſcunt ordinem: Quinta in manuum operationibus conſiſtit,

lætè,

a ¶ Libro. 5. vbi de art. vuln.
b ¶ 3. de reg. acut. 41. libro de humid. vſu, & 5. Aph. 17. & lib. 5. de? act.
c ¶ 3. de comp. med. in genere. vbi de cura vulner.
d ¶ Gal. 6. meth. ca. 2. 3. Paul. lib. 4. c. 54. Aui. 4. 4. c. 3. in. fine, & 4. 4. tr. 4. ca. 2. Auer. 7. coll. ca. 35.
e ¶ Aet. lib. 14. c. 27.
f ¶ Lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth.
g ¶ Gal. 6. meth. c. 2. Aet. lib. 14. cap. 27.

læte,& prorsus sine dolore operando, & ea omnia qualitercunque vulneri applicauerit medicus, calida actu, & qualitatibus afferat: Sexta est correctio, & profligatio symptomatum his vulneribus superuenientium, remedia vnicuique propria, prout res desiderat, admouendo, vt singulatim suo loco dicemus.

De Neruorum longitudinali fissura. Cap. VII.

Cum vulnerum neruorum curationem in vniuersum superiùs tradiderimus: nunc superest, vt singulatim eorũ curandi rationem ostendamus, & à fissuris, seu vulneribus cæsim inflictis, ac longitudinalibus, tanquàm à simplicioribus, & ab ijs, quæ tutius curationem admittunt, initium capiamus. Si ergò tendo, aut neruus planè cæsim vulneratus fuerit, solet nempè talis sectio ab acutis symptomatibus expoliari, & sensibus dignosci, pręsertim manu, aut pede affecto, magna siquidem ex parte nerui in his sedibus vulnerantur, aut vbi pauca admodũ caro reperitur, & multum interuenientis, ac præiacentis cutis diuisum fuerit, aut sic affectus angustus est, vt nulla certitudo habeatur: tunc verò spectandum venit, num totus neruus dissectus fuerit, an ex toto pręcisus: sed quomodocunq; id euenerit, nulla causa extranea assistente, optimi Medici officium est, partes vulneris ad inuicem (si cutis, quæ interueniebat, satis pateat) aut sutura, aut fibulis, aut laqueis, aut fascijs vnire, ac maximo decori sic vnitas conseruare, ne turpis appareat cicatrix, in imaq; parte emissariũ aliquod relinquere, quo collecta sanies effluere possit; postea affectum locum ab aliena fluxione custodire, & partis laborantis temperaturam conseruare, ne dolor, qui ob exactam, & excellentem eius naturam vehementissimus excitari solet, subsequatur. sit igitur Chirurgi actio omnis leuis, læta, dolorem non inducens, nempè turundas molles, & accommodatas imponendo, opportunas fascias conuoluendo, ac omnia in his peragendo, quæ in Medicatrina ab Hippocrate diligentissimè descripta sunt: sibi primò ea omnia præparet, quæ inter medendum occurrere possunt, vtpotè medicamenta, & quæ vulneri circunscribenda sunt, ne, cùm illi necessaria fuerint, aliunde quærat: vulneris orę[a] committendæ, ac agglutinandæ non sunt, nisi prius humiditas omnis expurgata fuerit; nam à collecta humiditate extranea, quæ effluere nequit, nerui putrescunt, inde praua sequuntur accidentia; putredo namque in eis festinat, nam creati sunt ex materia humida à frigore coagulata: & quia, dùm sola huiuscemodi vulnera esse solent, ac solo fasciandi modo sanari, non multa de eis dicere opus est; sat tamen erit, saltem primis diebus, si neruus adamussim expoliatus non fuerit, turundam aliquam mollem, medicamento ex terebinthina, oui luteo, & paululo croci illinitam, in decliuiorem locum immittere, hoc seruato, ne aliquo modo neruus, aut tendo tangatur; desuper verò celebre illud barbarum, aut diaphænicone sit, vt per spacium quatuor digitorum vulnus amplectatur, expedit applicare: circumiacentes partes inungantur rosaceo, myrtino, ac masticino oleo, donec nullum amplius phlegmonis, aut conuulsionis periculum immineat. si verò cutis, & caro, quę interueniebat, dissecta, aut deperdita fuerit, adeò vt neruus nudus appareat, nullum pręstantius medicamentum repertum est glutine ipsa albotin: quare cũ de eo sermonẽ habiturus esset Galenus,[b] in hac curatione inquit; Vsus sum primùm resina terebinthina per se quidem in pueris, mulieribus, & generaliter ijs, qui molli essent carne, aut vitam ocio, & sub vmbra degunt: ob id dicebat Auicenna;[c] Gluten albotin est de melioribus medicinis vulnerum neruorum, cum quibus incipitur; verũ illis, qui sunt sicut infantes, & mulieres, & cuius complexio est vehementis humiditatis, sufficit, quod est sicut glutinum, albotin solùm. non ergo immeritò vsui seruatur ab omnibus,[d] cùm omnes requisitas intentiones huic curationi opportunas in se contineat. insuper audiendũ est, quid de ea Galenus dixerit; inquit enim;[e] Amici mei, commentarios vobis paro, ex quibus, quàm efficax sit nostra neruorum curandi ratio, adinuenire poteritis, ex qua omnes seruati sunt, non autem manci, nec claudi redditi; quæ aliter curatis, accidere conspexistis, quemadmodũ etiam nonnullos cõuulsione correptos, vel cum dolore, vel putredine, vel febre mortuos. apud me igitur cõtemplatus omnia ex humiditate, & calore putrescere, ac frigida neruis inimica fore, optimum esse vulneratis neruis medicamentum intellexi, quod & siccaret, & ad calorem accederet: calidum tamen satis esse posse, modò siccandi potestate polleat. etenim calor citra humiditatem putrescere nihil habet: ergo horum medicamentorum facultas sit temperatæ caliditatis, sed fortioris siccitatis, quorum substantia tenuis sit, & fluxibilis stipticitatis, & omnis mordacitatis expers, cui virtus insita sit, omnem humiditatem à profundo euocare; caliditas verò non admodum vehemens sit, siquidem mordicare posset, & aliunde materiã attrahere, ac locum ad inflammationem excitare: porrò siccitas neruosas partes à putredine præseruat, eas corroborat, & omnem dolorem tollit: hac quippe ratione communis opinio est, in neruorum scissuris longitudinalibus nullum nobilius, ac securius medicamentum dari posse glutine albotin, id est terebenthina clara, & odorata; Ex omnibus resinis (ait Dioscorides)[f] terebinthinæ principatus datur, post eam lentiscinę, tum ei, quæ de picea redditur & abiete, exsiccat, corroborat, præseruat, obstructiones aperit, & absque vllo dolore abstergit; quare in denudato neruo, & ad longitudinem cęsim affecto nullum præstantius medicamentum dari potest: multoties etenim in his vulneribus

a ¶ Gal. 6. meth. c. 2. Auic. ca de cura vul. neuorum.

b ¶ 6 meth. ca. 2. & 3. Katagenı.

c ¶ 4. 4. tract. 4. cap. 3.

d ¶ Aet. lib. 14. cap. 27. Paul. li. 4. c. 54. Albu. li. 2 c. 85.

e ¶ 6. meth. c. 2. 5. Apho. com. 66. 3. de comp. med. in genere.

f ¶ Lib. 1. c. 90.

iuxta membri longitudinem factis, deligatura vulnerati musculi partibus inuicem contrahendis sufficit: Quare (dicebat Auicenna) si neruus fuerit detectus, & incisio ad longitudinem, tunc stude, vt ipsum carne cooperias, & pone super ipsum medicinas exsiccantes, & stringe pannis longis strictura colligente, & aggregante super rem magnam loci sani. veruntamen, si de aliqua eius nitrositate verendum sit, abluatur vino albo, aut aqua betonicæ, aut consolidæ, quod facere præcepit Galenus,[a] etiam omnibus mineralibus pro hac curatione vsitatis; & mel, & cera, & terebinthina abluenda est, vt absque mordicatione exsiccare possit: in corporibus verò laboribus assuetis (nempè militum, rusticorum, & nauigantium) si vehementiorem desiderabimus exsiccationem, illi addatur parum quid tutiæ, aut calcis sub cane aqua dulci sæpiùs elotę, cum permagna humanorum corporum sit differentia, tum in temperamentis, sicuti ætatum mutationibus, vitę studijs, sexibus, viuendi ratione, & similibus; vnde nulla ratione singulare quoddam medicamentum omnibus conuenire potest. Igitur duo in promptu habere expedit, alterum potentius, & similium genere confectum; alterum mitius; quæ duo inuicem componi, & admisceri possunt, dùm vsus postulat. si namque partem ex vtriusque portione quis temperauerit, exactè medium amborum erit; quòd si alteri plus adijciat, illud à medio tantò recedet, quātò mixtura superauerit: & hæc fortassis erit vera horum vulnerum curandi ratio. nam dicebat Galenus; Proponatur, multum cutis esse apertum, adeò vt neruus nudus appareat, isque per directum, non per transuersum diuisus, huic nullum iam memoratorum medicaminum, quę ex euphorbio, ac similiter acribus emplastris fiunt, applicabis; nudatus nanque, non fert eorum vim, ita vt, cùm interposita cutis erat, tulit. optimè igitur eo casu calce elota multo oleo rosato, aut masticino soluta, aut quod ex pompholige medicamentum fit, vtare, salutare enim admodum est.

a¶ 9. de simpl. med. 3. Katagenus. & 6. meth. ca. 3.

PRAXIS.

AD vulneratum quamprimùm accersitus, vt cognoscas, elaborandum est, si quid in vulnere præter naturam cōtineatur; nam id statim eximere oportet, aut digitis, aut volsella, aut forcipe, aut alio instrumēto, cuius effigies locis proprijs fuit delineata: & si cutis, aut carnis, quæ interuenit, sectio non satis patuerit, ampliori, vt decet, diuisione aperiatur; & si labra valdè dissident, sutura committātur; & si sanguis multus effluxerit, aliquo puluere vim astringendi habēte, aut ligatura sistatur, & nō oui albumine, aut aceto, aut tenuiori medicamento maioris frigiditatis. inde linamentis, vel stupis siccis plaga oppleatur, & manu superposita fascia conuoluatur, & alligetur, & membrum commodè collocetur, ac inde euacuato corpore, victus regimen instituatur: postmodum in secundis visitationibus omnia primùm pręparentur, quæ ad medelam faciunt, & æger intra tectum, modò hyems fuerit, ad quintū vsque, aut septimum morbi diem sese contineat; nam si eo vsque nec phlegmone quadam tentetur, vacetque prorsus dolore, & nullam sentiat tensionem, in posterum tutus erit: hoc interim locale medicamentum sit resina laricina, qua vtimur loco terebinthinæ, cùm terebinthinæ veræ copia non affluat his nostris regionibus, & experimento diuturno comprobatum sit, laricinam pręstantissimam esse, nec à Græcis cognitā, & hęc actu sit calida, non tamen vehementis caliditatis; nam in primis semper est cura habenda, ne quid ex his, quæ vulnus contingent, valdè calidum, aut frigidum sit, omnia tamen quouis modo applicanda qualitatibus calida sint: guttatim tale medicamentum in vulnus inijciatur, ac desuper lata petia eo madefacta imponatur, lichinia verò, aut turundæ, aut linamenta adeo mollia, ac tenuia sint, vt nec neruum contegant, nec dolorem inferant: partes, quæ in consortio apparent, oleo masticino, de semine lini, ac camomellino lumbricato foueantur: aliquibus peractis diebus, vulnus, ac si simplex & recēs foret, solo fasciandi modo regatur; quare adhibito barbaro, aut palmulato emplastro, ad cicatricem perducatur.

De neruorum transuersa sectione. Cap. VIII.

NVNC de transuerso nerui vulnere, quod Arabes gauziratum vocant, agamus: illud namque, aut ex toto, aut ex dimidia parte neruum secat: quòd si totus præcisus fuerit, metus nullus instat, debilis tamen affecta particula remanebit, præsertim si dissectus neruus insignis magnitudinis fuerit, & eius curatio cum ea, quam paulò superius explicauimus, communis est: at si neruus ex dimidio præciditur, conuulsionis maior metus impendet, phlegmone scilicet à dissectis fibris ad non dissectas communicata: cæterùm conuulsione ab ipsis non sectis excitata (cum neruus ex sentiendi, quod obtinet, acumine, dolorem excitet, & inde ex necessitate inflammationem, quam vt plurimū cōuulsio sequitur, nisi quis statim dolori medelam inuenerit, & phlegmonis generationem prohibuerit) detrahere largius sanguinem, ac tenui magis, quàm in alijs, vti victu, ac in quiete hominem continere, iubet Galenus,[b] ac oleo calenti vbertim, & sæpius in die, si in manu, aut brachio fuerit vulnus, axillas, collum, ceruices, & spinam inungere: at si vulneratus neruus ex his fuerit, qui in crure, aut pede habentur, inguina, pecten, apoplites, spinam, & collū sæpè humectare; quo facto, vt pariter mala symptomata pręcaueamus, vt locus affectus corroboretur, et mala temperatura tollatur, si quid influit, inhibeatur, & si quid fluxerit, vt discutiatur, studere operæ precium est: huic nostrates Chirurgi per tres digitos supra lo

b 6. meth. ca. 3.

cum affectum simile medicamentum inhibitiuum, ab eis defensiuum vocatũ, adhibere solent. Recip. Olei rosati omphacini, masticini an. vnc. ij. succi plantaginis, centinodiæ an. vnc. j. aceti albi vnc. s. vermium terrestrium vino lotorum vnc. j. bulliant simul, donec acetum, & succus fuerit consumptus; & adde boliarmeni, terrę lemniæ, sandalorum rubeorum an. drag. iij. iterum parum bulliant, & addita pauca cera, fiat linimentum: vulnus laricina, seu Terebinthina resina actu calida repleatur, non tamen, vt nimio calore aduratur; nam in neruo denudato, ac transuersim secto vsque ad quartam diem, æstate bis, & hyeme semel adhibita, erit salubre medicamentum: transacto hoc tempore, si qua accidentia non apparuerint, vulnus basilicone regatur, & triapharmacone sigilletur. verùm si ichor aliquis, aut subtilis humiditas à vulnere emanauerit, ad sicciora transire licet; nam ea quę viriliter exsiccant, etiam quòd nerui expoliati ea non ferant, in transuersalibus vulneribus admittuntur: adhuc quia de necessitate plerunque huiuscemodi vulnera suuntur, & nerui secti à carne cooperiuntur (nam per transuersum vulnere accepto cum ligatura nihil prodesse potest) sola sutura totum absoluitur, has suturas nisi quis altas fecerit, musculi partes inglutinatæ remanent; quare altioribus suturis vti expedit, haud ignari carnosam musculorum partem periculo vacare: cautè ergo in iam consuto vulnere, præsertim magni lacerti, in quo ad eundem ferè ordinem ac tendines procedunt, fortiori medicamento vti quis audebit, nam perpetuò in his passionibus maxima malorum humorum copia gignitur, quę pariter vehementiorem siccitatem requirit, hac ratione in duris corporibus nequaquam verendus est sulphuris, aut euphorbij vsus; veluti, Recip. Terebinthinæ claræ vnc. ij. olei hypericonis vnc. j. sulphuris ignem non experti, non petrosi, sed clari ac leuis, subtiliter puluerizati drag. ij. misce, & aliquantisper bulliant, & vtere, celebre quidem medicamentum est. aut Recip. Terebinthinæ vnc. ij. olei anetini vnc. j. sulphuris, vt dictum est, præparati drag. ij. misce & vtere. aut Recip. olei de terebinthina, masticini lumbricati an. vnc. ij. euphorbij recentis in minutissimum puluerem redacti vnc. iiij. croci scrup. s. misce vt supra. aut Recip. olei abietini, hypericonis, masticini lumbricati an. vnc. j. resinæ pini vnc. s. sulphuris viui, euphorbij recentis an. drag. ij. croci parum. misce, & lento igne parum bulliant, & vtere sic, vt ad vulneris vltimam differentiam penitus penetret, & omnis exsiccetur humiditas: porrò prędictis defensiuis, vnctionibus, ac vnguentis non contenti, vt à dolore & inflammatione hæc vulnera tuta reddantur, expedit aliquod cataplasma superaddere, cui sit insita virtus corroborandi, exsiccandi, putredines prohibēdi absque multa stipticitate, & cōstrictione: &, vt hęc parari possint, multa simplicia à Galeno probātur, nempè dictamum, matricaria, poliũ, chamepitheos, centaurea maior & minor, stoecas, sertula campana, consolida, iua, betonica, terebinthina, lumbrici terrestrę, farina lupinorum, fabacea, fœnugræcum, oleum masticinum, camomellinum, rob, lixiuium clarum, & similia: sed quia, vt decet, diuersimodè parātur ratione sedis āffectæ, & symptomatum fortitudine, interdum calidioris, interdum frigidioris naturę esse debent. Si ergo alicuius inflammationis initium apparuerit, expedit aliquod emplastrum huiusmodi componere, vt materia, quæ fluit, reprimatur, & quę fluxa est, dissipetur. Recip. florum rosarum, myrti an. m. j. betonicæ, camomillæ an. m. s. decoquantur in vino nigro tenui, & pistentur, & adde farinæ hordei vnc. iij. fabarum vnc. j. s. olei rosati, masticini an. vnc. j. s. lixiuij clari q. s. misce, & fiat emplastrum in bona forma: procedatur sic vsque ad septimam, nam hic terminus est communiter malorum accidentium: at cum bona apparuerit concoctio, & nullum aderit symptoma, vulnus, si expedit, aliquantisper abstergatur, & ad hoc mundificatiuum de melle à multis laudatur, cuius compositio est talis. Recip. lithargirij vino albo loti vnc. ij. olei masticini, ceræ, mellis an. vnc. j. misce: his omnibus postea dimissis, vnio tentanda est, quare salubre medicamentum puluis hic est. Recip. pulueris lumbricorum terrestrium pręparatorum, granę tinctorum, equiseti, olibani, aristolochiæ an. partes æquales, misce, & fiat pulnis, sicut alcohol per petiam transmissus, quo sinus impleatur, & desuper, aut barbarum, aut diapalma, aut græcum emplastrum adhibeatur: verùm si in fine tensio aliqua, aut durities, remāserit, tale medicamentum, quo nos vtimur, applicetur. Recip. Cētaureæ minoris, lanceolæ, cynoglossę, pilosellæ, consolidæ maioris & minoris, caudæ equinæ, millefolij an. m. j. vermium terrestrium præparatorum vnc. iij. olei masticini vnc. vj. vini albi odorati vnc. xviij. aceti rosati vnc. iiij. macerentur omnia simul per dies octo, & adde sepi castrati vnc. xij. picis naualis, resinæ pini an. vnc. iij. bulliant omnia simul vsque ad vini, & aceti consumptionem, & cola, & adde ammoniaci, galbani, opopanacis in vino soluti an. vnc. ij. terebinthinæ clarę vnc. iiij. olibani, masticis, sarcocollę an. drag. iij. croci drag. s. deinde omnia lēto igne simul bulliant, palmea, aut salicea spatula perpetuò agitando, inde addita cera quoad sufficiat, fiat vnguētum in communi forma, aut vtarę cerato oxycroceo. His medijs vulnera hæc sanitati restituuntur: si verò, vt sæpè contingit, praua supernascantur accidentia, ea seruanda sunt, quæ singulatim in eorũ curatione à nobis inferius suo loco demonstrabuntur.

DIGRESSIO.

VIA in cura vulnerum transuersorum partium neruosarum quò ad eorum suturam, & suendi modum nonnulli diuersimodè excogitantur, nempè si neruus, aut tendo ex toto præcisus sutura agglutinari possit, hæc pauca in hac methodo cogimur in medium afferre. Credunt aliqui, a & suis rationibus, experimentis, ac auctoritatibus probare nituntur, neruum ex toto dissectũ sutura coiri posse, nec aliter curari debere; asserunt tamen neruorum capita vnà cum extremitate musculosæ carnis

a ¶ Guido de Cauighaco Lanfrancus Mediolanen. Guilielmus de Saliceto Brixien. & alij.

debere assui,& illicò rodeolo superposito partes sic vnitas fasciâ opportuna cõseruari,affirmãtes, quòd ex tali modo curandi melior cõsolidatio contrahatur in ipsum neruum.qui si aliter curatus,aut ex toto, aut ex maiori parte motum amiserit,eundem ex sutura redimere potes,& membrum fortius redditur; nec dolor ab acu productus timẽdus est;tollitur enim,quamprimum à rosaceo tangitur:probant hãc operationem ratione à praxi sumpta,& à Galeno confirmata,dicentes, sicut peritoneum, siue siphac membrana quidem neruosa inter abdominis,seu mirach musculosas substantias consutum vnitur;sic pariter & cæterę partes neruosæ inter substantias carnosas congestæ consolidari perfectè possunt.& si talis vnitio rore proprio ac elementari,siue(vt dici solet)per viam primæ intentionis non fit, coeunt tamen medio aliquo eterogeneo,& carne mediante,& alligante,quod in pueris apertissimè videri solet,in quibus nerui vulnerati perfectè vniuntur;& quamuis aliqua eorum operatio destruitur,obstructione in eis facta,vnde spiritus per eos transire nequeunt,non tamen motiuam virtutem amittunt: prętereà sicuti ossium fracturis occurrit,quę restaurata,ac in propriam sedem redacta,& facta,vt ait Hippocrates,iusta natura facilius à callo,siue alrosboth,aut poro sarcoide alligantur,& perfectius vniuntur,& citius sanantur:sic sectis neruis,ac sutura conuenienti vnitis euenire potest.& si ossa callo ipso alligantur,nerui per musculorum partes consolidantur,& inde proprias exercẽt operationes:testimonijs denique quamplurimis hoc affirmare mouentur,& Rasis [a] præsertim,& Auicennæ, [b] siquidem ab eis dictũ est; Si neruus secundum longitudinem sectus detectus fuerit,stude,vt carne cooperiatur,siccis nempè medicinis, ac opportunis fascijs;& si vulnus secundùm latitudinem infigitur,tunc sutura vniatur:nam aliter sanari nequit.credunt pariter & Galenum hoc in tendonibus concessisse,ergo & in neruis,nam hæc sunt eius verba [c] in casu Gladiatoris; Etenim in vulneribus iuxta membri lõgitudinem factis deligatura vulnerati musculi partibus inuicem cõtrahendis sufficit:per transuersum vulnere accepto,cùm deligatura nihil prodesse posset, ex sola sutura totum absoluitur.Paulum [d] etiam istius opinionis esse affirmant,cùm dicit; Si transuersum vulnus est,maior conuulsionis metus impendet,& nonnulli in vulnere recenti adhuc suturis vsi sunt, & medicamento conglutinatorio;ait etiam equisetum,si illi iniatur,neruos quoque pręcisos iungit.affirmãt adhuc Guidonem à Cauliaco,& alios vidisse,ac ab alijs audisse,perfectè nonnullos à vulneribus neruorum,facta in eis sutura,sanitati restitutos,nullo habito in arbitrario motu detrimento.Hæ sunt rationes, ac testimonia asserẽtium neruos,aut tendones per transuersum diuisos sutura vniri debere;secus autem vnà cum veritate quàmplurimi [e] tenẽt, philosophorum,ac medicorum auctoritatibus moti,nam dictum est;[f] Cum discissum fuerit os,aut cartilago,vel neruus,aut genæ particula tenuis,vel præputium, neque augetur,neque coalescit,deficientes verò partęs,quæcunque ex sanguine ortum habuerint, corrigi quidem non est impossibile.quæ autem ex semine,propemodum est impossibile:sic enim respondentes rationi de peritoneo secto,ac consuto dicamus,talem vnitionem fore per accidens,& secundùm quid, & nõ verã,ac stabilem,sed mediantibus alijs partibus;nam vnio hęc inter partes abdominis cõseruatur, quę suturam ferre possunt,non autem est ipsius membranæ vnitio,quam non admittunt nerui,nec tendines. Ossium rationi dicamus cum Galeno, [a] qui credentibus ossa fracta perfectè agglutinare posse ait; hæc enim seu viua,seu mortua si quis inspicere voluerit,dissecando manifestè videbit à callo quodam (veluti vinculo circunscripto) partes ossium discissas constrictas esse; quas si abraserit,fracturæ profundum videbit non conglutinatum: verè nullibi,nisi in osse fracto,callum à natura factum perspicuè videri potest,quippe fundamentum,ac totius corporis sustentaculum ossa sunt. Auctoritatibus iam adductis sic respondere oportet,talem suturam in carnosis tantùm substantijs conuenire,& non in neruo, ob id quia in transuersalibus [h] vulneribus sutura communis est operatio,præsertim in quibus partes magno diuortio disgregantur hac ratione dicebat Galenus; Altioribus suturis vsus sum, haud ignarus carnosam ipsam musculorum partem periculo vacare,non autem tendones & neruos. Paulus etiam dicebat; Suturam altius molliri conuenit,ne quæ in imo sunt conglutinata,dehiscant rursus,magna cura adhibenda est,ne ab acu neruus compungatur;ergo neruus consuendus non est,sed musculorum partes.porrò credibile est in consuto vulnere partes secti nerui magis vnitas conseruari,quàm in non consuto,& per consequens in eius consolidatione minus detrimenti in motu voluntario reperiri, ex quo perpetuò nerueæ partes inter carnosas sutura conseruantur:quòd experimento compertum sit,sectos neruos vnioni restitutos modo,vt supra,concedimus,& si alicui hoc acciderit,non est medicæ considerationis, nam erit de his,quæ tardò contingunt:omnem siquidem particulam,aut organicum membrum,aiunt anatomistæ,vnũ quoddam principale membrũ habere,quo naturales,aut arbitrarias operationes exercent,cui quàmplurima alia in ea operatione deseruiunt.quò fit,vt secto vno neruo,alij incolumes resideant, & sic operatio interdum in toto non deperditur,quod à Galeno confirmatur; cùm dicit; Si puncto musculi capite conuulsio,quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur,superuenerit,præciso toto musculo per transuersum conuulsionem quidem sanaueris,aliquem tamen ex particulæ motibus vitiaueris: ad eundem modum iam neruum punctũ sæpè cogimus transuersum præcidere,quoties vel conuulsiones, vel deliria,vel ambo magna,ægręque sanabilia superuenit e vulnerationi cernimus. Hæc veritas in ipsa praxi agnoscenda est,dum nerui ex toto dissecti reperiuntur;illicò quidem contrahuntur eorum partes; & fugiunt,ac à sensibus elongantur,nec in vulnere ob sanguinis defluxum dignosci possunt, nec minus adiungi:hac ratione audiendi non sunt,qui pro vulnerum horum curatione,ac consolidatione igne vtũtur,

a ¶ 78. contin.cap.1.
b ¶ Cap. de cura.vul.ner.
c ¶ 3. Katageni.
d ¶ Lib.4. c.54. lib.4.cap.17.
e ¶ Nicolaus Floren. Danus Floren. Petrus Argellata, Theodoric⁹, Ioannes de Vico, & alij.
f ¶ Hipp.lib.1. de morbis.6.Aph.10.19.7.Aphor.28. Arist.1. de nat. ani.cap.13.
a Gal.lib.3.de semine c.8 lib. de const.art.med. ca.7.li. art.par. med.cap.83. 3.meth.c.4 Auic.1.1. dist. 5.cap.1.
g ¶ 6.Apho.cõ.19.
h katageni. vbi de emplast.glutinan 3.metho. cap.vlt.

tur, neruorum capita vrendo. nam manifeſtè videtur, [a] quòd quamprimum neruoſæ ſubſtantiæ ignem ſentiunt, exſiccantur, contrahuntur, & conuulſæ fiunt. & ideo princeps Auicenna [b] dicebat; Caueat ille, qui vrit, ne ferramento ignito vſq; ad neruos & tendones, ac copulas pertranſeat; & ſi id, quod vritur, fuerit vt caluaria, tunc caue, ne cerebrum ferueat, & ne membranæ ipſæ conuellantur.

a ¶ Gal 7. Aph. com. 14.
b ¶ 4. 1 c. 19. Ar ſto. 1 de natura anim. cap. 13.

De Neruorum Punctura. Cap. IX.

DEXTERTUS vulnus, quod neruis, aut tendonibus euenire poſsit, punctura anguſta eſt; nam ex ſimili parua quippe læſione ob ſentiendi eorum facultatem, dolores, inflammationes, conuulſionesue facillimè excitantur: & ea quidem punctura maius detrimentum afferre ſolet, quæ occæcata, & ſubtilis eſt. quod atteſtantur Galeni [c] verba, cùm dicit; Nerui verò, & chordæ punctura propter ſenſus vehementiam (& quoniam hæc pars principio continuatur) prompta eſt ad neruorum cõuulſionem excitandam, ac tunc præſertim, cùm nihil extrorſum expirat, occæcato cutis vulnere: aperiendum eſt igitur, atque exſiccandum ſubſtantia tenui, quæ vſque ad ima nerui offenſi penetrare poſsit: plurimum ergo confert oras anguſtorum vulnerum punctorum eſſe apertas, vt calidum medicamentum extrinſecus applicatum per eas vapores educat, attrahens humiditatem circa affectum locum in alto latentem; qua de re in huiuſmodi puncturis orificium in cute duabus ſectionibus rectis diuidere oportet, ne in ea coaceruatis humiditatibus, praua oriantur ſymptomata: rationabile ergo erit, cutis vulnus apertum, & agglutinatum cuſtodire, quò per id ex ſecto neruo virus perpetuò effluat & expiret, & totum corpus ſuperuacuis humoribus liberare, atque ſi expedit, ſanguinis miſſio ne inanire, vtique ſi valida fuerit virtus, victusquè tenuior adhibeatur, vinum meritò prohibendũ eſt, & reliqua ſeruentur, quæ in regimine ſex rerum non naturalium ſuperius deſcripſimus: in reliquis puncti nerui curatio medicamenta expoſtulat, quæ & tepidum calorem excitent, & validè ſiccent, tùm quæ ex ſubſtantię ſuę natura, & attrahendi vim habeant, & tenuium ſint partium; ſiquidem nudato neruo, omnis curationis conſilium eò dirigendum eſt, vt minima cum roſione ſiccet: hæc ſiquidem propria, ac vera indicatio eſt à nerui punctura accepta. dictum nempe à Galeno eſt; In pharmacis omne conſilium direxi, vt eorum facultas eſſet tùm tenuis, tùm modicè calefaciens, & quæ admodum ſiccare citra dolorem poſſet, cùm ſola hæc trahere ex profundo ſaniem neque contracta, neque demorſa particula poſsit: Sed ante omnem operationem, ſi qua infixa neruis inhæſerint (vt acus acumen, vitrum, os, & ſimile quid) extrahantur; qua autẽ ratione infixa euellantur, paulò inferiùs explicabimus, & ſi quæ fuerit difficultas, cutis protinus aperiatur, & vulnus inglutinatum cuſtodiatur, cauendo, ne afflicto afflictio addatur, & ſecto neruo maius præſtetur nocumentum; nec ſectionem amplam facere decet, ne neruus detectus reddatur, præſertim corpore cacochymo, aut plethorico exiſtente, ne inde vehemens dolor excitetur: quæ igitur plethora, vitioſoquè ſucco laborant corpora, quæ tenera carne prædita, & ad ſentiendum inſigniter habilia ſunt, facilè ex morſu, ſeu roſione phlegmonem recipiunt. in horũ numero habentur mulieres candidæ, pueri, eunuchi, qui vitam in ocio degunt, aut regionem frigidam incolunt; ſecus verò qui calidum locum inhabitant, aut laboribus valde dediti ſunt; Hac ratione (ait Galenus) vſus ſum primò in pueris, mulieribus, & generaliter ijs, qui molli ſunt carne, reſina terebinthina per ſe, cum ſulphure, aut euphorbio in ijs, qui dura ſunt carne: diximus itaque terebinthinam, id eſt cyprium terebinthum, qui ſi non aderit, communi terebinthina vti expedit, id eſt reſina laricina; aut humida illa de pino, communi voce larga dicta, aut reſina frixa, aut abietina, oleum abietis, aut lachrymum vocitatum. at ſi vlla inueniri nequit, ab omnibus oleum ſabinum, aut clarum, & expurgatũ antiquum probatur (nam recens pingue eſt, ac obſtructiones gignit, & materias, vaporeſquè malos ab ipſa cute diſcuti prohibet) aut oleum commune anetho, aut ruta decoctum, aut oleum balſaminum, aut illud, quod ex vitellis ouorum extrahi ſolet: nos verò tunc aut de hypericone, aut de terebinthina vti ſoliti ſumus; tale crudum non ſit, vt omphacinum, nec aſtringens, vt myrtinum, ſed dulce, clarum, maturum, & ſubtilium partium: ad eundem modum, ſi ſulphur viuum non reperitur (quo Zoar illicò puerum à nerui punctura liberaſſe aſſerit) aut euphorbium optimum, quod niſi in magnis & nobiliſsimis ciuitatibus reperitur, eius loco calcem aqua dulci, aut marina, aut de betonica, aut de ſaluia ſæpius elotã, ac diebus canicularibus exſiccatam adminiſtrare poterimus, aut eius loco pompholigem, ideſt tutiam, eam præſertim, quæ ex Alexandria defertur, lotam nempe, & aliquo tenui medicamento dilutam: ſi verò hæc prænarrata auxilia non fuerint in promptu, vt Galeno ruri euenit, tunc aut ſagapenum, aut opoponax, aut fimus columbinus ſylueſtris vſui ſeruetur, multò magis in ſiccis, & duris corporibus: vrgente verò neceſsitate, ſi aliquod horum non adfuerit, fermentum triticeum vetuſtiſsimum, præſentaneum remedium eſt, temperatè calfacit, mirè exſiccat, & materias in imo inſertas euocat. nos autem Feltriæ ſæpius quàmplurima neruorum vulnera ſola terebinthina in vulnere, ac deſuper vſnea (id eſt muſco arborum) ſuperpoſita, facta conuenienti, ac ſtricta deligatura, ſanauimus; interdum ſolo vſu propolis, hoc eſt fœcis, quæ in fundo vaſorum apum reperitur, ac deſuper fermentum acre maſticatum; quę ſi durior fuerit, pauxillo oleo hypericonis moliendam eſſe iuſsit Galenus,

c ¶ Lib. art. par. med. c. 92. 6 meth. cap 2. 4. 3. de comp. m. in ge. Aet. li. 14 c. 17. Paul. lib. 4. c. 54. Raſis. 7 ad Alm. cap. 3. Auic. cap. de cu. vul. ver.

nus. quàmplurima alia medicamenta, quæ ab antiquis probātur, describenda forent, sed hunc laborem cæteris relinquamus, tantùm nonnulla composita, laudata nimirùm, in medium adducemus, medicamentum ex sulphure, Recip. terebenthinæ claræ, olei hypericonis, resinę pini an. vnc. iij. sulphuris ignem non experti, subtilis, & non petrosi vnc. j. aut in ea quantitate, dum ex omnibus in tenuibus corporibus mixtum esset, sordium haberet crassitudinem, in valentioribus verò, ac durioribus ad mellis spissitudinem, croci scrup. s. misce, & omnia simul aliquantisper lento igne bulliant, quę ebullitio magis probaretur, si in duplici vase celebraretur. Medicamentum diacuphorbium ex tertio Katageni, quod facillimè ad imas partes vulneris peruenit. Recip. olei antiqui vnc. xij. ceræ nouæ vnc. iij. euphorbij clari recentis, & odorati ac triti, & tenui cribro excussi vnc. j. misce, & parum bulliant. aliud ex sexto Methodi, & euphorbio, cera, resina, terebenthina, & pice græca sine oleo, fit hoc modo. Recip. ceræ vnc. i. terebinthinæ, picis græcæ an. vnc. s. euphorbij drag. ij. misce. tale præsidium, inquit Galenus, mirabile est in angustis vulneribus, habita nempe diligenti consideratione in eorū operatione; si exsiccando imbecillis fuerit, aut sulphuris, aut euphorbij mensura pro imbecillitatis ratione augeatur: si verò fortis, eorum additio minoretur; hoc diligenter examinato, an euphorbium recens sit, an vetustum; nam vetusti dosis sit ad duplum respectu recentis. recens enim in quarto gradu siccitatis collocatur, coloris subalbidi, substantiæ densæ, aliquantulum tenacis: vetustum, colorem pallidum, aut liuidum, aut nigrum secundum eius antiquitatem præ sefert, siccum ac fragile in siccando non valdè potens est; nam eius virtus iam discussa est. solent huiusmodi corpora ob eorum siccam naturam, difficulter ad imum penetrare; quare interdum aliquo tenui medicamento ea attenuare oportet, nempe oleo antiquo, aut sabino maturo, aut aliquo magistrali; siquidem his vtimur oleis, tanquam commodo vehiculo: tenuitate enim, qua pollent, altius sese insinuant, alia valdè exsiccantia secum deferentia, & sic sauciatos neruos summopere iuuare possunt; veruntamē oleū simplex esse nō debet. idest ex solis oliuis, sed sicut illud, quod ex seminibus exprimitur, aut quod ignis vi aufertur, aut ex plantarum, aut animalium, aut mineralium decocto paratur, aut simile. Recip. masticis vnc. j. s. thuris, draganti an. vnc. j. terebinthinę clarę vnc. iiij. misce, & omnia per elambicum destillentur. aut Recip. terebinthinæ claræ, vino albo lotæ vnc. vj. masticis vnc. ij. florum hypericonis m. ij. omnia in vitreo vase sub ęstiuo sole diebus canicularibus per dies octo marcescant, inde viriliter exprimantur, & quod expressum est, hoc modo vtendum: Recip. prædicti liquoris vnc. iiij. sulphuris viui, aut euphorbij recentis vnc. s. misce, & parū bulliant, de eo guttatim in angusto vulnere imponendo, & desuper vnguentum excellentissimi genitoris nostri, longissimo vsu comprobatum, cuius descriptio in sequenti libro, capite de Thorace vulnerato, poterit videri sub hoc titulo VNGVENTVM sanctum, & incomparabile, aut eius loco vtamur emplastro de gummi elhemi Conciliatoris, aut illo de Centaurea Guidonis, aut de fermento Democratis, aut illo Auicennæ ex farina fabarum, hordei, orobi æqualis portionis decocta in lixiuio & oxymellite. illudquè è memoria non excidat, in talium medicamentorum applicatione, vulnere angusto existente, quòd partes, quæ vulnus circunscribunt, minimè tangantur, calefiant, & inflammationem inducant; quare expedit eas corroborare, ac ab omni noxa tutas reddere. oleo nempè rosaceo, masticino, aut camomellino lumbricato; atque hoc interim, si superiores partes vulnus occupauerit, nempè manum, aut brachium, protinus collum, spinam, & axillas calenti oleo camomellino, liliorum, & rosaceo delinire expedit. Si verò neruus ex ijs sit, qui in crure sunt, inguina statim, pubes, & partes circumiacentes prædictis oleis abundè imbuere expedit. nec desunt quamplurima alia medicamenta, quæ necessitatis loco vti possemus; nempè ex plantis, ditamnus, gentiana, centaurium, aristolochia, amaracus, & id genus multa alia: quæ in puluerem tenuissimum redacta, aut per se, aut addito liquido aliquo conuenienti, & cera, sub emplastri forma præstantissimum esset præsidium.

De Neruis contusis. Cap. X.

SVA duplici forma nerui, aut tendones contundi solent, nempe soluta cute, ac ijs solutis, quæ eam sequuntur; aut ipsa integra remanente, & nihil, quod sensui appareat, à natura recesserit, sed tunc tumor quidam eleuatur, dolor ingens à sanguine per anastomosin percolato à venis minimis oritur, & locus affectus liuescere incipit, & cum ecchymomate affinitatem tenet; & morbus hic scissuris, aut puncturis interdum deterior esse solet, nec curatu facilis ita redditur, vt contusa carne euenire solet, quæ facillimè suppuratur, & sic contusio absque multo dolore discutitur, denuoque regeneratur, quod secus est in contusis neruis, qui non, nisi acerbissimo cruciatu, & longissimo tempore, ob eorum naturam, in saniem vertuntur; nec putrefacti amplius augentur, aut coalescunt. augentur enim quæ deficiunt; coalescunt autem, quæ diuisa, aut separata sunt. quare inter molestas, & cacoheticas passiones hæc enumerari solet, à Galeno semel tantū visa, vt ipse affirmat sexto Methodi, capite tertio; ob id pręclarissimi iubent medici [a], vt in omni neruorum attritione, aut contusione prima intentio sit euacuatio: & quia [b] in cōtusis, aut ab alto delapsis prima operatio est sanguinis missio, vena, nulla prohibente causa, aperiatur, victus tenuis instituatur, & omni

a ¶ Gal. 6. meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 39. Paul. li. 4. c. 54. Auic. 4. 4. tr. 4. c. 5.
b ¶ Gal. 4. meth. c. 6.

& omni ingenio doloribus, ac fluxionibus insistatur, præsertim in momentaneis contusionibus; nam leues, & non solutas tollit citò fomentum ex oleo rosaceo masticino, aut camomellino, aut vnguentũ alabastrinum, aut illud, quod ex succo althææ paratur, prædictis oleis solutum; valent etiam discutiẽtia, veluti camomellinum, anethinum, sambacinum, irinum, & rosaceum completum, superposita lana hyssopi: hac ratione ea, quæ pus mouent, non admouenda censemus; siquidem hæc calida & humida sunt, ac ad putredinem faciendam maximè apta, quæ in neruis vulneratis euitari omnino oportet. hi enim, sicut caro, suppurationem non admittunt, & in saniei generatione vehementissimis doloribus cruciantur. igitur præcepto Hippocratis & Galeni, has contusiones computrescere non est necesse, sed eas solùm, quæ carnosis partibus occurrunt. Sed si cutis dissecta, exulcerataq; fuerit, ea medicamenta opportuna sunt, quę exsiccant, at simul fluxiones prohibent. quare, dicebat Auicenna, si vnâ cum contusione plaga fuerit, medicamenta adhibere oportet, quæ validè siccant, & disgregatas partes vniunt, dolores sedant, & inflammationes prohibent; quare in vulnere imposita terebinthina, ac hypericonis oleo, illud cooperiatur emplastro ex fabacea, & lenticea farina, oxymellite paucæ acetositatis, & sapa cum puluere lumbricorum terrestrium, & mastice, aut emplastro ex betonica, masticino, oleo soluto, aut fiat emplastrum Dioscoridis, ex cinere sarmentorum, adipe & oleo: tota siquidem sedes contusa, quę in via alicuius putredinis est, valde exsiccari debet, vt quæ sana est, præseruetur: nec ab re est pro temporis interuallo medicamentorum varietate vti, modò exsiccantibus, modò discutientibus, modò anodynis, vt morbi essentia exegerit: & si aliqua vulneris cruditas apparuerit, & dolor non quieuerit, præparetur medicamentum ex terebinthina, pice liquida, manna thurris, vitello oui, & croco; tota regio affecta oleo camomellino, de lumbricis, masticino, rosato completo, ac de semine lini, corroboretur: & si aliqua inchoauerit inflammatio, sanguis mittatur, & tota indicatio in doloris sedatione, ac fluxionum prohibitione versetur; quare diuersiones omnes omninò probantur, & dimissa aqua tum calida, tum frigida, in oleorum resoluentium administratione stare oportet, & medicamentum superponatur ex sapa, oleo rosato, & farina hordei, & modico aceto, in quo infusa sit lana hyssopi, & locus cooperiatur, aut talis pręparetur compositio. Recip. vnguenti alabastrini, farinæ fabarum, pulueris lumbricorum, vini nigri parum, & cum pauco oximellite fiat emplastrum: & si aliqua putredo apparuerit, ea quippè tollenda est medicamento ex melle, aut Isis celeberrimo, aut per se, aut alteri admixto. Si autem articuli contunduntur, absque cutis solutione, solent nimirum materiæ quàmplurimę pituitosæ ad locum affectum defluere; quare expedit in re notabili corpus à tali succo expurgare; & si decet, sanguinem mittere, ac victus regimen instituere; & facta prædictorum oleorum ampla inunctione, tale superponatur cataplasma ex rosis, myrtis, betonica, camomilla, farina fabacea, vnguento diakhææ, lumbricis terrestribus, lixiuio claro, & sapa, aut ex alijs rebus, exsiccantibus, discutientibus, ac dolores emulcentibus, vt diffusè hic inferius dicturi sumus, vbi de symptomatũ correctione tractabimus.

De Symptomatum correctione. Cap. XI.

RARO admodum in sauciatis neruis (pręsertim in punctura) rationales medici, pręterquã apparẽtibus prauis symptomatib. conuocãtur; ob id omni laude digni sũt, qui opportunè ea corrigunt, & remouent; nec illi indigni, qui omni adhibita diligẽtia, ea præuidẽt, & se tutos reddunt à futuris, quæ à triplici causa produci solẽt, nẽpè à natura sedis affectæ, quę nobilis est, ac sensus instrumentũ, aut à prauo patientis regimine, vnà interdũ cũ mala totius corporis habitudine, aut Medici operãtis negligentia, aut ignorantia. Illis ergo, qui ab initio conuocãtur, duę principales occurrunt intentiones, quarũ prima est, vt magis ad morbũ, & eius caussam incumbãt, quã ad mala accidẽtia; & hæc pręseruatio dici potest, de qua superius abundè dictũ est; & fit, ne morbus augeatur, accidentiũ causam tollẽdo sanguinis missione, ventris subductione, inedia, & huiusmodi auxilijs, quibus facilè tale opus celebratur; altera, vulneris est curatio, quatenus tale est, secũdũ eius opportunas indicationes: quòd autem ex vulneris natura, ac sedis affectæ pręstantia, symptomata mala prouenire possint, docet Galenus [a] his verbis, Vulnus, quod in articulis acceptum est, ac vbi tendones, & nerui vulnerantur, dolores, vigilias, ac conuulsiones causare solet. ideo Auicenna [b] dicebat; Et quando vulnus est in loco, in quo oportet, vt vehemens fiat dolor, & apostema, sicut sunt capita lacertorum, & eorum posteriora, ac propriè illorum, qui neruosi sunt. ex vulneribus enim quædam sunt, de quibus timendum est, sicuti vulnera in neruos cadentia, & extremitates lacertorum, & multoties ea sequuntur accidentia mala de caloris alteratione, & casu pulsus post spissitudinem & paruitatem, & perducunt ad syncopem, & casum virtutis, & quandoque sequitur spasmus, & similiter ea, quæ cadunt ante genu apud rotulam, quoniam sequuntur ea accidentia mala, à quibus pauci liberantur. Quòd autem mala temperatura totius praua accidentia inducere potens sit, dictum est à Galeno; [c] nam ex sola acus punctura in corpore succo prauo scatente, superuenire solita sunt: quòd etiam [d] à malo Medico id fiat, quotidiana demonstrat experientia, præsertim in Athletis, & qui crapulæ dediti sunt, ac prauo succo nutriuntur; Et multi (dicebat Auicẽna) pro

a ¶ 3. meth. c. 9.
b ¶ 4. 4. c. 2. & 3
c ¶ 3. meth. c. 9. 4. meth. 1. & 5.
d ¶ Gal. 3. de cõpo. med. in gen.

pe ſalutem,dum frigido aeri ſe expoſuerint,atrociſsimo dolore correpti,ad deteriorem diſpoſitionem deuenere.quod Galeno euenit,dum vni medelam præſtaret,qui,cum bene ſe haberet,ex frigore repenti nè conuulſus eſt: Vſus etiam malorum medicaminum id facit,vt in empiricis operationibus videtur,nec dubium eſt,ex malo victus regimine,vt omnes atteſtantur medici,in vulneribus compoſitis, aut membrorum nobilium euenire:à malo etiam medendi modo,aut medicamentorum incompetentia id occurrit,teſte Galeno [a] in caſu pueri,qui cum in ludo literario ab altero in domeſtica brachij parte ſtylo vulneratus eſſet,ac Empiricorum quidam medicamẽto emplaſtico eum curare aggreſſus fuiſſet, puer ipſe inflammatione correptus,repentè ſexto die conuulſus perijt:de altero adhuc mentionem fecit Galenus, & Auicenna,qui in manu ab acuto telo vulneratus,læſo neruo,ac ab empirica manu ex Theſſali ſecta curatus,ſuperpoſito emplaſtro ex farina triticea,oleo,& humidis rebus putredinem inducentibus, maximam inflammationem incurrit.Sed quia varia ſunt accidentia,quæ his vulneribus ſuperuenire ſolent,quibus omnibus,niſi conſultum fuerit,vulnus ſanari nequit,ea potiſsimum deſcribere intendimus, quæ ſecum maiorem adducunt timorem,veluti eſt triſtis ſenſus dolor vocitatus,inflammatio,putredo,conuulſio,& arbitrarij motus impedimentum.

a ¶ 3. Katageni.

DE DOLORE.

SI alicui particulę vulneratæ dolor(pathos ſiquidem eſt)præter naturam violenter, & aſtatim incidens,ſuperuenerit,cauſa illicò perquiratur,quę cognita,quamprimùm dimoueatur; verùm ſi coniuncta,aut extranea fuerit, ablata quippe,ceſſabit dolor. extranea appellamus non tantùm quæ extrinſecus adueniunt,ſed quæcunque noſtræ naturæ contraria aliquo modo ſunt,nec ab ipſa ſeruari poſſunt:ſi autem alicuius medicamenti acuitas,aut acredo hoc fecerit,ſæpiùs diem ac noctem vulnus curetur,medicamentis omni nempe mordicatione expoliatis. Si verò ſuccus aliquis prauus,aut acutus mordicauerit,aliqua plenitudine apparente,medicamento bilem ducente,corpus denuò euacuare oportet;nam ſic præcipit Hippocrates:Inedia inſtituatur, & victus frigidus & humidus ſit,mala ſedis affectæ temperatura alteretur roſaceo,myrtino,& violaceo,aut vnguẽto roſaceo ipſo adhibito,aut cataplaſmate inflammationes arcente ſuperpoſito:at ſi ex anguſtia vulneris cruciatus apparuerit,virus,aut ichor alter malus in eo retentus,ſic cutis Ferro amplietur,aut ignito cauterio,aut,more Galeni tertio de comp. med. in genere,orificio duabus ſectionibus rectis diuiſo,vt prauus ille ſuccus abſumi poſsit,& melius ſanies effluat, & commodiùs medicamentorum vires ad profundum perueniant;ſic enim egit Galenus [b] in iuuene illo effœminato.cùmque cauſa abdita,ac abſcondita fuerit,calorem ſedis vulneratæ corroborare oportet, vnctionibus, fomentis,ac emplaſtris exſiccantibus,diſcutientibus,ac putredinem ſiſtentibus,donec dolor ex toto tollatur.nam ſi is vehemens fuerit,et iam in corpore ab excremẽtis puro, fluxiones irritat,particula omnis,quę dolore affligitur,ſuccum copioſiorem,quàm illi ſit ex vſu,trahere ſolet, vnde frequenter inflammationes excitantur. Tolluntur huiuſcemodi dolores,aut ſaltem mitigantur,adhibito ad particulam fomento,vt iubet Galenus,[c] & Auicenna,ex pannis calidis,aut ex roſaceo, vel communi oleo calido,diu nempè,vt doloris cauſa euaporetur,aut diſcutiatur;vetus autem ſit tale oleum, aut ſaltem cùm radice liliorum alborum,aut lumbricibus terreſtribus bullitum. porrò ex methodo eſt,vt cutis vulnus perpetuò apertum,inglutinatumque cuſtodiatur,quò per id ex neruo vulnerato ſanies effluat, & totum corpus à ſuperuacuis humoribus liberetur;deinde, ne quis dolor vulneratam partem vrgeat,elaborandum eſt . medicamenta igitur excogitare oportet,quæ vulneri impoſita, vtrunque mirum in modum reſpiciant,tum vt dolorem mitigent,tum etiam vt exitum ſaniei patefaciant.eligatur itaque oleum. vetus trium,aut quatuor annorum,cuius generis ſabinum eſt,id quippe quod recens magis per halitum digerit;quodque magis eſt antiquum,magis digerere potens eſt,verùm dolores minus ſedat; quod crudum eſt,reprobatur,vt omphacinum,& quod denique aſtringendi vim habet,vt myrtinum,& quod craſſam obtinet naturam,vt hiſpanum.nam talia neruos vulneratos nihil iuuant,qui ſubtilia medicamenta requirunt:at quia ſabino oleo,quod in regione Romana exprimitur,caremus, eo vtimur,quod ex roſis,& oleo maturo fit,aut completo vocato,aut camomellino,aut liliaceo, aut ex ſemine lini,aut eo mirabili, quod ex terreſtribus lumbricis,& oleo antiquo paratur:atque omnia, quæcunque applicanda ſunt, calida eſſe debent, non tamen, vt mordeant : quæ frigida enim ſunt,neruis vti ſunt inimica, ita & quæ calida valde ſunt,eis non proſunt; ob id dicebat Princeps; Noli dolores locorum neruoſorum calida aqua remittere,ſed oleis ſubtilium partium calidis,vſque ad terminum non ſuperfluæ caliditatis:nam calidum aut frigidum in ſummo non conueniunt:calidum ſiquidem actu diſcuſſorium,ait Hippocrates,[d] dolores ſedat,ac conuulſiones remouet:in hoc affectu duplici de cauſa oleo vti conamur, nempe vt medicamenta attenuẽtur,& vt dolores demulceantur;ſecus verò[e] aqua,& oleum his vulneribus aduerſantur. poſſunt hæc longo vſu halitum prohibere,& putredines inducere:hac [f] ratione emollientia omnia ſectis neruis aduerſantur; verùm vrgente neceſsitate,quia oleum dolores ſedat,ac mineralium medicamentorum mordicationem minuit, vſui ſeruatur;In oleo, dicebat Galenus,[g] duę ſimul conſiſtunt facultates,mitigatoria videlicet,& quę valida pharmaca obtundunt, ſiue acri,ſiue auſtera ſint virtute prædita: ergo [h] his,quæ iuuãt,bis,terue in die locũ fouere cõpetit,quin etiam in nocte, interim, ſi expedit, abſtergatur quàm leuiſsimè vulnus bombice,aut lana ſapa tepida infuſa,& expreſſa,inde aliquod opportunum medica-

b ¶ 6. meth. c. 3.

c ¶ 3. Katageni. vbi de medicamẽto diabotũ, & vbi de medicamento ex rebus humidis.

d ¶ 5. Aph. 23.
e ¶ Gal. 6. meth. c 3. Auic. 2. 3. diſt. 3. c. 1.
f ¶ Gal. 6. meth c. 2. 3. & 1. ad Glau. diſt. 3. c. 6.
g 5. Katageni
h ¶ 3. de comp. med in gen. vbi de neruis ſectis in deſcriptione medicamẽti ex metallicis.

dicamentum imponatur, ac desuper alterum, quod non tantùm ipsum vulnus cõtegat, sed sanas quoque partes apprehendat, nempe illud celebre barbarum, aut illud probatum diaphinicone, aut argideum, aut de gummi elhemi, aut nostrum sanctum: verùm, si ab his non quieuerit æger, aliquod cataplasma præparare oportet ex his, quæ sedare dolores possunt, anodyna vocata, ex floribus camomillæ, ferulæ campanę, maluarum, farina hordeacea, ac semine lini, decoctis omnibus in brodio capitis veruecis, additis ouorum luteis cum rosaceo, & sapa; nos verò sæpè experti sumus, & vtilissimum adinuenimus, linimentum ex vitellis ouorum, vnguento rosato Mesue, & croco; pariter medullam panis in maluarum decocto ebullitam, ac tritam, addito oui luteo, rosaceo, & aliquantisper vnguenti marciaton: à multis [a] probatur vnguentum de ranis, aut tale paretur. Reci. radicum althææ, liliorum, foliorum meliloti, maluarum an. m. j. bulliant in brodio capitis veruecis, pistentur omnia, ac per cribrum transmittantur, & addita bdelij vino soluti vnc. s. vermium terrestrium, vnguenti rosati an. vnc. j. rob. q. s. pro emplastro: postremò his non conferentibus, læsum membrum, antequam superueniat dolor, in calenti oleo communi immergatur, & collum, & nucha, & spina, & axillares partes camomellino, ac liliaceo oleo calido inungantur. Si verò insuperabilis, ac timorem incutiat dolor, tale paretur cataplasma. Recip. foliorũ iosciami albi, solani hortensis an. scrup. j. fiat fasciculus, & decoquantur omnia sub prunis, & pistentur subtilissimè, & Recip. lactis pinguissimi vaccini vnc. vj. medullæ panis triticei tritæ vnc. iiij. olei rosati vnc. ij. bulliãt simul vsque ad aliqualem spissitudinem, & adde folia prędicta, & fiat cataplasma, quod est mirabile.

a ¶ Actuarius lib. de comme. Nicolaus Flor. cap. de cura dolor. iuncturarũ. Petrus de Tussignano c. de podagra, & sciatica.

DE INFLAMMATIONE.

INTER accidentia, quæ, secto neruo, Medico magnum negotium facessunt, ac ægrotanti periculum afferunt, sunt inflammationes, [b] quas sequuntur febres, dolores, putredines, & cõuulsiones; nec vna tantùm, aut propè vulnus solum apparere solet, sed quàmplurimæ, ac varijs in locis, & vt plurimum de calidorum genere producuntur; hæ, vt cæteræ phlegmones, in principio non curantur apocrusticis medicamentis; nam frigidum [c] neruis, ac cerebro aduersatur, & conuulsiones, ac rigores febriles mouet: nec minus emplastrum ex aqua, oleo, & triticea farina constructum, quod triapharmacum vocant, ab antiquis probatur, quod alijs phlegmonibus prodesse solet. multi enim, Galeno teste, [d] huius medicamenti applicatione, manu nempè empirica, in spasmum inciderunt. ob id de hac curatiua methodo agens Auicenna, inquit; Cum ex dolore oritur inflammatio, tutò operatur, si quis vulnus latius reddiderit, ac totũ corpus sanguinis missione inanierit, vtique si valida fuerit virtus: at si vitiosis succis scatuerit, protinus purgetur, victus tenuis instituatur, stare, aut deambulare alienum sit, affectum membrum commodè locetur, aer temperatus eligatur, & mane, aut vespere plaga curetur; sedes verò phlegmone laborans bis, terue in die; in nocte etiam, si longa fuerit, soluatur, ac rosaceo calente; verùm ita, ne vulneratam partem ostendat, foueatur; eo etiam moderatè calefacto, addito liliaceo, ceruix, collum totũ, vniuersa spina dorsi, ac emunctoria omnia inungãtur, & lana molli rosaceo imbuta tota tumida pars cooperiatur: & quia antiqui sedem vulneri per quatuor digitos superiorem lana quàm mollissima, oleo, ac aceto madefacta circunuoluebant, ac si pro inhibitiuo præsidio haberetur, recentiores, hoc spreto auxilio, partem iecori propinquiorem tali linimento fouere solent. Recip. Olei rosati, succi plantaginis an. vnc. j. ouorum vitellos nume. ij. boliarmeni, sanguinis draconis an. drag. iij. croci scrup. s. misce, & fiat linimentum. Vulnus curetur, vt occasio præcipit, sumpta indicatione ab eius essentia, & symptomatum natura: inflammatio regatur, prout eius tempus exposcit, nempe si ad incrementum tendit, duas requirit indicationes, remeare quod perpetuò fluit, & quod iam fluxum est, discutere. hac ratione ab antiquis quàmplurima comprobantur medicamenta, veluti fabacea farina, orobi, ciecrum, hordei, amarorum lupinorum cum oxyrhodino, aut oxymellite; sed quod magis venit in vsũ. Recip. Granatorum inter dulcem, & acrẽ, saporis medij numero. ij. decoquantur in vino nigro, subtilissimè terãtur, ac per cribrum transmittantur, & adde farinæ hordei vnc. ij. pulueris foliorum rosarũ, camomillę an. vnc. j. olei rosati, rob. q. s. pro emplastro. aut Recip. foliorum rosarum, betonicæ, camomillę an. m. j. decoquantur in vino nigro, & pistentur, & adde farinæ fabarum vnc. ij. hordei vnc. j olei masticini, rosati completi an. vnc. ij. misce & fiat emplastrum; pars quidem affecta sic corroboratur, ne inde nouas recipiat fluxiones: si verò inflammatio in cõsistentia fuerit constituta, quanquàm Chirurgus nihil omiserit, non modò quę ad proprij affectus curationem spectant, sed etiam ad symptomatum præuisionem, alterum duorũ spectare oportet, aut discussionem, si tenuis fuerit materia, aut suppurationem, si crassa. Si igitur tenuis, Recip. foliorum maluarum, violarum, florum rosarum, meliloti an. m. j. hordei, fabarũ, detractis corticibus an. m. j. medullæ panis opiri vnc. x. bulliant in sufficienti aquę quantitate, donec hordeum aperiatur, inde subtilissimè terantur, ac per cribrum transmittantur, & adde olei rosati completi, camomellini an. vnc. ij. rob. q. s. pro emplastro. Si autem materia eterogenea fuerit, Recip. florum camomillæ, meliloti, stœchados, pulegij an. m. j. farinæ fabarum, hordei an. vnc. iij. decoquantur in brodio capitis castrati, pistẽtur, & adde olei camomellini, rob. an. q. s. pro emplastro. cùm autem phlegmon discussorijs præsidijs non tollitur, suppurationem expectare oportet, ob id tunc temporis à medicamentis pus mouentibus auxilium quæratur; ea quippe sunt, quę calefaciendi, addita temperata humectatione, vi pollent, glutinandi potentia non expoliata, & glutinis instar cutis poros obstruentia. fiat igitur cataplasma ex farina triticea, communi oleo, & aqua: aut ex farina

c ¶ Oribasius. Paulus. Auicenna.

d ¶ Hipp lib. 4. de articulis. lib. de humid. vsu. 3. reg. acut. 41. & 5. Aphor. 18. Gal 6. meth c. 3 Auic. cap. de Apollinar. d ¶ 6 meth. c. 2. & 3 katagenin casu à Principe citato.

triticea, ſapa, & oleo roſato. & ſi hoc, quod triapharmacum vocant, non iuuerit, illud paretur, quod tetra pharmacum, aut eneapharmacum à Græcis nuncupatur: ſanie iam collecta, vbi cutis tenuiſsima ſe oſtenderit, tumor aperiatur, poſtmodum quod reſidet, præparetur, & ſinus, vt decet, curetur: ſi verò dolor affectam ſedem occupauerit, anodynis vti expedit, non in vulnere, ſed in eius conſortio, veluti emplaſtro, quod paratur ex medulla panis, & lacte, aut ex maluis decoctis, & butyro, aut ex vitellis ouorum & roſaceo, aut ex his omnibus, aut aliquibus: ea verò, quæ ex metallis, & aceto conficiuntur, probantur ab antiquis, at non in vulnere, quod medicamenta omni mordicatione expoliata expoſcit, ſed circa ipſum vulnus: hoc interim negligendum non eſt, ſed requiſitis indicationibus curandum. Vnum adhuc aduertendum omnino eſt, in dignoſcendo loco ſuppurante, præſertim in ſedibus cartilagineis, chordis, neruis, & ligamentis ſcatentibus; nam Medici in his locis ad ſectionem venientes ſæpe errant, isq; error interdũ duplex eſt, & quòd nullo modo ibi pus inueniatur, cùm hæc loca multò craſsiora ſint, quàm opinentur, & ea videantur ſuppurare, quæ mucoſum humorem in ſe continẽt; quod euenire ſolet, quoniã huiuſmodi humor, vbi tangitur, citò elabitur, ac inundare videtur.

DE PVTREDINE.

ON tarò in ſauciatis neruis, occęcato cutis vulnere, ac humiditatum prohibita tranſpiratione, praua ſymptomata oriuntur, quod etiam medicorum ignorantia, aut inſcitia euenire ſolet, nimia nempè producta putredine; quod facilè euenit: nam [a] nerui ex humida materia geniti ſunt à frigido coagulata, eoque magis, ſi affectus calidis, ac humidis medicinis curatur, à quibus [b] putredines gignuntur, quæ, dum apparent, ſedem ipſam læſam, aut phlegmone laborare, aut in via corruptionis eſſe oſtendunt; & tunc humiditates in tanta copia à vulnere effluunt, vt ferè incredibile ſit, aquoſa nempè, ac ſubtilis à Græcis ichor, & vulgo virulentia nuncupatur. multoties etiam talis materia craſſior, ac glutinoſior eſt, ſubalbida, melliquè albo ſubſimilis; fertur hęc ex vulneribus, vbi nerui circa articulos læſi ſunt, & inter hęc loca, maximè ex genibus, meliceria vocatur, & ſapit pituitæ naturam; ſiquidem [c] nerui à frigidis, & glutinoſis humoribus replentur, ex quibus etiam nutriuntur, porrò ſoluta eorum vnitate, imbecilles redduntur, & ſimile nutrimentum non concoquunt; quod inde ſub tali forma per vulnus expurgatur, & vehementiſsimis eget exſiccationibus: hac ratione dicebat Auicenna; Si in vulnere multa humiditas apparuerit, tenuis, & virulenta, non ab re erit vſus trochiſcorum colchotar, aut Andronij, aut praſsium vino decoctum: quod etiam Galeni præceptum eſt, [d] qui dubitare nequit, etiam detectis neruis, nimia apparente humiditate, celebres illos Andronij, aut Polijdę, aut Paſsionis trochiſchos applicare, præſertim vino ſolutos vſque ad mellis ſpiſsitudinem: aſſerens Polijdę paſtillos quia temperatiori natura prędíti ſunt, tenuioribus corporibus magis conuenire; Andronij verò ſiccioribus. nihilominus in hoc ſymptomate medicamentorum quatuor formas probare videtur. quarum Prima ex aridis mineralibus confecta ſub triplici modo deſcribitur, quorum alter altero validior eſt; nam imbecillior ſic fit, Miſi, chalcitidis aduſti, nitri an. drag. j. ſquammę æris drag. iij. miſce; validior ſic paratur, Miſi, chalcitidis, ęruginis an. drag. j. comburantur omnia, ac piſtentur, & additis ſquammę æris drag iij. ceræ drag. iiij. fiat medicamentum; magis valida recipit chalcitidis crudi drag. j. miſi crudi drag. ij. ſquammæ ęris drag. iij. fiat puluis ſubtiliſsimus. Secũda ex liquidis medicamentis fabricatur, ac pariter ſub duplici compoſitura congeritur: prima continet opoponacis drag. iij. picis drag. xij. aceti vnc. iij. bulliant ſimul aliquantiſper, & eſt opportunum meſſoribus, ac militibus; tenuioribus verò, aceti loco, oleum antiquum imponatur: ſecunda, medicamentum diaeuphorbium eſt, ſic fit, Euphorbij recentis vnc. s. ceræ vnc. j. s. olei antiqui vnc. vj. bulliant parum. Tertia, antidotum eſt ex agreſtium columborum fimo, interdum aceto, interdum oleo antiquo ſoluto. Quarta, medicamentum eſt mire, quod neruis denudatis, ac corporibus effœminatis ſaluberrimum eſt, ſic conficitur, Reſinę, terebinthinę vnc. iij. calcis viuę pluries lotę drag. j. olei maſticini lumbricati q. s. at ſi materiæ quàmplurimę craſſę, ac à putredine non alienæ apparuerint, ab Auicenna commendatur, & valet ſerapinum cum orobi farina: verùm ſi fœtor aliquis percipitur, iſide medicamento vtendum eſt; & ſi putredo dignoſcitur, nõ eſt excuſatio ab ægyptiaco, aut per ſe, aut alteri admixto, nempe regali, aut baſilicone, quod mirificè locorum neruoſorum vlcera corroſiua, aut putrida corrigit. probat tamen Galenus, & Aetius in hac putredine farinam orobi, fabarum, ac eruinam cum lixiuio ſtillaticio cum oxymellite, aut ſyrupo acetoſo decoctam. ſi autem ſubſtantia nerui detecta, ac putrida exierit, tunc expedit, ait Princeps, eam omni diligẽtia amputare, inde vulnus, ac ſi recens eſſet, curare.

[a] ¶ Gal. com. 2. de artic. in fine Auic. cap. de vulner.

[b] ¶ Gal. 2. meth. c. 3. 6. meth. cap. 2. & 4. de cap. m. c. j.

[c] ¶ Gal. 2. Aph. com. 26. & cõ. 2. de articulis.

[d] ¶ 3. de comp. med. in gen. vbi de medicinis ex metallis, & 6. meth. cap. 3.

De conuulsione. Cap. XII.

INTER affectus preternaturales, qui in soluta continuitate consistunt, & dolorũ, inflammationum, vigiliarum, delirij, ac conuulsionum periculum afferunt, sunt neruorum, ac locorum neruosorum vulnera; si quidem hæc ferè semper huiuscemodi comitantur symptomata, atque illud præsertim, quod Græci spasmon, & Latini conuulsionem appellant. vulnera igitur neruorum, & si minima fuerint, in magnum sæpe conuertuntur morbum, ac longè timendum Hac ratione de spasmo sermonem habituri, quid sit spasmus, quæ eius differentiæ, quibus modis producatur, quæ sint eius propria accidentia, qualis prædictio, & quot modis curari possit, declarare primò tenemur, quamuis [a] curatiua methodus ab aliquo symptomate sumẽda non est, sed à morbi propria essentia; symptoma nanque interdum curationem peruertit, non tamen vt tale, sed in eo, quòd morbus, aut causa fuerit. dicimus [b] igitur, ꝙ spasmus motus deprauatus est, voluntariæ facultati motrici accidens, & est neruosa ægritudo, qua mouetur lacerti ad suum principium, vnde postea extensioni fiunt inobedientes, & est principalis affectio eorum neruorum; qui voluntatis imperio obediunt: hac ratione dicamus, quòd conuulsio motus est neque voluntarius, idest secundùm hominis voluntatem, & arbitrium factus, neque naturalis, idest à natura productus, ad hominis videlicet vtilitatem & cõseruationem; sed motus est non voluntarius, ac præter omnem hominis intentionem, ac eius destructiuus: Sed, vt magis hæc descriptio intelligatur, videndum est, quid ex anatome apprehenditur; motus omnes iubente anima facti, qui à musculis, ac tendonibus, tanquam ab eorum instrumentis, exercentur, fiunt, dum musculi versus eorum extremitatem, ac principium, & radicem contrahuntur, secũ nimirum omnia membra illis annexa, & vnita ducentes, vt sunt nerui, tendones, & ligamenta. nam motus nullus vtiq; fieri posset animalibus voluntarius absque musculis; siquidem musculi propria ipsius instrumenta sunt ob virtutem eis à cerebro delegatam per neruos, qua etiam sensu prediti sunt. Cum igitur ab affectu aliquo præternaturali lacerti, tendones, aut nerui punguntur, inflammantur, aut altero modo læduntur secundùm motum naturæ præter hominis voluntatem cerebrum versus, tanquam eorum primam radicem, & ortum remeant, ac inde motus contractiuus sequitur non voluntarius earũ partium, quæ voluntatis imperio parent. & spasmus vocitatur: hac [c] ratione passio hæc nec ossibus, nec ligamentis attribuitur, sed musculis, tendonibus, ac neruis, veluti proprijs instrumentis arbitrarij motus, qui dum deprauatur, fit non voluntarius, immobilis, ac tensus; Neruorum distentiones, ait Gal. [d] sic fiunt, quum ipsi musculi primò, ac præcipuè se ipsos, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt, per hunc [e] enim affectum actio nequaquam ablata est, vt in paralysi, sed solùm immutata, ac vitiata.

[a] Gal. 4. meth. c. 3. & 13. meth cap. 1.
[b] Cels. libr. 4. c. 3. Gal. 5. Aph com. 5 6. Apho comm 39. 5. de caus. symp. c. 2 com. 4. de fract Hipp. lib. de trag. & spasmo Rasis lib. de ægrit. ner. c. 24 Auic. 3. 2. c. 5.
[c] Gal 3. de lo aff. cap. 5.
[d] Galen. 5. de sympto. causis Auic. 2. 3. cap. proprio.
[e] 3. comm. de fract.

CONVVLSIONVM DIFFERENTIAE.

TRES sunt [f] conuulsionum differentiæ; seu species, quarum vnaquæque à sede affecta, in qua nerui, ac lacerti extensioni inobedientes facti sunt, nomen sibi sortitur: porrò si in anteriori hic affectus oritur, conuulsio hæc Greca voce emprosthotonos vocatur, ab hac dictione greca. emprosthen, quæ, ante, significat; tunc siquidem ante, & supra pectus suum inclinatur conuulsus. a Latinis conuulsio consueta, aut domestica dicitur, si posteriorem occupauerit. opisthotonos dicetur ab ea greca dictione, opisthen, quę retrò denotat, ac si conuulsus in collum, & partem posteriorem pendeat; à Latinis conuulsio scapulosa, aut siluestris vocatur. cumq; nec hanc, neque illam læserit, sed tensus, ac rectus permanet conuulsus, Græcè tetanos, idest totum extensum, & Latinè tensio, siue distentio vocitatur, & est conuulsio [g] composita ex anteriori, ac posteriori motu non voluntario, in quo [h] nequit videri, in qua parte conuulsio orta fuerit; sed tantùm rectus, ac immobilis remanet conuulsus; Nullus morbus (inquit Celsus) [i] importunior, acutiorq; est, quàm is, qui quodam rigore neruorum, ac lacertorũ modò caput scapulis, modò mentum pectori annectit, modò rectam & immobilem ceruicem intendit; Princeps [k] verò, cum distinctè has conuulsionum differentias declarasset, ait; Si conuulsus ad posteriorem inclinauerit, tunc passio in lacertis dorsi gignitur, & cum ad anteriora declinat, thoracis musculi conuulsi sunt; & si rectus, ac immobilis permanet, tunc vtrobique & anteriores, & posteriores musculi æqualiter tensi facti sunt: cæterum ex prefatis conuulsionibus quædam vniuersales sunt, quædam verò particulares. vniuersales, dùm noxa ipsi cerebro cõmunicatur, & ad ipsum peruenit, quod tãquam molestũ, & iniuriosum aliquid percipiens vehementi conatu eam expellere nititur, in quo motu, & neruos, & alia neruosa corpora ad se contrahit, & conuellit, & tunc aut anterior, aut posterior pars, aut æqualiter totum corpus fit tensum, & conuulsum: particularis verò fit, quandò cerebrum non affligitur, nec vllam noxam percipit, sed particula aliqua læsa, aut tensa, aut recuruata remanet: circa faciem morbus talis innascitur, quem Græci cynicum spasmum, idest caninum, nominant: lingua pariter interdum aut per se, aut alterius morbi consortio conuellitur, vt vel nullo modo, vel corruptè loquatur: sępe manus vna, interdum ambæ conuelluntur, vt Antonomo [l] euenit, qui ex capitis summa parte vulnerata,

[f] Hipp. lib. de dieb. iudic. & li. de inter. affec. Gal. 4. Aphoris. com. 17. & libr. de rig. & spasmo.
[g] Gal. 5. Aph. com. 6.
[h] Gal. 4. Aph. com. 57.
[i] Lib. 4. ca. 3.
[k] 2. 3. doctr. 2. cap. 5.
[l] Hipp. 5. Epidemiarum.

ambarum manuum conuulsione affectus est. Dantur adhuc aliæ conuulsionum differentię quam plurimę, nonnullæ nimirũ à causis denominatæ; nã aliquæ materiales, aliquæ sine materia producuntur, aliquę proportionatæ, & aliquæ non proportionatæ vocantur; aliæ humidę, aliæ siccę sunt, multæ per se, & multę consortij lege, vel ex affinitate producũtur, de quibus omnibus inferius multa dicturi sumus.

CONVVLSIONVM CAVSAE.

OMNES[a] conuulsionum causę potissimæ, seu affectus omnes, qui conuulsiones pariunt, sub duplici ratione à medicis collocantur, nempè sub diuersarum humiditatum nimia copia, & plenitudine, qua instrumenta arbitrarij motus replẽtur, & occupantur, vt à magnis inflammationibus euenisse compertum est, aut earum defectu & inanitione, vt ab ardentissimis febribus, aut nimio sanguinis fluxu: à plenitudine quidem ita fit conuulsio, nerueum genus crassis, & glutinosis materiebus nutritur, ac repletur, repletum verò intenditur, & extensione trahitur ac abbreuiatur, non secus quàm fidiculis, idest cithararũ chordis, euenire contingit, quum in loco humido seruantur: quapropter repletis neruis, aut neruosis partibus aliena humiditate, conuulsio è repletione procreatur: ex inanitione verò quando ex humidi penuria exsiccantur, & breuiores fiunt: verùm & si tertiam nõ inueniri causam confitetur Galenus,[b] secus tamen credit [c] ad mẽtem Hippocratis, & Platonis, nam & tertia videri solet, nõ primò in cerebro, aut mẽbris cõuulsionibus destinatis, sed per affinitatem, aut horum membrorum consortij lege cum alijs membris aliquo morbo affectis, vt à læso [d] ventriculo euenire solet, dum acuto aliquo humore, aut acri medicamento, aut veneno pungitur, aut mordicatur, aut dùm altera corporis pars veneno affligitur, & inde conuulsiones subsequuntur, noxa si quidem cerebro contristanti iam communicata, & hæc conuulsio non proportionata vocatur.

CONVVLSIONVM PRODVCTIONES.

ITA ut dictum est,[e] quòd hoc symptoma in virtute motiua, aut ex repletione, aut compatiendi societate, hoc est cerebro, lege commercij patiente, produci solet, præsertim in singulari aliqua parte, dum fortis quis morbus, vt maxima inflammatio est, eam occupauerit: nam si illius sedis lacerti, aut tendones, aut nerui, nimia humiditate aliena repleti fuerint, contrahuntur, & conuulsi fiunt; quod sectis neruis, aut tẽdonibus sæpissimè occurrere solet, occæcato nempe vulnere, nulla ve aut discussa, aut euacuata virulenta humiditate, qua facillimè nerui ipsi, aut tendones, replenturque fit, vt tumeãt, & breuiores fiant, ac nucham versus, aut cerebrum, à quibus originem ducunt, contrahantur, ducentes nimirum secum imbibitas superfluitates, vnde nobilia hęc membra noxam euitantia contrahuntur, & ad suam recurrunt originem, quærentes interturbantem causam expellere, vnde ex tali motu expulsiuo cerebrum in se contrahitur, & hic motus [f] epileptico assimilatur. cerebrum quippe sin se ipso corrugatum, neruos omnes, ac neruosa omnia illi annexa, & alligata, aut secundum eorum originem, aut nucha mediante, contrahit, & vniuersalis conuulsio producitur, siquidem [h] ob cerebri nocumentum & nerui, qui ab ipso oriuntur, de necessitate affliguntur: ob id sequitur,[i] quòd conuulsiones, quæ sauciatis neruis occurrunt, præcedente aliqua inflammatione, perpetuò fiant, in genere quidem sic neruorum distensiones, cum ipsi musculi primò ac præcipuè seipsos, deinde partes, ad quas perueniunt, ad suum initium contrahunt: porrò ea membra primò intenduntur, quę è directo inflammatis opponuntur; inde, quamprimum affectus cerebro communicatur, per totum corpus conuulsio extenditur: sic enim producitur illud symptoma in vulneratis, quod conuulsio ex repletione nuncupatur. Nimius [k] vini vsus neruos pariter replet, & conuulsionem facit. dictum est enim; Si ebrius quispiam repentè obmutuerit, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur. Conuulsio ex inanitione, idest ob humiditatis penuriam, generatur neruis exsiccatis, exsiccãtur nempe, dum proprio alimento priuantur, interdum ex nimio æstu sub ardentissimo cœlo; porrò dictum est [l]; Ab æstibus fortibus conuulsio, aut distensio, malum: verùm pro æstibus fortibus aliqui ardentes febres exponunt. nam [m] febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. alij ambientis àeris feruorem, & multi cauteria intellexere, & omnes verum dicũt. frigus vehemens & intensum, conuulsos reddit homines. summatim enim dictum est; [n] Frigus conuulsiones, distensiones, liuores, ac rigores febriles facit: sicuti enim non decet neruorum substantiam à nimio calore dissolui, sic nec vltra modum conuenientem, refrigerari: post febres etiam combustiuas, neruiexsiccantur. nam dictum est;[o] In acutis febribus conuulsiones, & circa viscera dolores fortes, malum. febres enim vehementes, veluti ignis, neruos exsiccant, atque conuellunt, & propter hoc, malas afferunt conuulsiones: conuelluntur nerui, dùm propria humiditate priuantur; nam dictum est; [p] Vbi sanguis plurimus effluxerit, singultus, atque conuulsio, malum. nec solum in hac, sed in alijs euacuationibus verificatur hic aphorismus; ex superflua [q] enim euacuatione conuulsio, aut singultus superueniẽs, malum. idem facere solent longæ inedię, superfluę vigiliæ, copiosi sudores, multi vomitus, ac quæcunque naturales neruorum humiditates attenuare, ac dissoluere possunt. nam [r] fames corpora siccat, & in vigilia conuulsio mala: multæ vigilię ex his sunt, quæ vehementer corpora siccant: sicut [s] enim lora ab igne exsiccata, contrahi videmus, sic & in neruis, aut tẽdonibus occurrere potest: in exterioribus lora, aut cithararum chordas extensas inspicimus, vbi vehementius exsiccantur, aut multa madent humiditate;

a Hippo. 6 Aphor. 39. Gal. 6. Aph. cõm. 39. 4. Aph. co. 57. 5. Aph. com. 1. 3. inter c. 5. 6 inter c. 5. Aet. li. 6. cap. 38. Paul. li. 3. cap. 19. Auic. 1. tr 5. ca. 8. & 3 cap. 5.
b 3. de comp. m. secundũ loc. cap 7.
c 5. Aph. com. 1 & 5.
d Gal. 5. Aph. com. 1.
e Gal. 1. deno. loc. aff. c. 5. 5 de symp. cau. ca. 4 5. Aph cõ. 2. & lib de rig. & spasmo. 11. de vsu. par. c. 2. 2. de art. com. 2 & 3. de art. com. 100.
f Gal com. 3. lib de art Hip. 3. de not. loc. af. c. 10, Auic. 1. 3. tr. 5. cap 8.
g Galen. 5 de symp. cau ca. 8. & com. 3 lib. de art. Hipp.
h Gal. 1. Aph. com. 24.
i 5. Aph. cõ. 2.
k Hippo 5. Aphor. 5. & 2. de morbis.
l 7 Aph 13.
m 2. Aph 26. 4. Aph. 57. li. 1. de mor. lib. de locis in homine. lib. de Coac. prænot.
n 5. Aph. 47. 3. reg acut. 4 & lib. de humid. vsu.
o 4. Aph 66. & lib. de Coac. prænot.
p 5. Aph. 3. & 56. 7. Aph. 9. & libro de Coac. prænot
q 5. Apho. 4. 7. Aph. 1 & 25. li. de Coac. prænot. & lib. de vsu ve raui.
r 7. Apho. 18. Galen. 3. de no. loc. aff c. 5.
s Gal. 5. Apho. com. 36 Apho. com 39 2. de loc. aff c. 2. 3 de loc. aff. c. 5. 6. de loc. aff. c. 5.

ditate; sic & in corporibus animalium fieri par est, & conuelluntur. Fiunt etiam conuulsiones propter compatiendi societatem, quæ tamen veræ conuulsiones non sunt, sed accidentia conuulsiua, cum ex [a] acerrimo dolore, vt in Harpali filio ex liberta Telephone, compertum est. qui cum luxationem in magno pedis digito acceperit, inflammatus est, & dolore plenus, & vbi repositus est, dolor remisit, rediēs postea lumb.s doluit, maxillæ ad noctē conferebantur, & episthotonos aderat, saliua spumosa per dentes vix foras prodibat, & tertia die mortuus est: aut [b] acri medicamento, vt Trinoni Damonis filio occurrit, cui, dum haberet circa tibiæ malleolum vlcus iuxta neruum sanè iam purum, à pharmaco corrosiuo, contigit, vt episthotono moreretur: aut succo acuto, [c] aut veneno, aut causa simili, quæ noxam neruosis partibus primò, inde cerebro, inferre solet, contingere potest, non tamen illicò, aut immediatè, vt in materiali spasmo occurrit; nam in conuulsione consortij lege cerebrum aliorum membrorum participatione patitur; aut ab aliqua euaporatione, & mala temperie, & non à succo diuerso; attamen in hac etiam contrahitur cerebrum, & fiunt motus aliqui conuulsiui, qui ab Arabibus spasmi non proportionati, & à Latinis per consensum vocantur. Sed quia instituti nostri non est de his sermonem habere, sed de ea tantùm, quæ vulneratis neruis interdum occurrit, hæc nunc sint satis.

a ¶ Hipp. 6. Epidemiarum.
b ¶ Hipp. ibidē.
c ¶ Gal. 5. part. Aph. com. 1.

CONVVLSIONVM NOTAE.

NONNVLLAE notę in aliquibus conuulsis ita dignoscuntur, quòd clarè conuulsionem à plenitudine productam esse, indicium præstant, nempè [d] cum violenter ac repentinè apparuerit: præsertim in morbi initio, & diu perdurat; aut cum tremor, aut contractio, aut ægra, seu difficilis membri dimotio inchoauerit. nam corporis [e] motus, & vires in neruis, musculis, & ossibus consistere videntur: portendit pariter conuulsionem aliqua colli tensio, dum magna cum difficultate ceruices agitantur, & partes (quæ transglutiendi, ac expuendi operationibus inseruiunt) affliguntur: sępe labra contrahuntur, aut perpetuò patientes ridere videntur, aut vna cum dentibus ita coeunt, vt cum patiens nutrimentum recipere nequeat, necessariò vitam cum morte commutare cogatur: ait Hippocrates [f]; si ex vulnere tetanus, aut distensio neruorum introrsum, ac retrorsum fiat, æger hęc patitur, maxillæ cōgelantur, ac rigent, veluti ligna, os interdùm aperire non potest, oculi frequenter lacrymantur, ac distrahuntur, dorsum induratur, & crura flectere non potest, neque manum, neque spinam: cùm verò lethalis fuerit, potus, & cibus, quos prius accepit, per nares quandoque redduntur, sitis multa hominē opprimit, quem necesse est febre corripi, lingua exasperatur, & sicca fit, color totius primum pallidus est, progressu verò temporis nigrescit: dicunt vulneratos interdum nullum verbum proferre posse, vt illi euenit [g] magnæ nauis Gubernatori, cui Anchora digitum indicem, & infernum os dextræ manus confregit, inflammatio successit & febris; post septimum diem sanies exibat lenis, postea maxima cum difficultate, lingua dixit se non omnia posse enuntiare, prædictum est episthotonum superuenire, & tertia die totus conuulsus in posteriorem partem, sexta à prædictione cum sudore mortuus est: peruertitur nonnunquam facies, aut os, & oculi strabi fiunt, perpetui adsunt dolores; singultus, & alienationes: at si noxa membris anhelitus communicatur, & septum patitur, cordis temperamentum corrumpitur, febris oritur, pulsus diuersus extensus & durus percipitur, vrinæ turbidæ, & magna cum difficultatè, aut inuoluntariè redduntur, vltimò vulnerati magno cruciatu suffocantur. Potissimum indicium conuulsionis humidæ ab Hippocrate [h] sub hoc separato sermone denotatur; Quibus tumores in vulneribus apparent, non conuelluntur maximè, neque insaniunt, verùm his euanescentibus, repētè quibusdam à tergo conuulsiones, & distensiones fiunt; quibusdam autem insania, vel dolor lateris acutus, vel suppuratio, vel difficultas intestinorum, si tumores sunt rubicundi: hac ratione si humor ille, qui tumorem faciebat, ad aliquod principale intestinum remeauerit, in posterioribus neruosis conuulsiones, in anterioribus venenosis insaniam, si fertur ad caput; si ad thoracem, lateris dolorem (pleuresin vocant) generare solet. sæpissimè verò hi suppurantur non discusso humore. Adhuc dictum est; [i] Si in vulneribus prauis, & fortibus existentibus tumor non apparet, ingens malum; ea nempe vulnera praua dicuntur, quæ in capitibus, aut finibus musculorum, & maximè neruosorum occurrunt, nam in eorū initio nerui, & in fine tendones multi oriuntur, ob id sequitur [k], quòd qui vulnere affliguntur propè genu in fine coxæ, repentè moriuntur; ibi nanque in partibus genu anterioribus magnam videmus chordam, in qua per compatiendi rationem, rationabile est magis fieri conuulsionem, quàm alibi in posterioribus, vbi partes ferè omnes carnosæ sunt. Huius symptomatis rationes assignat Galenus, [l] dum inquit; Vulnera, quæ conuulsiones afferunt, non suppurantur omninò, siquidem nihil mali potest aduenire vlceri pus generanti; nam [m] laxa vulnera bona sunt, sicca verò mala, & bonitas hæc penes naturam concoctionis, siccitas penes quantitatem consideratur. nam suspicandum est, ne humores ad vulnera defluentes ad partes principaliores transmittātur, præsertim vbi dolor aliquis apparet. maximè autem patiuntur dolores partes neruosę. cumque igitur in vulneratis neruis tumor apparet, idest optimæ saniei copia, secus de inflammatione credendum est, neque conuulsio, nec aliud symptoma verendum est. Notę autem, quæ siccam conuulsionem esse affirmant, interdum à morbi longitudine sumuntur, [n] talis repente non fit, sed post chronicas passiones, aut ardentes & siccas ęgritudines, quæ tandem patientem tabidum reddere possunt, substantificam humiditatem corporis absumentes, vnde alicuius se-

d ¶ Gal. 2. aph. com. 26. 4. aph. com. 50. Paul. li. 3. c. 19.
e ¶ Arist. 1. Ethicorum Gal. 6. de vtil. par.
f ¶ Lib. de dieb. iudicat. li. de internis affec. Cels. lib. 4. c. de spasmo cynico.
g ¶ Hipp. lib. 5. de morb. popu.
h ¶ 2. Epidemiarum. & 5. Aph. 65.
i ¶ 2. Epidemiarum, & 5. aph. 66.
k ¶ Gal. 5 aph. com. 65. Auic. 4. 4. cap. de vlc.
l ¶ 5. aphoris. com. 22.
m ¶ 5. apho. 67.
n ¶ Gal. 5. aph. com. 1. Paul. li. 3. cap. 19.

dis ſiccus ſpaſmus, aut membri ariditas ſubſequitur, qui crudelis & acutus, ſicut humidus, non eſt, interdum ab exquiſita euacuatione (nempe copioſo ſudore, nimia alui expurgatione, larga ſanguinis hęmorrhagia, immodico vomitu, longa inedia, multis vigilijs, & perpetuis laboribus, ab arida æſtuoſaq; febre, aut ambientis calidi actione, aut ignito, & non ignito cauterio, aut ſimilibus cauſis maximas ariditates inducentibus) produci ſolet: potiſsimum verò indicium eius eſſentię eſt, ſiccitas membri, quod iuſtam non ſeruat naturam, aut illorum ancyloſitas, quibus motus ſecundùm electionem perficitur. Indicia conuulſionis ex affinitate, & conſortio in vulneratis deprehenduntur à cauſis procatarcticis, nempe atroci dolore, qui crudeliter laborantem excruciat, à medicamento rodente, ab acri frigiditate, à nimio æſtu, ab epoto veneno, aut exterius adhibito, aut ſimili, vt ſupra explicauimus.

CONVVLSIONVM PRAESAGIA.

Vicvnqve à diſtenſione corripiuntur, ait Hippocrates, [a] in quatuor diebus pereunt; ſi verò has effugerint, ſani fiunt: diſtenſio, ſiue tetanus, conuulſio eſt ex illa, quam Græci emproſthotonon, id eſt anteriorem contractionem, & ex illa, quam opiſthotonon, id eſt poſteriorem diſtenſionem, vocant, compoſita, & morbus peracutus eſt, in quo citius fit iudicatio: non tolerante natura longius ſpacium, in primo circuitu dierum criticorum paſsio iudicatur: ſi ergo validior natura morbus fuerit, patiens ante quartam peribit, ſecus verò tranſacta quarta, aliqua apparente ſignificatione, ac conſumpta materia. ſiquidem morbos, quicunque [b] ex repletione fiunt, curat euacuatio, & quicunque ex euacuatione, repletio, & aliorum contrarietas, quod experimento, & ſcriptorum teſtimonijs comprobatur. nam febris, [c] quæ conuulſioni ſuperuenit, eam ſoluit; quia humores frigidos, & glutinoſos partibus neruoſis infertos, ex quibus frequenter conuulſio producitur, calfacit, attenuat, & diſſoluit: hac ratione dicebat Hippocrates; [d] Qui à conuulſione, aut diſtenſione neruorum tenentur, febre ſuperueniente, liberantur; porrò omnis conuulſio talis de repletione cenſetur, quia euacuatione ſanari poteſt, præſertim ſi ſecum optimæ conditiones adfuerint, vt in ſequẽtibus dicemus: ſecus vero de ſpaſmo ſicco credendum eſt; ſiquidem ſpaſmus diſproportionatus ſanari nequit, atque minus, ſi maraſmus, ideſt vltima ſiccitas, membrum occupauerit. non enim ſicca & arida membra nouas humiditates recipiunt, neq; opportuni ſpiritus ad ea tranſeunt. igitur repleri minimè poſſunt. hac de re [f] conuulſio ex inanitione acutiſsima & pernicioſiſsima eſt; ſi verò noxa [g] muſculis thoracẽ mouentibus cõmunicatur, mors imminet; nã plures lædit partes reſpirationi obſeruiẽtes: deplorata [h] eſt illa conuulſio, quæ maxillas occupat, & dentes conſtringit, ita vt os aperiri nõ poſsit, & fame perire neceſſe ſit: adhuc [i] quę in vtero gerentes, pueros lactantes, & decrepitos detinet: ſpaſmus abſolutus, ſiue confirmatus vtroque modo curationem non admittit, & ille mortalis eſt, [k] qui ſauciatis partibus membrorum neruoſorum ſuperuenerit. nam dictum eſt à Galeno; Nerui, aut chordę punctura, aut vulnus, propter eorum ſenſus vehementiam, & quoniam hæ partes principio continuantur, promptæ ſunt ad neruorum conuulſionem excitandam, præſertim cum nihil extrorſum reſpirat; adde præterea, ſi tumor apparuerit, ac repentè euanuerit: correlariè ſpaſmus abſolutus & confirmatus, aut humidus, aut ſiccus, prorſus incurabilis eſt; qui ex ſiccitate non adhuc completa, rarò, & non facilè, curationem admittit; qui verò ex repletione fit, interdum, ſed multis requiſitis indicationibus, ſanari poteſt.

a ¶ Li. 3. de morbis. & 5. aph. 6. Celſ. lib. 4. ca. 3.
b ¶ Hipp. lib. de flatib. lib. de natu. hum. 2. Aph. 22.
c ¶ Hipp. 2. Aphor. 26. & Apho. 57. & lib. 2. de morbis.
d ¶ Lib. de loc. in homine lib. de Coac. prænot. lib. de Iudicationibus. 4. Aphor. 57.
e ¶ Gal. 5. aph. com. 26 lib. de Tabe. 7. & 12. meth.
f ¶ Gal. 5. Aph. com. 70.
g ¶ Gal 4. Aph. com. 68.
h ¶ Gal. 7. met.
i ¶ Hipp. li. 1. de morbis. 5. aph. 30. & 3. apo. 25.
k ¶ Hipp. 5. Apho. 2. li. de Coac. prænot.

De Conuulſionum curationibus. Cap. XIII.

As duas dubitationes diffusè pertractare decreueramus, quæ nam facilius, an humida, an ſicca conuulſio, neruoſis partibus vulneratis occurrat, & quale vulnus id ſit, quod patientibus maiorem noxam inferat, & varia excitet ſymptomata; ſed quia ad curationis methodum nihil facere videntur, & longo egent ſermone, eas ſicco pede (vt aiunt) tranſire decreuimus: ſat ſit igitur, quòd vniuerſalis opinio, humidam conuulſionem poſt aliquam inflãmationem, ſectis neruis ſuperuenire concedit, quæ multoties poſt pituitoſorum humorum copiam, qua nerui, aut tendones nutriri, ac repleri ſolent, generatur, & puncturam (præſertim occęcatam & anguſtam) deteriorem eſſe, & maiorem afferre moleſtiam: quare humidæ, ſiue materialis conuulſionis curationem aggrediamur, cum & faciliorem curationem admittat.

CONVVLSIONIS EX PLENITVDINE CVRATIO.

Vemadmodvm cęteræ paſsiones, quæ à copia humiditatũ produci ſolent, opportunis euacuationibus curantur; ſic & humida conuulſio interdum ſanari poteſt, adhibito nempè in ſex rebus non naturalibus optimo victus regimine, & cõuenienti topicorum medicaminum applicatione, quibus vis inſita ſit, non tantùm in vulnere, ſed in tota ſede affecta, omnem ſuccum noxium exſiccare, ac diſcutere. Eſto igitur illud primũ, vulneratum in habitatione, & aere calido & ſicco, ac molli culcitra collocare, qui ſi talis non fuerit, arte alteretur, igne ex Lauro, iunipero, ac cypreſſo perpetuò accenſo: aer omnis frigidus, præſertim tempore antelucano, quo præcipuè frigus intenditur, aut intem-

intemperie, siue malo odore affectus euitetur; longus somnus malus, longæ vigiliæ pessimæ, ille namque valdè humectat, & caput multis vaporibus replet, hæ verò corpora exiccant, & vires imbecillas reddunt: at exercitij loco leues frictiones extremis partibus, ac locis vulneri oppositis adhibeantur: partes verò, quæ contrahuntur, aut conuulsæ sunt, immobiles contineantur; siquidem inordinatis motibus resistere oportet. victus ratio tenuis sit, nam [a] fames corpora siccat; & si virtus debilis fuerit, aut symptoma aliquod inediam nõ admiserit, esca sicca sit, videlicet panis opirus, & bene coctus; mõtanæ auiculæ, syluestres palumbi, lepores, capreoli, & carnes eiusdem naturæ magis assatæ, quàm elixatæ, probantur à Galeno vndecimo de simpl. m. facul. vbi de carne Viperina, quãuis secus crediderit Aristot. quarto Meteororum: si verò mandendi facultas opprimitur, alimentum sit ex condro, panico, pane loto, aut ex ouis sorbilibus; nam cibus quiuis mandendus, vitandus est. sorbitionibus vtendum, & ius aliquod assumendum, vinum album antiquum, & non vaporosum in quantitate decenti ab antiquis [b] commendatur; nam tale eadem ratione & potentia, qua febris conuulsionem sanat, eam iuuare poterit. nos autem in vulneratis aliter sentimus, cum caput, & neruos facillimè repleat, Celsi [c] auctoritate moti, qui dicit; Celerius panis mandendus, quàm vinum gustandũ. siquidem huius vsus periculosus, ideo in longum tempus distrahendus, aliter interdum concedi potest: vinum tamen omnibus, dum febris, aut inflammatio adest, interdicendum. vrgente verò necessitate, & in morbi delitescentia, illud iam descriptum concedatur; aliter aqua cocta potus esto, pauca saluia, aut iua, aut calamenti, aut acori radice, aut cinnamomi, aut nucis myristicæ quantitate addita: breuis cæna imperetur, nam optimum medicamentum est opportunè cibus datus: porrò à morbi essentia sumpta indicatione, euacuatio conuenit, morbo è repletione existente. igitur euacuare oportet, nempè à toto corpore, & ab ea parte, quæ conuulsa est, à toto corpore bifariam corpore pleno existente, aut sanguinis missione, aut pharmaco pituitam educente: sanguis mittendus est, vbi plurimum abundat, aut inflammationis initium apparuerit, quę conuulsionem excitare solet; tunc enim si vulneratus sanguinis redundantię expers non fuerit, modò nihil obstiterit, secta vena è directò vulneri contraria, & situ longinquiori, sanguis mittatur, præterquam in morbi consistentia, dum sęuiora accidentia apparuerint. tunc enim phlebotomia euacuatiua esse debet à sede propinquiori, & semel tantùm; nec in magna copia sanguis mittendus est, ne vires languescant, sed validè contra morbi causam agere possint. dictum est enim à Galeno [d]; Si quis simul cum febre distentione neruorum laborauerit, & sanguinis missione eguerit, neq; huic tantum mittere oportet, quantum exigit morbus, sed etiam aliquid accidenti est relinquendum, cuius causa sæpe sudores eueniunt, & vigilię molestant, & vires debilitantur: ita etiam si vehemẽtissimæ vigiliæ, aut dolor intensus ęgrotũ infestauerint, cauendæ sunt subitę, ac multę euacuationes. quod à Celso ex antiquorum testimonijs affirmatur, iubentium sanguinis missionem vitandam esse, eo quòd maximè tunc corpus calore egeat, isq; sit in sanguine: attamen hoc aliqui falsum esse credunt, neq; enim natura sanguinis est, vt vtiq; caleat, sed ex his, quæ in corpore sunt, hic celerrimè vel calescit, vel frigescit: attamen Asclepiades, mittendum esse sanguinem, credidit, quod etiam concessit Galenus, & Celsus in spasmo cynico, sub his verbis; Sanguinem mittere optimum est: eius verò quantitas sumẽda est ex redundãtiæ modo, & reliquis, quę in venæ sectione cõsiderantur, nempè ex virtute, ætate, cõsuetudine, regione, sexu, & anni tempore. nam dicebat Galenus; [e] Ambientis aeris temperatura loco cuiusdam accidentis habenda est, quando exquisitè calida, ac sicca fuerit, qualis est tempore medio inter Canis ortum, & Arcturi; atque ideò omnes, quibus, nihil omnino de temporum statu cogitãtes, cum sanguinem abstulerint, interierunt: si etiam valdè frigida fuerit tempestas, sanguinem mittere est formidandum; verũtamen vbi plurimus sanguis abundauerit, mittatur: si aliqua plethora, aut cacochymia apparuerit, & corpus aut pituita, aut serosis humoribus refertum fuerit, per aluum purgatio emollienda est; solent nimirum conuulsiones magna ex parte, à pituitosis, crassis, & viscosis humoribus prouenire, ergo frequenti pharmaco educantur, quale est Hierapicra, electuarium Diasenes, de dactylis, agaricum, pilulæ cochiæ, de Agarico, de Hiera, & de Euphorbio, & acrium clysteriorũ vsus summoperè probatur; nã [f] aluus sæpè educta superiores partes resoluit: sic huiuscemodi clysteres parentur, Rec. Camomillæ, saluiæ, stæchados, centaureæ maioris & minoris, althææ, parietariæ an. m. ij. fiat decoctum in aqua maris, aut addito sale, & adde Agarici puluerizati drag. ij. Colocynthidis in petia alligatæ drag. j. iterum bulliant, & Recip. prædicti decocti vnc. x. Hierępicræ, electuarij lenitiui an. vnc. s. olei camomillini, mellis crudi an. vnc. ij. ouorum vitellos num. 2. misce & fiat clystere: aut Recip. Stœchades, origani, betonicę, saluiæ, radicum pœoniæ, calami aromatici an. m. i. folliculorum senæ, epithimi, cubebarũ an. m. s. pulpæ colocyntidis, agarici, turbith an. drag. i. fœnugræci. vnc. i. seminũ cartami vnc. s. fiat decoctum in aqua maris, & facta colatura, Recip. prædictæ decoctionis vnc. x. electuarij diasenes, hieræpicræ an. vnc. s. mellis crudi, olei sisamini, costini an. vnc. 1. salis gemmę drag. iij. ouorum vitellos nu. ij. misce, & fiat enema; hoc interim die, noctuque (interpositis tamen quibusdam horis) ceruices, axillæ, spina, inguina, & tota conuulsa sedes calenti oleo communi inungatur, aut liliaceo, aut costino, aut spicato, aut laurino: quibus interdum addimus, aut castorei, aut Euphorbij parum: probatur etiam oleum vulpinum, de lateribus, seu Philosophorum, ac superposita lana molli ac succida, membrum fascia auoluatur; & omnia quouis modo applicanda qualitatibus sint calida: si verò hoc symptoma perseuerãdo

a ¶ Hipp. 7 Aphor. com 62.

b ¶ Gal. 5. Aph. com. 1. Auic. 2. 3. cap. de cura spasmi.

c ¶ Lib. 4. ca. 3. in fine

d ¶ 1. ad Glauc. vbi de cura febr. continuarũ.

e ¶ 1. ad Glauconem, & 9. meth.

f ¶ Cel. li. 4. c. 3

procedit, inter infirmi dentes aliquid seruetur, ne ex toto os claudatur, aut lingua à dentibus laceretur: neque inutile erit, capillos omnes tondere, caputque irino, aut cyprio calido madefacere, & superposito pileo ipsum operire: aliqui vulneratum nudum inter duos ignes diu seruare, sic tamen ne ferueat, bonum esse opinantur: alij sub ardenti sole eum continent, multi in balneo sicco (stupham id vocant) aut in magno corio nuper excoriato patientem tamdiu inuolutum tenent, aut in sacculo calidis furfuribus pleno, quandiu sudores copiosi fuerint excitati, & inde extracto medullam spinalem, aut ipsum totum oleo irino completo, aut liliorum alborum cum aromatibus, aut oleo terebenthinæ stillaticio, aut vnguento alabastrino completo, aut martiaton, aut arragon inungunt: quod opus ab Auicenna similibus præsidijs celebratur, nempè pinguedine Lupi, aut Vulpis, aut parui Canis, bulliant hæc animalia à pelle denudata, donec caro ab ossibus segregetur; pinguendo verò, quæ supernatat, colligatur, & addita pauca cera, seruetur: huic decocto addunt nonnulli anethum, betonicam, terrestrem hederam, abrotanum, folia Lauri, calamum aromaticum, & radices iunci odorati marini, aut Recip. Olei muscellini vnc. j. petrolei vnc. s. styracis, calamitæ, serapini an. drag. ii. masticis, olibani, gummi hederæ an. vnc. s. butyri recentis vnc. iij. ceræ vnc. i. s. liquefcant quę liquari possunt, igne lento, & quæ pistanda sunt, pistentur, & secundùm artem fiat vnguentum, quo conuulsæ partes actu calido die noctequè vngantur. Ait Celsus; Nonnunquàm etiam in calidum oleum totum descendere licet, vel in calidam aquam, quę vnà cum fœnugræco bullierit, tertia olei parte adiecta, quod herclè idoneum, ac pręstantissimum remedium est, à medicis vbique obseruatum. parantur & apophlegmatismata, & quę caput à pituitæ copia liberare possunt, quæ sub multis formis conduntur, nempè aut gargarismatis, aut sternutatorij, aut odoramenti, aut masticatorij. Gargarismata fiunt ex decocto hyssopi, sanlici, pulegij, calamenti, origani, & similium, addito syrupo de stæcade, aut oxymelle scilitico: aut hant cum vino, in quo ebullierit sinapis, staphisagria, aut pyretrũ, addito melle. Sternutatoria componuntur ex pipere, castoreo, veratro, pyretro, aut euphorbio in minutũ puluerem redactis. Odoramenta parantur ex castoreo, doronicis, ben albo & rubeo, condisis, opopanace, abrengi, spica, & sale, ex quibus fiat puluis subtilissimus, & muscho aromatizetur, & fiat pomum odoriferum. Masticatoria verò formantur ex pipere, pyretro, & mastice. non ab re etiam datur summo mane patientibus Theriacæ antiquæ drag. j. cum aqua betonicæ: cõmendatur pariter Mitridatum, aurea Alexandrina, diamuschũ dulce, confectio diaanthos, & anacardina, & quæcunque ventriculum, & caput corroborare possunt, ac neruos calfacere, & humiditates in eis congestas absumere; solent nimirum huiuscemodi medicamenta febrem inducere, quæ in his affectibus ab Hippocrate probatur, ait [a] quippe; Febrem conuulsioni superuenire melius est, quàm febri conuulsionem. & alibi; Qui à conuulsione, aut neruorum distentione tenentur, febre superueniente liberantur, ob id quia febris calor pituitosas humiditates, quæ conuulsionem accersunt, discutit, ac exsiccat, sed ea febris est expectanda, quæ diaria est, & non putrida, & ex se oritur, & medicamentis non accenditur, castoreo nempe, laserpitio, aut opopanace, addito melle ad duplum: Nos verò nunquam neruorum vulnera conuulsa sine febre inspeximus, nec potest Medicus ad suum arbitrium diariam febrem accendere, nec datur, talem morbum hac methodo curari posse, siquidem inducias ob symptomatum fortitudinem non admittit. Datur[b] alia via. qua conuulsiones tolluntur, nempè multa aquę frigidæ profusione, ob id quia talis caloren reuocat, & calor causam discutit; sed quia conditiones quam plurimæ in hac curandi ratione desiderantur, vt in Aphorismo legitur; Est autem, vbi in distensione sine vlceratione, iuuene bene carnoso, æstate media, aquæ frigidæ multa perfusio calorem reuocat, calor autem hęc soluit, quæ semper in omnibus non reperiuntur: hac ratione non obseruatur in vulneratis; nam à Galeno dictum est in commento; excipit Hippocrates eas, quę sunt cum vlcere, conuulsiones, vt quæ nunquã ab aqua frigida sanari queant, nec febrem inducere. plures enim morbos eodem tempore in singulari subiecto vnire non decet, nec febrem vnius diei conuulsionis causas attenuare, ac discutere posse, credibile est. talis enim calor extraneus est, non naturalis, ac naturæ inimicus; cumque huiusmodi auxiliorũ copia, symptoma non quieuerit, ad illud recurrendum est, quod extremum esse affirmant medici, [c] dicentes, iam neruum punctum sæpe cogimur transuersum præcidere. & sapientis Medici officiũ est, quoties vel conuulsiones, vel deliria, vel ambo hæc magna, ægrequè sanabilia perseuerare in vulneratione cernimus, neruum incidere; nam si totus pręcisus neruus fit, motus præterea nullus instat, debilia tamẽ particula manebit: pariter si puncto musculi capite, conuulsio, quæ nulla conuenientium medicamentorum vi remittitur, superueniat, quippe præciso per transuersum toto musculo, conuulsionem quidem sanabis, aliquem tamen ex particulæ motibus vitiabis: opus hoc veteres ignito ferro perficiebant. inde tali medicamento vulnus curabant. Recip. olei hypericonis, masticini an. vnc. j. s. Terebinthinæ claræ, resinæ pini an. vnc. ij. sulphuris viui vnc. j. croci scr. s. parum bulliant, nec tale cataplasma superponere inconuenit. Recip. florum camomillę, ferulæ campanę, foliorum betonicæ, baccarum lauri an. vnc. j. fiat puluis, sicut alcohol, farinæ fabarum vnc. ij. hordei vnc. i. s. olei liliorum alborum, seminũ lini an. vnc. j. s. rob. q. s. pro cataplasmate: exsiccata omni humiditate, ac quietis symptomatibus, abstergatur vulnus, aut si decet, carne repleatur: si verò ex occęcata nerui punctura conuulsio subsequitur, accommodata incisione aperiatur, aut secundùm lineam rectam, aut orthogonaliter, aut tetragonaliter, ad hoc vt medicamenta topica ad imum vulneris peruenire possint, quod inde tali medicamento

a ¶ Libro. 1. de mo. bu. libr. de Coac. præno. li. de iudicationibus. 2. Aph. 26. & 4. Aph. 57.

b ¶ Hipp. lib. de humid. vsu, & 5 Apho 21. Auic. 2. 3. dist. 2. c. 7.

c ¶ Lib. de motu musc. 4. meth. c. 9. & 6 meth. c. 3. Aet. lib. 14. ca. 29. Paul. lib 4 c. 54. Auic. 3. 4 c 27. & 4. 4. cap. 30. Rasis 7. ad Alm. c. 3. Auer. 7. col. cap. 35.

curare oportet. Recip. Terebinthinę claræ vnc.ij. euphorbij recentis clari,& triti drag.ij.ceræ vnc.s.misce, & aliquantisper bulliant. ex hoc vulnus repleatur, ac desuper vnguentum nostrum sanctum applicetur, cuius descriptio in sequenti libro, Deo fauente, videri poterit: celebre etiam medicamentum est ceratum Philagrij, ex decem rebus paratum. Recip. Ceræ citrinæ vnc. ij. olei irini, costini, de ben, de cinamomo an. vnc. iij. styracis liquidæ vnc.j. euphorbij, castorei an. vnc.s.hyssopi humidę vnc.i. pinguedinis vulpinæ vn.i.s. & secundùm artem fiat ceratum. aut Recip. Cocleas numero sex, lumbricorũ terrestrium vino lotorum vnc. iij. fermenti vnc.j. mirrhæ, olibani, sarcocollæ an. vnc.s. farinæ volatilis vnc.ij. mellis, quod sufficit pro emplastro: probatur pariter emplastrum, vocatum vulgo gratia Dei, & illud de gummi elhemi, aut palmeum, aut illud celebre barbarum; residuum verò curæ perficitur, ac si vulnus recens esset, secundùm communem intentionem, hoc perpetuò seruato, quòd cuneo ligneo dentes adinuicem distent, ne superior maxilla ita inferiori annectatur, vt tandẽ conuulsus fame pereat, quare decet maxillarum articulos sæpe euphorbio ardenti aqua soluto fouere.

CONVVLSIONIS SICCAE CVRA.

ONVVLSIO sicca, idest sine materia, raro admodum, nisi post copiosam sanguinis effusionem, aut post longam, assiduam, & ardentem febrem, aut à causa veneno prædita, vulneratis partibus euenire solet: acutissima passio est, curationem raro admittens, icircò pauca de ea sumus dicturi. Eius curatio humectatio est, ac exsiccatarum partium humectatio, & repletio: hac ratione, nulla competit euacuatio, nulla inedia, nulla sanguinis missio, nec localium medicamentorum exsiccatio, ac discussio. Porrò si ex sanguinis hæmorrhagia sicca conuulsio oritur, lautè patiens alatur, eo nempè nutrimento, quod optimum, & copiosum sanguinem procreet, veluti sunt oua sorbilia, ius capi, vituli, hædi, agni iuuenis, phasianorum, columbarum, & similium: panis optimus sit, & vinum album, tenue, & odoratum. tale enim facillimè penetrat, humectat, ac pro corporis nutritione distribuitur, fercula sint ius, aut panis in iure infusus, aut condrum, aut hordeum in iure decoctum, pauco sale addito: lac pariter probatur, & quęcunque humectare possunt. longus somnus, ac quies omnis laudatur; siquidem ad virtutis robur, ac totius corporis humectationem conferunt. Euacuationes, quę huic morbo opitulantur, ex lacte, iure, vitellis ouorum, butyro recenti, oleo violaceo, & maluarum decocto parantur, & per clystere imponuntur: prodest adhuc, si patiens in labro prædictis oleis, & humidis decoctis pleno diu permanserit, aut eum in alueo olei calidi dimittamus. nam sic præcipit Gal. 2. de sim. m. fac. cap. 7. exsiccatum etiam membrum decocto extremitatum animaliũ crebrò fouere expedit, additis maluis, violis, nenupharis radicibus, & althææ; adhæc oleo violaceo, amygdalarum dulcium, pinguedine gallinæ, vituli, butyro recenti, sæpe ipsum irrorare conuenit. pręstantissimum etiam remedium est totam spinam, & artus omnes, ac emunctoria tali medicamento linire. Recip. Olei violati, amygdalarum dulcium, pinguedinis gallinæ, vituli an. bulliant in decocto maluarum, althęæ, & seminum cydoniorum, donec decoctum euanuerit. postmodum coletur, & addita pauca cera, fiat linimentum: si verò febris aliqua patientem molestauerit, nutriatur ptisana, aut panatella, addito seminum melonum lacte: ac in reliquis regatur, quemadmodum in huiusmodi febrium curatione, regi solet.

CONVVLSIONEM EX AFFINITATE CVRANDI METHODVS.

I conuulsio ex sympathia, aut compatiendi societate oritur, causa statim perquiratur; quæ si procatarctica fuerit, remoueatur, si acutus quispiam dolor, demulceatur; & si aliqua alia causa vrgeat abdita, tollatur medicamento aliquo narcotico, quod sedis affectæ sensus acumen labefactet. nam maius periculum conuulsio minatur, quàm singularis stupor: si verò, vt contingit, ex ictu, aut veneno extrinseco conuulsio oborta fuerit, venenum illicò aut cucurbitulis, aut psilij ore euacuare oportet, inde membrum ad temperiem reducere: at si expedit medicamento aliquo citra calefactionem vti, quod vehementius ab alto euocet, ac exterius venenum extrahat, illud nempe experiatur; sin autem, ignito ferro, vulnus totum aduratur: si verò medicamenti acredo, aut acuitas conuulsionem excitauerit, illo dimisso, alterũ temperatioris naturæ, quod magis conueniat, adhibeatur: dum autem acris, aut mordax quis humor ventriculi os, aut vterum, aut sedem aliquam neruosam mordicando conuulsam reddiderit, statim vomitus citandus est, aut totum corpus purgandum, ac victus regimen instituendum, vt succi illi mali ad benignos permutentur, inde partes languentes corroborentur; caput verò detonsis capillis, nucha, spina, & emunctoria oleo camomellino, masticino, liliorum alborum, rosato completo, additis lumbricis terrestribus, ac modica Theriaca inungantur: & per os aliquid huius medicamenti sumatur. Recip. Conseruæ violarum, buglossæ an. vnc.j. phisticorum recentium vnc.s. carnium testudinum præparatarum vnc.ij. specierum, electuarii resumptiui, diamargaritonis frigidi an. drag.ij. sacchari in aqua violarum soluti, quod sufficit, & pastilli ad vnciæ medietatem formentur, atque, vt dicam summatim, in omni conuulsionum cura, alijs non conferentibus remediis, ad duo confugiendum est, vt vel patiens in vase oleis pleno diu totus quiescat, vel vt neruus, aut lacertus vulneratus, ex quo conuulsio orta est, transuersim ex toto præcidatur.

DE

De Ancylositatis, id est diminuti, aut ablati arbitrarij motus curatione. Cap. XIIII.

a ¶ Hipp. lib. 2. prædict. Cels. li. 5 c. 26. Gal lib. de motu musc. 10. de m. d. comp. secundùm loc. Rasis 7. ad Alm. cap. 2. Auic. 3. 4. tra. 2. ca. 13. & 7. 4. tra. 4. cap. 2.

OST a artuum, aut neruosarum partium vulnera, aut contusiones, iam contracta cicatrice, membra sic affecta, aut conuulsa, aut mollia, aut arida & sicca remanere solent, ac eorum peculiaris motus, aut diminutus, aut ablatus ex toto residet; diminutus, cum virtus motiua, quę à cerebro, tanquam ab eius fonte & principio, per neruos ad lacertos, tanquã ad organa voluntarij motus, demãdatur, transire nequit. ablatus, cũ membrũ siccum efficitur substantificæ humiditatis, ac spiritus vitalis penuria, sectis nimirũ vna secũ neruis, ac arterijs. quare pars lęsa opportunũ alimentũ nõ recipit, aut in ea durities, quæ tactui, ac cõpressioni nõ cedit, occalluerit, Græcè poros, Arabicè callus, & Latinè tophus vocitatur, vnde fit, vt instrumentum motus patiatur, & imperio patientis non pariat; quod euenit plerunque, vbi præcesserit aliqua inflammatio, discussis tenuioribus partibus, & crassioribus, in articulo remorantibus, ac in contumacissimam scirrhositatem permutatis. quod vbi factũ fuerit, articulus in priorem statum exactè reuerti minimè potest, & inde salutis nulla relinquitur spes; iudicium est, quòd vulnerati membra dura vel flectere, vel extendere, vel extollere, vel demittere, vel conuertere statim nequeunt; eodem modo & frigidi abscessus, & contusiones, & calli, & putrefactiones, durities cicatricum efficiunt, præsertim in cubitu, & genu: interdum etiam partes aliquę ob eorum compositionem, & quia nimio sensu præditæ sunt, facillimè tumore aliquo vexantur, & ex nimia humiditatum copia, molles ac laxæ redduntur, & est symptoma, quod Græci paralysin, & Latini mollificationem, aut neruorum resolutionem appellant: Nunc verò de Ancylositate, idest neruorum contractione, aut articulorum duritie, aliqua dicere expedit. Ancylas, seu Ancyloses, Græci b vocant difficiles artuum motus, & ligationes recenti cicatrice contractas: membra igitur, quæ propriam, ac naturalem humiditatem non seruant, magis conueniens est, vt sicca, quàm dura, dicantur. sicuti dum nimia humiditate pituitosa replentur, mollia, ac tremula; sic & tensio, & siccitas à validis exercitijs, à feruenti Sole, ab ingenti inedia, à magnis frigoribus, à febre ardenti, à medicamento siccante sine refrigeratione, ab inflammationibus malè regulatis, à scirrhosis tumoribus, à nimia vasorum nutritionis obstructione ortum ducit; porrò in articulis iam contracta cicatrice, motus difficiles redduntur, non tamen vita priuãtur, nec sensu destituuntur, quod aduenit ex duritie iam contracta, aut in neruis, aut in musculis, aut in toto articulo; hac ratione sumpta indicatione à natura symptomatis, quod à siccitate induratum est, humectari expedit. Post accepta vulnera, membra ad arbitrarium motũ destinata impotentia remanẽt, quia potissimum musculi, aut nerui, aut tendones, qui ab eis oriuntur, ex toto secti fuere, aut quia nimio humore pituitoso repleti sunt, qui in eis occalluerunt, aut quia proprium alimentum non recipiunt, quo nutriri possint, ob duras iam contractas cicatrices: quæ verò à lento, crassoq; humore indurata sunt, calida & sicca medicamenta exposcunt, non tamen quæ valida sint, ac violenta, sed ea probantur, quæ secundum, aut tertium ordinem calefaciendi, & primum siccandi non transgrediuntur: quæ verò valde indurata sunt, malactica medicamenta, idest quæ valde molliunt, requirunt; malagmata, siue malactica medicamenta medici Græci c vocant, quæ partes supra modum induratas emolliunt, calido omnia temperamento mediocri prædita, non tamen exsiccantia, quemadmodum nec manifestò humectantia; nam cum medium quendam ordinem inter has qualitates seruant, emolliunt: siccitas verò ægritudinem adauget, & humiditas vnà cum caliditate putredinem inducit: seruetur igitur ordo quidã in his mediocris, calefaciendo, & humectando, nec talia adhiberi debent, vbi humorum multitudo adest, quę obnoxia putredini fuerit, sed ea iuuare videntur, quę eorum caliditate occlusos meatus aperiũt, & temperata humectatione siccitatem adæquant; communiter autem ea, quę scirrhosis tumoribus opitulantur, articulorum contractionibus, aut ligationibus prosunt. Nunc verò tempestiuum est, habita semper consideratione ætatum, habitudinum, sexuum, exercitiorum, ac sedis affectæ natura, vt singulatim, quæ secundùm varios gradus à medicis probantur, describamus ex Galeno nempè, Paulo, & Rasi. Primò igitur manus hydræleo calido inungantur, ac diu membrum tensum fricetur, aut perpetuò de eo guttatim per vas angustum super tensum membrum percoletur, deinde emplastretur medicamento ex adipe anatina, oleo liliorum alborum, medulla crurum vituli, & cera citrina: secundò talis destillatio fiat ex decocto radicum althææ, brioniæ, acanthi, & cucumerũ agrestium in oleo antiquo, aut fiat decoctum in hydræleo ex seminibus lini, fœnugręci, radicibus althææ, branchæ vrsinæ, & foliorum maluę, & facta longa fomentatione, aliquod ex Acopis d medicamentis applicetur, ex his præsertim, quæ ad infarctas articulorum durities conferunt, Acopa Azanita vocata, ex Galeno adipis suilli vnc. xxiiii. sepi taurini, resinæ colophoniæ, hyssopi humidę, ceræ recentis an. vnc. xii. galbani vnc. iii. Aliud ex Aetio, bdellii iudaici aqua soluti vnc. iiii. radicum maluauisci decocti vnc. ii. liliorum alborum cæpas nume. ii. rob q. s. Aliud ex Rasi, immergatur membrum tensum per horam in decocto, siue iure capitis, pedum, ac intestinorum veruecis, aut agni, corticum mediorum vlmi, radicum althææ, sertulę campanæ, fœnugræci & maluarum, inde linteo abstergatur, & inungatur vnguento dialthęę, aut agrippæ oleo cyprino,

b ¶ Gal. 7. de cõpo. med. in genere Paul. li. 4. c. 55.

c ¶ Gal. 7. Katagenẽ in princip. Paul. li. 7. c. 19. & li. 3. c. 78.

d ¶ Gal. 7. Katagenẽ.

quod

quod liguſtrinum, aut de alchana vocant, ſoluto. huic addunt aliqui butyrum recens, vrſinam adipem, & medullam crurum vituli; Tertiò ex Scribonio fæcis olei liliorum alborum, ſeminum lini an. vnc. ij. pinguedinis vrſi, cerui, anſeris an. vnc. j. bdelij, ſtyracis, galbani, opopanacis, ammoniaci an. vn. s. gummæ vino ſoluantur, inde in mortario deducantur, & ad lentum ignem ſecundùm artem fiat vnguentum ſub tenui forma. Ex Galeno, ceræ, ammoniaci an. vnc. v j. terebinthinæ, bdelij, galbani an. vnc. ij. olibani, myrrhæ an. vnc. s. gummę vino ſoluantur, & ammoniacum aceto, medullæ crurium vituli, pinguedinis Vrſi, Taxi, Anſeris an. vnc. j. olei cyprini q. ſ. pro molli vnguento, quod in mortario marmoreo fieri debet piſtillo dicto oleo inuncto, deinde ad lentum ignem fiat medicamentum in bona forma, quo membrum tenſum ſæpe inungatur, & lana œſipi ſuperpoſita opportuna faſcia obuolutum quieſcat. Poſtremò inter approbata ab antiquis [a] medicamenta ſunt emplaſtrum ex vaccino caſeo, acri, & antiquo, in iure ſuillæ carnis ſalitæ decocto, donec emollierit: aut illud vſui ſeruetur, quod ex pyritide paratur, & diapyrites vocatur, aut illud, quod coracon, corax, & coruus dicitur: aut illud celebre, quod diaſmyrnon nuncupatur; Galenus [b] tamen in tendonibus, ac ligamentis duris ſic agebat, & ait; In aceto acerrimo lapidem candentem extinguo, cumque pyriten, ſi haberi poteſt, qui certè in magnis vrbibus rarus non eſt. ſin eius copia non datur, molarem accipio, Græci myliten vocant, ex quo molas, quibus molimus, faciunt, deinde aſcendente poſt infuſum lapidi acetum vapore calido, in hoc dimoueri ſcirrhoſum ligamentum, vel tendonem cogo, atq; exindè rurſus medicamen, quod molliat, impono, ac oleo quotidie laborantem particulam perfundo; eſto autem id oleum haudquaquam aſtringens, ſed planè tenuium partium, cuiuſmodi ſabinum eſt. incoquimus autem interdum in oleo althææ radices, ac ſylueſtris cucumeris, & ſiqua ſunt huius generis alia, & hoc vtor quotidiè: vitio iam adulto, & cum præparata iam ſub mollientibus pars affecta fuerit, ſiquidem aceti vis, modò quis modicè, & debito tempore vtatur, ſalutaris eiuſmodi affectibus eſt. ſin vel immoderatius, vel in tempore non idoneo, tenuiores partes violenter abſumens, id quod reliquum eſt, lapideſcere ſinit; ob id igitur nec ſæpè; ac inter initia, nec longo tempore medicamentis, quæ ex aceto componuntur, ad ligamenta, & tendones eſt vtendum. Nos verò ad inueteratam artuũ, aut muſculorum duritiem hæc experti ſumus præſidia, & eſt noſtra praxis. Recip. vnguenti dialthææ, agrippæ, martiani an. vnc. ij. diachilonis compoſiti, butyri recentis, hyſſopi humidæ, pinguedinis caſtrati, vrſi, cerui an. vnc. j. olei liliorum alborum, coſtini, de ſpica an. vnc. s. ſpecierum diamoſchi, ſcrup. ij. ceræ q. s. pro molli vnguento. aut Recip. emplaſtri diachilonis maioris vnc. iiij. mucillaginum althęæ, fœnugræci, ſeminum lini an. vnc. j. s. pinguedinis cerui, medullæ crurum vituli, ſebi hircini an. vnc. ij. olei de alchanna, amygdalarum dulcium an. vnc. s. propolidis q. s. pro emplaſtro ſub bona forma: membrum affectum diu detineatur in decocto radicum althææ, cucumerum agreſtium, & foliorum maluæ, parato in vino albo potenti, & poſtquàm caluerit, pannis ſiccis abſtergatur, & oleo de cera pingui inungatur, ac ſuperpoſito ſupradicto emplaſtro ſuper corium hædinum extenſo, faſcia opportuna auoluatur: inſuper ſummoperè aduertendum eſt, quòd ſi patiens antea morbo gallico laborauerit, primò adlubitis prędictis inunctionibus, tale ceratum applicetur, quod nobis ſæpe benè ſucceſsit. Recip. emplaſtri diachilonis maioris vnc. ij. ammoniaci aceto ſoluti, pinguedinis cerui an. vnc. s. hydrargirij ſaliua optimè extincti, ac per panis medullam tranſmiſsi, ac depurati vnc. j. miſce ad ignem lentum, & fiat ſecundùm artem emplaſtrum ſub bona forma, & extenſum ſuper corium hædinũ adhibeatur, & diu conſeruetur. His peractis, ſi ægri conualuerint, ſat erit; ſin minus, in vinaceis, ſi datur modus, vbi vinum recens, & potens bullierit, membrum affectum diu detineatur, ac illico extractũ aliquo ex prædictis linimentis inuoluatur: probatur adhuc affectam ſedem inter inteſtina veruecis, aut vituli, aut bouis nuper occiſi, aut in eorum vẽtriculis multum continere, & cum fuerit calfacta, extrahi debet, & illicò inungi: eodem modo plurimum valet membrũ duritie affectum in luto Thermarum Patauinę Diœceſis quotidiè immergere, & ibi diu conſeruare, inde aliquo linimento inungere, præſertim in luto diui Bartholomęi, qui bituminoſus eſt, & mirificè emollit. ille verò, qui ſancti Petri nuncupatur, multum in diſcutiendo probatur. alij autem, quia aut ſulphurei, aut ferrei ſunt, reprobantur.

[a] ¶ Gal. 7. kata genn. Aet. li. 12. cap 45. Paul. l. 3. c 78.
[b] ¶ 14. meth. c. 5. & 2. ad Glau.

Quare indicatione ſumpta à maiori noxa, interdum operationes diuerſas adhibere oportet, nempè interdùm magis mollire, interdum magis diſcutere, præmiſſa ſemper vniuerſali euacuatione, ac adhibito vitæ conuenienti regimine: at ſi pars affecta vehementi dolore moleſtetur, inungatur oleo roſato completo, aut vnguento roſato Meſue, ſi aliqua apparuerit inflammatio; ſecus verò, oleo illo mirabili de hypericone magiſtrali, quod ſic paratur. Recip. Terebinthinæ claræ vnc. ij. olei de terebinthina drag. vj. olei roſati odorati, vermium terreſtrium vino lotorum an. vnc. j. s. rubeę tinctorum, quam erithrodanum vocant, ſeminum hypericonis an. m. j. roriſmarini, centaureæ maioris, millefolij an. m. s. contundantur omnia ſimul, præter lumbricos, & bulliant cum pauco vino albo odorifero, & aqua betonicæ, donec vinum, & aqua deliquerint. coletur, & adde florum hypericonis m. ij. & ad Solem ſub Cane per menſem quieſcat, flores ſemper immutãdo, donec reperiuntur, & ſerua: cumque aliqua hemiparalyſis, ſiue debilis quædam mollificatio membrum aliquod occupauerit, eo vtemur præſidio, quod ſummoperè à Meſue [c] cõmendatur, erat ſanè ſecretum magni Guidonis de Cauliaco, formatur hoc modo, Recip. Myrrhæ, aloes, ſpicę, ſanguinis draconis, olibani, mumiæ, opoballſami, bde

[c] ¶ Vbi de paſſionibus neruorum.

lij,

iij, carpobalsami, ammoniaci, sarcocollæ, croci, masticis, gummi Arabici, storacis liquidæ an. drag. ij. laudani, succi castorei an. vnc. ij. s. muschi odorati drag. s. Terebinthinæ claræ vnc. iiij. puluis fiant, quæ puluerizanda sunt, & vnà cum terebinthina fiat mixtio, ac in vase vitreo lento igne secundùm artem fiat distillatio, & quod distillauerit, seruetur sic, ne euanescat insensibiliter. Aliud medicamentum incôparabile cunctis, quo diu vsus est Iosephus à Cruce, honestissimus genitor noster, vir iustus, & pius, qui Venetijs non sine summa laude ad annum septuagesimum secundum vsque vixit, & in hac Medicinæ parte diligentissimus experimentator semper habitus est. Recip. Terebinthinæ claræ vnc. xij. olei laurini vnc. ij. misce, & iterum Recip. galbani, gummi elhemi an. drag. vj. gummi hederæ, thuris albi, ligni aloes an. drag. ij. masticis drag. j. myrrhæ, aloes, castorei, laudani an. drag. iij. pistentur omnia subtilissimè, ac additis alijs rebus, fiat optima compositio, quæ per triduum sic marcescat. inde Recip. galangæ, gariophillorum, cinnamomi, nucis myristicæ, zedoariæ, cubebarum an. drag. iij. aquę ardentis, aqua vitę nuncupatur, vnc. iiij. ac denuò per triduum fiat noua infusio, postea per vitreum alêbicum paulatim oleum sub triplici colore extrahatur; siquidem primum colorem album seruabit, secûdum citrinum, tertium nigrum, singulatim in vasculis tribus vitreis colligantur, ac in eis optimè obturatis diligenter conseruentur. nam Deum testamur, quòd exsiccando, discutiendo, & corroborando mirabiliter operantur. nigrum verò, & citrino, & albo vehementius auxilium præstare solet, præsertim in doloribus frigidis, tremore, paralysi, & conuulsione: si autem euenerit, quòd membrum aliquod extenuetur (quod dignoscitur ex iusta natura, si alteri comparetur) causa inquiratur, & cognita tollatur: nam si ex vitioso nutrimento euenerit, illud permutetur ad bonû, nempe quod nutriat perfectè, & nihil superflui contineat: si ex viarum obstructione, illæ quidem sunt aperiendæ medicinis attenuantibus, & discutientibus, vt motiua virtus permeare possit: si ex profunda consolidatione, aut concreta cicatrice, qua ferè callum contraxerit, vt in ossibus fractis contingit, illa quidem molliatur præsidijs superius enarratis; & sic ad laudem magni Dei, qui perpetuò sit benedictus, huic tertio libro finem imponimus.

CHI-

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Tractatus Secundus.

De vulneribus.

LIBER QVARTVS.

De thoracis vulneribus, ac eorum differentijs. Cap. Primum.

PARTIVM,[a] ex quibus humanum consistit corpus, aliæ quidem eam consecutæ sunt nobilitatem, vt, cum munere suo fungi nequeant, mortem subsequi necessarium sit, quæ vel citò sequitur, vel ad aliquod breue temporis spatium prorogatur: aliæ verò maximum negotium medicis facessunt, ægreque sanitati restituuntur: quædam etiam, & si timendæ sunt, non vehemens tamen periculum secum afferunt: id euenit, cùm illę aliquo morborum genere corripiuntur, soluta præcipuè vnitate, quæ[b] cùm ipsis accidit, indicationes ob locorum diuersitatem variari contingit, rationalique methodo ad eius agglutinationem progredi oportet: conseruantur autem partes hæ cum à supremo, tum à medio, nec non infimo ventre. Verùm cum superius sermo à nobis de vulneribus capitis, & de soluta cranij vnitate abundè habitus sit, nunc de pectore, seu thorace, vel medio ventre, aut clybano vulnerato, ac in eo contentis secundùm antiquorum opinionem, qui de partibus his ictu sectis parcè locuti sunt, agere intendimus, ac instar[c] artificis scientifici, qui subiectum tanquam prius natura passionibus circa ipsum versantibus mente concipit, deinde ad eas noscendas transit; sic nobis thoracem, tanquam subiectum, agnoscere, postmodum illius sectiones in vniuersum, & singulatim perquirere, par est: porrò[d] per thoracem, seu medium ventrem totam illam accipimus partem, quæ à costis vtrinque circunuoluitur, ac à superiori furcula & iugulis, vsque ad septi transuersi, siue diaphragmatis circunferentiam continetur: eius verò extremitas infimi situs anterioris sedis, bifurcalis illa cartilago est, quam Gręci xiphoidem, Latini ensiformem, & vulgares malum granatum, aut inferiorem furculam appellant. Altissimus ergo thoracis terminus claues sunt; quemadmodum humillimus præcordia, quæ interseptum vocantur, & si per thoracem Aristoteles[e] eam partem accipiat, quæ à collo ad pudenda vsque extenditur. Pars,[f] quæ in medio locata est, septem ossibus fabricatur, septem veras costas excipientibus; à Græcis thorax, & sthernon, à Latinis pectus, ab Arabibus serasifu vocitatur, cuius fini cartilago illa triangulata adhæret, quæ in mucronem gladij modo exacuitur: adsunt & spatia, intercostalia vocata, quorum singula disseminatam habent arteriam, & venam. Diuiditur[g] autem interius secundùm mediam sui longitudinem in duas partes à validis quibusdam membranis, quæ anteriori parte ossi pectoris, posteriori, spinæ vertebris inseruntur, à Græcis diaphratondes, à Latinis mediastinum nuncupantur; vt si fortè magno vulnere in alterutrā eius partem accepto, respirationis munus illius partis perierit, reliquus venter incolumis dimidium sal-

a ¶ Hipp. lib. 2 prædic. Gale. 3 meth. c. 10.

b ¶ Aristo. 2. de part. anim.

c ¶ Aristo. 1. de anima com. 3. Auerr. 1. Coll. cap. 2.

d ¶ Gal. 8. de ag. gr. anat. & 6. de vsu par.

e ¶ 1. de nat. animal cap. 5.

f ¶ Gal. 7. de ag gr. anat. & 7. de vsu par.

g ¶ Gal. 6. de vsu par.

a ¶ Gal. 4. meth. cap. 6.
b ¶ Gal. 5. Aph. com. 65.
c ¶ Hipp. lib. de natu hu.
d ¶ Gale. lib. ar. par med ca. 80. 5. meth. 1. & 2. de sympt. caus.
e ¶ Gal. 8. de ad nat. admin.
f ¶ Gal. 4. meth. cap. 3.
g ¶ Gal. 3. meth. cap. 5. Auic. 4. 1 cap. 18.
h ¶ Gal. 3. meth. cap. 4.

tem actionis retineat, nec propter hoc duo ventres, sed vnus tantùm est. nam [a] locus, qui inter collum, & crura est, in duas maximas capacitates diuiditur, prior sub thorace, secunda sub membrana, quæ abdomini subtenditur (peritoneon Græci, Syphac Arabes nominant) continetur; in eo medio ventre spiritualia membra conseruantur, COR aliorum rex, eius capsula, pulmones, phrenon siue diaphragma, panniculus, pleura, mediastinum, vena caua ascendens chilis dicta, arteria ahorti, trachea, aspera arteria vocitata, esophagus, siuè meri, ac suspensoria multa. Membra hæc, aut quia primaria sunt, aut primis deseruientia, læsa nempè mortis periculum minantur, præcipuè verò si intime offenduntur: quę etiam cauitatem non attigerint, potissimùm verenda sunt; nam [b] sedes dorsum constituentes, admodum neruosæ, & quę thoracem componunt; mammis, lacertis, multis neruis, arterijsque quàmplurimis sunt contextæ, maximeque [c] circa thoracem sensus existit. Affliguntur hę partes diuersimodè, nempè à causa externa, quam Gręci procatarcticam, & Latini primitiuam appellant, quales [d] censentur, quæ possunt vulnerando perforare, incidere, abrumpere, contundere, ac distendere, veluti ab ense incidente, sagitta perforante, lapide contundente, globulo abrumpente, & fune distendente: ex vulneribus ad intima penetrantibus nonnulla nil aliud, nisi penetrationem, demonstrant, plurima autem internis, ac nobilibus membris noxam inferunt; porrò ex penetrantibus ea magis timenda sunt, quę dorsum offendũt. nam ibi nucha, spinalis medulla, & nerui motiui multi ab ea producti locantur: videntur [e] etiam pulmones eam magis replere partem, quàm anteriorem, & venæ, ac arterijæ magnæ in eius fundo pertransẽut: variantur etiam hę lęsiones locorum diuersitate, cum aut anteriores, aut posteriores, aut laterales situs occupent; aut rectè, aut obliquè, aut sursum, aut deorsum tendant, alięque veneno præditæ, multæque sine veneno reperiantur. Sed quia dictum est, [f] nullam externarum causarum curationis indicem esse, cũ à nulla earum, quæ adhuc non permanet, indicatio sumi possit, nec accidentia, aut morbi forma, eius essentiam, quam isti naturam dicunt, minimè instituere, sed indicationem ab ipso affectu, & eius essentia initium habere. igitur dicere operę pretium est, primariam [g] horum vulnerum differentiam, quę eis essentiam constituit, à qua curatiuę indicationes sumuntur, simplicitatem, ac compositionem fore. Verùm [h] quia potissima indicatio in his sumitur à penetratione, & ab ijs, quæ non penetrauerint, cum ferè omnia non penetrantia pro simplicibus, & penetrantia pro compositis habeantur, ideo de his, quæ totum non penetrant pectus, veluti de simplicioribus, in primis oratio habenda est.

De Thoracis leui, ac Simplici vulneris notitia & cura. Cap. II.

i ¶ Gal. 3. meth. c. 4.
k Hipp. 5. Epidemiarum. Cel. lib. 5. ca. de glut. vul. Gal. lib. ar. par med. ca. 90. 3. met. c. 4. 4. meth. c. 1. 9. meth. c. vlt. Aet. lib. 14. c. 26. Paul. lib. 4. cap. 36. Rasis. 7. ad Alm. ca. 3. & lib. diuin. c. 134. Auic. 4. 1. ca. 38. & 3. 4. cap. 3.

HORACIS vulnera [i] sola, ac simplicia sũt, si nec affectus vllus simul adsit, nec symptoma, nec propria causa vna fuerit, sed per se stant, nec possunt, nisi seipsa demõstrare, ac vna, & communi tantùm indicatione reguntur: erũt nempe talia continui solutiones non tantùm summæ cuticulę, quam epidermidan Græci vocant, siue cutis totius, sed carnosæ particulæ etiam citra vllius portionis amissionem, postulantesq; tantũ agglutinari, sicut & illæ, quæ acuto aliquo telo sunt perforatæ. cũ igitur pectoris vulnera huius fuerint naturæ, nihil proprij in eorum curatione habere medici [k] omnes confitentur, sed maximè communem fore eorum curam affirmant, quæ à duobus perficitur, nempe à natura, tanquam à præcipuo agente, & causa effectrice adiuta suis viribus, & conuenienti alimento, ac medico ipsius naturæ ministro, quatuor intentiones in animo habente, easque subalternatim, dum opus suum exercet, obseruante, vt tandem curationis propositum finem assequatur; quarum prima est, si quę extrinsecus inciderint, amouere; secunda separatarum partiũ labra simul coire; tertia partis lęsæ substantiam tueri, cauereque, ne quid labris vulneris intercidat; quoniã sępius euenit, vt pilus, aut oleum, aut humiditas alia interueniens, earum, quę copulandę sunt, partium, vnitatem impediant; quarta, si qua accidentia succedant, ea propulsare. Extranea diuelluntur, aut manibus tantùm, aut opportuno instrumento, aut aliquo medicamento attrahente, sed raró: committuntur partes adinuicẽ aut vinculo ex duobus initijs circundato, aut sutura, aut fibulis, quas Gręci ancteras vocant: porrò bifariam simul manent quę commissa sunt, aut per se, aut aliorum ope: per se omnia mollia & viscosa, etiam quæ concrescunt, ac coalescere possunt; talia sanè sunt tum caro ipsa, tum quęcũque ex carne consistunt: ope verò aliorum, omnia sicca, duraque, vt ossa. Carnosæ igitur pectoris partes si vulnerantur, & vulnus solum fuerit citra succum vitiosum, aut externam fluxionem, aut intemperiem, aut inflammationem, aut quodlibet aliud vitium, proculdubio rore proprio, ac elementari, & sine medio eterogeneo coibunt. nã in corpore boni sanguinis, ac optimæ temperaturæ, coalescere facit ea, quæ inuicem distant, ac pristinam restituit vnitatem ipsa natura: veruntamen & si communiter hę indicationes, simplici, vel potius simplicissimo cuidam vulneri opitulantur, nonnunquàm tamen læso pectore non sufficiunt, cum sępe corporibus repletis, & prauis succis scatentibus occurrant, & huic sedi lacerti multi continuis motibus dedicati insint, qui ad sanguinis fluxum, & tardam vulneris agglutinationem faciunt; quare mirum non est, si interdum bono victus regimine, ac topicorum varietate egeant: idcircò dum nulla agnoscitur penetratio, sanguinem oui albumine, aut pulueribus ad hoc destinatis, sistere oportet, nempè si nimis effundatur immoderatè, tunc admouendus est puluis ex aloe, mastice, bolo armeno, thure, draconis sanguine, additis

leporum

leporum pilis, desuper verò oui candidum aliquantulum agitatum, & lenti stupa exceptum admoueatur. deinde falcia membrum circunuoluatur. expedit autem, ne mollis nimiũ sit, quo videlicet tutò cõtineat, nec dilabatur, neque ita vehemens, vt premendo dolorem excitet: porrò eiusmodi medicamenta ante tertium diem amoueri non debent; nam parua vulnera his medijs duorum aut trium dierum spatio, sanari solent: at, si hoc pacto agglutinari nequeunt, curanda erunt ad quartam, aut quintam vsque medicaturã, glutine albotin, id est resina terebinthina. expedit enim hanc claram, mollem, & odoriferam esse; siquidẽ ad omnes requisitas intentiones de melioribus medicinis apud antiquos [a] enumeratur: lichinia, seu linamenta, aut penicilla, vel turundæ, quas Græci taemmata, & vulgares tentas appellant, quibus medicamẽta imponuntur, ita mollia, & accommodata sint, vt nullum inferant dolorem: partes verò coadiacentes rosaceo, camomillino, ac masticino oleo tepido insugantur. quibus interdum addi potest bolusarmenus, aut terra samia. & non ab re, cùm & sanguinis profluuium supprimat, dolorem sedet, & phlegmonas fieri prohibeat: cumquè in vulnere optima apparuerit concoctio, siccum applicetur medicamentum, quod Græci Sarcoticon, & Latini carnis productiuum vocant, quale est emplastrum barbarum Galeni, aut basilicon Mesue, aut citrinum vsuale, vel aliquod siccius, donec vulnus ex toto repletum fuerit. postremò cicatrix inducatur emplastro diasinicone, quod palmulatum, diapalma, diachalciteos, & diacolcothar vocitatur, aut quod de minio, aut triapharmacum dicitur: si verò vulnus tale fuerit, quod eam exigat curationem, quę per consuitionẽ fit, & partium agglutinationẽ, fiat: sed in his cauere oportet, quod plerique chirurgorum faciunt, cũ non rectò anatomen calleant, quodcunque thoracis vulnus dilatare, penetrationem sine indicijs, & ratione verentes.

a ¶ Gal. 3. de po. me. katag. & 6. meth. cap. 2 Aet. lib 4. c. 27 Paul. lib. 4. c 54 Auic. 4. 4. tra. 2. cap. 2. Albuc. libro. 2. cap. 85.

Hactenus de simplici vulnere dictum sit, cui addere non grauati sumus nonnulla, quæ etiam his, quæ dicenda veniunt, conferre possunt.

De thoracis vulnere penetrante, & de eius dignotione, & prognostico. Cap. III.

PENETRATIONES vulnerum pectoris, quas syntresin Græci vocant, varijs sensibus dignosci solent, tactu præcipuè, veluti ex digiti, aut specilli, siue radioli, quod instrumentum huius ætatis Chirurgi stylum, aut exploratorium vocant, impositione; ob id in obliquis, aut angustis penetrationibus, vt magis flecti posit, ex plumbo fabricatur: idque pariter cerea candelula interdum facere solita est, & tutò, sed digitus verus est index: in amplis verò visus id præstat: sæpe etiam auditus [b], dum effiatus aer sufflando per vulnus exierit, & crepitus quidam sentitur, & ampullæ multæ efformantur, præsertim si per lineam rectam ad centrum vulnus peruenerit; si autem obliquè, aut tortuosè incesserit, aut angustum fuerit, aut costa aliqua fracta, aut depressa apparuerit, vel panniculus costas intus subcingens, pleura vocitatus, aut vocati intercostales musculi, siue illi, qui exterius pectus circunscribunt, intumuerint, aut coierint, quod medicorum negligentia crebrò euenire solet, dum vulnus diu absque lichinis permanserit, talem notitiam non ita facilè admittunt, nec plumbeus radius, aut cerea candela quietè ingredi valet, & in hoc operatores sæpè decipiuntur: quapropter, vt eam penetrationem agnoscant, telo inspecto, à quo veritas interdum sumitur, varijs vtuntur experimentis, & [c] primò xyli, siue bombacis optimè carpinati, aut lanæ flocculorum portiunculam accipiunt, illamque quàm leuissimè super vulnus apponunt, & retento aere iam inspirato, ore & naribus clausis, si patiens sufflare voluerit, aer per vulnus aggrediens, quæ illi opposita sunt, mouere solet; hoc idem candela parua accensa, & ex obiecto vulneri applicita facit. nam exeunte aere, flamma ventilat, & mouetur. speculum etiam lucidum, ac ab omni immundicie purgatum, si angusto vulneri obijcitur, proculdubio, si minimus exierit aer, tingitur: verùm, quia hæc interdum medicos decipere solent, tutius est aut à digito, aut à specillo tale auxilium expectare; sin minus aliquantisper vulnus dilatare, inde omnia experiri. Prohibetur [d], inspiratio interdum in amplis vulneribus thoracis, & sine voce remanet homo, statimq; obturato vulnere, illicò & respiratio, & vox redire solet: quod [e] etiam euenit, spinali medulla incisa; & si vtrunque latus confossum fuerit, voce simul tota, ac respiratione planè destituetur animal. Hæc omnia prima die diligenter examinare consentaneum est. siquidem pauló post quàmplurima vera indicia manifestantur, nempe dum pus, aut sanguis in pectoris cauitate coaceruatur, indubiam, quòd sit ibi vera penetratio, fidem præstat. nam laterum dolor & grauitas, pondus iuxta falsas costas, sputum purulentum, foetens anhelitus, tussis molesta, & febris assidua patientem infestant. idque [f] potissimum agnoscitur, si ab vno latere in aliud patiens se conuertens, commeare aliquid sentiat saniei multitudinis ibi contentæ: hi [g] verè in pręcipiti sunt, quibus vsque ad cauitatem membrorum intus conditorum læsiones peruenerint, tum [h] quia aer externus, & nos ambiens, non pręparatus, per eas ingrediens, internas partes valdè offendit, cum etiam internus per easdem admodum exhalat. quo sic expirante, & euanescente, virtutis robur insigniter læditur, dissoluitur, multoque imbecillius redditur. Accedit huc, quòd huiusmodi vulnera haud commodè detergi possunt, eaque tandẽ in fistulas degenerant, ac empimata, idest purulentas collectiones, excitant, vnde & mors ipsis vulneratis

b ¶ Gal com. 1. com. li. Hipp de off. med. i fine.
c ¶ Galen. 1. de noc. loc. aff. c. 1
d ¶ Gal 8. de agg. anat.
e ¶ Gal. 8. de vsu part.
f ¶ Galen. 4. de noc. loc. aff. c. 9. Pau. lib. 3. c. 32.
g ¶ Albuc. lib. 2. cap. 86.
h ¶ Gal. 8. de agg. anat.

demum accedit,& vt plurimũ [a] ille,cui accidit vulnus in ventre,& apparet nausea,aut singultus, aut ventris solutio,moritur; & [b] illi,à quibus,dum concutiuntur,pus cœnosum & graue olens prodit,plerunque pereunt;& quibus à sanie specillum coloratur,velut ab igne,moriuntur. Interiora verò,ac nobilia membra cum læduntur, de eorum affectibus haud dubiam coniecturam præbent; principalium particularum vulneratarum agnitio difficilis non est, vt quæ ex accidentium proprietate,excrementis,& particularum lede,ac operationibus intueantur, quorum aliqua inferius percurrere conabimur.

a ¶ Arist. 4. 4. cap. 2.
b ¶ Hipp. lib. de Coac. prænot.

PLEVRAE VVLNERVM NOTAE.

OMNE [c] thoracis vulnus, si ad cauitatem peruenerit,subcingentem membranam, quæ toti interno thoracis sinui subtenditur, necessariò lacerat. Hæc [d],& si instar telæ araneorum quasi prætenuis sit,attamen, quia cordi propinqua,valida,neruosa,diuidi contumax,ac maximè sensibilis est,dolores,inflammationes,febres,& cõuulsiones facillimè excitat.&,quia costarum ossa subcingit,pulmoni loco propugnaculi est , ne,dum respirat,nudis ossibus incidat:tussis [e] necessariò frequentissima ad eius læsionem occurrit,quæ huius partis consolidationem prohibet: febris continua apparet . & [f] efflatus inter respirandum spiritus,per vulnus exhalat;hæc in magnis,aut alteratis pleuræ vulneribus dignoscuntur:porrò sæpè vidimus castalia vulnera pręe nobilium partium nocumentis,absque vllo symptomate sanitati restituta , vidimus etiam,conglutinatis exterius aliquibus cruentis vulneribus ,in sputo notas quasdam fluentis ex interno vulnere cruoris ad spatium,quod est inter pulmones & thoracem,vnde postea empymatica successit dispositio:si verò [g] tunicula hæc inflammatione tentatur,tunc pleuritidis signa omnia apparent nempè febris assidua,acuta,& ardens,dolor lateralis pungitiuus, spirandi difficultas , tussis magna,ac pulsus paruus & durus .

c ¶ Galen. 1. de not.loc.aff c. 1.
d ¶ Galen. 5. de not.loc.aff. c. 2. & 7. de aggr.ana.
e ¶ Galen 5. de not.loc aff.c. 2. 7. de vsu part.
f ¶ Galen. 1. de not.loc.aff.c 1. & 8.de aggr. anat.
g ¶ Galen. 5. de not.loc.aff.c. 2.

PERICARDII SECTI INDICIA.

PANNICVLVS cor ambiens,quem Græci pericardian,& Latini,tunicam, aut inuolucrum,& vulgares cordis capsulam vocant , quomodocunque affectus sit, nisi inflammatione infestetur , ex Galeni sententia , [h] quia inter ignobiles partes reputatur,cum ipse solus afficitur, exemplo reliquarum omnium partium,quæ ad custodiam,& tegmentum cæterarum nobilium factæ sunt, nullum affert periculum;admirabatur tamen Galenus [i] Marulum Mimographi filium, qui, quamuis cor denudatũ haberet,& pericardium corruptum,sanatus esset:nam,vt attestatur Aristoteles , [k] maximè inter membranas robustissimæ sunt,quæ cor & cerebrum ambiunt,idque maxima ratione,nam hæc præcipuam tutelã desiderant.Hæc tunica tantò osse mollior est,quantò pulmone durior; & quia neruosa est , ossi pectoris adnexa,ex basi & vasis ipsius cordis,non tamen ex corde,exorta,necnon paulatim coarctans sese, ita vt cor ipsum in quodam marsupio conseruet,interdum sæua adducit accidentia,veluti febrem,syncopam,cardialgiam,idest cordis palpitationem, & non raro mortem,quæ ad cordis læsionem confortij lege consequitur. Plurimum [l] humoris,vrinæ speciem referentis,in hoc domicilio,siue marsupio cumulari legitur,vnde cor humectatur,ac in humore continuo mouetur,qui dum absumitur,animal mori necesse est,vt de Simia,& Gallo mortuo dictum est:attamen de hoc humore nihil in libris de vsu partiũ , aut de anatomicis administrationibus,aut alibi hactenus videre potuimus.

h ¶ 5.de not. loc.aff. cap. 1.
i ¶ 7.de aggr. anat.
K ¶ 3.de part. ani cap 2.
l ¶ 5.de not.loc aff cap. 1. circa finem .
m ¶ Cels.lib. 5 cap.26.Gal.5.meth. cap.1.Pau. lib 6.cap. 88 Albuc.lib 2 ca.96.
n ¶ Hipp.lib 1. de morbis. li. de Coac.prænot & 6 Aphoris.18. Gal.2.vir.na.& 7.de aggr. anat. Arist.4.4.cap.4. & 4.4 cap.2.

CORDIS LAESI SIGNA.

CORDE [m] percusso, quod cardian Græci vocãt,sanguis multus,ater, & crassus,præcipuè si dexter locus fuerit vulneratus, florentissimus verò & clarus,si sinister,effertur:venę æqualiter omnes lãguescunt,faciei color pallidus fit,sudores frigidi,malique odoris tanquã in rorato corpore oriũtur, iuxta mammillam sinistram vulnus infigitur,telum rei duræ pulsatili & mobili impactum esse videtur, pulsus variant, extrema frigida fiunt,animus deficit,& sine mora exitium sequitur. Cor [n] ob eius nobilitatem [o] diuortium non patitur,sed moritur.est [p] enim totius vitæ principium,& instrumentum[q] virtutis vitalis,ac princeps omnium membrorum, & [r] naturalis caliditatis initium . ob id [s] eo patiente cætera languent : quòd [t] autem cor vulneratum necessariò mortem afferat, vnum ex his est, quæ in confesso habentur. quippe, [u] si ad ventrem cordis vulnus peruenerit,protinus magno cum sanguinis fluxu hominem mori necesse est,id pręcipuè sinistro læso, tunc quidẽ totus sanguis ita operãte natura, affatim ad ipsum, veluti ad primariam vitę arcem,confugit,ac ex omnibus partibus,vt læsæ sedi suppetias afferat,transmittitur. vnde maxima statim fit sanguinis profusio,quam & spirituum resolutio mox consequitur, aut tanta fit sanguinis collectio, ac insignis obstructio,vt vitalis spiritus in corpus vniuersum, vt oporteret, amplius diffundi non possit,vnde citò homo moritur : porrò [x] si ab extrinseco aere inquinato cor læditur, sæpè mors fit;multò magis verò offendetur, & mors consequetur.si propè id,aut in eo,vulnus occurret:si verò ad ventrem vsque non penetret,sed in cordis substantia consistat,ex ita affectis aliqui non solum ea die,qua vulnerati sunt,sed sequenti quoque,ac nocte viuere poterunt . Continui ergo solutionẽ diu,nec apostema,vsque ad incrementũ,vita permanente,perferre cor potest,idq́, [y] recta ratione.cũ enim principium corrumpitur,quæ ab eo initium contraxerunt,de necessitate, si vnà sunt, destruuntur. Cor [z] omnium venarum,ac arteriarum principium & radix est, quamuis aliter de venis sentiant medici [a] in viuentibus

o ¶ Galen 5. de not.loc.aff.ca 1.
p ¶ Gal. 13. de vsu part cap.10.
q ¶ Gal. libr. de iuuamen.puls.
r ¶ Lib.de com pag.mẽbr.ca. 8.
s ¶ De aggr.anat.& li de dog mat.Hipp.& Plato.5.de not.loc. aff.cap.1.
t ¶ Gal 6. Aphoris.comm. 18.
u ¶ Gal.5. iterum. cap.1.
x ¶ Hipp.lib. de aere & aqua.
y ¶ Aristo. 2. de gen & corrupt. 3 de part.anim. cap.4.
z ¶ Arist. 3. de par. an.cap 4.
a ¶ Galen. 6. de a.gr. anat. & 4. de vsu part.

uentibus [a] anterius, ac in medio poſitum, in quo principium vitæ, omniſque motus, & ſenſus eſſe cenſetur: natura quidem nobiliter eum collocauit, & conſeruat. Cor ſolum (dicebat Ariſtoteles) inter omnia viſcera vitium nullum patitur, cum vitæ principium exiſtat, ac membrum tribuens, & non recipiens, omnibusve alijs partibus ſuarum operationum principia donās, & ad virtutes proprias diſponens: in eo etiā iraſcibilis animæ vis inſita eſt.

a ¶ Ariſto. 3. de part. ani. c. 3. & 4

VENAE CAVAE, AC ARTERIAE AHORTAE PERFORATAE NOTIONES.

EX GIBBA, iecoris parte, omnium totius corporis venarum maxima: illa prodit, quæ ob eius magnitudinem caua dicitur, per totam animalis longitudinem excurrit, ſurſum ad cor tendit, deorſum ad ſpinam progreditur, in qua ſanguis purus colligitur, cumque hæc vena, quæ etiam magna, & chilim nuncupatur, læſa fuerit, ſanguinis nigri & craſsi maximum profluuium expectare oportet, vulnus in dextero latere vergit, venæ langueſcunt, facies decoloratur, extrema frigeſcunt, vires deficiunt, & non multum poſt æger moritur. ſi autem arteria ahorta, quæ omnium maxima eſt, ex ſiniſtro cordis ventriculo exoriens, ſpiritum vitalem in totum animantis corpus deferens, natiuumque calorem per diaſtolem, & ſiſtolem temperans, vulnerata fuerit, ſanguinis floridi, ac tenuis copia effunditur, vulnus in ſiniſtrum tendit ſitum, arteriarum motus variant, & concidunt, extrema frigida fiunt, animi deliquia crebrò ſuccedūt, poſtea febris aſsidua, cordis palpitatio, & mors ſtatim ſubſequitur: occurrit interdum, quòd arteriæ ramus aliquis vulneretur; & quamprimum vulneris partes coierint, ac ſanguis ille ſpirituoſus fuerit retentus, circumiacentes ſedes tumore expanſo vexantur, qui ad tactū arenulis, aut vitris in minimas partes reductis plenus eſſe videtur, quod ſymptoma futuram mortem præſagire ſolet. de eo tamen adhuc vllum verbum legere potuimus, & multos vidimus vulneratos, potiſsimū circa iugulos, quorum plerique tandem vitam cum morte permutarunt.

SECTORVM PVLMONVM SYMPTOMATA.

PVLMONES icti [b] quia [c] ſpirandi officio delegati ſunt, ſpirandi difficultas oritur, ſanguis ex plaga ſpumans, clarus, rubeus, ſine dolore, & non valde calidus, effunditur, ex ore [d] interdum tuſsiendo, ſubitò multus, ſpumoſus, & rarus emittitur: ſæpe etiam ex vulnere ſpiritus, cum ſono fertur, in vulnus inclinari iuuat. quidam ſine ratione ſurgunt: multi, ſi in ipſum vulnus inclinantur, loquuntur; ſi in aliam partem, obmuteſcunt; ceruices conuelluntur; facies modò inflammatur, modò dealbeſcit; interdum accedit color, denuo recedit. vltimò pallida remanet, ſi intimè pulmones vulnerentur; lingua alium colorem aſſumit, ægri [e] crebrò inſpirant, frequenter tuſsiunt, vulnus tenue, ſed copioſum pus, ex purgat: non dolēt [f] qui ſic affecti ſunt; ſiquidem pulmones ſenſu priuantur: diu [g] interdum viuunt, ſed rarò conualeſcunt; promptiſsimè [h] quidem ſecti pulmones malas temperaturas ac inflammationes excitant. quæ [i] ſi ſemel eos occupauerit, vulneris glutinandi exigua ſpes remanere ſolet: præterea dum expiratur, aut inſpiratur, perpetuò aliquid aeris, qualiſcunque ille fuerit, recipiunt, à quo ſectæ eorum partes læduntur: addē quòd ea, quę ſanandis vulneribus idonea medicamenta ſunt, attingere pulmones integris viribus non poſſunt: accedit [k] inſuper, quòd reſpirando mouentur, & tuſsiendo lacerantur; cumque igitur cum ſpirandi difficultate, ac tuſsi ſicca, aut cum ſputo ſanguinis non multum reſonans anguſtia, & pectoris grauitas coniuncta fuerit, acuta quoque febris acceſſerit, pulmonū, aut ligamenti alicuius, à quibus thoraci connectuntur, inflammationem declarat, aut in eis profundiſsimum vulnus ineſſe manifeſtat, ex vulnere penetrante lateris ſiniſtri. interdum pulmones nocumenta euadere ſolent, ob id quia à coſtis illius partis aliquantiſper diſtant, quod ſecus ſe habet, ex affectu ſedis oppoſitæ.

b ¶ Celſ. libr. 5. cap. 26. Gal. in ter. cap. 6. Paul. lib. 6 cap. 88. Albuc. lib. 2. c. 96
c ¶ Ariſt. 3. de par. ani. cap. 6. Galen. 6. de vſu part.
d ¶ Hipp. de Coac. prænot. 5. Aphoriſ 13. Gal. 2. Aphor. com. 24. Aet. libr. 8. cap. 59. Pau. lib. 3. cap. 31.
e ¶ Gal. 4. de no. loc. aff. cap. 9.
f ¶ Gal. 2. de loc. aff. ca. 1. & 5 de not. loc. aff. c. 9.
g ¶ Hipp. li. de inter. affect.
h ¶ Gal. 5. meth. cap 8.
i ¶ Galen. 4. de not. loc aff ca. 7. & 5. meth. ca. 8.
k ¶ Gal 5. meth. cap. 11.

TRACHEAE VVLNERATAE ACCIDENTIA.

MAGNA arteria, quam Græci [l] tracheam, ideſt aſperam, & Latini bronchum, & guttur vocant, pars eſt ipſius pulmonis ad inſpirationem, & reſpirationem neceſſaria, ac tertium eius vas, & propriū inſtrumentum vocis, à pharinga profectum, exterius cartilaginoſum & rotundū, ne facilè ab extrinſecis lædatur; qua verò parte interius æſophagum tangit, carnoſum & membranoſum eſt, ne ipſum cōprimendo, cibum ingredi prohibeat. Hæc arteria, dum vulneratur, interdum ſenſibus dignoſcitur, ſępe verò occultatur; Sed quomodocunque ſit, [m] nunquam ab ea aut calidus, aut ruber, aut multus effunditur ſanguis: interdum dolor, ſed paucus, iuxta exulceratum locum percipitur, acutus verò ex pectore ad dorſum: fauces latenter ſanguine, aut ſanie replentur nonnunquam [n] etiam ſoetidus oris odor, vocis raucedo, & faucium ſiccitas cauſatur: huiuſcemodi accidentia rarò pulmone vulnerato videri ſolent; inde ad paucum tempus per ſputum purulenta quædam, ac cruenta reijciuntur, & febris fortior fit, & in pulmones deſinunt excrementa, & patiens empycus fit; talia vulnera, cum exteriorem & carnoſam lędunt tunicam, potiſsimum quę ſummę eius parti eſt vicina, ſanari non inconuenit; & nos, dicunt medici, [o] nō paucos eorum, qui ita affecti ſunt, ſanauimus: cum verò effatu digna ſunt vulnera, præſertim, quæ cartilaginem occupant, perraro ſanitati reſtituuntur, ob id quia ſedes hæc dura & exanguis eſt, cōtinuò mouetur, ac humiditates frequenter ad eam defluunt, quæ ſanè vnà cum aſsidua eius reſpiratione, impedimento

l ¶ Hipp. lib. 2. de morb. Ariſt. 3. de part. ani. c. 3. Celſ. lib. 4. ca. 1. Gal libr. art. part. med. ca. 8 c. 7. de cōp. med. ſecundùm loc. in princ. & 7. de vſu part.
m ¶ Hipp. lib. 2. de morbis Gal. 5. meth. ca. 8. & 5. de loc. aff. c. 7. Auic. 10. 3. trac. 4. cap. 16.
n ¶ Hipp. lib. de inter. affect. Gal 7. Meyrmur. circa prin.
o ¶ Gal. 5. meth. cap 12. Aet. lib. 8 cap. 64.

sunt, quominus labra vulneris coalescant; & si casu aliquo tumore afficitur, meatus clauditur, & patiens suffocatur, aut æsophagus ita comprimitur, quòd homo deglutire non potest.

SEPTI TRANSVERSI OFFENSI INDICIA.

a ¶ Galen. 7. de vsu part.
b ¶ Cels. li. 4. c. 8.
c ¶ 3. de par. ani. cap. 10.
d ¶ 5. de not. loc. aff. cap. 5. 5. de vsu par. 10 si ne 8. de aggr. anat. & lib. de voce, & anhel.
e ¶ Cels. lib. 5. cap. 26. Pau. lib. 6. cap. 88.
f ¶ Gal. lib. 4. de præcog. & pulf.
g ¶ Galen. 5. de loc. aff. cap. 3.
h ¶ Aristo. 3. de part. anima. cap. 10. Galen. 5. de not. loc. aff.
i ¶ Gal. 5. meth. cap. 9.

Oc a membrum à Platone, & senioribus Philosophis phrenas, siue phrenun, id est mens, vocabatur, à Latinis verò, b & his, qui Platoni successere, septum dicitur, ab Aristotele c epirisma, idest succinctura, à Galeno d diaphragma, & præcordia; musculus magnus est, ac rotundus, qui subtenditur interno toti spatio thoracis; & terminus, quo inferior thoracis pars finitur, septum dicitur, quasi sepes aut paries, nobiliores partes ab ignobilioribus segregans, & animam concupiscibilē, quam Plato in Hepate permanere dicit, ab irascibili, quam in corde ponebat, separans, & vt animæ sentientis origo inoffensa seruetur, nec exhalatione cibi, & caloris aduentitij copia, facilè occupetur. Annectitur hoc septum seu cingulum costis, parte sui altiore, carnosiore, ac validiore inferna summitati peritonæç tunicæ: media autem membrana exiliori constat. Ergo cum circa spurias costas penetratio occurrerit, aut si paulò altius sit, & descendendo procedat, huius particulæ læsionem timere oportet. & quia e spirationis instrumentum est, sanguis spumosus fertur, spiritus rarus est, spina dolet, & præcordia sursum contrahuntur: at si ingens vulnus fuerit, aut membrum inflammatione affligatur, vehemēs apparet inspiratio cum gemitu, & dolore per totam humeri partium compagem, magnaque tussis resonans cum dolore, & strepitu, ac liuidum sputum, & vomitus, & sanguis spumans per os fertur, & qui sic laborant, difficulter comedunt. vbi f enim à vicinis partibus excrementitij succi, ac variç humiditates attractæ fuerint, continuò mentem perturbant, vnde delirium sequitur, & vulnerati incompositè loquuntur, ob id nullius g partis, prçterquam cerebri, aut septi vitio delirium continuum homines infestat: iccircò veteres h, hac parte inflammatione affecta, homines phreneticos deuenire putarunt. ob id phrena, idest mentem eam vocarunt, tanquàm sapienti parti quidpiam accideret: febris etiam acuta ex maximo cordis consensu oritur, & si quid cibi assumptum est, id redditur, prçsertim media eius parte secta. Huius i visceris vulnera, nisi intimè peruenerint, interdum, sed magna cum difficultate, solidantur, eius motu non obstante. si autem neruosis, & exanguibus hçrent partibus, res absque vlla spe iudicatur difficilis sanè, grauisque curatio eorū etiam est, quç carnosis insunt partibus, atque magis, si has iā phlegmon occupauerit; porrò non in ipso modò diaphragmate, verùm etiam omnibus, quç intra peritoneum sunt contenta: adde etiam hanc curandi difficultatem ob eam rem, quòd in his vulneribus sanies perpetuò defluit, quæ sedem vulneratam agglutinari non sinit, nec ad ea loca medicamenta, nisi tardè, trāsire valent. Hæc ferè signa, in subcingentis membranç, & mediastini magnis læsionibus apparerç solēt.

NVCHAE AC SPINAE INCISAE NOTIONES.

k ¶ Arist. 3. de part. ani. cap. 4. Gal. 8. de aggr. anat.
l ¶ Cels. libr. 5. cap. 26.
m ¶ Hipp lib. 1. de morbis. & 5. de Coac. præno.
n ¶ 12. de vsu part. & 8. de aggre anat.
o ¶ Gal. 4. inter. cap. 5.
p ¶ Hipp. lib. de Coac. prçno. & lib. 2. prædictionum.
q ¶ Galen. 4. de sympt. causis. 8. de aggr. anat.

VEMADMODVM k à corde magna arteria, quæ ahorti, & ab hepate caua vena, quæ chilis vocitatur, ortum ducit; ita à cerebro truncus magnus producitur per totam spinam extensus, qui spinalis, dorsalis, ceruicalis, & lumbaris medulla nuncupatur, à vulgo verò nucha dicitur. Hic validorum neruorum principium est, sensum, ac motum omnibus partibus sub ceruice constitutis, præterquàm visceribus, præstans. Hac ratione l cum nucha, quæ cerebri victicia est, aut medulla, quæ in spina conseruatur, discissa fuerit, vulnus in media dorsi regione infigitur, nerui resoluuntur, aut distenduntur, sensus intercidit, ac vis sentiendi interdum digitis non influit, dolores, qui affectam particulam comitantur, intensi admodum sunt: interposito tempore aliquo, inferiores partes sine voluntate vel semen, vel lotium, vel aluum excernunt. Alienant m interdum, qui sic affecti sunt ex cerebri consortio, & n sæpè aliqua mollificatur parte. Talia vulnera, vt plurimum seruari nequeunt; nam his similia sunt, quæ cerebro occurrunt: porrò o huic imbecillitas accidere solet interdum cerebri vitio, vtpote à quo & sentiendi, & mouendi facultatem recipit; interdum ipsa duntaxat spina primario affectu laborante, veluti cum eius soluitur continuitas, quæ p si profunda fuerit, sæua adducit accidentia, & tandem vulneratum perimit. verùm q, si spinæ principium lædatur, solæ partes capitis, quoad vixerit animans, & sentire, & moueri possunt: quòd si cerebro quoque noxa acciderit, qui sic afficiuntur, omnium partium & motum, & sensum illicò deperdunt.

MERI APERTI NOTAE.

r ¶ Galen. 5. de loc. aff. cap. 4. 4. de vsu part.
s ¶ Arist. 3. de part. anim. ca. 3

AM r partem, quæ inter fauces, & os ventriculi media est, Græci Esophagon, Arabes meri, & Latini gulam vocant; gula s enim est, qua cibus & potus deuoratur, constat ex neruosa & carnosa parte. ex neruosa, vt extendi possit, cùm cibus ingreditur, ex carnosa, vt mollis sit, & cedat, ne lædatur asperitate cibi descendentis. Exitialia sunt eius vulnera tum quòd cibus, ac potus per eam transit, qui agglutinationem impedit, tum quòd eiusmodi vulnera contactu medicamentorum in transitu tantùm fruuntur, sicuti & quæ in ore, seu ventriculi orificio consistunt. Dignoscuntur hæc vulnera à situ, interdum sensu tactus, sed vt plurimum ab exeuntibus. defertur enim per lineam rectam membrum hoc ad spinç longitudinem sub aspera arteria. molle est, rotundum, & paucissimis venulis à mesereo ortis contextum: cumque vulnere tentatur, sanguis, aut pus vomitur, ac per

ac per eum nutrimentum assumptum crudum redditur: at cum supinus æger decumbit, dolor[a] ibi augetur, & posterius inter duas spatulas, ac in collo vsque ad pectoris initia sentitur: erecta verò ceruice mitigatur, neque vllus accedit angustiæ sensus: vbi verò tumor aliquis oritur, hanc sedem angustiorē reddit, & cibus per eam serius pertransit, febris augetur, ac sitis, & multi caloris sensus irritatur. Porrò Medicus prudens diligenter agnoscat, quæ omnium horum vulnerum insanabilia sunt, quę difficilem curationem habeant, & quę promptiorem. nam, vt Celsus dicebat, prudentis Medici est, primum eum, qui seruati non potest, non attingere, nec subire speciem vt occisi, quem sors ipsius peremit. deinde vbi grauis metus, sine certa tamen desperatione est, indicare amicis, & familiaribus in difficili rem esse, ne si victa ars malo fuerit, vel ignorasse, vel fefellisse videatur. Quàmplurima alia symptomata his visceribus vulneratis supernascuntur, nempe inquietudines, cibi fastidium, conuulsiones, sideratio nes, & similia, quæ eo quia medicis exercitatę cognitionis innotescunt, nihil de eis amplius dicere decreuimus. Sed prędictarum lęsionum in vniuersum, & singulatim curationes aggrediamur.

a ¶ Galen. 5. de loc. affect. cap. 4. Auic. 1. 3. 3. 1. 4. cap. 13.

De Thoracis penetrantium vulnerum curatione. Cap. IIII.

INDICATIONES, siue media, aut, vt dicunt, intentiones, quibus secundùm temporis opportunitatem thoracis vulnera sanitati restituuntur, à rationali medico sex communiter enumerãtur: quarum prima est, prohibere, ne sanguis, aut alia humiditas ad pectus delabatur, ac ibi detineatur; secunda obstare, ne ab vniuerso corpore ad affectam sedem succi alieni defluant; tertia extra venas existentes humores in pectoris cauo coaceruatos, commodè euacuare; quarta vulnus optimè abstergere, siccare, ac topicis medicamentis, vt tempus exigit, opportunè regere; quinta internorum membrorum affectus regulatè pertractare; sexta accidẽtia sęua, si adsunt, profligare.

DE PRIMA INDICATIONE, QVAE, NE SANGVIS, AVT alia humiditas in pectore cadat, & retineatur, prohibere docet.

SANGVIS[b] quisquis ille fuerit, qui à proprio vase in aliam cauitatem peruenerit, vt sub ea forma permaneat, omnino fieri nequit: quare sanguinem omnem extra venas existentem, ac in aliquem ventrem, aut thoracis spatium effusum, necesse est suppurari, id est, in saniem verti, cum[c] ex toto diuersam naturam, & substantiam acquisierit. interdum fit pus, vt in abscessibus, quos Græci apostemata, Latini exituras, & Arabes dubelet vocant. Quandoquidem per minimas partes dispersus sanguis ad ea, quæ vasis circuniacent, ac sub cute resident, spatia, sæpe concrescit, præsertim accedente calore extraneo, & suppuratur: adhuc cum in cauitatem aliquam, aut ventrem destillauerit, tandem in pus vertitur: per ventrem verò omnem cauitatem, & sinum, ait Galenus, intelligere oportet, asserens manifestum[d] esse, pectore vulnus perforatum patiente, sanguinem ex vulnere ad spatium, quod est inter pulmones, & thoracem, fluxum, tandem suppurari, ac in eo loco pus contineri: iccircò indicatio[e] in similibus vulneribus, dum scimus scissuram interius penetrare, est, vt incarnetur vulnus, & non dimittatur sanguis coagulari in interioribus, & prohibeatur eius fluxio. sic enim iubet diuinus Hippocrates,[f] cum dicit; Recenti cuiuis vulneri, nisi fuerit in ventre, sanguinem fluere conducit, nam & ipsum vulnus, & quę iuxta sunt, minus inflammatione premuntur; Methodus hæc verificatur in casu Billi[g] in dorso vulnerati, cum spiritus multus cum strepitu per vulnus exiret, & sanguis flueret, qui, vbi medicamentum protinus cruentis vulneribus accommodatum, adhibitum, ac deligatum fuisset, sanatus est. Reijciatur ergo vulgaris illa dubitatio, nunquid cruenta pectoris vulnera statim agglutinari, aut diu aperta conseruari iustum sit. quippe consentaneum est in eximia sectione, intactis magnis venis, aut arterijs, & dum nulla sanguinis copia apparuerit, illicò conglutinationem tentare, præsertim sine medio eterogeneo, sed rorę proprio, ac elementari, aut si decet, sutura, aut ligatura, vel alio ingenio; siquidē hoc modo partes coeunt, innatus calor conseruatur, qui postea vehemẽtius in alicuius collecti sanguinis præparatione operatur, vt facilius per sputum, aut lotium expurgari possit, nec sic pulmones à frigido aere per vulnus attracto afficiuntur, ex quo etiam consolidatio vulneris prohibetur. Verùm si de coagulato sanguine aliqua datur suspicio, vulneris os[h] alicuius Psilli ore, & labris apprehendatur, & tota extrahatur materia, quod etiam in venenatis vulneribus fieri solet; aut[i] cucurbitula ad hoc accommodata applicetur; inde si hęc non iuuant, ad cannulum deuenire opus est, quod instrumentum Græci[k] Pyulcum, & Latini sanierum eductorem vocant, cuius imaginem eam esse opinamur, quæ in officina delineata est.

b ¶ Hipp. libr. 1. de morbis, & 6 Apho. 20. Cels. li. 2. cap. 7. Gal. lib. de tum. cap. 2. & 1. prædict. com. vlt.

c ¶ Galen 3. de Crisi. cap. 2. de diff. feb. cap. 9.

d ¶ 5. de not. loc. aff cap. 2.

e Auic. 4. 4. tra. 1. cap. 7.

f ¶ lib. de vulneribus. Cels. lib. 5 cap. 26.

g ¶ Hipp. 5. & 7. Epidemiarũ. ca. e. comm. 1. lib. Hipp. de off. Medici com. 2.

h ¶ Diosc. lib 8. cap. 16. Cel. lib. 5. cap. 2. Auic. 6. 4 tra 3. cap. 1.

i ¶ Gal. 4. meth. cap. 4.

K ¶ Galen. 2. ad Glau. c. de sinu.

EVACVATA materia vulneris, partes vniantur, & siccis, vt decet, medicinis regantur, ex his pręsertim, quæ cruentis vulneribus protinus inijciuntur, veluti illud celebre Barbarum, aut ex bitumine, aut Cizicenicum, aut nostrum Sanctum. At si[l] de conglobato sanguine verendum sit, vulnus coire nō expedit, sed vsquequo adamussim pectus ab omni succo diuerso fuerit exinanitum, turundis, quas Græci taemmata, & vulgares tentas appellant, vulnus apertum seruari debet: si verò ita angustum extiterit, vt penetratio inueniri nequeat, cutem aliquantulum secare par est, ita tamen vt nobilia, aut vicina mem-

l ¶ Albuc. libr. 2. c. 86.

na membra ab omni uoxa defendantur : inde [a] ægrotus pedibus ſuſpendatur, vel hincinde concutiatur, donec, quod in eo congregatum eſt, exeat: dormiat ſuper vulnus, ac in die quieſcat. interdum à pulmonibus clauditur vulnus, quod ſpecillo, aut obtuſa fiſtula aliquando patefacere auſi fuimus, ſic pulmones propellendo, vt materia liberè exeat; peractis aliquibus diebus, ſi nec creber apparuerit anhelitus, aut cordis tremor, aut febris intenſa, aut aliquod malum accidens, & reliquas eius bonas nouerimus diſpoſitiones, vulnus illud ſaluum eſſe opinamur. præſtantis igitur medici officium eſt, ſedem vulneratam illicò diligenter conſiderare(quod ex anatome deprehenditur) an ibi magnæ, vel paruæ inſitæ ſint venæ, & arteriæ. nam ſtatim à magnis multus, à paruis paucus emanare ſanguis ſolitus eſt. qui, ſi minimus fuerit, ab innato regulatur colore, & inſenſibiliter diſcutitur, aut per porarios meatus, ſiue per communes canales expurgatur; venæ ſiquidem quamplurimæ, ac arteriæ, per apicem inferiorem muſculorum intercoſtalium, percurrunt. Suppreſſo igitur ſanguine, vulneris partes [b] aut faſcia duplici modo inuoluta, aut vinculo [c] Soſtrati, aut Amynthæ, aut ad formam literæ X (quod maximè conuenit, vbi pectus, vel dorſum, aut latera deuincire voluerimus) aut ſuturis, vel fibulis vniantur, & ſiccis, ac glutinantibus medicinis regantur.

a Gal. 5. de loc. aff. c. 2.
b Gal. 3. meth. cap. 4.
c Gal. lib. de faſcijs c. 51. 82.

DE SECVNDA INDICATIONE,

Quæ, ne à toto corpore ad ſectum locum ſucci alieni defluant, inhibere inſinuat.

N magnis, & profundis vulneribus, licèt viſcera ſana fuerint, medendi ratio eſt, vt primò ſanguis cohibeatur, deinde, ne à toto corpore ad ipſum vulnus alienæ defluant humiditates, prohibere, quod multis celebratur ingenijs, nempe afflictæ partis ſubſtantiam, & habitudinẽ conſeruando, eamque à dolore, inflammatione, & ab omni alio ſymptomate prauo, quod his vulneribus accidere ſolet, præcuſtodiendo, quippè ſic fluxiones prohibentur. Igitur primis diebus admotis in vulnere linamentis ex oui albumine ſolo, aut luteo addito, extra verò ex roſaceo, vino nigro, aut roſacea aqua admixto, frequenter immutando ſanguis comprimitur; altera die à ſede vulneri oppoſita ſanguis mittatur à Iecoraria vena, quam nigram, axillarem, & baſilicam vocant, quæ bis, terque vulnerari ſolet: porrò Chirurgi in recentibus, & nuper acceptis vulneribus ſanguinem detrahunt, nec ſolum, ne pars ſauciata, aut circumpoſita loca phlegmone tententur, ſed vt impetus quoque ruentis ſanguinis cohibeatur; icircò in ſecunda viſitatione præmiſſo enemate leniente, ac deiecta aluo, ſummo mane, virtute, ac ætate conſentiente, vena aperiatur. interdum ẽt [d] quàm citius poteſt, & [e] ſanguinis copia pro robore, ætate, conſuetudine, ac anni conſtitutionibus metiri conuenit. perſæpe quidem, aut ſaltem bis in die extremarum ligaturis, frictionibus, aut cucurbitularũ admotione fluxiones reuellantur: at ſi aluus aſtricta fuerit, ea alternis diebus indita glande, aut clyſtere iniecto, ſubducenda eſt: cum his tenue regimen, ac probam victus rationem inſtituere oportet, atque magis in iuuenibus, aut ſi vitioſus in toto corpore ſuccus (cacochymiam vocant) vel ſuccorum æqualiter ſe habentium exuberantia, quam plethoram dicunt, apparuerit; quare ſeptem primis diebus, quibus vt plurimum à febre, & inflammatione vulnerati tuti eſſe ſolent, aer puriſsimus eligatur, qui confoſſo thorace, magis, quàm in alijs vulneribus, ob eius inſpirationem conſiderandus eſt. tenuiſsima ſeruetur diæta. hoc tamen ſeruato, quòd ſicuti victus ratio in capite vulnerato talis eſſe debet, vt caput vaporibus, & malis humoribus non repleatur, ita in thorace affecto agendum eſt: quare à principio, ſi virium imbecillitas non obſtiterit, tenui victu ſemper vtendum eſt. ſin autem, virtuti ante omnia conſulendum: attamen in thoracis læſionibus ob nimiam ſpirituum reſolutionem liberalius eſt agendum, præſertim in bilioſa habitudine, & virtutem concoctricem validam habentibus: perpetuò tamen tutius eſt, vulnere magno exiſtente, patientes ſine vino, carnibus, ouis, caſeo, piſcibus, oleribus, fructibus, & ſimilibus nutrire. ſed ſat ſit illis panem lotum iure paruę pullæ infuſum cõcedere, aut hordeaceam ptiſanam, addito ſaccharo, parare. cibaria verò ſalſa, acuta, pinguia, acerba, atq; amarica, aut ſanguinem augentia ſunt vitanda. vtendum quippe eſt amygdalato, hordeato, paſſulis; & quæ thoraci conueniunt: cibi aſtringentes in initio dimittantur, ne difficilem reddant anhelitum, & ſanguinẽ, ſi quis in cauitatem delapſus fuerit, aſtringãt: aqua hordeacea his potus eſto, addito zulapio violato, aut ſaccharo candido, aut decoquatur cum iuiubis, & glicirrhiza. & ſi tuſsis patientẽ moleſtat, addatur ſyrupus de glycirrhiza, quæ ſi augetur, melicratum probatur; vt quieſcat, iubendum. optimum [f] quidem medicamentum, quies eſt; nec valde anhelet, ſed ſileat, ac dormiat ſuper latus diuiſum, niſi multus emanauerit ſanguis; in cubiculo iaceat, aeris temperati, malorum vaporum immuni; venerem deuitet, [g] ac nimium colloquium. & pariter iram, clamores, ac omnes vehementes animi motus: ceterùm vbi vulneratus à phlegmone, febre, tuſsi, & malis accidentibus fuerit tutus, pleniore victu vti poterit, ac ad priſtinam conſuetudinem paulatim redire: ſi verò vitioſi ſucci abũdantia in corpore ſubſit, vel vulnus præualidum ſit, ea quidem lenientibus medicinis tollenda eſt, ſic iubent medici [h] ſub his verbis; Purgatio ventris deorsũ plurimis vlceribus confert, & in vulneribus, quæ in capite, in ventre, & in articulis fiunt, & in quibus corruptio-

d Gal. 5. meth. cap. 6.
e Gal. lib. de cura per ſang. miſsionem, & 1. ad Glauc.
f Celſ. lib. 5. ca. 2. de cur. artic.
g Hipp. lib. de inter. aff.
h Hipp. lib. de vlceribus. Celſ. lib. 5. ca. 26. Gale. 4. meth. ca. 6.

ruptionis periculum imminet,& in his,quę cõsuta sunt,idest,valde magnis vulneribus futura egentibus. valde magna ac prævalida vulnera sunt,vel propter afflictæ partis præstantiam,vel propter affectus magnitudinem,vel propter sæua accidentia,quæ ea sequuntur.ægri interdum has euacuationes exposcunt,& si corpus ab excrementis purum fuerit,& citrà cacochymiam,vt nõ solum quod noxium educant,sed etiam,vt ad diuersum trahant.expedit [a] in hoc,peccantium humorum qualitates considerare,ac opportunè eos expurgare:qui verò noxij,ac timendi sunt,tenues & calidi esse solent:igitur pro eorum euacuatione & Casia,& Manna,& syrupus violatus solutiuus,& electuarium diasebestē simplex,aut diacatholicon laudatur.quæ ferè omnia medicamenta antiquis non innotuerunt,qui has purgationes per valida medicamenta moliebantur:nos tamen eiusmodi valentibus in recenti vulnere nec vti consueuimus, nec cuiquam vtendum esse consulimus,dum viscus aliquod læsum fuerit: Principis tamen [b] auctoritate his addunt iuniores & Reubarbarum, & Mumiam, & Rubiam, vsque ad dr.j.& si nulla,aut mitis aderit febris,ac crassi humoris copia abundauerit,electuarium lenitiuum,aut de sebesten sine Scammonio,interdum & agaricum probatur:per vomitum etiam euacuationem molimur,prædicta medicamenta patientibus in forma boli cum saccharo,aut cum aqua buglossæ,hyssopi,capilli veneris,aut aliquo pectorali decocto sub tenui forma offerentes:porrò sanguinis fluxu interno apparente, talia pharmaca propinanda non sunt,sed quæ sanguinem cohibent,veluti syrupus myrtinus, aut rosaceus ex rosis siccis, addito boloarmeno optimo.aut exhibeantur trocisci de spodio,aut de terra sigillata.vltimum verò sint illi de carabe,aut de succino.dum hæc fiunt,vulnus terebinthina actu calida regatur, & loca, quæ in consortio sunt,linimentis moderatè repellentibus foueãtur,nempè oleo rosaceo,myrtino,ac masticino, cui bolus armenus,aut lutus Dianę addi potest:aut paretur medicamentum ex oleo masticino,linimento simplici, & vino nigro.postremò optima apparente vulneris concoctione,quæ [c] alba, lenis, æqualis, & sine malo odore producetur,illud carne repleatur,& vltimò sigilletur.

[a] ¶ Hipp. lib. de med.c.purgan., lib. de humoribus. libr de vsu veratri & 1 Apho.2.& 15.

[b] ¶ 4.4. tract. 2. cap.5.

[c] ¶ Hipp. lib 6 præsagiorũ vit. Cels lib.5.c.26. ca.de curat. arc. Gal.7.Aphorif. com.45.& 1.de diff feb cap.5. Auic.3.4.ca.13.

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ extra venas existentes humores in pectore coniunctos commodè euacuare docet.

HVMORES omnes extra venas existentes,dum sub saniei,aut sanguinis alterati forma extiterint, ac in thoracis spatio cõtenti,omnino aut per externas,aut per internas regiones euacuãdi sunt: per [d] externas,sic ægrum situando,vt vulnus infimas spectet partes,& ore suo circa sedem inferiorem vergat,aut pedibus suspendatur,vel ita concutiatur,vt tota materia liberè exire valeat,& sinus à confluentibus humoribus immunis efficiatur, modò lectum ipsum eleuando,modò deprimendo,modò membrum ipsum attollendo,modò demittendo,prout vulneris orificium cõsulet.Si verò hęc non iuuãt, eo tali etiam instrumento opus celebretur, quod Græci Argalian, [e] Canatiron,[f] Cathęter,[g] rectum Syphonem,[h] Cotenchitam,[i] & Pyulcũ vocant,Arabes verò Clapsedran,[l] & Catatirus,[m] vel potius Alchartir nominant,Latini[n] Syringam,Clystere oricularium,& sanierum eductorem appellant nam organum est, quo pus extrahitur. Clystere oricularium,à Græcis,[o] Cortenchitas,& vterinum Metrenchitas, vocitatur.Cum verò sanguis conglobatus,aut materia crassa,aut quęuis alia humiditas in pectore cõtenta eximi debet,aut sinus ablutione egeat,hoc semper paratum sit instrumẽtum,multis etiam alijs passionibus accommodatum; argenteum esse debet, aut æneum, sub imaginibus in officina delineatum.

NON rarò etiam,& commodè has humiditates extrahit Pyulcũ, in officina delineatum;nam fistula, vel cannulus argenteus, aut æneus est longitudinis digiti ex dimidio alicuius curuitatis. Sæpe etiam, vt talis materia continuè effluat, quæ febrem,anhelitus difficultatem, & tusses causare solet, cannulum talem in vulnere tenemus, plurimis locis perforatum, teretem, & alis quibusdam munitum, ac nempe sub varijs formis paratum, ab aliquibus cuneoli cannulati vocantur, quorum effigies efformantur,vt in officina.

IMPOSITO quàm leuissimè cannulo,exterius aliquod applicetur medicamentum, cui exsiccandi potentia aliqua insita sit,temperata attractione non expoliatum,quale est calcideum Galeni,[p] quod corrupta voce,sed vera significatione,Gratiadei vocitatur,aut Barbarum,[q] aut illud de gumma Elenij,quæ falsò ellami dicitur,Conciliatoris, [r] aut illud de Centaurea Gentilis, [s] aut illud mirabile de fermento Democriti,descriptum à Mesue, [t] aut nostrum Sanctum;vel si lubet, Recip. resinæ Pini, visci quercini, sordicierum vasorum Apum,ammoniaci,galbani,an.vnc.ij.ceræ vnc.vj.liquescat cera,postea resinæ,vltimò omnia miscenda sunt,& adde pulueris aristolochiæ rotundæ,consolidæ minoris an. vnc.s. & secundùm artem fiat vnguentum in bona forma.aut Recip.fermenti acris,axungiæ suillæ an.vnc.ij.passularum enucleatarum vnc.j.terebinthinæ claræ vnc.iij.ammoniaci,galbani an.vnc.s.ceræ, quantum sufficit pro vnguento.At si cannulus nec intromitti, nec intus seruari potest,linea tenta,quotidie imponatur sic, vt ad cauum perueniat,nec propter hoc dolorem inferat,ac filo longitudine palmi,iubente Hippocrate, in cusį ide,vt facilius exeat,alligare expedit,quod pendeat extra,vt si in cauitate pectoris demerserit, facilius

[d] ¶ Gal.5.meth ca.4.& 5.de no 1.c.aff.cap.2.

[e] ¶ Gal. de loc. aff.cap.3.

[f] ¶ Aet. lib 16. cap 78.

[g] ¶ Gal.5.meth. cap.11. Aet.lib. 11 cap 5.

[h] ¶ Gal 5.meth. c.11.Paul.l.6. 6.cap.59.

[i] ¶ Gal.5.meth. cap.11.

[k] ¶ G.Fen. 2. ad Glau.c de finu. & 5.meth.c.7 8 11.Aet lib.15.c 86 Paul.lib 6.c 59.

[l] ¶ Albuc. lib. 2. cap.59.

[m] ¶ Auic.13. 3. tr.1.cap.5.& tr. 2.cap 9

[n] ¶ Cels lib. 6. cap.de col moc. lib.5. cap. de fistula.& lib. 7.c. 26.& 27.

[o] ¶ Gal.5.meth. cap 7.& 12.

[p] ¶ 5 Katag circa med.

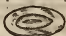
[q] ¶ 2. Katag. circa finem

[r] ¶ Diff.feb.181

[s] ¶ In Antidot. cap de medic.in carnan.

[t] ¶ Diff. 11. vbi de emplastris.

lius extrahi poſsit,& hęc prius in terebInthina calida infundatur.nam dictum eſt;a Medicamenta omnia qualitercunque applices,calida actu,& qualitatibus afferas:nec audiendi ſunt,qui roſaceo, aut humido alio medicamento vtuntur.nam b oleum,& quæcunque medicamenta lenia ſunt,aut olei vim habent,ab his vulneribus sũt aliena:nos verò in ſimilibus,& alijs pforatis vulneribus,tale probamus medicamentũ ſine cannulo,aut turundarum aliqua forma,ſed exterius tantùm adhibirum:quod(Deum teſtor)incomparabile eſt,& ob eius ſanctã operationẽ, ſanctum vocitarur,anguſta & penetrantia vulnera mirabiliter digerit,& partes,quæ in conſortio ſunt,viriliter corroborat, rutò ab intimis locis immunditiẽ euacuat, & tandem vulnera omnia ab acuto telo impreſſa,quietè abſtergit,exſiccat,& conſolidat :hoc erat de ſecretis honeſtiſsimi Patris noſtri,qui in hac Medicinæ parte diu magnus vixit experimentaror. Medicamẽtum ſic paratur. Recip. reſinæ pini recentis,claræ,& odoratæ vnc.xij.olei laurini puri,terebinthinæ optimæ an.vnc.ij. gummi elemi tranſparentis,grauis,ac boni odoris vnc.iiij.ponatur primò reſina & gumma in caciola ænea nitida ſuper ignem debilem,& clarum,perpetuò rudicula arundinea aut ſpatula ænea agitetur,donec liqueſcant:iude addatur laurinum,& terebinthina,ac iterum parum bulliant,ſemper mouendo,cum verò medicamẽtum craſsitiem acquiſierit,per ſtamineam,aut tamiſium percoletur ,& quod ſtillauerit,ac percolatum eſt,in terreo vaſe intus vitreato , ac bene cooperto conſeruetur ; cumq́ue ipſo vti volueris,ſuper nerueam hędini corij partem,qua chyrothecæ paranrur(quia admodum tenax eſt)extendatur;ſitq́ue corium ita amplum,vt vulnus non ſolum,ſed vulneris proximas partes trium digitorũ latitudine contegat:prius verò ex panno lineo ſubtili,ac duplicato oualis formetur figura,cuius medium inane ſit,ad vulneris latitudinem,quę in propatulo eſt. reliquum verò auricularis digiti magnitudinem ſequatur, vt in hac figura videri poteſt.

in primis petia applicetur, ac deſuper medicamẽtum , quod hyeme ſemel, Aeſtate bis mutari debet, donec vulnus cicatricem contraxerit . Porrò euenire ſolet , quòd conglobatus ſanguis , aut materia diuerſa craſſa in pectore conrenta per anguſtum callem exire nequeat.quare expedit,vt attenuetur,& præparetur,aliquod inijciẽdo decoctum,quod nempe dupliciter fit , à natura per eliquarionem,& à medicamento per attenuationem,quale eſt illud , quod Græci anomeli, & melicraton vocant,& à Galeno c ſummoperè commendatum,fit ex duabus partibus, aquæ fluuiatilis clarę , & vna melis,decoquendo,donec tertia pars euanuerit:cum verò nulla, aut exigua aderit febris , mulſum, quod Larini vinum mellite dicunt,ex vino non admodum potenti,opportunum eſt,paratur d ex vino veteri non multum auſtero,& optimo melle ſine ſale,& differt à Mulſa multorum,quę ex recenti vino,ſale,& melle conficirur:ſed quia aſtrictione opus non eſt,prima deſcriptio vſui magis ſeruatur . Noſtrates verò Chirurgi,quia in rhodomelle ea non reperitur acrimonia,eo libentius vtuntur , & magis , aut cum vino,aut aqua conſolidæ,aut agrimoniæ,dimiſſa fluuiali,aut fiat decoctum tale. Recip.hordei mundi,lentium an.vnc.ij.ęquiſeti,conſolidę maioris,glycirrhizæ,hyſſopi an.m.s.aquę clarę dulcis q.s.pro decocto, cui adde mellis roſati,aut violati vnc.iiij.iterum parum bulliant,& coletur:verùm ſi viſcida,aut tenax fuerit materia contenta,pulmonesq́ue incolumes,prædicto decocto oxymelliten , aut ſyrupum acetoſum addere expedit,& cum iniectorio e bis,terque lauamentum tepidum,ac donec clarum exierit,in pectus per vulnus inijciatur:ſi verò tale defuerit iniectorium,veſica cannulo alligata,quæ in ſinibus,& cuniculoſis vlceribus à medicis f probatur, vti decet:vel ſi hęc non habentur,ore vino prius diluto per fiſtulam, aut cannulum,quod ſyringam vocant, imponatur:poſtmodum ęger ſe inclinet ſuper latus vulneratum, & tuſsiat,& pedibus erigatur, ac leuiter cõcutiatur:cum verò decoctũ clarum exierit, pectus iam inanitũ eſſe declarat:vulnus exterius abſtergentibus,& exſiccantibus mederi oportet:& tempeſtiuũ medicamentum iſis,epigonos,aut ceraſeos, aut damaſcenũ eſt,ne in fiſtulã,quam coriadan Græci,& ſyringam Latini appellant,tranſeat,hoc ſeruato,ne cõſtringatur materia;quia illico febris, inflammatio,creber anhelitus, & phtiſis ſubſequi poſſet:loca verò,quę vulneri in conſortio habentur,extrinſecus irrorẽtur,æſtate roſaceo & violaceo oleo,hyeme verò nardino,ideſt,de ſpica nardi,quod Græci hydreleon vocant;aut mellino,nam ſic iubet Galenus. Recentiores verò,vt pectus molliant,oleo camomellino,violaceo, amygdalarum dulcium,ac pinguedine gallinæ inungunt. Confert etiam ſummo mane ſerapium aliquod patienti exhibere,quale eſt violaceum,iuiubinum,de capillo veneris, de glycirrhiza , de bugloſſa , & huiuſmodi, additis aquis proportionatis,nempe violarum,farfaræ, capilli veneris, ſcabioſæ,& ſimili, aut decocto pectorali,cui,tranſactis aliquibus diebus,addi poteſt ſcrup.j.Mumiæ,& eritrodani,vt exſiccentur ſuperfluitates. aut ſaltem, ſi aliqua inchoauerit corruptio, corrigatur : vulnus hyeme ſemel, & æſtate bis curetur, diligentia adhibita, ne ſpirituum ingens copia diſcutiatur . quare ſtudere oportet, vt curationis tempus perbreue ſir,ne frigidus aer vulnus ſubintret,aut interni ſpiritus reſoluantur.& hæc potiſsima ratio eſt, qua moti nonnulli ſuturæ neceſsitatem approbant,præſertim in amplis ſectionibus, imis partibus orificium dimittendo, vt perpetuò materiæ extranenaræ percolari poſsint. Accepto vulnere,ſi nullus effluxerit ſanguis,ſed in pectore,ne conglobetur,timor adſit, ac inde laborioſè expurgari valeat , ponatur ſub lingua patientis granum vnum muſchi odorati; nam illicò à vulnere ſanguis emanare inchoabit , & hoc ſecretum mirabile eſt. Ab omni immunditie exinanito thorace,ac vulnere bene expurgato,nulloq́ue prauo apparente ſymptomate, vulnus carne repleatur, & cicatrice includatur .

a ¶ Hipp.5.Aph. 22.Gal.4.Katageni.
b ¶ Hipp. lib. de Vlceribus.
c ¶ 5.de loc.aff. ca.2.& 5.meth. cap.8.
d ¶ Dioſc.lib.5. cap.9.
e ¶ Auic.4. 4.tr. 3.cap.5.
f ¶ Hipp. lib.de fiſtulis. Galen.5. meth.ca.7.2.ad Glauc.cap.de ſinu. 2.katageni, vbi de abſter. Paul.li.4.ca.48. Albuc.li.2.c.59.

DE

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ quomodo thoracis vulnera internis medicinis regi debeant, apertissimè demonstrat.

Cassalia [a] vulnera, idest quæ pectus perforant, sepę numero ante eorum conuenientem abstersionem, & optimam exsiccationem exterius vniũtur, intus verò aliqua residente humiditate, aut nuper producta, ægri empici, siue suppurati, fiunt. nam dicebat Hippocrates; [b] Quicunque vulnerati in thorace externa vulneris parte sanati, interna verò non periclitantur, aut verendum est, ne suppurati fiant; & quibus debilis inducta intus cicatrix est, facilè frangitur. suppuratos præcipuè consueuit Hippocrates [c] nominare, qui pus habent in spatio inter thoracem, & pulmones. Dignoscitur verò [d] hæc passio ex tussi continua, quæ eam de necessitate consequitur, febre ardenti, pectoris ac dorsi grauedine, sputu purulento, & foetenti anhelitu. Qui sic laborant, aut nunquam, aut rarò sanitati restituũtur, nisi humor ille diuersus, qui in thoracis spatio continetur, absumatur; quod fieri solet aut per internas regiones, veluti per sputum, & asperam arteriam, aut lotij copiam, vel alui multam eductionem, aut per loca externa; si vulneris orificium in superficiem venerit, hic pyulcis, & collyrijs, suctu, & suppuratione exorberi potest, cum alia nulla spes relinquatur, vt aliter expurgari possit. Quòd verò [e] tussiendo ex thoracis spatio aliquid interdum expuatur, facilè intelliget is, qui eas dispositiones considerauerit, quibus ab exterioribus ad intima pectoris vulnus penetrauerit, siue id ob vulnus non conglutinatum eueniat, siue ob aliquem magnum abscessum vtrinque eruptum: quo pacto autem hoc fieri possit, atque per quos thoracis canales materia in asperam arteriam ingrediatur, hoc modo ad Erasistrati mentem describitur. Ab ea arteria, quę spinæ adiacet, vasa quædam iuxta latus tam dextrum, quàm sinistrum, similiter procedunt, deinde ad loca vicina multiplici diuisione dispersa, tandem adeò exigua euadunt, vt sensum lateant: cum itaque sanguis in huiusmodi arterias inciderit, nonnunquam per concauam arteriam ad loca, quæ circa pulmones sunt, atque ad eos nexus, per quos pulmo apud spinam arterię coniungitur, ascendit; quippe ea, quæ hunc incident, hac via ad pulmones ascendere solent: Galenus verò hanc ascendendi, ac penetrandi viam redarguit, asserens saniem eo modo per ipsas membranas ad pulmonum canales penetrare, sicuti mulsam in thorace iniectam, quæ illicò tussiendo expui solet, atque laborans ipse, aquam mulsam esse ex sapore deprehendit: vulnerato pulmone, ac eius tunicis incisis, per eas sanies ad magnos canales ascendere potest; verùm citra vulnus constitutus thorax humorem, qui in eo spatio, quod inter ipsum & pulmones est, continetur, vehementer in asperas eius arterias comprimendo cogit, spongiarum exemplo, quas manibus exprimimus, inde postea laborantes naturali eo accidente adiuti, quod tussim vocant, quò robustior fieret expressio, materias purulentas per os expellunt. Pulmonum quoq; vulnera, [f] ac suppuratorum sanies per lotium sæpe mundificari solent, ac interdum per egestiones; nec dubium est pectoris saniem ad renes posse deferri, eo q furcula de caua vena ad renes descendit, & alia magna arteria ad eos deducitur. proinde nihil mirum, nec impossibile est, ex partibus septo transuerso superioribus pus in ventrem defluere, & ex his, quę eisdem supponuntur, ipsum per renes in vesicam peruenire, cum vrina gibbæ heparis partes expurgantur, atque omnes, quotquot sunt bis superiores: per aluum verò pars iecinoris sima, intestina, ventriculus, lien. præter hæc sunt quoque nonnulla, quæ licèt rarò, per aluum expurgantur, vt partes thoracis, atque pulmones; Et nos (dicebat Galenus) vomicam per vrinam, thoracis autem per intestina, & aluum expurgari vidimus. porrò hi effectus, & accidentia ex his sunt, quæ rarò contingunt; attamen, dum occurrunt, Hippocratis [g] methodus seruanda est, quæ ducere iubet, quò maximè natura vergit per loca conferentia: Expedit igitur, dum talis materia per sputum mouetur, primò saniei coctionem adiuuare fomentis per spongias ex decocto althææ, violarum, hordei, farfaræ, fœnugræci, & similium, aut emplastris ex caricis pinguibus, farina hordeacea, fœnugręci, seminum lini, butyro recenti, & oleo amygdalarum dulcium: si autem ad vrinarios meatus, quos Græci vreteres vocant, purulenta profusio dirigatur, diuretica medicamenta, id est quæ vrinam cient, exhibere conuenit, qualis radix illa est, quam Arabes rauedseni, & Gręci rhabarbarum dicunt, costus, eritrodanum, mumia, centaurea, orista, lochia, polytricum, radices petroselini, semina carui, dauci, & similia, ex quibus aut decoctum vsque ad vnc. iiij. addito oximellite, aut in subtilissimum puluerem redactis exhibeatur summo mane drag. j. cum mulso, aut in syrupo bisantino: nulla verò apparente febre Recip. cinamomi electi, corticum cassiæ, sauinæ an. drag. j. croci scrup. j. misce & fiat puluis, sicut alchohol, eius dosis sit drag. j. cum iure cicerum, aut cum decocto capilli Veneris: defluente verò materia per aluum (quod rarissimè aduenit) adhibitis suppositorijs, aut enematibus, educatur: at si nullibi mouetur, aut quia crassa, aut quia multa, aut quia illius sedis potentia imbecilla est, & sæua apparent accidentia, & morbus inter extremos enumeratur, pectus ab extra, vbi magis apparet opportunitas, phlebotomo myrtino, aut alio instrumento accommodato, aut ignito, aut frigido secetur, veluti, illud est, quod Celsus [h] manubriolum, & Paulus [i] cultellum hydrocelicum vocant, aut eo, quod Auicenna [k] bezel gradatum, & Albucasis [l] spatumen latum, & spatumen acutum, aut spinosum appellat, cuius effigies intueri possunt in officina.

[a] ¶ Gal. 5. de inten. cap. 2.
[b] ¶ Lib. de Coac. præno.
[c] ¶ Gal. 6. Aph. com. 27. 7. Aph. com. 45. Aet. lib. 8 cap. 65.
[d] ¶ Hipp. lib. 2. de morbis, vbi de suppuratis, & lib. 2. de inter. affe. in principio Gal. 7. Apho. cō. 8. Paul. lib. 3. ca. 32. Auic. 10. 3. tr. 4. cap. 7. & 17.
[e] ¶ Gal. 5. de loc. aff. cap. 2.
[f] ¶ Gal. 6. de loc. aff. cap. 4. Auic. 10. 3. tr. 4. ca. 17.
[g] ¶ Lib. de humoribus in principio. & 1. Aphoris. 22.
[h] ¶ Lib. 7. c. 15 & 19.
[i] ¶ Lib. 6. ca. 62
[k] ¶ 22. 3. tract. 1. cap. 6.
[l] ¶ Lib. 2. ca. 54 & 62.

VARIANT

VARIANT hæc instrumenta, siquidem pectoris partes in crassitie & tenuitate sunt diuersæ: sic enim facere soliti erant antiqui. [a] locus verò sectioni opportunus sit, inter quartam & quintam, aut quintam & sextam costam ascendendo, diligentia adhibita, ne secando aut venæ, aut arteriæ magnæ in spatijs intercostalibus per apicem inferiorem disseminatæ, diuidantur; nam [b] arteriæ multæ per ea loca extenduntur. ob id aliqui excellentissimi operatores ex Hippocratis sententia libro de internis affectibus, vbi de aqua inter cutem, vt costa terebro perforetur, magis approbant, ad quod opus talia instrumenta opportuna sunt, & à multis parata seruantur, vt in officina.

a ¶ Hip. 4. Epid. in Assiemone Phillidis filio. li. de suppuratis. li. prædictionum. 6. Aph 45. Leonidas. Antilus. Cels li. 3. c. 22. Gal. 6. Apho. cõ. 27. Aet. li. 10. ca. 36. Pau. lib. 6. c. 44. Auic. 10. 3. tr 5. c. 5.
b ¶ Gal. 2. de Interio. c. 2.
c § 6. Apho. 29.
d § 7. Apho. 45.

CVMQVE igitur materia alibi expurgari nequit, ætate ac virtute consentiente, fac vt rectè sanici locus dignoscatur, ibique signum imprimatur, & fiat sectio, ac talis sit, vt cum ea purulenta cõgeries egrediatur, de qua quotidie parum educatur absque alia sectione subitò. nam dictũ est ab Hippocrate; [c] Si pus vniuersum effluxerit, omnes moriuntur: verùm [d] si purum, siue parum destillauerit, ac album extiterit, euadere possunt: si autem subcruentum, fœculentum, ac fœtidum, peribunt: Igitur, postquam materiam extraxeris, linamentum crudi lini immittito, & postridie rursus exempto, paulatim pus exhaurito, deinde rursus linamentum indito, & rursus tertia die, & alijs deinceps bis per diem extrahito, donec resiccatum pus fuerit: at cum perforaueris, stude, vt virtutis robur temperatis cibarijs conseruetur: nec considere febrem, quoniam non eradicabitur, sanie in pectore residente, præsertim cum orta non sit ex naturalium membrorum inflammatione, aut ex materia in eis contenta, nec ex obstructionibus putruerit, sed ex suppurato sanguine in loco amplo cum aliqua destillatione admixto. Et si superius diximus inter quintam & sextam costam sectionem faciendam, id quidem non temerè, si vulnus spinam versus vergat: sed si anterius inflictum fuerit, ea nempe facienda est inter tertiam & quartam, aut quartam & quintam: quod nonnulli recentiorum diligentes Chirurgi [e] annotarunt, & ex anatome sensate dignoscitur. nec obstat, si huiuscemodi sectiones, aut cauteria interdum in fistulas degenerent, siquidem iuuamentum, nocumentũ excedit. Expurgata materia, si decet, mellicrato, aut vino mellite cauitas abluatur; & si maiori eget exsiccatione, decoquatur agrimonium, centaurium, equisetum, & betonica in vino nigro, & addito rhodomelle fiat lauacrum. Et quia solent hæ læsiones cacoethes, siue cacoethicæ, id est difficilis consolidationis, fieri, vel quia pulmones læsi sunt, vel materiæ diuersæ ad pectus perpetuò concurrunt, aut labrorum ostracositas iam contracta est, aut costa fracta, vel carie affecta extiterit, idcircò cuilibet horum symptomatum propria remedia, vt suo loco dicemus, adhibenda sunt: Sed si fluxionum copia apparuerit, & medicamenta exsiccando imbecilla erint, vel tardè ad ipsum vulnus peruenerint, tempestiuum esset, potiones, & decocta, quæ à recentioribus pigmenta dicuntur, vulneratis exhibere, eaque magis in diuturnis, fistulosis, & malè morigeratis audacter vtimur; verùm si valida apparuerit febris, primis diebus, nec valde calida, nec astringentia esse debent, nec ante decimamquartam propinanda; aliter post septimam interdum ea exhibere non est inconueniens. Porrò multa ad hoc probantur simplicia, quæ siccandi, glutinandi, & astringendi vim continent, sicuti est Trinitas, Caryophylata, Stellaria, Pilosella, Hyppuris siue equisetum, caudam equinam multi vocant, eritrodanum seu rubiam, quam isti rubeam maiorem, aut tinctorum vocant, ea geranij species, quæ vulgo herba Roberti nuncupatur, geranium, quod à nostris herba ris pes columbinus vocitatur; Symphyton aperta voce Latini consolidam vocant, Canapes renatæ, aut eorum loco semina, Rhaponticum, si adsit, sin autem, centaurij magni radices, Centaurea minor, Virga aurea, Brassica rubea, Tormentilla, Peristerion seu Verbena, Fragaria, Pentaphyllon, Cynoglossa, Extremitates rubi, Pimpinella, Mellifolium, Momordica, Agrimonium os mundi species filicis est, Plantago, Salbia, Stœchas, Iua, Artemisia, Tanacetũ, siue Athanasia, Betonica, Phu seu Valeriana, & similia omnia, quæ consolidandi virtute prædita sunt: Hæc diuersimodè parari solent, nec sine medicorum auctoritatibus; siquidem Galenus [f] tale probat decoctum. Recip. betonicæ, Agrimoniæ, Fragifolie, Assari, Violarũ, Linguæ bouis, Ambrosiæ, Plantaginis minutæ, Pentaphyllonis, Hypericonis, Phillirls, Pimpinellæ an. drag. j. aquæ claræ libras iiij. mellis libram. j. bulliant vsquequò tertia pars absumatur, & coletur; & adde piperis grana xx. ac iterum parum bulliant, & vtere. A Mesue [g] pariter ad vulnera sananda mixtura quædam in hunc modum paratur. Recip. Gariophilatæ, radicum Artemisiæ, Pimpinellæ, Pentaphillonis, herbæ Violarum, herbæ venti, Caulium rubeorum, canapis renatæ an. vnc. j. Rubeæ tinctorum, quantum de omnibus, bulliunt simul in vino, si sanguis non fluit, vsque ad medietatis consumptionem. cola, & vtere: Multæ insuper, ac diuersæ apud posteriores [h] vnà cum suis orationibus, ac benedictionibus descriptiones leguntur, quæ ab excellentissimis Medicis [i] huius ætatis commendantur.

e Guido de Cauliaco. & Guilielmus de Salicceto.

f ¶ Lib. maiori de dinan lijs. ad plagatos.
g ¶ Dist. 12 spe. e eplastrum de milioto.
h Guido in sua parua chirurgia par 2. c. 9. & ca. de vuln. thora. Theod. li. 1. suæ pract. c. 29 & Petrus de Argelata li. 2. c. 12. & cap. de modo operãdi in fractura cranij. Guglielmus de Salicceto.
i ¶ Ioannes Manardus Ferrariẽsis medicus illustrissimus. in suis annotationibus in composita Mesue Nicolaus Massa Venetus medicus Clarissimus. ac mihi præceptor obseruandissimus in secũdo Tomo suarũ epistolarum, vbi de vulneribus thoracis. Gabriel Fallopius Mutinensis medicus celeberrimus.

At quia Teutonici quattuor tantùm herbas in his operationibus extollunt, quas summoperè Theophrastus commendauit, ideò vulgus eas teutonicas herbas appellat, nempe stellariam montanam, quam ipsi sanichel, & sinaul vocant. Nos verò alchimillam, & leonis pedem, aut Teutonica voce corrupta saniculã dicimus: sanicula verè stellariæ species est: Gariophilatã benedictum vurtz, & seulem nuncupãt, nos verò sanamundã & diapensiam vocamus. Clematidẽ, quã ipsi singrien, vintegrun & vngrun dicunt, nos hiemalem, Vincam, & prouincam denominamus, quartam, species Trifolij est, Trinitas vocitatur. Hijs Galli addunt Eritrodanum, & nos terrestrem hederam, ac perariam, quam isti pirolam vocant. huiuscemodi simplicia semper parata Venetijs habentur à diligẽtissimo Aromatario ab Angelo Cecchino Martinello, qui hac tempestate, inter simplicistas excellentissimus iudicatur. decoctum in vino albo montano

paratur

paratur aut aqua, aut vino, indicatione sumpta à patientis habitudine, & symptomatum natura, & addito melle claro sub auroram tepidum per horas quattuor ante cibum, patienti selibram, aut vnc. iiij. exhibere soliti sunt. Herbæ in montanis locis colliguntur sub Cane, & sub vmbra exsiccantur. Rurariũ quendam Chirurgum Feltriæ nouimus anno Domini 1545. in quo tempore has institutiones Chirurgicales in vnum redegimus, qui mane, ac vesperi cyathum vini albi optimi cum drag. iij. pulueris caulium rubeorum in vmbra exsiccatorum patientibus propinabat; erat quidem iste in his vulneribus admodum fortunatus. Alium adhuc cognouimus senem empiricum, qui in chronicis & antiquatis vulneribns fistulosis, & cacoethicis omnium locorum, præterquã sub magnis æstibus, aut dum ardens apparuisset febris, hanc potionem exhibere solitus erat. Recip. cinnamomi, Gingiberis, Garyophyllorum, Piperis an. vnc. iij. aliquantisper frangantur, inde in sex mensuris optimi vini albi vsque ad tertiæ partis defectum bulliant, coletur, & quod colatũ est, seruetur. & Recip. Caryophyllatæ, Valerianæ, Pilosellæ, Centaureę maioris, Rubeæ tinctorum, Artemisiæ, Pimpinellæ an. m. s. exsiccentur, & fiat puluis subtilissimus. & Recip. pulueris huius drag. ij. decocti prædicti cyathum vnum, aut vnc. vj. & summo mane tepidum quotidie, aut alternis diebus dabat, & multi absque Medicorum opinione sanabantur. Nos verò hoc puluere sæpe vsi sumus, qui profectò mirabilissimè est operatus. Recip. Caulium rubeorum, seminum Canapis, Consolidæ minoris, Caryophyllatæ, Pilosellę an. m. j. Rubeę tinctorũ m. ij. misce, & fiat puluis subtilissimus. dosis est drag. j. cum vino albo. Dum hæc fiunt, vulnus, prout eius requirit natura, regatur, siquidem præparationem, vt dicitur, digestionem, medicamẽto ex Terebinthina, oui luteo, manna thuris, & croco præparetur. si abstersionem, eam adimplebit mundificatiuum de melle, aut de succo apij, aut vnguentum Damascenum, aut isis epigonos. siqua verò substantia deperdita fuerit, resarciatur vnguento Barbaro, aut Aureo, aut Citrino, aut Regali, vel Basilicone, aut altero eiusdem generis: postmodum cicatricem inducit emplastrũ Palmulatum, aut Gręcum, aut alterum eiusdem virtutis.

DE QVINTA INDICATIONE,

Quæ viscerum, siue internorum membrorum affectus, sanandi modos declarat.

MORBI omnes,[a] qui locis extrinsecis occurrunt, ac sensibus subijciuntur, ex eorum, quæ ipsis insũt secundum naturam, permutatione, nempe magnitudine, figura, numero, situ, colore, leuitate, duritie, calore, & frigiditate dignoscuntur: qui verò visum effugiunt, præcipuè in soluta continuitate, ex operationum lęsionibus, aut his, quæ excernuntur, aut doloribus, aut tumoribus, aut situ, aut horum quibusdam, aut omnibus comprehenduntur. iccirco cum de interioribus vulneratis, quæ sub thorace cõseruãtur, nonnulla dicere decreuerimus, prius de pulmonibus sectis sermo habendus est, quibus accidit, vt tantum eorum lobes, siue fibrę, aut pennulę, vel pinnulæ lædantur: nec ob id eorũ canales vulnus patiuntur, & tunc non multa sanguinis expuitio, sed solũ sputũ tinctũ sine plurima tussi apparet. Si verò[b] sectio ad amplas peruenerit vias, tunc & per vulnus, & per os sanguis multus fertur, clarus, spumosus, & sine dolore; quippe consentaneũ est sanguinem substantiæ illius membri, à quo educitur, figuram, & colorem præseferre, ideò conueniens est, sanguinem, qui in pulmone est, pulmonis naturam aliquo modo sapere: est autem eius natura, & substantia spumosa, leuis, rara, mollis, aerea, foraminosa, vasisq; quàm plurimis veluti contexta, alimentum[c] purum, vaporosum, ac tenue, à corde præparatum, recipiens, aerem, seu spiritum ab aspera arteria extrinsecus attractum, Cordi immutans: quare necesse est sanguinem à Pulmone venientem, clarum, & spumosum esse; cùm sanè talis aliunde prouenire non possit: nam[d] spuma ex spiritus miscella cum re humida, aut glutinosa gignitur, aut ex magno & assiduo motu, vt in lebete bulliente, aut maritimis vndis inspicitur: porrò cum Pulmo non ex se, sed à thorace moueatur, nec graue, nec densum esse oportuit; & quia tenuem, aereum, & purum sanguinem suscipit, ideo sanguis ab eo effluens leuis, spumosus, & clarus esse debet: at cum nihil in Pulmone, aut thoracis cauitate contentum, expui possit, nisi per Pulmonis substantiam transierit, igitur tussis has sanguineas expuitiones associat, quæ à Pulmone educuntur; quibusuè[e] citra dolorem sanguis est reiectus, eius proculdubio exitus à Pulmone fit, qui, cum vulneratur, Medico quidem negotium, ægroto verò periculum non minimum affert: nam[f] si eius tardatur consolidatio, rarò, aut nunquàm sanitati postea restituetur: quod[g] experimento, & ratione confirmatur. experimento, quia nemo expertorum quemquam vnquàm eorum, qui ita sunt affecti, sanatum vidit; ratione, quia inter viscera Pulmo propter anhelitum perpetuò mouetur, cum[h] vtique membra quietem requirant, quæ sanitati idonea sunt, ac eam poscant: præterea Pulmonis vulnera mundari, nisi excreatibus per tussim mittendis, minimè possunt: sed silere, quiescere, quàm minimum anhelare, & non loqui, in consolidandis his vulneribus vtile est; ergo huiuscemodi vulnera ægris tussientibus vniri nequeunt: quocirca anhelitus, ac eius continua motio non erit tantum causa vulnerati Pulmonis curationem impediens, sed & hoc quoque; quoniam putredo, & sanies, quæ in eo generantur,

a ¶ Lib. ar. par. med. cap. 75. & 80. & 1. de loc. aff. cap. 1.

b ¶ Hipp. lib. de Coac. prænot. & 5. Aph. 13. Cels. li. 2. c. 7. Gal. 4. de not. loc. aff. c. 9 Aet. lib. 8. cap. 59. Paul. libr. 3. cap. 31.

c. ¶ Gal. 4. de vsu part.

d ¶ Gal 3. reg. acut. com. 11. 2. prædict. co. 47. 2 par. aph. com. 43.

e ¶ Galen. 4. de loc. aff. cap. 9. & 5. metho. cap. 8. Aet. lib. 8. c. 59. Paul. lib. 3. c. 31.

f ¶ Hipp. li. de inter. aff. Gal. 4. de loc affect. c. 6. & 5. met. c. 6.

g ¶ Gal. lib. ar. par. med. ca 94. & 5. meth. ca. 8. Aet li. 8. ca. 67.

h ¶ Hipp. lib. de vlceribus Gale. 6. metho. cap. 3 Cels. lib. 8. ca. 8.

rur, potionibus, ac alijs ingenijs mundari non potest. & si interdum aduenit [a] (quod rarò contingit) vt per lotij copiã expurgetur, hæc regio nõ est ei concedẽs, si quidẽ [b] quæ ducere oportet, per loca conueniẽria ducere expedit: insuper epora medicamẽta serò ad affectam sedem perueniunt, ob id eorum vires minuuntur: præterea [c] nutritur Pulmo sanguine acuto, & subtili: siccus est, vias amplas, ac venas, & arterias multas habet, citoque [d] ob aduẽtitias humiditates corrumpitur, & ab acutis læditur, vnde [e] facillimè phlegmone occupatur. His igitur de causis Pulmonum vulnera, si citò solidantur, & cicatricem inducunt, sana euadunt, verùm negligentia adhibita, tumescunt, aut dura fiunt, nec vnquam sanantur. Quæ verò [f] vulnera tantùm pectus offendunt, his, quę Pulmonibus occurrunt, salubriora existũt, quamuis assiduè moueatur. nam pectoris venæ angustiores sunt eis, quæ in Pulmone, & pectus carnosius eo est, ac sanies, quę in pectore creatur, ad imum eius descendit; & hinc est, quòd accidentia mitiora fiunt, & eius sanatio securior.

a ¶ Gale. lib. de oc aff. cap. 3.
b ¶ Hipp. li. de humorib. & pri. Apho. 21.
c ¶ Gal. 4. de vsu part. Zoar. pri. Theisir trac. 11. cap. 2.
d ¶ Galen. 1. de loc. aff. cap. 1.
e ¶ Gal. 3. meth. cap. 8.
f ¶ Gal. 5. metho. ca. 8 Auic. 10. 3. tr. 4. ca. 18

De Pulmonum vulneratorum curatione. Cap. V.

QVAMPRIMVM ex symptomatibus proprijs Pulmonũ vulnera dignoscuntur, pręmissis euacuationibus, vt [g] est venæ internę, quæ iuxta cubitum est, facta protinus sectione, à qua bis, terque diuertendi occasione, paulatim sanguis est detrahẽdus, humorum retractiones cum artuum frictionibus, ac deligationibus fiant, sed his partibus, quæ longius absunt à vulnere; &, quę in vijs communibus iam congesta materia est, acri clystere euacuetur: crura, manusque calefacienti pharmaco plurimum fricentur: insuper infirmo iubere licet, vt caueat ab omni causa, quæ fluxiones commouere possit. nam dictum est, Quę ad Pulmones currunt superfluitates, non nisi tussiẽdo, expurgari, quas [h] triplici præsidio cauere decet, purgatione, victus regimine, & medicamentorum vsu, illius pręsertim, quod Diaspermaton dicitur, aut eius loco Diacodion, & ipsi capiti prouidendo: iccirco stare [i] oportet in tenuissimo victus regimine. nam si pulmo ex mala nutritione, inflammatione affligatur, nulla [k] inde curationis spes relinquitur: porrò in curationis initio de nulla re æquè esse solicitum, opus est, quàm ꝙ neque patiens tussiat, & nequid ex capite in Pulmones defluat, neque magna vtatur respiratione, sed semper silentium agat; nam huic conducit, vt quàm maximè quietem intus habeat: parcè [l] nutriatur, abstinendo ab acidis, acribus, salsis, aromaticis, & pinguibus: vulnere iam inueterato, montanę volucres (veluti perdices, turtures, palumbi, & paruę auiculæ) concedantur. ex terrestribus, Capreoli, ac Lepores assati, aut sine sale elixati, præserrim in aqua chalybeata, aut in qua bullierint mala cotonea, aut pyra, aut folia palmarum, vel symphyti, aut minoris plantaginis: ex piscibus dabat Hippocrates [m] squatinam, pagrum, & galeum magnum album, rhoe, aut origano conditum; ex ferculis [n] oriza, alica, & chondrum probatur: panis sit optimus, pauco sale admixus, & bene coctus: potus, esto fluuialis aqua, in qua chalybs ignitus extinguatur, addito sirupo rosato, aut myrtino: verùm imbecilla apparente virtute, vinum exhibeatur nigrum, clarum, & pauciferum: nec dubium est de vini vsu, quòd cauendum sit, pariter & carnes, oua, & similia, vbi aliqua phlegmonis suspicio adest, aliàs vinũ dari nihil vetat. nam illud concedit Hippocrates, nigrum nimirum, vetus, clarum, sed iucundissimum, idquè magis aliqua apparente indigentia; multi [o] enim ex profluuio sanguinis intermorientes ante vllam curationem vino reficiendi sunt, quod alioquin inimicissimum vulneri est. Topica verò, siue localia medicamẽta, tũ per ea, quæ interius assumuntur, tũ per ea, quæ exterius applicantur, fortis exiccationis esse debent: degluttienda [p] eligantur, veluti alimenta, siquidem ad cicatricem perducere, aut glutinare vulnus studeamus, tum austera, tum glutinosa, sed quæ minimè mordeant; ob id metallica omnia, aut sal habentia, & si extrinsecus vulneribus opitulantur, internis opportuna non sunt, cum difficillimè ab innato regantur calore, atque minus, si aliquo fuerint veneno prędita, sicut ęrugo, ęs vstum, plumbũ crematum, cadmia, cerussa, lithargyrium, chalcitis, pompholix, & alia eiusdem naturæ: si autẽ emundare volueris, quæ modicè abstergant, vtaris, quod munus mel non coctum præter cætera præstat: quæ verò medicamenta tutò introrsus sumuntur, ac vulneribus opitulantur, sunt, veluti hipocistis, balaustium, malicorium, gallæ, citini punicorum, rhois, acacia, sigillum lemnium, bolus armenus, mastix, dragagantum, gummi arabicum, rhabarbarum, maius centaurium, & alia id genus, quæ nullam visceribus noxam inferunt: danda verò hæc sunt ex aliquo astringentium decocto, vel mali cidonei, vel lentisci, vel summarum rubi, vel mirti virentium ramorum, vel denique ex vino aliquo austero. Infirmus supinus iaceat, & medicamentum in ore teneat, ac gulę lacertos latos dimittat; nã aliqua pars ipsius medicinæ ad canales Pulmonum defluit. Nec [q] obliuiscaris in omnibus pectoris, ac Pulmonis medicamentis mel admiscere. nam si hæc sola stiptica dabis, moram in via facient, nec penetrare poterunt, prodestque mel, eo quòd est dilectus naturæ cibus, pectus mundificat, sputum facilitat, & nullo modo visceribus noxam præbet: guttatim, ac lambendo talia assumuntur medicamenta, ne nodũ, aut rursim procreent. Verùm quia huiusmodi medicamenta per os sumpta patientibus iniucunda, ac odiosa esse solent, non abre qui huius ætatis has aggrediuntur curationes, eorum loco diadraganto albo, aut rubeo, addito boloarmeno, aut trochiscis de terra sigillata, vti soliti sunt, vel per se, vel cum deco-

g ¶ Gal. 5 meth. ca. 6. & 13. Aet. lib. 8. cap. 26.
h ¶ Gal. 5. meth. cap. 14.
i ¶ Hip. lib. de inter. aff.
K ¶ Gal. de loc. aff. cap. 9. & 5. meth. cap. 8. & 14. Aet. li. 8 ca. 62. Paul. lib. 3. cap. 32.
l ¶ Hipp. lib. 2. de morbis.
m ¶ Lib. de inter. affect.
n ¶ Aet. libr. 8. cap. 63.
o ¶ Cels. lib. 5. cap. de ratione victus vulneratorum.
p ¶ Gal. 4. meth. c. 7. Aui. 4. 2. c. 28
q ¶ Hipp. lib. 2. de morbis, & li. de inter. af. Gal. 4. meth. c. 7. 5. metho. ca. 8. 7. Memur. ca. 2. & 2. de rat. vict. in mor. acut. c. 11. Auic. 10. 3. tr. 5. cap. 6.

cto

cto equiseti, tormentillæ, pilosellæ, consolidæ vtriusque, Cariophyllatæ, saniculæ, extremarum rubi, pimpinellæ, & similium plantarum, aut omnium, aut aliquarum, aut saltem cum sirupo myrtino, aut rosato de rosis siccis: vel trochleæ ipsę frequenter in ore seruentur. nam emplastica, & quę vi astringendi prædita sunt, summò in his affectibus celebrantur, inter quæ apprimè opportuna ac idonea esse creduntur, quæ propterea, quòd ex seminibus fiunt, Diaspermaton Grçcè dicuntur. Hoc medicamentum apud Galenum a celebre semper fuit, ac in pectore vulnerato perpetuò vsus est; sed quale id esset medicamentum, aut vbi eius reperiatur descriptio, fatemur, nos nunquam hactenus nouisse, presertim quòd illius exsiccatiuæ virtutis, ac potentię existeret: quamplurimę tamen apud antiquos b medicamenti ex seminibus descriptiones adsunt, quæ pulmonibus sectis, nullius valoris esse iudicantur; vnam tamen in quodam antiquissimo Nicolai manuscripto codice reperimus, quæ fortassis his vulneribus pręsidium opportunum esse posset, & tale sic formatur medicamentum. Recip. ameos, hyoscyami, seminum anisi, fœniculi, apij an. drag. vj. opii drag. ij. radicum consolidæ maioris, malicorij, balaustiorum an. drag. iiij s. maceris, ligni aloes an. drag. iij. boli orientalis, boli armeni an. drag. ij. mirtillorum drag. viij. mellis quantum sufficit pro electuario; datur ad pondus drag. iiij. mane, seroque tribus horis ante cibi assumptionem: sed, vt Galeni ac Pauli medicamentum diaspermaton pernoscatur, sic reperitur rescriptum. Recip. seminum apij, ameos an. drag. viij. anisi, maratri an. drag. iiij. cassię nigrę, opij an. drag. ij. fiat mixtura cum aqua ad pondus drag. j. sub trochiscorum, siue pastillorum forma; formatur hoc medicamentum, quemadmodum quamplurima alia, quę ab antiquis parari solita erant, veluti trochisci dia coralliũ, aphrodisiaci tripherici, & similes, qui eo quia gustui satis ingrati sunt, nullibi sunt in vsu, sed illi frequentius, qui ex terra sigillata, ex diadraganto, aut ex duplici papauere conduntur, quippe à diacodione non multum variant, nec sine ratione probantur. nam dabat Galenus c in pulmone affecto medicamentum ex seminibus, quod diaspermaton dicitur, & secunda, & tertia die, vt somnum conciliaret, & sensum doloris leuaret, ac siccandi potestate polleret. quæ actiones, ac potentiæ non immeritò in diacodione reperiuntur. nõ ab re igitur loco electuarij de seminibus diacodione vtebatur magnus Guido de Cauliaco, Iamerius, & alij, qui hac tempestate Chirurgiam exercent: nam dicebat Galenus d; Vsus medicamenti diacodion est in his, qui somno indigent, & potissimum his, quibus à capite in asperam arteriam facilis est defluxus, non permittens dormire: quare non minoris vtilitatis asserunt aliqui diacodion fore in hoc affectu, quàm diaspermaton, presertim e cùm papauer tenues destillationes à capite inspisset, mel autem humores ad pectus iam delapsos, reiectu faciles facit. Sed quia diacodiones ex veterum sententijs diuersimodè parantur, & varij à Galeno describuntur, quorum aliqui simpliciores, aliqui verò copiosiores componuntur, & horum omnium quàm plurimi nullibi parantur, hac de re experimento ducti, hunc magis probamus. Recip. papaueris albi capita num. 20. nigri num. 10. iuiubarum, sebesten an. num. 6. seminum lactucæ, maluæ an. drag. ij. scariolæ drag. iiij. cytoniorũ drag. iij. contundantur omnia, & infundantur in sextarijs quinque, videlicet in lib. xij. s. aquæ pluuialis per diem naturalem, deinde bulliant, donec tertia pars consumpta fuerit, & adde myrrhæ, croci, hypocistis, succi acaciæ an. drag. j. omnia hæc in petia claudantur, ac in lebete suspendantur, & iterum bulliant, donec tertia pars absumatur, & adde diadraganti albi vnc. 6. glycirrhizæ rasæ drag. ij. mellis lib. j. iterumq; bulliant usque ad mellis consistentiam, & coletur; cui adde sacchari albi quantum sufficit, & fiat confectio in rotulis, quarum una aut in forma solida, aut ex posca dilura patienti mane, seroq; exhibeatur: cum uerò tale deest medicamentum, eius loco diadragantum album, aut rubeum, uel trochiscos de terra samia, aut diarrhodion, aut diacoralliũ, aut ex cornu ceruino, aut aliquos ex his, qui à Paulo f celebrantur, patientibus dare conuenit: citra mordicationem g etiam præclarè omnino desiccat bolus armenus, ut nihil eo magis hac parte præstet. datur ex eo drag. j. cõfidenter cum aqua hyppuris aut symphyti. Diuersis etiam alijs pręsidijs recentiores utuntur, inter quæ rhabarbarum celebratur, varijs modis præparatũ, ueluti Recip. Reubarbari electi, erytrodani, mumiæ an. drag. j. terræ sigillatę drag. s. fiat puluis subtilissimus, de quo datur uulneratis quotidie summo mane, cum decocto radicis ponticæ, aut maioris consolidæ drag. j. si autem oportuerit exterius lotiones in uulnere injicere, hæc præstantissima iudicatur: Recip. radicum tormentillæ, symphyti, Cariophyllatæ, Centaureæ maioris, rosarum an. m. s. myrtillorum, foliorum oliuę an. drag. ij. Myrrhæ, aloes, sarcocollæ an. drag. j. aquę hordeacej quantum sufficit pro decocto, & Recip. prædicti decocti lib. j. syrupi myrtini, rosati de rosis siccis an. vnc. j. mellis rosati vnc. ij. misce, & semel tepidum cum iniectorio imponatur, ac sæpe inuerso ęgro educatur. denuò injiciatur, ac pariter euacuetur, sed ex ipso aliquid intus relinquatur, & vulnus claudatur linamẽto imbuto aliquo medicamento abstergente, & filo sic deligato, ne introcedat. desuper verò petia satis lata medicamento barbaro cooperta, aut argideo, aut de gummi ellami, aut palmulato, aut nostro sancto incomparabili applicetur. Hic curationis modus seruetur, donec à prauis symptomatibus tuti euaserimus, ac viscera cicatricem contraxerint, & thorax penitus fuerit mundificatum. Hic h vbi sanus fuerit, neque celeriter ad ventum currat, neque equum, aut currum conscendat; atque etiam vociferationes, iracundiam, coitum, ac victus prauum regimen fugiat; periculũ enim est ex praua diæta, ne reuertatur morbus: abstineat i similiter per annum ab ebrietate, & ne nimium impleatur, neque manibus laboriose labo

a ¶ 5. meth. cap. 8. & 13.

b ¶ Galen. 7 de cõp. med. secũdum loc. cap. 2. vbi ad sang. ex pulr. Aet. li. 10. c 9. & li. 9 c. 34. Paul. li. 3. c. 12. de pall. Auic. li. 3 tra 8. summa 2. vbi de Trochiscis de semin. Nicol. Alex. de ser. 207. 316. 316.

c ¶ 5. meth. ca. 13. in fine.

d ¶ 7. de comp. med. secundum loc vbi de vsu medicamẽti Diacodionis secundum propriam opin.

e ¶ Aet. libr. 14. cap. 25.

f ¶ Lib. 7. vbi de pastillis.

g ¶ Aet. libr. 8. cap. 62.

h ¶ Hipp. lib. de in e. aff.

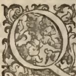
i ¶ Hipp. lib. 2. de morbis.

a ¶ Hipp. de suppuratis. b ¶ Galen. 5. de loc aff.cap. 8. c ¶ Libr. 5. cap. quomodo vulnus ligare conueniat. d ¶ 6. Aph. com. 18. e ¶ Libr. 3. suæ pract.cap. 24. f ¶ Libr. 2. c. 17. g ¶ Hipp. lib. 1. de morbis.& 6. Aph. Gal. 18. 6. Apho. com. 18. Auic. 4. 4. tra. 1. cap. 1. Auer. 7. coll cap. 32. h ¶ Hipp. lib. de Coac. pno. Cel. lib. 5. ca. de vul. insanab. i ¶ 7. Apho. 15. 16.

ret.hic [a] enim morbus,qui curatione multa eget,difficilis admodũ est;& si quis curatus,ac sanus factus, se ipsum non custodierit,plerunque illi reuersus morbus,causa fit interitus:porrò [b] si occurrerit, vt pulmonum aliqua pennula è vulnere exierit,& ab extrinseco aere alterationem acquisierit,illicò pars malè affecta leui sectione tollatur,statimque quod de secto remanserit,bis,terq́, ignito cauterio aduratur, ac quamprimum intromittatur;quippe Celsus dicebat; [c] In visceribus nihil mouendum est, nisi aut si quid ex iecinore,aut liene,aut pulmone duntaxat extremo pendeat,præcidatur;seruari enim non potest (ait ipse) cui pulmo medius percussus est.De iecinore dicebat Galenus, [d] non solum profundũ vulnus in eius fibris factum, sed etiam fibram abscissam,aiunt,fuisse sanatam,& verum dicere videntur Rolandus Parmensis, [e] ac Theodoricus,qui [f] affirmant,Vgonem Bononiæ Pulmonis fibram vulneratam sanitati restituisse,postquam exierit,& eam resecasset.Hoc etiam fecisse confitetur egregius nostrę ætatis,ac huius inclitæ ciuitatis Venetiarum Chirurgus Franciscus Strata de Burano,Aloysium de Burano,eius Socerum. nec mirum est,nam pręclari medici antiqui, [g] dum affecta membra,quæ mortis magnum afferunt periculum,enumerassent,nullum quidem verbum de Pulmone fecerunt;asseruerunt tamen,quòd si Pulmo medius fuerit sectus,aut vulnus amplum,aut inflammatione affectum,qui sic afflicti sunt,de necessitate moriuntur.Decet igitur ex leui vulnere Pulmonis,cum præsertim rationabilis adhibita fuerit curatio,salutẽ interdum promittere. verùm [h] cum intimè fuerit vulneratus,maximã sanguinis copiam effundit,& inde vulnus lethale iudicatur: dictum est [i] enim,post sanguinis sputum,puris sputum,post puris sputum, phthisis: veruntamen quia multi sine vlla spe ab his,& similibus vulneribus superstites permansere, igitur & qui Pulmonis vulnere cruciantur,à curatione destituendi non sunt.nam interdum magnũ Dei auxilio sanitati restituuntur.

De tracheæ incisæ cura. Cap. VI.

k ¶ Aristo 3. de part.anim.ca.3. Galen. 7. de vsu par.in fine.

VIA Trachea,siue aspera arteria pars [k] est ipsorum Pulmonum ad respirationem, & inspirationẽ necessaria, iccirco de sectionibus huic parti occurrentibus hic sermo fit. vulnera huiuscemodi periculo non vacant, & quia diu quieta permanere non possunt,curatu difficillima sunt;& si inflammatione molestantur, patiens nec commodè deglutire,nec opportunè respirare potest,ob id sæpe suffocatur:Tunica eius interior acutissimi sensus est,& eius substantia,dura,ac chartilaginea existit.Earum curationis modus sic fit;vniuersalibus indicationibus (vt de sectis pulmonibus dictum est)præmissis,infirmo iubendum est,vt vitam silentio agat,nec tussiat,nec moueatur, diuq́;cum in hac quiete conseruari oportet, supinum tamen reclinatum,sed quæ eius capiti subijciuntur,sublimius sint instrata:Medicus [l] omnibus modis operam det,vt quàm citissimè vulnus ad cicatricem perueniat , foris loco affecto agglutinantia medicamenta imponendo,arteriacas Gręci vocant,quale est illud celebre barbarum,aut illud ex salicibus,siue lolijs appellatum, vel ex altero ei simili:Vulnerato cubanti supino, aut reclinato,humidum aliquod ex his medicamentis idoneum,quæ ad huiusmodi vulnera faciunt,exhibeto, iubendo id in ore aliquantulum conseruare,paulatimq́;permittere,vt in asperam arteriam defluat. nonnunquã etiam [m] illud sub lingua conseruare, quod hypoglotti Græcè vocatur , vt paulatim liquefactũ in tracheã ipsam delabatur,ac sensim,& sensim destillet,dũ detinetur in faucibus:cauẽdo,ne largius influat, vtpotè quòd tussim excitabit.nam quoad humor vndique iuxta tunicas arteriæ, ceu iuxta murum aqua descendit,tussim vtique non ciet,si quidem per mediam spiritus viam incidit,tussim statim excitabit.Talia igitur tenuia esse debent,qualia sunt rhodomel,ac lac nuper mulctum,siue aliquod magistrale decoctum in aqua chalybeata,nempe equiseti,consolidę maioris,vel centaurij,aut centinodij, vel morsus gallinæ.in quod colliquatur,aut diadragantum,aut diasymphyton,aut diacodion,aut quid simile ex iam dictis,aut si opus fuerit,tenuiori ac liquidiori præsidio.Eclegma aliquod , idest lambitiuum,sub hac forma præparare oportet,radicum consolidæ maioris,sub prunis coctarum vnc.iij.pulueris tragaganti,gummi arabici an.drag.ij.boliarmeni Orientalis drag.j.specierum dragaganti frigidi drag.j.s.syrupi rosati de rosis siccis,mirthini an.quantum sat est,misce,& decoquantur ad consumptionem tertiæ partis;deinde colentur.& ex hoc lambitiuo crebrò abluat ęger sibi fauces;siquidem ex his,quæ bibuntur, aut in ore detinentur,semper aliquid in asperam arteriam lab tur.porrò si sectio ampla fuerit,sutura angusta,& profunda vniatur; &, vt partes cocant,vnà conseruẽtur,adhibito barbaro simplicioris temperaturæ. verum , si opus fuerit,præparentur medicamenta ex therebinthina clara,aqua consolidæ lota,vitello oui,mastice, thuris cortice,& croco;& optimo pure iam confecto, vulneri imposito sarcotico puluere , idest carnem productiuo,vulnus carne repleatur . & [n] sciendum,quòd inter ea,quæ interius assumuntur , maiori centaureo,& terræ sigillatæ inest curatio magna:vltimò cerato diachalciteos , aut miniato ad sigillationem perducatur.Si autem tota trachea secta fuerit,cum sit membrum ad hominis vitam valdè commodum, vnde spiritus aereus ad pulmones,& cor deducitur,ex quo vitales refocillẽtur,aut difficulter,aut tardè, aut vt plurimum nunquam ad sanitatem peruenire potest,sed qui sic affecti sunt , moriuntur , præsertim vbi circa fauces venæ,vel arteriæ magnæ præcisæ fuerint .

l ¶ Gal. 4. meth. cap. 7. Aet. li. 8. capt. 64. Auic. 10. 3. tr. 5. cap. 6.

m ¶ Galen. 7. de com. med. secũdum loc. circa princ.

n ¶ Hipp. lib. de sauer aff Auic. 4. 4. cap. 7.

De meri secto, & eius curatione. Cap. VII.

VLNERATVR interdum Meri, [a] siue Aesophagus, aut gula, & est passio lethalis, eoque magis, si aut transuersale, aut alicuius magnitudinis fuerit vulnus, tum quòd cibus, ac potus per eum transit, qui sanè agglutinationem prohibet, tum quòd eiusmodi vulnera tantùm contactu medicamentorum in transitu fruuntur, sicut & quæ in ore, & in ventriculi orificio consistunt: iccirco iubent Medici, [b] vt medicamentum nec semel, nec totum simul assumatur, sed paulatim, & assiduè, quando ex transitu, ac contactu vulneribus, quæ in meri sunt, vtilitas accedit, non ex continendo, & diutius adhærendo, sicut ijs, quæ in ventriculo sunt: hac igitur de causa, quia gula transitus quidam comestorum, bibitorumq; est, remediorum qualitate eget, quæ adhærere, & vndique quasi concrescere, ac agglutinari possint, non autem quæ elui, ac defluere sint prompta: at circa partes eius concrescunt quæ crassa sunt, agglutinantur quæ lenta existunt. Quare, vt patiens supinus iaceat, & quàm diutissimè medicamentum in ore teneat, ac lacertos, qui illic sunt, omnes relaxet, remittatque, summè cõuenit, influit enim paulatim de medicamento aliquid in ipsa gula, & residet. Veruntamen si per initia sanguinem sistere opus fuerit, trochisci de spodio, aut de sigillo Dianæ, aqua portulacæ, aut centinodiæ attenuati, interius paulatim exhibeantur; & si non adfuerint, aqua chalybeata, aut decocto radicis consolidæ, aut equiseti cum diadraganto rubeo vtendum est: si verò abstersione aliquã opus fuerit, hydromeliten, aut zulapium rosatum, aut vinum de granatis, aut de cydonijs, aut lac acetosum butyro extracto, administrabimus, aut paretur decoctum tale, Recip. hordei mundi m. ij. passularum, iuiubarum, glicirrhizæ an. drag. vj. centaureæ minoris, equiseti an. dra. iij. bulliãt omnia in aqua chalybeata, & vino, donec consũpta fuerit tertia pars. & adde syrupi rosati drag. iij. mellis rosati vnc. ij. iterũ parũ bulliant, & coletur. & scias (ait Auicenna) quòd si sordes tota non mundificatur, non succedit iuuamentum alterius curę, neque administrationis consõlidatiuorum, ac si vis tota curæ in optima mundificatione consistat, quod munus (ait Galenus) mel nõ coctum præter cætera præstat, & quia rarò tracheæ arteria, aut æsophagus vulneratur; quin prius vulnus collum offendat, vbi lacerti quamplurimi notabiles, interni & externi situantur, ac nerui multi à sexto pari orti, & arteriæ magnæ, carotides & soporariæ dictæ, in quibus magna pars vitæ consistere videtur, hac ratione sedes hæc facillimè inflammatione vexatur; siquidem laxa ac mollis est, & fluxiones recipit. ob id exterius ea auxilia adhibeantur, quæ repellant, & corroborent, prout splenia sunt, vino nigro austero, & rosaceo, aut mirthino oleo imbuta & madefacta, saltim vsque ad quartam, aut septimam diem, aut quousque ab inflammatione tuti fuerimus. Cum verò in partibus meri, aut oris stomachi medicamenta carnem facientia administrare voluerimus, tũc in eis glutinantia imponemus, sicut gummi, dragagantum, & mastix. extra verò eadem adhibebimus medicamenta, quæ tracheæ dissectæ opitulantur, quorum omnium virtutes, Deum testamur, in medicamento nostro sancto reperiri, præsertim dum vulnus angustum fuerit. aut Recip. Terebinthinæ claræ, aqua ardenti, aut consolidæ lotæ vnc. iij. pulueris subtilissimi, mirrhæ, thuris, aloes, boli armeni. an. drag. s. misce & fiat vnguentum. aut Recip. thuris optimi, myrrhæ, mali terræ, galbani an. drag. iij. chalcitidis, aluminis rotũdi, spumæ argenti an. drag. ij. resinæ terebinthinę drag. x. olei myrtini vnc. j. cerę q. s. & fiat vnguentum secundum artem: si enim in his turundæ, siue lychinia non imponuntur, sanatio magis tuta, aut saltem breuior fuerit, quæ summopere quærenda est, & ab omnibus probatur! igitur multi emplastro tantùm barbaro minori, aut palmulato, vti ausi sunt exterius.

a ¶ Galen. 5. de loc. aff. cap. 4. in fine. Auic. 13. 3. tr. 4. ca. 13.

b ¶ Gal. 4. metho. cap. 7. & 6. metho. cap. 4. Auic. 13. 3. tr. 1 cap. 14.

De Spinæ vulneratæ curatione. Cap. VIII.

CVM [c] nucha, aut spina, siue spinalis medulla secta fuerit, vulnus his simile est, quę cerebro occurrunt: nec seruari possunt, nisi rarò, quibus cerebrum, aut spinæ medulla percussa est, aut saltim vox perit, quibus ea spinæ pars, quæ in ceruice est, fuerit affecta: ipsa verò ex transuerso incisa, si tota fuerit dissecta, omnes, quæ sub ipsa sunt corporis partes, sensu motuq; priuari necesse est, vtpote suscipiente spina à cerebro vim tum sentiendi, tum etiam mouendi pro arbitrio, & tandem sic affecti moriuntur. puncta verò, aut perforata interdum sanari potest: nonnunquã etiam relaxantur partes lateris vulnerati. mederi tamen debemus, cum sic afficitur, prima die vitello oui admixto thure, mumia, & mastice, vt sanguis quiescat, & dolor sedetur: tenuissimè patiens nutriatur, & corpus nullo modo agitetur: altera die sanguis, si decet, à communi vena mittatur. Aluus fluida sit, & omnia vsque ad inflammationis, aut conuulsionis securitatem, vt de cerebro læso dictum est, canonicè regantur. Si autem spina fuerit vulnerata, abluatur terebinthina, aqua betonicę, aut vino albo, & addatur recentis oui luteum spermate emundatum, parum thuris minutissimè puluerizati, & croci, & vulnus tali regatur medicamento vsque ad diem quartam; partes verò circumiacentes, & emunctoria omnia, ac tota spina sæpe rosaceo, masticino, ac camomellino oleo, addita axungia, inungantur; &

c ¶ Hipp. libr. 2. prædict. & li. de Coac. prænot. Cels. li. 5. cap. vul. mor. Ga. 12 de vsu part.

cum quarta pertransierit dies, nec sæua apparuerint accidentia, prædicto medicamēto addatur aliquid rhodomellis, aut syrupi rosati, myrrhæ & aloes, & quàm leuissimè adhibeatur sic, quòd nullo modo dolorem, aut molestiam inferat. qui, si supernatus fuerit, remittatur oleo de terebinthina, aut de vitellis ouorum, & Hypericonis pauco; &, si res postulat, vtimini polenta Hippocratis, ex farina hordei, & oleo rosato, aut masticino; vel fiat emplastrum, & Recip. florū camomillæ, sertulæ campanæ, rosarum, stichados, betonicæ an. m.s. farinæ hordei, seminum lini, lentium an. vnc.j. fiat puluis subtilissimus, olei rosati, masticini an. vnc. ij. croci scrup.s. rob quantum sufficit, & secundùm artem fiat emplastrum sub bona forma. Sedato dolore, vulnus medicamento aureo, aut basilicone minori, ad sanitatem perducatur; sigilletur postmodum cerato de betonica, aut palmulato. scire tamen oportet, quòd modernorum opinio est, vt regio spinæ supra duodecimum spondile vulnerata, eandem requirat curationē, quæ cerebro vulnerato competere videtur: quæ verò infra eam situantur, similem exposcunt, quæ neruis sauciatis adminiculo sunt: etenim sublimior cerebro multum assimilari videtur; si quidem mollis, & alba est, à qua nerui multi sensibus destinati originem ducunt. Inferior verò neruosa, & dura existit, & multam neruorum mouentium propaginem producit.

De Nucha secta, aut perforata, & sanandi ratione. Cap. IX.

SI NVCHA secta, aut perforata fuerit, ea in vniuersum seruanda sunt, quæ paulò ante de spina læsa diximus. singulatim postea, suppresso sanguine, Recip. terebinthinę claræ, aut eius loco olei de terebinthina vnc ij. olei rosati omphacini vnc.j. aquæ ardentis vnc. s. misce, & guttatim in vulnus tepidum imponatur; desuper verò petia lata, siue linteolum ita amplum, vt vulnus non solùm, sed vulneri proximas partes in trium digitorum latitudine contegat, cum vnguento diaphinicone, aut de betonica applicetur. Si verò vulneris dispositio sarcoticis, & cephalicis eguerit medicinis, ea quidem secundùm indigentiam administranda sunt. Aliqui calcem aqua dulci sæpè elotam hisce vulneribus applicare ausi sunt, quod fortasse in morbis extremis, ac omni spe destitutis felici successu euenire posset.

ADDITIO.

a ¶ Lib. 1. prædict.

MEDVLLA spinę, ait Hippocrates,[a] si aliquo modo malè affecta fuerit, homo sæpe cruribus impotens fit, vt neque, si tangatur, percipiat, & ventre, & vesica, vt circa prima tēpora neq; stercus, neque vrinā egerat: cum autē vetustior factus fuerit morbus, & stercus, & vrinā prodit: moritur autem postea non multo interposito tempore. præterea, ait Galenus;[b] Vbi per transuersas spinæ incisiones ad medium vsque secundum longitudinem secaretur, non omnes suppositas corporis partes, sed eas duntaxat, quæ e regione sectionis erant, resolui, dexteras quidem, dextera spinę parte dissecta, sinistras verò, vbi reliqua pars esset incisa: vbi verò media eius processus pars, fuerit affecta, non omnes inferiores partes resoluuntur, sed vel sinistra duntaxat, uel dextera. si uerò ex toto dissecta fuerit spina, aut moritur æger, aut omnes inferiores partes resoluuntur.

b ¶ 3. de loc. aff. cap. 10.

DE SEXTA INDICATIONE,

Quæ módum corrigendi accidentia manifestat. Cap. X.

VARIA sunt ea symptomata, quæ thoraci post accepta vulnera euenire solēt, quibus secundùm temporis institutum subuenire oportet: quare hanc sextam indicationem, quę est accidentium correctio, seu profligatio, assequimur, remedia cuique propria, prout res desiderat, admouendo. Porrò hæc fieri solent vel ratione sedis affectæ, vel vulneris magnitudine, vel patientis inobedientia, & prauo victus regimine, siue medici imperitia. Sunt hæc denique, copiosa sanguinis emanatio, vulneris angustia, sputum sanguinolentum, conglobatus in pectore sanguis, tussis assidua, destillatio, dolor crudelis, loci manifesta inflāmatio, & vulneris ostracosa dispositio. Et sciēdum,[c] quòd ille, cui occurrit vulnus in vētre suo, & accidit ei nausea, aut singultus, aut ventris solutio, aut aliqua conuulsionis species, moritur. Et[d] quia nihil adeo omnē manuum operationem in corpore hominis turbare solet, sicut sanguinis fluxus, ideo de hoc symptomate, tanquam de eo, quod inducias non admittit, nonnulla in primis dicere aggrediamur.

c ¶ Auic. 4. 4. tra.
d ¶ Cels. libr 5. cap. de flu. sang. Gal. 7. de agg. anat.

De Copioso sanguinis fluxu. Cap. XI.

OPIOSVM sanguinis profluuium contingit aut à vena secta, aut ab arteria diuisa, aut ab vtroq; vase simul vulnerato, nonnunquã verò ex pluribus, aut maioribus aut minoribus. sanguinis eruptio etiã interdum accidit ex eo vulnere, quod cũ amissione substantiæ fit; sæpe etiã ex eo, in quo nihil substantiæ deperditum est, sed solum in eis angustum quoddam vulnus occurrit. adhuc vnusquisq; fluxus, aut à causa interna, quam Græci proigumenam, aut ab externa, quam procatarcticam vocant, prouenire solet; si ab extrinseca, aut apparens est, & vnà cum vulnere residet, vt sagitta, telum, globulus, aut quid simile, vnde maior profluuij abundãtia sequi solet; aut non apparens, vt vulnus, contusio, erosio, sphacelum, & huiusmodi. Hæ quidem sanguinis fluentis causæ, ac præcipuæ differentiæ sunt, à quibus curandi indicationes sumi debent: porrò [a] de interna, siue antecedenti (veluti ruptura illa, quam Græci anastomosin vocant, cùm scilicet vasa imbecilla sint, aut sanguis impetu quodam ruerit, vel aliqua acri qualitate præditus sit, aut illa, quæ ab eisdem diapedesis dicitur, cum sanguis sudoris vice transcolatur, tunica venæ rarefacta, aut sanguine attenuato, aut gracilibus vasis adapertis) hic nihil sumus dicturi, cum alibi copiosè omnia conscripserimus, sed de exteriori, quæ necessariò in his affectibus occurrit, sermocinari instituimus. Exit interdum sanguis multus à spatijs intercostalibus; in quibus singulatim disseminata est vena, & arteria, interdumuè talis ad cauitatem descendit, & sæuorum causa est accidentium: multoties effluit à venis internis magnis, & causam mortis producit. Supprimitur sanguinis fluxus, obturato orificio, à quo emanat, quod fit euulsis primò, si qua ibi causa coniuncta aderit, quam Græci synecticam vocant. secundò si vasis orificium adeò vnitur, vt inde diduci nequeat: porrò [b] scire licet, quòd si à vena defluxerit, interdum supprimitur, præsertim si ex magnis venis non fluxerit; si verò amplæ fuerint venæ, & maximũ profluuium apparuerit, glutinari eas difficile quidem est. in arteria verò non solum difficile, sed etiam quòd fieri omninò forcasse non posit, à multis iudicatum est; nam arteria de illis est, quorum consolidatio non creditur; & si eius partes interdum vnitæ videntur, non ob id verè coeunt, sed caro eam circundans, & continens, solidatur, vnde sanguinis hęmoraggia prohibetur. ex duplici tunica componitur arteria, quarum vna cartilaginis naturam quoquomodo sapit, ob id curationi rebellis redditur; in pueris tamen, mulieribus, ac tenuibus corporibus experimento, ac ratione cõprobatũ est, vulneratam arteriam consolidationem contraxisse, eius duritie, motu perpetuo, ac sanguinis spirituosi repletione non obstante; experimento, nam id euenisse in fronte, malleolo, brachij articulo, & summæ manus medio compertũ habetur: ratione, siquidem arteriæ natura difficultatem quidem durioris naturæ suæ conglutinandæ prorsus indicat, non tamen eiusmodi, quę euinci omninò nequeat, neque etiam ita sicca est, duraque, vt os vel cartilago, immo longè his mollior, ac magis carnosa, quo vtique minus de vnienda eius sectione est desperandum, vbi tum ipsa sit parua, nec admodum lacerata, tum infirmi corpus natura molle, & boni habitus. Dignoscitur arteria adaperta ex sanguinis fluentis colore, substantia, & modo fluendi; siquidè sanguis arterialis in colore, rubicundus, aut floridus, & clarus est; in substantia feruens, subtilis, rarus, & spumosus: in modo fluendi, quia cum saltu, impetu, & pulsu effluit, interdumuè per circuitũ, ac interpollatè mouetur; qui verò à vena emanat, quietus, crassus, ac nigredinem declinans, & multus est. Omnis [c] sanguinis euacuatio, præsertim arterialis, verenda est; & magis si delirium, singultus, aut conuulsio aliqua subsequitur: vbi verò fluentis sanguinis effectrix causa desierit, primùm sistere sanguinem expedit, postea laceratum vulnus secundùm eius opportunitatem regere. Sistitur sanguis (ait Hippocrates) [d] animi deliquio, figura alterata, interceptione, linamentis intortis, oppositione, & deligationibus; quod etiam innuit Galenus [e] sub duplici modo, & primus localis dicitur, nempe obturato, scilicet quod perruptum erat, & clauso vulnere, aut eius labris, quæ dissident, in idem adductis, præsertim opera, manu medici, vbi vulnus admanum se exhibet, aut conuenienti deligatione, aut ijs remedijs, quę refrigerant, & astringunt, aut osculo vulneris obturato & obstructo, sanguine ipso concreto, qui thrombos Græcè dicitur, aut ijs, quæ foris illi imponuntur; veluti carnosæ partes circa vulnus ortæ, aut in nonnullis ipsa cutis, vel his medicamentis, quæ comminiscimur, sicuti linamenta, aut medicamenti emplastica, quæ ex lenta, crassaquè substantia consistunt; quare meatus obstruunt, aut crustam faciunt, quam Græci escharam dicunt, sicuti ignis, aut ea medicamenta, quibus ignea vis inest; porrò his præsidijs, ac ingenijs vti soliti sumus in contusis, ac laceratis venis, aut arterijs, præsertim carne artrita, ac diuisa existente: secundus modus diuersiuus vocitatur, & hic duplex est. nam auertunt nonnulla, & ad contrarium trahunt, citra vllam extra corpus euacuationem, vt sunt cucurbitulæ siccæ, aut cum flamma admotæ, frictiones, & ligaturę, primum in propinquioribus partibus factæ, deinde in remotioribus, balnea denique, & oppositus vulneratæ sedis situs. Auertunt quippe alia cum manifesta euacuatione, atque ad alia membra conuertunt, tum ad proxima deriuando, tum ad contraria reuellendo, vt venæ incisæ, quæ profluuij è directo respondent, ac ipsis partibus sanguinẽ fundentibus coniunctę sunt: cucurbitulæ pariter scarificatæ, scarificationes interdum leues, interdum profundæ, vomitus etiam, ac

[a] ¶Gal. 5. met. cap. 2.

[b] ¶Galen. 5. meth. ca. 7. Auic. 4. 4. tr. 1. cap. 1. & tr. 2. cap. 16.

[c] ¶Hipp. 5. Apho. 3. & 4.

[d] ¶6. de morb. pop. sec. 7. Gal. 5 meth. cap. 5.

[e] ¶5. meth. c. 3.

a ¶ Ga.5.meth. cap.3.

b ¶ Galen.4. de loc. aff.ca. 6.A uic.10.3. tra.3. cap. 4.

c ¶ Gal.5. metho.cap.4. & li. de sang. miss.

d ¶ Aet.lib.8.c. 63. Paul.libr. 3. cap.31.

e ¶ Auicen.4.4. cap.7.

f ¶ Galen.7. de comp. med. secundum loc.

alui copiosum profluuium: deriuatio[a] ad latus,& ad proxima loca fit,reuulsio ad contraria,& remotiora, illam parocheteusin, hanc antispasin Græci vocant:iccirco non est inconueniens interdum pectore vulnerato,saphenam aperire, tenuissimo victus regimine vti, & semper silere nam[b] thoracis disrupta vasa,à quibus sanguis expuitur, magna ex parte glutinantur: cohibetur[c] verò extrinseca effusio sola oui parte candida contusa, applicata; aut addito aloe,mastice,boloarmeno,farina volatili, ac leporũ pilis minutissimè incisis;aut fiat puluis ex minuto thure,aloe,gipso,& colcothar,additis leporinis pilis, quàm mollissimis cum oui albumine contuso vsque ad mellis consistentiam. Si verò[d] interius ex thorace manauerit,patiẽti exhibeatur lapidis hęmatitis scrup.j.cum succo portulacæ,aut[e] de semine hyoscyami albi ad pondus granorum duorum hordei cum aqua mellis, aut[f] fiant trochisci ex acacia,rosis siccis,balaustijs,gummi, tragacantha cum aqua pluuiali. aut Recip. radicum consolidę vn.6. balaustiorum drag.ij. aquę sextarium vnum,coquito ad tertias,expressoquè succo,adiicito amili drag.j. gummi splẽdidi dra.ij. datoquè potui cũ aqua plantaginis,aut portulacæ ad põdus duarũ dragmarũ: laudãtur trochisci de Karabe, de terra sigillata,& diadragantũ cum bolo armeno. Probatur summopere portulaca,cẽtinodia, & super omnia saccharum rosatum antiquum: foris autem pectori irrigatio adhibenda est,ex vino nigro astringente, aut ex oleo rosato,& myrtino,addito bolo armeno.de ligatura, digiti admotione, sutura,venę præcisione; de laqueatione, & vstione,si in profundo delitescunt venę, nihil dicere expedit, sed ea tantum sufficiunt,quę ore sumuntur:exterius verò, quæ loco affecto applicantur.

De Vulneris angustia. Cap. XII.

AEPE accidit,vt vulnus angustum fiat,aut quia telum lædens acutum & subtile fuerit, aut quia costa aliqua depressa aut fracta reperitur, vel musculi intercostales, aut panniculus ille, qui pectus interius circumscribit, pleura vocatus, intumuerit, aut vulnus obliquè incesserit, aut caro aliqua supernata fuerit, specillum,aut cerea candelula,aut penicillum, siue aliud instrumẽtum in vulnus ingredi nequit; igitur, vt extra uenas existens sanguis, aut materia alia diuersa in pectoris clibano coaceruata commodè extrahi,& medicamenta inijci possint, angustum vulneris orificium aut incidente ferro frigido, vel ignito, si decet, aut turundis,siue penicillis,si expedit;aut corrosiuis medicinis, si conuenit, ampliare necesse est;atque magis si alicuius visceris pars aliqua exierit,nec in propriam sedem remitti possit,& sęua superuenerint accidentia. Porrò accommodatum instrumentum ad has sectiones illud est, quod Gręci syringothomum, Arabes embula, & Latini manubriolum vocant; idquè pariter quia curuum est,ac lunæ effigiem imitatur,scolopomacherion Gręci, gamedin Arabes,& spatumen curuum Latini dicunt,quorũ effigies, capite septimo libri primi diximus in officina delineatas.sitq; nobis memorię,dũ hisce instrumẽtis secare voluerimus,ne alicui nobiliũ viscerũ nocumenta præstemus. ob id in eorum cuspide acuta ceræ albæ parum applicemus. Turundę fiunt ex marina spongia filo circumuoluta, & adeò stricta, vt in turundę formam fuerit redacta. aut ex radice gentianæ, aut aristolochiæ longæ, aut ex medulla surgi compressa, aut alterius rei,quę recepta humiditate tumeat, & vulnus latius reddat. Hæ successiuè grandiores fieri possunt, sed prius cerea candedula imponatur, & iter prępparetur, & per diem intus seruetur,inde turundæ immittantur. Si verò costa aliqua aut fracta,aut depressa fuerit,omni ingenio studendum est,vt eleuetur, aut ita situetur, vt callus gigni possit. Si autem caro aliqua aut lacerata,aut superaddita penetrationi obstiterit, aliquo medicamento epirotico,siue corrodente,quale est alumen liquidum, aut æris squamma præparata, tollatur. At si patientis timiditas, aut vehemens dolor,aut sedis affectę natura has non admiserit operationes,tunc lichinia,siue turundæ imponantur cum rosaceo,& oui luteo, donec vulnus ad conuenientem dilatationem deuenerit.

De Sanguine conglobato. Cap. XIII.

I sanguis in caua pectoris partę conglobatus fuerit ita, quòd nullo modo inde euelli possit,& tussis appareat,laterum grauitas, febris,ac spirandi difficultas, danda est patienti, auctore Galeno, posca, aut oxymellites cum decocto hysopi, nec obstat bis, teruè mane,ac vesperi hanc potionem iterare. aut Recip. ex Guidone, & Almerico radicũ caudæ equinæ vnc.j. osmundi, species filicis est, drag. iij. draguntij drag. j. coquantur cum vino & melle,& coletur,& da huius decocti, vesperi, patienti cyathum vnum tepidum. fortassis enim copiosè sudabit: ea medicamenta conuenire dictum est à medicis,

g ¶ Aet.lib. 9.c. 62. Paul.lib. 3. cap. 45.

quæ incidunt, & attenuant, & sudorem,aut lotium cient. Exhibent igitur nonnulli[g] coaguli leporis per se scrup.j.aut drag.s. cum aqua hyssopi,aut aceto & melle: probant etiam interdum drag.j. Theriacæ antiquæ cum aqua scabiosæ. Nostræ ætatis Medici laudant rhabarbarum, aut rhaponticum, veluti Recip. reubarbari electi drag. s. erytrodani, mumiæ an. scrup. j. terræ sigillatæ scrup.s. aquæ scabiosæ vnc.ij. misce, & fiat potio, quæ summo mane accipiatur: exterius verò hordeacea aqua cum oxymelite

lite per syringam iniiciatur, aut aliquod decoctum, quod magis incidat, veluti hoc. Recip. radicũ tormentillæ, Caryophyllatæ, consolidę maioris an. m. s. hordei cum corticibus p. s. bulliant in aqua scabiosæ, & coletur, & adde oximellis simplicis vnc. ii. syrupi rosati s. vn. i. & vtere sępe cum iniectorio iniiciẽdo, ac vltimò aliquid intus relinquendo, & vulnus claudendo, donec decoctum ab omni immunditie denudatum exierit, & quód pectus à superfluitatibus exinanitum fuerit, certus eris,

De Sputo sanguineo. Cap. XIIII.

SEQVITVR interdum, quòd venulæ, quæ in profundo pectoris locantur, vulnerentur, nec perfectè consolidentur: quare paulatim, sed perpetuò sanguinem fundunt, qui postea per sputum tussiendo expurgatur, & hinc est, quòd sputum sanguinolentum apparet. Tollitur [a] hoc symptoma medicinis stipticis, & astringentibus, quæ ob id pectori noxam non inferant, quale est diadragantum rubeum, trochisci de terra sigillata, aut de Karabe, aut de spodio ad pondus drag. j. cum aqua plantaginis, aut portulacæ. aut Recip. thuris, sanguinis draconis an. drag. iij. terrę sigillatę, raued seni an. drag. ij. Karabe, balaustiorum an. dra. j. opij drag. s. fiant pastilli cum succo ozymi maioris, aut portulacę, & quotidiè vnus cum vino nigro austero sumatur, aut cum decocto malorum, vel baccarum myrti, aut alterius eiusdem astringentis, quod [b] mirabiliter etiam facit portulaca comesta, & succus eius bibitus efficacior existit. Si verò hęc non prosunt, ad athanasiam Nicolai, aut ad philonium persicum Mesues deuenire oportet; recens etiam theriaca prodesse solet: mittatur sanguis non multus simul, sed per interualla, ex iecòraria vena modò dextri, modò sinistri cubiti: diuersiones à longinquioribus fiant, ac adiutoriorum, & coxarum partes sublimiores laqueentur: thorax aceto rosato, aqua portulacæ, & oui albumine epithymetur, aut oleo myrtino, rosaceo crudo, & nenupharino inungatur: patiens supinus iaceat, sileat, & omnino quiescat: victus tenuis sit: auena, aut hordeum cum succo amygdalarum sit eius cibus, superposito puluere aliquo astringente, nempè nucleorũ mali punici acidi, vel rhoi, vel fructuum myrti, qui præ alijs summoperè laudatur, aut coriandrorum, & masticis: fugienda tamen sunt quæ ingrata sunt gustui, ne tussim, aut vomitũ irritent, verùm, si aliqua adfuerit indigentia, nam vt dictum est; [c] Primum periculum in sanguinis sputo est, ne vltra modũ eius fiat euacuatio. magna enim pulmonum, ac pectoris vasa existunt, ac arteriarum speciem habentia: pedes, ac extrema animalium in chalybeata aqua decocta concedantur; in eaque & ptisana; & pultes ex amyli farina, aut hordeacea parentur. pariter & condrum, siue oriza, & cucurbita exhiberi potest. Potus esto aqua chalybeata, aut in qua aurum fuerit extinctum, addito zulapio, aut saccharo rosato, aut syrupo myrtino; aut, vrgente necessitate, vinum nigrum, & pauciferum concedatur, pręsertim si sanguis ab aliqua thoracis venula prodierit, qui & nigrior, & iam in cumulos coactus cum tussi, & dolore, nec absque fœtido aliquo odore, educitur: si verò clarus, spumosus, ac sine dolore tussiendo eijcitur, eius eductio à pulmone fit.

[a] ¶ Galen. 7. de comp. med. secũdum loc. 4. de mor. loc. & 5. cap. 6. 5. meth. ca. 3. Aet. lib. 8. ca. 59. 62. Paul. lib. 3. c. 31. Auicè. 10. 3. tra. 3. cap 4.

[b] ¶ Diosc. lib. 2. cap. 138 Galen. de simp. med. c. de Andrachne.

[c] ¶ Galen. 7. de comp. med. secũdum loc.

De Destillatione, seu catarrhali defluxu. Cap. XV.

DESCENDIT interdum à capite ad pectus materia aliqua subtilis aut baurachina, quæ pulmonum vulneris sanationem impedire solet. nã destillatio, siue catarrhus, vt Græci dicunt, tussim cõmouet, quæ vulnus dilaniat, somnum impedit, & digestionem corrumpit. ob id, vt catarrhus sistatur, & ne amplius defluat, diligentem animaduersionem habere conuenit, eoque magis, si aut suffocationem, aut viscerum læsionem timuerimus. Rectè igitur firmabitur, si prius & causa, & humoris natura cognita fuerit; sed quia in his vt plurimum fluxio calida existit, præmisso victus regimine, quod tenue esse debet, ad quandam tenuitatem vergente, ac cephalica vena aperta, nisi acris admodum destillatio fuerit, adhibitisque clysteribus acribus, ac omnibus partibus corporis, capite tantùm excepto, confrictis oleo veteri, aut cicionio manibus inunctis, omnique industria retractis fluxionibus extremorum ligaturis, cucurbitulis, & caputpurgijs, veluti est violarũ, aut hordei aqua, quæ nares dilatet, & viam liberam det, vt materia per has effluere possit, aut butyrum intra nares dato, cui octaua pars elacterij sit adiecta. postmodum destillationem sistere oportet his præcipuè, quæ retinent & crassum faciunt, nec vulneri noxam ferant, sicuti est bolus armenus, spica, thus, mastix, succus glyzyrrhizæ, gummi, tragacantha, diapenidion, diadragantum, & trochleæ bechichæ in ore retentæ, confert etiam ad hoc syrupus de glycyrrhiza, myrtinus, violaceus, & papauerinus: vltimò verò huic dispositioni suffragantur pilulæ de cynoglossa vsque ad drag. j. s. quę non frequenter, sed rarò, exhiberi debẽt: vbi verò copiosa ex capite in pulmones defluxio fuerit, præstat medicamentũ diacodion, quod ex melle conficitur. Si autem ex his destillatio non sistatur, derasis supra coronalem suturã capillis, spargatur puluis & sandaracha, Arabum mastice, balaustijs, & bolo armeno; &, si hęc nõ iuuant, capiti emplastrũ applicetur ex thapsia, aut ex fimo colũbino syluestri, aut fiat cauterium supra ipsam cõmissurã coronalẽ.

[d] ¶ Galen. 7. de cõp. med. secũdum locos. Aet. lib. 8. c. 60. Paul. lib. 3. cap. 31.

De

De tusi molesta. Cap. XVI.

a ¶ Galen. 7. de comp. med. secundum locos, & 2. de sympt. cau. Aet. lib. 8. ca. 54 Paul. lib. 3. cap. 28. Auicē. 10. 3. tra. 3. cap. 1.

TVSSIS, vehementissima efflatio est, & motus, quo natura cum plurimo spiritu celerrimè foras erumpente, impetu suo excrementa à pectore, & pulmonibus expellit: Tussis est motus pectoris, sicut sternutatio cerebri, ad profligandum nociua: perficitur pectoris dilatatione, & constrictione, ac suorum velaminum motu, fitque aut propter materiam pulmonum propriam, aut ex destillatione, vel affinitate, & consortio alterius partis: quare cùm vtroque modo potens causa sit vulneris pectoris sanationes prohibendi, illi accuratissimè incumbere licet: quocirca præmisso regimine in sex rebus non naturalibus, vt de catarrho dictum est, inungatur pectus, si aliqua repletio adest, oleo violarum, amygdalarum dulcium, butyro recenti, pinguedine gallinæ, & mucillagine althææ, aut vsitato vnguento pectori conferente. Exhibeatur summo mane syrupus de glycyrrhiza, capillo Veneris, violaceus compositus, aut similis: sæpe in ore saponeam teneat, diadragantum, diapenidion, aut loch de pino, aut de pulmone vulpis. Si autem humorum copia apparuerit, ea euacuanda est, aut per internas, aut per externas regiones, vt supra explicauimus. sed cùm ab aliqua frigida intemperie originem traxerit, regatur medicinis prædictis, quę breuiori tempore, quo potest, dimittantur, & vulnus hoc interim opportunè, vt decet, regatur.

De dolore. Cap. XVII.

a ¶ Galen. 2. de loc. aff. cap. 1. 2. de cōp. med. secundum loc. Auic. 4. 1. cap. 30.

MOLESTISSIMVM accidens tristis sensus est, qui à Medicis dolor vocitatur, siquidem, cùm acutus est, inducias non expectat: proinde summa cura protinus adhibenda est, vt tale accidēs demulceatur, aut in totum, si fieri potest, absumatur, quod opus tribus ingenijs celebrari solet, nempe medicinis anodynis, id est, dolores sedantibus, & temperaturam inæqualem permutantibus, aut doloris causam discutientibus, ac dissipantibus, aut membrum stupidum, & sine sensu reddentibus. Icircò si causa nota fuerit, veluti illa, quam isti coniunctam vocant, tollatur tutò, & sine dolore; si autem occulta fuerit, præmissa, vt decet, euacuatione, anodynis vti primò opus est, sub forma inunctionis, aut fomenti, aut cataplasmatis; Ergo hyeme, auctore Galeno, locum in orbem oleo nardino, aut mellino, aut camomellino madefacito, æstate verò violaceo, aut rosaceo: fomenta fiunt adhibita lana oleo communi, aut camomellino calido infusa, aut spongia in decocto acanthi, althææ, violarum, meliloti, & fœnugræci madefacta: porrò ex his, aut similibus plantis pariter cataplasmata parantur, addito oleo masticino, rosaceo, sapa, farina hordeacea, semine lini, ouorum luteis, & croco. Narcotica verò, seu stuporem inducentia, nullo modo probantur: verùm, si aliqua de causa fuerint opportuna, non excedant oleum ex nimphea, aut de papauere, aut triturentur folia hyoscyami cum oleo violato, farina hordei & croco. Si autem dolor diu perseuerauerit, ad nouas corporis euacuationes redire expedit, sanguinem, si nihil obstat, mittendo, aut aluum ducendo aut agarico, aut reubarbaro. vulnus verò secundùm indigentiam regatur, & bis, aut ter in die, mederi oportet.

De inflammatione, Cap. XVIII.

DIMENSIONES præternaturales in longo, lato, & profundo, quas Græci apostemata, Arabes dubeler, & aldubelati, & Latini tumores non naturales, aut abscessus, siue inflammationes appellant, cum thoracis vulneribus occurrunt, plerunque à materia calida producuntur, & maximum secum afferunt timorem, præsertim si ossa, vel nerui, vel venæ, vel arteriæ, vel lacertorum capita affliguntur, aut vbi parum sanguinis pro vulneris modo fluxerit, aut cum interna, ac primaria membra patiuntur. Ex his, quæ exterius nascuntur, sensu visus, ac tactus dignoscuntur; si verò intimè oriuntur, aliquibus proprijs symptomatibus declarantur. quippe dolores interni in principio debiles, deinde fortiores apparent, horripilationes, febres ardentes, viscerum grauitas, pulsuum durities, difficultates anhelitus, inquietudo maxima, tussis sicca, & vt plurimum vulneratorum pernicies. Quoties ergo de aliqua inflammatione occulta dubitatur, statim sanguis è brachio mitti debet, vtique si corpus iuuenile & robustum, ac exercitatum fuerit, multoque magis si ebrietas præcesserit; diæta instituatur tenuissima, diuersionum omni genere vtendum, corpus cassia, aut manna, aut syrupo rosato solutiuo purgetur, ac tandem ea omnia, quæ in initio inflammationum sunt opportuna, obseruentur. Si autem inflammatio externas occupauerit partes, & causa humor biliosus fuerit, erysipelas, aut herpes procreabitur, & tunc pariter tenuissimo victu vtendum est, frigiditatem quandam præ se ferēte: sanguinem ex talo, aut opposita parte mittere conuenit. Si autem corpus cacochymum fuerit, aut prauis scateat humoribus, medicamento colagogo, id est, bilem educente, euacuetur: rubor verò ipse violaceo, aut nenupharino oleo,

oleo, aut rosaceo vnguento sæpius inungatur. Porrò si phlegmon, id est sanguinea inflammatio, incæperit, mittatur sanguis, & fluxio temperatè inhibeatur rosaceo, myrtino, & masticino oleo, addita boli armeni portiuncula. Si ad statum deuenerit tumor, suppurationi præparetur, superposito emplastro macedonico, quod triapharmacum vocant, ex rodeolo, farina triticea, & decocto radicum altheæ, & caricarum pinguium. Sanie concocta, in loco opportuno fiat sectio, inde præparetur, postea noua carne repleatur, vltimò sigilletur semper vulnere non neglecto, sed diligenter curato.

De Duritie labrorum vulneris. Cap. XIX.

CVM diu permanserit vulnus, neque ad cicatricem deuenerit, eius labra duritiem quandam obducunt, inde remanet affectus, quem Græci coriadan, & Latini fistulã vocant. Sinus quidem est profundus, angustus, cuius labra rotunda, & dura fistulæ arundineæ formam præseferunt: Indicia sunt labra decolorata, saniei penuria, nullus sensus, & durities manifesta. Quare tunc fistularum more curari debent, duritiem primò, aut callositatem remouendo, quæ vlcus tale cacoethes, id est difficilis curationis, reddunt, & est symptoma, sine quo non celebratur hoc opus, sumpta indicatione a calli natura, & quantitate, & nunquid in labris, an circa ea consistat, vnguentis, pulueribus, humidis liquoribus, interdum etiam scarificatione, & cauterijs. Verùm in hoc ægri animus consulendus est. Sed à leuioribus initium capiendo, si durities mediocris fuerit, vnguenta, quæ magis probantur, & vsui seruantur, sunt damascenum, apostolorum, ceraseos, & Isis, quæ omnia cognata sunt; fortius verò in duriori est vnguentum ægyptiacum, aut cauterij: pulueres parantur ex radice maioris centaurij, asfodelli, spondilij, nigri veratri, hydrargyro præparato, quod præcipitatum vocant, ex calcanto vsto, aut squamma æris præparata, & rebus similibus: trochisci etiam de minio, qui celebres admodum sunt, vel radices ipsæ, imponantur, quę mirificè operantur. Si hæc non iuuant, postquã partes circũ iacentes proprijs defensiuis fuerint munitę, alicuius cauterij potentialis portiunculam cum fermẽto misce, aut sublimati granum cum butyro, aut vnguento cerussato compone, & fiat opus: ex liquidis liquoribus acida muria, aqua aluminis, aqua plantaginis cum pauco arsenico, aqua, qua aurum ab argento separatur, fortis nuncupata, addita aqua rosacea, aut vino maluatico: hęc administranda sunt, prout calli consulit durities. Absumpto callo, patienti aliquod decoctum, aut pigmentum, vt in capite quarto de scripsimus, exhibeatur, vt aduentitiæ humiditates, quæ perpetuò ad sedem affectam defluunt, exsiccentur, & partes internę rectificentur, & patiens ad sanitatem perducatur, quod nobis multoties cum auxilio Dei omnipotentis, & Mariæ semper virginis, cum honore, & patientis vtilitate, bene successit.

ADDITIO.

SOLENT nonnunquam inter costas fistulę subterexire; quod vbi accidit, eo loco costa ab vtraque parte decidenda, & eximenda est, ne quid intus corruptum relinquatur. Solent hę, vbi costas pertransierint, septum id, quod transuersum à superioribus visceribus intestina discernit, violare, quod intelligi, & ex loco, & ex magnitudine doloris potest, & quia interdum spiritus eo cũ humore quasi bullante prorumpit, maximeque si hunc ore ille continuit, in eò medicaminum locus nullus est, & pinguia omnia inimica sunt; probantur tamen manuum operationes, costas, & ossa omnia corrupta extrahendo, cæteris postmodum, quę vulneribus accõmodantur, inde vti licet.

¶Hipp. lib. de fistulis Cels. li. 7. cap. 4. Gal. 5. de loc. aff. cap. 2. & 5. meth. ca. 8. & 7. de aggr. anat. Auic. 4. 4. tr. 3. cap. 10.

Occurrit etiam interdum, vt ab acuto telo, costa aliqua vtrobique perforetur, & ob id materiæ extra venas egressæ magna cum difficultate euacuari possint, quare non ab re est terebris ad hoc paratis, orificium in osse ampliare, quę sub formis construuntur in officina delineatis, inde omnia habentur, quę pariter in alijs penetrantibus vulneribus adimpleri solent.

Hipp. lib. de internis affectib.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Tractatus Secundus.

De vulneribus:

LIBER QVINTVS.

De Curatione vulnerum infimi ventris,& ſuarum pártium. Cap. Primum.

a ¶ Hipp. lib. de loc. in homine. Plato in Thimęo Gale. 1. de not. loc. aff. cap. 1. & 2. de cõp. med. ſecundũ locos.

b ¶ Gal. lib. art. par. med. ca. 75. & de loc. affec. cap. 3. Auic. 3. 1. tr. 3. ſu. 1. c. 22.

c ¶ Ariſt. 1. de hiſt. animal. c. 8. Gal. 2. Aphor. cõ. 35. & 7. aph. com. 56.

d ¶ Gal. 6. met. cap. 4. 5. de loc. aff. ca 6. & 5. de vſu part.

VMANI corporis partes antiqui [a] locos appellabant, & quàm diligentiſsimè affectus illis euenire ſolitos, per propria ſigna noſcere ſtuduerunt; quippe pro locorum differentia, affectuum curationem variari contingit: iccirco [b] quia partes in ſuperficie ſitæ, vnà cum ſuarum paſsionum natura, quam iſti eſſentiam vocant, facilè ſenſibus deprehenduntur, nec multa egent perſcrutatione; quæ verò in imo corporis deliteſcunt, ac viſum effugiunt, exercitatæ cognitionis virum deſiderant, cum in partis naturæ, ſubſtantiæ, actionis, ſitus, ac excũtium cognitione, quæ ex anatome apprehenduntur, tum medendo opportunis indicationibus, & manuũ operatione conſiſtũt. Hac de re cũ infimi ventris, & ſuorum locorũ vulnera, ac eorum curationes explicare propoſuimus, primò quid per ventrẽ, ac in eo contenta intelligendum ſit, enarrare decreuimus. Per hanc [c] igitur partem, eam totam accipimus regionem, in qua à diaphragmate infra, vſque ad pubis os, naturalia, ſiue genitalia, aut nutritiua membra, ac his ſeruientia, conſeruantur, nempe Iecur, Ventriculus, Lien, Renes, Inteſtina, Vterus, Veſica, Pori Vritides, Seminis Vaſa, Meſenterium, Omentum, Venæ, ac Arterię multæ, magnæ, ac profundæ, adde & Teſtes. Membrum, quod hæc omnia continet, cooperit, & conſeruat, à Græcis epigaſtrion, à Latinis abdomen, ab Arabibus mirach vocatur: cõponitur [d] ex duplici cute, exteriori pinguedine copioſa, membraneo muſculo, quem iſti panniculum carnoſum, & inuolucrum totius appellant, ac lacertis octo diuerſimodè procedentibus. huic ſubijcitur membrana quædam pertenuis, veluti aranea, totum ſubcingens ventrem, & interiora omnia continens, ac ſi eorum eſſet marſupium, aut indumentum, à Gręcis peritoneon, à Latinis abdominis membrana, ab Arabibus Siphac dicitur: ob id affectus in ſoluta continuitate, qui huic occurrunt ventri, non minorem in curatione afferunt difficultatẽ ac timorem, quàm qui thoracem offendunt, & Soſtratus eos inſanabiles credidit. attamen id non ex toto ita ſe habere vſus oſtendit: porrò abdominis continuum ſoluitur tripliciter, cum vel nulla adſit penetratio, & vulnus ferè ſimplex ſit, vel cum vſque ad cauitatem, ſiue viſcerum læſionem peruenerit, vel cum interna membra ex accepto vulnere lædantur. Harum læſionem prima ſenſibus facilè dignoſcitur, & eam alijs comparando, leuis admodum paſsio iudicatur, & niſi timidus æger ſit, aut valdè imbecillus, aut Chirurgus imprudens, nullum, aut paruum poteſt inferre timorem. quæ penetrant, ac cauitatem attingunt,

tingunt,

tingunt, ob sanguinis maximam copiam, aut internorum alterationem, aut ictum, non nisi vehemens incommodum, ac periculum adducunt. Et quia hæ læsiones sensibus non dignoscuntur, opus est, vt aliquibus proprijs symptomatibus manifestentur. Prius ergo signa describenda veniunt, quæ penetrans vulnus ostendere possunt. postea necessarium est, notas subijcere, per quas quid intus factum sit, scire possimus, & quę viscera patiantur, dignoscamus: quorum passiones vt rectè pernotentur, eorum situs, magnitudinis, coniunctionis, operationum, ac excrementorum cognitio, admodum necessaria est, ex quibus etiam vel spes vitæ, vel desperatio, oritur.

De Infimi ventris vulnerum penetrantium, signis. Cap. II.

LAESIONES, quę ventris cauitatem non attingunt, inter simplicia vulnera numerantur, & sensibus deprehenduntur, aut minima quadam inquisitione rectè dignoscuntur, sed quæ ad cauitatem perueniunt, quattuor medijs dijudicātur, nempè visu, cum sectio satis ampla fuerit, aut si omentum, vel intestina exierint: interdū tactu, dum digitus, aut specillus, aut candelula cerea facillimè intus penetrauerit: sæpenumerò coniecturam ab instrumento lædente accipimus, si telum longum, subtile, & acutum fuerit: ac à brachio valido, in derecto corpore, & tenui abdomine, infixum fuerit: vt plurimum verò ex symptomatum natura, penetratio manifestatur, cum alicuius internæ læsionis nutrientium membrorum aliquod proprium symptoma apparuerit, vt infra singulatim clarè demonstrabimus, quæ interdum citò, interdum serò manifestari solent.

De Ventriculi læsi Indicijs. Cap. III.

VBI [a] ventriculus, siue stomachus, percussus est, singultus, & bilis vomitus insequitur; & si quid cibi, vel potionis assumptum est, id citò redditur. nam ad cibum destinatus locus cum vulneratur, illum nec conficit, nec continet. est [b] enim promptuarium alimenta vniuersa excipiens, & necessarium cibi conceptaculum: ab eo non magna sanguinis eruptio emanat, graciles enim sunt stomachi venę: dolet, & agitatur, ex quo facilè inflammari potest. venarum motus elanguescunt, sudores tenues oriuntur, per quos extremę partes frigescunt: interdum [c] chilus, siue incoctus cibus, per vulnus emittitur, sputum [d] sanguineum, & dolor crudelis apparet, ita vt cor sibi mordicari videatur, præcordia indurescunt, & vulnus sub sternone, siue bifurcali cartilagine, ac in media regione, imprimitur: hoc discisso, mors citò subsequitur, nam instrumentum primæ concoctionis est. vniuersum cibum recipit, & illum accuratè elaborat, & quid in eo inutile reperitur, atque excremētitium, deorsum pellit; quod verò benignum, ac vtile, ad corporis nutritionem conseruat. rotundus, ac ferè oblongus, & cauus est, duabus tunicis contextus, ęsophagi tunicis similibus, internis membranosior est, villis rectis quamplurimis deorsum tendentibus intertexta externis carnosior, & villos transuersos habet: quare syluestris pars vulnerata, redimi potest: domestica verò, quia neruosa, aut rarò, aut nunquam consolidatur, idq; magis, quia [e] varijs perpetuò repleтur humoribus, vnde postea febris, vertigines, syncopa, id est, animi defectus, singultus, nausea, & ea praua accidentia, quæ in cordis affectibus apparere solent, oriuntur. Hæc ventriculo grauiter, ac intimè vulnerato supernascuntur.

[a] Cels. lib. 5. cap. 26.
[b] Arist. 3. de par. ani. ca. 10. Galen. 4. de vsu par. circa principium.
[c] Aristo. 3. de par. ani. c. 3. Gal. 1. de lo. aff. cap. 1. Paul. li. 6. cap. 88.
[d] Gal. 5. de lo. aff. cap. 6.
[e] Gal. 5 de no loc. aff. cap. 6.

De Hepatis offensi notis. Cap. IIII.

LAESO [f] hepate, vt dicunt Græci, seu iecinore, vt Latini, multus sub dextera parte præcordiorum effunditur sanguis crassus; nam magna huius membri portio dexterā sedem occupat: interdum etiam biliosus accedit vomitus, ructus fœtidi consequuntur, & à ciborum acceptione pręcordiorum grauitas subsequitur: pulsus depressi sunt, ac densi, fiuntque ægri tristes, & iracundi; punctorij dolores vsque ad iugulum extenduntur: vulneratorum color [g] cineritius est; tussiunt, ac febre maximè intensa cruciantur, lotium [h] sæpe sanguineum emittunt: interdum secessus plurimus apparet, & quæ excernuntur, cruenta, putrefacta, ac saniosa existunt: vulnus in hypochondrio dextero, & sub spurias costas in parte summa occurrit. Hoc [i] membrum omnium venarum (quamuis secus credat Aristoteles) [k] initium, ac nutricis facultatis principium est: ad [l] cuius defectum cor patitur: est etiā primi sanguinis generandi instrumentum, ac facultatis concupiscibilis (ait Plato) principium, cumque extrinsecus læditur, & si gibba eius pars sana fuerit, maximum sanguinis profluuium expectare oportet: & ille, qui cadit super hepar, aut splenem (ait Auicenna) [m] deinde currit ex eo sanguis plurimus, tunc necessarium est, vt apostemetur, & moriatur: cum verò aliqua in eo oritur inflammatio [n], tunc febris assidua, & singultus patientem inuadit, vrinæ conturbatę fiunt, & fœces corruptę, ac variæ apparent.

[f] Cels. lib 5. c. 26. Act lib. 10. cap. 5.
[g] Hipp. 5. de morb. popul.
[h] Auic. 14. 3. tra. 3. c. 20.
[i] Gal. 4. & 5. de vsu par.
[k] 5. de part. ani. cap 4.
[l] Ga. 5 de no. loc aff.
[m] 4. 4. tra. 2. c. 4.
[n] Hip. 5. Aph. 18. 7. Aphor. 17 Aet. li. 10. ca. 3 Paul. li. 3. c. 46.

De Vulnerati lienis accidentibus. Cap. V.

SPLENE ([a] vt dicunt Gręci) aut liene, vt Latini, icto, sanguis niger à sinistra parte, sub hypochondrijs prorumpit, qui & fœculentus, & crassus esse solet: pręcordia ab eadem parte indurescunt, sitis ingens oritur, dolor tenuis ad iugulum, sicut iecinore vulnerato, extenditur. Huius visceris vulnus verendum est. nam [b] eius corpus multis arterijs plenum est, ac laxum, instar cuiusdam spongiæ, quæ ex sanguine limoso, crasso, & melancholico, in hepate genito, nutritur. Sima eius pars, arteriarum multarum, ac magnarum venarum plantationes continet: ob id, cum læditur, facilè inflammatur. veruntamen, cùm leuiter vulneratur, non tanti est momenti, vt sunt alię modò dictæ partes. attamen nec ita leue est in eo collatum vulnus, vt nec vllum incommodum, neque laborem afferre possit. Tardè quidem ad hoc viscus affectum, medicamenta intus sumpta perueniunt.

a ¶Cel.lib.5.c. 26. Aet.lib.8.c.59.

b ¶Gal.4. & 5. de vsu par.

De Intestini secti symptomatibus. Cap. VI.

CVM [c] intestina vulnerantur, stercus attenuatum, aut eius fœtor exire contingit. nonnunquam bilis per os redditur. interdum cibus, aut potus per vulnus emittitur, præcordia densa fiunt, & febris accedit: communes verò ieiuni intestini, & ventriculi vulnerati, notæ sunt. Scire tamen licet, [d] quòd si ex gracilibus fuerint, salutis spes nulla relinquitur, ea [e] quippe tria sunt, & superiora, quorum primum descendendo, pyloro coniunctum, per duodecim digitorum spatium, ad spinæ longitudinem rectè protenditur, ab Herophilo dodecadactilon, & a vulgo duodenū vocitatur: secundum, eo quòd semper inane sit, ieiunum dicitur: tertium illud tenue est, quod Græci ileon appellant: maximè [f] verò inter hæc ieiunum vulneratum insanabile creditur, tum quia exangue est, tùm propter vasorum magnitudinem, quæ in eo locata sunt, tum etiam ꝙ eius tunica prætenuis, neruosaquè existit. adde, quòd & bilis synceræ ex fellis poris recipit portionem, & omnium maximè iecinori vicinum esse videtur. Inferiora verò, quæ pariter tria sunt, crassam, ac satis carnosam habent substantiam, sicut cæcum, quod vulgus saccum, & monoculum vocant. est enim, veluti venter crassus, ac ad excrementa recipienda idoneus. hoc in dextro ilio locum tenet. Colon sequitur alijs carnosius, à dextra ad sinistram, ilium attingens, ventriculi fundum superequitat. Vltimum, quia spinæ è directo incumbit, rectum appellatur, à vulgo Longanū dicitur. Spatiosum excrementi receptaculum est, & ad sedem vsque porrectum, ac valde carnosum. Hæc igitur, quæ in imo situ locantur, quia crassa, ac carne prædita sunt, & quia medicamenta per sedem imposita diu in ipsis retinentur, nonnunquam sanitati restituuntur: veruntamen, [g] si in eis aut magna, aut per transuersum fiat plaga, magnū mortis imminet periculū; si verò parua, aut recta, seruari possunt: cum autem [h] inflammatione affliguntur, vrinę stillicidium apparet, dolor crudelis oritur, febris augetur, & patiens moritur.

c ¶Cels. libr. 5. ca.26. Gal. 1. de noc. loc. aff. c. 1.

d ¶Hipp. lib. 1. de morbis li. de Coac. prænot. 6 Apho. 18. & 24. Cels. li. 7. c. 16. Gal. 6. meth. c. 4.

e ¶Gal. 5. de lo. aff. c. 3. 4. & 5. de vsu par. 6 de anat. adm.

f ¶Gal. 6. meth. c. 4. Pau. li. 6. ca. 52. Albu. lib. 2. cap. 87.

g ¶Hipp. lib. de corp. sect. lib de Coac. prænot.

h ¶Hipp. 5. Aphor. 58.

De Vesicæ incisæ cognitionibus. Cap. VII.

VESICA [i] incisa, vrina interdum supprimitur, aut pro vrina sanguis, vel ex vulnere vrina descendit: dolent inguina, & quod super pubem est, intenditur; stomachus afficitur ita, vt bilem vomat, aut singultiat: vehemens [k] autem dolor pecten, hypogastriumque impedit. vrina magna cum anxietate sæpe redditur, & post mictū, pus in fundo matulæ residet, squammulæque in ipsa tetri coloris, aut laminæ circunferuntur; frigus, conuulsio, & ex ea mors subsequitur, præcipuè [l] si tota eius substantia secari contingit: porrò [m] in eius collo nō pauca salutis relinquitur spes; est enim [n] vesica vrinæ receptaculum, duabus tunicis contexta: quarum [o] exterior à peritoneo orta, multum neruosa, ac sensu prædita est: interior verò crassior, & omni fibrarum specie contecta, præsertim obliqua, ne continua vrinæ, intempestiuaque excretio fiat. eius collum musculis plenum, ac carnosum est; quare vulnera in illud illata, sæpe sanantur, cum profectò quotidie sanari videamus, cum lapides à vesica, secto collo, extrahuntur.

i ¶Hipp. 4. Apho. 80. 81. Cel. li. 5. c. 2. 26. Aet. lib. 11. cap. 29. Paul. li. 6. c. 68.

k ¶Paul. lib. 3. cap 45.

l ¶Hippo. lib. 1. de morbis. li. de Coac. prænot. & 6. Apho. 18.

m ¶Ga. 6. Aph. com. 18.

n ¶Hipp. lib. de corp. resec.

o ¶Gal. 1. de facul. anat. 5. de vsu par.

De Renum lesionis cognitione. Cap. VIII.

I vulnus [a] in renes penetrauerit, vrina cruenta, aut eius loco cruor fertur, nonnunquam penitus supprimitur: inde patientes tumidi facti moriuntur: dolor ad inguina, testiculosque descendit; sed vnum signum potissimum erit nobis, hoc indicās, locus ipse. nam vulnus in dorso, raro verò alibi, sub spondylis, & intra costas veras, paululum supra spurias infigitur. cum verò eorum substantia, quæ densa est, ac ex solida carne procreatur, solum vulnus patiatur, interdum sanari potest, sed vulnere altius penetrante non nisi laboriosè, ac magno cum discrimine ad sanitatem perducitur. ipsis enim [b] vreteres pori, qui meatus vrinarij, & pori vritides vocantur, firmè alligantur, ac venæ cauę bini rami, ac insignes, pariter magnæ arteriæ duo vasa, quę emulgentia dicuntur, illis annexa sunt, per quæ renes [c] vrinam à sanguine secernunt. sanguine aquoso nutriuntur, & ferè continuò, aut saltem aliquando mouentur. quę omnia, aut nullam, aut tardam curationem faciunt. & quia prope cauam venam siti sunt, paululum sub iecinore, vulnera penetrantia ac valdè angusta, quæ in dorso, & in eorum regione occurrunt, admodum timenda sunt.

a ¶ Hipp. 4. Apho. 75. Cel. li. 5. c. 26. Aet. lib. 11. ca. 16. 18.

b ¶ Gale. 16. de vsu part. 6. de aggr. anat.

c ¶ Hipp. lib. de ossium nat. Ari. 3. de par. ani. c. 3. Gal. 6. de aggr. anat.

De Læsi vteri cognitionibus. Cap. IX.

V M [d] vterus, siue matrix percussa est, dolor in inguinibus, coxis, & fœmoribus suboritur, sanguinis pars per naturalia descendit; febris [e] & vomitus biliosus insequitur: quædam obmutescunt, quædam mente labuntur, & quædam sui compotes sunt, neruorum, oculorumque dolore vrgeri se confitentur; vulnus in fundo ventris existit, morientesquè tandem eo modo, quo quæ corde patiente, moriuntur.

d ¶ Cel. 5. c. 2. 26

e ¶ Hipp. lib. de mór. mulier.

De cauæ venæ, ac arteriæ magnæ vulneratæ prædictionib. Cap. X.

A N O V I S, qui à magna, siue caua vena, quam Græci chilin vocant, per quam totum corpus nutritur, cum vulneratur, effluit, non valdè purus, sed satis niger & copiosus, cum extremorum frigiditate, & sudore glaciei modo, pulsuum imbecillitas, animi defectus, & subita mors subsequitur. Sed, cum magna secatur arteria, sanguis spirituosus, floridus, aut ruber, & copiosus emanat, quem de necessitate subita iam sequitur pernicies. Has sæpe iudicamus læsiones, si vulnus aut in dorso, aut alibi profundè, his apparentibus symptomatibus, penetrauerit.

A D D I T I O.

R A E D I C T I O N E S, quę thorace, ac infimo ventre vulnerato, occurrunt, diuersimodè sumi possunt, nempe à sede affecta, vt supra explicauimus; interdum [f] à virium robore animalium, vitalium, & naturalium. nam mente constare, ac hilari animo se habere in omni morbo, bonum, vbi verò virium apparet inopia, laborandum non est; siquidem natura [g] omnium opifex est, medicus verò minister. excrementa autem omnia in quali & quanto bene disposita, futuram præsagiunt salutem, [h] pręcipuè verò pus ipsum: quæ verò [i] contrario modo se habent, pessima iudicantur. In vniuersum [k] dictum est; Morbi tempore breuissimo finem attingentes, facillimè dignoscuntur, vt potè infirmi, qui ad sanitatem tendunt, facilè spirant, dolore non affliguntur, dormiunt noctu, quietè viuunt, cibum appetunt, siti nō molestantur, si qua febricula est, quiescit, & eorum facies sibi propriam effigiem seruat: atque etiam scire licet, quòd ille medicus plures sanat, in quo plures confidunt; & sanitas tutius, ac citius euenit, si medici, rationales, experti, patientes, & beneuoli fuerint.

f ¶ Hipp. 2. aph. 16. Gal. lib. ar. par. med. ca. 87. & 9 meth. Aui. 1. 4. tra. 2. c. 8.

g ¶ Hippo. 1. de morbis pop. 2. aphor. 33.

h ¶ Hipp. 1. præsag. c. vlt. Cels. lib. 2. ca. 8. Gal. 1. de diff. feb. c. 8. Auic. 3. 4. tra. 1. cap. 23. tra. 3. cap. 1.

i ¶ Hip. 2. præsagiorum.

k ¶ Hipp. 1. præsag. ca. 10. Cels. lib. 7. ca. 3. Gal. 1 de crisi c. 14. Pau. lib. 2. ca. 3.

De Infimi ventris simplicium vulnerum curatione. Cap. XI.

F F E C T V S [l] in soluta continuitate, qui infimo ventri occurrũt, vel alteri morbo, aut diuerso symptomati, vel propriæ causæ minimè associantur; vel quia ad viscera, & cauitatem non pertingunt, sub simplicium vulnerum latitudine à medicis numerantur, vnaquè sola, ac simplici in eorum curatione egent indicatione; dictum [m] sane est, quòd in omni vulnere diligenter attendere oportet, & simplices affectus à compositis discernere, cũ simplici morbo simplex adhibēda curatio sit, composito verò non simplex. Continuitatis ergo simplex solutio, quæ huic loco contingit, intentionem quidem vnam tantùm requirit, partium videlicet vnionem, quæ in paruis fascia tantùm duplici modo conuoluta fieri solet; in magnis verò vt hæc firma, ac stabilis existat, & alligatio cogens in vnum, quæ distant, & futu-

l ¶ Cels. lib. 7. cap. 4. Galen. 3. meth cap. 4.

m ¶ Gal. lib. art. par. med ca. 92. 1. aphor. cō. 16. & 4. meth. ca. 1.

rę, & fibulæ vtiles sunt; ac prius suppresso sanguine sic vniantur, ac vnitæ conseruentur. inde barbaro [a] medicamento, aut aniceto, vel nigro adhibito, conglutinationi studere oportet. Solent enim huiscemodi vulnera, si rectè tractantur, rore proprio, ac elementari sanescere: verùm si in corpore mali habitus, aut vbi vitium confluentis sanguinis abundat, tale vulnus acciderit, non simplex vulnus, sed cacoethes, & difficilis consolidationis iudicabitur, quod [b] etiam ratione ipsius situs aduenire solet. nam locus iliorum sectus minùs timendus est, quàm sirus albhere, siue aluourati, vt Arabes dicunt, aut suminis, vt Latini, quod medium corporis est, vtriusque lateris mensura quatuor digitorum ab alborati, id est vmblico: ibi enim lacerti, tendones, & venæ, ac arteriæ multę notabiles locantur: communiter verò ex non penetrante vulnere, nec leue, nec timidũ præsagiũ adducendũ est. non graue, quia nullũ mortis periculũ sequitur, nisi æger, aut puer, aut decrepitus, aut valde timidus fuerit, vel praua medici curatio subsequatur: nõ leue, quia abdominis musculi, qui octo sunt, ad [c] thoracis motum, ac ad [d] fœces expellendas continuò mouentur; vnde conglutinationis aliqua sequitur difficultas, & inflammationis suspicio, præsertim cum homines crebrò à fœcibus expurgandis stimulentur, & illorum musculorum prætensiones sequantur. Siquidem dictum est, [e] eas sectiones timendas fore, quę lacertorum capita offendunt, à quibus tendones originem trahunt; quare dolores, febres, inflammationes, & conuulsiones subsequuntur. At vulnera, quę alicuius magnitudinis sunt, eodem modo regenda sunt, quo & alia carnosa, & simplicia regi debent, nempè sutura, si decet. nam ventris partes ligaturam vix admittunt, in ima parte orificio dimisso, in quo suppresso sanguine, per quatuor dies lichinia mollia medicamento ex terebinthina, thuris cortice, mastice, & oui luteo parato imponantur, & puluis super suturam inspergatur ex mastice, bolo armeno, dragantis, & myrrha; & superposito emplastro barbaro, fascia membrum commodè auoluatur. & si vulnus hoc pacto non agglutinetur, curandum erit, vt in sequentibus paulò post dicemus.

a ¶ Scribon. de scr 207. Gal. 2. Katagem in fine Paul. lib. 7. c. 17.
b ¶ Gal 4. meth. cap. 4. Auic. 4. 4. cap. 7.
c ¶ Gal. 5. de anat. admin.
d ¶ Galen. 2. de motu musc.
e ¶ Gal. 5. aphoris. 6. 60. Auic. 44 cap. 2.

De Infimi ventris compositi vulneris cura. Cap. XII.

CVM de vulneribus simplicibus, ac eorum curatione, satis abundè dictum sit, nunc de eis, quæ composita sunt, tractare instituamus; & hæc talia iudicantur, quæ [f] secundùm variam eorum compositionem varijs etiam egent indicationibus sanatiuis: quippe si cum alio morbo, veluti inflammatione, coniungantur, ab inflammatione ipsa, vulnere non neglecto, indicatio curatiua primò sumi debet: agnosces [g] verò inflammationis naturam partim colore, partim tactu, & partim laborantis sensu. partium [h] enim, quæ cum aliquo inflammationis genere vulneratæ sunt, eorum prius sananda inflammatio est: si autem [i] cum prauo aliquo symptomate complicantur, prout loci intemperie, aut dolore, symptomati prius diligentiam adhibeto, dyscrasiam ad contrarias qualitates alterando, calidiorem, quam pars sit carnis, habitum refrigerabis, & frigidiorem calefacies. nam quæ per intemperiem aliquam a naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quæ contraria viribus sunt, fieri omnino est necesse. vbi ergo intemperiei affectum iam sanaueris, deinde vulnus ipsum sanabis. Si verò cum propria causa complicatur, procatarctica nempe, & quæ extrinsecus venit, sicut sagitta, gladius, aut globulus, siue plumbea glans, quæ stat sub causa coniuncta, & morbum ponit in actu, tunc quamuis [k] a nullo eorum, quæ adhuc non permanent, indicatio sumi possit, prima medici actio est illicò eam tollere, si tolli potest, & id prima die vt efficiat, suademus. quòd si vel imperitia, vel alia ratione fuerit omissum, non ita facilis deinde illam tollendi dabitur occasio; siquidem iam erit vulnus sensibilius redditum, & angustius effectum, & inflammationis initium aliquod apparebit. Si verò difficultatis causa fuerit sanguinis fluxus, aut mali succi descensus, huic resistere oportet euacuationibus, remeationibus, ac topicis medicinis. Sic enim ad hunc modum caro, aliaue carnosa quępiã pars, quæ fluxu humoris ob imbecillitatem aliquam affligitur, sanari poterit: ad eundem modum, si aut alterius cuiuslibet particulæ occasione, aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis, maliuè succi redundant, vitiosum aliquod vulneratis partibus influxerit, medendum prius est vel ei, quod fluxus est causa, vel etiam toti corpori, deinde non aliter planè vulnus curari debet, quam si citra accidentia incidisset. porrò [l] dolores, cum sub duplici genere causarum continentur, videlicet subita temperaturæ mutatione, solutionequè continuitatis, tolluntur, malam temperaturam immutando, doloris causam euacuando, aut sensum stupidum reddendo, vt superius copiosè explicauimus; dictum est enim: [m] Si simul duo concurrant morbi, ab eo incipiendum est, qui vnum horum trium propriorum habet, vbi non possit secundus curari, nisi curetur ipsemet, vt apostema & vulnus, vbi alter alterius fuerit causa, vt febris & oppilatio; vbi alter altero affectu periculosior fuerit, vt febris, quæ continens dicitur, & resolutio. Et quia de his indicationibus alibi sermo satis abundè factus est, hæc sufficiant. cum verò vulnus ob eius penetrationem inter compositos morbos enumeratur, solertis medici est, quamprimum indagare, nunquid aliquod viscerum prolapsum appareat, aut sectum fuerit, propterea quòd [n] ad eum effectum noscendũ, qui omninò tum rationem, tum sensum lateat, sæpe cogimur de affecta sede, & externa causa aliquid inuestigare, aut eorum propria accidentia animaduertere.

f ¶ Gal. 4. met. cap. 3.
g ¶ Gal. 14. meth. cap. 4.
h ¶ Hipp. lib. de Vlceribus. Gal. 4. meth. c. 2. 8. 9 Auic. 4. 1. c. 6.
i ¶ Hipp. lib. de Vlceribus Gal. 3 meth. cap. 8 Auic. 4. 1. ca. 28 1 4 ca. 26. 4. 4 cap. 6.
k ¶ Gal. 4. meth. cap. 3.
l ¶ Gal. lib. art. par. med. c. 80. 2. de not. loc af- fec 5. 12. met. ca. 7. 2. Meymur cap. 9. 12. 2. prognost com. 1.
m ¶ Galen. 1. ad Glauc. cap. 1. 2. ad Glau. cap. 5. 5c. meth. cap. 1. 11. meth. cap. 3. 1. de morb. cap. 7 1 Aphor. cõ. 365. aphor. cõ. 19. Auic. 4. 1. c. 1. & vlt.
n ¶ Gal. 4. meth. cap. 3.

De

De Egresso omento. Cap. XIII.

IN Imo abdomine vulnerato, si omentum læditur, quia [a] membrana est seposa, & adipis naturam continet, nullum habet proprium symptoma, quo dignosci possit: nam nec dolore afficitur, nec sanguinis copia ab eo emanari solet. sæpe [b] tamē vulnerato peritoneo, subinde excidit Zirbus, quod membrū Græci epiploon, Latini omentum, Arabes Zirbum, & vulgus reticellam vocat, ex duabus tunicis à peritoneo ortis, densis, & tenuibus sibi ipsis incumbentibus, ac quàm plurimis venis & arterijs paruis, ac pinguedine non pauca conflatum est, à ventriculi fundo originem ducit, & super omnia intestina extensum longissimè protenditur. cùm verò tale membrum è vulnere exierit, album, pingue, venosum, ac prætenue, expedit indagare, nunquid aliqua eius portiuncula ferro resecanda sit. nam dictum est; [c] Si omentum excidit, necessariò putrescit. ergo si nudatum extra peritoneum fuerit, non contingit ipsum sanum in propriam sedem reponi, & saluum fieri; quia [d] si minimo nudetur tempore, putrescit: quare omnes medici [e] partem illam, quæ nudata est, ac alterata, resecare iubent; quippe membrana hæc nec primaria, nec ad vitam necessaria est, nec potest ex sanguinis vasorum, quæ in eo continentur, profusione hominem interimere, atque minus si rectè ante sectionem laqueo præcingitur, nam dicebat Galenus; [f] Nos verò, quoniam scimus Zirbi substantiam compositā esse ex pelliculis, siue tenuibus membranis, ac arterijs, venisquè quamplurimis, quorum initia ex maximis orta sunt, sanguinis quidem profluuia cauebimus; proinde id, quod supra nigricans positum est, vinculo excipiemus; quod post vinculum est, amputabimus, curantes, vt vinculi fines extra vulnus pendeant, quo nimirum facilè eos, cum ex vulnere suppurante euomentur, accipiamus: ergo cùm denigratum, aut liuidum factum sit, tunc nulla ratione reponendum est, sed fuscam partem totam vsque ad albam, & synceram amputare decet, sed prius pars syncera & sana, quæ in confinio est alterius denigratę, laqueo, aut lineo, aut serico obducatur, diligentia prius adhibita, an parum temporis, vel multum sit, quo omentum egressum fuerit. & si nullam acceperit mutationem, & album apparuerit, illicò ipsum in propriam sedem reponemus, leuiter ac blandè manibus propellendo, ac successiuè paulatim impellendo, donec ingressum fuisse percipiatur. id celeriter fiat, & si manibus fieri nequit, ob vulneris angustiā, cerea candela vti necesse est; verùm, si aliquantisper refrigeratum omentum nouerimus, vino tepido, aut aqua decoctionis camomillæ, & betonicę foueatur, donec calescat, & molle fiat, tenui spongia sæpius decocto prædicto madefacta; aut syringotomo ad fistulas secandas accommodato, vulnus parumper dilatetur, cautè tamen, ne intestina lædantur. multi verò delaqueatam partem prauo colore affectam, resecare solent ferro, aut auro ignito, & sic id, quod de sano remanserit, cauterizant, vt tota absumatur corruptio, ac sanguis supprimatur, & affectum membrum corroboretur. alij, Galenum sequentes, cauterium spernunt, asserentes Galenum nullum quidem verbum de eo dixisse, & nos nunquàm cauterio vtimur, ob id, quia quod corruptum est vnà cum filo, temporis tractu commodè educi potest: attamen quomodocunque intro ducto omento, vulnus, si amplum fuerit, suatur, parum foraminis relinquendo, per quod filum extra pendeat, & materiæ continuò expurgentur: vulnus verò perpetuò terebinthina actu calida regatur, donec laqueum putrefactum exierit; inde glutinantia, ac abstergentia applicare oportet, quousque vulnus perfectè coierit, & cicatricem induxerit. Quibus verò [g] viscus hoc extractum fuerit, omnes infeliciter concoquunt, & plurimis egent fomitibus. Nec de abdominis futura vereri oportet, ne sanguis, aut alter ichor intus seruetur, ex quo postea praua subsequantur symptomata; quemadmodum superius de thorace dubitauimus. nam si in infimo ventre materia aliqua recluditur, ea quidem ad bubones, & inguina, tanquam ad proprium emunctorium, transmittitur, & ibi tumorem excitabit, qui postea in abscessum conuertetur, & talis materia postmodum sub saniei latitudine commodè euacuari potest.

[a] ¶ Arist. 4. de par. animal. c. 3. Gal. 6. de aggr. anat. [b] ¶ Gal. 6. meth. cap. 4.

[c] ¶ Hipp. lib. 1. de morbis lib. de Coac. præn. & 6. aphor. 58. [d] ¶ Gal. 6. aph. com 58. [e] ¶ Cels. lib. 7. c. 16. 21. Gal 6. meth. cap. 4. Paul lib. 6 cap. 52 Rasis. 7. ad Al. cap. 3. Auic. 4. 4. cap. 7. Albuc. li. 2. ca. 87. [f] ¶ Gal. 6. meth. cap 4. in fine.

[g] ¶ Galen. 4. de vsu par.

De Prolapsis intestinis. Cap. XIIII.

PLERVNQVE [h] accidit, vt profundè abdomen vulneretur, intestinis illæsis, sed exterius prolapsis: ob id quamprimum manifestantur: si valida fuerint, statim [i] vino albo tepido abluantur, & intus locentur. nam si tumescunt, non facilis eorum erit intromissio: id pariter euenit, si multa fuerint, aut diuerso modo alterata, aut vulnus valdè angustum. Cum ergo exierint, nisi illis citò auxilium præstetur, & intus reducantur, verendum est, ne inflammatione infestentur, aut subortis in eis flatibus tumida reddantur, & per angustum callem ingredi nequeant: si etiam maius vulnus fuerit, tum plura necesse est intestina excidere, ac difficilius intro mitti: parua quoque vulnera tractatu sunt difficilia; nam nisi quod præcidit, illicò in locum suum reponas, inflammatur, surgitque in tumorem. Minùs igitur graue in huiusmodi vulneribus mediocre foramen est, quo [k] euenit, vt pro huius effectus curatione quattuor requirantur indicationes; Prima, vt intestina, quę exciderint, in suam sedem repo-

[h] ¶ Cels. lib. 7. cap. 4. [i] ¶ Gal. 6 meth. c. 4. Paul. lib. 6 c. 52. Rasis ad Alm. c. 3. Auic. 4. 4. c. 7.

[k] ¶ Gal 6. meth. c. 4. Auic. 4. 4. c. 7.

reponantur: Secunda, vt vulnus, aut sutura, aut fibulis, aut glutine, aut vinculo duobus capitibus inuoluto, aut alio ingenio vniatur: Tertia, vt vulneri opportuna applicentur medicamenta: Quarta, vt quæ præstantior pars est, simul cum vulnere minimè afficiatur, aut si affecta est, diligentissimè ei succurratur.

De prima indicatione, quæ, quomodo intestina, quæ exciderint, collocari debeant, declarat. Cap. XV.

EX vulnere prolapsis intestinis, id primò agendum est, vt quæ egressa sunt, in suum locum recondantur: iccircò inquirendum est, si manibus leuiter ac blandè intromitti possunt. quæ si non possunt, causa perquiratur: & si tumore aliquo id fieri nequeat, alterum[a] ex duobus est necessum, vel vt flatus discutiatur, vel vt vulnus amplietur: porrò operatio, quę per causæ remotionẽ fit, magis ab Hippocrate, & Galeno laudatur, ea quippe est ambientis aeris refrigeratio, vnde quamprimũ intestina frigiditate alterãtur, intumescunt, & ingredi non possunt; igitur eorũ sanatio calefaciẽdo paratur, medicamentis scilicet carminãtibus, ac flatũ discutientibus; Ergo (dicebat Galenus) spongia molli, & ex feruenti aqua madenti, ac mox expressa calefacere conuenit: præparetur interea vinũ potens calidum, quod magis calefacit, quàm aqua, & robur intestinis acquirit: quòd si neutrum iuuerit, fiat decoctum in aqua, aut vino, & aqua; aut mero tantùm, vt magis expedit, & fomententur intestina, donec ad naturalem dispositionem redeant: confert verò ad hoc camomilla, sertula campana, anethum, absynthij coma, lauri baccæ, semina cimini, anisorum, fœniculi, carui, dauci, ameos, & similia; quæ si nõ adsunt, fiat sicuti & nos facere soliti sumus, & fecimus, cum Feltriæ ad medicum officium exercendum, publico stipendio mereremus. decoquantur caudæ veteris allij cum folijs lauri, & camomilla in vino albo optimo: nam ad vota hoc nobis semper successit. Iubent aliqui practici, [b]vt paruum aliquod animal scindatur, & statim visceribus proprijs intestino applicetur, donec flatus discutiatur, & intestinum detumescat: sed, quia vnguibus posset patientem illud animal offendere, hoc secretum communiter non probatur; sed potius columba, aut gallina per medium diuidatur, & intestino tumenti admoueatur, prius aliquo puluere ex discutientibus insperso: cumque intestinum ad naturalem formam redierit, inungatur oleo masticino, & camomillino calido, & infirmo commodè situato introponatur: & sic reposito, leuiter homo concutiendus est. quod fit, vt per se singula intestina in sedem propriam quiescant: si verò[c] locus frigidus, aut tempus hyemale fuerit, æger in balneo calido imponatur, ac manibus, & pedibus ita suspẽdatur, quatenus eius dorsum curuetur, & venter arcuetur; quippe situ tali intestina leuius in proprium locum reducuntur, aut expresso chylo vnum post aliud intromittatur: manibus nempè leuiter comprimendo sic hoc seruato, vt quæ vulnerata est pars, semper eminentiorem locum occupet, atque hoc tum in magnis, tum etiam in mediocribus vulneribus maximè conueniet. porrò si his prędidijs intestina non reponuntur, incidendum tantum peritonei est, quantum ad reponendum quod excidit, sit satis. Instrumentum verò ad hanc sectionem idoneum illud est, quod ad fistulas secãdas summopere à medicis[d] probatur, à Græcis[e] syringotomon, ab Arabibus[f] embula & caiada, & à Latinis[g] manubriolũ, aut spatumẽ spinosum nuncupatur: aut saltem illo vti possumus, quod Græci[h] scolopomacherion, Arabes[i] agamedin, aut aga.neur, & Latini curuatum ensem, aciculam, aut cultellum fistularem appellant. in quorũ acuta extremitate ne operando aliquod viscus lædatur, ceræ albæ parum apponimus: scalpelli verò, quibus acies vtrinque habetur, aut quibus cuspis valdè acuta est, omnino fugiendi sunt. postquam secaueris, candela cerea imponatur: quæ extrahenda non est, donec intestina introierint; sectio accommodata sit absque vllo discrimine, & ad ventris musculorum longitudinem. hoc igitur modo sectionem molimur; secus verò nullo modo eam laudamus; siquidem nullius erit vtilitatis, sed potius damni. nam quò maius osculum redditur ab extrinseco aere, viscera magis læduntur: rectior verò figurarum in patiente est, vt si vulnus humiliorem spectauerit partem, figura, & præparatio sit ad eminentiorem, & è contra; si autem vulnus fuerit in parte dextera, declinet æger ad sinistram, sit què medici intentio, vt affecta pars perpetuò sublimior permaneat. adhuc diligentia adhibenda est, vt reposita intestina, & fascijs, & splenijs, siue plumaceolis, quos Græci anacratiros vocant, intus conseruentur, adhibito victus optimo regimine, ne flatus, ac mali vapores denuò producantur; & vulnus eo modo regatur, vt in sequenti tertia indicatione diffusè explicabimus.

a ¶ Gal. 6. meth. cap. 4.

b ¶ Rolandus Rogerius Theodoricus.

c ¶ Rasis. 7. ad Al. cap. 3. Haliabas 5. Theo.

d ¶ Cels. lib. 7. cap. 19. Gal. 6. meth. c. 4. Paul. lib. 5. c. 52. Auic. 4. c. 3. 7. Albuc. l. 2. c. 85. 87.

e ¶ Gal. 6. meth. c. 4. Paul. lib. 6. cap. 52.

f ¶ Albuc. lib. 2. cap. 87.

g ¶ Cels. lib. 7. cap. 19.

h ¶ Gal. 14. meth. cap. 17.

i ¶ Auic. 3. 4. tr. 2. cap. 5.

De Suturarum varietate in sectis intestinis Cap. XVI.

SI infirmus [k] venter ictu aliquo perforatur, sequitur interdum, vt intestina euoluantur: quod vbi accidit, protinus considerandũ est, an integra ea sint, deinde an his color suus maneat; si tenuius intestinũ perforatũ ẽ, nihil profici posse, supra explicauimus: latius intestinũ assui potest, non quòd certa fiducia sit, sed quòd dubia spes certa desperatione sit potior: interdũ enim, sed rarò, glutinantur. insuper si vtrunlibet intestinũ liuidum, aut pallidũ, aut nigrũ fuerit, quibus illud quoq; accedit necessariò, vt sensu careat, medicina omnis inanis est: si verò ea adhuc sui coloris sunt, magna festinatione succurrendum est: momento enim corrumpuntur externo, ac insueto

k ¶ Cels. lib. 6. cap. 16.

spiritu

ſpiritu circundata. porrò cum ſecta tantùm fuerint, craſsiora nempe, & in conſpectu venerint, expreſsis aliunde fecibus, variis ſuturæ modis vniri ſolent, cum ratione modi, tum ratione materiæ, & inſtrumenti. Ratione modi, nam aliqui duplicatis inteſtini labris per punctum, quod aliud ſequitur, vulnus conſuunt. compaginatio hic ſuendi modus ab aliquibus vocitatur: ab Auicenna vinculum dicitur: miniſter verò vulneris, oras leuiter digitis, vel etiam hamulis membranæ interiori iniectis diducere debet: hic quidem modus, quia difficilis admodum, nec ſine periculo iudicatur, non multum à medicis probatur, quare multi per fibulas eo modo, quo cætera carnoſa vulnera vniuntur, ſuunt, nec etiam hic ſecurus creditur. nam fibulæ, quas Græci ancteras vocant, facilè relaxantur, aut marceſcunt: nonnulli verò, & rectè pellionum ſutura, id eſt pellium artificum more, quo pelles adinuicem iungunt, aut quo ſacci, cæteraquè ſimilia ſuuntur, vulnerata inteſtina conſuunt. Ratione materiæ, qua id agi debet: aliqui ſeniorum [a] filo ſerico vtebantur; ſed quia ſecat, ac dolores inducit, hoc tempore improbatur. Recentiores verò [b] filo lineo molli, & æquali, aut ſimplici, aut duplicato, quod optimum, ac in quotidiano vſu ſeruatur, vti ſoliti erant. tale multum à Galeno probatur, nempe quod minimè putreſcibile eſt; & Romæ viliſsimè venditur, & filum Gaietanorum dicitur. quidam verò eorum, qui experti ſunt (vt retulit Albucaſis) [c] labra vulneris magnarum formicarum capitibus inuicem coniungebant, quæ cum proprio roſtro vulneris partes eſſent amplexæ, ac eas perforaſſent, amputabant, credentes tali vinculo eorum contiguitatem permanere poſſe: alij [d] ex tenui alicuius animalis inteſtino rem filo ſimilem formabant, & cum ea inteſtinorum vulnera conſuebant. Iſti profectò ſuturarum modi non ſunt niſi ſecundum fiduciæ, & ſpei viam, abſque vlla operationis certitudine. Formicarum vſus multis non placet, cum nec ſemper, nec vbique reperiantur, ac breuiſsimo tempore putreſcant, & procidant; & cum earum capita amputantur, ſtatim apprehendendi, ac retinendi facultatem amittunt. quare inutilis hic modus eſt, nec animalium inteſtina probantur; ſiquidem, cum ab humido intrinſeco, ac innato calore fibræ illæ aut relaxantur, aut putreſcunt, & rumpuntur, vel ſaltem vulnus putridum reddunt: præclariſsimi verò noſtræ ætatis aliqui medici membranulam hædi præparatam accipiunt, in qua publici ſcriptores, quos notarios vocant, hominum teſtamenta conſcribunt, & ad fili effigiem minutiſsimè incidunt ſic, vt acuum cauitatem ingredi valeat, eamque tepido vino humectant, ac mollem reddunt, & ſic eo modo, quo pelliones pelles, huiuſmodi vulnera conſuunt: quidam, [e] vt, inteſtina extenſa maneant, & conſeruentur, ac interius vulnus exſiccetur, & fœces facillimè deſcendant, ſambuci fiſtulam in inteſtino locare excogitarunt, ibique relinquere, & deſuper ſuturam facere: alij animalium inteſtina accipere tentarunt, moderatequè inflare, & exſiccare, vt, cum opus fuerit, aliquam eius partem loco fiſtulæ ſambucinæ imponerent; multi vtriuſque loco anſerum tracheas more dicto præparant, &, vt prædictæ ſubſequantur vtilitates, adminiſtrant: quas omnes operationes, viris doctis, ac in hac medicinæ parte eruditis, conſiderandas relinquimus. hi verò, qui exercitus inſequuntur, ac in maritimis vehũtur claſsibus, valdè negotioſis, & multum in chirurgia exercitati, non tantùm craſsiora, ſed & tenuia inteſtina vulnerata conſuunt, aſſerentes perrarò, niſi in valde latis vulneribus, hoc opus illis feliciter occurriſſe. nam per anguſtum callem craſſa exire nequeunt; iubent tamen vtrunque conſuendum fore: craſſa namque cum craſsioris naturæ ſint, glutinari poſſunt; tenuia demum, & ſi aliter credat Galenus, conſui debent, & omnia experiunda. nam ſi conſuta non conglutinantur, quomodo non conſuta cõglutinabuntur? igitur & gracilia vulnera ſi extiterint, conſuenda ſunt acu ſubtili, breui, & rotunda, & ſilo lineo, forti, ſubtili, & æquali, non fibulando, ſed eo ordine, quo ſacci, & alia communiter conſui ſolent, ac breuia fiant puncta. filum verò propè inteſtinũ ſecari nõ debet, ſed vtraq; pars eius extra vulnus pendeat, vt cum putruerit, extrahi poſsit: poſtremò vino albo odorato, & tepido inteſtina abluantur, & ſuper vulnus medicamentum aliquod aſtringens & glutinans (veluti puluis ex aloe, maſtice, draconis ſanguine, & mumia) aſpergatur; inde commodè reponantur; & ſi difficilis eorũ fuerit reſtitutio, ea adunguẽ obſeruentur, quæ ſuperius explicauimus: exterius vulnus abſtergatur vino mellitide nigro, & homo in molli culcitra reponatur, vt dorſum æqualiter gibbũ fiat; interdũ etiam coxis erectioribus, vt ſingula inteſtina in ſuum locum deducantur, & reſideant; & animaduertendum eſt, vt nullum reliquorum ſuper læſa, quæ intus redierint, ne comprimantur, incidat. Omentum denique conſideretur, ex quo ſi quid iam nigri, aut emortui fuerit, laqueo præcingatur, & forcipe excidatur.

[a] Meges. Antilus. Oribaſius.

[b] Celſus. Galenus. Auicenna. Albucaſis.

[c] Lib. 2. c. 82.

[d] Gulielmus Iamerius.

[e] Magnus Guido. Lanfrancus. Iamerius.

DE SECVNDA INDICATIONE.

Quæ quomodo abdominis vulnus aliquo vniri debeat ingenio, demonſtrat. Cap. XVII.

ABDOMINIS ſuturam, ac rectam eius vnionem, quam Græci gaſtroraphian vocant, multifariam, multiſquè modis veteres medici [f] exercebant: veruntamen ante omnem conſutionem quinque dubia in medium adducebant: nempè ſi diuiſum abdomen tam altè ſit, vt inteſtinum ex eo procidat, & quemadmodum id reponere conueniat: & ſi omentum exciderit, abſcindendum ne id ſit, an non; & an vinculo id excipiendum, an ſecus; & an ſuendum vulnus ſit, necne. & ſi ſuendum ſit, qua ratione ſuendum: poſtmodum per omnem operatio-

[f] Celſ. li. 7. cap. 16. Gal. 6. meth. ca. 4. Paul. li. 6. c. 52. Raſis. 7. ad Al. cap. 3. Auic. 4. 4. ca. 7. Albuc. li. 2. c. 87.

nem quinque media, veluti opportuna instrumenta, sibi præparabant, quorum primum ministri conditio est, qui operanti medico auxilia præstet. hic enim prudens, expertus, ac audax esse debet: secundum est acuum qualitas in longitudine, crassitie, numero, & forma: tertium est fili conditio, quo partes vniri debent: quartum est suturæ profunditas, numerus, & modus: quintum est punctorum distantia, ac corū conseruatio: Ministri nihil agunt, præter quàm q̄ manibus partes vulneris adiunctas conseruant, paulatim illud detegentes, donec gradatim consutio compleatur: quod verò consuitur, altera manu teneatur, stringaturquè perpetuò sic procedendo, donec opus finiatur. quod faciendum est, auctore Hippocrate, ᵃ citò, tutò, lætè, & sine dolore. verùm, si expedit, in ima parte spiraculum dimittatur. Acus verò in affectibus mirach, triangulata esse debet. talis enim ad faciliorem penetrationem magis prona à Celso, & Albucasi iudicatur, in grossitie mediocris. nam subtiles in re dura franguntur, & crassæ difficilis introitus, ac laboriosæ penetrationis existunt. in numero, plures sint, nam operando vna tantum aut amitti, aut frangi posset. longitudo saltē sit vnius digiti, & forma aliquantisper curua. fili substantia ex lino sit, subtilis, duplicata, & æqualis: quę, si plus, quàm deceat, dēsior fuerit, cutim proculdubio secabit; si mollior, motu ventris frangi posset prius, quàm vulneris extremitates coeant. Suturæ profunditas mediocris probatur. nam si acus in extremo cutis mittatur, profectò scindetur; si in profundo, extrema solidari nequeunt: interuallum ergo, quod singulis acus traiectionibus interuenit, quod ad compescēda pertinet ea, quæ subsunt, breuissimum esse postulat, quòd verò ad firmitudinem ipsius cutis necubi rumpatur, breuitas parum tuta est. Quare vtriusque vitiato excessu, eligenda mediocritas est. His omnibus denique præparatis, resupinato homine coxis erectioribus, vbi aer ad temperiem vergat, ac repositis intestinis vulnus abdominis consuendum est. Et quia opus tale multipliciter celebratur, primò quid de eo dicat Celsus, audiamus; ᵇ In duabus acubus fila conijcienda, eaquè duabus manibus tenenda, & prius interiori membranæ sutura inijcienda est sic, vt sinistra manus in dexteriore ora, dextra in sinisteriore à principio vulneris orsa, ab interiori parte in exteriorem acum immittat, quo fit, vt ab intestinis ea pars semper acuum longè sit, quæ retusa est, semel vtraque parte traiecta. permutandæ acus inter manus sunt, vt ea sit in dextra, quæ fuit in sinistra, ea veniat in sinistram, quam dextra continuit; iterumque eodem modo per oras immittendę sunt, atque ita tertiò, & quartò, deinceps permutatis inter manus acubus includenda plaga est. post hæc eadem fila, eædemque acus ad cutem transferendæ; similiquè ratione ei quoque parti vtraque sutura inijcienda, semper ab interiori parte acubus venientibus inter manus traiectis. dein glutinantia inijcienda, quibus etiam spongiam, aut succidā lanam acero imbutam accedere debere, manifestum est; impositis his leuiter venter deligari debet. Galenus ᶜ verò triplicem suendi rationem proponit, & cum primam describeret, ait; Quoniam coire, coalescereque cum peritoneo oportet abdomen, incipiendum quidem à cute est, atque ab externo introrsus acus inijcienda: vbi verò tum cutem, tum rectum musculum totum trāsierit, præterito, quod ei subest, peritoneo, per reliquum peritoneum, eam ab interno extrorsus inijcies, atque inde per reliquum abdomen transmittes; vbi hoc penitus transierit, rursus ab externo introrsum idē abdomen est perforandū. Mox vbi peritoneū, quod illi quoque subhęret, pręterieris, atque ad contrarium veneris, hoc quoque ab interno extrorsus perpungendum, vnaquè cum eo totum ipsi coniunctum abdomen. Deinde ab hoc rursus incipiendum, atque id cum contrario peritoneo consuendum, ac rursus vicina quoque cute transmissa, iterum ab ea parte acus introrsus est inijcienda, consuendumquè abdomen id cum contrario peritoneo, etiam inibi vicina cute transmissa. Atque hæc iterum, iterumquè faciēda, quoad totum vulnus similiter consuerimus: sed quia opus hoc difficile admodum est, vix enim cum abdomine peritoneum coalescere potest, vtpote hoc neruosum, illud verò carnosum est: præterea quomodo, nisi in valde magnis sectionibus, hoc peregerint antiqui, imaginari non possumus. Secunda suitionis ratio à Galeno descripta illa est, quam multi celebrare soliti sunt, qui quæ cognata naturæ sunt, ea committunt, vtique peritoneo peritoneum, & abdomini abdomen; id in hunc modum fieri oportet, à vicino nobis abdomine incipere, atque ab externo introrsum per id tantùm acum transmittere. post præteritis vtrisq; peritonei labris, ex aduersa parte, ab externo introrsus, per vtrunque eius labrum acum reuocare: deinde rursus hanc reuocare, atque ab interno extrorsum per aduersum abdomen traijcere. Tertia abdominis sutura illa est, quæ ab omnibus communis, & in promptu iudicatur, & fibulatio dicitur, in qua vno adactu, quatuor margines apprehenduntur, id est per quatruor labra acus transmittitur; vnde peritoneum intra abdomen prorsus absconditur, & in hoc tantùm a secunda variare solet. Tres hi suturæ modi describuntur pariter à Paulo, & Auicenna, qui vnà cum Albucasi, secundam suendi rationē magis approbant: qui dissidentium partium coniunctionem, ac orarum adductionem diuerso quodam modo assequi videtur, quem in mirach vulnerato nullibi inuenire adhuc potuimus, sed bene in labris scissis, quæ isti leporina vocant. inquit Albucasis. Accipias acum, aut numerum acuum secundùm quātitatem amplitudinis vulneris, deinde dimitte ab extremitate disruptionis quantitatem digiti anularis, & fige acum vnam, pręter quod intromittas in eam filum in duabus extremitatibus cutis, cum duabus extremitatibus siphac, quod est sub cute ab exterioribus, donec facias eam penetrare ad aliam partem, & hoc pacto iam aggregasti duas extremitates cutis, & duas extremitates siphac, & fiūt quattuor ordines: deinde stringe cum filo duplo in circuitu acus aliquoties à duabus partibus simul, quousque sint aggre-

gata

a 1. Epidem. sectio 2. Gale. 14. meth. cap. 13.

b Lib. 7. c. 16.

c 6. meth. c. 4.

gata duo labra vulneris aggregatione decenti;deinde dimitte crassitiem digiti etiam, & fige in eis acum aliam: postea stringe eã cum filo, sicut fecisti in prima acu, nec cesses facere illud cum eo, quo indiges, ex acubus, donec compleas constrictionem vulneris totius, & sint acus mediæ inter crassitiem, & subtilitatem; quoniam subtiles valde, carnem velociter secant, crassæ verò sunt difficilis introitus: nec figatur acus in extremo cutis, ne scindatur, & vulnus aperiatur; nec profundè, ne cõsolidatio prohibeatur: deinde incide extremitates acus, ne lædantur infirmi apud somnum suum, & pone in eis puluillos ex pãnis ab omni parte, qui cooperiant extremitates acuum, & dimitte eos, donec scias, quód vulnus iam cõsolidatum fuerit; & hęc species suturæ (ait Albucasis) conuenientior est in vulneribus paruis, quando sufficit in eorum sutura acus vna, aut duæ, aut tres ad summum. Alterum suturæ modum describit de mente Galeni Albucasis, qui verè nunquam illum excogitauit, & inquit; Rectificatur sutura ventris cũ duabus acubus, quod est, vt intromittas in eis vtrisque filum vnum, & incipe cum intromissione ex eo, quod est apud te, & fac eam penetrare vsque ad latus aliud secundùm eos, qui coria suunt ęqualiter. Recentiorum verò aliqui talia vulnera eo modo suere consueuerunt, quo sutores caligas, aut alia indumenta consuunt, & simul adiungunt. Alij eo communi vtuntur modo, quo omnia, vt sacci, & similia suuntur. Nos autem ea sutura semper vti soliti sumus, quæ simul vno tempore quattuor extremitates, duas nẽpè abdominis, & duas peritonei, si eas habere possumus, aggregat, & is verè modus fibulãdi est, & nõ ille, qui hamulis celebratur: seruamusq́, in hac fibulandi ratione, vt inter fibulã, & fibulã vnius minoris digiti distantia relinquatur. Talis postremò sit suturæ profunditas, vt tota abdominis compositio perforetur, & talis vnio conseruetur, vt dictum est, ne si rumpatur, inde hernia intestinalis sequatur.

DE TERTIA INDICATIONE,

Quæ quomodo opportuna medicamenta extrinsecus applicanda sint, manifestat. Cap. XVIII.

VAMPRIMVM abdominis sectiones æqualiter fuerint aut sutura, aut fibulis, aut vinculo duobus initijs circundato adiunctæ, medicamenta, si opus fuerit, quæ sanguinis fluxum constringant, applicentur; si verò non, quæ cruentis vulneribus accommodantur. talia à Græcis enęmata & emplastica, & à Latinis glutinantia vocantur. quorum facultas est, diuisas partes coniungere, glutinare, qualia sunt [a] emplastra barbara, aut ea, quę à fuluo colore cirrha, & phæa dicuntur; ea etiam, quę ex bitumine & aceto constant, enhæma barbara à medicis etiam vocitantur, valent in exercitatis, & duris corporibus; verum si mulieri mederis, pueroue, aut denique corpori, quod mollis sit carnis, quod ex chalcite fit, nostri diapalmam vocant, satis idoneum medicamentum fuerit: si verò hæc medicamenta non adsunt, vsque ad quartam ad minus glutem albotin, siue resina terebinthina summopere probatur, præsertim si tendines, aut lacertorum extremitates lædantur, expeditquè puluere aliquo fibulationem siccando à putredine præseruare; postmodum agglutinantia adhibeantur. Quod verò inter bubones & axillas est, id totum primis diebus molli lana oleo mediocriter calido imbuta circundare solent; tale verò si rosaceum, aut masticinum fuerit, magis prodesse poterit. deligatio etiam in his summè est necessaria, quæ vulneris fundum, & ora æqualiter contineat, ac sine dolore arctet, saniem fluere permittens, prodest quippe quod circumijcitur, neque molle nimirum sit, & algæ ritu fragile, quo videlicet tutò contineat, neque rursus ita durum, vt premendo offendat, tùm verò ipsa circunductio nec ita laxa sit, vt nihil efficiat, nec ita vehemens, vt dolorem excitet. Hoc si feceris, fueritquè vulnus solum sine vitioso succo, aut aliquo fluxu, aut intemperie, aut inflammatione, aut alio quouis internorum vitio, proculdubio sanabitur: at si ob sui magnitudinem id fieri nequeat, vt disiunctæ ipsæ partes exactæ ad imum vsque sibi coniungantur, videlicet nec sutura, nec fibulis, nec deligatura pertingere ad eas valente, vel etiam sanies iam illic fuerit collecta, vel dolor quispiam adiunctus; huiusmodi vulnus ex sola partium commissione, & exsiccantium applicatione agglutinari omnino non potest, quare id agendum est, quod in composito ventris vulnere vtile fore explicauimus.

[a] ¶ Scribon. de fer. 207. Cel. li. 5. ca. 15. Gal. 2. Katagen. Aet. li. 2. c. 24. Paul. lib. 7. ca. 17.

DE QVARTA INDICATIONE,

Quæ viscera à nocumentis præseruare, & affecta curare demonstrat.

De sectis intestinis. Cap. XIX.

I aliquod intestinorum sectum fuerit, quæ extrinsecus fieri debent, omnia similiter peragẽda sunt, vt supra dictũ est; cæterum [b] quod attinet ad sex res nõ naturales, aer is probatur, qui calidus est, & siccus; victus tenuis sit: cibaria pinguia, acuta, & flatu plena dimittantur: abstineat patiens ab omni motu, vociferatione, ira, & Venere: eligenda verò alimenta sunt (si quidem ad cicatricem perducere, aut glutinare vulnus studeamus) tum austera, tũ glutinantia,

[b] ¶ Gal. 4. meth. c. 7. Rasis. 7. ad Alm. cap. 3. Zar. 1. Theo. tr. 4. cap. vlt.

tinantia, tum quę minimè rodant. Sint igitur cibaria paucæ quantitatis, & quæ moderatè nutriant, ne varij augeantur humores, & fœces multæ, ac duræ procreentur. Et quia pharmaca, quæ per alui eductionem corpora euacuant, conferre non videntur, nullum quidem verbum de eis antiqui dixere; quare purgantibus medicamentis nullus hic relictus est locus, ne excrementa in sedes affectas educantur, & ne a bile vulnus lędatur, & intestinum imbecillius reddatur: verùm sanguinis missio, cum sit vera, ac generalis indicatio in omnium vulnerum curatione, ac vniuersalis [b] humorum euacuatio, si à basilari oppositi lateris, ac in morbi initio fuerit celebrata, summopere probatur: aliqui tamen per cucurbitulas, frictiones, & extremorum ligaturas reuulsiones laudant; quod opus quantum valere possit, sapiētiori iudicio remittimus. de topicis, siue localibus medicamentis non mediocriter conducit [c] ad opus, cognoscere in qua intestinorum parte vulnus consistat; Siquidem in superioribus, & gracilibus, veluti est duodenum, ieiunum, & ileon, ab epotis medicamentis pręsidium petendum est, sicuti à reubarbato infuso, luto armeno, terra samia, dragaganto, diaspermaton, & similibus, quæ ad glutinationem facere videntur. Si verò in humilioribus & crassioribus, vt est colon, cęcum, & rectum, clystere subijcere magis conuenit. ergo [d] si inferiora patiuntur, in eis medicamenta cum argalia imponi debent, quod instrumentum Græci contenchitas, Arabes lapsedram, & Latini clysterem oricularium vocant, cum aliè medicamenta conducant ad ea, quę in recto intestino sunt, vulnera, etiam [e] per vesicam, cui sit fistula ad finem annexa, aut inijcere liquatum medicamentum tepidum licet, idquè magis, quia podici propinquum est; at si in intermedijs, ab vtraque parte, eo quia à superiori, ac inferiori loco æqualiter sunt remota. fiat igitur clystere ex vino nigro austero, & tepido, aut solo, aut decoctionis magni cētaurij, aut hyppuris, addito melle crudo, aut rosaceo. nam in affectis interioribus, si emundare volueris, quæ modicè abstergunt, vtaris. quod munus mel non coctum cæteris præstat; oleæ verò, ac pinguia, omniaque acuta, & quæ dolorem inferre possent, aliena sunt. Et si aliquis dolor apparuerit, clyster inijciatur ex iure intestinorum, ac pedum veruecis, in quo bullierint hordeum, folia oliuarum, minoris centaurij, & mel absque sale. Si verò vehementiori exsiccatione opus fuerit, paretur decoctum ex maiori centaurio, tormentilla, pilosella, balaustijs, aloe, & mirrha lotis. neque enim fas est eiusmodi prædictis instrumentis crassiora medicamenta infundere, quamuis humidiora postulent: iccirco mediocriter sicca medicamenta, plerunque magis sunt idonea, quàm quæ liquabilia vocantur. huiusmodi verò sunt crocum, & pompholix, & aloes, & dragantum, & ea. quæ cephalica Gręcè dicuntur; in fine verò lemnia terra, aristolochia, & ircos salubre auxilium esse solent.

a ¶ Hipp. lib. de Vlcerib. Galen. lib. 2. de artic.
b ¶ Gale. lib. de sang. miss. Auic. 4. 1. ca. 10.
c ¶ Galen. 6. de not loc. aff. c. 2. 4. meth. c. 7. & 5. meth. c. 11.
d ¶ Gal. 1. de loc. aff. c. 2. 4. 4. meth cap. 7. 5. meth. cap. 11. 6. meth. ca. 1. 4.
e ¶ Hipp. lib. de fistulis Galen 5. meth. c. 7. 2. ad Glau. cap. de fistu. Paul. li. 4. ca. 43 Albuc. lib. 2. cap. 59. & 83.

De ventriculo vulnerato. Cap. XX.

Ventriculi [f] siue stomachi vulnera perpetuò lethalia iudicantur; veruntamen verbum hoc, lethale, interdum dicitur de his, qui ex necessitate sunt morituri, aliquando de his, qui plerunquè ob tale vulnus perire solent. ob id de ventriculo vulnerato aliqua datur dubitatio, cum nonnullos in eo sauciatos euasisse affirmant. [g] igitur cum ventriculus vulneratur, ex proprijs signis diligenter inquiratur, an leuiter, an grauiter, an vtroque modo, an circa fundum, an circa os eius vulnus consistat. graue vulnus illud quippe est, cùm tota fuerit eius perforata substantia: leue, cùm vel vna, vel altera tunica secta fuerit. porrò affectus primus necessariò lethalis est, cum viscus illud neruosum perpetui motus, & instrumētum concoctionis sit, sine qua homo viuere nequit. si verò exterior tantùm tunica, & ea quidem carnosa, secta fuerit, salus interdum speranda est: interna autem, quia membranosa est, & villis rectis quàm plurimis supernè deorsum tendentibus, obliquis verò paucis intertexta, mortis maximum minatur periculū: externa carnosior villos transuersos habet, quales continent duæ illæ intestinorum tunicæ. igitur, tota [h] eius substantia discissa perraró sanatur: quæ verò infernæ, & carnosæ sunt discissiones, curare cum fiducia tentabimus. nam fieri potest, vt & bene cedat, non solum quòd partes hæ crassiores sunt, sed etiam quòd sanantia medicamenta facilè hoc loco consistant: at quæ sunt in ore eius contactu duntaxat medicamentorū in transitu fruuntur, sensusquè eius acumen, sanationi obstat, ac cum primum, aut à medicamento, aut alimento pungitur, dolor maximus excitatur, ex quo & inflammatio sequi potest. Quomodocunquè [i] igitur ventriculus fuerit vulneratus, ab omnibus acribus, & cibis, & potibus abstinere oportet, sed vtatur cibarijs, ac medicinis lenientibus, ac mollibus, vtpótè sorbitionibus sine oleo, aut pinguedine, & his, quæ ex amilo, terra samia, lemnia sphragide, lacte cocto, vel quę melle paucissimo cōficiūtur. cibi sint euchymi, & coctu faciles, sed victus tenuis instituatur, & flatuosa, acuta, & mordicātia omnia tū intrinsecus, tū extrinsecus remoueātur. ob id patientibus chondrū exhiberi solet, oriza pariter, & panicū in aqua semel chalybeata decoctū, aut vbi radices consolidæ, aut sumach, aut myrti, aut rubi summitates, aut pimpinella, quæ mirabilis est, bullierint. Sed quia hæc & nauseam, & vomitū concitant, ea exhibere nō audemus, at primis diebus panatellam tantum ex pane loto in iure turturum, aut palumborum decoctam, aut in sola aqua chalybeata cum saccharo: verùm cum inflammationis suspicio præterierit, caro aliqua concedatur, vitulorum nēpe, aut hædorum ventres, vt ait Auicenna, [k] aceto conditi; & hoc forsitan, quia dictum est à Gale-

f ¶ Hipp. lib. 1. de morbis. li. de Coac. præno. 6. Aphori 18. 24. c. lt. lib. 5. c. 26.
g ¶ Gal. 6. aph com. 18. Albuc. lib. 2. c. 87.
h ¶ Gal. meth cap. 4.
i ¶ Aet. libro. 9. cap. 17. Paul. li. 3. c. 37.
k ¶ 2. 9 3. tr. 4. cap. 14.

no,

no; [a] Communis omnium internarũ partium indicatio est, vt ea eligantur, quæ animalis naturę maximè sunt familiaria, siue ea cibi sint, siue medicamenta. Siquidem ab eo [b] dictum est; Quale est vnumquodq; membrum, tali ipsum nutriri alimento oportet. hinc est quòd Rasis, [c] & Auicenna [d] his, qui cerebri vulnere affliguntur, assata gallinarum cerebella concedebant: & huius nutrimenti rationem assignans Auerroes [e] dicit; Cibaria, & medicinę confortatiuæ illę sunt, quæ complexioni membri in tota substantia assimilantur; quare quodlibet membrum comesum comedentis simile confortat & nutrit. Princeps tamen de cerebris aliam reperiri opinionem in fracta caluaria confitetur: neque nos ausi sumus vulnerato cerebro, patientes cerebris, ob nimiam eorum humiditatem, & quia vomitum commouent, nutrire. pariter nec animalium viscera ventriculo vulnerato exhibemus, sed bene montanas aues assatas, addita cydoniorum miua. vinum verò, si expedit, nulla existente febre, nigrum, stipticum, & pauciferum dari potest, aut eius loco vino cydoniorum cum aqua chalybeata vti licet: &, si corporis plethora aliqua apparuerit, vena secanda est; si autem cacochymia, bilis præsertim, corpus sola casia fistula, quę ab Auicenna [f] probatur, euacuetur. verùm, quia tale medicamentum, flatum, & tormina gignit, huic nonnulli diacatoliconem, aut radicem barbaram in minutissimum puluerem redactam adiungunt: nos verò huiusmodi corpora, medicinis per os sumptis, nunquã purgare ausi sumus, sed clysteribus, suppositorijs, & à longinquis partibus leuibus frictionibus; serapium summo mane exhibemus, myrtinum quippe, & rosaceum decocto centaurij, consolidæ, & æquiseti liquatum, cui sæpe addimus scrup. ij. trochiscorum de Karabe, aut de spodio, aut de reubarbaro, aut terram ipsam sigillatam. nec ab re est sæpius per diem, aut diacitonitẽ sine aromatibus, aut diadragantum, aut saccharum rosarum assumere. mastix verò secundùm omnem modum, his vulneribus suffragatur. Et quia omni ingenio vulneris conglutinatio tentanda est, quæ vi agglutinandi prædita sunt, crebrò assumantur; ex quibus electuarium de seminibus, siue diaspermaton ad pondus drag. vnius aliquo decocto solutum, vel radicis maioris centaurij, quam isti consolidã vocant, aut betonicæ, aut pentaphyllonis, à nonnullis excellentissimis medicis commendatur; præsertim horas quatuor mane, vesperi, ante cibi assumptionem. vulnus verò exterius, si amplum fuerit, suatur; quod rarò contingit. nam vulnera huiuscemodi ferè semper ab acuto telo causari solent: aut in principio, si expedit, regantur therebinthina lota actu calida, aut perpetuo vnguento nostro sancto, cui cætera medicamenta cedere debent. interea totus venter, dorsum, & inguina oleo rosato completo, masticino, & camomillino inungantur; & si occasio datur, incarnetur vulnus emplastro barbaro, aut basilicone. postremò cerato ex chalcitide sigilletur. Ventriculi verò vulnus naturę dimittatur, &, si amplum fuerit, si potest (vt de intestinis dictum est) consuatur; per os autem agglutinantia assumantur, & extrinsecus iniectorio imponatur lotio ex vino nigro austero decoctionis æquiseti, rosis, palmulis, minoris centaurij, & melle, aut zulapio rosato. Sed sententia nostra affirmamus, melius esse potenti naturæ omnia committere, quę id facit interdum, quod Medico impossibile est.

[a] ¶ 4. meth. c. 7.
[b] ¶ 6. de vsu par.
[c] ¶ 6. ad Alm. ca. vlt. & 15. cõtinentis.
[d] ¶ 13. tr. 2. ca. 26. 4. 4. tr. 1. c. vlt.
[e] ¶ 5. collig. c. 19.
[f] ¶ 23. 3. tr. 4. c. 14.

De Iecore læso. Cap. XXI.

SEDES [g] quàm plurimæ in humanis corporibus reperiuntur, quæ cũ morbo in soluta continuitate affliguntur, earum nocumenta magna sunt, & pereunt secundũ plerunque, interdum verò non, sed raro. inter quas Iecur, siue Hepar enumeratur. fieri enim potest, vt cum leue in eo vulnus occurrat, saluetur: sed cum vas aliquod notabile in eo sectum fuerit, nulla salutis spes remanet, sicuti corde affecto, vbi nulla speratur salus, quòd ex nutritionis defectu languet, & moritur. Hepatis [h] verò non solum profundum vulnus in eius fibris factum, sed etiam fibram abscissam sanatam fuisse nonnulli affirmãt: attamen si in eo vulnus aliquod illatum alicuius magnitudinis, aut profunditatis extiterit, aut vena, quæ in eius gibbo originem trahit, caua, magna, & chilis dicta secatur, aut ea, quæ in eius cauo committitur, vena portæ nuncupata, inciditur, aut ramus eorum quidam, quorum repletur iecur ob largam eorum sanguinis effusionem, priusquàm vulnus agglutinetur, ęger necessariò moritur, idque magis quia ob alimenti inopiam cor patitur, & sic tandem perit animans, sed non illicò interdum, cum per longa temporum spatia in huiusmodi affectibus vita protrahi possit. Sæpius quidem breui temporis interuallo, ex iecoris percussione multi occumbunt. nam, vt refert Hippocrates, [i] cuidam Astili, percusso iecore, statim color cadauerum se se sparsit, oculi introcesserunt, molestia, difficultas ferendi, ac æstuatio consecuta est, & eadem die vitam cum morte cõmutauit. Alter puer à Mulo in Hepate percussus, quarta die mortuus est. Spiritum densum habebat, nec quicquam intelligebat, ac febre cruciabatur: ob id cum grauiter iecur læditur, qui sic affecti sunt, prognosticis, ac presbyteris relinquãtur, cum cæterarũ omnium hæc affectio periculosissima sit, & modica omnino ægris sit spes salutis, & morbus hic à Medicis [k] lethalis iudicetur; attamen leui existente lęsionę, ex qua non magna sanguinis copia egressa fuerit, aut aliquis alius ichor non multum effluxerit, eius sanationem tẽtare oportet: in primis verò tenuissima adhibeatur diæta, ne sanguinis multitudo augeatur, & ea commendantur, quæ agglutinandi vim habent; ob id chondrum, aut oriza, aut hordeum in iure pedum hædi, aut parui vituli decoquantur, additis folijs boraginis, lupulorum, intybi, & plantaginis; aut fiat panatella in iure

[g] ¶ Auic. 14. 3. tr. 3. 10. 4. 4. tr. 3. cap. 4.
[h] ¶ Gal. 6. aph. com. 18. Paul. lib. 6. c. 88. Auic. 4. 4. ca. 3. 10.
[i] ¶ 5. de morbis popul.
[k] ¶ Hipp. lib. 1. de morb. lib. de Coac prænot. lib. 1. Epidemiarũ 6. Apho. 18. Cels. l. 5. ca. 26. Aet. lib. 10. c. 5. Pau. l. 6. c. 88. Auic. 14. 3. tr. 3. c. 21. 4. 4. c. 2.

tali: oua verò, carnes, & lacticinia primis diebus, aut donec inflammationis omnis suspicio præterierit, diminuantur. vinum pariter; aquam enim potare conuenit, in qua bullierint coriandri, iuiubæ, & cichorium; aut saltem ea sit, in qua ignitus chalybster, aut quater fuerit extinctus, addito serapio rosaceo ex rosis siccis, aut saccharo rosato. Secetur vena, potissimum iecoraria, oppositi lateris, à qua, virium robore apparente, bis, terque sanguis paulatim, & interpolatè detrahendus; aut fiat leuis euacuatio cassia, aut diacatolicone, & rhabarbaro, syrupus quotidie summo mane exhibeatur, veluti ille de rosis siccis, de lupulis, aut de cichorio cum radice barbara, liquatus cum decocto hepaticæ, consolidæ, caudæ equinæ, aut betonicę. Si autem vulneratus, saltem alternis diebus, ventris beneficium, & alui expurgationem non nouerit, ei clyster imponatur, ex decocto maioris centaurij, consolidæ, & equiseti, addito saccharo rosato, oleo myrtino, & rhodino, & parum quid electuarij diacatoliconis. diuersiones à longinquis partibus probantur, nempe leuibus frictionibus, cucurbitulis, aut ligaturis: iram, clamores, nimiũ motum, coitum, & vnamquãque causam, quæ sanguinem alterare possint, fugiat patiens. verùm, si aliqua insignis apparuerit indigentia, caro auium montanarum, aut hepata paruorum animalium, & vinum nigrum clarum, oligophorum dari potest. Et quia ea, quæ confortant, ac huius visceris solutiones agglutinant, per os offerri possunt, confectiones in rotulis ex spodio, gummi arabico asso, rhabarbaro, dragaganto, balaustijs, terra sigillata, & boloarmeno cum saccharo parari solent, quæ mane, & sero patienti exhiberi possunt: rhaponticum pariter, & rhabarbarum in minutum puluerem redactum vsque ad scrup. ij. cum decocto arnoglossę, aut pentaphylonis secundum omnem modum, optimum præsidiũ est, probantur trochisci summo mane, vsque ad drag. j. de spodio, de reubarbaro, & de rosis cum spodio soluti in decocto centaurij, intybi, & equiseti: Vulnus verò hypochondrij, aut abdominis, si in eo sanguinis hæmorrhagia apparuerit, primò medicinis sanguinem sistentibus regatur: deinde aut terebinthina actu calida, aut vnguento nostro sancto, ab initio vsque ad vulneris sigillationem regatur: aut, si licet, transacta quarta, ipsi terebinthinę addatur bolus armenus, & mumia: postremò masticen, thuris mannam, & dragagantum admiscere licet. partes verò vulneri coadiacentes, inguinaque, subascelia, ac spina oleo rosaceo, masticino, ac de citonijs vnà cum sandalis albis, & rubeis, ac eboris ramentis, & intybi domestici seminibus minutissimè tritis cum pauca cera, sub linimenti forma inungantur, porrò, si expedit, vt medicamentum exterius impositum fibras hepatis vulneratas attingat, nec magna sanguinis quantitas effertur, illud quidem formetur, quod sectas fibras constringat, & agglutinet, quale est hoc; Recip. succi equiseti, pentaphylonis, pilosellæ, polygonij an. mannæ thuris, mumiæ electę, reubarbari optimi, radicum maioris centaurij, sanguinis draconis ex lacryma an. q. s. pro collyrio, quod per se, si vulnus amplum fuerit, aut per iniectorium vsque ad iecur bis, terque in die inijciatur. Amplum vulnus insui debet, dimisso in decliui situ orificio, vt superfluitates perpetuò expurgari possint: supra vulnus verò aut barbarum, aut calcideum medicamentum, aut illud celebre ex chalcitide adhibeatur.

De liene affecto. Cap. XXII.

SI LIEN, siue splen vulneretur, maiori cum fiducia curationem aggredimur, atque magis, si vulnus intimè non transierit. nam sima huius visceris pars, multarum arteriarum, ac magnarum venarum plantationes continet, ob id si vulnere affligitur, nulla redẽptionis spes remanere solet: cum verò leuiter in superficie læditur, eædẽ requiruntur curatiuæ indicationes tùm in victus regimine, tum in localium medicamentorum applicatione, vt de Iecore expositum est: verùm vtroque viscere læso, diligentia summa adhibenda est, ne ex calidorum, ac stipticorum medicaminum qualitate humidiores substantiæ discutiantur, & crassiores exficcentur, cum ambo hæc membra parata sint, in scirrhum facillimè conuerti.

De Renibus incisis. Cap. XXIII.

CVM [a] ferro renes inciduntur, difficilis curatio fit, imò [b] moritur ille, cuius renes disrumpuntur. verùm minoris timoris sunt, quàm vulnera Vesicæ, aut locorum neruosorum. Cum igitur tale vulnus occurrit, exterius curatur indicationibus superius enarratis, secundum temporis opportunitatem: interius [c] verò instituto victus regimine, potissimum quod in hac, & vesicę curatione est, requiritur humorũ adæquatio iudicatur, quæ interdum fit per venæ sectionem copiosam, aut per subtilium, ac tenuium humorum solutionem, sine [d] subita euacuatione: ob id probatur manna, cassia, rhabarbarum, & syrupus rosatus solutiuus. Si verò crudorum humorum copia apparuerit, vomitus melior est, quo renum vulnera curantur. nam abstergit, euacuat, & fluxiones reuelsit, cæterę verò humiditates ęquationem quęrunt, solo seri caprini lactis stillaticio liquore, aut decocto iuiubarum, & sebesten, vel lacte seminum frigidorum maiorum: aliqui trochiscos de alicacabo aqua hippuris solutos probare videntur. postremò [e] consolidationem sperantes, amilum, dragagantum, & frigidas gummas patientibus exhibent, quos in mollissimo lecto decumbere iubent, ac tenuissima vti

a ¶ Cels. li. 5. ca. 26. Zoa. 2. theor. 2. ca. 7.
b ¶ Auic. 18. tr. 2. ca. 10.
c ¶ Auic. 18. 3. t. 2. c. 22.
d ¶ Aet. li. 11. c. 16.
e ¶ Hipp. lib. 2. de morb. Cels. li. 4. c. 10.

diæta

diæta præcipiunt. non tamen ad multos dies diæta extendatur, nam vrinæ puriores & acriores per inediam redditæ, vehementissimos morsus procreant; ob id in morbi initio, sorbitionibus tenuibus morsus omnes lenientibus vti expedit, inde victus sit boni chymi, vt puta ex carnibus auium nemoralium assatis, ouis sorbilibus, chondro, oriza, & panatella, atque interim acetosa, acuta, salsa, & dulcia, ac omnia aperientia, & diuretica (id est, quę vrinam ciere solent) dimittantur: minor faciendus est omnis potus, præsertim aquæ, ob lotij copiam, quiescat patiens, in silentioque vitam ducat; nam methodus curandorum vulnerum renum, quies est. porrò, si decet, per clysterem decoctum maluæ, & equiseti cum ptisana, & rhodomelle infundendum, vt saltem alternis diebus materiæ, quæ in vijs communibus reperiuntur, per secessum expurgentur. cæterum non multa copia infundatur, ne visceribus nimis repletis renes comprimantur. Si autem secti renes sanguinis profluuio laborabunt, venam cubiti secare conuenit, sanguinis detractione repetita, & medicamenta, quæ ad sanguinis sputum, & quæ ad ipsius profluuia describuntur, in renibus, & vesica sanguinem fundentibus per syringam inijciantur; quod præclarè facit simphiti radix, & tragacanticum vino macerata, aut polygonij, & plantaginis succus cum posca, aut succus foliorum porri, & plantaginis, qui omnia superat medicamenta: exterius cataplasma adhibeatur ex palmulis, pane siligineo, acatia, hipocistide, & vino astringente decoctis. concretus interdum in vesica sanguis adeò deprehenditur, quòd post illum vrina subitò cohibetur, & fibrę quędã sanguineæ, aut humiditates quædam cruentę paulatim percolant; quare cum vrina suppressa est, pectinis, ac fœminis partes oleo è scorpionibus, amygdalarum amararum, irino, & è capparibus inungãtur; & si hęc nõ iuuant, fiant decocta ex maluis, parietaria, saxifragia, agrimonia, & citrach in vino albo, aut ex his cum passo, aut oximellite fiat cataplasma. Potui etiam datur præsertim renibus, aut poris vreteribus repletis decoctum eritrodani, polytrichi, scolopẽdrię, & citrach cum syrupo capilli Veneris, aut bizantino. veruntamen horum vsum, quoad possumus, fugiamus: sed tantum vrgente necessitate vsui seruentur; Siquidem vrinam viriliter prouocant, & quæ relaxant, administranda minimè sunt, sed quæ exsiccando corroborant, à medicis probantur. nos verò cuidam militi Feltrensi vno duntaxat rene vulnerato quotidiè dedimus drag. j. optimæ terræ sigillatæ cum vnc. j. terebinthi cyprij, & parum post cyathum paruum optimi albi vini montani, & ferè statim vinum à vulnere emanabat odoratum, sed aliquãtisper tinctum, exterius verò continuò vnguentum nostrum Sanctum applicauimus, cuius compositionem, ac operandi modum in tertia indicatione descripsimus, capite de Thoracis vulneribus, & breui tẽporis spatio fuit ille sanitati restitutus.

De sauciata vesica. Cap. XXIIII.

CVM [a] vesica, quæ vrinę receptaculum est, præciditur, eius partes sectę nequaquã coire possunt, ob id quia membrum neruosum est, frigidum, siccum, & exangue, & nerui [b] secti neque coalescunt, neque augẽtur, & eorum [c] vulnera pessima, ac omni timore plena esse solent. Intestinum hoc perpetuò mouetur, ac humiditate acuta, acri, baurachina, & mordaci ferè semper repletum videtur; quare [d] necessariò ille, cui vesica disrumpitur, moritur. Ergo [e] de vesica funditus secta nihil plus dicere expedit, quæ pariter, quamuis nonnulli aliter credant, consui nequit; nã ex acus punctura conuellitur, aut ab aere frigido alterata corrumpitur, vt illi euenit, qui super frigidũ lapidem sedere solebat, aut piscatori, qui in frigidis aquis diu degebat. Si autem eius collum, id est, carnosior pars, quam Latini ceruicem vocant, vulneratur, non ita imminet periculum, nam affectum similem præcipuè in his, quibus calculi extrahuntur, sanari videmus. In hac igitur curatione indicationes illæ in renibus vulneratis expositę ad vnguem seruari debent: pharmaca verò purgantia per os sumpta, item ea, quæ vrin amciere possunt, exhibenda non sunt, ne materię multę, ac succi mali ad renes, & vesicam deducantur. Diẹta itaque tenuissima sit, à nimio potu, & humidorum vsu caueatur, vinum dimittatur, sed aqua coriandrara cum vino, aut miua cidoniorum, vel syrupo myrtino, aut saccharo rosato vsui seruetur. Vulnus exterius regatur terebinthina cum tertia parte olei hypericonis, ac desuper barbarum, aut argideum, aut illud vsitatum, ex chalcitide, aut nostrum sanctum adhibeatur; nam, vt partes simul citissimè coeant, studere operęprecium est; multum enim vrina ad hoc conducit; ergo si absque lichinij impositione opus perfici posset, id melius esse omnino iudicatur; in cęteris ea opportuna sunt, quæ in supradictis carnosis vulneribus commemorata fuere. per meatum verò vrinarium decoctum aliquod inijci potest, potissimum cum syringa, quale est hoc. Recip hordei, rosarum, centaurij minoris an. m. s. vini nigri optimi q. s. pro decocto, cui in fine addantur rhodomellis vnc. ij. coletur, & vtere. Et si maiori eges exsiccatione, Recip. radicum consolidæ, maioris centaurij, foliorum oliuæ, myrtillorum an. s. amili vnc. j. s. aquæ chalybeatæ q. s. pro decocto, & addito melle rosaceo vsui serua. Si verò aliqua aderit mordicatio, tollatur sero caprino chalybeato, aut pompholige lota, lacte caprino soluta, aut trochiscis de terra samia, aut de halicacabo, aqua consolidæ liquatis. omnia hæc, & quæ in vtero ponuntur, actu tepida esse debent, & flatum non gignant; nam frigida quæuis his visceribus aduersantur, ac sunt inimica.

a ¶ Hipp. li. 1. de morbis. 6. Aph. 18.
Cel. li 6. cap. de vul. infa.
Auic. 4. 4. c. 2.
b ¶ Hipp. lib. 1. de morbis lib. de Coac pręno. 6. Aph. 19.
Arist. 1. de hist. anim. c. 13.
Cel. li. 5. c. 26.
Gal. 1. de semi. cap. 8.
Auic. 4. 4. c. 2.
c ¶ Gal 5. Aph com. 66.
d ¶ Auic. 19. 3. tr. 1. ca. 11.
e ¶ Gal. 6. Aph. com. 18.

De vtero perforato. Cap. XXV.

a ¶ Gal. 6. de lo. aff. cap. 5.
Aet. li. 16. c. 88.
b ¶ Lib. de genitura.
c ¶ Gal. 5. meth. cap. 7.
d ¶ Hipp. lib. de lege. Gal. lib. ar. par med. cap. 87. Auic. 4. 1. cap.
e ¶ Hipp. 6. Epidem. sect. 2.

SI vterus [a] siue matrix fuerit vulnerata, quod raró contingit, indicia sumuntur à loco læso: nam in fundo ventris inter vesicam, & rectum intestinum sita est, & ab exeuntibus. nam per sinum muliebrem & sanguis, & ichor emanat; á dolore, qui eam partem, & inguina, & fœmora, & dorsum molestat; á syncopa siue animi deliquio, ob eius cum ventriculo consortium: á febre, affinitate cordis; ex alienatione ob nimiam cum cerebro insertam alligationem. vnde dicebat Hippocrates, [b] maximam seminis partem á capite procedere; & quòd hi, quorum auriculares venæ sectæ fuerint, á medicis aliuidegi quidez, somni, & apoplecticæ dictæ, infœcundi redduntur. Eius vulnus lethale admodum iudicatur iisdem rationibus, vt Capite de Vesica dictũ est. Curantur hi affectus optimo, ac tenuissimo victu, sanguinis missione, præsertim à vena iecoraria, & syrupis humorum acuitates contemperantibus, ac alijs similibus indicationibus, vt supra in cura diuersarum internarum passionum explicauimus. Abdominis vulnus primis diebus medicamento ex terebinthina, oui luteo, rhodino, & croco regatur: circumuicina verò loca oleo rosaceo completo, è semine lini, & è matricaria foueantur. postremò huic medicamento parum thuris, masticis, dragaganti, & ceræ addi solet, & sic sarcoticum vulnus fit, & carne replebitur: situs verò, ac iacendi modus talis sit, ne intestina vterum comprimant: interius, [c] si decet, ea imponantur, quæ valde exsiccant, sicut pompholix, aloes, anethum vstum, carta combusta, bolusarmenus, crocus, & similia succo pimpinellæ, aut consolidæ, aut agrimoniæ liquata, in linimenti, siue collyrij formã redacta. hæc recto syphone, siue cathetere, aut vterino clystere, quod Græci metrenchitas vocant, imponi possunt: si verò absterfio aliqua cõuenerit, fiat cum vino nigro, mellito, aut sero caprino, aut rosaceo melle: maxima pars curationis omniũ viscerum vulneratorum ipsi naturæ, quę Dei filia, ac mundi anima est, committatur. nam [d] omnium illa opifex est, medicus verò eius minister; ipsa [e] enim non edocta, & nullo magistro vsa, ea, quibus opus est, facit, quod præter spem mirificè in bonum conuertitur.

De testibus vulneratis. Cap. XXVI.

SI testes vulnerantur, optimo egent regimine, tum in victus ratione, tum in tòpicorum applicatione, vt in similibus passionibus superius ad plenum explicauimus. Et quia hæ partes maximo sensu præditæ sunt, maxima cura adhibenda est, ne aut dolore, aut inflammatione vexentur. Igitur præmissa vniuersali euacuatione, nempe sanguinẽ mittendo, vsus terebinthinæ lotæ, addito hypericonis oleo, summopere probatur: & si amplum vulnus fuerit, commodè suatur, orificium in ima parte dimittendo, vt superfluitates possint perpetuò expurgari, partes circunferentes vnguento rosato Mesue inungantur, aut oleo rosato completo, & masticino; inde vulnus abstergatur syrupo aut melle rosaceo. postremò basilicone, aut regale medicamento incarnetur, & palmulato, aut cerato de minio ad cicatricem perducatur: quę in scroto, aut osceo occurrunt vulnera, his medijs facillimè ad sanitatem perducuntur. Hæc pauca ad Dei omnipotentis laudem, amicorum satisfactionem, & vulneratorum vtilitatem in vnum redegimus, non equidem quòd aliás á peritioribus dicta nõ sint, nec ob librorum penuriam, sed vt sub breui epilogo, quæ sparsim, ac in diuersis voluminibus ab antiquis enarrata fuere, redigantur.

Si quis ergo in posterum æquè studiosus, ac veritatis vehemens amator, veriorem doctrinam, ac tutius experimẽtum practicando nouerit, vbi bis, terue vsus, expertusque fit, non temere, ac subitò occultè suam proferat sententiam, sed eam in medium apertè ad laudem omnipotentis Dei, ac languentiũ salutem, adducere non pigeat.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Tractatus Secundus.

De vulneribus.

LIBER SEXTVS.

De Sagittarum extractione. Cap. Primum.

HVMANA corpora, iniurijs exterioribus obnoxia, à telo acuto sępe affliguntur, nempe sagitta, gladio, aut lancea. interdum à rotundo, seu alterius formæ instrumento, nimirum lacerante, aut contundente, veluti à globulo, siue plumbea glande, dum à Ferentarijs. & tormento aliquo fulminante, magno impetu, ac fulminis instar, eijcitur, & in corpore residet; idcirco, quia hi omnes affectus, non leuis momenti sunt, diligentem, ac expertũ operatorem, & medicum multis alijs pręstantiorem, potissimum his temporibus, & in bello, & extra bellum, exposcunt. verùm & si quamplurima de hac operatione in nostris chirurgicis enarrationibus explicauimus: hic tamen, Celso, Paulo, & Albucasi, fautoribus, in genere, de telis acutis è corpore extrahendis, hęc pauca memoriæ prodire decreuimus. Siquis ergo tela simplicia, aut diuersarum formarũ, spiculatasque sagittas, aut glandes, cęteraq; corpori humano infixa, ac inhęrentia ex arte, & solertia quadam, ac sponte aut inuito detrahere, & reuellere cupit, scopi quatuor ab eo præcipuè considerandi sunt. quorum primus, telorum materia, ac forma est: Secundus, affectæ sedis natura, compositio, situs, & officium: Tertius, instrumenta, alia ve ingenia, quibus hæc omnia extrahi possunt: Quartus, curandi methodus, ac cætera, quæ ad topica, idest localia medicamenta, pertinere vidẽtur. Tela omnia, quę ventribus illata intus hæserunt, magno negotio, ac non minimo cum timore sæpe eijciuntur, suntque difficultates quædam ex generibus eorum, quędã ex his sedibus, in quas illa penetrarunt, & quædam ex forma instrumenrorum. vnde sequitur, quòd interdum euulsione, seu attractione, interdum propulsione sit vtendum, sumpta indicatione ab ipsorum telorum generibus, & differentijs, postmodum ab ipsis sedibus affectis. vltimò à symptomatum natura, & quantitate. porrò telorũ differentiæ, Celso authore, ab eorum materia, figura, magnitudine, numero, habitu, & viribus, sumũtur. Materia, quatenus ferrea, plũbea, stamnea, ænea, lapidea, aut altero metalli genere, aut ossea, aut cornea, aut arundinea, aut lignea, sunt: Figura, quatenus acuta, lata, sphærica, triangulata, angulosa, axillata, barbulata, spiculata, aut cuspidata, ac cuspidatarũ, hæ cuspides posteriora spectantes, habent, quæ, dum extrahuntur, contra defigantur: illa in anteriora, vt propulsata, idem faciant. quędam obuersas cuspides tenent, fulminis instar, vt dum ipsa trahuntur, propelluntur q;, in obiecta infigantur; Magnitudine, quatenus alia magna, alia parua, alia longiora, alia breuiora, existunt: Numero, quatenus vnum, aut plura sunt: Habitu, quatenus aliqua ligno firmiter infixa manent,

aliauè negligentius, vt in extrahendo separata intus resideant: Viribus, quatenus aliqua veneno tincta, ac delinita, quædã verò quatenus veneno careant. Hæc igitur sunt telorũ discrimina, quæ à medico vulnerario, alijs præstãtiore, accuratè perpetuò considerantur. Vt verò hæc historia sensatè dignoscatur, expedit telorũ aliquas imagines delineare, ac sagittarũ varias formas describere. quarũ aliquæ simpliciores sunt, & caudæ earum duobus modis parantur: quorum vnus cauus est, in quem hastilis acuitas extrema, ingredi possit; Alter cuspidatus, vt in hastilis cauitate inseri valeat. Primus ab Auicenna zugi cãnulatũ, secundus zugi caudatum nuncupatur. & quia hæ imbecilliores, & minoris laboris sunt, ac vtrobique commodius extrahuntur, alijs præponantur. acutę sunt, & formari solent, vt in officina cõspici põt.

In secundo simplicium sagittarum genere, latę sagittæ reponuntur, quę planæ, & ęquales sunt, & facile in corpus conduntur, ac altissimè insidunt, & sæpe alia parte, quàm qua veniunt, educendæ sunt, si prope cutem extiterint. earum forma in officina est.

In veteri militia, ac his temporibus, Cretæ pręsertim, ac apud Scythas, sagittarum cuspides triangulati formantur, vt extracti, maius inferant nocumentum. formas eorum subiecimus in officina.

Venetiis, ac alibi, non belli ratione, sed exercitij, & voluptatis, aliquę parantur sagittæ: quarum extremitas sine cuspide, aut acie. breuis, & rotunda est. vt videre licet in officina.

Alia sagittę forma plurimis angulis munita, inter antiqua tela reperitur. quæ, quia plurimis alis circundatur, telum angulosum dicitur, vt in officina.

Eodem modo nonnullę sagittæ duobus spiculis circundatæ parantur, quæ retro euolutæ, in extrahendo maiorem noxam inferunt. vt per imagines in officina descriptas facillimè deprehenditur.

Qvandam sagittę effigiem sane proprijs oculis conspeximus, secus verò non credidissemus, sed potius telum excogitatum opinati fuissemus. hæc multis retro spectantibus alis, siue barbulis induitur. & ob id barbulata sagitta dicitur. eius fabrica in officina posita est.

Apvd Parthos, & Indos quoddam sagittæ genus reperitur, quod spiculis varijs, ac vario modo procedentibus euoluitur; nẽpè aut retro, aut anterius, aut vtroque modo spectantibus, vt characteribus in officina positis facilè demonstratur.

Alteram adhuc sagittæ formam vidimus, quæ ob sui magnitudinem potius ballistę, quàm arcui conuenire opinamur, Lunæ, aut Falcis imaginem pręsefert, vt intueri licet in officina.

Formantvr sagittæ duarum partium, quarum vna interius torculata est, altera verò exterius, vt dum euelluntur, earum cuspis abscondita intime, remaneat, imagines eas ostẽdunt in officina positę.

Sagittae etiam duarũ partium sine torculo parantur, quarum vna alteram ingreditur. cumquè acuta cuspis anterior, profundè penetrauerit, posteriori parte euulsa, eã, quæ remanserit, in membris residere necesse est. parari solent, vt in officina.

Qvamplvrimae aliæ sagittarum formæ, apud varias nationes, & sub diuerso cęlo parantur, quas nunc dimittere intendimus, cum satis de eis narratum sit, cõmuniter tamen eo modo fabricantur, & arcu, aut ballista eiaculantur, vt in officina.

De affectis sedibus, modo operandi, ac instrumentis ad opus idoneis. Cap. II.

Redevntes ad rem nostram, dicimus, sedes etiam, in quas sagittæ penetrarunt, vario modo se habere. nam aut altè telum insedit, vel in summo duntaxat, vel admodum circa medium infixum est. Si in summa carne impactum fuerit, magnas venas, aut arterias, aut artus, aut ossa, aut spinam nequaquam læserit. Si verò circa medium, sæpe affectum formidabilem imprimit. Sed si altè conducitur, certe aut aliquod nobilium, & internorum membrorum sauciauit, aut solum penetranserit: porrò officialia, ac primaria membra aliquo modo secta, proprijs indicijs, vt supra libro quarto, & quinto explicauimus, dignoscuntur. Ex quibus denique eorum habitudo, compositio, officium, & situs pernotatur, ac tandem mors plerũque subsequitur. Instrumenta quoque ad sagittarum extractionem idonea, & accommodata, differunt. nam aut manibus tantùm, aut alicuius instrumenti auxilio opus perficitur; aut attrahentibus præsidijs, quod rarò in his operationibus videri solet, id consequitur; aut signis, verbis, vel incantationibus, quod fieri nunquam vidimus, nec credimus, opus absoluitur. Modi pariter ad hoc peragendum condecentes variant, prout læsę sedis situs, & compositio, ac sagittæ forma, magnitudouè exigit; idcircò si in summa pectoris, aut suminis parte, sagitta impacta tantùm fuerit, nil melius quidem, quàm, qua venit, citò manibus eam euellere. Similiter agendum est, si tantùm in cauam partem peruenerit. Scito tamen, nihil difficilius, periculosiusque ad extrahendum, quàm sagittarum spicula, præsertim axillis, aut barbulis, siue hamulis vtrinque hispidata, & cuspidata. porrò si telum, qualecunque fuerit, in conspectu venit, & commodè eximi potest, protinus extrahatur; Siquidem ea, quæ præter naturam sunt, confestim auferenda esse Hippocrates, & Galenus censuerunt, ne ægrum in grauius periculum ducant. si tamen sine iactura, & magno dolore, educi valeamus. quo facto, aduertendum, ne sanguinis

guinis fiat non leuis aliqua hæmorrhagia, aut patientis vires tollantur. Sistatur ergo eo modo, de quo sæpe sermo habitus est. Si verò ossium aliqua adsit fractura, aut squammæ quamplurimæ dispergantur, omnes educantur, si ars valere videtur, instrumētis nempè ad hoc munus idoneis, aliter sapienti naturæ id omne committatur: pariter si sagitta infixa sic intus lateat, vt nullo modo reperiri possit, aut non satis tutò extrahi, tantisper dimittenda est, donec natura ipsam protrudat, & manifestet. Operando verò summa cura adhibenda est, ne neruus, aut vena maior, vel arteria incidatur: sagitta ex corpore euulsa, nō alia est corporis medicina, quàm quæ esset, si corpore icto nihil inhæserit, vnde vulnus ipsum curetur, vt & cætera alia cruenta curari solent, hoc vno addito, quòd qui ab infixa sagitta alteratus est sanguis exprimatur, vt vulnus putredine, & inflammatione vendicetur. Si autem in principem, aut aliquam necessariam particulam sagitta defigitur, cum iam notæ lethales apparuerint, & conuulsio presertim multum cruciatum, ac vexationem accersitura sit, nihil in operatione tentandum est, ne præterquam quòd nihil sumus profecturi, etiam conuitiandi occasionem idiotis præbeamus. verùm, quia si telum in his relinquatur, in præsentaneam mortem ægrum precipitare solet, preterquàm etiam artem inhumanam ostendat, qua de re si eximatur, fortè etiam salus subsequitur; igitur præmisso prognostico de perditione, quæ frequenter occurrit, operationem aggrediamur; nam interdum absque vlla spe miraculosè aliqui saluati fuere. Tunc ergo eo modo, quo patiens erat, dum vulnus acceperat, situetur, si potest: sin minus, in lecto ad meliorem modum, quo vulneratus fuerat, ac manibus potissimum, si sagitta suo hastili munita fuerit, tractetur, modò huc, modò illuc agitando, ac leuiter contorquendo, donec tutò exierit. Nihil enim tam facile in corpore conducitur, aut extrahitur, quàm simplex sagitta, quæ extracta, viscerum vulnus eo modo, quo in superioribus libris explicauimus, regatur. Accedit etiam aliquid difficultatis suo omni ictu, si sagitta costis, aut ossi pectoris, aut caluariæ, aut spinæ inhæserit. nam si eam attrahendo eximere tutum est, quæratur tunc, si manibus paulatim eam agitando, donec is locus laxetur, qui mucronem momordit, ne ferrum infixum remaneat, extirpari possit: sin autem scalpello, si datur locus, os circa ferrum cauare oportet. nonnunquam carnem prius incidamus, si vulnus instrumentum non recipit. Cum verò sagitta alte, ac firmiter in osse aliquo insederit (quod ex eius soliditate, firmitudine, duritie, ac mēbri magnitudine inspicitur) nulla vi cōmoueatur, præsertim eo instrumēto, quod aliqui arcum seu ballistam nominant, sed carnem ei circunstantem, aut cultello simplici acuto, aut eo instrumento hac tempestate constructo, quod ab eius occulta, ac deceptoria operatione, Forceps deceptoria, aut excisoria duplicata inuersa nuncupatur, in primis adimemus, aut diducemus: hoc instrumentū illud esse opinamur, quod ad ✠ Græcæ litterę imaginē formatur, & ypsiloideum vocatur; dilatatoriū omnino est: attamen eius vtilitatem, aut operationem, quamuis eam memorarūt Celsus, Paulus, & posteriores, adhuc intelligere non potuimus: Prædictorum instrumentorum delineationes in officina cernuntur.

Si autem sagittæ ferrum, per vulnus aliquod angustum, ossi infixum tantum remanserit, ac ita firmiter illi adhæserit, vt nec manibus, nec alio ingenio euelli possit: tunc ea instrumenta opportuna sunt, quę ab eorum operatione attractoria dicuntur. & illud celebre iudicatur, quod ab Albucasi terebrum torculatum, & à Guidone terebrum inuersum vocatur. Formetur ex optimo chalybe, aut ex ferro indo, & duas seruet imagines; alterum enim integrum est, ac ima parte torculatum, vt dum in zugi cānulato auoluitur, suo torculari illud amplectatur, & retineat; variè igitur in torculi crassitiem, & longitudinē ob zugi varietatem parentur: alterum diuisum æqualiter ad sui longitudinem fabricetur, teres, concauum, per cuius mediū hastula ferrea locatur, quæ mobilis est, vt descendēdo, torculatam partē dilatet. vt vno solo terebro, singulatim tale opus adimpleatur, omnia sub duabus figuris, de quibus in officina, conspici possunt.

In lato, & amplo vulnere, vt expedit, aliquo vtimur instrumento, quod ab effigie rostri diuersarum auium, nomen sibi sortitur, nempe à coruino coruinum, ab anserino anserinum, à ciconino ciconinum, à gruino gruinum, & communi voce ab attrahendo, omnia attractoria dicuntur, quorum imagines, ac vbi de vulneribus Sclopetorum tractabimus, intueri possunt in officina.

Instrumentum ad hoc idoneum, celebre, apud antiquos illud obseruabatur, & summopere probabatur, quod quia belli tempore ad sagittas extrahendas maximo erat vsui, à Græcis belulcum [a] vocatur. Hoc illud esse opinamur, quod Hippocrates [b] Eraphiscum, & Celsus [c] Diocleum, vocāt, à Diocle eius inuentore, qui inter antiquos celebres medicos, à Celso, & Galeno [d] cōnumeratur. Tale Diocleum à Celso sub magna verborum obscuritate describitur. quare hactenus, & si quamplurima alia in nostra chirurgiæ officina delineauimus, hoc adamussim nō intellexisse fatemur. Vos igitur, studiosi iuuenes, obsecramus, vt adinuenta Dioclis veritate, eam sensate designetis, etiam detracta, vt aliqui dicunt, in Celsi descriptione, voce illa, quæ, vbi legitur in parte inclinata, quæ perforata est: Nos verò, si ferrum in conspectu venerit, cauda eius lata existente, nec ab alia parte educi expediet, ne maiorem noxam, quam sagitta fecerit, inferamus, hoc vtimur instrumento, quod eo quia accommodatum, ac tutum est, Bellulcum, aut Diocleum, appellare soliti sumus. eius effigies est in officina.

a ¶ Pau. li. 6. ca. 88.
b ¶ Lib. de telorum extract.
c ¶ Lib. 7. ca. 5.
d ¶ Lib. 3. de loc. aff. noc. c. 5. & 2. aphor. com. 34.

Verum si sagitta cuspidata, aut barbulata, aut spiculata fuerit, prædictorum instrumentorum vsus non probatur, cum sagittæ magnitudo, & forma, liberum exitum sine magno negotio non admittit; ob id si cuspides, aut barbulę, breues, ac tenues fuerint, Forcipe, si potest, comminui debent, se

cus verò dimittantur;&, vt docet Hippocrates, & Celſus, ſcriptorijs calamis ad longitudinem diuiſis contegantur, ne quid remeando lacerent. Hac ratione tenaculæ nonnullæ huic operi ſatis opportunæ adinuentæ fuerunt, omnes quippe cannulatæ, quarum vna quamplurimis dentibus munitur. Alia ſimplicis cannuli diuiſi formam præſefert, ab Auicenna forfex ſemilunaris nuncupatur, omnes ſagittæ partes amplectuntur, & vulneris labra, ac omnem circumferentiam in qualibet noxa incolumem reddunt, ac tuentur; probatiſsima inſtrumenta ſunt. & parantur ſub formis in officina poſitis.

CVMQVE prope oppoſitam partem, aut vlterius, ſagitta peruenerit, nec ea parte, qua venit, extrahi poſsit, diuiſa oppoſita, ſi carnoſa fuerit, & à venis magnis, arterijs, & neruis immunis, per eam ſagittã eximemus, nempe propellendo vlterius, & in oppoſitam infigendo: ſi verò ſagittæ ferrum abſque ſuo haſtili intus remanſerit, & occultè in partibus muſculoſis latuerit, magnum inde medico negotium adducit. quod aut cannulatum, aut caudatum extiterit, ſi cannulo munitur, & illius formæ fuerit, quæ ab vtroque latere eximi poſsit, eo inſtrumento impellatur, quod propulſorium mas, aut impellens ſurdum nuncupatur: à ſagittæ haſtili non multum variat, ſed teres, & acuti capitis eſt, vt in ſagittæ cannulato ingredi valeat. at ſi caudatum fuerit, ad hoc illud opportunum erit, quod propulſorium fœmina, aut cauum dicitur, calami formam retinet, vt in eius cauo, ſagittæ caudam recipiat, ab Auicenna impellens cannulatum dicitur. probantur hæc duo organa tanquam neceſſaria, ob id quia omne telum, quod corpori inſeritur, aut ab ea parte, qua venit, aut ab ea, in qua tetendit, extrahi debet. eſt igitur duplex modus, vnus per attractionem, alter per protuſionem, ſeu per impulſionem, qui adimplentur interdum tuto, & quietè, ſæpe magno labore, longo cruciatu, temporis tractu, & mortis periculo: Hiſce ergo ſagittę propelluntur hoc modo, donec ab altera parte, ſi caro tenuis fuerit, apprehendi, & eximi poſsint. propulſoriorum delineamenta in officina reperies.

IN qualibet omnium prædictarum operationum, ſumma diligentia adhibenda eſt, ne maius ab ea ſequatur incommodum, quàm vtilitas, & commodum. Turpe ſiquidem eſt, dum telum aliquod extrahimus, maiorem noxam inferre, quàm telum ipſum effecerit; quare tutius eſt interdum omnia hæc potenti naturæ dimittere, quæ longiori temporis ſpatio, partem affectam abſceſſu occupante, ac diſrupto, per eum tela extramittere ſæpe ſolet: extracto telo, ſanguis exprimatur, vt vulnus ab aliqua praua humiditate immune reddatur, inde niſi multus ſanguis emanauerit, terebinthina calida, hypericonis oleo ad dimidium addito, vulneri infundatur. vicina verò loca, & quę in conſortio ſunt, oleo maſticino, roſaceo, ac de ſemine lini irrorentur. aut vtimini (& eſt medicamentum incomparabilis virtutis) emplaſtro noſtro ſancto ad vulnera anguſta, cuius deſcriptionem in libro quarto, & tertia indicatione videre poteritis. Hæc, nullo ſymptomate apparente, vt de alijs vulneribus dictum eſt, agenda ſunt, nempe ſi recens fuerit, medicamento, quod cruentis vulneribus inijci ſolet, curetur: ſi verò incruduerit, aut dolore afficietur, aut inflammatione vexabitur, aut veneno affligetur; quæ tũc agenda ſunt, in calce ſequentis libri planè videre poteritis: verumtamen ſi plaga inflammatione vacauerit, & ampla fuerit, ſuturis cruentorum more eam curabimus. ſi inflammationem experiatur, fomentis, cataplaſmatibus, & cõſimilibus medebimur, in primis ſemper de toto conſiderationem habentes.

Hactenus methodus tradita eſt ſub quadam breui epithome de ſagittis è corpore extrahendis: Poſt hæc, Deo maximo optimo fauente, quæſtiones nonnullas dilucidare intẽdimus: eamq; præſertim, cur ſagittæ ferrum, aut plumbea glans, ſæpe integra profundè infixa, ac cicatrice obducta, citra vllam noxam per multos annos a delitescat, & profundè cõſeruatur, quamuis ſubſtantiæ humani corporis admodum diuerſæ exiſtant, atque omnino præter naturam, deinde ſedem ipſam affectam, aut alteram ab illa parum diſtantem, abſceſſu occupante, ac in vomicã conuerſo, exire cogantur: ſecus verò euenit, ſi oſsis aliqua ſquilla, aut particula à ſede ſua fuerit diuulſa, ac ſeparata; ſiquidem niſi, oſſe extracto, vulnus nunquam perfecte conſolidabitur, vt in caluarię curatione, ac alibi, ſæpiſsimè videre ſoliti ſumus,

a ¶Hipp. lib. 5. de morbis propu. Pau. li. 6. c. 88. Alb. li. 2. c. 96. Alexander Bono. lib. 4. c. 14.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Tractatus Secundus.

De vulneribus.

LIBER SEPTIMVS.

De Sclopetorum vulneribus,& eorum curatione. Cap. I.

RIA telorum genera, quæ corpori humano aliquando inſedunt, deſcripta ab antiquis [a] reperiuntur, quorum primum (veluti ſagitta) acutum,ac ſubtile eſt, quę in eo facillimè conditur,& altiſsimè penetrat: hæc ſępius ab altera parte, quàm qua venit, recipienda eſt; ſiquidem ſæpiſsimè ſpiculis cingitur, quæ magis laniat,ſi retrò, quàm ſi contra,trahatur. Secundum,ſicuti lancea,latum eſt, quæ dum corpori infigitur, ab altera parte educi non expedit, ne ingenti ipſi vulneri ingentius quoque vulnus adijciamus. Tertium ſphæricum, aut anguloſum eſt, prout plumbea glans, ſiue parua pila,aut parua ſphærula, aut, vt dicunt,globulus,aut plumbeus,aut ſtanneus,aut ferreus,aut lapideus,quod raro,aut alterius ſubſtantię durę, quę perrupta cute, & carne integra intus reſidet, & ea qua venit, extrahenda vt plurimũ eſt. De hoc igitur tertio telorum genere, nonnulla expedit in pręſenti breuiſſimè enarrare, cum non rarò hiſce temporibus in pręlijs, ac bello nauali,alibique à diabolico illo inſtrumento fulminante (quod iſti vulgo Tormentum, Archibugium, & ſclopetum vocant) globuli diuerſi in homines iaciantur, qui quidem & magnam noxam,& ſepè mortem inferre ſolent: & ſi nullam de hoc tormenti genere antiqui cognitionem habuere, attamen Hippocrates, & Celſus in tertio telorum genere, quod homines & lædit, & intimè remanet, glandem plumbeam,aut lapideam connumerarũt, & nullum quidem verbum de inſtrumento protulerunt, quod hęc tela emittere,ac iaculari ſolent. Siquidem inſtrumenta illis non innotuere,ſed ea funes erant,quas iſti fundas,aut fundibulas vocant. præliabantur enim antiqui fundis, & lapidibus, & huiuſmodi inſtrumentis. hac tempeſtate in eorum pugnis vtuntur pueri. & ſimili Dauid Propheta Goliam Gigantem necaſſe, legitur in ſacris litteris. Glandes,ſiue globuli magno impetu in homines proijciuntur, & in eis quamprimum compoſitum vulnus cauſare ſolent,ſaltem cum ea cauſa,quam iſti propriam,ſiue coniunctam appellant. ea quippe eſt, quæ vnà cum vulnere frequenter reſidet,& ægritudinem talem actu producit, non expoliatam carnis attritione,aut laceratione,oſsium fracturis,intemperie, dolore, inflammatione,aduſtione quadam, & aliqua venenoſa qualitate, vnde facillimè ſedes affecta ſphacelo affligitur. Attritio ſenſate dignoſcitur ob id,quia caro contuſa lacerata apparet, & liuidi coloris fit: porrò cauſæ ad hoc potentes exiſtunt, nempè obtuſæ, graues,ac magno impetu tranſmiſſæ, ac impulſę, oſsium fracturæ ex iniuſta natura, & arbitrarij motus detrimento apprehenduntur: de dolore ſauciatos interrogare oportet, nam ſanè eius

[a] Hipp. lib. de telorum extrac. Celſ. li. 7. c. 5. Paul. li. 6. c. 88. Auic. 4. 4. tra. 2. cap. 10.

ambas causas ibi perpetuò adesse dignoscitur, veluti continui solutio, quæ oculis demonstratur, & mala temperatura ob igneum impetũ, & accensam causam, quæ nõnunquàm aliqua venenata qualitate tingitur: hac ratione in maximis læsionibus interdũ, patientis corpus, & mens stupet, vulnerati attoniti fiunt, eosque frigidus sudor inuadit, mox æstuant, vulneris ora liuescunt, ac denigrantur, subsequitur febris, siti intensa conficiuntur, somno priuantur, difficulter spirant, syncope, & vertigo oboritur, tumultuosis insomnijs, si dormiunt, affliguntur, facies inflammatur, oculi rubent, desipiunt, atque absurda loquuntur, postremò moriuntur. Tela autem eiusmodi intus condita esse, his notis deprehenduntur, interna asperitas, aut mollities, aut inæqualitas, aut rotunditas subesse sentitur, plaga rarò omnino in rectum tendit, caro contusa, ac liuida cernitur, & dolor, ac grauitas locum infestat. Certissimum autẽ indicium est, glandem intus conditam esse, cum ex opposito vulnus non appareat, quo exilire potuerit. Porrò hæc vulnera varijs indispositionibus complicantur, & varijs indicationibus regi debent, semper ab eo symptomate, quod magis vrget, vulnere non neglecto, initium capiendo. Decet igitur primò si vulneri quid præter naturam inhæserit, id euellere, veluti causam, sine cuius ablatione vulnus rarò sanari queat. talis quidem pro symptomate habetur, quod ad se primarias indicationes curatiuas coadducit; Secundò dolores demulcere, qui inducias expectare non solent, siquidem quod dolet, plus aliquid affluere facit. atque hinc fit, quòd ex dolore, particula proportione confluentis humoris in eam, in tumorem attollitur, qui qualis fuerit, ex colore, calore, dolore, & dimensione cognoscitur. Tertiò contusi, ac lacerati vulneris opportuna præparatio, quam isti digestionem appellant. Quartò sinuosi vulneris, ac omnium anfractuum conueniens absterso, nouæ carnis productio, & cauitatum repletio, postremò æqualis sigillatio. Quintò accidentium malorum, quæ his affectibus solent superuenire, exquisita correctio, & profligatio.

De Globulis, aut alijs rebus omnino præter naturam è vulnere eijciendis. Cap. II.

Hirvrgiae partem hanc, telis extrahendis dicatam, maximè necessariam fore, decantabat Homerus; vnde Galenus hanc Medicinę partem, homini & vitam, & mortem inferre posse, affirmabat. Hac ratione, cum primum Medicus ad vulneratum accesserit, cuiusque partis affectæ rationem habeat. nam multum interest habere lęsæ partis cognitionem, cùm partes inter se valde differant, quarum differentiæ curationis methodum variare solent; secundò indicem digitum, cum nihil eo præstantius sit, in vulnus immittat, vt quantum, & quale sit, certior fiat. Si verò index breuior videatur, aut crassior, quàm peruenire ad telum possit, anfractus omnes, qui in his lęsionibus diuersi esse solent, specillo, siue radiolo accuratè perquirat, & an vulnus in cauam aliquam partem peruenerit, & viscus aliquod læserit, aut telum externam tantùm partem saucia uerit, aut ossa fregerit, vestiget: & aut inter artus absconditum steterit, atque vbique cognoscat si globulus quidam, aut armaturę particula, aut indumentorum fragmenta, aut ossa fracta, aut quid aliud diuersum, absconditum detineatur; Siquidem à simili re summi dolores, ingentes cruciatus, ardentissimæ febres, inflammationes, conuulsiones, gangrænæ, & deliria excitantur. quapropter, si in huiusmodi vulneribus humiditatum ingentem copiam effluentem videbimus, aliquid præter naturam detineri iudicabimus. igitur summa cura omnia hæc tutò tollantur, vt inde iucundius operando, maximè in his, quæ circa neruosas partes fiunt, operationibus hanc indicationem adimplere valeamus, & in hoc chirurgus ingenio præditus, experimẽtis comprobatus, ac instrumentis varijs munitus requiritur. nam extranea, in causa sunt, quòd vulnera sanari nequeant. propterea diligentia adhibenda est, vt his, tanquam causa remotis, eorum pariter remoueatur effectus. porrò ea tantùm extranea nõ sunt, quæ extrinsecus eueniunt, sed quæcunque humanæ naturę aduersantur, nec ab ea conseruari possunt, quamuis prius eius partes extiterint, quemadmodum ossa fracta, caro attrita, aut sanguis extra venas existens. Hac ratione qui in his inquirendis methodicè operatur, aduertat, ne decipiatur; quod facile est. nam in his fulminatis vulneribus, quæ magna vi inferuntur, per multos, ac diuersos sinus læsio tortuosè progreditur, ac pila persæpè secum alia ferre solita est, ac abscondita relinquere, nempe partes loricæ, armaturę hamulos, aut indumentorum fragmenta, & alia huiusmodi, quibus postea pars affecta breui temporis spatio tam male affligitur, vt pręter naturæ ordinem tumeat, aut sphacelo occupetur, igitur qui sic inquirendo pręteuui stylo vtitur, facilè decipitur, quare nec nimis tenue, nec nimis crassum esse debet. aberrat enim ille facilè ex eius tenuitate, huc atque illuc inter membranas, aut lacertos, aut laceratas venas, aut fracta ossa subintrando, per quæ loca pila frequenter minus transitum facit. ob id digitus in hoc verus iudex esse creditur. Specilli materia interdum argentea, aut plumbea, aut ex leni, & flexibili metallo, interdum ex cera, vt pro Medici arbitrio flectatur, esse debet. Cognito globulo, aut eo, quod intus consederit, ægri corpus eo modo situetur, quo vulnus acceperit; & si vires desint, in lecto molli, & proximè ad eam figuram, postmodum citò, tutò, ac quàm minimo cum dolore globulus, si datur occasio, extrahatur, & prima die; quia qualiscunque fuerit ictus, commodius pertractabitur:

tur: nam tunc membrum calidum, & cruentum vulnus latius persentitur, ac stupidè sentit, & globulus, aut digito, aut alio instrumento facilius tangitur. cum.n. pars affecta ab aere, aut medicamento frigescit, maiori in operatione afficitur dolore: quod si aut ex imperitia, aut ex impotentia, aut alia causa fuerit omissum, nõ ita facilè deinde occasionẽ dabit, qua id moliamur. fiat igitur prima die, aut secũda, sin autẽ abstinere oportet, presertim si sequa apparuerint accidentia. ne qui artẽ medicã optimè callere profitetur, dum medetur ægrotis, & aliquid agere videtur, mortem languentibus inferat, neruos, tendones, aut venas magnas rumpendo, ac laniando. hac ratione & si vulnera vel lethalia sunt, vel ita desperata, vt membri destructionem omnimodam nobis polliceantur, non ob id tamen vulneratus absque auxilijs relinquendus est, quin omnia aggredi, ac tentare medicus debeat, nempè quæ ex arte, & secundum rationem fieri possunt: sed primò assidentibus consanguineis, & amicis de futuro rei exitu præsagiatur, vt à maleuolis, & inuidis se vindicet. multi enim præter omnium spem modo quodam mirabili superstites fuere; quare vrgente necessitate, quod euellendum est, euellatur, quod duobus modis eximitur, aut per foramen, quo introiuit, aut ex opposito situ, facta noua sectione, si non longè à cute pila cõstiterit. Si verò multum ab ea distat, & altius insedit, ac specillo percipitur, per laceratum vulnus, leuiteruè, pro viribus extrahatur, omni studio, vt modò celeriter, modò tardiusculè. vt res postulat, & cõmodum apparebit, ac æger tolerare possit, opus perficiatur: verùm, si decet, vulnus amplietur, non tamen maiori sectione, quàm glans ipsa requirat, sed ea forma, & quantitate, qua quod ingressum est, extrahi possit, ne noua disruptione magis noxium vulnus reddatur. nec prius sectio facienda est, quàm globulus adinuentus fuerit. valde enim turpe est, si facta noua sectione, globulus compertus non fuerit, nec assequi à Chirurgia quod volueris. vbi autem satis incisum est, telum eximatur, eadem cura habita, ne sub eo, quod eximetur, aliquid eorum lædatur, quæ tuenda esse proposuimus, quæ verò per diabolicum tormentum impelluntur, varias effigies seruare solent, vt per figuras in officina positas apertè dignoscitur. quæ interdum ex solidioris corporis contactu permutantur.

Si pila sphærica fuerit, ac partibus carnosis tantùm infixa, specillũ in latiori parte conuexũ, siue flexũ, sub forma, de qua in officina paratũ, administrabimus; siquidẽ accommodatum instrumentũ iudicatur, præsertim in membris amplioribus, ac vbi aliqua datur cauitas. eius imaginem in officina videbis.

Si verò euenit, quòd tale instrumentum incommodum reperiatur, illud experiatur, quod specillũ annulare dicitur. virgula argentea est, teres, crassitudine specilli, in cuius extremo annulus quidam efformatur, vt pilam quietè accipiat. eius forma in officina est.

Probatvr hoc annulare specillum, vbi pectus, aut infimus venter confossus fuerit, aut vbi cætera instrumenta ingredi nequeant, antequam vicinæ carnes intumescant, aut inflammatione vexentur, aut partes vulneris coierint. si globulus ossi adhæserit, illud opportunum est, quod, quia hami effigiem præ se fert, hamulus, aut vncus, siue vncinus retusus vocitatur, à Paulo verò cyathiscus dicitur. sub duplici modo, nempe simplici, aut duplicato, eius formatur imago, vt in officina.

Possent fortasis hamuli, siue vncini in cathenarum, aut globulorum diuisorum, aut partis loricæ, aut similium rerum extractione valere, non tamen tutò, ac sine molestia, cum cuspides adeò acutas contineant, quare à multis reprobantur. Sed illud instrumentum magis vsui seruatur, quod Alphonsinum, ab Alphonso eius inuentore, dici solet. Instrumentum est, tribus ramis munitum, qui ab vno solido corpore originem ducunt, cannulo ferreo mobili circundantur, qui si cuspidem versus traxeris, ramos claudit; Si contra, eos aperit, qui intimè denticulati sunt, vt apprehensa pila, aut eo, quod in vulnere residet, strenuè amplectetur, & teneant: exterius verò lenes, & æquales apparent, vt per figuras facilè cõprehenditur in officina suo loco descriptas.

Si globus altè insederit, & sedes carnosa fuerit, illud celebre instrumentum est, quod eò quia rostri anseris imaginem præ se fert, Anserinum meritò nuncupatur, præsertim vbi varia telorum fragmẽta occultantur, & corpora quam plurima minima extiterint, vbique probatur. Heras fuit huius inuentor, & eius vtilitas per figuras dignoscitur, in officina suo loco depictas.

Non sine maxima vtilitate parata habemus quædã instrumenta, quę quia formã rostri Gruis, aut Arcadis imitantur, Gruina, aut Arcadina nuncupantur. formantur in officina.

Si locus vulneratus sinuosus fuerit, & vulnus angustum, Ciconinum instrumẽtum nostræ inuentionis, quo frequenter vtimur, tutum, ac securum esse opinamur, vtpotè quod ad extrahenda quælibet corpori infixa aptissimum habetur. quippe securè, velociter, & sine dolore operatur. quicquid apprehẽdit, tenaciter retinet, facillimè ingreditur, & sine noxa egreditur. duobus tantum dentibus in eius imo munitur, quibus plumbeas glandes capit, & ex omni parte commodè extrahit, vt per figuram in officina compictam videre licet.

Secvrvm, ac quietum in pilis plumbeis educendis Anserinum, & Ciconinum instrumentum iudicatur: attamen apud quasdam nationes aliqua probantur organa ramificata, quæ varias effigies seruare solent: & quod primò occurrit, ex tribus partibus fabricatur, nempè ex vno trunco, ex duabus partibus pro quodam torculo vnito, & ex cannulo exteriore, à quo rami quatuor, qui à trunco originẽ ducunt, clauduntur. Sic.n. apprehensa pila, opus totum tutò perficitur. videas in officina primò truncũ diuisum, qui per torculum vniri potest: secundò cannulum, & tertiò instrumentũ perfectum.

Ad

AD hoc opus etiam ea instrumenta opportuna sunt, si globulus ad cauitatem, aut ventrem deuenerit, quæ apud Teutonicos parantur. formosa sunt, insigni artificio fabricata, tribus alis ramificata, ac quam plurimis alijs negotijs vtilia. istis sæpe vtimur illius loco, quod Græci Dioprion, & Dioptera, & Latini speculum vocāt, ad Vteri, aut Ani passiones indagandas accommodata. nobis à Clarissimo Andrea Mattheolo Senensi Cæsareæ Maiestatis Medico, donata fuere; ea conseruamus, & vtimur. Rochetę vocitantur, & sub formis effingi solent, de quibus in officina.

CVMQVE in osse aliquo globulus firmiter infixus fuerit, ac ita hæreat, vt nullo ingenio inde dimoueri possit, Terebro solo, aut cannulo cincto, quemadmodum magis ex vsu iudicabis, vt educatur, terebello globulum perforando, operam dabis; siquidem instrumenta sic parata, apud Chirurgos castra sequentes, perpetuò circunferuntur. Cannulum ferreum est, teres, longitudine digiti, per medium diuisum, per quod medium hastula teres in imo torculata pertransit, quæ paulatim, & gradatim conuoluitur. sic enim, dum supra plumbeam glandem cannulus firmatur, & terebrum circunducitur, pila ita apprehenditur, quòd amplius dimoueri nequit, & facillimè absque carnis noxa extrahitur. Alterum simile paratur, cuius extremitas torculata exterius apparet. facit nempe ad pilas, ac sagittas absque hastili euellendas, vt per duas figuras videre expedit in officina positas.

ALIA cannuli forma integra parari solet, quæ huic operi conducere videtur, ac plurimum vsui seruatur, & ipsa pariter cū suo terebro fabricatur, vt ex tribus figuris apertissimè dignoscitur, quæ sunt in officina descriptæ.

NON desunt quàm plurima alia instrumenta, his operationibus accommodata, quæ nunc, ne nimis prolixa sit oratio, dimittere decreuimus, sequentes nimirum operandi modum. Si ergò euenit, vt partem aduersam secare liceat, vbi caro crassa non apparuerit, ac propè cutem telum quieuerit, nec neruus, aut vena, aut tale quidpiam obstiterit, quominus ad globulum vsque sine periculo vulnus perueniat, secetur; & si globus se ostenderit, tunc aut digitis, aut hamulis, aut rostro aliquo, aut terebris, aut alio ingenio, in quo firmari globulus commodè possit, aut quicquid continetur, euellatur, statimque specillo, aut digito, si intus quid aliud prętet naturam occultum remanserit, perquiratur. nam, vt dictum est, solent globuli varia secum afferre. igitur, si loricæ fragmenta, quia firmiter infixa, aut minima, aut abscondita, euelli nequeant, nullo modo vi aliqua extrahi debent, sed naturæ dimittantur, quæ aut vnà cū puris copia, aut orto aliquo abscessu, similia transmittere solita est, ad plenum obseruatis, quæ ab Hippocrate commemorantur; Siquidem si affectum summouere non valemus, cauere saltem debemus, ne illum augeamus, quare cum rem aliter se habere cognoscimus, quàm quę tutò per nos tractari possit, ab opere abstinere debemus.

De victus institutione, ac dolorum sedatione. Cap. III.

EVVLSO globulo, si sanguinis profluuium apparuerit (interdum enim in his vulneribus parcissimè effluere solet) eo modo, quo sæpius dictum est, sistatur. quamuis multoties ipsum emanare, præsidium optimum est. sic enim vulnus siccius, & ab inflammatione magis tutum redditur. laudatur tamen ad sanguinem cohibendum, bolus armenus, thus, aloes, & sal, dimisso nempè oui albumine, & posca, si decet, quæ ex aqua, & aceto componitur. sin minus, eo vti conuenit. si hæc non iuuant, ferro ignito locus pluries aduratur; nam sic & caro attrita absumetur. deinde si dolor atrox membrum infestauerit, qui ad vires prosternendas, mortemque ciendam fortissimum symptoma est, is certè remoueri debet; siquidem vulnus sanari nequit, dolore prius non sedato. Huic igitur symptomati citò, ac totis viribus, incumbere licet. Hac ratione, vulnere vniuerso commodò linteolis, aut puluilis ex stupa probè pexa repleto, aliquod cataplasma ad hoc dicatum, vt dolores tollat, & fluxiones inhibeat, super dari debet. simile parari potest ex farina hordeacea, fabaceaque, ac puluere subtilissimo rosarum, mirtilorum, pimpinellæ, & consolidæ, addito vino nigro, oleo rosato, sambacino, & sapa. Porrò, vt citò dolor quiescat, nil præstantius oleo sambacino, & sulphure ignem non experto; veluti, Recip. olei sambacini vnc. ij. sulphuris viui drag. ij. parum bulliant, & vtere. adhuc etiā præstantissimum remedium esse solet oleum de terebinthina, & illud de momordica, aut hypericonis magistrale, semper addito sulphure, vt dictum est. Intemperie aliqua apparente, contrarijs qualitatibus tollenda est. Dolores ergo à mala temperatura genitos communiter, & commodè sedamus in attritis vulneribus, aut saltem mitigamus, euacuato, vt expedit, prius corpore, facto ad particulā læsam fotu, ex sambacino, & rosacco tepido, si præsto fuerit, quod sæpe renouari debet. vel si eorum copia nō adsit, ex communi oleo, quod modicè incaluerit. quibus, si oui luteum, vbi magna inflammatio, aut vehemens caliditas non apparuerit, adijciatur, præstantius adhuc efficies auxilium, valent solani radices tritæ, & suilla axungia exceptæ. iuuat etiam emplastrum ex maluis decoctis, ac tenuissimè tritis, additis furfuribus tritici cribratis, oleo rosato, oui luteo, & croco, medulla etiam panis, in feruenti lacte decocta, aut aqua macerata, cum rhodino, vitellis ouorum, & croco, efficacissima est. hæc circa, & supra vulnus applicanda sunt, eo prius, lichiuis leuibus tamen, & quæ ad fundum omnino non perueniant.

terebenthina, & oleo hypericonis, aut zanetino madefactis, repleto; nam hæc dolores leniunt, innatum calorem corroborant, & affectam partem ab omni putredine vindicant. probatur etiam ad hoc oleum ſambucinum, & liliaceum.nonnulli etiam peritiſsimi viri affirmant, celebre præſidium eſſe, vinum citoniorum,aut mucillaginem ab eorum ſeminibus extractam, & verè ſecretum mirabile eſt: at ſi à malo ſucco, qui ad affectum confluit locum, mala aliqua temperatura oritur,ſiue eius qualitas fuerit, aut redundantis copia, ad finem deſideratum deuenire oportet,nempè ſanguinis miſsione,quæ ſine mora celebranda eſt. & ſi veneficij alicuius affectus ſuſpicio aderit,alexiterijs,ideſt medicinis veneno reſiſtentibus per os ſumptis,clyſteribus, dieta conuenienti, quiete,& ſimilibus tollatur: demum apocruſticis(ideſt medicinis temperatè repellentibus, quales illę ſunt,quæ aliunde occurrentes ſibi ſuccos repellant,ac tranſmittant) affecta ſedes regatur; non tamen vt potentius refrigerent,ſed ita,ne vis veneni,ſi quid remanſerit,ad internas regiones remeet,& nè vulneratus locus,ob confluentes humores, intumeſcat, ſiquidem in laceratis vulneribus,ob loci imbecillitatem, quamplurimæ ibi aggregantur ſuperfluitates, non tantum ex tarda congeſtione, ſed defluendo,ſiue à toto,ſiue ab officiali membro, plenitudine aliqua laborante,ex quo pars affecta imbecilla redditur. vnde mirum non eſt, ſi inflammatione, aut ſphacelo, facillimè affligatur. ob id quærendum eſt, vt membri propria habitudo, ſiue temperies conſeruetur; quæ inſtrumentum eſt,quo natura ad manutenendum quod ſibi proprium eſt, ac familiare, & ad expellendum quod noxium eſt, & non naturale, vtitur. repellunt temperatè, non abſque aliqua corroboratione, vinum nigrum auſterum,oui albumen, oleum mirtinum, rhodinum, hydrelæon, ideſt aqua & oleum, oxelæon,ideſt acetum,& oleum, ceratum roſatum, aut ex pſilio,bolus armena, terra lemnia, puluis coriandrorum,farina fabacea,& ſimilia. Interdum faſcia ritè conuoluta, aut vincula ſuperius adhibita,quæ nec dura ſint, nec grauia, ne preſſo loco dolores augeantur, nec decet infirmo loco repellens auxilium adhibere,ſed ſuperius collocandum eſt,vt quod transfluit, inhibeat.

In his omnibus operationibus,cauere oportet, ne pus, aut ichor,ſiue ſanies retineatur, ſed defluat, & omni ſtudio quęratur, vt medicamenta commodè intromittantur,& quòd omnes partes indifferenter attingant. ob id negamus aliquam fore vtilitatem in laqueo,quo multi vtuntur, dum ab vtraque parte vulnus peruenerit, ſed turundę tantę duntaxat longitudinis ſint,ac craſsitiei, vt ne vulnus ex toto claudatur,ſic vt prohibere poſsit,quo aptè ex eo pus effluere valeat. Et quia de maximè alterantibus corpora noſtra,eſt aer,ideo hic temperatus eligatur, victus tenuis,& paucus inſtituatur. cibaria cruda, acuta, ſalſa,& quæ humidum ſuccum gignunt,aut multum nutriunt,dimittantur. vinum omnibus,niſi maxima apparente indigentia, interdicatur. aqua cocta potus eſto,aut eius loco hordeacea,aut ptiſanæ cremor propinetur. motus ſit nullus; nam his quies optimum remedium eſt, ſomnus naturalis bonus, vigiliæ longæ malę, animi accidentia,ac venus ſemper mala. His omnibus opportunè inſtitutis, vulnus in digeſtione, abſterſione, exſiccatione,& alijs requiſitis indicationibus ſecundum temporis neceſsitatem regatur,hoc addito,quòd Chirurgi munus non eſt,plus minusuè, quàm deceat, infrigidare, aut calefacere,aut quouis alio modo dolores excitare, ligando, ſtringendo, cooperiendo, fouendo, cataplaſmando,aut lichinia, ſiue turundas perperam adminiſtrando,quæ omnia Empiricis familiaria ſunt.

De medicamentis concoquentibus, & pus mouere potentibus. Cap. IIII.

MEDICAMENTA, quæ accedente calore innato,pus mouent,ſeu(vt iſti dicunt) vulnera digerunt, ex methodo his vulneribus adminiſtrantur, vt potè pro dignitate habetur, quòd in contuſo vulnere, ſi qua caro ex telo contuſa, & diſſecta fuerit, curare oportet, quo quàm celerrimè ſuppuretur; nam & minus inflammatur, & breuiori tempore ſanatur. neceſſe eſt carnes contuſas, ac diſſectas putreſcere, & pus fieri,eliquari, ac conſumi,poſtmodum nouas naſci: non præparata ergo huiuſcemodi vulnera cōmitti non ſolent, etiam ſi adducantur, nec ſua ſpōte coeunt. Horum pręparantium medicamentorum opus eſt,ſua caliditate,ac temperata humiditate, in crudis,aut indigeſtis vulneribus, aut in ijs, quorum pori, ſiue meatus,aut vicinæ viæ obſtructæ fuerint, ad extranearum humiditatum ſenſibilem euacuationem præparare, caliditatem digeſtiuam vigorando,materiā ad alterationem ſimilem illi diſponendo, quæ in puris generatione fit. Hæc in vulneribus,coagulatum ſanguinem,ac illi admixtas humiditates ſuperfluas, obſtructas,& compactas, necnon in extremitatibus venarum notabilium,ac minimarum partium, videlicet attritarum,ac in locis ipſam attritionem ambientibus præparat,digerit,ac diſponit, vt ſub quadam puris latitudine expurgetur, quippe congelatio, & conſtrictio hæc frigidorum medicamentorum applicatione,ac ambientis aeris actione producitur; ſucci ſiquidem alieni partim defluendo ex potentia virtutis expulſiuæ membrorum validorum, varias ſuperfluitates ad imbecillia tranſmittentium, partim per congeriem ex debilitate virtutis digeſtiuæ,& expulſiuæ ſedis affectę,in vulnere congregantur;& præparationi, aut quia crudi, aut quia multi, aut quia eterogenei(ideſt, diuerſarum ſubſtantiarum) aut quia extra propria vaſa ſunt,rebelles fiunt. hac de re, præſertim in his contuſis,ſiue attritis vulneribus, hanc indicationem adminiſtrare conuenit, potiſsimū

ſi priua

si praua non adfuerint symptomata, quibus illicò incumbendum est, vulnere non neglecto. Igitur suppresso sanguine puris generationem festinare oportet, & lichinia, siue penicilla aliquo digerente, seu (vt rectius dicamus) præparante medicamento illinita, in vulneribus imponere, ac proximas partes linimento modicè repellente, ac vi corroborandi prædito oblinire, & superposita lata petia eodem digerente munita vulnus fascia sic, vt nullo modo dolorem inferat, obligare, hoc seruato, vt aut per positionem situs, aut facta sectione opportuna, sanies liberè perpetuò effluere possit. igitur vulnus partem spectet inferiorem, vt à confluentibus humiditatibus immune reddatur. postea, vt patiens quiescat, curandum est. Quæ pus mouent, diuersimodè parantur, & quę primum ordinem seruant, hæc sunt. Recip. olei rosati vnc.iij. vitelli ouorum nu j. misce. Secundum, Recip. olei rosati maturi vnc.ij. vitellos ouorum nu.ij. croci parum, misce. Tertium, Recip. resinæ terebenthinæ vnc. iiij. corticum thuris, masticis an. drag. i i j. olei rosati maturi, hypericonis an. vnc. j. vitellos ouorum num. i j. croci parum, misce. Quartum est Galeni Picatum, aut tetrapharmacum, ex pice colophonia, cera, & adipe taurina, aut vitulina. huic addunt aliqui rhodinum, & oui luteum. Huiuscemodi medicamenta non solùm pus mouent, sed doloribus opitulantur, vnaque abstergunt, & corroborant. linimenta verò, quibus vicina inunguntur, sic parari solent. Recip. olei de corticibus sambuci, omphacini, masticini an. vnc.ij. vnguenti sandalini, ceræ an. vnc.j. misce, aut Recip. vnguenti rosati Mesues vnc. ij. boli armeni vnc.j. aceti rosati q. s. pro linimento. aut accipe duos caniculos recens natos, vermium terrestrium vnc.ij. olei violati, rosati an. vnc. ij. coquito, & percolato: vulnus, donec omnis suspicio prętererierit, sic pertractabis, vel donec vllam futuram inflammationem verearis, quę ad septimã vsque, aut decimam quartam diem semper timenda est. Vulnus quotidie, nisi magna saniei copia apparuerit, hyeme semel, bis æstate curabis. Pure denique in quali & quanto laudabili apparente, indicationes mutare expedit: & hoc vnum aduertendum est, quòd in contusis vulneribus, aut magnis attritionibus, vel semiadustis, aut aliquo veneno alteratis, non ita velox fit saniei præparatio, veluti in alijs, & puerioribus, nec in omni ætate, aut habitudine, temporis constitutione, viuendi modo, & sexu, sed in aliquibus citò, in alijs serius. Et, si vulnera huiuscemodi vnius mẽbri vtrunque latus perforauerit, decet quippe ambas partes, donec optimè expurgatæ fuerint, & à symptomatibus liberæ, apertas conseruare. igitur duo lichinia mollia, ac tantę longitudinis, vt se contingant, aliquo conuenienti medicamento illinita, imponantur: laqueolus verò ex lineo panno digiti latitudine, qui vtranque partem amplectatur, non semper probatur, nisi carnosis partibus tantùm perforatis; Siquidem, vbi ossa læsa sunt, aut quid præter naturam in vulnere continetur, solent & dolores, & inflammationes afferre, ac internam corruptionem producere. Nec consolidationem accelerare oportet; nam hi affectus non curantur, nisi sedes affecta fuerit optimè disposita, & à symptomatibus immunis.

De medicinis abstergentibus, & carnem inducentibus. Cap. V.

a ¶ Gal. 3. meth. cap. 3.

CVMPRIMVM in vulnere concoctio aliqua, siue digestio apparuerit, quæ futuram salutem præsagiat, nullo dolore, aut inflammatione, aut extensione supernascente, ad alias indicationes transire opus est, nempè ad conuenientem abstersionem, cauitatis repletionem, & optimam sigillationem, siue cutis inductionem. Sed quia[a] in solutis continuitatibus duę perpetuò producuntur humiditates, præsertim in deperditæ carnis regeneratione, altera quidem subtilis, quæ ichor Græcè, & virus Latinè: altera crassa, à Græcis ełçodes, & à Latinis sordes vocitata, ex tenui, vulnus humectatur, & ex crassa, sordidum redditur, idque duplici medicamento regi debet, vtique humidum siccantibus, sordidum verò expurgantibus. Ergò cum nullo vnquam tempore natura in hoc cesset, certè nec tempus vllum erit, in quo non vtrunque medicamentorum genus desideretur, vtique & quod siccet, & quod expurget. De[b] necessitate talia vulnera caua fiunt, præsertim dum pus copiosè in eis conficitur. nam caro contusa corrumpitur, modò magis, modò minus, pro puris quantitate. insuper vi quadam globuli carnem introeuntes, eam contundunt, ac attritam reddunt, quę postmodum in pus conuertitur, & sic cauum vulnus efficitur. Sordes quoque fluentes, vt maius fiat cauum, non mediocriter conferunt. ergò in horũ curatione abstersio summè necessaria est: talis quidem[c] celebratur medicinis, quę aut nihil, aut parum mordeant, atq; magis si febris, aut aliud accidens adfuerit. Quæratur igitur, an vulnus sordidum sit, à Græcis riparon dicitur, quod debiliori eget abstersione, aut sordidius, quod fortassis nomodes dici posset, & validiorem desiderat abstersionem. quippe sordes tanquam tegumentum carnis, generationem prohibet. dignoscitur nempe, quia substantia est densa, coagulata, subalbida, aut cinericij coloris, aut cœno similis. generatur quidem ex glutinosiori parte humorũ crassorum, & viscosorum: interdum ab imbecillioribus medicamentis, sæpe à carne subsidente colliquata: exit à magnis abscessibus, & vlceribus concauis, aut laceratis, aut malignis, & praua temperie affectis. cum[d] verò à ratione cauorum vulnerum curationem molimur, loco deperditæ, noua nascente carne, ex ea videlicet, quæ subiecta est, id fieri non potest, si in vulnere sordes, aut copiosa humiditas insit: quare prius expedit vulnus optimè expurgare, postea in eo carnem producere, humores siquidem, qui à corpore

b ¶ Hipp. lib. de vlceribus.

c ¶ Gal. 3. com. li. Hipp. de frac.

d ¶ Gal. 3. meth. ca. 5. & 2. Kata-gen.
Auic. 4. 4. c. 11. c. 4. tra. 3. c. 7. & c. de vlc. sord.

corpore ad plagam feruntur, quia madefaciunt vulneris oras, committi, & agglutinari non sinunt, sed dolores, aut inflammationes concitant, & carnem, quæ iuxta est, lædunt. Solent communiter medicamenta hæc à Græcis, secundum eorum imbecilliorem, aut validiorem operationem, rhiptica sympiptica, & cathartica, & à Latinis purgantia, & abstergentia vocari, eaque ab omni sanie, putredine, crustis, escharis, squammis, carne addita, & similibus corpus, & vulnus nitidum reddunt, & mundant: at ea propriè purgantia dicuntur, quæ solis vulneribus applicantur, vt ea à proprijs superfluitatibus mundẽt, veluti sordida à sordibus, virulenta à virulẽtia, putrida à putredine, vermiculosa à vermibus, & similia; & eorũ opus est in subtili materia detergere, & exsiccare, & in crassa, attenuare, & dissoluere. Porrò abstergunt, & vulnus nitidum reddunt medicamenta diuersarum formarum, siquidem alia simplicia, & alia composita sunt: ac inter simplicia enumeratur hordeacea farina, lupinorum, orobi, aloes, aristolochia, gentiana, apium, alumen, & similia, & quibus aliqua amaritudo, & acuitas inest, præter mel, quod cęteris præstat. Inter composita hoc probatur, Mellis vnc. iiij. farinæ orobi vnc. ij. olibani, irios an. vnc. j. succi apij vnc. iiij. misce, aut Recip. mellis vnc. 10. farinæ siliginis, lupinorum, hordei an. vnc. j. myrrhæ, aloes an. vnc. s. succi apij, absynthij an. vnc. iij. terebinthinæ claræ vnc. ij. bulliant succi vnà cũ farinis, inde omnia addantur, & secundùm artem fiat vnguentum. Facit ad hoc vnguentum Isis, [a] quod ab emplastro ceraseos, aut ex duodecim rebus Apostolorum vocitato non multum differt, aut per se, aut alteri admixtum: nos verò, si magna sanierum copia, aut sordium, siuè immunditiei aliud genus in his vulneribus apparuerit, nullum præstantius medicamentum inuenire potuimus, quàm simile. Recip. Terebinthinæ claræ, succi apij an. vnc. ij. farinæ orobi vnc. j. vnguenti ægyptiaci vnc. s. & plus, si decet, misce, in tenellis, & delicatis corporibus ad faciliorem ingressum. &, vt in omnẽ sinum facilius injiciatur, cerato humido, aut cerussato colliquare aliquod horum medicamẽtorum expedit: in militibus autem, aut in his, qui laboribus assueti sunt, aut vitam sub Sole degunt, marina aqua, aut lixiuio: at si lotio aliqua opportuna fuerit, fiat cum vino, aut lixiuio, aut lupinorum decocto, addito ægyptiaco, ea quantitate, vt non admodum mordeat. Et si vnà cum abstersione corroborationem expectabis, Recip. aquæ consolidæ, centaureæ, caudæ equinæ an. vnc. x. myrtillorum, mirabolanorum, citrinorum, radicum glycyrrhizæ, consolidæ maioris an. vnc. s. pimpinellę, tormentillę an. m. s. thuris, boli armeni an. drag. ij. zucchari rosati vnc. ij. misce, & fiat decoctum; & si expedit adde ægyptiaci vnc. j. Cumque ab omni sorde vulnus denudatum fuerit, carne repleatur, & tunc in eo medicamenta, quæ à Græcis sarcotica, & à Latinis carnem producentia dicuntur, imponantur, ea [b] nempè, quæ primum exsiccationis ordinem non multum transgrediuntur: & circa hoc quædam contemplari oportet, primò sedis affectæ radicale temperamentum, secundò vulneris conditiones. nam si membrum humidę temperaturæ fuerit, vulnus verò non, tunc exigua exsiccatio in primo videlicet ordine sat erit: in membro verò sicco, & vulnere vehementer humido, quæ in secundo, & tertio ordine exsiccant, sunt opportuna: in temperatis postea temperata prosunt: porrò ab his, quæ vehementer astringunt, immodicè siccant, ac sua acrimonia mordicant, cauere oportet. Adhuc in noua carnis generatione conijcere decet, an membrũ propriam seruet tẽperiem, & si sanguis, qui fluit, bonus sit, & in quantitate moderatus. nam si membrum propriarũ qualitatum symmetriam non seruauerit, ad temperiem contrarijs qualitatibus reducatur. Si verò sanguis in qualitate peccauerit, serapijs, ac victus regimine coerceri debet: si multitudine, sanguinis missione, & tenui victu corrigatur: sed cum membrum in temperie constitutum fuerit, & sanguis bonus extiterit, ac vulnus ab omni immunditie expurgatum, proculdubio in eo caro bona producetur, quæ ferè absq; medicamento procreabitur, cum natura in optimo perstiterit statu, agatque in patiente bene disposito cum determinatis conditionibus. Adhuc scire licet, [c] quòd materia carnis est sanguis bonus, opifex verò natura, quæ id spontè efficiet, vbi a Medico vulnus ab impedimentis purgatum, ac abstersum fuerit: Medicamenta verò, quę hoc faciunt, ea sunt, quæ sanguinem bonum in carnem coagulant, & permutant, & sub diuersis formis parantur, aut suffus, siue pulueris, aut lotionis, aut vnguenti: pro puluere probatur thus, iris, aristolochia, mastix, aloes, panax, cadmia, pompholix, farina erui, fabarum, hordei, & similia: profundiores verò sinus abluere non est inconueniens, decocto centaurij, consolidæ equiseti, foliorum oliuæ, thuris, irios, & prędictorum in vino dulci, aut aqua thermarum, aut chalybeata, aut aluminosa; aut hordeacea, aut dulci lixiuio, quod Græci stacte vocant, semper addito melle, abluatur leuiter, ne dolor exacerbetur: puluillos inde nec longos, nec crassos aliquo emplastro munitos inferere oportet, veluti illo Galeni, [d] quod cirum dicitur, aut diacartu, quod de charta combusta vocatur, aut Macherionis, aut dicroma, aut illud celebre barbarum, vel simile aliud, quod exsiccãdo ea moueat, quæ à tali operatione naturam impedire solent: recentiores verò eo vtuntur medicamento, quod, quia citri colorem præse fert, citrinum vocant, alij ob resinæ ingressum resinum; multi basilicum, siue regale laudant: nos verò hoc probamus, Recip. olei masticini vnc. j. s. abietini vnc. j. mannæ thuris vnc. s. equiseti, tormentillæ, pilosellę, consolidę maioris, hypericonis, plantaginis, betonicæ an. m. s. vermium terrestrium lotorum cum vino vnc. ij. vini nigri austeri q. s. misce, & liquentur ad ignem vsque ad vini consumptionem. postea coletur, & facta forti expressione, adde cerę, sepi hircini an. vnc. iiij. thuris, myrrhæ, masticis, aloes an. vnc. s. misce, & secundum artem fiat vnguentum molle. desuper verò linteola diaphinicine emplastro, quod diapalma isti vocant, masticino oleo liquato mu-

[a] ¶ Ex Glicone antiquissimo. Ex Scribonio Largo. Ex Gal. Aet. & Paulo.

[b] ¶ Gal. 3. meth. ca. 3. Auic. 4. I. cap. 28.

[c] ¶ Gal. 3. meth. cap. 3. 4. Auic. 4. 4. cap. 4.

[d] ¶ 2. ad Glauc. ca. de sinu. 2. de comp. medic. in genera.

a ¶ 5. de simp. med. facultatibus.
b ¶ 4. de comp. med. Katag.

nita ſuperponantur. Si verò exterius fortiora medicamenta fuerint opportuna, multa ex metallicis confecta parantur, veluti illud epipaſticum,[a] aut ex ſquammis:[b] linteolum verò plurimis in locis perforatum ſit, vt vulnus perpetuò expurgetur, ſitque in ea quantitate, & latitudine, vt ſaltem per duos, aut tres digitos totã vulneris circunferentiã amplectatur, ac ſuperpoſita ſtupa, duplici panno inuoluta, faſcia lata, & longa, prout membri vulnerati ſitus, & magnitudo exigit, vulnus deligabis. Repleto vulnere, cicatricem inducunt, quæ carnis ſuperficiem adeo potenter exſiccant, vt ipſam in cutis morem, durã efficiant, quę inter ſeminaria membra locatur, ideo neque augetur, neque coaleſcit, veluti ceratum de minio, aut gręcum, aut palmulatum: ſic enim ſclopetorum vulnerum, præſertim carnoſarum partium, abſque prauis ſymptomatibus, curationem inſtituere oportet.

De ſymptomatum, Quæ fulminatis vulneribus occurrunt, correctione. Cap. VI.

Varia, ac ſæua ſymptomata his fulminatis vulneribus ſuperuenire ſolẽt, quorum aliqua indicatione ſumpta à natura partis affectæ, ferè neceſſariò occurrunt, quẽadmodum in partibus neruoſis, triſtis ſenſus, inflammatio, febris, & conuulſio; vel indicatione ſumpta à teli impetu, ſanguinis copia, contuſio, ſiue laceratio, quędam combuſtio, neruorum attritio, oſsium fracturæ, & aliqua venefica diſpoſitio: aut indicatione ſumpta à Medici mala curatione, membri corruptio, ſphacelon Græci vocant, aut ancyloſitas, aut ea ferè omnia ſuperius enarrata; hac de re, vt ea, quæ apparent, corrigantur, ſtudere oportet: verùm quia ſuperius abundè de ſanguinis fluxu, triſti ſenſatione, & inflammatione dictum eſt, ſat fuerit ea hic pertranſire: ſed tantùm de attritione, combuſtione, neruorum ſectione, oſsium fracturis, conuulſione, veneno, & ſphacelo, quæ omnia in præſenti, loco cuiuſdam accidentis habentur, nonnulla epilogando dicere expedit, & in primis de attrito, ſiue contuſo, aut lacerato vulnere narrationem aggrediamur.

DE ATTRITIONE.

¶ Gal. 3. meth. c. 14. meth. ca. 2. Act. li. 14. ca. 69. Paul. lib. 4. c. 30. Auic. 3. 1. doct. 1. cap. 4. & 4. 4. tr. 2. cap. 1. 3.

Cvm ex violento aliquo ictu, vel alio quopiam valido motu à telo obtuſo, carnoſæ partes dilaniantur, & neruotum, aut tendonum villi, aut lacertorum extremitates inuicem ſeparantur, talis paſsio attritio vocatur: cum verò nulla continui ſolutio apparet, ſimplex contuſio dicitur: & ſi lacerti ſubſtantia ſeparatur, vulnus contuſum nuncupatur. Fit itaque ſimplex contuſio, cum caro ſub irruente extrinſecus aliquo violento, valido, & duro corpore, ita colliditur, vt partis læſæ externa facies integra remaneat, & in profundo multæ, ac paruæ diuiſiones occultentur. colliſio etiam hic affectus vocari ſolet, à Gręcis thlaſma, & regma: dum verò partes apparẽtes carnoſæ nimirum adeo ſegregantur, vt maxima fiat ſanguinis manifeſta effuſio, diapedeſin Græci vocant; loci tumefactio, ac vulneris laceratio, ab Auicenna attritio, & diſſolutio dicitur. in qua non ſolum caro attrita apparet, ſed liuida, inęqualis, & dolore prædita, vt in fulminatis vulneribus apertiſsimè dignoſcitur, quæ interdum admodum raro externas tantum partes lædunt, ſæpe verò profundas aut internas, & vt plurimum necantia ſunt. Cum igitur ad extrinſecorum curationem acceſſeris, duæ tibi occurrent indicationes, quarum prima ad dolores ſedandos dirigitur. Secunda, vt quod attritum, aut contuſum eſt, præparetur, & in ſaniem vertatur: nec oportet, vt prima indicatio fiat in attritione, cum reditione continuitatis partium laceratarum, ſed ad remittendos dolores. Effunditur ſiquidem in his ſanguis plurimus, & partes imbecilliores redduntur, dolent, ac inflammantur; vnde ſphacelũ veteri oportet, pręſertim cũ eius diſcuſsionem, ob vehementem cutis conſtipationem à telo, ab ambiente, & medicinis frigidis, ſperare abſurdum ſit. etenim carnes, quę contuſæ ſunt, in pus verti neceſſum eſt. Vbi ergo dolorem vehementer vrgere cognoueris, anodyna, & mitigatoria, vulnere non neglecto, exterius applices. Sedato nempè dolore, puris generationem curabis, vt ſuperius copioſè explicauimus: hoc ſemper ſeruato, vt, quę in conſortio ſituatę ſunt partes, in ſua naturali diſpoſitione conſeruentur, & ab omni putredine defendantur. quare expedit interdum ſimili cataplaſmate vti, ſed prius inungantur oleo decoctionis foliorum vlmi, extremitatum ebuli, & lumbricorum terreſtrium. cataplaſma ſic paratur. Recip. farinæ hordei, ſeminum lini, fœnugræci an. vnc. ij. florum camomillæ, ſertulę campanę, furfuris tritici an. m. s. pulueris carnium dauci, ſpicæ, comarũ abſynthij an. drag. j. olei maſticini, myrtini, mellis an. vnc. j. s. rob vnc. iij. lixiuij clari q. s. & in fine adde boli armeni, ſanguinis draconis, & ſecundũ artẽ fiat cataplaſma, quod totã contuſam partem contegat: ſic enim attritiones, loco cuiuſdam ſymptomatis, regendæ ſunt.

DE COMBVSTIONE.

Solet interdum (quod equidem mirum eſt) in his fulminatis vulneribus aduſtionis ſpecies quædam apparere, quæ fortaſsis caro contuſa, & denigrata eſt, & ſatis moleſtum ſymptoma; parietes ſiquidem, ſeu vulneris labra, à tali vehementi ictu, humido proprio quoquomodo priuantur, ac exſiccantur, quòd in eis cruſta quædam reſidere ſolet, quam Græci eſcharam, vel potius

ephelcidan,

ephelcidan, vocant, his ferè similis, quę ab ignito cauterio imprimitur. ob id aliqui talia vulnera inter adusta connumerare videntur. Escharæ [a] enim partes sunt carnosæ substantiæ, aut cutaneæ, quæ à proprio humido relinquuntur, accedente calido aliquo in summo, & violento. Remouetur [b] hoc accidens, sedato prius dolore, ac mala partis habitudine discussa, escharam dimouendo, quæ si debilis fuerit, duplici ratione, vel medicamentis, quæ modicè abstergant, non euidenter calefaciant, aut infrigident, ac moderatè humectent, vel quæ membrum á putrilagine præseruent; hæc potissimum non in ipso vulnere, sed circa vulnus applicanda sunt. Cum ergo vulnus aliqua adustione affligitur, lichinia, quæ in eo imponuntur, tali medicamento conuoluantur. Recip. ouum totum contusum, & cum luto armeno, & farina hordei, & melle fiat vnguentum; aut Recip. vitellos ouorum assatorum numero. iiij. ceræ albæ, spumę argenti lotæ an. vnc. ij. misce. aut cerussam cum farina hordei, thure, & oleo myrtino. aut Recip. aquam, in qua calx extincta fuerit, & cum oleo nucum, cerussa, lithargyrio, & modica cera fiat vnguentum. aut Recip. olei rosati vnc. viij. nitri albi subtilissimè puluerizati vnc ij. ceræ albæ vnc. j. s. corticum internorum sambuci m. j. bullianr omnia, & colentur, & vtere. Circa vulnus latitudine quatuor digitorum rodeolum cum oui luteo, molli lana exceptum, applicetur, aut tale adhibeatur emplastrum. Recip. foliorum plantaginis, rosarum an. m. ij. coquantur, & pistentur, & adde vitellos ouorum numero. iij. olei rosati, farinæ hordei an. vnc. ij. lithargyrij argentei vnc. j. misce. eschara, si qua fuerit, vi dimoueri non debet, sed, vt sua sponte cadat, expectetur; inde vulnus, secundum opportunas indicationes, regatur.

[a] Arist. 1. problem 56.
[b] Cels li. 5. ca. de adust. Act. li. 14. ca. 6. Paul. li. 4. c. 11. Auic. 4. 4. & 2. ca. 12. Rasis 7. ad Alm. cap. 10.

DE SAVCIATIS, SIVE ATTRITIS NERVIS.

RARò à globulis, præsertim diuersarum formarum, continuum soluitur, quin attritum, aut dilaniatum appareat; vnde & neruosas partes affligi necesse est. nerui verò, tendines, ligamenta, seu sindesini, quia eiusdem speciei sunt, parumque natura differunt, in pręsenti sub vno nomine comprehendantur, vndè ad eorum læsiones, sæua admodum occurrunt accidentia, vt de affectis neruis superius explicauimus, vbi victus regimen institutum, ac euacuandi rationes copiosè videre licet. In topicis verò, siue localibus medicinis, duo requiruntur, vt dolores tollant, & vulnus pręparent, sed habita naturæ partis ratione, vnctuosa, & humida medicamenta, de quibus paulò ante egimus, omittenda omnino sunt, nisi fortè dolor, aut aliud similè, ad se totam distrahar curàtionem. tunc enim pars tota affecta, oleo masticino, è semine lini, & rosaceo souere expedit; inde emplastrum superponere ex althęa in oxymellite, aut lixiuio cocta, cum farina fabarum, hordeacea, eruina, rosis, myrtis, sapa, & oxymellite cum modico croco: si quidem in similibus vulneribus adeo atteruntur, & lacerantur partes, quòd quàm facillimè, & quauis leui de causa, aut inflammantur, aut sphacelo tentantur, quare nec penicillos interdum in vulnus immittere audemus; & siqui requirantur, breues admodum, mollesque sint, ne dolor augeatur. Vulnus primis diebus glutine albotin regatur, pro dimidio hypericonis oleo addito: postmodum tali medicamẽto vti decet. Recip. resinæ terebinthinæ, aut abietinæ vnc. iiij. olei masticini, hypericonis an. vnc. ij. seminum perforatæ, momordicæ an. drag. iij. sulphuris ignem non experti drag. ij. pulueris lumbricorum terrestrium, sub vmbra exsiccatorum vnc. s. modicè terantur quæ terenda sunt, ac in duplici vase per dimidium horę bulliant, & colentur, & quod percolatum est, vsui seruetur. &, si validior siccitas requiratur, ea quippe medicamenta, quæ superius libro tertio, capite de vulneribus neruorum, à nobis fuere descripta, opportuna sunt: si qua verò putredo, vt solet, in vulnere gignetur, rhodomelle tollatur, aut sapa cum ægyptiaco stacte soluto: proximas verò partes, modicè repellente aliquo linimento, oblinire oportet, ipsumque vulnus deinceps opportuna fascia deligare, & quieti ægrum committere; postremò ea ad vnguem seruanda, quæ in similibus vulneribus enarrata sunt.

DE OSSIVM FRACTVRIS.

SI globulus, siue sphærula vsque ad os peruenerit, ac illud percusserit, fregeritque, cum os eius impetum ferrè nequit, inde negotio haudquam leui educitur: etenim tantus est huius teli impetus, ac tãta vis, vt quæ ad resistendũ magis apta videntur, eadẽ magis lędantur; nã facilè per franguntur, atteruntur q; ossa: vnde plurimi, qui liberãtur, claudi anchilosi, aut fistulosi remanẽt. dignoscitur fractura digiti, aut specilli impositione, ex inęqualitate, aut asperitate, aut à sede affecta, ex arbitrarij motus impotẽtia, aut ex iusta natura, si alteri simili cõparabis, aut ab eius crepitu, aut quia detectũ est, aut quia fragmẽta exierint, aut apertè per vulnus manifestatur. Duplici modo à forti ictu ossa frangi solẽt, vel secundũ omnem partẽ, vel in ea tantùm, vbi sedes affecta est, vel in hac, & alibi. Solet sanè euenire ab huius teli impetu, vt altera parte fuerit ictus, & altera os fissum sit: hac ratione fabrica hominis, siue ossium compositio, quam scelethon Græci vocant, vobis in mente sit. Porrò variæ sunt horum affectuũ species, quæ, quatenus ad primum scopum attinet, non sanescunt, quatenus verò ad secundum, quodammodo sanari possunt; nam fractura sic à Latinis dicta, à Græcis verò catagma, pro genere habetur, & est continuitatis in osse solutio, quæ secundùm eius effectum diuersimodè nominatur, vt potè si per transuersum in medio frangitur, agma Gręcè, Latinè transuersalis, aut virgalis fractura nuncupatur:

si verò finis ossis, qua parte maximè cum alio committitur, abruptus est, apagma Græcè dicitur: si autem secundum longitudinem scinditur, Græcè schidacidon, & Latinè linealis fractura vocatur. Interdum à fracturæ forma ei nomen imponitur, aliquorum fructuum, aut plantarum similitudine sumpta, nempe ad caulium, raphanorum, aut cucumerorum fractorum speciem, & formam, quas Græci cauledon, raphanidon, & ciciedon vocant, eas Latini astales, raphanales, & arundinales dicunt. porrò simplices fracturæ esse possunt, ossibus tantùm fractis, nulla alia substantia læsa, sed non à causa tali, de qua sermo noster nunc institutus est; vt plurimum verò compositæ. componuntur quippe cum alio morbo, vt carnis attritione, aut diuerso symptomate, vt atroci dolore, aut propria causa, vt globulo ibi existente, præsertim cum intimè caro ab eo laceratur. Altera fracturæ species reperitur, à valdè vehementi ictu producta ad furfurum imaginem, Græcè alphitidon, & caryedon, Arabicè Sauchiem, siue aluischi, & Latinè rimularis fractura denominatur, cum os in multas, tenuesquè partes frangitur. Adhuc fractura altera à globulo causata dari solet, quæ Græcè apotrausis, & apocope, Arabicè alcasia, & Latinè refractio, & præcisio dicitur, cum pars ossis per summitatem ruptam, seu superficiei abruptionem detrahitur; ita, vt pars ea, quæ detracta est, & recessit, & supereminet, vt ferè, fit cum squammula ab osse resoluitur. Quàmplurimę aliæ fracturarum species videri solent, quæ ratione sedis affectæ, vt in primo libro de Caluariæ curatione legitur, aliqua propria nomina sibi sortita sunt, quas in hoc loco silentio transire decreuimus. Galenus [a] tamen duas præcipuas fracturarum differentias tantùm assignare videtur, nempè quæ per transuersum, & quę per longitudinem contingunt, à quibus potissimæ indicationes curatiuæ sumi debent. Apud Cellum [b] tertia reperitur, scilicet quę obliquè procedit. Cum igitur ab ictu tali, ossa frangi contigerit, curantur [c] indicatione sumpta à fractura, & modo fracturæ: à fractura, æquatione, & cōuenienti deligatione. quippe Medicus, & luxationum, & fracturarum extensiones quàm directissimas faciat, oportet: hæc enim æquatio iustissima Hippocratis natura est: si verò quid vel huc vel illuc inclinauerit, ad pronam partem vergere iustum est: hac de causa æquationi primò studere oportet. à modo fracturæ, particularibus operationibus, nempè fascijs, ferulis, splenijs, capsulis, & similibus. porrò duæ indicationes sanatiuæ in omni ossium fractura conueniunt, membri æquatio, & ossium vnitio, cum fractura sit morbus in forma, & plasmatione: nec aliud est membrum æquare, nisi illud secundùm naturę institutum plasmare. verùm ad indicationum executionem, hæc tantùm non sufficiunt; sed, & conueniens deligatio, cum membra dura non primò, & secundum primæ intentionis modum vniuntur, rore scilicet proprio, ac elementari, vt viscosa, ac mollia faciunt, sed secundariò callo interueniente. ob id necesse est, vt diu membrum plasmatum, ac os, in propriam sedem iustè repositum, conuenienti deligatura conseruetur, præsertim in quiete, quæ in coniungendis partibus sectis admodum prodest, ac optimum medicamentum iudicatur: deambulare enim, aut stare, aut sedere, in ossium fracturis minimè conferre videtur. Ergò statim homo in lecto collocandus est, siquidē absque longa quiete ossa non coeunt, nec poro ligantur: ac primis diebus parcissimè nutriatur, sed paulò plenius, cum symptomatum tempus præterierit; nam sat non est sola quies in calli productione, sed & victus ratio conueniens, quippè callus, vt Latini dicunt, aut porus sarcois, vt Græci, vel alrosbot, siuè orasbot, vt Arabes, per se, & nullius alterius interuentu gigni potest. atque magis in viscosis, & humidioribus corporibus, quemadmodum in pueris videre licet. in adultis verò, & siccioribus, qualia sunt iuuenum, militum, nauigantium, & horum, qui sub sole, & in continuis laboribus vitam degunt, separatæ fracti ossis particulę non per se vnquàm, sed duntaxat quapiam substantia interueniente, seu glutine quodam colligari sępe contingit. est autem callus, substantia quædam glutinosa, exterius locum fractum adeò ambiens, vt vix remoueri possit; nam propriè callus ossis dicitur, cuius interuentu ossis fracti partes alligantur. generatur ex crassiore, ac viscosiore parte nutrimenti ossium; si quidem omnis nostri corporis particula sibi proprium, ac familiare trahit alimentum: os verò crassius, ac viscosius nutrimentum, magis quàm aliud quoduis membrum, ad se adducit, exugitque, ex quo nutritur, ac vegetatur. Sed ibi primò feruet, ebullit, & concoquitur, ossisque substantiam extendit, & in quendam eleuat tumorem, more stirpium, in quibus fiunt insertiones. nam adinuicem, cum callis fit, quædam ebullitio, postea agglutinatio, & ex tali concretione, ex duabus substantijs fit vnum corpus conferruminatum. sic in osse fracto euenire contingit: quare victus talis tunc esse debet, vt ex eo conueniens nutrimentum procreetur, & callus gigni possit, qui ex ossium nutrimenti superfluitate concrescit, & ex ea scilicet abundantia, quę à labris fracturæ perpetuò emanat, & est eius propria materia. producitur actrice natura, medici auxilio, membri ęquatione, conuenienti deligatione, longa quiete, & victus decenti regimine. Hæc igitur in genere de ossium fracturis dicta sufficiant. Singulatim verò si fortè in magnum quodpiam os globulus impegerit, illudque dissoluerit, ac minutas partes reddiderit, aut vniuersum membrum perforauerit, & à sede dimouerit, dignosces primò, si cum sano membro affectum comparaueris, vel si membrum manibus pertractando, inæqualitatem perceperis, vel si pungentes dolores ęgrum afflixerint, vel si ossis particulæ exierint. post hęc, digitis diligenter explorabis, nunquid vel globulus aliquis, vel ossis fracti, aut ferri, aut alterius rei frustulum, pręter naturæ ordinem in sede vulnerata detineatur, quod, si fieri potest, eo, quo diximus, modo, extrahendum est,

a ¶ Meth. cap. 5.
b ¶ Lib. 8. ca. 1.
c ¶ Hipp. lib. de fract. Gal. lib. art. par. med. cap. 91. 6. meth. cap. 5. Paul. li. 6. ca. 89. Auic. 4. 1. c. 28. & 5. 4. & 2. c. 1. Albuc. li. 3. ca. 2.

est, idque magis si globulus solus fuerit, nec vllum prorsus symptoma, de quibus superius egemus, apparuerit: ossium verò particulæ forcipibus, aut volsellis, aut tenaculis, siue alio instrumento vi extrahendæ non sunt: nam si magno conatu diuelluntur, ligamenta, tendines, membranasque, aut venas, vel arterias lacerabunt: ex quo dolores vehementissimi fiunt, abscessus sequuntur, conuulsio apparet, & mors sæpe infertur. Sed opus penitus committatur naturæ, quæ cum puris productione, aut nouæ carnis generatione, ea quippe subnascente, tutò omnia extra mittit. quod admonet Hippocrates his verbis, Fracta ossa, nisi ex toto dimota sint, aut dolores inferant, vi non euellas, sed totum naturæ committas. veruntamen producto pure, si à ligamentis natura ossa fracta dimouerit, vel vbi abscesserint, vel vbi ex alimenti defectu à cæteris ossium partibus deciderint, si natura ea non extruserit, aut digitis, quod tutum est, aut alio ingenio euellenda omnino sunt, hoc semper seruato, vt si non iuues, saltem non noceas. Cæterùm, si alia ossa simul componi possunt, & ad naturalem statum, siue iustam naturam reduci, aut in propriam sedem reponi, omni studio, vt id facias, nitaris Galeni præcepto in tribus commentarijs de fracturis Hippocratis. at si cum fractura luxatio aliqua adfuerit, ea primò accómodanda est; postmodum quàm blandissimè ossa fracta extrahantur, aut, si decet, vniantur. inde in aceto, ac oui albumine additis pulueribus astringentibus splenia stupæ quàm mollissimæ imbuta, ac expressa super fracturam inuoluantur: prius tamen non fracturam, sed sedem suprà, & infra ad latitudinem sex digitorum rosaceo, masticino, & oui luteo irrorabis, ac membrum totum idonea fascia, potestate retinendi prædita, vt dicemus, circundabis, deligabisque. penicillum verò molle, & opportunum in vulnus, nisi sanguinis copia emanauerit, cum terebinthina, boloarmeno, & modico sale immittes, ita tamen, ne dolorem inferat: postremò studere oportet, vt affectum membrum in ea statuatur figura, ne dolore afficiatur, & vt perpetuò materiæ expurgari possint, & vulnus eo modo triduò gubernetur: interim si magni æstus apparuerint, & dies fuerint caniculares, rosaceo, addito vino nigro, totum membrum fouebis: si hyems, oleo camomellino, masticino, & de semine lini: pure autem apparente, fascia forcipe adeò diuidatur, vt vulnus totum pateat, & detegatur, à quo commodè pus effluat, & secundùm opportunam occasionem topica medicamenta permutari possint. Si autem ferularum, aut plagelarum, aut spleniorum vsus expedit, membrum concinnè munies, non tamen ita arctè, nec primis diebus, vt noceant; sic procedatur, nisi fortè aliquod insigne peruenerit accidens, quod & fascias, & ferulas, & capsulas remouere cogat. hoc seruato, ne ante diem septimam, aut decimam ferulæ adhibeantur, multoque minus si timor adsit, ne dolores, aut inflammationes accersituræ sint, vel præsentem, si adest, exasperent, nec eo nomine vnquàm adhibeantur, vt astringant, sed vt aptam figuram contineant, & ossa in suas sedes reposita vtcunque fulciant: sed quales ferulę esse debeant, & quot sint deligandi modi, petendum est ab Hippocrate, [a] & Galeno. [b] Si verò globulus articulum, siue concathenationem lęserit, ac se se inter duo ossa demerserit, & maximos inferat dolores, tunc negotia quàm plurima operanti affert, & ægrotanti mortis periculum. quare, quàm citissimè fieri potest, extrahatur: quod si statim accepto vulnere non fit, aut saltem secunda die, magno inde labore expediri solet. igitur adinuento globulo, duo membra, quæ articulum componunt, duabus fascijs fulcire decet, quæ per has in oppositas, ac diuersas partes per duos ministros diducenda sunt, ad hoc vt ossa, tendones, sindesmi, & lacertorum capita extendantur, ac maior in articulo fiat amplitudo, vbi telum receptum fuerit, quod inde minori cum difficultate extractioni parabitur. hoc fiet specilli conuexi auxilio, aut coclearij, aut rostri ciconini nostri. Si verò firmiter adhærebit, terebrum torculatum solum, aut cannulo munitum, summoperè ab omnibus probatur: aut quemadmodum magis commodum ex vsu esse iudicatur. verùm terebello torculato, globulus perforatur, apprehenditur, & extrahitur, nec scalpello ad os in circuitu excidendum, quo in sagittis ossibus infixis educendis vtimur, egemus; Siquidem globulus suo ictu, & figura sibi locum facit. at si opportuna instrumenta in promptu non habebis, patientem cruciare non debes. nam orta inflammatione, aut cum os contusum exierit, secum globulum adducere solet. os siquidem alteratum tandem, & si diu, carne saltem subnascente, extra mittitur, nec res admiratione digna est, si multo tempore globuli, ac sagittæ intimè conseruentur. nam Hippocrate [c] teste, quidam iuxta inguen sagitta percussus, quem nos vidimus, maximè præter omnium opinionem seruatus est, neque tota cuspis exempta est; erat enim valde in profundo, neque sanguinis eruptio vlla memorabilis fiebat, neque inflammatio, neque claudicauit. cęterum cuspidẽ inuenimus nos, ipsamque exemimus, cum sex iam essent anni, ex quo sauciatus fuerat. & Paulus [d] ait; Multis infixa tela integra intus insederunt, quæ vulneribus cicatrice obductis, deinde longiori temporis spatio partem eam abscessu occupāte, ac disrupto, exiere. approbans hoc Albucasis [e] ait; Vidi vnũ, cui cecidit sagitta in dorso eius, & consolidatum est vulnus super ipsam, & post septem annos exiuit sagitta in radice coxæ eius. At si ictus viscus aliquod primarium, ac officiosum læserit, quorum omniũ affectuum causas, signa, prædictiones, quæ ad interitum vt plurimũ spectant, ac curandi rationes in superioribus libris explicauimus, vt quæ ex accidentium proprietate, sedis affectę positura, exeuntium qualitate, aut operatione læsa, quia vix, aut quia vitiosè, aut quia nullo modo fit, deprehenduntur; ob id de his ictibus in pręsenti hæc satis.

a ¶ Lib. de frac. & l. de luxatis.
b Li. de fascijs.
c Quinto Epid.
d Li. 6. cap. 88.
e Li. 2. ca. 96.

DE CONVVLSIONE.

NON secus a conuulsionibus, quæ alijs partibus sectis occurrere solent, ea, de qua nunc sermo habendus esset, dignoscitur, præsagitur, & curatur. quare cum satis abundè in superioribus de tali symptomate locuti simus, hic tacitè transire licet, & sat est dicere, quòd si his fulminatis vulneribus illud oritur, ob patientis nimium timorem, aut nobilium partium noxam, mortem nõ dubiam portendit.

DE VENENO.

SI plaga, qualiscunque fuerit, veneno aliquo tingitur, adijcienda festinanter curatio est, quæ vel epoto veneno (& fit per medicamenta à Græcis alexipharmaca dicta) vel à serpente, aut quouis alio animante ictis adhiberi solet, & fit per ea medicamenta à Græcis alexiteria vocitata. interim tota, si fieri potest, aut saltem ea pars, quę veneno affligitur, abscindatur. dignoscitur quidem, quia à sana, & naturali variat, quippe pallida, aut subliuida, aut emortua apparet. Si verò ex toto separari nequit, profundis scarificationibus saltem locus feriatur, vt sanguis malus expurgetur: nec ideo alienum erit cucurbitulas adhibere, vel vt psillus, siue vilis homo ore proprio sano, sed prius præparato, simulque & ventriculo, esu nempè ruthæ siluestris, aut salis, ruthæ, & caricarum, ac aceto abluto vulnus exugat, cui inde tale applicetur medicamentum. Recip. terebinthinæ claræ vnc. ij. olei hypericonis vnc. vna, theriacæ optimæ vnc. s. euphorbij recentis, terræ sigillatæ an. vnc. ij. misce, & parum bulliant. aut imponatur Aegyptiacum bis, aut ter, cui non est par, vel præcipitatum hydrargirum cum theriaca. loca verò circunuicina luto ipso armeno, aut Dianæ sigillo aceto rosato soluto, si præsto fuerit auxilium, succurrantur. inde medicinis strenuè attrahentibus, venenum euocetur, vel ignito cauterio, si locus neruosus, aut arterijs, venisquè plenus non fuerit, sæpe aduratur, donec tota malignitas, quæ talis est, & non simplex venenum, consumpta fuerit; siquidem contra virulentos hos ictus tale præsidium expeditissimum est. vtpote cum ignis cætera viribus præstet. at si vti non potest, à venis cordi, ac vulneri longinquioribus, si vires validæ sint, sanguis mittatur: si vulnus angustum fuerit, primis diebus turundæ parentur ex adipe suilla, adeò vt totum impleant vulnus. est sanè in veneno extrahendo secretum mirabile. Si verò carnem totam a veneno immutatam circuncidere non possit, non ab re fore iudicatur, profundis scarificationibus, circuniacentes regiones aperire, attrahunt potentissimè alteratos humores, ac malę naturæ, & quàm plurimæ carni infixa aliqua medicamenta proprio calore, aut à similitudine totius substantiæ, veluti fermentum, propolis, arundinum radix, ammoniacum, sagapenum, aristolochia, polypodium, ranæ combustæ, adeps leporina, tapsia, dictamus, ruta syluestris, viscus quercinus, mel, & similia: in his victus regimen esse debet, qui epoto veneno exhiberi solet. Alexipharmaca verò parantur ex theriaca, mithridato, trifera, bolo armeno, terra lemnia, & similibus. Alexiteria ex dictamo, ruta syluestri, scordeone, tormentilla, zedoaria, bistorta, aristolochia, & huiusmodi. Sed quia credere coacti non sumus, vulnera huiuscemodi absolutè veneno prędita esse, circa huius symptomatis profligationem non multum laborabimus.

DE SPHACELO.

POSTREMVM symptoma, quod aliquibus vulneribus occurrere solet, est membri corruptio, quam Græci sphacelon, Arabes aschachilon, siue echachilon, & Latini siderationem appellant: pessimum morbi genus est, quod eius crudeli, ac tyrannica malignitate, nisi citò corrigatur, totum membrum citissime corrumpit, ardẽtissimas excitat febres, virtutes prosternit, & patientem necat: fit frequenter ex vehementissima inflammatione, aut ob eius magnitudinem, aut pessimam qualitatem, aut ex mala vulneris natura, aut ex prauo sanguine, aut ex medici imperitia, mẽbrum valde delaqueando, aut suturæ arctæ, ipsum constringendo, quæ in laceratis, & attritis vulneribus fugienda est, aut humida, & vnctuosa diu vulneri applicando, potissimum verò ob intemperiem calidam, qua partes vulneris eliquantur, & calor naturalis destruitur. sæpe quidem labra vulneris à copia praui succi fluentis imbibuntur, & ab imbecilli calore reguntur, & putrescunt, ac proximas partes corrumpunt, vt quotidie in sphacelo, & phagedæna fieri videmus. Dignoscitur autem, cùm partes denigratę, ac malo odore affectę, adeò languent, vt percussę, aut sectæ, aut adustæ penitus non sentiant: cumque membrum sic fuerit dispositum, confestim ad eam, quæ viuit, partem, & proxima sanæ fuerit, resecandum venit: si qua verò ratio hoc prohibuerit, profundę, ac frequentes sectiones, quas scarificationes vocant, imprimãtur: sunt quippe multum ad huiusmodi curationem efficaces: ac vbi sanguis ille corruptus plurimus effluxerit, locus marina aqua, aut lupinorum decocto, præsertim in lixiuio, addito sale, & aceto sępe abluatur; deinde medicamento aliquo putridis, ac nomosis vlceribus destinato, inungatur; inter quę ægyptiacum cæteris præstat. quod si non iuuerit, ignitis cauterijs aduratur. at si malus color, ac putredo ampliatur, fiat cataplasma ex farina fabarum, orobi, lolij, trochiscis Andronij, oxymellite, & lixiuio, & factis profundis incisionibus, calidum appli-

cetur,

cetur. &, si malum his præsidijs non tollitur, sed vlterius procedit, & vulnus phagedenicum euadit, denuò tota corruptio diligenter aduratur. postmodum eschara, cum dura euaserit, aut succo porri, aut butiro, aut hordeacea farina, hydræleo decocta, donec amoueatur, fouere oportet. vbi verò exciderit, curatio reliquis vlceribus communis adhibeatur. Si verò aliqua corporis particula, nempe manus, aut pes, adeò fuerit lacerata, aut eius ossa ex toto denigrata, aut corrupta apparuerint, ac de eius vita nulla amplius relinquitur spes, illicò illam amputandam esse censemus, & tunc ea seruanda sunt, quæ in secunda nostrorum voluminum sectione, capite de membrorum corruptorum amputatione exposuimus. Hæc igitur ad Dei benedicti laudem breuiter de hac curatiua methodo dicta sufficiãt. ac primo nostrarum sectionum volumini finem sic imponimus. in posterum verò, si nobis Dei beneficio vita longior constiterit, eo fauente, multa ad omnium studiosorum vtilitatem perscribere decreuimus. nempe hinc ad paucos dies, in Secundo commentaria de famosis Vlceribus, ac membrorum singularium, de fistulis, de vlceribus sinuosis, de quamplurimis affectibus cutaneis, ac de lue indiana siue diabolica, quam isti gallicum morbum appellant. postmodum de multis operationibus chirurgicis nos tractaturos vobis pollicemur. In Tertio verò de tumoribus præter naturam in vniuersum, & singulatim pertractabimus. In Quarto de ossium fracturis, ac eorum luxationibus pariter edituri sumus. In Quinto de secundis, siue mediatis chirurgorum operationibus agemus. postmodum epitoma totius artis chirurgicæ in vnum redigemus. postremò Chirurgiæ officinam impressam, in lucem dare decreuimus, vbi ea ferè omnia instrumenta, quæ diligenti, ac approbato Chirurgo in suis operationibus opportuna esse creduntur, concinnè delineata videri poterunt. Interim valete, & nos, vt debetis, amate.

FINIS.

CHIRVRGIAE

IOANNIS ANDREAE A CRVCE, VENETI MEDICI,

Libri Tertij. Tractatus I.

De Vlceribus.

Quid sit vlcus. Cap. I.

QVEMADMODVM continuitatis recens solutio, quam Græci elasma, & Latini vulnus appellant, morbus est simplicium, & compositorum membrorum communis, siquidem ambabus his sedibus diuersimodè occurrere contingit; Sic & vlcus, ἕλκος Græcè dictum, affectus est in quantitate diminuta, compositis, sed carnosis præcipuè partibus, eueniens; & ea ratione, qua vlcus est, alicui humiditati semper adiunctum reperitur. Porrò apud Galenum legitur, vnum esse morborum genus, quod soluta continuitas dicitur: quæ, dum in carnosa sede imprimitur, vlcus vocitari debet. Amplius scriptum reliquit, vlcus continuitatis solutionem esse, & cauitatem, quę ex amissa aliqua animalis propria substantia est contracta. Vlterius ab eo dictum est, quòd in omni vlcere cauo duplex excrementum prouenire necesse est, quod omnem qualitatis alimenti mutationem sequitur, alterum crassius, alterum tenuius, sordes nempè, & ichor; ex crasso, vlcus sordidum, ex tenui humidum, redditur. Et cum nullo vnquam tempore natura cesset in hoc, certè nec tempus vllum erit, in quo non ambo hæc in vlcere colligentur; hac ratione purulenta profluuies vlceri, qua vlcus est, sibi quoddam proprium iudicatur. ob id dicebat Auicenna; Solutio continui plerunq; accidit cuti, & vocatur excoriatió; & si accidit carni, quæ ei propinqua est, & nondum factum est pus, vocatur plaga, idest vulnus: sed cum pus fit, vlcus dicitur: vnde non abre hæc vlceris definitio, seu descriptio communiter approbatur. Vlcus affectus inueteratus est, in diminuta quantitate carnosarum, ac mollium partium membrorum organicorum, cui sępe vna, aut plures complicantur dispositiones, eius sanationem prohibentes; à quo pus, aut purulenta quædam colluuies perpetuò excitatur. Cum igitur vlcus affectæ sedis potentias, & operationes impediat, morbus est, & in diminuta quantitate, aut ablata, aut erosa, alicui humiditati adiunctus. Et differt à cruento vulnere ratione proprię essentiæ; siquidem vulnus, vt vulnus, morbus simplex esse potest; nam affecti corporis vnam tantùm qualitatem interdum aufert, nempè vnitatem: secus verò de vlcere dicere expedit, cum plures eius dispositiones tollat. Ratione adhuc partis læsę; nam vlcus affectus proprius est tantùm partis carnosę, & organicæ; & vulnus morbus est, simplicium, & compositorum membrorum communis: Simplicium verò, quæ organa similaria sunt, & funguntur officio, vt neruus, os, & similia, potissimum dum eorum nutritio corrumpitur; siquidem homogeneæ partes aliter lędi non possunt. Ratione insuper causæ efficientis; nam vlcus vt plurimum à causa primitiua, siue interna; & vulnus à prochatartica, siue euidenti causatur. Ratione temporis, quoniam vlcus, antiqua, & saniosa diuortio est, vulnus verò cruenta solutio existit. Ra-

Gal. 7. Meth. c. 1. 3. Meth. cap. 2. lib. ar Medicę. cap. 88. lib. de morb. differ. c. 3. & 1. de mor. & simpt. c. 2. Auic. 2. 1. cap. 2. 3. Meth. cap. 2. 4. Meth. cap. 1 coment. 2. lib. de fract. cómen. 1. 3. Meth. cap. 2. 3. Meth. cap. 3.

2. 1. cap 4. 4. 4. tra. 3. cap. 1. Albu. lib. 2. ca. 88.

In situ, vt in conspectu, veluti in pectore, in locis absconditis, vt in faucibus, in sede occulta, vt in vtero. Hac ratione vlcus interdum dicitur intus conditum, aut exterius apparens, in parte superiori, in medio, in fine, secundum longum, aut latum, aut profundum. A numero, & vlcerum pluralitate, à varietate compositionis, quando plures insimul coniunguntur morbi, vt est vlcus compositum cum dolore, teredine, inflammatione, aut febre. Adhuc particulares aliquæ differentiæ, quæ nihil faciunt ad naturam affectus, & habent omnino suam essentiam à natura vlceris, vt vlcus est, alienam, & curiosas eas Galenus vocat, variæ nominantur, nempe vlcus Chironeum, Telephium, phagedenicum, & his temporibus Gallicum, omniaq; id genus. Nam partim ab ijs, qui primum ea sanarunt, vt Chironeum à Chirone centauro, partim ab ipsis, qui iisdem fuerunt affecti, vt Telephium, à quo Telephus Rex, qui à simili vlcere, contracto à sagittis Herculis, diu vexatus est. A fine etiam aliquæ sumuntur differentiæ, quippe vlcera aliqua ad sanitatem facillimè reducuntur, vt benigna, plana, sine accidentibus, id magis, si in parte carnosa extiterint, & concoctio optima apparuerit: aliqua verò, vt cancerosa, fistulosa, teredinosa, aut cacoethica, sanari nequeunt: quę autem sanitati idonea sunt, aut longo, aut breui temporis spatio, ad salutem reducuntur. Præterea aliqua vlcera à natura producuntur sub optimo fine, vt in bonis significationibus occurrit, quæ interdum citam curationem non exposcunt, sed præseruationem solùm desiderant: aliqua ab arte fiunt, veluti cauteria, & diuerticulos, quos isti fontanellas vocant, aut setanios. Et si differentiæ hæ valde remotæ sunt à natura, & quiditate vlcerum, & propriam, priuatamq; curationē non desiderant: nihilo minus vlcerum differentias ponunt ob id, quia aliæ ab alijs affectibus, aut symptomatibus vlcerum complexum declarant, à quo curatiua methodus sumenda est. Porrò omnium harum differentiarum cognitio, & ad prognosticum, & ad methodum curatiuam facere videtur; siquidem vlcerum omnis causa, quæ curationem prohibet, primò tollenda est, semper id obseruando, quod compositis morbis indicationes curatiuæ compositæ sunt adhibendæ. Et si apud seniores medicos simplicis vlceris interdum nomen reperitur, non ob id datur vlcus simplex sub vlceris ratione, sed vt intertrigo aliqua, aut simplex excoriatio, aut alter similis affectus cutaneus superficialis absq; sanie: sed simplicitas illa vulneri potius, quàm vlceri, attribuenda est. Quod ex eorum verbis elicere possumus: nam Galenus, cum de solo, seu simplici vlcere, quod tantùm vlcus est, idest nullum alium affectum adiunctum habet, & citra vitiosum succum, aut fluxionem, aut intemperiem, aut aliquod aliud vitium permanet, sermonem haberet, iubet, vt partes diductæ coniungantur, & non id solum, verùm etiam coniunctas maneré: at si vel præ eorum magnitudine hoc fieri nequeat, vt disiunctæ ipsæ partes exactè ad imum vsque sibi coniungantur, vel sutura, vel fibulis, vel ligatura vtendum censet: quas operationes nullo modo vlceribus conuenire opinamur, sed morbo in soluta continuitate recenti, qui vulnus dicitur. Paulus etiam agens sub titulo de simplici vlcere, ait; Quoniam simplex vlcus continui solum est diuortium, siquis partes diductas fascia orbiculatim circundata committat, vtiq: citra aliquam aliam indicationem coibit. Auicenna pariter dicebat; Omne vlcus necessariò est vel solum, & ipsum per se, aut compositum. solum autem si exiguum fuerit, tunc eius labra vniri debent, ipsumq; fascia constringi. Nos verò, dum de simplici vlcere loquimur, de eo, quod purum est, intelligimus, cui nec affectus alter, nec symptoma complicatur, sed tantum passio in soluta continuitate est, saniosa, & inueterata. Hi igitur sunt veri fontes, à quibus vlcerum propriæ differentiæ sumi debent.

Hipp. lib. 2. de mor. mulie. 6. Aphor. 38. 2. prædictionum. Gal lib. de cholera m.

Gal. 2. Meth. c. 2. 6. Aphor. cōmen. 45. & 4. de com. pom. in gene. sermone. 4.

Gal. lib. 2. Med. cap. 92. & 4. Meth. cap. 1.

3. Meth. cap. 4.

Lib. 4. cap. 36.

4 1. cap. 28.

De causis Vlcerum in genere. Cap. III.

AFFECTVVM in diminuta quantitate, quorum nunc sermonem habituri sumus, caussas geminas fore, apud Celsum, & Galenum legitur, nempe internam, & externam; eam verò, quæ in ipso animalis corpore consistit, internam, antecedentem, & præcedentem Latini vocant, Græci verò proigumenam: quæ verò extrinsecus occurrit, externam, euidentem, & prægressam Latini, & Græci procatarticam dicunt. Nam quoddam morbi genus reperitur, quod in quantitate partium diminuta consistit, & eius ortus duplex est, alter ab erosione, alter ab excisione prouenient: verùm excisio, quo pacto eueniat, non latet. erosio si intrinsecus ab ipso animali prouenit, vitiosi succi soboles est, & cacochimiam, idest malorum humorum vitium, aut abundantiam, indicat, vt in malis vlceribus spontaneis, aut vomicis, idest apertis abscessibus, dignoscitur. Consuetudo siquidem naturæ est, talia in passionibus facere, corpus videlicet mundificare, & materiam erga cutim expellere, vnde sæpe vlcus efficitur. Succi enim aut quantitate, aut qualitate mala affecti, dum expelluntur, aut magnas inflammationes, quæ membri compositiones, & habitudines destruunt, aut pustulas malas, aut veneno prędiras, membri nutrimentum corrumpentes, gignunt. Affectus hi ex deprauata victus ratione, aut alicuius visceris, nempe iecinoris, aut lienis, aut totius corporis mala dispositione oriri contingunt. Modi generationis vlcerum, inquit Princeps, sunt abscessus disrupti, aut plaga, quando facit pus, aut bothor, qui se comedunt. Porrò hæ immediatæ causæ sunt fere omnium vlcerum. Procatartica verò, siue euidens, aut externa diuerso modo se habet. nam quæ exterius eue nit,

Lib. 5. 4. Meth. cap. 1. & 2. de mor. cau. cap. vlt.

2. 1. doct. 3. su. 1 cap. 17. & 4. 4. tra. 3. cap. 2.

nit, si telum fuerit, vulnus primò fit: quod dum protrahitur, & inueterascit, putrem gignit, & vlcus nuncupatur; si longa membri rei duræ tricatio,intertrigo,aut excoriatio producitur; & cum fit pus, vlcus est. Idem facere potest validum medicamentum, vt ignis, aut res igneam potentiam obtinens, septicum, aut epiroticum, Græci dicunt. Morsus item animalis, malus aer, contagio praua, & his similia, quę etsi illicò cum sanie non complicantur, internas nimirum, & humorales causas commouent, vnde postea saniosi euadunt affectus. Genericæ igitur vlcerum causæ illæ sunt, quæ non necessariò corpora nostra alterare possunt, pariter & humores illi,qui nostri corporis constitutionem ingrediuntur. Nec obstat dicere, procatartica causa affectum immediatè saniosum non producit,ergo nec vlcus, quod affectus saniosus est; nam sanies simpliciter vlcerum causa non est, sed eius effectus, & vlceris compositionem declarat. Et si vulnus, aut contusio immediatè, & primo statim occursu, cum sanie nõ apparet, aut complicatur, non propterea affectus est absque sanie, quæ paucis peractis diebus in eo manifestatur: sanies enim in vlceribus produci nequit, nisi ob id, quia nutrimentum, quod in eo demandatur, ad quandam semimalam transmutationem alteratur, & hoc cum tempore, ob affectæ sedis imbecillitatem, in qua à validioribus partibus variæ transmittuntur humiditates, quæ ex diuersorum calorum actione in saniem conuertuntur. Ad quod etiam facere videtur vnguentorum operatio, & patientis, ac membri affecti habitudo humida, aut malè affecta; & quales illi fuerint humores, tale vlcus dici solet; nempe si ichorosus, & corrosiuus, tale & vlcus erit; si sordidus, sordidum & vlcus; si putridus aut corruptus, sic & vlcus effici solet. Arbitramur igitur, quòd genericę vlcerum causæ illæ sint, quæ corpus alterare possunt; specificę, aut antecedentes, aut extrinsecus accedentes, singulares humorum defluentium potentię, & operationes, ac exulceratæ partis substantia, & habitudo, necnon malum patientis regimen in sex rebus non naturalibus.

De Vlcerum indicijs. Cap. IIII.

LCERVM signa, siue indicia interdum ab eorũ simplicitate, sępe etiam ab eorum complicatione sumi possunt, tanquam ab eorum essentia, & natura rei; siquidem simplex vulnus tantùm continui diuortium est, & per se stat, ac se ipsum solum demonstrat, nulla causa, nullo symptomate, & nullo affectu cum ipso præcedente, inuadente, aut subsequente. Adhuc illud laudabile solum, & benignum vlcus est, quod carnosis partibus tantùm occurrit, & quod citò sanescit, in quo pus illud apparet album, lene, æquale, & minimè fætidum. Principalis caussa suæ benignitatis est totius corporis bona habitudo, virtutis robur, sedis affectę temperies, & nutrimenti bonitas. Illud vero compositum iudicatur, si cum morbo alio, nempe inflammatione, aut teredine, vel symptomate diuerso, veluti dolore, aut intemperie, aut causa propria, sicuti nutrimenti malitia, aut obstrucositas, & huiusceemodi alia. Dignoscitur vlcus, si cum inflammatione complicatur, & qualis illa fuerit, colore, calore, dolore, duritie, & dimensione; singulatim verò ex inflammationis proprijs notis, si cum ossis teredine signa sunt. eius sit opertura caro, quæ eum ambit, ac tegit; nam mollis, & liuida est; humor emanans ater, copiosus, & fætidus; ossis aspredo, inęqualitas, & tumiditas, facilis specilli ad os ingressus, ac corrupti ossis exitus: simplex verò intemperies calida notescit ex rubedine aliqua, dolore miti, colore modico, ac frigidarum qualitatum beneficio: frigida ex colore subalbido, aut cinericeo, dolore stupido, ac loci mollicie, & calidorum auxilio: humida colore pallido, laxitate, & mollicie, ac humiditate plurima & tenui, dolore debili, aut nullo, siccis rebus iuuatur: sicca colore squallido, asperdine, siccitate, puris penuria, ac eius tenuitate, nullo dolore humectantium remediorum suffragio. si dolor vlceratum locum molestauerit, eius malam arguit temperaturam, aut continui diuortium, aut ambas causas simul. si à caliditate, & siccitate originem duxerit, pungitiuus erit, locus florido colore alteratur, & febris subsequitur. si à caliditate & humiditate, grauatiuus dolor vrgebit, & tumor rubedinis obscurę eleuatur. Frigidus humor, nisi diffletur, dolorem non facit: aut si adest, ille quidem extensiuus persentitur: siccus verò stupidum dolorem facit. Notescit hoc symptoma ex se; nam tristis sensus est, & nociuus: cruciantur interdum vlcera dolore, ratione naturæ loci affecti, aut fluentis humoris qualitate, aut ob medicamenti acrimoniam, aut propter extranea in eò reperta, vel mala medendi ratione. Notescit vlcerum causa propria, quę si fuerit nutrimenti malitia, mala apparebit concoctio, & vlcus, aut virulentum, aut sordidum, aut corrosiuum euadit: si mala sedis temperatura, notæ iam explicatæ sunt. Si corpus aliquod diuersum vlcus occupauerit (nempe pillus, vermis, os corruptum, aut quid simile) visu, aut tactu percipitur. ab ijs igitur & similibus, vlcerum indicia cognoscuntur, sumpta quippe ab eorum essentia, effectibus, & causis, tam internis, quàm externis. Postremò vlceris cuiusque suæ sunt propriæ notæ, quibus vnum ab altero distinguitur, sumptæ nimirum ab ijs, quæ eius definitionem ingrediuntur, vt infra proprijs locis singulatim demonstrabimus. Scire adhuc oportet, quòd vlcera sua habent determinata tempora, initium, incrementum, mansionem, & delitescentiam: quę ratione concoctionum suorum excrementorum consequuntur; siquidem, cum tenuius ab vlcere, & aqueæ fere substantiæ crudusque emanat iecor, principij indicium manifestat.

Gal.4 Meth. ca. 3.& 6. Apho. comen. 47. Paul. lib.4 cap 36. Aeti.c.4. & 6. 38. Gal.lib. art par. m cap.8.

Gal.lib. de quat. tem. mor.

nifestat. cumque hic humor crassescere incipit, ac eius copia minui, incrementi signum est. consistit verò morbus, cum pus optimum apparet: minuitur verò, sed crassius, & albidius euadit, in morbi declinatione, in qua æger non moritur.

De ijs, quæ Vlcerum curationem prohibent. Cap. V.

SOLENT causæ quamplurimæ vlcerum curationem prohibere, veluti corporis totius malus habitus, nempe cacheticus, aut hydropicus; plethora, idest omnium humorum abundantia; cacochimia, idest vnius tantùm humoris copia, ex quo sequitur corporis prauus color, aut cinericius, aut obscurus; nimia corporis sensibilitas, eius ætas infantię, aut senectutis; affecti membri imbecillitas, aut suæ compositionis natura; aduentitia temperies materialis, aut sine materia; intensa durities, aut nimia mollities; situs decliuis, aut absconsus, aut cauernosus; exercitium, stando, deambulando, aut quoquomodo læsum membrum defatigando; alimenti defectus, aut fluentis sanguinis penuria, aut corruptela; sæpe iecinoris, aut lienis, aut ventriculi imbecillitas, aut intemperies, ex qua sanguis malus creatur: aut in qualitate, quia adustus, aut frigidus, aut venenosus, aut quia nimius, vnde inflammationes facillimè excitantur: vlceris insuper complicatio cum alio morbo, aut propria causa, aut diuerso symptomate; veluti cum mala temperatura, dolore, inflammatione, ossis teredine, vermium copia, carne addita, virulentia, sorditie, forma spherica, aut fistulari. Aliquæ etiam sunt, quæ extrinsecus adueniunt, & intus resident; vt puluis, os, lapis, aut oleoginosa substantia. prauus cibus, cæli status, seu ambiens aer malus, mala medici indicatio, aut chirurgia: valde humida medicamenta, aut debiliter abstergentia, aut quæ naturæ membri aduersantur, aut vlceri contraria sunt, administrando. sed vt magis hæc enarratio elucescat; Dicimus, quòd eorum, quæ vlcerum curationem impediunt, aliqua se tenent ex parte causæ antecedentis, quæ multiplices sunt, nempè sanguinis ad partem vlceratam fluentis malignitas: quod aduenit, aut ratione substantiæ, aut qualitatum. si merito substantiæ hoc fit, aut quia subtilis & acutus, aut quia viscidus & crassus. si merito qualitatum, aut quia adustus, & corrosiuus, aut quia frigidus, & crudus: quod contingere solet ob prauam internarum partium dispositionem, veluti membrorum nutritioni dedicatorum, vnde vlcera diuersa producuntur, nempe virulenta, corrosiua, putrida, & similia. Legimus apud Galenum, quòd lien interdum, sicut & iecur, malè affectum, vitiosi humoris auctor est: quibus antea prouisis, sic tandem ad vlcus curandum venire oportet. pariter si vniuersum corpus cacochimum, aut plethoricum extiterit, prius eum purgare, aut euacuare expedit, quàm medicamentum vlceri admoueamus: Aliqua se tenent ex parte sedis vlceratæ, ex ijs, quæ inter oras glutinandas intersunt, aut ob eius intemperiem, in substantia propria, aut in qualitatibus. in propria substantia, si dura, aut obstracosa fuerit, aut teredo adsit in osse, aut cancer locum occupauerit. in qualitatibus, calidis, aut frigidis, aut humidis, aut siccis: quæ omnia nutrimentum, quamuis optimum, pro corporis nutritione, à natura ad partem vlceratam transmissum fuerit, alterant, aut corrumpunt.

4. de compo. m. in genere. sermone. 2.

Gal. 6. Meth. c. 2. Auic. 4 1. c. 18.

Dictum quidem à Galeno est; Quoniam verò vlcera quædam saniei, humorumque vlceratis partibus influentium vitio cicatricem ægrè admittunt: quędam etiam succum in ipsa læsa parte influentem quemlibet probum corrumpunt. hac ratione dictum est; Subiectæ carnis affectus causę rationem obtinet ad id, quod efficitur. ea igitur plane pro natura sua se habeat, oportet. temperatam igitur esse subiectam carnem ad vlcera glutinanda, & carne replenda prorsus oportet: nec hoc sat est, sed sanguinem, qui confluit, & bonum esse, & modicum quantitate: nam qui corruptus est, tantum abest, vt ad glutinandum vlcus sit vtilis: sed nonnunquam corpus erodit, & exulcerat, at multus humor multa excrementa in vlceribus excitat, vnde eius moratur sanatio, atque hi tres ægrè sanabilium vlcerum modi videntur: qui ex intemperie subiectę prouenit carnis: qui ex vitio confluentis fit sanguinis: & qui ex mensura eius nascitur. Hac ratione interdum vlcera curationi difficilia redduntur, non tantum propter proprium aliquem affectum, quantum propter consensum cum aliquo malo affectu particulari, aut cum vniuerso corpore. In genere ergo ęgrè sanabilium, ac rebellium vlcerum causæ se tenent, aut propter vlceratæ carnis intemperiem, quæ in qualitate sola naturæ modum egressa est, aut cum accessorio quopiam tumore, aut ob fluentis succi malitiam, tum qualitate, tum quantitate, aut addito osse corrupto, vnde vlcus cacohetes euadit. Huius rei nouem causas Albucasis assignare videtur: quarum prima defectus boni sanguinis est. Secunda eius intemperies, aut corruptio. Tertia labrorum vlceris durities, & siccitas. Quarta, humores varij in vlcere reperti. Quinta, vlceris putredo, aut corruptio. Sexta, eius forma. Septima, cæli status, ac ambientis aeris dispositio. Octaua, praua patientis dięta. Nona, medendi malus modus. Quòd boni sanguinis penuria hoc faciat, notum est; siquidem materia gignendæ carnis sanguis bonus est, opifex verò natura. cum igitur horum alter defecerit, vlcus nequaquam sanabitur. Effectrix quippe causa, idest natura ipsa, quæ opificis rationem habet, nisi subiecta materia iustum temperamentum obtinuerit, & sanguis, qui ad eam defluit, bonus ac modicus fuerit (idest nec quantitate, nec qualitate vitiosus) carnem in vlceribus non generabit.

4. de compo m. in genere, circa principium.

Gal. 4. Meth. ca. 1. & 6. aphoris. commen. 45.

Lib. 2. cap. 18.

Gal. 3. Meth. ca. 3-4-5.

rabit. Hac ratione, ſenum vlcera, præſertim eorum, quorum radicalis habitudo ſicca eſt, ſerò ſanantur. ac leproſorum, & canceroſa vlcera, cum ex melancholico nutriantur ſanguine, nequaquam ſanari poſſunt. Sanguis præterea vitiatur, aut quia eius officina temperiem, ac vires proprias non ſeruat, indicium eſt color corporis plumbeus, aut cinericius, aut lentiginoſus; aut quia pars vlcerata eum corrumpit, ſignumq́; eſt ſanationis mora, & accidentia mala: Quòd ſanguis malus, aut etherogeneus, non ſinat vlcera conſolidari, clarum eſt: eius verò malitia, aut in propria ſubſtantia conſiſtit, nempe quòd ſit, aut magis ſubtilis, aut acutus, aut aduſtus, quàm deceat, aut in puris qualitatibus: quod à Galeno confirmatur, cum dicit; Vlcera corroſiua peſſima ſunt, & eorum cauſa eſt ſanguis ſubtilis, aut aduſtus, aut malæ naturæ. & vlcera, quæ non ſerpunt, chronica ſunt, & eorum materia frigida, & craſſa eſt: Quòd durities, aut labrorum vlceris obſtracoſitas, eius curationem prohibeat, in fiſtulis, & ſinibus antiquis, ac vlceribus ſcoloratis, manifeſtò conſtare videtur: Quòd multa ac varia humiditas hoc faciat, in ijs, qui hydropa affliguntur, aut vtero gerentibus, aut vbi varices quamplurimæ innatæ ſunt, manifeſte dignoſcitur: Quòd vlcerum putredines, aut corruptiones curationem non admittant, pro confeſſo habetur; nam gangrenę, ſiderationes, & phagedenes, affectus ſunt deſtructiui, & vlcera ſanari nequeunt: Quòd aer malus, aut peſtiferus ſit in cauſa huius effectus, oſtendit Hipp. in conſtitutione peſtilentiali, aut vbi ex malorũ cibariorũ vſu carbones, & puſtulę malignæ producuntur: Quòd regionalis aer ad hoc concurrat, experientia ipſa declarat; ſiquidem in valde humido, aut rigoroſo aere, vlcera tardè cicatricem admittunt. hac ratione dicebat Galenus; Conſiderare etiam conuenit & circundantis nos aeris temperiem; ſiquidem, veluti medicamentum quoddam, is quoque corporibus noſtris forinſecus incidens, vbi immodicus calore, vel frigore eſt, ſanationem moratur: Quòd malæ vlcerum conditiones curationi aduerſentur, patet: nam ſedis affectę imbecillitas aliunde excrementa recipere ſolet, atque etiam ſi quod affluit, quod pro iuſto naturæ modo ſe habeat: attamen vires ipſæ partis læſę, quæ tum propter dolorem, tum etiam ex vlcere ipſo imbecilles factę ſunt, ne quod iuſtum eſt, ferant, ſed veluti ab iniuſto grauabuntur: Quòd vlcerum forma, aut ſpherica, aut fiſtularis, aut eorum antiquitas, vt thelefia, chyronca, diſcepulota, aut quorum baſis teredo eſt, aut eorum complexus prohibeat curationem, omnibus notum ex longo experimento eſſe poteſt: Quòd mala medella, & prauus viuendi modus non ſinant vlcera ſanari, quottidie explorant diligentes chirurgi, dum incongrua medicamenta, aut extra tempus, aut quæ ſummè erodunt, vlceribus adhibentur. Corelatiè igitur, ac in vniuerſum dicere poſſumus, quòd vlcerum ſanitatem prohibent, malus ſanguis, praua partis affectæ diſpoſitio, os corruptum, malus aer, inordinatus vitæ modus, ac mala medendi ratio, & empirica chirurgia.

4. Meth. cap. 6. & 4. kage.

Hipp. 6. Apho. 5. Cel. lib. 3. cap. 21. Aui. 4. 4. tra. 3. cap. 1.

4. de mor. popula.

3. Meth. cap. 8. 1. ad Glau.

Hipp. lib. de vlceribus. Gal. 4. Meth. cap. 5. Auic. 4. 1. cap. 38.

De Vlcerum prædictionibus. Cap. VI.

Vlcerum prædictiones, ſiue prognoſtica, diuerſimodè ſumi ſolent; interdum enim ab eorum ſimplicitate, aut complicatione, tanquam ab eorum eſſentia, potiſſimum à cauſis, & origine: aliquando à tempore, aut forma: multotiens à ſedis affectę cõpoſitione, & officio: vt plurimum à ſymptomatum natura, & fortitudine: nonnunquam à patientis ętate, virium robore, ſexu, exercitio, & viuendi ratione: ſaluberrima ſunt vlcera ſimplicia, parua, plana, locorum carnoſorum, iuuenum boni habitus, vbi optimi puris indicia declarantur, abſq; malis accidentibus: quibus denique nec affectus vllus, aut fluxio mala conſequitur: ac in eorum curatione vnam tantùm requirunt indicationem, nempè opportunam, & moderatam exſiccationem, ac cutis indutionem, aut ſaltem orarum vnitionem, & conſeruationem. ſi pars carnoſa tantùm, citra vllius ſubſtantię amiſſionẽ diuiſa fuerit, reliquum à natura, tanquam ab ordinato opifice, perficitur: Planities ergo, & paruitas vlcerum cum prædictis conditionibus ſalutem indubiam promittit: ætas pariter iuuentutis, aut conſiſtentiæ, in qua vires omnes vigeſcunt. ſi patiens optima eſca nutriatur, à qua bonus producitur ſanguis, ſalutis ſpem perpetuò promittit. inquit Princeps; Corpora, quæ vlcerum curationem facillimè ſuſcipiunt, ſunt iuuenum, bonæ complexionis, paucarum humiditatum: quæ verò multæ humiditatis aut ſiccitatis ſunt, tardè vlcerum rectificationem ſuſcipiunt, vt pueri, & ſenes exiſtunt. Dictum eſt ab Hipp. Qui de vlceribus cognoſcere volet, quomodo ſingula finient, cum primùm hominũ ſpecies perſcrutari oportet: tum eas, quę meliores ſunt ad vlcera ſananda: tum quæ deteriora: deinde ætates noſſe, in quibus ſingula vlcera curatu difficilia exiſtunt. locos item in corporibus perſpectos habere, ac quantum alij ab alijs differunt: ſed & accidentia, qualia in ſingulis vlceribus accedunt, tum bona, tum mala, noſſe oportet. ſiquis enim omnia hæc nouerit, is ſanè ſciet etiam, quomodo ſingulorum euętus continget, & quales fines vlcerum erunt: Porrò potiſſimam vlcerum ſalutem concoctio ipſa demonſtrat. nihil enim mali vlceri pus generanti aduenire poteſt; nam maximum vlceri ſignum ad ſecuritatem, eſt optimum pus: ob id, dicebat Auic. Meliores ſignificationes ſignificantes vlcerum ſalutem, ſunt, cum in ſucceſſione eorum apparet ſanies, quæ fit cum medicina faciente ſaniem, & ex operatione naturæ, quæ eſt ſecundùm curſum naturalem, & non generatur ſanies, niſi à digeſtione naturali;

Gal. 3. Meth. cap. 4.

Gal. lib. ar. par. m. cap. 90.

Gal. 2. reg. ac 9. 50.

4. 4. tra. 3. cap. 1.

Lib. 1. prædict.

Gal. 5. Apho. 9. 22.

4. 4. tra. 3. cap. 1.

rali; & non associatur ei malum ex accidentibus vlcerum malorum, & propriè sanies laudabilis, alba, lenis, æqualis, sine malo odore: Ea verò mala, & praua vlcera dicuntur, quæ in articulis, aut capitibus musculorum, præsertim neruosorum, occurrunt; ibi enim nerui adnascuntur, & ex eorum finibus tendones oriuntur. hęc loca facillimè doloribus affliguntur, & quæ in dorso locantur, conuulsiones excitare solent: vlcera verò, quæ in loco non carnoso fiunt, apta non sunt, vt citò sanitati restituantur. Quæ verò aut in vtero, aut in ano, aut in obscenis partibus oriuntur, ob nimiam horum locorum humiditatem pessima sunt, & opus habent diligenti curatione. Ait Hipp. Aqua inter cutem laborantibus vlcera in corpore facta difficulter sanantur. non aliunde hoc prouenire solet, quàm ob humiditatum immoderantiam, quemadmodum etiam podice ipso exulcerato, occurrit, cum callis & via sit multarum superfluitatum: vtero verò gerentes ob id, quia quamplurimas aggregare solent superfluitates, earum vlcera mala sunt. Ea pariter, quæ in corporibus leprosorum occurrunt, pessima iudicantur; sapiunt quidem carcinomatis naturam, nam dictum est; Vlcera quæcunq; sapiunt naturam atræ bilis, de genere cancrorum sunt; & raró, aut nunquam, sanantur: nisi, vt ait Auic. ab eis auferatur tota corruptio vsque ad carnem, & ossa sana. Vlcera senum tardè sanantur, ob boni sanguinis defectum, & quia eorum complexio frigida est, & plurimis scatent humiditatibus. Vlcera cum difficultate sanantur, quæ à iecore, aut liene, aut aliquo aliorũm viscerum malè affectorum originem ducunt: timenda verò sunt, quæ veneno tinguntur, aut dolore atroci molestantur, præsertim in pueris: nam aut occidunt, aut inflammationem excitant. Vlcera successione ægritudinum generata, tardè rectificantur; residuum enim corruptionis superfluitatum ad ea natura expellere solet. Spherica siue rotunda vlcera serò sanantur; nam forma hæc capacissima est, nec principium, nec finem continet; quare in naturalem hominis longitudinem ea secari debere, iubet Hippocrates. Vlcera, quæ fistulæ formam præseferunt, difficillima sunt curationi; cum vlcera sint profunda, angusta, & callosa: quæ omnia locum affectum imbecillem, & vlcus cacoethe reddunt: obstracositas in vlcere pessima causa est, quò minus illud sanescat; cum fieri non possit, aut carnis productio, aut sinus repletio, aut agglutinatio, aut cicatricis indutio, nisi remota obstracositate, & vt subiecta caro, & vlceris labra pro naturali modo se habeant: quo fit, vt aliquando hæc sola sit causa, ne vlcus sanescat. Sinus varij interdum vlcerum curationem cõmorantur: quorum duplex curandi ratio est, aliàs tota cauitate dissecta, aliàs in fundo tantùm aperta. Vlcus attritum malum est; vbi enim abscessus tardè sectus est, vel medici imperitia, vel eius, qui curatur, timore; & cutis sinui obducta, tenuis, attritisq; vestium lacinijs similis fuerit, fieri non potest, vt cum carne subdita coire possit. Mala sunt vlcera antiqua, aut saltem annua; nam tunc ossa detegere, & cicatrices cauas fieri necesse est. præterea in quibus ossa teredine affecta sunt, pariter quæ pluries innouata sunt, & reuiuiscunt, arguunt quippe id, quod subiectum est, simetrum non seruare; aut id, quod fluit, malum esse. si enim horum alterum vitiosum fuerit, multa incommoda inde oriri necesse est: vlcus etiam, quod diuturnius fit, nequit esse sine vitiosa materia, aut osse corrupto: similiter chironea, & thelesia. Circumglabra vlcera praua sunt; cum enim pili, aut squammulę à circumiacentibus vlceri partibus defluit, scire oportet, eos, qui ita se habent, prauos humores scatere, qui vlcus, & eius conuicinia erodunt. Quæ in principalibus partibus vlcera insident, vt omnibus notum est, magni momenti habenda sunt: cum certè magnum vitæ periculum adferant. Si vlcus prauum seruet colorem, nempè, viridem, aut pallidum, aut liuidum, aut nigrum, malum adducit indicium, id magis, si aridum fuerit. nam dictum est ab Hipp. Vlcus siue ante existit, siue in ipso morbo natum est, diligenter obseruari debet; nã si moriturus æger est, aridum, & liuidum, aut pallidum ante mortem apparet. Vlcera inflammata, aut varicosa, aut vermicosa, aut putrida, aut corrosiua, aut occulta intemperie associata; vt in ijs, qui morbo Gallico affliguntur, apertè dignoscitur: aut quę corporibus cacochimis, aut plethoricis occurrunt, cacoethica, & malè morigerata sunt. Vlcera, quæ citò sanantur, aut post inductam cicatricem pluries innouantur, periculum imminet, ne transeant in fistulam, quam Græci coriadam vocant. Vlcera, quæ absolutam detersionem experta non sunt, malam ac superfluam carnem producere solent: sic & quæ contusa fuerint. Vlcera non expurgata committi non solent, etiam si abducantur, neque sua sponte coeunt. Si in vlceribus prauis tumor non apparet, periculum est, ne humores ad vlcus diffluentes, ad partes nobiliores transmittantur: verùm si de repente euanescit, fiunt conuulsiones, aut insaniæ, aut dolor lateris, aut suppuratio. Vlcera, quæ partes extremas, nempè manus aut pedes, occupant, sæpenumero phlegmonas in adenosis partibus irritant, plethora præsertim existente, adenes siquidem imbecilles sunt, & raræ: vnde facillimè fluxionibus tentantur. Vlcera, quæ totius corporis colorem repręsentant, nempe pallidum, aut fuscum, vitium aliquod effatu dignum membrorum nutritionis, ac insignem sanguinis corruptelam significant. De signis bonis in vlceribus est, vt in circuitu eorum nascantur pili, qui ceciderant, de melioribus, si pus optimum in eis generetur. Vlcera, quæ longo protrahuntur tempore, & fiunt corrosiua, aut putrida, non expectatur eorum consolidatio, nisi profunda fuerit. Postremò si medicamenta ex methodo vlceribus adhibita prosunt, aut non nocent, indicium est, vlcus illud benignum esse, & ad salutem tendere: secus verò, si noxam aliquam afferunt; indicant enim ea tali morbo idonea non esse. Cæterum quemadmodum plurima vulnerum indicia vlceribus etiam accommodantur: ita & vlcerum, de quibus nunc

Gal. 5. Aphor. cõmen. 66. & 3. Meth. cap. 9.
Auic. 4. 1. ca. 28
Hipp. lib. 1. de mor. mu. & lib. de fistulis
6 Aphor. 8. Celsus lib. 3. cap. 21
Auic. 17. 3 ca. 1.
Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 1.
Gal. lib. de atra bile ca. 4. & lib. de tumo. pręter naturam.
Gal. 3 Aphoris. cum. 31. Auic. 4. 4. tra. 3 cap. 1.
Gal. 4. meth. cap 4.
Auic. 6 4. tra. 4. cap. 2
Hipp lib. 2. prædict. Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 1.
Hipp. lib. de vlcerib. Gal. 4. meth cap. 5.
Hip. lib. de fistu.
Hipp. Gal 3. Meth. cap. 8. Auic. 4. 4. tra. 3. ca. 1.
Gal 3. Meth. ca. 2. & 2. ad Glau. cap. de sinu.
Gal. 2. ad Glau.
Pau. li. 4. cap. 45
Hipp. 6. Aphor. 45.
Cel lib. 8. cap. 2
Gal. 4. Kta. ser. 2
Hipp. lib. de fistulis.
Hipp. 6 Aphor. 4. & 6. Epidem.
Gal. 4. Meth. cap. 5.
Hipp. 6. Aphor. 18. & 24. lib. 1. de morbis. lib. de coacta prænot. Cel. lib. 5. cap. 26.
Hipp 1. Prænot. 15. & 2. Epidemiarum sect. 2.
Gal. 3. Meth. ca. 8. 9. & 4. meth. cap. 4.
Hipp lib. de fistulis. Auic. 4. 2. cap. 28.
Gal. 4 meth. ca.
Hipp. lib. de fistulis.
Hipp 5. Aphor. 6. Gal. in eodẽ com.
Hip. 2. de mor. popu. sect. 3. in fine.
Auic. 3. 4. tra. 1. cap. 22.
Hipp. lib. 2. prædict. Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 1.

agimus, indicia vulneribus etiam communia sunt; quocirca quæ in iudicijs vulnerum in prima sectione posita sunt, vlceribus etiam conuenire opinamur. In complicatis vlceribus prędictiones singulatim vndequaque sumantur, nam vbique suę erunt propriæ notę, quæ sensibus maximè deprehenduntur.

De vniuersali ratione curandi Vlcera. Cap. VII.

QVI Hippocraticam methodum medendo sequuntur, antequam ad alicuius vlceris curationem se conferant, multa ab eis pręnoscenda veniunt, nempè infirmi quàplures conditiones; veluti nosse eius naturalem tẽperiem, ætatem, sexum, exercitium, viuendi modum, patriam, & animum: insuper membri affecti compositionem, officium, & situm: virtutes pariter animales, vitales, & naturales: præterea morbi essentiam, quam isti naturam vocant, in simplicitate, quæ tantum similari membro occurrere solet, absq; vllo alio affectu, aut symptomate, in compositione cum mala temperatura materiali, aut sine materia, aut in compositione plasmationis, quantitatis, numeri, & situs: aut in compositione vnitatis carnis, aut membrorum organicorum. Adhuc considerare tenetur vlcerum caussas internas, quas Gręci proigumenas vocant: aut externas, quas procatarticas dicunt: aut coniunctas, quas synectine appellant: insuper eorum indicia, siue accidentia & propria, quæ morbum sequuntur, sicut vmbra corpus, & vnà cum morbo oriuntur, & communia, quæ alijs etiam concomitantur morbis: ac etiam considerare debet vlcerum qualitates, & simplices, & mixtas. Tempus etiam, videlicet, initium, in quo ab vlcere effluit sanguis, qui omnibus notus est. Incrementum, in quo pus apparet, tenue, & incoctum. Statum, in quo saluberrima sanies cum optimis conditionibus generatur. Delitescentiam, in qua iterum sanguinosa emanat materia. Accidentia etiam, & mitiora, quæ in simplici aut puro vlcere locorum carnosorum videri solent, & fortiora, vt in morbis magnis: qui sic dicuntur aut ratione quantitatis, aut ob affectæ partis præstantiã, aut quia cacoethes sunt: Agnoscat etiam vlcerum finem laudabilem, vt in vlceribus benignis; aut malum, vt in vlceribus feris, aut phagedenicis. Postremò proprias vnicuiq; vlceri indicationes considerare tenetur, quæ sunt agendorum insinuationes, sumptæ quippe à morbi essentia, virium robore, parte affecta, & symptomatum fortitudine: scopos etiam, qui fines sunt, in quos diriguntur operationes, abstergendo, incarnando, cutim inducendo, dolores sedandò, ac cætera symptomata profligando: Finem adhuc, qui terminus est, in quem omnes cessant operationes, & est sanitatis possessio, morbum in vnitate remouendo: nam affectus, qui curari desiderat, finem, quo medicus primum intendit, indicat. Instrumenta communia accuratè consideret, nempè diætam, potionem, & chirurgiam, potissimum verò operandi agilitatem, citò, tutò, lætè, & quam minimo cum dolore: ac in omni actione illi cordi sit, vt si non iuuet, saltem non noceat. Cum verò ad operationẽ deuenerit, laboret, vt affectus in corpore, à quo incommodum aliquod infertur, vincatur, aut prorsus eximatur, vt in simplici vlcere consolidatio separatæ vnionis: in composito plurimis indicationibus ipsum regere, vtpote optimo vitę regimine: in sex rebus non naturalibus antecedentes materias auertere, corrigere, & euacuare: topica opportuna, loco conuenienti, tempore debito, ac in quantitate decenti, patienti sedi adhibere, ac supernata symptomata expellere. Victus regimen cum ijs celebratur, quę sunt facilis concoctionis, optimi nutrimenti, & paucarum superfluitatum, & suis qualitatibus, fluxionibus aduersentur: vitiosi humores in corpore adaucti corriguntur opportunis nutritionibus, serapijs ad contrarium alterantibus, & viscerum rectificationibus: fluxiones ac prauos humores auertunt, frictiones, ligaturę, cucurbitulæ, perfusiones, epithimata, & cauteria: eos tollunt, & euacuant, sanguinis missio, alui eductio, vomitus, exercitium, & dięta, hoc seruato, vt humorum impetus quàm longissimè inde, quo confluit, attrahatur: neq; vllo modo ad proximam partem deriuetur, nisi cum subsedit, & non amplius irrumpit. Topica adhibentur aut affectui, qui vlcus aut gignit, aut fouet, aut ipsi vlceri secundum eius tempora, sumpta indicatione: in humidis siccare, in sordidis abstergere, in cauis replere, in planis sigillare, symptomata remouere: si in mala temperie, victu ad contrarium alterante: si tristis sensus, innatum calorem augendo, & eius causam absumendo, aut stuporem inducendo: si inflammatio dum fuerit in fieri, præseruando, ne augeatur: si in facto esse, causarum materialium ablatione: si sphacelum, corruptæ partis remotione, aut ferro, aut igne, aut medicamento vim vrendi habente, vt singulatim proprijs locis explicabimus. Corporis vniuersalis temperies ab eo consideranda est, qui probè vlcus aliquod curare desiderat; siquidem opportuna remedia inueniri non possunt, nisi prius corporis elementa (idest ægri temperatura) perpendatur. quare non minor ratio habenda est vniuersi corporis, quàm læsę partis: at non corporis modò vniuersi, sed etiam affectæ particulæ habitudo dignoscenda est: quæ conseruari à simili, & ad meliorem statum, si fuerit vitiata, reduci, desiderat: affectus quippe alicuius partis non curatur, nisi sedes ipsa affecta fuerit, & nota, & optimè disposita. membra enim, quæ minùs carnosa sunt, cuius generis sunt digiti, & articuli, ficciora suapte natura sunt. Officium etiam affecti membri dignoscatur ob id, quia nobiliores partes, & quæ multo sensu præditæ sunt, difficulter vlceribus affliguntur, & acria medicamenta non tolerant, & ab incommoda manuum operatione irritantur, ac in

Hipp. lib. 1 progn. d. chocuum. Gal. 3. Meth. cap. 9. 1. de not. loc. aff. cap 1. & lib. de inęq. temperat. Gal. 1. Krag. ser. 2. in hoc. Gal. 4 de cõm. m. in gene. & 3. Meth. cap. 9. Auic. 4 1 ... 2 ... & 4. 4. cap. 21.

flammatione

flammatione corripiuntur. situs partis affectæ, siue eius positio, consideranda est: nam loca, quæ in imis partibus posita sunt, fluxionibus obnoxia sunt, & magno negotio regulantur: quæ verò extrema sunt, & à fonte caloris multũ distant, imbecilliora existunt. igitur, dicebat Auic. Causæ, quæ corrumpunt vlcera, sunt debilitas virtutis membri; quare recipit omnem materiam, & malitia complexionis membri, aut eius, quod currit ad eum in qualitate, aut quantitate. sexus pariter consideratur; fęminile enim genus à masculino multum discrepare videtur; illud quidem molle est, album, ac multo sensu præditum: hoc verò durum, siccum, ac hebetis sensus. adhuc quæ plethora, vitiosoq; succo laborant corpora, & quę tenera carne induuntur, & ad sentiendum insigniter habilia sunt, facile ex quolibet morsu, seu rosione phlegmones recipiunt: in horum numero continentur mulieres candidæ, pueri, eunuchi, viri cute alba, & qui in delicijs, & sub vmbra viuunt: secus verò milites, nautæ, messores, & qui sub diu, ac Sole degunt. viuendi ratio etiam consideranda est; nam si in victus ratione quis delinquat, verendum est, ne dolores, aut inflammationes oriantur: aut illi pars affecta putrescat, in qua pręsertim vlcus alicuius momenti ortum est. Patria insuper pernotanda est: nam qui frigidam incolunt regionem, humidi, pituitosi, molles, albi, & sensibiles sunt: quemadmodum ij, qui calidiorem aerem habitant (vt Aegyptum, Syriam, & Arabiam) duros corporum habitus, & siccos sortiuntur: cum hac quoq; ambientis temperies, quæ vtique cum ad præsentes status, tum verò ad regiones, extenditur. quòd si tempus anni calidus, ac humidus fuerit, & homo laboret vitio mali succi: ne corrumpantur vlcera, ancipites sumus. ergo etiam considerare conuenit, circundantis nos aeris temperiem; siquidem veluti medicamentum quoddam est, ac vbi immodicus calore, vel frigore est, vlcerum sanationem moratur. danda igitur opera est, vt medicamenta excessui eius occurrant: at qui probè vlcus sit sanaturus, consideranda ab eo sunt, non solum corporum temperies, ac partium naturæ, & anni tempora, ac sexus, patria, & viuendi modus, sed ætatum differentiæ, cum ad rationem victus, tum ad medicaminum acrimoniam: nam senes inediam facillimè ferunt, pueri difficulter, medio modo, qui ętatem consistentem habent. Qui crescunt, plurimum habent calidi innati: senibus verò parum illius inest, & corpora eorum frigida sunt, ac cæteris ætatibus imbecilliora: potissimum verò vires considerantur, vitales, animales, & naturales: nam vbi est indigentia, laborandum non est: omnium enim operatrix est natura, idest innatus calor, medicus verò minister: vbique igitur Hippocrates magnum studium habet, seruare validam eam, quæ regit nostrum corpus, potentiam: Correlariè animus patientis examinandus est, cum in morbis curandis lætari mente, atq; hilari animo vitam ducere, & ad medicas operationes bene se habere, & non timere, multum confert. corpora enim, quę bonitate naturę prædita sunt, & virium pręstantia pollent, externarum causarum noxã vix sentiunt: at proinde qui valido sunt corporis habitu, & ignem, & gladium, & cauteria, & quę forinsecus accidere possunt, contẽnunt. His omnibus à diligenti Chirurgo primò perspectis in vlceribus, quæ cũ alijs affectibus complexa sunt, ad sex rerum non naturaliũ institutionem se conferat, ab ambiente nos aere initium capiens: cum vna sit ex causis de necessitate corpus nostrum alterantibus. aer.n. vnũ est eorum, quæ extrinsecus accidunt: quod separari à nobis nequaquam potest, atque is perpetuò nobis, tanquã connatus, hæret. hac ratione etiam in curandis vlceribus purus ac temperatus esse debet; qui nec paludis, nec stagni habitu sit infectus, nec ex profundo specu pestilentem auram spiret, nec qui ex cloacis, aut cadaueribus vitium contraxerit. frigidus etiam aer secundùm omnem modum vlceribus, pręterquam inflammatis, inimicatur, constipationes facit, dolores commouet, conuulsiones irritat, & sphacelos producit. valde calidus ac feruens ex toto vitandus, ob id; quia inflammationes commouet, & vlcera corrosiua reddit. qui verò suis manifestis qualitatibus, prauis vlcerum dispositionibus aduersatur, optimus est, & eligendus. ait Princeps; Et de rebus magis nociuis vlceribus sunt meridies, & aer calidus & humidus. aere optimo semper vtendum, ait Gal. lib. pri. de tuenda valetudine. puero, iuueni, atq; seni: nam aer vitiosus vt omni ætati est noxius, ita purus omnino nulli non ætati vtilis.

4. 4. tra. 3. cap. 1.
Gal. lib. de. 8 buc. cap. 4.
Gal. 3. Meth. cap. 8.
Hipp. 1. Aphor. 13. 14.
Hipp. 2. Aphor. 26.
Gal. lib. ar pur. m. cap.
Gal. 3. Meth c. 9
Gal. 1. de tuen. valetudine.
Hipp. 5. Aphor. 17. 18. 19. 20. 21. & 30. reg. ac. 41.

Sequitur alimonię ratio, quę ad vitæ, & salubritatis modũm conferre videtur. ob id enim alimenta sumimus, vt eorum præsidio incolumiter vitam transigere valeamus: itaq; in vlcerum curatione de alimenti delectu præcipuam curam medicus habere tenetur: nam pro varia ciborum natura corpora vario modo alterantur. in diæta ergo decet, vt non modò bonitatis ciborum rationem habeamus: sed ætatis, ordinis, temporis, quantitatis, qualitatis, horæ, consuetudinis, & pręparationis modi: vt pro horum omnium ratione congruè cibos patientibus offeramus. cibos igitur, qui similes nutrito esse debent, ea copia offerimus, quantũ corpus, cui offeruntur, concoquere valeat: nã cibi in ventre concocti ad salubritatẽ, & boni chili generationem conuertuntur: cibi qualitas in affectibus præter naturã à contrarijs sumitur, in his, qui secundùm naturam habent à similibus: porro bonus is cibus esse censetur, qui & optimi succi est, & concoctu facilis, ac minimè excrementosus. hac ratione cibaria varia, crassa, pinguia, calida, acuta, sale condita, aut quę intemperiem aliquam in affecta sede irritare possunt, omnino dimittenda. probantur cibaria, horis consuetis, & condecenti quantitate comesta. dandũ est quippe aliquid naturæ, ætati, & consuetudini. vinũ interdum interdicatur, & aquam potare, quæ quãplurimis vlceribus cõferre videtur, bonũ est: id ve magis, si præcesserit ebrietas, aut inflammationis initium apparuerit. Crure malè affecto, deambulare, aut stare, malum. exulceratis manibus, brachia defatigare,

Hipp. lib. de loc. in homi.
Gal. 3. de fac. natur. cap. 7.
Gal. 1. Apho. cõmen. 26.
Hipp. lib. de vlceribus. Cel. lib. 5. cap. de rat. vi. & Gal 4. Meth. cap. 7.

Hipp. lib. de vlceribus. Cel lib. 5. c. de rat. vict. Gal. 3. Meth. ca. 9. Auic. 13. 13. cap.

Hipp. lib. de vlc.

pessimum: loca verò vlceratis partibus opposita leuiter fricare, aut commodè exercere, optimum: communiter verò in omni vlcerum curatione quies optimum præsidium est. nam pro confesso habètur, quòd de illis, quæ recta sunt in vlcerum curatione, est, vt quieta stent membra, & non moueantur, præsertim in corpore malis humoribus scatente. somnus, si naturalem modum excesserit, malus. sub diu, aut super repletionem, pessimus: attamen quietus, moderatus, ac in nocte factus dolores emulcere solet, vires validiores reddit, & concoctionibus auxiliatur. in cauis, aut cuniculosis vlceribus supra affectum locum dormire, ac quiescere diu super ipsum, pręsentaneum remedium est. Plethora verò apparente, idest succorum æqualiter se habentium exuberantia, sanguinem mittere expedit. In cacochymia, vbi vitiosus in toto corpore humor abundat, talem pharmaco conuenienti euacuare conducit: succi pręterea diuersi ad sedem affectam confluentes, omni ingenio reuellantur, nempe laqueis, frictionibus, cucurbitulis, clysteribus, & vomitu. ab ingluuie, & crapula caueto: copiosam cibariorum varietatem euitato: Venus præter modum, aut supra replętionem abhorreatur. Ira, timor, tristitia, contentio, & clamor, fugiendus: quę verò vires validas reddunt, eligantur, medicorū gratitudo, amicorum commertiū, & bene se habere ad ea, quę offeruntur, summopere probantur. His omnibus institutis, ad causas abscindendas, quę vlcera aut fouent, aut gignunt, transire oportet: at in quibus effectrix caussa adhuc manet, ab ea curatio inchoanda est. portò aliquando fieri potest, vt vna sola sit tantum causa, quo minus vlcus sanescat, nempe intemperies sedis, aut varix, aut partis imbecillitas, aut os corruptum, aut vitium aliquod iecinoris, aut lienis; vnde sequitur cacochymia, aut plethora totius corporis. non rarò etiam quamplures insimul complicantur dispositiones, quæ vlceris consolidationem impediunt: ob id diligentia adhibenda est, vt dignoscatur, an vlcus recens sit, an antiquū; siquidem rarò antiquata reperiuntur vlcera, quin corpus affectum plurimis prauis scateat humiditatibus, & plures eius dentur causæ, quibus omnibus primò incumbendū est: si qua verò secum adfuerint symptomata, ea primò tolli debent, deinde causæ proprię: postremò vlcus, qua vlcus est, curare expedit, indicatione sumpta ab eius essentia, & modo, in quo reperitur. Cæterum omne vlcus, qua vlcus est, vnam habet communem curandi indicationem, nempè mediocrem, & proportionatā exsiccationē: eius verò, quod cum alio affectu coniunctum est, indicatio simpliciter talis non est, sed prior illius affectus. Secundò vlceris curatio molienda est; nam vlcus nequaquam curabitur, cui intemperies, aut inflammatio annexa est: nisi prius intemperies, aut inflammatio absumatur. hac ratione, cum plures simul complicantur dispositiones pręternaturales, adhibenda cura est, vt id, quod magis vrget, primò quā minimo cum dolore sanetur, nempè quod simplex est, opportuna exsiccatione; plenum, obducta cicatrice; disceassiatum, rectificatione; dolorosum, doloris sedatione; inflammatum, inflammationis remotione; virulentum, valida exsiccatione; cauum, repletione; sordidum, abstersione; corrosiuum, quietatione; durum, mollificatione; fistulare, parietum ablatione; vermicosum, vermium deiectione; teredinosum, corrupti ossis remotione; circulare, circuli diuisione; varicosum, vitis incisione; cacoethes, occultæ, aut abditæ causæ consumptione. horum quippe vlcerum, quæ cum alijs affectibus complexa sunt, quatuor erunt particulares curandi rationes, nempe victus regimen, corporis euacuatio, accidentium profligatio, & vlcerum, secundum eorum indigentiam, curatio: verumtamen nulla harum curationum ipsius vlceris est, sed alterius affectus complicati, qui vel vlcus gignit, vel certè eum fouet. consilium Galeni in hoc est, vt hos affectus è corpore prorsus eximamus: vel incommodum, quod inferunt, vincamus, vt singulatim, dum eos pertractabimus, ad plenum explicaturi sumus.

LIBRI TERTII.

TRACTATVS SECVNDVS.

De Vlceribus tam simplicibus, quàm commistis cum alijs affectibus.

De puro ac simplici Vlcere, & eius cura. Cap. I.

CVm qvs vlcus simplex fuerit, id est, ab alio morbo, aut diuerso symptomate, aut propria caussa, alienũ; & affecta sedes optimè constituta, & sanguis, qui ad locum defluit, bonus, ac in quantitate mediocris, eius vna tantùm est indicatio curatiua, nempè vnitio partium: id decet, indicatione sumpta à soluta continuitate: & mediocris siccatio, indicatione sumpta à morbo in dimi nuta quantitate. nam gignunt carnem quæ primum ordinē exsiccationis non multum transgrediuntur. si verò illud planum fuerit, mundum, & absque vla profunditate, eius cura est cutis inductio: quod fit medicinis siccis in tertio, omni mordicatione expoliatis. porrò dictum est, Simplici morbo simplex ad hibenda curatio est: composito verò non simplex. Ergo puri vlceris, vt vlcus est, eius curatio est op portuna siccatio; nam perpetuò in omni vlcere etiam puro, dum caro restituitur, excrementum aliquod humidum producitur, quod exsiccari desiderat.

Hipp. lib. de vlceribus. Gal. 3. Meth. cap. 4. Pau. lib. 4. cap. 36. Auic. 4. 4. tr. 3. cap. 1.

Gal. lib. 2. par. m. cap. 92. & 4. Meth. cap. 1.

PRAXIS.

IN Vlcerum curatione nil tam nobis euitandum est, quàm medicamenta generis oleosi, quæ Hippocrates mollia vocat; cuiusmodi sunt omnes adipes, præsertim porcorum, dein resinæ, postea ceræ, & olea. alia ratione & quæ indurata emolliunt, malactica dicuntur, non conueniunt, veluti galbanum, bdelium, ammoniacum, stirax, & medullæ: Item alio modo acria, nempè piper, gingiber, sinapis, ac multa huius generis alia: nec ea pariter, quæ dolores inducunt, sicut æris flos, & squamma, calcitis, & alumen: sed ea probantur, quę sine erosione siccare possunt, qualia sunt mineralia multa illota, aut adusta; sicut est sigillum Lemnium (terram sigillatam isti vocant) cadmia, quæ recrementum est in fornacibus, vbi argentum liquescit, & effunditur; pompholix (tutia dicitur) & est fumus, qui his adhæret fornacibus, spodium, & similia: quæ omnia lota, & aceto per quamplures dies sub caniculà preparata, pro tenellis, & imbecillioribus corporibus probantur; pariter & aloes, myrrha, thus, opoponax, aristrochia, farina hordei, fabarum, orobi, & quamplurima huius generis similia, quæ à Gręcis sarcotica, & à Latinis glutinantia vocantur. Huiuscemodi medicamenta, ob id quia laborantium corpora varia sunt in natura & compositione, in qualitatibus suis actiuis, & passiuis vario modo parari debent, indicatione sumpta à natura sedis laborantis, & à qualitate, & forma vlceris. Porrò aduertendum est, quòd corpora succo vitioso prædita, aut quę tenella carne munita sunt, & ad sentiendum insigniter habilia facilè ex erosione aliquorum medicaminum phlegmones recipiunt: quæ enim generosè siccant, & astringunt, mordent: vnde nemo acria medicamenta, & cruda in puris vlceribus vti audet, sed elotis, exustis, aut alio modo præparatis: vt eorum acrimoniam, & mordacitatem amittant; siquidem correcta tunc minus siccant, & ab acuitate priuantur: ob id enim nostræ ætatis Medici huiuscemodi præsidia sub emplari consistentiam (quam Græci enhæma, & vulgares vnguentum appellant) parare iubent, quale est vnguentum ruffum Celsi, aut ex ouo Pauli, aut de lino Auicennæ, aut aureum Melues, aut illud commune basilicon, aut resinum. porrò in topicorum adhibitione hoc pro axiomate, seu dignitate habeatur. Humidiora vlcera, quæ validiora occupant corpora, fortiora ferunt medicamenta: secus verò puriora vlcera, & imbecilliora corpora.

Hipp. li. de vlce. Gal. 4. kta. (?) ser. 1

DIGRESSIO DE CVTIS INDVTIONE.

VVlnere repleto, cutis inducenda est: quod perpurgatis iam, repletisq; vlceribus, necessarium est: vera autem cutis (quia à genitura ortum trahit) deficiente materia non regeneratur: sed eius loco carnis superficies callo quodam tenui, qui cutis imaginem præsefert, & illi similis est, ac eius officio fungitur, tegitur, & munitur, vt ab iniurijs exterioribus defendatur: caro quippe eadem specie

Cel. lib. 5. c. 26. in fine. Gal. 3. Meth. c. 3. 5. de s. med. fac. c. 15. 2. de cõpo. m. in gene. 92. & lib. 2. par. m. ca. Pau. lib. 4. c. 45.

ſpecie cum ea, quæ perijt, in vlcere gigni poteſt: cutis verò talis omninò, qualis erat quæ perijt prorſus reſtitui non poteſt, ſimile quiddam cuti, & quod eius officium ſuppleat, poteſt, non tamen planè cutis erit, ideſt, naturale tegumentum carnis: quod per quandam alterationem producitur, & cicatrix communiter vocitatur. huius alterationis effectrix cauſſa natura nequaquam eſt, quemadmodum in nouæ carnis generatione, vt multi credunt; ſed medicaminum qualitates nimis ſiccæ, ab aſtrictione aliqua, & repercuſſione non expoliatæ, abſq; vlla mordacitate, agente ſimul ambientis frigiditate, vt in nuper natis puerulis videre licet: ſed de natura hoc admirandum eſt, quod cum omnium ſit opifex, & multoties experimento notum eſt, ſolo adhibito vlceri medicamento ſarcotico, quod cutis producta eſt; interdum tamen abſq; vllo medicamento; ac in ſpherico vlcere cutis in circunferentijs initium capit: quod non aliunde prouenire, niſi naturæ ope, credibile eſt, cum æqualiter medicamenta in eo agere videantur: attamen, cum ſumma carnis ſuperficies ex nimia ſiccitate non nutritur, exſiccatur, & ita exſiccata cutis naturam refert. ergo quemadmodum cutis carne ipſa tum ſiccior, tum denſior eſt; ſi carnis ſuperficiem ſiccabimus, & aſtringemus, cuti eam perſimilem reddemus. In vlcerum glutinatione id tantùm ſiccare expedit, quod confluit, & redundat, quò videlicet affecta pars ſuperuacuis vacet. in cicatrice ducenda non modò quod confluit, & redundat: verumetiam humor naturalis, qui in ſumma carne continetur, conſumendus eſt: quare multò ſiccius, quod cicatricem inducit, quàm quod agglutinat, eſſe conuenit medicamentum. ergo quæ pro gignenda carne in duris corporibus cōmendantur, in tenuioribus cutim excitare poſſunt; & quæ in tenellis excedentem carnem adimunt, in duris cicatricem inducunt; hac ratione à Græcis epulotica, & interdum ſinulotica, & à Latinis cutem inducentia vocantur. huius generis varia ſunt medicamenta, quorum aliqua à mineralibus, aliqua à plantis, & aliqua ab animalibus accipiuntur. quę à plantis ſumpta, ac valida ſiccandi poteſtate munita, ſunt fructus ſpinę ęgyptiæ, galla omphancitis, ideſt immatura, reon, malicoriū, balauſtium, malum terræ, iris, acorus, panacis radix, ciperus; his euidentius centaurium, & ariſtrolochia. ex gummis, aloes, ſarcocolla, gumma Arabica, ſanguis draconis. ex lachrima, mirrha, & huius generis ſimilia: ab animalibus, bucinorum teſtacea, ideſt limaciarum domicilia, oſtracordemata, ideſt oſtreorum cortices, conchilia; ideſt gallarum, & ſimilium cooperimenta: quę omnia lota, aut aduſta, & in tenuiſsimum puluerem redacta iuuare ſolent: benefaciunt etiam his vlceribus oſſa ſepię, cornua, oſſa omnia, & dentes aduſti, & puluerizati: Horum verò validiora ſunt mineralia, nempè calcitis, ideſt pars exterior vitreoli ciprij aduſti, calcantum, atramentum ſutorium iſti vocant, pariter & miſi, & ſori; quę ſucceſſiuę aliæ partes ſunt ipſius vitreoli; & ideò quia hęc omnia ex una ratione ſunt producta, cognata dicuntur. probatur ad hoc diphriges, & eſt fex, quę in fornacibus, vbi æs percolatur, adhæret. pariter plumbum vſtum, aut eius recrementum; alumen, & æris ſquamma præparata, quamplurima medicamenta & ſimplicia, & compoſita pręſtantiſsima cōmmendantur: ſimplicium verò miſtura non eodem modo paratur: galla enim omphancitis, malicorium, & fructus ſpinæ ægyptiæ modicè ſiccantia pharmaca ſunt. calcitis, ęs vſtum, ęris ſquammia, miſi, & alumen multò his ſunt validiora: hæc non ſolum vlcera ſiccant, ſed ea purgant in corporibus pręſertim robuſtioribus, militum, ruſticorum, nauigantium, laboribus deditis, & vitam ſub Sole, & diu degentibus. irſuta, nigra, dura, & ſicca formantur interdum ſub forma ſiſiſ, ideſt pulueris ſubtiliſſimi, multotiens ſub tenui & liquida ſubſtantia; qualis eſt vinum nigrum auſterum, aqua maris, aut aqua aluminis; vtplurimum ſub emplaſtri, aut cerati conſiſtentia, quale eſt emplaſtrum de climia Scribonij, quod Gal. diacadmias vocat, & Lucij cathegeres eſſe dicit, aut dialadanum, aut illud celebre Moſchionis: in officinis verò ſub his nominibus multa perpetuò parata inueniuntur, veluti ceratum diapompholigos, ceruſſatum, de minio, de ſolatro, triapharmacum; & diaphinicine, quod iſti diapalma vocant. Ait Gal. Id genus medicamenta, ſiquidem ad exactum pulueris liuorem reducta, ſi per ſpecilli cuſpidem, carnem leuiter contingentia ad cicatricem vlcera perducunt: at ſi paulò largius vtare, mordicant, colliquātq; carnem, & vlcus cauum efficiunt, potiſſimum in mollioribus corporibus. in ſiccioribus verò, niſi ſatis magnam eorum quantitatem imponas, nihil proficies; id enim eſt in planis ad cicatricem ducendis conſilium, vt caro alteretur, fiatq; cutis: cumque vlcera cicatrice obduci incipiunt, maximus oritur pruritus; ſiquidem humores tunc magis conſtringuntur: nec ſenſibiliter expurgantur, ac inſenſibiliter diſcutiuntur. ſed conſtricti pruritum cauſare ſolent.

De Vlcere mala temperie affecto. Cap. II.

Gal 4 Meth. ca. 1. & lib. de inæquali. temp. Ra. 7. ad Al. ca. 30. A. 4. c. 4. ... 30. ...

TRES ægrè ſanabilium vlcerum modi eſſe videntur; qui ex intemperie ſubiectę prouenit carnis; qui ex vitio confluentis fit ſanguinis; & qui ex menſura confluentis naſcitur: at carnis mala temperatura à naturę modo egreditur, aut in qualitate ſola, aut cum acceſſoria quapiam inflammatione; quare vlcus, quod Græci diſcraton, & Latini malæ temperiei affectum appellant, illud eſt, quod aut ſede male affecta occurrit, aut cui complicata eſt intemperies aliqua. cognoſces verò horum vtrumq;, partim colore, partim calore, aut tactu, partim laborantium ſenſu, quippe alias vſtionem ſentire ſe fatentur, alias manifeſtum frigus in particula, gaudentq; vel frigi-

dis

dis medicamentis, vel calidis. & alijs quidem rubor lenis insidet, alijs color magis albicat. Indicia ergò calidæ temperaturę sunt, loci rubedo quædam manifesta, dolor ad tactum mitis, & materia, quæ ab vlcere effluit, tenuis, & acuta, ac frigidorum medicaminum vtilitas. Frigidæ qualitatis signa sunt, color albus, aut cinericius, frigiditas ad tactum, dolor stupidus, mollities quędam, & calidorum topicorum beneficium. Humidę habitudinis notæ sunt, color subalbidus, dolor nullus, mollities manifesta, sanies multa, tenuis, calidis que præsidijs gaudet. Siccę dispositionis accidentia sunt, color squallidus, loci aspredo; labrorum siccitas, & sanierum penuria humidis suffragijs manifestò opitulatur.

DIGRESSIO.

QVAECVNQVE partes vlceratæ per intemperiem aliquam à naturali habitu recesserunt, eorum sanationem per ea, quæ contraria sunt viribus, fieri omnino est necesse: tollitur ergo calida vlcerum temperies medicinis refrigerantibus; frigida, calefacientibus; humida siccantibus, & sicca humectantibus. Porrò viget mirabile illud axioma; Contraria, contrarijs curantur: qualitates verò, quæ ex his mixtæ sunt, mixtis indicationibus remouentur, nempè si frigidior humidiorq; locus sit, calefacientibus pariter, ac siccantibus præsidijs adiuuatur. sic enim & in alijs ad eundem modum, vincentibus nimirum qualitatibus contrarijs, semper oppugnare oportet: vbi intemperiei affectus iam sanatus fuerit, statim exulcerationis affectus sanabitur, non aliter planè, ac si citra intemperiē incidisset. fieri enim non potest, vt in vlcere, vel carnis productio, vel sinus repletio, vel agglutinatio, vel cicatricis inductio rectè vtiq; cedat, nisi subiecta caro pro naturali modo se habeat: Terminus verò correctionis discrassiarum est, in quantum ipsæ in naturali eorum habitu redierint; itaq; temperatam esse subiectam sedem ad vlcera sananda prorsus oportet. Calidas qualitates remittit oleum violatum, rosatum omotribes, nenupharinum, succus lactucæ, protulacæ, plantaginis, & solatri, vnguentum rosatū Mes. linimentum simplex, cerussatum, & refrigerans Galeni: si verò rubor quispiam manifestus, vel omnino calor in circumpositis vlceris partibus exuberat, sanguis mittatur, & phenicino, medicamento aliquo refrigerante diluto, vt mirthinum est, aut violaceum, aut rosatum rude, locum epithimabis: aut eum lenies emplastro ex plumbagine Pauli, aut ex litargirio Mesues. immodice verò refrigerantia, veluti hyosciamus, mandragora, cicuta, & id genus alia omnino vitanda sunt; stuporem enim inducunt. Frigidas prętera qualitates contemperat oleum chamomellinum, anetinum, costinum, & rutaceum: vnguentum citrinum, fuscum, basilicum, aut dialthea, aut illud celebre diapipereon. Si verò humidior, quàm pro naturali habitu, caro fuerit affecta, contraria ratio ineunda est, ac medicamentorum facultas ad siccius transferenda. humidas igitur habitudines tollit oleum mirthinum, de mirtha, de sulphure, & de euphorbio: spongia, in vino nigro pontico, aut lixiuio claro, aut vrina humana, aut aqua thermarū Abani, quę aluminosa est, & multum siccat, aut decocto ablinthij, ciperi, aristrolochiæ, nucum cipressi, & similium rerum infusa. Optimum est emplastrum isis, cerasеos, macherionis, & ægiptiacum. Siccas discrassias contemperat, & humectat oleum commune tepidum, fotus aquæ calidæ, decoctum altheæ, acanti, maluę, & hordei. vnguentum ex oleo rosato maturo, & oui luteo, aut ex therebintina lota, vitello oui, croco, & oleo rosato. Tunc etiam ea omnia probantur medicamenta, quibus vis aliqua attractiua insita est; veluti emplastrum basilicum, de pice, fuscum, aut ex succis diachilon nuncupatur. Ait Paulus; Non suppurantia vlcera, concoquit, maturatq;, ex simplicibus, aqua tepida superfusa, farina triticea, condrus, crocus, lachrima thuris, pix, adeps suillus, vitulinus, & cera. & Gal. dicebat; Carnis quidem intemperies, si squallens siccaq; videtur, aqua temperata fouens, humectansq; corriges; calor quippe multus reprobatur, sed tepidus esse debet: vt tantùm humores in membro compactos fundere, & liquare possit. calida enim in summo discutiendo exsiccant: quotiens verò eo remedio vtaris, esto tibi, ait Gal. perfusionis, humectationisque meta: vt cum primùm rubescit, attolliturq; particulę moles, tum desinas; nos verò sæpe id agimus, adhibito fotu ex hydrelęo, aut ex oleo rosato completo, amigdalarum dulcium, pinguedine gallinacea, medulla vitulina, & butiro recenti, superaddita lana hyssopi. Horum præsidiorum aliqua in vlcere, multa verò circa vlcus applicari debent: si verò mala temperies eius terminum transierit, & alicuius inflammationis initium apparuerit: tunc tale adhibeatur regimen, quale, vbi de inflammato vlcere describemus: si verò mala temperies perseuerare videtur, expedit corpus inanire, sanguinem mittendo, aluum mouendo, victum tenuem instituendo, vinum detrahendo, fluxionibus inhibendo, & id agere, quod magis conuenit pro tali vlceris complicatione, hoc seruato, ne frigiditas actu vlcus contegat: nam scriptum est, frigidum vlceribus inimicati, ac dolores insupportabiles mouere, febres facere, & conuulsiones irritare. Hac ratione volebat Hippocrates, quòd nullum vlcus humectandum esset, nisi vino. nam quod siccum est, prope sanum est: & quod humidum, prope ęgrum. ergo nullum vlcus aut simplex, aut compositū humectantibus regatur, indicatione sumpta ab vlcere; à symptomate autem, aut à causa, donec aut symptoma, aut causa ablata fuerit, vt de sicco, duro, aut calloso vlcere dictum est; siquidem siccitas in vlceribus probatur ad conseruationem siccitatis partis affectæ, & consummationē humiditatis aduenticię, & ad præseruationem futuræ dispositionis: siccitas enim est cura vlceris, quatenus vlcus est.

Gal. ar. par. m. cap. 89 & 4 meth. cap. 2.

Gal 4. de compo m. secūdum genera. farm. 2.

Lib. 4. cap. 39.

4. Meth. cap. 2.

5. Aphor. 19. 18. 20.

Lib. 2. de fract. & lib. de vlceribus. Gal 3. Meth. cap. 4. 4. Meth. ca. 2. & 1. de comp med. per ge. ser. 6.

De Vlcere dolore cruciato. Cap. III.

VLcvs crucians, siue dolore molestatum, illud est, cui associatur prauus sensus rei contrariæ subitò imprimentis, & talis sensus vnum est ex symptomatibus, quę vlcerum curationem impediunt, & remorantur: nec inducias expectare solet, ac curandi consilia interturbat: cum que vlceri occurrit, & vehemens fuerit, multa incommoda facit, nempè fluxiones ad locum proritat, quæ curationi aduersantur, inflammationes mouet, repentinas facit mutationes, febres adducit, vires prosternit, & sæpe ægrotantem occidit. hac ratione admittendum non est, vt æger diu crucietur. Generales eius causę sunt, mala temperatura, aut continui solutio, aut vtraque caussa simul: in vlceribus verò quamplures esse possunt, veluti corpus aliquod extraneum in eo contentum, aut acutorum humorum defluxio, aut medicamentum aliquod acre, & mordax: aut vapor malus: aut initium inflammationis: aut affectæ sedis natura, & compositio: aut dispositio aliqua occûlta. Differunt hi dolores inter se ratione modi, & ratione quantitatis: alter enim pungitiuus, aut extẽsiuus, aut grauatiuus est: alter verò mitis & quietus: alter mediocris, & supportabilis: & alter crudelis, & clamosus. vt plurimum dolor á fluente materia producitur, & tunc pathos Græcè dicitur, nam talis læsa functio transitus est de sanitate ad ægritudinem. Porrò materia, quæ fluit, dum sibi loca capit, primò continuum soluit, inde malam temperiem inducit: & tunc fit symptoma, sequens morbum in soluta continuitate: si verò á mala temperatura tantùm sine materia caussatur, continuũ non soluit; cum non sit ægritudo pendens á materia, quæ locum requirat. dolores in vlceribus, qui ab acuto proueniunt succo, pungitiui sunt: nec propter hoc dolor est lęsio in operatione sensitiua; quia non est ablatio sensus, quod est non sentire: neque est debilis sensus, quod est non apprehendere impressionem factam á re sensibili, neque est prauus sensus, quod est sentire aliquid, nullo pręsente sensibili obiecto, vt muscas non existentes videre: sicuti enim delectatio est sensus rei gratæ. sic dolor est sensus rei contrarię subitò imprimentis: quæ nil aliud est, quàm mala qualitas, aut solutio continui, aut ambæ causę simul. Porrò mala complexio non est parum quid in dolore generando: sed primaria caussa est solutio continui, sed mala qualitas in eo, quod soluit. passio enim, & dolor non fit in his, quę verè alterata sunt; eo quia in eis solutio continui amplius non fit, nec in eo, quòd transmutata est crasis: sed in eo, quòd trãsmutatur, & corrumpitur, dolores fiunt. experimento notum est, quòd post membri incisionem, aut fissuram, nullus apparet dolor, sed dum fit incisio, aut fissura: nisi cum inflammationes, aut fluxiones subsequuntur. nam, vt voluit mirabilis Hippocrates, dolor tunc corpori accidit, quando à sua natura mutatur, atque corrũpitur, non quando ipsa mutata est, aut corrupta: & ideò post tumorum suppurationem, & febres, & dolores, qui exeunt; siquidem, dum fit pus, viget quidam terminus ebullitionis, à quo soluitur continuum: qui confecto pure, quiescit, & dolor tollitur. quòd principalis causa doloris sit continui solutio, ex Galeno intelligimus. inquit enim; Aqua feruens, si supra carnem apponatur, soluit continuum, donec dolorem faciat: si supra cutem, quia continuum non soluit, dolorem non infert; caro enim mollis est, & cutis dura, & viscida. si enim dolor à sola, vt credit Auer. mala temperatura imprimeretur, cutis etiam, cum alterari possit, doleret vtique, quod secus est: quamuis autem caliditas, & frigiditas, veluti qualitates actiuę, causent dolorem per se. siccitas verò per accidens, humiditas nullo modo. scire.n.oportet, quòd caliditas in summo extendendo, & aperiendo, & frigiditas constringendo, & congelando (vnde sequitur solutio continui) ob subitam impressionem factam ab istis qualitatibus caussant dolorem: quod non facit humiditas, aut siccitas; quia eorum qualitates sunt pasiuę, nec subitò imprimi possunt. alteratio enim, quæ paullatim fit, nunquam dolorem causabit: humiditas per se nec magnum, nec paruum causat dolorem, siccitas per accidens; quia tenet aliquid acuitatis.

2. de diff. feb. ca. 21 3. Meth. c. 4.
Gal. 2. de diff. feb. cap. 21.
Gal. lib. ar. par. me. cap.
Gal. 12. Meth. cap. 7.
Gal. 3. reg. ac. comen. 35.
Gal. 3. reg. ac. comen. 37.
Gal. 2. de loc. af. cap. 3. 2. Meth. cap. 7. 2. predi ct. cap. 1. lib. ar. par. m. cap.
Auic. 3. 1. ca. 19 & 4 4. 1. ca. 30.
2. par. Aphor. comen. 47.
Gal. 2. de not. loc. aff. cap. 5.
Gal. lib. de inęqu. tem. cap. 6.
G. l. 4. de mor. & symp. cap. 6. & 5. de loc. aff. cap. 4.
2. Aphor. 47.
4. de. simp. m. fac cap. 3. & 12 Meth. cap. 7.
3. coll. cap. 31.
Gal. lib. de con st ar. m. ca. 9 &. 3. Meth. cap. 3.
Aui. 2, 1. doct. 2. sup. cap. 19.
Auerrh 3. coll. ca. 31. & 5 coll. cap. 7.
Gal lib. ar. par. m. cap 95. & 2. de compo. m. secundũ locos sermone 1. Aet li. 8. cap. 29.
Gal. 12. Meth. cap. 7.

DIGRESSIO.

QValiscvnqve igitur in vlcere producitur dolor, quamprimum incæperit, ad se omnes trahit indicationes curatiuas: quocirca protinus aut tollendus, aut saltem demulcendus est. tollitur indicatione sumpta ab eius fortitudine, & operatione, aut ab eius causa efficiente, quam semper præsentem habet, & vnà cum subiecto coniunctam: Hac ratione generica eius ablatio in malæ temperaturæ permutatione, aut sensus stupefactione consistit, quę insignis refrigeratio esse solet. Possunt dolorem tollere medicamenta, à Gręcis anodyna dicta: sed ea, quę verè anodyna sunt (idest dolores sedantia) neq; caussam ex toto auferunt; neque organum sensus alterant, aut corrũpunt. porrò eorum facultas est paregorica, idest leniens, & mitigans, excalefaciendo in primo ordine cum temperata humectatione, quemadmodum pars affecta, & affectus exposcunt: ex quibus sequitur, quòd interdum affectum non sanant, sed dolorem tantummodo mitigant, & quiescunt per alterationem obiecti, & potentiæ sensitiuæ, caussam doloris mitiorem reddendo, & organum minus aptum ad patiendũ: adeò

Auic. 4 1. ca. 30
Gal. 5. de. simp. m. cap. 18.

vt fami-

vt familiaritate elementorũ naturæ, partiq; affectæ consentiant, & qualitate contraria causam doloris oppugnent adhuc, quibus virtus insita sit vigorandi natiuum calorem, a quo postea doloris caussa absumitur. huiuscemodi enim anodyna sub triplici forma parari solent, nempe vnctionis aut linimenti, fomenti, aut emplastri. Aliqua verò medicamenta vsui seruantur, quę verè anodyna non sunt, sed caussam doloris auferunt, & per consequens dolorem, & hæc specifica doloris ablatio vocitatur; veluti si res extranea & aduentitia vlcus occupauerit, & ipsum dolorosum reddiderit, eam eripere, aut manibus, aut alio ingenio: si medicamenti acredo, ipsum contemperare, aut permutare: si acutorum humorum defluxus, eum reuellere, secundum omnem diuersionis modum: si affectæ sedis natura, cum quamplurima membra reperiuntur maximo sensu prædita, sicuti capita lacertorum, ac eorum posteriora; mammæ, testes, & omnia loca neruosa, quæ dolores ferre nequeunt, illæ corroborandæ sunt, vlcere non neglecto, sed secundum eius dispositionem gubernato: si alicuius inflammationis initium, mittatur sanguis, victus regimen tenue fit, & aluum expurgare oportet: si occulta aliqua dispositio, nempe iecinore, aut liene, aut ventriculo male affecto, eorum affectus corrigendi sunt regimine vniuersali prædicto, præsertim si alterius cuiuslibet particulæ occasione, aut etiam totius corporis, cum in eo sanguis malus, aut alij succi redundant, visiosum aliquid exulceratis partibus influxerit, & dolores excitauerit: vnde medendum prius est, vel ei, quod fluxionis est causa: vel etiam toti corpori, donec ex toto dolor, & eius caussa absumantur. Membrum stupidum reddunt, & sensitiuam potentiam tollunt, aut organum tanquam ablatum constituunt, vehementes ligaturæ in membri radice, aut medicamenta stupefacientia, à Græcis narcotica dicta, quæ diuersorum graduum sunt, vt infra dicemus. Anodyna medicamenta, sub linimenti forma parata, fieri solent ex oleo rosato composito, violato, sisamino, anethino, chamomelino, amigdalarum dulcium, de semine lini, de lumbricibus, de cera pura lutea, & de vitellis ouorum: ex his etiam, quæ densiorem continent cõsistentiam; veluti est vnguentum rosatum Mesues, pinguedo gallinacea, anserina, medulla crurium vituli, & butirum recens. Ex compositis, oleum rosatum, vitellum oui, & crocum, hyssopus humida, butirum recens, & oleum rosatum, vnguentum ro. M. oleum amigdalarum dul. & lana non lota, decoctum altheæ, maluæ, acanti, meliloti, & florum chamomillę. Emplastra componuntur ex farina hordeacea, seminum lini, butiro recenti, & sapa: aut ex medulla panis in lacte decocta, addito oleo rosato, & oui luteo: aut ex maluis decoctis, oleo violato, pinguedine gallinę, & vitellis ouorum: aut ex medulla panis, brodio pulli decocta, butiro, sapa, & farina hordei: lenia debent esse anodyna, subtilium partium, & in primo gradu caliditatis; siquidem materiæ ad locum fluxæ sæpe sua crassitudine, aut cruditate, aut flatuositate, aut diuersa temperie dolorem excitant: vnde quæ communiter anodyna dicuntur, tenuium partium esse debent, & calidiora, quàm quæ symmetra sunt, vt scilicet euacuent, ac digerant, tum rarefaciant, extenuent, concoquant, & ęquabile reddant quicquid in partibus dolore vexatis inhæsit, aut inclusum remanet, sicuti humores acres, & tenues, aut lenti & crassi, aut multi, tenuibus spiramentis, seu porositatibus infarctis, aut etiam vaporosi, aut admodum frigidi, exitum commodum non inuenientes. hac ratione nihil prorsus adstrictionis habeant; & si pars, aut etiam affectus, id exposcat, faciunt membrum stupidum (& est dispositio paulò minus, quàm insensibilitas). Medicamenta verò infrigidantia primi ordinis sunt, veluti aqua frigida, nix, oleum de nymphea, de papauere, aut de mandragora. Secundi ordinis est vnguentum populeon, theriaca recens cum opio, folia papaueris albi, succus alterci, succus solatri, addito philonio. Tertij ordinis est succus mandragorę, decoctum torpedinis, philonium Persicum, & opium cum succo mandragoræ. In vehementissimis cruciatibus, & desperatis doloribus nunquam dimittendum est, vt æger diu affligatur; Extremis enim morbis extrema exquisitè remedia optima sunt.

Hipp.7.Aphor.

quare alijs non conferentibus suffragijs, ad narcotica interdum transire non inconuenit; siquidem multoties vehementissimus dolor suo vigore hominem necat. à medicis scriptum est; Omnis dolor, qui validior fit, interficit. indicia sunt, primò corpori frigiditatem, rigoremq; affert: mox minor redditur pulsus: deinde penitus sentitur: postremò moritur æger.

Gal.3.re.ac.comen.37. Auic. 4.1.cap.30.

verumtamen, iubente Hippocrate, omnia prius tentanda sunt, & inquantum possumus, huiuscemodi prælidia postponenda. somnus inter causas doloris mitigatiuas refertur, præsertim si cum inedia associetur. inquit Auic. In canone curatiuo vlcerum, in dolorosis oportet (quæ sunt vehementis doloris) vt sis occupatus, primò in sedando dolorem, etiam cum medicinis mollificatiuis, quamuis sint contrarię vlceri: nam cum dolor non sedatur, non conceditur, vt curemus vlcus: cumq; dolorem sedauerimus, omnia inde consequemur. sequitur ergo, quòd doloris vehementia cogat medicum vti diuersimodè, & mollientibus, & narcoticis medicinis, pręcipuè post vniuersales euacuationes. Correlariè ergo, indicationes primò in dolorum remotione sumuntur interdum penes eorum intensionem, & remissionem. Secundò penes caussæ efficientis diuersitatem, ac eius remotiones. Tertiò penes doloris puram quietem, & simplicem sedationem: ergo dolores tollantur anodynis, si quieti fuerint. si clamorosi, remotione caussę; crudeles & timorosi, sensum hebetem reddendo. nam quicquid dolorem mitigat, ait Auic. vel temperaturam immutat, vel materiam dissoluit, aut sensum stupidum reddit: sed in hac vltima indicatione, efficacissima coniectura præditus esse debet Medicus, vt cognoscat, quid nam horum duorum temporum diutius perdurare possit, vel virium, vel doloris constantia: ac vter horum affectuum magis læ-

der, vel dolor, vel nocumentum, ex narcoticis quod oriri suspicamur: vt quod conuenientius est, pro ponere, & eligat. fortè enim doloris vehementia occidet, quod fortassis stupor non faciet, quamuis aliter lædat. Solent multoties vlcera dolore cruciari, aut quia virulenta sunt, aut quia sordida, aut quia corrosiua; qui remoueri solet remotione causę qualitatum vlcerum, proprijs nempè, & particularibus indicationibus, vt singulatim infra explicabimus. non rarò etiam dolent vlcera, dum ab occulta, aut abdita caussa irritantur, vt in Gallicis vlceribus apertè dignoscimus, quæ curationem non cognoscunt, nec admittunt, nisi particulari aliqua illarum operationum, quæ tantùm morbum Gallicum sanare possunt, ac solent, potissimùm illinitionibus, hydrargiro paratis: quod certè secundum omnem modum præparatum, præsertim quod præcipitatum vocant, dolorosis,& malignis vlceribus summoperè opitulatur: ijs etiam celebre remedium est vnguentum ægiptiacum, dumtamen doloris caussa fuerit caro aucta,& mala: sed præstantissimum, & incomparabile est cauterium actuale.nā vstio, quam cauterium vocant, efficacissimum remedium est, quod valet ad prohibendum expansionem corruptionis, & particulam, cuius intemperiem corrigere cupimus, roborandam, materiasq; corruptas membro infixas dissoluendas, & per consequens dolores tollendos. Sæpissimè, ait Princeps, error committitur in doloribus, qui ab extrinsecis causatur, veluti à calore, aut frigiditate; aut eminentia puluinariorum, aut incommodo decubitu, aut praua diæta, aut ebrietate, aut mala chirurgia, & similia, quorum caussa intrinsecus quæritur, & sic decipitur Medicus, qui etiam ignorare non debet, verùm adsit plethora, aut cacochimia, & eius caussæ:nam tunc corpus euacuare, vt decet, oportet. Dolores, qui à flatuoso spiritu procreantur, validissimi sunt, & facillimè discutiuntur, adhibitis fomentis temperatè calidis, & discutientibus, cum leui quadam cutis rarefactione, & flatus carminatione.

De Vlcere, cum inflammatione complicato. Cap. IIII.

SOLENT quamplurima vlcera, aut propter nimium affectæ sedis sensum, aut propter aliquod extrinsecum incommodum; aut quia corpus prauis scatet humoribus, de facili phlegmones irritare, aut tumore aliquo præternaturali vexari: qualis autem fuerit ille tumor, dignoscitur colore, calore, dolore, duritie, & dimensione. Harum inflammationum caussæ potissimum internę sunt, nempè corporis cacochimia, aut plethora, aut patientis prauus viuendi modus, aut partis vlceratæ natura, compositio, & situs: sæpe externæ, vt percussio nimia ambientis, aut caliditas, aut frigiditas, motus inordinatus, localia acria, aut non opportuna, aut malè adhibita, aut medicorum ignauia. Sanguineæ inflammationis indicia sunt, tumor eleuatus, tensus, dolorosus, & rubicundus; patiens se febrire cognoscit, siti molestatur, & inquietè dormit. Occupat non rarò partes vlceratas biliosa quædam defluxio; Signum est, vlceratus locus incalescit, dolore vexatur, & colorem subrubicundum, aut flauum præfert: qui expansus absque vlla eleuatione ad digiti compressionem subterfugit, ac citissimè redit. Harum inflammationum suspicionem prębet, naturalis habitudo patientis, anni constitutio, regio, & viuendi modus. Rarò alij tumores vlceri complicantur, præterquam ædematosi, in his præcipuè, qui hydrope laborant, & crura vlcerata habent, aut magnæ varices supernatę fuerint. Communiter verò partium, quæ cum aliquo præter naturam tumore exulceratæ sunt, harum prius tumor sanandus est; fieri enim non potest, vt vlcus, tumore manente, ad sanitatem perducatur: quocirca omni studio laborandum est, ne phlegmon, aut quiuis alius tumor in loco vlcerato excitetur: quod verè fieri solet, fluxiones inhibendo, quæ irritantur, aut ratione partis affectæ, quotiens calidior facta est, vel propter immodicum motum, aut aliquem tepor em ex Sole, aut igne, aut acri medicamento, aut dum particula dolore angitur, vel propter vlceris naturam, aut caussam extrinsecam, aut propter spiritum flatuosum, aut nimiam obstructionem, aut mali aeris intemperiem, aut alicuius veneni, aut abundantem corporis repletionem, aut ex alia, alijsue partibus, quando suas ad illam transmittunt superfluitates, aut ex toto corpore affecto, dum ad imbecilliores partes prauos expellit succos. Inquit Gal. Corpora plethorica, idest, prauis succis scarentia, pariter & tenella, ac plurimo sensu prædita, cum dolore molestantur, phlegmones irritare solent; quæ cum adhuc in generatione sunt, eorum caussas prius abscindere oportet: quę verò iam factæ sunt, hos solos vtique secundùm opportunitatem curare expedit, vlcere non neglecto.

Gal 3. Met. c. 8, 4. Meth. cap. 1. Lib. ar. par. m. c. 92. Auic. 4. 1. c. 30. 4. 4. c. 6. 4. 4. tra. 3. cap. 2. Auer. 7. coll. c. 32

4. de cōp. med. secūdum gene. ser. 1.

PRAXIS.

Gal. 1. Aphor. comē. 10. 3. Aphor. comen 9. 2. Meth. cap. 1. 11. Meth. ca. 3. 1. de mor. & sym. cap. 7. 3. ad Glau. cap 5. Auic. 4 1. cap 1 & 31.

SI duo morbi simul concurrant, ab eo incipiendum est, qui habet vnum trium horum propriorum. Primum est, vbi non possit secundus morbus curari, nisi curetur ipse morbus, vt apostema, & vlcus, si coniungantur; primò enim apostema curabimus, donec mala temperatura, quæ illi coniuncta est, auferatur: qua existente, non poterit vlcus curari: mox vlcus ipsum curabitur. Secundum, vbi alter alterius affectus fuerit causa. Tertium, vbi alter altero affectu periculosior fuerit: nam tunc ab eo incipiendum est, cuius causa magis turget: interdum enim inflammatio magis, quàm vlcus, verenda

est.

est. Porrò generalis omnium inflammationum curatio in initio fit, caussam absumendo, nempe sanguinis detractione, cum is vicerit; aut pharmaco, quod ad flauam bilem, aut pituitam educendam, vim habeat, si bilis, aut pituitę copia redundauerit: at tumore in fieri, aut in incremento existente, quod fluit, temperatè prohibere: & quod fluxum est, valenter discutere, opus est. in permanentia verò vbi tumor fuerit in facto esse: tunc eius suppurationem vtplurimum expectare opus est. Particulariter verò horum tumorum curatio fit, in principio partes vlceris superiores frigidis, ac repercutientibus medicinis regere, eas rosaceo, ac mirthino oleo fouendo, aut bolo armeno aceto soluto, aut vnguento rosato Mesues, addito spodio, & cerussa. Inquit Gal. Si ambientes vlcus partes phlegmonodes quippiam repræsentet, humidum medicamentum latum extrinsecus platismati superaccõmodandum est ex phenicino non simpliciter liquefacto: sed cui plurimum vini astringentis adiectum est, donec humidi cerati crassitudinem obtineat: nec tamen refrigerante aliquo oleo, nempè mirthino, aut violaceo liquare inconuenit; nam tunc ad arcendas phlegmones accommodatum est: in augmento verò emplastrum illud celebre applicetur, quod ab antiquis ita probatur. Paratur ex dulci malo granato, vino nigro austero, incocto & trito: aut illud admouendum est, quod recipit lentes cum rosis, decoctis in vino nigro, aut oxicrato. decet etiam inflammatam sedem vnguento ex litargiro argenteo, oleo violato, & aceto nutrito, aut cum vnguento ex plumbagine, aut cerussato Pauli, oblinire: in statu, dum accidentia validiora fiunt, & dolor magis vrget, doloris sedationem aliquo modo tentare oportet. igitur emplastro ex medulla panis lacte vaccino incocta, ouorum luteis, rosaceo, & croci pauxillo tollatur: aut paretur emplastrum ex maluis decoctis in brodio pulli, farina hordeacea, sertula cãpana, oleo violato, & sapa. Super alia medicamenta, vlceri accõmodata, huiuscemodi emplastra admouenda sunt: cumque suppurationis indicia apparuerint, triapharmacum adhibeatur, ex triticea farina, aqua fontis, & oleo oliuarum maturo: huic sæpè addimus maluas decoctas, & suillum adipem. Concocta materia, ea omnia obseruanda sunt, quæ in sequenti tertia sectione, vbi de abscessibus, explicaturi sumus. Verumtamen, vt docet Princeps, oportet, vt obserues in vlceribus apostemosis illud, ad quod conuertitur dispositio tumoris. nam si resolutionis indicia apparent, discussoria medicamenta adhibeãtur; veluti emplastrũ ex floribus chamomelli, meliloti, furfuribus tritici, farina hordei, sem. lini, oleo rosato, vitellis ouorum, sapa, & similibus, si ad suppurationem, vt dictum est, regatur. Si verò biliosus defluxus erysipelas excitauerit, aduersus ipsum, vel ne fiat: vel si factum est, vt discutiatur, enitendum est: vbicunque igitur eius imminet periculum (quod facilè præsagiri potest; nam locus absque vllo tumore incalescere incipit, ac florido colore occupari) dolet prurit, & febris accenditur. confert etiam ad hoc patientis habitudo biliosa, aeris constitutio æstuosa, & feruens modus viuendi, & regio. hæc etiam inflammatio per initia refrigerari desiderat: verumtamen, iubente sic Hippocrate, cuicunque vlceri superuenerit erysipelas, purgare corpus conuenit medicamento bilem ducente, aut vomitu, prout ratio loci vlcerati postulabit. si verò in superioribus orta sit inflammatio, vomitus cõmendatur; si in inferioribus, alui eductio. porrò ante opportunam corporis euacuationem vlceratis partibus nullum quippe medicamentum frigidum adhibendum est. nunquid verò sanguis in simili affectu detrahendus sit, ambigendum est: attamen si exquisitum, & purum fuerit erysipelas, sanguis mittendus non est: in expurio verò, quia aut bilis crassa est, aut materia etherogenea, confert, nec eius concoctio expectanda est; nam tenuis admodum, & fluxibilis est. bile educta, siquid adhuc illius humoris superrit, tollatur eius acuitas sir. de endiuia, de succo acetosæ, & de portulaca. his addenda est victus ratio, tenuis, frigida & humida, absque vino. locus regatur phœnicino, medicamento aliquo refrigerante diluto, aut vnguento rosato Mes. aut ℞. plumbaginis ʒ. iiij. spumæ argenti ʒ. ij. cerussæ lotæ ʒ. j. ceræ ʒ. viij. olei mirthini ℥. ij. s. arida vino leuigentur, & secundum artem linimentum paretur: si verò pituita locum obsesserit (quod in artibus, aut pituitosis corporibus occurrit) ea instituatur diæta, quæ huic affectui conuenire videtur, qui chronicus est: corpus euacuetur elect. lenitiuo, aut diasenæ, aut hiera picchi. præparetur residuum longa præparatione, sir. bisantino, de epithimo, oximellite, aut rodomele. Topica, virtute prædita, sint incidendi, ac præparandi materiam crassam, & viscidam. probantur vnctiones, ex oleo nardino, liliaceo, & chamomellino. quibus addimus aut oximellem, aut oxalme, idest, acetum, & sal: ac desuper spongiam, in decocto calamenti, sticados, meliloti, & aneti infusam, aut in lixiuio claro, & aceto, superaddimus, ac mediocriter coarctamus.

4. de compo. m. secundum genera. fer. 2.

Pau. lib. 4. c. 38. Auic. 4. 4 c. 6.

Lib. de vlceribus. & lib de succis. Gal. 4. Meth. cap. 6.

Hipp lib. 2. de fracturis. Gal. lib. 5. cap. 16. Gal. 3 4. cap. 5.

De sanie, eius causis, ac differentijs, & de his, quæ in ea considerantur, Digressio.

NIMALIA quæque naturaliter non solùm appetunt esse, sed & bene esse, idest, vitam incolumem, & ab omni noxa immunẽ, ducere. & tamdiu sunt, teste Arist. quamdiu nutriuntur: nutriuntur verò, dum substantiam corporis nutriendi alere, & augere possunt. ea quippe est, quæ à membris desideratur, attrahitur, retinetur, concoquitur, & assimilatur; siquidè viuentium corpora perpetuis resolutionibus sunt destinata, & ea ratione perpetuis egent fomitibus, & alimentis: ex quibus denique variæ supersunt superfluitates, aut ex nutrimenti mala substantia, & natura, aut ex impotentia, siue

imbecillitate sedis affectę. nam in omni concoctione, quam natura in particulis nostri corporis quotidie molitur, duplex generari excrementum, necesse est; alterum tenuius, quod ichor Græcè dicitur, & Latinè sanies, à iunioribus verò virus: quod ex alimenti qualitate plurimum redundat, & sæpe in halitum digestum per eam vacuationem, quę sensibus innotescit, excernitur: at vbi alimenti plurima fuerit affluentia, per eam etiam excernitur vacuationem, quę sensibus dignoscitur, nempe per sudorem. quod ex Hipp. affirmatur in eo separato sermone, vbi dicitur; Sudor multus in somno factus, citra manifestam causam excitatus, argumento est, quòd corpus vel nimio cibo vtitur, vel vacuatione conspicua eget. Iidem fit, si calor natiuus imbecillior factus tale excrementum in halitum digerere nequit, aut si in halitum digeritur, per sudorem excernitur. ob id si qua pars vlcere ægrotat, & ea ratione languidior facta est, in eo vlcere huiuscemodi excrementum congeritur, & vlcus humidius reddit. Alterum verò excrementum crassius est, quod per cutem extimam excernitur, & concrescens illi hæret, donec abluatur, & detergatur, & id est sordes illa, quę manifestò conspicitur circa cutem, pręsertim eorum, qui negligentiores, & sordidiores sunt circa sui corporis curam: hoc itidem excrementum crebrò in vlceribus congeritur, & illud sordidum facit. Porrò in omni corpore, quantumuis sano, ex proprio alimento, præter illam portionem, & maiorem sanè, quæ pro corporis substantia, quod alitur, quotidie concernitur, aliqua pars exquisitè conuerti in vtilem, & in alendo corpus idoneam materiam, nequit. nam substantia cuiuscunque corporis mixti, quod alitur, duplici constat materia; altera quidem humida, aquea, & fluuida, quę continuitatis partium merito causa est, & quæ veluti pabulum est caloris natiui: alia verò crassior, & magis terrestris, quæ corpori soliditatem, crassitiem, & consistentiam præstat: ita necesse est, vt alimentum, quo corpus itidem alendum est, duplici cõstet substantia, illis duabus ex proportione respondente: atque ita etiam, vt duplex relinquatur excrementum; alterum quidem ex ea parte non probè concocta, & elaborata, quæ tenuium est, & humidorum; alterum ex crassiore. igitur dum corpus bene valet, & probè circa victus rationem se habet, talia excrementa nec in multa quantitate, nec in admodum crassa consistentia generãtur, neque ita conspicua eo tempore sunt: dum autem ex aliquo malo affectu vires languescunt, præsertim concoctrix magis exuberat, & magis conspicua est istorum excrementorum copia. & hæc sanè ratio est, vt generetur hoc duplex excrementum in corporibus morbo in soluta continuitate afflictis. cur autem in euidenti copia, non est istius rei vnica, & simplex ratio: nam id euenire contingit, aut à causa externa, aut ab illa, quæ in ipso corpore consistit. Ab externa, aut à mala curatione, & non recta medicaminum administratione, sub duplici modo; vel quia vires inter se diuersas habent, aut humidas, mollientes, & emplasticas: vnde plurimùm succrescunt excrementa; vel quia medicamenta detergendo acria, & admodum valida sunt, & sordem augent; eo quia carnem colliquant: quæ deinde ex colliquatione dissoluitur, & in prauos ichores, & nimiam sorditiem conuertitur. Ab interna, veluti praua diæta, aut esca mala, aut alicuius visceris mala habitudo: quæ priuatim in aliqua sede affecta occasionem habet sua transmittendi excrementa, aut dum corpus vniuersum multis vitiosisque humoribus insigniter scateat, & ad vlceratum locum, tamquam ad partem imbecilliorem, eos permutat. quod etiam euenire potest ex aliquo vitio proprio loci affecti: quod in causa est, vt alimentum sibi peculiare, & si probum fuerit, in malum excrementum conuertatur: nam illud quasi computrescit, aut exurit, aut semicrudum relinquit, pro ratione temperaturæ vitiosę diuersitatis in parte affecta contractæ. & in hunc modum, diuersimodè tamen, variæ humiditates excrementiciæ in vlceribus quottidie producuntur: à quibus ea quippe, & famosa, & talia dici solent, ac illis cognomina quædam imposita sunt, nempe vlceris virulenti, ab ea humiditate, quæ ea infestat, & virulentia communiter nuncupatur; sordidi, ab ea, quæ sordes, & sordities dicitur, & similia. & hæ omnes excrementorum species, aut ab agente, aut à materia propria, aut à membri affecti dispositione, aut ab ambiente aere, aut à medicamentorum qualitatibus sic dispositę, & alteratę in vlceribus reperiuntur. porrò de agente dictum est, in animantium corporibus triplicem fieri alterationem; vna quippe exquisitè secundum naturam, & hæc fit à calore naturali in iuuatiuo, & materia admodum familiari, in qua sanè dominatur natura, & calor ingenitus superans; vt in ventriculi concoctione, aut iecinoris sanguificatione perpetuò fit. Alia ea est, quæ huic aduersatur, & planè præter naturam est: cuius actor calor putredinalis existit, agens in materia diuersa, & inutili, vt in omnibus putrescentibus dignoscitur, dum talis olida, aut ceno similis apparet; siquidem putredo, mutatio est totius corporis putrescentis substantię ad corruptelam à calido extraneo in humido suo. Aut dicere possumus, putrefactionem transmutationem esse essentiæ corporis putrescibilis ad corruptionẽ ab actione caloris præter naturam in materia sic disposita. Tertia inter has medium locum tenet, & est veluti mixta, ex naturali calore, & eo, qui præter naturam est, agente scilicet huiuscemodi in materia satis bene disposita, vt in benignis abscessibus, & boni puris generatione dignoscitur. ad veram igitur concoctionem duo requiruntur, nempè calor naturalis temperatus, & materia benigna, ac familiaris. ad putrefactionem, calor alienus alteratus, & omnino præter naturam, ac materia inutilis; in actiuis qualitatibus calida, & in passiuis humida, & putredini obnoxia. ad boni puris productionem innatus calor vincens, addito tamen nonnaturali & aduentitio, agens in materia, nec ex toto benigna, nec ex omni parte mala, sub prohibita transpiratione obclusa, aut in porositatibus carnis impacta; veluti sanguis,

Hipp. 1. Epide. sect. 2. Arist. 2. de anima. 50. & 4. Methe. 14. Gal. 5. de s. m. fac cap 5. 2. Aphor. comẽ. 47. & 2. de vic. nat. Auer. 5. col. c. 5. Arist. 4. Metheor. coment. 6. Gal. 11. Meth.

Gal. 1. de diff. fe. cap. 3. 3 de sim. m. f. c cap. & 9. Meth.

guis, dum extra propria vasa transfusus aliam acquirit naturam, & substantiam, ac semimalam qualitatem adeptus est, præsertim si in loco minus transpirabili detineatur. Hac ratione dicebat Auic. Laudabilis sanies illa est, in qua non est operata nisi caliditas innata, licèt non sit excusatio à caliditate extranea. Expedit igitur dicere, quòd à calore naturali, & ab ea potentia, quæ nostrum regit corpus, in vlceribus simpliciter excrementa non producuntur; quoniam quod in eis superflui residet, insensibiliter transpiratur: sed à calore, qui planè præter naturam est, in eis putredines quamplurimę excitantur, pręsertim dum talis actor agit in putrescibili materia, id ve magis, si aliqua corporis plethora, aut cacochimia astiterit, & talis mutatio fit ad nihil vtile; quoniam a calore putredinali elaborata fuit: qui & si talis fuerit, agit tamen in materia inæquali, & diuersa: quæ interdum & magis, & minus putredini parata est. & omne tale excrementum, sub mali puris latitudine, nempe aut crudæ, aut crassæ, aut olidæ, aut cæno similis continetur: quod aut prauè, aut nullo modo concoctum est. quare materia talis interdum loturæ carnis effigiem præsefert. A tertio ex vtroque calore mixto, secundum caloris prædominium, variæ suppurationes, ac diuersę sanierum species gignuntur: quæ tamen ab aliqua concoctione non expoliantur, quamuis varias formas, ac substantias, & colores diuersos contineant. Porrò ea purulenta colluuies, quæ in vlceribus generatur, si tenuis est, à Gręcis ἰχὼρ, & à Latinis sanies vocitatur. exit ab vlcere nec recenti, nec iam sanescente, sed inter vtrumque tempus. communiter verò hic humor virus, aut virulentia dicitur; si mediocris, sanies; si crassa, sordes, aut sordities nuncupatur: sępè etiam crassa excrementa à Gręcis πύον, & à Latinis Pus, nominantur. sed quid sanies sit, & quo modo ab antiquis describatur, audiatis.

3.4.cap. 11 & 4.4.tra 3 cap. 1

Ex Hippocrate, sanies est sanguis in alienos sibi locos alteratus. Lib. de flatibus.

Ex Hippocrate iterum, Pus fit ex sanguine alterato, & calefacto, donec putridus factus sit. Lib. de flatibus.

Ex Galeno, sanies est sanguis in semimalam qualitatem mutatus. Ex Auicenna, sanies est pars nutrimenti loci affecti, ob eius imbecillitatem, aut ex medicamentorum operatione, in quandam corruptionem conuersi. 2. Aph. com. 47. 4.4. tra 3 cap 1

Nos verò dicere soliti sumus, quòd sanies est pars mali sanguinis, in humiditatem inutilem, aut tenuem, aut crassam, ab actione duorum calorum conuersa.

Ex nunc verò dicamus, quòd prima sanierum differentia sumi potest penes eorum nomina; &, quòd hoc nomen, sanies, sit veluti genus quoddàm omnium superfluitatum in solutis continuitatibus repertarum, sub quo continetur sanguis, sanies, pus, virus, sordes, putredo, & corpora solida: quorum omnium naturam explicat color, odor, substantia, & qualitates.

Sanguis omnibus notus est: alter tamen bonus iudicatur, nempe calidus, rubeus, dulcis, mediocriter crassus, & non glutinosus. talis exit à benignis vlceribus, & cruentis vulneribus. Alter verò malus, dum nimius est, aut tenuis, aut nimis crassus, aut adustus, colore liuidus, aut niger, amarus, varius, aut etherogeneus, idest, alijs admixtus humoribus. Hic à crudis abscessibus, aut malè affectis vlceribus expurgatur. Cel. lib. 5. c. 26.

Secunda sanierum differentia sumitur penes eorum qualitates. nam alia bona, & alia mala est.

Ex Hippocrate, bona sanies, alba, lenis, æqualis, & sine malo odore esse debet. exit talis à benignis abscessibus, & saluberrimis vlceribus.

Ex Celso, sanies bona est pauca, colorata, glutinosa, mediocriter crassa, & tenuior sanguine. exit ab vlceribus in eorum statu, dum ad sanitatem tendunt.

Ex Hippocrate, mala sanies nigra est, ponderosa, varia, & mali odoris. exit à prauis abscessibus, & malignis vlceribus.

Ex Celso, mala sanies est multa, nimis tenuis, liuida, aut pallida, aut nigra, aut glutinosa, aut mali odoris, quæ vlcus, & partes illi vicinas erodit. exit ab vlcere malè morigerato, aut phagedenico, aut sphacelodes.

1. Pronost. vlt. & lib. 2. de mor. popu. Gal. 1. de diff. feb. cap. 8. & 5 de. sim. m. fac. cap. Auer. 5. coll. cap. 5. Auic. 3.4.c. 23. & 4.4. tra 3.c 1 Lib. 5. cap. 26.

Tertia sanierum differentia sumitur penes eorum substantiam; siquidem alia subtilis est, quæ virus communiter vocatur; alia mediocris, quæ sanies dicitur, & alia crassa, quæ sordes nuncupatur. Alia etiam, quæ putrida est, reperitur, & putredo vocitatur: verumtamen eam, quam Græci ichorem dicunt, Latini saniem, & iuniores virum, seu virulentiam appellant, apud Galenum legitur, quòd in vlceribus tenue excrementum, Latinè sanies, & Græcè ἰχὼρ, appellatur: sed quod crassum est, sordes, apud Celsum, sanies, & pus quasdam distinctas species habent, & quædam sanies reperitur, quæ hydrops, & quædam, quæ meliceria nuncupatur. est & pus crassissimum, albissimum, ac glutinosius, & sanguine, & sanie exit ab vlcere iam ad salutem spectante. Est & alia puris species, quæ elæodes dicitur, tenue, subalbidum, quasi vnctum, colore atq; pinguedine oleo albo non dissimile. apparet in magnis vlceribus sanescentibus: sed id pus prius est multum, tenue, dilutum, & atrū, magisque si ab initio tale fuerit; itemq; si colore ferro simile, si pallidum, si liuidum, si fæculentum est, pręter hęc si male olet, nisi tamen locus hunc odorem excitet: Hydrops malus tenuis est, subalbidus, & qui ex malo vlcere exit, maximeq; vbi neruo lęso inflammatio sequuta est: peior verò est multus, crassus, subliuidus, aut subpallidus, glutinosus, ater, calidus, & mali odoris: in sphacelis, aut corruptis vlceribus talis humor videri solet. Meliteria, seu meliceria, crasior, & glutinosior est, subalbida, melliq; albo

Lib. de tumo. præternat. ca. 1. Lib. 1. de natu. facies, & 3. Metho. cap. 3.

subsimilis. fertur hic quoq; ex malis vlceribus, vbi nerui circa articulos læsi sunt, & inter hęc loca maximè in genibus: at melliceria mala, est multa & percrassa; & ea melior est, quæ & tenuior, & minus copiosa est. Pus, quod ἰχὼρ Græci vocant, inter hæc optimum est, & melior quò minus est, quò crassius, quò albidius, itemq; si leue est, si æquale, & si nihil olet: modo tamen conuenire, & magnitu-

Gal. 2. Aphor. comen. 47.

dini vlceris, & tempore, debet. Sanierum caussa efficiens vna quidem generica est, actio nempè mixta duorum calorum, naturalis scilicet, & præter naturam, in sanguine extrauenato. nam sanguis ad hoc vt in saniem vertatur, decet, vt semimalam transmutationem sit adeptus; siquidem à simpliciter mala, fit olida putrefactio, sicut ab optima, partium animalis nutritio: sed quæ saniem generat, medium inter has obtinet locum; neq; enim à solo calore præter naturam, neq; à solo secundum naturam: sed mixtus quodammodo ex vtrisque est calor, qui saniem facit. Altera verò caussa specifica est, videlicet nutrimenti portio, quæ ad affectum membrum pro eius alimento transmissa, dum ex imbecillitate virtutis concoctricis, ac permutatiuæ, aut ex medicamenti calidi, & humidi mollientis actione, ad corruptionem quandam conuersa est.

Hipp. 6. Aphor. 2. & lib. 1. de morbis. & lib. de flatibus.
Lib. de tempo. mor. in vulner.

Sanierum caussa materialis sanguis est, extra propria vasa congestus: aut humores varij mixti, extra venas vniti: aut caro contusa, corrupta, aut liquefacta. Porrò ex sanguine tenuiori inconcocto, ἰχὼρ seu virus generatur, & est prima sanguinis mutatio, quæ tenuior est, quã sit sanguinis corpus; & tale excrementum communiter sanies vocitatur ἰχὼρ ergo tenuis sanies est, subalbida, & sinè odore, quæ generatur ex subtiliori parte sanguinis biliosi: ex sanguine verò concocto, sed in semimalam qualitatem mutato, laudabilis sanies generatur; ex crassiori ac densiori pus, aut purulenta colluuies. sanguis, ait Celsus, ex recenti vulnere, ἰχὼρ ex malo vlcere, & sanies in medio tempore fluit. Pus verò, quod glutinosius est, & sanguine, & sanie, ab vlcere sanescenti expurgatur, ac si ichor ab imbecilliori calore, sanies a moderato, & pus à validiori elaboretur. At cum materia, aut mixta, aut crassa in saniem vertitur, pus illud generatur, quod melliceriam isti vocant. & nos, quia proprium non habemus vocabulum, sorditiem dicimus: nam substantia est sanguine, ac sanie crassior, & glutinosior, & melli albo persimilis, vt plurimum in crudis vlceribus producitur. adhuc ex materia simili, aut mala, aut adusta, aut semiputrida, pus illud gignitur, quod elęodes, quasi oleagineum nuncupatur; quoniam pus est quasi vnctum, colore, atq; pinguedine, oleo albo non dissimile. Pus hoc à valido calore generatur ex crassioribus partibus sanguinis mali pituitosi: interdum à medicamentorum substantia: sæpe etiam à carne colliquata. ob id interdum substantia crassa est, viscida, densa, inæqualiter cocta: multotiens varij coloris, ac odoris ingrati. exit à magnis abscessibus, aut vlceribus con cauis, & sinuosis. Non raro in aliquibus vlceribus, ac malis abscessibus aliquę humiditates excrementicię videntur: quæ, vt fatemur, sanierum nomina non merentur, vt illa est, quæ Græcè sipsis, & Latinè putrilago, vocatur. hæc nigra est, cœno similis, globosa, aspera, fœtens, partes sibi vicinas corrumpens. exit à corruptis, aut venenosis abscessibus, nomis, & liderationibus. generatur ex sanguine malo, corrupto, aut ex corruptione partis substantiæ membri, aut humoribus prauis in eo constrictis.

Gal. 14. Meth.

Solida corpora, quæ in veris abscessibus, & tumoribus omnino præter naturã, & alibi reperiri solent (nempe lutum, olei limus, vini fex, vngues, pilli, ossa, lapides, pori, testacea, & similia, vt in atheromatibus, & tumoribus alijs omnino præter naturam) generantur ex crassiori parte frigidorum humorum, à nimio calore exsiccatorum, aut à frigido nimis constringente, discussis nempè subtilioribus partibus, aut crassioribus exsiccatis, vt in generatione calculorum occurrit.

Auic. 3. 4. c. 2. 9.
Hip. 1. pręf. vlc.
Gal. 2. ad Glau. cap. 5.
Gal. 3. de simp. diff.

In cognoscenda bona, aut mala sanie, quatuor concurrunt sensus, visus nempè circa albedinem, colores diuersos, & eius etherogeneitatem; odoratus, circa fætorem, aut odorem non ingratum; tactus circa tenuitatem, crassitiem, lenitatem, & pondus; gustus circa dulcedinem, amaritudinem, aut acuitatem. Cognoscimus saniem in abscessibus contentam per sensum tactus; si quis enim tangens tumorem cum digitis vnius manus, & cum digitis alterius, inundationem obseruat, percipit siquid inundando mouetur: igitur ex contẽti puris inundatione absque visu tactus verus index est: attamen in vlceribus, aut partibus ictu fectis, visus multum confert: interdum locus saniei per colorem dignoscitur; ob id quia si contenta sanies ibi continetur, locus ad albedinem declinat: si verò cruda fuerit, ad rubedinem, aut corporis colorem, aut viriditatem; si corrupta, ad nigredinem, vt in gangręnis: correlariè bona, aut mala sanies, à qualitate agẽtis, aut à dispositione materiæ, aut ab vtraque caussa simul prouenire potest: interdum etiam à natura, & membri compositione, officio, aut sedis affectæ situ, corrumpente nimirũ nutrimenti substantiam, quamuis optima fuerit. Sanies in aliquo sinu collecta, aut ad resolutionem, aut ad concoctionem, aut ad duritiem, aut ad corruptionem terminari solet. In bona sanie multa considerantur; color quippe, qui albus, aut albedini propinquus, esse debet; siquidem talis color humano semini, aut membris ipsis radicalibus assimilari debet; Odor, qui nec suauis, nec ingratus est. nam sanies alba, & sine malo odore, media est inter perfectam concoctionem, & semimalam putredinem; Leuitas, quæ ad tactum percipitur, si materia & calida, & homogenea fuerit; Quantitas, quæ pariter consideratur in abscessibus, cruẽtis vulneribus, & antiquis vlceribus, aut magnis, aut mediocribus, aut paruis: vel in membris humidioribus, vel frigidioribus, vel siccioribus; Qualitas, quæ à visu dignoscitur, dum aut bona, aut mala, aut ichorosa, aut sordida fuerit: adhuc eius operatio, videlicet corrosiua, putrefactiua, aut venenosa; Tempus, quod passionibus attribuitur, in quibus sanies gigni solet, ve

luti

luti initium, in quo ichores (ideſt tenues ſanies) apparēt; Incrementum, in quo materia magis concocta, ideſt pus tenue, eſſe videtur; Status, in quo materia ſatis craſſa, & magis alba emanat; Delitescentia, in qua materia pauca & laudabilis, ideſt alba, lenis, æqualis, ſine malo odore, & vlceri proportionata, expurgatur. multa etiam in mala ſanie excogitantur, vtpote eius propria ſubſtantia, quæ partes continet diuerſas, ex diuerſorum calorum actione, in materia etherogenea agente; color, qui varius, aut niger eſt, dum materia nullam adepta eſt concoctionem, ſed à calore præternaturali tantùm fuerit elaborata: eius tamen color malus interdum à medicamentis alteratur; odor, qui ingratus, aut fætidus eſt, oritur; cumq; materia aut nimia, aut varia, aut mala extiterit, ac affectę ſedis calor imbecillus, aut ſubſtantia mala.

ADDITIO.

QVAERENTI, cur in puris generatione, & dolores, & febres magis, quàm iam confecto, augeantur. reſpondeatis; pus fieri nequit, niſi ſanguis ebullierit, qui pus fieri debet: in qua ebullitione multi eleuantur vapores, qui tumidas partes vehementius intendunt, & continuum ſoluunt, & partes diſgregantur, quæ vnitæ erant, ac dolores fiunt, & ea ratione, qua materia circunſtantes partes intendit, ob ipſius fuſionem, ac ebullitionem, & ſpirituum diſſolutionem; cum ipſa maiorem locum ambire poſſit, propterea dolores augentur; ſupercaleſcit enim locus à duorum calorum actione, & partes internæ quoquomodo putreſcunt, vnde triſtis oritur ſenſus. Pręterea in ea ſanguinis ebullitione vapores quamplurimi gignuntur, qui ſupercalefacti ſibi propinquas partes ſuperaccendunt, & inde hæ alias, quouſque cor pertingant: quo inflammato, totum corpus illicò inflammatur, ac accenditur, & febris fit. nam febris ſequitur, principio ſupercalefacto: ac quantò magis ebullitio augetur, tantò magis dolores, & febres vehementius angunt. febres ergo ob corruptionis participationem, per adiacentes arterias à ſede ſuppurata ad cor delatam, generantur. hæc quidem circa puris generationem in abſceſſibus contingunt. Pure in eis concocto, & ſi adhuc remanet materia, dolor quieſcit, & febris remittitur, ea ratione; quia in actione duorum calorum circa ſanguinis ebullitionem hæc occurrunt. Exuſta verò materia, ac extincto calore putredinali, quod reſidet ex materia, ſanies fit; quemadmodum ex lignorum aduſtione cinis. Quęrenti etiam, qua ratione ſanies bona alba eſſe debet, dicatis, tenetur ſibi ſeminis humani colorem & formam pręſeferre, non tamen eiuſdem albedinis: nam in ſemine non elaboratur, niſi natiuus calor, in ſanie mixtus. requiritur etiam, quòd ſit alba; quoniam color membrorum radicalium eſt albus; & non aſſimilatur ſic, niſi à natura, potens ſuper eam. edocemur à Galeno, vim quandam alteratricem in omni membro eſſe: quæ illi nutrimentum aſſimilat, & hoc cum tempore fit. in puris generatione aliqua concoctio requiritur, per quam albedinem acquirit. opus naturæ eſt, omne nutrimentum in determinata membra conuertere, præſertim radicalia, & ea, quæ à ſemine oriuntur, & vitæ minera ſunt. Cur autem ſanies & leuis, & ęqualis eſſe debeat, iam dictum eſt. non additur ei leuitas, niſi quia eſt præparata pati à virtute digeſtiua, & non diuerſificatur eius præparatio in inobediente, & obediente; ſiquidem cum vna pars pręparatur, reliqua verò non, à calore innato: tunc ſanies leuis non apparet, ſed diuerſa & ponderoſa. Aequalitas conſideratur in colore, & ſubſtantia; in colore, prout in omni parte externa, & interna, alba, aut albedini propinqua eſſe debet; in ſubſtantia, homogenea, ac eiuſdem naturæ in omni parte. hac ratione bona ſanies mediocritatem quandam inter craſſitiem, tenuitatem, denſitatem, & raritatem obſeruat. igitur bona ſanies debet eſſe lenis, & æqualis; non globoſa, non aſpera, non dura, nec ingrati odoris: talis quippe inter meliores ſignificationes, ſignificantes ſalutem vulnerum, & vlcerum, aſſignatur; videlicet cum in ſucceſſionibus eorum apparet ſanies, quæ fit cum medicina ſuppurante, & ex operatione naturæ, quæ eſt ſecundùm curſum naturalem, & non generatur ſanies, niſi à digeſtione naturali, & non aſſociatur ei malum ex accidentibus vlcerum malorum; & propriè ſanies laudabilis alba, lenis, æqualis, quæ conſequuta eſt complementum digeſtionis; neq; aſſociatur ei fætor, cum in ea non ſit putrefactio. interdum verò non euacuatur à fætore paruo, cum operata eſt in ea caliditas innata, & altera extranea.

Gal. 1. de diff. fe. cap 4. 14. 2. de acc. & mor. c. 4.

Gal. 1. Prono. comen. vlt. Auic. 3. 4. tra. 1. cap. 13.

Lib. 1. virtutũ naturalium, & lib. 4. de ſemine.

Auic. 3. 4. tra. 1. cap. 13.

Gal. 6. Aphor. comen. 22. Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 1.

De Vlcere humido, aut virulento. Cap. V.

COMMVNITER vlcera curare cupienti, primò hoc vnum ſibi proponat, ſi id, quod ſanare intendit, Gallici affectus aliquam contineat naturam; ſiquidem ſimile, non niſi quibuſdam ſuffragijs, illi lui tantum deſtinatis, ſanari nequit: de quibus multa infra dicturi ſumus. nunc verò de virulento vlcere agentes, dicimus illud eſſe, in quo virus, hoc eſt, tenue quoddam, ac liquidum excrementum citra eroſionem abundat, à Græcis ichoroſum, & à Latinis, humidum, ſanioſum, & virulentum appellatur: ἰχὼρ enim, ſeu virus, ſubſtantia quædam eſt tenuis, aquoſa, ſubalbida, aut crocea, aut varij coloris, ſine odore, paucæ acuitatis, & copioſa. exit à malis vlceribus, potiſſimum articulorum. generatur ex ſubtiliori parte humiditatis calidæ, ſeroſę, ac tenuis, aut

frigidę

frigidę, & humidæ, ab imbecilliori calore elaborata. Huiuſcemodi vlcera à varijs cauſsis contingunt; vt plurimum à totius corporis cacochimia: vnde humiditates multę, ſubtiles, & ichoroſę, ad ſedem affectam defluunt, & vlcus virulentum reddunt: læſæ partis imbecillitas, & mala temperies, dum eius calor languet, hoc facere ſolet. mala quoque corporis habitudo (enchexiam Gręci vocant) prauus viuendi modus, ac frigida nutritionis ratio, quare nutrimenti plus iuſto in vlcere abundat, aut alicuius viſceris particularis affectus, qui tenue excrementum gignunt, & virulentum vlcus faciunt. confert etiã ad hoc, vlceris ſiccitas, ſeu obſtracoſitas, non permittens, niſi tenuem ſuccum, pertranſire. pręterea caloris innati imbecillitas, aut medicamenti praua operatio, aut incompetentia, exſiccando, & abſtergendo; & cauſſæ ſimiles, facientes, vt multotiens vlcera ichoroſa producantur.

PRAXIS.

SI vnà cum tali affectu, aliqua corporis repletio apparuerit, & vlcus cacochimum extiterit (idest vitioſo ſucco obſeſſum, aut fluxione aliqua vexatum:) tunc eius ſanatio intentionem habet, primò totius corporis euacuationem; ſiquidem eius cura duplici modo celebratur. genericè, optimo vitę regimine, ipſum parcum, ac tenue inſtituendo; ſanguinis, ſi decet, miſſione, materierum ſubtilium per pharmacum purgatione, à partibus longinquis leuibus frictionibus, vomitus irritatione, ac affectæ partis corroboratione, veluti calidam temperiem refrigerando, & humidam exſiccando. particulariter, vlcus abſtergendo, & exſiccando, ac ſymptomata profligando. Purgant humores ſubtiles medicamenta cologoga, idest bilem educentia, veluti caſſ. manna, rabarbarum, ſirupus roſatus ſolutiuus, elect. diaprunis, de ſucco roſ. & roſatum: at ſi humorum præparatio neceſſaria fuerit, probatur ſirupus de fumaria, de intubo, de lupulis, de endiuia. concocta materia euacuetur; ſi totius corporis mala adeſt habitudo, vt decet, rectificetur; ſi prauus victus, nutrimentum ad contrarias qualitates alteretur; ſi lienis, aut ventriculi, aut iecinoris vitium aliquod, aut ægræ partis imbecillitas, quæ ipſa quoque intenſa quædam eſt intemperies, quippe fieri aliquando poteſt, ut & hæ cauſæ ſint, quibus vlcera virulenta reddantur, tollendæ omnino ſunt: cum in omni vlcere, manente adhuc eius cauſſa, quæ cũ excitat, aut fouet, eam prius tolli expedit; ſi labrorum durities, abſumatur. ſi medicamenti debilitas, vigoretur; ſi incompetentia, permutetur. Exſiccant temperatè vlcera ſimplicia hæc, lentium, ac hordei farina, mirthus, balauſtium, galla, bolus armenus, mirrha, aloes, rabarbarum, æquiſetum, carta combuſta, & raſura panni vetuſtiſſimi: metallica etiam multa, lota, aut aduſta, veluti eſt calcitis, mis, ſori, & difriges, quæ omnia cognata ſunt, pariter & ęs vſtum, ac hydrargirum pręparatum (pręcipitatum iſti vocant) ſolatrum etiam, arnagloſſa, ſummitates rubi, folia vlmi, papaueris rubei, balauſtiæ, centaurium, ariſtrolochia, folia oliuæ. parantur ad hoc medicamenta ſub varijs formis, nempè fomenti, lotionis, pulueris, linimenti, & emplaſtri. fomenta fiunt ex decocto prædictarum plantarum in vino nigro auſtero, aut aqua maris; quæ, teſte Gal. mirabiliter ſiccat vlcera, & ea ab omni putredine præſeruat. Lotiones fiunt ex ſimili decocto, aut ex aqua marina, aut aluminoſa, aut viridi, aut ex lixiuio dulci, aut vrina pueri, aut aqua Thermarum Abani, quæ omnia reprimunt, ſiccant, & abſtergunt: quibus ſemper mellem adijciamus, qui ſecundùm omnem modum vlceribus opitulatur. vnguenta verò, quæ vſui ſeruantur, ſint de molibdena, rubeum, aut album, camphoratum, irinum, de minio, de tuτia, de litargiro, de ſolatro, de carta, aut aneto combuſto, de alga, aut ſimile: ſi quidem neceſſe eſt in cura vlcerum virulentorum, vt medicinæ adminiſtrentur exſiccatiuæ, vt exſiccetur virus, deinde ſit occupatio in naſcentia carnis: prius tamen conſiderare opus eſt, quòd inter exſiccantes medicinas quædam vehementer exſiccant, vt calcantum, difriges, ſulphur, euphorbium, & ſimilia: quædam ſunt vehementis infrigidationis, ſicut ioſciamum, opium, & mandragoræ cortices: aliquæ vehementis calefactionis, vt reſina, gluten, & pix. quare prudentis medici intereſt, has ex proportione inſimul contemperare, ac admiſcere: quemadmodum affecti membri natura, & compoſitio, ac vlceris eſſentia requirit. Adhuc conſiderandum venit, quòd aliqua medicamenta exſiccant, & non exſiccant: quod euenire poteſt ex ipſarum particularum diuerſitate, vnde interdum parcius, interdum copioſius exſiccant: indicium, virulentiæ copia, quę vlcus occupat: nam ſi pluſculum virulentię apparebit, totumque vlcus humidius, intra modum exſiccabit: ſin purum, & abſque humore, cernitur vltra. ſtatim igitur menſuram quoq; exceſſus, defectuſq; ex tali modo intelligemus: tantoque medicamentum, quod deinceps applicabitur, vel ſiccius, vel non tale admouebimus: imò pro modo humoris, atque ipſa laborantis particulę natura immutandum medicamentũ eſt, quod perpetuò exſiccatione pręditum ſit, ab aliquali abſterſione non expoliatum. Calidum prorſus eſſe non debet (nam morbi cauſſa vtplurimum calida eſt, & effectus, qui apparent, calidi ſunt) nec intenſæ frigiditatis. nam ſi talis qualitas quodammodo his vlceribus competere videtur: communiter tamen proculdubio vlceribus inimicatur: nec extremę ſiccitatis; nam parum poſt vlcera dura, & calloſa fiunt. quapropter in ſimili mixtione vincat gradus qualitatis oppoſitę qualitatibus infirmis. at ſi abſterſione aliqua opus fuerit, tunc medicamentum de melle, aut de irios, aut de appio, aut de mirrha, aut alterum ſimile, abſque valida mordicatione, vt in ſequenti capite plenè videre poteritis, ad plenum commendatur. Quo facto, aliquo ſupradi-

Lib. 1. vir. nat. cap. 9. Pau. lib. 4. cap. 45. Auic. 4. 4. vbique.

Gal. 4. Meth. cap. 5. Auic. 4. 4. tr. 3. cap. 3.

Gal. 3. Meth. c. 8. 5. de ſimp. m. fac. cap. 7.

Hip. 5. Aphor.

ctorum medicamentorum vlcus regatur: aut tali vtamini, auctore Scribonio. ℞. cerę ʒ. 100. litar. ar. ʒ. 50. misi, calcitis adusti, aluminis plumæ, cerussæ, therebintinæ, an̄. ʒ. xij. olei mirthini heminam, idest ℥. viij. & secundum artem fiat vnguentum. Aliud ex Actuario. ℞. litar. ar. ℥. vj. olei antiqui. ʒ. xij. pulueris radicum cameleontis, ciclaminis an̄. ℥. iiij. gallarũ, olibani, aloes, irios, an̄. ℥. ij. & secundũ artem fiat vnguentum. Aliud ex Aetio, ℞. cerussæ lotæ. ℥. vj. litar. loti. ℥. iij. squammę æris adustę. ʒ. ij. calcitis ʒ. i. s. ceræ albæ. ℥. iij. olei masticini. ℥. ij. misc. Aliud ex Auicenna. ℞. litarg. puluerizati. ℥. iij. infundatur in aceto per diem, pòstmodum in oleo, donec albescat: inde diu in mortario trituretur. & ℞. antimonij, æris vsti, balaustiarum, vermium terrestrium exsiccatorum, gallarum, sang. dra. aluminis rochæ, climiæ argenti. an̄. ℥. s. omnia in subtilissimum puluerem redigantur. & addito prædicto litargirio, fiat mixtura: & in fine cum pauca cera in catiola ad ignem lentum formetur vnguentum sub bona forma: aut, si lubet, hoc vtamini, quod nos pluries experti sumus, felici quippe successu, præsertim in his regionibus, ℞. therebentinæ claræ, ceræ, resinæ, an̄. ℥. j. s. pulueris aristrolochiæ, mirrhę, olibani, aloes, sarcocollæ. an̄. ʒ. ij. aluminis rochæ, climię argenti an̄. ʒ. i. misc. & secundum artem pare tur medicamentum extensibile. quamplurima alia mirabilissimę operationis emplastra ex 4. lib. de compositione medicamentorum in genere, à Gal. de mente antiquorum, inuenire poteritis, vbi ait, quòd olei, & aquę administratio in his affectibus minoranda est omnino: sed ex Dioscoride mel secundum omnem modum probatur. & Auic. dicit; Cumq; medicamentum aliquod administraueris, & humiditatem minui non noueris, sed potius augeri: tunc scias, quòd tale secundùm illud corpus siccatiuum non est. quare addatur illi potentia exsiccandi cum pauca absterstione, & omnino tenuitatis humiditatum caussam agnosce, & eam quamprimum tolle. & si caloris innati imbecillitas fuerit, optimo vitę regimine, fomentis, ac emplastris vigoretur.

De Vlcere sordido. Cap. VI.

VLcus sordidum illud est, quod eo crasso, ac viscido scatet recremento, quod sordes dicitur. id autem est, cum candicat, & quasi crustam productam albam habet. est enim sordes superfluitas quædam crassa, spissa, inęqualis, subalbida, aut cinericia, vt plurimum ex crassioribus partibus affecti sanguinis procreata: tale vlcus à Gręcis Rhyparon, & à Latinis sordidum vocitatur. prorsus verò, aut ferè nunquam, datur vlcus, quin aliqua abundet sordicies: nam perpetuò in omni vlcere duplex excrementum gigni solet. Differt à putrido ob id, quia putridum vlcus cum fætore, & putrilagine serpendo progreditur: sordidũ verò sub vna latitudine absque fætore residet, ac permanere solet. Sordicierũ caussæ variæ sunt; non rarò siquidem se tenent ex parte superfluitatis, aut malicię nutrimenti, à calore naturali, & virtute concoctrice non regulati: vnde mala producitur caro, quę dum corrumpitur, vlcus sordidum, aut putridum redditur. hoc etiam euenire solet ex diminuta, aut debili abstersione, aut conuenienti exsiccatione, sępè ex carne ipsa, colliquata à medicamenti abstergentis valida actione, cum imbecillitate potentię regitiuæ. multotiens etiam hoc producit res aliqua diuersa, & extranea, in vlcere ipso contenta, nempè puluis, pinguedo, medicamentum vnctuosum, & huiusce naturæ: vt plurimum medicorum ignauia, aut pigritia, ex mala, aut longa medella. Dictum est à Gal. Animo aduertere oportet, vtrùm vlcus carne, quæ subest, exesa, ac colliquescente sordidum euaserit: an quia medicamen sordidis auferendis aptum requiratur, impositum verò tale non sit. Aliquando etiam caro ipsa colliquatur à medicamento, quæ postea in vlcere sub sordicierum forma remanere solet: nam medicina valentior in exsiccando, quàm sit infirmi virtus, non solum eam, quæ est in vlcere, putredinem mundificat: verum & carnem, quę sub vlcere est, liquefacit; sic, vt sordidum, humidumq; vlcus appareat; quemadmodum ex ijs, quæ minus, ac par est, desiccat. & ideò Auic. dicebat; Serua hoc præceptum in medicinis facientibus nasci carnem in vlceribus, & non faciat te errare quidpiam. & est, vt sit medicamen magis abstersiuum, quàm oporteat; quare corrodit membrum, & resoluit carnem eius ad humiditatem currentem, quam existimas esse virus, aut sordes, & addis in virtute abstersionis. & huiusmodi quidem medicamen ponit vlcus profundius, & calidius, & magis simile cum apostemoso, & sentit infirmus mordicationem manifestam: hoc quippe occurrit, quia saniosa materia crassa, & viscida. carnis porrositatibus inhęret, & membri substantia corrumpitur, & sensus acuitur, & vlcus sordidũ efficitur.

4. de. compo. med. in. gen. ser. 2. & 4. Meth.

Gal. 3. Meth. c. 6. Pau. li. 4. c. 40.

4. 4. cap. de vlc. viru. & cap. de vlc. cancr.

PRAXIS.

CVmque in aliquo vlcere sordes ipsa apparuerit, quę substantia excrementicea est, spissa, coagulata, alba, aut ad cineris colorem decliuis; aut est sicut fex, aut crustam quandam albam habet: quæ interdum adeò crescit, & ita vlceri hæret, quòd magna cum difficultate tolli potest, & tunc sordes congenita dicitur: tunc eius curatiua indicatio in proba victus obseruatione, & opportunis euacuationibus consistit, quibus corpus vniuersum ab excrementis, atq; à natura alienis humoribus, expurgetur, præsertim si à vitioso corpore vniuerso ob eius plenitudinem, aut cacochimiam copiosa

sordes

sordes originem duxerit, ratione sumpta à plenitudine ipsa, aut cacochimia. cumq; hoc fecerimus, cum tale vlcus sanari nequeat; si in eo sordes, aut copiosa humiditas insit, ad abstergentia medicamenta deuenire opus est: à quibus sordes ipsa detergatur, ac in totum auferatur, quæ ipsi vlceri inhæret. oporter igitur in eis abstergentes medicinas administrare, & ab eis initium capere, quę vehementer mordicant; ob id quia tunc sensus carnis eam non sentit. est enim sordes tegumentum, quod mordicationi resistit, gradatim postea ad id peruenire decet, quod est leuioris mordicationis, donec cognoscatur, quòd caro oriri cęperit. Abstersiua medicina illa est, cui proprietas inest remouendi humiditates viscosas, & congelatas ab orificijs pororum, in membri superficie existentium, ita vt elonget eas à loco, vt tolli possint. ergo ea probantur medicamenta, quæ subtilitate eorumdē substantiæ in sorditiem ipsam penetrare possint, & caliditate temperata eam attenuare, ac dissoluere: vnde eius crassitie destructa, ac viscositate, faciliter à vulnere eius mala operatio dimoueatur: quæ porositates membri obstruendo, eius substantiam corrumpit, & sic vlcus sordidum euadit. huiuscemodi operatio celebratur per medicamenta siccantia sine astrictione, aut frigiditate tenuium partium, non tamen caliditatis attrahentis, sed temperatæ, indicatione perpetuò sumpta à sensu partis, vnde augenda, aut minuenda medicamentorum qualitas est: nec fieri potest, quòd vnus sit eorum modus, vel vna natura, huic affectui opportuna, quamuis vnum generale habeat symptoma, quod sordes est, & eget abstersione: nam sordis variæ causæ sunt, quæ varijs indicationibus tolli debent. verum quantùm ad ipsam sordis generalem rationem, habet sane vnam communem indicationem, nempè vt sordes detergatur, & vlcus purum reddatur. Ergo si ex importuno mollientium vsu succreuerit sordes, exsiccantibus & detergentibus erit opus, atq; illis valentioribus, quatenus & magis sordidum, & humidum vlcus apparuerit, donec & siccius, & purius euadat: si verò ex acrimonia medicamenti colliquatur caro, detergentibus quidem, sed leuioribus, erit opus: si plethora, aut cacochimia vniuersi corporis sorditiem creauerit, opportuna moliatur euacuatio, à qualitate plenitudinis indicatione sumpta: si ab vna, vel pluribus iterum particulis, varia defluunt excrementa, fluxionem euacuatione, & reuulsionibus intercipere oporret: si verò in ipso vlcere consistat vniuersa ratio sordis, vel ob imbecillitatem concoctricis facultatis, aut ob calorē putrescentem, aut vrentem, vitia hæc prius tollenda sunt, subinde vlceribus ipsis occurrendum. & sic de alijs causis internis, & externis agendum est. Medicamenta verò, quę in superficie sordem auferunt, siue in cute, siue in vlceribus, à Latinis extergentia, & à Græcis Rhyptica vocantur. quæ verò poros expurgant subtilium partium, sunt & emplasticis contraria, à Latinis expurgantia, & à Græcis ecphartica, & eccathartica nuncupantur: hinc est, quòd vitanda sunt, quæ astringunt, ne sordes pertinacius inhæreat: ac quæ laxant, ne robur partium elangueat: nec valde acria, ne phlegmones irritentur. ergo ea probari debent, quorum uis non multum valida est, veluti farina hordeacea, fabarum, cicerum, orobi, lupinorum, & similis; pariter & aloes, aristrolochia, centaurium, gentiana, appium, rabarbarum, alumen, & cætera medicamenta acuitate, & amaritudine aliqua prædita. nam omne amarum est abstersiuum: attamen hęc omnia cum melle perpetuò parantur, de quo dictum est, quòd abstersiuam habet potentiam, & nullo modo vlceribus obesse solet: imò sorditiem in eis, & supra totum corpus genitam (quæ à proprietate medicinarum amararum, & baurachiarum tantum absumitur) abstergit à dulcibus etiam, quemadmodū mel est, remouetur. à farina prætetea seminū, nempe erobi, fabarum, hordei, lupinorum, & similium euellitur: verum nil aliud agunt, nisi quòd abstergūt, & non aperiunt meatus, vt decet in sordido vlcere, nisi cum mulsa, aut appij succo fiat mixtura: in farina verò, quæ fit ex amaris lupinis cum abstersione, est aliquid apertionis. inquit Celsus; Id optimè facit tinta in melle linamenta, & Scribonius; Omne vlcus sordidum purgat mel per se, iris arida contusa cum melle, terrę mali, aut panacis radix cum melle. & Paulus; Sordida vlcera siue caua, siue plana fuerit, probè purgat aristrolochia cum melle, therebentina cum melle, iris Illirica cum melle, & oliuæ collumbades illitæ, & marubium cum melle, amigdalæ amaræ, semina vrticę, & aloes: at quia hominum corpora in ætate, sexu, viribus, & proprijs habitudinibus varia sunt; ideò huiuscemodi medicamenta in abstergendi potentia varia esse debent, nempe alia imbecilliora, alia mediocria, & alia validiora, formari debent: quę autem primi ordinis sunt, sic parantur. Abstersiuum commune. ℞. therebentinæ claræ ℥. ij. farinæ hordei, mellis ros. an̄. ℥. j. misſ. Abstersiuum de melle. ℞. mellis optimi. ℥. iij. therebentinę. ℥. j. pulueris olibani ʒ. ij. misſ. Abstersiuū ex iride. ℞. mellis. ℥. iiij. iridis puluer. ℥. j. farinæ orobi. ℥. s. misſ. Abstersiuum ex appio. ℞. mellis ℥. vj. farinæ hordei ℥. iij. succi appij ℥. viij. pulueris olibani. ℥. s. misſ. Abstersiuum de mirrha. ℞. mellis ℥. xij. farinę siliginis, lupinorum, hordei an̄. ℥. j. mirrhæ puluer. ℥. s. succi absinthij, appij an̄. ℥. iij. therebentinæ ℥. ij. succi vnà cū farinis aliquantisper bulliant; postmodum alia addantur, & fiat vnguentum: sed si aliqua cauitas apparuerit, abluatur primò hydromelite, aut lixiuio, aut marina aqua: cui semper mel addatur, quod si crudum fuerit, vehementius abstergit, sed magis acre est. quę verò secundi ordinis sunt, ac in duris corporibus adhiberi solent, sunt, emplastrum, quod isti vnguentum vocant, ex centaurea Guidonis, aut viride apostolicon Celsi, aut isis viridis Galeni, aut apostolorum ex duodecim rebus Auic. aut cerasceos Mesues, aut macherionis Aetij: quę omnia medicamenta, aut per se sola, aut alteri simpliciori, ac mitiori admixta, sordidis vlceribus opitulantur: quæ autem tertio loco pro hac indicatione à medicis probantur, & robustioribus

Gal. 4. de cōpo. m. in ge. & 4. Meth. Pau. lib. 4. cap. 41. Auic. 4. 4. tra. 3. ca. 1. & cap. 4.

Diosc. lib. 2. ca. 71. Gal. 7. simp. m. cap. 97. 4. Meth. cap. 7. & 4.

Lib. 5. cap. quomodo vlc. pur. sit.

Lib. de comp. med. desc.

Lib. 4. cap. 41.

Gal. 5. de simp. med. cap. 147. & ... ad Glau. c. de ulce.

ribus

ribus, ac defatigatis corporibus applicanda sunt, hæc vsui seruantur, pastilli, seu trocischi Andromachi, qui à Gal. aldaron, & à Principe andaracharon vocantur; pariter & calidicon, aut illi, qui ex asphodelo parantur. Vltimo loco illi optimi sunt, qui de minio, aut de arsenico dicuntur per se quippe, aut aliquo tenui liquore attenuari. si eum sordiciæ aliqua constabit putredo, præstantissimum præsidium est vnguentum ægiptiacum Rasis, aut Auic. verum quia mordicare solet, tutum est, ipsum altéri admiscere; veluti digestiuo communi in sordidis, aut basiliconi, aut citrino, aut alteri simili; quem admodum in his affectibus nos pluries vti soliti sumus, ratione sumpta à multitudine fordis, & à diuersa eius natura in crassitie, & viscositate. nam sordes tenuis nonnunquam mundo linteo, sæpe rednme le tantùm, aut syrupo rosato, ex succo rosarum confecto, aut leuibus lotionibus detergitur: remota omni sorditie, vlcus tale, quale fuerit, indicatione sumpta ab eius esse, regatur: à Paulo verò pro noua carnis regeneratione tale commendatur medicamentum, ℞. mellis crudi optimi ℥. iiij. therebentinæ ℥. ij. pulueris irios, marubij, aristro. lon. aloes, añ. ʒ. iiij. farinæ orobi ℥. j. misc. Aliud, quo vtimur, ℞. therebentinę claræ ℥. ij. plumbi vsti, cerussæ lotæ, litargirij argentei añ. ʒ. ij. cineris cartarũ combustarum, aluminis liquidi adusti, añ. ʒ. j. misc. secundum artem. & si opus fuerit aliqua abstersione, addatur vnguenti issis ℥. s. & valet. Occurrit interdum, quòd crassum ac uiscidum excrementum adeò copiosum expurgatur, quòd totum vlcus, ac sibi vicinas partes cooperit, & corrodit; ac ita eius augescit malitia, quod in vlcus, aut putridũ, aut sphacelodes permutatur. indicia sunt, si vlcus cauum fit; & malo colore tingitur, ac prauo odore non priuatur. euenit adhuc interdum, quòd crassi humores, quodammodo sanguinis naturam referentes, dum feruescunt, malignitatem quandam, ac venenositatem non paruam contrahunt: vnde vlcera malè morigerata nascuntur, de quibus initia sermone habituri sumus.

Lib. diuisionum in fine.
cap. de curat. cangrenæ.

De Vlcere putrido. Cap. VII.

VLcus putre siue putridum, illud est, quod sibi annexam semper habet aliquam putrilaginem, quæ interdum cœno similẽ retinet colorem, & substantiam, à qua fumi eleuantur fœtidi vnde odor grauitet olens effertur: tale vlcus, si depascẽdo non procedit, sæpedona Græcè, & Latinè putridum nuncupatur. Si verò perambulando vicina loca corrumpit, nomas Græcè, & Latinè fraudulentum vocitatur. dicebat Gal. Putrida vlcera cum ambientes partes depascunt, nomas Græci propriè appellant, & est pessimum morbi genus, & constat, vehementissimis indigere medicamentis, sæpe etiam cauterijs. Putrilago, quæ in eis generatur, excrementum quoddam est, globosum, cinericium, aut nigrum, fætens, partes sibi in consortio connexas corrumpens. exit à malis vlceribus, corruptis abscessibus, & sphacelis: generatur ex corruptione partis substantiæ membri, aut humoris constricti in membro, aut longa humidorum medicaminum applicatione. & ob id dicebat Gal. 3. Meth. cap. 2. Oleum cauo vlceri infusum aduersissimum omnium medicamentorũ est; nam sordidum, ac malè olens vlcus reddit: tempus quoq; anni calidius si fuerit, ac vitio mali succi homo laboret, aut fluxionibus obnoxius natura sit, aut etiam in victus ratione delinquat, ne illi pars ea computrescat, timor est, in qua vlcus est factum. vlcus putridum à sordido differre solet, malitię ac fraudulentię natura, & operatione. differt à phagedenico: nam putridum sua putrilagine, fætore, & corruptione, deambulando, vicina destruit. corrosiuum, siue phagedenicum, absq; putredine, & fætore corrodendo progreditur: Non quicquid corrumpitur, ait Gal. putrescere dicimus: sed id putrescit, quod cum fœtore, & putrilagine consistit. Putridorum vlcerum causæ alię internę sunt, nempè humores mali, crassi, sanguinis alterati naturam quodammodo respicientes: interdum varij, corrupti, in corpore adaucti, ebullientes, & feruefacti, venenositatem quandam adepti. hi magna ex parte carbunculos, sphacelos, & vlcera putrida producunt: externæ verò, contactus rei putridæ, aut veneno affectæ, esse solent: aut aer fætidus, siue alio modo corruptus; vt plurimum praua chirurgia, humida & nimis vnctuosa medicamenta administrando, & ea, quæ veneno prædita sunt: aut membrum nimis infrigidando, aut in radice constringendo, aut sine methodo, vel tardè medelam præstando, sequuntur putrida vlcera, tanquam eorum propria symptomata, febris assidua, inquietudo, alienatio, intolerabilis, ac cadauerosus fætor, membri corruptio, & sæpe mors; hæc vlcera pessima sunt, quæ corrigi, & mundari nequeuit, aut corpori mali habitus occurrunt, aut profundè progrediuntur, aut nobiles partes occupant. inquit Hipp. Nomę lethalissimę sunt, quarum putredines profundissimæ, aut nigerrimæ, aut siccissimæ apparent. hic morbus nisi citò, ac omni ratione sanetur, in sphacelum transire solet: & tunc non solum id corrumpit, quod occupauit, sed etiam serpit, & inflammatio nimia vlcus ambit, & cum dolore procedit: inde vlcus nigrum fit, quia caro eius corrupta est, & fętet: idq; etiam vehementius putrescendo intenditur. ex eo humor pallidus fertur mali odoris, & cœno similis: & qui tali morbo affliguntur, sub nimia ansietate, & frigido sudore moriuntur.

Gal. 5. Therap. circa finem. Aet. lib. 14. cap. 49.
6. de comp. m. in genere circa princi.
5 de simp. m. fac. cap. 14.
Lib. 2. prædict.

PRAXIS.

Auic. 4. 4. c. 3. cap. 9.

VARIIS ingenijs, ac diuersis suffragijs putrida vlcera curari solent, potissimum exquisita corporis euacuatione, & forti abstersione: quare, plethora apparente, sanguis, si decet, mittatur: cacochimia existente, aluus purgetur, pharmaco adustos humores ducente. hæc interim affectę sedis rectificatio, & partis corruptæ ablatio tentanda est: postremò vlceris sanatio. In his prauis vlceribus, ait Hipp. tardare malum est; siquidem citò eorum malignitas augeri solet. & quia de alimenti ratione, euacuationibus, & vniuersali curandi methodo multa superius enarrauimus, vlterius hic procedere nõ licet. hoc vnum tamen dicere expedit, quòd missio sanguinis in venenosa materia, aut in ea, quæ significationis via expulsa est, ab omnibus oon probatur: sed diæta, & acria clisteria laudantur. Si corpus ab excrementis immune fuerit, affectum membrum euacuare expedit, & eius malitia tolli scatificationibus, hyrudinibus, cucurbitulis, & nutritione conuenienti: & non sit in hoc dilatio, sed omni ingenio inflammationes prohibeantur, ne postmodum gangrænę oriantur. interea humores in venis existentes alterentur serapijs de succo acetosæ, de succo endiuię, de acetositate citri, de buglossa, & similibus: cor etiam epithimatibus incolume conseruetur. Affecta pars secundum eius dispositionem, & accidentium naturam regi debet: si plaga aperta, & in conspectu fuerit, abluatur: sin minus, scarificare opus est. porrò in leui putredine debilia medicamenta, vt de sordido vlcere explicauimus, opportuna sunt. in validiori malignitate vlcus primò abluatur aqua maris; & si eius copia non est, decocto lupinorum amarorum, aut lixiuio claro, addito semper oxalme: aut acida muria, siue aceto mulso, aut salso, aut celebre illo emplastro ęgiptiaco: quod à Rasi sic paratur. R. floris æris ʒ. iij. mellis ʒ. viij. aceti ʒ. iij. ab Auicẽna sic conficitur. R. floris ęris, mellis, aluminis, añ. pari portione: postmodum inspergatur puluis ex calcitide, & sori: aut lini semen cum atramento sutorio, aut appij semen tritum, & cucumeris agresti radix trita, cum melle: medicamentum Celsi de mente Heras. R. mirrhæ, calcitis añ. ʒ. xij. aloes, olibani, aluminis plumæ, añ. ʒ. xiiij. aristrolochiæ, gallæ inmaturæ, añ. ʒ. xviij. corticum granatorum ʒ. xx. fiat ex his omnibus puluis subtilissimus. ex Gal. R. farinæ erui, aluminis liquidi, panis similaginei, carnis piscium, aut alterius animalis, vetustæ, salitę, & oon lotæ. therebentinę mellis crudi añ. misc. & fiat emplastrum. Ex Paulo Aegineta, R. calcis viuæ, calcitis añ. ʒ. ij. auri pigmentĩ ʒ. j. & cum melle paretur medicamentum. multa istius naturę, ac operationis, ab antiquis describuntur pręsidia: quæ cum adhibita fuerunt, per diem amoueri non debent; crustam enim inducunt, quę postea tollitur, aut succo porri, aut butiro, aut medicamento ex therebentina, & oui luteo: vlcus inde tegatur medicamento diacartu, idest, ex carta combusta: quod ex Actuario, & Paulo sic paratur. R. æris squammæ, cartæ combustę añ. ʒ. viij. auri pigmenti, sulphuris viui añ. ʒ. xij. plumbi vsti ʒ. vj. mellis, quod sufficit: si putredo perseuerare videtur, omnino quod putridum est, tollatur medicamentis acutis, nempè cauterijs, & igne, aut totali ablatione, ne quid corrupti remaneat: sed caro sana tantùm, quę ex bonitate sanguinis apparentis, & eius rubedine, ac partis sensu dignoscitur, aut ex osse, quod album, & sanum est: Nos verò in his affectibus, non aliud præstantius medicamentum inuenire potuimus ægiptiaco, descriptione Rasis, aut solo, aut alteri admixto. in leui morbo hydrargirum optimè præparatum, quod præcipitatũ vocatur, celebre medicamentum est: solent acuta præsidia dolores inferre, vnde nouæ fluxiones irritantur, & locus inflammatione vexatur, quam discutit polenta ex farina hordei, & alterci semine, vel brasica cum melle, & succo solatri: cum verò sæuiora appareant symptomata, corrigantur, vt capitè de gangræna, in tertia nostrę chirurgiæ sectione ad plenum dicturi sumus.

Diosc. lib. 4. ca. Gal. 2. de nat. fa. 4. 5. 6. K. 2g. vbi de nomis. & putridis vlceribus. Cel. lib. 5 ca. 26. Actu. lib. de cõpo. m. vbi de oxalme. Paulus lib. 4. cap. 44. Lib. diuis. in fine. Cap. de cura gã gręnæ.

Gal. Auic.

De Vlcere corrosiuo. Cap. VIII.

VLCVS exedens, siue corrosiuum, illud est, quod sua malignitate, ac humoris acredine sedem, quam occupat, ac vicinas, circunstantesq; partes corripit, ac erodendo continuò absumit, ac depopulatur. si cum aliqua putrilagine progreditur, Nome Græcè vocatur: secus verò, phagedæne dicitur; Latinè autem depascens, erodens, & serpens nuncupatur. differt tale vlcus, quod extimam tantum partem, ac superficialem primò abradit, & vltimò corrodit, ab ambulatiuo: quod sua malignitate non modò vlceratas partes carnosas, sed etiam sanas viriare solet. ratione caussæ materialis, siquidem in corrosiuo subtilis admodum, acutus, ac pertenuis humor abundare solet: vnde profundiores partes nõ attingit, sed summas tãtùm exedens exulcerat, quarè sæpè herpes, aut ignis sacer appellatur. in ambulatiuo autẽ adustus humor & feruens peccat; igitur penitiores partes offendit. ratione effectus, nam vlcus corrosiuum vario modo, vlcerum pluralitate, & veloci quadam actione procedit. ambulatiuum eodem ordine, vno tantùm vlcere, & tardè progreditur. Indicia verò corrodentium vlcerum hæc sunt. pruriunt in principio sedes, quæ in consortio sunt, inflammant, virulentam humiditatem expurgant; pustulas, quas biliosus, & acris humor excitauit,

5. Aphor. comẽ 22. 6. Aphor. cõment. 45. 2. Meth. cap. 2. li. de tumo. præt. nat. cap. 14. & 4. de compo. m. in genere.

uit paruas, prurientes hincinde producunt; perpetuò corrodendo perambulant, ac vlcera plurima gignunt. Caussæ internæ sunt, veluti succi mali adusti, acuti, aut venenosi: qui propter adustionem cacoethiam quandam, idest, malignitatem acquirunt: interdum criticè extramissi, qui inter partes substantiæ membri terminantes dissipantur, aut corrumpuntur, & eius iam productam substantiam consumunt, aut naturalem humiditatem absumunt: vnde, deficiente proprio ac naturali nutrimento, remanent vlceratæ. possunt esse & externæ, nempe topica nimis calida, aut multum acria: quæ suis qualitatibus talem effectum in membro inducunt, vt in herpetibus sæpe videri solet, ac in exedente formica, quæ huc atq; illuc serpendo cutim non solùm, sed & subiectam carnem depascitur. pessima sunt huiuscemodi vlcera; ob id quia à pessimis generantur humoribus. nam dictum est; Vlcera, quæ serpunt, & dilatantur, à bile adusta fiunt, nunquã talia suppurantur, idest, nullam gignunt laudabilem concoctionem. & potissimum indicium bonitatis vlcerum, est pus optimum. hæc omnia phagedænas, idest, exedentes antiqui nominabant.

Gal. 4 Meth ca. 6. Auic. 3. Cãticorum. 100. Hipp. lib. de vlceribus.

Gal. 5. Aphor. comento, 22.

PRAXIS.

VT verò ad perfectam sanitatem corrosiua vlcera perducantur, triplici genere auxiliorum egent, nempe proba victus ratione, conuenienti corporis purgatione (quæ succo tali prauo, erosioné in affecta particula excitanti, sit accõmodata, præsertim si acris, ac erodens humor aliunde, quàm in vlcerato loco, sui ortus occasionem habuerit) ac localibus remedijs opportunis. sic enim mali, & acuti humores ad benignitatem, & temperiem reducuntur, affecta pars rectificatur, vlcus nitidum redditur, & corruptio, ne vlterius progrediatur, prohibetur. Hac ratione, dicebat Auic. Canon vniuersalis in curatione vlcerum corrosiuorum, & fraudulentorum est, vt mundificetur corpus, & membrum, si fuerit corpus mundum, cum ventosis, & sanguisugis super ipsum, & permutatione complexionis eius cum epithimatibus, & rectificatione cibi absq; tarditate, & dilatatione: nam tarditas remediorum addit in eorum malitia. de sanguinis missione in phagedenico vlcere, præsertim à vena nullum quidem verbũ antiqui protulerunt; hac ratione, quia bilis acuta, & adusta, omnium malorum auctor, & eius causa materialis est: sed clisteria, & pharmaca bilem ducentia, magis probantur. apud iuniores tamen, si materia aliquo modo crassa fuerit, venæ sectio admittitur, quæ simul & euacuet, & reuellat: nec victus tenuis probatur in malignis vlceribus; siquidem addit in eorum malignitate: sed frigidus ac humidus viuendi modus, qualis omnibus febricitantibus confert, summè conuenit: vinum omnino interdicatur, nisi virtus languida fuerit: tunc enim ab Hippocrate oligophoron, idest, album, tenue, & limphatum conceditur. porrò qui de vlcerum curatione scripserunt, iubent primò caussas, quæ illa creant, aut fouent, abscindẽdas esse; deinde ad eam, quæ coniuncta est, deuenire. Tollantur igitur eorum caussæ primariæ vniuersali euacuatione. nam sic docet Gal. dum inquit; Hoc tibi, tanquam commune præceptum esto, omnino in omnibus morbis, nedum vlceribus, in quibus effectrix caussa adhuc manet, ab hac inchoandam curationem esse. igitur si corpus cacochimia fuerit refertum, vbi redundantia sanguinis in toto corpore, aut subiacente particula subest: tunc à totius corporis euacuatione curatio inchoanda est. mittatur ergo sanguis in hoc affectu, idq; magis si corpus iuuenile, boni habitus, ac optimi roboris fuerit. quantò enim euacuatio communior est, tantò magis præcedere debet: secus verò si expedit tali, aut altero simili pharmaco, per secessum fiat purgatio, in diuitibus præsertim, aut tenellis corporibus. R. cass. pinguis no. extract. ℥.x. ellect. de psilio. ℥.ij. zuccari q.s. pro 6. aut R. reub. ellect. ℥.i.s. spicæ g.iij. decocti epithimi sine additione q.s. fiat infusio per noctem. & facta forti expressione, adde syrupi ros. sol. ℥. iij. misc. & fiant p.6. aut R. reub. optimi ℥. i. spicæ g.ij. decoctionis florum, & fructuum cordialium cum tamarindis q.s. fiat infusio secundum artem. & facta diligenti emulsione, adde elect. diacat. ℥. j. confect. amech. ℥.iij. misce, & fiant p.6. pro pauperibus verò, R. syr. de fumot. de succo endiuiæ, añ. vnc. j. aquæ acetosæ, boraginis añ. vnc. ij. ellect. diaprunis solutiui ℥. iiij. misce, huic simile pharmacum non reperitur. cumq; corpus exquisitè euacuatum non fuerit, denuò euacuare conuenit, potissimum cum catapotijs, ex fumaria, ex agarico, ex reubarbaro, aut aggregatiuis. scena etiam, aut præparata, aut cum passulis, in sero lactis infusa, commendatur: residentes verò humores, qui maligni, ac euacuationibus rebelles sunt, longa syruporum exhibitione præparentur, donec eorum concoctio in vrinis dignoscatur: vt autem ab ingentibus defluxionibus, seu ab iniuria fluentium humorum vlcerata particula vindicetur, optimum præsidium erit, circumiacentes partes aliquo linimento apocrustico, vt fluxio auertatur, repellaturq;, illinire: & tunc R. succi plantaginis, solatri, aquæ rosarum, aceti optimi, olei rosati, mirthini añ. vnc.j. bulliant vsq; ad succi defectum. & adde boli armeni, sang. dra. añ. ℥.ij. pulueris mirthillorum, gallarum añ. ℥. j. ceram pro linimento. Porrò, antequam ad medicamenta localia deueniamus, excogitare oportet vlceris tam magnitudinem, quàm malignitatem, vt apta medicamenta eligamus; cum difficilia, ac permaligna vlcera, nisi à validis fortissimisq; medicamentis, superari nequeant: ex leuiori enim vsu eorum malignitas non tollitur, sed potius augetur: secus verò vlcera mitiora, quæ acrioribus, ac fortioribus medicamentis irritantur, & augentur. quare in his, mediocribus, &, quantũ fieri potest, mordacitatis expertibus medicamentis vti expedit: ex methodo

44. tra. 3. cap. 8.

Cel. lib. 5. cap. de therioma te; Aet. lib. 6. ca. 24.

Gal lib. ar. p m. cap. 92. & 4. Meth. cap.

Auic. 4. 1. ca. 3.

Pau. lib. 4. c. 44.

thodo verò, & propria ratione, exsiccantibus, & refrigerantibus: cum erosio ab acri, & calido succo fiat, à calidiori, & sicciori temperie genito. igitur ad illius vitiosi succi consumptionem, necessaria est exsiccatio; & ad calidam temperiem delendam refrigerantibus opus est. & si siccitas lima sit caloris: plus tamen præstat, tum refrigeratio, tum etiam absumptio vitiosi illius succi: qui longè magis siccabat, & calefaciebat, quàm id genus medicamenta facere posŝint. quæ autem huic indicationi opportuna sunt medicamenta, explicauit Gal. nempè mineralia multa, lota, & trita; [4. de compo. m. in gene.] veluti est pompholix, pro qua tutia vtimur, plumbum vstum, bolus armena, terra Lemnia, litargirium, lapis ematitis, & similia. ex plantis etiam, sicut est mirabolanorum puluis, aristrolochia, aloes, & talia, ex quibus maligna vlceris natura superari poterit, & erosio tolli, præsertim si mediocris fuerit; quippe interdum adeò vlcus malignum apparet, vt huiuscemodi medicamenta superet: quod duplici de causa euenire solet; vel quia à prauis succis, quibus corpus totum refertum est, fouetur; aut quia caro vlcerata, & circumiacentes partes adeò corruptæ sunt, & prauum vitium contraxerunt: vt omne alimentum, & partes alioquin sanas corrumpant, aut in prauum succum peruertant. vnde illico vlcus malignum, & erodēs redditur. [Lib. 4. cap. 44. 4. 4. tra. 3. ca. 8.] Inquit Pau. & Auic. Superfusiones vtiles sunt vlceribus depascentibus, 'putridisq; , ex aceto, posca, aqua frigida, aqua mirthi, aqua rosarum, aqua virgæ pastoris, & vino astringente. si non fuerit caliditas, aut paretur decoctum, ex lenticula, malicorio, lentisco, mirtho, aut spina ægiptia, aut ex aliqua re simili astringente, & exsiccante: fortasŝis hæc non in vlcere ipso, sed circa ipsum adhibenda sunt, ne mali humores ad vitiatam partem desluant, & vt mala loci temperies tollatur. hac ratione paretur cataplasma ex farina fabacea, erui, pane siligineo, aristrolochia, alumine liquido, oximellite, & lixiuio claro: vlcus verò si immundum apparet, aqua maris, aut cineris, aut aluminosa, aut viridi abluatur; & cum exsiccatum fuerit, absumatur eius malignitas, potiŝsimum puluere illo celeberrimo, qui ex hydrargiro, siue mercurio præparato formatur, præcipitatum vocant. nam absque dolore omnem tollit putredinem, partes bonas preseruat, saniem crasŝiorem reddit, & vlcus ad benignitatem conducit. puluis hic solus in vlcere adhibendus est; ac per diem naturalem permaneat. desuper verò plagella splenia ex filis penicilli nitidis, & siccis applicetur, quòd totum contegat vlcus, & super omnia latum platisma, cum cerato ex sandice, quod isti de minio vocant, aut ex ouo, quod cerussatū dicunt, aut diaphinicine, quod palmeum vocitatur. [Gal. 5. Kata ge.] Porrò si copiosa apparet sordities, medicamento iside, aut macherione mundetur. isis sic paratur. ℞. aristro. galbani, opopanacis, æruginis, irios, ammoniaci, mirrhæ, an̄. vnc. j. therebentinæ, olei rosati crudi, an. vnc. vj. ceræ q. s. ærugo trituretur cum oleo, reliqua verò cum cera, & fiat vnguentum. Trocisci adhuc quamplurimi, nempe Andronij, musę, pasŝionis, aut de asphodello, melle crudo, aut therebentina, leuigati summoperè probantur: attamen ad hoc negotium pręstantius medicamentum non datur ęgiptiaco, aut per se, aut alteri admixto: at si horum vlcerū adeò fuerit malignitas, quòd prędictis auxilijs tolli nequeat, ad ignitum cauterium, [Albuc. lib. 2. ca. 54.] tanquam ad sacram ancoram, deuenire oportet: cumque in dies magis atque magis erosio serpit; & vlcus augetur, corpus demùm à vitiosis succis repurgandum erit; postmodum continens caussa, seu coniuncta, quæ partes vlceris absumit, & erodit, vstione, seu cauterio actuali desiccanda venit, modò patiens id genus auxilij non formidet, aut renuat, cum remedium sit aspectu horridum, & formidabile: igitur, si candens ferrum ob laborantis timiditatem, aut affectæ sedis naturam non admittitur, ad ea medicamenta confugiendum est, quæ similem fere vim habeant. qualia sunt, quæ fiunt ex atramento sutorio, aut ex viua calce, potisŝimum verò, arsenicum, quod sublimatum vocant, in modica tamen portione, cum butiro, aut cerato albo tuto adhibetur: si hæc prodesse non videntur (id magis quando vlcera putrida sunt, & mali habitus, atq; exedentia, vt nullis medicamentis sanari posŝint, & cauteria satis non sint, & adhuc mala qualitas putrida, & corrosiua perseuerat, nec ignis ipse putredinem, & malignitatem vincere potest) quod corruptum est abscindere iustum est. [Aphor. 6.] nam dictum est ab Hipp. Quoscū que morbos medicamenta non sanant, ignis sanat. quos ignis non sanat, ferrum sanat: quos verò ferrum non sanat, hos sanari non posse putato: vel hos incurabiles existimare oportet. quo modo verò putrida membra amputanda sint, infra capite vlt. huius libri ad plenum explicabimus.

De Vlcere sinuoso. Cap. IX.

Lcvs sinuosum illud est, cuius initium satis angustum apparet, profundum verò in latius se diffundit: nulla tamen durities, aut callositas percipitur, à quo longè maior, quàm vlceris magnitudine, quæ in superficie adest, puris copia effunditur. Tale vlcus à Græcis colpon, à Latinis sinuosum, cauernosum, concauum, cuniculosum, lacerosum, & absconsum nuncupatur; siquidem, vt dictum est à [2. ad Glauconē.] Gal. Cum amplius agglutinandi cutem subiectis corporibus creuerit difficultas. huiuscemodi affectum sinum, aut cauernam Latini appellant. Eius caussæ quam plurimæ esse possunt, nempe magnæ contusiones, quæ tandem in saniem conuertitur; absceŝsus pariter [Lib. de his, quæ in medicamina sunt.] locorum frigidorum tardè sectus: qui (vt ait Gal.) cum ruptus, & apertus fuerit, ac euacuata materia, quæ in eo continebatur, non amplius absceŝsus, sed sinus dici debet, præter hęc vlcera mala, non

opportunè

opportunè absterfa, & exficcata. Porrò cutis vlceribus adiacens, diutius subiectis corporibus non coalescit, aut propter nimiam eius tenuitatem, aut diminutam mundificationẽ, aut debilem exficcationem, aut ob externarum humiditatum abundantiam: abscessus vero tardè secantur, ob patientis timorem, aut chirurgorum penuriam, vel ob eorum negligentiam, aut imperitiam: vlcera opportunè non abstergunt, propter affectæ sedis nimium sensum, aut medicamenti imbecillitatem, aut morbi malignitatem. Cauorum vlcerum indicia sumuntur interdum ab exeuntibus in quantitate nimia, aut quia ei heterogeneis, aut in substantia tenuibus, & acutis, ac loturæ carnis persimillimis, quę aliquam arguunt inflammationem: aut talis materia crassa, & subalba est, odore non grato, vel serosa, quæ intemperiem aliquam frigidam demonstrat: sæpe à loci vlcerati tenuitate, profunditate, & situ: multotiens à digiti, aut specilli, aut cereæ candelæ leui, ac blanda impositione, aut alicuius tenuis liquoris iniectione: nam color materiæ, quæ ab ipsis cauernulis egreditur, qualitates eorum manifestè insinuat. Horum vlcerum natura & forma varia esse solet, & diuersimodè dignoscitur, interdum à dimensione, quippe hoc breue; illud altius penetrat, aut in latus se diffundit; hoc diametraliter, & rectè procedit, illud tortuosè, ac pampani ritu; aliquod sursum, & aliquod deorsum. à situ, veluti in parte carnosa, aut multarũ venarũ, & arteriarum, in loco concauo, absconso, aut articulorum. à figura, siue numero, & simplicitate nam varias formas seruare solent, & sphericam, & triangularem, & fistularem: interdum sinus tantum vnus, multotiens plures insunt. sola & simplicia contingunt; vt plurimam alio morbo, aut diuerso symptomate complicantur. diffident caua vlcera à fistulis, hac ratione: nam fistula vlcus est altum, angustum, & callosum, & est sicut cãna, aut fistula penetrans in membro. hęc in sinuosis vlceribus inesse non videntur: cum in eis nulla durities reperiatur. præterea raro fistula humore diuerso repletur: sinus verò magna tenuium humorum copia scatet. Inquit Auic. Vlcus, quod profunditatem habet, non absoluitur; quin aut iam indurata sit caro, circundans ipsum, & nominatur fistula, & est sicut canna penetrans in membro: aut non induratur aliquid, & nominatur absconsio, & cauerna. Occurrit interdum, vniuersam cutim à pure circa abscessum aggregato sufficienter extenuari, instar laceri vestimenti, vnde illi nomen lacerosi vlceris à medicis inditum est. est igitur huiuscemodi cutis conglutinari contumax, præcipuè si quis secundum substantiam siccum medicamentum imponat. ex his enim magis sit laceræ vestis similis, & sicca cutis instar pellium detritarum. passio hæc à Græcis rachodes, & a Latinis lacerosa dicitur. & ideò dicebat Auic. dicunt quidam absconsionem illud, quod elongatur sub cute, & cutis separatur ab ea; & cauernam illud, quod inflectitur sub carne, & dilatatur in ea: vbi verò qui ad magnum abscessum perueniunt, & chirurgiam non admittunt, sed expectant, vt longiori tempore cutis à pure rodatur, contingit eam extenuari: vnde fit vlcus lacerosum, aut more Auicennæ, cauernosum. hoc vtplurimum, ait Albucasis, contingit in apostematibus membrorum frigidorum, aut cartilaginosorum: in quibus pus longo nimis spatio retinetur, & non rite expurgatur; atque ita ægrè vlcus cauum carne repletur, & ad cicatricem perducitur.

Gal. Aet. lib 14 cap. 33. Pau. lib. 4. cap. 49.

4. 4. tra. 3. ca. 1.

Gal. 2. ad Glau. vbi de sinu. Aet. lib. 14. cap. 54. 55. Paul. lib 4. cap 45. Albucasis. lib. 2. cap. 90

PRAXIS.

PRo axiomate, siue dignitate hoc apud Medicos habetur, & ab omnibus institutum est, vt omne cauum vlcus vna tantum ratione, ea nempè, qua cauum est, circa ve complexũ alterius affectus, curari debeat. hęc quippe est, vt caro, quæ perijt, regeneretur; & quod cauum est, noua carne repleatur. huic tamen indicationi variæ præcedunt considerationes: quarum prima ea est, quæ vltimò consequitur, scilicet cauitatem replere, & continui diuortium vnire. Secunda magis particularis est, accepta ab ipso affectu, & à corpore affecto, idest ab essentia, quantitate, forma, & situ ipsius sinus, à temperamento totius sedis affectæ, & simptomatum magnitudine, & qualitate. Cauitas repleri solet vbertate boni cibi, alimento sufficienti, & optimo sanguine: porrò optimus sanguis ex bonis cibariorum succis gignitur; sic enim totius, ac affectæ particulæ temperies conciliari solet. Diuortium vnitur dissidentium partium vnione, & conseruatione, extranearum humiditatum prohibitione, ac symptomatum profligatione: vt verò hæc tutò adimpleri possint, corpus optimo vitæ regimine regi debet. & si qua plethora apparuerit, sanguis mittatur. si cacochimia praui humoris copia, conuenienti pharmaco euacuetur: pars verò affecta in eius naturali dispositione aut conseruetur, aut reducatur: nam affectus non curatur, nisi affecta sedes fuerit optimè disposita. Igitur si qua intemperie vexetur, per contrarias qualitates ad temperiem permutetur: hoc interim vlcus situari sic decet, vt imum situm orificium perpetuò spectet: aut saltem per cãnulatas turundas pus continuò effluat: vel per expultricem inuolucrum successiuæ humiditates expurgentur: aut si expedit, facta in decliuiori parte noua sectione, fundus totus appareat; sic enim sinus omnis, quatenus sinus est, regi debet. Vt verò communis indicatio exequatur, scire oportet, quòd in nouæ carnis regeneratione duo excrementa necessariò vlcus infestant; vnum videlicet tenue, & alterum crassum, à quibus vlcus & humidum, & sordidum semper redditur; ob id medicamen geminæ facultatis prædictum esse debet, exficcantis scilicet, & abstergentis; siquidem quod humidum est, exficcari postulat: quod sordidum, abstergi desiderat. porrò hę sunt duæ indicationes, sumptæ à causis prohibentibus carnis generationem: quę omnino, aut corrigendę, aut tollendę sunt. insuper sanguis, qui ad læsum locum defluit, optimus esse debet: secus verò caro in

Gal. 3. Meth. ca. 2. 3 4. 5. x. 2. ad Glauc. cap. de sinu. & 4 de compo. m. secundũ gene. Pau. lib. 4. cap. 40. Auic 4. 4. tra 3. cap. 5.

Gal. 3. Meth. c. 3

cauis vlceribus gigni nequit. nam dictum est; In gignenda carne binas esse causas, alteram effectricem, alteram materialem. efficiens ipsa natura sola est, non autem medicus, nisi quatenus possit naturæ iuuare, vt expeditius, & citra vllum impedimentum hoc præstare posit, adiuta tamen loci temperie; qui morbo in diminuta quantitate affligitur: quare eius naturalis habitudo, à qua fit attractio, concoctio, appositio, & asimilatio, conseruationem in sui esse desiderat: huius verò effectus potisima ratio est, optimum vitę regimen, & conueniens diæta; cibaria enim, quæ calidiorem, & acriorē, aut aquosiorem sanguinem gignunt, omnes corporis partes (lęsam pręcipuè) alterare solent: quies præterea in his affectibus pręsidium optimum est, alui, ac locij expurgatio quotidiana; somnus etiam naturalis, & nocturnus, ac animi quies in carnis generatione summoperè auxiliantur: ambiens etiam aer tēperatus ad hoc maximè facit. igitur, ne nimis calescat, aut frigidior vel humidior sit, quàm deceat, cauere oportet: ab omni itaque excesiua qualitate vlcera quoq; irritantur. prætérea sanguis, qui tanquam caussa materialis in generatione carnis existit, purus, simplex, & syncerus sit, ac ijsdem rationibus conseruetur: sin minus, corrigendus, aut præparandus est per massę sanguineæ alterationem. & si eius nimia copia fuerit, illa nempe minuenda est sanguinis misione: at si alijs admixtus fuerit humoribus, per illorum, qui mixti fuerint, inanitionem corpus purgetur: si illius fuerit penuria, opportuno alimento augeatur: si malis qualitatibus affectus, mala tēperatura serapijs, aut decoctis, alteretur, donec ad temperiem redierit. & quia in carnis regeneratione, & cauorū vlcerū repletione duplex excrementum producitur, alterum humidius, alterum crasius; in eorum cura, non quatenus vlcera sunt, sed quatenus his duabus humiditatibus replentur, duæ necessariò requiruntur indicationes, nempe abstersio, & exsiccatio: cumque igitur nec dolor, nec inflammatio, nec aliud symptoma, præter cauitatem, caua vlcera occupauerit, curatio hoc pacto molienda est, initium ab ipsa abstersione sumendo, quæ est separatio sordium adhærentium ipsi sinui, aut cauitati; quippe ex methodo, & ratione ipsa oportet, vt administrentur medicinæ, facientes nasci carnem, cum iam mundificatus fuerit locus à sordiciebus, & similibus: nam in vlcere sordicie, aut aliena humiditate existente, caro gigni nequit: attamen, antequam ad has indicationes deueniat medicus, formam, & situm ipsius sinus considerare tenetur: nam si cauitatem altè reconditam vlcus habeat, & in superiore parte sit, ita vt sanies ex ea prona effluat, aut secus sit; eius, cuius effluxus patet, eadem, quæ aliorum vlcerum, curatio est: cui vero non est, huic ipsi moliamur effluxum, oportet. & eius duplex ratio est, aliàs tota cauitate dissecta, aliàs in fundo tantùm aperta. quomodo verò horum altera sit ineunda; docebit tum locorum ipsa natura, tum cauitatis magnitudo: si verò loca ipsa dubiam sectionem faciant, & vlcus magnum fuerit, in fundo aperire magis expedit: sin contra hæc se habeant, totum perscindere præstat. & ideò dicebat Auic. Oportet, vt sit situs eorum talis, ne in eis retineatur virus, imò currat. & si situm hunc conuenientem inuenerit medicus, & fuerit in eo radix, idest imum vlceris ad superiora, & orificium ad inferiora: tūc iste est verus situs. quòd si secus se habuerit, & alterari poterit, alteratione naturali, cum membri præparatione, aut alteratione, id faciat: si verò hæc impossibilia fuerint, nō datur excusatio, quin vlcus secetur, aut in fundo tantùm, aut vsq; ad radicem sectione exquisitissima, vt non relinquatur cauerna, & orificium tale sit, vt medicamenta commodè adhibeantur; & seruet in hóc membri complexionem, nè superueniant illi accidentia mala. Cum ergo factum fuerit hoc, stringatur vlcus, ab eius fundo initiū capiendo, conuenienti ligatura, ad radicem, aut ad locum, qui sectus est, perueniendo: ligatura verò in parte superiori situetur sine dolore, cum fascia, duplici modo auoluta: In vlceribus sic præparatis, quā tùm ad eorum abstersionem, aut exsiccationem, quicquid volumus, statim applicamus, siue siccum id, siue humidum medicamentum fuerit: licet tamen omni parti vlceris ea tum inspergere, tum illinire, vt etiam ad imum perueniant, & optima fiat abstersio: nam si diminutè abstergantur, recidiuas, aut fistulas facere consueuere: & non adhæret cutis conglutinatione bona; interdum conglutinatur conglutinatione simili sanæ. Porrò in vlceribus, quorum maior est profunditas, aut sinus insunt diuersi, & non est possibile, vt sectio aliqua admittatur, eam quippe facere non licet. & si ea medicamenta cineris ritu circa vlcus insperges, nihil proficies, neq; ad fundum perueniet medicamenti vis, quod siccum fuerit. humidiorem igitur desiderat, & quod liquidum, & fluxibile sit, & currens, quod cum mictorio inijci posit. nam aliter nec abluuntur, nec abstergūtur sinuosa vlcera abstersione vltima, & conuenienti, nec minus carne repleri possunt, præsertim dum nec ratione situs, nec sectione, nec fascijs, continuò vt decet, expurgantur. Hac ratione fluentia probantur medicamenta, qualia sunt aqua hordei, hydromel, mulsum, lixiuium clarum, aqua calibeata, aqua Thermarum, & aqua maris, quę abstergit, exsiccat, & fluxiones prohibet. corroborat mirabiliter, & vlcera ab omni putredine, & corruptione præseruat pariter & aqua aluminis, quę ab omnibus commendatur. harum aquarum vsus commodus est, indicatione sumpta à complexu vlceris. igitur si sinus sorditie abundat, ab Aetio oximel probatur, ab Albucasi ægiptiacum cum vino, aut sapa, à Scribonio aqua cineris cum flore æris, & alumine. in occultis sinibus asserit Auic. se pluries expertum fuisse emplastrum apostolicon, quod summò confert in eis. tale medicamentum communi voce emplastrum ex duodecim rebus, aut Veneris, aut Apostolorum, nuncupatur. ab eo describitur, & dicit; rectificat cum facilitate fistulas malas, & scrofulas, & abstergit vlcera concaua, & replet ea: est fere eiusdem compositionis cum isdem emplastro Heras, quod à Scri-

Gal. 2. ad Glauc, de sinu. 3. 4. & 6. Meth. & 2. k age. fer. 1. Aui. 4. 4. tra. 3. cap. 4. 7. 21.

Gal. 2. ad Glau. cap. & 3. Meth. cap. 4. in fine.

Auic. 4. 1. tra. 2. 8 & 4. 4. tra. 3. c. 1

Gal. 2. vir. uar. c. 9 Pau. lib. 4. ca. 41. Auic. cap. de v c corro de vl ce virul. de vlc. putrido.

5. canonis ra 1

à Scribonio describitur, & à Gal. mirum in modum probatur. Valent hęc medicamenta per se, aut aliquo tenui, & liquido sub cursibili corpore redacta; veluti est marina aqua, aut vinum nigrum clarum. aut aqua cineris; oleum namque cauo vlceri infusum aduersissimum omnium medicamentorũ est; cum si ita mederi velis, vsu ipso intelliges sordidum, ac male olens vlcus fieri. quòd si tempus anni quoque calidum sit, ac vitio mali succi homo laboret, aut fluxionibus natura obnoxius sit, aut etiam in victus ratione delinquat, timor est, ne pars computrescat, in qua vlcus est: cumq; ab huiuscemodi præsidijs abstergentibus purum vlcus se obiecerit, vt nulla mala humiditas exinde appareat, ad medicamenta sarcotica, idest, carnem producentia, transire est opus. ea quippe sunt, quorum proprietas est, vt permutent sanguinem superuenientem vlceri in carnem; propterea quòd ęquat complexionem eius, & coagulat ipsum cum exsiccatione. igitur sicca esse debent, non tamen multæ siccitatis: sed ea satis est, quæ modicè excedat naturalem siccitatem partis vlceratæ; nam dictum est; Gignunt carnem quæ primum ordinem exsiccationis non multum transgrediuntur; & ille quidem non per relationem ad medium inter fines vniuersalis temperaturæ, sed facta collatione cum naturali temperie partis vlceratæ: quare non idem modus exsiccationis in omnibus corporibus, & membris vtiliter est aptus ad gignendã carnem; quia quæ sicciora suapte natura sunt membra, siccioribus egent medicamentis: quæ verò minus sicca, debiliora: nec minor in hoc ratio habenda est particularum, quàm vniuersi corporis: sicuti enim humana corpora plurimum natura, & temperatura non parum differunt: ita & eorum particulæ, ex quibus componuntur, inter se natura, & temperatura multum variant; aliæ namque sicciores, aliæ humidiores sunt. & sicut temperamentum corporis vniuersi, quod natura siccius est; medicamenta exigit siccantia magis: & humidius siccantia minus, pro eorum conseruatione; ita partes corporis, quę ad alias relatæ magis siccæ sunt, præ alijs magis exsiccantia requirunt medicamenta: vnde si temperatura vniuersi corporis cum natura, & temperatura vlceratæ partis in siccitate conspirent, magis siccãtia postulant medicamenta: si verò mutuò dissentiant in temperatura; nempe quia alterum à mediocritate per siccitatem; alterum per humiditatem labatur, & à medio per vtrumque fit recessus, moderatè exsiccantia, qualia mox requirit corpus temperatum, apta esse creduntur ad carnem generandam: sed si impar sit recessus; ita & medicamenti vis à mediocritate ad aliud extremum inclinet, in quod magis inclinet recessus. hac ratione in cauis, & sinuosis vlceribus locorum siccorum, paretur decoctum ex aristrolochia, minori centaurio, simphiron, hypurim, rosis, & similibus cum vino nigro: cui addere possumus, mirrham, thurem, & aloem. Instrumenta verò ad hoc opportuna ab Auic: iniectōrium, a Celso, Aetio, & Paulo, Clistere oricularium; ab Albucasi Clapsedra, & a Gal. piuleum, cotenchitas, & caretheras, ex argento, aut auricalco formatur. si verò tale non aderit, aliud paretur ex suilla vesica, & fistula, directum foramen habente; cum ea etiam medicamenta liquida inijcere possimus. Nunquid verò ex istis operationibus pars sinus profunda coaluerit, & bene glutinata sit, indicium est humor emanans; si multus, aut paucus; si crudus, aut concoctus fuerit. adhuc si neque in ipso sinu dolor sentiatur, neq; inflammatio appareat; sed tota regio plana, sicca, atque doloris expers existat: tunc enim de sinu glutinando summoperè sperandum est. cumq; quarta, aut septima pertransierit dies, & humor crudus ex vlceris ore se ostenderit: tunc scito, sinum glutinatum non esse; ob id licet adhuc ipsum curare medicamento vehementius exsiccante sine mordicatione; veluti illud est, quod cirrum vocant, ex metallicis elixatis, oleo antiquo, aut de citoneis, & aceto, absq; cera conficitur: aut illud, quod fit ex litargirio, adipe suillo antiquo, calcitide, & melle: aut illud, quod ex carta combusta, aut aneto combusto paratur. hæc omnia cerato humido, aut oleo masticino, aut mirrhino colliquari possunt, pręsertim in corporibus siccioribus, ac robustioribus: nam in iunioribus, & mollioribus sat est interdum vsus, post abstersionem emplastri, siue vnguenti resinati, siue retini, aut aurei, aut basiliconis. nam medicamenta sunt corporibus non admodum duris accõmodata; moderatè enim calefaciũt, tẽperate attrahunt, & quantum quippe sit satis, modestè exsiccant, & aliquam detergendi facultatem habent, ac concoquendi, si concoctione vlceri sit opus, faciunt etiam ad sedandum dolores; quod opus nunquam non vtile vlceribus est: si verò agglutinationis difficultas ex humiditatum copia, aut ex sarcomate, & molli carne, aut ex dura & callosa qualitate prouenerit, vsus emplastri, quod ad mat[illegible]tionem, aut epigonum refertur, præstantissimum remedium est: sæpe etiam ęgiptiaco solo vtimur, si carnes malæ, aut putredines sinum occupauerint, aut sapa soluto, aut lixiuio claro. dum sinus mediocriter fuerit repletus, ea adhibeantur medicamenta, quę barbara, dichroma, aut rubra appellantur. in fine à Gal. & Albucasi, diafinicon emplastrum, siue palmulatum (quod diapalma isti vocant) commendatur. post agglutinantis medicamenti applicationem, spongiam nouam ex vino austero infusam adhibere non inconuenit: aut in quo decoctæ sint lentes, malicorium, centaurium, gallæ, rubi comæ, & similia. membrum commodè locare, ut pus sponte perpetuò effluat, modò lectum ipsum, modò affectum membrum eleuando, aut deprimendo (prout vlceris orificium consulet) optimum est: aut id puluilli faciant, fundo sinus adhibiti: deligatio supernè initium capiat, ac interius desinat, vbi absq; dolore, & effluxus prohibitione id admittitur; platismata, & petiæ, siue linteola, emplastris munita, hincinde, auctore Hippocrate, incidantur, vt pus effluere posit, habita consideratione, quatenus profundiora, ac maiora vlcera valentioribus; minora imbecillioribus, erunt curanda medicamentis.

Lib. decomp. m. descr. 10 c.

Auic. lib. 1. tra. 1. cap. 4.

Gal. Auic.

4. 4. tra. 3. cap. de vlc. sinuo. & 13. 3. tra. 2. cap. 22.

Lib. 6. cap. 12. & lib. 7. cap. 26. 27.

Lib. 15. cap. 26.

Lib. 6. cap. 60.

Lib. 2. cap. 59.

2. ad Glau. cap. de sinu. & 5. Meth. cap. 7.

De Vlcere callosô. Cap. X.

Gal. 4. Metho. cap. 2. 4.4.tra.3.ca.22 Cel.lib 5.ca. de vlc. chiro.

VLcus inueteratum, & callo obductum, siue callosum, aut quod tumidas oras habet (quod isti ostracinum, aut ostracosum appellant) illud est, quod absq; vlla profunditate planum, sed in superficie durum apparet, vnde vix cicatricem admittit, à Græcis Discepulotum, ab Auic. corion, & a Latinis chironeum, & telephium nuncupatur. Eius indicia sunt, planities continua, alba, dura, sicca, dolore expers, ac sine ingrato odore; Senum corpora vtplurimum occupat, præsertim eorum crura, & pedes. eius causę internæ, sunt, mala patientis viuendi ratio, veluti dięta sicca, & mala totius corporis dispositio, vitiosis humoribus referta: vel alicuius visceris praua habitudo, quæ tale vlcus aut gignit, aut fouet obstructiones, prohibentes naturales humiditates ad affectam sedem defluere. externæ, exercitium laboriosum, longa mora stando, aut deambulando, æstus immodici, nimia frigora, vlcus nimis constrictum in corpore senili; aut mali habitus; topica frigida admodum & stiptica, siccitas propria partis vlceratæ, mala indicatio curatiua: interdum vetustas vlcus occupat, inducitúrque ei callus, & circum oræ crassæ liuent; postque quicquid medicamentorum ingeritur, parum proficit. Differt vlcus durum, & callosum à fistula, ratione formæ; fistula enim sinus angustus, profundus, & callosus est: tale autem vlcus planum, apertum, & durum est, habens oras tumentes, à quo sanies non multa, sed tenuis, effluit; odor malus, neque in vlcere, neque in eius vicinitate percipitur; nulla inflammatio, nullus dolor ipsum molestat, nihil serpit; ideò nullum periculum affert, sed non facilè sanescit. fistula vt plurimum successione abscessuum parum dextrè curatorum, originem ducit, vlcus callosum ex se oritur: callus verò, qui in eius summo apparet, caro est superficialis, continua, alba, dura, sicca, sensus expers, in qua nec venę, nec nerui reperiuntur: si cicatricem inducit, illa nempe tenuis est, ac facillimè frangitur, & vlcus denuo innouatur, & reuiuiscit. hac ratione dicitur Chironeum vlcus; quia opera magni Chironis centauri eget, qui primò chirurgiam excoluit, aut excellenter eam exercitauit.

PRAXIS.

Hipp. lib. de locis in homine.

FIeri solet, vt exulceratę partis labra tantùm callosa & dura, causa sint, quominus vlcus sanescat; quare partes omnes decoloratæ, & durę ad sanam vsque carnem tollantur. pariter si liuida, aut nigra, aut alio quopiam notabili coloris vitio appareant, ea remouere non inconuenit; siquidem huius morbi ratio non est vna & simplex; constat enim ex complexu duorum affectuum, nempè vlcere, & callo. proinde à calli remotione indicatio curatiua sumenda est, tanquam à caussa, sine qua non. callus enim aut mediocris, aut durus est. mediocris tum mollientia, tum digerentia requirit: durus verò totalem eius ablationem desiderat: quo remoto, vlcus inde detergentia, & desiccantia pręsidia exposcit: at quia callus semper durus est, igitur sæpè ablatione, & sectione tollitur. est enim, ait Gal. excidere res promptissima. oppugnantur calli primum quidem malacticis, idest, mollientibus medicinis, deinde causticis (Ectulotica, quæ callum detrahunt, Græcè vocantur) postremò aut igne, aut ferro: molliores verò calli vnguibus interdum eradicantur, scalpris lacerantur, cultris ad viuum exciduntur; & si quid remanet, caustico absumatur, aut accenso ferro vratur. vtrum autem id omne excidendum sit, quod præter naturam apparet, an spatio temporis curandum; proculdubio ægri animus hoc casu consulendus est: nam aliqui longiori tempore curari citra sectionem malunt: aliqui quiduis subire, dummodo citius sanentur, sunt parati. Excisio diuersimodè fit, interdum nouacula, & multis, ac profundis scarificationibus: sępè ablatione totali partis liuidæ, aut callosæ, ferro ignito, aut frigido secante: interdum etiam medicamento vim vrendi habente, quale est cauterium potentiale: nos verò sectionem magis probamus; quoniam dolor & minor, & breuior percipitur. nec vlterius sedes ipsa affecta exsiccatur, veluti à valido medicamento potentiali contingit, à quo etiam malignitas aliqua imprimitur: attamen huius actionis propria indicatio ab intensa, & remissa ipsa callositate, necnon partis læsæ natura, sumenda est. Solet remissa durities mollientibus suffragijs tolli, donec callus molliatur; & si debilis fuerit, humectantibus. nam dicebat Gal. Carnis quidem intemperiem, si squallens, siccaq; videtur, aqua temperata fouens, humectansq; corriges: quotiens verò eo remedio vtaris, esto tibi perfusionis, humectationisque meta, vt cum primum rubescit, attolliturq; particulæ moles, tum desinas. & Auic. iubet, vt membrum sudare facias; & fortasse confert pannos, infusos in aqua tepida, adhibere. si densior fuerit durities, ad mucilagines, pinguedines, & mineralia transire oportet, donec callus molliatur; postmodum acuto aliquo medicamento absumatur. inter simplicia mollientia laudatur mucilago altheæ, fœnugræci, & mali terræ; pinguedo anserina, ceruina, & vrsi; spuma argenti, cerussa, & lapis pirites, stirax, ladanum, & ammoniacum. ex compositis, ceratum diachilon, de mucilaginibus, dialadanon, & diapipereon: vetus autem callus scalpello conijciendus est, excidendęque eius orę. & quicquid super eam liuet, æquè incidendum. ait Gal. Cum labra tantùm vlceris decolorata, duraue plusculum fuerint, excidenda ea sunt ad sanam vsque carnem: deinde vbi sanguis emissus, nouatumq;

4. Meth. cap. 2. Auic. 4.4.tra. 3. cap. 2.

Gal 7. de compo. m. in gene. & 5. de simp. m. fac. ca. 7.

vlcus

vlcus est, eadem curatio adhibenda est, quæ recenti vlceri congrua fuerit; si verò timorem aliquem particula ex sui natura, & compositione adduxerit, aut afflictus sectionem non admiserit, scarificandus est callus, profundis, aut leuibus, vt decet, vulneribus; inde medicamento acuto, aut epirotico, aut septico tollendus, probatur ægiptiacum: quod si non iuuat, ℞. litrum torrefactum cum calce viua, & vrina pueri, aut ærugunem rasam cum thure, sale, & melle. aut ℞. calcis viuę, mellis crudi añ. & diu misc. in catiola ad lentum ignem. aut ℞. pulueris radicum elleboris ℥. iij. calcis viuæ ℥. ij. tartari vini, zinziar, añ. ℥. j. omnia cum melle conficiantur. denudato vlcere ab omni callo, regatur vnguento de lino, descriptione Alexandri: quod à principe, & Mesue commendatur. ℞. opopanacis. ℥. j. rasuræ panni de lino, antiqui, mundi ℥. s. litarg. aloes, sarcocollæ, añ. ℥. 1. s. vini, mellis, olei mirthini. an. ℥. v. cerę ℥. vj. fiat vnguentum sub bona forma. cumq; operationem facere volueris, stude, quòd si non iuues, saltim non noceas; id tamen seruare oportet, quòd extremis morbis extrema exquisitè remedia sunt opportuna. quare extremam, & antiquam callositatem, aut igne, aut ferro absumere debemus.

De Vlcere vermicoso. Cap. XI.

INTER accidentia, quæ raro vlcera associare solent, vermes sunt, & ideò de verminoso vlcere satis parcè antiqui sermonem habuere. solet tamen euenire, quòd ex nimia humiditatum putredinalium copia, valido calore in ea agente, aut ex longa medella, aut medicorum ignauia; aut quia in absconso, & cauernoso vlcere diu vnctuosa, & pinguia medicamenta adhibita fuere; aut quia corpus totum malis scatet humiditatibus, vermes quamplurimi in vlceribus procreantur: quæ tunc Græcè scolecodes vocantur. sunt vermes huiuscemodi, animalia parua, multa, alba, & rotunda: quæ maximam arguunt humorum putredinem. & sicut dulcibus alimentis delectantur, sic amaris rebus trucidantur.

PRAXIS.

VERMIVM curatio est, vt primò necentur: secundò, vt omnis putredo ab vlcere abstergatur: tertiò, vt omnis putredinis caussa tollatur. & quia sæpè aduenit, quòd aliquo instrumento, siue organo, auferri, aut occidi non possunt; aut quia ita cauernis hærent, vt nisi cum difficultate, & maximo cruciatu remoueãtur; aut quia locus incommodus est, ideò expedit primò eos interficere, medicamentis nempè, quæ simul etiam, & humiditatem, & putredinem omnem auferant. vermes necãt, ex Archigene, cerussa, & polium, pari modo cum pice liquida illitum. ex Aet. & Pau. omnia astringentia, quę amara sunt, conueniunt, qualia sunt succi diuersi, nempe cucumeris agresti, foliorum persici, absinthij, centaureę, rutæ, & prassij; puluis pariter agarici, reubarbari, gentianę, carlinæ, & zeduariæ; sic etiam aloes, & farina lupinorum, & orobi: sed ante omnia præsidium optimum est, vlcus abluere vrina veteri, aut lixiuio, aut hidromelle ex aqua maris, aut muria, aut oxalme, quod ex aceto, & sale paratur: aut decocto lupinorum, & maioris centaurij, addito oximelite: aut decoquatur absinthium, marubium, calamentum, & agaricum in aqua maris, donec medietas absumatur: formetur postea medicamentum tale. ℞. agarici albi, tartari vini, añ. ℥. ij. pulueris centaureæ, dictami, aloes. añ. ℥. j. scoriæ æris ℥. s. therebentinę claræ ℥. vj. ceræ q. s. pro vnguento. aut ℞. succi foliorum persici, cucumeris agresti, gramineæ, gentianę añ. ℥. j. olei absinthij, amigd. amararum, añ. ℥. 1. s. bulliant simul, donec succi consumpti fuerint, & adde pulueris aloes, elleboris albi, agarici, aristrolochiæ añ. ℥. ij. & cum cera fiat vnguentum. Nos verò decocto lupinorum cum ęgiptiaco vti soliti sumus, felici quippe successu: si verò corpus malis repletum fuerit humoribus, euacuetur, minuendus est sanguis, & diæta tenui, ac opportuna vtenda est.

Gal. 4. de compo. m. in gene. Aet. lib. 14. cap. 48. Pau. lib. 4 c. 42. Auic. 4 4. tr. 3. cap. 4.

De Vlcere varicoso. Cap. XII.

VARICES, quos Arabes vites appellant, & Græci cirsos, venę sunt, plus ęquo intumescentes, dilatatę, sanguine crasso, & melancholico repletæ, varia loca, coxas, & crura præsertim, occupantes: ac interdum sedem vlcere affectam sic infestantes, quòd sanari nequit, nisi remoto varice, tamquam huius difficultatis potissima caussa; siquidem tam magna humiditatum copia effluere solet, quòd in caussa sunt, quominus tale vlcus sanitati exponatur. oriuntur in temporibus, aliquando in ima ventris parte sub vmbilico: nonnunquam etiam circa testiculos, sed maximè in cruribus, eorum præsertim, qui longo itinere defatigantur, aut graui onere premuntur, aut diu stant cum labore: vnde potissimum viris, rarò verò mulieribus, nisi post difficilem partum, suboriuntur, & interdum etiam post crisim in affectibus melancholicis; eorum indicia manifesta sunt, quippe venæ extrinsecę sunt dilatatæ, crassę, per lineam extentæ, aut pampani ritu aruolutæ, obscurę, & diuersæ. causæ sunt eorum imbecillitas, ac crassi

Hipp. lib. de vlceribus. Gal. lib. de tumoribus. ca. 19. Lib. de atra bile. cap. 4. 13. Meth. in fine, & 6. Aphor. comẽ. 21. Aetius lib. 14. c. 84. Pau. lib. 6. c. 64 82. Albuca. lib. 2. cap. 92. Auic. 2. 3. tra. 1. cap. 15. Auic. 1. 4. tra. 4. cap. 21.

sanguinis

Hipp. lib. 1. de morbis. & 6. Aphor. 21.

ſanguinis multitudo, qui naturali ordine ad inferiora deſcendit, & venas dilatat, adeo quòd pellente natura talem ad partes ignobiliores, nobiliores ab affectibus melancholicis liberantur.

PRAXIS.

Hipp. lib. de vlceribus Cel. lib. 5. cap. de cura vlcerum. Gal. 4. Meth. cap. 2. & 4. Pau. lib. 4. cap. 64. Auic. 4. 4 tra. 3. cap 2. Gal. 4. Krage. ser. 2. & lib. de venę sect. aduersus Eraſiſtratũ. cap. 6. & lib. de atra bile, cap. 4.

RARÒ à chirurga manu curantur varices: attamen qui ſupra exulceratum locum fiunt, eò quia vlceris curationem prohibent, prius eos curari iubent Medici; vt deinde mox vlcus ſanemus. & hoc fortaſſe, ſi à varice & dolores, & inflammationes, & conuulſionum timores moueantur: aut, ne vena ipſa frangatur, verendũ ſit. Interdum enim contingit, vt, vena tali exciſa, vlcus ſtatim ad cicatricem veniret, & ſi iam annum durarat: verùm ipſius loco iuxta diuiſionem, vbi erat exciſa, vlcus malignum, ac contumax oriretur, cui cicatrix induci non potuerit. Præterea varices humanis corporibus multa commoda præſtare ſolent; ſiquidem furorem, pleuritidem, renum dolores, tuſſim cum ſanguine à thorace, fluxum ſanguinis ex ano, attonitum morbum, & aquam inter cutem curare ſolent. non igitur, niſi vrgente maxima neceſſitate, ſecandi ſunt, neque ſi à malo humore oriuntur. In eorum curatione duę occurrunt conſiderationes, vna circa affectę ſedis naturam, & compoſitionem; altera circa operandi modum. nam ſi in ſcroto ramices varicoſę fiunt, aut in temporibus angiologiæ, aut in ſuminis fundo, vbi fiunt bubonoceles, varices naſcũtur, periculo non vacant, nec tutò manibus tractantur, igitur his chirurga manus adhibenda non eſt: qui verò in coxis, aut cruribus ſunt, triplici modo tractari ſolent, nempè, vt aduſti tabeſcant, vt ſimplici modo perforati inaniantur, vt ex toto ſeparati tollantur. in vnaquaque harum operationum præſtat in id genus vitijs, viribus ægri conſultis, à venę inciſione auſpicari: deinde pharmaco melancholicum humorem purgare, & cum hoc etiam pituitoſum educere; quoniam is quoque vnà nonnunquam effluit, dum varices generantur. ſanguis igitur à vena manus mittatur, & corpus cum hiera picra, & lapide lazuli, aut cum epithimo, & aqua lactis expurgetur. & opus eſt, ait Auic. euacuationes aſſiduare, ac tenuem victum inſtituere, ac omnem motum prohibere; poſtremò ipſam venam vlceri ſuprapoſitam in longum ſcarificare, commodum eſt. Vbi abundè vacuaris, ei ipſi venæ ſectę prius medendum: poſtquam exactè iam cicatricem ducere videtur, tunc maligni vlceris curationem, vt decet, aggredere. Adurendi ratio ex Celſo hęc eſt. cutis ſuperinciditur, tum patefacta vena, ſi recta eſt, ſimplex & parua, tenui & retuſo ferramento candente modicè premitur; vincaturque, ne orę ipſius plagæ adurantur, quas reducere hamulis facile eſt; id interpoſitis ferè quaternis digitis per totum varicem fit: & tunc ſuperimponitur medicamentum, quo adusta ſanantur: nec de aduſtione nihil plus videre potuimus, niſi quod Aetius dicit; Aliqui aduſtionem approbant. & Auicenna inquit; Cauterium magis vtile eſt, quàm inciſio. & hoc fortaſſis, quia Hippocrates dicebat; Sunt aliquæ partes, & aliquæ venę, quæ maximum ſanguinis fluorem patiuntur, nec facile ſiſti poteſt, quemadmodum varices ſunt. Diuiditur varix more phlebotomiæ, ex Albucaſi. prius cum aqua tepida fomentare oportet, donec fæculentus ſanguis, & melancholicus præparetur; deinde conuenienti laqueo ſub poplite vena ſtringatur, & pluribus in locis phlebothomo mirthino perforetur: aut vno tantùm adacto vulnere, diebus diuerſis, ſanguinis miſſio reiteretur. ſic enim fecit Pergami Gal. in quodam eius amico Doctore, Straconico dicto; nam quater ſanguinem miſit, poſtea corpus à craſſo humore expurgauit, & victum euchimum inſtituit, & ab vlcere varicoſo ſanatus eſt. Extrahitur varix curuus, aut tortuoſus, aut duplicatus hoc modo. cute eadem ratione ſuper venam inciſa, hamulo oræ excipiuntur, ſcalpelloque vndique à corpore vena diducitur, caueturque, ne inter hæc ipſa lædatur, eiq; retuſus hamulus ſubijcitur: interpoſitoque eodem ferè ſpatio quatuor digitorum, eadem vena (quæ quò tendat, facilè dignoſcitur) lineo funiculo per acus vtrobique deligetur, ac ſub ligaturis candente ferro ſecetur, & vena extrahatur: prius tamen à ſanguine expurganda eſt, poſtmodum vulneris labra in vnum redigantur, & medicamenta ad recentia vulnera deſtinata adhibeantur, ac deſuper ſplenion æneleo, ideſt, vino, & oleo roſato imbuto, applicetur, ac opportuna faſcia auoluto membro quieſcat. Porrò, vt dictum eſt, antiquorum varicum totalis ſanatio reprobatur. nam inde id euenire ſolet, quod ab antiquatis hæmorrhoidibus ſanatis contingit. dictum eſt ab Hipp. A diuturnis ſanato hęmorrhoidibus. ſi vna non ſeruatur, periculum eſt, aquam inter cutem, vel tabem, aduenire. hac ratione in ſenibus, aut veteratis varicibus, & corporibus melancholicis, aut ab affectibus melancholicis affligi paratis, varices curandi non ſunt, cũ multa cõmoda præſtent, quę ab Hipp. cõceduntur.

Cel. lib. 7. ca. 31. Aet. lib. 12. cap. 24. Pau lib. 6. c. 82. Auic. 33. 3. tra. 1. cap. vlt. & 4. 4. tra. 3. ca. 2.

Lib. de medico.

Lib. de colera nig. cap. 4.

6. Aphor. 21.

lib. 3. de arti. 6. Epidemiarum. Lib. 1. de morbis. & 6. Aphor. 22.

De Vlcere cum oſſe corrupto. Cap. XIII.

Lib. de vlceribus. & 6. par. Aphoris. 45.

INTER varias cauſſas, quę malignorum, contumacium, atque ægrè ſanabilium vlcerum, ſanationem impediunt, ac remorantur, teredines ſunt, ideſt, oſſium corruptiones. Sæpè quidem fieri ſolet, quòd oſſa teredine affecta (τεχοδον, Græci vocant) in cauſſa ſint, quò minus vlcus ſaneſcat. dictum quippe ab Hipp. eſt; Vlcera quæcunque annua ſunt, aut etiam diuturniora, os abſcedere eſt neceſſarium, & cicatrices cauas fieri. & in huius ſententiæ expoſitione dicebat Gal. Quæcunque vlcera longo tempore manent, vel cicatrice nullo modo adueniente; vel ſi facta ſit, rurſus reſoluta, nihil videlicet

delicet medicis in curatione delinquentibus, necesse est, vel propter influxum vitiosorum humorum, vel propter dispositionem in membro contractam ex tempore longo, ex humoribus influentibus, vel ob aliquam passionem ossis, in eo loco corrupti, difficulter sanari. Corrumpuntur ossa à varijs caussis, nempè internis, vti ab humore aliquo acri, subtili, & acuto, duram ossis substantiam ingrediente, ac eam corrumpente, vt in reduuijs, siue paronichijs, aut spineis ventositatibus sæpè explorat chirurgæ manus. Corrumpuntur etiam, si qua materia diuersa, mala, aut veneno affecta diu super ea tantùm detineatur, vt in malis abscessibus, & vlceribus antiquis, corrosiuis, & Gallicis, quotidie dignoscitur. Aer etiam ambiens, aut calidior, aut frigidior, quàm deceat, vitalem spiritum, ac humidum proprium abluens, potissimum in osse, à proprijs membranis denudato, corruptionem inducit. fracturæ ossium malè feruminatæ, aut vnctuosa medicamenta, aut tarda medela, idem facere solent. Indiciorum ossis corrupti, aliqua ex se patent, aliqua iudicio explorantur: manifesta hæc sunt ex Hipp. & Celso, primò fere pingue fit, deinde vel nigrum, vel cariosum euadit: vix vnquam nigrities integrum os, caries verò per totum pertumpit: à Principe verò magis distinctè signa ossis corrupti declarantur. ait ipse; Cum ossis accidit corruptio, vides carnem super ipsum mollescere, & incipit in via fœtoris, & virus effluit ab ea; & penetrat per eam specillum facillimè ad os: cumque ibi peruenit, ipsum lene non inuenit, ita vt lubricet: imò parumper illi adhæret, & quasi inuenit rem non firmam in se ipsa, quasi fracturam habentem, aut corruptionem; & fortasse destruitur, & frangitur, & propriè quando non est in principio corruptio; nam tunc non apparet illud, igitur indicat os discoopertum, & corruptum esse. ait Arist. Ossa proprijs expoliata membranis siderantur. Interdum superflua ossis lubricitas corruptionem portendit, ob id; quia si tenta ex omni parte lubricat, panniculi, quem Græci periostion vocant, separationem ostendit, & per consequens impressam corruptionem, quę tamen inchoans est: & tunc si os à carne denudaueris, ipsum mali coloris inuenies. Indicia pręsumptiua ab extrinsecis sumuntur, veluti si malignus pręcesserit abscessus, aut vlcus malè morigeratum, aut multi temporis, aut caro liuida, vel corrupta apparet, quod ab Hipp. affirmatur sub his verbis; In osse ægrotante caro liuida, malum. non enim ait Gal. in mediocribus ossium lęsionibus: sed fortibus putrilaginibus talis color circunstantibus aduenit carnibus, extincto in eis natiuo calore. Virulentiæ multitudo, mali coloris, ac odoris ingrati, os corruptum esse interdum affirmat: corruptionis verò magnitudinem specillus demonstrat. nam, vt ait Cel. Ante omnia demitti specillum ad os conuenit: vt quò tendat, & quàm altè peruenit, scire possimus; simul etiam, an os humidum, an siccius sit, quod extracto specillo patet. si verò os in vitio est, asperum subest, & specillum non labitur. si labitur, nondũ caries est.

Gal. 2. de mor. cau. ca. 11. erit. ossiũ caries, vbi acres humores ea erodunt.

Lib 2 de morb. Lib. 8. cap. 2 3. 4 4. tra. 4. ca. 2.

7. Aphor. 2.

Cel. lib. 7. ca. 12 Lib 5. cap. de fistula.

PRAXIS.

ET si vlcera nonnulla, vel lethalia, siue desperata iudicantur, vel magnam quandam destructionem pollicentur: non tamen quæ ex arte, & secundùm rationem fieri possunt, pro eorum curatione, à perito medico prætereunda sunt. quod in vlcere pariter corruptione ossis complicato omni studio celebrari debet. Talia vlcera eatenus, vt vlcera sunt, exsiccationem desiderant: quatenus verò os corruptum contineant, os ipsum primò remouere oportet, & eodem momento illis succurrere. facillimè ossa nigra fiunt, cariem inducunt, & siderationem contrahunt, nisi citò illis pręsidia concedãtur. Igitur in eorum curatione, duæ indicationes oriuntur, sumptæ à corruptione, aut iam facta, aut in fieri, & si quæ notabilis pars affligatur, veluti calua, aut spina, aut artus: postmodum modus operandi, & instrumenta; si cortex, siue ossis superficies tantùm fuerit alterata, cura facilis est. nam siccioribus medicinis cortex ab humido proprio, & substantifico priuatur, & subnascente carne eleuatur, & exit: antiqua verò, & inueterata caries non nisi longa medicaminum applicatione, aut manuum, ac instrumentorum administratione remouetur. Porrò qualiscunque fuerit ossis caries, os totum aut alteratum, aut corruptum denudare oportet, aut saltim vlcere exciso, præsertim si eius vitium latius est, quàm vlcus sit, donec integrum os vndique pateat. dilatatio hęc in aliquibus vlceribus, aut ferro, aut cauterio, aut turundis ex radice gentianę, aut medullæ lirgi, aut spongia compressa (vt magis expedit) fieri solet, & apud peritos chirurgos solitum est. hoc expleto, quanta sit ipsa corruptio, diligenter inquiratur, an scilicet sola, debilis, ac superficialis sit; talis enim leui quodam medicamento, sicco, ac tenuium partium, aut leui fricatione absumitur, & perfectè tollitur, eradendo, donec tota corruptio fuerit ablata, & os planum, album, æquale, & sodum apparuerit, & aliquid cruoris ostendatur. Hæ integrioris ossis notæ sunt: necesse est aũt aridũ id esse, quod vitiatum est: neque quid aliud faciendum est, vbi nigrities, aut tenuis caries in summo osse se ostenderit. Varia probantur ab antiquis medicamenta, tum simplicia, tum composita: inter simplicia, omnia ossa adusta, canum præcipuè, ossa dactilorum, sepiæ, maxilla lucij, dentes elephantis, cornua cerui, caprarum, ostracordemata, conchilia, bucinorum testacea, bucinia, & cortices similes adusti, ac in puluerem redacti; pumices, tartarum, calcitis, lapis megetes, hematitis, atramentum sutorium, squamma ęris, scoria ferri, iridis, peucedani, ac draguntij radices, oppopanax, hermodactilus, aloes, aristrolochia, cortices pini, folia agresti papaueris, semen iosciami, folia fici, & plantæ eiusdem naturæ vehementis exsiccationis: ex simplicibus

Gal. 5. de comp. m. in gene. Aetius Lib. 14. cap. 41. Pau. lib. 4. cap. 10. Auic. 4. 4 tra. 3. cap. 13. & 4. 4. tra. 4. ca. 21.

possunt

possunt composita parari, vt. ℞. squammę æris, æruginis rasæ, añ. ℥. s. ræsinę caricinæ. ℥. 1.º. misce. vel ℞. iridis, oppopanacis, aristrolochiæ, ærug. rasori, gallarũ, añ. ʒ. ij. fiat puluis subtiliss. vel ℞. pumicis gallarum, aristro. iridis, añ. ℥. s. squammę æris, farinæ orobi, corticum ostreorum, añ. ʒ. iij. fiat puluis subtiliss. & adde calcis viuæ. ℥. j. & cũ aqua ardenti, & ræsina pituitiua formentur trocisci. Composita adhuc quamplurima à Gal. comprobantur. Ex Lucio Cathagete hæc tollunt squammas, & educunt ossa corrupta. ℞. Iridis Illiricę, radicum oppopanacis añ. ʒ. iiij. mali terræ. ʒ. ij. mãnæ thuris. ʒ. iij. contundantur, & vtere. Ex Triphone chirurgo, ℞. pini cortices, squammę æris, pumicis combusti añ. ʒ. vj. mannæ thuris, mali terræ, iridis Illiricæ, ręsinę pini, añ. ʒ. iiij. mirrhæ, aloes, añ. ʒ. ij. pistentur omnia subtilissimè. Ex Dioscoride. ℞. radicum plantæ oppopanacis. ʒ. vj. pini corticis, pumicis adustæ, corticum ostreorum adustorum, cornu cerui vsti, squammæ æris añ. ʒ. iij. mali terræ, aluminis rochę, añ. ℥. s. misce, & fiat puluis subtilissimus. Dicunt antiqui, quòd folia papaueris, ac fici siluestris cum polenta, idest. farina hordei leuigata, atque ex vino illita, vel alterci semen cum atramento sutorio, idest, calcanto, pari pondere contrita; peucedani etiam radix cum melle citò squammas ossium separat. Nos verò longo nouimus experimento, quòd desquammat ossa leuiter affecta nitrum cum euphorbio, & æris squamma; pariter oleum de sulphure, aut de vitriolo. Porrò his non conferentibus, scalpello radendum est os, donec sanum id sit, quod relinquitur. qui radit, audacter imprimere ferramentum debet, vt & agat aliquid, & maturius descendat. finis est, vel cum ad album os, vel ad solidum deuenerit. albo finiri ex nigritie vitium, soliditate ex carie, manifestum est. accedere etiã aliquid cruoris integro osse clarum est. In carie quidem expedita cognitio est, quę si altius descenderit, specillum tenue in foraminibus demittitur. quod magis, minusue intrando, vel in summo cariem esse, vel altius descendisse, testatur. igitur si caries altè descendit, terebris tolli debet, quę altitudine vitium æquent: aut scalpro recto, aut curuo, adacto maleolo, caries absumenda venit, donec os album, & humidum se ostenderit, quod manifestius adacto modiolo fit. si his operationibus caries tota euanescit, sat erit: sin minus, ad candentia ferramenta deuenire oportet, donec siccum os ex toto fiat: finis verò vitij est, vbi scobs nigra esse desijt. simul enim post hæc resoluetur ab inferiore osse quodcunq; vitiatum est, carne subnascente, & statim sinus carne replebitur, & humor postea aut nullus, aut mediocris feretur. Si autem nigrities, aut caries ad alteram quoque partem ossis transierit, quod totum vitiatum est, totum eximere oportet; sic enim Celsi, & Auicennæ verba sonant: at si corruptio iam persecuta est medullam, non est excusatio, quin assumatur illud os cum medulla sua: verumtamen, antequam ad hoc opus accedat chirurgus, illi secunda obijcitur consideratio, numquid maius incommodum, quàm vtile, consequi possit, vt sæpè in affectibus caluarię, aut sternonis, aut articulorum euenire contingit, quibus in locis cauteria reprobantur: attamen si caries in his sedibus inutile vitium est, tolli debet, primò quidem rasorijs, scalpris, aut cyclischis, aut phacotis, aut altero simili instrumento, & os vsque ad imum radere: inde, vrgente ratione, ac morbi magnitudine, si sic expedit, ignito cauterio, tutò, ac quàm minimo cum periculo, teredinem totam adurere; nullũ equidem præstantius, aut tutius remedium excogitari potest ipsa vstione decenter facta: statimque rodinum adhibeatur cum oui luteo, saltem per tres dies, & per alios tres therebentina cum oleo hipericonis, aut oui luteo, aut assungia cum butiro, donec cadat escara. Et caue, ait Auic. ne os adustum moueatur, aut medicinis, aut manuum operatione violenter; periculum enim imminet, quin faciat accidere spasmum, & febrem, aut saltem vlcera fistulosa; ergo non est festinanda eius extractio. & si aliqua datur difficultas, totum dimittatur naturæ: aut fiat illud attractione longa, interdum quadraginta dierum, & vltra: quod facit mirabiliter serapinum, lac titimale, cum tertia parte euphorbij, & pauca cera; aut puluis radicum peucedani, iridis, aristro. añ. ℥. s. euphorbij. ʒ. ij. misc. postquam partes carnosæ vlceris fuerint munitæ, & stipatę, ne à medicamento lędantur, nam causticum est, & piroticum, igitur hæc soli parti affectæ inijcies, vt os tantùm comprehendant. Cumque ignito cauterio vti volueris, presertim vbi ossis corruptio ex humiditate excrementosa, & superuacanea, ipsius ossis substantiam labefactante, ortum habeat: ne labra vlceris adurantur, fistulam, siue cãnulam ferream vsque ad os interponere oportet. fistulæ sint diuersæ, vt vna supercalefacta, altera frigida imponatur: aut stupis, vel petijs frigidioribus medicamẽtis imbutis, labra muniantur: & circundantes particulas medicamẽto, quod phlegmonem propellat, circundare oportet; & tertio curationis die vlcus soluere, ac ipsum abstergere, & rursus medicamentum imponere. Humiditas verò, quæ ab adusto osse perpetuò emanat, spongia, aut xilo exsiccetur, ne partes vlceris exurat: ac statim post cauterium vlcus, & partes, quæ in consortio situatæ sunt, cooperiantur, aut stupis, aut pannis, in oui albore, aqua rosarum, & aceto rosato infusis, vt dolor tollatur, & affecta sedes ab inflammatione vindicetur. Remoto osse, ea curatio adhibenda est, quam vlceris essentia requirit: at si adeò magna, & vehemens fuerit corruptio, & de illis, quas non sanat nisi totius ossis, ac membri abscissio, & serratura: tunc determinet Medicus locum, vbi sectio fienda est, interposito primum specillo, vsque quo consequatur locus, vbi inueneris adhærentiã vltimam ossis cum carne; quoniam illic est terminus corruptionis eius. & quia infra de cauterijs, eorũ formis, ac de cauterizandi ratione, necnon de mẽbri corrupti serratura, & amputatione ad plenum sermonem habebimus, hęc pro nunc in hac materia sufficere videntur.

De Vlcere cum molli carne complicato. Cap. XIIII.

EX mala sedis affectę temperie, aut ex sanguinis delegati pro alimento illius sedis praua natura, aut ex diminuta vlceris abstersione, & siccitate, aut ex nimia topicorum humiditate, & vnctuositate, aut chirurgi ignauia, & longa medela, sæpe occurrit, vt in vlceribus carnosis, aut locorum neruosorum, caro adeo mollis, & humida concrescit, quòd in causa est, quominus vlcus ad cicatricem deueniat. Natura enim in corporum nutritione semper auctionem desiderat. & ea ratione in solutis continuitatibus, magnam nutrimenti portionem demandat, vt ab ea virtute immutatiua, & assimilatiua, quæ in membris reperitur, id, quod deperditum est, resarciatur: sed cum sedes ipsa ad intemperiem permutatur, aut potentię illæ ex morbo in soluta cõtinuitate, & natiuus calor, imbecilliores redduntur, solent vlcera molli carne repleri: quę, vt decet, sicca, & naturalis non est, prout iusta exoptat membri natura: quod si sic euenerit, ad temperiem sedes ipsa reducatur, & mala temperies corrigatur. si sanguis malus hoc fecerit; nempe quia, aut multus est, aut mala temperie affectus. si multus, minuendus, eius missione, & in hoc melius est multiplicatio numeri, quã quantitatis. si malus, ad benignum permutetur optimo victus regimine, & cibarijs euchimis, euacuationibus opportunis, serapijs, decoctis, & similibus, si debilis abstersio, quę vt plurimum huius affectus potissima caussa est: nam à Medicis dictum est; Oportet administrare medicinas facientes nasci carnem, cum iam optimè mundificatus est locus ab omni superfluitate: nec affectus curatur, nisi sedes affecta fuerit bene disposita. cumque igitur hoc apparuerit, abstergatur vlcus, & siccetur caro mollis: quæ si cum sorditie, aut putredine aliqua oriatur, aut non in condecenti quantitate, aut mala, & mollis producetur, diminuta, ac debilis siccitas molles carnes gignit; caro enim, quæ de nouo in vlceribus creari debet, necesse est, vt ei similis sit, quam vlcus amisit; ideò si sicca extiterit, conuenit, vt sicca generetur. ergo medicamenta ficciora sint, vt caro opportunè sicca producatur. Hoc axioma ab omnibus prædicatur; Vlcera omnia exsiccare oportet, præter contusa. ergo humida medicamenta molles carnes, aut putridas in vlceribus inducunt. Quæ verò molles carnes absumunt, & exsiccant, abstersiua, multæ siccitatis, & paucæ caliditatis esse debent: ac sua quadam occulta proprietate similem resolutionem, & consumationem consequantur. Multa simplicia hoc agere solent, veluti spongia marina adusta, stupa canapis minutissimè trita, rasura panni linei antiqui, cucurbita hortensis adusta, puluis hermodactilorum, alumen liquidum, idest rochæ, adustum, alumen rotundum, idest zuccarinum, cinis foliorum oliuæ siluestris, radices aneti, cannarum, aristolochiæ, irios, & centaurij; balaustiæ, cortices granatorum, gallę immaturæ, glandes aridæ, cuperosa, conchilia, ostracordemata, & bucinorum testacea adusta. Quamplurima etiam mineralia lota, & adusta, vt tutia, antimonium, & squama, ac flos æris; pariter ea omnia, quę septica à Græcis vocantur. Et quia prædicta medicamenta non multæ potentię sunt, sicuti epulotica, de quibus in sequenti capite nonnulla enarrare statuimus, ad composita transeamus, in quorum numero est emplastrum isia, ceraseos, apostolicon, & ægiptiacum. Fomenta exterius adhibita in his affectibus mirabiliter operantur; parari solent ex multis supradictorum simplicium cum vino nigro stiptico, aut lixiuio claro.

Gal. lib. 1. virtutum nat. Gal. lib. de dif. cont. Auic. 1. cap. de membris

Gal. 3. Met. c. 9. Auic. 4. 1. c. 10

Gal. 3. Met. c. 5. & 6. Met. cap. 6. & 4. Kragem.

Auic. 4. 4. tract. 1. c. 11. 4. 4. tra. 3. cap. 1. & 4. 4. trac. 3. cap. 7.

Hipp. lib. de vlcerib. Cel. Gal. lib. ar. par. m. cap. 90. & 4. Meth. cap. 1. Auic. 4. 4. ca. 3.

De carne supercrescente in Vlceribus Cap. XV.

ACTIONES medicæ, quæ circa ægrotantes exercentur, sub triplici ratione celebrantur. aliquæ simpliciter à Medico, vt sectas partes rectè vnire, & laxata ossa secundum iustam naturam plasmare. aliquæ à natura tantùm, vt nouam carnem in cauo vlcere producere. aliquæ solum à medicamento, vt carnes supercrescentes, quas Greci hypersarcosim, & interdum sarcomata vocant, absumere, & quicquid superadditum est, demere. Hac ratione in exsiccatione carnis superfluæ super vlcera, ea opportuna sunt medicamenta, quæ viriliter abstergunt, & exsiccant cum aliquali mordicatione: imò quantò magis sunt exsiccantes cum mordicatione, tantò sunt meliores. & non oportet, vt expectetur hic naturę adiutorium, quod fit in carnis regeneratione: nam caro simpliciter à natura, tanquam à primario agente, producitur: in eius verò exsiccatione, dum mala est, oportet, vt sit plurimum spei in medicinis. quemadmodum enim vlcus cauum non vnum tantùm vitium est, sed pariter cauitas, & vlcus; ita vlcus, quod supercrescentem habet carnem, non vnus est morbus, sed simul caro supercrescens, & vlcus; igitur est morbus in aucta magnitudine. indicat ergo magnitudo, quæ præter naturam est, ipsius scilicet exuberantis substantię ablationem, & hæc sola medicamentorum ope perficitur, non autem naturę, quæ in carne restituenda, aut glutinanda auctor est, adiuncta pharmacis, ea, quę eius actioni obstant, sub mouentibus: at supercrescentis carnis detractio nullum quidem naturę opus est; sed medicamentis tantum perficitur, quæ vehementer siccent. huiusce modi enim à Græcis escarotica, & catheretica vo-

Gal. lib. 1. virt. nat. 3. Met. c. 6. & lib. de consti. ar. m. cap. 12.

Pau. lib. 4. c. 43. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 12.

Gal. 3. Met. c. 6.

Lib. de vlc. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 2.

cantur: quorum aliqua non tantum superauctam carnem minuunt, sed & vlcus ad cicatricem perducunt, sumpta indicatione à corporum diuersitate, in ætate, habitudine, viribus, sexu, & patientis timore. ait Hipp. Vlcera quæcunque probè, & prout oportet, purgata sunt, semper ad sicciorem modum germinationem faciunt; hæc autem plerunque carne non superexcrescunt: non purgata verò, nec committi solent, nec sua sponte coeunt. caussa ergò, à qua fit hyparsarcosis, in diminuta vlcerum abstersione, & exsiccatione consistit: aut in excrementosum, & superuacaneum humorem dirigitur; & proinde caro, quæ hoc modo augetur, inutilis & vitiosa est; altera quidem mollis, madens, & flacida: altera verò densa, aut dura, & quasi callo obducta superest. ratio verò harum diuersitatum à diuersitate naturæ excrementosi humoris, qui ad vlcus defluit, oriri solet; nam si tenuis, aqueus, & copiosius fuerit, caro mollis, aut more Hippocratis, mucosa generatur: ex confluxu verò crassorum humorum, aut viscidæ pituitæ, præsertim in sordidis vleeribus, caro densa, & callosa augetur, & supercrescit. medicamenta verò, quæ excrescentes carnes tollunt, calida, sicca, astringentia, & crassæ substantię esse debent, ne sui tenuitate vlterius, quàm in superficie carnis absumendæ, procedat. & multa à medicis commendantur, sed quæ magis viua seruantur, sunt alumen liquidum adustum, alumen rotundum, puluis hermodactylorum, radicum asphodillorum, calcantum vstum, squama, & erugo æris, & quod celebre est, hydrargitum præparatum, quod pręcipitatum isti vocant, trocischi calidicon, faustini, de asphodello, & illi mirabiles de minio: at his suffragijs non conferentibus, sæpè nouacula vtimur, vbi intensa durities se ostenderit: interdum etiam, nisi aliquid obstet, nempè partis affectæ natura, patientis timor, & imperitia Medici, ignitis ferramentis vti expedit: aut saltem medicamentis, quæ veluti ignis adurunt, & sarcomata, idest excedentes carnes, absumunt, vt in carnis nimia mollitie (quæ præter diminutionem, siccitatem etiam magnam requirit) multotiens vtimur, veluti est oleum ex atramento sutorio, quod isti vitriolum vocant, aut oleum, siue aqua sulphuris, aut aliquod debile cauterium: sed aduertendum est, ne callescat pars affecta, ac phlegmone occupetur. quare prudens medicus huic symptomati primò se opponat, nempè vsu eorum medicamentorum, quæ refrigerent, & imminentes fluxiones repellant.

Gal. 5. simp. cap. 24. Gal. 5. de cōp. med. secūdo ge. & 5. simp. c. 14. & 3. Meth. c. 6. Aetius lib. 14. cap. 56. Paulus li. 4. c. 41 Rasis 7. ad Alm. cap. 5. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 22.

De Vlcere difficilis consolidationis. Cap. XVI.

Gal. 4. de cōp. Med. secūdum gen. in pricipio. 4. Meth. cap. 5. Gal. 4. Meth. cap. 6.

ALIQVA reperiuntur vlcera, quæ maximam eorum salutem promittunt, cum benigna, ac ab omni malo symptomate denudata esse videantur, nihilominus nunquam sanitati perfectè restituuntur, à Græcis cacoethe, & discepulota, à Latinis mali modi, malefica, dolosa, contumacia, male morigerata, desperata, & difficilis consolidationis vocitantur: verumtàmen propriè vlcus discepulotum illud est, quod tantùm difficilis consolidationis est, & propriam, ac manifestam habet caussam: cacoethes verò, secus quò ad causam, se habet. ait Gal. Vlcera, quæ omnibus ritè, decenterque factis, tamen non sanantur, ea Medici Græci cacoethe, nos maligna, contumacia, rebellia ve dicimus, inueterata etiam, ac diuturna sic vocantur; pariter & quæ articulos occupant, Chironea etiam, aut Telephia nuncupantur, ceu Chirone chirurgiæ peritissimo indigentia, aut quòd in tali vlcere Telephus Imperator consenuerit, nec vnquam sanatus est; Quamuis, ait Gal. superfluum sit ea his nominibus appellare: sed sat est dicere ea esse malè morigerata, cacoethe. desperata vlcera ea sunt, quorum curationem plerique aggressi non absoluerunt, sed tanquam ab insanabilibus destitere. Indicia vlceris cacoethe sunt, eius magnitudo, quę duas habet oras callosas, tumentes: ab co exit sanies non multa, sed tenuis: odor malus neq; in vlcere, neque in eius tumore est: nulla inflammatio, dolor modicus est, nihil serpit, ideòq; nullum periculum affert, sed non facilè sanescit: interdum tenuis cicatrix inducitur, deinde iterum rumpitur, vlcusque renouatur, fit maximè in senum cruribus, & pedibus: occurrunt frequenter in sede malè affecta, aut in corpore, vitioso succo scatente, quod ex vlceris diuturnitate dignoscitur. potissima huius diuturnitatis causa est, quòd huiuscemodi vlcera, cum quibus ipsa affecta pars in tam vitioso habitu consistit, vt sanguinem, qui eam partem nutriendi ratione terminatam, non concoquat, sed mutet, corrumpatq;: aut id, quod influit, adeo existat cacochimum, & malæ naturæ, quòd & si pars nihil passa fuerit, quàm vlcus, protinus ab ipso solo erodatur, & corrumpatur. multę aliæ causæ vlcerum ęgrè sanabilium à Medicis connumerantur, & manifestæ, & occultæ, veluti subiectæ carnis malitia, callositas, ossis teredo, forma circularis, antiquitas, confluentis sanguinis vitium: aut eius mensura, totius corporis cacochimia, aut plethora, malus corporis habitus, varix superiacens, & lienis, vel iecoris aliquod vitium. Harum verò omnium interdum vna, aut duæ, sepè quamplurimæ, simul apparent: multotiens verò nec vna tantùm dignoscitur, ratione cuius vlcus sanari nequeat, & vlcus cacoethe appelletur, idest, difficilis curationis. Inquit Auic. Scias, quòd vlcera difficilis curationis absolutè sunt, præter corrosiua, purrida, ambulatiua, fistulosa, & similia; sicut commune, præter proprium. ista enim omnia sunt de summa vlcerum difficilis consolidationis absq; conuersione. idest omne vlcus sub aliqua caussa specifica, aut symptomate proprio declaratum (veluti corrosiuum, aut putridum, aut fistulare) est difficilis consolidationis:

Gal. 4. de compositio. med. secundum gen. Paul. lib. 4. c. 46. Gal. de tumorib. 4. 4. tract. 3. c. 10

sed

sed non omne vlcus difficilis consolidationis, est à sua caussa specifica, aut proprio symptomate declaratum. ac si diceret Auicenna; dantur aliqua vlcera maligna difficilis consolidationis, quæ alicuius sui mali accidentis naturam non ostendunt, sed longo permanent tempore, cum quadam eorum mala dispositione occulta, quæ nullo modo sensibus deprehendi potest: quemadmodum in corrosiuis, putridis, & fistulosis fieri solet, quæ ab eorum effectibus singulatim dignoscuntur; ideò sunt sicut commune præter proprium, idest, communiter in se omnes malas conditiones continẽt, quæ eorum consolidationem prohibere solent, absque particulari, & proprio aliquo accidente, quod faciat id vlcus esse tale, & propriè tale, ea quippe proprietate, quæ vni & soli, & non omni, conuenit, nec semper. & ea ratione, quia in cacoethe nec caussæ, nec indicia manifestè percipiuntur, vocari solent Chironea, Thelephia, & dyscepulota. ferè omnes malæ conditiones, a quibus desperata vlcera, & cacoethe producuntur, à Medicis connumerantur, & nullum prorsus proprium symptoma, quo ab alijs differant vlceribus, præter siccitatem quandam, & occultas dispositiones assignant. Discernere vlcus cacoethes ait Celsus, quod curationem recipit à carcinomate: quod curationem non recipit (nemo est qui nesciat) nisi tempore, & experimento; tempus siquidem eius arguit antiquitatem, experimentum propriæ caussæ ignorantiam. cum igitur medicus pro cura alicuius vlceris omni officio functus fuerit, neque vllum vnquam nouerit auxilium, sciat certè morbum illum de genere cacoethe esse. talia enim sæpe videre soliti sumus in his, qui morbo Indiano, siue Gallico affliguntur.

Lib. 5. cap. de carcinomate.

PRAXIS.

QVICVNQVE ratione, ac methodo, de vlcerum curatione scripsere, caussas, quæ illa gignunt, aut fouent (vt cæterorum omnium morborum) primò abscindendas, & tollendas esse, instituere; postmodum morbum ipsum curandum fore iusserunt. Hac ratione in desperatorum vlcerum curatione primò inspicere oportet, nunquid corpus totum aliquo vitioso succo redundet, & eius fluxionem vlceri transmittat. Secundò, an sedes affecta mala temperie affligatur: aut os corruptum, vel varix, vel quid simile eam occupet, quod vlceris consolidationem impedire possit: & qualiscunque fuerit caussa, quamprimum notescit, omni meliori modo tollatur, quemadmodum superius, vbi de cura vlcerum, in genere, & singulatim explicauimus. & quia, cum nulla particularis caussa vlceris cacoethe assignetur; ideò nulla particularis curatio describi potest, perinde ac si vlcus tale sit tanquam commune, præter proprium: verumtamen, præmissa vniuersali indicatione, sumpta à morbi natura, & accidentium malignitate, ac, vt decet, instituto vitæ regimine ad callosa & desperata, vlcus curari tentare oportet. Hæc igitur est malignorum vlcerum, ac difficulter curationem admittentium, summus, ac vniuersalis scopus: particularis verò est, vt si subiecta caro squallens, ac sicca videatur, eam aqua temperatè calida fouens, humectansque corriges: quandoque necesse est vlcus, & mẽbrum fricare, & medicamenta picea attractiua superaddere. & si intensa adest durities, scarificatio tũc adhibenda est. hoc quippe symptoma vlcera cacoethe associare solet. post hæc loco auxilia inducemus, quę sine morsu vlcus rectificare valeant; nempe si egeat præparatione, præparetur; si abstersione, abstergatur; si exsiccatione, exsiccetur. præparat tale vlcus triapharmacũ Gal. ex pice colophonia ad duplum adipis tauri næ, & ceræ. nec obstat, si medicamentum calidæ, & siccę potentiæ sit; nam optimè pus mouere solet: medicamenta verò his vlceribus, de quibus nunc agimus, salutaria sunt, quæ calida, & sicca facultate constare videntur: calore enim temperato coctio auxiliatur, & siccitas vlceri medetur. calor quippe moderatus esse debet, qualis ille est, de quo dicebat Hipp. Cutim induratam mollit, erassatam extenuat, dolores sedat, & conuulsiones tollit. siccitas verò æqualis ab omni putredine vlcus vindicat, & est eius propria indicatio. Abstergunt postmodum vlcera Chironea medicamenta, nihil, vel parũ mordicantia, indicatione tamen sumpta à natura, & quantitate sordiciei: quamuis rarò sordes in eis reperitur, aut saltim pauca: quæ leui etiam remedio absumitur, nempe iside, damasceno, aut cerasseos, aut macherionis medicamento. Et quia omnia eiusdem generis non sunt; ideò interdum robustiora, interdum mitiora requirunt presidia. varia medicamenta in genere ab antiquis describuntur, quorum ex Celso hoc vnum est, squamæ æris, plumbi loti combusti añ. ʒ. xiiij. cadmiæ, ceræ, añ. ʒ. xviij. olei rosati, quantum sat est ad ceram, simul cum eis molliendam. Ex Galeno de mente Asclepiadis. æris squamæ ℥. j. æruginis rasæ ℥. s. cerę ℥. vj. resinæ laricinæ ℥. s. quæ liquari possunt, liquescant, deinde arida admisceto. Aliud ex collectaneis Primionis ad desperata, sorios, aut calcitis ʒ. xxiiij. aluminis scissi, malicorij añ. ʒ. xvj. calcis viuæ tantundem, thuris ʒ. xxxij. gallæ tantundem, ceræ ʒ. 120. seui vitulini ʒ. 160. olei veteris ℥. xvj. Aliud Critoni attributum. picis aridæ ʒ. 110. ęruginis rasæ ʒ. xxiij. æris combusti ʒ. xv. squamæ rubræ ʒ. xxiiij. laudani ℥. viiij. spumę argenteæ ℥. xxxvj. olei sextarium medium, vini optimi sextarium vnum, & medium. Aliud ex Asclepiade, argenti spumę ℥. xvj. ceræ ℥. viij. æruginis rasæ ℥. iiij. chamæleontis ℥. ij. olei mirthei ℥. xvj. oleum, & argenti spumam spatula agitans, donec crassitudinem acquirat, & fiat mellinum; deinde æruginem inspergito, postea ceram diligenter liquefactam adijcito, & ab igne sublato chamęleontem indito. & cum in vnitatem coierint, in mortarium fundito, ibique subactum excipito. Ex Rasi, & Auic. litar. argent. oleo rosato, & aceto

Gal. 4. Meth. c. 6. Aet. lib. 4. c. 60. Pau. lib. 4. c. 46. Auic. 4. 4. tr. 3. cap. x.

4. Krag. vbi. Gal. 4. Meth. c. 2. Auic. cap. proprio de vlcere difficilis consolidat.

5. Aphor. 22.

Gal. lib. 3. de fract. Hipp. 5. de simp facul. & 4. de curandi rat.

Lib. 5. c. de vlc. chiro.

4. de compos. in genere.

4. 4. tr. 3. ca. 2

gens quiescat, & tunc Medicus operationem inchoare tenetur: sed prius supra locum secandum per quattuor digitos, adhibito aliquo apocrustico medicamento, quale hoc est. ℞. mumiæ, sang. dra. añ. ℥. s. boli ar. terræ sig. añ. ʒ. ij. accatiæ, pul. cor. gra. añ. ʒ. j. camphuræ ʒ. s. aceti, olei mirth. añ. q. s. præparata deniq; in parte superiori ligatura, vt fluxionibus inhibeatur, ac etiam præparatis ignitis cauterijs, ac pulueribus sanguinem sistentibus, & splenijs ex stupis, vino austero, & aceto imbutis, situm secandum considerare oportet. si digitus corruptus fuerit, in propinquiori articulo est diuellendus. si manus, iunctura diuidatur. si brachium, cubiti iunctura secanda est. sic & de alijs partibus dicendum est, & non expectes vlteriorem corruptionem, nam si supremæ partes corrumpuntur, moriuntur qui sic affecti sunt; Paulus siquidem manus, aut pedis tantum, sectionem admittere videtur. porrò sic agendum est. fac, vt duo ministri carnosas partes superius extendant manibus suis, & illicò cultello simplici carnem circumquaq; vsq; ad os seca. sana verò, vt in sphacelis fieri solet, tangenda non est. qui perpetuò sanas partes aggrediuntur, nec indutias expectent. igitur, ne crudeles inferantur dolores, sola pars putrida resecanda est. si qua postmodum alterata remanserit, ignito cauterio tolli debet: vt verò, auctore Leonida vna vice tantùm, absq; maximo sanguinis fluore hoc opus perficiatur, ferro secante ignito vti opus est. aliqui supremas venas, ac artherias laqueo constringebant, quod difficillimum est. inde serra subtili os sanum à teredinoso diuidatur, cautè quidem, ne pars sana lędatur: si sanguis multus effunditur, aut therebentina, aut oleo feruenti, aut igne locus vratur, multiplici cauterij adhibitione, vt tota putredo absumatur, & membrum totum rectificetur. facta amputatione, splenia, aceto, & oui albore imbuta, ac superposito puluere ex aloe, thure, gipso, & calcanto, applicentur. inde fascia duplici modo auoluta, membrum arctè auoluatur. & sic per triduum patiens, & membrum quiescat in lecto molli, & aere temperato. at si aliqua virium indigentia apparet, vires reficiendæ sunt alimentis, & odoribus: aliter victus tenuis sit, & frigidus, absq; vino, & carnibus, ne dolores, aut inflammationes irritentur. porrò, vt escara cadat, & locus vlceratus corroboretur, &, vt dicit Pau. digeratur, ℞. therebentinæ claræ ℥. iij. resinæ pini ℥. j. vitelli ouorum nu. j. boli armeni, mast. thuris añ. ʒ. ij. sæpi taurini. ℥ j. s. olei rosati mirthini añ. ℥. j. misc. regio superior oleo rosato, masticino, & chamomellino inungatur. sublata escara, si maiori abstersione opus fuerit, prædicto medicaméto adde succum apij, & rodomelem, aut quid emplastri isidis, aut ægiptiaci: vt noua regeneretur caro, ℞. aristrolochiæ, iridis, centaureæ, litargirij, spodij añ. ℥. s. masticis, mirrhæ, aloes, sarcocollæ. añ. ʒ. ij. therebentinæ claręę, mellis optimi añ ℥. ij. ceræ q. s. quę puluerizanda sunt, puluerizentur, & secundum artem fiat vnguentum cum oleo mirthino, & cera in bona forma: demum cicatricem inducit ceratum ex cadmia, aut ex minio, aut Gręcum, triapharmacum vocant. postremò, ne febris, aut dolor, aut inflammatio, aut conuulsio, aut casus virtutis superueniat, curare oportet: aut siqua mala apparuerunt symptomata, ea corrigere, aut profligare opus est proprijs indicationibus, vt supra locis suis explicauimus.

De reparandis, ac dealbandis cicatricibus. Cap. XVIII.

IN extimis corporis humani partibus multis modis cicatrices occurrunt, nempè post continui recentes solutiones, & hæ vulnerum vestigia vocantur. hac quippe ratione in hoc Medicus diligens sit: ne, postquam vulneris labra coierint, turpis resideat cicatrix, aut concaua, aut eminens, aut mali coloris. partes igitur vulneris perpetuò æquè vnitas conseruet: quę in secto magis, quàm in contuso, aut lacerato vulnere desideratum finem admittunt. multotiens etiam vetusta vlcera, aut plana, aut excauata, post eorum consolidationem cicatrices relinquunt, quę naturalem coloris alterationem exoptant; cutis siquidem naturalis, quam dermam Gręci vocant, naturaliter sicca est, & alba, & à patris genitura producta, quę pariter alba erat. ob id, cum inciditur, aduritur, laceratur, aut alia quapiam causa soluitur, & perit, amplius nec regignitur, nec augescit. Caussa verò, cur sicut caro, & adeps regignatur; ita cutis, quæ prorsus perierit, regigni nequeat, est; quia amplius patris genitura non reperitur. cuti ergo deficiente eo in loco, carnem naturali aliquo tegumento tegere necesse est: quod nil aliud est, nisi vlcus ad cicatricem ducere. ergo aut cutis generanda est, aut summa caro cuti similis efficiatur: verum, vt cutis regeneretur, fieri omnino nequit. restat, vt quapiam carnis pars, nempè superficialis, ita alteretur, & dura fiat, vt carnis cooperimentum, & cortex euadat, & cutis officium per accidens suppleat, non tamen plane cutis erit. & quia caro ex sanguine ortum habet, qui rubeus est; ideò cicatrices, aut rubeę, aut subrubeæ pro maiori parte producuntur. Porrò summa vlcerum caro cuti similis efficitur, inducitur que ei cicatrix, si illam desiccemus, astringamusq; adeò, vt non solum id, quod præter naturam redundat, discutiatur: verum etiam quod secundum naturam est, exsiccetur. vt autem quampulchra, & concolor inducatur cicatrix, vsus medicamentorum calidorum, aut mollientium, aut attrahentium reprobatur: sed ille magis conuenit, qui frigidæ, ac siccæ habitudinis est, veluti emplastrum ex cadmia, ex pompholige, ex ouo, cerussatum, & simile. cicatrice inducta, aliquo linimento liniatur, quorum aliqui simplices sunt, vt oleum de

Gal. 3. Meth. ca. 5. Auic. 4. 4. c. 3

Mesue.

Gulielmus de Varignana. Dioscorides lib. 2.ca.86. Aet. li. 13.ca. 131. Pau. lib.4.c.47. Auic. 4.4.tra.3.ca. vlt. & 7.4.tra.2.ca.4 Cel. Mesues Filius. Guido de Cauliaco. Nicolaus Alexandrinus. Bertapalia. Oribasius. Aetius lib. 13.cap. 129. 131.

vitellis ouorum, aut de tritico, aut de cera, aut sisaminum, aut metopion, idest, amigdalarum amara- rum, balsaminum, aut balsamum, sudor oui recentis, aqua frasini, dum aduritur; sperma hominis, adeps asinina, quæ principatum tenet, fel caprinum, & semen erucæ. inter composita, oleum, in quo bryoniæ radix candidæ, & nigræ incocta sit, radix cucumeris agresti cum melle, calamintha, vino de- cocta, argenti spuma, rosaceo albo lota, aqua Gallica, quæ sic paratur. ℞. tartari calcinati ℥.xij. ma sticis ℥.j. albuminis ouorum, quod sufficit pro mixtura, & per vitreum lambicum extrahatur aqua. fa- cit ad hoc muliebre lac cum cerussa lota, & oleo de vitellis ouorum. in mortario marmoreo diu dedu- cantur. facit emplastrum alabastrinum, aut de pomo citri, aut de vitro, cuius hæc est compositio. ℞. collum fiale vitri albissimi, accendatur septies, & extinguatur in succo bryoniæ, aut limonum, inde sub tilissimè trituretur super porfidum. ℞. huius pulueris ℥.j. camphuræ, boracis, salis gemmæ añ. ʒ.s. mel- lis albi. ℥.ij. misc. diu in mortario marmoreo, & fiat linimentum. Aut ℞. saponis, stercoris albi cani- ni, oleo loti añ. misc. aut ℞. chimoleæ, stercoris columbini, saponis, olibani, & cum albo aceto fiat li nimentum. aut ℞. spumæ argenti, cerussæ lotæ añ. & cum oui albumine fiat linimentum. valet farina lupinorum cum melle, fel tauri cum aceto, & tartarum cum vrina pueri. multoties, inquit Aetius, in cauis vlceribus nigricantes cicatrices, & fœdi aspectus, remanent: quæ à vitiligine, & alpho differre videntur. nam hæ cicatrices leues, superficiales, & sine aspredine sunt: alphos verò, aspectu turpe, & tactui asperum est. Ait Auic. Eradicationes vestigiorum vlcerum egent medicinis fortiter abstergen- tibus. & quantò magis cicatrices fortiores sunt, fortioribus egent abstersionibus, & multa describit medicamenta optimæ operationis in dealbandis cicatricibus. Porrò interdum, aut ex mala medela, cum ante tempus cicatrizantibus medicinis (Epulotica Græci vocant) medicus vsus fuerit: aut quia os- sa excauata sunt, cicatrices cauæ remanent: quod symptoma tollitur, cicatricem renouando, & denuò vulnus planum reddendo. quod facit assidua fricatio cum nitro puro, aut geranij folijs, aut cantaridibus, donec vesicula eleuetur: qua amota, vulnus repleatur, adhibito emplastro aureo, aut vasilicone; post- modum noua inducatur cicatrix: at si ea eleuata, & eminens plus iusto apparebit, aut inæqualis, & cri- spa fuerit; si adhuc recens & tenella extiterit, malacticis, idest mollientibus, remedijs regatur; & su- peraddita lamina plumbea, arctò alligetur: si dura, inueterata, & callosa fuerit, scalpello exulcerari de bet; aut medicamento, quod duram substantiam exedat, absumatur: aut saltem cute exulcerata, su- pereminentem carnem, aut alumine adusto, aut hydrargiro præparato, aut squama æris combusta, aut simili epirotico destruatur, donec sanè cuti æquetur, & tunc denuo cicatrix renouetur. si medio- cris fuerit eius siccitas, admoto diachilone, aut litargirio, acri aceto nutrito, molliatur. idem faciunt radices cucumeris agresti tritæ, admixta anserina assungia, aut ciclaminum radices cum melle. nigricantes cicatrices, aut malo colore affectas, remouet oleum, in quo bryoniæ radix in- cocta fuerit, aut calaminta in vino bullita. aut ℞. argenti sublimati ℥.s. succi limo- num ℥.ij. ducantur omnia in mortario lapideo cum pistillo ligneo sub sole, do- nec siccentur; ponantur postea in linteolo, & fiat fasciculus, quod leuiter immergi debet in duabus partibus succi limonum, & vna aquæ ro- sarum, sic dimittendo, donec succus totus absumatur: & fa- cta leui expressione, ex eo, quod egreditur, cicatrix liniatur, hæc pro cicatricibus reparandis agen da sunt: attamen, vt Celsus ait, stul- tum est, si vel excreuerit ci- catrix, vel concaua fuerit, decoris caussa, rursus & dolores, & acrem medicinam sustinere.

4.4.tra.3.cap. vlt. 7.4.tra.2.ca. 5.6.

Lib.5.cap.26.in fin.

LIBRI TERTII.

TRACTATVS TERTIVS.

In quo de Vlceribus membrorum particularium, copiosè tractatur.

PROEMIVM.

IN hoc huius sectionis tertio Tractatu affectus quosdam particulares describere intendimus, qui singularia aliqua membra à capite vsque ad pedes molestare solent, nulla quippe gallicę dispositionis, aut cancri habita consideratione; siquidem vna, non nisi particularibus, & proprijs remedijs curari solet: alterā verò melius est non curare, quàm curare: sed tantùm vlcerum aliquorum singularium locorum curationem tractare nostri instituti est, interdum nec caussam, nec indicia assignantes, subiectum determinatum non habentes. erit igitur fere empirica hęc praxis, longo tamen nostro experimento, & Antiquorum auctoritatibus comparata.

De Vlceribus cutis capitis. Cap. I.

IN cute capitis, interdum vlcuscula suboriuntur, à minimo quodam tumore exorta, qui Græcè achor dicitur: vnde vlcera hæc achores vocitantur, ab Arabibus alschedie, & à Latinis vlcera cutis capitis manātia nuncupantur. à paruis tuberculis originē ducunt, qui à magno pruritu mouentur, deinde tenuibus admodum foraminibus perforantur, quæ subtilem humiditatem, ac madorem continent. caussa ex nitrosa salsaq; pituita fit, aut ex humiditate mixta, quę partim saniem tenuem, ac mordacē, partim crassum humorem occupat. itaque tenuis, vt quę mordax, primùm sane pruritum ipsis excitat: temporis autem spatio, ob pruritum, & tubercula oriuntur, & foramina in eis constituuntur. similis huic morbo est & alius affectus cutis, qui a faui similitudine, melicera, & cerion, à Græcis dicitur, idque duas species habet, alterum subalbidum furunculo simile, sed maius, & cum dolore maiori: quod vbi maturescit, habet foramina multa, per quæ humor glutinosus & purulentus fertur: nec tamen ad iustam maturitatem peruenit: sed diuisum multò plus intus corrupti, quàm in furunculo, apparet, altiusq; descendit, & raro fit nisi in scapulis: alterum est minus super corpus eminens, durum, latum, subuiride, suppallidum, & magis exulceratum; siquidem ad singulorum capillorum radices foramina sunt, per quæ fertur humor glutinosus, suppallidus, crassitudinem mellis, aut visci referens: dolor autem, et inflammatio ingens est, adeò vt & acutam quoque febrem mouere consueuerit.

Cel. lib. 5. ca. de melice. Gal. lib. de tumo. preter na. cap 16. & 1. de compo. m. secundū loc. Aet. lib. 6. ca. 68. Pau. lib. 3. cap. 3. & li. 4 cap. 35.

PRAXIS.

CVMQVE achores, aut eruptiones, seu pustulę quædam vlcerosæ cutem capitis infestant, abstinebunt sane patientes ab omni cibo, salso, acri, & acido. à vino etiam, & ambiente æstiuo: liquet hoc interim humores, qui affectum generant, euacuare. & si qui fluxerint, eorum defluxum prohibere, aut sanguinis missione, aut pharmaco, ad tale opus destinato, aut caputpurgijs opportunis. si vero affectus exiguus fuerit, hæc sufficere solent. sin minus, post hac, pilis capitis prius ademptis, ad medicamenta (a Græcis topica, & merica dicta) etiam quòd corpus euacuatum non sit, deuenire oportet. si vero eū euacuare expedit, primò sanguis mittatur, aut sero lactis cum ℥. iij. epithimi euacuetur. serum autem lactis, vt iubet Aet. parare oportet: aut pharmaca ea exhibeantur, quæ caput à pituitosis humoribus exinanire solēt, aut per nares, seu per os, apoflegmatismata Græci vocant. vsui verò

potissimum obseruantur pillulę cochiæ, de hyera. de agarico, & aggregatiuæ. postmodum pilis, qui in vlceribus fuerint inserti, extractis, caput abluatur decocto mirthillorum, lentisci, rubi, lentium, & radicum asparagi: at si virulentiæ copia aderit, tum ea probantur, quæ cum aliqua incisione exsiccare viriliter possunt. hac ratione propter crassitiem, ac lentorem humoris, acetum secundum omnem modum laudatur (extat quippe in eo digerendi, ac reprimendi facultas) sit igitur acre admodum, nihil omnino qualitatis vini repręsentans, in eo scilicet cetera medicamenta immergere oportet, ab imbecillioribus incipiens, præsertim si dolor aliquis ipsis insit, veluti est chimolia, cretica. ac lemnia terra. pompholix etiam, spodium, & argenti spuma, ac tenera cadmia. quòd si hęc non prosunt, medicamentum ex carta combusta aceto mersum illinito. si hoc acre videtur, argenti spumam misceto, siquidem abunde morsum eius obtundere solet, si ęqualem pondere miscebis; si intendere vires cogites, pauciorem: quemadmodum, si plurimum vim eius soluere statueris, copiosiorem: cumq; affecta sedes inflammatione tentatur, corpus denuo decenter à superuacaneis humoribus liberetur. indè bis, aut ter in die decocto mirthi, plantaginis, & lenticulę caput abluatur, & medicamento ex crudo litargirio, & elimia terra illinire oportet. si aliqua putredo insita fuerit, eam tollit hydrargirum pręparatum. aut ℞. argenti spumæ ʒ.xij. foliorum rutæ ʒ.viij. herbę pedicularis, staphidem agriam isti vocant, ʒ.iiij. calcanti ʒ.ij. aceti, olei mirthei, añ.q.s. misc. donec in sordium spissitudinem redigantur. aut ℞. cérussæ combustę, argenti spumæ añ.ʒ. viij. calcanti vsti ʒ.iiij. thus, sulphuris viui añ.ʒ.ij. mirrhæ, opij añ.ʒ.j. hęc omnia oleo lentisco, & aceto excipito.

De Vlceribus oculorum. Cap. II.

Cel.lib.6.cap 6. Gal.4.de comp. m secũdum loc. Pau.lib.3.ca.22.

Cvi s post eorum vulnera, aut inflammationes, aut tubercula, aut longum defluxum, interdum vlcere aliquo molestantur: quod ratione situs, aut magnitudinis, aut putredinis nomina diuersa sortiri solet; siquidem si in membrana, quam Græci ceratoidem, & Latini corneam vocant, vlcus cauum oritur, angustum, & purum. tale Botryon Græcè dicitur: quod verò botryo latius est, Caloma nuncupatur. at si in pupillæ circulo hoc euenerit, & ambientia comprehenderit: vt etiã in exteriore pupillæ parte rubicundũm, in interiore candidum appareat, Epicauma vocitatur. Tale enim vlcus sordidum est, & crusta obductũ. quo repurgato, oculi humores sæpè effluunt.

Botryon. Botryo.

Epicauma.

PRAXIS.

CVm magnam partem, ad vitæ simul, & vsum, & dulcedinem, oculi conferant, summa cura & tuendi, & curandi sunt: igitur in omni eorum curatione prima omnium indicatio quies est, & abstinentia. ergo primo die loco obscuro cubare patiens debet; sic, vt a sermone quoque abstineat, & paucum cibum assumat: sed generis eiusdem vtique, vt nihil salsum, nihil acre, nihil ex his, quæ ad caput vaporant, & nihil potui pręter aquam. porro in similibus vlceribus victus ratio talis maxime conferre videtur: ceterum propter particulæ naturam medicamenta ab omni rosione, aut morsu aliena adhibeantur, veluti quæ ex pompholige lota conficiuntur. succi etiam, qui illi admiscentur, non solum rosione careant, sed qui vehementissimos dolores lenire possũt, nempe poligonij, aut andacochæ, vel oui albumen. Propria verò vlcerum oculorum indicatio est, vt vlcus purum conseruetur, & oculus à dolore pręseruetur. constat autem his omnibus, vt medicamenta, cum medendi tempus est, formentur: eo quòd cito arescunt, probatur collyrium ex thure, mirrha, & croco. aut ℞. thuris ʒ.vj. cadmiæ, pompholigis añ. ʒ. ij. cerussæ lotę, gumi amilli añ.ʒ.j.s. & cum aqua pluuiali paretur collyrium. at si sordidum vlcus apparuerit, aliquod abstersiuum misceri oportet. quale est rodomes & aloes. si cum dolore, aut inflammatione vlcus obortum fuerit, commodius est primo, aut secundo die, si tamen res vrget sanguinẽ mittere, id magis si in fronte venæ tumidæ sunt: aluum etiam, sed non nisi secundo aut tertio die, duci oportet: verum modica inflammatio neutrum ex his auxilium desiderat. satisque est vti quiete, & abstinentia. vt verò dolor tollatur, tria cõmuniter probantur auxilia, nempe pulpa pomorum sub cineribus coctorum, cum medulla panis lota, vitello oui, & oleo violato: aut decoctũ fęnu græci cum farina hordei, & butiro recenti, aut lac pingue, cum oui albumine, & parum quid croci, aut gumi tragacanti. porrò talem curationem ex ijs, quæ inflammationem lenire solent, & concoquere, moliemur ijs quippe non neglectis, quæ ad vlcus propriè pertinent, veluti collyrium libanium, cignus, aut aster. pariter sief de thure, de plũbo: aut tale. ℞. sief de thure. vnc.s. tutiæ præparatæ, aloes epatici, zuccari candidi añ.ʒ.j. aquæ rosarum, andacochæ añ. vnc. ij. bulliant omnia parum absq; sief. deinde coletur, & cum sief secundum artem, cum pauco vino nigro odorifero, fiat collyrium.

De Vlceribus narium. Cap. III.

VNum quoddam morbi genus est, quod in naribus oriri solet, & plures in se continet species, id quippe vlcus est, quod interdum simplex, quietum, & benignum esse solet; interdum siccum, escarosum, & inęquale quod glyceum Gręci vocāt. sæpe antiquatum, ostracosum, fœtẽs, & malæ naturæ, quod Græci ozęna vocitāt. multotiens verò adeo malignum, quòd facillimè in cancrum degenerat. Horum causa humor quidam à capite defluens est, acris, & putridus ac crebrò adeò malignus, vt vlcus difficilis reddat consolidationis, & cacoethes; siquidem ea vlcera, quæ intus, aut circa nares sunt, ac crustas vel fædum odorem continent, & propriè ozæna vocantur, scire oportet vix eis posse succurri, ob defluentis humoris prauas qualitates, affectæ sedis naturam, & operandi incommodum, & quia hic locus perpetuò plurimis scatet humiditatibus stillatitijs: vndè si talia vlcera magno studio regi nequeant, & polypodes, & carcinomata producere solent: nonnũquam ex parua pustula, quam Græci varum dicunt, aut vnguibus excoriata, aut malo modo agitata, præsertim in nasi summitate, aut in labro superiori, ea oritur dispositio, quæ medicos terrere solet, & noli me tangere, ab empiricis nuncupatur, eo quòd de genere cancrorum est; cũ vlcus sit durum, inæquale, dolorosum, & mali odoris, ab humore melancholico productum.

Cel. lib. 6. cap. 8 & lib. 7. cap. 11. Scribo. lib. de cõp. medi. Gal. 3. de compo. m. secundum loc. Aet. lib. 6. ca. 94. Pau. lib. 3. ca. 24 Rasis 9. ad Al. cap. 38. Auic. 3. 3 tra. 2. c. 4. 5.

PRAXIS.

SAtis est in benigno narium vlcere, præsertim in eius initio, sola adhibitio sæpi veruecis, aut bouini, aut cerussæ tritæ cũ oleo mirthino, aut emplastri ex cerussa, aut de litargirio crudo: porrò à multis tale probatur linimentum, plumbaginis (idest plũbi stercus, aut recrementi, quod isti scoriam vocant) ex vino, & oleo mirthino leuigatæ, donec mellis spissitudinem acquisierit, & ita per pinnam nares obteguntur. aut ℞. pompholygis ℥. iiij. cerussæ ℨ. xij. hyssopi ℨ. iij. vino montano, & rosa vicibus adiecta teritur, donec mellis habeat temperaturam. Ex Gal. mali punici succo in æreo vase, vsque ad dimidias coctὸ oblinuntur: aut malum punicum dulce, totum vino incoctum, leuigato, obducitoq; extrinsecus: Quæ verò vlcera sicca sunt, vapore aquæ calidæ fouere oportet; spongia expressa atque admota. fit & subiecto vase oris angusti, calida aqua repleto. post id fomentum illinenda vlcera sunt, aut plumbi recremento, aut cerusa, aut argenti spuma, cum quolibet horum aliquid conteritur, eiq; dum teritur, inuicem vinum, & oleum myrtheum adijcito, donec soliditatem quandam acquisierit. Ex Aui. ceræ vnc. ij. medullę crurium vaccæ vnc. j. olei nenupharini, rosati añ. q. s. cum verò in naribus pustulæ apparere inceperint, lichinia adhibeantur, sale, & acri aceto infusa; exsiccat enim hoc præsidium mirabiliter. Emplastrum tale inde applicetur, ex oleo rosato crudo, mirthino, aqua rosarum, aceto, & litargirio: ozæne verò, idest, vlcera putrida, ac fœtentia horum locorum, curantur rectificatione totius capitis, exsiccatione superfluitatum illius, & eius corroboratione; quippe notum est non aliunde, quàm ex nimia malignarum superfluitatum copia, talia vlcera prouenire. caput igitur primo ad cutem tondeatur, assidueq; vehementer perfricetur, multa calida aqua perfundatur, multa ei deambulantio sit, cibus modicus, & aquæ potus, cephalica vena aperiatur, nulla causa obstante: inde à nasi extremitate sanguis mittatur, postremò cucurbitulæ dorso applicentur, aluus ducatur cum hyera magna, aut cum pillulis cochijs: topica ea sint, vt particulam affectam medicamentis, mixta facultate præditis, repulsoria nempe, ac digerente, reficces: At si aliqua apparet putredo, tunc in narem ipsam mel cum exiguo quid resinæ terebenthinæ conijciatur, aut nitrum acri aceto, aut vino austero solutum. cõmuniter trocisci andronij, musę, passionis, & pollide, veluti medicamenta vltimæ exsiccationis, laudantur, interdum vino dulci, aut austero, aut aceto vinoso leuigati: Nos verò ægiptiacum rob, aut vino granatorum, aut lixiuio claro admixtum, principatum obtinere in ozænis affirmamus, quod specillo lana inuoluto adhibetur: attrahaturq; spiritu per nares is succus, donec in ore gustus eius sentiatur; cum hoc enim putredines tolluntur, & crustæ resoluuntur, quæ per sternutamenta elidi debent. Putredine remota, sanat vlcera emplastrum ex carta, aut aneto combusto, aut ex alga, aut cerussatum ex camphura: linamentum oblungum eodem medicamento illinendum dimittendumq; in narem est, & ab inferiori parte leniter deligandum, idq; per hyemem, & ver bis in die; per æstatem, & autumnum ter fieri debet. si ad vltimam malignitatem deuenerit vlcus, eum quippe tangere non licet; siquidem dicebat Celsus. Si ozęna medicamentis nõ cedit, quomodo manu curandum esset, apud magnos chirurgos non reperi; ob id quia raro res ad sanitatem satis proficit, cum aliquando in ipsa curatione tormentum habeat. Apud quosdam tamen positum est, vel subtilem fistulam, vel scriptorium calamum in narem esse conijciendũ, donec sursum ad os perueniat, tum per id tenue ferramentum candens dandum esse ad ipsum vlcus, donec aduratur, deinde adustum locum purgandum esse, ærugine, & melle, vel narem incidendum esse ab vna parte, vt conspici vlcus possit, & facilius candens ferramentum admoueri tũ sui natam debere, & adustum vlcus eadem ratione curari: futuram verò aliquo glutinante præsidio regi.

Scribo. lib. d compo. medi. descrip. 48 Cel. lib. 6 ca. 8 Auic. 3. 3 tra. 2 ca. 5.

De

De Vlceribus oris. Cap. IIII.

Cel. lib. 6. cap. xi. & 15. Gal. 6. de compo. m. secũdum loc. & 3. Epide. comen 12. Aet. lib. 8. ca. 30. Pau. lib. 1. ca. x. Aui. 6. 3. cap. 13

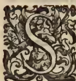

N intima, ac superficiali oris parte, vlcera quædam oriri solent, potissimum in pueris, qui prauo, aut corrupto lacte nutriũtur, aut acceptum nutrimentum concoquere nequeunt, igitur non absq; periculo sunt; pueros enim sæpe consumunt, in viris, & mulieribus idem periculum non est: ac miserius etiam est, si lactans adhuc infans est, quominus imperari remediũ aliquod possit. talia vlcera iuxtà succi peccantis naturam nunc subalbida, nunc subrubra, aliàs crustę modo nigrescunt. quod omnium periculosissimum, & lethale est: cõmuniter à Græcis aphtæ, ab Arabibus alcola, aut calaba vocitantur. a gingiuis incipiunt, deinde palatum, totumq; os occupant: interdum ad vuam, faucesque descendunt, in adultis etiam aphtæ videri solent. Ex defluxu alicuius acris, aut praui humoris, ac vitiosi ad os, aut ex comestione rei acris & mordacis, in humidis validisque corporis partibus, qualis os est, putredo statim oboritur, & ex quacunque acuta causa exulcerari contingit. confert huc etiam, quód nullum medicamentum possit longo tempore, vt in vlceribus aliarum sedum, adhærere. eluuntur quippe facillimè á saliua, dilatantur velociter, cum ibi fortis calor, & multa humiditas insit. multiplicantur in tempestate pluuiali, & in febribus malignis, vnde sæpe in gangrænas degenerant: dignoscuntur & visu simul, & tactu. visu sane per colores, rubentiores siquidem sanguineum præpollere humorem indicant: flaui magis biliosum, quemadmodum rursus quę albescunt, pituitosiorem. quę liuent, nigricantq;, melancholicum. apthæ pueris maximè contingunt, potissimum lactantibus: quæ vero à vitioso humore fiunt (quod sæpius prouectioribus accidit) sæpe in vlcera cacoethes degenerant. & quæ ab atra bile oriuntur, perniciosæ iudicantur. quę verò diuturnæ sunt, & aliquam putredinem acquirunt, malignæ euadunt, ac ægrè sanabiles fiunt.

PRAXIS.

SVPERFICIALIA oris vlcera, quæ caloris ignei nihil obtinent, magna ex parte facilem curationem recipiunt: quæ verò vetustatem incidunt, ægrè soluuntur, ac temporis spatio putrida fiunt, & depascendo nome dicuntur. Puerorum aphtæ, nutricum regimine potissimum, gubernantur. igitur primò cogenda est exerceri, ambulationibus, ac his operibus, quę superiores partes mouere possunt, mãmasque aqua calida perfundere bonum est, tum alenda cibis bonis, & his, qui facilè non corrumpuntur, abstinendo ab acribus, salsis, acidisque cibis, & potu; ille quidem, si febricitat puer, sit aqua, si sine febre est, vini diluti. si aluus nutrici subsistit, ducenda est. si pituita in os eius coit, vomitu moueri debet: fere enim huius curæ vis est, lactis rectificatio. porrò quia infantes ob eorum ætatem fortia medicamenta non ferunt, decet, vt tantum mãna, & lacte vlcera curentur: aut diamoron adhibeatur, cui sæpe adhibemus mellem, mirrham, & crocum, aut parum quid aluminis: quæ enim temperatè constringunt cum pauca abstersione, initium horum vlcerum sanare solent: cumque nulla, aut debilis, adest inflammatio, rodomel ab omnibus probatur. si calor quis aderit, mulsum, idest, vinum austerum, & mel. laudatur decoctum gallarum cum melle vsque ad spissitudinem, ac pinna illinitum; est enim præsidium opportunum succus pillosoliæ cum vino, & melle pro collutione. aqua pariter hordei cum corticibus, & melle rosaceo, multum vsui seruatur. talis aqua omnem extinguit inflammationem: mel verò secundùm omnem modum iuuat vlceribus oris, guturis, & pulmonis, nulla apparente inflammatione: secus, violatum sit. Nos verò in pueris rodomelle cum vino granatorum sæpe vtimur. si dolor aliquis patientem infestat. lacte aut vacino, aut caprino tollatur, aut hordeacea aqua, & acresta, aut vino nigro austero, & rosis: si aliqua malignitas comprehenditur, fames in adultis, & abstinentia, quanta maxime imperari potest, instituatur: sanguis copiosè ex cephalica, aut cõmuni vena mittatur: aluus exquisitè expurgetur, & quies optima est. occurrit interdum, quód ex minima quadam pustula in labris, aut gingiuis, ex mala medela, aut praua victus ratione, sedes affecta sphacelo occupatur: tunc enim ea adhibenda sunt remedia, quæ crustas inducunt, quale est alumen scissile, & calcitis: attamen nil præstantius ægiptiaco, aut solo, aut alteri medicamento admixto, veluti, R. vini granatorum vnc. iij. succi plantag. vnc. j. vnguenti ægiptiaci vnc. s. misc. aut ægiptiaco per se tantùm vtaris. si ab his escara non producitur, & malignitas adhuc perseuerare videtur, & nihil medicamenta proficiunt, ad actuale cauterium, tanquam ad sacram anchoram, deuenire oportet, & vlcera adurenda, donec escara fiat, ne affectus vicinum, & sanum locum lædat, quod interdum in labris necessarium non est; nam excidere commodius est: quotiens verò aliquod medicamentum in ore inijcitur, & ante, & post, os diluendum est cremore lenticulę, aut erui decocto, sic, vt cuilibet eorum paulum mellis misceatur. acetum quoque ex scylla ore retentum, satis aduersus hæc vlcera proficit: quód si puer est, cui id incidit, specillum lana, aut xillo inuolutum, in medicamentum demittendum est, & super vlcus tenendum, ne per imprudentiam adurentia, aut acuta delorent.

De Vlceribus Gingiuarum. Cap. V.

Implicia quiaq; gingiuarum vlcera asinino lacte curantur, rodomelle, & sale in tenuissimum polinem redactis, vel decocto lentium, vel etiam scillitico aceto, asinino lacte commixto. quia autem horum natura cum præcedentibus est simillima, idcircò de his sufficiat. si autem aliqua illis coniuncta fuerit putredo, Aegiptiaco vnguento, & sapa sunt abstergenda: si autem os fuerit corruptũ, vlcusq; in fistulam mutatum, id dilatandum est, ac opportunis scalpris, terebrisue, os corruptum, & alteratum, est amouendum. si autem hæc non sufficiant, actuali cautherio est inurendum, vel sæpius sulphuris aqua madefaciendum, quousq; tota ossis superficies remoueatur. Si autem dens in radice corruptus appareat, radicitus est euellendus, aliàs incurabilis affectus resultabit: si autem callosum solũmodo fuerit vlcus, semouendus callus est, trociscis ex minio, vel asphodello, vel hydrargirio præparato. Si autem dolor superuenerit, vel inflamatio, ille superuenit affectus, qui à Græcis parulis nuncupatur: mulcetur autem lentium decocto, vel portulacæ. sanat tandem huiusccemodi morbos, gingiuasq; putridas rosarum decoctum, mirtillorum, cum mirrha, & rodomelle. Idem operatur afimnum fac, qui cum foliis oliuæ, & scilitico aceto ebullierit. Gingiuarum autem tumor, qui à Græcis epulis dicitur, succo portulacæ curatur, si in ore detineatur, vel omphacino oleo, vel lentiscino.

De Vlceribus Linguę. Cap. VI.

Lingua varijs modis affligi solet, varijsq; suis partibus exulceratur aliquo affluente humore, acri, & adusto, vnde fissuræ illæ, vulgo setole dictæ, à Græcis ragades, exoriuntur: aliquando ex acrium vsu nonnullæ in ipsa nascũtur pustulæ, & sæpè sphacelle, sæpè & cancro afficitur, qui affectus proprijs signis distinguũtur. Solet etiam aliquando à latere vlcera quædam plana, vel saltim parum concaua, pati: vnde est animaduertendum, an aliquis dens oppositus ita sit acutus, vt talem affectum inducere possit, vlcerisq; cicatricem impediat, quo ita reperto, lima eius acuties est amouenda. In vniuersum vlcera hæc propter membri inquietudinem, & excessiuam humiditatem curatu sunt difficilia.

Hipp. lib. 2. prædict. Celsus lib. 6. c. 12.

PRAXIS.

Pustulae à latere linguæ exorientes, & pura sunt vlcera, ex solo alumine crudo applicito exsiccari solent; idem operatur saturciæ decoctum cum vino, vel aluminis decoctum in aqua plantaginis. si autem aliqua appareat malignitas, ℞. aluminis crudi ℥.ij. floris æris ʒ.j. sanguinis draconis ʒ.s. foliorũ saluiæ, roris marini ană. ʒ.j. bulliant in vino nigro ad tertię partis consũptionem. sępius autem tali remedio intingantur vlcera; quę si maiori indigeãt exsiccatione, fac vt bulliat aliqua vnguenti ægiptiaci portio in sapa, vel rodomelle, & vtere. Aduertendum autem est, ne ex nimia abstersione ille accidat morbus, qui a Gręcis Ancilogloslon dicitur, ab Arabibus Alchalel, qui nil aliud est, quàm nimia linguę breuitas, ac conuulsio quædam. quando igitur linguæ aliqua suboriatur inflãmatio, secetur prius vena: inde corpus expurgetur, cassia, vel elec. rosato Mes. vel ex succo rosarum: & in omni oris vlcere tenuis victus, & parcus commendatur, vt alica, ptisanaue exausta. vitent acria, arida, & difficilia coctu. vinum oligophorum sit, & in pauca quantitate. Solet etiã in lingua abscessus quidam exoriri, à Gręcis Batrachion dictum, est autem tumor inflãmationi similis, sub lingua exorienti, qui ranunculus dicitur. Huius cura abunde, quàm ex dictis, excipi non debet. si tamen in molẽ attollatur, tardeq; suppuretur, cephalica est incidẽda, deĩde vena, quæ est sub linguã, si fuerit opus, parcè nutriatur, & à vino abstineat.

De Vlceribus collumellæ, & tonsillarum. Cap. VII.

Si quis os adaperiat quantum plus possit, linguamq; deprimat, in ipsius centro quid subpẽsum apparet, quod à Græcis gargareon, à modernis collumna, collumella, & vua nuncupatur, licèt vua affectum quendam præter naturam huiusce partis, quàm proprium nomen, potius significare videatur. inflammatur facillimè hoc membrum, multumq; patitur ex notabili inflãmatione. excoriat nanq; varijsq; modis exulceratur, vlceraq; mala, & fraudulenta euadunt. huius nanq; partis substantia molis admodũ est, & omnem fluxionem destillationem ve apta recipere, semper nanq; vda est, nec medicamenta detinet, vnde sæpe gangræna oppressa, & putrefacta ex se ipsa cadit. Einsdem naturę sunt tonsillę, ab istis glandes dictæ, in faucibus, vel à lateribus gulę sitę. sensui patent, idcircò vlcera hanc partem occupantia, signis non egent, vt cognoscantur.

PRA-

PRAXIS.

Si collumella inflammatione tantum tentatur, his medicamentis vtendum est, quę humorum fluxionem repellere possint, quemadmodum agendum esse docuimus in affectibus illis, qui ab humorum fluxione originem ducunt. Interim verò conueniens seruanda diæta, venaq; pro opportunitate secanda; quæ si aliqua de causa impediatur, tunc alui solutio erit opportuna, elauatum caput detineatur, osq; gargarismatibus ex decoctione rubi lentium, sępę sæpius abluatur; huiusmodi namq; remedia adstringendi virtute pollere debent: fluxione autem mediocri existente, sequens medicamentum iuuamento erit, ℞. succi granatorum dul. mulsę añ. liquiritię minutissimè incisæ .q. sat videbitur. bulliant omnia ad melis spissitudinem, & addito modico croci vuula cataplasmetur: quæ si fuerit exulcerata, siccissima expostulat remedia, prius tamen abstergenda sunt vlcera rodomelle, vel vino granatorum, vel omphacio cum melle; hęc enim placidè vlcera abstergunt, fluxionesq; prohibent; exsiccantur autem medicamento ex gallis, alumine plumæ, carta exusta cum melle, vel trociscis Andronij subtilissimè pul. in quem vsum deseruiunt etiam mirrha, alumen liquidum, tragacantum, terra lemnia cum melle, collumella aũt pinna inungenda. instrumentum namq; à Græcis staphileparton dictum, propter eius duritiem, reprobatur. tentarunt nonnulli corruptam, vel cancrena detentam vuulam detruncare, vel ita tumefactam, vt patiens suffocari videatur; ita namq; iusserunt Aetius, & Auicēna. Hippocrates autem, Celsus, atq; Galenus huiusmodi operationem negligere videntur. Nos tamen sępe collumellam ita affectam curauimus oleo ex vitreolo melle rof. admixto, vel sapa; aliquando autem (caute tamen, summaq; cum diligentia operando) cautherio actuali, fœlici cum successu vsi sumus.

De Vlceribus Labiorum. Cap. VIII.

IN Labijs diuersæ vlcerum species exoriri solent: quæ tamen sæpius occurrunt, sunt fissurę, à Gręcis ragades dictæ. nonnunquam etiam paruis vlcusculis afficiuntur, quæ vulgo taroli nuncupari solent: aliquando etiam vlceribus planis, mali moris, malignis, & cancerosis infestantur, quæ à multis, noli me tangere, nuncupari solent. fissurarum signa sunt vlcuscula lunga, superficialia, quæ ad motum labiorum maxime dolent, ita vt sæpius sermonem impedire videãtur. tempore hyberno quã maxime frigido exoriri solent, maximeq; Borea expirante; horumq; causa, intensa est siccitas, adstrictioq; potens, vel tandem adustus humor. Ea verò, quę taroli nuncupantur, vlcuscula sunt parua, rotunda, albicantia, & superficialia, quę ab acri, tenuiq; humore originem ducunt. Benigna, vlcera sunt plana, sub epidermide rubicunda, omniq; malo symptomate carentia: quę maligna sunt, ferignaq; dicuntur, & cancri figuram repræsentant, labia inęqualia reddunt, tetri coloris, ostracosa, dolorosa, odorisq; ingrati. hisce pręcedere solet, vel exigua pustula, vel tumor aliquis exiguus atq; durus, fusci coloris; prauiq; sensus, in superficie labiorum, vel faciei, quem Græci fonthon, Latini varrum, cõmuniter verò, coslo, nuncupatur. hic vero ab humore crasso, & adusto sępissime originem ducit: Interdum verò verucula quędam, à Græcis Acrocordon, vel Mirmichia dicta, vel tandem pustula quędam melancholica, a malo viuendi regimine originem ducens, vel ex adhibito pręter rationem medicamento, in labijs cancer, phagedenicaq; vlcera induci solent.

PRAXIS.

Labiorum scissuris, quando à frigore originem ducunt, mirabili modo conducere solet arietina pinguedo, vel asinina, vel anathina, vel simplex, vel cum cera commixta, & oleo amigdalarum dulcium. Idem operatur vitulina pinguedo cum mucilagine sem. psilij, & oleo citri. ad idem multũ pollet oleũ ex mirrha, ex cera, & ex luteo oui. Quę vlcera taroli nuncupantur, alumine liquido applicito facillimè sanantur: dummodo per temporis spatium ibi detineatur: quo non iuuante, huiusmodi decoctum paretur, quod non modò labijs, sed ori vniuerso conducere solet: ℞. Aquæ marinę lib. ij. Mali granati in quatuor partes diuisi, Aluminis erudi ℥. xv. sublimati optimi gr. ij. salis sardi ʒ. ij. bulliant omnia in olla noua cum sex folijs lauri, ad tertiæ partis consumptionem, & coletur; colatura in vase vitreo bene obturato seruetur; hisce enim malis pręsentaneum est remedium. vlcera plana labiorum curantur vnguento ex tutia, vel albo camphorato, vel ex solatro confecto. vel ℞. Litargirij argentei, plumbi exusti añ. ℥. j. mirrhę, aloes, tutiæ præparatę añ. ℥. s. pinguedinis vituli ℥. ij. succi solatri, plantaginis, vini granatorum, ol. mirthini añ. ℥. s. bulliant omnia humida ad consũptionem succorũ, deinde cera alba q. s. aridaq; addantur, & vnguentum in mortario plumbeo in lenimenti formam conducatur. Vlcera verò maligna. phagedenica; cancriq; naturam redolentia, eadem ratione curantur; quæ in cap. vlcerum famosorum tradita est; si autem eorum malignitas prosequi videatur, basilicam pro opportunitate secabis, humoresq; peccantes imminues, vel cassia, vel syrup. rof. solut. vel ellectuario rof. Mef. vel ex succo rosarum: si autem adusti fuerint, cum sero, vel succo fumariæ, vel ellectuario lenitiuo, vel diasenne, vel confectione Hamech, & similibus. humores autem, qui relinquuntur, præparantur syrup. de epitimo, de fumaria, vel bisantino. cum verò aliqua in vrinis apparuerit concoctio, iterum euacuanda

cuanda

euanda est materia, hyera Pachij, vel diacolocinthidos, vt isti appellant, vel pillulis Indis, vel de lapide lazuli, vel decocto epithimi, vel Mes, vel Auic. vel Rasis, vel pillulis de fumaria, ex elleboro nigro alteratis. Topica, localiaue medicamenta omni mordicatione vacare debent; quare aqua ordei, & melle violato vlcera ipsa abluere sufficiet, vel aqua ex virga aurea, vel bippinella, & vino granatorum; Si autem aliqualis appareat putredo, hydrargirio præparato remoueatur; in hisce enim affectionibus multum prodesse solet. Ab hoc quædam inducitur escara, post cuius remotionem, tale debet applicari medicamentum. ℞. Terebentinæ claræ ablutæ, vel vino albo, vel aqua solatri, prout videbitur opportunitas, ℥. ij. mellis rosati, farinæ ordei añ. ʒ. s. mirræ, terræ lemnię añ. ℥. ij. misce, & S. A. huiusmodi medicamento illinitis lichinijs, vlcus impleatur, desuper autem imponatur vnguentum ex pompholige, donec optima appareat sanies, & concoctio: Quod verò deficit, resarciendum est diacadmia emplastro, vel ex luteo oui camphorato, vel diapalma desuper inducatur: quæ si non profuerint, pars vniuersa infirma, & saniosa ignito ferro amouenda est, reiteratoq; actuali cautherio est inurenda, Si autem aliqua de causa huiusmodi operatio impediatur, vt puta infirmi timiditate, vlcus autem cacoeticum fuerit, non inconuenit in casu tali, imò præcipiunt moderni Chirurgi, vt aliquid arsenici sublimati applicetur, vel simplex, vel alijs medicinis commixtum, optima tamen præparata defensione, ne eius uis terminos pertranseat, vt puta arsenici granum apponatur, vel simplex, vel cum vnguento cerusato commixtum; hoc enim pacto non multum infert doloris, sed escharã inducit, quæ loto butiro, & ordei farina, vel decocta malua, & axungia porcina remouetur; qua remota, vlcus denuo est mundandum: vtuntur autem aliqui sublimato, terra sigillata commixto, vel vnguento populeonis: laudant alij trociscos ex minio, vel ex asphodellis, qui in tenuissimum polinem redacti, malam carnem omnem consumere solent; quo peracto, quemadmodum alia vlcera, proprijs indicationibus curanda sunt.

In Antidot. 5. f. 4. tract. 2. ca. 1. 9. ad Alm. c. 13.

De Vlceribus Aurium. Cap. IX.

ARO auribus exoriri solent affectus, qui chirurgica manu indigeant; idcirco antiquiorum Medicorum perpauci de hisce verba faciunt: exulcerantur tamen aurium, vel internæ, vel externæ partes; quę externa sunt vlcera, vel arida, & sicca, vel multa humiditate, & virulentia plena apparent. inter sicca aliqua chronica, antiqua vę sunt, aliqua recentia, & sanie plena existunt; Horum aliqua dolorosa, profunda, & maligna sunt; multa verò benigna, plana, & salutaria.

Guido magnus. Leo Anneus. Theodoricus. Io. de Vico. Io. Zighauhi. Cels. lib 6. c. 7. & lib. 7. c. 8. Gal. 3 loc. & li. 6. de simp. & 5. Method. ca. 10. Aet. lib. 3. c. 80. Paul. lib. 3. c. 23 Rasis 9. ad Almans. cap. 32. Auic. 4. f. 3. cap. 13.

PRAXIS.

QVIA Auditus organum natura siccissimum est, idcirco validissimè siccantia expostulat medicamenta; quare externa, & apparentia vlcera medicamento curantur ex memite confecto, quod glaucion à Græcis dicitur, & aceto, vel trociscis Andronij, & austero vino, vel ex spuma ferri, & melle. Aliqua autem apparente putredine, hydromelle remouenda est, vel mellito vino, vel decocto lentium, vel mirthillorũ, vel ex hedera in uino decoctis, addito melle rosato; deinde tale applicef medicamentũ, ℞. mirrhæ, olibani an. ℥. ij. aluminis vsti ℥. j. mellis q. s. vel ℞. mirrhę, aloes, calcithidis añ. ℥. j. succi papaueris, aceti añ. q. s. vel ℞. Aloes, aristolochiæ, sanguinis draconis, squamę ęris pręparatæ añ. ℥. j. terantur omnia cum aceto, & modica cera f. vnguentum. si aliquis fætor percipiatur, vlcera cum oximelle mundẽtur, deinde cum Iside curentur: si verò corrumpi incęperit, curetur ex ægiptiaco Celsi, ex ęrugine, aceto, & melle confecto: si autem vlcus notabili dolore teneatur, licio, & muliebri lacte mulcendus est, vel medulla panis, & sappa, vel medulla anatis, & ol. amigdalino, & croco: si autem nimium sęuiat, fiat colirium ex aloe, & croco, opio, & melle, vel meconium aqua abluatur, & inflãmatus locus emplastretur: si autẽ multa affluxerit materia, ad os & nares diuertenda est, vlcus deinde alumine exusto, mirrha, calcantho, & melle, & ex hoc auris semper cooperienda est, postque mulso, quando recens est, & aceto, quando antiquum fuerit ablutum. Antiquis vlceribus, humoreq; carentibus, sequens valet remedium; ℞. hysopi, medullę cerui, butiri añ. ℥. iiij. resinæ terebenthinę añ. ℥. ij. ol. amigdalini, & ricini q. s. m. & vtere. Antiquis autem affectibus ℞. mirrhę, spumæ nitri, nardi, aluminis scissilis añ. ℥. j. croci. ʒ. iij. misceantur omnia cum aceto acerrimo: si autem multus affluat sanguis, instilletur marubij succus cum aceto, vel succo granatorum in aceto decoctorum. Vermes autem, qui in auribus generantur, albo veratro interficiuntur, si cum melle, vel succo rubi infundatur: si autem vlcus profundum extiterit, remedia fistula, cannaue sunt instillanda.

De Vlceribus faciei. Cap. X.

ACIES, Ea videlicet pars, quæ capillorum principio, mento, & auribus circumscribitur; quemadmodum & aliæ partes, exulcerari solet, manifestis, saniosisq; vlceribus, quæ cum peculiarem non requirant curationem, idcirco de ipsis particularis non est facienda mentio: non sunt tamen silentio inuoluendi affectus, qui ipsam præcipuè infestare solent, inter quos præcipuum obtinet locum gutta rosacea, deformis potius affectus, quàm morbosus.

DE GVTTA ROSACEA.

SOLENT circa eminentiores faciei partes, vt puta sub oculis, & circa nares, quędam exoriri eminentiæ, siccę, crustosæ, inęquales, intensæq; rubedinis, quæ fere semper lepræ futurę, elephantiasis ue indicia sunt. Horum affectuum materies est sanguis crassus, ac inflãmatus, qui adustus redditus inflãmatam, aspectuq; deformem faciem reddit. affectus hic contagiosus est, eccessiuoq; hyeme crescit, ac quotiescunq; cutis porri constipentur, nec vapores, tenuesq; humores ad caput ascendentes ex pelli possunt, quare facies inflãmatur. ex crassiori autem humoris parte, nonnullæ generantur pustulæ, variæq; crustę, siccę, inæquales, & rubicundæ, quę in tetrum affectum cum suprascriptis conditionibus conuertuntur. Appellant Arabes albednasem, vulgares autem butilaga: quando verò excessiue rubet, gutta rubea nuncupatur: quando verò maxima afficit ægrotantem molestia, gutta rabida, sępe uerò gutta rosata, vel rosacea, vel Arabica vulgò dici solet; reponendus est in genere Herpetum crustosorum, ab adusta bile originem ducentium, quæ propter eius leuitatem innatam faciem petit, eamq; deformem reddit.

Auic. 7. 4. tract. 2 cap. 9.

PRAXIS.

IN Cura huius deformis affectionis cutis, omnia videntur conuenire medicinæ instrumenta, ea nanq; seruãda est dięta, quæ leprosis proponi solet. vitentur crassa cibaria, frigida, salsa, difficilisq; digestionis. eligantur, quæ optimum generent sanguinem, eumq; naturalem, & concoctu facilia. laudatur vinũ album, atq; oligophoron, nec dulce, nec austerum. fugiendum est immoderatum exercitium, maximè autem materias in capite existentes monere, vel sursum ad faciem humores, vaporesuè pellere potens. frigidus aer, coitus, immoderatusq; calor est vitandus. quando in facie, mentoq; nonnullæ pustulæ paruę, & inflãmatæ incipiunt apparere, earum cura est ventris solutio, venęq; sectio, adhguntur etiam spatulis cucurbitulę, hæmoroidibusque sanguisugę. cum autem nihil obstet, basilica prius est incidenda, deinde cõmunis, postmodum verò cephalica; sic enim iubet Hippocrates in sanguinis rectificatione: quando infirmum est caput, minoranda est materia elect. lenitiuo, vel diasenne. residuumq; præparandum cum syrupo de fumaria, ex intibo, ex lupulis, & tandem corpus est exquisite purgandum confectione hamech, hyera Hermetis, vel Pachij, vel cum medicamento ex epithimo Mes. cum sero, vel pillulis ex lapide lazuli, quem Gręci cianeum, Latini verò ceruleum appellant, vel pillulis Indis, remedijsq; similibus. Localia medicamentà fluxiones moderatè repellendi facultate pollere debent, quemadmodum vnguentum ros. Mes. vel simplex lenimentum, vel litargirium in aceto enutritum. ad idem valet lactucę succus, portulacę, & aqua rosacea; Idem pollet decoctum rubi, mirtillorumq; in aqua plantaginis: quando verò expanditur rubedo, ℞. uini granatorum, aceti ros. an ℥.ij. succi limonum, syrupi albi sine opio an ℥.j. bulliant omnia tantisper; deinde adde cerussæ lotę, tutiæ pręparatę an ℥.s. agitentur diu in mortario plumbeo ad consistentiam lenimenti: vel ℞. aceti ros. ℥.iij. Aquæ ros. ℥.ij. ol. omphacini ℥.j. bulliant omnia tãtisper; deinde adde terrę sigillatę, tutiæ præparatæ, cerussæ lotę an ℥.v. sublimati ℈ ij. m. pro lenimento, quod est mirabile. Si autem aliqua superueniat inflammatio, denuo sũt cucurbitulæ scapulis applicandę, vel hęmoroides prouocandæ: locus uerò inflãmatus ex ol. frumenti est inungendus, vel ex luteo oui, uel unguento ros. Mes. In statu uerò huiusce morbi à multis commendatur ol. ex tartaro cum litargirio aureo, uel auripigmento cum succo lapatij, uel sulphur cum succo asfodellorum, uel acetum cum cerussa, & euphorbio. nos autem multum laudamus huiusmodi remedium, ℞. ol. ex tartaro, succi lapatij, limonum, aceti ros. an ℥.ij. aquę plantaginis ℥.vj. lupinorum amarorum ℥.ij. radicum dragontij. ℥.j. bulliant omnia leuiter, quousq; lupini molles fiant, deinde colentur, & adde cerussæ lotæ, plumbi usti, tutiæ præparatæ an ℥.iij. hydrargirij saliua extincti, deinde cum medulla panis expurgati ℥.j. pinguedinis cerui, hædi an ℥.v. m. in mortario marmoreo ad consistentiam unguenti. Quando uerò morbus inueterauerit, omnium Medicorum iudicio incurabilis est.

DE VLCERE NOLI ME TANGERE.

IN facie, in mento præcipuè, vel circa os, tumor quidam paruus, foruncolo similis, uel verucula cuidam, rectus, durus, fuscìq; coloris enasci solet, qui paulatim excrescens tandem exulceratur, & in vlcus melancholicũ degenerat, cancriq; naturam redolens, idcirco morbus ira malignus est, & contagiosus, vt nulli cedat remedio, imò potius ab ipsis irritatur, quàm eius malignitas mitigetur, sanas partes depascit, cõmuniterq; lupus, vel noli me tangere, nuncupatur. huius tamen effectus rardus est in consumptione, quod in uero cancro accidere non solet, à bile adusta, vel mixta originem ducit, & sub vlcere phagedenico, vel corrosiuo reducitur, in quibus occulta quædam malities reperitur. Ad hæc faciem propter eius raritatem occupare solet: quando verò uigoris gradum pertingit, omnia carcinomatis signa demonstrat.

PRAXIS.

QVIA deformis hic, timendusq; affectus, est in genere cancrorum manifestorum exulceratorum videlicet, satiusq; est, dicit Hippocrates, quemlibet cancrum non curare, quàm eius curam incassum tentare, curati nanq; citius interficiunt, non curati verò longius protrahuntur, idcirco eius curationem tentare non conuenit: si uerò aliquod proponatur medicamentum, illud præseruatiuum potius esse debet, ne vlcus euadat, uel exulceratum in deteriorem statum deueniat, molestiusq; quotidie euadat. huic optimum prodest vitę regimen, opportuna totius corporis euacuatio, diligensq; chirurgia: victus igitur tenuis modus est iniungẽdus, bonum generans nutrimentum. & si humoris adusti in corpore acceruatio vitari non possit, propter iecoris intensam caliditatem, refrigerantibus, & humectantibus cibarijs vtendum est, vt ptisanę cremore, sero, alteratisq; iusculis ex cicorea, endiuia, & boragine; Inter hortenses herbas, conceduntur atriplices, blitis, cucurbita, & similia: necnon saxatiles pisces, aues montanæ, carnes pullorum, hædorum, suuinmq; iuniorum, ouaq; recentia, vinumq; tenue, aquosum, album, omnisque euitetur repletio, acriumq; rerum vsus: & si consenserit ætas, brachij vena prius est secanda, tantumq; sanguinis extrahendũ, quantũ fuerit opus, deinde hæmoroidalia vasa sunt aperiẽda, si præcipuè appareat morbus supra nates, & successiue corpus ab adustis humoribus purgato conuenientibus medicamentis, quę in principio blandia, benignaq; sint, progressũ verò temporis gradatim efficaciora, & potentiora; cum enim euitari non possit, quin in corpore adusti, melancholicìq; humores non generentur, saltem opportunis interuallis eos euacuare debemus, pharmacis, necnon sanguinis euacuatione. localia autem remedia, quæ infirmæ parti adhibentur ante purgationem, temporeq; purgationis, anodina esse debent, quæ & fluxionem moderatè prohibere possint, vt si nullum adhuc appareat vlcus, acetum cum aqua rosacea, & oui albumine, vel succum solatri cum cerussa abluta, vel unguentum ex litargirio, & plumbo adusto: sed si forte aliquod sæuum appareat vlcus, arsenicum sublimatum tutissimum, præstantissimumq; est remedium, opportunè applicitum, & moderatè; inhibet nanq;, & eradicat huiusce morbi voracitatem, integrumq; à corpore segregat, si præcipuè idoneo ligno inter lanam, corruptamq; carnem applicetur. Animaduertendum tamen est, ne circumuicinę partes inflãmentur, vel aliquam admittant fluxionem, quod quidem assequimur, si partes illæ tueamur aliquo defensiuo, vt pote bolo armena, & aceto, vel oxisacara, & succo solatri cum bolo armena, vel vnguẽto populeonis: arsenici verò quantitas quando applicatur, paucula admodum esse debet, quemadmodum in durioribus corporibus dimidium grani frumenti pro uice: quando verò correctum, alijsq; est commixtum medicamentis, ut cerussato vnguento, uel ex tutia, uel cum butiro ad integrum granum adhiberi potest: huiusmodi tamen medicamento sæpius, in pauca tamen quantitate, vti, tutius est, quã rarius, in maiori tamen quantitate: perdurat autem, absq; eo quòd mutetur, per tres dies continuos, escaramq; inducit, qua butiro semota, vel succo porri, vlcus est rodomelle mundandum, succo apij, & ordacea farina, in reliquis, quemadmodum & alia vlcera, curandum est.

De Vlceribus Colli. Cap. XI.

COLLVM, ea videlicet pars, quæ mento, & furcula superiori terminatur, uarijs modis vlcere opprimitur, quæ pro uenarum, neruorum, & artheriarum copia, & quia cibi, potusq;, & aeris est uia, periculo non vacant, & frequentissime strumis molestatur, de quibus alias fecimus mentionem. Nunc ab vlcere plano, & simplici incipientes, quod ipsi occurrere solet, id cerato ex pompholige, uel ex minio, uel ex calcithide curandum est: si autem profunda, sinuosaq; fuerint, maiori indigent subsidio; quare instituto optimo uitę regimine, conuenientiq; corporis euacuatione præmissa, proprijs indicationibus sunt curanda, detergentibus nempe medicamentis in sordido ulcere, exsiccantibus autem, nouamq; carnem generantibus in cauo; ordoq; curæ ab abstergentibus incipiendus est: nulla nanq; pars vel agglutinari, uel carne impleri potest, nisi prius omnis sordicies abstergatur, loculq; infirmus optime mundetur: quando uerò à quocunq; alio

affectu fuerit liberum, vel melicrato solo erit mundandum, vel vino mellite, prout magis videbitur opportunũ; id autem maxime accidit, quando vlceris os inferna despiciat, vt saniei facilis pateat aditus: si autem humor, qui à sinu distillat, cruentus, fętidusq; appareat, oximel pręstantissimum est remedium, addita aliquando modica ægiptiaci quantitate: si autem opus fuerit, vt super sinum medicamentum diutius detineatur, vel damascenum, vel isis, vel etiam ceraseos medicamentum est applicandum; Absterſione autem perfecta, id medicamentũ applicetur, quod ex cartha combusta, vel tutia componitur, quorum exigua portio aliquo cõmisceatur liquori, vt eorum vehementia aliquantulum remittatur; immittantur autem in immo sinu, vel fistula, vel recto syphone.. Quia autem hoc in loco multæ cauitates accidere solent, scien. omnes vnguento regali, Basilicone minori dicto, eas impleri, & ad sanitatẽ perduci: vel citrino, & similibus, diaphenicino autem ad cicatricem perducuntur.

De Vlceribus Pectoris, & Humerorum. Cap. XII.

CIRCA thoracem pectusue, hominumq; præcipuè, vlcera accidere solent, quæ propter eorum formam, ac figuram, necnon effectum, formicosa dicuntur; suntq; in genere Herpetum depascentium, ab humore adusto originem ducunt, sæpè sæpiusq; paruæ, ac inflãmatæ oriri solent, à pustulis paruis exordientes: si autẽ inueterauerint, ossa corrodunt, pectus perforant, ac in fistulas degenerant; nec periculo vacant, cum pectorales partes multis venis, & artherijs abundent; hancq; ob causam lumborũ dolores, ac deliria inducere solent Cumq; circa dorsum multi exoriatur nerui, spasmus facillime, ac periculum inducitur. sed quia interius de pectoris fistulis sermonem sumus habituri, nunc illotis pedibus, hęc prætermittemus, ad vlcera formicosa redeuntes, quæ his solummodo accidere solent, qui multis adustis humoribus scatent, necnon & alijs superfluitatibus; quapropter cum nihil obstet, talia corpora sunt exquisitè purganda, & fortasse vena secanda, quemadmodum in cap. Herpetum iam dictum est. Confert huic morbo febricitantiũ victus, interq, principales indicationes ea primum obtinet locum, quæ est inflammationem reprimere, deinde secunda succedit intentio, quæ est morbi caussæ concoctio, in quem vsum mirabili modo confert sequens medicamẽtũ. ℞. Terebentinæ claræ lotæ in aqua plantaginis. ℥. ij. succi apij, absinthij añ. ℥, j. farinæ ordei, lupinorum añ. ℥. s. lutei oui nu. 1. mellis ros. ℥. iij. misce; & hoc medicamento lichinia illiniantur, emplastrumq, saturninum superextendatur: aliqua verò apparente malignitate, hydrargirio præparato est remouenda, ea verò perseuerante, tali corrigatur medicamento; ℞. Mellis crudi. ℥. j. floris æris ʒ. iij. aluminis liquidi ℥. s. succi apij, l ng. ię pasernæ, vini granatorum añ. ℥. s. collentur succi, & bulliant omnia lento igne, semper agitando, quousq; mellis spissitudinem acquirat: si verò hoc medicamentum nõ prosit, ægiptiacum expertor, vel ignem; hęc enim medicamenta salutem pollicentur.

De Vlceribus Mamillarum. Cap. XIII.

DE Mamillarum cancro, morboue gallico hic verba facturi nõ sumus; alibi enim de his pertractauimus, sed de alijs vlceribus agemus, quæ eis occurrere solent, quæ maxima consideratione sunt pertractanda; in cancri nanq; naturam facilè deducuntur. primum igitur aliquo digestiuo sunt præparanda vlcera, deinde rodomelle abstergantur, iuxta Dioscoridem, & Gal. cui adiungit Gal. mirram, & aloem: moderni autem practicantes succum apij, ordeaceamq; farinam adiungunt. bona autem apparente coctione, noua generetur caro, aureo vnguento, vel periclimenone, quod isti de matrisilua appellant, quod optimũ est medicamentum: in hoc verò affectu, medicamentorum crebra mutatio, ac reiteratio, prodesse maximè videtur: si autem aliqua appareat inflãmatio, vnguento ros. curetur, vel ol. ros. in mortario plumbeo, ad spissitudinem, plumbeo pistillo agitato; si verò aliquis superueniat dolor, oleo ros. est mulcendus, vel cataplasma ex medulla panis, lacte, & croco est parandum, vel ℞. Medull; panis frumenti. vnc. iij. foliorum maluæ, violarum añ. m. s. bulliant omnia in brodio, & adde butiri recentis. ℥. ij. lutei ouorum nu. 1. ol. ros. vnc. j. croci parum, farinę ordei q. s. vel conducatur emplastrum. Cauendum autem, ne ex medicamenti acrimonia, vel caliditate, vel duritie, & ariditate, vel crassitie, & lichiniorũ longitudine, dolor augeatur. mamillę enim propter earum raritatem, cumq; spongiosę sint, fluxionem omnem facillimè admittunt, ac inflãmantur, quare suspensę sunt tenendæ, ne nimia impleantur humiditate: si autem lactis copia (prout aliquando accidit) curationem nimia humiditate impedire videatur, lac exsiccetur (nisi fortasse lactet mulier) mamilla cooperta terebentina tepida, vel folijs nucis communis, quæ sunt mirabilia, vel ℈. j. pillularum ex Rabarbaro in aqua plantaginis dissolutarum exhibeatur. si autem papillę mamillarum propter lactis acutiem, vel infantis morsum, fissuris molestantur, quæ à Græcis ragades dicuntur, à vulgaribus autem setole nuncupantur, ita vt mulier in lactis exhibitione dolorem percipiat (in hoc enim affectu accidit aliquando, vt ex toto papillæ corrodantur) multa diligentia, tenuis dieta est instituenda, frigida, & humida,

mida, uinū prohibeatur, corpusq; euacuetˉ cassia, manna, uel syrupo ros. solut. si opportunū videatˉ, vel salte alternis diebus enematibus, iuxta opportunitatē factis, in principio autem fissuratum prestantissimū est remedium, locum illinire mucilagine .s. citoniorum, vel uino granatorum, & bolo armenæ, vel lacte asinino, albumine oui, & cartha combusta, vel f. lenimentū ex hircino sæpo, ol. amigdal. dul & cera citrina. in statu autem, ℞. mucilaginis, sem. lini, citoniorum añ. ℥. s. ol. masticini, ol. amigdal. dulciū, medullæ cruris vituli, pinguedinis hircinæ, añ. ʒ. ij. pul. sandalorum, corallorum, tragacanthi, mumiæ, añ. ʒ. s. camphoræ gr. iij. ceræ citrinæ. q. s. & f. vnguentum.

De Vlceribus Articulorum. Cap. XIIII.

ARTICVLI, in quibus ossa committuntur, sæpè inflāmantur: qui affectus, si absque methodo curetur, cauorum vlcerum, maleq; naturę sunt in causa, quę cacoetica dicuntur. quemadmodum enim inquit Auic. non omnia loca per se abscessus pe-peti sunt apta, quemadmodum sunt articuli, vel ossium concatenatio, quæ loca uiscido crassoq; humore nutriuntur, cauaq; sunt; quapropter ulcera his contingētia, cauernosa, & fistularia euadunt, & idcirco curatu difficilia. Primus igitur medici scopus erit, horum orificium hians, ac patens reddere, ita vt intima eorum pars oculis subijci queat. insuper sinus abstergendus est uino melite, vel lixiuio claro, & melle, aliquando etiam hydrargitium præparatum addentes. debet autem huiusmodi medicamentum siringa inijci, quandiuq; potest, obturatum orificium detinere, vt diutius ibi permaneat, particularemq; efficiat operationem. vel huiusmodi utere, exsiccāti, abstergenti, potentiq; ℞. lixiuij clari, uini nigri añ. ℥. vj. rodomellis ℥. ij. aquæ ardentis ℥. j. vnguenti ægiptiaci ℥. s. m. & tantisper bulliant. si autem aliqua fuerit ostracositas, ea medicamento acuto est remouenda, vel supradicto præcipitato, vel ægiptiaco, vel trociscis ex minio, vel ol. calcanthi, cautione adhibita, ne uicinæ partes offendantur. si autem incisione fuerit opus propter orificij angustiam, ita fiat, vt nullus neruus, arteria, venaue lędatur, statimq; ordeacea, & zucharo ros. abluatur, successiueq; carne Aureo, vel Citrino adimpleatur: quod uerò reliquum est, argideo emp. vel diaphenicino, vel græco consequi poterimus.

De Vlceribus Virgæ. Cap. XV.

MEMBRO virili, peniue quodcunq; ulceris genus accidere solet, maximeque hisce temporibus, quibus morbus gallicus grassatur, de quo proprio loco uerba sumus facturi. nunc de vlceribus pertractantes; quæ alia de causa, quàm à morbo gallico fiunt, uel sunt plana, benigna, uel mala, corrosiua, & putrida. benigna, ut asserit Rasis, absterguntur ex aloe insperso, & tutia exsiccātur. si autem multa scateāt humiditate, hæc absumitur corticibus pini, & lapide emathite exusto, vel cucurbita adusta cum alumine crudo exusto, emplastro ex cartha combusta, uel ex cancris fluuiatilibus exustis; laudat deinceps Gal. cadmiam lotam, & argenti spumam, eaq; omnia, quę tanta exsiccādi virtute pollent, quæ hisce partibus conueniens est, carne siccioribus. Notandum est etiam, glandis ulcera exsiccantibus ualidioribus curanda esse, quam ea, quæ in præputio exoriuntur: hæc autem exsiccantia magis expostulāt, quàm ea, quę in reliquo pene oboriuntur. huius ulceris causa est sordicies quædam, aliquando alba, aliquando nigra, quę intra præputium detenta, & exferuefacta, ulcuscula illa producit, quæ vulgo taroli nuncupantur. exoriuntur aliquando ex labore, uel equitando, uel remigando, uel quocunq; alio modo perpesso, & eadem sorditie eo loci detenta. accidunt aliquādo ēt ex adstringentibus applicitis medicamentis, quorū vsus apud scorta frequēs est ad uuluę adstrictionem. si ergo phagedenicū, uel corrosiuū fuerit vlcus, huius effectus causa est indaganda: quod si præ nimia malorū humorū copia fiat, ea est imminuēda, vnde nullo obstante, basilica est incidenda; quod conueniens magis est medicamentū, quàm pharmacia. morbus nanq; in extremis partibus est, cui magis reuulsio cōuenit, quàm attractio, quæ soluentiū medicamentorū principalis est effectus: si tamen cacochimia appareat, ea opportuno medicamento est euacuanda, id Hipp. asserente. quare cum hi morbi ab adusto, & acri humore fiant, hi ellect. de psilio sunt deturbandi, uel ellect. ex succo ros. cum rab. & syrupo ros. sol. tenuis sit victus, frigidus, & humidus; quiescat ęger, motus nanq; sordidū vlcus reddit; appensum membrū detineatur, & uentri alligetur, ne pendens fluxiones admittat. vt autē omnis prohibeatˉ corruptio, defensiuū aliquod superiori loco applicetˉ, vt acetū, & bolus armena. Hancq; decoctionem parato, ℞. mirtillorum, rubi rosarum, corticum granatorum, plantaginis, linguę paserinæ, aluminis liquidi añ. q. ʒ. & fiat decoctio in uino nigro, qua facta ablutione, huiuscemodi pul. applicetur. ℞. sem. rosarum, baccarum mirthi, balaustiorum añ. vnc. ij. aristolochię longę, aluminis rubei añ. ʒ. ij. m. & f. puluis subtiliss. vel cum ol. masticino, & f. vnguentum. si autem hæc non iuuerint remedia, ad hydrargirium præparatū confugiendū est. Absterguntur autem ulcera vnguento damasceno, uel iside, nouaq; inducitur caro, licet iuxta Hippocratis auctoritatem, dicentis, præputium

Gal. Metho.

6. Aph. 19. lib. de coacis prænotio. & lib. de morbis. Arist. 3. de Hystoria animaliū cap. 19. Gal. 1. de semi. cap. 8. Aetius lib. 14. cap. 16. Paul. lib. 3. cap. 59. & lib 7. cap. 17.

diuisum nec crescere, nec uniri, pauca gigni possit, olibano, mastice, tutia, aloe, anetho exusto, & similib. medicamentis, tandem diacadmia, vel cerussato vnguento ad cicatricem perducuntur. si autem aliqua infestauerit ulcus putredo, apostolorum unguento remoueatur, uel isìde, uel alio leuiori remedio, cum prædictis commixto, ut ℞. vnguenti citrini unz. j. isidis ʒ. iij. ægiptiaci ʒ. ij. m. uel ℞. unguenti basiliconis minoris vnz. j. ægiptiaci ʒ. ij. m. si autem huiuscemodi vlcera consolidatu difficilia, ac maligna euadant, eorum malignitas est remouenda, corachon, uel corace, uel etiam conco appellato medicamento, cuius descriptio hęc est, ℞. pul. gallarum unz. ij. squammę æris unz. j. ʒ. calcithidis, olibani aā unz. j. triturentur hæc cum aceto per multos dies; deinde adde mellis albi unz. v. & iterum misceantur, & adde ol. mirthini unz. ij. pinguedini taurinæ unz. viij. terebenthinę unz. j. m. & f. emplastrum S. A. & nos sępe tali usi sumus medicamento, ℞. plumbi exusti, cartę exustæ, aluminis vsti, fęcis ferri, sanguinis draconis aā. unz. j. aloes, olibani aā unz. ʒ. ol. mirthini, & ceræ q. s. hisq; ac similibus remedijs ulcera virgæ sanantur, tam ea, quæ in prępųtio contingunt, quàm ea, quæ glandi accidunt.

Cels. lib. 6. cap. 18. & lib. 7. cap. 31. Paul. lib. 6. cap. 55.

Accidit etiā aliquando, vt genitale ita tumescat, maximeq; præputium; ita vt glans videri, nec ulcus inspici possit, qui affectus phima, uel phimosis à Latinis clausura nuncupatur. aliquando ita retrahitur præputium, vt maxima cū difficultate proprio loco reduci queat, unde glans omnino aperta appareat, qui affęctus à Græcis periphimosis appellatur, cui sæpe tumor magnitudine notabili accidit, rubicūdus, tractabilis, absq; dolore, flatuq; plenus, uel tenui pituita. cum igitur ob aliquam exortam inflāmationem, uel ulcus genitale intumescat, præputiumq; proprio loco reduci nequeat, locus aqua tepida sæpe sæpius fomentandus est vsu syphonis. si glans fuerit cooperta præputio, inter vtrunq; tepida aqua est iniicienda, quo presidij genere si pellis mollis, tractabilisq; euadat, nil aliud est peragendum. si autem tumor pertinax adhuc fuerit, lens, marubium, & malua in uino sunt decoquenda, aliqua addita mellis portione. si autem hæc non iuuerint, cataplasma parato ex maluis, sem. lini, & altea cum luteo oui, & butiro, uel f. emplastrum ex malua, altea, pinguedine gallinæ, triticea farina, butiro, ol. ros. luteo oui, croco, & sapa. prodest etiam aliquando ceratum ex altea, mucilaginibus, uel diaquilon dictum. si morbus hisce remedijs nō cedat, glansq; etiam cooperta remaneat, interim ulcere progrediente, quod ex dolore, multaque humiditate colligetur, mulso abluatur, ex vino, & melle, addito modico alumine: uel multa effluente sanie, eaq; fætente, adde huiusmodi decoctionem, lentium æruginis, & trociscos Andronis, vel ℞. lixiuij clari unz. x. rob. unz. iiij. vnguenti ægiptiaci unz. j. m. & tantisper bulliant, hæc enim decoctio omnem putredinem mirabili modo absumere solet, in ulceribus illis, quę cætera remedia admittere non possunt. si autem phimosis, ipsaue clausura, ita angusta, arida, & rimis plena fuerit, vt patiens nō modò vehementissimis doloribus crucietur, sed nec stili acies penetrare possit, imò difficultas vrinę acciderit, absq; ulla spe salutis, tunc locum clausum adaperire est necessarium lichinijs uario modo paratis, uel etiam ferro. quod duobus modis perfici potest, quorum alter est, ut per longum vnica uice pręputium incidatur, uel forfice, uel scolopomacherio, ut pateat vlcus. incisione autem facta, statim morbus pannis cooperiendus est, ne à frigido lædatur. Hoc autem ab omnibus non commendatur, diuisę nanq; partes reuniri non possunt, imò cadit præputium, retrahiturq;, eminentiam quandam generans deformem, & incōmodam. proponitur igitur secundus modus, in quo diuiditur pellis intus solūmodo, & in inferiori parte recta linea à summo incipientis, usq; ad frenum. tergus .n. hoc modo, superius relaxatum, decidere, & retrocedere solet: quod si parum afferat iuuamenti, uel propter angustiam, vel propter duritiem, interna pellis est incidenda duabus, tribusue sectionibus, linea recta sactis, & æquali spatio inuicem distantibus. si autem acerbi, intensiq; dolores inuadant, uel inflāmatio, victus imminuendus est, vena secanda, corpusq; euacuandum, clisterijs interpolatis diebus factis: interim uerò pars inflāmata ol. uiolato, uel vnguento rosato, uel lenimento simplici est inungenda. si autem ita usu veniat, f. emplastrum ex maluis, uiolaria, sertula campana, farina ordei, luteo oui, ol. ros. & croco: quo casu urgente necessitate, vnguentū populeonis addere poterimus, uel succum solatri: medicamenta autem noctu, diuq; sunt permutanda, ne exsiccentur; interim vero animaduertendum est, ne præputiū glandi ex occulto adhæreat, & simul uniantur, quod sępe propter ulcera accidere solet, unde petiæ lineæ tenues aliquo lenimento illinitæ sunt interponendæ. si autem id acciderit, scalpello inuicem sunt diuidenda, diuisaq; conseruanda: huiusmodi autem morbi in phagedenica ulcera, & cancrenas sæpe incidunt, unde cunctandum non est, sed statim opportunis remedijs occurrendum, quæ si parū prosint, ignito ferro eorū sæuities est extinguenda. si autem affectus hic serpens absq; eo quod percipiatur sensu, ad vrinæ meatū peruenerit, incurabilis est: si autem in summa glande extiterit, prius fistula, uel argētea, uel plūbea in urinæ meatū est imponenda, ne claudatur, deinde ferro exuren. si autem cancrena altius penetrauerit, omne corruptum remouendum, & exurendum, escara autem remota, quemadmodum & alia ulcera, curanda sunt: si autem escara immobilis remaneat, uel medicamenti, uel ferri causa, emoragiæ alicuius periculum imminet. His autem, qui incisionem perpeti non possunt, s. circulus latus, uel canaliculus plumbeus ita subtilis, vt pręputium ingredi possit, sensimq; imponitur, in ipso canaliculo imponentes frustulū spongiæ optimę compressæ, quæ dum præ humiditate tumescit, sensim dilatat, prædictamq; clausuram aperit. hęc modernorum Chirurgicorum est inuentio, & optima, meo quidem iudicio. secunda autem clausurę species periphimosis à Gręcis dicta, est illa, in qua

ita

ita aperta, ac nuda glans apparet, propter præputij contractionē, vt nullo modo cooperiri possit, morbus deformis est, in puerisq; facilior curatu, quàm in adultis. cum autem inueterauerit, omnino incurabilis est: quando autem nundum inueterauerit, nec occaluerit, diutius ol. amigdalino tepido inungendus est, manibus tractando, & suo loco deducendus: si autem non profuerit, decoctum maluæ, acanthi, & alteæ applicandum est, eo vases genere, quod angustū orificium, latiorē verò habeat fundum, deinde tentandum, an vi possit in pristinum deduci. quo, propter eius duritiem, non succedente, scalpello cutis leuiter est scarificanda, teneris nanq; fiet propter sanguinis exitum, faciliusque suo detrudetur locō; statimq; cataplasma apponendum ex cicerum farina, floribus camomillæ, meliloto, & vino nigro. Vrinæ meatus aliquando ex eius acredine excoriari solet, ita vt ægrotantes ex intensissimo dolore in spasmum deduci videantur. vt igitur talis leuetur dolor, tale præsidij genus componatur, quod quidem in tali casu mirabile est, ℞. aquæ plātaginis, rosarum, solatri añ. vnc. iij. tutiæ præparatæ ʒ. iij. floris ęris gr. ij. bulliant tantisper, & siphone diu noctu eo sæpius vtere: Iuxta Aetium maximè cōmendatur cignarium collirium, in lacte dissolutum, & ipse, eius virtutis, & præstantiæ largam fidem, testimoniumq; perhibet. Iuxta Gal. autem, ℞. Licij, Mirrhæ añ. ʒ. ij. calcithidis ʒ. j f. pul. subtiliss. & adde rob. parum, vini albi odorati ʒ. iiij. decoquantur omnia ad mellis consistentiam, & seruentur in vase plumbeo. quando autem eo vti volueris, dissoluantur cum ol. rosato claro. Auic. autem trociscos ex thure, in lacte, vel vino dissolutos, commendat. Non inconuenit autē aliquando, lotione pręmissa, plūbeam virgam, vel pinnam auis in canali detinere, ne partes vlceratæ simul coalescant; In hoc vrinario meatu aliquādo aliquæ paruæ carunculæ exoriri solent, omni sensu priuatæ, quæ, vel ex malo applicito medicamento, vel ex longo seminis profluuio inuoluntario, superueniunt, quarum aliæ molles sunt, alię verò duræ; molles, sabina exsiccata, & pul. vel hermodactilorum pul. vel serpentariæ radice remoueri solent: duræ verò quantò antiquiores in hisce curandis, tantò maior insurgit difficultas, ad fortioraq; medicamenta deueniendum est, semper aduertentes, ne corrosiua medicamenta liquidiora sint; quare in hunc vsum, sutorium atramentum, calcanthum dictū, maximè commendatur, vel mercurium præparatum, præcipitatum vulgare videlicet, vel ægiptiacum solum, vel emplastro ex cerussa commixtum: Carne verò consumata, locus aqua plantaginis, vel vino nigro cum tutia est abluendus, & de hoc satis.

Accidit etiam aliquando, vt vlcus corrodens, ita meatum vrinarium excedat, vt ab ipso vlcere vrina egrediatur, tuncq; casus difficilis euadit curatu; idcirco interius, exteriusue medicamenta conueniunt, q̄ exsiccādi facultate maximè sint prædita, syphone igitur sequens inijciatur medicamentum, ℞. aquæ plantaginis vnc. iij. vini nigri. vnc. j. s. tutiæ pręparatæ, æruginis abrasæ, & combustæ, aluminis liquidi añ. ʒ. iij. bulliant tantisper simul, & applicetur. Exterius verò tale conuenit medicamentum, ℞. thuris, aloes, mirrhę, sarcocollę. añ. ʒ. j. anethi exusti, corticum pini exustarum, tutiæ pręparatę, plumbi exusti, cerussæ añ. ʒ. s. f. pul. subtiliss. quo impleantur vlcus, superponendo emplastrum ex tutia, vel ex carta combusta. Accidit etiam sæpè, vt findatur pellis, illudque fissurarum genus exoriatur, quę à Græcis ragades appellantur. Hæ a principio curantur fotu ex decoctione maluæ, & sem. lini, vel sedeat patiens in aqua calida decoctionis maluæ acanthi, & pimpinellę, deinde fissuræ inungātur, oleo ex sem. lini, vel nucum, vel ex oui luteo, & desuper imponantur columborum oua elixata, & dura, vel huiusmodi medicamentum, ℞. ol. rof. vnc. iiij. cerę vnc. iiij. cerussæ, plumbi exusti, añ. vnc. s. ammili, tragacanthi añ. ʒ. j. opij camphoræ, añ. ʒ. s. lutei ouorum nu. 4. m. vel ℞. vnguen. rosati, ol. omphacini, añ. vnc. j. succi plantaginis, nc. s. pinguedinis vitulinę, vnc. j. litargirij aurei, & argentei, añ. vnc. vj. plumbi exusti, cærussę, tutiæ, añ. ʒ. iij. antimonij. ʒ. ij. thuris, terræ sigillatę, boli armeni, añ. ʒ. j. misc. in mortario plumbeo, plumbeo pistillo per duas horas, & f. vnguentum; hisce autem non conferentibus remedijs, ℞. ol. lutei ouorum, ʒ. ij. sulphuris ʒ. j. m. & ex hoc ragades leuiter illiniantur, interim ab acrioribus, acutisue cibarijs abstinentes, ventremq; violenter non mouentes, sed ex liquidis, leuioribusq;, & subpinguibus cibantes, & vino tenui, nisi tamen aliquid obstet.

De Vlceribus Vuluæ, & Matricis. Cap. XVI.

NASCVNTVR in sinu mulierum, vel in ingressu vuluæ, vel in colo vteri, vel in ipso vtero, varij affectus, vlceraq; diuersa ab humorum acriorum fluxione generata, vel ex ipsius loci immunditie, vel medicamentorum acredine, vel ex infelici partu, vel ex suppurato tumore, vel tandem ax alicuius rei infectæ contagio, hisceq; in locis excrescentię quædam monstruosæ generantur, quarum omnium passionū, partim in præsenti, partim aliàs, sumus verba facturi. Hic breuiter occurrentiū vlcerum historiam contexemus, quæ vel superficialia, & sensibus etiam manifesta sunt, quæ ex situ, & exeuntibus cognoscuntur. Horum etiam aliqua sunt pura, & simplicia vlcera, alia dolorosa, inflāmata, putrida, & fistulosa, quæ in orificio vuluæ nascuntur, facillimè oculo cognoscuntur: quę verò ceruicem, vel vterum ipsum infestant, eo indigent instrumēto, quod Græci Aliotta, & driopismon, Latini matricis spiculum appellant; licèt sæpius ab excrementis, continuo exeuntib. vlcerū natura cognoscatur, paruum nanq; vlcus, & purum, nisi paruo expurgatur humore, æquali, boni colo-

ris, & ſine malo odore, ex vlcere verò doloroſo, vel inflāmato, humor crudus, & fęculentus, & mordax egreditur; ex ſordido verò craſſus, & viſcoſus; ex virulenti, & corroſiuo, maxima humorum copia, fętens, maliq; coloris; & tandē vlcera illa, quæ continua febre ſunt concomitata, dolore atroci, inquietudine, animi deliquio, & morte, interdum in cancri naturam, etiam manifeſti, conuerti ſolent.

PRAXIS.

HI affectus curantur (ſemota morbi gallici ſuſpicione) iuxta eorum peculiarem naturam, quæ aliquando ex apparentium accidentium vehementia deſumi ſolet: in vniuerſum tamen commendātur medicamenta, quæ multum exſiccare valeant, ſine mordicatione tamen; loci nanq; natura maxime humida eſt, quia etiam locus hic variarum ſuperfluitatum via eſt, ac iter; idcirco & abſtergentibus indigemus, & in tali caſu eo vtendum eſt inſtrumento, quod Græci Metrenchitam, & piulcham, Arabes verò clapſidram appellant, nos verò Latinos imitantes, cliſtere oriculare, vel iniectorium appellamus. Remedia verò in hunc vſum approbata, ſunt aqua marina, aqua ordeacea cum melle, vel vinum melite, vel aliquod magiſtrale decoctum, vt ℞. ordei cum cortice tortefacti m. 1. roſarum rub. balauſtiorum, mirabolanorum citrinorum, añ. vnc. ſ. aquæ calibeatæ q.s. & f. decoctio, cui adde mellis albi vnc. iiij. vel decoquantur lentes, & lupini in aqua marina, quouſque molles fiant, deinde colētur, & adde ſyrupi roſati, vel mellis roſ. q.s. quando verò q. s. fuerit abſterſum vlcus, regatur diacadmia, vel ex pompholige emplaſtro, vel diacartho famoſo, ad ſanitatem perducatur: ſi verò multa ſuperabundet humiditas, vel profundum fuerit vlcus, ℞. aloes, ʒ. ij. gallarum, ſanguinis draconis, boli armenę, tutiæ, irios, ariſtolochiæ rotundæ, mirrhæ, gummi Arabici, añ. ʒ. j. aluminis aduſti ʒ. ij. m. & f. pul. ſubtilis. & tale paretur emplaſtrum, ℞. ſpummæ argenti, ceruſſæ lotæ, ſarcocollæ, añ. vnc. ſ. aloes, mirrhę, añ. ʒ. ij. ceræ, & ol. roſ. q. s. vel ℞. tutiæ lotæ, chimiæ ex argento, mirrhæ, ſarcocollæ, añ. ʒ. ſ. carthæ combuſtæ, añ. ʒ. iij. ol. mirthini, & ceræ q. s. ſi verò patiens doloribus fuerit vexata, vlcus eſt abluendum, vel lacte, vel ſero. ſi verò vrgentes fuerint dolores, mulcendi ſunt in ſeſſu ex decocto plantaginis, maluæ, pimpinellę, camomillæ, ſertulæ campanæ, in vino albo tenui, vel ſero: vlcus verò, emplaſtro ex ſucco ſolatri, & emplaſtro ſimplici diutius in mortario plumbeo ad mellis ſpiſſitudinem agitato, curatur. Vlcera verò, quę in vtero, vel circa vterum ſunt, hiſce ſignis cognoſcuntur; exit nanque ab ipſo ſanguis, ſanieiq; copia, percipitur grauis fœtor, lumbi, inguina, & imus venter, doloribus acutis ab alto verſus coſtas, humeroſq; exordientibus; Capite dolet, infelixq; patiens delirat, & temporis progreſſu vterus tumeſcit, cui debilitas, febriſq; continua ſuccedit. cum hęc ſigna apparuerint, victus opportunus inſtituendus eſt, iuxta vlceris diſpoſitionem, humorumq; naturam, & corporis. procuretur in hiſce morbis alui beneficium; & aliqua apparente pletoria, baſilica incidatur, deinde ſi fuerit opus, quæ genubus eſt vicina: & pro corporis lenitione, laudatur caſſia, manna, & ſyrupus roſ. ſol. nec vrina mouenda eſt, nec aliquod aliud excrementum violenter mouendum. vomitus pro reuulſione conuenire videtur; & ſi lotionibus vtendum erit, vino vti melius eſt, quàm aqua, ſępeq; vlcus abluendum; aliter nanque malignum euadit. Quia autem omnis Medici intentio eſt in hoc infelici morbo doloris prohibitio, idcirco pecten ex floribus meliloti in vino decoctis, luteis ouorum elixatorum nu. 4. olei violati, vnguenti roſati añ. q. s. croci parum, miſce, & f. emplaſtrum. in reliquis, vlcus, quemadmodū & alia vlcera, curandum eſt, maiori videlicet, minoriue abſterſione, prout opus fuerit.

ADDITIO.

EXoriuntur in obſcęnis partibus mulierum, fiſtulæ, innaturales tumores, multęq; excreſcentiæ, quarum licèt in ſubſequenti tractatu verba ſimus facturi; hoc loco tamen de his aliquid pertractare opportunum iudicamus, à thimo exordientes; id autem eſt excreſcentia quędam carnoſa, mollis, rubicunda, vel dealbicans, inęqualis, abſque dolore, quæ frequenter naturales hominum partes, necnon & mulierum, infeſtare ſolet, à Gręcis thymum dicitur; eoquòd thimi flori, vel epithimi perſimile ſit; ab Arabibus aſſe, vel alaſſe dicitur, quod eſt ſtecadis flos; licèt Auic. interpretes morum appellent, eoquòd cum moro Celſi ſimilitudinem habeat; Albucaſis batherem vocat, Celſus uerò fungum: Ait pręterea Aetius, excreſcentias iſtas, cum paruæ fuerint, thimos nuncupari; cum autem ſupercreuerint, ficus appellari, vulgo autem porrifichi dicuntur. Parui thimi benigni ſunt, & facillimè curantur, magni verò aliquando maligni, & incurabiles exiſtunt. Reperitur pręterea alia excreſcentiarum ſpecies hiſce in locis, à Gręcis ninpha dicta, ab Arabibus tentigo, à Latinis cauda dicitur; in magnam attollitur molem in aliquibus mulieribus, exiguiq; pudoris ſunt indicium, imò (vt aliqui aſſerunt) mulieres ſunt, quę hac parte mediante, maris munere in coitu funguntur, & Venerē cum alijs exercent: ninpha tamen à cauda differt, eò quia ninpha ſubſtantia quædam muſculoſa eſt, mouetur, & panni alicuius aſtrictu turget, cauda autem per ſe immobilis eſt, & aliquando ita excreſcit, vt totam vteri ceruicem adimpleat, ſæpeque ita egrediatur, vt vere caudā videatur. hoc accidens à Latinis cauda, à Græcis circoſim, ab Arabibus furſus appellatur; Archigenes autem aſſerit, excreſcentiam iſtam, æſtiuo tempore longam fieri, hyberno autem breuem, licèt aliter Hipp. & Gal. ſentire videantur. Solet, pręter prędictas, aliud excreſcentiarum genus haſce partes infeſtare, quod carnoſum, durum, immobile, pendens, & calloſum eſt, Græcis

condi-

condiloma dicitur, Arabibus althelit, Latinis verò veruca, in principio tuberculus dicitur; in ſtatu verò condiloma. differt à ninpha, ſubſtantia, motu, & operatione. Apparent pręterea in vuluę orificio venæ nonnullę, quæ tuberculi cuiuſdam duri, ſenſus expertis (præterquam vbi inflãmantur) effigiem referunt, cõmuniter ab omnibus emoroides dicuntur; Turgent, quando dolent; dolent verò, quando inflãmantur; inflãmantur autem, quando non ſuperueniunt debito tempore menſtruę purgationes; tunc enim rubicundę, durę, & doloroſæ euadunt: ſi autem repleantur, & exſiccentur, diutiuſq; durent, abſq; vlla humiditatis expurgatione, condilomata fiunt: tactu autem, ex apertione oris vteri, cognoſcuntur; fiſſuræ verò, quæ in vuluæ ingreſſu apparent, oculis patent; mulieres enim expurgationem huiuſmodi ſymptoma arbitrantur, non morbum. Harum omnium excreſcentiarum materia eſt ſanguis craſſus, & in carnis melancholicę, & inutilis naturam conuerſus; quę ſi abſque ordine curetur, in cancrum degenerare ſolet. Nos autem huiuſmodi affectus curationem in cap. de excreſcentijs pertractare decreuimus.

De Vlceribus Sedis. Cap. XVII.

SEDIS vlcera, anus videlicet, & recti inteſtini extremitatis, qui locus à Medicis podex ſphincter, vel perineon dicitur, varia ſunt, varijſq; modis exoriuntur, quędam nanq; benigna, ſimpliciaq; ſunt, alia verò longa, inęqualia, corroſiua, putrida, vermicoſa, oſtracoſa, fiſtuloſa, & canceroſa. horum autem aliqua extra, multa verò intus eueniunt, in occultis rectum inteſtinum afficitur. Extrinſeca vlcera ſenſu deprehenduntur, non multaq; difficultate curantur; indigent tamen validè exſiccantibus medicinis, quemadmodum in virgę, & vuluę curatione ſuperius propoſuimus: vlcera verò, quæ occulta, nec benigna ſunt, multis de cauſis cum difficultate curantur. cum n. particula hęc admodũ ſenſibilis ſit, facillimè exaſperatur, acriorib. applicitis remedijs; iacet præterea in imo ventre, & ferè eſt in continuo motu; cibiq; excrementorum iter, ac via eſt, ipſaq; ex ſui natura mordicationẽ pati apta, quotieſcunq; vel bilis ipſa, vel ſaniei aliqua portio ibi detineatur. non datur etiam Medicis determinatũ aliquod tempus, quo medicamenta applicari poſſint; ferè ſemper namque accidit, vt indeterminato tempore excrementa educantur. loci autem caliditas, & humiditas non paucam curationi difficultatem affert. Harum partium vlcera magna, mortalia iudicantur, cum nec caro ſupercreſcere, nec ad cicatricem perduci queant.

Hipp. lib. de fiſtulis.
Celſus lib. 6. ca. 18.
Gal. 1. de medicamentis lo. & 6 de affect. inter. & 5 Metho. in fine. c. 4.
Aph. 24. & 26.
Aetius lib. 14. cap. 1. & 10.
Paul. lib. 3. cap. 59.
Auic. 18. f. 8. cap. vltimo.

PRAXIS.

IN vlcerum ſedis, & inteſtinorum curatione ea conueniunt medicamenta, quæ abſq; vlla acrimonia exſiccare, ac adſtringere poſſint; cuiuſmodi metallica ſunt, quę non acria, id operantur, quod in hac curatione conuenire videtur. Prius autem vlcus lauare proderit lacte, ſi dolor infeſtet; ſi autem non, aqua ordei addito melle, ſi opportunum videbitur, vel vino mellite, vel aqua marina, vel lixiuio dulci, vel aliquo magiſtrali decocto maioris, minoriſue abſterſionis. huius autem morbi eſſentia, lociq; natura optimè inueſtiganda eſt; ſi enim morbus abditus ſit, ſedes adaperienda eſt, eo inſtrumento, quod catopter à Gręcis dicitur, à Latinis ſpeculum anus appellatur; huiuſce nanq; partis affectus, ſi medicamentis non cedant, manu, ac inſtrumentis pertractandi ſunt; quando verò in propatulo fuerint, indicationibus neceſſarijs curandi ſunt, nec manuum operationes pertimeſcendæ, cum dicat Hipp. non oſſẽdi rectum inteſtinum, vel ex ſutura, vel inciſione, vel etiam ex adustione, licèt hęc grauia videantur. ſi igitur in prædicto loco aliquis tumor ſuppuretur, & ſanies appareat, ſtatim incidendus eſt, ne vniuerſa podicis pars ſuppuretur: non laudo tamen, vt omnino crudus incidatur; tunc enim inflãmatur, & maior ſaniei malę copia generatur, ſemperq; de fiſtulę generatione pertimeſcendum eſt. Localia remedia huic parti opportuna ſunt, quę & naturalibus partibus ſunt conuenientia. hoc autem ſummopere ſeruandum eſt, vt talia vlcera ſępe ſępius abluantur, & adſtringentia ſine morſu applicentur, quęq; ſine inflãmatione validè exſiccent, quemadmodum ſunt, quæ ex cartha combuſta fiunt, vel ex cucurbita exuſta, vel ẽt ex anetho exuſto, maximè verò, quando multa ſuperabundet humiditas; non minus etiam aliquando pollent, pompholix, vel picę cortex ſolę, vel lapis emathites: maximè verò recentibus vlceribus prodeſt aloes exſiccatum, & in tenuiſſimum polinem redactum: ſi autem aliqua cauitas appareat, thus, & ariſtolochia addenda ſunt; vlcera verò inteſtini eiſdem indigent remedijs, liquidiora tamen paranda ſunt, vt per ſyphonem inijci queant, vel ſucco plantaginis, vel equiſeti, vel centinodię, vel aqua mellis, vel marina, vel aluminoſa, vel fabrorum, vel aurificum, vel etiam vino auſtero; emplaſtra autẽ huiuſmodi eſſe debent, vt ℞. vnguenti ex pompholige, vnguenti albi camphorati, añ. ℥. iij. ol. mirthini, ol. roſ. omphacini, añ. ℥. j. mannæ, thuris, aloes, añ. ʒ. iij. litargirij argentei, ʒ. j. ſucci ſolatri, verbaſci, plantaginis, añ. q. s. miſceantur in mortario plumbeo, & f. vnguentum S. A. vel ℞. ceruſſę, ſpumę argenti, añ. ʒ. iiij. thuris, aluminis ſciſſilis, añ. ℥. s. aloes ℥. j. croci. ℈. ij. cerę, ol. mirthini, añ. q. s. vel ℞. plumbi exuſti, & loti ʒ. iij. ſpummæ argenti ℥. s. lapidis emathitis, aloes. añ. ʒ. j. s. tutię præparatæ, corticum pini exſiccatorum, añ. ʒ. ij. ſeminum anethi exuſti, cucurbitæ exuſtæ, añ. ʒ. j. ol. roſ. omphacini ʒ. iij. ceræ albę, q. s. Hiſce, & ſimilibus remedijs ſedis vlcera ſanantur, quę cancri non redolent na-

turam

turam, nec morbi gallici, de his etenim proprio loco tractabimus.

ADDITIO.

SEdes, præter prædictos affectus, alijs malis etiam infestatur, quibusdam videlicet fissuris, quæ ragades dicuntur: hæ autem fissuræ quædam sunt angustæ, longæ, in pelle existentes. præterea etiam fungo, qui à Græcis thimũ dicitur, apud Vulgares portico nuncupatur; hęmoroidibus etiam, quæ ora sunt venarum, quæ turgescentes sæpè dolent, & ex his sanguis emanat, tandemq; intestini procidentia, ex multa humiditate cum relaxante procreata. hic autem affectus pueris morbus familiaris est. de horum autem morborum curatione partim verba facimus, partim alio loco facturi sumus.

De Vlceribus, & fissuris Manuum, & Pedum. Cap. XVIII.

Hipp. 1. de mor. pop.
Celsus lib. 5. ca. proprijS.
Aetius lib. 14. cap. 73.
Paul. lib. 3 cap. 79.
Auic. 7 4. tract. 3. cap. 38.

EXORIVNTVR in digitis manuum, & pedum, & calce maximè puerorum, & hyberno tempore, vlcera quædam, à Græcis chimethla dicta, à Latinis perniones, communiter buganze nominantur, exoriturq; prius inflammatio quædam sparsa cum acuto dolore, quæ ex se ipsa deinde exulceratur, absq; sanie, aridæq; fissuræ, vel vlcera plana, sicca tamen sine vlla digestione fiunt, stillant etiam aliquando humorem, qui in sui substantia pus, saniemue repręsentat, illud tamen exiguum est. Affectus hic curatur in principio fotu aquæ gelidę marinæ, vel decocto blitis, vel lentium, vel ex cataplasmate lentis in vino decoctæ, & contritæ, addita farina ordeacea, cum cera liquefacta, & modico olei: vel decoquitur granata dulcia in vino nigro, & in tenuem massam redacta, cum vnguento rosato commiscentur, &, madefacto prius infirmo loco ex decocto lupinorum, applicatur. si autem ingenti vexetur dolore, alterci succus, cum ordeacea farina, omnem remouet dolorem, ac inflammationem; maximo etiam iuuamento excipitur radix rapæ satiuę, & in medio cauitate facta, ol. lentiscino impletur, ceraq; citrina, æneoq; vase decoquitur aqua marina, vel muria, uel ex decocto lupinorum, vel aliquando etiam sub cineribus solum, liquefactumq; ceratum extrahitur, frigidoq; vtendum. in pernionibus verò exulceratis, ℞. thuris, aluminis scissilis, minij, resinę terebenthinę, añ. ʒ. iij. pinguedinis porcinæ ℥. vj. f. emplastrum; In hunc vsum commendatur ab Aetio, Oribasio, & Paulo medicamentum exapharmacum, quod in hunc modum paratur, ℞. ol. rosati, spummæ argenti, mellis, añ. ℥. vj. pinguedinis taurinæ ℥. xij. silicis, colophoniæ, añ. ʒ. iiij. misc. laudant nonnulli etiam porcorum vngulas exustas, & puluerizatas. tandem emplastrum ex succo solatri, vel ex palma applicitum, idoneum est medicamentum.

In digitorum etiam extremitatibus, propè vngues, caruncula quædam supercrescere solet, maximo dolore, quam Græci pterigion, Arabes dahassa appellant. Pterigion autem est excrescentia quædã carnea, vnguem cooperiens, simptomataq; inducens sæuissima, sæpeq; in pedibus fit, ex aliqua eorum offensione, in manibus verò ex neglecta rediuia, vel ex aliqua simili causa, requirit medicamenta siccissima, veluti adustum alumen, vel mercurium præparatum: vel liquefiat alumen rotundum in aqua ad cõsistentiam mellis, & in pari dosi mel addatur, bulliantq; igne lento, quousque croci colorem præseferant, & vtere, vel ℞. calcithidis, corticis granatorum, squammæ æris añ. ʒ. ij. caricarum pinguium exustarum nu. 2. mellis parum, misc. vel ℞. carthæ exustæ, auri pigmenti, sulphuris viui, ol. mirthini, q. s. & f. vnguentum. si autem hæc non profuerint medicamenta, scalpello sæpe sæpius vtendum est, vel cautherio actuali. cauendum autem est, ne vnguis angulum pterigion molestet, sed quamprimum scalpello remoueatur.

In eisdem præterea partibus, exiturales quædam inflammationes exoriuntur, quæ maximè dolent, nec multum sunt eminentes, sed ita profundę, vt sæpe sæpius tendones, & ossa corrumpant. febre necessariò corripiuntur patientes, & inquieti viuunt, & quandoq; spasmantur, & intereunt. Affectus hic parenicchia à Græcis dicitur, ab Arabibus doggam, à Latinis rediuia, cõmuniter panarizzo, nuncupatur; huius cura est in principio, quæ in omni inflammatione conueniens est, idem in augmento, statu, ac declinatione, omni tamen ingenio doloris mitigationi incumbendum est. præmissa igitur tenui dieta, & vniuerso corpore euacuato, sectione etiam venæ, in principio affectus digitus in aceto calenti submergendus est, non tamen multum temporis spatium est detinendus; ex multa namque mora, periculum imminet, ne obstrũantur cutis pori, materiesq; discussioni difficilior reddatur; quare damnant nonnulli vsum aquæ frigidæ, & niuis. doloribus autem apparentibus, infundatur aqua calida in oleo communi, & vt prius digitus submergatur: si autem sęuissimi fuerint, mulceantur mucilagine sem. psilij cum aceto extractæ, opij addita portione: sed quia aliquando ex se suppurantur, & aperiuntur, timẽdum est, ne in vlcera maligna euadant, & ossa corrumpant. quare notanda ea erunt, quę in tractatu sequenti de paronicchio dicentur. Solent pręterea digitos, volas manuum, & pedum, fissuræ multæ infestare, ab humore acri, & adusto procreatæ, quæ potius ragadum, quàm vlcerum, naturam sapiunt. ædem etiam à vaporibus malignis exoriuntur. Animaduertendum autem, quòd quando nutrimenti fit cõmixtio cum atra crassaq; bile, humor hic, cũ grauis sit, deorsum tendit, in volisq; pedum fissuras ta-

les

les procreat: quando verò flacca, amaraq; bilis cum alimento commiſcetur, ſanguine videlicet, eundē in manibus effectum producit, non autem in pedibus; cum enim leuis ſit hic humor, ſuperiora petit. ſimptoma hoc etiam ex ambientis aeris intenſa frigiditate accidere ſolet, ex longo continuoq; labore, alicuiuſque rei duræ apprehenſione; hiſceq; temporibus à gallica lue fiſſuræ quædam fiunt albicantes, ſquamoſæ, & abſque dolore, de quibus ſuo loco pertractabimus. Fiſſurę igitur, quæ ab alijs exordiūtur cauſis, proprijs curandæ ſunt indicationibus, eorum humorum euacuatione, qui eas producere poſſint, victus humidi, & frigidi ratione inſtituta; & ſi nihil obſtet, ſecta vena, iecoraria primū, deinde hæmoroides aperiendæ. præparetur aduſtus humor longa præparatione, præmiſſo tamen aliquo minoratiuo, vt ellectuario lenitiuo, vel diaſenne, vel confectione Hamech; cui additur aliquando Hyera logodionis. pro præparatione autem, optimus eſt ſyrupus de fumaria, ex biſantijs, ex epithimo, ex pomis, ex cicorea, & ſimilibus, diſſolutis cum aqua fumariæ, lupulorum, vel lactis: quando autem in vrinis aliqua apparuerit concoctio, purgandus eſt præparatus humor, ex floribus violarum, bugloſſæ, boraginis, añ. ℈.s. prunorum ſuſinorum, vel damaſcenorum, iuiubarum, ſebeſten, añ. nu. vj. tamarindorum vnc. s. ſennæ vnc. j. epithimi ʒ. iiij. polipodij vnc. a. liquiritiæ ʒ. iij. paſſularum vnc. j. mirabolanorum Indorum, citrinorum, añ. ℈. ij. ſem. feniculi, macis, cinamomi añ. ʒ. s. f. decoctio S. A. cuius exhibeantur patienti vnc. iiij. cum zuccharo in aurora. In hunc eundē vſum iuuat decoctio epithimi Meſ. vel Raſis, vel Auic. quæ mirabiliter operatur in euacuatione humorum aduſtorum, & melancholicorū; Valent etiam pillulæ de fumaria, Indæ, aggregatiuæ, & de lapide lazuli: nos autem ʒ. j. ſennę præparatę exhibere ſolemus in iure, vel ſero; præparatur autem in hunc modum, ℞. foliorum ſennę vnc. jx. zinziberis vnc. vj. tartari vnc. j. s. ſalis gemei ʒ. ij. macis ʒ. j. ſcamonei præparati ʒ. xv. miſce, & f. puluis. Idem operatur diaturbith, hoc modo pręparatum, ℞. turbith albi, & gumoſi, hermodactilorum añ. ʒ. ij. zinziberis, maſticis, gariophilorum, galangæ, cinamomorum añ. ʒ. s. diagridij, aniſorum añ. ʒ j. miſce, & f. pul. Euacuato corpore, decoquantur folia caulium rubeorum, & maluarum, & ex hoc ſuffumigio incaleſcant rimæ, & vngantur cum ſtorace liquida, ſpuma argenti, & vnguento roſato, vel decoquatur medulla ſcillæ in ol. mirthino, ea autem optimè expreſſa, adde tantundem terebentinæ, & pinguedinis caprę in dimidia quantitate, & f. emplaſtrum; ſed ſi rimæ, maximè in calce, inueteratæ fuerint, ℞. calcis viuæ ʒ. x. ceruſſæ, ceræ añ. ʒ. xx. pinguedinis ſuillę recentis vnc. vj. colophoniæ vnc. iij. ol. ſem. lini vnc. j. a. olei communis vnc. xx. miſce, & f. lenimentum S. A. Exoriuntur & in calce vlcera quędam contuſa, maximè ex longa mora in lecto, quæ medicamento ex ſpuma argenti, oleo roſato, & cera in pari portione curantur; vel vnguento ex ceruſſa, vel ex palma. Accidunt prærerea, pueris maximè, vlcera quædam in manuum, pedumq; digitis, cum carie oſſis commixta, quæ ſpineæ ventoſitates appellantur, de quibus ſuo loco pertractauimus.

In Antidot. cap. de melicholia. 1. ad Almanſo. cap. 13. & f. 4. tract. 2. cap. 1.

De Cutis excoriatione. Cap. XIX.

CVtis à Græcis derma appellata, in ſuperficie leuiter exulcerari ſolet, vlcereq; puriſſimo, abſq; cauitate, duritie, vel aliquo accidenti. hic affectus à Græcis apoſioma dicitur, à Latinis excoriatio, vel eroſio, oritur à laborioſa cauſa, quæ ex incōmodo affrictu pellem erodit, vel ex contactu rei duræ, vt equitando, propere ambulando, & ſimilibus extrinſecis cauſis: Intrinſeca verò cauſa, ſunt humores acres, acuti; ſępe ſæpius ex aliqua criſi concurrentes, corpore cacochimo exiſtēte, valida virtute humores ad cutim detrudente. hæc paſſio quando inter coxas exoritur, intertrigo dicitur, & ex longo itinere prouenit, vel ex aſperiori veſtitu. modus autem curationis eſt, vt corpore pletorico exiſtente, euacuetur, venaq; aperiatur, ſi opus fuerit, non exiſtente corpore bilioſo, nec in diebus canicularibus, victus pręterea tenuis iniungatur; ſi nanq; noua ſuboriatur inflammatio, exoriuntur cancrenæ, maximè verò, quando multa fuerit excoriatio, vel cum aliquo accidenti coniuncta; aliquando enim ex caſu excoriatio accidit, & talis periculo non vacat. quare dicebat Paulus, prohibeant Medici in excoriationibus humorum fluxum, & inflammationem, quare non modò excoriationem, ſed curare debent, ſed & viſcera principalia ab omni nocumento præſeruanda. ſic igitur vniuerſalia præmittantur, locoq; affecto defenſiuum aliquod applicetur, cuiuſmodi hoc eſſet, ℞. boli armeni, terrę ſigillatæ, ſanguinis draconis, añ. ʒ. j. cerę rubeæ, ſpodij añ. ʒ. s. aceti roſati, ſucci plantaginis, añ. vnc. j. ceræ rubeæ parum: ſi autem fuerit leuis excoriatio, ſufficiet applicatio emplaſtri ex ouo, quod iſti ex ceruſſa, vel ex litargirio crudo appellant, vel ex plumbagine, vel ℞. vnguenti roſati Meſ. vnc. j. ſandalini vnc. s. litargirij argentei, plumbi vſti, ceruſſæ añ. ʒ. iij. ſucci plantaginis vnc. j. aceti roſati, ol. mirthini, añ. vnc. s. agitentur omnia in mortario plumbeo ad conſiſtentiam lenimenti; & ſi ablutione fuerit opus, præparetur decoctio ex ordeo, roſis, lentibus, plantagine vermiculari, & folijs viris, vel ſalicis: ea verò remedia applicentur, quę epulotica dicuntur, ideſt cicatrizantia; ſi vero aliquod inflammationis veſtigium appareat, iterum vena ſecetur, & fiat cataplaſma ex roſis, mirthis, balauſtijs, plantagine, farina ordei, ac ſabarum, cum ol. mirthino, & roſaceo: ſi autem ex toto lacera ſit cutis, aliquaq; pars pendeat, non ſtatim detruncanda eſt, ſed agglutinatio tentanda

Gal. 3. & 4. Metho. Aet. lib 14 cap. 12. & 17. Paul. lib 4. cap. 14. Aui. 3. f. 1. doc. 1. cap. 4. & 4. f. 4. tract. 2. ca. 9. Gal. lib. de atra bile.

tanda opportunis medicamentis, vel etiam futura, si autem nigra appareat, omnino incidatur: si verò articuli attriti, vel flagellis excoriati fuerint, vniuersa curandi ratio consistit in doloris remotione; idcirco anodina medicamẽta applicita conueniunt, interq; alia emplastrum ex ouo à Paulo cõmendatur, quod in hunc modum paratur, ℞.ceræ vnc. j. litargirij argentei, cerussæ, amili, añ. vnc. ij. ouorum nu. 4. ol.ros.vnc.xij. omnia simul bulliant, ouis exceptis, quæ in fine adijciuntur. Excoriationes verò, quę in calce fiunt ex vestimentorum duritie, curantur applicito pulmone caprino, vel suillo, vel etiam agnino. vel ℞. cineris calciamentorum veterum adustorum, cucurbitæ adustæ, ol. rosati, ceræ citrinę, q.s. vel ℞. excrementi plumbi, cerussæ, litargirij argentei añ. vnc.j. ordei torrefacti, amili añ.vnc.s. succi psilij. ol. mirthini añ. vnc. j. ceræ q. s. & misceantur. laudatur etiam emplastrum cerussatum, ex camphora, ex succo solatri, & palma: vesicæ autem, quæ ex adstrictis medicamentis eueniunt, aperiẽdę sunt, deinde aqua rosacea fouendę, & vino nigro, & tandem medicamento curandæ ex licio confecto, bolo armena, gallis, cerussa, & oleo rosato; morbus hic in senibus inueteratur, habent enim partes illas à calore remotas, nec descendunt præterquam crassę humiditates, & melancholicę, quapropter sæpe cachoetica vlcera euadunt, & cum difficultate sanantur.

De exustis ab oleo, vel aqua feruenti. Cap. XX.

Ccvrrvnt diuersæ exustiones ab oleo, vel aqua feruenti, supra membrum expansæ, quę vesicas multas producunt, & membri gignunt inflammationem, intensum causando dolorem; In hoc affectu accidunt vesicæ, non crustæ, quemadmodum in exustis ab igne; non enim ab agente calido & humido, cuiusmodi est oleũ, & aqua feruens, consumitur innata humiditas, quemadmodum in agente calido & sicco, vt est ignis; imò ab oleo, & aqua attrahuntur tenues humiditates, & vaporosæ, maximè verò quando exuritur membrum mollę, alteratur, & inflammatur, quę humiditates ad pellem penetrantes, pro eius densitate retentę vesicas, & huiusmodi ampullas generant, quæ acri, tenuiq; humore replentur; sicq; fit, vt ab oleo, & aqua feruenti huiusmodi ampullæ inducantur, non autem ab igne actuali, qui intensa sui caliditate, & siccitate humidũ membri substantificum consumit, & crustam inducit, à Græcis escaram dictã. Oleum, & aqua, omnisq; consimilis substantia ebulliens, inflammationem in membro inducit, intemperatumq; reddit, ignis verò corrigit, omnesq; intemperantiæ effectus remouet. harum adustionum aliquę sunt simplices, & superficiales, aliquę verò amplæ, & profundę, sæpeq; sępius venas, neruos, cordasq; patientium afficiunt. Accidunt hæ diuersis corporibus mollibus, nempè & delicatis, necnon duris, ac laboriosis.

PRAXIS.

PRima indicatio, quæ in adustionum curatione occurrit, est vesicę prohibitio, quo minus fiat; secunda est loci vesicati regimen; tertia est loci vlcerati, post vesicę curationem, curatio. Prima indicatio perficitur his medicamentis, quę ampullarum generationem impedire possint, cuiusmodi est emplastrũ ex sandalis, camphora, & aqua rosata. aduertendum autem est, ne exsiccetur medicamentum, sed sæpe sæpius immutetur, vel locus panno, aqua frigida, vel rosata madefacto cooperiatur. prodest itidem oui albumen, cum aceto, & oleo rosato commixtum, quod operatur etiam portulacæ succus, lactucæ, solatri vermicularis, & alterci, addita aliquando chimolea, cerussa, & spodio: nos autem sępe experti sumus, & felici cũ successu, caulium rubeorum succũ, vel lutum illum tenellum, qu sub dolijs in cella vinaria reperitur, vbi vini guttæ cadere solent: idem etiam operatur & atramentũ scriptoriũ; mel itidẽ & per se, & cũ succo lentium commixtum, maximè iuuat, itidem & milij farina, affecto loco inspersa: factis autem pustulis, in principio nón sunt dirumpendæ, sed his diutius perseuerantibus, dirumpuntur, exiens autem humor, citrinus, & virulentus erit, statimq; cataplasma tale est imponendum. ℞. foliorum maluarum, sichæ, violarum añ. m. j. decoquantur in aqua, & contundantur, & adde litargirij argentei, climię, cerussæ, plumbi, añ. vnc.j. ol.ros. mirthini, pul. coriandrorum, farinæ ordei añ. vnc.ij. misc. si autem vlcusculum aliquod remanserit, vel excoriatio, huius medicamen, inquit Rasis, est vnguẽtum ex cerussa, quod in hunc modum paratur, ℞. ceræ optimę colatæ partem vnam, olei rosati partes quatuor, cerussæ quantũ capiant, misceãtur igne lento: quando verò refrigerari incæperit, adde albumen oui, agitando, donec spissescat, & in fine adde camphorę parum, hoc autem est emplastrum albũ camphoratum, quod melius est remediũ, quàm fuerimus experti; In corporibus verò mulierum, vel puerorum ab antiquis huiusmodi remediũ commendatur; bulliant internæ sambuci cortices in oleo rosato, vel etiam communi; & facta diligenti expressione, adde cerę albæ, & pinguedinis hircinę añ. q. s. iterum bulliant, & adde cerasiæ masticis añ.q.s.ad mellis consistentiam: Secundum autem Dioscoridẽ paratur medicamentum ex succo caulium, cinere tamarisci, cerussa, & oui albumine; vlcere autem iam perfecto, celebratur emplastrum ex calce, quod varijs modis perficirur. Iuxta Rasim recipitur calx viua, & munda, & super eam imponitur aqua, vt cooperiatur ab ea, & ita per duas horas maceretur; deinde coletur, denuo aqua imponatur, vt prius; quo per quatuor vices peracto, refrigescere permit

Lib.7.ad Alm. cap.18.

tatur,

tatur, & adde ol. rof. & agitẽtur in vafe, quoufque vniantur. Secundùm Actuarium verò hoc modo paratur, ℞. calcis viuæ decies extinctæ, & aqua frigida ablutę, deinde exficcatæ vnc. iij. ceruffæ lacte ablutę vnc. ij. camphorę ℈. ij. ol. rof. vnc. xij. ceræ nouę vnc. iij. mifc. Iuxta autem Auic. hoc modo paratur, ℞. calcis viuæ, & fepties lotæ, quoufque omnem mordacitatem amittat, deinde in ol. rofato cum modica cera maceretur, & adde chimolęę, albuminis oui, & vini modicũ. Alio etiam modo paratur ex eodẽ Auic. abluitur fepties calx, deinde cum folijs ficchę, & caulium, & ol. rofato f. vnguentum; oleum autem, & omnia mineralia abluenda funt, vt ab omni mordicatione expolientur, Inquit Hipp. fi morbus magnus fuerit, vel cum inflãmatione, fi opus fuerit, fanguis erit mittendus, & corpus medicamento foluendum, & diæta attenuandum; præterea vicinę partes inungendæ vnguento rofato, vel oleo violato, vel omphacino: vt autẽ pulchra fuboriatur cicatrix, locus vino albo tenui abluatur, in quo decoctæ fuerint rofæ, plantago, æquifetum cum modico alumine; deinde torrefiat hircina pinguedo, ardentefq; guttæ in vino demittantur, fupernatans autem pinguedo refrigerata colligitur, & adde litargirij argentei, & ceruffæ q. s. pro inunctione.

[Lib. de comp. medicamen.]

[4. f. 4. tract. 2. cap. 24.]

De partibus combuftis igne actuali. Cap. XXVI.

SI fanum membrum ab igne contingatur, vel à corpore denfo exuratur, continuò efcara apparet, quæ iuxta maiorem, minoremue aduftionem magis, minufue in corpore imprimitur. ex vehementi nanq; calore cutis porri aperiuntur, fubftãtificufq; humor ex exceffiua ignis ficcitate confumitur, vnde exuftus, exficcatufq; locus in efcaram conuertitur. efcara nanq; eft pars pellis, & fubftantię carnofæ, propria humiditate, ex violento calore, deftitutæ, quare exufta & ficca remanet pars: temporis verò progreffu, fubcrefcente carne, vel naturæ impetu, vel humidorum medicamentorum virtute recedit, & a carne feparatur.

PRAXIS.

COrporum, necnon aduftionum, varietas multa reperitur; corpora nanq; robufta minus offendunt, medicamentaq; ferunt fortiora, imbecilliora verò corpora contrario modo fe habent; facies præterea pulcherrimam cicatricem requirit, in manibufq; puerorum maximè eft aduertendum, ne digiti fimul coalefcant, quemadmodum fæpiffimè accidit: in articulis verò fumma diligentia vitandum, ne articuli voluntarium motum amittant, in omnibufq; partibus attendendum, ne turpes reddantur cicatrices; hæ autem primæ fint Medici confiderationes in aduftis, quibus infequitur, doloris mitigatio, fluxionifq; prohibitio: fi igitur magnus fit morbus, corpus eft euacuan. ouumq; integrũ contufum in principio parti affectæ eft applicandum, vel olibanum in aqua diffolutum, vel lentes in aceto decoctæ, vel bolus armena cũ aceto, & oleo mirthino: In doloribus autẽ exceffiuis opportunũ eft remedium vnguẽtũ ex calce abluta ceruffa, albumine oui, & lacte, addita opij portione, vel fiat emplaftrũ ex endiuia; farina hordei, luteo oui, & oleo rofato. vel ℞. ol. rofati crudi vnc. vj. ceræ vnc. iij. liquefiant lento igne, & adde calcis viuæ, fepties lotæ vnc. ij. ceruffæ lotæ, litargirij argentei añ. vnc. j. lactis muliebris vnc. j. s. albuminis ouorum nu. 2. opij ℈. ij. mifc. Qui autem, pro doloris fedatione, frigidiffimis vtuntur medicamentis in aduftis, longè aberrant, tali nanque qualitate obcluduntur cutis porri, nec calidi vapores exhalare poffunt, quare augetur dolor, & magis affligitur æger. quapropter, dicebat Paulus, in aduftis ab igne, hifce vtendum eft remedijs, quę non intenfe refrigerent, nec manifeftè calefaciant. Scribonius autem hoc emplaftrum mirabili modo prodeffe teftatur; cum autem ego fim expertus, nullum præftãtius, tutiufue reperi; applicatum nanq; fedat dolorem, fummaq; celeritate leuat, affectumq; fanat: cõficitur autem hunc in modum, ℞. fpumę argenti, pinguedinis fuillæ, ceræ añ. vnc. vj. luteorum ouorũ affatorum nu. 6. quę funt contundenda, cera, & pinguedo liquefienda, deinde litargirium puluerizatũ, & oua contufa funt addenda, emplaftrumq; fiat. Quia autẽ affectus aliquando altè penetrat, cruftæq; admodum funt profundæ, tardeq; remouentur, remedia funt adhibenda, qualia funt butirum, vel porrum elixum, vel malua decocta cum axungia porcina. cruftis autem femotis, vlcera funt abftergenda medicamento, quod omni mordicatione careat, quemadmodum fi reciperemus fucci plantaginis, apij añ. vnc. j. fyrupi rofati fimplicis, farinæ hordeaceæ añ. vnc. ij. pulueris corticis thuris ʒ. iij. lutei ouorũ nu. 1. ceræ q. s. quando uerò mundum apparuerit vlcus, regatur medicamento à nobis experto, ℞. ol. rofati crudi vnc. vj. ol. ex luteis ouorum vnc. ij. vitri albi fubtilifsimè pul. vnc. j. corticum interiorũ fambuci m. j. bulliant omnia, deinde colentur, & adde ceræ q. s. & f. vnguentum optimæ confiftentiæ. in reliquis vlcus, vlcerum planorum more, curandum eft. pro cicatrice verò remouenda laudatur ol. ex vitellis ouorum, ex cera, ex melle, & ex frumento; itidem vnguentum ex pomo citri, vel alabaftrinum, vel afinina pinguedo: fi autem fœdus fit color, ℞. pinguedinis fuillæ depuratæ vnc. iij. ol. ex luteis ouorum vnc. j. ceræ ablutæ vnc. v. laccæ optimæ ʒ. ij. arfenici fublimati ℈. ij. fucci limonum parum, & cũ modica cera f. lenimentum.

[Lib. de comp. med. defcript. 231.]

LIBRI TERTII.

TRACTATVS QVARTVS.

IN QVO DE FISTVLIS ABSOLVTE TRACTATVR.

De vniuersali Fistularum natura. Cap. I.

Gal. lib. de tumorib. c.4. & 2. ad Glau. c.8. & 2. progn. & lib. de diff. med. Aetius lib. 14. c. 33. Cel. lib. 5. c. de fistulis. Pau. lib. 4. c. 49. Aluhas 8. Therapeutices. c. 9. Albu. li. 2. c. 88. Aui. 4. f. 4. trac. 3. cap. 11.

NTIQVI Scriptores de fistulis pertractantes, earumq; natura, aliquando à forma ita descripsere, dicentes, fistulam esse sinum profundum, callo obductum in parte carnosa; aliquando verò à forma, & accidentibus simul desumpsere, vt puta à profunditate, angustia, & callositate, dicentes, fistulam esse sinum profundum, angustũ, & callosum, sensu expertem, à quo pauca, vel nulla apparet humiditas; sæpe etiam à temporis antiquitate descripsere, præcipueq; quando sinus male fuit curatus, & quadragesimum pertransiuit diem, aiuntq; fistulam esse sinum, inueteratum, angustum, & callo obductum: Nos verò veram fistulæ essentiam, non in callo solum, non in antiquitate, consistere arbitramur, sed in forma sinuosi vlceris, angusti, & callo obducti, ab vno pluribusue sinub. male curatis exoriens. Diuiditur fistula in nouam, & antiquam. Noua, quæ videlicet nuper est facta, ab Arabibus tochemen appellatur, est sinus altus, angustus, non de facili ad sanitatem deueniens; Antiqua verò fistula, quam Arabes Risati appellant, est sinus altus, callosus, sensuq; priuatus; ex quibus patet, sinum hoc loco generis vicem gerere, angustiam verò, & profunditatem eius differentias esse, cuius gratia à sinu simplici, alijsq; vlceribus abditis, & cauernosis, fistulæ formam referentibus, sinus, quem Græci colpon, Latini sinum appellant, originem ducit, quotiescunque sæpè sępius in suppuratis tumoribus pus renouatur, parsq; ita excoriatur, & dilatatur, vt multoties pure euacuato, pristinam vnionem acquirere non possit, & distantia, & cauitàs remaneat, quæ si citò carne non impletur, callosa fit, & temporis successu in fistulam degenerat, quam Græci syringam vocant, Arabes verò Zuchemen: Callus verò ab omnibus cognoscitur; est enim caro quędam continua, alba, humore priuata, & per consequens absq; dolore, vndequaq; sinum cingens, nec venam habet, nec neruum ad eam attinentem, euenit autẽ propter antiquitatem callosa. Quatuor reperiuntur profundorum vlcerum differentiæ, sinus videlicet, abditus sinus, cauerna, & fistula. Cauerna est vlcus flexuosum, & sub carne dilatatum: fistula verò est vlcus sinuosum, & profundum, angustum, callosum, exigui sensus, non multæ humiditatis, & tardæ cõsolidationis. In quacunq; corporis parte fistula exoritur, quæ per metaphoram à cannis sic nominatur; Fistula, dicebat Gal. ab eius figura sic dicta est, eò quia fistulam, musicale instrumentum, imitetur, illud verò est instrumentum longum, angustum, & concauum; ideò dicebat Auic. Omne vlcus profundum, in quo indurescat caro, em cingens, fistula nominatur, & est veluti arundo, membrum penetrans: si verò prædictam formam non seruauerit, & occaluerit caro, sinus abditus, vel absconsio, vel secreta dicitur. Duobus modis vlcera callosa deueniunt, quando scilicet humores ad partes decumbentes, diutius ibi retinentur, cum inde nec semoti, nec superati fuerint, vel euacuati; & si euacuentur, sæpe renouantur, maximè verò quando fuerint crassi, præterea quando interiora vlcerum labia callosa euadunt, & dura, propter natiuum calorem, vel extraneum etiam, à quo sæpè vlcera afficiuntur, vel ob applicita medicamenta, quæ exsiccandi vim habeant, & tenues partes resoluendi, & humidas, crassis, & duris remanentibus.

Cel. lib. 5. Pau lib. 5. c. 77.

Cel. li. 5. c. proprio. Albu. li. 2. c. 78. & progn.

De

De causis Fistularum, & quomodo generentur. Cap. II.

FISTVLARVM causæ in vniuersum, iuxta peritiores Medicos duæ sunt, altera interna, antecedens dicta, vt humorum expulsio ad ignobiliores partes, à virtute, corpus nostrum regente, per crisim facta, vel etiã ex accidentali motu, à quo abscessus exoritur, qui postea in sinuosum vlcus conuertitur, vel causa, vel malè affecti corporis gratia, malis humoribus scatentis, vel ob Medici imperitiam, vel ob ægrotantis intemperantiam, malumq; victus regimen. quod vlcus, si per longum temporis spatium producatur, quin sanetur, profundũ euadit, angustum, & callosum, & fistula nuncupatur. hic idem morbus ab vlcere etiam sicco cacoetico, quaq; in membro intemperato, tendonibus, venisq; scatente, vel circa articulos, vbi corrupta ossa reperiuntur. Secunda verò causa, vel primitiua, vel euidens dicitur, facileq; cognoscitur: extrinsecus enim accidit, vt puta sagitta aliqua, vel globulus corpori infixus; hocq; in pectoris, articulorumq; vulneribus apparet. Idem etiam ex mala cura accidere potest, vel ex immaturi abscessus incisione, vel ex pauca cauorum vlcerum abstersione, vel ex aliqua re præter naturam in abscessu relicta, vel Medici imperitia, vel ægrotantis timore sinus accidit profundus, qui contracto callo, conuertitur in fistulam. quare dicunt Medici, si aliquam aperueris exituram, idq; omne euacuaueris, quod in ipsa reperitur, sinum diligenter abstergito, eiusq; citam agglutinationem procurato, ne denuo renouetur materia, intusq; occallescat, nec vnionem consequi possit, antecedentiq; exituræ similis euadat, & tandem in fistulã conuertatur. Accidit etiam aliquando, vt vlcera ad sanitatem deuenisse videantur, deinde ob paucam abstersionem reuertãtur. quod si accidit sæpius, in fistulam desinit. multæ sunt aliæ causę, quæ vlcera sanatu difficilia reddunt, vt per consequens in fistulam conuertantur, vt boni sanguinis penuries, eius malitiés, & mala affecti mẽbri complexio, malus internorum viscerum habitus, maximeq; nutritioni famulantium, ossa alterata vel erosa, vel ab aliquã occulta dispositione affecta, vt quotidie in cacoeticis gallicis vlceribus apparet, malum ęgrotantis regimen, Medici imperitia, tardaq; manus applicatio; Hæc omnia mali habitus vlcera reddunt, quæ facilè (cum sinuola sunt) in fistulam conuertũtur.

Hipp. de fistul. Cel. l. de tumorib. c. 40. & 2. ad Glau. o. seu c. de sinu. Aet. l. 4. c. 54. Pau. l. 4. c. 49. Auic. 4. f. 4. tract. 3. c. 4.

Auic. 3. f. 4. c. 27. in fine. Gal. 2. ad Glauc. c. de sinu. Auic. 4. f. 1. c. 16. & 3. f. 4. c. 29.

Gal. 3. Aph. 31. Auic. 4. f. 4. tract. 3. c. 1. Auic. 4. f. c. 17. Albu. l. 2. c. 18.

De varietate, & signis Fistularum. Cap. III.

IN singulis humani corporis partibus, diuersisq; ex causis, fistulę oriri solẽt, vlceranẽpè alta, angusta, & callosa, & singulis in partibus quid habent peculiare. earum verò differentię multæ sunt, aliæ nanq; simplices, aliæ verò, vel cum alio morbo, vel cum propria causa, vel etiam cum aliquo diuerso symptomate sunt commixtę: simplicium nonnullæ paruæ sunt, aliæ verò profundiores, nonnullæ rectà carnem penetrant, aliæ verò per transuersum, pleræque autem tales sunt. præterea nonnullæ ab vno orificio originem ducentes, duplices, triplicesue euadunt, & in plures sinus diuaricantur: aliæ verò flexuosæ, & in pampani vicem retortæ: nonnullæ etiam faciles sunt sanatu, nonnullæ difficiles, & multę incurabiles. harum omnium aliæ sunt nouæ, aliæ verò inueteratæ; hæ autem iam callum perfecerunt, aliæ verò duritiem solum quandam: quandoque etiam ab antiquis fistulis quædam fluit sanies, eaq; diuersa, ratione affecti loci, quando scilicet in osse est corruptio, vel pars est neruosa, sępe etiam omni humiditate sunt expertes. Cognoscuntur fistulæ, earumq; progressus ex imposito stilo: ante omnia igitur stilus est imponendus, vt innotescat, & quò pertigat, & qualis, quãtaue sit humiditas, quæ effluat, vel prorsus sit omni humiditate immunis; cognoscitur autem sinu misso argenteo, vel plumbeo stilo, vel etiam ex cera (vt magis flexibile sit, & magis curuitioni sinui accõmodatum) cognoscitur præterea, an vnus pluresue sint sinus. Cum igitur stilum immiseris, si, quod extremitate tetigeris, molle videatur, affectum intimius penetrare erit indicium: si autẽ, durumq; ac renitens esse videatur, illud os esse, poteris coniectari; si stilus delabitur, ipsum nondum erosum esse iudicato; si tantummodo adhęreat, ipsum leuiter erosum esse erit indicium; si inæqualis appareat, magnam esse vtiq; corruptionem credendum, cariemq; altius penetrasse: cognoscitur autem, an fistula in vnam, vel plures diuidatur partes; ex pure ipso: cuius si maior appareat copia, quàm simplici sinui conueniat, plures sinus esse credendum est. præterea fistula in sola carne existens pus album, lene, & copiosum reddit: ab ea autem, quę neruosam partem occupat, pus quidem albũ, tenuius tamen, emanat, in minori etiam copia. præterea etiam quando neruum afficit, pus crassum, oleoq; persimile excidit; quando verò os penetrarit, coloratum pus, & nigricans, tetriq; odoris reddit, à quibus etiam fistularum loca, spatia, & nocumenta cognoscuntur. Idem cognoscitur etiam ex iniecto vino, vel simili aliquo decocto, eo instrumento, quod solent Chirurgi syringam, clistere oriculare, cotenchitam, clapsedrani, canactiros, & piulcam appellare; à lotionis nanq; exitu natura, fistularumq; conditiones cognoscuntur, an simplices, an verò diuersos habeant sinus. hoc idem ex corporis situ cognoscitur, fit enim aliquando, ut situato corpore aliter, quàm prius erat, multa saniei copia exit, quæ prius cessauerat; un-

de facilè colligitur alterum esse sinum, à quo deriuat, ipsum tamen aliam corporis partem occupare. In vniuersum igitur signa fistularum ex ingredientibus earum substantiam, ab accidentibus eas concomitantibus, maximè verò ex situ, figura, numero, magnitudine, & excrementis desumenda sunt.

De signis prognosticis Fistularum. Cap. IIII.

Hipp. l. de fistu. & de coac præ not. Cel. l. 5. c. proprio. Paul. l. 6. cap. 77 & l. 7. c. 4. Auic. 4. f. 4. tr. 3. c. 1. & 10. Alb. l. 2. c. 80.

ISTVLARVM simplicium, recentium, & carnosas solummodo partes occupantium, curatio facilis est. maximeq; ad hanc conducit iuuenilis ætas, robustum corpus, & optimi habitus: contrario modo se habent fistulæ laceratæ, antiquæ, & in corporibus mali habitus, antiquis, & melancholicis. ea itidem mala sunt, quæ lacertorum capita offendunt, vel venas, vel artherias, vel articulos, vel ossa. pessimæ præterea sunt, quæ spatia, concauaq; loca occupãt, pectus videlicet, ventréq; inferiorem, quæ itidem viscera offendunt, pulmonem, vterum, venas, vel grandes arterias, & intestina: mala etiam fistula est, quæ ex calli duritie, non sentit, nec in ea aliqua reperitur humiditas: quantò verò magis sensibilis est, & antiquior, tenuisq; exit humiditas, colorata, & odoris ingrata, tantò magis est maligna, curatuq; difficilior. præterea quę est prope aliquod principale viscus, timorosa est, crudelia nanq; inducit accidentia. Antiquę etiam, & multæ profunditatis, lethales sunt; latera nanq; earum, vel medicamento, vel igne, vel ferro sunt eradicanda, vt possint curari; id autem timorosum valde est, si ibi, præsertim prope, venę, vel nerui reperiantur. Ea fistula incurabilis est, quæ vesicæ ceruicem perforauerit, vel Ilij articulum, vel ad rectum intestinum pertingit; cum difficultate etiam curatur, quæ occultum habet orificium, sæpe autem reuertitur, vel etiam, quæ ad os pertingit, vel in varios sinus, & multa spatia diuaricatur. Sæpius etiam ex symptomatum vehementia, & excrementorum natura prognostica desumuntur; dolor nanq; intensus, neruosas partes affici demonstrat; sanguis stillans venam aliquam corruptam esse demonstrat; si tenuis exeat humor, obscurus, & fætens, os corruptum esse manifestum est: qui affectus malæ carnis intemperiei cum tumore coniũctus est. Aliquando desumuntur prognostica ab ægrotantis habitudine; melancholicæ nanq; cõplexiones, maliq; sanguinis vlcera contumacia patiuntur, quòd hydropicis, maliq; habitus corporibus accidit. Fistulæ, quæ senioribus accidunt, propter eorũ siccitatem, sanatu sunt difficiles: quæ verò pueris ob immoderatã humiditatẽ, sicut & quæ mulieribus, & iunioribus accidunt, ob eorũ exquisitũ sensum, difficiles reperiuntur. Tortuosę fistulæ, & obliquæ, multarumq; cauitatum, difficiles sunt, cum non facilè possint medicamenta applicari, vt vnamquamque partem attingant. In ventre nullum os reperitur; fistulæ tamen huiusce partis ita sunt perniciosæ, vt Sostratus insanabiles iudicauerit. oriuntur fistulæ loco quocunq;, omneq; vlcus, quod sanatur, deinde reuertitur, facilè in fistulam degenerat dicit tamen Hipp. fistulas sæpè peioris morbi remedium esse.

Cel. l. 7. c. 4. Auic. 4. f. 3. ca. p. 10 & 18. l. de humoribus.

De modo curationis Fistularum. Cap. V.

N omnibus præternaturalibus affectibus curandis, communis est Medicorum obseruatio, vniuersalia prius applicare remedia, deinde ad particularia deuenire. pro altero igitur generalium remediorum, conueniens dieta iniungenda est, de qua ex abundanti superius loquuti sumus. pro nunc nouisse sufficiat, an multis scateat corpus humoribus, an pletoricum sit, & vno tantum abundet humore, an verò cacochimũ sit, vt conueniens possit adhiberi remedium, pro euacuatione abundantis humoris. cum verò sanguinis adsit copia, vena secetur, vnàq; dieta instituatur, fistulaq; pro eius natura gubernetur. Victus igitur ordo esse debet, vt optimum corpori apponatur alimentum, morbiq; qualitatibus contrarium. In euacuationibus autem à fortitudine virium sumenda est indicatio, & fistulæ situ; si enim fistula à visceribus erit remotior, vomitus optimum est præsidium; si verò anus orificio, purgatio est infesta: sed de hisce obseruationibus proprijs locis sumus verba facturi, pro nunc sufficiat hoc in generali tetigisse. hisce peractis, plumbeo stilo, cereaue candela, qualis, quantaue sit fistula, est indagandum, quæ sit profunditas, & quis sit eius progressus, quisue sit finis, si humore scateat, siue sicca sit, si aliquo sit concomitata accidenti, cui prius sit attendendum, deinde fistula curanda: cui operationi quatuor sunt necessariæ indicationes. prima est causarum remotio. secunda opportunorum remediorum ad hanc operationem inuentio. tertia est accidentium tàm præsentium, quàm futurorum propulsio. quarta est, vt ita fistula consolidetur, vt non amplius reuertatur. Prima indicatio consistit in totius calli remotione, vsque ad fundum: quod perfici non potest, nisi orificium, vel ferro, vel igne dilatetur, vel lichinijs, à Græcis themata, à Latinis penicidia dicta, quę ex varijs materijs formantur, nunc ex tela lini, nunc ex spongia bene compressa, nunc ex medulla cãnarum sorgi, vel ebuli, vel sambuci, nunc ex radicibus gentianæ, vel aristolochiæ, vel brioniæ, vel dictami, vel dragontij: hæc autem penicilla, vel lichinia in fistulam immissa, nisi callũ inueniant, præ humiditate incrassantur, & ita pedetentim angustum orificium dilatare valent, absq; dolore; quare deinceps melius possunt applicari

plicari remedia, vt fundum attingant, omnemq; duritiem, & callum consumant, ossa corrupta patefaciant, vel varios sinus, causas occultas, & putredines, vt ea Medicus facilius remouere possit. Si autẽ callus impediat dilatationem, is remoueatur ferro, vel igne, vel caustico medicamento. & quia sectio in angusto loco, vt fistula existit, parum est tuta; idcirco de hac paucam fecerunt antiqui mentionem. Ignis autem operatio licèt præclarum, tutum, & nobile sit remedium, adeò nõ homines perterrefacit, vt pauci huiusmodi facilè subeant remediũ, de hac igitur pertractabimus, cũ de cauterijs verba faciemus. Inter fistulas igitur nonnullę duriori callo obducuntur, nonnullæ verò tenuiori. antiquæ duriorem habent callum, & medicamenta requirunt valentiora: qui verò tenuior est, benignioribus etiam remouetur remedijs. Faciunt pro tenuioris calli remotione spondilij radix circumcirca abrasa, radix veratri nigri, asphodelli, serpentarię, & brionię; puluis atramenti sutorij adusti, hydrargirium præparatũ, auripigmentum; cortices etiam pini, nucum, cartæ combustę, radicum filicis rubeę, & bucinorum; succus præterea cucumeris agrestis, veratri, titimali, virga aurea, & theriaca; mulsum pręterea, vinum videlicet mellite, aqua aluminis, sublimati, decoctum lupinorum, oleum ex calcite, ex sulphure; trocisci ex alumine, asphodillo, minio, & arsenico. præterea damascenum vnguentum, isis, cerasеos, ex centaureo, ægyptiacum, & cauteria: hisce igitur, & similibus remedijs, tum simplicibus, tum compositis fistularum calli absumuntur. quę si ita altè penetrent, vt remedia fundum attingere non possint, & si tortuosę sint, multorumq; sinuum, maius in manuum operatione inuenies iuuamentum, quàm in medicamentis. si igitur cutim permeent, stilus est intromittendus, & super ipsum aperiendę. si in multa spatia, ramosq; distribuantur, eosq; in pampani modum retortos, eodem modo etiam incidendę sunt: cum autem ad finem fistulæ ventum fuerit, callus omnino est detruncandus: si autem vitium in os desinat, affectus hic non aliter, quàm manu, curandus est, longoq; temporis interuallo, si tamen ex se os non decidat, vel eius squama. cum igitur hoc pacto terminauerit, hisce medicamentis est procedendum, q̃ callum, osq; remoueant, vlcusq; agglutinent. Prosunt aliquando simplicibus vlceribus potiones nonnullę, vt puta, ℞. agrimonię partes tres, plantaginis partes duas, foliorum oliuæ partem vnam, incidantur minutim, & contundantur, & in vino albo decoquantur. vel ℞. ossis mundi, quem isti filicem appellant, partes tres, gentianę partes duas, centaurei partẽ vnam, decoquantur, vt prius, & colentur, & in aurora poculum exhibeatur.

Lib. 3. ca. 88. & l. 4. c. 152.

De Fistulis lachrymalibus. Cap. VI.

PRope nares, in angulo interiori, vel domestico oculi, locus, quem Græci encanthis appellant, Arabes almacheni, vel almaseni, sæpe tuberculus quidàm inflammatus, & valde dolens exoritur, hunc Gręci anchilopa, Arabes ascilo, vel bacilo nominant, qui facilè in abscessum degenerat, vesicamq; inducit, quæ disrumpitur, vlcusq; ostracosum generat cacoete. paucę profunditatis, & fistulare, à Græcis ægilopa dicitur, ab Arabibus garab, & algarab, Latinè fistula lachrimalis. hæc, vel ob carnis tenuitatem, quæ ibi reperitur, vel ob continuum pituitæ fluxum, vel ob oculi vicinitatem, quòd malè adaptentur medicamenta, vt permaneant, vel quia os eo loci corruptum, uaricesq; perforatæ cum difficultate sanentur. Aliquando (dicebat Celsus) fistula cancri redolet naturã, quando videlicet turgentes venę sunt factę, fuscus color, pellis dura, & ex leui tactu indignatur, in partibusq; continuis inflammationem inducit. horum vlcerum ea, quę ad cancrum iam deuenerunt, cum periculo curantur, mortem namq, accelerãt. Fistulæ ad nares declinantes incurabiles sunt, ita etiam, quę in interiore angulo oculi expurgantur: earum verò, quæ extrinsecus sunt, quantò magis orificium oculi angulo est prope, tantò curatu sunt difficiliores, angustus enim locus est, quem Medici manus pertractare debet, facilior tamen est cura, quando vlcus est recens. Solent aliquando tuberculi quidam exoriri in oculi angulis, qui vndequaq; mouentur, nec vnquam suppurantur, sed in numero sunt glandularum, & diutius perdurant. Abscessus hasce partes occupantes, aliquando extra oculum, aliquando intus, aliquando ambobus in locis disrumpuntur; sæpe etiam humorum acredo, & acuties ossa corrumpit, & ad narium cauitates pertingit; corroditur etiam palpebræ interioris cartilago, continuoq; multa puris copia molestatur, & in oculo inflammationem inducit. Hæ fistulæ, quæ iam sunt inueteratæ, vel mala loci intemperie commixtæ, vel humidiora capita nanciscuntur, vel mulieres, puerosue infestant, vel criticè oriuntur, sæpeq; innouantur, cum difficultate sanantur.

Cel. l. 7. c. proprio.
Gal. 5. loc. 1.
Aet. l 3. c. 85.
Paul. l. 3. c. 22.
Ras. l diuisio. cap. 34.
Auic 3. f. 3. tra. 2. c. 14.
Albu. l. 2. c. 19.

PRAXIS.

QVi in oculi angulo vel inflammationem, vel abscessum patiuntur, caput inclinare non debent, nec varijs cibis repleri, nec vino, curationisq; principium à corporis euacuatione exordiri debet. quare, cum nihil obstet, vena secanda est communis, ab opposito brachio, deinde corpus expurgandum, vel hyera, vel pillulis cochijs, vel assaiareth, vel sine quibus. quia autem morbus in longum aliquando protrahi solet, necessariò consequitur, vt materiæ multæ, crassę, & indigestæ abundent. quare, præmissa minoratione, residuum præparetur, coctionisq; signis apparentibus, præparata materia euacuetur.

Auen. 1. thes. trac. 8. c. 16.
Auic. 3. f. 3. tract. 2. ca. 15.

hoc interim ſedes inflammata, & dolens apocruſticis regatur medicinis, nempè quæ fluxiones inhibere poſſint; nam ſæpè humor talis hoc methodo diſcuti ſolet. quare ex Aet. commodum erit præſidium, cum puſtula, aut tuberculum apparere inceperit, adhibere ſuccum ſilueſtris portulacę, aut ſemperuiui, aut ſaltem oui albumen contuſum cum vino nigro auſtero: ſi verò inflammatio perſeuerare videatur, ea, quæ diſcutiunt temperatè, competere videntur; expoliata nempè omni mordicatione; nam acria medicamenta dolores irritant, & inflammationem commouent, ob id ab antiquis probatur emplaſtrum barbarum ſimplicioris temperaturæ, aut ex ſalice, aut diapirites, Aſclepiadis emplaſtrum. ℞. olibani, mirrhę, ceræ an̄. ʒ. iiij. aluminis plumæ, coaguli leporis, ſpumæ nitri an̄. ʒ. ij. laudani ʒ. j. omnia ſubtiliſsimè triturentur, & cum oleo irino paretur emplaſtrum ſub bona forma: ſi inflammatio medicamentum ſuperauerit, & ad ſuppurationem deuenerit, opus eſt omni celeritate vomicam fieri, & aperire, ne perioſtios à colluuie ſaniola corrumpatur: at ſi tarda fuerit humoris concoctio, aut quia craſſus, aut quia etherogeneus, eum maturāt caricæ pingues cum aſſungia gallinacea, fermento, & croco, aut medulla panis cum ſemine marubij, olibano, & mulieris lacte. aperto abſceſſu, materia tota euacuetur, & ſinus, ſi expedit, abluatur decocto roſarum, mirtillorum, rodomelle, & vino nigro. & ſi qua adeſt cruditas, aut durities, præparetur vlcus medicamento ex terebentina, oui luteo, corticibus thuris, & rodomelle; abſtergatur poſtea emplaſtro damaſceno, aut iſide, aut ceraſeos; repleatur poſtmodum vnguento aureo, aut citrino; poſtremò cutis inducatur cerato Græco, aut ixminio, aut diaphinicine: cumq; pluries materia diuerſa ex noua fluxione in eo ſinu innouetur, aut praua adhibetur chirurgia, fiſtula ibi oritur vnà cum ſuis eſſentialibus conditionibus: quod dum occurrit, conſiderare oportet, quanta ſit eius penetratio, & profunditas; an tantum carnoſam partem occupet, vel os teredine afficiat: nam recenti re in carne tantum, mederi facilius eſt: attamen, vt ait Auic. canon in cura garab eſt perfecta mundificatio. ergo primò ſpecillo menſuretur. ſecundò aliquo ingenio dilatetur vſq; ad imum. tertiò callus ex toto tollatur, & omnis mala intemperatura abſumatur: callus verò tollitur, ſi debilis fuerit, alumine liquido, aut cinere vitis cum recenti ſtercore columbino, & aceto, aut aloe, nitro, & vrina pueri, ex Gal. felle hirci exſiccato, & caluaria humana in puluerem redacta: nos verò hydrargirium præparatum perpetuo felici ſucceſſu adminiſtramus: ſi durus, vnguento ægiptiaco, aut trociſco illo celebri de minio, aut ex Auic. præſidio tali. ſumatur arſenici rubei, atramenti, cantaridarū, calcis, ſalis ammoniaci, aluminis cum æquali portione; terantur omnia cum vrina pueri. & ſiccentur: verum hęc, quia cauteria ſunt, modeſtè, & cautè adminiſtranda ſunt. conſumpto callo, inde citò tali puluere ſanantur, ℞. mirrhæ, ſarcocollę, aloes, corticum thuris, memite an̄. miſce, & fiat puluis ſubtiliſs. qui vſq; ad vlceris fundum peruenire poſſit. & ſtude, ne medicamentorum ſubſtantia ad oculum tranſeat. Quare, vt docet Auic. ſi fiſtula profunditatem habet, inuoluatur radius cotto in medicamento ſubmerſo, & ponatur in fiſtula, ſiue ſit medicina currens, aut puluis; & cū tale adminiſtratur medicamē, ſtringatur cum panno, & adhibeatur quies. ſed quia multi patientes ſunt, qui nullo modo cauteria admittere videntur, aut timore doloris, aut quia oculum amittere credunt. Ideò, dicebat Auic. In his exprimatur à fiſtula humiditas omnis diæriſa, & vino nigro ſtiptico abluatur, poſtea ſecetur, & inſtilletur intus collyrium algarab, quod Maumeth, Zachariæ filius, ſuę inuentionis atteſtatur, hoc à Raſi plurimis in locis probatur. Ait ipſe, medicamen, ſi adhibitum fuerit, lacrimalem fiſtulam per multos menſes adeò tardare facit, vt æger ſanus videatur. ſic paratur, ℞. aloes, thuris, ſarcocollę, ſang. draconis, balauſt. antimonij, aluminis an̄. zimar quantum eſt quinta pars vnius, fiat ex his ſief. cumque neceſſe fuerit, fiſtula adeo exprimatur, vt quicquid purulentę ſaniei in ea continetur, ęgrediatur; deinde infirmus ſuper latus ſanum ſe voluat, & de prædicto ſief aliquid diſſoluatur, de quo in angulo lacrimali tres, aut quatuor guttę inijciantur, magno exiſtente interſtitio inter proiectionem vnius guttę, & alterius, quo facto, per tres horas æger quieſcat; in ſequenti die pariter ſummo mane fiſtula bene prematur, & eadem fiat cura per vnam hebdomadam ſic agendo: aut tandiu, donec fiſtula ex toto exſiccata fuerit. huiuſcemodi præſidia in pura, recenti, & carnoſa affectione conferre poſſent; in antiquata, aut alio morbo adiūcta ad acriora deuenire oportet. igitur ſi os iam carie vexatum eſt, fiſtulam ad imū vſq; dilatare oportet, & carnem omnem malam abſumere, inde os totum dubitatum ſcooperire. quòd ſi eius cortex, aut ſuperficies tantum alterata fuerit, quæ viriliter exſiccant, adhibeantur, nempe atramentum ſutorium, vel calcitis, vel ærugo raſa: aut, ſed cautè, oleum de ſulphure, aut ex calcitide, oculo, & cæteris iunctis partibus benè obtectis: ſi verò hæc alicuius fuerint ſuſpicionis, os abradere oportet, donec tota nigredo abſumatur, & hic eſt primus Auic. operandi modus: porro quia affectus in anguſto eſt, in loco concauo, & angulari, res difficillima eſt, & magno labore celebranda, nec communia ſcalpra, ſiue raſpatoria adhiberi poſſunt, ſed ea magis probantur, quæ ab Albucaſi, limata, aut aſperi capitis vocitantur. pariter & quæ duabus alis ſecantibus munita ſunt. Dum inſtrumentū ad os peruenit, & vna tantum manu hincinde auoluitur, nigredinem, & omnem alterationem deſtruere poteſt, quod fit, & citò, & tutò: ſi verò teredo manifeſta oſſis ſubſtantiam occupauerit, & morbus nigredinem tranſierit, opus eſt os totum cauterio ignito adurere, & hic eſt ſecundus modus operandi, quem clarè antiqui probarunt, aſſerentes ante hanc operationē neceſſariò tres præcedere operationes, quarū prima eſt, ne oculus lædatur, ideò aliqui, vt Hiſaac, iubent, vt oculus argenteo coeleari cooperiatur,

Marginal notes:

9. 87.

Gal. 5. de comp. m. ſecund. loc. & 7. de comp. m. per genera. Scribonius de ſcri. 107. Gal. 2. frag in fine. Pau. lib. 7. c. 17.

Archigenes in 3 medic. Aſclepiades in 3. exter. lib. de taciſequiſitibus, & lib. 1. fragem.

9. ad Al. cap. 30 lib. diuiſionum cap. 34. in anti. 1 b. diuiſ. c. 29 Auic. 3. 3. trac. 2. cap. 13. lib. 3. fu 2. trac. 2. vbi de colirio alſarab.

Lib. 3. cap. 19.

Cel lib. 7. cap. 7. 84. m.

riatur. Aetius, & Auic. cum spongia frigida aqua madefacta, aut linteolo lineo niue infuso, Iesu hali cum fermento frigido, Albucasis cum bombace in oui albumine contuso madido, aut in psilij mucilagine. nos verò vnà cum recentioribus, stupis oui albore infusis contenti sumus, aut aceto rosato: aut vino nigro stiptico. His peractis ad secundam considerationem transire opus est, nempe ne oculi angulus destruatur; si quidem consolidationem non recipit, aut turpis remanet cicatrix. & ne hoc sequatur incommodum, oritur tertia consideratio, & est instrumenti forma, & substantia, ac operandi ratio, & in hoc omnes Albucasim sequuti sunt. Ait ipse, quando curas fistulam cum eo, quod diximus in diuisionibus ægritudinum, & non confert curatio tua: tunc oportet, vt cauterizes ipsam secundū hūc modum. Præcipe infirmo, vt ponat caput suum in sinu tuo, & teneat caput eius minister inter manus suas taliter, vt non moueatur, neq; agitetur cum capite suo. deinde fac, vt oculus, & eius vicina loca sint bene obtecta, & tunc fac igne cauteriū, aut ex auro, aut ex ferro Indo, quod radioli formam præseferat; & ne oculū offendat, cānulo eget, quod longitudinis medietatis vnius digiti esse debet, aut ęneū, aut ferreum, grossitudinis vt decet: cumq; operando cauterio vti volueris, exprime fistulā ab omni humiditate, & exsicca ipsam; inde cannulum intromitte sic, vt ad os perueniat, quod cauterio optime ignito vehementius adurendum est, & inclina manum tuam cum cauterio ad partem oculi, sic vt eius ignita extremitas inclinet ad partē nasi, & distet ab oculo, & nō erret manus operantis in hoc, ne oculi angulus laceretur, & inquietetur infirmus. si vno cauterij adactu os aduritur, sat erit; sin minus, cum bis, & ter reiterare oportet, donec noueris os ex toto siccum esse, statimq; lana, aut stuppa oui candido imbuta applicetur, totaq; regio circumuicina vnguento rosato Mesues liniatur; in sequentibus postmodum butirum cum lenticula, donec eschara ceciderit, adhibeatur. cumq; os adustum exierit, quod interdum tardius euenire solet, curatio sequitur eadem, quę in cæteris vstis. Alter cauterizandi modus apud seniores reperitur, qui, eo quia non sine timore est, à modernis non probatur. per cannulam dragmam vnam plumbi liquefacti super os infundebant, diligentia multa adhibita, ne plumbum liquefactum ad oculum penetret; plumbum enim, ait Albucasis, comburit locum fistulæ, & sanat ipsam sanatione mirabili: si fistula duobus his prædictis suffragijs, nempe medicinis, aut cauterio cedit, bonū est, & terminus quadraginta dierū est. si non, tunc necesse est os nariū terebris perforare, & fistulam ad nasi cursum reducere, & hæc est tertia via, qua garab curari solet. cum ergo scoopertum fuerit os, eum terebrato, vsq; quo ab ore, & naribus, aut sanguis, aut pus emanauerit. operando caue, ne ascendas cum terebro ad superius, & cadat perforatio in capsula oculi, tiam inde nullum sequetur beneficium. sit igitur perforationis progressus ad nares: cumq; penetrauerit perforatio, obturatis naribus, & ore manu infirmi, ab orificio & aer, & humiditas diuersa exire, & videtur, & sentitur, ibiq; postmodum perpetuus & internus sinus residet, ab Arabibus aristati vocitatur. postremò exterius vlcus consolidetur, siquidē omnis humiditas, quæ continuo ibi gignetur, per nares expurgatur, & minus patientem molestabit, & vlcus curationem recipit. facta igitur optima loci mundificatione, aut, ut iubet Auic. leui adustione, tale ex Galeno ad Hierę mentem, adhibeatur remedium; ℞. mirrhę, calcitis, añ ʒ. vj. aloes, thuris, aluminis plumæ añ. ʒ. vij. aristolochiæ, gallæ inmaturę. añ. ʒ. viiij. malicorij contriti ʒ. x. mis. & contundantur subtilissime, & arida utitor, aut cum cera fiat vnguētum, sæpe idem facit emplastrum palmulatum, aut diacadmias, aut Gręcum.

Aet. lib. 7. cap. 86. Pau. ... Kali... lib. ... cap. 19. Albu. lib. 1. ca. 19 & lib. 2. capite 19. Iesu hali tract. 2. cap. 32. Auic.

De Fistula Maxillatum. Cap. VII.

IN infetiori maxilla, tuberculus, siue paruus quidam tumor exoritur, qui ut plurimum ad suppurationem deuenire solet, & ex eo fit vlcus curatu difficile, ob id quia sæpissime cum ossis teredine complicatur, cui perpetuo dentis dolor pręcessit aliquis, ac tractu temporis in fistulam permutatur, quæ cum corruptione radicis dētis annexa est; quare, nisi dente extracto, curationem tentare non oportet. & si interdum vlcus ad sanitatem deuenisse videtur (quod perinde recidiuam facere solet) sæpe vidimus, quod nonnulla vlcerum cicatrice obducta frequenter, haud magno temporis interuallo iterum inflāmatione tentantur, rumpunturq; ; si quidem osse quodam affecto interdum caro circundata ex facili cicatricem recipit, ac sana ex toto esse videtur: verum cursu humoris valido paulatim ex osse in alto contabescente, tum inflammatio, tum pus oboritur, quod cicatricem deradit, & vlcus innouatur. hac ratione harum fistularum curatio est, vt os affectum decidat, & vt patiens dente priuetur: memini, dum publico stipendio Feltriæ essem stipendiatus, quendam iuuenem curasse Vallis Iuganę, Georgium comitē, nominatum, ac ex nobili familia natū, qui absq; vllo dentis dolore annis iam tribus menti vlcere vexatus fuit; & quamuis complurium medicorum ope vsus fuisset, non deprehendentibus illis morbi causam, sanitatē consequi minime potuerit: at cum aliqui altum, & callosum vlcus viderint, citra vstionem nequaquam tolli posse affirmabant, alij quia callosa vlcus habebat ora, chyroneum eum esse credebant, & ob id omnes curatu difficillimum arbitrabantur: verum cum ad manus nostras se contulit, & fistulę naturam, & locum considerauimus, nullis id malum medicamentis vinci posse prædiximus, nisi dente cum eius cariosa radice prius euulso, sic

Cel. lib. 6. cap. 13. & lib. 7. capite 12. Aet. lib. 8. capite 26. Pau. lib. 4. capite 50.

enim dentem extrahere iussimus, & eius teredinosam radicem inspeximus, & non multis post diebus, remoto vlceris callo, restitutus sanitati est. indicium huius affectus erat pus multum ab vlcere profluēs. si patiens fortè fortuna dentis euulsionem non admiserit, caries tota candenti ferro aduratur; inde ea peragenda sunt, quæ in cura aliorum vlcerum similium probantur.

De Fistulis Thoracis. Cap. VIII.

Cel. l. 7. ca. 4. Gal. 7. de adm. anat. 6. inter. cap. 4. 5. inter. cap. 1. Gal. 5. metho. cap 8. Auic. 4. 4. tra. 3. cap. 2.

Vt post tumorem pituitosum, aut calidum, absq; methodo curatum, aut post thoracis vulnere penetrante, in pectore, aut dorso, aut lateribus vlcus fistulare remanere solet, quod cacoetes est, ideſt; difficilis consolidationis, id ve magis si ossa sternonis, aut spinę, aut costarum male affecta fuerint, vt illi adolescentulo marullo occurrit, qui cum sectus esset, cordis motus manifestè patuit, & tandem sanatus est; facillimè dignoscuntur, sed difficillimè sanātur; partes hæ perpetuò mouentur, & cauitas plurimis superuacaneis superfluitatibus repletur; vapores, & spiritus multi non sine crepitu, ac humiditates variæ cum tussi per vlcus exire solent, id ue magis retento aere. simplices fistulæ remoto callo tutò curantur, nempè præsidijs omni mordicatiōe expoliatis: quæ verò aut teredine, aut prauo alio symptomate complicantur, nisi ad puritatem, & temperiem deuenerint, sanari nequeunt, egent studioso, ac solerti operatore; ob id; quia affectus prope primarium membrū occurrit; si in interiori parte, vbi lacerti quamplurimi, ac venę locantur, timere oportet; si in dorso, venarum, arteriarum, ac neruorum copioso, res absq; discrimine non est: si costas pertransit, sæpè septū trāsuersum offendit; hac ratione, & sectiones, & vstiones, & vnaquæque operatio, quæ in his sedibus celebrantur, considerandę sunt, vt si non iuuent, saltem non noceant. porrò si aliqua opportuna fuerit dilatatio, turundarum operatio magis, quàm ferrum, probatur, si ossis corrupti remotio, abrasio magis, quàm cauterium, laudatur. pro curatione harum fistularum, lotiones exterius adhibitæ, & potiones interius assumptę competere videntur: præcedant quippe has operationes exquisitæ corporis secundū indigentiā euacuationes, ac viuēdi modus, qui qualitatib. aduersetur, curationē prohibentib. potiones, q̄ in his affectibus probantur, sic parari solent, ℞. arimonij m. iij. foliorum plantaginis m. ij. foliorū oliuæ m. j. centau. mi. erinodani m. s. contundantur grosso modo, & bulliant in vino albo, donec tertia vini pars euanuerit, coletur, & adde mellis albi ℥. vj. iterum parum bulliat, & da summo mane patienti ℥. viij. huius decocti tepidi. aut ℞ centau. ma. m. j. minoris pimpinellæ, betonicæ, ęquiseti, gariofilatæ, eritrodani, agrimonię, hederæ terrestris añ. m. s. fiat decoctum in vino albo: cui adde mellis clari ℥. xij. da huius syrupi patienti quotidie in mane ℥. vj. lotiones verò, quæ in pectore per syringas, aut iniectorium imponuntur, vt tota eius cauitas abstergatur, & exsiccetur, & vt omnis tollatur immundities, sic fieri solent. paretur primò hydromel, postea mulsū, vltimò tale decoctū, ℞. valerianæ, gariofilatæ, caudę equinę, pilosellę, salbię, rosarum ru. centaureę mi. consolidæ, millefolij, eritrodani añ. m. s. fiat decoctum in vino montano claro, & adde mellis albi odorati ℥. x. misce, & coletur, & iterum adde mirrhę, aristrolochiæ, irios añ. ʒ. ij. parum bulliant, & vtere, toties vulnus, & cauitatē abluendo, donec lotio clara exierit, tunc. n. indiciū est, pectoris clibanum inanitum esse; sic enim procedendum est, vsquequo materia ex toto fuerit exsiccata.

Gal. 5. par Aph. com. 64.

De Fistulis Ani. Cap. IX.

Apud extremitatem intestini longauonis, siue recti, locus, qui sphinctera, & podex nuncupatur, sæpè inflammationes, & tubercula oriuntur, aut post chronicos affectus ob aliquam crisim, aut post longas equitationes, aut remigationes fatigosas, aut quandocunq; partes, quæ ano proximę sunt, aliqua exercitatione atteruntur, aut fortiter contunduntur, aut vulnerantur, aut dolores hęmorroidales, aut variarum superfluitatum retentionem, quæ per eam sedem expurgari solitæ erant, patiuntur, aut ob nimiam corporis repletionem, aut causam occultam; quæ, aut ex mala medendi ratione, aut patientis timore, qui opportunam sectionem non admittit, sed vomicam, & vltimam maturationem, seu potius semimalam corruptionem expectat, in fistulas permutantur; quarum altera simplex est, ideſt tantum in carne consistit; altera verò non simplex, ideſt penetrans in intestino, aut componitur cum alio morbo, aut diuersa causa, aut non solito simptomate. porrò quæ penetrat, aut ambientem, siue anularem musculum super equitat, qui totam intestini extremitatē circumuoluit, cuius officium est exitum fæcum retinere, ac anum perfectè ab eis expurgare: alię verò sub eo terminantur. In simplici fistula sæpe expedita curatio est, vt supra explicauimus: quæ autem in extremo intestini, & sub lacerto ipso sunt constitutę, non multo labore, & sine periculo, sanantur: Timorosę verò sunt, quæ altè progrediuntur, & supra lacertum transeundo intestinum perforant; & quantò altius terminantur, tantò magis timendę sunt, nec sanitatem recipiunt, si diuersimodæ, aut plurimis sinibus, & orificijs sunt munitæ. earum, quæ non penetrant, aliquę sunt multę profunditatis, aliæ tortuosæ, ac

Hipp. l. de fistulis. Cal. l. 7. ca. 4. sect. 2. Aet. l. 14. c. 2. Paul. l. 6. c. 78. Auic. 17. 3. capite 18. Albu. l. 2. cap. 80. 88. Gal. l. qui med. nuncupatur.

sæ, ac pampani modo procedunt, aliç ad dorsum, aliç ad matricem, aliç ad vesicam, aliç peritoneũ versus inclinantur, quæ omnes longo egent curationis tempore, ac Medico magnum negotium facessunt: dantur & ani fistulç latentes, eoq; ore non apparente dolor ipsis oboriatur, & purulenta humiditas per anum expurgetur: verum plurima abscessus indicia prçcesserunt, & digiti impositione facillimè dignoscuntur. Communiter sedis affectus magis in manu, quàm in medicamentis, præsidia expectant, & maxima cum difficultate sanantur. primò ob eius nimium sensum, quare ab omni medicamento acri, & austero irritatur, & inflammationem excitat. secundò, quia calis est immundarum superfluitatum totius corporis, quæ interdum biliosæ, & mordaces sunt. tertiò, quia Chirurgi tempus determinatum non habent, in quo tutò opportuna medicamenta adhibere possint, locus inuersus est, & quotidie patientes diuersimodè, ac horis varijs aluum expurgare tenentur. quartò, est affectç sedis habitudo, calida nempè, & humida, in qua etiam perpetuò excrementiceæ humiditates congeruntur. quintò est motus podicis, qui crebro constringendo, & dilatando dimouetur. sextò est situs decliuis, ad quẽ continuò variç defluunt humiditates, & id magis dum malè afficitur, & dolore tentatur. duo potissima indicia manifestç penetrationis habentur, vnum ab exeuntibus sumitur; nã materiæ tenues, coloratç, & fætentes exire solent, interdum fçces, aut earum odor, aut lumbrici, aut ventositas rugiens, aut res cômesta, vt vuarum acini, aut granatorum semina, aut res similis. dignoscuntur interdum ex specilli plumbei, aut candelæ cereç, aut recentis allij caulium ex Hipp. aut setç porcinç. ex Paulo, impositione exterius, & digiti indicis interius, prçsertim sinistrç manus; nam specilli extremitas digitum reperire solet. & hæc vera est methodus in fistulis, quç per rectam lineam intestinum offendunt: sed quæ tortuosæ, & oblique procedunt, alio perquiruntur ingenio ex Albucasi, & Auic. nempè alicuius decocti, aut liquidi, & currentis corporis impositione per iniectorium exterius, aut rectum siphonem interius, nam vtrobiq; exire potest. & hoc verum indicium est penetrationis.

Gal. 9. de cõp. m. secundũ loc. vbi de vitus. sedis. & 6. de loc. aff.
Auic. 17. 3. c...

PRAXIS.

IN cura fistularum sedis, prima Medici indicatio est, scire, an ex tali morbo patiens aliquod commodum agnoscat: nam sçpè affectus hic nullo modo curari debet, idq; magis si penetrans non fuerit, aut copioso fluxu humorum non affligatur, aut nimium fætorem non inducat; natura siquidem interdum per hanc partem multas expurgat superfluitates, & corpus à varijs simptomatibus liberat, vt in corporibus mali habitus, senũ, & quç doloribus vexantur articularibus, aut hæmorroidalibus occurrere contingit. Aliquæ etiam reperiuntur, quæ tantùm præseruationem, aut palcatiuam curationem exposcũt, nempè antiquç, ostracosç, aut quæ in carcinomatis naturam transierunt: quæ verò regularem curationem desiderant, sunt fistulæ simplices, recentes, & quç partem tantùm occupant carnosam, hçc quippe multis medijs, ac indicationibus curari solent. Portò cum tuberculus, aut paruus tumor ani orificium occupat, eius vltimam maturationem expectare non licet; sed crudus aperiatur, non tamen tantç cruditatis, quòd nulla reperiatur sanies; sed aperiatur, antequam ad intestinum suppuret: vlcus inde, sicut & cçteri suppurati phlegmones, regatur: si verò fistula, aut vlcus fistulare simplex apparuerit, in quo callus exquisitus non reperitur, sat est interdum vino maluatico cauitatem abluere, & isidem medicamento, aut hydrargiro præparato callositatem tollere, vt sinus vel glutinari, vel impleri possit. si validiori opus fuerit medicamento, fiat lotio cum aqua marina decocta cum hordeo, & alumine, & parum quid viridis æris; postmodum lichinium cum ægipriaco imponatur; consumpto callo vlcus, vt cçtera, regatur: si autem fistula alicuius fuerit profunditatis, aut angustiç, expedit orificium dilatare, commodè quidem, ac sine molestia, & timore, aut turundis diuersimodè paratis, aut ferro, sic vt medicamenta ad imum vsq; peruenire possint. igitur in has demisso specillo, ad vltimum eius caput incidi cutis debet, si altè peruenerit intra sedem, & fistulç terminus demisso specillo percipiatur; partes enim, quç molles sunt, facilè sinuantur, atq; eroduntur, & hoc interdũ satius est, vbi fieri tutò possit, cum magis medicamentum admittant, & inde facilius glutinentur fistulç, quæ hac ratione & cultro inciduntur, quàm quç topicis tantum à callo vindicantur: sed quia in profundis fistulis, aut diuersorum sinuum, operationes aut admodum dolorosç esse solent, aut longum requirunt tempus; igitur, vt iubet Gal. in huiusmodi casibus ab ægrotante requirendum est, an tardius, ac sine magna molestia: an celerius, & cum maiori tormento sanari malit: qui verò ex timore dilatationem non admittunt, lotionibus, & vnguentis curari debent, & Arabes omnes colliriũ algarab, de quo supra, vbi, cũ de lachrimali fistula ageremus, multa explicauimus, mirũ in modũ cõmendant, præsertim vbi fistula proximè ad intestini tunicam accedit, quæ nondum tamen perrosa est, sed integra manet, aut ad vterum tendit, vel ad eius ceruicem, aut ad vesicam; tunc enim dolores atroces percipiuntur, & interdum locij expurgatio prohibetur, aut ad os sacrum, aut ad coxç acetabulum, vbi multæ, ac diuersç humiditates perpetuò defluunt. & tunc ait Albucasis, non datur curatio omnino, & talis est vanitas rei, & labor stultorum Medicorum curare cum vnguentis; quare ad fortiores operationes transire oportet. & quod in rectis fistulis magis probatur, cauterium actuale est: cognoscere igitur primò eorum profunditatem oportet, deinde accẽdas cauterium radiolatum, iubetoq; prçparari ferramenta septem, aut octo magnitudine palmi, crassitudine specilli crassi, quorum aliqua in summa parte reflexa sunt; deinde intromitte ipsum ignitum in fistula

Auic. 17. 3. cap. 19.
Hipp. l. de fistulis.
Cel. l. 7. c. 30
Albu. l. 1. c. 18
l. 2. c. 88.

fistulam, & itera super eam cauterium donec omnia eius latera comburantur, nempe semel, aut bis, aut ter, prout opus requirit. & caue, ne nerui, aut venæ magnæ adurantur, nec ausus sis super cauteriũ, nisi quando fistula est in parte carnosa, absq; penetratione: sed quia hęc curandi ratio nec semper tuta, nec absq; periculo adimpletur, communiter non approbatur. & ideò dicebat Albucasis, quòd fortasse sanatur cum cauterio: de quo nec Celsus, nec Paulus, nec Auicenna vllum verbum protulerunt, nec nos ipsum probamus, quia difficile, & timorosum est. Quare ad aliud ingenium transire expedit; & est eius totalis diuisio vsq; ad intestinũ, ferro scilicet secanre, quam summè probat Gal. in lib. qui medicus, siue introductio vocatur. & huic operationi duæ præcedunt considerationes. prima, vt musculus ipse anularis non lædatur, & id, quod primò concipitur, adimpleatur. secunda, instrumenti opportuni forma, & magnitudo: porrò variæ sunt formæ, & vario modo ab antiquis nuncupantur, à Celso manubriolum, à Galeno, & Paulo, quia formam tenet curuam, aut semilunarem, scolopomacherion; aut quia facit ad secandas fistulas, quas Græci siringas vocant, syringothomon; ab Aetio accicula vocitatur, & ab Albucasi sparumen curuum. resupinato igitur homine, si fistulæ extremum in summo sublabitur, specillum per orificium demittatur, superiorque cutis simplici linea excidatur. simplices igitur fistulæ, administratione hunc in modum adhibita, facile curantur, præsertim si callus non multũ prominet, nam medicamenta commodè adhiberi possunt: secus verò tortuosæ, aut quę labyrinthi modo flexuosæ sunt, aut antiquo callo induuntur: cumq; fistula ad intestini corpus deuenerit, ac ipsum sanũ inuenerit, nisi secetur, curationis modus minimè datur; quare totum intestinum vsq; ad eius cauitatem, secare oportet; nam sicca, & densa est eius substantia, quæ augeri, nec conglutinari potest; ideo vnà cum supraiacente carne secare oportet. nam, dicebat Hipp. lib. 6. de hęmorroidibus, rectum intestinum, & secans, & resecans, & consuens, & vrens, etiam si grauissima hæc esse videantur, nihil læseris: ob id accommodatum instrumentum est illud, quod semispatam Paulus appellat. Cum verò fistula totam intestini substantiam perforauerit, eam totam secare oportet, quod duobus modis perficitur, nempè laqueatione, aut sectione. laqueatio à Medicis communiter describitur, & in hunc modum ab Hipp. perficitur, linum crudum quàm tenuissimum, ad palmi longitudinem tortum, in specilli stanei perforatam caudam conijciendum, ipsumq; specillũ in fistulam demittendum. eodem autem momento sinistræ manus index digitus in anum indatur, & specillum, quum occurrit, educat, extrema parte inclinatum, cum quo lini caput extrahitur, quod in id coniectum erat, & cum altero capite bis, aut ter vinciatur strictè. hactenus quotidie coarctari, atq; intorqueri linum debet. in hoc verò præcipito homini, vt se ipsum secet: si verò linum putrescat, antequam fistulã exederit, alter similis laqueus ex seta alligetur, traiectusq; vinciatur, seta enim non putrescit. probant hanc Hipp. deligaturam & Celsus, & Paulus in his, qui timidiusculi chirurgiam fugiunt. interim autem licet negotia agere, nempè ambulare, ac cibum capere, perinde atq; sanissimo: sed committendum non est, vt linum putrescat, sed tertio quoq; die nodus resoluendus est, & ad caput alterum recens linum alligandum, ac in fistula cum simili modo relinquendum. sic enim id paulatim cutem, quæ supra fistulam est, incidit. Hęc curationis ratio longa est, & ideò fieri poterit, vt ad scalpelli curationem tutò veniendum sit: nam, vt ait Hipp. homo sanus non fit, si non secetur, cultelli siquidem fistulares, aut falsiculæ, siue fauceoli ad hoc parantur, vt vno adactu totam fistulam secare possint. eorum vsus talis est ex Hippocrate, expurgato toto corpore, vt decet, aut sanguinis missione, aut pharmaco bilem ducente; nam ex sectione nihil accidet, quàm dolor, & inflammatio: quæ si corpus, ut conuenit, purum fuerit, antequàm ad scalpellum veniatur, vel nulla, vel leuis admodum inflammatio superueniet. preterea inanito intestino à fęcibus, & lumbricis, vbi priore die purgatorio medicamento purgasti, sectionem aggredere: ac homine supino reclinato, & puluinari sub lumbos subiecto, & podice subleuato, vt in conspectu bene ueniat, sedem quàm maxime per digitum indicem sinistrum foras extrahito, inde per fistulam cultelli radiolum imponito, donec ad digitum, qui in ano est, peruenerit: qui cum radioli extremum inuenerit, eum flectendo versus anum ducat, ac dextera manu viriliter falsiculam impellendo, in causa est, vt cultelli acies tutò, & citò totam diuidat fistulam, musculum, qui anum constringit, sphincter dictum, vbiq; vitando; nonnulli siquidem rudius, dum in ako sectionem molirentur, ipsum conuulnerarunt, atq; inde inuoluntaria stercoris excretio homini accidit, & hæc horum affectuum vera curatio est. Aliqui instrumentum, quod ad sedem diducendam sit aptum, dioptrion Græci vocant, prius in sedem imponebant, vt fistulæ os interius clarè appareret. hic administrationis modus à multis reprobatur, cum ex eius impositione operatio magis adumbretur: nec laqueatio multum laudatur ob id, quia & ingentes dolores, & ardentes inflammationes commouet, aut longo operatur tempore; ideò iubet Auic. vt, si praua apparuerint accidentia, illicò laqueus, siue lineus, siue sericus fuerit, secetur, & ea adhibeantur medicamenta, quæ dolores lenire possint. secta fistula quomodocunq; seruari aperta debet, donec ex toto callus fuerit consumptus, & medicamenta commodè adhiberi possint. &, ne oris, ac labris glutinatis fistula reuertatur; ideo iubet Hippocrates, quòd statim secta fistula, mollis spõgia tenuissime incisa imponatur; deinde, ut callus tollatur, florem æris vsti per specillum copiose in fistulam conijce; nam medicamentum tale facultatem maximam exedendi callum habet, nos verò, quia satis acre, ac mordax medicamentum est, eius loco hydrargiro præparato (pręcipitatum isti vocant,

Lib. 7. cap. 19.
14 Meth. c. 17
6. Meth. ca. 4.
Lib. 6. c. 52
Lib. 15. ca. 86.
Lib. 2. cap. 80.

Hipp. lib. de fist.
Cel. l. 7. c. 4.
Aet. l. 14. c. 10
Pau. l. 6 c. 78.
Auic 17. 3. capite 19.

cant, uti soliti sumus. ait Hipp. id faciendum esse septem dies. nam intra hoc tempus fistulæ tunica callosa consumitur, ac si huius curationis vis tota in calli amotione consistat: qui si antiquus, ac durus fuerit, absumitur mirabiliter ab oleo sulphuris, rodomelle admixto, ea quippe quãtitate, vt non adurat, cumq; tali, aut simili vtimur pręsidio, exterius ea adhibeantur, quæ fluxiones inhibeant. nam timere oportet, ne sub exedentibus medicamentis inflammatio ad proximas partes concitetur; & ideò pãnum, aut linteolum, oui candido contuso, aut aceto madentem, superimponatur: at vbi callus ceciderit, & fistulæ vlcus purum fuerit, regatur ea curatione, quæ puris vlceribus admouenda est, exsiccantibus quippe pręsidijs, nempè emplastro diacartu, aut psaro, quod sic paratur. mysios quincunx, gallarum triens, calcitidis sextans, squamæ æris tantundem, attramenti sutorij vncia, ęruginis rasæ sextans, sed prius locus marina aqua abluendus, cui addimus parum quid vini sublimati, quod aqua vitæ appellit. Aut tale fiat decoctum, ℞. centa.mi. m. j. maio. aristrolochię, caudæ equinę añ. m. s. aloes, ireos, mastic. añ. ʒ. ij. vini optimi q.s. fiat infusio per horas vigintiquatuor, inde bulliant ad mellis consistentiam. & ℞. prædicti decocti vnc. iij. vini sublimati vnc. ij. mellis crudi vnc j. aquę maris vnc. vj. mis. & iterũ parum bulliant: abluatur vlcus, inde linteolo exsiccatum, cooperiatur emplastro aliquo exsiccante, quale illud est ex carta combusta, aut ex aneto combusto, aut ex mirto siluestri, aut ex cadmia, aut tuna, aut diaphinicine; nam ani vlcera medicinis multa exsiccatione præditis curari solent.

Paul. lib. 7.

Hipp li. de vlce. Gal. 5. Metho. in fine Aet. l 14. c. 10. Pau. lib 5. c. 59. Auic. 17. 3. c. vl.

De Fistulis colli Vesicæ. Cap. X.

POST calculorum extractionem, aut disrupto abscessu, aut soluta recenti continuitate, aut longum seminis fluxum inuolũtarium (affectus à Græcis gonorea vocitatus) aut internam excoriationem, quę magnum vrinæ ardorem sequi solet, aut alteram similem rationem, inter testes, & anum (sedes quippe, quæ à medicis femen, siterim, & perineon dicitur) tuberculus, aut inflammatio gignitur, quę in vomicam, siue exituram permutatur, & tandem tractu temporis in fistulam conuertitur, quæ à Græcis corhyada, & rhyada nuncupatur. præcedit hisce inflãmationibus, quę tardè suppurantur, dolor intolerabilis, durities intensa, & febris assidua; testes tumescunt, & sæpè patientes crura extendere non possunt, dolent in regione ani, & vesicę, antequam inflãmatio apparere incipiat: quę cum in vomicam transierit, ex longa humorum, ac vrinæ distillatione, ac quia huius sedis vlcera tarde cicatricem admittunt, in fistulam vertitur: quæ, autore Paulo, & Albucasi, cum ad ceruicem peruenerit, curationem non recipit: aut, ut ait Celsus, nunquam ante tertiũ, aut sextũ mensem, interdũ transacto anno, nec ꝓpter hoc desperãda salus est; nisi si ceruix multũ rupta fuerit, aut inueteratus callus fistulam induerit. rarò fistula, nisi penetrãs, hanc sedẽ occupare solet, q̃ facilè dignoscitur, aut specilli impositione, aut assiduo vrinæ stillicidio, dũ patiẽs lotiũ expurgare desiderat.

Cel lib. 7, c. 26. & 27. Aet. lib. 16. cap. 104. Pau lib. 6. cap. 70. 78. Alb. li. 2. c. 80.

PRAXIS.

CVM dolor hanc sedem molestare incęperit, & durities aliqua eam occupare, & inflãmationis initium dignoscitur, rationalis Medicus omni ingenio materiam reuellere tenetur, & si qua coniuncta fuerit, illam discutere, antequam ad morbi statum, & ad suppurationem deueniat. igitur si concedit occasio, ut sanguis mittatur, vena axillaris dexteri situs aperiatur, & sanguis copiosè effundatur. victus regimen tenue sit, & parcum, siccum potius, quàm humidum: vinum omnino, si febris est, interdicito, aqua cocta illis potus esto: verum si calor ingens apparuerit, potus esca copiosior sit. si enim patiens parum bibit, magis accenditur locus, & vigilia vrget, & vires corporis minuuntur: non tamen nimius potus probatur; nam si plus æquo assumitur, subinde vesica impletur, & locus inflammatus irritatur, ac vrinę magna copia gignitur: nec ambulare, nec stare, his iubendum est, imò quiescere, & silere: neq; cum vel circa sedem, vel aliquam huic vicinam partem, inflammatio suboritur, aluum deijcies: neq; cum in vesica, vel cole, vel renibus est cæpta, pharmaca, quę vrinas prouocent, bibenda dabis; sed ad partes, quæ maximè longinquæ sunt, semper auersionem facies: attamen si corpus humorum copia scatuerit (plethoram Gręci, Latini plenitudinem vocant) aut aliquo particulari humore refertum fuerit, nempè flaua, aut nigra bili; vel pituita, quem habitum cacochimiam Græci appellant, plethora sanguinis missione curatur, cacochimia purgatione; quæ, cuiq; superanti succo sit accõmodata, corrigitur. porrò purgatio talis lenitiua esse debet, ne ad sedem decliuem materię multæ ducantur; hac ratione ænemata magis probantur, quàm pharmaca. iubent aliqui; vt patiens in balneo sedeat decoctionis marubij, mirthi, cupressi, lactucæ, & plantaginis, ac vt loco affecto cataplasma adhibeatur ex lenticulis, coriandris, corticibus granatorum, solano, vino nigro, & oleo masticino: nec non in colo, seu vrinario meatu oleum rosatum crudum, cum succo cimbalariæ, vt fluxionibus inhibeatur: si horum pręsidiorum virtute, tumor augeri non videtur, sat erit: sin minus, digerentibus, ac discutientibus procedere oportet, nempè cum oleo camomillę, anethino, & de sansucco: aut tale paretur cataplasma. ℞. medullę panis fermentati, florum camomillæ, farinæ sem. lini añ. ℥. j. olei masticini, rosati completi añ. ℥. s. vnguenti dialtheæ ℥. ij. rob. parum mis. si verò inflammatio ad statum, & suppurationem tendit, omni methodo inquirendum est, ut materia citò, & exterius suppuret, nec; vltima expectetur maturatio, sed subcrudum secetur apostema, ne sanies ceruicem corrumpat; & illi perperam agunt, qui, vt

Gal. 13. Meth. cap. 3.

ex se

ex se rumpatur, expectant. euacuata materia, locus aliquo digerente regatur medicamento, donec optima apparuerit concoctio; ob id probatur terebentina clara, cum vitello oui, croco, & olibano; inde illi addatur rodomel, farina hordeacea, & parũ quid isidis, epigoni, & erit absterfiuum mirabile: quare postmodum sinus facilè replebitur; qui, si profundus fuerit, aliquo currente, & abluente medicamẽto abstergatur, & exsiccetur, quale est mulsum, hoc est vinum mellite, aut decoctum centaurij, æquiseti. foliorum oliuæ, & mirthillorum, addito rodomelle: lichinia etiam cum emplastro aureo, aut vasilicone minori imponantur, ac desuper lintea cum cerato de minio, aut diacalciteos, & erit cura. si autem vlcus contracto callo, in coriadam transierit, aut nunquã, aut cũ magno labore sanitati restitui potest. & hac ratione fortasse antiqui de hac re parcè loquuti sunt, nec nos adhuc aliquam methodum curatiuam legere potuimus: & admirati sumus, cum hæc pars colli vesicæ carnosa sit, curationem non recipiat. nam collum vesicæ, ait Galenus, videmus quotidie sanari, cum lapis extrahitur, quoniam carnosum est. addere etiam possumus & vulnus recens: sed cum antiquatur, aliam acquirit naturam, & fit cacoethes, idest, difficilis consolidationis.

6. par. Aph. cõmento. 18.

Di Fistulis Vuluæ, & colli Matricis. Cap. XI.

N sinu pudendi muliebris, interdum abscessus subsultant, qui postquam ad vomica deuenerint, & suppurati sunt, sinus ob illius sedis nimiam humiditatem, sero replentur: sed contracto callo, in fistularem sinum permutantur, qui à Græcis rhyada nũcupantur. affectus hi magno cũ labore, & siccissimis remedijs curantur, nunq̃ verò, si ad intestinũ tendũt, aut ipsum perforant: maximo sensu præditę sunt hæ partes, ideo fortia medicamenta ferre non possunt. Ait Hipp. si vlcus in vtero, aut eius collo factum fuerit, & non statim sanatum, sed impurum euaserit, permanet ad multum tempus, & male olet, & quandoq; sanies male olens ipsi ex pudendo fluit: ac interdum dolor acutus corripit lũbos, & inguina, & imum ventrem, & coxas, & ad scapulas tendit: non curantur, ait Auic. fistulę, quæ in fundo matricis sunt, aut quæ ad vesicam perueniunt, & illæ deteriores sunt, quæ pectinis pillos abradunt.

Aet. l. 16. cap. 103.
i an. l. 6. c. 70
Lib. de sterilib. & l de morbis mulieb.
2. 3. tract. 3. cap. 17.

PRAXIS.

CVRA, inquit Auic. est sectio, quæ multoties propter neruositatem membri perducit patientem ad spasmum, abicissionem vocis, & permixtionem rationis, quæ tamen interdum non est possibilis, nisi in ea parte, quę sensui manifestatur, cuius carnem malam tollere est possibile: quare melius est post corporis mundificationem, administrare medicinas exsiccantes, & confortare matricem: porrò, vt corpus euacuatione mundificetur, ea seruanda sunt, quæ in cura fistularum ani seruanda fore iussimus: exsiccant postea huius sedis fistulas, & callosam seperficiem absumunt, aloes, radix paucedani, asphodillorum, veratri, & spondilij, alumen liquidum adustum, alumen rotundum, puluis agarici, reubarbari, calcitis adusti, æris squama adusta, hydrargirum præparatum, trocisci de alumine, de minio, & de arsenico; oleum ex calcitide, ex antimonio, ex sulphure, in modica tamen quantitate, humido cerato admixtum, vnguentum damascenum, ceraleo, isidis, ęgiptiacum, & cauterij.

De Fistulis Articulorum. Cap. XII.

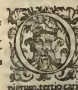

OST recentes articulorum solutas continuitates, aut abscessus malè curatos, ob id quia sedes sunt ob earum compositionem frigidæ, & humidę, in eis sinus remanent mali modi, qui postmodum fistulas euadunt, difficilis curationis. cum sæpè aliqua ossium teredine complicantur, ac tumore duro, ęquali, scolorato, & sine dolore molestantur, facilè sensu visus, & tactus dignoscuntur: nam membra hæc pauca carne prædita sunt, prohibent interdũ articuli motũ arbitrariũ, & membrũ ancilosum faciunt, aut curuatum, & durum reddunt.

PRAXIS.

CVRANTVR hi affectus methodo non multum dissimili ab ea ratione curatiua, qua cæteræ fistulæ teredine ossis complicatę curari solent, nempe ossis corrupti ablatione, calli orbiculatim remotione, aut medicamento, aut vnguibus, aut scalpelli acie, vlceris abstersione, tumoris discussione, cauitatis repletione, & cutis indutione.

De Fistulis cum ossis corruptione. Cap. XIII.

CCVRRIT interdum, quòd aliqua vlcera fistulosa, iam debili obducta cicatrice, & noua accedente inflammatione. propter nimiam humorum repletionem, sponte, & ex se rumpuntur: nam caro, quæ iam purgata est, & ab omni sorditie denudata, ex facili quidem cicatricem inducit: sed succo aliquo vitioso subnascente, ab osse male affecto, vitiato, aut corrupto, iterum laceratur, & fit vlcus cacoethes, & male morigeratũ, quod sanitatem adipisci nequit, nisi post vitiati, aut corrupti ossis ablationẽ eius mala dispositio agnoscitur, si quidem primo pinguescit, secundò nigrum, tertio cariosum fit, caroq; eũ circundans alteratur, & per eam de facili specillum ad os venit, ip

Cel. l. ca. 2.
Aet. l. 14. c. 56
Pau.
Auic. 4 4 tra. 4. ca. x. xi xii. & xiii.
Albu. l. 2. c. 58

sum

ulfumque non lubricum, sed inęquale, & corruptũ inuenit: humiditas verò, quæ ab vlcere emanat, tenuis est, nigra, ac fętens; & multa: quod euenire etiam solet, si fistula ad neruum, aut tendinem, aut sindesmum attingit, quod in simplici secus apparet. Triplici modo ossa teredinosa fiunt, vel eorum cortex, siue superficies tantum alteratur, & nigrescit, vel altius caries descendit, & ossis substantiá in parte corrumpit, vel ex toto os cariosum est: quod dignoscitur ex specilli demissione, quod magis, minusue intrando, vel in summo cariem esse, vel altius descendisse testatur: sed quia multa superius de hac re à nobis explicata sunt, hæc pro nunc sufficiant.

PRAXIS.

OPORTET ante omnia os nudare; & si latius eius vitium est, quàm vlcus fuerit, carnem subsecare, donec integrũ os vndiq; pateat: tum id, quod tantũ nigrum, aut pingue fuerit, scalpris ad hoc accõmodatis eradere oportet, donec iam aliquid cruoris ostendatur, & os album se offerat; nam finis vitij est, vbi nigrities esse definit: si quando altius descenderit caries (nam tunc eius esse expedita cognitio est) primo os radatur, donec solidum appareat; postmodum semel, iterũue admoto ferramento ignito, ipsum adurere oportet, vt ex eo statu secedat, donec integrum id sit, quod relinquitur: neq; alia facienda sunt, vbi nigredo, aut caries in summo osse esse dignoscitur: si verò caries alte descendit, per terebrum multis foraminibus, quæ altitudine vitium æquent, primo tollenda est: tum per ea foramina candentia ferramenta demittenda sunt, donec inde siccum os ex toto fiat; simul enim post hæc & resoluetur ab inferiore osse quodcunq; vitiatum est, carne subnascente, & sinus carne replebitur: si caries ad alteram quoq; partem ossis transierit, quod totũ vitiatum est, totum eximere oportet, siue capitis, siue pectoris, siue costæ, siue alterius partis os corruptum percipiatur; ante inflammationem enim omnia tutius tractanda sunt. itaq; quantum fieri potest eodem momento cutis incidenda est, os detegendum, & ab omni vitio liberandũ: postremò callus tollendus est indicationibus, ac suffragijs superius pluries enarratis, quamuis ab ignito cauterio omnia, quæ in hac curatione requiruntur, perfectè adimplentur. Ciclisca cana excisoria.

De Fistulis diuersorum sinuum. Cap. XIIII.

SI ab vno tantum ore plures sinus oriantur, facilè ab exeuntis humoris copia cognoscuntur, quæ semper magis, quàm à sola, & simplici fistula, expurgatur. ex patientis etiam decubitu deprehenduntur; si quidem sub vno situ viæ sępe obstrusæ fiunt, nec humor emanare potest: sub alio verò dilatantur, & materia commodè emanare potest: interdum ex transitu clysteris, an vna, an plures sint fistulæ, percipimus, si cum iniectorio, aut recto syphone aliquod decoctum inijcimus. nam vbi vna tantum est via, pauca decocti quantitas recipitur: secus verò vbi quamplurimę insident. at si per varios sinus effluit liquor, diuersarum fistularum indiciũ est: multotiens etiã hunc in modum manum admoliemur, cerea candela, aut specillo inflexo (huiusmodi autem sunt quæ ex stagno, aut plumbo, aut ære tenuissimo fiũt) an duæ, pluresue horæ habeantur, & viæ, vel rectè intus tendentes, vel obliquè, percipimus: contingit etiam, vt prima via adaperta, statim reliquæ se ostendant, & eorum dignoscitur progressus, si in os definit, aut in articulum, aut in quampiam principalem particulam. Vide Cel. lib. 5. cap. de fistulis.

PRAXIS.

ADVERSVS fistulas, si altius penetrant, si tortuosæ sunt, si multiplices, maius in manu, quàm in medicamentis, pręsidium spectare oportet: porrò quæ plures sunt, aut ossa, aut grandes arterias, aut neruos, aut tendines notatu dignos, aut membranam costas subcingẽtem, aut aliquam principalem particulam læserint, vel nequaquam, vel certè cum multa, artificiosaq; diligentia attingere debemus: quæ verò carnosas tantum substantias occupant, tribus modis curari solent, nempè primarium orificiũ dilatando; inde callositatem omnem demendo, aut medicamento, aut vnguibus, aut ferro, aut igne; postremò sinus omnes optimè abstergendo, cauitates replendo, ac cutim inducendo. sic, ne amplius morbus innouetur. Ergo primò callus considerandus est, an recens, an inueteratus sit. recens si quidem faciliter lotionib. & pulueribus tolli potest: durus verò vetustate contrahitur, & fortioribus eget remedijs, quæ in recenti fistula praua, & inquieta sunt, nempè cauteria, & ignis. in duplici igitur, aut multiplici sinu (sic tamen ut breuis, intraq; carnem sit) medicamentis vti non debemus, quę vnam partem curent, alteram dimittant: decet ergo omnes sinus per oricularium clysterem eluere. si plus puris fertur, vino mellite: si callus durior est, ærugine rasæ, aceto liquata. Aut ℞. succi agrimoniæ. ℥. ij. radicum paucedani vnc. j. baurac, aluminis liquidi añ. vnc. s. aquæ ardentis vnc. 1. s. aloes, myrrhæ añ. ʒ. ij. mellis crudi vnc. iij. misc. & bulliant, donec succi, & aqua absumantur, & quod residet, liquefcat in vino maluatico, & vtere. Aut ℞. succi agrimonię vnc. iij. asphodillorum vnc. ij. celidoniæ vnc. j. salis communis, salis armoniaci añ. ʒ. iij. sublimati ʒ. ij. Ziniar, aluminis liquidi añ. ʒ. 1. s. aquæ arden-

tis ʒ. x. bulliant omnia simul, donec medietas euanuerit, & seruetur in vase terreo vitreato, & vtere cū vino nigro stiptico: porrò si aridum fuerit medicamentum, in calamum scriptorium conijciendum est, idq; ori fistulæ aptandum, insufflandum, inspirandumq; vt intus compellatur, atq; intus infundatur quicquid inditum est. & quia ferè, quę circa has fistulas sunt, aliquid inflammationis habent, superponenda sunt, quæ refrigerent, & reprimant, quale est medicamentum diafinicine, mirthino oleo liquatū: neq; alienum est, vbi quis fistulam denudauerit, anteq̃ alia rursus medicamenta conijciat, ipsam abstergere, aut vino maluatico eluere, ac sinus orificium ita constituere, vt deorsum spectet; talis enim situs certè ad sanitatem facessit: quandoquidem per os eius facilè sanies effluit: quę si ad latus declinet, aut intrò fertur, aut deorsum vergit, si sedes afflicta ita locari possit, incissione ex aduerso facta opus erit, vt liberè sanies è sinu emanare queat, & collirium vtrinq; dimitti possit, quòd diuersimodè, ex mēbrorum diuersitate paratur: cumq; ergo fistula longior, & transuersa est, nec vtrolibet perforare videtur, demisso specillo alterū caput incidere commodissimum est, vt lotio vtramq; partem abluere possis, & medicamenta æqualiter exsiccare: vnde postmodum celerius sinus ipsi glutinantur, quàm replcantur: post hæc igitur glutinantia imponenda sunt, nempè consumpto callo; neq; verendum est, ne purū corpus, puro corpori iunctum, non coeat, adiectis quoq; medicamentis ad id efficacibus: si sub cute transuersæ, sed diuersę fistulæ fiunt, immisso specillo, ferro secandę sunt, idemq; faciendum, si plures se quasi ramuli ostendunt, & postmodum ex toto callus extrahendus est. & si partes admodum separatæ videntur, fibulę superdandę sunt, & medicamentum, quo glutinentur: mortificatæ autem fistulæ euidens argumentum est, cum pus, quod ante multum, & crudum apparuerat, nunc paucum, & coctū demonstratur; ita vt sinus ipse purus, & ab omni sorde mundus dignoscatur, & viuę, ac probę carnis pręsentia deprehendatur: interdum si fistula multiplices habuerit meatus, adeò ut linamenta intromitti nequeant, medicamenta aceto liquanda sunt, & clystere oriculario, aut recto syphone infundenda, veluti linimentum hoc, quod acre est. ℞. vnguenti ægiptiaci vnc. s. arsenici ℈ j. lixiuij vnc. iiij. aquę rosatę vnc. ij. sublimati ʒ. s. bulliant ad consumptionem tertię partis, & iniecto medicamento, fistulæ os occludatur, ne quod iniectum est, refluat.

De aliquibus experimentis in Fistularum curatione. Cap. XV.

RIA præsidia in fistularum curatione à Medicis potissimum describuntur; siquidem quæ recentes, ac tenellæ sunt, nec dum callum densum contraxerint, topicis remedijs, nempè pulueribus, emplastris, ac similibus, sanari solent, de quibus varias formas, ac satis debiles denotabimus: quę autem callum durum continēt, acrioribus, ac fortioribus egent suffragijs, nempè cauterijs potentialibus: antiquatæ verò fistulę, & callosæ, aut diuersorum sinuum, aut osse teredine affecto coniunctæ, non nisi sectionibus opportunis, & actuali cauterio curari solent: quanuis dicat princeps hoc ingenium prauum esse, & inquietum, à topicis propterea initium capięmus; postmodum parum infra loco proprio de cauterijs ad plenum sermonem habituri sumus. quod primo occurit est.

Aqua maris.	Theriaca antiqua.	succo paucedani, sale,	Aurum pigmentum.
Aqua aluminis.	Decoctum centaurij.	& aloe.	Hydrargirum pręparatū.
Acida muria.	Decoctum celidoniæ.	Cinis cartarum adusta-	
Mellicratum.	Decoctum draguntij.	rū, aceto acri infusus,	Trocisci de alumine.
Mulsum.	Decoctum lupinorum.	& exsiccatus, postea	Trocisci andaracharon.
Lixiuiū ex cinere ficuū.	Decoctum calcis viuæ.	mixtus cum lacte titi-	Trocisci de asphoddelo.
Aqua agrimonij, cum sa		mali, & melle.	Trocisci de minio.
le armoniaco.	Oleum de tartaro.		Trocisci de arsinico.
Aqua plantaginis, cum	Oleum ex calcite.	Fel caprę cū succo porri	
arsenico.	Oleum ex antimonio.	Fel Vrsi cū agarico.	Radix asphodillorum.
Aqua alchimistarum.	Oleum ex sulphure.		Radix spondilij circumrasa.
		Puluis calcitis adusti.	Radix nigri veratri.
Sucus cucumeris agresti	Cinis corticum pini.	Puluis radicū centaurij.	
Sucus agrimonij, cū sale	Cinis ossiū crematorū.	Puluis agarici.	Vnguentum damascenum.
Sucus veratri, cū lacte.	Cinis ostracordematū,	Puluis reubarbari.	Vnguentum ceraseos.
Sucus titimali, cū melle.	bucinorum, &c.	Puluis radicum aspho-	Vnguentum apostolorum.
Sucus celidoniæ, cum	Cinis corticum nucū,	dillorum.	Vnguentum isis.
tartaro.	cum sale, & pinguedi-	Alumen rotundum.	Vnguentum ægiptiacum.
Sucus virgæ aureę cum	ne hirci.	Alumen liquidū exustū.	Vnguentum cauterij.
aloe.	Cinis radicum filicis, cū	Sulphur.	

LIBRI TERTII.
TRACTATVS QVINTVS.

De Cutaneis, & suis affectibus. Cap. I.

VNC ad earum affectionum cognitionem, quæ in extima corporis humani superficie contingunt, & eam aut infestant, aut corrumpunt, aut dedecorant, transeamus. dicimus itaq; quòd inter affectus cutaneos, pruritus, psora, lepra, & quæ à Latinis, tanquam scabiei differentiæ, proponuntur; & lichen, quam impetiginem vocant, enumerantur: horum enim ferè omnium simptoma, est desideriũ quoddam scalpendi, quod manifestum est argumentum, eos esse quasi vitiosorum humorum sobolem, nempè acrium;& mordacium, qui ad cutim transmissi ibi retinentur, & remanent, propterea quia aliqua constant crassitie. si enim omnino tenues essent, cutim perinde, vt sudor, transirent, cuticulamq; abradere possent; neque tamen adeò crassi sunt, vt illi existunt, ex quibus phagedenę, idest vlcera corrosiua, aut cancri gignuntur; nam non modò extimam cutim abraderent, verum & subiectam carnẽ exulcerarent, exederentq;. Hi cutanei affectus inter se differre videntur, crassitie, & tenuitate materiæ, vnde concitantur: siquidem à crassiori materia lepra ortum habet, vt pote in qua separantur veluti squamæ quædam, & quasi serpentis appellatum scorium diuiditur; à psora verò veluti furfures, quæ quidem ad abrasionem summę, & extimæ solæ cuticulæ referuntur. Profundior verò abrasio in lepra apparere solet, sicuti crassiores sunt squamę ab ea refactæ, quàm furfures; his vtrisq; adhuc tenuiorẽ materiam impetiginis, vel lichenis, commune autem his omnibus est cutim reddere asperiorem: sed pruritus materia alijs tenuior. Quæ autẽ, aut qualis sit materia, quæ horũ omniũ affectuum fomentũ est, non videntur omnes in idem consentire, præterquam quòd eam acrem esse affirmant. Arabes enim (vt Auic. Ali, Alb. & Rasis) videntur voluisse psoræ, & lepræ materiam esse sanguinem vitiosum, aut quia illi admixtus sit melancholicus humor exustus, aut quia pars aliqua ipsius, quæ per putredinem, uel assationem in melancholicum humorem sit conuersa, aut etiam quia interdum sanguini pituita salsa sit admixta. vnde sequitur, quòd si ex humore melancholico scabies orta sit, sicca illa est: sin autem ex mixtione pituitæ salsæ, pinguior illa esset. Gal. verò, & cæteri Gręci hos affectus non in sanguinem, sed dũtaxat in melancholicum humorem, & pituitosum salsum referunt. nam in lib. de atra bile, & lib. de tumoribus præter naturam. hos affectus melancholicos esse, censere videtur, cum eos sæpè mutuam transmutationem cum elephante habere visum est, si aliquando elephantiasis curationem habet, prius in lepram, postea in psoram mutatur; sicuti sæpè si committetur lichen in psoram, mox psora in lepram, tandem in elephantiasim fit transitus: At Gal. lib. 2. de simpt. cau. ait pruritum à tenui, & salso humore ortum habere, psoram verò, & lepram à multo, crasso, & salso, & non moto, quia humores, qui in motu sunt, & per partes sensu prędita feruntur, horrorem, aut rigorem concitant: attamen ibidem exponens quid pruritus sit, cum prius dixisset esse sensum excrementorum, pruritum mouentium, id magis particulatim explanare volens dicit, nisi quis ea nitrosa, salsa, vel amara nominare velit, quibus insinuare videtur, & bilem pruritum concitare posse, amaritudo siquidem bili propria esse videtur: sed si rẽ rectè examinare velimus, cũ frequentissimè hi affectus, pręsertim verò psora, & lepra, reddant cutim & asperam, & ferè aridam, sępissimè à sicco, & exusto, ac melancholico humore originem ducere videtur, interdũ verò quia in his cutaneis affectibus papulæ quædam paruę exoriuntur, à quibus tenuis quidam quasi ichor exprimitur, acer quidem, & mordax. ob id putarem eas à tenui, & salsa pituita excitatas esse: quandoq; verò papulæ maiores, quæ tandem suppurantur, & inde pus satis crassum effluit, quas vulgus pinguem scabiem vocant: sed harum duplex est differentia, aliquę enim dolorosę sunt, & rubeæ, antequam suppurationem assequantur, vt quasi inflammationes imitentur: alię verò tandem & ipsę ad suppurationẽ veniunt, neq; tamen ita inflãmatæ sunt, neq; etiam adeò dolorosæ, putarem equidem priores sanguinis mixtionem habere, alias verò potius in salsam, & crassiorem pituitam esse referendas: impetiginẽ verò ex tenui ichore cũ crassione, & acri humore generationem habere, vt 3. de compo. m. secundũ genera cap. 6. concedit Gal. porro cõmunis omnium sententia est eos, qui vitiosis vtunt cibis, in primis cutaneis hisce affectib. obnoxios esse, ac senectutẽ frequẽter ab illis exerceri, &

adeò cruciari, vt aliquando pruritus in sene si inueterauerit, aut nunquam curari posse, aut ita agere, vt illis satis esse possit, si leuietur, & mitigetur.

De Pruritu. Cap. II.

3. de simpt. cã. Gal 5. decomp. m. secun. loc. Aui 7.4. tra. 3. cap. 6. Pau lib. 4. c. 4. Aet. lib. 13. cap. 136.

PRVRITVS summæ cutis aspredo, ac desiderium scalpendi magnum est, cum eius causa sit humor quidam subtilis, pruriginosus, non admodum acris, ac leuiter mordicans, partem cutis tantum infestans, ac per eam expansus hac ratione pustulas, sicut scabies, non excitat, & in hoc ab ea differre videtur (attamen ab vna ferè met causa originem suam hi duo affectus trahunt) diuersitatem quandam suscipiens á maiori, & minori tenuitate; aut adustione, aut admixtione, ex genere simptomatum est, qui ad actionem animæ sentientis læsam reuocatur: porrò pruritus excoriationem, nec vlcera producit ob id; quia eius causa materialis sicca est, & inter duas residet cutes: secus verò de scabie dicendum est, præsertim cum ab humore acuto, corpulento, aut corrupto oritur, in emuntorio totius transmisso; siquidem interdum vlcera mali modi gignere solet: materia scabici sæpè sanguis est bili admixtus, aut humori melancholico, aut pituitæ sallæ: vnde oritur, quòd ex prima mixtione fit sicca scabies, ex secunda humida ex subtili humiditate, tertia crassa est. pruritus qui senibus accidit, aut antiquatur, ex toto nunquam consanescit, & in autumno augescit. obscænas partes vtplurimum occupat pruritus, interdum verò & faciem vniuersam serpit, & oculos attingit, & turpissimum affectum excitat; sæpè in scabiem, quę psora dicitur, aut lepram, nisi diligentius curationi insistatur, degenerat.

PRAXIS.

IN omni pruritu victus frigidus, & humidus instituatur. sanguis interpolatè mittatur, & corpus opportuno pharmaco euacuetur. ergo imperanda ægris talis victus ratio est, quæ tenuis sit, bonumq; & minime melancholicum succum generet. quòd si ob iecoris caliditatem, & siccitatem excedentem prohiberi non possit, quin aut acutus, aut melancholicus in corpore sanguis procreetur, cibis, vt dictum est, refrigerantibus, & humectantibus vtendum erit, quibus hepatis intemperies paulatim corrigatur, veluti est ptisanæ cremor, lactisq; serum, pisces saxatiles, aues omnes, præterquam palustres, caro hædina, veruecis iuuenis, pullorum, &c. ex oleribus, malua attriplex, blitum, cucurbita, atq; id genus alia, acrium vsus, & repletio omnis vitanda: vinum verò paucissimum, & aquosum sit: sanguis, nisi quid obstiterit, interpolatè mittatur, siquidem dictum est; In rectificatione sanguinis, melius est multiplicatio numeri, quam quantitatis. sic enim succus ille prauus, qui in venis colligitur, ex interuallo, vena adaperta, euacuandus est: & si decet per hæmorrhoidas detrahendus. Refocillatis viribus, ait Aet. corpus pharmaco leniendum est, & humor, qui peccat, educendus. consideretur ergo primò, quis humor ille sit, quæ eius natura, & vnde oriatur. bile igitur peccante, cass. aut manna, aut sy. rosato solutiuo minoretur: quod verò resider, præparetur sy. de endiuia, ex intibo, violato, acetoso, & simili, longa quippe pręparatione, donec in vrinis concoctio apparuerit; & tunc euacuandus est humor manna, reubarbaro, tamarindis, & sy. rosato, aut violato solutiuo. & si aliqua apparuerit adustio, præparetur sy. de fumaria. bisantino, & de epithimo; postea euacuetur elect. lenitiuo, de succo ro. rosato M. aut cum pillulis aureis, aut de fumot. aut aslaieret: si verò humor superuacaneus pituitosus fuerit, præparetur, præmissa minoratione, cum elect. lenit. sy. bisantino, oximellite, rodomelle, sy. de bisantijs. euacuetur postmodum elect. diafinicone, diascene, agarico, & hyera, aut pillulis de aloe, aut de hyera, aut de fumot. cum verò materia crassa fuerit, præparetur sy. de eupatorio, acetoso comp. de calamẽto, de prassio, de fumot. ma. probatur summoperè decoctum epithimi Mesues, aut Auic. aut Rasis, presertim in humorib. adustis. facit ad hoc aqua lactis cum 3. iiij. epithimi. confectio amech, & hyera diacolocintidos. hoc peracto, ad externam curationem deuenire oportet, homo igitur, aut ieiuno stomacho, aut modico sumpto cibo lauandus est, nempe fœnugręci decocto, aut betarum, aut furfurum, aut maluæ agrestis, aut satiuæ, aut hordei. facit ad hoc aqua maris, & aqua Termarum. sudare copiosè multum confert.

Gal 5. de cur. per sang. miss. Aui. 4. 1. c. 25.

In Antidot c. proprio. 5. 4. tra. 1. c. 1. 9. ad Al. c. 13

De Scabie. Cap. III.

Cel. lib. 5. c. de scabie. Paulus lib. 4. c. 4.

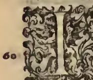
SCABIES affectus pruriginosus intimæ cutis est, & contagiosus, in quo pustulæ multę oriuntur, modo humidiores, modò aridiores. ex humidioribus interdũ exeũt pustulę multę saniosę; ex siccioribus pruritus intolerabilis, & squamæ exoriuntur. fitq; multoties ex his exulceratio pruriens, sępitq; in quibusdam citò, in alijs verò sero, atq; in alijs quidem ex toto desinit, in alijs verò certo tempore reuertitur: que siccior est, prurit magis, ac difficilius tollitur: que verò talis est, agriam, idest, feram Græci appellant. causarum quædam sunt primitiuæ, nempe vsus ciborum calidorum, salsorum, & acutorum, ac meri potentis, olei mulu, & mellis, tardaq; mutatio indumentorũ, aut contactus alicuius scabiosi corporis: antecedentes, veluti mala temperatura membrorum nutritionis, à qua mali, & corrupti humores gignuntur: coniunctæ sunt, humores

ipsi acuti baurachini, ad cutis superficiem vi naturæ transmissi, sicut sanguis est, cui miscetur cholera, aut pituita, retinens virtutem baurach. aut humor adustus in naturam humoris melancholici conuersus, vnde psora producitur. & hac ratione altera scabies humida est, dum sanguis crassus putrefit, & pustulę quamplurimę ichore plenę producũtur. alia verò est sicca, si humor baurachinus fuerit. ideò magnus apparet pruritus, & squamæ furfureæ ab ipsa cuti separantur: alia verò vlcerosa est, si humor fuerit adustus, & hęc mala est, & in impetiginem, aut lepram permutatur. porrò cum affectus hi cutanei cutis superficiem offendunt, & furfuraceas squamas producunt, a Græcis psoræ, & à Latinis scabies vocitantur: cum verò aspredo, & pruritus cutim occupant, à Græcis lichenas, & à Latinis impetigo nuncupatur. cumque in his affectionibus squamæ manifestæ producuntur diuersorum colorum, & affectus serpendo progreditur alicuius profunditatis, communiter lepra vocitatur. in scabie ergo hæc duo simptomata apparere solent, aut pustulæ quamplurimæ, quæ interdum exulcerantur, aut pruritus cum squamis furfuraceis, quę minores, ac tenuiores sunt, ac varia figura constantes: si profundam cutim depascitur hujuscemodi affectus, & squãmæ crassæ, & quales piscium rotundæ, maximoq; cum pruritu excitantur, psora vocitatur: cumq; cutaneus hic morbus asperrimus est, maximoq; cum pruritu, & corporis colliquatione, ac manifestis squamis profundius in orbem depascentibus, ac à corpore decidẽtibus, non absq; aliquo malo odore, lepra propriè dici debet: & omnes isti affectus, sicuti formam, ita & nomen mutare solent; & cõmuniter papulę pruriginosæ, aut pruritus salsus, siue phlegma baurachinũ, aut albaras, aut sarrafati, interdũ & derbia nuncupatur, & morbi esse non videntur, sed affectiones cutaneæ, quæ ad decorationem spectare videntur; siquidem circa cutis colorem, & substantiam huiusce modi genus affectuum spectare videatur.

PRAXIS.

EX omnium Medicorum communi sententia, in horum affectuum curatione, si nulla causa sanguinis missionem prohibet, vena aperiatur, idque magis, si corpus iuuenile fuerit, & tempus Veris; nam causa materialis est sanguis crassus, qui putrescit: confert etiam, vt ægrotus tenui vtatur victu, & cibis frigidis, ac humidis. aluus ducenda, nempè medicamentis adustos humores euacuantibus, quale est electuarium lenitiuum, diascene, diasinicon, amech, aqua lactis cum scena, aut epithimo. verùm si expedit, prius, vt materia fuerit tenuis, præparetur, & facit ad hoc syrupus de fumot. de endiuia, & violatus, cum decocto endiuiæ, boraginis, & lupulorum. si crassa, syrupus acetosus, oximel, mel rosatum. adhuc si plenitudinis apparuerint indicia, humores tum biliosi, tum adusti, nempe præparati, purgandi sunt, & sic ℞. cõfect. amech ℥. s. diacat. ʒ. vj. electu. de psilio ʒ. ij. sacchari q. s. fiat b. aut ℞. rabarbari electi in decocto scenæ infusi ʒ. xv. electi. diascenæ hamec. añ. ʒ. iij. sir. rosati solut. ℥. ij. s. aquæ borag. q. s. fiãt p. 6. euacuato corpore inungatur; siquidem à Gal. dictum est, quòd corporis plenitudo cutanei affectus curationem non admittit, tentare etiam non inconuenit per balnea, aut sudorẽ copiosum, corpus inanire, interdum adhibitis cucurbitulis, & scarificationibus: abluatur corpus totum à sordibus decocto tali, ℞. foliorum maluæ, acanti, paritariæ, fumot. hordei añ. m. j. ellebori nigri m. ij. fiat decoctum in aqua maris. paretur hoc interim pro inunctione vnguentum, & tale pro pueris probatur. ℞. terebentinæ nouies lotæ ℥. iiij. butiri ℥. ij. salis ℥. j. succi citranguli q. s. vitellos duorum ouorum, ol. ros. ℥. j. fiat vnguentum. Aut ℞. axungiæ suillę ℥. iiij. sulphuris viui ℥. j. salis albi ℥. s. terebent. in aqua rosarum lotæ ℥. j. albumina ouorum nu. 2, butiri recentis ℥. j. musci odorati g. 2, misce, & fiat vnguentum. Pro consistentibus, ℞. pinguedinis porcinæ salitę lib. j. tere optimè, terq; ablue rosacea aqua, sulphuris triti ℥. j. s. succi limonum ℥. ij. misce optimè. Aliud fortius, ℞. pingued. por. vitulinæ añ. ℥. ij. olei masticini, laurini, rosati añ. ℥. s. terebent. ℥. ij. litarg. aurei, cerussę, ellebori nigri añ. ʒ. ij. stiracis liquidæ ℥. s. sublimati ʒ. ij. misce diu in mortario, & vtere.

De Impetigine. Cap. IIII.

MPETIGO, vt Latini dicunt, ac lichenas, vt Græci, siue volatica, vt vulgares, af- Gal. 5. de cõp.
fectus cutis est, superficialis, asper, & pruriginosus, omnes corporis partes dede- med secun loc.
corans, potissimum verò & faciem, & manus: nam interdum per vniuersam fa- Aet. lib 8. c. 16.
ciem serpit, & oculos attingit, & ferè supremæ deformationis causa efficitur. ab Pau. li. 4. ca. 3.
acri, & tenui succo producitur, interdum à mixto, & crasso. differt à psora, & le- Cel. lib. 5. c. 28
pra; siquidẽ impetiginis aspredo, superficialis, rotunda, & plana est; sed non squã- Plin lib. 26. c. 1
mosa, aut furfuracea, sicut in psora, & lepra apparere solet: permutatur tamen fa- Auic. 7. 4. tract. 3. ca. 3.
cillimè ex prauo victus regimine, & nimio coitu, in psoram. communiter, dum residet, nec permutatur, impetigo vocatur, secus verò serpigo. ambę tædę dispositiones sunt, & maximum excitant pruritum: sub duplici modo videri solent; aliquæ .n. humidæ, & sanguineæ sunt, quæ dum agitantur, inflammantur, & velocius apparent, tales facillimè sanãtur: aliæ verò siccę à phlegmate salso productę, quod ex vlteriori adustione in bilem atram conuersa est, nec curationem admittunt: nonnullæ etiam excoriatę, à causa sicca, & multum adusta genitę; in quibus squamæ, quemadmodum in leucę Grecorum, aut albaras Arabum videri possunt, & promptè in lepram permutantur. Horum affectuum nonnulli ambulatiui,

& maligni sunt. multi verò immobiles, & saluberrimi, alij recentes, & multi inueterati, & antiqui. Apud Celsum impetiginis species quatuor sunt, & ea minimè mala, quæ similitudine scabiem repręsentat, nec ob hoc est malę naturæ, quamuis sit rubicunda, & durior, & exulcerata. distat autem ab ea, quia magis exulcerata est, & pustulas similes varias habet; videnturq; esse in ea, quasi bullulæ quędam, ex quibus interposito tempore squamulæ resoluuntur; si euanescunt, certioribus temporibus reuertuntur. Credunt aliqui hanc impetiginis speciem, eum affectum esse, quem Auic. sahafati vocat, siquidem notę, & accidentia admodum similia sunt. Secunda species peior est, papulis fere similis, sed asperior, ac rubicundior, figuras varias habens, squamulæ ex summa cute discedunt, celerius, & latius procedit, certioribusq; etiam nonnunquam prior temporibus & fit, & desinit, rubricaq; cognominatur. Dicunt aliqui hanc Celsi secundam impetiginis speciem secundum sahafati Auic. esse, humidum quippe, ab eo refrengi vocitatum; nam vtriusq; affectus signa valde similia sunt, nec de hoc dubitare oportet, & si post Historiam de sahafati, de impetigine pertractauerit Auic. ibi enim asserit, nullam, aut paucam diuersitatem inter hos duos affectus reperiri; & si qua est, illa occulta dignoscitur, nec aliud est sahafati; quàm impetigo maligna, & corrosiua, & vtriusq; morbi vna met est causa. Tertia species apud Celsum deterior est; nam & crassior est, & durior, & magis tumet, in summa cute finditur, & vehementius rodit, ipsa quoq; squamosa; sed nigra procedit, & late, & tarde, & minus serpit; in aliquibus temporibus aut oritur, aut desinit, neque ex toto tollitur, nigraq; cognominatur. hæc est illa dispositio cutanea, quam Auic. Alberas nigra appellabat, cum aliud non sit hic affectus, quàm impetigo excoriata, pruriens, & squamas emittens, ac lepram præcedens, quæ dum antiquata fit, curationem non recipit. Quarta species impetiginis apud Celsum, illa est, quę nullo modo curationem admittit, & differt à tertia solum in colore; nam hęc alba quasi est, & nouę cicatrici assimilatur, & squamulas pallidas, aut subalbidas, sępè etiam aliquas similes lenticulas producit, quæ dum tolluntur, sanguinem effluunt, alioquin earum humor albidus est, cutis dura, atq; fissa est, proceditq; latius. Hæc verò maximè omnia genera oriuntur in pedibus, & manibus, & vngues quoq; infestant. hanc vltimam speciem impetiginis vocat Auic. balchiari, & est de genere sahafati malę.

3.4.tra 3.c.2.

7.4.tra 4.c.9.

De Serpigine. Cap. V.

Cel l. 5.c. vlt. Aet. l. 3.c. 32. Pau. l. 4. ca. 6. Auic. 7. 4. tra. 1. ca. 9.

INTRA has met cutaneas, ac superficiales pruriginosas exulcerationes, à Celso quædam describitur dispositio, quæ vitiligo nuncupatur. hæc quamuis ex se nullum indicet periculum, tamen fœda passio est, seu fœdus cutis color, & ex malo corporis habitu proueniens. Eius tres species sunt, nempe Alphos, Melas, & Leuce; at quia hi omnes affectus serpendo progrediuntur, à Latinis serpigines nuncupantur. Alphos vocatur, vbi color albus est, ferè subasper, & non continuus, vt quædam quasi guttæ dispersæ esse videãtur: interdum etiam latius, & cum quibusdam intermissionibus serpit. de simili affectu inquiens Aetius ait, quòd Gręci Alphus eum appellant ob id, quia cutis colorem permutat, & antiqui hanc cutis permutationem alphenein vocabant. ab vna met ratione cum Leuce, & lepra producitur: Alphos tamen non nisi cutim solũ permutat, in qua squamulæ quædam gignuntur. duæ eius species reperiuntur, vna quidem alba, altera verò nigra; in alba squamę à pituita fiunt, in nigra ab humore melancholico; Altius Leuce cutem mutat, inquit Paulus, vt pilos quoq. sibi similes procréet, Alphi summam cutem infestant, quamquam cũ vetustatẽ sentiunt, penitus recedunt. in eisq; albi pili enascuntur, idq; humoris, qui subest, ratione; etenim ex pituita albi ducũt originem, nigri ex atra bile. Credunt multi, quòd Alphos, seu vitiligo, Græcorum sit; Morphea alba, & guada, Arabum; siquidem vtraq; morphea cutis passio est, non multum profunda: alba tamen à pituita, nigra verò ab humore meláncholico originem ducit, ac eorum pili, aut flaui, aut nigri sunt: serpigo, quæ Melas vocatur, non nisi in colore ab Alpho differre videtur. nam Melas nigricat, & vmbræ similitudinem præsefert, Alphus albescit, & in reliquis multum adinuicem conferunt. porrò Melas Celsi, Alphos nigra Aetij, & Pauli, ac Morphea nigra Auicennæ eundem effectum esse manifestò cõstat. Leuce Celsi in aliquibus simptomatibus Alpho assimilatur, magis tamen albescit, & profundius progreditur, in eaq; albi pili sunt, & lanugini similes. omnia hæc serpunt, sed in alijs celerius, in alijs tardius. Melas, & Alphos in quibusdam varijs temporibus & oriuntur, & desinunt; Leuce locum, quem occupauit, non facile dimittit. Melas, & Alphos curationem non difficillimam recipiunt; Leuce verò vix vnquam sanescit: at si quid ei vitio demptum est, tamen non ex toto sanus color redditur. à permutatione sedis affectæ in albedinem affectus Leuce nuncupatur: at si in parte pilis ornata oritur, eam non denudat, neque scabrosam reddit, sed eos in canitiem permutat, secus verò, affectum insanabilem prędicit. Leuce igitur Gręcorum, Albaras alba Arabum est, ait Celsus. vtrum autem aliquod horum sanabile sit, an non sit, experimento facile colligitur; incidi enim cutis debet, aut acu pungi. si sanguis exit (quod ferè fit in Alpho, & Melas) remedio locus est. si humor albidus, aut lactea humiditas, sanari non potest; itaq; ab hoc quidem abstinendum est. docet Paulus panniculo laneo asperiore cutim fricare. nam si rubicundior euaserit, medicinæ locus est; sin idem color remanet, non con

sanescit

ſaneſcit. Leuce, quæ plura corporis loca occupat, difficilius tollitur, quàm quæ pauca deturbarit; item vetuſtior, quàm recens, minus in medicina ſpei habere cēſenda eſt. epilogando itaq; aſſerere poſſumus, albam Albaras Arabum, Leucem Celſi, & omnium Grȩcorum eſſe, & Morpheā Arabum, Græcorumq; Alphos; differunt quippe colore, prout colorata eſt eorum cauſa materialis: qui verò horum affectū lenes ſunt, & non aſperi, peiores iudicantur, ob id, quia magis ſepulta reſidet materia, & magis cruda eſt, præſertim in albis, quod ſecus in nigris apparere ſolet; nam cauſa ita aduſta non eſt, & ſi longo trahuntur tempore, in leprā degenerare ſolent.

PRAXIS.

HI duo affectus, quia materialem cauſam continere videntur, eorum curatio à totius corporis euacuatione inchoanda eſt. corpore igitur toto, ſi opus fuerit, euacuato, aut ſanguinis miſſione, aut pharmaco, ſuccum malum exuberantem educente, ad remedia valde ſiccantia confugiendum eſt. & à leuioribus inchoando, probatur à Paulo, præſertim in pueris, ſaliua hominis ſtomacho ieiuno, aut oleū de nitico, quod à Gal. 5. Meymir. ſic paratur; tritici grana multa accipiens, incudi alicui imponito, deinde laminam ignitam æream tritico ſuperimponito, & quod ex eo defluit liquidum, adhuc calidum exceptum impetiginibus illinito, hoc ſolo remedio, ait Gal. multoacuratos vidimus. facit ad hoc flos cineris cum aceto, ſuccus ſ. maluȩ ſilueſtris cum ſulphure viuo, ſuccus portulacæ cum aphronino, ſuccus corticis lapacij ſilueſtria cum veratro, ſuccus radicum aſphodelli cum alumine, & melle, ſuccus hepaticȩ cum nitro, & ſulphure: medicamenta verò ea in vniuerſum competere videntur, quæ ad ſcabiē pertinere dictum eſt.

De Pſora. Cap. VI.

PSORA ſummȩ cutis aſpredo pruriens eſt, imbecilliter exedens, varias figuras habens, furfuracea magis, quā ſquamoſa ex ſuperficie emittens. igitur eā multi ſcabiē agram, & feram vocant. ab humore aduſto, aut melancholia admixto producitur; & hac ratione corpora ſic affecta, paulatim abſumi videntur. differt à communi ſcabie, & pruritu, in quibus tantum ſcalpendi deſiderium apparet, & eorum cauſa eſt humor tenuis, non admodum ſalſus, in cutis poroſitatibus inſertus, qui nec puſtulas, nec furfuraceas ſquamas, nec vlcera producit. differt à lichene; ſiquidē pſora interdum totius cutis affectus eſt, impetigo verò ſedem particularē occupat. cōmuniter apud Medicos, affectus, qui cutis ſuperficiem tantū alterant, & aſpredinem gignunt, pruritus, aut ſcabies, aut impetigo vocantur; ſi eam corrumpunt, & furfures gignunt, pſora dicuntur; ſi verò ſquamas emittunt, aut lepra, aut elephantiaſis nuncupantur.

PRAXIS.

IN cura huius affectus in primis inſtituto victus regimine, nempe frigido, & humido, ſed temperatè, ac præmiſſa purgatione, præſertim ſanguinis miſſione; qui ſemper malus eſt, primò à vena baſilari, ſecundò à venis podicis, quas Græci hemorhoidas vocant, ac attenuato humore ſuperuacaneo aduſto, pharmaco purgandus eſt, idq; duab: aut trib. vicibus, medicamētis nēpe ad ſcabiē tollendā ꝓbatis. poſtmodū ꝑ multos dies exhibeātur patienti ſūmo mane ℥. vij. ſeri caprini, aut ouini, aut aſinini, quod omni tēpore dari pōt, aut ſolū, aut cū ſaccharo, aut ſerapio violato, aut de fumaria, aut de intubo: vel vtatur ſequenti, ℞. fumot. borag. buguloſſȩ añ. m. iij. cicorij, florum violarū añ. m. iiij. mercurij añ. m. ij. foliorū ſenȩ Oriētalis ℥. j. fiat decoctio ad lib. 2. in qua diſſolue ſacchari albiſſimi ℥. iiij. triaſantalorū ʒ. ij. & fiat apozema clarificatum; aut ℞. ſucci mercurialis lib. s. ſucci borag. tantundem, ſenæ ʒ. s. ſacchari q. ſufficit, fiat ſyrupus. cumq; aliqua ſanguinis rectificatio apparuerit, ad localem affectionē deuenire opus eſt; & primò balneum paretur, à quo cutis ipſa humectari poſſit, ac laxari, ad hoc vt vitioſi ſucci euaporentur, & inſenſibiliter diſcutiantur, ac eorū tollatur acrimonia, & ad hoc valet aqua fontis pura. aut ℞. foliorum maluæ, fumot. lapathi añ. m. iiij. hordei furfurum añ. m. ij. miſce, & bulliant in ſufficienti aquȩ quantitate pro balneo. hoc facto ad ea medicamenta tranſeundū eſt, quæ poſſint detergere, attenuare, atq; ex alto reuocare materiam, & illam ſiccare; quare alterum paretur balneum, in quo patiens ingrediatur horis matutinis, & ℞. radicum, & foliorum lapathi acuti m. iij. radicum elenij, enulam cāpanam vocant, lib. s. radicum accori, brioniæ añ. lib. j. foliorum maluæ, violarum, ſcabioſȩ, fumariȩ, chelidoniæ, ſaponariȩ, calamenti, hederȩ añ. m. ij. hordei integri, lupinorum, fabarum, lentiū añ. lib. j. s. furfuris lib. j. ellebori m. ij. coquantur in aqua pro balneo conficiendo, & per triduum hoc vtatur balneo; inde adde ſalis communis lib. ij. aluminis lib. j. & iterum per triduum balneū ingrediatur per horam; poſtmodum in lecto modicum ſudet, & tali inungatur linimento, ℞. radicum enulæ campanæ, lapathi acuti añ. ℥. ij. coquantur in aceto acerrimo, terantur, cribroq; traijciantur, & adde ſulphuris viui ʒ. ij. ſalis communis torrefacti ʒ. j. s. ſucci limonum ℥. ij. vnguenti ceruſſati, mercurialis añ. ℥. iij. butiri, olei de tartaro, ceræ albæ añ. q. s. fiat linimentum, quo liniatur poſt vſum balnei: his non conferentibus, ad aquas medicatas, quas termarum, aut balnei iſti vocant, aluminoſæ eſſe debent, quales Apponi, aut Conſenȩ, aut ex agro Piſano, aut ex agro Veronenſi Calderianȩ appellantur, ſe conferant.

DIGRESSIO.

Gal. lib. 1. virt. nat. & 3. de cau. symptom. Aet. li. 13. c. 133. Aui. 1. 3. Doct. 6. cap. 2.

HORVM affectuum omnium, qui cutim, & cutaneas partes infestant, causæ quamplurimæ esse solent, nempe internę, externæ, & coniunctæ. inter internas imbecillitas virtutis alteratricis, & assimilatiuę enumeratur, quę nutrimentũ cutaneis partibus pro earum alimẽto à virtute regitiua transmissum alterare, ac ipsum nutriendo membro, sicut illi decet, assimilare nõ potest; siquidem à Medicis dictum est, quòd bona nutritio tribus adimpletur potentijs. Prima est permutatiua, quæ sanguinem, aut alterum similem humorem in propinqua potentia constitutum, vt in nutriendæ sedis substantia permutetur, alterat, & permutat: quę, cum in hoc deficit, illa oritur dispositio, quę à Latinis consumptio, & rabiditas, & à Gręcis atrophia dicitur, in qua patiens ex nutrimenti penuria macrescit. Secunda est appositio, hæc nutrimentum iam sic præparatum membro adhibet, & appodiat, vt eius euadat substantia, & partes. hæc si aberrat, eius dignoscitur error in hydrope, & hernia carnosa. Tertia est assimilatiua, cuius officium est assimilare nutrimentum acceptum, & iam pro parte permutatum in partibus mẽbri membro nutriendo in substantia, & colore: quæ errat interdum, aut ob eius imbecillitatẽ, aut nutrimenti malitiam, vt in morphea, & psora apertè dignoscimus. nec potentia nutritiua ab assimilatiua multum differt, nisi in nomine: ideò ambæ simul pro quarta potentia in nutritione numerantur: & hęc deficit, aut quando suo non fungitur officio, aut quando non rectè operatur: deficit in operatione, deficiente nutrimento conuenienti, & determinata materia: imperfectè agit, dum nutrimentum, & materiam corruptam, aut à naturali extraneam, administrat: dum verò non agit ob alimenti defectũ, fit corporis consumptio. si ob eius malitiam, scabies, aut psora producitur: si enim sanguis, qui carnis materia est, ex prauo generatur nutrimento, tunc & caro, quæ ab eo producitur, talis erit; quippe si sanguis pituitosus fuerit, caro pituitosa erit; si melancholicus, melancholica nec obstat dicere, est caro pituitosa, ergo est caro; si quidem caro est, sed deprauata, & sic de alijs dicendũ est; permutantur enim eius propriæ qualitates, & color, & alimentum, quod illi ab ea potentia, quæ nostrum regit corpus, demandatur. in rubeam carnem non permutatur, sed liuida, aut cinericea fit, idue magis si nutrimentum continuum pituitosum est, vt in conchiliis, ostracordematibus, & polypis, aut similibus pituitosis animalibus videtur. huiuscemodi actio, & permutatio dignoscitur in his, qui leuce, aut vitiligine affligũtur; vbiq; enim dum caro mala est, & sanguis optimus ad eam demandatur, ibi permutatur, & corrumpitur. nec negari potest, ait Gal. de mente Arist. quòd id, quod nutritur à proprio nutrimento permutari possit, vt de animalibus, & plantis experimentum commostrat, dum & locum, & alimentum permutant: ergo in affectibus cutaneis, nutrimentum, ambientis qualitates, & debilitas virtutis assimilatiuæ, sunt causę potentes permutare & membri substantiam, & eius proprium colorem; vnde varij morbi apparent, nempè pruritus, vt in scabie sicca; pustulæ, & excoriationes, vt in scabie humida: interdũ

Gal. lib. de col. nig. c. 6. & virt. nat. 4. de inua. incomb. cap. 4.

aspredines pruriginosæ, planæ, sine squamis, vt in impetiginibus; modò prurigines asperæ, & squamosæ, vt in leuce, albaras, & lepra. interdum cutis superficiem inęqualem, asperam, squamosam, & nigram, vt in elephantico morbo apparet: facit etiam ad cutis defędationem melãcholicã alicuius visceris mala habitudo, aut obstructio, dum sanguinem ab humore melancholico expurgare non possunt, praua victus ratio, veluti cibaria salsa, cruda, acria, acuta, valde calida, vina potentia, nimius coitus, præsertim supra repletionem, & eorum cõmertiũ, qui aut affecti sunt morbo aliquo cutaneo, aut parati sunt ad affectus ipsos pruriginosos, & melancholicos.

De Lepra. Cap. VII.

Gal. 2. de symp. ca. 1. 12. Aet. Pa. 2. li. 4. cap. 2.

QVIA lepra cancer vniuersalis est, ac inter famosas cutis defędationes numeratur, facilis cognitionis, sed difficillimæ curationis, longam de ea scriptores Græci, & Arabes historiam protulerunt: Nos verò in hoc loco breuissimo de ea vsi erimus sermone, sic Gręci lepram describunt. Lepra cutis affectus est, asper, pruriens, & serpiginosus, piscium modo squamulas ex se emittens, circularibus erosionibus cutem altius depascens, originem ex atra bile trahens, & corpus paulatim absumens. differt à psora ob id, quia psora summam illam corporis cutem exedit, varias figuras habẽs, quæ fur furacea magis, quàm squamosa ex superficie descendũt, de facili verò in lepram couuertitur. Auicennam lepram sic descripsisse, legimus. lepra est infirmitas mala, proueniens ex sparsione choleræ nigrę in corpore toto. quare corrumpitur; complexio, & figura membrorum, & fortasse eorum continuitas, ita vt corrodantur membra, & cadant casu, qui fit ab vlceratione, & est sicut cancer communis toti corpori: cuius duæ reperiuntur differentiæ, alia quæ vlceratur, & alia, qua non vlceratur; alia citò terminatur, & alia cum patiente manet tempore longo valde; & hæc leonina, quia leonibus accidit, vocatur, eius indicia sunt, quoniã terribilem facit patientis faciẽ, & eam ponit in forma leonum, & rapaciter tenet, quod capit, rapacitate leonis, & de ea curationis spes nulla relinquitur: nam confirmata est, & inobediens, & non cessat corrumpere complexionem

3. 4. tract. 1. c. 1.

mem-

membrorum qualitate contraria qualitati conuenienti vitę, donec perueniat ad membra principalia, & interficiat : incipit in primis in extremitatibus, & membris leuibus, & ibi cadunt pili, & alteratur color eius, & interdum exulceratur, deinde paulatim ad totum corpus extenditur ; & si eius prima origo est in visceribus, primum vestigium in extremitatibus, & superficie apparet. A Medicis dictum est ; quãdo melãcholia expellitur ad vnum membrum, secũdum eius dispositiones, facit accidere in eo scirrhum, idest duritiem, aut cancrum: quæ si fuerit subtilis denominans, prouenit estiomenus, idest cancer vlceratus, & manifestus : si verò expellitur ad superficiem cutis, euenit baras, seu albaras Arabum, quæ leuce Græcorum est, aut morphea nigra, quę alphos est, aut impetigo, quæ lichenas est, & his similia : si spargitur in corpore toto, & putrescit, facit febrem melancholicam : si autem vritur, & non putrescit; ex ea euenit lepra, cuius apud Auic. tres sunt species. vna quæ mitis est, paucorum accidentium, quæ non exedit, sed tantum cutis dispositionem alterat, & diu perdurat. & hæc verè est lepra Græcorum ; à sanguinis fece producta, & est mala psoræ species, profunda, & furfuracea. Secunda mala est, à qua ea omnia resultant accidentia, in eius definitione descripta, & hæc cancer vniuersalis est, à melancholia ex bilis adustione genita, quæ omnium pessima est. Tertia pessima iudicatur, & leonina vocatur, hanc credo, elephantiasim Græcorum esse; siquidem & nomina, & causæ, & effectus, idem ferè esse videntur ; & quid de elephantiasi ipsi dicant, audiatis Fracastorium fol. 177.

Gal. 3. de simpt. cau. lib. de bile atra c. 5. & lib. de tumo. c. 15. Auic. de lepra.

Gal 3. Prog. cõmen. 19. & lib. de colera c. 4. Auic. 2, 1. c. de humori. & 3. 4. c. de lepra.

De Elephantia. Cap. VIII.

RARO, sed in aliquibus regionibus, affectus quidã cutaneus vniuersalis apparere solet, qui elephãtiasis, elephanticus, leontiasis, & satyriacus, & vulgò morbus sancti Lazari vocitatur. eius indicia hæc sunt, patiẽtes in aspectu horribiles fiunt, prauũ emittunt odorem, atri euadunt coloris, eorum caro obscura, inæqualis, aspera, & dura efficitur, extrema tumescunt, magnæ deformitatis, elephantiasis ob eius magnitudinem nuncupatur ; sicuti enim elephans animal magnum, cætera magnitudine excedit; sic elephantia inter morbos maximus est. satyriacus vocitatur ob id, quia patientis facies permutatur, & faciei satyri formam præsefert. ait Aetius de mente Archigenis, morbus elephanticus, ab aliquibus leontiasis, & satyriasis dictus. leontiasis, quia frons, & facies patientis tumida, aspera, & inæqualis redditur, leonibus admodum similis : satyriasis, quia facies eleuatur, & tumet, ac in latum extenditur, ac si ridere videatur, & more satyrorũ ad Venerem parantur, qui ob coeundi appetitum, læti, & ridentes semper videntur. Ait Celsus; Ignotus pene in Italia, frequentissimus in quibusdam regionibus is morbus est, quem elephantiam Græci vocant, isq; longis annumeratur. Totũ corpus afficitur ita, vt ossa quoq; vitiari dicantũr. summa pars corporis crebras maculas, crebrósq; tumores habet. rubor harum paulatim in atrum colorem conuertitur ; summa cutis inæquabiliter, crassa, dura, & quasi squamis quibusdam exasperatur ; corpus emacrescit, suræ, manus, & pedes intumescũt. vbi vetus morbus est, digiti in manibus, pedibusq; sub tumore conduntur, febricula oritur, quæ facilè tot malis obrutum hominẽ consumit. ex India elephãtem originem duxisse affirmat Gal. 9. de compo. med. secun. loc. & auctore Lucretio, ob Nili flumina, & praua diæta. Credit Plinius, hãc horrendam affectionem nouam esse, nec prius in Italia notam, quàm tempore magni Pompeij, quæ eius faciem primò molestare tentauit, potissimum in naribus ad lenticulæ modum ; inde totum corpus occupauit maculis diuersorum colorum, inęqualiter procedentibus, ac si aspera, & nigra scabie affligeretur ; postremò digiti, manus, & pedes, tumidi facti sunt, quod est simptoma proprium huic morbo. Aegyptijs peculiaris affectus est, ac regionibus Septentrionalibus, ac rigorosis frigoribus subiectis ; faciliusq; viros, quàm mulieres ; pueros, & adolescentes, quàm consistentes, & senes offendit. timorosus morbus est non solum patientibus, sed affinibus, amicis, & inimicis, ita vt familiares ab eorum conuersatione se alienent, eius abhorrentes cõtagium. nam Aet. dicebat, malum est secum cõmercium tenere ; siquidẽ aer à fętore alteratus, ex vitiosorum spirituum exhalatione attractus, & inspiratus, alios facillimè infestat. inter contagiosas dispositiones, nempe quę transeunt de subiecto in subiectum, & inter hæreditarias, ac eas, quę à primo genio in vtero materno, aut à patris genitura, aut ex sanguine menstruo producuntur, enumerantur : Huic morbo multi affectus pręcedere solent; nempe pruritus, impetigo, psora, & lepra.

Gal. 3. de cau. simpt. lib. de tumoribus. c. 15 lib. de colera nigra c. 4. Cel. lib. 3. c. 15. Plinius lib. 4 c. 1. Aet. lib. 13. cap. 120. Pau. lib. 4 c. 1. Aui. 22. 3. tra. 1. c. 16. & 1. 3. c. 8. in fine & lib. 20

De causis Lepræ, & Elephantiasis. Cap. IX.

Vamplurimæ possunt horum affectuum esse causæ, nempe intern. & externæ. internæ, & efficientes sunt mala temperatura membro nutritionis (hepatis videlicet) ac lienis, à temperie lapsa per nimiam caliditatem, & fortem siccitatem, vnde humores, & sanguis aduruntur, propriam non seruant naturam, & fiunt melancholici, aut complexio totius corrupta : vnde sequitur error in virtute, & potẽtia alteratrice, & assimilatiua; & nutrimentũ, nec appodiatur, nec permutatur, nec assimilatur, aut ambæ istę causæ simul ad eundẽ effectum concurrunt, nempe vt sanguis, aut ceteri humores adurantur ; nec interdum cessat huiuscemodi praua operatio, vitæ qualitatib.

contra-

contraria, donec alteret, aut corrumpat aliquod principalium membrorũ: extrinsecus tamen eius actio apparere incipit; nam pili cadunt, & cutis color permutatur, aut exulceratur: inde paulatim per totũ corpus serpendo expanditur. possunt & aliquæ causæ iuuatiuæ ad hoc conferre, quales sunt fortis quędam obstructio membrorum internorum, aut cutis, & carnis; quare perfocatur innatus calor, & sanguis infrigidatur, & crassus fit; aut lien suo fungi nequit officio, sanguinem videlicet ab humore terrestri, & melancholico denudare; aut viscerum expulsiua facultas imbecilla est, & sanguinem melancholicumq; in venis podicis (quas hæmorrhoidas Græci vocant, aut matricis) expellere non potest. facit pariter ad hoc habitudo patientis frigida, & sicca, plurimo sanguine crasso, & viscido scatens, aut ea cõplexio, quæ multum de pituita acida, & salsa producit. Causæ externę sunt defectus in regimine omnium sex rerum non naturalium, pariter & contactus rei tali morbo affectę; praua diæta, ac vsus ciborum difficilis concoctionis, & praui nutrimenti, prout est panis non fermentatus, & malè coctus, pisces magni paludosi, ostracodemata, & cõchilia, carnes assatę, & sale conditæ, aut magnorum animalium, boum antiquorum, asinorum, camellorum, caprarum, leporum, & similium; fabæ, lentes, caules, vina nigra crassa, & similia cibaria, quę melancholicum succum gignere possunt. Vitanda est nimia qes, & exercitium immoderatum, & laboriosum; coitus supra repletionem, potissimum nimius; repletio mali cibi vsque ad nauseatiuam facietatem; prauæ cogitationes, & negotia multa, ac vnaquæq; actio, quæ cibum in ventriculo corrumpere potest; aut ambientis aeris æstuosa caliditas vnà cum corruptibili esca. Hæc enim omnia, tenuiores partes nutrimenti discutiendo, crassiores in melancholici humoris naturam permutare solent. Atra bilis, de qua elephantiasis origo est, duplici modo generatur; vel enim ex melancholico sanguine, fœculentioreq; & veluti eius limo, vel bile flaua, vtrisq; inuicẽ mixtis, nascitur: hinc est, quòd accidentia sęuiora sunt, quã in lepra, & affectus magis turpis, & magis periculosus. rarissime huiusmodi morbus oritur, & iuuenes ob malam viuendi rationem, vt Alexandrię occurrit, aut in sanguine menstruo procreati, aut à paterno semine male affecto geniti, aut à contagione corrupti, molestare solet; & seniores ob nimiam atrę bilis copiã in eis repertam lædit.

De signis Lepræ, & Elephantiasis. Cap. X.

VARII sensus concurrunt in cognoscendis simptomatibus, tùm lepræ, tùm elephãtiasis, ob id quia in propatulo sunt, & extrinsecas sedes occupant; visus quippe, nam in lepra incipit color cutis fieri rubeus, inde tendit ad nigredinem, & in oculis offuscatio apparet, ad nigredinem decliuis; postea cutis complexio corrumpitur, & pili attenuantur; & postquam eorum radices corrumpuntur, cadunt; postea verò permutatur cutis habitudo ad dispositionem diuersam, & forma patiẽtis turpis fit, & facies terribilis, squamosa, & nigra; tactus, ob id quia aspera cutis est, & squamas emittit, ac glandibus plena; auditus, quia vox patientis rauca fit, & apparet in anhelitu strictura, & multum sternutat; odoratus, quia odor corporis, & propriè in sudore, & anhelitu, ad fœtorem declinat. dignoscuntur etiam leprosi à multis eorum operationibus lęsis, animalibus, vitalibus, & naturalibus; siquidem eorũ mores melancholici sunt, mali, & dolosi. multiplicantur in somno somnia melancholica, & sentiunt in somno, quasi super eos sit grauedo maxima, & suffocari timent; pulsus debilis est, & tardus, vires imbecilles, ac tardi, & pigri sunt; in eorũ operationibus pusillanimes sunt, & timidi; non appetunt, nec perfectè cõcoquunt: hinc est, quòd prauo nutriuntur succo, & pessimum generant sanguinem: excrementa stinguntur, & cruda, ac scolorata fiunt; vrinę albæ sunt, & claræ, ac in eorum fundo trunbi squamosi, furfuracei, & arenosi apparent: at cum corporis totius forma, & habitudo corrupta est, cuam interiora leprosa fiunt: vnde postea simptomata sæuiora euadunt, & patientes fiunt elephantici, & satyriaci; & adeo deformes apparent, quod fugientes ab eorum aspectu, amicos, & affines relinquendo se abscondunt, & mori cupiunt; varijs eminentijs cooperiuntur in toto corpore: potissimum, & primò in fronte, deinde in labijs, & mentho, obscuris, nigris, & duris; venæ sub lingua nigræ tument, & varicosæ fiunt; postremò pedes tumidi fiunt, ac varicibus replentur, & nares ob respiratum aerem corruptum exulcerantur vlcere insanabili: cum verò ad vltimam malitiam huiuscemodi deuenerit dispositio, si patientes punguntur, non sentiunt; & si secetur eorum caro, non exit sanguis, sed humiditas pituitosa, latea, crassa, & nigra. corroditur cartilago nasi, deinde cadit nasus, & eius extremitates, & currit virus fætens: si verò phlebotomantur, egreditur sanguis ita adustus, vt arenæ formam præseferat. & hoc est indicium vltimæ malignitatis.

De cura Lepræ, & Elephantiasis. Cap. XI.

PRO confesso habetur, Aetio, & Paulo affirmante, quòd auxiliorum vim morbis fortiorẽ esse oportet. hac ratione elephantiam nunquam curari, vt quia nulla superior medicina reperiatur, credendum est. hoc sic probatur. si cancer, veluti elephantiasis quædam, vni oborta particulæ inter morbos insanabiles ab ipso Hipp. relatus est: quantò magis elephãtia, ceu totius corporis cancer aliquis, ab omni abhorrebit remedio? id ve magis ex Auic. cum can-

cer,

cer, qui est lepra membri vnius, sit de illis, quibus non est sanatio: tunc quid dicemus de lepra, quæ est cancer corporis totius? ergo quantò minus, si lepra non sanatur, sanabitur elephantiasis, qui morbus deterior est, & fortius non cognoscit præsidium? pauca ideò de eius curatiua methodo explicaturi sumus: sed lepræ curationem describentes, dicimus, quòd si materia iam ex toto extra venas fuerit, & in musculorum substantia expansa, & imbibita (quod ex corruptione formę dignoscitur) phlobotomiam nullo modo competere, nec minus pharmaciam; siquidem materia talis reuocari non potest, iuuabit tamen, ne augeatur, antecedentem causam minorando; pharmaca enim fortiora in materia inobedienti, & non præparata, magis nocere, quàm iuuare, videtur: attamen nec balnea, nec vnguenta ante corporis perfectam euacuationem administrare oportet. talia enim prȩsidia porros obstruunt, & morbum augent: multa igitur in hac curatione consideranda veniunt, nempe optimus vitȩ modus, qui diæta nuncupatur, materia longa, & conueniens concoctio, siue præparatio, opportuna totius corporis euacuatio, præsertim sanguinem mittendo, aut elleborum exhibendo, ac topicorum (veluti lauacrum, aut balneorum vsus) administratio; vltimò accidentium correctio.

Quod ad victum ergo attinet, vitanda quęcunq; crassi, maliq; succi sunt, & concoctu difficilia: bonis ergo, quantum fieri potest, vescendũ carnibus; quales sunt inter volatilia, gallinacei pulli, perdices, phasiani, atq; auiculæ omnes, in montanis, & non in aquosis locis victitantes. inter quadrupedes, vituli, hædi, verueces, oua gallinarum recentia, mollia ac tremula, saccaro condita: pisces verò parui sint, & petrosi, aut littorales. omnia autem, tam carnes, quã pisces, sint potius elixa, quàm assa, & cum petroselini radicibus, odorataq; menta condita; datur beta, attriplex, & spinacia, omnibus in bono iure decoctis. possunt fercula communi modo parata ministrari, ad quem modum hordeo optimè cocto, solo aneto adiecto, vesci poterit; nec non & farre similiter potest vtiliter iusculum ex oui vnico vitello parari: ex fructibus, passulę, pistacia, & fici: potus sit vinum clarum, tenue, odoratum, fuluumq; potius, quàm rubrum, vel nigrum, nec dulce, nec acidum: quod etiam si esset absinthio, scena, & boragine vindemiarum tempore conditum, non potus solum, sed magni medicamenti vim haberet. Aer eligendus, quantum possibile est, temperatus: si ad alterum tamen extremum vergit, ad tenuẽ potius, quàm ad crassum, inclinet: turbulentus, nebulosus, atq; obscurus fugiendus: solitudo, tenebræ, assidua cogitatio dimittantur: aspectus rerum viridium, & iucundarum, odores ve, & res gratæ probantur. Euacuatio totius corporis per hunc modum procuranda. ℞. ellect. lenit. catolic. añ. ʒ. vj. sy. de pomis ℥. j. decocti passularum, foliorum scenæ, polipodij q. s. præparetur quod residet ex humoribus, longa quippe præparatione, sy. de fumaria, de epithimo, bisantino, cùm aqua lactis. & vltimò purganda est Hiera pachi, aut Hiera Gal. confert amech, decoctio epithimi, pillulæ indę, de lapide lazuli, de fumaria.

De Combustione, quæ fit ab Aqua, vel ab Oleo feruentibus.

QVANDOQVE, teste Auicenna, euenit, quòd super aliquod membrum hominis effunditur, aut oleum, aut aqua feruens, & statim in illo caussatur operatio ignis; nam inflammatur, & in eo bullæ, seu ampullæ diuersę oriuntur. Erratio cur ampullæ, & vesicæ ab huiusmodi vstione, & non ab igne, generentur, hæc est. Natura, & operatio caloris est attrahere, & tantò maior fit attractio, quantò potentior est agens in opere: quando igitur membrum carnosum læditur ab aliqua re feruenti, tunc illa pars accenditur, ita vt in loco illo attrahantur multæ materiæ, humidæ, tenues, & vaporosę, quæ facillimè partes carnosas penetrant, ac permeant vsq; ad cutẽ. quæ densa, & dura est; quam cum non possint penetrare, sub illa voluuntur, & eleuantur pustulę, seu vesicæ diuersæ, quę aere, & aqua repletę sunt. Et huiusmodi effectus facilius ab aqua, & oleo feruentibus producitur, quàm ab ipso igne. nam ignis naturali sua qualitate calida, & sicca, humidum substantificum membri consumendo, faciliùs in illo escharam, quàm vesicam, generat. Et hinc fit etiam, vt oleũ, & aqua, aut quæuis alia similis res humida, in membro intemperiem introducit, quód non fit ab igne. nam ipse omnes discrasias, & malas intemperies rectificat. Huiusmodi autem vstionum aliæ sunt momentaneæ, magnæ, & profundę cum læsione nedum ipsius cutis, verumetiam carnis, neruorum, venarum, & aliorum membrorum: aliæ verò superficiales, & cutaneæ tantùm sunt: alię similiter lædũt homines iam ætate prouectos, laboriosos, fortes natura, & durę carnis: alię verò lędunt pueros, mulieres, corpora mollia, & tenellę carnis. Hoc autem à nobis dicitur; nam iuxta varietatem ætatum, exercitiorum, ac complexionum, debent etiam variari medicamenta in forti, & debili operatione. (Cn. 4. 4. tract. 2. cap. 15.)

DE CVRATIONE.

IN curatione huiusmodi vstionum tres necessariò requiruntur intentiones. Prima, iuxta Auicennæ sententiam, est opem ferre, ac succurrere membro adusto, antequàm vesicæ generentur. Secunda est regere locum iam vesicatum. Tertia est mederi vlceribus, quæ post vesicas quandoq; remanere solẽt. Quò ad primam operationem, opus est, teste Auicenna, statim succurrere, & auxiliari, antequàm vesicę oriantur, cum santalis, aqua rosacea, & camphora: neq; oportet permittere, vt medicamentum huiusmodi exsiccetur, sed sępe, ac sæpius iterum apponere pannum lineum in aqua valde gelida, benè ma

(Vide Hippocratem de Vlceribus. Ita sentit Celsus in 5. lib. in cap. de Adustionibus.)

defactum; nam hoc remedium impedit, quò minus locus ille lęsus vesicetur. Huiusmodi curatio eadem est, quam ponit Rasis, qui asserit, quòd si adustio fuerit magna, fiat phlobotomia in opposito latere, subtilietur ratio victus, & applicentur medicamenta infrigidantia. Inter recentiores, multi pro eadem intentione probant albumina ouorum quassata cum aqua rosacea, & oleo rosaceo; & alij addunt acetum. Dioscorides, & Plinius pro huiuscemodi operatione vtuntur succis portulacæ, lactucæ, plantaginis, solatri, vermicularis, & semperuiui: quibus succis addi possunt bolus Armenus, terra sigillata, chimolea, cerussa, spodium, lytargirium, plumbum vstum, aut aliud simile medicamentum. Et ego te lectorem moneo, me in leuibus adustionibus pluries vsum fuisse succo brassicę, seu (vt vulgo dicitur) caulium, à principio vsq; ad finem, cum maximo honore, aut luto illo, qui reperitur in cellis vinarijs, vbi continuò vinum in terrã distillat, & cadit. Inquit Auicẽna, quòd multi de Paulo Aegineta in lib. 4. cap. 11. loquentes, solliciti sunt in hac operatione irrorare adustiones ab aqua feruenti factas, cũ aqua oliuarum, vel cum aqua cineribus admixta. & probat quidẽ Paulus hęc remedia, & alia quamplurima; & Auicenna testatur bonũ esse ijs admiscere farinam hordei, & vnguentũ ex calce. Sed cum vesicę re vera apparere cœperint, dicebat Aetius; Noli eas statim aperire, seu rumpere: sed postquã aliquantulum perdurauerint, aperi, seu rumpe illas, vel desuper impone huiusmodi medicamentum. ℞. foliorum maluę, plantaginis, violarum, añ. M. 1. decoquantur in aqua dulci, & contundantur, addendo litargirij argẽtei, chlimiæ, cerussæ plumbi añ ℥ i. pulueris coriandri, farinæ hordei añ ℥ ij. olei mirtini, violati, omphacini añ. ℥. i. s. vitelli oui numero. 1. & fiat emplastrum. Et vesica rupta, seu aperta, statim humiditas quædam subtilis, & citrina emanabit, & in loco illo excoriatio quædam, seu vlcus cutaneum remanebit, cuius remedium, & curatio (inquit Rasis) erit vnguentum de cerussa, quod, iuxta eius doctrinam, hoc pacto præparatur. ℞. cerę colatæ ℥. ij. olei rosati ℥. viij. & bulliant, & adde cerussæ quantum sufficit, & misce optimè, & cum frigefieri incæperit, adde albuminis oui q. s. ad inspissandũ, continuò agitando. Et subiungit Rasis, quòd huic medicamento multi modicũ camphorę addere consueuerunt, quare forsan euenit, vt à multis vnguentum albũ camphoratum appelletur. Nihilominus idẽ Rasis inquit; Volo te monere, quòd medicamentũ pro adustionibus à nobis postremo loco expertum, est ipsum vnguentum album, quod ex cerussa, oleo rosato, & cera tantum, & non ex alio conficitur, & hoc est vnguentum album Pauli, Oribasij, Actuarij, & Auicennę. Apud quàmplurimas mulieres in ciuitate Venetiarum medicamentũ quoddã in vsu est, quo in leuibus adustionibus, & in tenellis, & mollibus corporibus vti solent, & est mirabilis operationis. Accipiunt autem interiorem sambuci corticem, quam in oleo ebullire sinunt; posthęc, facta forti expressione, addunt cerã albam cũ modico pinguedinis hirci; & cum omnia liquefacta fuerint, addunt cerussæ, masticis, & olibani añ. q. s. pro reformando vnguento tenui. Dioscorides nobis etiam hoc medicamentũ reliquit, quod ex succo caulium, cinere tamarisci, cerussa (quæ vulgo biacca dicitur) & albumine oui paratur. & si locus exulcerabitur (ait Rasis) ipsumq; vlcus magnum sit, cura eius erit vnguentũ ex calce, quod hoc modo cõponitur. ℞. Calcis albæ, & mundę, aquæ claræ, & dulcis, quantum sufficit, vt tota calx mergatur, & insimul per duas horas maneant. Aqua coletur, & alia recens superimponatur, & sic quatuor vicibus fiat, & colata vltima aqua, fac calcem frigefieri, & cum oleo rosaceo in mortario plumbeo omnia misce diligenter, & continuè, donec fiat linimentum. Actuarius hoc idem vnguentum de calce hoc modo præparat. ℞. calcis viuæ decies in aqua extinctæ, & lauatæ in aqua frigida, & exsiccatæ ℥. iij. cerussæ in lacte lotæ ℥. ij. camphoræ ℈ ij. olei rosati ℥. xij. cerę nouæ ℥. iij. & s. artem fiat vnguentum. Auicenna autem idem vnguentum ex calce hoc modo parari iubet. ℞. calcis viuę, quam septies in aqua frigida laua, donec omnis acuitas ab ea remoueatur, & cum modico ceræ, & olei rosati, aut simplicis, longa mistione, & agitatione fiat vnguentum, cui nonnulli addunt chimoleæ, albuminis oui, & parum vini. Alij quoq; alio modo parant, nempe, ℞. calcis, vt supradictum est, præparatæ, & cum succo betæ, vel succo caulium, oleo rosato, & cera fiat vnguentum. Animaduertendum est autem, Medicorum sententiam esse, quòd quodlibet oleum in hac operatione debeat semper esse lotum: idem etiam verificatur in mineralibus, & in cera. Nã testibus Paulo, & Auicenna, huiusmodi medicamẽta ab omni acrimonia, ac mordicatione omnino immunia esse debent. Ego quoq; in vlceribus ab adustione genitis oleũ de calce parare consueui: cui quandoq; addidi vnguentum de succo solatri, de litargirio crudo, de cerussa, de minio, aut illud tam à Galeno celebratum diapalma. Cùm autem in membro affecto inflammationes apparuerint: tunc inunctio ex vnguento rosato Mesue, multum conueniens erit, aut ex diapalma cũ oleo omphacino, vel mirtino ad formam linimenti redacto. Cùm verò cicatrizandi opus fuerit, locum cum vino rubeo tenui lauato, in quo ebullierint rosę, mirtylli, balaustia, plantago, cauda equina, & alumen rocchæ, postea vnguentum, vel diacadmium, applicato.

In 7. ad Almã. cap. 18.

Celsus commẽdat farinam lentis cum Melle.

Lib. 14. cap. 64.

Lib. Diuis.

Lib. de comp. med.

4. 4. tra. 2. cap. 10.

De

De Combustione ab igne facta.

VM aliquod membrum ab igne actualiter læsum fuerit, illico, & quàmprimum in in illo quædam crustę causantur, quas Græci escharas vocant:quæ tantò maiores, & profundiores fiunt,quantò fortior, & longior fuerit ipsius ignis operatio, membro immediatè applicata. Hoc autem dicitur, quoniã si læsio fiat ab aliqua re den siori,& duriori vehementer calefacta, sed non ignita,& rubea:tunc nõ escharæ,sed ampullæ generabuntur; quia agens illud non est potens in consumenda humiditate membri, sed tantum in attractione propter suam caliditatem. Causantur autem vesicę,sicut dictum est de aqua, & oleo:& ob id dicebat Auicenna,quòd pruna,& ignis persicus,hoc est herpes, generant escharas, sicut & ignis, & cauterium. Sunt autem escharæ partes carnosæ, aut cutaneæ mẽbri,quæ à propria humiditate derelictę,& priuatę remanent,propter calidi vehementis, & violenti applicationem:vnde euenit, vt pars læsa arida,& sicca remaneat; quę postmodum à membro separatur, vel ex naturæ operatione, vel quia subtus oritur sanies, aut propter applicationem medicamentorum humidorum putrefactibilium. Sed quia alibi iuxta mentem Aristotelis, copiosè de modo generationis escharum, quæ à Medicis Ephelcides vocantur,dictum est, ideò nunc dicendi finem faciam.

DE CVRATIONE.

POSSVNT combustiones lædere corpora diuersimodè, & etiam membra diuersa: quare debent Medici diligenter combustionum diuersitates curare, iuxta patientum varietatem, idq; non solũ ætatis respectu, verumetiam sexus, exercitij, & habitudinis corporis, nec non diuersitatis membrorum: nam facies in cicatrizando, quàm diligentissimè poterit fieri,ad maximam ęqualitatem, & naturalẽ paritatem reduci debet: & manus ita disponi, ne motus arbitratij impediti relinquãtur: & sicut in quibusdam pueris obseruaui, ne digiti simul adhærentes, aut distorti remaneant. Sit ergo hæc primaria intentio. Secunda sit in sedatione dolorũ, sunt.n.accidentia hæc nimis molesta: & ob id Galenus dicebat, quòd quotiescunq; passiones diuersæ complicatæ sunt, cura principalis ad illam conuertenda est, quæ maiorem ruinam, & damnum minatur. Tertia verò fit in escharis auferendis. Et quarta in curandis vlceribus, prout eorum necessitas postulabit. Vt autem prima exequatur intentio, probat Paulus applicari totum ouũ benè quassatum, aut atramentum, quo scriptores vtuntur, aut olibanum in aqua limpida liquefactũ,aut lentes coctæ,& contusæ.suntq; medicamenta hæc commendata ab Aetio,& ab Auicenna,qui cùm curam adustionũ ab igne genitarum pertractat,pro prima intentione vnguentum quoddã probat,quod ex oleo rosato,& vitellis ouorũ conficitur, vel bolum Armenũ cum aceto. Inquit Rasis,quòd si fortissimus dolor adfuerit,tunc vitelli ouorũ cum oleo rosato quassati, & agitati applicandi erunt:si verò dolor vehemens non fuerit, emplastrum cum lentibus decoctis, contusis, & excorticatis, cerussa, & aceto paretur. Est etiã aliud medicamentum Auicennæ ex oleo rosato,& cera q.s. addendo calcem optimè lotam, cerussam,albumen oui, lac,& modicum opij. Est pariter emplastrum Auicennę mirabile ex fendiuia,farina hordei, albumine oui,& oleo rosato. ego autẽ pluries hoc medicamentũ expertus sum. ℞.olei rosati crudi ℥.vj.ceræ ℥.iij.totum liquefiat in vase aheneo ad ignem, cui adde calcis viuę septies lotę ℥.ij.cerussæ, litargirij argentei añ. ℥.i.s. albuminũ oui nu.ij. lactis muliebris ℥.ij. opij.ʒ.s. & fiat vnguentum. Cùm verò remissi fuerint dolores, si escharæ fuerint adhærentes, itaut non separentur,opus tunc est adhibere medicamenta, quę habent vim emolliendi, & putrefaciendi; sunt.n.aliquando nimis profundæ, & ob id probant Medici ea medicamenta, quæ saniẽ generant. quapropter à multis laudatur vitellum oui cum oleo rosato; & ab alijs butirum cum melle, aut malua decocta, & contusa cum axung a porcina,& melle, Auicenna autem solo butiro vtitur. Cùm verò crustulæ ceciderint, non erit extra rem aliquo leui mundificante vlcera abstergere, quod hoc modo parari poterit.℞. succi plantaginis, apij, añ ℥.j.s.y rosati simpl.℥.ij.farinę hordei, olibani añ.℥.j.s.vitelli oui nu.1.cerę q.s.ad reformandum vnguentum tenue. &,sicut ait Celsus, vlcere mundificato, & purificato, pro illius repletione prædictum medicamentũ, quo sæpius vti consueui, erit mirabile, vel aliud simile. inquit Scribonius in libro de compositione medicamentorum, descriptione 221. Emplastrum in adustionibus mirabilis est operationis,quo,post multorum experientiam, nullum melius adinueni; nam quàmprimũ læsæ parti applicatum fuerit, statim dolorem demulcet, & successiuè in totũ aufert, & quàm citissimè vlcera sanat. ℞.spumæ argenti, adipis porcini purgati,ceræ albæ añ.℥.vj.vitellorum ouorum assatorum nu.vj.liquefiat cera cum adipe, & sinatur refrigerari,postea adde litargirium puluerizatum,& oua contusa, & confice medicamentum. Multa alia remedia ab antiquis probata adducere possem,pręsertim à Celso, pro huiuscemodi vlcerum curatione:sed quia multa ex illis mihi non satisfaciunt;quia vel sunt nimis fortia,vel nimis longæ compositionis, & quia etiam satis abundè de his dictum est à nobis superius, silentio hęc præteribo. Hoc vnum moneo, quòd cum leuis aliqua cõbustio in facie occurrerit, vt optima, & ęqualis inducatur cicatrix, erit hoc admirabile remedium, nempe accipiendo porcinam axungiam, & ad assandum ponatur in veru,& fac,vt guttulæ in vase, in quo sit vinum album, recipiantur: cũ verò refrigeratum fuerit, colligito pinguedinem,cui cerussam, litargirium argenteum, & modico camphorę addito,& fac vnguentum tenue, vel vnguento ex pomo citri confecto vtere.

ADDITIO.

Est etiã aliud remediũ mirabile, quo vti solitus sum. ℞. olei rosati ℥. vj. vitellorum ouorũ nu.ij. vitri albi subtiliter.pul.ʒ.i.ſ. ceræ albæ. ℥.j.corticis mediani sambuci m. 1. bulliant simul,& postea colentur: Huic autem medicamento in combustionibus nullum simile reperiri posse, certò scias. Omniũ Medicorum sententia est, quòd in combustionibus, vt omnino prohibeatur, ne vesicæ oriantur, oportet remedia valde frigida adhibere, à quibus duæ profectò operationes emanãt. Prima est, repercussio fluxionum, & prohibitio, ne fluant materiæ ad locũ iam inflammatũ, & dolorosum. Secunda est, inflammationem auferre, & dolores sedare: tamen videmus multoties per huiusmodi medicamentorum applicationem dolores augeri. Hoc autem euenit, quia à frigiditate exteriori porositates clauduntur, & calor intus concluditur, & cum in suis actionibus magis vigoretur, maiores etiam dolores caussantur.

De morsu canis rabidi.

Iserabilis, & periculosa est ea passio, quæ à canum insanorũ, & rabidorum morsu oritur. Miserabilem appello, quia, teste Celso, lib. 5.cap.27.læsi siti pereũt, & aquas odio prosequuntur: Periculosam verò dico, quia, auctore Dioscoride in lib. 7.cap. 1. quamuis vulnus paruum, & cutaneum sit, tamen si remedia præsentanea non sint, incidit patiens in timorem aquæ, quam passionem Græci hydrophlogiam, & hidrophlobogiam nuncupant, & in prædicta miseria pereunt. Inquit Dioscorides, cuius historiam omnes alij Medici recensent, Galenus in suo Antidotario lib. 2. ad Cæsarem.& in libro de Theriacha.cap.6. Aetius lib.6.cap.24. Paulus lib. 5. cap.3. Rasis in 8.ad Almansorem cap. 10. Actuarius de compositione medicamentorũ. Auicenna in 6.4.tract. 4.cap. 5. quòd in hac forti, atq; terribili passione, quia canis est animal domesticum, atq; homini familiarissimum; & quia sæpè rabidus fit, ob id difficulter ab ipso cauere possumus, & læsiones, quæ ab eo fiunt, valde periculosæ, & quandoq; ineuitabiles fiunt. Et eius rabies alia non est, quàm suæ cõplexionis permutatio in malignam, & venenosam malitiam. Hæc autem conuersio, vel ab aere, vel à cibis corruptis, vel à potus inopia originem ducit. Ab aere rabies hæc oritur, teste Auicenna, quando in temporibus maximè calidis humores in cane aduruntur. & ob id, iuxta Aetij sententiam, in Autumno fit insanus, & rabidus: aut cum in maximis frigoribus, & algoribus in eo humiditates congelantur, & præsertim sanguis ipse, ducendo ipsum ad nigredinem, & ad atræ bilis naturam: quapropter Vere adueniente rabidus efficitur. Hanc etiam rabiem generant cibaria, sicuti quando canis occisorum sanguinem lambit, aut corporum mortuorũ, ac putridorum carnes deuorat, aut aquas putridas sorbet, & sic melancholia putrida totus repletur. Dignoscuntur autem canes, quando sunt rabidi, ex hoc, quòd cibum & potum aspernunt: & licèt sitim patiantur, aquas tamen odio habent; ita vt cum illam viderint, vel ei obuiam iuerint, timent, tremunt, & horrent: hoc autem, teste Paulo, fit, quia in eis partes omnes à veneno obsessæ sunt. Alij verò asserunt, eos aquas timere ob maximam eorum siccitatem, cũ eorum acquisitæ complexioni sit aqua penitus contraria, & aduersa: anhelant fortiter, aures demissas tenent, & decliues: sunt ferè in totum taciti, & muti: & extra os tenent assiduè linguam, maximam spumosæ saliuæ copiam emittentes: nunqam quiescunt, sed veluti dementes huc & illuc feruntur: ita vt neq; proprios dominos, neq; familiares, aut domesticos agnoscant: sine latratu, aut alio rumore homines inuadunt, & bestias: rarò latrant, & eorum vox rauca efficitur: & si aliquando latrare audiuntur, cæteri canes ab eis aufugiunt. Sunt quoq; læsiones huiuscemodi à proprijs patientum operationibus permutatis, vel corruptis manifestæ. Nam, sicuti dicebat Dioscorides, ipsi quoq; rabidi efficiuntur, & quandoq; in primis diebus vulnus tantum cum nullo, aut paruo dolore apparet: post hæc corruptæ cogitationes manifestantur, promptitudines ad iram, murmurationes, & clamores: irrequisiti respondẽt, aut extra propositum loquuntur: lucem odio habent, eorum facies inflammatur, & oculi eorum rubicundi fiunt: singultus, & sitim inextinguibilem patiuntur: nihilominus aquam timent, & continuò eam cupiunt: quietem non inueniunt, imò conuelluntur, & quandoq; more canum latrant; postremò maxima ira commoti cæteros homines mordent, qui etiam postmodum rabidi efficiuntur. Paulus, doctrinæ Oribasij inhærens, quædam experimenta docet, vt verè dignosci possit, an passio rabida sit, nec ne. Hoc autem vnum est, quod etiam Aetius, Rasis, Auicenna, & alij probant, vt accipiatur nux, quæ per horam continuam, super ipsum vulnus applicetur, & contineatur, ita ut strictè super vulnus alligetur, & postea gallinis exhibeatur: quam si manducauerint, scies nocumentum non esse venenosum: si verò illam recusauerint, tunc tutus eris, quòd nocumentum à rabido cane proueniet. Idem quoq; continget, si vulneri frustrum panis alligaueris: aut cum eodem pane virulentiam, aut aliam quamuis humiditatem, à vulnere emanantem, absterges, illumq; gallinis in cibum dederis, aut alteri cuilibet animali: ex cuius morte certo scies nocumentum illud venenosum esse. Censentq; Medici omnes, quòd hæc, vel alia huiusmodi experimenta in principio morbi fiant. Nam, teste Dioscoride, & alijs, nocumenta hæc quandoq; manifesta non fiunt, nisi post septimam diẽ, aut decimaquartã, aut vigesimãprimã, aut vigesimãquartã, aut post annum. &, vt multi asserunt, etiam post septimũ annum; quapropter tempora hæc

Cel.lib.5.c.27.
Diosc.lib.7.c.1

Gal. in suo Antid.lib. 2.ad Cæs. cap 10.
Act. de comp. med.
Auic.6 4.tra.4. cap. 5.
Rasis 8. ad Almans. cap. 10.
Aet lib.6. c.24.
Pau. lib. 5. c. 3.

expe-

expectanda non sunt: sed statim cum opportunis remedijs succurrendum est. Communis est omnium Medicorum sententia, quòd rarò patientes illi curentur, qui ad hydrophlobogiam, hoc est ad aquæ ti morem, & aliarum rerum humidarum odium peruenerint: cùm eorum complexio omnino in naturam venenosam, & in siccam habitudinem conuersa sit, & humoribus melancholicis corruptis repleta sit. Quod omnino verum esse, multis exemplis, & experimentis Dioscorides, & Aetius testantur, asseren tes, quòd multi hac passione affecti ante huiusmodi timorem seruati sunt.

DE CVRATIONE.

QVONIAM passio hæc à causis extrinsecis prouenit, & oritur, & à venenoso dente imprimitur, qui locum vulneratum immediatè lædit, & postea venenum serpendo totũ corpus occupat, patientisq; complexionem suæ venenosæ, & mortiferæ æqualem reddit; ita vt, teste Auicenna, altereiur, sicuti in leprosis euenit. Ideò prima operatio in hac curatione erit, locum affectum corrigere, & venenosam caussam absumere, quæ in loco illo reperitur. Quapropter Dioscorides lib. 7. in proæmio, & Galenus in libro de Theriaca ad Cæsarem. cap. 6. dicebant, quòd venena bibita assiduis vomitibus consumuntur: ea verò, quæ à dente imprimuntur, scarificatione, & cucurbitularum applicatione tolluntur, necnon medicamentis acribus, cauterizatione carnis, & quandoq; totius membri amputatione. Et huius nocumenti particularem curam pertractans Dioscorides, in lib. 7. cap. 2. asserit, non magis timenda esse magna vulnera, quàm parua; sic quoque magis magnas scarificationes, quàm paruas: nam à magnis vulneribus maior sanguinis alterati, ac venenosi copia effluit. quapropter affectũ locum profundis scarificationibus scarificare opus est, vt totum venenum exire possit, neq; in aliqua parte cõtineatur: posthęc super scarificatione cucurbitulæ applicandæ sunt, cum multa flamma, vt sint in attractione potentiores. Idem quoq; Celsus in libro 5. cap. 27. asserebat, inquiens, quòd si nocumentum à Cane rabido productum fuerit, statim venenum virulentum cucurbitulis extrahere oportet: postea verò, si locus affectus neruis, venis, & musculorum capitibus priuatus fuerit, igne cauterizandus erit. Dioscorides in lib. 7. cap. 3. vstionem quàm maximè commendabat, hæc autem est, actuale cauterium, quod quidem præstantissimum est remedium contra virulenta, & venenosa nocumenta. Nam ignis in virtute, & potentia cæteras omnes operationes excellit; nam venenum absumit, malam loci affecti intemperiem corrigit, & nocumentum vlterius produci non permittit. Probant Aetius, Paulus, Auicenna, & omnes alij Medici has duas operationes in principio morsus. & inquit Auicenna, quòd cauterij attractio in veneno corruptionem non producit, sicuti alia attractiua medicamenta efficiunt. Et licèt sint pręstantissima remedia, nihilominus dicebat Dioscorides (quod pariter à Galeno in libro de sectis, textu & commento. 8. & 15. & ab alijs comprobatũ est) quòd, postquàm eschare à cauterio ceciderint, non oportet permittere, vt cicatrices in vlceribus inducantur, nisi ad pręfixum, & determinatum tempus, quod ex Dioscoridis, & Galeni sententia vsq; ad quadragesimum diem produci intelligitur. Nec timendum tibi est, dicebat Dioscorides, si vlcera vsq; ad tempus illud virulenta, & inflammata fuerint. & ob id dixit Auicenna in 6. 4. tract. 4. cap. 9. Non opus est, vt vlcera in principio consolidentur, sed dilatanda sunt, & super illa cucurbitulæ applicandę sunt, & vlcus apertum manere minus 40. diebus non potest, & secundùm Paulum, 42. apud Aetium verò 60. Et si euenerit, iuxta omnium Medicorum placita, quòd vulnus conclusum fuerit, opus erit ipsum aperire, & apertum seruare, eiq; iuxta doctrinam Dioscoridis, salsamentum quoddam superimponere, quod ex allio siluestri confuso fit, & ab eodem in lib. 2. cap. 169. scorodon vocatur: quod aduersus venena, & animalium venenosorum morsus mirabile, & efficacissimum est: aut ex cæpis, quæ, ipso in lib. 7. cap. 168. teste, multum prosunt canum morsibus, si cum aceto, ruta, & melle terantur. Idem Dioscorides triticum mansum, & erucam satis superq; commendat. & Aetius panem cum sale laudat, maximè verò radicem acutæ rumicis, quæ oxylapatum, vel vulgo lapatium acutum nuncupatur, probat. Est verò verecunda, & periculosa vulnerum venenosorum curatio, teste Commentatore Alexandrino in libro de sectis. commento 15. ante determinatum, & suspectum tempus: scribitq; multos ob talem curationem perijsse, & ob id omnes Medici, & Galenus in 2. de Antidotis. multa acria medicamenta recensent, & quæ attrahendi vim habent: conferunt autem, quia vulnus apertum manere faciunt. Medicamentum Galeni. x1. de simplici medicina. cap. 27. & in 2. de Antidotis. & in lib. de secretis ad morsũ canis rabidi, quo vsus est Eschiron, & quod probatur à Paulo, hoc est. ℞. aceti acris ℥. iiij. picis liquidæ ℥. vi. opoponacis ℥. i. s. maceretur opoponax in aceto, & fiat medicamentum. Auicenna remedium hoc mirificè probat, subdens; Forsan tibi sufficiet alliũ, cæpa, eruca, & alia huiusmodi medicamẽta, quæ à rusticis pro tutissimo experimento in vsu habentur. Hæ sunt operationes, quę in primis diebus celebrandæ sunt. Quo tẽpore, dicebat Auicenna, necessariũ esse, ipsum ægrotantẽ, aut per vim motus, aut per balneũ sudare, quæ fuit etiã antiquorũ opinio. Dioscorides ipsos ante, & post cibũ sudare iubet. Celsus verò dicebat aliquos post morsũ canis rabidi consueuisse ipsos ęgros balneo immittere, permittentes eos vsq; ad lassitudinẽ sudare, vulneribus apertis, & detectis manentibus, vt veneni virus facilius effluere posset: Cũ verò à balneo exibant, eos optimo, & puro vino nutriebant. quod, teste Celso, omnibus canonibus omnino contrariũ est. Auicenna dicebat, Medicũ non oportere in primis diebus circa euacuationem sollicitũ esse, sed tantùm materias ad partes externas attrahere debere: nã euacuationes ipsę multoties in

Diosco. lib. 7. in proæm.
Gal. lib. de theriac ad Cæs. c. 6.
Diosco. lib. 7. cap. 2.
Cel. lib 5. cap. 27.
Diosco. lib. 7. cap. 3.
Auic 6. 4. tract. 4. cap. 9.
Gal. 11. de simp. med. cap. 27. & 2. de Antid. & lib. de secre. ad mor. can. rab.

causa esse solent, quòd venenũ à circumferentia ad centrũ penetret, & feratur ad partes internas vnà cũ humoribus alijs, qui educendi essent. Cùm verò post duos, aut tres dies cũ medicamentis, vel alio auxilio optime, iuxta vires, attraxeris: tunc si aliquã materię portionẽ penetrasse dubitaueris, poteris eã euacuare. Quòd si euenerit, inquit Auicenna, ꝙ ob aliquã causã fortis attractio facta nõ fuerit, tũc statim euacuatio fortis necessaria erit, nẽpe vt humores ipsi melãcholici, & venenosi educãtur. Et ob id, cũ fuerit necessaria euacuatio per pharmacũ, laudantur à Medicis catartica, ex elleboro cõposita. Et inquit Dioscorides, nobis tutò licere, non semel, atq; iterum, sed sæpius vsq; ad 40. diẽ elleborismis vti, quæ sunt medicamenta ex elleboro cõposita, subdẽs in hoc remedio tantã reperiri fiduciam, ꝙ multi læsi, qui iã ad aquę timorẽ peruenerant, sumpto elleboro, seruati sunt. Et Paulus dicebat, ꝙ omniũ euacuationũ efficacior illa est, quæ ex elleboro componitur. Et ob id censebat Auicenna, ꝙ catarticũ est illud, quod melancholiã purgat, sicut est elleborũ, vel pillulæ, quę ex elleboro cõponuntur. Aliqui vero pillulas de tribus Rufi, ex myrrha, croco, & aloe confectas, & cũ cortice radicis ellebori nigri vigoratas, exhibent: quæ aduersùs venena mirificè probantur. Dioscorides quoq; testatur euacuationes esse maximi iuuamenti, & quòd vnà cũ euacuatione, vim vèneni corrigere oportet. quapropter in hisce cõbinatis operationibus hierã diacolocinthidos probat: quia verò valde amara est, lac scissile addit. Celsus dicebat, ꝙ si medicamentũ sua amaritudine ægrotũ lędit, ipsum mel addere poteris. Paulus verò monebat, ꝙ ante aquę timorẽ fieret purgatio cũ hyera, addito lacte scissili. Auicenna autẽ hyerã Ruffi mirabilẽ esse dixit, cuius ʒ.j. cũ vino optimo exhibẽtur. Quantùm verò attinet ad euacuationẽ, quæ fit per sanguinis missionẽ, nullũ de ea verbũ fecit Dioscorides: Celsus verò censuit, ꝙ cũ vulnera in principio cauterizari nõ poterunt, sanguinẽ ex vena detrahere nõ erit inconueniẽs. Ob id Auicenna dicebat; Si in principio magna plenitudo apparuerit, fac phlobotomiã; aliter, hoc est, si non fueris in principio, vel corpus valde repletũ non inueneris, noli phlobotomiã facere. Cùm verò phlobotomaueris, dicit Auicenna, noli permittere ægrotanti, vt suũ sanguinẽ inspiciat. & cũ phlobotomiã facis, caue, ne materia à partibus externis ad cordis regionẽ ducatur; & propterea venã vulneri quã maxime propinquã secabis. Quò verò ad motũ, & quietẽ, inquit Rasis, ꝙ transactis tribus diebus ęgrotans nullo pacto laborare debet; tunc. n. venenũ per vniuersũ corpus diffusũ est. Quiescat ergo, sitq; lęto animo, & horis suis consuetis dormiat, &, vt inquit Auicenna, caueat à frigore; est enim huiusmodi passionibus valde inimicũ, & noxiũ. Quod verò ad cibũ, & potũ attinet, omnes Medici cũ Dioscoride concordant, qui ait lib. 7. cap. 4. ꝙ eorũ victus ratio huiusmodi esse debet, vt vno, eodemq; tẽpore, contraria sit veneno, & eius malitiã obtundat, eiusq; penetrationi obstet, ob idq; alliũ, porrũ, cæpas, & alia cibaria acuta, acetosa, & valde aromatica cõmendat. pro potu probat vinũ merũ, & purũ, laudat quoq; lac, & passum, nẽpe vinũ coctũ, aut dulce. Paulus vinũ vetus, purũ, & dulce exhibet. Celsus vinũ dari merũ iubet; est. n. omnibus venenis valde cõtrariũ, & inimicũ. Eundẽ ordinẽ seruat Auicẽna, asserens, quòd alliũ, cæpæ, & similia cibaria sunt medicinæ, & cibi, qui venenis optimè resistunt, illaq; ex corpore expellunt, quando ægrotus ab eorũ vsu non impeditur. Quòd si euenerit, ꝙ patiens hæc cibaria renuat, cùm multi alliũ, & cępas abhorreãt, iuxta Auicennæ sententiã, theriachã magnã exhibeto, & medicamenta ex cancris fluuialibus, cancrosq; in cibũ exhibeto. Probant quoq; Medici theriacam, diatessaron, mitridatũ, & inter simplicia medicamenta gentianã, chamedriũ, nigellã, absinthiũ, poliũ, bolum Armenũ, & terram Lemniã. & hoc est regimen victus, quod in primis diebus obseruari debet, vt præseruetur æger à veneno, & à timore aquę: Quibus primis diebus elapsis, forsan ratio victus tantę caliditatis non erit conueniens; nã facillimè in ipso ęgroto calor febrilis accenderetur, qui potens esset ipsũ cor inflãmare, & ad eã partẽ venenũ attrahere. &, sicut ex lõga Medicorũ doctrina constat, in venenosis passionibus multũ ea conferunt, quæ frigiditate, & siccitate veneno obstant, & cor ipsum defendunt, & ob id forsan Rasis 8. ad Almans. cap. 10. iubebat, ꝙ aliquot diebus transactis, æger in loco frigido quietus teneretur, eiq; in potu daretur vinũ cũ multa aqua, & lacte, præcipiens, ꝙ carne, & melle nutriatur, & impinguetur, ne exsiccetur. vultq; ꝙ totus oleo rosato inũgatur, & ꝙ exemata ex aqua hordeacea, succo psillij, portulacæ, & oleo rosato ei imponantur. & iubet, ꝙ tale regimen simile sit illi, quod melancholicis exhiberi solet. Iubebat quoq; Auicenna, ꝙ facta euacuatione cũ catarticis, ægroti auibus, & pullis pinguibus alerentur, exhibito vino, dulci, veteri, & lacte, nec non auiũ montanarũ iusculis, & alijs cibis humidis. & Aetius lib. 6. cap. 24. qui mirabiliter hanc curationẽ pertractauit, inquit, ꝙ in ratione cibandi indigentia, & repletio vitandæ sunt, sed multò magis indigentia, hęc autẽ est valde tenuis diæta; nã hæc in humoribus malignitatẽ multiplicat, quod in vlceribus malignis minimè conuenit; quare opus est alimentũ moderari, qđ sit facile ad concoquendũ, & ad corpus alendũ, cũ magna succi nutritiui quantitate, qui quotidie alui excrementa moueat, & pariter lotiũ educat. & propterea Auicenna cibaria diuretica, subtiliatiua, ac vrinã potenter prouocantia, dari præcipiebat, sic quoq; consentientibus Dioscoride, & Celso. Pro hac etiam operatione probabat Aetius radicẽ lapathi, feniculi, asparagi, & brassicæ: laudabat pariter pisces mollis carnis, cuiusmodi sunt gammari, cancri, echini recentes, cũ vino, & melle. Inter carnes verò, partes extremas animaliũ, omnes aues montanas boni succi, & facilis coctionis, cũ vino tenui, albo, & non admodũ veteri. Insuper vult Aetius, necessariã esse per multos annos præseruationẽ, viuendo in timore: quolibet autẽ anno, appropinquante tẽpore nocumenti, facienda est euacuatio cum hyera, & quandoq; theriaca ipsa vtendum est. Hoc au

Diosc. li. 7. c. 4.

Rasis 8 ad Almans. cap. 10.

Aetius lib. 6. ca. 24.

tem

tẽ totum est, quod Medici de hac tędiosa, & molesta curatione, ante aquę timorem locuti sunt. Cùm verò euenerit, ꝙ ęgrotus in hydrophlobogiã incurrat, & omnia humida timeat, &, vt ait Celsus, aquas fugiat, & siti crucietur, tunc spes salutis dubia est. de his autẽ sermonẽ faciens Dioscorides, inquit, ꝙ Eudemus, de quo sępius mentionẽ fecit Galenus, vnicum tantùm liberauit ab hoc morbo, dicitq; ꝙ Themison aliquos curatos vidisse affirmat: neq; curationis possibilitatẽ negat Dioscorides lib. 7. cap. 1. sed tantùm morbum hunc molestũ, & periculosum esse, protestatur, quod etiã ab alijs Medicis omnibus cõprobatũ est. Et Celsus dicit huic affectui vnicum tantùm remedium reperiri: hoc autem est, vt patiens ex improuiso in aquam proijciatur, & taliter alligetur, vt si natare ignorauerit, possit modò submergi, vt multũ bibat, & modò ex aqua extrahi: si verò æger natandi artem calluerit, tandiu in aqua detinendus erit, donec inuitus multum bibat, & saturetur. nã hoc auxilio, inquit Celsus, vno & eodẽ tẽpore perdet sitim, & aquæ timorẽ. Hoc autẽ verũ est, quòd in hac operatione suboritur timor, ne corpus patiens ex timore, & aquæ frigiditate, conuulsionẽ incurrat. vt autẽ ab hoc periculo tutus seruetur, inquit Celsus, ꝙ quàm primũ ex aqua exierit, oportet, vt in oleũ calidũ immittatur, hoc autẽ experimentum apud alios Medicos non inuenio: sed vtiq; reperio antidotũ à Dioscoride positum, quod ab omnibus alijs scriptoribus, & veteribus Medicis, à Gal. in 2. de Antidotis. & in xi. de simpl. cap. 27. Aetius in 6. cap. 24. Paulus in 5. cap. 3. Actuarius in lib. de cõpos. medicam. Rasis in 8. ad Alm. ca. x. cõprobatũ est, ponitq; illud in lib. 7. cap. 2. & in lib. 2. cap. 12. vbi de cancris sermonẽ habet, inquiens hoc esse particulare, & peculiare remediũ ad morsũ canis rabidi, quando ęgrotans iã hydrophlogus, hoc est aquæ timidus, factus est. vocatq; illud antidotũ ex cancris fluuialibus, & hoc modo paratur. ℞. cancros fluuiatiles, eosq; cũ lignis vitis albæ cõbure, & serua cinerẽ, eamq; in subtilissimũ puluerẽ redige, sumito quoq; puluerẽ subtilissimũ radicis gentianæ benè cribratũ; & cùm medicamentũ cõponere volueris, accipito pulueris cãcrorũ duo cochlearia, & vnũ pulueris Gẽtianæ, & vini optimi cyathos quatuor, & misce, & hunc potũ in mane in quatuor vicibus patienti exhibe. ꝙ si antidotũ citò sumere incæperit, quantitas hæc sufficiens erit: si verò duo, aut tres dies elapsi fuerint, opus erit quantitatẽ triplicare. & asserit Dioscorides, hoc medicamentũ adeò præstans esse, vt vnica potio multis satisfecerit: quapropter cũ maxima fiducia eo vti opus est. neq; prohibet hoc medicamentũ, ꝙ pro tanti periculi cautione nõ possint etiã alia in vsu haberi, & seruari; nã multò melius est medicamentorũ multitudinẽ ferre, quàm ob negligentiã ad necẽ tendere. Galenus in 2. de antidotis. medicamentũ hoc Democriti fuisse, testatũ reliquit, asserens insuper, ꝙ Niceratus medicus, eo, tanquã medicamento probato, in amicorũ curatione sẽper vtebatur. laudatq; Galenus hoc ipsum medicamentũ iuxtà Dioscoridis doctrinã sic cõpositũ, absq; vlla diuersitate; subdens multos Medicos laudare, ꝙ patienti per viginti duos dies continuos drachma semis pulueris gentianę cũ vino exhibeatur. quod etiã ab Actuario scribitur, nec non à Paulo, qui multos huic antidoto perdicũ sanguinẽ addere testatur. Aetius hoc idẽ antidotum describit, sed alio modo, cõpositionisq; modũ à Galeno in xi. de simplici medicina cap. 27. desumpsit: qui de huiusmodi antidoto verba faciens secundũ vsum Eschironis Empirici, eius conciuis, & præceptoris, senioris, & in medicamentis valde experti, inquit, ꝙ Eschiron pro hoc faciendo medicamento frixorium rubicundi ęris tenebat, in quo cancros viuos ad ignẽ ponebat, eosq; assabat, quousq; in subtilissimum puluerẽ reducere posset, quem vsui continuo reseruabat: asseritq; ipsum Eschironẽ hunc puluerẽ in diebus canicularibus, Sole existente in signo Leonis, præparare consueuisse, ipsumq; solũ in aqua ad cochlearis mensurã per quadraginta dies continuos ad rabidi canis morsum exhibuisse. ꝙ si in primis diebus ęgroti ad eius manus non peruenissent, tunc quotidie eis duo cochlearia eiusdem pulueris in potu exhibebat; super vulnus autẽ cerotum hoc imponebat, nẽpe ℞. picis lib. j. opopanacis ℥. iij. aceti fortissimi lib. j. s. dicitq; Galenus sę hanc historiam recitasse: quia multum in hoc medicamento confidebat. nullus. n. eorum, qui eo vsi sunt, vnquã perijt. existimatq; idem Galenus, quòd cancri fluuiatiles hoc eorum occulta proprietate operentur, à qua effectus hic mirabilis prouenit. & licèt hoc ex se medicamentum huiusmodi operetur, quando solum applicatur: tamẽ multò efficacius esse solet, quãdo gentianæ, & olibano miscetur, sumendo scilicet olibani partem vnam, gentianę partes quinq;, & cineris cancrorum partes decem. Et ego quidẽ (asserit Galenus) nunquã medicamento hoc vsus sum, nisi secundùm formã, & rationẽ ab Eschirone traditã. Quapropter Aetius lib. 6. cap. 24. & lib. 2. cap. 175. dicebat, fieri medicamentum quoddã, antidotum ex cancris appellatum hoc modo. Vrantur cancri fluuiatiles magni, & viui in vase æreo rubicundo in mẽse Augusti, 18. die mẽsis, ad ignem ex lignis vitis confectũ, & eius pulueris sume ℥. 10. pulueris gentianæ ℥. 5. pul. olibani ℥. j. omnia misce, & patienti per 40. dies cochlear vnum eius cum aqua exhibetos, dummodo curatio in primis diebus incipiatur; aliàs verò mensuram duplicato. Asseritq; idem Aetius, quòd sola puluis cancrorum vstorum ad morsum canis rabidi valde efficax est. Componebat autem Rasis in 8. ad Almansorẽ cap. x. hoc antidotũ ex mente Galeni, ex partibus decẽ pulueris cancrorum fluuiatilium in clibano vstorum, & vnica parte olibani, gentiana nullo pacto adiuncta. Auicenna verò diuersimodè hoc medicamentum secundùm duas descriptiones ordinat, inquitq; non esse exhibendum in primis diebus antidotum ex cancris, nisi cum aquæ timor aduenerit. laudat insuper Auicenna pro vrinę vijs aperiendis trociscos ex cantharidibus ad pondus drachmæ vnius, cum aqua tepida, multaq; alia antidota probat iuxta varias compositiones: sed ante omnia theriacã magnã ad fabę Aegyptiacæ quantitatem

Lib. 7. cap. 1.

Gal. in 2. de Antid. 11. de simp. cap. 27.
Aetius in 6. cap. 24.
Paulus in 5. c. 3.
Actuarius lib. de comp. medi.
Rasis 8. ad Almans. cap. 10.
Et lib. 7. cap. 2. & lib. 2. cap. 12.

Gal. 2. de antid.

Gal. 11. de simp. med. cap. 27.

Aetius lib. 6. cap. 24. & lib. 2. cap. 175.

Ra. 8. ad Alm. cap. 10.

titatem cõmẽdat, quam etiam Galenus, Aetius, Paulus, & omnes alij Medici celeberrimi extollunt: Aetius vero quoniã omnes rabie affecti, (vt etiam asserebat Gal.) siti, & somno cruciantur: vt in eis somnum induceret, mane antidotũ ex cancris exhibebat, vespere autẽ antidotum ex nucibus. quod hoc modo pręparatur, ℞. Sagapeni, opij Thebaici añ. 3.ij. croci. ℈.s. licij ℈.ij.s. pulpæ nucum iuglandum, hoc est cõmunium, non multum vetustarum 3.40. & fiat mixtura, ex qua 3.j. cum aqua pluuiali calida in nocte patienti propinato. Et quia nimis tędiosa esset hæc digresio, si vellẽ tot generosa remedia localia, & tot gloriosa antidota, à Galeno, Aetio, & alijs descripta, recensere; negotium Medicis illis, qui eis indigebunt, relinquam, vt ea in locis prȩallegatis requirant.

ADDITIO.

QVIA prisci Medici in cura diuersorum morborũ sub diuersis formis quibusdam animalibus aquatilibus vti consueuerunt, quæ non minus in aquis dulcibus, & fluuiatilibus, quàm in marinjs, & salsis vitam degunt, quæ cancri appellantur, animalia quidẽ deformia, & ridicula, de illis hoc loco mentionem facere opportunũ erit: nec tædiosus forsan erit sermo iste, licèt sit de animali turpi, & valde vili; cum apud Medicos valde celeber sit, & in eius operatione vita, & salus multorum hominum consistat. Quoniam verò multi decipiuntur, existimantes gammarum, seu gambarum in fluuijs nascentem,

Gal 4. Catag. ad Canc. Aet. lib. 16 cap. 47

& degentem, animal illud esse, toties à Medicis citatum, & vsitatum sub cancri fluuiatilis nomine, sicuti à Galeno in 4. Catageni ad Cancorsim. ab Aetio lib. 16. cap. 47. à Paulo lib. 6. cap. 26. ab Auicenna

Paul. lib. 6. cap. 26.

in 3.4. tract. 2. cap. 18. in carcinomatis, seu cancri exulcerati curatione, & in cura morsus rabidi canis à Dioscoride, Galeno, Aetio, & alijs omnibus, & in vlceribus pulmonis, quæ passio phthisis appellatur,

Auic. 3.4. tract. 2. cap. 18.

à Gal. & Aetio lib. 8. cap. 67. & ab Auicẽna in 10.3. tract. 5. cap. 6. & in alijs morbis. suntq; moti ad cre-

Gal. & Aet. lib. 8 cap. 67.

dendum, quòd gambari sint cancri fluuiatiles ex hoc, quòd non vident alios cancros in fluminibus, præterquam gambarum, & hoc quia ignorauerunt, & non viderunt, quòd in Syria, & in Hetruria, & in mul-

Auic. 10.3. trac. 5. cap. 6.

tis alijs locis inueniuntur cancri marini in maxima copia, qui etiã in fluuijs, & in aquis dulcibus nascuntur, viuunt, & nutriuntur, & de his cancris, quos Gręci carcinos vocant, intelligebat Dioscorides in

Lib. 2. cap. 12. & lib. 7. cap. 2.

lib. 2. cap. 12. & in lib. 7. cap. 2. quòd autem hoc verum sit, dicebat Dioscor. in lib. 7. in principio cap. 12. cinerem cancrorum fluuiatilium eis, quos canis rabidus momordit, plurimùm conferre. In fine vero ca-

Gal. lib. 7. in princ. cap. 12.

pituli asserebat eandem operationem fieri quoq; à cancris marinis, sed multò debiliorem. Ex quo patet, Dioscoridem de specie illa cancrorum intellexisse, qui & in Mari, & in fluuijs victitant, cum gambari fluuiatiles, non in mari, sed tantum in dulcissimis aquis vitam degant, & à Græcis astaci appellentur. Sunt autem cancri, & gambari animalia specie, & forma valde diuersa; nam (teste Aristotele in 4.

Aui 4. de histo. animal. cap. 11.

de historia animalium cap. 11.) inter animalia crustacea solus cancer est sine cauda, & est figurę rotundæ: sicuti autem omnes norunt, gammari sunt caudati, figuramq; oblongam retinent. Cortex quoq;, seu operculum cancrorum continuum est, & inæquale, gambarorum vero interruptum est, & leue. Gal. similiter cancrum, & non gammarum intelligebat 11. de simpl. medicina, quando dicebat, quòd Peloys doctor in morsu rabidi canis cancros fluuiatiles, & non marinos commendabat, asserens, quòd marini in aquis salsis degentes plurimũ salis admixti habebant: qui vero in dulcibus aquis viuunt, sunt multò minoris siccitatis; & ob id inter cancrum, & gammarum maximam diuersitatem esse affirmabat.

Aet. lib. 6. cap. 24. & lib. 2. cap. 145.

Aetius in lib. 6 cap. 24. & in lib. 2. cap. 145. quia in cibãdis hydrophlobogicis cãcros, & gammaros probabat. & recẽsens quę sint animalia crustacea teneri corticis, cancros, & gãmaros enumerat, mihi facillimè suadet, quòd cancri, qui in fluminibus, & in mari vitã degunt, sint veri cancri, posita à veteribus si-

Gal. 2. ad Glau. cap. de cancro.

militudine inter carcinoma, & cancrum animal. dicebat.n. Gal. in 2. ad Glauconem in cap. de cancro. Vidimus pluries in mãmis mulierum tumores quosdam figurã, & effigiem cancrorum animalium in omnibus seruare; quapropter nulli dubium est, quòd cancri, qui in mãmis oriuntur, & in alijs partibus, sunt

Paul. c. 4. ca. 26

figuræ rotundæ, & sic cum cancris rotundis hanc cõparationem faciebat Gal. quod Paulus in 4. cap. 26. confirmat. asserit.n. quòd venæ carcinomatis ita apprehendunt membrum, eiq; affixę inhærent, sicuti faciunt pedes cancri aquatici, & marini. Sciuntq; omnes illi, qui piscationi operam præbent, quòd gãmari non eo modo inhęrent, sicuti cancri. Medici ergo in hac historia cancrum, & non gãmarum intelligere volebant. Hæc verò similitudo inter carcinoma, & cancrum animal vera est non solũ quò ad rotun-

Paul. lib. 6. cap. 45.

ditatẽ, sed etiã quò ad superficiei inęqualitatem. Et Paulus in lib. 6. cap. 45. inter carcinomatis notas ponit ipsum esse tumorẽ inæqualem, quæ forma in cancrorum corticibus apparet, & non in gãmaris. Intelligebat ergo Paulus de cancris, & non de gãmaris, qui in cortice lenes, & æquales sunt. Huius opinionis sunt etiam moderni, existimantes hos esse veros cancros. Nam Virgiliua Marcellus, Florentinus, vir quidem doctissimus, in suis traductionibus, & Cõmentarijs in Dioscoridẽ, in lib. 2. in cap. de cancris inquit cancrum etiã animal ridiculosum, & deforme, & quòd pueri cum illo ludunt, & iocantur, ipsum irridentes: quia verò hoc cum gãmaro non faciunt, sed ipsum manducant, ideò credendum est, fluuiatiles cancros non esse gãmaros. Ita quoq; studiosus, & diligens Matthiolus Senensis in suis Cõmentarijs super cap. 12. 2. libri Dioscoridis, & in commento super curatione morsus canis rabidi, in lib. 7. hanc historiã disserens, firmiter tenet cancros fluuiatiles hos enumeratos veros esse, & non gãmaros. Ioseph Struthius Polonus, iuuenis acutissimi ingenij, in suis Cõmentarijs super secundũ librum Galeni de antidotis, exponẽs medicamentum Cratippi, inquit, quòd etiam aliqui recentiores vsum cancrorum

fluuia-

fluuiatilium, & non marinorum probāt, cùm marini sint sicciores temperaturæ. in hoc autē hallucinantur, quia hæc cancrorum operatio ab occulta eorum dispositione, & proprietate proficiscitur, quę ab eorum substantia emanat. Gal. x1. de simplici medicina. cap. 27. Aetius lib. 2. cap. 175. & Paulus in lib. 7. in cap. de cancro, idem testantur. Quare optimi sunt etiam cancri marini, & Cratippus in sua compositione tantummodo dixit, ℞. cancrorum ʒ. 20. mirrhæ ʒ. ij. croci ʒ. j. s. gentianæ. ʒ. j. piperis albi gr. 20. neq; idem Cratippus magis elegit cancros fluuiatiles, quàm marinos. Nā Galenus descriptionem tradens medicamenti Claudij Apollonij, inquit, accipiendas esse cancrorum marinorum vstorum libras tres, nullam de fluuiatilibus mentionem faciens. Auicenna in 6. 4. tract. 4. cap. 9. asserit, quòd aliquando fit etiam antidotum cum dimidio gentianæ, & duplo cancrorum marinorum.

Gal. 11. de sim. med. cap. 17.
Aet. lib. 2. cap. 175.
Paul lib. 7. ca. de cancro.
Auic. 6. 4. tract. 4. cap. 9.

De Vlceribus, & morsibus venenosis.

VLNERA venenata dupliciter considerantur, vel quatenus ab armis infectis veneno causantur, vel à quopiam alio instrumento; cuiusmodi sunt cultrum, ensis, lancea, sagitta, aut aliud simile: vel quatenus læsio hæc à morsu oritur alicuius venenosi animalis, nēpe viperæ, phalangij, canis, aut alicuius piscis venenosi: aut à quauis alia causa similis naturæ: quæ passiones omnes, nisi opportunis, & præsentaneis remedijs tollantur, patientibus mortem, & Medicis infamiam afferre solent. Dignoscitur autem horum vulnerum venenum ex hoc, quòd mortalia accidētia apparere solent, nempe, quòd nocumento illato, statim patiens locus inflammatur, dolet, tumidum efficitur, primoq; fit liuidi, & postremò nigri coloris, corrumpitur, & facillimè sphacelos generatur: Necnon circa locum vulneratum oriuntur ampullæ, & tubercula diuersa: patientis mens sana perturbatur, sæpiusq; illi superueniunt vomitus, nausea, inquietudo, febris, sudores copiosi, erosiones in interiori ventre, tremores, & conuulsiones; nec propterea Medicus aliam manifestam causam horū simptomatum agnoscit. Hinc fit, vt dum ipse in remedijs applicandis moratur, ægrotus ad necem perducatur.

CVRATIO VVLNERVM VENENATORVM.

PRIMA operatio, & intentio, quam Medicus in curatione vulnerum venenatorum habere debet, est inquirere, an telum lædens, aut sagitta, aut spina, aut alia res exigui corporis in vulnere remansisset, & statim illam extrahere. Secunda verò operatio, est speculari, an corpus læsū sit valde repletum, & an in illo sint omnes conditiones, quæ liberè euacuationem per sanguinis missionem admittant. Nam his duobus stantibus, Medicus sanguinem per venam vulneri propinquiorem, quę haberi, & secari possit, euacuare tenetur. Quòd si euenerit, corpus non esse valde repletum, aut esse adhuc diem læsionis, aut aliam causam hanc operationem non admittere; multò melius est à venæ sectione abstinere. Asseruntq; Medici, quòd extracto à vulnere telo, si ipsum angustum sit, nullum securius remedium inueniri, quàm ignito ferro pluries ipsum vulnus cauterizare. Quòd si locus ob compositionem, aut ob situm, vstioni opportunū, & aptum non fuerit, censent Medici, quòd non apparente magno sanguinis fluxu, loco ipsi aliquam cucurbitulam applicare optimum sit præsidium: aut præcipere, quòd aliquis homo vilis ore proprio venenum hauriat, & exugat, illudq; labijs vulneri appositis extrahat: sed prius præparetur, sicuti inferius dicetur. Facta autem huiuscemodi operatione, oleū sambucinum, vel Iasminum feruens vulneri imponendum esse, probant, superq; imponi aliquod attrahens medicamentum validū. & inter omnia affirmo in medicina nullum tutius reperiri, quàm medicamentum meū sanctum, in curatione vulnerum neruorū descriptum. Aut administretur hoc medicamentū ab omnibus recentioribus approbatum. ℞. Ceræ, picis nigræ, axungiæ porcinæ veteris, olei vetusti aā. ℥. iij. galbani ℥. j. & secundum artem fiat vnguentum, aut ℞. Galbani, sagapani, opopanacis, assæ fetidæ, mirrhæ, piperis, sulphuris aā. ℥. s. stercoris columbini, & anatini, aā. ℥. ij. pulueris calaminthę, mentastri aā. ℥. j. dissoluantur gummæ in vino, & postea cum modico mellis, terebenthinæ, & olei antiqui fiat emplastrū. Et si euenerit, quòd venenū serpat, & loca circumuicina inflāmari incęperint, docent Medici, quòd illico fiant profundæ scarificationes, & cucurbitulæ cum magna flāma applicentur: quibus ablatis locus patiens cum aceto, & sale, aut cum aqua marina, aut cum decoctione lapathi acuti, aut minoris draconteæ lauetur. Iubentq;, quòd postea parti affectę applicetur Theriaca Andromachi, vel Mitridatū. censent quoq; patienti ipsi exhibendam esse Theriacam magnam ad quantitatem fabę Aegyptiacę, quæ est ʒ. 1. s. cum lacte, aut vino odorifero. Cōmendantq; aliqui, quod membrum in parte superiori alligetur, si aptum fuerit, cum arcto ligamento, ita tamē ne membrum torpeat. i. stupidum efficiatur, sensumq; amittat, ne venenum permeare, & ad mēbra principalia, & nobilia penetrare valeat. quòd si causa aliqua ligaturam impediat, huiusmodi defensiuum applicetur. ℞. succi tormentillę, dictami, serpentarię, lanceolę, plantaginis aā. ℥. 1. aceti ℥. iij. olei masticini, mirtini, omphacini aā. ℥. s. coral. alb. spodij aā. ʒ. ij. ossis de corde cerui ʒ. s. croci ℈. s. boli Armeni, terrę sigillatę sang. draconis aā. ℥. s. cerę q. s. & fiat vnguentum tenue. Dicebat Celsus in lib. 7. cap. 5. circa finem, omne venenatum vulnus indigere velocissimo auxilio, & cuiusmodi solet veneno infectis adhiberi, & morsibus animalium venenosorum. Quia verò

Cel. lib. 7. ca. 5.

post cauteriũ, aut post huiusmodi emplastra, solent hæc vulnera putrida fieri, & immunda, & escharis, vel alia immundicie repleri, aut ob attractionem medicamentorum inflãmari; ob id debet Medicus, elapso tempore suspicionis, vlcera, si putrida sint, mundificare, & ad temperiem deducere, si alterata sint, aut secundũ aliã necessitatem prouidere, & curare, sicuti in correctione accidentium suis in locis abundè à nobis dictum fuit.

CVRATIO VENENOSI MORSVS.

Cel. lib. 5. cap. 27.

Gal. 5. de simp. med. distin. 4. cap. 4.

Diosc. lib. 5. ca. 16.

Cel lib. 5. c. 27.

Paul. lib. 5. ca. 2.

Auic. 6. 4. tract. cap. 1.

NONNVLLI opinantur, quòd vulnera illata ab animalis venenosi viuentis morsu sint multò grauiora, ac periculosiora illis, quæ à venenato telo causantur. Nam venenum, quod ab animali prouenit, valde acutum, & penetrabile est, cùm, autore Celso in lib. 5. cap. 27. quilibet morsus virulentiã quadam lædere soleat, quæ propria malignitate membri complexionem turbat, ac corrũpit, & ex intrinseca qualitate cordi nocumentum afferre quærit. Quapropter in horum morsuum curatione Medicus apprimè diligens esse debet. & licèt Medici omnes asseuerent multum differre curationem morsus singulorum animalium (etenim Dioscorides, Celsus, Aetius, & alij sigillatim diuersis animalium diuersorum morsibus particularia medicamenta tradunt) nihilominus omnes istæ operationes ad duas principales intentiones reducuntur, nempe ad veneni euacuationem, & ad cordis defensionẽ. Prima (sicuti Gal. in 5. de simplici medicina in distinctione 4. cap. 4. docet) non fit nisi medicinis extrinsecus adhibitis, quæ aut per fortem attractionem respectu vehementis caliditatis, aut per similitudinem totius eorum substantię operantur. Et inter vehementiora, & potentiora remedia ad euacuandum venenum in morsibus, dicunt omnes Medici, præsertim Dioscorides in lib. 8. cap. 16. Celsus in lib. 5. cap. 27. Paulus in lib. 5. cap. 2. Auicenna in 6. 4. tract. cap. 1. esse extractionem factam ab aliquo homine ore proprio, labia vulneri applicando, & exugando, qui non debet esse ieiunio stomaco, sed prius bene cibandus est, & os eius optimo vino lauandum est; intusq; modicum olei assumat, & opus ipsum faciat, & vulnere optime exugato, omnia foris expuat, & iterum os vino, aut aceto abluat, priusq; vulnus ipsum spongia in aqua, aut aceto madefacta, abstergat, iterumq; vulnere labijs apprehenso, exugando, sanguinem, & virulentiam veuenosam extrahat. Hac autem euacuatione facta, iubẽt statim secundam intentionem succedere, quę profunda loci alterati scarificatione fit. Animaduertendum verò est, inquit Celsus, ne homo ille vlcera in ore, aut in gingiuis, aut in palato patiatur: nam huiusmodi venena vlceribus, & non gustui, nocent; & illi, qui absq; vllo timore hanc operationem faciunt, Psylli appellantur. Tertia verò operatio fiet cum cucurbitularum magnę flammæ applicatione, aut alio quouis simili instrumento: Nã ab huiuscemodi operationibus duæ vtilitates proficiscuntur: quarum prima est, quòd venenum virulentum, vel saltem magna eius pars euacuatur. Secunda verò quòd venenum vlterius non procedit, nec locum magnum, nec sanguinis magnam quantitatem occupare, aut lædere potest. Fit quoq; quarta euacuatio per carnis circa vulnus circularem incisionem, quam operationem cæteris potentiorem esse affirmat Dioscorides. ad hanc autem necessariò sequitur vstio, & cauterium, quod est remedium incomparabile, & tutissimum. Quandoq; etiam totius membri incisio necessaria est, quando illud incisioni commodum est. ita n. docet Dioscorides, & in 3. de locis affectis cap. 7. asserit Galenus, quòd rusticus quidam vinitor, dum vindemiam faceret, & à Tyro in digito morderetur, ipsemet, vt à morte tutus esset, falce digitum abscidit. Probant quoq; Gal. Celsus, & Auicenna strictam ligaturam in parte, quæ est supra vulnus, dummodo ne huiusmodi sit, vt per eam membrum stupidum reddatur, aut vitam amittat. Optimum quoq; est, iuxta Dioscoridis, Galeni, Celsi, Pauli, & omnium aliorum antiquorum doctrinam, pullum gallinaceum per medium scindere, ipsumq; sic calidum cum parte interiori vulneri superimponere. Idem quoq; pręstant hædus, agnus, catulus, aut paruula felis, aut anas, aut aliud simile animal; nam dolores sedat, & virulentiam venenosam extrahit. Multi quoq; podicem, seu anum, aut extremitatem intestini vnius galli, seu gallinæ viuentis vulneri applicant; nam sua potenti caliditate, & actuali attractione, hãc intentionem exequi solet. quod etiam Celsus in lib. 5. cap. contra morsum Phalangij, fieri iubet. Multi quoq, affirmant, quòd si mẽbrum tale erit, quod commodè in puram terram immitti possit, vt manus, pes, aut brachium, si in illa trium dierum spacio permanserit, pro certo à terra ipsa, à qua venenum oritur, erit extractum, & consumptum. Alij verò existimant optimum esse remediũ, si medicamentis valde acribus, & calidis in loco vulnerato phlegmone irritetur. Ex quibus asserere possumus, quòd omnes Medicorũ operationes in huiusmodi affectionibus ad hunc finem tendunt, vt venenum ad partes exteriores educatur, & euacuetur. & Gal. in 13. Methodi medendi. inquit, ꝙ qñ ex animalis venenosi morsu, & vulnere sequitur dolor, tunc duæ occurrunt intentiones curatiuæ, venenum euacuare, & doloris causam alterare. & ob id dicebat Auicenna (suntq; postrema verba illius capituli) quòd inter pręcepta à Medico obseruanda, & in morsibus venenosis considerata, est vulneris consolidationem prohibere, vsq; ad vltimam veneni, & eius malitiæ securitatem: quam ob causam tot medicamenta cõmendabat Dioscorides, quæ à Galeno opispastica nuncupata fuere. Inter quæ multum, iuxta Aegyptiorum sententiam, liquidam picem cum sale, aut caprinum stercus in vino decoctũ extollebat. Quæ medicamenta, quando Aegyptij fruges secant, & metunt, ob serpentũ timorem semper cum quibusdam fascijs parata tenent. & quando euenit, quòd à serpentibus lędantur, aut in secandis frugibus, aut dum in vmbrosis antris, maximi æstus tempore, requiem captant (producunt. n.

Gal. 3. de lo. aff. cap. 7.

Cel. lib. 5. cap. contra mor. Phal.

Gal. 13. Meth. med.

Arabia, & Aegyptus multa animalia venenosa, & pessimæ qualitatis) fascias illas in pice infundũt, & mẽbrum strictè, præsertim supra vulnus, ligant vno, vel pluribus inuolucris, quę etiã vulnus ipsum operiunt, & super illud fascias incidunt, vulnus detegendo, & aliam picem calidam superponendo, & hoc est eorum tutissimum, & vnicum remedium. laudat præterea Dioscorides vsum allij, & cęparum minutim incisarum, si supra locum morsus applicentur, iubetq; sæpius locum eundẽ aceto calido, aut aqua marina, aut aceto, & sale, aut decoctione calaminthæ sæpius lauari. Probat Aetius valde applicationem theriacæ Andromachi, alij verò emplastrũ ex fermento, iuxta Democriti traditionem: nonnulli autem emplastrum sacrum Ditumi, secundum descriptionem Galeni in lib. 5. secun. gen. inuentum in templo Vulcani, quod est in Insula Memphis. Innumerabilia quoq; medicamenta pro hac operatione à veteribus descripta sunt, à Dioscoride, à Galeno, & à Celso in citatis locis, quæ prolixitatis, & tædij euitandi gratia omittemus, afferentes in medium ea tantummodo pręsidia, quibus cor ipsum defendi, & veneni malitia corrigi possit. Fit ergo hęc operatio iuxta Medicorũ sententiam, cum opportuna victus ratione, cum euacuationibus, & cum pharmacis, quæ antidota contra venenum appellantur. Dicamus igitur primò ea, quæ ad regimen sex rerum non naturalium spectant. & primò quò ad aerem, inquit Celsus, quòd peractis huiusmodi operationibus, patiens in loco calido ponatur, & locetur, taliterq; situetur, vt vulnus in decliuiori loco inclinatum maneat. quòd si euacuationes veneni ab vlcere, aut cucurbitulis, aut alio præsidio calido non pręcesserint, vult Celsus, quòd vomitus omnino prouocetur: pro quo laudat pinguissimum ius aut anatis, aut agni, aut vituli. Paulus verò asserit, quòd si contigerit, venenum ipsum per totum corpus dispersum esse, statim necessariam esse sanguinis missionem, & eò magis, si corpus ipsum plethoricum, hoc est omnibus humoribus abundanter repletum, fuerit. Existimatq; Celsus in huiusmodi affectibus maxima ab ipsis antidotis suffragia expectanda esse. quòd si forte non successerint, plurimi facit potionem ex generoso vino, & pipere confectam. Paulus autem dicebat maximè opportunũ esse, in cibarijs pipere, & allijs vti, in potu verõ vino potentissimo, & hoc, quia omnes isti affirmant necessarium esse, quòd calor ipse naturalis moueatur, & augeatur vnà cum totius corporis temperamento, vt veneno obstare, ipsumq; ab internis, & nobilibus partibus ad ignobiles, & externas pellere posit. commendatq; Celsus ipse nutrimentum valde calidum, cum maior pars venenorum maxima frigiditate noxia sint. Censebat pariter Dioscorides in lib. 8. cap. vltimo, quòd ijs, qui à serpentibus vulnerati sunt, plurimum prodessent purgatio alui, id est corporis per medicamenta mundificatio, copia lotij, hoc est vrinæ prouocatio, & copiosus sudor. Celsus quoq; laudat omnia vrinam mouentia, cum materiam ipsam tenuiorem, & subtiliorem reddant. Dioscorides verò pro medicamentis cõmunibus huiuscemodi intentionibus, & cibis, probabat cicorium, erucam, astragalum, & pauarinam in aceto decoctas, fructus platani, radices aristolochię, & eringij decoctas, baccas lauri comestas, piper, rutam, anethum, capita porrorum cum pane, allium, cæpas, origanum, fæniculum, pulegium, & calamentum, & quàm plurima alia simplicia medicamenta ab ipsis plantis desumpta. Nonnulla quoq; commendat, quæ ab ipsis animalibus excipiuntur, nempe cerebrum gallinarum, capita testudinum terrestrium, coagulum leporis, & castoreum. Inter composita verò plurimi faciebat opij, mirthæ añ. ℈. s. piperis ℥. ij. s. & cum melle fiat mixtura, de qua sumatur ad quantitatẽ fabæ Aegyptiacę. Aut. ℞. seminum rutę syluestris, nigillæ, cumini, aristolochiæ, galbani, añ. ℥. s. & cum succo erucæ fiant pastilli, ex quibus pro qualibet vice drachma vna cum vino sumatur. & Galenus in lib. 2. de antidotis laudat, & ponit multa antidota aduersus morsus venenosos iuxta multorum sententiam, inter quę est theriaca de hera hoc modo parata. ℞. Aristolochiæ longæ ʒ. j. cimini ℈. j. s. seminis rutæ syluestris ʒ. vj. laserpitij ʒ. iij. s. terræ sigillatæ ʒ. 10. mirrhę ʒ. vij. opobalsami ʒ. viij. piperis albi ʒ. ij. sem. rosmarini ʒ. iiij. fiat subtilissimus puluis, & cum melle fiat ellect. de quo ad quantitatem fabæ Aegyptiacæ sumatur, cum aqua calida. Aut ℞. aristolochiæ rotundæ, dictami, gentianę, staphisagriæ añ. ʒ. iij. piperis, seminum rutæ syluestris, erucæ, apij, cachris, hoc est seminis rosmarini, añ. ʒ. j. s. castorei, opij, mirrhæ, terrę sigillatę añ. ʒ. j. dissoluantur gummæ in aceto, & postea cum melle fiat electuarium. Describunt insuper Medici alia multa huiusmodi medicamenta: sed quoniam aliquando nocumentũ, cum sit peracutum, & mortale, tempus non expectat, in vsu pro actu practico theriacam magnam Andromachi, & mitridatũ tenent, & similia antidota, quæ sint pręparata, fermentata, & longissima experientia comprobata. Dicebatq; Dioscorides, quòd Erasistratus non ineptè arguebat eos, qui medicinas incognitas laudabant, quæ pro his vsibus expertæ non essent, & quę non possunt, nisi à Regibus, aut à magnatibus inueniri, cuiusmodi sunt Elephantis, oua Crocodillorum, sanguis testudinum, & similia. Hinc fit, vt multò melius sit, medicamenta scribere, & parare, quæ nota, & probata sint, & pro imminentibus necessitatibus parabilia sint. Et ob id practici dant, vt tutissimum, antidotum, ijs, qui à venenosis animalibus morsi fuerint, drachmam vnam, & ea plus cum optimo vino, & super ipsum vulnus tandem theriacham applicant. Nec timendum est, sicut quidam inexperti dicunt, quòd per huiusmodi theriacæ super locum vulneratum applicationẽ venenum ab illa fugiens ad cordis regionem permeet, nam ex tali applicatione vis veneni statim extinguitur, & calor mẽbri vigoratur, & omnis eius mala intẽperies corrigitur. Quia verò apud veteres non inuenio, quòd pro cordis corroboratione, & defensione aliquod epithema, vel aliud medicamentũ foris applicarent, existimo remedia

Diosco. lib. 8. cap. vlt.

Gal lib. 2. de ant.

hæc

hæc esse modici iuuamenti, & ob id super ea sermonem longiorem non habebo, sed tantummodo curam aliquorum particularium morsuum pertractans, quæ apud veteres, nempè apud Dioscoridem in lib. 9. apud Celsum in lib. 5. Galenum, Aetium, Paulum in lib. 5. & Auicennam in 6. 4. recensebo.

De morsu Scorpionis.

NQVIVNT Dioscorides, Celsus, & omnes alij, quòd scorpio ipse tritus, & vulneri superimpositus, ob quandam eorum antipathiam est optimum remedium. laudant quoq; lac ficus immaturi ipsi vulneri instillatum, aut sulphur viuum cum resina mixtum, aut rutam cum allio, aut galbanum in forma ceroti. Inquit quoq; Celsus se aliquos Medicos cognouisse, qui vulneratis à scorpionibus tantummodo à vena brachij sanguinem mittebant. Rasis verò asserit, allij succum in potu sumptum huiuscemodi veneni frigiditatem extinguere.

De ijs, qui veneno infecti sunt.

VM in præcedentibus digressionibus, nõnulla de nocumentis, quæ à causis exterioribus, nempè à venenosorum animalium morsibus, proficiscuntur, à nobis enumerata fuerint, nunc opportunum erit, vt de venenis in potu, aut in cibo sumptis sermo fiat. Est ergo Medicorum opinio, multa esse venena, quę in cibo, aut in potu sumi possunt, & formas, substantiasq; diuersas tenent: quandoq; n. sunt sub forma tenui, quandoq; verò sunt duræ substantiæ: asseruntq; quòd aliqua venena in plantis, aliqua in animalibus, multa in minera, & multa quoq; artificiosè fiunt. Inquiuntq;, quòd inter venena, quæ in plantis nascuntur, alia sunt in semine, sicuti hyoscìamus, cataputia, peonia, papauer nigrum, cicuta, coriandrum humidum, dracontium, & alia huiusmodi semina, quæ, cum humanum ventriculum ingrediuntur, aut mortem, aut morbum grauem afferunt. Alia sunt in fructibus, cuiusmodi sunt rhododendron, anacardus, nux metella, seu vomica, nuces putridæ, pomum mandragoræ, ficus Pharaonis, fungus, collocinthis, & alij huiusmodi fructus. Alia verò in succis sunt, sicuti meconiũ quod opium dicitur, & ex succo papaueris nigri paratur; scamonium, quod fit ex succo conuoluuli lactiferi, succus apij risus, napelli, rhododendri, mezerei, brionię, hellebori nigri, & similium. Alia verò in radice consistunt, sicuti aconitum, luparia, tithimalus, helleborus, cicuta, & similia. Alia verò in totà planta permanent, quemadmodum in multis exenarratis videtur. Ab animalibus autem venena causantur in diuersis eorum partibus, sicuti est in cerebro felis, & vespertilionis. In cauda cerui, scorpionis, aspidi, theri, & similium, vespæ, apis, & aliorum animalium exanguium. In sanguine bufonis, hominis rubei irati, & colerici, leprosi, aut menstruati. In saliua, & dente viperæ, bufonis, simiæ, hominis ieiuni, & similium; & in felle leopardi, et in toto animali, sicuti sunt cantharides, salamandra, & basiliscus. Inter mineralia verò valde venenosum est argentum viuum, gypsum, æs viride, scoria ferri, ærugo, magnes, & similia. Inter artificialia verò sunt arsenicum, risagallum, & alia quàm plurima, quę sunt apud Principes, & magnates, de quibus cum aliquam profectò notitiam non habeam, de illis silebo: sed tantummodò inceptam hystoriam prosequens dico, quòd venena sunt substantię quædam omnino cibo, & nutritioni hominis oppositæ; cùm cibus sumptus pars, & substantia corporis viuentis efficiatur, & per operationem natiui caloris, partibus, quæ continuò ab eodem calore consumuntur, approximetur, & assimiletur: venenum verò totum oppositum operetur. nam intus sumptum mẽbra alterat, & in suam propriam venenosam naturam permutando tandem corrumpit; est. n. hoc agens passo multò potentior. & hoc pacto ventriculus, & cor vnà cum alijs nobilibus partibus, quòd veneno miscentur, aut ab illo tanguntur, facillimè corrumpuntur; ex quo pessima accidentia, & mors ipsa sequuntur. Quapropter affirmant Medici, quòd venenum est vna ex causis complexionẽ, cõpositionem, & multoties vnitatem corrumpentibus. Hinc est, quòd à venenis ægritudines communes, & non propriæ, eo tempore, quo in partibus intrinsecis humanorum corporum operantur, causatæ sunt; licèt multoties destructis, diminutis, aut alteratis eorum operationibus, aliquas particulares ægritudinarias dispositiones in subiectis relinquere soleant; cuiusmodi sunt paralysis, cordis tremor, ventriculi imbecillitas, & alia huiusmodi. Dicunt insuper Medici, quòd ex venenis alia qualitate eorum occulta operantur, quæ prouenit, & oritur à primis formis elementorum, quæ eorum constitutionem, & complexionem ingrediuntur vi, & influxu quarundam stellarum fixarum, quę compositionem corporũ mixtorum inferiorum ordinant, mediantibus lineis pyramidalibus, & rectis, quæ ab eorum lumine oriuntur, & in illo fixæ permanent: compositis autem quasdam specificas virtutes impertiuntur, iuxta merita compositionis eorum. huiusmodi verò virtus forma specifica, & proprietas occulta à Medicis nuncupatur. Et ob id dicebat Auicenna, quòd forma hęc specifica per primam complexionem elementorũ in cõposito in rebus ortum trahit. Quia verò, iuxta Philosophi doctrinã, ignoramus, & in æternum ignorabimus quantitatẽ, & mensurã horum elementorum, & eorum formarum in compositis, à quibus

huiusmodi formæ specificę proficiscuntur, ob id de earum operationibus nihil amplius nobis notũ erit, quàm illud, quod ab experimentis cognoscitur. Alia quoq; sunt venena, quę qualitatibus, & comple xionibus eorum manifestis operantur; quædam.n.ob maximã eorum frigiditatem operantur, à qua mẽ bra alterata, & stupida permanent, sicuti est opium: quædam claudendo vias spirituum, & anhelitus, aut obstruendo meatus, & vasa, per quæ nutrimentum pertransit, sicuti facit plumbum vstum: qua dã verò ob ingentem caliditatem operantur, quia interius corrodunt, donec ad cordis substantiam perue niant, & continuum soluunt, quemadmodum faciunt lepores marini: quædam autem ita fortiter inflammant, vt natiuum calorem, & humidum radicale destruant, sicuti helleborus, & euphorbium: quædam verò extrema eorum siccitate operantur, humidum sanguinis cordis consumendo, aut condensando, illudq; in substantiam densam, aut duram conuertendo, sicut calx viua, & colcotar: aut separant sanguinem, aut substantiam humiditatis cordis in partes diuersas, illudq; postmodum destruunt, sicuti risagallũ, & arsenicũ. Alia verò venena ob humiditatem in quarto gradu operantur, sicuti Argentum viuum. Aliqua verò operantur à tota eorum substantia simpliciter venenosa, sicuti fel leopardi, napellus, & aliqua ex artificialibus. Asseruntq; Medici, quòd quædam reperiuntur venena, quæ cùm sumpta fuerint, primariò aliqua membra particularia, & postremò cor ipsum lædunt, & deniq; totum corpus, sicuti cantharides vesicam, lepus marinum pulmonem, & opium ipsum cerebrum. dicunt insu per, quòd ex venenis quædam quasi immediatè, quædam verò aliquo temporis spacio. Docent quoq; modum cognoscendi per accidentia quędam, quod nam sit veneni genus, quod aut in cibo, aut in potu ingestum sit. Nam cùm patiens mordicationes, puncturas, corrosiones, & huiusmodi accidentia perceperit, manifestum est signum, quòd venenum sit ex calidis, acutis, & mordicantibus, cuiusmodi est arsenicum. Cùm verò magnæ inflãmationes, sudores copiosi, rubedo in oculis, angustię, & sitis apparuerint, venenum esse ex siccis, sicuti est euphorbium, existimandum est. Cùm verò patien ti profundus, & superfluus somnus, aut intolerabile frigus, aut stupor superuenerint, venenum esse ex narcoticis, & valde frigidis, sicuti est opium, clarum est. Quòd si euenerit, alia accidentia non apparere præter angustias, sudores frigidos, & virtutis deiectionem, ac syncopem, tunc venenum esse ex illis, quæ à tota eorum substantia operantur (hæc.n. cæteris peiora sunt) manifestum erit. Inter venena quædã sunt adeo vehementis operationis, vt omnibus antidotis, & remedijs resistant: aliquã ve rò sunt adeo debilis operationis, vt à conuenientibus medicamentis, quantũnis debilibus, corrigantur, resoluantur, aut euacuentur. In his autem, qui veneno correpti sunt, cùm syncopis superuenerit, & pu pilla in eorum oculis permutabitur, & pars eorum nigra occultabitur, nulla in eis amplius erit spes salu tis. cum verò pulsus ceciderit, sudores frigidi apparebunt, & lingua extra os exibit, quàm celerri mè interibunt.

De Vniuersali curatione eorum, qui à venenis correpti sunt.

PRIMA operatio in venenatorum curatione conueniens est non morari, sed statim prohibere, ne venenum ad partes nobiliores penetret, aut per vniuersum corpus diffundatur. Et ob id laudant Medici, nempe Dioscorides in procmio 6. libri, Celsus in 5. libro. cap. 27. vbi remedia generalia aduersus venena declarat. Gal. in 2. de Antidotis, ex Asclepiadis sententia, Aetius in 5. libro. Paulus in lib. 5. cap. 29. Auicenna in 6 4. tract. 1. cap. 4. & Rasis in libro diuisionũ, cap. 141. quòd quamprimum venenum in ventriculo fuerit, vomitus prouocetur. ob id dicebat Dioscorides, inter omnia aptius medicamentum non reperiri, quàm citissimè venenum extrahere, antequam noxam sua mala qualitate imprimat. Quapropter statim patienti oleum calidum in potu propinare opus erit. quòd si oleum non reperiatur, dandum erit butirum cum aqua calida: aut secundũ Dioscoridem decoctio maluæ, aut seminis lini, aut tragi, aut vrticę, aut fænugręci. Hæc.n. medicamenta non solum relaxando, sed etiam nauseam mouendo, vomitum ciunt, & aluum quoq; per inferiora soluunt, itaut ipsum exonerent, & purgent; & cum huiusmodi operationibus acrimoniam, & vim veneni obtundunt. Inquit etiam Celsus, quòd ita faciliter non possumus cognoscere, aut remediũ præstare venenis in potu, vel in cibo sumptis, sicut illis, qui partes exteriores lædunt: hoc autem euenit, quia interius sumpta quandoq; non ita celeriter cognoscuntur, sicut illa, quæ à morsibus animalium proficiscuntur; & ob id illis conuenientia remedia statim exhiberi non possunt. Sunt quoq; venena epota, multò periculo siora; quia noxia in cute non est, sed in partibus interioribus: quapropter remedium aptissimũ est, quàm primum vomitum mouere, multum olei calidi sorbendo. Testatur Dioscorides, & quamplurimi alij, qui post ipsum fuerunt, quòd pro forti vomitu faciendo multum confert aqua mulsa cum modico nitri quàm subtiliter triti, vel iusculum pinguissimum gallinæ, aut cum butiro, aut pinguedine paratum. Galenus lac vaccinum, aut asininum pinguissimũ probat. & Auicenna asserit, quòd si patiens aliquam in ventre cõmotionem senserit, nullo pacto lac dimittat; & cum (teste Dioscoride) vomitus fuerit di ligenter promotus, ne in ventre aliquid suspicionem afferens remaneat, quod intestinis noxiam afferre possit, opus est acuto clystere vti, & illius præsidio huiusmodi materiam ad euacuationẽ per inferiora deducere.

Diosco. in procœm 6. lib.
Cel. lib. 5 cap. 27.
Gal. 2. de ant d.
Aetius 5. lib.
Paul. lib. 5 c 29.
Auic. 6. 4 trac. 1. cap. 4
Ras. lib. Diuis. cap. 141.

deducere. Inquit Celsus, quòd cum præcordia inflammātur, hoc est signa, quæ in veneno infectis conspiciuntur, apparere incipiunt, tunc antidotum aliquod sumere oportet. Quòd si fortè non reperiatur, tunc vinum purum, & generosum bibendum est. Dicebat quoq; Galenus in primo libro de antidotis. circa principium, quòd remedia illa, antidota nuncupantur, quæ affectiones non naturales prauæ conditionis corrigunt, & sanant, non ea quæ foris applicantur, sed quæ in potu, aut in cibo sumuntur. Quorum tria reperiuntur genera: nam quędam venenis mortiferis in potu sumptis aduersantur: quædam venenosorum animalium morsibus obsistunt: quædam verò eas ægritudines tollunt, quæ à pessimo victus regimine ortum trahunt. Quę autem sint hæc antidota, docet Dioscorides in proœmio sexti libri, vbi multa simplicia medicamenta enumerat, nempè terram lemniam, quæ etiam sigillata appellatur, agaricum, abrotanum, iridem, calamintham, nardum gallicum, quod vulgo spica nardi appellatur, castoreum, semen pastinacæ, radix eryngij, medulla ferulæ virentis, succus marubij, laserpitium, qui est succus cirenaicus, sagapenum, aristolochia longa, semen rutę syluestris, betonica, & quam plurima alia ab eodem in suis Commentarijs descripta, sicuti est dictamum, hypericon, chamaleon, quæ alio nomine carlina dicitur, bistorta, scordeum, zedoaria, gentiana, & similia, quarum quęlibet in necessitate vrgenti theriacę æquiualens est. Veteres enim Medici aliquo horum simplicium, aut multis eorum vti consueuerant, cum adhuc theriacę, aut mitridati cognitionē non haberent. Dioscorides autem alicuius horum in puluerem redactorum drachmam vnam cum vino exhibebat. Post hos autem fuit Mitridates rex, qui, vt Galenus recitat, multum in dignoscenda simplicium natura diligens fuit, & eorum contra venena operationem inquirens, multorum simplicium mixturam composuit, contra multorum venenorum profectò efficacissimā, & mirabilem, quæ Mitridatis antidotum à proprio Regis, & componentis nomine appellata fuit. & Galenus vnà cum Paulo testantur, quòd ita Mitridates hoc antidotū in vsu habebat, vt cum à Romanis captus esset, & mortem per multorum venenorum operationē optaret, virtute huius antidoti semper pręseruatus fuit, ita vt spe omni destitutus se ipsum gladio interfecit. Andromachus postea, Neronis Imperatoris Medicus, huius antidoti compositionem inspiciens ab illo quędam extraxit: quædam verò apposuit, sicut trociscos de Thiro, vnde antidotum theriacam appellauit, quæ aduersus Thyri morsum valde efficax est: quia verò venena necantia diuersa sunt, opus est Medico ante omnia, cuius sint generis, dignoscere: an scilicet corrosiua, & incisiua sint, aut stupefacientia, aut ex ijs, quę a tota eorum substantia noxia sunt. nam si acuta fuerint, tunc medicamentis epotis curanda erunt, quę eorum acuitatē retundant, & remittant, sicuti est lac copiosum, aut butirum crudum. Quòd si venenum fuerit ex calidis, & inflāmantibus, tunc accensionem talem remittere opus erit cum camphora, aqua coriandrorum, rosacea, & similibus, cordi, & cæteris membris epithemata applicando, & super illa sæpius frigida medicamenta reiterando. Auicenna inquit, quòd si phlebotomia necessaria erit, nullo pacto dimittatur. & si venenum in suo genere fuerit ex frigidis, & stupefacientibus, tunc medicamentis calefacientibus curandum erit, cuiusmodi sunt theriaca, assa fætida, & vinum purum, ac generosum, & similia. Cùm verò venenum à tota eius substantia operatur, aut à forma specifica, tunc antidoto theriacali curandum est, aut mitridato, aut diamosco, aut terra sigillata, aut alio huiusmodi venenum foras impellente. Nam omnes Philosophi, & Medici affirmant, quòd ab antidotis, aut medicamentis bezoarticis epotis aliquod horum pręsidiorum expectandum est, aut acuitatis veneni obtusio, & refractio, aut eius substantię consumptio, & resolutio, aut eiusdem per aliquam regionem, aut partem conuenientem expulsio, & euacuatio, aut aduersus eius naturam obstaculum, & oppositio, sicuti pręstat allium aduersus scorpionis ictum. Cùm igitur Medicus generalem veneni cognitionem habuerit, tunc species eorum distinguere, & notas habere tenebitur, illisq; particularibus, & opportunis præsidijs obstare, & resistere. Et nos hoc loco breuiter aliqua illorum, iuxta veterum sententiam, recensebimus.

FINIS TERTII LIBRI.

IOANNIS ANDREAE A CRVCE MEDICI VENETI.

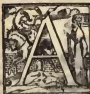
Officina Chirurgica.

In qua instrumenta Chirurgo conuenientia delineata videri possunt.

Addita etiam sunt scamna, glossocomia, ac alia eiusdem functionis machinamenta, quæ apud veteres Medicos in continuo vsu obseruabantur.

AD LECTOREM.

D Chirurgiam, quod ex vi nominis colligitur, solum illi morbi pertinere videntur, qui manus operam requirunt: idcirco ea præsidia, quę manu dumtaxat adhibentur, non nisi quorundam instrumentorum auxilio celebrantur, quorum aliqua antiquitus, principum auctoritate, ac ære publico in magnis ciuitatibus extructa conseruabantur: quare cum ego quamplurima horum apprime necessaria, & quę in quotidianum vsum veniunt, delineauerim, ea quidem tibi vir clarissime donare decreui, cui quantum ars medica debeat, quantumq; pręstiterit, & quid de te in posterum sperandum sit, velim equidem omnes candidos naturalium rerum studiosos, cunctosq; huius artis cultores, ex re ipsa potius, quàm mea prædicatione agnoscerent. Accipe igitur Medice celeberrime munusculum hoc, vbi varia instrumenta, eorum vtilitates, ac operandi modos, quibus veteres Medici in passionibus carnis, ac ossium fracturis, & luxationibus opportunæ vtebantur: & si infinita apud eos literis tãtum tradita reperiuntur, quę pręsertim ad ossium curationem pertinere videntur, sicuti ferramenta varia, cauteria, excisoria, cultellos, scalpra, rasoria, limas specilla, terebrarum genera, modiolos, forfices, volsellas, phacotos, meningophilacas, cyclischa, serrę, & similia: ligneaq;, vt scalas, scamna, tripasta, plinthia, repagula, vectes, canales, glossocomia, spheria, stathmia, trochiscos, penas, canaliculos, ac huiuscemodi: linteauè, ac mollia, linteola, fascias, hypodesmidas, splenia, apodesmos, regulas, ferulas, spatulas, habenas, laqueos, mitellas, puluinos, nodos, acus, acies, & alia quamplurima, quorum aliqua imprępsentiarum vsui seruantur; multa verò quia antiquata, & recentiores magis accommodata, nec tam operoso egent labore, inuenere non vsitantur, quę omnia tamen oculis subiecisse volui, vt quę commodiora videbuntur, in vsum conuerti possint. Vale igitur, animiq; mei propensionem accipe.

INSTRVMENTA, QVAE A CHIRVRGO CONTINVE CIRCVNFERRI DEBENT.

Edicvs, qui à manuum operationibus Chirurgus vocitatur, varijs in forma, & materia, ac diuersis in numero, & magnitudine eget instrumentis, quorum aliqua in quotidianum vsum illi veniunt, & semper ab eo circunferri debent. Porrò hæc sex sunt, & primũ forfex dicitur, cuius vtilitas in humano corpore est ad diuidendum, quod continuum est, vt in lacerosis vlceribus excidendum, quod super additum reperitur, vt in morbo, quod Græci sarcoma,

& thimum, & Arabes alhase vocant, & remouendum extranea, & quod non naturale esse videtur: cõmuniter verò ad pilos, siue capillos denudandos, sed eius propria operatio est ad formandum penicilia, lichinia, siue turundas, quas Græci tæmota vocant, & vulgares tent as appellant; est insuper accommodatum instrumentum ad lineas petias incidendas, aut simile aliud negotium, quod Chirurgis necessarium fuerit, peragendum: forfex, aut forficula dicitur, cuius effigies talis esse debet.

FORFEX.

Aliud instrumentum Chirurgo aprime necessarium illud est, quod ad multa facit, nempe cũ depressa, & latiori eius parte perioſtios, siue pericranion, aut vt Arabes dicunt almocatin, in caluaria fracta ab ipsa diuellit, sæpe etiam fracta ossa, aut depressa, ellenat, & commodè medicamenta extendit, at cum opposita, & duplicata parte, frustula ossium, aut vt Arabes dicunt saragiæ, pilosuè, ac minima huiuscemodi à vulneribus, & cauernis eripit. communiter tamen lichinia, & turundas à plagis extrahit: vocitatur ab antiquis volsella, aut vulsella, à Neotericis pincetta, aut pincicarola; Venetijs verò moletina, forma hæc est.

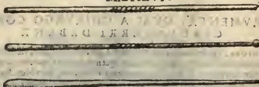
Hipp. li. de medico.
Cel. lib. 7. c. 18. & 30.
Gal. comm. 1. lib. Hipp. de med. vul.
Pau. li. 6. ca. 90.
Albu. li. 2. c. 6.

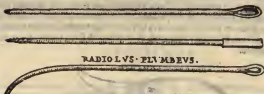

Instrumentum, quod tertio loco Chirurgo summe conuenit, teres rectũ, ac longitudinis vnius quartæ esse debet, & eius materia, aut aurea, aut argentea, aut ex auricalco, dum firmum, ac valens desideratur; valet quippe ad vulnerum cruentorum vias inquirendas, occultas ossium, caries, siue teredines inuestigandas: caluariæ fracturas, depressiones, rimas, & squãmas manifestandas, ac vulnerum reconditorum penetrationes dignoscendas: vnde ab aliquibus explorator dicitur quasi occultorum affectuũ manifestatur. Hoc neq; crassum, neq; nimis tenue esse debet, sed mediocre; eius adhuc vtilitas satis accõmodata est, dũ aliqua aut lanæ, aut xili, siue bõbacis portiuncula: in eius extremitate apposita sit caua vlcera, aut sordida, aut cõtinui solutiones abstergimus, aut ab omni alia re non naturali denudamus. Veteres Medici cum specillum, radium, & radiolum vocant; recentiores verò astillam tentoriam, expertorem, explorarorem, siue exploratorium nominant; Veneti autem stilum. Interdum verò, vt flexibile sit, aut depressioni idoneum, ex plumbo fabricatur, ad fistulas quas Græci siringas vocant, aut sinus diuersos perquirendos: interdum acus formam imitatur, ad vlcera diuersorum anfractuum, aut antiquas fistulas podicis præcipuè laqueandas. Horum omnium imago variæ delineatur.

Hip. lib. de calua. curat.
li. 2. de morbis.
li. de medico
Cel. lib. 8. ca. 4.
Gal. com. 3. de art.
Pau. lib. 6. c. 77.
Auic. 4. 1. c. 27.
3 4. tract. 3 ca. 29.
Albu. lib. 2. c. 45
Auic. de fract. crania. li. 3. c. 3.

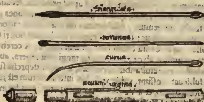
RADIOLVS.

Hipp.l. de fistu. Pau.lib.6.c.25. & 77.

Vt partes, quæ ictu secte sunt, vnitati restituantur, quod carant opus est. Quare quartum instrumentum non sine ratione, ac multæ vtilitatis à Chirurgo circunferri debet, quamuis munus hoc naturæ proprium sit. attamen quia non ita concinæ, & delicatę id agere solita sit: sicuti Medicus auxilio acus ideò instrumentum necessarium est, eius forma triplex reperitur, ob diuersas actiones: nam in duris, & affaticatis corporibus veluti rusticorum, militum, & nauigantium, aut in membris naturaliter, vel ex labore duris, vt pars illa infimi ventris, à Græcis epigastrium, ab Arabibus mirach, & à Latinis abdomen vocitata; acus hæc ad faciliorem penetrationem triangulata esse debet: in facie verò, aut membris in propatulo existentibus, vel in membris mollibus, ac effeminatis. acus illa fit rotunda, subtilis, æqualis, & acuta; in partibus verò absconsis, aut angulosis, acus ex tenui ferro ut flecti, ac recuruari possit, multum conuenit: fiunt interdum ex plumbo ob supradictas vtilitates. acus nominatur, & hęc est.

Cel.lib.7. c. 16. Gal 6.meth.c.4 Pau.lib. 6 c.52. Aui.4 4.cap.7. Albu.li.2.c.46. & 87.

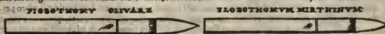
Non solùm Chirurgus prædicta instrumenta apud se continuo ferre debet, sed quamplurima alia; vtpote ad pilos deradendos cutis, & carnis dilatationem, vt in caluaria fracta, & angustis vulneribus; ad profundas scarificationes, escrescentias remouendas, additamenta demenda, emortuas particulas resecandas, & corrupta membra amputanda: hoc instrumentum ab antiquis nouacula, & culter excisorius vocatur, communiter verò rasorius dicitur, & secundum hos modos fabricatur.

NOVACVLA.

Hipp.li.de medico.

Inter opportuna instrumenta, quę quotidie Chirurgis occurrunt, eā porro sunt, quæ primo in sanguinis missione operantur: sunt adhuc accōmodata. in sectione absceslutim locorum carnosorum nō multæ profunditatis; cum ea etiam fiunt leues scarificationes, à priscis Medicis gladiolum, scalprum, scalpellum Chirurgum flebothomum, & lanceola vocatur; à multis sagitella; & à Venetis lanceta dicitur. horū alterū; quia in latitudine folijs mirthi assimilatur, à Medicis flobothomū mirthinū vocitat, eo vtuntur Chirurgi sanguinem crassum à vena emanare cupientes; aliud verò quia acutum est, & folio rum oliuæ formam præfefert, flobothomū oliuare nuncupatur, hoc pari modo vtuntur Chirurgi subtiliorem sanguinem à vena effundere volētes, hoc hebetis illud acutè aciei est. ecce quomodo facta sunt. Hipp.li.de medico.

Cel.lib.7.ca.2. Gal 6.meth.ca. 4. & 14. meth. c. 17. Aet.li.14.c.32. Pau.lib.6.c.34

Allud ferè eiuſdem operationis inſtrumentum, apud Chirurgos in continuum venit vſum, non tamẽ eiuſdem figurę. potiſſima tamen eius vtilitas eſt aperire magnos, ac profundos abſceſſus; præſertim in membris duris, & anguloſis, aut aſſaticatis corporibus. valet etiam ad remouenda additamenta; verũ quia curuum eſt, ac ſemilunarem formam imitatur, à Grę́cis ſcolopomacherion, ab Arabibus gamediti, & a Latinis ſpatumen curuum, & accicula vocitatur; ab aliquibus ob falcis ſimilitudinem falcecola, & à Venetis gamaut nuncupatur.

Gal. 14. meth. cap. 17
& de aggreſſib. aræ
Act. li. 15. c. 86.
Pau. lib. 6. c. 23. & 74.
Aui. 3. 4. tra. 2. cap. 5.
Albu. li. 2. c. 80.

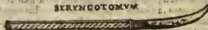
SCOLOPOMACHERION

Alterum non multum diſſimile à ſupradicto, neceſſariò à Chirurgo circunfertur, quod ex eo, quia in ſiringarum, ſiue fiſtularum ſectione opportunum eſt, à Græcis ſiringotomon, ab Arabibus embula, & caiada, & à Latinis manubriolũ, ſiue ſpatumen ſpinoſum vocitatur; fabricata ſunt hęc huiuſcemodi.

Hipp. li. de fiſt.
Cel. lib 7. c. 19.
Gal. 6. meth. c. 4
Pau. lib. 6. c. 52.
Auic. 4. 4. c. 7.
Albu. lib. 2. c. 80 & 87.

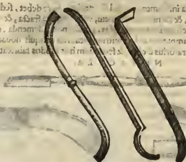
SYRYNGOTOMVM.

Quia ſæpiſſimè hominum caluaria frangitur, aut deprimitur, & Chirurgus eo eget inſtrumento, qd ad oſſis fracti, aut depreſſi eleuationem opportunum eſt: ideò apud prædicta, ſecum continuo illud habere debet. Tale eſt diuerſarum formarum; vtile quidem ad diuerſas operationes, & quamuis locandum eſſet inter ea, quę craneo fracto conueniunt. nihilominus ob prædictam rationem, cum affectus talis inducias non expectet, hic eum locauimus: ſimile inſtrumentum habent noſtri Chirurgi continuè paratum, & cum eo attollunt oſſa, quę ferè tota exciſa ſunt, & iam labent, ac cerebri membranam cuſtodiunt; eſt enim lamina ferrea, anguſtior ab ea parte, qua os tangit, aut aſpera, aut conuexa ab altera, leuis, non recta, ſed media, duabus extremitatibus recuruata. cumque depreſſa ſunt cranei oſſa, aut fracta, nec manibus euelli, aut ſubleuari poſſunt. valde vtile hoc inſtrumentum eſt; à Græcis oſtagran, à Latinis vectis, communiter eleuatorium, & à Venetis leua nuncupatur: eius forma talis eſt.

VECTES.

Hipp. lib. 3. de fract.
Gal. 6. meth. cap. vltimo.

Hæc ſunt ea inſtrumenta, quæ à Chirurgo continuo circumferri debent; ac vnicuiq; membro communiter accommodantur: nunc reſtat, vt de ea, quę ſingulo quoq; membro approprianțur, imagines, ac operationes ſingulatim deſcribamus.

INSTRVMENTA FRACTO CRANEO OPPORTVNA.

Multa, ac diuerſarum formarum ferrea inſtrumenta ea ſunt, quæ paſſionibus partium capitis accõmodantur; ea tamen prius delineare decreui, quæ craneo fracto opitulantur: quippe ſimpliores rimę, quæ ad diploidem, ſiue vitream, aut, vt iſti dicunt, ſecundum tabellam perueniunt, aliquibus anguſtis ſcalpellis remouentur: de his ergo impreſentiarum ſermo habeatur. Sapientes antiqui, vt rimæ, aut ſciſſuræ huiuſcemodi, fracturęue deleantur, nonnulla ſcalpra reperiere, quæ à malleolo plumbeo percuſſa, oſſa ſic affecta effodiebant. rectum, aut curuum inſtrumentum eſt, ac ima parte, qua acies continetur, in canaliculi ſpeciem vtrinq; à lateribus ſinuatum, ſic enim, & cauum eſt, & ad circuli figuram accedit; huiuſcemodi ſcalpris credo ligna à fabris lignarijs excauari: verum cum caput multum concutiant,

quod

quod potius quietem desiderat præcipuè ex malleoli percussione, à Gal. non approbantur, & quia talem seruant formam, à Grecis cyclischa dicuntur, à Latinis scalpra excisoria caua, & quia literæ C. assimilantur, à Celso scalpra lunata nuncupantur, communiter scalpra caua dicuntur, egent omnino malleolo; ideò eorum delineationes hæ esse creduntur.

CYCLISCHA.

Hipp. lib. de calua. curat. Cel lib. 8 ca. 4. Gal. 6. meth. ca. vltimo. Pau. lib. 6. c. 90.

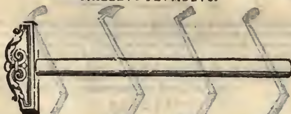
Non desunt alia scalpra, quæ apud antiquos vsitabantur: cunq; igitur aliqui illorum craneum perforare cupiebant, diuersis foraminibus angustis, fracturā circundabant, id verò quod de sano inter foramina remanebat, aliquibus scalpellis, & malleolo diuidebant; plana sunt huiuscemodi scalpra, ideò sua planitie ossa abradere possunt. interdum etiam propria acie ea scindunt, & separant: nam eorum vtilitas propria est ossa adinuicem diuidere, aut os magnum in plures partes disgiungere, ac separare. scalpra, seu scalpella plana vocantur, & sub duplici forma fabricantur.

SCALPER CONVEXVS. SCALPER RECTVS.

Scalpra hæc omnia superius delineata, nullius ferè momenti sunt, citra malleoli operam: nam mouentur plerunq; malleolo adacto: malleoli materia duplex est, aut lignea, aut plumbea.

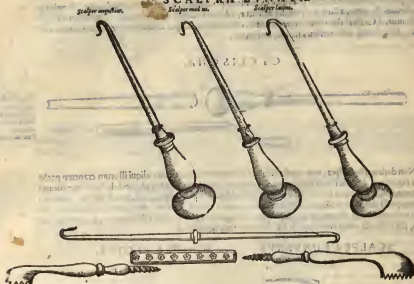
MALLEVS PLVMBEVS.

Gal. Cel. Pau. Auic.

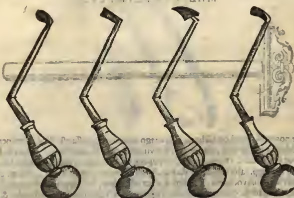
Opinantur nonnulli, quod cyclischus, cuius imago superius impressa est, illud instrumentum sit, quo recentiores Medici in caluariæ curatione crebro vtuntur, & falso imaginantur, nam illud à multis reprobatur; hoc verò securè, commodæ, ac citò operatur, nec eget malleolo: porrò hoc instrumentū illud est, quod ab Hipp. rasorius scalper dicitur, & mirum immodum in cranei perforat. commendatū, à Paulo scalper arcuatus vocitatur, à Latinis scalper adunchus, & scalper angustus nuncupatur, apud certas nationes caractoria, communi sermone ragnolæ, & à Venetis eo quia raspando, & fricando ossium rimas delere solent raspatoria, & fricatoria denominantur. sicuti variantur in forma, ita diuersa esse debent in numero, & magnitudine, & latiora, & angustiora; recta sunt, ac fere vnius palmi magnitudinem implent, in imo recuruantur, sic vt paruum sinum in orbem ostendant. ore autem, quæ à lateribus sunt aciem acutam præseferunt: nonnulli hoc solo ferramenti genere, caluariam perforando cōtenti sunt, ne scalpro malleolo adacto cerebrum concutiant, nec rerebre mucrone membranam, quæ sub caluaria cerebrum tegit lædant, complura enim harum formarū parata esse debent; in operatione verò à latiori initium capiatur, & ab angustiori totum opus perficiatur.

SCALPRA LVNATA.

Et si antiqui varia scalpra conscripsere, Medici tamen huius ætatis aliquibus vtuntur, quæ commodissima, ac secura esse creduntur: seruant quatriplicem formam, & nomina trahunt ab eorum forma; nempè acuta ab acutie, plana à planitie, sphærica ab rotunditate, amygdalina ab amygdalę effigie: scalpra rasoria dicuntur: videatis formarum diuersitatem.

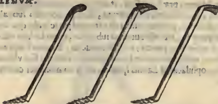
SCALPRA RASORIA.

Inter scalpros, aliqui in suo manubrio ita firmiter inserti vidētur, qđ nullo modo inde dimoueri possunt; alij verò, & si plures sunt, vno tantum manubrio ægent, nam eorū caudę torculatę procedunt: sunt quippe vnius formæ, & magnitudinis; in fundo pariter manubrij, torculum quodam effęminatum locatur, quod aptissimæ instrumenta recipit. Tale etiam manubriū interdum sub cannuli forma fabricatur, in imo cuius torculus adest, reliquum verò intus omnia terebrā recipit, & conseruat. hæc omnia sint ad commodum operantis, & proprijs nominibus vocentur, ne tempus in operatione conteratur.

MANVBRIVM PLENVM. MANVBRIVM VACVVM.

LOCVS TORCVLATVS.

CAVVM CVI CAVDÆ INSERVNTVR. CAVDÆ TORCVLATÆ.

Soliti erant primarij Medici rimas, aut longas scissuras, quæ obliquæ procedunt, aliquibus serrulis remouere, dum tamen alicui parti adhęrent; accõmodatum pariter instrumentum est, ad æquanda latera ossis fracti: variæ sunt harum serrularum imagines, & serre, aut serrulę nominantur.

SERRÆ.

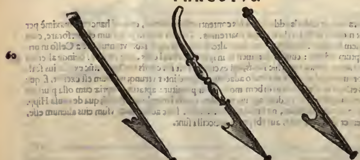
Serra limata. Serra duplicata. Serra arcuata. Serrula. Serra plana.

Hipp. lib. de cap. uul. curat. Aui.c. de fract. cranei.

Reliquum scalpri genus, quod in imo lenticulæ speciem habet, atq; hanc hebetem, in longitudinem verò aciem acutam, apud Chirurgos antiquos commendatur, quo vtuntur nostrates, in osse cranei valde comminuto, aut arte pluribus in locis terebrato, sed non vbiq; separato: cum lata lenticulæ parte membranam attingit protegitq́; æger malleolo, cum excidendo præire debet, quàm excidendi rationẽ Gal. præter cæteras approbauit, vtq́, celerrime effectum præstet, idq́; sine vlla membranæ cerebri noxa. Hoc instrumentum Græci phacotum vocant, à Latinis lenticulatum, & communiter lenticulare, & lentititium, & à Venetis, quia lenticulam præsefert, lenticula nuncupatur.

PHACOTVS.

Gal. 6. meth. cap. vltimo.

Qui Gal. præcessere, in chirurgia præstantissimi, vt cerebri mẽbrana ab angulo scalpri, ac omni noxa tuerentur, instrumentum eius custodem imaginarunt, illudq; operando sub caluaria demittebant: lamina ænea, aut argentea est firmà, paulum resima ab exteriori parte leuis, quæ demittitur, sic, vt exterior pars eius cerebro proprior sit, subinde autem ei subijcitur, quod scalpro discutiendum est, ac si excipit eius angulum vltro transire non patitur; eoq; & audacius, & tutius scalprum malleolo subinde Medicus ferit, donec excisum, vndiq; os, eadem lamina leuetur, tollique sine vlla noxa cerebri potest: quapropter à Græcis meningophilacas, à Latinis spatomelis, & communiter custos membranæ vocitatur. imago huius, hæc est.

MENINGOPHILACAS.

Cel. lib. 8. c. 3. Gal. com ratio. 1. de off. me. & 4 de loc. aff c. 2. Pau. lib. 6. c. 77. & 50. Aui 4. 4. tra. 4. cap. 12. & 5 4. tract. 3. cap. 1.

Cunq; caluariæ ossa depressa, fracta, aut comminuta dignoscuntur, & manibus euelli, aut subleuari nequeunt, aliquo vti instrumento opus est, & quamuis simile descripsimus superius, eiusue operationẽ narrauimus, effigiem delineauimus, & multa, quæ ad eum spectant diximus; nihilominus quia locus eorum hic est, nonnulla huiscemodi accõmodata instrumenta, pingere hoc in loco decreuimus.

OSTAGRAM.

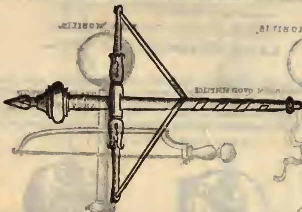
Gal. 6. meth. c. 6

Poterant plura alia de scalpris adduci, sed his contenti esse voluimus, quæ ad hanc rem maximè pertinebant, restat modò, vt de terebris aliqua enarremus. Terebri autem proprium est perforare, cum acutum mucronem habeat: eius duo genera sunt, alterũ simile ei, quo fabri vtuntur, ac à Celso in primo loco descriptum videtur: cum eo foramen fit in ipso fine vitiati ossis, atq; integri; deinde alterum nõ ita longè; tertiumq; donec totus hic locus, qui excidẽdus est his causis cinctus fit. tũc excisorius scalper ab altero foramine, ad alterum malleolo adactus, id quod inter vtrunq; medium est excidit, fitque ambitus similis ei, qui in angustiorem orbem modiolo imprimitur: aptatur propriæ cum ossa plurimũ firma sunt: sed metuendum est, ne dum agitur, mucrone cerebri membrana violeť; qua de causa Hipp. imperauit, vt in ipso vsu caueamus, ne nimis altè descendat. scire adhuc licet vsum eius alienum esse, vbi ossa vehementer sunt perfracta, aut vbi per se imbecilla sunt.

Quia

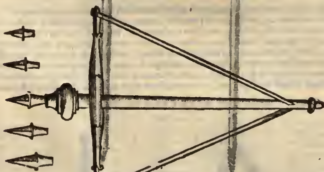
TEREBRVM, QVO FABRI VTVNTVR.

Hipp. li. de cal. curat. in fine. Cel. lib. 8. ca. 3. Gal. 6. meth. ca. vltimo.

Quia terebrum primo loco delineatum, dum circumagitur, periculum imminet, ne cerebri membranæ violentur, ideò nonnulli, inquit Gal. vt quominus vsquam aberrent, & hoc periculi genus euitent, eiusmodi terebras excogitarunt, quæ mergi non possunt, quas ob id abaptista Græcè dicuntur: circuncurrit enim parum supra terebellæ acutam cuspidem circulus quidam parum extans: sanè expedit complures id genus paratas habere, quę omni caluariæ crassitudini sufficiant: nam crassiori eæ conueniunt, quæ inter extantem circulum, & mucronem longius spatium habent. Tenuiori contra, quæ breuius. Huc etiam pertinere videntur terebrę secundo loco à Celso descriptæ, capituli longioris, quod ab acuto mucrone incipit, dein subito latius fit, atq; iterum ab altero principio paulo minus; quin æqualiter sursum procedit. prohibet enim capitulum, quod super mucronem subito latescit, ne terebra altius descendat: terebra hæc habena ducuntur, cum in transuersarium inseruntur, quod medium perforatum ē, ita vt facilè sursum, ac deorsum per ipsam feratur, dum habena per ipsam obuoluitur, & circumagit, ac impetu per se in contrariam partem conuertitur.

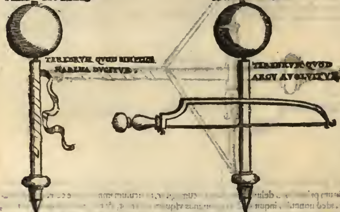
ABAPTISTI.

Gal. 6. meth. c. 6. Pau. lib. 6. c. 90. Aui. 5. 4. tract. 3. c. primo. Albu. lib. 2. c. 3.

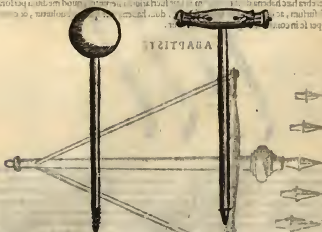
Triplici habenæ modo terebra circumducuntur, vno per transuersarium, & duplici habena; alio per simplicem, mediæ terebrę arctæ alligatam, ac sæpius circa ipsam obuolutam; tertiò [illegible] arcus admo-

admouetur, sic vt corda semel circa terebram voluatur; quæ autem terebra per simplicem habenam, aut arcum circumagitur, pilam mobilem in summo continent, & vt dignoscatur horum potentia, videatis imagines.

Pila, quæ finistra firmiter continetur.

Inter nautas imaginati sunt nonnulli Chirurgi, credo instrumentorum penuria, quibusdam terebris ossa cranei perforare, quæ vna tantum manu auoluuntur, & in summo pilam firmam, aut transuersariũ continent: in imo verò valde acuta sunt, quare non approbantur: possent fortassis à viro perito commodè vti: videatis eorum formas.

Magnus ille Arabs Chirurgus Albucasis, in caluariæ perforatione quoddam commendat terebrum, quod duntaxat digitis tantum auoluitur: id equidem eam perforationem operatur, quàm supradicti terebri facere soliti sunt, & quia digitis circunfertur admodum tenuis esse credo: porrò à principe etiam aliqua terebra memorantur, quæ magnis acubus triangulatis assimilantur. his præcipuè, quæ ad subascelia, aut scampa restauranda accommodantur: veruntamen quia facillimæ ad membranas descendit, non multum in vsu obseruatur.

TEREBELLA TRIANGVLARIA SIMILIA ACV.

Albu.li.2.c 46. & lib. 3.c.30. Aui. 5.4. tra 2. 3.cap.primo.

Acuti terebri multas, & angustas perforationes circa fracturas circulariter causare soliti sunt, quæ porrò longissimo tempore, ac magno timore celebrantur, ideò ad rem esse non videntur: attamen, vt sensatè dignoscatis processum hujus actionis, videatis hæc duo capita, quorum craneum fractum, aut depressum apparet: & puncta nigra circa fracturas, terebratas perforationes manifestant, quod verò integrũ inter orificia residet, phacoto sine lēticulato, aut alio scalpro, malleolo adacto, secare expedit.

CAPVT TEREBRO PERFORATVM.

Expositis quæ ad terebram acutam pertinebant, restat vt ad alatam transeamus, quibus ossa radi, ac excauari possunt: aciem hinc inde acutam habent, & imam partem oualem, aut semicircularem: hæc in suo vertibulo, aut manubriolo posita, ac conuersa os excidunt, nec à cerebri membranam descendunt; quum ale, quæ prominent cæteras partes penetrare non permittunt: huius autem generis complura habenda sunt latiora, & angustiora. primò quidem latius admouendum est, deinde angustius, sic vt quum os dimidium excisum est, maximè angustum adhibeatur: accommodatissimum instrumentum est in teredine, & cariosis ossibus, non autem rimis, & solis scissuris: tardè tamẽ operantur, ac magno rumore, & diuersimode fabricãtur nẽpe duarũ, aut quatuor, aut plurĩũ alarũ, vt hic videri possunt.

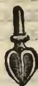
TEREBRA DVABVS ALIS MVNITA.

Diuer-

TEREBRA QVATVOR ALIS CIRCVNDATA.

TEREBRA PLVRIMIS ALIS AVOLVTA.

TEREBRA LIMATA

TEREBRA IMACIMATA

Diuerſa alia inſtrumenta, ad varios capitis affectus opportuna, veluti cauteria, ſcalpria, forpices, te-
naculæ, & ſimilia delineaſſem, ſed quia alijs etiam diſpoſitionibus communia ſunt, ideò ea loco ſibi pro
prio deſcribam: ne mireris Lector ſi adeò pauca de horũ inſtrumentorum vtilitate, ac operatione enar
rauerim, cum in tractatu de caluariæ curatione ad plenum omnia ſint explicata, reſtat tamen, vt qua
ratione caudata terebra circumagantur, apud Chirurgos, dicamus: porrò quia eorum plurima cauda-
ta ſunt, nec per ſe ſola, niſi vertibuli, aut manubrioli auxilio verti poſſunt, hac de re vertibulorum, aut
manubrioli imagines, ſub ſenſata cognitione, reddamus.

Hoc inſtrumentum ferreum eſt, ima parte quadratum, vbi cauum habet, cui terebri cauda inſeritur,
in medio flectitur, & in ſummo annexa mobilis pila eſt: oſſi affixo terebro, altera manu pila continetur;
fiſtula altera circumagitur. ſic enim os perforatur, terebro acuto; aut in orbe præcinditur modiolo;
vertibulum nuncupatur.

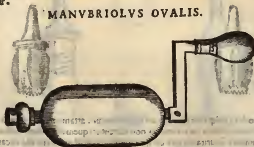
Quia

VERTIBVLVM COMMVNE.

Quia longissimo experimento noui, vertibulum superius delineatum , dum auoluitur , sinistra super pilam adapta, ac dextera id in girum vertendo, opus laboriosum esse, ac multò egere tempore, nec tutum ab omni noxa fore , cum satis altè operatur , aliud ferè similis operationis fabricaui : hoc argenteum, aut æneum, aut ligneum esse debet, formæ oualis totum perforatum , per quod medium transit manicus ferreus mobilis , qui superius in girum auoluitur in imo cauus, vbi terebri cauda inseritur , in summo reflexus, vt dextera conduci possit : ouus verò in sinistra super caput infirmum firmiter accommodata, immobiliter teneri debet, & hoc pacto terebro in cauo affixo cranium perforatur: manubriolus oualis vocitatur.

MANVBRIOLVS OVALIS.

Superius varia delineauimus terebra, ac qua ratione auoluerẽtur explicauimus : restat modo , vt de modiolis, non secus á serra, sermo habendus sit: modiolus(inquit Celsus) ferramentum concauũ teres est, imis oris serratum, per quod medium clauus ipse quoq; interiori orbe cinctus demittitur. vt eo insistente modiolus delabi non possit, ac vbi iam iter modiolo pressum est medius clauus educitur , & ille per se agitur . Hoc instrumentum serra teres est, qua vtebatur Hipp.dum caluariæ os secaret, cum eius circui-

circuitum considerari iussit: antiquissimum quippe est, & à Græcis chynicida., aut chænition vocatur: à Latinis modiolus, & à Principe voce corrupta anichades: apud nos est in continuo vsu: apud multos verò reprobatur. veruntamen si circunspecte ossi adhibeatur, eaq; seruentur, quæ Hipp. voluit in eius vsu seruari, proficit omnino: eius forma talis est.

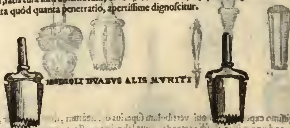
CHYNICIDA.

Hipp. li. de calu. curat. lib. de locis in homine. Cel. lib. 8. cap. 3. Gal. 6. meth. ca. vltimo. Pau. lib. 6. c. 90.

Nouam modioli formam, Medici huius ætatis inuenere, hæc duabus alis circundatur, quę modiolũ mergi nequeunt, satis tuta instrumenta sunt, & vbiq; obseruantur, alę quidem operando latiorem orificium reddunt, ita quòd quanta penetratio, apertissime dignoscitur.

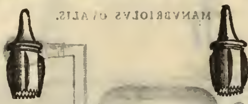
Iacobus Berengarius Carpẽsis. Vidus Vidius Florentinus. Leonardus Botalus Astẽsis.

MODIOLI DVABVS ALIS MVNITI.

Alij recentiores, ac huius sæculi Chirurgi, vt tutior magis aperta, & velocior fiat horum modiolorum operatio, quatuor alis eos circumuoluerunt, ad horum similitudinem.

MODIOLI QVATVOR ALIS CIRCVNDATI.

Et si prædicti modioli vbiq; ferè in continuo vsu seruentur, attamen mihi videntur aliqua continere incommoda, vnde nomen securitatis omnino non merentur, quemadmodum multis sic eos appellare placuit: nam instrumenta securitatis, quæ eo quia mergi non possunt, abaptista vocantur circulo, & nõ alis muniuntur: hac de re nonnulli diligentiores, circulatos modiolos fabricarunt. circuli verò parum extantes, ac gradatim circuncurrentes à cuspide acuta, siue tereti serra, distent; vt crassitudini ossis cranei adaptari possint: Porrò hæc instrumẽta verè sancta, secura, incomparabilia. & abaptista vocari merentur: Nos autem instrumenta secura nuncupamus: hæc similia in forma, sed diuersa in distantia circuli, à serra, esse debent; videatis imagines.

INSTRVMENTA SECVRITATIS.

VENETIIS

Galli modiolorum numerum, ac varietatem euitantes, modiolum cannulatum, teres, ferratum sine ala, aut circulo, sed pluribus in locis gradatim perforatum construxere: & ne mergi valeat, transuersariũ, siue defensaculũ quoddã parũ extans. in eis cauis locant, qui ad cranei crassitiẽ permutari ascendẽdo possit: sic.n. solo vno modiolo, oĩbus craneis accõmodato ossa perforant: videatis quæso similitudinẽ.

MODIOLI PLVRIBVS IN LOCIS PERFORATI.

LVTETIAE.

Itali admodum diligentes in manuũ operationibus (circa caluariæ curationem) nouos quosdam inuenere modiolos cannulatos, serratos, & torculatos, quibus exterius succedit alter cannulus breuis interius torculatus, qui paullatine ascendendo prohibet. ne vi modiolus descendat, distat verò modioli torcular à cuspide serre, policis grossitudine, vt serra perforando descendere valeat: videatis adhærentiam horum cannulorum.

MODIOLI TORCVLATI.

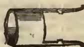
ROMAE.

Nec desunt præter hos alij modioli, apud Teutonicos ad cranei perforationem de nouo reperti, veluti hic conferuntur duæ serre vtrobiq; in manubriolo ligneo recto, cauitatibus quamplurimis, ordinatè insertis, referto: cui exterius cannulus quidam applicatur, qui eum profundari nequit: à cannulo verò duæ æquales oriuntur auriculæ longitudinis medietatis vnius digiti, cum duobus paruls transuersarijs, à media fere eorum regione transmissis, qui cauitates manubrioli ingrediendo, ac cannulum firmiter tenendo, modiolum violenter mergi prohibeat: exterior verò cannulus, ad libitum operantis extollitur, ac deprimitur: eius exemplum hoc est.

MODIOLVS CANNVLATVS.

CANNVLVS.

Inter modiolos cannulatos, ac ſerratos, quoddam inſtrumentum non ſine artificio ex duplici cannulo contextum reponitur: quorum primus eſt ſimplex, teres, ſerratus, ſemiuacuus in immo, ac longitudinis medietatis digiti, à quo duæ reſultant alæ eiuſdem dimenſionis: in quarum medietate duo parui tranſuerſarij exterius eminent: in ſummo verò orificium quoddam impreſſum eſt, vbi vertibuli torculata acuties inſeritur: alterum teres latior, ac primò breuior, & ſine ſerra conſtruitur, duabus alis pariter munitus, interius multis cauitatibus plenus, in quibus primi cannuli tranſuerſarij ingrediuntur. ſic enim ſerratus modiolus deſcendendo tuto omnẽ cranei craſſitiem perforare poteſt: auoluitur modiolus iſte, cuiuſdam vertibuli munere: ſed quomodo fiat talis compoſitio, videatis.

Cannulus interior.

Cannulus exterior.

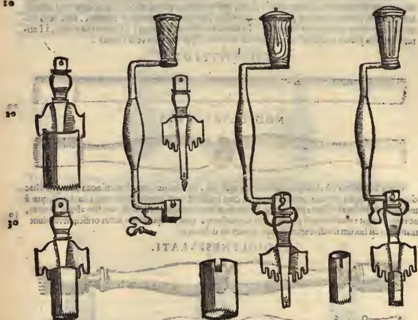
Cannulus integer.

VERTIBVLVS.

Quendam modiolũ Noribergenſem vidi magno quippe magiſterio conſtructum, manubriolum eſt ſuperioribus ferè ſimile, cui tres formæ modiolorum cannulatæ; teretes, ac ſerratæ inſeri poſſunt: hi quidẽ latitudine variant, nã alter, altero, latior videtur: in ima verò vertibuli parte, ſeptẽ rami oriũtur, medius verò clarius eſt, in alijs autem anguſtioribus, anguſtior modiolus locatur, in latioribus magis latus, in amplioribus latiſſimus applicatur: aſpiciatis quæſo huius inſtrumenti pulchritudinẽ, ac vtilitatẽ.

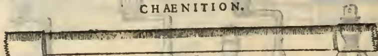

Nunc vobis duo ostendam vertibula, vna cum suis modiolis, quibus in cranei perforatione vti solitus sum; vertibulum vnum est in medio reflexum, ac in ima parte cauum quoddam quadratum cōtinet, in quo modiolus teres cannulatus, serratus, ac quatuor alis munitus, vel terebrum multis alis circundatum inseritur: alterum verò torculatū videtis, in cuius extremo duo pariter modioli interius torculati, inseri possunt: quorū vnus serram adeò breuem continet, quod vix vestigium serraturæ imprimit: alter verò serrā teretem habet, ab alijs non dissimilem primus fœmina, secundus masculus vocitaē.

Vt autem ossa cranei ex toto vsque ad membranam perforentur, instrumento simili Veneti continuo vtuntur: astula recta est longitudinis palmi, quæ inter duas manus ducitur: hinc inde verò modiolum teretem, planum serratum, ac concauum retinet, quorum vnus aculeum continet, alter verò fœmina est, hoc cum circulariter auoluitur ossa cranei mirabiliter penetrat: à Græcis chænition, à Latinis modiolus planus vocitatur: est quippe subtilis serra Hipp. hæc eius vera effigies.

CHAENITION.

MODIOLVS PLANVS.

Velox admodum est, horum modiolorum operatio, veruntamen non ab omni noxa liberatur: hac de re nonnunquam timetur eorum operatio, cum facillimè emerguntur: & ea magis laudatur, quæ à modiolo nespulato resultat: porrò, nec ab omnibus hæc laudatur, cum tarde, nec sine aliquo strepitu, ac rumore agat: modiolus est pluribus alis circundatus, quæ in operatione latius orificium reddunt manifesta est horum modiolorum forma, in inferius delineatis.

MODIOLI NESPVLATI.

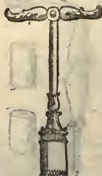

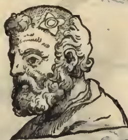

Non desistam aliquos modiolos delineare, qui apud nautas præsertim Hispanos exercentur, apud Italos verò quia tardè operantur, dum vna tantum manu auoluuntur raro reperiuntur: videatis tamen imagines, & operationes eorum.

MODIOLI, QVI VNA TANTVM MANV DVCVNTVR.

Non.

Nonnulli Chirurgi diligentia pleni, modiolum quendam habent cannulatum ferratum, formæ quasi oualis, qui ad medietatem vsque, semper ampliando procedit, quare ad meningas de facili non descendit: eius exterior pars aspera est. ideo dum auoluitur omnes terebrati ossis satagias, ac asperitates adequat: continuo etiam operando amplius orificium reddit: formatur modiolus asper, hoc modo.

MODIOLI ASPERI.

Vt pariter æquentur asperitates ossis perforati, aliqua inuenta sunt instrumenta sine cannulo, & serra, sed aspera, & limata: in quorum immo lenticula quædã inserta est, non multum desidens à modioli latitudine: qua membrana noxa tuetur, & quia eorum operatio est æquare, ideo æquatoria dicunt.

MODIOLI AEQVATORES.

Multa de terebris, ac modiolis hactenus explicauimus, qui crebro, cum craneum perforauerint os in orbem terebratum, in sede propria residet: qua de re eo vti opus est instrumento, quod eleuatorium vocatur, quod absque aliqua noxa non iudicatur, nam eleuando os in una parte, id deprimitur in alia, & periculum imminet, ne eius aliqua particula sua acutie membranas offendat: quare cannulatam quãdam tenaculam fabricaui, æqualiter secundum eius longitudinem dipartitam, aliquãtisper modiolo angustiorem, eiusdem formæ, & sine serra, vt terebratam diploydem, æqualiter, ac firmiter amplectatur, ac tuto extrahat, nullam interius squilam, aut sattagiam relinquendo: eius fractura talis esse debet. sed varia in latitudine, vt modiolum sequatur.

TENACVLA CANNVLATA.

In quoddam codice Albucasis, nonnulla vidi instrumenta ad eleuanda ossa depressa, quæ ex eo quia

quodam artificio sunt fabricata, non tamen secura ea delineare decreui: esset quippe longissimus sermo, si quis eorum narrationes assignare decreuerit: quare sat est, vt videatis quo modo picta sint.

Vbi caput I summo contusum est, & ossa fracta, aut depressa videntur.

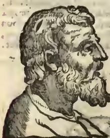

Vbi caput in lateribus contusū, ossa fracta, aut depressa ostendit.

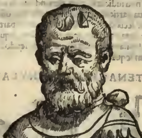

Operatores, quamprimū caluariā fractā dignoscunt, os totū dubitatū in propatulo tradunt, vt fracturæ modum, quantitatemuè, intelligant: quare apprime est necessaria, carnis, ac pericranei ab ipso craneo cōueniens separatio: quę tripliciter celebratur, vt in his tribus capitibus apertè videre poteritis.

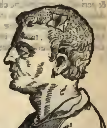
Linealis, siue recta.

Trigona, siue orthogonalis.

Tetragona, siue crucialis.

Multa de terebris, modiolis, & his simillimis instrumentis vsque adhuc enarrauimus, opportuna quidem in caluariæ curatione, & perforatione: quorum opus leue, ac quietum esse debet: nunc restat, vt nonnulla fortissime operationis delineamus: cogitur sæpè Chirurgus aliquam ossium partem disrumpere, vt membranæ à noxa liberentur, id magis cum in plures partes disecta sunt, nec digitus, aut debili quodam instrumento dimoueri possunt: vt in ea fractura, quæ thlasma, aut engisoma vocatur, videri potest: valent insuper mordendo ossis duri parietes absumere, aut os diuidere, ipsumq; faciliori extractioni reddere, ac latius orificium causare, vt commode humiditates expurgari valeant: sortiuntur propria nomina ab eorum forma: ab antiquis scalpra eccisoria opposita vocantur, cōmuniter forcipes, & vulgari sermone mordenti: vtilissima quippe apud expertos instrumenta creduntur, & continuo vsui seruantur: videatis eorum varias effigies, & fabricas.

SCALPER ECCISORIVS OPPOSITVS.

Gal. 8. de vsu par. ad costas incidendas. Auic c. de fract. ura.

FORCEPS ECCISORIA.

Pau. li. 6. c. 88.

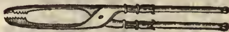
MORDENS.

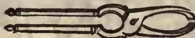
SERPENTINA.

GRVINVM.

OSSI FRANGENS.

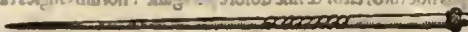

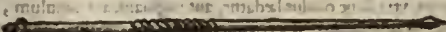
INSTRVMENTA OCVLORVM PASSIONIBVS ACCOMMODATA.

PAVCAE admodum sunt oculorum passiones, quæ ferreis egeant instrumentis, ideò non multa ab antiquis descripta reperiũtur: veruntamen affectus ille, quem Græci hypochimia, Arabes cataractã, Latini suffusionem, & Vulgares aquam appellant, cum humor glaciei modo concretus, inter corneam, & cristaloydem circa pupillam, quo visus eatenus saltem impeditur, vt non possit discretas rerum species, & colores apprehendere, non nisi medica manu, & instrumento remouetur, cuius materia aut aurea, aut argentea, aut ænea esse debet: forma verò acuta, more acus, præcipuè in tenui coniunctiua: quare sub duplici forma fabricatur, ac diuersimode vocitatur.

Acus Cel. lib. 7. c. 7. sect. 13. Acus acuta Gal. de os. m. com. 2. Stilus punctorius Pau. lib. 6. cap. 21. Halmedech Iesu Hali. tract. 2. cap 68. Mucadamasel. Auic. 3. 3. tract. 4. cap. 20. Almagda Albu. lib. 2. cap. 23. Deponens aquã Modernorum.

ALMAGDA.

Si autem non obedit tibi almagda ad introitum in oculo, propter eius duritiem, nam ex hominibus est, cuius oculus valde durus percipitur: tunc quippe oportet vt vtaris alberid, donec perforetur cõiunctiua tantum, & fiat locus ad almagda: est enim acuties alberid triangulata.

ALBERID.

Aliqui de regione Alayrach Arabię diuersas vias imaginati sunt, in aquæ extractione, & imam cor-
neæ partem perforant, inde canulum quendam argẽteum, minimum quidem, in orificio imponunt, do-
nec ad aquam peruenerit, quo labijs proprijs eam suggere possint: porrò via hæc noua est, nec prę ti-
more: nam si aqua crassa fuerit, vna secus albugineus humor exiret: magdaham vocatur canulus iste,
cuius hæc est imago.

MAGDAHAM, ET MAGDAM.

Auic. 3. 3. tract. 4. cap. 30. in fin. Albu. li. 2. c. 31.

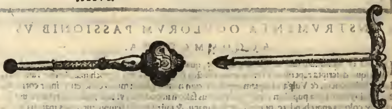
IN ANGVLIS DOMESTICIS OCVLORVM.

In internis oculorum angulis, loca Gręce enchantis, Arabice almacheni, seu almekni, Latine anguli oculorum nominata, aliqui parui abscessus, à Græcis anchilopa, ab Arabibus hascili, & bachili, & à Latinis lachrymales tuberculi vocitati nascuntur: qui disrupti, ac sine methodo curati, in eam transeunt dispositionem, quam Græci ægilopas, Arabes garab, & algarab vocant, à nonnullis arissati, & à Latinis lachrimales fistulæ nuncupantur: cumq; diu protrahuntur, teredinem in osse gignunt, nec vnquã remota teredine cicatricem contrahunt: remouetur autem caries ipsa, aut longo tempore virtute medicaminum esiccantium, aut breuiter opere aliquorum terebrorum, aut igne: terebra verò duobus modis fabricatur, aut duabus alis circundata, aut spherica, & limata: potentia terebrorum non solũ operatur cariem ossis abradendo, sed interdum totum os vsq; ad narium cauitates perforando: talia sunt hæc terebra.

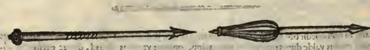
TEREBRVM ASPERI CAPITIS. ALBVC.

TEREBRVM ALATVM. CELSI.

Cel. lib. 7. ca. 7. sect. 7. Gal. 5. de cõpo. medic. sec. loc. cap. primo. Aet. li. 7. ca. 85. Paul. li. 3. ca. 22. & lib. 6. cap. 22. Auic. 3. 3. tract. 2. cap. 14. Albu. li. 2. c. 19.

Cumq; tali remedio caries ex toto nõ remouetur, vt succi ad narium cauitates facillime defluant, & expurgentur perforare os necesse est, & eo tutiori modo quo potest: quare terebra acuta, triangulata inuenta sunt: quæ opus hoc tuto, cito, & sine dolore peragunt: horum effigies talis est.

Quia extremis morbis extrema exquisitaq; remedia optima sunt, hac de re interdum cogimur cauterio actuali, idest ignito, vti; & ne oculus lædatur, aut vaginam, aut canulum, ipsi fistulæ adaptamus, aut coclearem ipsi oculo applicamus: quare experti Chirurgi canulos construxerunt, per quos igniti radij ad os affectum percurrere possint: canuli ad hoc opus accommodati sic facti sunt.

CAMAHAM. ALBV. | VAGINA. AVIC.

CAVTERIVM. | RADIVS.

IN NARIVM MEATIBVS.

In narium cauitatibus, aliquę carnosę excrescentię oriuntur, à Græcis sarcomata, & polypi, ab Arabibus alarnabet, & alarbiam, à Latinis tubercula carnosa, & hemorrhoides narium vocitatę: nomen assumunt à pisce illo maritimo, qui polypodus vocatur, ratione substantiæ, ac tenacitatis, pluralit ate pedum, quibus membrum amplectitur: horum alter durus, ac malignus est: alter verò mitis, & benignus iudicatur ille curari nequit: hic sanatur sola manuũ operatione, auxilio tamen alicuius instrumenti curui, ac semilunaris, & diuersarũ formarũ, sæpeue actuali cauterio: formæ verò instrumentorũ hæc sunt.

Hipp. lib. 2. de morbis. Cel. lib. 6. ca. 8. & li. 7. ca. 10. Gal. 3. meymar. cap. 30. Aet lib. 6. c. 90. Paul. li. 6. c. 25. Rasis lib. diuis. cap. 24. Auic 3 3. tract. 2. cap. 11. Albu. li. 2. c. 24. & 87.

LVNARE. AVIC. | SPATA ACVTA. CEL.

CAIADA. ALBVC. | SPATVLA ACVTA. PAVL.

Spatumen curuum commune. | Spatumen rectum. Albuc.

Si polypus occultus fuerit, ac in ima partę immersus, vt tutius apprehėdatur, & radicitus extirpetur, aliqui vncini, siue hamuli fabricantur: quorum effigies tales videntur.

VNCVS. CELSI. | CIATHISCVS. PAV.

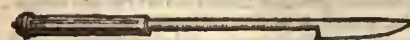
HAMVLVS PAVL.

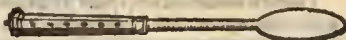

Interdum cogitur operator polypum incidere, ac vna eius radices adurere, ne denuo concrescat, & augeatur: quare duo præparentur instrumenta, alterum ad secandum, & vrendum; reliquum verò tãtum cauterium sit.

CVLTELLVS, QVI IGNIRI DEBET. | CAVTERIVM LINGVALE.

IN MEATV AVDITORIO.

In auribus pauci admodum sunt affectus, qui manuum opere egeant: ideò non multa instrumenta à veteribus delineata vidētur: solent tamē euenire, vel à prima natali die, vel protinus facta exulceratione, ac inducta cicatrice, vt nullam remaneat in aure foramen, quare audiendi vsu priuatur: quod vbi accidit, si alta, & tenuis cicatris est, acuto medicamento, aut scalpro accommodato diuidatur.

Cel lib. 7. c. 8. Gal 3. de cõp. med secundum locos. Aet. Paul. li. 6. c. 23. & 24. Auic 4 3. c 21. Albu. c. 6. & 7.

CVLTELLVS ALNESIL. | SPATA TENVIS.

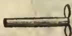

Facta ſectione, coijcienda in vulnere pinna eſt, illita medicamento cicatricem inducente, vt cutis circa pinnam ſaneſcat, quo fit, vt ea remota, poſtea facultas audiendi, remaneat.

PINNA AVIS. CANNA ARGENTEA. CANNVLVS.

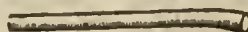

Solent etiam in aurem incidere non modo calculus, ſed & faba, & ſiliquārum ſemina, & ſimilia, quæ extrahi debent ſpecillo, lana, aut xilo in ſummo auoluto, ac in reſina, aut tali glutinante medicamēto demiſſo, eoq; in meatum auditorium leniter conie͏cto, donec adhæreat rei ingreſſę, eamq́, extrahat: ſin iſta nihil proficiunt: arundineum cānulum, aut galli, vel aquilæ, aut alterius magnæ auis pinnam accipere oportet: & cera arundinis, aut argentei cannuli, aut pinnæ ambitum, quo auri inijcitur obturare, ne necubi ſpirare poſſit, ac in auditorium meatum imponere, inde ore fortiter exugentes, ea quæ inciderunt extrahimus, aut ſaltem ad orificium euocamus.

CANNA RECTA. ALBV. EMBVBA. AVIC.

Si hæc non iuuant expedit vel hamulo, vel vncino ceco, aut geſti, aut roſtro Arcadię hæc apprehendere, & paullatine euellere: horum inſtrumentorum effigies ſimiles ſunt.

HAMVLVS. VNCINVS CECVS.

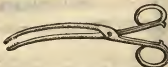
Paul. li. 2. c. 6.
Albu. lib. 2. c. 6.

GESTI. ARCHADINVM.

IN PASSIONIBVS ORIS, ET GVTTVRIS.

Gutturis intimæ adenes, quas Græci antiadas, Arabes algodad, & Latini tonſillas vocant, inflammationum expertes, aut ſupra modum auctę: ac cibi, potuſq;, & ſpiritus iter impedientes: ante completam ſuppurationem interdum ſeccari debent: porrò cautè inſtrumentum admouere oportet, quod Græci agchilotomon, Arabes ſpatumil, & Latini ſcalpellum lunatum appellant: ad has ſimilitudines facta ſunt.

AGCHILOTOMON.

Cel. lib. 7. c. 12.
Gal. 5. de cōp. med. ſecun. locos.
Paul. lib. 6. c. 30.
Auic. 9. 3. c. 15.
Albu. li. 2. c. 36.

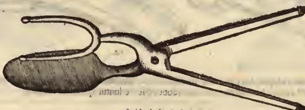
Cunq;

Cumq; in ore, aut gutture tumorem ſeccare vol ueris, linguã inferiori maxillę apprimere decet, quare illud eſt accommodatum inſtrumentum, quod Græci gloſſocatochon, Arabes ſpatam, & Latini ſpeculum oris vocant.

GLOSSOCATOCHON.

Paul. li. 6. c. 30.

SPATA.

Deuorantur interdum edendo ſpinæ, officula, & ſimilia, quæ gutturi ita infiguntur, vt uix euelli poſſunt: ea verò quæ in conſpectu veniunt, eo extrahuntur inſtrumento, quod Græci acanthobolon, Arabes geſti, & Latini volſellam dicunt.

ACANTHOBOLON.

Paul. li. 6. c. 32. Albu. lib. 2. cap. 6. & 38.

Sunt qui dicunt maiores moles deuorandas eſſe, exempli gratia caulem, lactucarum, aut bucellas panis biſcocti, alij ſpongiam puram, molemq; exiguæ magnitudinis lino alligatam deglutire iubent, apprehenſoq; lino retrahi, idq; frequenter efficere: quidam vaccinæ carnis portiunculam non plene coctam, filo annodant, ac eam deglutire præcipiunt, inde eam extrahunt, ſimulq; & ſpinam.

IN DENTIBVS MALE AFFECTIS.

Eximuntur dentes in pueris, cum hi qui ſubnaſcuntur, alios cõmouent: cõmoti verò aut ſponte cadunt, aut faciliter digitis euelluntur: in adultis verò aut quia crudeliter dolent, aut carie affecti, alios inficiunt, aut anhelitui, ac ori prauum præſtant odorem: aut exulceratę linguæ ſanationem prohibent: vel fiſtulam maxillarem procreant, aliquibus ferreis inſtrumentis extirpari debent: veruntamen, vt debiliores reddantur, ante operationem à gingiuis aliquantiſper ſeparentur: quare in hunc vſum ſimilia pręparentur inſtrumenta.

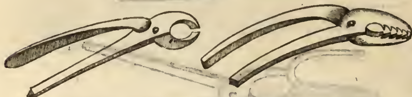
Cel. lib. 7. c. 12. Gal. 5. de cõ. med. ſecundum locos. Aet. lib. 2. c. 34. Paul. li. 6. ca. 28. Auic. 7. 3. c. 17.

Cel lib. 7. c. 12. Gal. 5. de cōp. med. secundum locos. Aet. lib. 2. c. 34. Paul. li. 6. c. 28. Auic. 7. 3. c. 17. Albu. lib. 2. cap. 30. & 31.

Cum à gingiuis dentes diuisi fuerint, ac à propria sede aliquantisper moti, in eos forcipes magnos locare oportet, porrò locatione bona, ne apprehensi fugiant, aut frangātur: ob hoc igitur forcipes istius figuræ operatores inuenerunt, & communiter ab eis cagnoli vocitantur.

CAGNOLI.

FORCEPS EVVLSORIA. Pau. ATRACTORIA FORCEPS. Cel.

Si verò non dens aliquis, sed eius radix prauum aliquod symthoma produxerit, omnino sed tutò, ac citò eximenda est, quare hæc instrumenta satis idonea esse creduntur: pellicani vocantur.

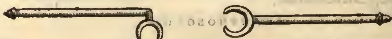
PELLICANI.

ALGESTI. ALB. RIZAN. CEL.

Non desunt alia instrumenta ad dentium radices eximendas, fortissimæ operationis, vt sub his formis videri possunt.

RAMIFICATA. ALB.

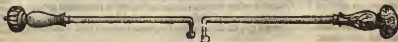
PALANCA. ALB.

Accedit interdum Chirurgia ex actuali cauterio in dente, aut ferrato, aut carie affecto, aut tristi sensu prædito; porrò præsentaneum remedium est, & diuersimode aduritur, sed quod magis expedit, sunt cauteria sphærica ignita, vna cum cannulo, aut sine eo: fabricantur in hunc modum.

CAVTERIA.

Albu. lib. 2. cap. 3.

Si vermis, aut humor aliquis acutus dolorẽ dentibus præstauerit, ore aperto, alterci semine, ignitis carbonibus aspero, dentes affectos suffire oportet: interdum enim quasi vermiculi quidam eijciuntur, & vt dentes vaporem recipiant: hoc instrumentum accommodatum est, à Gal. & Pau. infundibulum, à Principe traiectorium, & ab Albu. canulum nuncupatur.

INFVNDIBVLVM.

Gal. 5 de med. cõp. secundum locos d'eglspe.

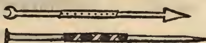
Occurit sæpe, vt linguæ alter latus exulceretur, & fit vlcus difficilis consol dationis, quare videndũ est, num contra dens aliquis acutior sit, qui vlcus eo in loco sanare nequit: quapropter eũ limare expedit: interdum etiam dentium inequales excessus apparent, qui pariter limaturam requirunt.

Hipp. lib. 2. prędictionũ
Cel lib. 6. ca 12.
Aet li. 13. c 30.
Paul. lib. 6 c 28.
Auic. 6 3 a. 30.
Albu li 2. c. 32.

RHINARIVM. PAV.

Quandoq; aggregantur in dentium superficie, interius, ac exterius, cortices asperi, turpes, & mali odoris, qui dentes nigricant, corrumpunt, & fędos faciunt, vnde eos radere necesse est. & . d hoc varia raspatoria parantur.

IN COLVMELLA.

Sæpe gargalio, aut columella, siue vua, catarro repletur, tumetue, ac elongatur, quare quod fluxum est discutere, & quod fluit inhibere expedit: facit ad hoc interdum piper, mirthus, & rosa, in puluerẽ minutissimum redacta: applicatur hic puluis cum eo instrumento, quod Græci staphileparton, Arabes frenum, & Latini spatulam vocant: aliqui canulo vtebantur, quos Gal. reprehendit, quippe pulueres per fistulam applicati, in asperam arteriam, aut stomacum delabi possunt, quare prostat interdum in coclearium coniecta medicamenta, columellæ applicare.

STAPHILEPARTON. COCLEAR.

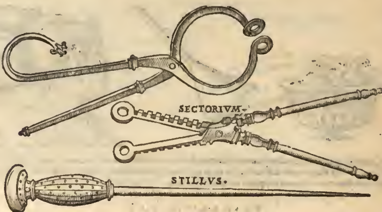
Gal. 6 de comp. med. sec. loc.
Pau. li 3. c. 26.
Auic. 9 3 c 14.
Albu li. 2. c. 37.

IN OCCIPITIO.

Vt ſucci diuerſi à capite, præſertim ad oculos fluentes, reuelantur; periti Chirurgi in occipite, ſeu occipitio, quod Græci opiſtocranion vocant, diuerticulos, aut funtanellas, ſiue ſedanios, quos Arabes ſectorios dicunt, facere ſoliti ſunt: vlcus quippe eſt, quo diu ſeruato, fluxiones ad id reuelluntur, tria ſimul concurrunt inſtrumenta, nempe tenacula perforata, quam iſti ſedaneum, aut ſectorium vocant: perforatorium, ſiue punctorius ſtilus, & funis ſirica opportuna.

Pau.lib.6 ca.s. Albu. h c. Ras. lib.de cau cerije.

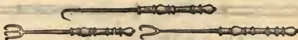

IN COLLO.

In collo, ſiue gula, aliquæ adenes craſſo, ac viſcido humore repleri ſolent, quare indurantur, & ad naturam ſcir hi conuertuntur, à Græcis cherades, ab Arabibus altheeltil, & à Latinis ſtrumę, & cõmuniter ſcrophulę vocantur; proprio ſoliculo, aut velamento, quod Græci chiſtim vocant conſeruantur: curantur interdum totali extirpatione cum ſua tunica: pari modo abſceſſus illi magni, qui in collo naſcuntur, à Græcis broncoceles, ab Arabibus hernia gutturis, & à Latinis botium vocitati; manuum opere curari ſolent: potiſſimum inuolueri totius extirpatione, vnde interdum, aliquorum hamulorum, aut vncinorum occurrit neceſſitas: ſic equidem facti ſunt.

Auic.3 4.tract. 2.cap 6 Albu.l.2.c.45.

HAMVLVS SIMPLEX.

INSTRVMENTA, QVAE PASSIONIBVS MEDII VENTRIS OPITVLANTVR.

IN THORACE.

In vulnere caſſali, quod vt plurimum penetrans eſt, pectoris, ſiue thoracis cauitas, ſæpe aut ſanguine, aut ſanie, aut alia catarrali humiditate repletur, quare vt talis ſuccus delabi poſſit: Chirurgi canulũ quendam ſemilunarem inueſtigarunt, à Græcis piulca, ab Arabibus clapſedra, & à Latinis ſaniei eductor nominatur, quo in medicationibus variarum humiditatum copia expurgari a clibano pectoris valeat, forma talis eſt.

Gal. 5. meth. ca. 8. 2. ad Glau. Paul. 3. cap. 59.

PIVLCA.

Vt verò, non solum tempore medelæ, sed vt continue defluant ſucci extrauenati, qui febres, tuſſes, ac anhelitus difficultates, dum in pectore perſiſtunt, producere ſolent: canulum rectum, teres, pluribus in locis perforatum inuenere, eumq; ſemper in vulnere conſeruant: variæ ſunt eorum effigies.

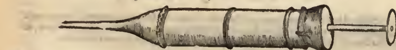
Porrò cum ſanguis conglobatus, aut aliqua materia craſſa, aut quæuis alia humiditas in thorace cõtenta eximi debet, aut ſi qua ablutio opportuna fuerit, aut ſi ſaniem in imo delapſam, bis terue in die extrahere volueris: ſimile paratum ſit tibi inſtrumentum: multiſq; alijs paſſionibus accommodatum, fabricatur ex argento, aut auricalco, & diuerſimode vocatur.

COTENCHITAS.

Cliſt oricularis Cel. li. 5. cap. de fiſtula. lib. 6. c. 19. de cęlis morbis. lib. 7. ca. 26. & 27. Gal. 5. meth. ca. 7. & 11. Aet. li. 15. ca. 86. Paul. li. 6. c. 59. Piulca. Gal. 2. ad Glau. cap. de ſinu. 5. meth. cap. 2. Pau. lib. 3. c. 59. Claſſedra. Albu. li. 2. c. 19. Rhaſ. 13. cont. cap. 23. Iniectorium. Auic. 4. 4. tract. 3. cap. 5. Cotenchitas. ſiue cliſt. oricul. Metrenchitas. ſiue cliſt. vteri. Gal. 5. meth. ca. 7. & 11.

METRENCHITAS.

Sæpe etiam cum claſſydra affuerit, & inijcere aliquod medicamentum deſideramus, veſica bubula, aut ſuilla, canulo, aut cornu alligata vtimur, præſertim in paſſionibus ani, aut ſinuoſis vlceribus.

VESICA CANVLO ALLIGATA.

Hipp. lib. de fiſt.

INSTRVMENTA, QVAE MORBIS INFIMI VENTRIS CONVENIVNT.

IN SVMINE.

Meges. Leonidas. Antilus.

Aquam his, qui hydropici sunt, emitti oportere manifestum est: quare quidam sub vmbilico fere quatuor interpolitis digitis, à sinistra, aut dextera parte perforare consueuere: optimum quippe in crassis abdominibus illud instrumentum est, cuius fere tertiam digiti partem latitudinis mucronis impleat, ex dimidio spatam refert: eius imago talis esse debet.

BEZEL.

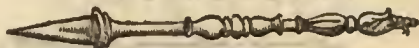
Manubriolum. Cel li. 7. cap. 15 & 19. Culter hydrocelicus Paul. lib. 6. c. 63. Bezel gladiolus. Auic. 23. 3 trac. 1. cap. 6. Spatumen latũ Albu. li. 2. c. 62.

Quia facillime bezel intestina attingere posset, securiorem instrumentum recentiores excogitarunt: aciem vtrinq; habet; acutum longitudinis medietatis digiti: in quo eminet breue quodam defensaculũ, quod mergi non sinit: fit sub hac forma, & valet in tenui mirach.

SPATVMEN SPINOSVM.

Spatumẽ acutũ. Albu. li. 2. c. 54.

Cum aquam extrahere volueris, eo tum perforato abdomine, plumbea, aut argentea, aut ænea fistula coijcienda est, vel recuruatis in exteriorem partem labris, vel in media circunsurgente quadam mota, ne tota intus delabi possit, huius ea pars quæ intra, paulo longior esse debet, quam quæ extra, vt vltra valentiorem membranam procedat: per hanc effundendus humor est, atq; vbi maior pars eius euocata est, cludenda demisso linteolo fistula est, ac in vulnere relinquenda: ambarum fistularum similitudines hæc sunt.

Cel. lib. 7. c. 15.

Altera fistula ad hoc opportuna reperitur; hæc non semper, sed solum tempore medicaturę in vulnere imponenda est, fit ex argento lenis, & tersum, teres in extremo vno tantum orificio perforata, & in lateribus diuersis, vt facillime aqua delabi possit: interdum ex magna auis penna fabricatur.

PINNA AVIS.

Occurrunt in hac parte affectus varij, veluti solutiones continui, abscessus, vlcera, & aliæ passiones, quæ instrumentorum varietate egent, attamen, quia talia alijs locis male affectis opitulantur, communiter de eis vno in loco historia enarrata est.

IN TESTIBVS.

Interdum testes, cum male affecti sunt, egent Chirurgia, vtpote cũ seroso humore replentur, à Græcis hydroceles, ab Arabibus hernia aquosa, & à Latinis ramex aquosa vocitatur: fit interdum ex prauo loci temperamento, nonnunquam ex iecore male affecto, vt in ascite, & reliquis aquę inter cutem generibus: euacuatur hic humor potissimum apertione: quare illud opportunum est instrumentum, quod à tali operatione hydrocelicum Græce vocatur.

Cel. lib. 7. c. 18. Gal. lib. de cam. cap. 18. Aet. lib. 14. c. 21 Pau. lib. 6 c. 62. Aui. 22. 3. tract. 1 cap. 6. Albu. lib. 2. c. 62

CVLTER HYDROCELICVS.

FLOBOTHOMVM MIRTHINVM

Anti-

Antiquissimi Medicorum ignitis cauterijs, has celebrabant sectiones, argumēto sumpto à forma instrumentorū: nullā tamen adhuc in eis vtilitatem percipere potui: videatis tū aliquorum delineationes.

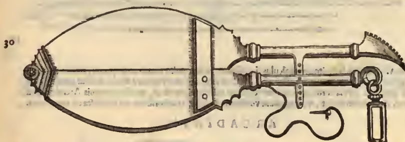
Hipp.li.de locis in homine. Meges. Leonidas. Antilus.

CVLTELLARE COMMVNE. CAVTERIVM PAV. CAVTERIVM ALBV.

Caro quoq; inter tunicas, quas Græci oscheon, Arabes barichem, & Latini scrotum vocant concrescit, vnde oritur durities quędam carnosa, à Græcis sarcocelem, ab Arabibus burum, & à Latinis hernia carnosa dicta. ex toto præter naturam est, quare æger ablatione: verum si didimo, aut annexa, aut auoluta fuerit fiat castratio, ad quod opus quatuor requiruntur instrumenta, castrator, nouacula, filus, & cauteria.

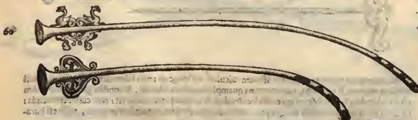
CASTRATOR.

Cum reddendi vrinam difficultas apparet, aut quia senectute inter collapsum est, aut quia calculus, vel concretum aliquid ex sanguine, aut puris, aut carnis, intus se oppośuerit, aut mediocris inflammatio eam prohibet, aut exterior causa obturauerit, aut præputium aliqua ex re coierit, manus operā moliemur, idq; non in viris tantūmodo, sed in fœminis quoq; interdum necessarium est, quod opus Græce catheterismon vocatur: vt ergo lotiū reddatur, Chirurgus instrumenta diuersarum materierū quantitatum, ac formarum penes se continuo parata habere tenetur. Hæc apud vetustiores Medicos ex piscium corio, aut pelle quorundam auium formabantur: Nunc verò ex auro, aut argento, aut auricalco, pro viris fabricantur: pro mulieribus interdum ex plumbo, nec nimis plena, nec nimis tenuia, sed lenia, leuia, rotunda, æqualia, inania, grossitiei sicut penna auis, & aliquantisper curua esse debent, sed magis in viris, quam femelis: ad mares tria, ad fœminas duo, Medico habenda sunt: ex virilibus maxima decem, & quinq; est digitorum, media duodecim, minima nouem: ex mulieribus maior nouem, minor sex: sint pluribus in locis perforata, ne à conglobato sanguine, aut crasso pituita, vel arenibus, aut calculo obturentur, diuersimode nominantur: communiter tamē à Græcis catheter, ab Arabibus cathatir, à Latinis fistula vesicaria, & Vulgari sermone siringa. hæc sunt eorum lineamenta.

Aenea fistula. Cel.lib.7.c.26. Catheter. Gal.5.meth.ca. 11. Aet lib.11.c.5. Argalia. Gal.6.inter c.3. Rectus siphon. Gal.5.meth.c. 7.& 11. Paul.li. 6.c.59. Fistula vesicaria. Aet.lib. 16.c.78. Alchatar. Auic.19. 3.tract. 1.c.5. & tract. 2.cap.9 Siringa. Albu.li. 2.c.58.

CATHETER.

Medi-

Medicamentorum genera, quæ ad vesicam, vterum, intestina, & pulmonem idonea sunt, ab ipsa cu randarum partium substantia desumi debent, quæ cum in occulto existit, extimato prius affectu, corū vtendi modum, tum à forma, tum à situ contemplare oportet: hinc nanq; excogitati sunt antiqui, & vteri clisteres, quos metrenchitas, & oricularij clisteres, quos cotenchitas, & recti siphones, quibus in vesica aliquid infunditur, quos catheteras Græci dicunt: ob hoc igitur cum fœmina breuius meatū vrinæ similiter, & rectius iter habet, breuiori, ac rectiori catetheri auxilio eget; forma catetheri mulierum.

Gal. 5. meth. cap. 18.

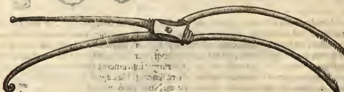

Interdum non calculus, nec arenula, sed crassus, ac viscidus humor, liberum lotij exitum prohibet: vnde admodum sæpe sola cereæ candellulę impositione vrina expurgatur, fit ex cera alba, vt firmior sit, & diuersę longitudinis, ad commodum coli vesicæ penetrationes: suffragantur pariter summopere ad carunculas, quæ ceruicem infestant, acri medicamento remouendas: huiuscemodi factę sunt.

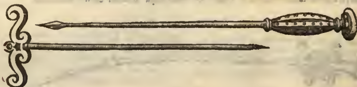
In vrinaria fistula multotiens calculus sic infigitur, vt inde nullo modo euelli potest, aut manibus, aut vi alicuius medicamenti: quare aliquo instrumento eum extrahere tentare decet, & illud opportunum est, quod à sui forma curuatum rostrum vocitatur: ab aliquibus ob id, quod rostro auis Arcadię assimilatur, Arcadinum dicitur, Aet. angustam volsellam, & Albu. traiectorii vocant: sic facta est eius forma.

ARCADINVM.

Si verò arcadicum iuuamentum non præstat, facta sub calculo laqueatione, ne ad vesicam redeat, ex ferro alferico, aut indo, specillum palmi longitudinis habere expedit; cuius extremitas, aut triangulata, aut terebri more, quo lignarij fabri vtuntur, esse debet: cum eo quippe calculus, aut perforatur, aut frangitur, aut extrahitur.

Cel. lib. 7. cap. de figuris calculorum. Aet. lib. 11. ca. 5. & 14. Albu. li. 2. c. 60.

Nonnunquam etiam prolapsus in fistulam calculus, nō longe ab exitu inhæresit, eum si fieri potest euellere oportet, si verò non, cutis extrema quamplurimum attrahenda, & condita glande lino vicienda est: deinde à latere recta plaga coles incidendus, & calculus eximendus est: tum cutis remittenda: sic enim fit, vt incisum colem integra pars cutis contegat, & vrina naturaliter profluat; vtilis est infrascriptus cultellus.

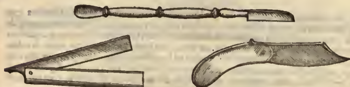
Calcu-

AD CALCVLOS EX VESICA EVELLENDOS.

Calculi vbiq; in homine generantur, sæpè verò in renibus, & vesica, in tunica hepatis reperti sunt: ab intestinis proiecti, tussicula expulsi, ac in pellicula felis visi, & à me bis in pàniculo plęura ex anatome inuenti. Nicolao Massa Veneto omni literarum genere clarissimo assistente: porrò cum in vesica reperit, & sub morbo in numero est, ac res omnino præter naturã ablatione eget, quod fieri solet à perito Chirurgo, varietate instrumentorum: & quod primo occurrit nouaculum est, sub hac imagine factum.

Gal. Gal. li. 1. de noc. luc. a fect. Gal. li. 6. dei c. cap. 1. Gal. li. 4. de loc. affe. cap. 8. Gal. li. 9. de f. m. tract. 2. cap. 3.

CVLTER RASORIVS.

Cel. lib. 7. c. 26. Gal. 3. tegni. ca. 54. Aet. li. ca. Pau. li. 6. c. 60. Auic. 19. 3. tract. 1. cap. 5. 6. & 7. Albu. li 2. c. 60.

Cum superiori instrumento, locus qui à Græcis perineon, ab Arabibus fiterim, & à Latinis fæn en dicitur, primò à pilis denudatur: deinde tota ceruix aperitur, donec calculus in conspectu venit: dimissо prius catethere cum suo aperto canaliculo, à media regione fere vsq; ad imum: in quo secãdo acies nouaculæ ingredi possit: est eius exemplar simile, & communiter itinerarium nuncupatur.

ITINERARIVM.

Quamprimum in vulnere calculus se obiecerit, si exiguus est, digitis ab altera parte propelli, ab altera protrahi potest, si minus vulsella, aut tenacula huic operationi accommodata eximetur.

TENACVLA.

Si magnus calculus est teres, & lenis, à superiori eius parte vncus inijciendus est, eius rei causa factus, idest ad extremum tenuis in semicirculi specie, retusæ latitudinis ab exteriori parte lenis, qua corpori iungitur, ab interiori asper, qua calculum attingit; tale est hoc instrumentum.

Solet

VNCVS CEL. BROCVS COMMVNIS.

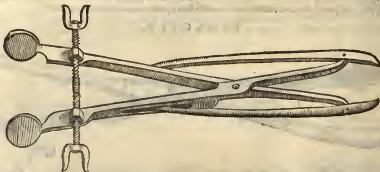
Solet interdum calculus adeo magnus esse, quod per angustũ calem exire nequit, sed latissima eget apertione, quę periculo non vacat; quare tunc melius est quiescere, quàm cum errore vlterius procedere, quippe aut moritur patiens, aut continuo fistulam patitur, quam Græci coriadam vocant, quod magis verendum est, si calculi forma, aut inæqualis, aut aspera, aut spinosa fuerit, ob hoc igitur, vt calculus appareat, ac vulnus amplietur, instrumẽtum quoddã ad hoc idoneum fabricatur: porro specilli duo sunt solidiores, crassioresuè communi exploratorio, teretes, lenes, ac in imo per duos digitos aliquãtisper reflexi, longitudinis palmi, adinuicem, vt infra vniti, hi cum vesicam introierint, viam aperienti insinuant, eamq; aliis instrumentis præparant: quare ductores communiter appellantur.

DVCTORES.

Ductorum solidiora capita in vesicæ cauitatem locantur leuiter quidem: opposita verò aliqualiter, & moderate stringuntur. sic enim vulnus dilatatur, & inter ingressos specillos, tenaculæ, forcipes, frãgentes aliuduè opportunum instrumentum tuto interponi potest: at si robustiori ingenio fuerit opus, quo æqualiter partes amplientur, ac ampliate conseruentur, vt lapis amplecti possit, hoc vtaris instrumento, quod ab eius operatione aperiens denominatur.

APERIENS.

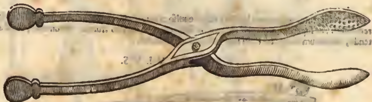

Ampliato vulnere sat est, si vnco calculum extraheris, si verò non, forcipe amplexo eum perdecas: amplexus autem talis fit ne fugiat, nam ex longa inquisitione læditur vesica, & inflammationes mortiferę citantur, sit forceps, aut tenacula, rostro anserino similis, vt hæc.

FORCEPS DVPLICATA.

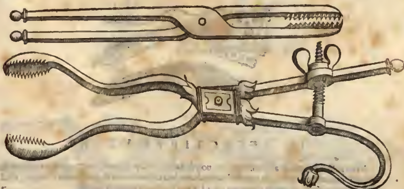

FORCEPS ANSERINA.

Recuſat interdum calculi forma, aut magnitudo, dilatationem, aut nouam ſectionem, vt integer extrahatur, præſertim cum ductores, aut dilatatores iniici minime poſſunt; quare debet, vt frangẽte inſtrumento apprehendatur, & minutim diſſipetur, ac quod fractum eſt aſſumatur, ne aliquid in veſica reſideat: nam denuo vnietur, & magnificabitur: formæ inſtrumentorum frangentium ſimiles ſunt.

FRANGENS MAGNVM.

Si conteritur calculus id ſatis eſt, ſi minus ſcalpello, & malleolo diuidatur, & ne fugiat, firmiſſime in ſecundo frangente ſituetur: ſcalpelli verò ſic eſſe debent.

SCALPER ACIATVS.

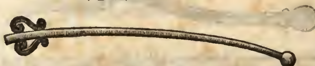
Fracto lapide fragmenta abducere oportet, ne vesica iterū lædatur, ne ve intus aliquæ dissipatæ reliquiç resideant: quicquid igitur remanserit, aut arenulæ, aut calculi, aut concretus sanguis simili coclearis, quod sibi Chirurgus præparauerat, à vesicæ cauitate deundet: coclearis imitatio talis est.

COCLEAR.

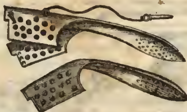

Solent diligentes operatores lapillo à vesicâ euulso, accuratè eius cauum inuestigare, si quid absconsi remanserit, ac superflua omnia ad vulneris orificia vertere: quare eo vtuntur instrumento, quod à vertendo, verticulum nominare soliti sunt: vulgo buctõn dicitur.

VERTICVLVS.

Quoddam instrumentum magisterio fabricatum, quod forpicis officio fungitur, aliàs vidi, ideò cū delineare decreui, quamuis egregij huius ætatis operatores, nec eo, nec ductoribus, nec aperientibus, nec frangentibus vti soliti sunt, sed aut digitis, aut solo anseris rostro adhibita opportuna sectione: omnes prædictas operationes celebrant.

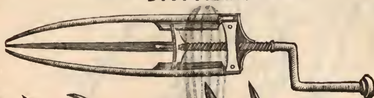

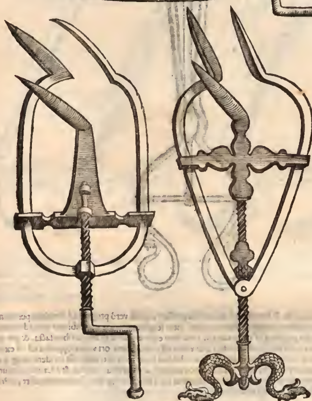
IN AFFECTIBVS VTERI.

Vteri passiones, quia in absconso residet, non de facili sensibus dignoscuntur: egent porrò interdum alicuius instrumenti auxilio, & quod ad varias huius loci dispositiones dignoscendas conducit, illud in vsum habetur, quod à Græcis dioptæra, & à Latinis speculum matricis vocatur.

DIOPTAERA.

Dioptera.
Aet.li.15.c.86. & 88.
Pau.lib.3.c.66.
Speculum.
Auic.21.3.tract. 4.cap. 3.
Vertigo.
Albu.li.2.c.77.

SPECVLVM VTERINVM.

SPECVLVM ANO ACCOMMODATVM.

Cel.lib.7.c.28. Aet.li.16.c.97. Paul.lib.3.c.73. lib.6.cap.71. & 72. Aui.21.3.trac. 4. cap.1. Albu.li.2.c.72.

Morbi quidã maribus, & fœminis cõmunes esse possunt; quidã verò propriè ad fœminas pertinent, vt in primis, quod earum naturalia, nonnunquam inter se glutinatis oris concubitum non admittant, idq; interdum euenit protinus in vtero matris, interdum exulceratione in his partibus facta, & per malam curationem his oris sanescendo iunctis: si ex vtero est, membrana ori vuluæ opposita est: si ex vlcere caro id repleuit: oportet autem membranam duabus lineis inter se transuersis incidere: magna cura habita ne vrinæ iter violetur, hæc passio à Græcis phimus, ab Arabibus alratica, & à Latinis clausura vocatur: commune instrumentum ad talem sectionem illud est, quod ex dimidio spatam refert, à Principe alcabid nominatur: talis est eius forma.

ALCABID.

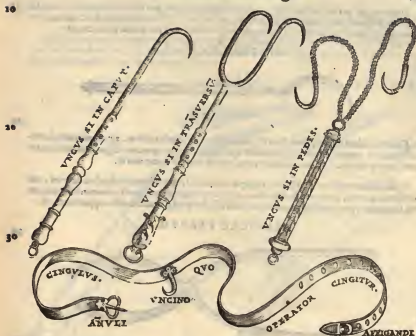

IN MORTVI FOETVS EXTRACTIONE.

Hipp.lib.de fœtus extractione. Cel.li.7.ca.29. Aet.li.15.c.23. Paul.li.6.ca.74. Aui.21.3.tract. 2 cap.14. Albu.li.2.c.76. & 77.

Si iam prope maturum partum, intus fœtus emortuus est, neque excidere per se potest, adhibenda curatio est, quæ numerari inter difficillimas debet. Nam & summam prudentiam, moderationemq; desiderat, & maximum periculum affert: igitur mortuo fœtu cum cetera ingenia nihil proficisci videantur, à violenta manuum opera curatio expectanda est: porrò cum partum mortuum esse certus fueris, diligenter quęre an in caput, an in pedes, an in transuersum iaceat, vt scias vbi vncum quo fœtus extrahi possit, defigi conueniat.

Extrahi-

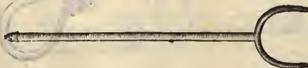
Extrahitur fœtus emortuus adaperto vteri ore, ſed magis eius collo, quod fit diopteris auxilio, attamen quoddam inſtrumentum ab Albuc. deſcribitur, non diſſimile ab æquatore, quo libri æquantur, ab eo vertigo vocitantur: fortaſſis non ab re, cùm longa, difficilis, laborioſa, & non ſine periculo ſit talis operatio: Notate quæſo huius vertiginis effigiem.

VERTIGO ALBVC.

Adaperta vulua, Medici propoſitum eſt, vt puerulum manu dirigat, vel in caput, vel in pedes, ſi forte aliter compoſitus ſit: quare ſi nihil obſtat, manus vel pes apprehēſus, corpus rectius reddatur, ſi nō autem, ramificato inſtrumento, quod implens dicitur conuertatur.

IMPELENS.

Si manus, aut pes tantum egreditur, aut caput solum appareat, nec eius datur remeatio, eo meliori modo quo potest tale membrum abscindatur: aut spatumili Albuc. aut cultello Auic. quo nasi hæmorrhoydes secantur, aut vnco Cel. in interiorem partem tantum per totam aciem exacuto.

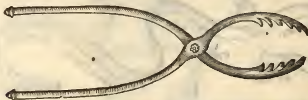
CVLTER LVNATVS.

Caput interdum aqua repletur, & ea fit passio, qui hydrocephalica dicitur, aut corpus tanto humore distenditur, aut nimia flatus copia tumescit, quod egredi nequit: quare aut digito, aut cultello, aut extenuetur perforare expedit: ne autem vterus lædatur cultellus acutus non sit.

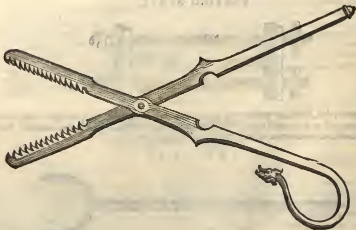
Si autem fœtus adeò magnus fuerit, aut caput Nieqmachi, aut ossa per transuersum steterint, aut bini fuerint gemelli, aut corpus sic dispositum, quod machina exire non potest: craneum scindatur, aut ossa frangantur, aut gemelli separentur: porrò ad ossa frangenda, almisdac Albu. opportunum est.

ALMISDAC PARVVM.

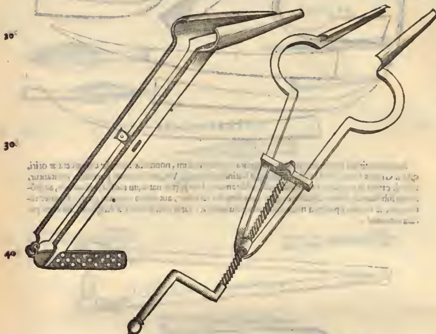
Ossa verò in propatulo posita, aut in intimis abscondita, almisdac magno facillime franguntur.

ALMISDAC MAGNVM.

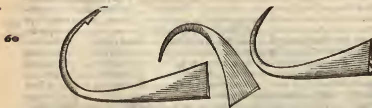
IN MORBIS, QVI ANO CONTINGVNT.

Affectus varij rectum intestinum à Græcis longanum dictum infestare solent, nec videri possunt, nisi auxilio illius instrumenti, quòd Hipp. catopter, & leonidas, ac Paul. diopterion vocant, Latini verò ani speculum nominant: tales sunt eorum imagines.

Hip. li. de fistulis, & lib. de hemorrhoidibus. Cel lib. 7. ca. 4. & 30. Aet. lib. 14. c. 11. Pau. lib. 6. c. 52. & 78. Aui. 17. 3. c. 19. Albu. li. 2. c. 80.

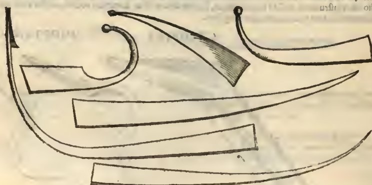
Ani plura vitia sunt, quę vbi medicamentis non vincuntur, manus auxilium desiderant; fistulæ præsertim, quæ à Græcis siringæ nuncupantur: hæ dum antiquantur, callum contrahunt, & nisi secãtur non sanescunt, quippe aliqui adusque intestini corpus penetrant, multę illud perforant, & aliæ varios, ac diuersos anfractus procreant: quæ verò vsque ad intestinum perueniunt, scolopomacherio aperiri solent: eo autem quæ illud perforant, falsicula huius formæ diuiduntur.

Siringotoma. Hipp. lib. de fistulis. Cel. lib. 7. c. 19. Gal. 6. meth. cap. 4. Paul. li. 6 c. 52. Acicula. Aet lib. 15. ca. Culter fistularis Paul lib. 6. c. 78. Spatumen spinosum. Albu. li. 2. c. 80. Falsicula.

Ne autem aut inteſtinum, aut operantis digitum lædatur, fabricantur falſiculæ cum radij extrema acutie ſpherulata: eorum effigies ſic patent.

FALSICVLA.

Solent nimirum prope anum, & in extremitate recti inteſtini, nonnullæ carnoſæ excreſcentiæ oriri, quæ à Græcis thimi, ab Arabibus alhaſce, à Latinis morum,& Vulgari ſermone porrofico vocitantur, alibiq; etiam in membris raris naſcuntur: additamenta ſunt prȩter naturam mollia, rubicunda, ac ſpõgioſæ ſubſtantiæ, quare ablatione egent, aut ſimplici ſectione, aut ignito cauterio, ſed ut firmiter teneantur, ac vt ceterȩ partes à noxa immunes permaneant: varia inſtrumenta à diligenti Chirurgo parata tenentur.

AD SAGITTAS DE CORPORE EXTRAHENDAS.

Vt ſagittas in corpus defixas ſecundum rationem, & ex arte eximere poſſis, inueniendum tibi primum eſt quo inſtrumento id efficere queas: modus autem inueniendi inſtrumenta habetur ex contemplatione naturæ, ac diuerſitatis tum læſarum particularum, tum rerum defixarum, ex quo poſtea ſequitur, modus eas euellendi, qui varius, ac multiplex eſt. cum differentiæ telorum, ac rerum in corpus defixarum infinitæ ſint: differunt nempe materia, figura, magnitudine, numero, habitu, & viribus: materia quidem quatenus haſtilia, aut lignea ſunt, aut arundinea: ipſa verò tela, aut ferrea ſunt, aut ærea, aut ſtannea, aut plumbea, aut cornea, aut vitrea, aut oſſea: figura quatenus alia rotunda, alia lata, alia anguloſa, alia triãgulata, alia ſulcata, alia triſulcata, alia ſpiculata, & ex ſpicularis. hæc poſteriora ſpectantibus ſpiculis muniuntur, vt dum extrahuntur contra defigantur, illa in ateriora vergentia habent ſpicula, vt propulſata idem faciant, hoc eſt infigantur, & lanient aliæ vtroq; modo. Magnitudine quatenus alia magna, alia parua ſunt: numero quatenus vna, aut plures, aut ſimplex, aut compoſita, ideſt ex duplici parte fabricata: habitu quatenus à ſuo aſtili ſeparatur, aut firmiter infigitur, nec vllo modo dimouetur: viribus quatenus veneno quædam ſunt oblita, alia verò non: Hæc quidem ſunt telorum diffe-

differentiæ, quæ vt sensate intelligantur, videatis eorum imagines: deinde instrumenta extractioni accommodata delineabo.

FERRVM SAGITTAE ROTVNDVM.

LATVM.

ACVTVM.

TRIANGVLATVM.

SPICVLATVM.

BARBVLATVM.

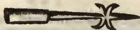
CVSPIDATVM ANTERIVS.

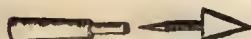
CVSPIDATVM POSTERIVS.

CVSPIDATVM VTROQVE MODO.

DVPLICATVM.

TORCVLATVM.

FALCATVM.

ANGVLOSVM.

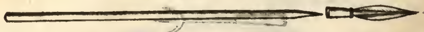
SAGITTA ASTILI MVNITA.

Hipp. lib. de telorum extractione. Cel. lib. 7. ca. 5. Paul. li. 6 c 88. Rasis 7. ad Alm. cap. 25. Auic. 4. 4. tra. 2 cap 10. Albu. li. 2. c. 96.

Omne telum extrahitur, aut ab ea parte qua venit, aut ab ea in qua tetendit, extrahitur autem aut vi quadam, aut quiete, aut longo tempore, & instrumentorum auxilio ab ea parte in qua tetendit, dum altæ infigitur, aut spiculis, vel inuersis alis cingitur: quare si ferrum astili priuatur, & concauum fuerit, eo instrumento propulsatur, qui à sagittæ astili non variat, aut saltim propria sagitta: teres, & acutum est, vt ferri cauum iniici possit, donec in oppositam propellatur partem: vnde propulsorium mas appellatur, ab aliquibus surdus impelleris dicitur, & ab Auic. impellens acutũ nominatur: eius effigies hæc est.

PROPVLSORIVM MAS. ZVGI CANNVLATVM. AVI.

7. Guidonis instrumentum.

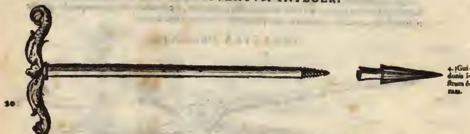
Aliud simile instrumentum, sic cauum vsitatur, & ob hoc propulsorium fœmina vocatur, ab aliquibus cauum impellens, & ab Auic. impellens cãnulatum dicitur: cum his igitur tela caudata propelluntur, donec ab altera parte apprehendi, ac extrahi possint: huius secundi instrumenti imago hæc est.

ZVGI CAVDATVM. AVI. PROPVLSORIVM FOEMINA.

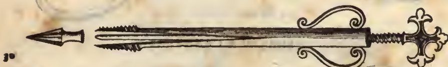
Cum verò ab ea parte, qua venit sagittæ ferrum illud euelli potest, quæratur id manibus efficere, si verò non eo vtamini instrumento, quod Albuc. attractorium torculatum, & magnus Guido terebrum inuersum vocant: sub duplici forma hæc instrumenta fabricantur, quorum vnum integer est, alterum verò diuisum: ecce eorum delineatio.

TEREBRVM TORCVLATVM INTEGER.

4. Guidonis instrum 6. tam.

TEREBRVM TORCVLATVM DIVISVM.

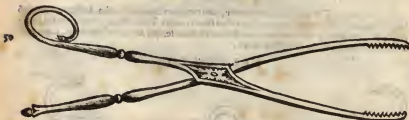
Si sagitta firmiter in osse, aut alibi compacta extiterit, & opus terebris perfici poterit, ad alia instrumenta deuenire non decet: si verò non, ad fortiora confugiendum est: inter quæ rostra varia enumerantur, veluti coruinum, gruinum, & anserinum, quibus sagittæ ferrum apprehenditur: quare eorum effigies sic delineare decreui.

CORVINVM.

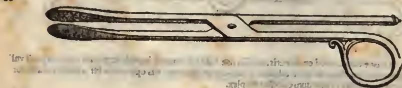
Albu. li 2.c. 39. 2. Guidonis instrumentum.

GRVINVM.

Albu.li.33. c.39.

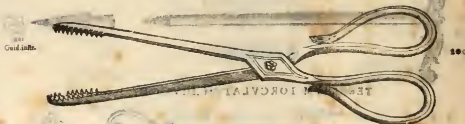
ANSERINVM.

Quia perſæpe tela ſpiculata, aut barbulata, aut alterius figuræ exiſtunt, ideo prædicta inſtrumenta accommodata non iudicantur: vnde ad tenaculas cannulatas, aut dentatas confugere oportet: quę porrò fortiſſimæ, ac tutiſſimæ operationis reperiuntur: formantur hoc modo.

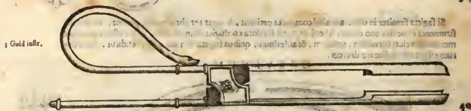
TENACVLA DENTATA.

Guid. inſtr.

TENACVLA CANNVLATA.

3 Guid inſtr.

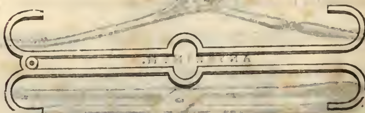
G [illegible] [illegible] lib de ſa [illegible] ract. Diocl. um. [illegible] li 7. ca. 5. [illegible] Gal. [illegible] li 6. c. 88.

Solent nimirũ ſagittæ ob eorum varietatum magnũ negotium Medico faceſſere: antiqui tamẽ quodam inſtrumentũ obſeruabant, quod à ſagittarum extractione belulcũ Græce, & Diocleum Latine, à Diocle eius inuentore vocitatur: cuius deſcriptio obſcuriſſimè à Cornelio Celſo legitur: ecce imago.

DIOCLEVM.

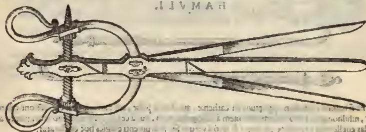
Hoc vnum ex tot Chirurgicorum ferramentis, cum nunquam capere potuerim, delineare datum nõ fuit, quemadmodum etiam in ſecundo libro teſtati ſumus; quare ſi quis effigiem organi iſtius in lucem aliquando protulerit, ab omnibus medicinæ ſtudioſis ſummo ſemper in honore habebitur. Loco autẽ Dioclei inſtrumenti ego vti ſoleo hoc altero.

BELVLCVM.

Occurrit ſæpe, quòd ex vulneris anguſtia prædicta inſtrumenta ingredi nequeunt, quare expedit vulnus interdum vſque ad imum dilatare, & hæc duo inſtrumenta ſatis opportuna ſit: primum vocatur forceps deceptoria: ſecundum cultellus ſimplex.

FORCEPS ECCISORIA AD VVLNERA IN CARNE AMPLIANDA.

Ypsiloides. Cel.

6. Guid. instr.

CVLTELLVS SIMPLEX.

DE GLOBVLOS, SIVE PLVMBEAS GLANDES, AVT SPHERVLAS EVELLENDAS.

Nullam antiqui de sclopetorum, siue archibusorum vulneribus notitiā habere, igitur ullum quidem verbum ab eis habetur. Celsus tamen in tertio telorum genere plumbeam glandem assignat, quam moderni Chirurgi clarissimi globulum, pillam, & spherulam plumbeam vocant: telum est quod perrupta cute, & carne integrum intus insedit, quare & integrum euelli debet: euellitur autem aut ab ea parte qua venit, aut ab opposita disrupta cute si tenuis fuerit: & quia varia sunt, quæ à tormentis bellicis in corpore inijciuntir, ea quippe imprimis delineare decre ui.

Alphonsus Ferrus Neapolit. Bartholomæus Magg. Bonon. Leonardus Botalus Astensis.

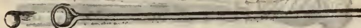
Tela omnia, quæ sensui obijciuntur, sæpe manibus extrahuntur: quæ verò in absconso delitescunt, parte angustiori, tereti, & recta, specilli inquirenda sunt: vtpote dum dignoscuntur illius latiori, & cura euelluntur.

SPECILLVM ANGVSTI, ET LATI CAPITIS.

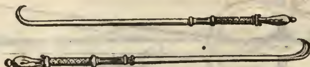
Cumq; specillum lati capitis nihil egerit, aliud in medium adducatur, anullare dictum: cuius operatio laudatur, si pilla in sinu aliquo, aut magna cauitate perstiterit; eius effigies talis est.

SPECILLVM ANVLLARE.

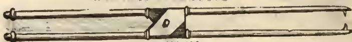
Si verò firmiter globulus alicui parti adhæreret, illud instrumentum opportunum est, quod hamuli piscatorij effigiem præfefert : quod hercle non mihi multũ placet: attamen sub duplici forma videri solet.

HAMVLI.

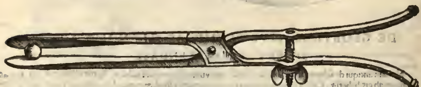

Et si hamuli interdum opportune in cathenæ, aut diuisæ pillæ, aut partis loricæ extractione operetur, nihilhominus tutiorem operationem à cicognino meo, aut à celebre illo anserino instrumento ad pillas euellendas expectare oportet : & quòd verum sit, instrumenti effigies hoc declaratur.

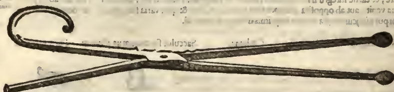
CICOGNINVM.

ANSERINVM.

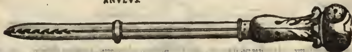
GRVINVM ORBICVLATVM.

Non desunt quamplurima alia instrumenta ad hoc opus maxime accommodata, veluti alphonsinum, inuentore Alphonso Ferro Neapolitano, instrumentum est tribus alis, ab vno trunco ortis munitum, quæ anulo quodam mobili aperiuntur, & clauduntur : quare apprehensa pilla firmiter eã retinent, anulo recurrente adiutore, si cuspidem versus trahas aperitur si contra : hoc enim pacto figuratur.

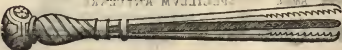
ALPHONSINVM CLAVSVM.

ANVLVS.

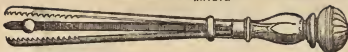

ALPHONSINVM APERTVM.

ANVLVS.

ALPHONSINVM CVM PILLA.

Apud Teutones ad pillas euellẽdas aliqua ſatis accommodata inſtrumenta abſque anulo in vſu obſeruantur, quæ mihi à magno Matthiolo donata fuere, ea certe habeo, conſeruo, & cordi teneo: eorũ effigies hæc eſt.

CANNA FERREA.

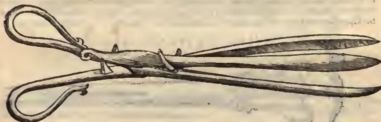
ASTA FERREA QVATVOR ALIS MVNITA.

ASTA CVM SVA CANNA.

ATTRACTOR SIMPLEX.

ATTRACTOR CANNVLATVM, SINE TEREBRO.

TEREBRVM.

ATTRACTOR CANNVLATVM CVM TEREBRO.

Si telum offi adeo impactum fuerit, quòd inde prædictis instrumentis euelli nequit, decet quippe altero infrascriptorũ vti, quæ porrò apud Chirurgos castra, classésq; sequentes continuo circunferri debent: fabricatur instrumentum cannulatum teres diuisum, per quod medium terebrum, siue torculum rectum percutem recto tramite pertransit. cumque igitur canulum pillæ firmiter apodiatur, & terebrũ auoluitur pilla perforatur cuspide torculata terebri, ac illi inseritur: cãnulum verò carnis latera tuetur, nec illis noxam inferre permittit, & sic pilla secure extrahitur: hæc est huius primi terebri forma.

CANNVLVS ACVTVS CVM TEREBRO.

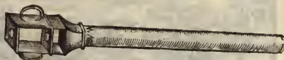
Alterum simile fabricatur, prætetquam in eius extremitate, quàm exterius torculatam videre poteritis. facit hoc instrumentum ad duo, nempe quidem ad ferrum sagittæ euellendum, & ad pillam extrahendam: diuisum est vsque ad medium, sicut primum, sed non acutum: ecce eius propria delineatio.

CANNVLVS TORCVLATVS CVM TEREBRO.

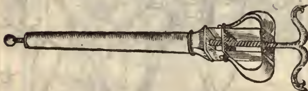
Non multum dissimile instrumentum teretem ad hunc finem fabricatum, sed integrum, & absq; torculo reperitur, per cuius cannulũ transit torculum acutũ; eius forma his tribus instrumentis manifestaẽ.

CANNVLVS SIMPLEX.

TEREBRVM.

CANNVLVS SIMPLEX CVM TEREBRO.

Hactenus de instrumentis cõmunibus, ac aliquibus membris appropriatis, nonnulla diximus, eaq; delineauimus, quæ porrò vsque ad huc videre potuimus: nunc restat, vt cauteriorum, quæ igniri possunt, vnde actualia vocantur, imagines describamus.

TYPIS EXTRACTIONIS SAGITTARVM.

CAVTERIA ACTVALIA.

Veteres Medici in cauteriorum administratione, audatiores, ac diligentiores his, qui hac tempestate à manuum operatione Chirurgi vocitantur, semper fuere, ac præsidium hoc eunctis alijs præposuere: & quia huius actionis finis varius, ac diuersus est, tum ratione affectus, cum ratione loci affecti igitur hæc instrumenta, quæ cauteria, siue clauilia vocantur, diuersarum formarum, aç materierum fabricari debent: nempe quidem ex auro, quòd magis laudatur, aut ex ferro, quòd magis valet: interdum ex ære, aut plumbo, aut auricalco fiunt: interdum ex feruenti oleo, aut xillo accenso, aut cucurbita adusta, aut carta auoluta, & ignita, aut similibus rebus administrantur: sortiuntur eorum nomina ab effigie, aut forma, vt ad vnguem infra videre poteritis.

Hip. 8. par. aph. in fine. & 7. de mor. popu. Cel. lib. 8. c. 2. D. osc. li. 7. c. 3. Gal. lib. ar. par. m. cap. 96. & li. de dinamidijs. Aet li. 12. c. 25. Pao. li. 6. in prīc. Auic. 4. 1. c. 29. Rasis li. de cauterijs. Albu. lib. 1. per totum.

CVLTELLARIA.

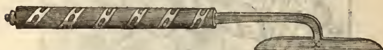

Albu.lib.1.c.7 & 10.

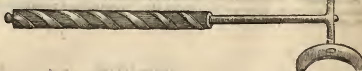

LVNARIA.

Albu.lib.2.c.16

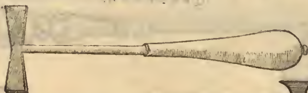
SCV-

SCVTALIA.

29

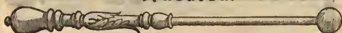

30

MALLEARIA

39

40

SPHERICA.

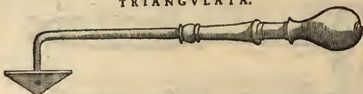
50

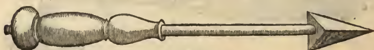

60

TRIAN-

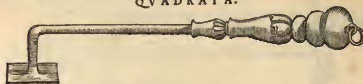
TRIANGVLATA.

Albu.li.1.c.47.

QVADRATA.

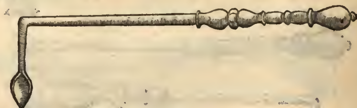
Albu.lib.1.c.

OLIVARIA.

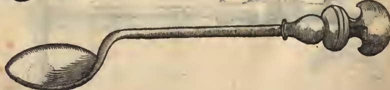
Alb.li.1.c.3.10. & 36.

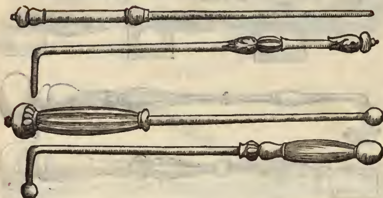
LINGVALIA

Albu.lib.1.c.

RADIOLATA.

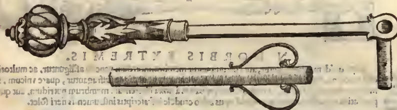
Albu.lib.1.c.18.

CANNVLATA.

Sæpe periti Chirurgi ne latera, aut partes carnosæ sensibiles ab ignito cauterio lædantur defensacula, quædam aut ænea, aut ferrea, aut alterius modi præparare solent: hæc quippe formas varias seruant: nam sub cannuli recti, aut obliqui effigie multa fiunt: alia verò plana, quadrata, aut rotunda fabricantur, vt ignitum clauilium recipiant: hæc porrò clarè infra videre poteritis.

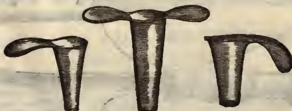
CANNVLVM OBLIQVVM.

CANNVLVM RECTVM.

Albuc. li.1.ca. 18.

CAMAHAM AVIC.

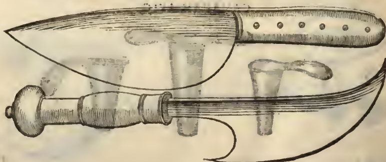
IN

IN MORBIS EXTREMIS.

Sæpe quidem sphacellantur, aut corrumpuntur membra, interdum veneno affliguntur, ac multotiēs ossa teredine, siue carie vexantur, quod nec medicamentis, nec igne sufragantur, quare vnicum, sed miserum remedium restat, vt corporis cæterę partes à noxa liberentur. membrum putridum, aut quòd paullatine emoritur amputare: quòd opus adeo crudele infrascriptis instrumentis fieri solet.

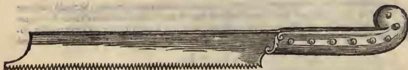
Hipp. 1. aph. 6. 8. aph. in fin. 7 ep. demuard. Ce. lib. 5. ca. de cura gangreno. Gal 7. de aggre. anat. Pau. li. 6. ca. 84. Alb li. 2. c. 89. Auic. 3. 1. Doct. 5 cap. 5. 4. 1. cap. 17. 3 4. cap. 16. 4. 4. tra. 4. c. 13.

CVLTER EXCISORIVS. CAVTERIVM CVLTELLARE.

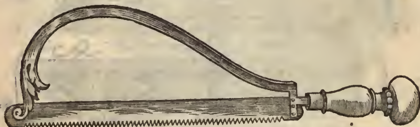

SER-

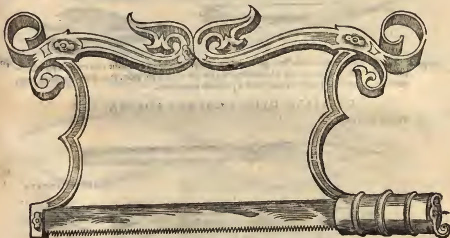
SERRVLA.

SERRA.

SERRA MAGNA.

INSTVMENTA ANATOMICIS ADMINISTRATIONIBVS OPPORTVNA.

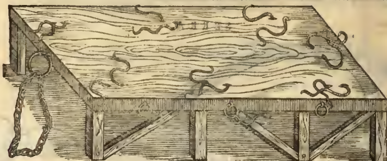
In ſuperioribus figuris aliquorum inſtrumentorum delineationes, quæ in male affectis corporibus viuentibus apprime ſpectant, finximus: nunc verò de aliquibus, quæ in cadaueribus, & anatome opem ferunt, imagines deſcribere expedit; ab his porrò, quæ magis communia ſunt, incipiendo: animalia verò anatome opportuna hæc ſunt. Homo, cebus, ideſt Simia caudata, Simia ſine cauda, canicipes, ideſt cinocephalus, vrſus, ſues, & canes, cæteraq; animalia dentibus ſerratis prædita. Ariſt. 1. de an. cap. 8.

DIVERSAE NOVACVLARVM FORMAE.

Gal. 7. de aggre. anat.

Primum instrumentum super quod locantur corpora anotomiæ parata, est asser. Secundò præparandi sunt cultri, quibus tonsores in abradendis pilis vtuntur, & quos vulgo nouaculas dicimus: harũ quædam acuta esse debent: quædam verò retusiores: aliqua in manubriolo firmiter locantur: multæ mobilis sunt, vt qui quaque occasione in membranis, aut tendinibus, ligamentisq; findendis aptari possint.

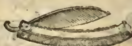
ASSER.

NOVACVLVM RETVSVM.

NOVACVLVM ACVTVM.

Gal. 8. de aggre. anat.

Prædictis instrumentis cultellos, quibus calami adaptamus addere expedit, quorum aliqui orbiculato cuspide mul i recto, acutoq; esse conueniunt: sint porrò ex ferro indo, vt commodè arteriç, venç, nerui, ac cætera similia membra inter se, & à pelliculis separentur.

CVLTELLI, QVIBVS CALAMI ADAPTANTVR.

VALDE ACVTVS.

MIRTVS CVRVATA.

NEQVE ACVTVS, NEQVE OBTVSVS.

Non ab re adsunt interdum duo cultri, quibus mensa paratur, quorum vnus altero maior, ac firmior esse debet, ad varia ossa separanda, aut artus diuidendos: horum imago hæc est.

Con-

CVLTELLI MAGNI.

Conuenit adhuc quamplurimos hamulos, siue vncinos paratos habere, ad sustentandum, aut apprehendendum, quod minimum est, ne sinistræ manus vmbra sectionem obtenebret.

HAMVLI, SIVE VNCINI.

Gal. 1. ad aggre. mat.

Insuper stilos, siue specillos longos, breues, crassos, tenues, ex filo argenteo, aut æneo parare oportet, potissimum verò plumbeo, ad varios vsus præsertim, ad obliquorum ductuum, foraminumq; progressum, ac alicuius partis naturam inuestigandam: ortumq; explorandum.

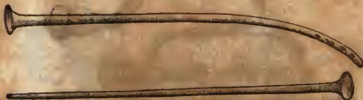
SPECILLI VARII.

Gal. 1. ad aggre. mat.

Iuuerit quoque syphones habere, vt per penem iter in vesicam agnoscas, & in lotij per eum canalem extractione exercitatior reddaris: vario modo fabricantur, vt supra vidisti.

SYPHONES, AVT CATETERAS, SIVE SIRINGAE.

Opportunè etiam ex arundinibus, oblungi, ac teres parantur calami, quibus minister aliquis, hoc illud corpus concauum commodius, quàm folle inflare possit.

CALAMI ARVNDINEI.

Gal. 8. de vsu part.

Vt plicatura illa mirabilis, quam rectem mirabilem isti vocant, in media cerebri regione situatam reperiatur: pariter vt neruorum paria sex, qui ab eius substantia originem trahunt manifestentur, maximam cerebri portionem eleuare oportet: quare cultri valde tenues ex buxo parati summe conueniunt: quorum forma talis esse debet.

SPATVLAE BVXEAE.

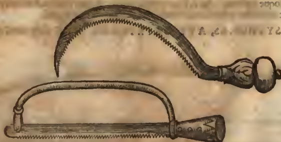
Quia arundines in duris, aut exsiccatis pulmonibus, aut vesicis interdum idoneæ minime sunt: igitur folle, siue flabello vti decet, vt similia membra tumida reddantur.

FLABELLVM.

Serra verò, quam interdum operi adhibemus, ea conducet, qua sphacelo, aut eiusdem generis affectibus corrupta membra præscindimus: altera verò semicirculum præseferens ad cranei diuisionem accommodata esse creditur.

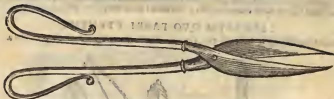
SERRA.

Forficulā pro abscindendis post ligationes funiculis opportunam, ac resecandis aliquibus occultis, & profundis membranis: longioribus manubriolis fabricare oportet.

Ma

FORFICVLA.

Malleus ligneus ad grandiorem cultrum impellendum, ac profundandum, cum brutorum caluariā aliudue os magnum effrangere desideramus paratus sit.

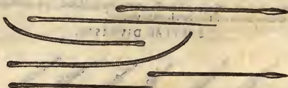
MALLEVS.

Acus quasdam habere conuenit, obliquatas, ac rectas, conduxerit quoque has magnas, paruas, vt filum gracilem, crassumq́: transmittant: præter acutas retusiori cuspide etiam parentur: tales quoque ad manus sint, quibus in consuendis vulneribus vtimur.

ACVVM VARIETAS.

ACVS RECTAE. ACVS OBLIQVAE. ACVS TRIANGVLATAE.

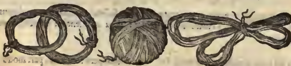

Gal. 8 de aggre. mat.

Filum quo literarum fasciculos colligamus, ad varia vasa laqueanda accommodatissimum est.

FILVM GLOMERATVM.

AENEVM. LINEVM. CANAPIVM.

Spongiæ etiam quamplurimæ ad detergendum, & exsugandas humiditates conueniunt.

SPONGIAE.

MAGNAE. MEDIOCRES. PARVAE.

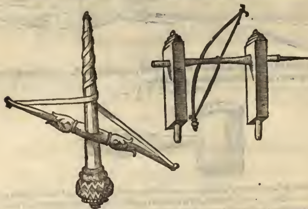

Hacterius aliqua delineauimus instrumenta, quę ad diuidenda cadauera maximè conducunt: nunc restat, vt aliqua describamus, quæ ad sceleton cõnectendum necessaria sunt, & quod primò occurrit, terebrum illud est, quo fabri vtuntur ad ossa perforanda: cuius imago hæc est.

TEREBRVM QVO FABRI VTVNTVR

TEREBRVM QVOD HABENA AVOLVITVR. TEREBRVM, QVOD ARCV DVCITVR.

CAVVM IN QVO SVBVLAE IMPONVNTVR.

Ex se tantum terebrum nihil agit, nisi auxilio quarundam subularum, quæ diuersimode parantur potissimum ex ferro indo, vt sub his formis videre poteritis.

SVBVLAE DIVERSAE.

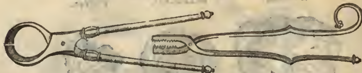

Ossa secundum opportunitatem perforata, æneo filo insimul coarctantur, quod opus non nisi àb expertissimo, ac diligentissimo Anatomista fieri solet: filum verò æneum omnibus notum est: eumq; supra finximus.

Forpex ad intorquendum filum æneũ, huic operi summopere conuenit, pari modo & tenacula excisoria ad ipsum filum amputandum: quorum imagines delineatæ videntur.

TENACVLA. FORPEX.

Gal. 8. de vsu part. Paul. lib. 6. c. 88.

Adhuc vasa quædam terrea formanda sunt, in quibus particulæ, quæ à cadaueribus in anatomæ quotidie separantur locari possint: postremò capsam, in qua ossa, cæteraq; diuisa, ad matrem antiquam demandentur fingamus.

ANATOMES.

AD OSSA LVXATA, AVT FRACTA.

Ossa aut luxata, aut fracta in suam sedem tribus modis generalibus collocantur, & repònuntur, quibus alij fere omnes continentur. Vnus PALESTRICVS vocatur, ad quem tantum solas manus ad mouemus, atque hic vtpote imbecillis aptatur ad mollia corpora, muliebria nimirum, & puerilia modo recens vitium fuerit. Alter METHODICVS dicitur, ad quem instrumenta adhibemus, quorum vsus in communi vita est, hic omnibus ætatibus, ac sexibus idoneus est, ac morbis, qui iam vetusti sunt. Tertius per ORGANA fit, & maius momentum habet. valet enim ad corpora athletarum, & ad prolapsa, quæ sub methodico modo curari nequeunt, ac vbi malum diutius trahitur.

Hippocrates. Heliodorus. Appellides Archimedes. Nymphodorus Nileus. Andreas. Oribasius. Faber. Ruffus. Aetius. Paulus. Auicenna. Albucasis.

PALESTRICVM modum, quia satis communis est, imprimis delineare expedit, & quia à Medico tantum exercetur: pauca quippe exempla de eo in humero, ac talo luxato adducamus, sed quia tres sunt modi reponendi, secundum hunc modum humerum luxatū; quorū primus per digitos, aut ægroti, aut Medici fieri solet: secundus verò per calcem experti Medici: & tertius per summum humerum ministri infirmo altioris: ideò primum modum, hac simplici figura fingamus.

HVMERVM LVXATVM, PER DIGITOS RESTITVENDI IMAGO.

Est, & alius reponendi modus, quo super summum humerum alterius hominis humerum collocant, maior autem esse necessariò is debet, super quem collocatur infirmus: hic autem apprehenso brachio laborantis summum humerum suum excitatum alæ homini subijciat: vt in hac operatione apparet.

HVMERI EXTRALOCATI, PER HVMERVM REPOSITIO.

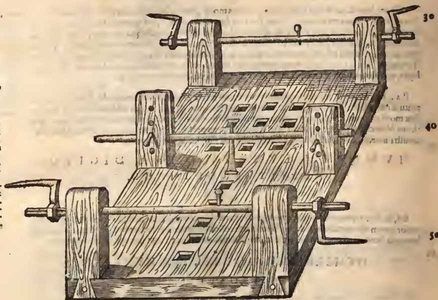
Qui per calcem articulum reponere nititur, hominem humi resupinare debet, & in sinum alę, aut pillam ex corio, aut aliquid aliud rotundum demittat: nam nisi tale aliquid indatur non potest calx ad humeri caput peruenire. Alter verò minister ab altera parte lato laqueo pillam contineat, ac pede spatulam repellat: exprimit enim figura hæc, negotium hoc.

HVMERVM DISLOCATVM, PER CALCEM RECONDITVM.

Modus qui per organa celebrantur, antiquissimus quippe est, & organorum ternas continet differen tias; nam alia sunt tractoria, alia machinamenta, & alia quæ erecta, aut plana collocantur. Tractoria dumtaxat extendi facultatem habent: hæc vt suo munere fungantur, aduentitia quædam postulant, vt scamnum, lectum, aut scalam, eo quòd per se vsui esse minime possunt. Machinamenta sunt organa tractorijs ampliora, quæ nō modo attractionem, sed impulsionem quoq; pollicentur, ac præcipuè quo rundam membrorum gratia componuntur. Erecta, aut plana organa humilis structuræ sunt, & constāt ex his, quæ & extendendi, & impellendi uim habent. Plana præcipue, vt homine illis insidente recōdi, au: restaurari, quod elapsum, aut fractum est possit, quale est scamnum Hippocratis, aut polipaston Archimedis

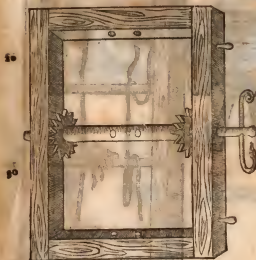
SCAMNVM HIPPOCRATIS.

Huius scāni inventor fuit Pasicrates. Citat hoc scānū Hip. lib.4. de articul. & lib.2. de fracturis. Oribasius ex Ras. lib. de machinamentis.

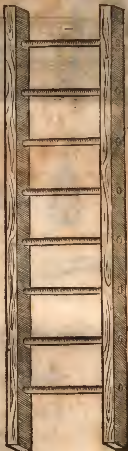

Quoniam tractoria organa imperfecta ſunt, nec præſtare quidquam per ſe poſſunt, ſed alterius operam requirunt, puta ſcalæ, lecti, aut ſcamni, quę vbi non ſunt eorum vicem exibent pauimenta, feneſtræ, columnæ, & ſimilia loca; quare cum ſcalæ ſatis per ſe idoneæ ſunt, eas delineare oportet.

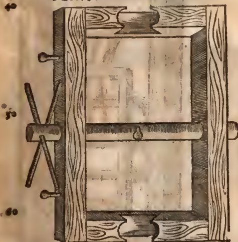
PLINTHIVM NILEI.

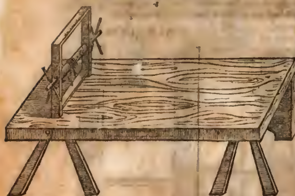
SCALA SIMPLEX.

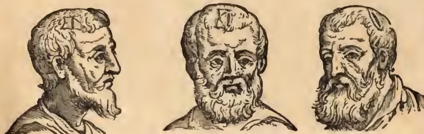
PLINTHIVM HERODOTI.

PLINTHIVM ORIBASII. SCALA ORGANO MVNITA.

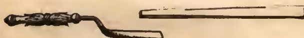

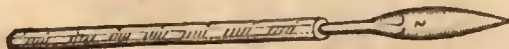

FINIS.

